

HLEDÁNÍ

KŘESŤANSKÉ
SVOBODY

RAYMOND FRANZ

Bývalý člen vedoucího sboru
svědků Jehovových

HLEDÁNÍ KŘEŠŤANSKÉ SVOBODY

RAYMOND FRANZ

Předmluva	11
I Hledání křesťanské svobody	17
II Boží sdělovací prostředek	25
III Ústředí moci	43
IV Historie se opakuje	69
V Věrný a rozvážný otrok.....	113
VI Záchrana vírou, ne skutky	155
VII Dům od domu	177
VIII Zákonictví – nepřítel křesťanské svobody	201
IX Krev a život, zákon a láska	243
X Pastýři stáda	265
XI Zneužití exkomunikace	295
XII Indoktrinace a podřízené postavení	331
XIII Způsob předkládání důkazů a manipulace	367
XIV Lid pro jeho jméno	413
XV Vznešené dobré poselství	443
XVI Přitažlivý, nikdy nenaplněný slib	469
XVII Náročnost křesťanské svobody	517
XVIII Sbor svobodných lidí	551
Doslov	585
Dodatek	603

Poznámka autora k anglické verzi:

Mnohé poznámky v této knize odkazují na předchozí publikaci stejného autora s názvem *Krise svědomí*. Odkazy na čísla stránek odpovídají aktuálnímu vydání v době psaní této knihy. Nicméně, *Krise svědomí* byla vydána ještě několikrát, a každé nové vydání bylo rozšířeno o dodatečný materiál. Tímto rozšířením došlo také ke změně v číslování stránek. Při vyhledávání odkazů, na něž se kniha *Hledání křesťanské svobody* odvolává je proto třeba vždy pečlivě sledovat, o které vydání se v odkazu jedná. Obdobně, když je uvedeno oficiální postavení prominentních osob organizace, jedná se o postavení, které zastávali v době psaní této knihy. Čtenář získá nejaktuálnější informaci, jestliže se bude řídit čtvrtým vydáním knihy *Krise svědomí* (angl.).

Poznámka překladatele k českému vydání:

Knihy *Krise svědomí* vyšla v českém překladu dosud dvakrát. Obě česká vydání jsou překladem druhého vydání anglického. Poprvé byla vydána v nakladatelství <ethics> v Ostravě v roce 1994. Druhé vydání je z produkce nakladatelství Návrat domů a bylo vydáno v Praze v roce 1998. Odkazy na čísla stránek odpovídají tomuto druhému vydání z roku 1998.

Data vydání a stránkování publikací Společnosti Strážná věž:

Tato kniha se odkazuje na mnohé publikace vydané Společností Strážná věž. Číslování či data vydání anglických a českých verzí byla do 1. července 1990 odlišná. Od 1. července 1990 jsou data vydání originální anglické verze časopisů *Strážná věž* a *Probudte se!* stejná. Česká verze *Strážné věže* vycházela do tohoto data opožděně ve dvou verzích. Oficiálně byla vydávána v Rakousku 1x měsíčně (zde v závorkách uváděno dle data). S odlišným číslováním vycházela *Strážná věž* 2x měsíčně také samizdatem (zde v závorkách uváděno číslo, rok a poznámka „samizdat“). Některé články nevyšly česky v žádné z těchto verzí. *Probudte se!* před uvedeným datem česky nevycházelo, ale některé články vyšly samizdatem v samostatných brožurách. Podobně je v závorkách odkazováno na české verze ostatních publikací. Některé staré publikace nejsou běžně v české verzi dostupné, a proto není v závorce uveden příčný odkaz.

■ Od mé rezignace z vedoucího sboru svědků Jehovových uplynulo několik let. Vedoucí sbor, jehož jsem byl členem, v mezinárodním měřítku řídí a ovládá nejenom uctívání, ale v pozoruhodné míře i myšlení, způsob vyjadřování a samotné životy miliónů příslušníků tohoto náboženského hnutí. Příčiny, které vedly k rezignaci, a následné události, jejichž důsledkem bylo mé vyloučení z tohoto hnutí, jsou podrobně vyličený v knize *Krise svědomí*. Tato kniha končí těmito slovy:

Jsem vděčný za to, že jsem mohl učinit dostupnými informace, které podle mého soudu mají všichni právo znát. Zdaleka ovšem nebylo řečeno vše, co by mohlo vést k úplnému vyličení skutečnosti. Čas, běh mého života a okolnosti v něm mi mohou, ale také nemusí dopřát podrobnější vysvětlení. Bez ohledu na to, co se stane, jsem teď spokojen s tím, co jsem mohl napsat, a ponechávám zbývající v Božích rukou.

Tehdy mi bylo 61 let. V letech, která od té doby uplynula, jsem dostal doslova tisíce dopisů z celého světa. Tisíce lidí z celého světa se mnou mluvily prostřednictvím telefonu. Mnozí kdysi byli svědkové Jehovovi. Ale téměř stejné množství stále ještě mezi svědky Jehovovy patřilo. Ti, kteří se mnou navázali kontakt, představovali nejširší spektrum organizačního uspořádání. Kontaktovali mě lidé, kteří v minulosti v organizaci zastávali významná postavení. Jiní taková postavení stále ještě zastávali v době, kdy se mnou navázali spojení. Volali a psali průkopníci, zvláštní průkopníci, misionáři, služební pomocníci, starší a dozorcí: městští, krajští, oblastní a dozorcí odboček. Stovky z nich patřily dříve či právě v době kontaktu mezi pracovníky brooklynského ústředí, ústředí jiné země, nebo sloužili jako misionáři po celém světě. V knize používám některé z jejich výroků nebo dopisů. Uvádím jejich myšlenky ne proto, abych se dostal do lepšího světla, ale abych přesně uvedl jejich starosti, jaký přístup k řešení problémů chápali jako správný, a také aby čtenář mohl lépe posoudit, jakými lidmi dotyční byli.

Obecně lze s jistotou říci, že jejich slova potvrdila názor, podle kterého informace uvedené v knize *Krise svědomí* vyplnily důležité mezery v mnoha oblastech dříve zahalených rouškou tajemství. Například: o čem mluví členové vedoucího sboru při svých zasedáních, jak a kdo rozhoduje o podstatných naukových nebo administrativních otázkách, a jakým způsobem se připravuje písemný materiál, který je zásadním duchovním pokrmem pro jednotlivé svědky Jehovovy. Tyto otázky dělaly starosti mnoha svědkům, včetně těch v odpovědném postavení. Téměř všichni ale shledávali, že mohou jen obtížně poskládat celou mozaiku dohromady. Kniha *Krise svědomí* přinesla fakta, která pro mnohé z nich nebyla předtím vůbec dostupná. Uvedené informace jim tak posloužily jako „katalyzátor“, který objasnil jednotlivé dílčí problémové prvky, urychlil a umožnil jejich pochopení celkového modelu a výrazně přispěl k pochopení toho, proč takové problémy v organizaci vůbec existují. Toto objasnění mělo za následek osvobození mnoha jednotlivců od nesprávného pocitu viny, jenž v nich vzbuzoval koncept, podle kterého je možné sloužit Bohu jedině a pouze ve spojení s organizací, přesněji s organizací

Strážná věž. K jejich osvobození došlo tehdy, když si uvědomili, že nikdo není zatracen Bohem jen proto, že ho Společnost Strážná věž vyloučila ze svých řad, nebo proto, že již dále její nátlak nemohl snášet a sám raději odešel.

Tuto situaci dokresluje dopis, který napsal jistý muž z Austrálie, jenž spolu se svou manželkou strávil 40 velmi aktivních let ve Společnosti Strážná věž. Protože se ale nemohli vyrovnat s určitou naukou a předepsaným způsobem jednání, organizace je v roce 1984 zbavila pospolitosti. Napsal:

Moje rodina mě požádala, abych Vám jejím jménem vyjádřil hlubokou vděčnost za nesmírnou pomoc, kterou jsme dostali prostřednictvím knihy *Krise svědomí*. Při jejím čtení jsme si jasněji a v plně šíři uvědomili, v čem spočívají problémy, které nám po mnoho let působily tolik starostí a úzkostí. Můj syn a jeho žena byli z hnutí vyloučeni v roce 1986, protože neodsoudili naše postavení mimo společenství a nezřekli se nás. ...

Tato kniha značnou měrou přispěla k tomu, že naše rodina dokázala držet pospolu během nejhorší krize v našem životě, která začala, když jsme se přestali ztotožňovat s naším náboženstvím. Kromě toho jsme se na základě jejího přečtení mohli v duchovním ohledu postavit na vlastní nohy a založit naše rozhodování v mravním ohledu nikoli na diktátu Společnosti, ale na našem charakteru.

Jedna mladá žena, která strávila mnoho let jako pravidelná „průkopnice“, a později žila a pracovala v ústředí Strážné věže v Brooklynu, píše o tom, jaké hluboké starosti nastanou pro někoho, kdo opouští postavení „věrného člena organizace“ a začíná žít s Bohem sám za sebe. V dopise zaslaném z Pensylvánie čtete:

Když jsi popisoval, co se odehrávalo, a to jak na osobní, tak organizační úrovni, začaly se mi otevírat oči a uvědomila jsem si, že mnohé z toho jsem pociťovala během všech těch let. ...

Musela jsem si ale přečíst tvoji knihu, abych plně pochopila, jaký nesmírný vliv organizace měla na můj život, a to dokonce i tehdy, když jsem se od ní oddělila. Cítila jsem se ztracená a nevhodná jakéhokoli osobního vztahu s Jehovou a Kristem, protože už za mnou nestála naše organizace. Po dlouhé, velmi dlouhé době vnímám nyní svoji svobodu uctívat Jehovu prostřednictvím Ježíše, a nikoli prostřednictvím organizace. Svobodně a s volností přicházím nyní k Jehovovi v modlitbě, a Jemu také sloužím. Pláču radostí, a moje srdce už netíží žádná bolest.

V jejím dopise pak následují řádky, které oceňuji způsob, jakým kniha byla napsána. V souladu s tím, co jsem napsal dříve, rozhodl jsem se jej uvést proto, abych na něm ukázal, co jej spojuje s mnoha jinými dopisy: ti, kdo je píšou, nejsou nijak zaujati pomstyctivostí a netouží se ospravedlnit. Naopak, z jejich projevu je patrná náklonnost k těm, kteří stále ještě v organizaci setrvávají. Dopis pokračuje následovně:

Velmi na mě zapůsobil styl, ve kterém jsi psal svou knihu. Je zcela patrné, že jsi cítil a stále cítíš náklonnost ke všem bratrům a sestrám. Necítíš hořkost a neobhajuješ sám sebe. Předkládáš fakta, jak jim rozumíš, a chceš přitom být laskavý a soucitný do nejvyšší možné míry. Během let strávených v organizaci jsem se setkala s několika mimořádně kvalitními lidmi. Také na mnoho vlastních zkušeností a příhod vzpomínám se štěstím a s vděčností. Rovněž mnohé z toho, co organizace učí, je založeno na Bibli a pevně to zůstává hluboko v mém srdci. Oceňuji vše dobré, čeho se mi dostalo. Na druhou stranu není sporu o tom, že jsem sama na sobě i na svém okolí viděla a pro-

žívala neblahé důsledky toho, když organizační stanovy určují lidskému svědomí, co má dělat, a Bible je tak odsunuta do pozadí. Taková situace má hluboce neblahé důsledky pro život každého: mužů, žen i dětí.

Z dopisu jiné ženy pocházející ze Středozápadu USA je patrný „pocit marnosti“, který prožívala:

Odešla jsem z organizace v roce 1980, tedy neudělala jsem nic jiného, než že jsem přestala chodit na shromáždění. Ale jak si asi dokážeš představit, pokoj mi dopřán nebyl. Moje matka mi v roce 1981 napsala, že se se mnou nemůže stýkat, protože už nechodím na shromáždění. Moji bratři vzápětí následovali její příklad.

V lednu 1983 tragicky zahynula naše dcera. Moje matka nepřišla na pohřeb a neposlala ani kondolenci. Dnes vychovávám čtyři děti své dcery a tato trpká zkušenost mi ukázala, kdo patří mezi mé skutečné přátele. Lidé, které jsem vůbec neznala, mi poskytli útěchu a pomohli mi s výchovou dětí. Přispěli mi finančně, nelitovali času ani jiné námahy, aby mi pomohli. S hlubokou pokorou a vnitřním studem si uvědomuji, že to jsou ti samí lidé, na něž jsem se po tolik let dívala spatra, protože nepatřili mezi svědky. Jejich láska vůči mně se ale kvůli tomu nijak nezmenšila. Tisíckrát jsem již od té doby litovala každé chvíle, kdy jsem je v minulosti od sebe odháněla, protože to z našeho pohledu byli jenom „světáci“.

Byla jsem pokřtěna v roce 1946, ale někdy kolem roku 1971 jsem si začala uvědomovat, že se v mnohém se skutečným křesťanstvím pouze mýjíme. Znovu jsem studovala Bibli a přitom si uvědomovala, že v ní nenalézám žádnou podporu pro řadu věcí, které se ve sborech odehrávají. Přibližně v téže době jsem četla knihu Milтона Kowitze *Fundamental Liberties of a Free People (Základní práva svobodného národa)*. Začala jsem se ptát, jak je možné, že ačkoli na základě ústavy Společnost Strážná věž bojuje za svá práva, sama přitom upírá tatáž práva ostatním – ústavní svobodu vyjadřování, nárok na soukromí a další. Nemohla jsem nalézt žádný prostor pro svědomí jednotlivce. Muži ve sboru, s výjimkou jednoho nebo dvou, více usilovali o získání autority nad druhými než o to, aby v modlitbě hledali skutečnou rozlišovací schopnost. Komentáře na shromážděních pouze papouškovaly to, co bylo napsáno ve *Strážné věži*. Nenalezla jsem žádný soucit se slabými, pouze vše ovládající tlak „jak udržet organizaci čistou“.

Již jsem zapomněla mnohé z toho, co se odehrálo, nepamatuji si konkrétní jména ani data, a proto nemohu psát s takovým důrazem jako ty. Ne že bych procesu zapomínání litovala. Naopak, jsem ráda, že se mnohé „vzpomínky“ vytrácejí.

Snad ještě k jedné věci. Jenom velmi těžko se skláním k modlitbě. Ačkoli bych si to velmi přála, nevím, jak si mám vytvořit osobní vztah s Bohem a Kristem. Vždy, když se chci pomodlit, vytanou mi na mysli zranění, která mi organizace způsobila. Poté, co jsem přečetla Tvoji knihu, jsem náhle v kuchyni pocítila nesmírnou lítost nad těmi, kteří tolik potřebují odvalu, že jsem se spontánně začala modlit, aby jim Bůh pomohl. Po dlouhé době to byla z mé strany opravdová modlitba. Děkuji.

Mnoho lidí, kteří mi psali, nemělo se svědky Jehovovými vůbec nic společného, ale prožívali podobný boj se svým svědomím ve svém vlastním náboženství. Typickou ukázkou této skupiny lidí je následující dopis manželského páru z Kalifornie:

Nedávno se nám dostala do rukou Vaše kniha *Krize svědomí*, a to, že jsme ji objevili, nás doslova nadchlo. Chceme Vám poděkovat za to, s jakou zdrženlivostí a důstojností píšete o záležitostech,

ve kterých mnozí nenalézají nic jiného než zahořklost nebo touhu po senzaci. Vaše zkušenost má pro nás svoji vlastní palčivou příchut' – nedávno jsme opustili mormonskou církev, ve které jsme vyrůstali, abychom mohli uctívat Otce „duchem a pravdou“, nezatíženi „příkázáními a učením lidí“. Mnohé z toho, co píšete, je naším vlastním příběhem. ...

Ještě jednou Vám děkujeme za Vaše odvážné svědectví o projevené Boží milosti. Ať Vás i nadále uchovává v úkrytu své uzdravující moci.

Já osobně se nedomnívám, že by napsání mé knihy vyžadovalo zvláštní projev odvahy. Napsal jsem ji z přesvědčení, že lidé mají právo dozvědět se o věcech, ke kterým běžně nemají přístup. Z mnoha set reakcí na moji knihu mně přinášejí největší uspokojení ti, kdo popisují, že se více přiblížili svému nebeskému Otci a jeho Synu, a že se obnovila a posílila jejich víra a důvěra. Co mě také velmi těší, jsou jejich komentáře o tom, že knihu shledávají prostou zahořklostí a zlomyslností. Necítím vůbec žádnou zášť nebo zlobu vůči svědkům Jehovovým a jsem upřímně rád, že to, co jsem napsal, je tak také pochopeno. Zlobné a potměšilé útoky, kterými někteří častují celé hnutí, jeho vedoucí osobnosti nebo jednotlivce, nebo výroky, které jsou sarkastické a škodolibé, mi nepřinášejí žádné uspokojení. Naopak.

Domnívám se, že ti, kteří si myslí, že podstata problémů spočívá v jednotlivých členech organizace či v jejich vedoucích osobnostech, ve skutečnosti nerozumí tomu, o co se zde jedná. Žil jsem mezi svědky téměř 60 let a bez váhání mohu prohlásit, že jsou ve své víře stejně upřímní jako lidé kteréhokoli jiného náboženství. Osobně znám členy vedoucího sboru, a i když to nemohu říci o všech z nich, vím, že převážná většina jsou ve své podstatě lidé čestní a laskaví, kteří jednají tak, jak si myslí, že jednat mají, a jak jednali ostatní před nimi. Jsou strážci odkazu minulosti, a v jejich očích a myslích „ORGANIZACE“ splývá s Bohem a Kristem a nelze ji od nich oddělit.

Nicméně omyl *je* prohlašován za pravdu, a konkrétní skutky *vedou* k tomu, že učení a život Ježíše Krista jsou přerucovány a zkreslovány. Ti, kdo se na tomto klamání podílejí, každý sám za sebe, ponесou svůj díl odpovědnosti. Ale osoby zde nejsou jádrem problému. Závažným problémem a skutečným nebezpečím jsou spíše než samotní lidé nauky a celkové chápání víry jako takové. Tady vidím primární zdroj mylných výkladů, chybných přístupů a postojů a bezcitných skutků, které následují.

Do organizace svědků Jehovových vstupují různí lidé z mnoha rozličných důvodů. A mnozí, doslova statisíce různých lidí zase z rozličných důvodů organizaci opouští. Někteří z nich odcházejí, jak to pojmenoval jeden z bývalých svědků, „ze všech možných a téměř vždy špatných důvodů“. Směr, kterým se poté vydají, může poskytnout jakési vodítko k pohnutkám jejich odchodu, ale není to vodítko zcela směrodatné. Mnozí lidé procházejí přechodným obdobím, které se v důsledku ztráty všech iluzí vyznačuje nejistotou nebo pochybami úplně o všem. Jsou dočasně vláčeni životem, a teprve když se zotaví z této fáze, dá se jasně říci, co opravdu spočívalo nebo spočívá v hloubi jejich srdce.

Následující skutečnost se nicméně zdá být zcela zřejmá. Dojdeme-li k přesvědčení, že náš náboženský systém obsahuje závažné chyby, neznamená to ještě, že se automaticky stáváme svobodnými lidmi. Rozeznat omyl v mnoha případech nestačí. Je životně důležité také chápat, proč jsme vůbec kdysi takovému omylu uvěřili, a jaká a kde konkrétně byla *chyba ve způsobu dokazování*, která nás přiměla v ten který omyl věřit. Bez tohoto důkladného prozření daleko nepokročíme a nevytvoříme si pevný základ pro trvalou křesťanskou svobodu. Je totiž velmi snadné jeden chybný systém opustit, abychom vzápětí byli pohlceni, pravda,

zdánlivě jiným, ve skutečnosti ale totožným systémem, jehož jediná odlišnost spočívá v tom, že sice hlásá jiný nerozum, nicméně disponuje stejně záluďnou argumentací jako systém předcházející.

Mnozí ze svědků Jehovových se zklamali v naukách nebo předpovědích, které byly plané. Jiné odradila tvrdost některých organizačních opatření nebo neustálý tlak více a více se podílet na úmorných a jednotvárných, předem daných činnostech, jejichž vykonávání je pramálo duchovně povznášelo. Pro opravdové procitnutí je ale nezbytně nutné vědět, kde jsou a kam až sahají kořeny takových falešných představ, co se může jevit jako přitažlivé na autoritářských metodách vedení, a rozpoznat marnost jednání podle předepsaného náboženského plánu. Jsem přesvědčen, že takové důkladné procitnutí a zároveň plné otevření se věcem lepším a opravdovějším není možné, aniž by člověk zároveň plně nedoceňoval, které biblické učení se k dané tématice vyjadřuje. Je přitom smutnou skutečností, že běžný svědek Jehovův nikdy nebyl a nebude veden k tomu, aby rozvíjel schopnost samostatně uvažovat nad Biblií. Svědkové jsou naopak vedeni k přijímání a memorování informací, které organizace pokládá pro své členy za prospěšné a nezávadné, a za takovou automatickou podřízenost jsou svědkové také chváleni. Hlubavé otázky, jedna z nejmocnějších zbraní, které má lidská mysl k dispozici, jsou chápány jako důkaz klopýtání ve víře a jako znamení toho, že tazatel má potíže přijmout jediný Bohem schválený sdělovací prostředek.

Je nutné vyjádřit se ještě k jednomu významnému aspektu celé záležitosti. Mnoho lidí usiluje pouze o negativní formu svobody. Jejich cílem je osvobodit se *od něčeho*, chtějí se osvobodit od pocitu, že musí vyznávat víru v určité nauky, účastnit se určitých aktivit nebo se podřizovat určitým organizačním postupům. Chtějí se osvobodit od všech těchto věcí, které jsou vždy vyžadovány církevní autoritou.

Takový cíl může být sám o sobě žádoucí a v pořádku, protože jeho realizace může přinést uvolnění z útlu, který některá omezení způsobují. Dosažení tohoto cíle může rovněž znamenat, že mysl a srdce člověka přestanou být kontrolovány jinými lidmi, protože taková kontrola je vždy jasně nekřesťanská. Ale i když se toto podaří, křesťanskou svobodu to nepřinese. V případě křesťanské svobody se totiž jedná o pozitivní svobodu – tedy nikoli pouze o svobodu *nekonat*, ale naopak, o svobodu *konat* a být vzhledem k člověku, kterým jsme v našem srdci a naší mysli. Spíše než abychom pouze opustili náboženský systém, o kterém víme, že je pochybený, jedná se o to, jak naložíme s naším životem *poté*, co se od takového systému oddělíme. Teprve poté prokážeme, zda jsme opravdu získali křesťanskou svobodu.

Následující kapitoly této knihy se budou zabývat těmito nesnadnými otázkami a jejich praktickým uplatněním. Látka se bude samozřejmě týkat především osob, které byly nebo jsou nějak spojeny se svědky Jehovovými, ale zásady v ní vysvětlené se týkají libovolného náboženského prostředí. Doufám, že poskytnutá vysvětlení pomohou všem lidem, kteří mají rádi pravdu a chtějí být přijatelní Bohu, a proto zvažují, jak daleko mohou jít ve své bezpodmínečné oddanosti vůči příslušné náboženské organizaci. Nejdůležitějším účelem této knihy je přispět, jakkoli nepatrně, k důvěře v to, že Boží moc nás provede sebevětší krizí, která by snad na nás přišla, když zachováme věrnost sami sobě. Jejím účelem je rovněž rozšířit náš duchovní obzor a napomoci k uspokojivější hloubce života ve službě našemu Stvořiteli, našemu Pánu, Božímu synu a našim bližním.

I HLEDÁNÍ KŘESŤANSKÉ SVOBODY

Když nás Kristus osvobodil, chtěl, abychom zůstali svobodní ... podstatná je víra, která prokazuje svoji sílu prostřednictvím lásky. Měli jste dobrý start. Kdo vás přiměl, abyste se zmenšenou dychtivostí poslouchali pravdu? — Galatánům 5:6, 7, Jerusalem Bible.

■ Svoboda, obdobně jako víra, láska a pravda, je životně nezbytnou součástí pravého křesťanství. Víra, láska a pravda vzkvétají tam, kde panuje svoboda. Kde je svobody málo, nebo žádná, víra, láska a pravda nevyhnutelně strádají. – 2. Korintánům 3:17.

Boží syn nám dal svobodu za zcela zřetelným účelem. Dostali jsme svobodu, abychom v naší víře a lásce mohli dojít co nejhlubšího vyjádření, které by nebylo spoutáno omezeními, jimiž nás svazují smrtelní lidé, nikoli Bůh. Pokud se této svobody vzdáme, nevyhnutelně to bude mít za následek ztrátu pravdy. A ti, kteří nás pak začnou postupně spoutávat, budou tak činit prostřednictvím nikoli pravdy, ale omylu.

Statisíce lidí se v průběhu několika uplynulých desetiletí oddělily od náboženství, do kterého jsem se narodil – náboženství svědků Jehovových. Během téhož období se statisíce jiných lidí staly členy tohoto náboženství, a to dokonce tolik, že svědkové mohou vykazovat stabilní růst. Domnívám se, že ani úbytek ani nárůst *samy o sobě* nic nedokazují.

U těch, kteří se rozhodli odejít, je důležité znát *příčinu* jejich odchodu, která byla důvodem jejich rezignace. Byla to jejich láska k pravdě, touha začít vyjadřovat svoji víru a lásku v prostředí skutečné křesťanské svobody? A opravdu to v prostředí, které opustili, nebylo možné? Bylo to, že se rozhodli odejít, oprávněné?

Obdobně je možné položit určité otázky těm, kteří se členy stávají. Nelze popřít, že mnozí z nich byli předtím bez zájmu o náboženství, nepociťovali duchovní potřeby, a jejich pohled na svět byl převážně zaměřen na hmotné věci. Vstupem mezi svědky u nich v těchto oblastech došlo mnohdy k zásadní změně. Určitá část z nich se s pomocí nově nalezené víry osvobodila z pout tak vážných problémů jako je alkoholismus, závislost na drogách a násilné a podvodné chování, nebo dokonce opustili svět zločinu. V jejich životě nepochybně došlo k výraznému zlepšení.

Nicméně tento druh pomoci se nedostává pouze těm, kteří vstupují mezi svědky. Drtivá většina náboženství a církevních organizací také vede k víře v Boha, poskytuje stejnou pomoc ve stejných oblastech, a poté, co lidé uvěří a obrátí se, vykazují v tomto ohledu stejné úspěchy. Není rovněž sporu o tom, že i ostatní společenské organizace, které svoji podstatou nemají s náboženstvím nic společného, například Anonymní alkoholici nebo střediska pro pomoc závislým na drogách a další instituce, mohou vykázat podobná čísla v počtu vyléčených lidí. Navíc naprostá většina z těch, kteří se svědky stávají, tyto závažné problémy nemá.

Je proto třeba se znovu zeptat: Jakkoli se zisk z členství mezi svědky zdá vysoký, *jakou cenu* každý, kdo vstupuje, nakonec zaplatí? Je touto cenou to, že za život v organizaci svědků Jehovových se platí ztrátou svobody vyjadřovat pravdu, víru a lásku spontánním způsobem, a místo toho se musíme podřídit nadvládě lidí? A pokud ke ztrátě této svobody dojde, nastalo v našem životě vůbec nějaké zlepšení? Zdá se, že prospíváme. Ale prospíváme jako křesťané?

Je samozřejmé, že tyto zkoumavé otázky by si měli klást lidé ve všech náboženstvích, která mají křesťanský základ, a já doufám, že to, o čem píší, se prokáže jako dobrá pomoc pro lidi s různým náboženským zázemím. Závažný problém, který předkládám, se zdaleka netýká jenom náboženské skupiny, o které pojednávám. Dotýká se samotné podstaty dobrého poselství o Božím synu Ježíši Kristu.

V ČEM SPOČÍVÁ ROZDÍL

Před několika stoletími, v době reformace, mnozí lidé na základě svého svědomí pocítovali nutnost odmítnout církevní nadvládu nad svou vírou a životem. Jeden z nich vyjádřil svoje křesťanské přesvědčení takto:

Křesťan je svobodným pánem nade vším a není podřízený nikomu.

A doplnil:

Křesťan je poslušným služebníkem ve všem a podřízený každého.¹

Zdánlivě se jedná o dva protichůdné výroky. Zdánlivě. Uvedený výrok pouze parafrázuje slova apoštola Pavla v 1. Korint'anům 9:19:²

Jsem svobodným člověkem, a nemám žádného pána. Ale ze své vůle jsem se stal služebníkem každého, abych získal na svoji stranu co nejvíce lidí.

Nacházíme zde významný rozdíl. V prvním případě se jedná o vynucenou podřízenost, která je vyžadována lidmi, jež o sobě prohlašují, že nad námi mají nadřazené postavení, a trvají na tom, abychom se jejich autoritě plně podrobili. V druhém případě vidíme dobrovolnou podřízenost a službu druhým, která nenuceně, přirozeně, svobodně pramení z našeho srdce. Podvolujeme se a sloužíme druhým ne proto, že nám to nařizují nebo že to po nás vyžadují, ale protože vidíme, že to *potřebují*, a že takový přístup přináší obecný prospěch. Pavel nad sebou neuznával žádného pána kromě toho, kterého pro něj ustanovil Bůh jako jeho Hlavu a Mistra, Ježíše Krista, a neskláněl se před nikým jiným, ať již to byl jednotlivec nebo skupina lidí. O všech, kdo si osobovali nárok mít autoritu nad ostatními, se vyjádřil takto:

Nenápadně se mezi nás vplížili, aby slídili po naší svobodě, kterou máme v Kristu Ježíši, a chtějí nás zahnat do otroctví (pokouší se spoutat nás pravidly a nařízeními, *Phillips Modern English*). Byl jsem tak pevně rozhodnut uchránit pro vás přesný význam dobré zprávy, že jsem těmto lidem, byť jen na chvíli, ani z úcty neustoupil.³

¹ Martin Luther ve svém traktátu „*O svobodě křesťanského člověka*“.

² Překlad *New English Bible*.

³ *Galat'anům 2:4, 5, Jerusalem Bible*.

Apoštol Pavel rozhodně nebral na lehkou váhu skutečnost, že by křesťanská svoboda měla být obětována náboženské vrchnosti. Slova, která byla uvedena na začátku této kapitoly, napsal lidem, kteří dopustili, aby byli zaváděni na scesti nesprávně uplatňovaným Božím slovem nebo pokrouceným dobrým poselstvím. V jeho době to zejména znamenalo, že někteří lidé násilně nutili křesťany, aby se znovu závazně podrobili smlouvě Zákona, a tím podstatně omezili svoji svobodu v Kristu. Proč byl tento nátlak tak zákeřně nebezpečný? Vždyť přece nešlo o nic víc, než vzít tentýž Bohem posvěcený Zákon, který kdysi slavnostně předal Mojžíšovi, a začít ho uplatňovat pro křesťany. Co na tom mohlo být špatného, a proč Pavel trval na tom, že by uplatňování tohoto Zákona vedlo „k opětovnému svázání otrockým jhem“?

Toto nebezpečí částečně spočívalo v tom, že podřízenost takovému zákonu by s sebou nevyhnutelně přinesla uspořádání, ve kterém by opět začali hrát závažnou roli muži, kteří by plnili roli vykladačů zákona. Jejich rozhodnutí by následně měla váhu závazných pravidel a bezprostředně poté by následovalo vytvoření soudních orgánů neboli církevních soudů, které by dohlížely na dodržování vydaných pravidel, případně jejich vynucování a nakonec trestání těch, kdo by se příkazům nepodrobili. Neznamenalo by to nic jiného než návrat ke kněžskému prostřednictví, tentokrát ale nad křesťany, ačkoli ti měli mít pouze jediného kněze a prostředníka, Božího syna.⁴ Jaké tedy mohly být důvody, které v prvním století vedly některé muže v křesťanských sborech k touze znovu zavést dodržování Zákona? Není sporu o tom, že – ať vědomě nebo podvědomě – tito muži chtěli získat kontrolu a autoritu nad ostatními. Toužili po získání moci nad svými bližními a vytvoření mezistupně mezi spolukřesťany a jejich oprávněnou Hlavou, Ježíšem, což představovalo jeden ze zaručených způsobů, jak takovou moc získat. Jejich odsouzenihodné jednání naplnilo Pavlova prorocká slova ve Skutcích 20:29, 30:

Vím, že po mém odchodu vstoupí mezi vás utlačující vlci a nebudou něžně zacházet se stádem, a z vás samotných povstanou muži a budou mluvit převrácené věci, aby za sebou odvedli učedníky.⁵

Jejich argumenty vypadaly hodnověrně, zdály se logické, a jak vidíme z Pavlových slov, mnozí se nechali přesvědčit a přijali tento druh výkladu jako pravdu Božího slova. Zastánci dodržování Zákona například mohli druhé přesvědčovat o tom, že Bůh vyžaduje spravedlnost a svatost – což je jistě pravda – a že bez zavedení nějakého zákona v této věci hříšní lidé sklouznou do nepravostí. To se samozřejmě může stát mnoha lidem, možná většině, ale v žádném případě by se to nemělo stát opravdovému křesťanovi. Jako první krok pro dosažení svého cíle si zákoníci zvolili vynucování obřizky zavedené před dvěma tisíci lety v Abrahamově době. Nehodlali ale zůstat pouze u ní, a postupně ke svým požadavkům navrhovali další a další rysy Zákona, o kterých prohlašovali, že jsou rovněž nezbytné k dosažení spravedlivého postavení před Bohem a k uchování čistoty sboru.⁶

⁴ 1. Timoteovi 2:5; Hebrejcům 4:14–16; 7:11–18.

⁵ Základním významem řeckého slova (*barys*), které se zde překládá jako „utlačující“, je „těžký“. Stejně slovo použil Ježíš u Matouše 23:4, když říkal, že farizeové svým striktním zachováváním tradic nakládají lidem „těžký náklad“. Svoji úlohu zde hraje i váha autoritářského systému, jehož příkladem je Diotrefes, popisovaný ve 3. Jana 9, 10.

⁶ Skutky 15:5, 10 ukazují, že sporným bodem nebyla nikdy samotná obřizka, ale dodržování celého zákona. V 10. verši popisuje Petr zákon jako tíživé „jho“, které není nikdo schopen nést.

Je patrné, že nejzávažnější nebezpečí spočívalo ve způsobu, kterým přehnané zdůrazňování Zákona měnilo vztah křesťana k Bohu, ke kterému mělo docházet jedině prostřednictvím Krista. Dále ve způsobu, kterým se měnil pohled na základ křesťanské naděje a na to, jaké činnosti jsou vlastně službou Bohu, kterou by On schvaloval. Pavel jasně rozpoznával takový směr jako závažné porušení a popření původního dobrého poselství, jehož kázáním byl Bohem a Kristem pověřen.⁷ V následující pasáži Písma zcela jasně vysvětlil, o jaký závažný rozdíl se jedná:

Vy, kteří se snažíte nalézt spravedlnost ze Zákona, se takovým jednáním odcizujete Kristu; odpovídáte od Boží milosti. Ale my vírou dychtivě očekáváme skrze Ducha spravedlnost, ve kterou doufáme. Protože v Kristu ani obřízka ani neobřízka nemají žádnou hodnotu. To jediné, na čem opravdu záleží, je víra, která je vyjádřena prostřednictvím lásky.⁸

V těchto několika slovech – „víra, která je vyjádřena prostřednictvím lásky“ – inspirovaný autor shrnuje ústřední myšlenku křesťanského života. K tomuto životu nás nemůže nutit obava, zda dodržujeme pravidla, ani to, zda nás za jejich dodržování druzí budou schvalovat, a už vůbec ne negativní pocit strachu, že za porušení předepsaných pravidel a nařízení bude následovat předvolání před právní výbor. Muži a ženy jsou ke křesťanskému způsobu života podněcováni vírou a láskou. Víra a láska jsou tou pozitivní silou, která nejenom působí proti našim sklonům k hříchu, ale zároveň nás také povzbuzuje ke znamenitým skutkům, které jsou ovocem nenarušeného vztahu k Božímu synu.

Příklad z rodinného prostředí snad může pomoci jako znázornění, které by ještě výrazněji ukázalo, v čem spočívá rozdíl mezi životem pod Zákonem a životem pod Boží milostí – k jak odlišným výsledkům tyto odlišné přístupy nakonec vedou.

Představte si domov, ve kterém manžel je zároveň otcem i rozhodujícím živitelem rodiny. Řekněme, že by se rozhodl prokázat schopnost řídit svoji domácnost prostřednictvím mnoha různých zákonů a vymezením pravidel, které má jeho žena dodržovat. Například jakým způsobem, v jakém dnu týdne a přesně v kolik hodin by se měla starat o rodinu a domácnost – kdy uklízet dům, kdy nakupovat, kdy vařit, kdy prát a žehlit, kdy ukázněvat děti. Není sporu o tom, že takový manžel by mohl žít ve velmi uspořádaném domově, ve kterém by se všechno odehrávalo podle jeho rozvrhu. Dá se ovšem také se značnou jistotou říci, že manželka tohoto pána domu by ke štěstí měla velmi daleko. On sám by ještě mohl prožívat určitý druh uspokojení z toho, že díky tomu, že ho ostatní poslouchají, všechno v rodině běží jako na drátkách, podle předem daného seznamu pravidel, přesně tak, jak on to požaduje. Bohužel tento muž by nikdy nebyl schopen zjistit, zda ti, kteří se mu podřizují, se mu podřizují proto, že ho mají rádi.

Představme si teď manžela, který věří v moc lásky a laskavosti, manžela, který netrpí falešnou představou, že jeho manželka je povinna ho poslouchat. Naopak, svojí ženy si váží a věří jí, nepochybuje o její inteligenci a její schopnosti dobře spravovat domácnost na základě vlastní úvahy a osobní iniciativy. Manžela, který věří, že jeho partnerka má stejný zájem jako on na tom, aby jejich společný život byl úspěšný, a podle tohoto poznání s ní také jedná. I tento domov bude zřejmě uspořádaný a dobře udržovaný. Jak šťastně, uvolněně, svobodně se v něm ale bude žít – na rozdíl od toho předcházejícího! Takové příjemné ovzduší vznikne proto, že manželé spolu o věcech diskutují a snaží se dávat přednost společným závěrům a rozhodnutím,

⁷ Galat'anům 1:1, 8–12.

⁸ Galat'anům 5:4, 5, NIV.

spíše než by se všechno podřizovalo tomu, co řekne muž, protože „on si myslí, že to tak má být“. Aniz by bylo vydáno jediné pravidlo nebo nařízení, domácnost, kterou chválíme, bude čistá, jídlo včas a dobře připravené, šaty vyprány a vyžehleny, děti poslušné, vážící si a respektující svého otce. Teprve tehdy hlava rodiny může pociťovat opravdové uspokojení a radost a vědomí, že všechno je, jak má být, protože jeho žena ho miluje, chce s ním být a na její rodině jí opravdu záleží.

Jak patrně, navenek se obě rodiny mohou zdát stejné. Ale co se v nich odehrává, je od sebe na hony vzdáleno; klíč k propasti, která je od sebe odděluje, spočívá v motivaci a v duchu, kterým se výsledků dosahuje. A stejně propastně rozdílný je život dvou křesťanů, z nichž jeden je ovládnán Zákonem, a druhý Kristem a Boží nezaslouženou laskavostí, jež skrze něj přichází.

V tom všem se nepochybně zrcadlí Boží moudrost. Láska a víra jsou skutečnými Božími „směrnici“, které zasahují do hloubi našich myšlenek a srdcí. Mohou postihnout každou oblast našeho života způsobem, kterému se pravidla a zákony nikdy nemohou ani přiblížit. Vždyť jediné proto, že mu nic není nařízeno, ocitá se křesťan v postavení, ve kterém dává najevo, kým je ve svém srdci. A pouze to se také u Boha počítá.

Čím déle jsem byl členem vedoucího sboru svědků Jehovových, tím palčivěji jsem tuto spornou otázku pociťoval. Shledával jsem, že při zasedání vedoucího sboru je nepoměrné množství času věnováno rozhodování o tom, podle jakých pravidel se má řídit soukromý život jednotlivců. Viděl jsem, jak jedno nařízení vede k problémům, jejichž řešení si vyžaduje vydání dalšího nařízení, kterým by se pak konečně dalo posoudit, zda druzí jednají správně. Tak jsme se usnesli, že jediné budou-li druzí poslouchat námi vydané pokyny, budou moci být počítáni za spravedlivé před Bohem. Nemohl jsem než se ptát: Proč bychom to takto vůbec měli dělat? Máme my, velmi úzká skupina mužů, skutečně oprávnění od samotného Boha, abychom toto dělali? Jaká je naděje, že tímto jednáním prospíváme těm, kterým máme sloužit?

Pochopil jsem hloubku celého problému až v okamžiku, kdy jsem si uvědomil, že biblická svoboda v našich životech není pouze svobodou od nadvlády mojžíšského Zákona. Nikoli, biblickou svobodou je míněno takové pojetí svobody, ve kterém do našeho života nezasahuje žádná soustava zákonů. Jsme svobodní, když naše jednání není vynucováno žádnými pravidly. K dosažení schváleného postavení v křesťanském sboru existuje cesta, která je vznešenější než cesta zákonů a pravidel. Osvobození člověka od pravidel je klíčem, který činí křesťanskou svobodu možnou, dosažitelnou a žádoucí.

Zákony a pravidla samy o sobě nejsou špatné (a mnoho lidí by se bez nich neohlíželo vůbec na nic).⁹ Ale láska a víra jsou jim natolik nadřazeny, že dokážou vykonat mnohem více než zákony; dokážou vytvořit spravedlivého ducha, který vychází ze srdce. Neboť komu bychom více důvěřovali, koho bychom více uznávali a koho bychom si více vážili: člověka, který říká, že se nedopouští špatnosti, „protože je to proti zákonu“, nebo člověka, který se špatnosti nedopustí, „protože takové jednání by bylo kruté a bezbožné“? V prvním případě vidíme někoho, koho zajímá pouze zákon a jeho dopad, ve druhém případě hledíme na člověka se srdcem na správném místě.

Když Bůh uzavíral s Izraelity smlouvu, nepovolával jednotlivce, ale celý izraelský národ, lidi dobré i špatné, věřící i hostejné, každého bez výjimky. Podle toho také vypadalo duchovní nasazení tohoto národa jako celku, ať v době povolání nebo později. Zákon se pro ně jevil jako

⁹ Srovnej 1. Timoteovi 1:8–10.

nezbytný a sloužil jako vychovatel, který je měl vést k Mesiášovi – stejně jako „pedagogové“ v dávných dobách přiváděli děti k jejich učitelům.¹⁰ Zákon učinil hřích Izraelitů zřetelným, ukázal jejich neschopnost se z něj vymanit a zdůraznil potřebu vykupitele.¹¹ Byl stínem budoucích věcí a v symbolech předstínil skutečnost, která nastala v Kristu.¹² Izraelský národ by bez Zákona po 1500 letech existence zcela ztratil uspořádání, do kterého jej uvedl Bůh, a tak by Mesiáš ani neměl kam přijít a kde být rozpoznán. Na rozdíl od izraelského národa k sobě Bůh povolává křesťany jako své syny prostřednictvím Krista, každého jednotlivě, podle stavu jejich srdce a jeho touhy, nikoli na základě příslušnosti k tělesné rodové linii. Jejich učitel již přišel, a křesťané nepotřebují žádného dalšího vychovatele, aby je k němu dovedl. Nejsou již „*pod Zákonem*“, ale „*pod Boží milostí*“, pod Boží nezaslouženou laskavostí. Odevzdali se Bohu, a jeho Duch je motivuje.¹³ Působení Božího ducha je nesrovnatelně jistější ochranou před špatným jednáním než litera Zákona nebo souhrn pravidel a je také mocnější silou při vedení k dobrému jednání. Pokud tuto skutečnost někdo nechápe, pak bohužel také nerozumí tomu, o čem je dobré poselství. Kromě toho, že si takoví lidé neváží nabízené svobody, jejich postoj rovněž naznačuje, že projevují neúctu k tomu, co pro ně Kristus vykonal, když jim umožnil nadále již „nežít pod Zákonem, ale pod nezaslouženou laskavostí“.

Stejně jako v mnoha jiných oblastech života i pro náboženství platí výrok, že „cenou za svobodu je nikdy neustávající bdělost“. Ke ztrátě křesťanské svobody často dochází nikoli v důsledku jejího násilného odnětí, ale spíše jejím nenápadným, postupným odebíráním. Krok za krokem vede k tomu, že křesťané dovolují jiným, aby za ně přebírali jejich svědomí, aby za ně mysleli a činili rozhodnutí. Najednou už to není tak, že by křesťan sám studoval Boží slovo, že by jeho srdce bylo ovlivněno samostatným studiem Bible nebo že by jeho víra byla výsledkem tohoto nezávislého studia. To, čemu v důsledku věří, je víra přejatá z druhé ruky, která je produktem uvažování a dovozování jiných. Pokud k tomuto procesu dojde, lhotejno z jakého důvodu a do jakého stupně, pak to znamená zřeknutí se práv dědičně spjatých s křesťanskou svobodou a také to znamená, že jsme tím omezili hodnotu naší víry a lásky a schopnost je plně vyjádřit. Plné vyjádření víry a lásky totiž musí vycházet z našeho srdce a být dobrovolné, a to je možné pouze v prostředí křesťanské svobody. Neboť „kde je Duch Páně, tam je svoboda“.¹⁴

Je možné po pravdě říci, že taková křesťanská svoboda je podporována v organizaci svědků Jehovových? Dochází v jejich sborech k projevům lásky a víry, jež spontánně plynou z vnitřního přesvědčení a nejsou vynuceny vnějším nátlakem? Jsem toho názoru, že důkazy svědčí o tom, že tomu tak není. Osobně mě o tom přesvědčila také léta strávená ve vedoucím sboru svědků Jehovových. Všichni svědkové určitě nejsou ovlivněni stejnou mírou. Někteří se s organizačním nátlakem vyrovnávají lépe. Lépe vzdorují zasahování do svého soukromí a ze všech sil se snaží vyhnout úzkoprsému pojetí víry a zkosnatělosti, která je důsledkem strnulého myšlení. Umí být nenucení a jednají s volností, která je pozoruhodná. Váha důkazů ale ukazuje, že tak dokáží jednat *nikoli v důsledku vlivu organizace, ale navzdory jejímu působení*. Ačkoli tato situace se netýká výlučně svědků Jehovových, domnívám se, že všichni z nich jsou tomuto

¹⁰ *Galat'anům 3:23–26, NRSV.*

¹¹ *Galat'anům 3:19, 21, 22.*

¹² *Kolosanům 2:16, 17.*

¹³ *Římanům 6:14–19.*

¹⁴ *2. Korint'anům 3:17, RSV.*

nezdravému tlaku vystaveni a všichni jsou jím negativně ovlivňováni. Postoj, který je jim vštěpován, není založen na pravdě – na pravdě, která osvobozuje – ale na jejím pokřivení. A zkreslená pravda, která je jim předkládána, nevyhnutelně zkresluje jejich porozumění toho, co znamená následovat Božího syna. To jim také brání, aby do nejvyšší možné míry sami napodobovali jeho vlastnosti. Proto nemohou napodobit mnohé jeho projevy lásky a víry, ke kterým by je jinak jejich srdce vedlo, a namáhají se v oblastech, pro které ani oni sami nevidí biblický důvod. Tak či onak, do míry menší nebo velké, ztrácejí křesťanskou svobodu. Hluboká pravda, že „když nás Kristus osvobodil, tak také chtěl, abychom zůstali svobodní“, je pro ně zahalena nebo o ní již vůbec neví.

Tato situace má více než jeden důvod. Příští kapitola bude zaměřena na jednu z hlavních příčin.

II | BOŽÍ SDĚLOVACÍ PROSTŘEDEK

Všechno prověřujte; dobrého se držte

— 1. Tesaloničanům 5:21, *Nová Bible kralická*.

Drazí a milovaní přátelé, nevěřte vždy všemu, co uslyšíte, jenom proto, že někdo vám bude říkat, že je to poselství od Boha: ověřte si to a pak uvidíte, zda je to opravdu od Něj.

— 1. Jana 4:1, *The Living Bible*.

■ Významný britský badatel 18. století, který byl zároveň náboženským představitelem známým svojí láskou k občanské a církevní svobodě, prohlásil s neobyčejným důrazem:

Váha autority je největším a nejnesmiřitelnějším nepřítelem pravdy a uvažování, kterou tento svět jenom může poskytnout. Všechny jeho ostatní zbraně, ke kterým patří sofistika, nádech hodnověrnosti, umění klamat nebo vychytralé přesvědčování, kterými vládne šikovný debatér, mohou být odhaleny a použity ve prospěch té samé pravdy, jež jimi má být potřena; ale proti váze autority není obrany.¹

Pokud je autorita neboli pověření z vyššího zdroje opravdu odvěkým nepřítelem pravdy, pak je také odvěkým nepřítelem svobody, protože pravda je primárním zdrojem svobody, pravda je to, co „nás činí svobodnými“.² Když je omyl donucen čelit pravdě v rovnocenném souboji, pak vděčně nachází svoji oblíbenou zbraň a pevné útočiště v použití váhy „autority neboli pověření z vyššího zdroje“. Je proto dobré si stále připomínat, že takzvaný vyšší zdroj je mnohdy pouhým synonymem pro omyl samotný.

Je známou skutečností, že zvláště pro ty, kdo přijmou pozemskou církevní autoritu jako směrodatnou, je poměrně snadné odmítnout cokoli, co je v rozporu s touto autoritou. Nezáleží přitom na síle biblických textů, na přesvědčivosti logických argumentů, na důkazech samotných – vše se dříve nebo později zamítá s odvoláním na zvláštní pověření dané náboženské autority, která je v očích svedeného jediným měřítkem pravdy. Ve skutečnosti velká většina svědků Jehovových zamítne všechny důkazy a svědectví z Písma ještě dříve, než je vyslechne – protože jejich vedení rozhodlo, že je mají odmítnout. Ti, kdo se takovému vedení podřizují, jsou oloupeni o svobodu vlastního rozhodnutí, zda je daná informace pravdivá nebo mylná, užitečná nebo škodlivá.

Samozřejmě že výše uvedené platí nejenom pro svědky, ale pro každého, kdo dovolí, aby se pozemská církevní autorita pro něj stala konečným arbitrem správného nebo špatného. Pokud je jeho volbou to, že nechá tuto vyšší moc, aby za něj myslela, mluvila a rozhodovala, pak pro něj

¹ Biskup Benjamin Hoadley, citovaný v *McClintockově & Strongově Cyclopedii biblické, teologické a náboženské literatury*, sv. I, strany 553, 554.

² Jan 8:32.

pochopitelně žádný argument, který neodpovídá dokazování této autority, není důležitý, protože „proti váze autority není obrany“. Je přitom typické, že zástupci Boha na zemi nemusí druhým zdůvodňovat, proč něco zamítají nebo naopak přijímají, nebo vyvracet nějaké argumenty. Buď odsoudí, nebo posvěť. To je základní problém, tak jej já osobně vnímám, a dokud člověk toto nepochopí, jenom stěží vůbec něco pochopí. Alespoň tak tomu bylo v mém případě.

Lidé si nemohou osobovat větší nárok na autoritu, než když sami o sobě prohlašují, že mluví z Božího pověření. Jedině, že by o sobě tvrdili, že mluví nejenom z Božího pověření, ale že to nikdo jiný kromě nich nedělá, a že oni jsou jediní, koho Bůh používá, aby lidstvu sdělil svou vůli. Pokud by vůbec existoval člověk nebo skupina lidí, kteří by tímto vesmírným úkolem byli pověřeni, pak bychom předpokládali, že samotná podstata tohoto úkolu naplní jeho nedokonalého a hříšného nositele pokorou a bázni.

Uvedme odpovídající znázornění a řekněme, že nějaký král by vyslal svého otroka, aby druhým oznámil svou vůli. Tento otrok by se ale zhlédl ve své vlastní důležitosti, usoudil by, že pokora je věcí minulosti, a začal by ke královu poselství dodávat svoje vlastní dodatky. Zároveň by ovšem trval na tom, aby bez výjimky všichni, kdo ho uslyší, v dobré víře přijali jím upravenou královskou zvěst. A každý, kdo by se ho náhodu odvážil zeptat na něco z jeho vlastní zvěsti, by upadl v nemilost a byl by propříště poučen, že o slovu královského posla nikdo nikdy nepochybuje.

Naopak, skutečně pokorný posel se úzkostlivě vyvaruje jakékoliv odchylky od králových slov. Pokud se od něj požaduje důkaz nebo ověření jeho slov, nerozzlobí se ani nebude kritizovat ty, kdo se rozhodnou prověřit, že byla zpráva předána přesně, bez příkras nebo změn.

Společnost Strážná věž opakovaně prohlašuje, že to, co nechává zaznít, rozhoduje o životě a smrti posluchačů. Tato organizace nijak neskrývá, že je vyvolená Bohem, svrchovaným vládcem vesmíru, že její poselství je Jeho poselstvím celému lidstvu, a že bude zničen každý, kdo tomuto poselství nenaslouchá. Dlužno dodat, že i jiná náboženství zaujímají podobnou pozici.

Tak závažné poselství by nemělo být přijato bez podrobnějšího zkoumání. Když o tom přemýšlíme, toto tvrzení je tak omračující, že jeho přijetí vyžaduje hodně opatrnosti. A nejedná se tady jen o lidský faktor. Samotná úcta k Bohu vyžaduje, abychom se ujistili, že hlášená zvěst má jeho schválení, a že nebyla nijak upravená nebo rozšířena. Vskutku, čím více si vážíme Boha, tím více o takovém závažném poselství budeme přemýšlet.

Mohl bych bez váhání dosvědčit, že Společnost Strážná věž považuje sebe sama za jediný pravý Boží sdělovací prostředek na zemi. Z jejího pohledu není nejmenších pochyb o tom, že kdo odmítá její poselství, odmítá poselství Boží. Soudní proces, který se odehrál ve Skotsku v roce 1954, dokumentuje, co se podle této organizace stane těm lidem, kteří odmítnou to, co se právě hlásá. Tento soudní spor, známý jako Walshův spor, řešil otázku, zda jednomu z takzvaných předsedajících dozorců Společnosti ve Skotsku může být přidělen titul oficiálního církevního představitele. Od svého strýce (pozdějšího prezidenta Společnosti), jsem v minulosti často slyšel o tomto procesu, ale až teprve potom, co jsem na vlastní oči mohl studovat soudní zápis, jsem si dokázal plně uvědomit, jakých dalších otázek se spor dotýkal.

S povolením skotských úřadů si v následujících řádcích dovoluji uveřejnit záznam ze soudního jednání.³ Fred Franz, o němž jsem se zmínil, byl v té době zastupujícím prezidentem Spo-

³ *Pravopisné chyby, které se občas v přepisu (v originále) vyskytují, vznikly při soudním zápisu.*

lečnosti, a je uveden jako první svědek. Níže uvedený soudní záznam je jeho vlastní výpověď. V textu je mnou provedené zvýraznění. V původním záznamu text zvýrazněn nebyl. (Písmeno „D“ je místo slova „dotaz“, a písmeno „O“ je místo slova „odpověď“.)

D: Kromě časopisů, které vycházejí v pravidelných intervalech, vydáváte také čas od času krátká teologická pojednání a knihy?

O: Ano.

D: Rozumím tomu správně tak, že v těchto publikacích vyjadřujete své nauky?

O: Ano.

D: Tyto nauky jsou závazné pro členy vaší Společnosti?

O: Ano.

D: **Pro upřesnění: Je přijetí těchto nauk pro vaše členy dobrovolné, nebo je jejich přijetí nutností pro ty, kdo chtějí zůstat členy vaší Společnosti?**

O: **Je to nutností.**

Podle tohoto přísěžného svědectví Freda Franze, představitele Společnosti svědků Jehovových, nikdo, kdo chce zůstat svědkem Jehovovým, nemá jinou možnost, neboli, vyjádřeno jinými slovy, nezbývá mu nic jiného, než se ztotožnit se všemi výroky publikovanými touto společností. Jejich přijetí je striktně vyžadováno. Důsledky tohoto přístupu jsou rozvedeny v následujícím úseku svědectví:

D: Očekáváte tedy, že na základě vašeho učení bude na zemi existovat zcela nové společenské uspořádání.

O: Ano. Na obnovené zemi bude společnost nového světa ovládaná novými nebesy, protože stará země a stará nebesa pominou v Armagedonu.

D: Tito obyvatelé nové země, to budou výlučně svědkové Jehovovi?

O: **Na začátku půjde výlučně o svědky Jehovovy. Členové pomazaného zbytku očekávají, že přežijí Armagedon společně s velkým zástupem jiných ovcí. Pomazaný zbytek bude po Armagedonu na zemi dočasně, než ve věrnosti dovrší pozemský běh a zemře, ale jiné ovce, budou-li poslušné Boží vůli, budou na zemi žít věčně.**

Pozitivní reakce na poselství svědků je tedy otázkou života a smrti, protože ti, kteří přežijí Armagedon, budou sestávat „výlučně ze svědků Jehovových“. Co se ale stane, když nějaký člen sboru odmítne na základě svého svědomí určitou část učení organizace, protože bude přesvědčen, že toto učení postrádá zdravý biblický základ, a bude následně vyloučen? Jaké je oficiální učení Společnosti ohledně vyloučených osob, které se nevrátí zpět k organizaci? Prísěžné svědectví dále pokračuje:

D: Když se to zdá být nutné, dochází k nějakým disciplinárním opatřením?

O: Ano, dochází.

- D: Nebudu zacházet do velkých podrobností, ale přesto se zeptám: Jsou některé přestupky tak velké, že dojde k vyloučení bez možnosti návratu?
- O: Ano. **Exkomunikace může nakonec vést ke zničení vyloučeného; pokud dotyčný nezmění své jednání, a bude žít mimo naši organizaci, pak pro něj není žádná naděje na život v novém světě,** a pokud někdo svým jednáním hřeší proti svatému Duchu, pak neexistuje možnost návratu.

Právní zástupce britské vlády později uvedl určité nauky, které mezitím organizace Strážná věž zavrhla, a mezi jinými doložil i zcela konkrétní výpočty časových období. Pak se zeptal, co se dělo s někým, kdo narozdíl od Společnosti tvrdil, že se jedná o omyl, a mylnou nauku odmítl přijmout? Jaký byl postoj organizace k takovému jedinci? Dočteme se o tom v následující pasáži:

- D: Není tomu tak, že pastor Russell počítal s rokem 1874?
- O: Ne.
- D: Není tomu tak, že stanovil datum před rokem 1914?
- O: Ano.
- D: Jaké datum určil?
- O: Určil, že konec časů pohanů bude v roce 1914.
- D: **A není-liž pravda, že pro něj rok 1874 představoval důležité datum?**
- O: **Chápali jsme to tak, že rok 1874 byl rokem Ježíšova duchovního příchodu.**
- D: **Říkáte, „chápali jsme to tak“?**
- O: **Tak to říkám.**
- D: **Přijetí tohoto učení bylo vyžadováno všemi svědky Jehovovými?**
- O: **Ano.**
- D: Ale už to neučíte, že ne?
- O: Ne.
- D: Pastor Russell založil tuto nauku na výkladu Daniela, pravda?
- O: Částečně.
- D: A zejména Daniel, kapitola 7, verš 7 a Daniel, kapitola 12, verš 12?
- O: Daniel 7:7 a Daniel 12:12. Co jste říkal, že založil na těchto verších?
- D: Rok 1874 jako klíčové datum a datum druhého příchodu Krista?
- O: Ne.
- D: Co jste to tedy vlastně říkal o tomto datu. Asi jsem vás správně nepochopil.
- O: Nezaložil rok 1874 na těchto verších z Daniele.
- D: **Založil ho na těchto verších a na názoru, že Rakousko-Německá říše začala existovat v roce 539?**
- O: **Ano. Rok 539 bylo datum, které použil ve svých výpočtech. Ale rok 1874 na tom nebyl založen.**

- D: Ale byl to výpočet, který dnes již výbor ředitelů Společnosti neuznává?
- O: To je pravda.
- D: Takže mám pravdu, chtěl bych se jenom ujistit, vymezit přesněji tu pozici; bylo to naprosto závazné pro svědky přijmout tento chybný výpočet?
- O: Ano.
- ...
- D: Takže to, co je dnes Společností publikováno jako pravda, se může za pár let změnit a být označeno jako omyl?
- O: To se uvidí.
- D: A mezitím, jak dříve tak nyní, všichni svědkové Jehovovi budou lpět na omylu?
- O: Je možné, že budou lpět na nesprávném uplatnění Písma.
- D: Na omylu?
- O: Na omylu.

Posléze opět přišla na řadu otázka, jak velká je autorita, která je přisuzována publikacím Společnosti Strážná věž. Zástupce prezidenta v jedné chvíli uvedl, že „nikdo není nucen (výklad) přijmout“, ale jak z jeho přísedného prohlášení dále uvidíme, nakonec se opět vrátil k původnímu svědectví:

- O: Když někdo chce být jmenován služebníkem sboru, musí dobře porozumět obsahu těchto knih.
- D: Ale co křest, neznamená křest, že dotyčný je jím jmenován služebníkem?
- O: Ano.
- D: Tudíž než je pokřtěn, dotyčný musí znát tyto knihy?
- O: Musí rozumět Božím předsevzetím tak, jak jsou vysvětlena v těchto knihách.
- D: Vysvětlena v těchto knihách, myslíte, vysvětlena jako výklad Bible?
- O: Tyto knihy vykládají celé Písmo.
- D: Myslíte to tak, že jsou závazným výkladem?
- O: Předkládají Bibli nebo názory, které jsou v ní, a čtenář zkoumá ty názory a pak je porovnává s Bibli, zda v ní nalézají oporu.
- D: Co že čtenář dělá?
- O: Zkoumá ty názory, zda nalézají oporu v Bibli. Jak to prohlásil apoštol: „Přesvědčujte se o všem. Dobrého se držte.“
- D: Rozumím tomu tak, a prosím opravte mě, pokud se mýlím, že svědek Jehovův musí přijmout jako pravdu Písmo a jeho výklad, tak jak je uveden v knihách, o nichž jsem se zmínil?
- O: Ale on k tomu není nijak nucen, má křesťanské právo zkoumat Písmo a potvrdit si, že výklad mu odpovídá.
- D: Ale jestliže dospěje k tomu, že Písmo nepodporuje výklad, nebo výklad nepodporuje Písmo, jaké má možnosti?

- O: **Biblický text je tam uveden, aby podpořil ten výklad. Proto tam je.**
- D: **Ale co má dělat ten, kdo si myslí, že si Písmo a výklad v těch knihách navzájem odporují?**
- O: Takového člověka byste mi nejdříve musel ukázat, a pak bych vám mohl odpovědět, pak bych vám odpověděl.
- D: **Chcete tím naznačit, že jednotlivec má právo číst ty knihy a Bibli a utvořit si vlastní názor, svůj vlastní výklad svatých Písem?**
- O: **Když ...**
- D: **Odpověděl byste prosím ano nebo ne a potom svoji odpověď upřesnil?**
- O: **Ne. Nemá (to právo). Chcete upřesnění hned?**
- D: **Ano, prosím.**
- O: **Biblický text je uveden pro podporu výkladu, a tak když si čtenář vyhledá ten text a ověří si jeho výklad, tak se mu objasní celkový biblický pohled, biblické porozumění, právě jak je to uvedeno ve Skutcích 17:11, že Berojané byli ušlechtilejší než lidé v Tesalonice, protože obdrželi slovo s větší dychtivostí a denně zkoumali Písmo, zda tomu tak je.**
- D: **Svědkoví nezbyvá než přijmout jako závazné, co je publikováno ve Strážné věži nebo v Informátorovi nebo v Probudte se! včetně veškerých pokynů, které jsou mu v těchto publikacích určeny, není-liž pravda?**
- O: **Musí to přijmout.**
- ...
- D: **Jestliže se někdo na světě nachází v situaci, že má pouze Bibli a nemá přístup k traktátům a publikacím vaší Společnosti, má nějakou naději na záchranu?**
- O: **Tak je závislý na své Bibli.**
- D: **Bude si ji moci vyložit správně?**
- O: **Ne.**
- D: **Nechci si s vámi začít vyměňovat biblické texty, ale neřekl Ježíš, že „Žádný, kdo ve mě věří, nezemře, a ten, kdo ve mě věří, vůbec nikdy nezemře?“**
- O: **Ano.**

Z výpovědi tohoto svědka je patrné, že poselství, které Boží sdělovací prostředek ve *Strážné věži* oznamuje, je v tomto 20. století jediným možným způsobem, kterým lidé na zemi mohou získat biblické poznání. Pokud jej někdo v tomto znění nepřijme, přivolá na sebe Boží hněv a jistou smrt.

Zatím jsme se ale seznámili se svědectvím pouze jednoho muže, Freda Franze, zastupujícího prezidenta Společnosti. K soudu do Skotska se dostavili další dva vrcholní představitelé z ústředí organizace. Odpovídala jejich prohlášení výrokům Freda Franze? Jedním z těchto představitelů byl právní zástupce Společnosti Hayden C. Covington. Níže uvádím ze zápisu, jak vypovídal.

- D: V náboženských otázkách je životně důležité mluvit pravdu, souhlasíte?
- O: S tím mohu jenom souhlasit.
- D: Podle vás, řekl byste, že ve výkladu nauk čas od času může dojít ke změnám?
- O: O tom není sporu. Jak tomu my rozumíme, ke změnám ve výkladu Bible bude docházet. Jak se proroctví naplňují, náš pohled se upřesňuje.
- D: **Ohlašovali jste, promiňte mi ten výraz, falešné proroctví?**
- O: **My jsme - ne, nemyslím, že bychom ohlašovali falešné proroctví, ale řekl bych, že některá naše prohlášení byla nepřesná, tak bych je nazval, chybná.**
- D: V současné situaci na světě, není snad životně důležité vykládat na základě faktů, kdy nastal Kristův druhý příchod?
- O: To je pravda, a my vždy usilujeme o to, abychom pravdu znali předtím, než ji vyřkneme. Vycházíme z nejlepších informací, které máme k dispozici, ale nemůžeme čekat, až budeme dokonalejší; kdybychom na to čekali, nikdy bychom nic neřekli.
- D: O tom bych chtěl mluvit trochu více. Hlásali jste jako skutečnost, které musí věřit každý svědek Jehovův, že Pánův druhý příchod nastal v roce 1874?
- O: To mi není známo. O tom nic nevím.
- D: Slyšel jste, co prohlásil pan Franz?
- O: Víím, co přísežně prohlásil, ale o tom, co říkal, já nic nevím, myslím o té tématice, takže se k tomu mohu vyjádřit asi jako vy, z toho, co jsem slyšel, že on říkal.
- D: Mohl byste mě z toho vynechat?
- O: To je můj zdroj informací, co jsem slyšel u soudu.
- D: Studoval jste literaturu vašeho hnutí?
- O: Ano, ale ne všechnu. Nestudoval jsem sedm svazků „*Studií Písem*“ a nestudoval jsem ten námět, o kterém nyní mluvíte, rok 1874. O tom mnoho nevím.
- D: **Berte to tak, že já vám říkám, že vaše Společnost autoritativně prohlašovala, že ke Kristovu druhému příchodu došlo v roce 1874.**
- O: **I když vezmu ten předpoklad jako skutečnost, pořád je to hypotetické prohlášení.**
- D: **Nicméně bylo to ohlašování falešného proroctví, nebo ne?**
- O: **To bylo ohlašování falešného proroctví, bylo to nesprávné prohlášení, bylo to chybné prohlášení ohledně naplnění proroctví, které bylo falešné neboli chybné.**
- D: **A všichni svědkové Jehovovi tomu museli věřit?**
- O: **Ano, protože je třeba, abyste pochopil, že mezi námi musí být jednota, nemůžeme si dovolit nebýt jednotní, aby se množství lidí vydalo různými směry, armáda má pochodovat v zákrytu.**
- D: Vy ale nevěříte ve světské armády, ne?

- O: Věříme v křesťanskou armádu Boží.
- D: Věříte ve světské armády?
- O: Nemáme, co k tomu dodat, nekážeme proti armádám, jenom říkáme, že armády stejně jako národy světa jsou částí Satanovy organizace, a proto do nich odmítáme vstoupit, nekážeme proti válkám, pouze uplatňujeme naše právo být z toho vyjmuti, to je všechno.
- D: Chtěl bych se vrátit zpět k tématu. Ohlašovalo se falešné proroctví?
- O: S tím souhlasím.
- D: A muselo to být přijato všemi svědky Jehovovými?
- O: Ano, muselo.
- D: Pokud by nějaký svědek Jehovův zastával názor, že je to falešné proroctví, a v tom smyslu se vyjadřoval, pak by byl vyloučen?
- O: Ano. Kdyby o tom pořád mluvil a pořád by dělal problémy. Protože když celá organizace věří jedné věci, i když je to omyl, a někdo začne myslet samostatně, a své názory druhým vysvětluje, dochází k nejednotě a nepokojům, pryč je soulad, pryč je pochodování. Když má dojít ke změně, měla by přijít ze správného zdroje, od hlavy organizace, vedoucího sboru, nikoli zespoda nahoru, protože pak by si každý mohl myslet své a organizace by se rozložila a vydala by se tisíci různými směry. Naším cílem je jednota.
- D: Jednota za každou cenu?
- O: Jednota za každou cenu, protože věříme a jsme si jisti, že Jehova Bůh používá naši organizaci, vedoucí sbor naší organizace, aby ji řídil, ačkoli čas od času dochází k chybám.
- D: Myslíte jednotu založenou na vynuceném přijetí falešného proroctví?
- O: Připouštím, že tomu tak je.
- D: A ten člověk, který, jak říkáte, by vyjádřil svůj názor, že to proroctví je falešné a byl by vyloučen, ten, pokud by byl pokřtěný, by porušil smlouvu s Bohem?
- O: Přesně tak.
- D: A jak jste včera jednoznačně prohlásil, byl by hoden smrti?
- O: Myslím ...
- D: Mohl byste prosím říci ano nebo ne?
- O: Bez váhání říkám ano.
- D: A tomu říkáte náboženství?
- O: To je nepochybně náboženství.
- D: A tomu říkáte křesťanství?
- O: Tomu říkám křesťanství.
- ...
- D: Ve spojení s omyly jste byl docela podrobně dotazován na rozdíly v autoritativním výkladu Bible, ke kterým docházelo v průbě-

hu let uplynulých od založení Společnosti, a myslím, že jste souhlasil s tím, že se výklad různil?

O: Ano.

D: Také jste docela upřímně souhlasil s tím, že lidé, kteří v jakékoli dané době nejsou připraveni přijmout autoritativní výklad, musí počítat s vyloučením ze Společnosti, a nést všechny duchovní následky, které to pro ně znamená?

O: Ano, řekl jsem to, a říkám to znovu.

Podle tohoto představitele Společnosti jednota vyžaduje, aby křesťan přijal jako pravdivé to, co jemu z Božího slova vychází jako lež. Je mu málo platné, co z Bible pochopí, protože o tom nesmí mluvit, jestliže to nesouhlasí se závazným učením organizace. Nestačí, že jemu, na základě Božího vlastního slova, ta věc může být zcela jasná. Musí čekat, protože „když má dojít ke změně, měla by přijít ze správného zdroje, od hlavy organizace, vedoucího sboru, nikoli zespoda nahoru“. Bez ohledu na to, co čte v Bibli, musí čekat na „správný zdroj“, to jest vedoucí sbor, aby se dozvěděl, co je přijatelné pro jeho víru a o čem může mluvit.

Jaké pro takový pozoruhodný požadavek nacházíme ospravedlnění? „Jednota musí být za každou cenu“, i kdyby měla být založena na „vynuceném přijetí falešného prorocství“. Pokud se tím někdo nebude řídit, zasluhuje vyloučení a je „hoden smrti“. De facto i kdyby četl zapsaná Pánova vlastní slova, nemůže je přijmout nebo podle nich jednat, pokud mu ten, kdo se prohlašuje být Pánovým „otrokem“, říká něco jiného. Takový je organizační rámec, který je prosazován, a se kterým jsme jasně a srozumitelně seznámeni.

Během procesu byl předvolán ještě jeden svědek, Garry Suiter, tajemník a pokladník ústředí, který svědčil následujícím způsobem:

D: Jaké je v tomto ohledu postavení služebníka Společnosti?

O: Musí odpovídat požadavkům, o kterých předtím byla řeč, musí být zralý, s pochopením, s duchovním porozuměním a mít schopnost vycházet se sborem. Jak bylo zmíněno, musí projít školou teokratické služby, být na čele ve službě dveře ode dveří, musí umět vyučovat a splňovat další požadavky Bible. **Chápejte, lidé nemohou stanovit požadavky, které nejsou v Písmu.**

D: Mluvíte v širokých termínech. Ale když na to přijde, v praxi je naprosto nezbytné, aby prošel školou teokratické služby?

O: Ano.

D: A tam je knihovna.

O: Ano.

D: Očekává se od takového služebníka, že se podrobně seznámí s publikacemi Společnosti?

O: To se jistě očekává.

D: **A může podle názoru svědků Jehovových opravdu dospět k porozumění Písma, aniž by tyto publikace znal?**

O: **Ne.**

D: **Jedině když si přečte ty publikace, pak může mít správné porozumění?**

O: **Jedině tehdy.**

D: Nezdá se vám to domýšlivé?

O: **Ne.**

D: **Byl jste přítomen, když se zde mluvilo o roce 1874 jako o chybném učení a špatném datu, a roce 1925 jako o chybném datu. Bylo od všech svědků Jehovových vzhledem k těmto dvěma datům v době, kdy byla propagována, vyžadováno jejich bezvýhradné, absolutní přijetí, ano, jako absolutní přijetí Pravdy?**

O: **To je pravda.**

D: **Souhlasíte, že to bylo přijímání omylu?**

O: **Ne zcela. Data sama o sobě byla falešná, ale je třeba vidět celkový dopad.** Po celou dobu působení svědků Jehovových od založení Společnosti, Pensylvánské akciové společnosti, dochází k neustálému obracení srdcí a myslí lidí k Božímu slovu a jeho spravedlivým nařízením a tito lidé dostávají duchovní sílu, aby se zastávali toho, o čem ví, že je to správné, aby vyvyšovali Jehovovo jméno a aby oznamovali Království. **Nelze vůbec srovnávat nějaké zanedbatelné detaily, které byly opraveny, s důležitostí hlavní věci, kterou je uctívání Jehovy Boha. V průběhu těchto let bylo toto uctívání vštípeno do myslí svědků Jehovových a nespočetných dalších lidí.**

Tajemník a pokladník tvrdil, že „lidé nemohou stanovit požadavky, které nejsou v Písmu“. Přesto, jak uvádí jeho vlastní přísežné prohlášení i přísežná prohlášení dvou předcházejících úředníků Společnosti, „člověk může dospět k přesnému poznání Písma jedině studiem publikací Společnosti Strážná věž“. A přestože to bylo falešné proroctví, které bylo předkládáno, bylo jeho „bezpodmínečné přijetí jako Pravdy uloženo všem svědkům Jehovovým v té době“. O tomto postupu se dovídáme, že tak to má být, tak je to správné!⁴ Tajemník-pokladník prohlašuje, že „je třeba vidět celkový dopad“. I když organizace hlásala omyly, bylo to v „zanedbatelných detailech“, a proto by měla být posuzována shovívavě – vždyť „důležitá hlavní věc, kterou je uctívání Jehovy Boha“, byla přece podstatnou součástí vzkazu. A není fér klást podstatné s nepodstatným na jednu úroveň. „Nelze to vůbec srovnávat“, jak to vyjádřil tajemník-pokladník.

To je v určitém smyslu pravda. Bohužel svědectví všech tří mužů ukazuje, že zatímco pro sebe organizace od ostatních požaduje takovou toleranci a vyrovnané rozlišování mezi fakty, bez rozpaků totéž upírá druhým. Zatímco požaduje toleranci ode všech, neposkytuje ji svým členům, kteří mají námitky proti omylnému učení, které nemohou přijmout. Pro ně má jediný vzkaz: vyloučení a v biblickém smyslu odříznutí rovnající se smrti. To platí i v případě, že jednotlivci či jednotlivci stále přijímají všechny ostatní hlavní body učení, nebo že stále upřímně a vroucně „uctívají Jehovu Boha“. Všichni totiž musí bezvýhradně přijímat všechno, se vším všudy, jak jim to zástupci Boží zrovna předkládají, včetně omylů. Alternativa rovná se vyloučení. Pokud organizace zveřejní omyly, mluví o nich jako o „nepodstatných“. Paradoxně ovšem když někdo tytéž nepodstatné omyly nemůže přijmout nebo proti nim uvádí námitky,

⁴ *Vzhledem k prohlášením týkajícím se let 1874 a 1925, zmiňovaným ve svědectví u soudu viz kniha **Kříze svědomí**, strany 143–152, 159–162, 172–195.*

stávají se najednou nesmírně závažnými, a jejich trvalé odmítání je dostatečným důvodem k exkomunikaci.

Tato neobvyklá logika by chtěla naznačit, že Bůh je velmi rozezlen na každého, kdo váhá v přijímání omylů, jež samozvaný posel hlásá v Božím jménu, a že Bůh naopak nenachází žádné potěšení v člověku, který trvá na tom, že bude „zkoušet vše, a pak se držet toho správného a pravdivého, co skutečně přišlo nebo přichází od Boha“. Nota bene když dojde k vyloučení jménem organizace, Bůh neuzná dotyčného za hodného života. Ačkoli se to zdá neuvěřitelné, muži, kteří v tomto smyslu místopřísežně svědčili, nevidí v dané věci žádný rozpor.

Bylo by dobré si připomenout zásadu, která je vyjádřena v knize Přísloví. Tam čteme: „Dvojitý druh váží je pro Jehovu něčím odporným, a podvodné váhy nejsou dobré.“⁵ Zdá se pravděpodobné, že jestliže Bůh přísně požaduje, aby při obchodních transakcích lidé nepoužívali dvojitý váhy (podle toho, zda zrovna prodávají nebo kupují), že ještě mnohem přísněji bude vyžadovat, aby lidé nepoužívali jiné váhy pro sebe a jiné váhy pro druhé, když se jedná o prokazování obecné tolerance, nebo když jsou v sázce duchovní zájmy zúčastněných. Posel, který opravdu přišel od Boha, Ježíš Kristus, to vyjádřil takto: „Protože jakým soudem soudíte, takovým budete souzeni; a míru, kterou odměřujete, odměří vám.“⁶

Při mnoha jiných příležitostech, nejenom při tomto uvedeném soudním případě, Společnost Strážná věž žádala po svědcích Jehovových, aby přehlédli její omyly, a přitom tvrdila, že tyto chyby byly více než vyváženy mnoha jinými, pozitivními faktory. Ale nikde nevidíme, že by tatáž Společnost uplatňovala stejné měřítko na ty, nad kterými má autoritu. Pokud mají tito jednotlivci odlišný názor, třeba právě v nepodstatné věci, nehledí se na jejich tvrzení jako na „pouhý lidský omyl“, který bude v průběhu času opraven, ale jako na příčinu k vyloučení. Skutečnost, že daný jedinec s odlišným názorem vede vzorný křesťanský život, se nijak nepočítá. Každý musí souhlasit s organizací ve všem. Výše uvedená Kristova slova jasně dokládají, že on s takovým nápadným porušováním zásad rozhodně nesouhlasí.

Soudní proces ve Skotsku a závažné sporné otázky, které se v něm řešily, nedávají prostor pro domněnku, že by příslušní úředníci Společnosti vyjadřovali jen svůj osobní pohled na věc. Navzdory tomu, že jejich cílem bylo použít proces pro ovlivnění toho, aby svědkové byli uznáni jako tradiční náboženství, a i proto mohli volit opatrnější slova, jejich organizace byla ukázána jako autoritářská a legalistická, kladoucí důraz na přísné dodržování příkazů. Dění, které se v organizaci od té doby odehrálo, toto hodnocení jenom potvrzuje. Potvrzuje to i moje vlastní zkušenost s vedoucím sborem.

Některé názory, které úředníci Společnosti během soudního stání vyslovili, nápadně připomínaly výroky vyjádřené pastorem Russellem o 45 let dříve, v pozdějších letech jeho prezidentství. První prezident Společnosti srovnával ve *Strážné věži* z 15. září 1910 hodnotu čtení Bible samotné s hodnotou čtení šesti svazků *Studii Pisem*, které byly jeho dílem. Vyjádřil se takto:

Soudíme, že bychom projevovali značnou nevšímavost vůči Boží prozřetelnosti, kdybychom si nepovšimli směru, kterým se naše učení ubírá jako důsledek toho, že Pán nám v naší době poskytl něco, čemu kromě za dnů apoštolů nikdo jiný z lidí bez ohledu na jejich moudrost dosud neporozuměl. Každý ať ale o tom smýšlí sám za sebe, a podle toho ať se také chová.

⁵ *Přísloví 20:23.*

⁶ *Matouš 7:2.*

O šesti svazcích *Studií Písem* se dá říci, že to je prakticky Bible uspořádaná podle námětů, s biblickými texty uvedenými na podporu látky, a proto nebude nijak nevhodné, když tyto svazky pojmenujeme Bible v uspořádaném stavu. Chceme tím vyjádřit, že tyto knihy nejsou jenom komentářem k Bibli, ale v podstatě jsou Bibli samotnou, protože byly psány ne s touhou uvést novou doktrínu na základě vlastního názoru nebo osobní moudrosti, ale ukázat látku zcela ve světle Božího slova. Proto se domníváme, že jejich četba je prospěšná a obsažená poučení jsou nezavadná a že je tento druh biblického studia hodný doporučení.

Dále shledáváme, že lidé ani nemohou rozpoznat božský plán věků, pokud studují jenom Bibli. Rovněž shledáváme, že pokud někdo přestane studovat jednotlivé svazky *Studií Písem* (ačkoli je snad mnohokrát přečetl, ačkoli se s nimi v minulosti důvěrně seznámil, ačkoli je kdysi používal třeba i deset let), odloží je a vrátí se jenom k Bibli, stane se mu, že i kdyby předtím deset let Bibli rozuměl, naše zkušenost ukazuje, že do dvou let bude zpět ve stejné temnotě, ze které vyšel. Na druhé straně, bude-li člověk číst *Studie Písem* včetně odkazů v nich uvedených, i kdyby nepřečetl ani stránku z Bible, bude za dva roky stále ve světle, protože bude mít světlo z Písma.

„Všichni budou vyučováni Bohem“

Toto můžeme uzavřít tvrzením, že bychom pak nerozuměli ničemu jinému z Bible než tomu, co tam dosud bylo napsáno. Proto nechceme mít sklon mařit příliš mnoho času tím, co vidíme kolem sebe, že mnozí lidé čtou z Bible kapitolu za kapitolou a k ničemu jim to není. Tudy se nechceme vydat. Víme, že bychom vlastně Písmo vůbec nestudovali. Byla by to neplodná cesta, kterou se před námi ubírali mnozí, když si četli v Bibli. Řekněme proto, že tentýž nebeský Otec, který nás jako své děti provází k současnému poznání pravdy a k současnému porozumění, bude-li mít pro nás nějakou další užitečnou informaci, pak nám ji zjeví zase stejným způsobem jako dosud. Nevíme tedy žádnou nutnost číst Nový zákon každý den a každý rok. Nepokládáme to za nezbytnou potřebu. Vidíme, že text, který říká, že „všichni budou vyučováni Bohem“, ve skutečnosti naznačuje to, že Bůh nás svým vlastním způsobem upozorní na určitý náhled na božskou pravdu, který bude zrovna představovat „pokrm v pravý čas pro domácnost víry“.

„*Studie Písem*“ nejsou náhradou za Bibli

Neříkáme tím, že bychom měli chápat *Studie Písem* jako náhradu za Bibli. *Studie Písem* stále odkazují na Bibli, a jestliže o tom máte pochybnosti nebo jestliže vaše paměť selhává, osvěžte si ji a uvidíte, že všechny vaše myšlenky jsou v souladu s Bibli – nejenom v souladu se *Studiemi Písem*, ale v souladu s Bibli.

Můžeme k tomu ještě poznamenat, že velmi mnoho přátel v Pravdě se řídí podle pravidla denně přečíst dvanáct stránek *Studií Písem*. Nevíme o nikom, kdo takto jedná a ještě využívá i ostatních opatření milosti, která Pán poskytl (Úsvit, shromáždění svědectví, nedělní shromáždění, shromáždění poutníků, studia Berejských, Manna atd.), že by opustil pravdu. Naopak, víme ale o mnohých, kteří si myslí, že všechno již dávno věděli, zatímco nevěděli ani polovinu z toho, co si teď myslí, že znali, a tito lidé teď zapomínají další polovinu a klopýtají a propadají se zpátky do tmy.

At' si každý dělá, co chce. Když se mu líbí číst znovu a znovu kapitoly, kterým nerozumí ani on, ani ostatní, at' přitom doufá, že přijde na nějakou pravdu. To je jeho věc. Když si to přeje, at'

v tom pokračuje. **Má plné právo se rozhodnout, že chce strávit týdny a roky tímto způsobem, ale je nanejvýš pravděpodobné, že i když náhodou něco objeví, stejně to bude špatné.**

Neslyšel jsem mnoho o výše uvedených výrociích až do roku 1979. Tehdy během zasedání vedoucího sboru prezident Franz chtěl zdůraznit jednu myšlenku, a proto uvedl:

Pastor Russell říkával, že pokud by se někdo měl rozhodnout mezi Biblií, nebo knihou Společnosti, udělal by lépe, kdyby si vybral knihu Společnosti.

Už i v té době jsem si myslel, že snad není možné, abychom takové prohlášení vůbec opakovali, a dokonce mu přisuzovali nějakou váhu. Později, když jsem si tento výrok ve *Strážné věži* z roku 1910 vyhledal, jsem si říkal, že kdykoli organizace takový výrok opakuje, měla by se přitom pořádně stydět.

Není pochyb o tom, že zmíněná *Strážná věž* napsaná Russellem vyjadřovala myšlenku, že rozeznat Boží předsevzetí z Bible samostatně není možné. Kromě toho obsahovala tvrzení, které dokládala mnoha zkušenostmi, že každý, kdo přestane číst Russellovy *Studie Písem* a bude číst pouhou Biblií, do dvou let upadne do temnoty světa. A naopak. Každý, kdo na dva roky odloží Biblií, a bude číst *Studie Písem*, zůstane ve světle. Čtení Bible kapitolu za kapitolou nebylo pokládáno za nutné, zatímco denní čtení *Studii Písem* bylo chváleno jako využívání Pánových opatření. A jak jinak: než se na pozemské scéně objevily spisy prezidenta Strážné věže, nikdo na světě nemohl opravdu rozumět, o čem Bible je.

Stojí za povšimnutí, že Společnost Strážná věž dnes nejen že znovu nevydává žádnou Russellovu publikaci, ale dokonce ani žádnou nemá na skladě. Ale jeho názory z roku 1910 byly v podstatě opakovány úředníky Společnosti ve Skotsku v roce 1954 a znovu na zasedání vedoucího sboru v roce 1979. Rozpoznatelný rozdíl je v tom, že důraz se s uplynulými léty přesunul z jednotlivce na organizaci, přičemž zůstalo tvrzení, že literatura Společnosti Strážná věž je nezbytně nutným, doslova a do písmene nepostradatelným, požadavkem pro porozumění Bibli. Tento požadavek byl přitom dogmaticky rozšířen o výklad, podle kterého je přijetí nauk uvedených v literatuře, dokonce jednou z Božích podmínek pro získání života. A na rozdíl od doby C. T. Russella, nesouhlas nyní vede k odnětí pospolitosti.

Ještě o něco později, 17. listopadu 1979, kdy jsem odletěl na zónovou návštěvu západní Afriky, Fred Franz – tehdy již prezident Společnosti – vedl ranní biblickou diskusi pro rodinu v ústředí. Jeden z účastníků si dělal doslovné poznámky, a po mém návratu mi do nich ze zajímavosti dal nahlédnout:

Dnes zase někteří mluví o tom, že by se měla číst Bible, že bychom měli číst „jenom Biblií“. Církve křesťanstva doporučují totéž po staletí, a jenom se podívejte, k jakému zmatku to vede.

Stojí za to si připomenout, že dávno předtím, než jsme se stali Biblickou a traktátní společností Strážná věž, byli jsme Traktátní společností Strážná věž.⁷ Ve skutečnosti teprve relativně nedávno jsme začali vydávat Bible. Výlučným účelem naší existence jako Společnosti je oznamování Království zřízeného v roce 1914 a varování o pádu Velkého Babylóna. Naše poselství má *zvláštní* námět, který chceme sdělit.

⁷ Původní název korporace zněl: *Traktátní společnost Siónská strážná věž*.

Když na mě byla řada, abych tytéž ranní diskuse vedl já, často jsem vybízel k tomu, abychom Písmo četli více a zdůrazňoval jsem, že Bible je primárním zdrojem našeho poznání a konečnou autoritou pro všechny křesťany. Neměl jsem přítom pocit, že bych se tím stával nepřítelem organizace. Nikdy jsem nezapomněl na silné a nezapomenutelné myšlenky, které byly uvedeny ve *Strážné věži* v roce 1946.⁸ Článek, ve kterém byly uvedeny, se jmenoval „Bůh budiž pravdivý“, a rozebíral tvrzení jak židovských, tak katolických autorit, že byly „po celou dobu trezorem veškeré pravdy“:

³⁷ Psané Boží Slovo nepotřebuje přidávání tradičních výkladů, které jsou osobními výklady jednotlivých lidí nebo celých organizací. Netvrdíme na základě naší zanedbatelné autority, že Bible postačuje sama o sobě. Uvádí to apoštol Pavel v inspirovaném dopise svému spolupracovníkovi Timoteovi: „Od dětství znáš svatá Písma, která tě poučují o záchraně skrze víru, která je v Ježíši Kristu. Bůh inspiroval celé Písmo, které je užitečné k vyučování, napravování, ukázněvání, k poučování ve spravedlnosti, aby Boží člověk byl dokonalý, připravený pro každý dobrý skutek.“ (2. Tim. 3:15–17, *Douay*) Kdyby ústní tradice nábožensky založených lidí byly nutné k doplnění kánonu Bible, Pavel by nenapsal, že inspirovaná svatá Písma jsou dobrá do té míry, že mohou učinit Božího člověka *dokonalého* ve víře a oddanosti Bohu. Pokud by tomu tak bylo, Písma by byla nedostatečná a jejich vliv by ponechal Božího člověka v nedokonalosti. Ale Pavel měl na mysli Timoteův růst k dokonalému křesťanovi, když mu napsal, aby vynaložil veškeré úsilí při studiu Bible a zacházel s ní správně. Čteme: „Studuj pozorně, aby ses představil Bohu jako schválený, jako dělník, který se nemá za co stydět, který správně zachází se slovem pravdy.“ (2. Tim. 2:15, *Douay*) Všichni, kdo chtějí věrně sloužit Bohu jako Jeho svědkové, neudělají chybu, budou-li následovat tento pokyn.

Ber v úvahu nejvyšší autority

³⁸ Ti, kdo vyvyšují církevní nebo organizační hierarchii, mají pro nás závěrečný a silný argument. Říkají:

„I kdybychom vůbec nebrali v úvahu církevní tradice a zůstali u Bible samotné, stejně by nebylo možné, aby si každý čtenář Bibli vykládal sám. Stejně bychom potřebovali viditelnou organizaci věrných, kteří by působili jako ‚stávající magisterium‘, neboli síla, která by druhé vyučovala, jak vykládat Písma, a na jejich základě by činila Boží vůli zřejmou. Stačí se podívat na různé skupiny protestantů, které vznikly proto, že si každý jednotlivec může vykládat Bibli po svém.“

K tomuto výše uvedenému argumentu můžeme říci jenom to, že množství protestantských sekt a kultů ani v nejmenším nesvědčí o tom, že by Bible měla nějaký rozdělující vliv na ty, kdo považují jenom ji za dostatečnou pro jejich víru. Bible není knihou, která by vedla k rozdělení. Je v souladu sama se sebou i s každou z knih v ní obsažených. Rozdělující silou mezi sektami křesťanstva je právě náboženská tradice, podle které se řídí. Biblická pravda je sjednocující silou. Ježíš Kristus se nejprve modlil: „Povšěť je pravdou, tvé slovo je pravda.“ A poté se ihned modlil, aby všichni, kdo se stanou věřícími, ať v jeho době, nebo v časech budoucích, se dokázali sjednotit, aby byli jedno, tak jako on a jeho nebeský Otec jsou jedno. (Jan 17:17–23) Čas k této jednotě nastal v naší době, protože my žijeme v čase konce tohoto světa. A svědkové Jehovovi, kteří vyšli

⁸ Vydání z 1. listopadu 1946, strana 330.

ze všech různých náboženských organizací, již jsou jednotní, a jednotně slouží Bohu navzdory původním náboženským vlivům, které je rozdělovaly.

³⁹ Jak toho bylo dosaženo? Jak jsou rozpory plynoucí z osobního výkladu svatých Písem překonávány nebo odstraněny? Je to proto, že bychom byli závislí na viditelné pozemské organizaci nebo viditelném pozemském vůdci? Odpověď zní: Ne. Je to proto, že uznáváme Jehovu Boha a Ježíše Krista jako nejvyšší autority, před kterými se kvůli svědomí každá duše musí sklánět. (Římanům 13:1) Je to proto, že uznáváme Jehovu Boha jako jediného pravého a živého Boha, nejvyššího neboli svrchovaného Vládce, Ježíše Krista jako jeho pomazaného Krále a vyvoleného Služebníka, kterého Jehova jmenoval jako Vůdce a Velitele národů. (Izajáš 42:1; 55:3, 4; Matouš 12:18; Skutky 13:34) Je to dále proto, že uznáváme Jehovu jako živého, vždy přítomného Učitele jeho pozemské církve, a proto, že nás, „Boží církev“, vyučuje prostřednictvím Hlavy, Ježíše Krista. – Izajáš 54:13; Jan 6:45.

⁴⁰ Svědkové Jehovovi proto netvrdí, že jejich církev je náboženským, hierarchickým uspořádáním, jak to tvrdí různé náboženské autority, které si osobují právo na magisterium neboli učitelské oprávnění, které je ustanovuje k službě „Bohem jmenovaných správců a vykladačů Bible“. Jejich úřad by se rázem stal zbytečným, pokud by každý dostal možnost vykládat Bibli podle svého pochopení. Věřící lidé, kteří se neřídí touto tradiční hierarchií, spíše uznávají daleko vyšší autority, totiž Jehovu Boha a Ježíše Krista, a proto také uplatňují inspirované a neselhávající prohlášení apoštola k Timoteovi: „Abys věděl, jak se máš chovat v Božím domě, kterým je církev živého Boha, sloup a opora pravdy.“ – 1. Timoteovi 3:15, *Douay*.

Tato odpověď ve *Strážné věži* na argumenty týkající se nutnosti existence hierarchicky uspořádaných náboženských organizací na mě hluboce zapůsobila. Odpovídala na tři vznesené námitky:

- 1) Není možné, aby si každý čtenář Bibli vykládal sám.
- 2) Potřebujeme viditelnou organizaci věrných, kteří by působili jako „stávající magisterium“, neboli síla, která by druhé vyučovala.
- 3) Bible má rozdělující vliv na ty, kdo považují jenom ji za dostatečnou pro jejich víru.

Na každou z těchto námitek byla odpověď *Strážné věže*: To není pravda!

Bylo také zcela zřetelné, jak se *Strážná věž* vyjádřila k otázce jednoty a rozkolů. Jednoznačně uvedla, že rozpolcenosti se nevyhneme tím, že bychom se stali závislými na nějaké pozemské organizaci, ale tím, že nad sebou budeme uznávat Jehovu Boha a Ježíše Krista. Jasně a bez sebemenších pochyb jsme se dále dočetli, že svědkové Jehovovi

... netvrdí, že jejich církev je náboženským hierarchickým uspořádáním, jak to tvrdí různé náboženské autority, které si osobují právo na magisterský úřad neboli nadřazené postavení, které je ustanovuje k službě „Bohem jmenovaných správců a vykladačů Bible“.

Když jsem pročetl tyto zásady z roku 1946, souhlasil jsem s nimi z celého srdce a dodnes bych ze všech sil podporoval jakoukoli skupinu lidí, která by podle těchto zásad chtěla žít. Dlouho jsem si ostatně myslel, že v takové skupině žiji. Jistí lidé mě ale přesvědčili, že je to jinak. Byli to ti samí lidé, kteří kdysi vydali výše uvedené zásady.

Autorem článku „Bůh budiž pravdivý“ byl Fred Franz. Četli jsme v něm krásná, odvážná, otevřená prohlášení. Jak jsme ale viděli, všechna do jednoho byla popřena o pouhých osm let

později ve Skotsku. Opětovně, krok za krokem, došlo k jejich dalšímu popření v řadě článků otištěných později ve *Strážných věžích*. Musel jsem ale strávit devět let ve vedoucím sboru, abych si hloubku tohoto zapření plně uvědomil. Ačkoli to určitě nebylo jejich cílem, členové vedoucího sboru mi svým jednáním v podstatě umožnili pochopit, že tyto vznešené zásady sice byly na papíře uvedeny, ale v praxi nikdy nebyly naplněny.

Dal jsem si tu práci, a snažil se najít, zda po roce 1946 bylo ještě někdy publikováno něco, co by se obsahem alespoň trochu blížilo odvážnému názoru na osobní svobodu křesťana, jež byla oslavována v těchto člancích. Moje pátrání bylo marné. Zeptáte se: Proč? Co mohlo způsobit takovou změnu, takovou dvojakost, v níž se organizace tak jednoznačně staví za určitý názor, aby jej za několik let zcela opustila a zaujala diametrálně odlišnou pozici? Pozici, ve které si činí stejné nároky na nábožensky vyžadovanou autoritu, kterou předtím vzhledem k ostatním skupinám s takovou jasnozřivostí veřejně odsoudila jako důsledek „hierarchického přístupu“? Jak se vůbec může stát, že muži cele oddaní cestě zbožnosti, se najednou naprosto vědomě chápou církevní moci nad druhými, a přitom necítí prázdnou potřebu své jednání spolukřesťanům vysvětlit, omluvit se jim nebo alespoň říci, že to, co se zastávalo kdysi, už se nehodí?

Částečným důvodem je nepochybně to, jak se měnila povaha, osobní názory a celkové rozpoložení těchto mužů. V našem konkrétním případě to platí dvojnásob, protože v letech 1942 až 1975 byla správa organizace velmi osobní záležitostí, která se točila kolem dvou mužů, Nathana Knorra a Freda Franze, který byl mužem číslo jedna při vytváření nauk svědků Jehovových.⁹

Pokud taková situace nastane, mnohé pak záleží na emocích a postojích a spíše než k vyrovnanému náhledu dochází pak k těžko předvídatelnému jednání. Jsem nicméně přesvědčen, že pro autoritářský přístup, který se projevuje v takovém měřítku jako ve Společnosti Strážná věž, musí existovat hlubší příčina. Tato příčina spočívá v neměnných vzorcích lidského chování, které se v dějinách opakují až s depresivní pravidelností. Jsou to vzorce chování, které se uplatňují ve skupině lidí, kteří opouštějí tradiční náboženství, přísahají na Bibli jako jediný a výlučný zdroj své budoucí cesty a říkají, že nebudou uznávat jinou autoritu než autoritu Bible. Ze skromných počátků se tyto skupiny rozrůstají do velkých náboženských celků, a jak dospívají, utvářejí svoji vlastní soustavu norem a nauk, svoji Pravdu. Touto soustavou pak nevyhnutelně začnou měřit, jak dalece duchovní jejich členové jsou. Ruku v ruce s tímto růstem se rozvíjí a upevňuje prosazování ústřední moci nad dřívějšími i novými členy, aby se dosáhlo toho, že se všichni podrobí naukám, které se postupně utvářejí. V některých extrémních případech nově seskupené vedení začne předepisovat, co se bude číst a studovat, o čem se smí mluvit, co se má učit a co se může a nesmí dělat. Poslední krok je logickým důsledkem: utvořená náboženská autorita začne nejenom dohlížet na to, aby všichni jednali podle pravidel, která v průběhu svého vývoje organizace utvořila, ale toho, kdo se nepodrobí, bez váhání také trestá. Kruh se uzavírá, původní ideály se ztrácejí, a skupina vykazuje stejné znaky jako má náboženství, ze kterého se oddělila. Mnohá současná náboženství prošla přesně tímto vývojem.

Důležitým předpokladem pro tento věčný koloběh je jeden z povahových rysů člověka, který i v prvním století přispěl ke zkáze křesťanského sboru a změnil toto bratrství lidí spoje-

⁹ Jak uvádím v knize *Krise svědomí* (strana 87, poznámka pod čarou 15) odvolával se člen vedoucího sboru Karl Klein při několika příležitostech na zasedáních vedoucího sboru na Freda Franze jako na dlouholeté „orákulum“ organizace.

ných láskou a vírou jen v několik podstatných nauk na systém církevní hierarchie, který od té doby ve společnosti zapustil hluboké kořeny. Pevně věřím, že jak dějiny, tak biblická zpráva dokládají, že tímto základem pro touhu ovládat druhé je náš sklon neustále chtít od druhých, aby se podřizovali naší vůli. Nepřekvapí nás tedy, že Ježíš Kristus své následovníky před tímto sklonem opětovně varoval.

III_ ÚSTŘEDÍ MOCI

Přišli vrchní kněží, znalci Písma a starší se slovy: „Řekni nám, jakým právem to děláš? Kdo tě k tomu zmocnil?!“

— *Lukáš 20:1, 2, Nová Bible kralická.*

■ Spor o autoritu byl jádrem Ježíšova střetu s náboženskými vůdci jeho dnů. Tehdejší náboženští představitelé se považovali za držitele této moci, a část z ní dále předávali jen těm, které uznali za vhodné. Ježíše vnímali jako ohrožení stávající struktury moci. Byl to pro ně člověk mimo jejich okruh, kterého pokládali za náboženského buřiče, jenž podvrací jejich vliv na prosté lidi. Jeho učení bylo podle nich kacířské a představovalo závažné nebezpečí, protože v některých ohledech zpochybňovalo jak společenské normy, vytvořené staršími muži, tak výklady, které učitelé Zákona vypracovali pro Boží smluvní lid.

Ve staletích, která od té doby následovala, se s tímto sporem setkáváme znovu a znovu. Je mnohdy do očí bijící, jak lidé, kteří prokázali nevšední hrdinství v odporu proti „tyranii autority“, byli posléze sami svedeni touhou uplatnit nad druhými nově získanou moc a vytvořit pro ně „praktická“ měřítká, určená k povinnému následování. Vždy, když se něco takového stane, dojde k tomu, že pravda se nahradí zvláštní argumentací a hodnověrným učením. Svědomí jde stranou, heslem dne je praktičnost a užitečnost. Věrnost osobním zásadám je vyměněna za pragmatismus a názor, že účel světlí prostředky.

V letech 1975 a 1976 organizace svědků Jehovových prošla bouřlivým obdobím, po kterém následovala celková přestavba správní struktury na nejvyšší úrovni. Pravomoc prezidenta Společnosti, která se do té doby dala srovnat s vládou monarchie, byla nahrazena pravomocí poradního sboru, nazvaného vedoucí sbor svědků Jehovových.¹ Toto období mi více než kdykoli předtím zavdalo příčinu k mnohem častějšímu a hlubšímu uvažování o struktuře a uplatňování moci. Neměl jsem žádné pochybnosti o tom, že křesťanský sbor musí mít autoritu nad těmi, kteří do něj patří. Bible sama toto slovo používá a o autoritě sboru svědčí. *Ale jaký druh autority, k dosažení jakého cíle, a s jakými mantinely?* Spolu s dalšími muži jsem byl vedoucím sborem přidělen do pětičlenného výboru, jenž měl pracovat na problému výkonu organizační správy. Ostatními členy výboru jsem byl pověřen písemně zpracovat naše závěry a doporučení, a předložit je vedoucímu sboru na jeho pravidelném zasedání. Uvádím některé body z našeho návrhu:

Alle vy se nemáte nazývat „Rabbi“, protože máte jen jednoho Mistra, a vy všichni jste bratři. ... Ani se nemáte nazývat „učitelé“, protože máte jen jednoho Učitele, Krista.

Víte, že ve světě se vladaři nad svými poddanými chovají jako páni, a že velcí muži světa jim dávají pocítit váhu své autority; ale ve vašem případě to tak nemá být. Ten, kdo se mezi vámi chce stát velkým, musí být vaším služebníkem.²

¹ Viz kniha *Kříze svědomí*, strany 50 až 94.

² *Matouš 23:8, 10, NIV, Matouš 20:25, NEB.*

Čím více jsem o tom přemýšlel, tím více jsem byl přesvědčen, že když dojde ke změně tohoto základního vztahu bratra k bratru, přestává se jednat o pravé křesťanství. Uvědomoval jsem si, že jakékoli tituly a oficiální postavení, pokud jejich držitele staví na rozdílnou duchovní úroveň nebo pokud vedou ke zmenšení nezastupitelné úlohy Božího syna jako Učitele a jediného Pána nad svými následovníky, musí být odchylkou od skutečného smyslu křesťanství.

Jak potom chápat jména, která nacházíme v křesťanských písmech, například „pastýř“, „učitel“, „prorok“, „starší“ a další? Zdá se logické, že označovala nikoli úřady nebo oficiální postavení v organizační struktuře rozdělování moci, ale druhy služby, které měly být poskytovány ve společenství bratrů. Jinými slovy, vztahovala se na vlastnosti a schopnosti, kterými oplýval ten, kdo jimi následně mohl sloužit druhým, ale v žádném případě jejich držitele neopravňovala k postavení duchovní hlavy nad jejich bratry. Jak čteme, „hlavou každého muže je Kristus“, nikdo jiný.³

Účelem těchto vlastností a schopností bylo, aby jejich držitelé sloužili spolukřesťanům v růstu ke zralosti. Pokud k tomu nedocházelo, spolukřesťané zůstávali duchovními a myšlenkovými nemluvnaty, zcela závislými na myšlení druhých, lidmi, jež neměli svůj vlastní názor, a snadno se nechali vláčet tím nebo jiným učením.⁴ Křesťané měli zůstávat jako děti, to je pravda, ale jako děti vůči Bohu a Kristu, ne jako děti vůči lidem. Křesťanský sbor byl založen za tím účelem, aby jeho členové žili v prostředí, které jim pomůže stát se samostatnými, zralými a „plně dospělými“ lidmi, kteří pro vedení ve svém duchovním životě nepotřebují nikoho jiného než Krista.⁵

Když apoštol Pavel psal Timoteovi, vykreslil mu křesťanský sbor v obraze rodinných vztahů. (1. Timoteovi 5:1, 2) Bratři, kteří byli „starší“ časem, který strávili jako křesťané, a kteří byli „starší“ křesťanskými zkušenostmi, měli ve sboru po právu sloužit v postavení, které v rodině zaujímal starší bratr. Znázorníme jejich postavení například tím, že pošleme otce na obchodní cestu. Starší bratři jsou v této situaci pověřeni odpovědností, aby celá rodina jednala podle měřítek a přání dočasně nepřítomné hlavy rodiny. Jak absurdní by ale bylo, kdyby tito bratři začali předstírat, že jsou skutečným otcem, skutečnou hlavou rodiny, skutečným pánem domu, a začali by vydávat a vynucovat si nová pravidla chování! Mohli by snad očekávat, že rodina je bude poslouchat tak, jako opravdového otce? Těžko. Křesťanský sbor je rodinou a domácností, ve které je Kristus Hlavou a Pánem, a kde platí jeho pokyny, ať již je vydal přímo on sám, nebo k tomu později použil apoštoly.⁶

Měl jsem zato, že „monarchistické“ uspořádání, které převládalo v organizační správě svědků Jehovových až do roku 1976, neslo hlavní odpovědnost za autoritářskou atmosféru, která mezi námi převládala. Bohužel jsem se mýlil. Plně to ukázala situace, která nastala po dokončení přestavby v letech 1975–1976. Nezakrývám, že jsem upřímně doufal, že nové uspořádání povede – nebo alespoň připraví cestu – k podstatným změnám v postojích a celkovém rázu jednání, a že postoj kontrolovat druhé a jednat s nimi jako s podřízenými bude nahrazen duchem služby. Jak čas šel, s lítostí jsem viděl, že konečným výsledkem bylo jenom přerozdělení moci a její uchopení a sdílení skupinou mužů tam, kde ji dříve vykonával jednotlivec. Uvnitř domu bylo na první pohled patrné, že nábytek byl přestavěn. Zvenku jste se dívali na nezměněný dům, stojící na starých základech autoritářského jednání, přístupů a postojů.

³ 1. Korint'anům 11:3, RSV; srovnej 1. Korint'anům 12:4–11, 27–31.

⁴ Srovnej Efezanům 4:11–16; 1. Korint'anům 3:1–3; Hebrejcům 5:12–14.

⁵ Matouš 18:3; 23:9; 1. Korint'anům 14:20; 16:13; Efezanům 4:14.

⁶ 1. Korint'anům 11:3; Efezanům 4:15, 16.

Je pravda, že zpočátku jsme cítili osvěžení, které nastalo v důsledku zaměření pozornosti na práci výborů. Nicméně, jak plynula léta, když jsem narazil na termín „člen vedoucího sboru“, pociťoval jsem téměř fyzickou nevolnost. Těch několik z nás, kdo se tímto titulem mohli pyšnit, se stalo předmětem stále větší slepé úcty a pozornosti. Povšiml jsem si, že na shromážděných bratři někdy dokonce i děkovali za věci, kterých se jim dostávalo, slovy „Bohu a vedoucímu sboru“. Osobnost Ježíše Krista, která – jak někteří z nás doufali – v důsledku změny měla vystoupit do popředí, byla stále zastrčená v koutku obecného zájmu, a jeho jméno nezačalo být v modlitbě zmiňováno nijak častěji. Co se týká svatého Ducha, Božího prostředku vedení, vyučování a podpory, ani v jeho případě nedošlo k tomu, že bychom o něm v modlitbách na shromáždění mluvili častěji. Ačkoli jsem si svoji úlohu při přestavbě nevybral, ale byla mi přidělena vedoucím sborem, můj díl odpovědnosti za to, co se začalo odehrávat, mě začal trápit.

I když to nebylo na programu, okolnosti na jednom zasedání vedoucího sboru vedly k diskusi o této sporné otázce. Obdobně byla kdysi vyvolána debata, když prezident jen tak mimochodem prohlásil, že pokud by se mělo rozhodovat mezi Biblií a knihou Společnosti, pak „je více žádoucí mít jednu z publikací Společnosti než Biblii“. Tentokrát celá situace vznikla, když Karl Klein, poněkud s nevhodnou prudkostí, začal kritizovat Eda Dunlapa, člena redakčního výboru a dřívějšího tajemníka školy Gilead za to, že při přípravě článku v něm namísto výrazu vedoucí sbor použil spojení „ústřední rada starších“. (Ed, který nebyl členem vedoucího sboru, nebyl přítomen, a nemohl svoji volbu obhajovat.) Dlužno ještě uvést, že od přípravy článku uplynuly dva roky, a Klein toto téma otevřel již dvakrát. Klein nyní mluvil velmi útočně a vehementně (uvedl, že nás žádá o prominutí, ale že bude mluvit dost nahlas, a dokonce nám z nějakého důvodu připomněl, že jeho otec byl kazatelem, během jehož kázání nikdo nespal) a vyjádřil velkou obavu, že nově navržené spojení je vlastně skrytým úsilím eliminovat termín vedoucí sbor. Někteří z nás mu odpověděli, většinou mírně a bez emocí. Já jsem uvedl, že z této záležitosti není třeba dělat velký spor, a že ve Francii se v našich publikacích běžně objevuje výraz „*Collège Central*“, který ve francouzštině znamená „Ústřední rada“. Pokračoval jsem ve svých poznámkách a dodal, že já osobně bych uvítal jiný termín než vedoucí sbor, protože jeho používání zavání vládou skupiny mužů nad ostatními.

Klein odpověděl, že si nemyslí, že by ho můj komentář nebo komentáře ostatních nějak přesvědčily, a že si stojí za svým názorem o závažnosti problému. Na závěr ukončil svůj proslav vášnivým: „O co v podstatě jde? Proč najednou ne vedoucí sbor? Vždyť to JSME. VLÁD-NEME!“

Když jsem ho tak poslouchal, pomyslel jsem si: „Ano, vedení jsme a vládneme, ale mělo by to tak být?“ Nicméně, protože Kleinův způsob, kterým otázku nadhodil, vyzněl spíše jako útok na Eda samotného, vedoucí sbor celou záležitost odložil, aniž by se k ní nějak vyjádřil.⁷

Nepříjemné pocity, které jsem měl v důsledku zřízení vedoucího sboru a kvůli mnoha jeho rozhodnutím, mě vedly k tomu, že jsem se v osobním studiu více zaměřil na dějiny křesťanství v jeho prvních stoletích. Tolik jsem věděl, že kolem roku 325 našeho letopočtu se v Nikaji císař Konstantin již mohl opřít o sněm biskupů, které svolal dohromady, a kteří se na sněmu usnesli na

⁷ Poznámky Karla Kleina připomínají výroky Granta Suitera pronesené několik let předtím, když se diskutovalo o otázce administrativního řízení. Jak je zmíněno v knize **Krise svědomí** na straně 73, prohlásil poměrně rozohněně: „Pokud máme být vedoucí sbor, tak pojďme věst! Až dosud jsem vůbec ničemu nevládl“. (Anglické „governing body“ – vedoucí sbor lze též přeložit jako „vládnoucí“, pozn. překl.)

vyznání víry, jenž se mělo stát závazným pro křesťany v celé jeho říši. Ale co se v křesťanství dělo v době mezi prvním stoletím a tímto sněmem? Jaké postupné kroky změnilu povahu původního prostého bratrství na autoritativní církevní systém? Křesťanský sbor založil Ježíš na svém učení, a později se přidali proroci a apoštolové.⁸ Proč a jak se sbor mohl tak rychle a tak dalece odchýlit od učení a ducha, který mu vstípl Ježíš a inspirovaní apoštolové a proroci? Na některé z těchto otázek jsem dostal odpověď, když jsem pracoval v rámci přidělení na biblickém slovníku organizace nazvaném Pomůcka k porozumění Bible. Ale mnohému jsem stále nerozuměl.

Pokračoval jsem proto ve svém studiu za pomoci slovníků a příruček, které byly v knihovně Společnosti v ústředí. Když jsem četl spisy křesťanských autorů z druhého a třetího století, byl jsem překvapen, jakou váhu ve sborovém uspořádání začali přikládat *autoritě lidí*. Je zřejmé, že především v tomto období vznikalo uspořádání, jenž *postupně vyvyšovalo člověka do postavení se stále větší a větší kontrolou a mocí nad sborovými záležitostmi*, a že během téhož období docházelo sice k pomalému, ale neustálému pohybu směrem *k centralizaci autority*, až k jejímu setkání se v jednom bodě.

Vedoucí sbor, do něhož jsem patřil, zakládal nárok na své autoritativní postavení na výkladu, podle kterého sám Ježíš položil základ pro takové soustředění moci v rukách duchovní autority. Tento názor byl publikován ve *Strážné věži* z března 1990 (česky 6[12]/1990, samizdat), kde na stranách 11 a 12 čteme:

Zatímco pomazání křesťané kolektivně vytvářejí Boží domácnost, nacházíme hojně důkazy o tom, že Kristus vybral malý počet mužů ze třídy otroka, aby sloužili jako viditelný vedoucí sbor.

Článek pokračuje tím, že dvanáct apoštolů bylo prvními členy vedoucího sboru, a že:

Nejpozději v roce 49 našeho letopočtu byl vedoucí sbor rozšířen jak o zbývající apoštoly, tak také o určitý počet starších mužů z Jeruzaléma. (Skutky 15:2) ... Ježíš, předsedající Hlava sboru, používal tento rozšířený vedoucí sbor k urovnání naukového sporu, jenž se týkal obřizky křesťanů z pohanů a jejich podrobení mojžíšskému Zákonu.

Jinými, ještě jasnějšími slovy, autor článku vznášel tvrzení, že poté, co došlo k rozšíření křesťanského sboru mimo hranice Jeruzaléma a Judeje, tento vedoucí sbor sloužil jako ústřední organizační středisko moci, jehož rozhodnutí byla závazná pro všechna shromáždění prvního století na celém světě.

Nenacházím pro výše uvedené tvrzení žádnou podporu ani v historické zprávě Bible o vývoji křesťanství, ani ve světské historii tohoto období. „Hojné důkazy“, na které se *Strážná věž* odvolává, prostě nejsou k nalezení. Když apoštol Pavel psal dopis Galaťanům, vůbec se nerozpokoval odmítnout Jeruzalém jako Bohem ustanovené správní středisko pro řízení sborů na světě. A naopak. Pokud by takový Kristem jmenovaný vedoucí sbor opravdu existoval, Pavel by ho po svém obrácení ihned kontaktoval, usiloval by se mu podřídit, a hledal by jeho radu a vedení, zejména ve světle závažné odpovědnosti obdržené od Krista, kterou mu bylo stát se „apoštolem pro národy“.⁹ Pokud by takový vedoucí sbor existoval, neumíme si představit, že

⁸ *Efezanům 2:20–22.*

⁹ *Skutky 9:15; Římanům 11:13*

by Pavel svoji činnost vykonával bez požehnání tohoto vedoucího sboru. Kdyby to udělal, a nenechal se vést a řídit muži jmenovanými Kristem do tohoto postavení, znamenalo by to projev značného nedostatku „úcty vůči teokratickému pořádku“.

Ale Kristus Pavlovi (Saulovi) neřekl vůbec nic o tom, aby šel do Jeruzaléma. Místo aby Pavla po jeho obrácení poslal zpátky do Jeruzaléma, odkud se vydal na cestu, během níž byl obrácen, Kristus poslal Pavla do Damašku. V tomto městě poté Pavlovi sdělil svojí vůli, ale neučinil tak prostřednictvím žádného člena vedoucího sboru z Jeruzaléma. Muž, kterého k tomu použil, byl z Damašku a jmenoval se Ananiáš.¹⁰ Od prvních veršů Pavlova dopisu Galatánům jsme svědky jeho zřetelného vysvětlení, že jeho apoštolát nebo duchovní vedení nepochází od lidí – ani od těch v Jeruzalémě ne.¹¹ V dopise dále zdůrazňuje tu skutečnost, že po svém obrácení nehledal pomoc u žádné duchovní autority na žádném místě:

Neradil jsem se ihned s tělem a krví. Ani jsem nešel do Jeruzaléma k těm, kteří byli apoštoly déle než já, ale odešel jsem do Arábie a vrátil jsem se opět do Damašku.¹²

Pavel se vydal do Jeruzaléma až *teprve za tři roky*. Zůstal tam 15 dní, ale dává si záležet na tom, aby nám jasně řekl, že se nesetkal s nikým jiným než s Petrem a Jakubem. Jinými slovy, nebyl povolán do Jeruzaléma žádnou ústřední lidskou mocí, a když tam přijel, nebyl školen určitý počet dnů na takzvaném „semináři v ústředí“, který by byl organizován vedoucím sborem. To, jak vážně chápal tento problém, je vidět z jeho slov: „Pohleďte, před zrakem Boha, nelžu.“¹³

Po těchto událostech se Pavel rozhodl, že svoji základnu vytvoří v Antiochii, ne v Jeruzalémě. Když se odtud vydával na misionářské cesty, vysílal ho místní sbor, nikoli Jeruzalém, ačkoli Pavel nebyl od Jeruzaléma daleko (Antiochie se nalézala na pobřeží Sýrie). Pavel dlouhá léta vůbec necítil potřebu nebo důvod, aby se do Jeruzaléma vrátil. Jak to dále uvedl v dopise Galatánům: „Potom jsem šel *po čtrnácti letech* opět do Jeruzaléma s Barnabášem a vzal jsem s sebou také Tita. Šel jsem však kvůli zjevení.“¹⁴

Z popisu celé situace ve Skutcích v 15. kapitole vyplývá, že to pravděpodobně bylo v době sněmu ohledně obrázky a dodržování Zákona. A Pavel se zmiňuje, že šel „kvůli zjevení“. To ukazuje, že křesťané rozhodně necestovali do Jeruzaléma na základě nějakého obyčeje nebo běžné praxe, a nevhliželi k Jeruzalému jako k místu soustředěné správní moci, kde se předkládají různé otázky a čeká se, až se zde vyřeší. Stojí za povšimnutí, že Pavla k cestě do Jeruzaléma, po čtrnácti letech jeho absence v tomto městě, musel přinutit až Bůh prostřednictvím zjevení.

Když budeme dále číst patnáctou kapitolu Skutků, lépe porozumíme, proč byl Jeruzalém vybrán jako nejvhodnější místo k řešení tohoto konkrétního sporu. Samotný popis v Bibli nikde nenaznačuje, že by Jeruzalém byl místem, kde sídlil jakýsi mezinárodní vedoucí sbor křesťanů. Důvod, proč se všichni sjeli do Jeruzaléma, spočíval v tom, že *Jeruzalém byl ohniskem, z něhož se daný problém šířil*, a dostal se až do Antiochie, kde působili Pavel s Barnabášem

¹⁰ Skutky 9:1–17; 22:5–16.

¹¹ Galatánům 1:1, 10, 11.

¹² Galatánům 1:16, 17.

¹³ Galatánům 1:18–20.

¹⁴ Galatánům 2:1, 2.

šem. Křesťané v Antiochii žili v pokoji a souznění, dokud do města nepřišli „nějací muži z Judeje“, kteří svým naléháním na to, aby křesťané z pohanů dodržovali obřizku a Zákon, způsobili značný rozkol.¹⁵ Křesťanský sbor měl svůj počátek v Jeruzalémě, který byl hlavním městem Judeje, v níž naprostá většina křesťanů byla ze Židů, kteří se narodili do Zákona a celý život jej dodržovali. Judea a Jeruzalém byly baštou těch, kdo ještě celá desetiletí potom, co spor byl vyřešen, lpěli na svém mylném názoru.¹⁶ Zkrátka, rušitelé křesťanského pokoje v Antiochii byli z Jeruzaléma. Když uvažujeme, proč byl Jeruzalém vybrán jako místo k řešení sporu, je třeba vzít v úvahu tento kontext, a nejenom se soustředit na jednu dílčí část, podle které apoštolové byli z Jeruzaléma. Jistě, bylo důležité, že sněm se konal ve městě, kde žili Bohem vyvolení apoštolové. Tento prvek ale pomínil s jejich smrtí, neboť po sobě nezanechali nástupce, kteří by se mohli prokázat jejich zázračnými dary a božskou autoritou. Situace z poloviny prvního století nebyla něčím jiným než narychlo svolaným sněmem k řešení akutního problému, a neznamená pro nás vzor, který bychom od té doby měli nepřetržitě uplatňovat až do našich dnů.

Uvedme ještě jeden důvod k zamyšlení. Je skutečností, že *i v době, kdy apoštolové byli naživu a v Jeruzalémě*, apoštol Pavel je ani tehdy neshledával ústřední autoritou, vedoucím sborem ve smyslu mezinárodního správního střediska, ústředím nějaké organizace. Fred Franz v září 1975, kdy byl viceprezidentem Společnosti, pronesl při slavnostní graduaci školy Gilead následující poznámky, jež byly důsledně založeny na Písmu.¹⁷ Jak dokládají citáty z jeho proslovu v knize *Krise svědomí*, když rozebíral návrat Pavla a Barnabáše do Antiochie, Franz zvolal:

Nuže, uradili se apoštolové a starší muži z Jeruzalémského sboru a přikázali jim, aby se k nim dostavili a vzkázali jim: „Hej vy! Doslechli jsme se, že jste si vyrazili na misionářskou cestu, vrátili jste se, a ani vás nenapadlo přijet sem k nám do Jeruzaléma a podat nám zprávu. Copak nevíte, kdo jsme? My jsme Jeruzalémský poradní sbor. Nerozpoznáváte v nás vedení Pána Ježíše Krista? Pospěšte k nám, a to rychle, dříve než budete pokáráni!“ Je nám ta událost vyličena tímto způsobem? Vskutku, kdyby s Pavlem a Barnabášem takto jednali jenom proto, že nejdříve podali zprávu ve svém domovském sboru (který byl v Antiochii, ne v Jeruzalémě), prostřednictvím kterého je svatý duch na cestu vyslal, potom by se tito apoštolové v Jeruzalémě a ostatní starší v tomto městě vyvyšovali nad vedení Pána Ježíše Krista.

Stojí opravdu za důkladné povšimnutí, že ačkoli viceprezident během svého proslovu mluvil o „vedoucích sborech“ různých novodobých náboženských organizací, ani jednou neuvědl, že by takový sbor existoval v prvním století. Místo toho důsledně užíval termín „Jeruzalémský poradní sbor“ nebo „rada apoštolů“. Když popisujeme situaci v Jeruzalémě, pak jsou taková označení ve skutečnosti daleko přesnější než termín „vedoucí sbor“. Zpráva víc než zřetelně naznačuje, že se nejednalo o úzkou skupinu mužů se zvláštní administrativní pravomocí, kteří by se scházeli na uzavřených zasedáních, aby rozhodovali. Namísto toho popis celé události nepochybně vyznívá jako shromáždění velkého počtu lidí, včetně všech Jeruzalémských starších. Na závěr této zprávy čteme, že celý Jeruzalémský sbor nakonec schválil přinejmenším

¹⁵ Skutky 15:1, 2, 5, 24.

¹⁶ Srovnej Galat'anům 2:11–14; Skutky 21:15, 18–21.

¹⁷ Viz kniha *Krise svědomí*, strany 70 až 76.

jedno nebo více stanovisek z rozhodnutí, ke kterým se na sněmu dospělo. Celkové okolnosti, popsané v biblické zprávě, ani v nejmenším nepřipomínají uspořádání, které dnes existuje v organizaci svědků Jehovových a jejím vedoucím sboru v brooklynském ústředí.¹⁸

Viceprezident v té době argumentoval proti zřízení vedoucího sboru a používal přitom celou váhu svojí osobnosti. Dnes je prezidentem Společnosti (Fred Franz zemřel 22. prosince 1992, pozn. překl.), a já vážně pochybuji, že by ještě kdy zopakoval tehdejší proslav nebo použil tehdejší argumenty. Ne, že by s uplatňovanými argumenty bylo něco v nepořádku; byly a jsou správné. Co je odlišné, je situace, ve které se organizace po onom převratném roce 1975 nachází. Viceprezidentův cíl tehdy byl, aby co nejlépe obhájil autoritu akciové Společnosti Strážná věž (o níž se v průběhu proslavu často pochvalně zmiňuje), a jedinečnou pravomoc jejího prezidenta, který se obával, že jeho pozice bude nahrazena členy vedoucího sboru. Fred Franz toho dne ve svém úsilí neuspěl. Ale to na pádnosti a správnosti jeho argumentů z prostředí křesťanského sboru prvního století nic nemění.

Ve svém proslavu viceprezident jasně ukázal, že nemůžeme brát jednu osamocenou událost, popsanou ve Skutcích v 15. kapitole jako shromáždění Jeruzalémského poradního sboru, za důkaz, podle kterého by v Jeruzalémě existoval vedoucí sbor s autoritou zahrnující všechny křesťany v tehdejšímu světě. Dokazoval, že stejně jako Antiochie jednala, aniž by se radila s Jeruzalémem nebo žádala o jeho schválení, tak i Společnost Strážná věž a její prezident mohou jednat, aniž by se museli předem ptát nebo mít následné schválení vedoucího sboru. Hluboký problém ovšem spočíval v tom, že nic z toho, co uváděl, nebylo v souladu se zveřejněnými názory Společnosti nebo s prohlášeními, která učinil on sám ve svých dřívějších proslavech nebo publikacích, jichž byl autorem.¹⁹

Od tohoto okamžiku v roce 1975 organizace ve svých prohlášeních a ve zveřejňování svého postoje prostě ignoruje, co se během viceprezidentova (nyní již prezidentova) proslavu při při-

¹⁸ Skutky 15:6, 12, 22. **Strážná věž** z 15. března 1990 (česky 6[12]/1990, samizdat) předkládá značně upravené důkazy, aby vyhovovaly teorii, již podporují. Na straně 10 je obrázek zdánlivého „vedoucího sboru z prvního století“, kde je pouze devatenáct nebo dvacet mužů. Dále (na straně 12) se mluví o Kristu, který k vedoucímu sboru přidal „několik dalších starších mužů v Jeruzalémě“. Ale Skutky v patnácté kapitole ukazují, že se sešli všichni starší muži, a ne jen „několik“ z nich, protože se tam stále píše o „apoštolech a starších“ bez jakéhokoli omezení. O Letnicích bylo pokřtěno asi 3 000 osob a nedlouho poté byl počet věřících „asi pět tisíc“. (Skutky 2:41; 4:4) To bylo zjevně v roce 33 n.l. Je rozumné domnívat se, že o šestnáct let později, v roce 49 n.l. byla v Jeruzalémě jen hrstka starších? Jejich počet by jistě značně převýšil kapacitu místnosti na obrázku ve **Strážné věži**. To by ale neodpovídalo konceptu „malého počtu mužů“ tvořících vedoucí sbor, jako je tucet mužů ze současného vedoucího sboru svědků Jehovových v Brooklynu. Časopis také vykresluje zcela mylný obrázek formování „vedoucího sboru“ z konce devatenáctého století mezi stoupenci Strážné věže. Jak je ukázáno v knize **Kříže svědomí** na stranách 49–54, původně měl plnou kontrolu nad Společností Strážná věž Charles Taze Russell, a ne vedoucí sbor. Až do jeho smrti v roce 1916 byl uznáván jako jediný a výlučný „pastor“ pro všechny „věřící“, a proto se o něm běžně mluvilo jako o „pastoru Russellovi“. Článek také zcela zkresluje skutečný stav týkající se administrativního řízení v 70. letech, jak dokumentují na stranách 49–86 knihy **Kříže svědomí**. Zdálo by se, že pisatel článku uvedeného ve **Strážné věži** z roku 1990 buď zcela ignoroval fakta, nebo se provinil záměrným vykonstruováním lži.

¹⁹ Viz kniha **Kříže svědomí**, strany 49 až 75.

ležitosti graduace školy Gilead přihodilo. Mám ostatně vážné pochybnosti o tom, že by někdo z tehdejšího vedoucího sboru plně pochopil dosah řečeného. Když jsem se s nimi o té události později bavil, bylo zřejmé, že nikomu nebylo nápadné, jak viceprezidentova argumentace podkopala samotný základ tvrzení, že by ve 20. století měl existovat vedoucí sbor plně kontrolující všechny sbory a křesťany v nich. A v jedinečné pozici mezi nimi nacházíme i Freda Franze, nyní prezidenta Společnosti, který mezitím diskutovaný problém buď uložil ad acta nebo ho rovnou skartoval. A to přitom předložené důkazy z Písma nikdo nebyl schopen vyvrátit! Jenom se již neslučují se směrem, který organizace nastoupila, a proto se musí přizpůsobit a uvést do souladu s tím, co autorita rozhodla.

Když jsem o situaci v prvním století více uvažoval, jasně jsem si uvědomil, že pokud by vedoucí sbor v prvním století vůbec existoval a byl sbory uznáván jako jejich ústřední správní celek, pak bychom o tom museli najít daleko více důkazů, než nám poskytuje záznam o setkání v Jeruzalémě. Ale nikde jinde v Bibli o podobných shromážděních nečteme. Pavel, Petr, Lukáš, Jan, Juda a Jakub napsali velká díla, ale v žádné z jejich prací nenacházíme ani jedinou zmínku o tom, že by v Jeruzalémě existovala skupina mužů, kteří by ve svých rukách soustředili správní a výkonnou moc nad sbory ve světě, a rozhodovali, co se v těchto sborech bude dít. Nikde nečteme, že by Pavel, Barnabáš nebo Petr šířili křesťanství až poté, co by jejich činnost byla schválena a řízena vedoucím sborem. Když se Židé v roce 70 n.l. vzbouřili proti Římu, byli poraženi, a Jeruzalém byl téměř srovnán se zemí, co se stalo s vedoucím sborem? Ze kterého místa nebo města pokračoval ve své správní činnosti? Nebylo by rozumné předpokládat, že o jeho dalším působení, byť omezeném, najdeme nějaké záznamy? Zvláště když vezmeme v úvahu tvrzení zastánců, podle kterého tento sbor existoval z Boží vůle jako jeho pozemské administrativní středisko, které Ježíš Kristus používal a používá k řízení sborů na celém světě.

Z biblických autorů je to jenom apoštol Jan, kdo psal po dobytí Jeruzaléma.²⁰ O době napsání jeho dopisů panuje obecná shoda, a domníváme se, že to bylo ke konci prvního století, desítky let po pádu Jeruzaléma. V žádném z jeho dopisů nenacházíme ani tu nejmenší zmínku o administrativním orgánu, na kterém by křesťané v jeho dnech byli závislí. V knize Zjevení vidíme Ježíše, jak posílá zprávu sedmi sborům v Malé Asii.²¹ A opět: v žádném ze sedmi dopisů se nelze ani nejmenším náznakem dočíst o tom, že by tyto sbory byly řízeny někým jiným než samotným Ježíšem. Ani jeden Ježíšův pokyn do sborů nepřichází prostřednictvím pozemského, viditelného vedoucího sboru.

Spisy raných křesťanských autorů ze druhého a třetího století jsou běžně k dispozici pro odbornou i laickou veřejnost. Ať v nich hledáme jak chceme, zjišťujeme, že k existenci nějakého správního střediska pro tehdy působící sbory nemají co říci. Jak je ale z jejich díla patrné, je to právě v této *poapoštolské* a *pobiblické* době, kdy ke vzniku takové ústřední autority dochází, a to postupně, v procesu, který trval století. Tak posléze přece jen dochází ke vzniku ústřední kontroly sborů prostřednictvím viditelné mezinárodní správy. Je ironií, že je to právě tento druh zástupné Boží autority, který Společnost Strážná věž přijala za svůj.

²⁰ Např. **Hlubší pochopení písma** (sv. 2, strany 93, 94) uvádí jako pravděpodobné datum sepsání Janova evangelia a jeho tří dopisů rok 98 n.l.

²¹ Zjevení kapitoly 1 až 3.

VÝVOJ STŘEDISKA SPRÁVNÍ MOCI

Historické prameny, které můžeme studovat, nejsou početné. Z těch, které máme k dispozici, se zdá, že první stupeň vývoje k centralizaci nastal, když došlo ke změně pohledu, či spíše k jeho deformaci, na úlohu, kterou ve sborech mají hrát rady starších neboli presbyterů (řecký termín pro „starší“ je *presbyteros*). Místo, aby je druzí nadále považovali za starší bratry mezi dalšími bratry ve velké rodině, začal převládat názor, že jejich služba je uvádí do zvláštního vztahu s Bohem a Kristem, a že tento vztah je jak významnější, tak nadřazenější. Schaffova *Historie křesťanské církve* (str. 124) popisuje výchozí situaci v raných sborech takto:

Nový zákon nezná duchovní aristokracii a šlechtu. Všichni věřící jsou „svatí“, i když mnozí z nich nespňují duchovní očekávání. Ani nezná zvláštní kněžskou třídu, která by se odlišovala od ostatních lidí a byla by prostředníkem mezi Bohem a laiky. Zná jenom jednoho velekněze, Ježíše Krista, a zřetelně hlásá všeobecné kněžství a všeobecné kralování všech věřících.²²

Každý křesťan měl svůj *osobní* vztah s Bohem prostřednictvím jednoho velekněze, Ježíše Krista. Nebylo nijak nutné, aby do tohoto vztahu zasahoval pouhý lidský prostředník. Každý křesťan byl součástí „královského kněžstva“.

Jistě, křesťanský starší měl autoritu, kterou mu Písmo propůjčilo. Tato propůjčená autorita ale znamenala *službu* druhým, nikoli jejich podřízenost. V rámci této služby starší pomáhal, radil, dokonce i káral, ale nikdy nepanoval ani nenařizoval. Když došlo k chybě, způsob, jak ji napravit, spočíval v jejím odmítnutí, v předložení správných argumentů, v přesvědčování, ale nikdy v donucování nebo zastrasování – v tyranii autority.²³ „Protože vy máte jen jednoho Pána a vy všichni jste bratři.“²⁴ Tuto zásadu, stanovenou Pánem samotným, nesmíme nikdy ztratit ze zřetele. Teprve v jejím světle můžeme posuzovat všechny ostatní výroky v Novém zákoně.

Například v dopise Židům 13:17 je uvedeno vybídnutí:

Poslouchejte ty, kteří se mezi vámi ujímají vedení, a buďte poddajní [podrobujte se jim, *NEB*], protože oni stále dávají pozor na vaše duše jako ti, kteří se budou zodpovídat; aby to dělali s radostí, ne se vzdycháním, neboť to by vám bylo ke škodě.

Znamená to, že se máme automaticky podřídit pokynům, které dostáváme od těch, kdo se ujímají vedení? Ovšemže ne. Kristus nejen zakazuje, abychom my druhé nazývali „vůdci“. Kristus také zakazuje, aby si kdokoli činil nárok na zastávání pozice nebo vykonávání úřadu vůdce. Kristus všem zakazuje, aby se takového druhu *autoritářského ovládnutí* druhých vůbec opovážili dopustit.²⁵ *Teologický slovník Nového zákona* (zkrácené vydání) vykládá následovně řecké slovo *peithomai*, z něhož je odvozeno „buďte poslušní“:

²² 1. Petra 2:5, 9; 5:3; Zjevení 1:6; 5:10; 20:6.

²³ Matouš 20:25–28; 23:10, 11; 2. Korint'ánům 1:24; Titovi 1:9–13; 1. Petra 5:1–5.

²⁴ Matouš 23:8, NIV.

²⁵ Matouš 23:10, MW, TEV.

Toto slovo je uváděno ve smyslu „důvěřovat“, „být přesvědčován“, „věřit“, „následovat“ a dokonce i „poslouchat“.²⁶

Povšimněme si, že překlad tohoto slova výrazem „poslouchat“ je pouze jedním z jeho možných překladů, a že ve výčtu různých možností podání je v tomto seznamu uveden na posledním místě. Ve skutečnosti inspirovaný pisatel dopisu Židům již udal směr, jakým se jeho slova mají chápat, když jasně ukázal, že to, o čem ti „kteří se ujímají vedení“ mají mluvit, nemají být jejich vlastní názory, výklady nebo zákazy, ale „slovo Boží“. (Židům 13:7) Jak poznamenává známý biblický učenec Albert Barnes, termín „ti, kteří se ujímají vedení“ (v mnoha překladech „vůdci“) má ve skutečnosti významový nádech „rádců“ neboli učitelů, kteří slouží jako rádci a pastýři.²⁷ V případě, že by poskytnutá rada byla v souladu s Kristovým učením, a v případě, že by pastýři projevovali jeho ducha, jednat podle jejich rady by znamenalo jít správnou cestou, protože by to současně znamenalo, že se křesťan podřizuje Ježíšovu učení. A pokud by šlo o záležitost, ke kterým se Písmo konkrétně nevyjadřuje, i potom by křesťan mohl radu dobrovolně uposlechnout, pokud by nebyla proti jeho svědomí. Ale nic nenasvědčuje tomu, že by podřízenost měla být automatická, úslužná, bezpodmínečná. Nic nenasvědčuje tomu, že by se jednalo o poslušnost nadřazené autoritě, která má právo ji *nařídít*, a že by komukoli hrozilo vyloučení, když neuposlechně.

Jak jsme ukázali, základní významy použitého řeckého termínu (*peithomai*) samy o sobě naznačují, že poddajnost měla následovat jako důsledek toho, že křesťan svým starším bratrům nejprve „důvěřoval“, byl jimi „přesvědčován“, a proto „uvěřil“. Na tomto základě se potom rozhodl jednat v souladu s jejich vedením. Křesťanské společenství bratrů a sester je dobrovolné společenství věřících, ve kterém jsou všichni vybízeni, aby o předkládaných záležitostech přátelsky uvažovali, a pak aby se svobodně a ochotně rozhodli. Takové jednání povede k radostnější práci pastýřů. Jednat jinak by nepřineslo žádný prospěch těm, kterým je služba prokazována. Ve sboru nejde o soustavu povinností, které by nějaká organizační „autorita“ měla právo na druhých vymáhat.

JAK NARŮSTAL DŮRAZ NA LIDSKOU AUTORITU

Jak apoštol Pavel předpověděl, někteří starší postupně ztratili ze zřetele Pánovu zásadu, podle které se měly řídit vztahy v křesťanském sboru.²⁸ Místo aby se plně soustředili na jedinečnou autoritu Boha a Krista, důkazy nasvědčují tomu, že stále více a více zdůrazňovali svoji vlastní autoritu, přičemž ovšem neopomínali sboru stále připomínat, že tato pravomoc pochází od Boha a Krista.

Proč se jim to mohlo podařit? Důvod k tomu je prostý. Mnozí lidé, a možná většina, dávají přednost tomu, aby za ně ostatní nesli odpovědnost, se kterou by se měli vyrovnat oni sami. Někteří z nich jsou dokonce v určitém smyslu hrdí na to, že nad sebou mají mocné muže. To je

²⁶ Strana 818.

²⁷ Barnes' Notes (Barnesovy poznámky) (Hebrejcům až Juda), strany 317, 322.

²⁸ Skutky 20:28–30.

pravda dnes, a bylo to pravdivé i v minulosti. Křesťanům v Korintu, kteří se vychloukali stínem a vlivem mužů, jež vůči nim vystupovali jako nějací „veleapoštolové“, Pavel napsal:

Smiřujete se s tím, když vás někdo tyranizuje, vydírá, drží v sevření, naporuje se nad vámi a bije vás do tváře. A o nás, a o nás budete říkat, že jsme slabí! Přijímám tu výtku.²⁹

Jeden komentátor Písma se k těmto slovům vyjádřil takto:

Jedná se zde nepochybně o to, že falešní učitelé opanovali jejich svědomí; zničili jejich svobodu mít na něco vlastní názor; podřídili je svojí vůli. Zbavili je křesťanské svobody do té míry, že z nich vlastně učinili otroky ... falešní učitelé si jich vážili tak málo, že se jejich jednání dalo přirovnat k neustálému políčkování. Nevíme přesně, jakým způsobem vystupovali. Ale můžeme usuzovat, že se chovali pánovitě a zpupně, a že na názory a city korintských křesťanů brali jen nepatrný ohled.³⁰

Apoštol Jan se zmiňuje o konkrétním případě, který ukazuje, že tento problém – přehnané vědomí vlastní důležitosti – již bylo možné pozorovat v jeho době. Píše o jistém Diotrefovi, který „miluje své prvenství“ a vylučuje ze sboru ty, kteří odmítají uznat jeho postavení.³¹ Všeobecně se dá ale říci, že tento proces začal docela nepatrným zvýšením lidské autority. Ve spisech Ignatia z Antiochie (žil asi mezi rokem 30 až 107 n.l. a zemřel jako mučedník) se začínáme setkávat s těmito výbědkami:

Buďte podřízeni presbyterům (starším), jako by to byli apoštolové Ježíše Krista. Vaši presbyterové vám předsedají jako shromáždění apoštolů. Buďte podřízeni radě starších jako zákonu Ježíše Krista.³²

Vybízení v tomto duchu přisoudilo starším stejnou autoritu jako měli apoštolové, a postavilo podřízenost jim na úroveň podřízenosti Kristovu zákonu. Je ale skutečností, že starší nebyli apoštolové, a nebyli do tohoto postavení vybráni Božím synem. Neměli autoritu apoštolů, a bylo chybou je za takové považovat. Taková vybízení jsou vlastně nesnadno rozpoznatelným, ale ve své podstatě zavádějícím rozšířením některých nabádání v Bibli. Mohou znít hodnověrně, ale jejich přijetí má dalekosáhle důsledky. Ignatios ostatně vymezil hledisko, podle kterého každý, kdo si ke svému jednání nevyžádá souhlas dozorce a rady starších a diákonů, „nemá čisté svědomí“.³³

Tyto a jiné podobné názory stály na počátku rozdělení křesťanů na duchovenstvo a laiky. Jejich přijetí rovněž bylo na počátku nenápadného, ale zrádného vpádu církevní autority do svědomí věřících. Lidé, kteří prosazovali stále větší poslušnost této církevní autority, neměli za cíl návrat k mojžíšskému Zákonu a obřízce. Volili také metody odlišné od jejich předchůdců.

²⁹ 2. Korint'ánům 11:20, 21, NEB.

³⁰ Barnes' Notes (Barnesovy poznámky) (1. Korint'ánům až Galat'ánům), strany 232, 233.

³¹ 3. Jana 9, 10.

³² Ignatiův „List Trallesským“, kapitola II; „List Magnesijským“, kapitola VI; stejná epištola, kapitola II.

³³ Ignatios, „List Trallesským“, kapitola VII.

Nicméně, konečný výsledek znamenal stejně nebezpečné narušení křesťanské svobody jednotlivých členů sboru.³⁴

MONARCHISTICKÉ USPOŘÁDÁNÍ

Jmenování jednoho ze starších do nadřazené pozice a přidělení větší vážnosti tomuto stavu, než jakou měl úřad staršího, bylo dalším krokem v tomto procesu postupného vývoje viditelné, ústřední autority.

Důkazy (předložené rovněž v příručce Strážné věže nazvané *Pomůcka k porozumění Bible*) svědčí o tom, že výrazy „dozorce“ (*episkopos*) a „starší“ (*presbyteros*) byly ve svém původním významu zaměnitelné. První popisoval činnost, druhý duchovní zralost určité osoby. Samozřejmě, že mohlo být běžnou praxí, aby jeden ze starších při rozhovorech a shromážděních plnil úlohu předsedajícího. V průběhu času ale došlo k rozhodnutí, že pouze jeden ze starších bude výlučně zastávat postavení „dozorce“. Posléze se tento termín přestal používat na všechny starší a začal se uplatňovat pouze na takového jednotlivce. Proč k tomu došlo?

Soustředění větší autority v rukách jedinice bylo zřejmě chápáno jako „praktický“ krok, který okolnosti ospravedlňovaly jako prostředek k dosažení správného cíle. To potvrzuje Jeroným, který v roce 404 n.l. přeložil Bibli do Latiny. Jeroným nejprve uznává, že původně starší i dozorci měli stejné postavení. Pak uvádí:

... všechna odpovědnost byla postupně svěřena jedné osobě, aby změť kacířství mohla být vymýcena.³⁵

Obrana proti jinému chápání nauk a opakované vlny pronásledování mohly starší vést k závěru, že soustředění rozhodovací moci do rukou jedné osoby, dozorce, je nejpraktičtější způsob obhajoby správného směru. Dozorce byl tak postaven nad starší, a protože termín „biskup“ je

³⁴ Uznávaný církevní historik z devatenáctého století J. August W. Neander ve svém díle *Allgemeine Geschichte der christlichen Religion und Kirche (Obecné dějiny křesťanského náboženství a církve)*, strany 194 až 201, poukazuje na způsob, jímž se křesťanská církev v mnoha ohledech navrátila do starozákonních pozic. Místo univerzálního kněžství všech věřících se postupně objevila kněžská třída, jenž byla oddělená od hlavní skupiny křesťanů, a působila jako zprostředkovatel jejich vztahu k Bohu. Tertullianus (asi 145–220 n.l.) dokonce označoval předsedajícího sboru neboli „biskupa“ jako „velekněze“, a také psal o lidech, kteří nebyli dozorci, starší nebo diákonů, jako o „laicích“. („*De baptismo [Křest]*“, kapitola XVII.). V důsledku toho Neander vysvětluje: „Tento titul předpokládá, že lidé již začali srovnávat presbytery [starší] s kněžími; diákonů nebo celkově třídu duchovenstva s Levity... Když se do pozadí odsunula myšlenka univerzálního křesťanského kněžství, byla spolu s ní potlačena i představa kněžského zasvěcení, jenž by mělo ovlivňovat celý křesťanův život... Kristus povýšil veškerý pozemský život k důstojnosti života duchovního... nové názory, které uznávaly důstojnost kléru [tzn. vyvolených a jmenovaných jedinců], přiměly lidi věřit, že to co bylo až dosud označováno jako dar ducha pro všechny, či pro jednotlivé křesťany, se nyní nutně vztahuje jen k určitému úřadu ve službě církvi...“

Nyní se volné působení ducha vztahovalo pouze k úřednímu, mechanistickému procesu“.
³⁵ Jeroným, citovaný v Lightfootově komentáři k *Epištole Filipánům*, strany 229, 230.

odvozen právě z diskutovaného řeckého slova *episkopos*, neboli dozorce, tato nová situace byla počátkem pozdějšího ustanovení biskupského úřadu. Není sporu o tom, že se sbory potýkaly s mnoha různými a protichůdnými výklady Bible. Tehdejší pastýři se ale měli více spoléhat na to, že pravda z Písma, včetně učení Krista a apoštolů, má dostatek síly k překonání těchto omylů. Poskytli by tak, podle apoštola Pavla, více víry a prostoru pro pravdu, aby „vyvrátila uvažování a všechno povýšené, co se pozvedá proti poznání Boha“. Muži s křesťanskou odpovědností se místo toho ale chopili světských zbraní, a uchýlili se k *vyzdvižení lidské autority* jako prostředku k uchování křesťanské jednoty, a – jak ještě doufali – i naukové čistoty.³⁶

Ignatios v tomto ohledu naléhal na dozorce: „Zejména si važte jednoty, protože nad ní není.“³⁷ Tato výzva naneštěstí odvedla pozornost od lásky a pravdy, jejichž prostřednictvím k jednotě dochází, a vedla k zaměření na podřízenost náboženským vůdcům, protože Ignatios ve svých dopisech dále prosazoval také myšlenku, že jednota s Bohem závisí na „harmonické spolupráci s dozorcem.“³⁸ Jak poznamenal jeden učenec, úřad biskupa (dozorce) nyní začal představovat „viditelné ústředí jednoty křesťanského sboru“.³⁹

Tato situace nám připomíná úsek ze života izraelského národa a uvažování, které vedlo k tomu, že lidé nad sebou ustanovili krále. Obklopeni nepřáteli a sužování problémy ve vlastních řadách nakonec usoudili, že nejlepším řešením je volba viditelné hlavy, krále, kolem kterého se budou moci shromáždit, a ke kterému budou vzhlížet pro vedení. Ačkoli jim Bůh vyhověl, a určil za krále Saula, dal přitom jasně najevo, že jejich rozhodnutí se rovná odmítnutí Jeho neviditelného panování. Nerozpakoval se hodnotit jejich čin ne jako projev víry, ale naopak – jako projev jejího závažného nedostatku. Předem je varoval, že si na sebe nakládají břemeno, o jehož váze málo tuší, a že jejich svoboda dojde úhony. Jejich touha po viditelném panovníkovi byla ale příliš silná.⁴⁰ Stejný nedostatek víry vede k tomu, že i dnes lidé touží po „viditelném ústředí jednoty“, na které by se mohli zaměřit, místo aby víru projevovali tím, že budou vzhlížet k neviditelnému Králi, Ježíši Kristu.

Křesťané byli původně sjednocováni pouty společné víry, naděje a lásky. Scházeli se ve městech a vesnicích jako svobodní lidé, aniž by jejich život určovala nebo kontrolovala vše pronikající organizační struktura. To se výrazně začalo měnit asi za padesát let po smrti apoštolů. Schaffova *Historie křesťanské církve* nastiňuje směr a síly, které v církvi působily ve druhém století n.l. :

... duch celé církve té doby směřoval k centralizaci; všude byla zřetelná touha po solidní, pevné jednotě; a církev, obklopena nebezpečím z pronásledování a bludů, neodolatelně dospěla k episkopátu (uspořádání, ve kterém jeden dozorce předsedá celému sboru). V této kritické a bouřlivé době nade vším převládla zásada, že v jednotě je síla, v rozdělení slabost ... Taková jednota se nabízela v podobě biskupa (dozorce), jehož postavení vzhledem ke sboru bylo obdobné monar-

³⁶ 2. Korint'anům 10:4, 5.

³⁷ Ignatios, „*List Polykarpovi*“, kapitola I; jeho slova zjevně opakoval Hayden C. Covington ve skotském přelichění, jenž je popisováno ve 2. kapitole této knihy. Tento představitel Společnosti Strážná věž tvrdil, že cílem organizace je „jednota za každou cenu“, i kdyby to mělo znamenat „vynucené přijetí“ jejího učení.

³⁸ Ignatiův „*List Efezanům*“, kapitola VI; „*List Trallesským*“, kapitola II. V kapitole III. svého „*Listu Filadelfským*“ píše: „Vždyť všichni, kdo jsou z Boha a Krista, jsou také s biskupem [dozorcem]“.

³⁹ Lightfootův komentář k Epištole Filipanům, strany 234, 235.

⁴⁰ 1. Samuelova 8:4–20.

chovi, nebo ještě lépe vyjádřeno – patriarchovi. V osobě biskupa nacházíme viditelného představitele Krista, vznešenou Hlavu celé církve. ... V osobě biskupa vnitřní náboženské prožitky lidí vůči Bohu a Kristu nacházejí vnější podporu a vedení.⁴¹

Různí představitelé raného křesťanství vznesli výzvy k *loajalitě* a *podřízenosti* viditelné autoritě. Dozorce je v *Klementových Homiliích* charakterizován takto:

Náplní tvojí práce je nařizovat, které věci jsou správné, a úlohou bratrů je podřízenost, nikoli neposlušnost. Jestliže se ti podřídí, budou zachráněni, jestliže neposlechnou, budou potrestáni Pánem, protože předsedající (dozorce) je do svého postavení pověřen Kristem. Vskutku, ať úcta, ať pohrdání, které někdo prokazuje předsedajícímu, jsou dále předávány Kristu a od Krista jdou k Bohu. Říkám to proto, aby si bratři byli vědomi nebezpečí, kterému se vystavují, když tě neposlechnou, protože **kdo-koli neposlouchá tvé příkazy, neposlouchá Krista**, a ten, kdo neposlouchá Krista, uráží Boha.⁴²

Toto značně zjednodušené uvažování, které stavělo předsedajícího dozorce do postavení zástupce Krista, a vyžadovalo, aby *cokoli on nařídí*, bylo přijímáno jako Kristovo nařízení, spoutávalo členy sboru a vznášelo se nad nimi jako donucovací moc. Všimněme si, že Klement přitom vůbec nerozebírá, zda dotyčné nařízení vydané dozorcem je v souladu s tím, co Kristus učil – a pak je správné poslechnout, nebo zda je příkaz proti jeho učení – a pak je správné odmítnout. A i kdyby příslušné nařízení nebylo v *přímém* rozporu s Biblií, pořád je tady nutnost se ptát, zda jeho obsah nejde *nad to*, co je v ní psáno, a proto se jeho uposlechnutí stává věcí úsudku každého jednotlivce a jeho vlastního svědomí. Autoritativní Klementův výnos byl neskrývaným pokusem odít nedokonalé učedníky důstojností, která po právu náleží pouze dokonalému Mistrovi. Jeho uznání v absolutistické podobě, ve které je předloženo, by mělo za následek potlačení osobního úsudku, a učinilo by z jeho příjemců následovníky lidí – a přesně proti tomu varoval apoštol Pavel.⁴³ Argument sám se snad mohl jevit hodnověrně a přitažlivě. Jeho podstata ale byla destruktivní, a výsledek měl podobu naprosto nesoudného smýšlení. Bohužel, doslova ten samý argument je používán i dnes, a důsledky jsou také stejné.

Vrátíme-li se zpět k Ignatiovi, na začátek druhého století, shledáváme, že ve svých spisech uvádí podobné výzvy k tomu, aby sbory bezvýhradně poslouchaly a zbožně uznávaly viditelnou autoritu, a přitom argumentuje takto:

Neboť my bychom měli přijímat každého, koho Pán domu pošle, aby byl nad jeho domácností, jako bychom přijímali Toho, kdo jej poslal. Dovožujeme proto, že bychom měli pohlížet na biskupa (jediného dozorce) tak, **jako bychom pohlíželi na samotného Pána**.⁴⁴

Porovnejme nyní Ignatiovo vybízení k podřízenosti biskupovi, prosazované ve druhém století, s následujícími slovy:

⁴¹ Philip Schaff, *History of the Christian Church (Historie křesťanské církve)*, strany 56, 57.

⁴² „*Clementine Homilies (Klementovy Homilie)*“, Homilie II., kapitoly 66, 70. Přestože se jako autor „*Klementových Homilií*“ označuje Klement Římský, jejich pisatel a čas sepsání nejsou jisté; zjevně však byla sepsána nejpозději ve třetím století n.l.

⁴³ Skutky 20:30.

⁴⁴ Ignatiův „*List Efezanům*“, kapitola VI.

Opustit nebo odmítnout nástroj, který Pán vybral, **znamená opustit nebo odmítnout Pána samotného**, a to na základě zásady, podle které ten, kdo odmítá služebníka, kterého Pán poslal, odmítá Pána.

Tento citát je z dvacátého století, a byl otištěn ve *Strážné věži* z prvního května roku 1922. Jeho účelem bylo vyvolat pocit věrnosti k učení prvního prezidenta Strážné věže, Charlese T. Russella. Dále zde čteme:

Pokud tedy, podle této zásady, odmítneme jeho a jeho dílo, **je to totéž, jako bychom zamítli Pána.**

Ignatia a Strážnou věž od sebe dělí 18. století. Ale jejich argumentace je zcela stejná; tatáž zdánlivá hodnověrnost v uvažování a přitom to samé zkázonosné působení, na jehož základě se lidé stávají následovníky jiných lidí. Obdobné dokazování používá Společnost až dodnes. Rozdíl spočívá jenom v tom, že volání po věrnosti Russellovi je nahrazeno voláním po věrnosti organizaci, která je představována jako „Pánův vyvolený nástroj“, jehož neuposlechnutí přináší stejnou vinu, jako kdybychom zapudili Krista. Naznačuje se přitom, že když je taková nesmírná autorita a úcta přidělena kolektivu lidí namísto jednotlivci, tak je to zcela v pořádku. Logika je to ošemetná a mámivá, a stejně jako ve druhém století velmi úspěšná v klamání mnohých, kteří prostě nejsou schopni rozeznat nastraženou past.

Ignatios srovnával poslušnost biskupa (dozorce), starších (presbyterů) a diákonů s poslušností Krista, který „je jmenoval“, a v souladu s tímto tvrzením uvedl, že neposlušnost těchto lidí znamená „neposlušnost Krista Ježíše“. Nepřipouští přitom ani na okamžik, že by ten, kdo se odmítá podrobit, mohl mít ke svému jednání správnou pohnutku. Neboť:

Kdo neposlouchá své nadřízené, je příliš sebejistý, hádavý a pyšný.⁴⁵

Taktika, podle které je každému, kdo se neskloní před diktátem náboženské autority, dána nálepka buřiče, je úspěšně používána i ve 20. století. Ani negativní způsob vyjadřování se příliš nezměnil. Když *Strážná věž* z 1. srpna 1980 na stranách 19 a 20 (česky 1. července 1981, strany 12 a 13) pojednává o těch, kdo nesouhlasí s názorem, že Kristus je neviditelně přítomen od roku 1914, popisuje je jako skupinu „která přijala vzpurný postoj proti ‚věrnému a rozváznému otrokovi‘, vedoucímu sboru křesťanského shromáždění a jmenovaným starším“, a pak se o každém, kdo nesouhlasí s touto „teokraticky ustanovenou“ autoritou, vyjadřuje následovně:

Domnívá se, že věcem rozumí lépe než jeho křesťanští bratři a lépe než „věrný a rozvázný otrok“, od něhož se naučil to nejdůležitější, ne-li všechno, co ví o Jehovovi Bohu a jeho předsevzetí. Vyvinul se v něm duch nezávislosti, a stal se „pyšným v srdci ... něčím odporným Jehovovi“. (Přísloví 16:5)

Podobnost těchto slov s výroky Ignatia, kterými se snažil zveličít důležitost autority biskupa, není vůbec náhodná.

Ve spisech tohoto autora opětovně pozorujeme, jak bylo břemeno poddajnosti neúměrně naloženo na bedra členů sboru. Jeho způsob dokazování nijak nebral v úvahu, že každý muž, který přebíral roli zástupce Krista, musí dříve, než vůbec začne po druhých něco požadovat

⁴⁵ Ignatiův „*List Efezanům*“, kapitola V.

sám nejprve prokázat, že on sám se plně podřizuje Kristu, a to nejlépe tak, že jeho požadavek skutečně bude Pánovým požadavkem, neponičeným tradicemi a úpravami lidí. Řada měla být nejdříve na tomto služebníkovi, aby podal zřejmý důkaz o tom, že jeho pokyny opravdu mají zdroj u Boha a Krista, a jsou pevně založeny na inspirovaných Písmech. Vždyť nikdo se nemohl stát „příkladem stádu“, aniž by on sám prokazoval pokoru, skromnost a poníženost myslí, a přitom by příkazem totéž chtěl vynutit na druhých.

Poté, co se zamýšlel nad tendencí klást stále větší důraz na lidskou autoritu, biblický učenec Lightfoot poznamenal:

Není snad ani třeba dodávat, **jaký podvratný vliv na pravého ducha křesťanství mělo popření individuální svobody a následné potlačení přímé odpovědnosti k Bohu prostřednictvím Krista**, a jak zhoubný byl despotizmus spojený s úřadem biskupa, pokud někdo bral výše uvedené doslova.⁴⁶

Hojné důkazy svědčí o tom, že výroky o slepé poslušnosti byly a jsou brány doslova, v minulosti i dnes. Výsledkem je popření svobody jednotlivce a potlačení jeho vědomí přímé odpovědnosti Bohu a Kristu.

Nicméně, tak se to odehrálo, a zmíněná doba vedla ke sklonu nahlížet na „jmenované“ muže jako na ty, kdo za druhé tuto odpovědnost přebírají. Křesťané v poapoštolské době byli stále více a více utvrzováni v přesvědčení, že nejlepším způsobem, jak zůstat v Boží milosti, je podřízenost dozorcí – biskupovi a starším sboru, a jednání v plném souladu s jejich pokyny. Těmto mužům, kteří vyznávali, že zastupují Krista, se mělo důvěřovat, a jejich vedení následovat, jako by někdo důvěřoval apoštolům a následoval je, ba jako by někdo důvěřoval samotnému Kristu a šel přímo za ním. Když promluvili, bylo to, jakoby promluvil Bůh. Potřeba prověřovat všechno učení, dospívat k *osobnímu přesvědčení o pravdě*, uplatňovat *vlastní křesťanské svědomí* a nutnost dychtivě pociťovat *osobní odpovědnost* k Bohu za vlastní víru, činy, celkový způsob života – všechny tyto kladné aspekty víry byly potlačovány v rámci kladení důrazu na poddajnost vůči lidské autoritě, viditelnému ústředí jednoty.

Jak důležité bylo, aby přemýšliví křesťané té doby neztratili ze zřetele apoštolské vybídnutí:

Když nás Kristus osvobodil, chtěl, abychom zůstali svobodní. Stůjte proto pevně a nedejte se opět zatížit nerovným jhem otroctví.⁴⁷

CESTA OD ÚSTŘEDNÍ SBOROVÉ AUTORITY K MEZINÁRODNÍMU STŘEDISKU MOCI

Proces soustředování moci, který začal po smrti apoštolů, se odehrával uvnitř křesťanského sboru, ve kterém došlo ke vzniku monarchistického úřadu biskupa. Formativní dění se však nezastavilo na sborových hranicích, ale stalo se mezisborovým. Předsedající dozorcí (biskupo-

⁴⁶ Lightfootův komentář k *Epištole Filipánům*, strana 237.

⁴⁷ *Galat'anům 5:1, NIV.*

vé) z různých měst se začali setkávat na pravidelných poradách neboli koncilech. Tento termín se také v historii označuje jako „synod“, název, který se podle jednoho slovníku především vztahuje na „náboženský vedoucí sbor“.⁴⁸ Oprávněnost těchto koncilů nebo sněmů byla založena na zprávě v 15. kapitole Skutků o sněmu, který se konal v Jeruzalémě.

Jak jsme již rozebírali, tato zpráva ale neposkytuje žádný podklad pro pořádání takových synodů na pravidelné bázi. Ani neposkytuje důvod pro svolávání koncilů za účelem rozhodovat jako druh církevního soudu o doktrínálních a sborových záležitostech. Ve svém komentáři z 19. století badatel Barnes na tuto skutečnost poukazuje takto:

Tento sněm je obvykle uváděn jak na podporu pravidelného pořádání synodů v církvi, tak zejména na podporu jejich odvolací a rozhodovací pravomoci. Nicméně, ve zprávě nenacházíme podklady ani pro jednu z těchto funkcí. (1) Tento sněm nebyl v žádném slova smyslu odvolacím sněmem. Byla to rada **svolaná za zcela zřetelným účelem; pověřená prošetřením otázky, která vyvstala v konkrétní oblasti církve**, a jejíž projednání vyžadovalo moudrost všech shromážděných apoštolů a starších. (2) Sněm neměl žádnou z běžných příslušností soudu ... Soudní dvůr v sobě zahrnuje stupeň autority, která podle toho, co čteme v Novém zákoně, nemůže být postoupena žádné církevní radě lidí. (3) **Neexistuje sebemenší náznak, že by tento koncil měl mít trvalý charakter nebo že by měl být v určitých intervalech nebo pravidelně opakován.** Vskutku, co lze dovozovat, je skutečnost, že když nastanou těžkosti – když jsou křesťané zmateni a na rozpacích, nebo když dojde ke sváru, **pak je vhodné hledat radu a vedení u křesťanských mužů ... nicméně příklad jednoho koncilu svolaného do Jeruzaléma v důsledku mimořádné zvláštní potřeby by neměl být vydáván za udělení božského oprávnění k dalším pravidelným synodům.** ... (4) Je třeba také dodat, že míra autority (Srovnej kap. xvi, 4), která provázela rozhodnutí apoštolů a starších mužů z té doby, rozhodně nemůže být přiřknuta žádnému shromáždění duchovních a laiků. Kromě toho by se nikdy nemělo zapomínat, jak se – bohužel, až příliš často – stává církevním představitelům, že **ani apoštolové ani starší muži si nenárokovali žádnou pravomoc nad církvemi v Antiochii, Sýrii a Kilikii; že si nepřidělili právo**, aby se jim takové sporné otázky předkládaly k řešení, a že se nijak nepokusili vládnout nad vírou nebo svědomým druhých. Jednalo se o jeden zcela specifický, konkrétní případ, **kteřý jim byl postoupen k řešení, a oni jej rozhodli** ... aniž by nakázali, že všechny další podobné případy mají být opět postoupeny jim, jejich nástupcům nebo nějakému jinému církevnímu tribunálu. Zcela viditelně považovali dané sbory za pozeňnané více než dostatečnou svobodou, a proto ani neuvažovali o nějakém uspořádání permanentního charakteru, kterému by bylo přiřknuto právo navrhovat zákony ohledně článků víry nebo vytvářet zákony, kterými by se museli řídit lidé, jejichž svoboda spočívala v jejich Pánu.⁴⁹

Důkazy, které máme, dávají za pravdu všem výše uvedeným bodům, z nichž každý jasně prokazuje slabost pozice Strážně věže, podle které v průběhu staletí až do dnešní doby existoval ve-

⁴⁸ *Merriam-Webster Dictionary* (1975, kapesní vydání), pod heslem „Synod“. (Slovník je dostupný též na www.m-w.com, pozn. překl.)

⁴⁹ *Barnes' Notes (Barnesovy poznámky)* (Skutky, Římanům), strana 235. Ve světle Barnesova spojení s Presbyteriánskou církví, je jeho otevřenost v těchto bodech ještě pozoruhodnější. Přestože má tato denominace stálý synod nazývaný „generální shromáždění“, neváhal ukázat, že je takové uspořádání čistě záležitostí rozhodnutí církve a nemá božské pověření.

doucí sbor, který se scházel na trvalém a opakujícím se základě. Pokud by byl od samého vzniku křesťanství vytvořen ústřední „vedoucí sbor“, pak by podobná shromáždění nebyla žádnou výjimkou, neznamenal by nic nového. Dále, pokud by sněm, ve kterém se řešil spor mezi Antiochií a Jeruzalémem, popsany ve Skutcích v 15. kapitole, opravdu měl být příkladem jak pro další opakování, tak pro správné uspořádání církve, pak by i po pádu Jeruzaléma v roce 70 n.l. takové synody byly bývaly pokračovaly. Ale Schaffova *Historie křesťanské církve* k tomu naopak uvádí:

... koncily se poprvé objevují v polovině druhého století. Do té doby o nich nemáme k dispozici žádný rozeznatelný doklad.⁵⁰

To znamená, že od událostí popsanych ve Skutcích v 15. kapitole uplynulo nejméně sto let, během kterých podle dostupných důkazů nedošlo ke konání žádného synodu, který by byl podobný tomu v Jeruzalémě.

Co se ale v dějinách dozvídáme je to, že po jejich zavedení byla tato shromáždění původně otevřená pro všechny členy sboru i pro občany místa, kde se konala. Účastníci sněmu pak dali svoji účast patřičně najevo. Jak čas postupoval, možnost zúčastnit se byla stále komplikovanější. Znovu Schaff:

Čím více hierarchické uspořádání získávalo převahu, tím více byl vytlačován republikánský duch těchto koncilů. Republikánským duchem míníme veřejný přístup pro všechny, nejenom pro biskupy neboli dozorce, ale i pro starší a řadové členy sborů. Po koncilu v Nikaji v roce 325 n.l. se účastnili a rozhodovali již jenom biskupové. ... K dalšímu posunu došlo v tom, že biskupové již nevystupovali ani jako představitelé svých církví, ani jako zástupci věřících, jak tomu bylo předtím, ale jednali v důsledku vlastního práva jako nástupci apoštolů.⁵¹

Koncily zpočátku nebyly nijak pravidelné, ale postupně se stávaly častějšími a jejich autorita, uplatňovaná prostřednictvím rozhodnutí, ke kterým se na nich dospělo, stále stoupala.

V době Cypriána (200–258 n.l.) již koncily neboli synody církve byly chápány jako zásadní, a stejnou zásadní váhu měly i rozhodnutí, záměry budoucího jednání a celkové pozice, ke kterým koncil dospěl. Cyprián trval na tom, že jednota Církve je dána jednotou dozorců neboli biskupů.⁵² Nakonec se předsedající dozorce (biskup) stal jediným zástupcem svého sboru na koncilu, a byl to také on, kdo sbor s rozhodnutím koncilu seznamoval. Jak poznamenává Lightfoot, biskup neboli dozorce se stal „nepostradatelným prostředkem Boží milosti“.⁵³

Cyprián veřejně pranýřoval každého, kdo nepřijal výnosy, které přicházely skrze tento prostředek, a obviňoval takové lidi ze hříchu Koracha, Datana a Abirama, kteří se vzbouřili proti Mojžíšovi a Áronovi. Porovnejme jeho přístup s následujícím přístupem:

V těchto záležitostech musíme projevovat porozumění, vážit si vztahu s viditelnou teokratickou organizací, a připomínat si osud Koracha, Achana, Saula, Uzijáše a ostatních, kteří se vzbouřili proti teokratickému pořádku.

⁵⁰ Strana 176.

⁵¹ Philip Schaff, *History of the Christian Church (Historie křesťanské církve)*, strana 178.

⁵² „*The Treatises of Cyprian*“, *Pojednání I.*, odstavec 5.

⁵³ Lightfootův komentář k *Epištole Filipánům*, strana 243.

Toto vyjádření ve *Strážné věži* z 1. února 1952 (str.72) je odrazem Cypriánových slov.⁵⁴ Lightfoot poznamenává, že Cyprián ve svých argumentech opětovně užíval analogie ze Starého zákona, a dále dodává, že jeho požadavky „jsou nadto vymáhány ... jako absolutní, bezodkladné a neoddiskutovatelné“. To znamená, že Cyprián nemusel dokazovat, že příměr, který používá, je uplatněn správně, a že osoby, které pranýřuje, opravdu dělají to samé jako rebelové v dobách Mojžíše. Vše, co potřeboval, bylo tvrdit, že tomu tak je, a od ostatních se očekávalo, že budou souhlasit.

Také v tomto případě nacházíme přesný protějšek v dějinách novodobé organizace svědků Jehovových. Totožné příměry ze Starého zákona jsou uplatňovány na všechny, kdo se jakkoli odchýlí od názorů „sdělovacího prostředku“ organizace, a opět slyšíme slova Ignatia, jimiž jsou nonkonformisté nazýváni „přilíši sebejistými, hádavými a pyšnými“. Organizace nepotřebuje nic víc než vyhlásit, že příměr s buiči v minulosti má uplatnění na dnešní dobu v jejich řadách, a obecně se očekává, že její názor všichni přijmou.

ZÁCHRANA POUZE V NÁBOŽENSKÉ ORGANIZACI A JEJÍM PROSTŘEDNICTVÍM

Lidé nyní přestali vnímat sbor neboli církev v její původní jednoduchosti, jako shromáždění bratrů a sester, spojených stejnou vírou a vzájemnou láskou. Začali v církvi vidět náboženskou instituci s přesně vymezenými hranicemi. Odvážit se za tyto určené hranice mělo zničující dopad. Cyprián napsal:

Kdo nemá církev za svoji matku, ztratil Boha jako svého Otce. Jako neunikl nikdo, kdo nebyl v arše Noemově, tak neunikne nikdo, kdo není v církvi.⁵⁵

Tímto způsobem bylo učení Písma o záchraně prostřednictvím víry ve výkupní oběť Ježíše Krista nastaveno, rozšířeno a umocněno nad to, co je v Bibli. Uchytilo se tvrzení, že nemůže být zachráněn nikdo, kdo není členem církevní organizace, která je podřízena dozorcí neboli biskupovi. Jedinečná úloha Božího syna jako výlučného prostředníka záchrany přestala být jedinečná, protože se k němu do jeho postavení přidali lidé: dozorcí a církevní uspořádání – náboženská organizace. Tato instituce a její představitelé nyní sdíleli s Kristem jeho životodárnou úlohu záchrany.

I slova získala jiný význam. Řecký termín *ekklesia*, obvykle překládaný jako „církev“ nebo „sbor“, znamená „shromáždění nebo shromažďování“. V Novém zákoně je běžně používán

⁵⁴ Viz též *Strážná věž* z 1. září 1982 (česky 1. června 1983 a 4/1983, samizdat), strana 13.

⁵⁵ „*The Treatises of Cyprian*“, Pojednání I., odstavec 6; Schaff (*History of The Christian Church*, str. 174) vysvětluje: „Zásada z Písma: ‚Mimo Krista není záchrana‘ se zúžila a omezila na Cypriánovu zásadu: ‚Mimo (viditelnou) církev není záchrana‘“. Publikace *Strážné věže* používají zcela stejnou argumentaci jako Cyprián, když tvrdí, že organizace je „archou“, čímž dokazují, že záchrana jednotlivce závisí na spojení s „viditelnou organizací“ a jejím „duchovním rájem“. Srovnej knihu *Můžeš žít navždy v pozemském ráji*, strany 192, 193; *Strážnou věž* z 1. listopadu 1974, strany 667, 668.

tehdy, když text popisuje shromáždění lidí, kteří se scházejí, protože je spojuje stejná víra. Jsou shromážděním, protože se sešli a *jsou shromážděni*. Dokud ještě křesťané mohli do synagogy, využívali této možnosti. Když jim byl vstup zapovězen, scházeli se téměř výlučně v soukromých domech.⁵⁶ Křesťané se stali shromážděním neboli církví v okamžiku, když byli pohromadě. Byl to tento *akt shromáždění*, který z nich utvořil sbor. Sbor nikdy nemohl vzniknout na základě formálního *členství* v organizované skupině lidí. Termín *ekklesia* se na ně vztahoval jako na shromážděný lid, na shromáždění lidí, kteří ať již místně nebo v širším měřítku, všichni jako celek vytvářeli Boží lid, shromáždění prvorozených.⁵⁷ Vytvářeli „společenství“, to jest skupinu lidí, kteří mají společné zájmy, a ty je spojují.

Nelze říci, že by *ekklesia* přestalo být používáno v tomto původním významu. Nicméně, v dalších stoletích toto slovo dostalo ještě jiný nádech. Jak ukazují uvedené citáty, termín „církev“ (*ekklesia*) se ve skutečnosti začal vztahovat na *náboženskou autoritu* zosobněnou muži, kteří měli nad shromážděními stále větší moc. Věrnost „církví“ v této nové situaci znamenala nikoli věrnost křesťanskému *společenství*, ale daleko spíše věrnost vedení a pokynům, které vydává. Obdobně, když promluvila „církev“, již to nebylo *společenství* věřících, kteří by vyjádřili svůj postoj, ale názor *náboženské autority*.

Tento vývoj znamenal sotva patrnou, a přeci svým významem závažnou změnu v tom, komu křesťané nadále budou prokazovat věrnost a oddanost. Změna, která nastala, odvedla pozornost od Hlavy, Krista, k tělu. Tedy k těm nominálním členům těla, kteří byli slyšet a vidět více než ostatní a nárokovali si pravomoc mluvit ve jménu těla. Neříkám tím, že by křesťané neměli pociťovat hlubokou starost o spoluvěřící ve sboru, aby všechny „jeho údy jeden o druhý stejně pečovaly. A jestliže jeden úd trpí, všechny ostatní údy trpí s ním; nebo jestliže je nějaký úd oslavován, všechny ostatní údy se radují s ním.“⁵⁸ Tato jednota ovšem není vytvářena věrností určité části nominálních členů těla, ale je vytvářena věrností skutečné Hlavě, Kristu. Ve sborech, kde skutečná věrnost a oddanost překypuje, křesťané nikdy nepochybí v projevech náležité péče druhým.

Změna, ke které došlo po smrti apoštolů, nezůstala bez následků, jejichž projevy můžeme pozorovat dodnes. To je patrné například z anglického výrazu pro „církevní“ (ecclesiastical) a z termínů pro „církev“ ve francouzštině, španělštině a italštině (église, iglesia, chiesa). Ačkoli jsou všechny tyto termíny odvozené přímo z řeckého *ekklesia*, když je někdo slyší, jenom velmi zřídka se mu vybaví myšlenka prvotního shromáždění věřících. Spíše mu na mysli vytane *církevní organizace* a v určitých jazycích také církevní budova. V následující kapitole uvidíme, jak podobná změna pohledu sehrála u svědků Jehovových důležitou úlohu v chápání jejich loajality a věrnosti.

MEZINÁRODNÍ ORGANIZAČNÍ ÚSTŘEDÍ

Ačkoli již docházelo k pořádání pravidelných církevních synodů, stále ještě neexistovala žádná ústřední kontrola nad všemi křesťanskými shromážděními, žádný mezinárodní „vedoucí sbor“, který by vykonával autoritativní kontrolu nad věřícími po celém světě. I to však mělo přijít.

⁵⁶ Římanům 16:5; Kolosanům 4:15; Filemonovi 2.

⁵⁷ Skutky 13:1; 1. Korint'anům 1:2; 16:1, 19; Efezanům 5:23; Kolosanům 1:18; Hebrejcům 12:23.

⁵⁸ 1. Korint'anům 12:25, 26.

Tytéž pohnutky, které předtím vedly k monarchistickému uspořádání ve sborech s jedním členem rady starších jako výlučným dozorcem (biskupem), v jehož osobnosti se sbor měl sjednotit, a on se tak měl stát „viditelným středem jednoty“, jenž byla představována na koncilárních sněmech různých oblastí, nyní „naléhavě vyžadovaly vytvoření viditelného ústředí pro celou církev“, a to v mezinárodním měřítku.⁵⁹

Biskupské koncily měly původně vliv pouze v určitých oblastech, provinciích nebo krajích. Nikajský koncil v roce 325 n.l. sehrál důležitou úlohu při utváření univerzálního, všezahrnujícího přístupu. Od tohoto okamžiku důraz kladený na lidskou autoritu, který měl svůj počátek uvnitř sboru, a byl tedy svoji podstatou mezisborový, nabyl mezinárodního charakteru. Nikajský koncil byl svolán (nepokřtěným) císařem Konstantinem, a jeho hlavním úkolem bylo pomoci křesťanským dozorcům-biskupům dospět k jednotnému názoru na povahu vztahu mezi Bohem a Kristem. Biskupové-dozorci zastávali ve svých pohledech na tento vztah značně odlišná a rozdělující stanoviska. Spornou otázkou nebyla Kristova božská podstata, kterou všichni uznávali, ale to, zda by měl být ztotožněn s nejvyšším Bohem, Svrchovaným panovníkem nebe a země. Laický historik Sokrates (380–450 n.l.) o této události napsal:

Celá situace se přesně podobala bitvě, která se odehrává za temné noci, protože obě strany se zdály být v naprosté tmě, pokud šlo o příčinu, na základě které na sebe vrhaly tolik urážek.⁶⁰

Církevní historik Eusebius z Cesareje (260–339) uvádí, že jako důsledek přímé osobní intervence Konstantina do rokování biskupů bylo přijato prohlášení, podle kterého Ježíš „nebyl stvořen, ale zplozen, a je jedné podstaty [řecky *homoousios*] s Otcem“. Jaroslav Pelikán, historik působící na univerzitě v Yale, popisuje na straně 53 ve své knize „*Ježíš v průběhu staletí*“, jakou výkonnou moc najednou rozhodnutí tohoto mezinárodního orgánu mělo:

Jakmile nikajský koncil přijal tyto formulace, **staly se zákonem nejenom pro církev, ale pro celé impérium.**

Podle Sokratovy Historie náboženství, 1.9, Konstantin napsal církvi v egyptské Alexandrii, že „hrozná obludnost rouhání, kterého se někteří bezostyšně dopouštěli vzhledem k našemu mocnému Zachránci, naší naději a životu“, nyní byla odsouzena a potlačena, protože „**to, co je přijatelné úsudku tří set biskupů, nemůže být nic jiného než učení Boží**“.

To, že nominální křesťané v té době toto učení přijali a uvěřili v něj, protože početné množství náboženských vůdců, dočasně seskupených v ústřední volební orgán, rozhodlo, že tato pozice je správná, a tak se vlastně stala „Božím učením“, vypovídá mnohé o smýšlení tehdejších křesťanů. Ale to samé smýšlení převládá u mnohých dodnes.

V průběhu času, za podpory politické moci Říma vedl zmíněný centralizační proces k vytvoření katolické církve (katolický znamená všeobecný) a k vytvoření ústřední církevní vlády.⁶¹

⁵⁹ Philip Schaff, *History of the Christian Church (Historie křesťanské církve)*, strana 155.

⁶⁰ Sokratova *Ecclesiastical history (Historie náboženství)*, I. 23, citovaná v *The Rise of Christianity* od W. H. C. Frenda, strana 498.

⁶¹ Na tuto centralizaci měl později vliv boj o rozhodující vliv a nadvládu mezi západní částí církve, kterou představoval Řím, a její východní částí představovanou Konstantinopolí. Dnes se jedná o rozdělení na Římskokatolickou a Pravoslavnou církev.

Trvalo to ještě pár století, ale stálé naléhání na jednotu víry a shodné postupy spolu s neustálým zvyšováním lidské autority nad věřícími nakonec přineslo závěrečný výsledek: *sbory po celé zemi upadly do područí a kontroly přicházející z mezinárodního ústředí moci*. V rámci tohoto vývoje také došlo k tomu, že s každým nově vytvořeným stupněm autority vznikalo stále větší množství prominentních postavení a úřadů – vytvořila se hierarchie moci.

Za cenu ztráty křesťanské svobody byl toužebně vyhlášený cíl, jednotu víry, nyní naplněn. Pokud se někdo ptal na to, zda dané učení, předpis, pravidlo nebo organizační uspořádání mají biblický podklad, a případně vznesl námitky, nebylo třeba mu věc trpělivě vysvětlovat a v tomto přesvědčování uplatnit sílu pravdy. Stačilo uplatnit autoritu.

Učenec z 18. století, kterého jsme citovali na začátku této kapitoly, nejprve zdůraznil, jak Židé i pohané bojovali proti dobrému poselství v prvním století, a pak s ironií dodal:

Když křesťané získali většinu a usoudili, že k prosazování své myšlenky je nutné použít jako jedinou správnou metodu tu, která předtím sloužila k potírání jejich díla, pak to byla **autorita** křesťanů, která krok za krokem nejenom doslova zničila vznešenost křesťanství, ale i povědomí o ní téměř vymazala ze světa.⁶²

Tak se autorita sloužit druhým a posilovat je zvrhla v autoritu podřizovat, poroučet a ovládat; v proces, který se prokázal jako zhoubný nejenom pro křesťanskou svobodu, ale i pro samotného ducha křesťanství a celého křesťanského bratrství.

Když učenec Lightfoot na základě právě zmíněných dějin rozebíral, jak ve sboru rozumět jednotlivým postavením, ve kterých muži s různou mírou pravomoci slouží, uvedl, že v celém Písmu:

... je jeho úřad reprezentativní. Nejedná se o doslovného zástupce. Nevstupuje mezi Boha a člověka takovým způsobem, že by přímý rozhovor s Bohem mohl být nahrazen, nebo že by bez něho vůbec nebyl možný.⁶³

Jinými slovy, nikdo nemá oprávnění tvrdit: „Protože my jsme nižší pastýři Ježíše Krista, měli byste s námi jednat, jako bychom byli Pastýř sám; neměli byste pochybovat o našich rozhodnutích, jako byste ani nepochybovali o Jeho nařízeních. Váš vztah k Bohu nastává naším prostřednictvím, a vy byste proto měli poslouchat všechny naše pokyny, pokud si přejete mít Boží schválení a požehnání. Buďte vděční za to, co vám dáváme, a nediskutujte o tom.“ Pokud by někdo takové názory prosazoval, byly by v přímém protikladu k vybízení apoštola Petra:

Nechovejte se jako tyrani nad těmi, kdo vám byli svěřeni do péče, dávejte příklad stádu. A potom, co přijde hlavní Pastýř, obdržíte nepomíjející vavřín slávy. ... Vskutku, všichni byste se měli odít pokorou jednoho ke druhému, protože Bůh se staví proti povýšeným, ale je příznivě nakloněn pokorným.⁶⁴

⁶² McClintockova a Strongova *Cyclopaedia*, svazek I., strana 553, pod heslem „Autorita“.

⁶³ Lightfootův komentář k Epištole Filipánům, strana 267.

⁶⁴ 1. Petra 5:3–5, NEB.

Každý jednotlivý křesťan má odpovědnost posoudit, jak upřímné a pravdivé je sdělení, které je mu předkládáno. Osobně musí rozhodnout, jakou platnost pro něho má, nezávisle na tom, jaké nároky jsou ke sdělení připojeny, a bez ohledu na vnější připomínky autority, které je mohou doprovázet. To je zcela zřetelné z Ježíšových slov, která pronesl, když mluvil o svých věrných ovcích:

... ovce ho následují [pravého pastýře], protože znají jeho hlas. Cizince ale nikdy nebudou následovat; ve skutečnosti od něho utečou, protože nerozpoznávají jeho hlas.⁶⁵

Je zcela zřetelné, že ovce *samy* musí posoudit, zda rozpoznávají Ježíšův hlas v poselství, které je jim sdělováno. Slova těch, kteří budou o sobě tvrdit, že zastupují pravého Pastýře, a přitom z jejich výroků bude patrné, že mluví vyvyšují sami sebe, budou ovčím znít cize. Podobný účinek budou mít i autoritativní slova, prozrazující dogmatický a legalistický přístup, který potlačuje toleranci a soucit. Dnes někdy slyšíme lidi říkat: „Správné nebo špatné, prostě to udělej!“ Ježíš ale řekl, že jeho ovce si budou zachovávat značný odstup od cizinců, kteří svým pánovitým chováním dávají jasně najevo, že duch křesťanství je jim naprosto vzdálený. Lidé podobní ovčím mají všechny důvody k tomu, aby se takovým lidem vyhýbali. Historie nenechává nikoho na pochybách o tom, že se vždy budeme setkávat s lidmi s vrozeným sklonem násilně vnucovat svoji vůli a způsob jednání druhým, a tak do větší nebo menší míry nahrazovat Boží vůli a vůli jeho Pastýře.

Lightfoot takto shrnuje, co dějiny odhalují:

Apoštolové předložili ideál, který za několik generací upadl v zapomnění. Jejich vize žila s nimi, a pak se vytratila ... muži, kteří zprvu byli Ježíšovými představiteli a vyslanci, začali být považováni za jeho náměstky [to jest za jeho Zástupce, za někoho, kdo zaujímá Jeho místo].⁶⁶

Osobně se domnívám, že tento vývoj, během kterého došlo k vyvýšení lidské *autority* a k jejímu soustředění v určitých postaveních a místech, je těsně spojen s Pavlovým výrokem o příchodu „muže bezzákonnosti“. – 2. Tesaloničanům, 2:3–12. Pavel o tomto „muži“ píše (ve znění NIV):

Je v opozici, a staví se nade vše, co je nazýváno Bohem nebo je uctíváno, a dokonce i sebe samotného dosadil do Božího chámu, a prohlásil se Bohem.

Je zřejmé, že „žena“ označená v Bibli jako „Babylón“, není konkrétní žena. A podobně ani v tomto případě nevidím žádný důvod pro tvrzení, že by přicházející „muž“ měl být konkrétní, mimořádně bezzákonný jedinec. Ani se nedomnívám, že bychom naplnění textu našli na některém z náboženských systémů. Pro mě termín „muž“ v tomto kontextu znamená vyjádření určitého archetypu, ve kterém jsou popsány všichni lidé, kteří budou vykazovat stejné charakteristické rysy. Pavlův výraz o přicházejícím „muži bezzákonnosti“ mi kromě toho připomíná obdobný Janův výrok „slyšeli jste, že přichází antikrist“, s následným Janovým vysvětlením, že

⁶⁵ Jan 10:4, 5, NEB.

⁶⁶ Lightfootův komentář k Epištole Filipánům, strana 268.

každý, kdo popírá, že Ježíš je Kristus „je ten antikrist“.⁶⁷ Okolní texty ukazují, že Jan neomezil tento termín na žádného jednotlivce, ale na všechny, kdo budou odpovídat popisu antikrista. Zdá se, že v případě „muže bezzákonnosti“ je tomu také tak.

Nemůže být větší „bezzákonnosti“ než té, která spočívá v částečném převzetí postavení a autority svrchovaného Boha, nebo dokonce v jejich plném uchvácení. Důkazy svědčí o tom, že nábožensky založení lidé se toho dopouštěli v minulosti, a pokračují v tom dodnes. Otec vložil „veškerou moc a autoritu“ do rukou Ježíše Krista a přikázal, „aby všichni ctili Syna, jako ctí i Otce“. Každý pokus převzít jeho postavení a poskytovat vedení, které bylo svěřeno výlučně jemu, znamená dopustit se závažné bezzákonnosti, o které Pavel mluví.⁶⁸

Jak tedy rozpoznat každého, kdo „se posadil do chrámu a říká o sobě, že je Bůh“?

Chrám v Jeruzalémě byl místem symbolického přebývání Boha mezi jeho lidem. Odtud nad nimi panoval, vydával zákony a s národem rozmlouval. Křesťanský sbor, neboli lidé v něm, se stal Božím chrámem, ve kterém Bůh přebývá.⁶⁹ To, že se „muž bezzákonnosti“ usadil v Božím chrámu, s nejvyšší pravděpodobností naznačuje, že si osobuje právo vykazovat božskou autoritu v křesťanském sboru, a jedná tak, jako by byl jejím samotným zdrojem. Jeho autorita v křesťanském sboru je podobná autoritě, kterou kdysi měl Bůh v jeruzalémském chrámu.

Biblický učenec Barnes následně komentuje text „staví se nade vše, co je nazýváno Bohem“, a dokonce se i „prohlásil Bohem“:

Tomu, co je popsáno v tomto verši, by odpovídalo každé vznesení nároku na svědomí druhého a každé uspořádání, ve kterém by Boží zákony byly odsunuty stranou a byly by chápány jako nepodstatné [nerozhodující nebo neúčinné]. Nelze se samozřejmě domnívat, že by někdo veřejně prohlásil, že je nadřazený Bohu. Nicméně, usnesení a nařízení „muže bezzákonnosti“ se budou týkat oblastí, ve kterých může vydávat zákony pouze Bůh, a proto nařízení muže bezzákonnosti za těchto okolností činí Boží zákony zbytečnými, neboť na jejich místo dodává své vlastní. ... To nezbytně neznamená, že by o sobě mnohými slovy prohlašoval, že je Bůh. Znamená to ale, že uchvátil Boží místo, a na sebe uplatňuje Boží práva a výsady.⁷⁰

Klíčovým sporným bodem je evidentně otázka autority obecně, a konkrétně neoprávněného přisvojování si určité autority, která po právu náleží pouze Bohu a jeho Synu. Kdykoli lidé, lhotejně zda přímo nebo nepřímo, naléhají na ostatní, aby přijali jejich slova a jejich náboženské výnosy, která nejsou přímo a jasně zakotvena v Písmu, jakoby tato pravidla a učení pocházela od Boha, pak se jistě zdá, že tito lidé nepochybně vykazují charakteristické rysy „muže bezzákonnosti.“ V roce 1980, když jsem ještě byl členem vedoucího sboru svědků Jehovových, jsem se bavil se členem výboru odbočky, který dohlížel na činnost v jedné významné evropské zemi. V průběhu rozhovoru tento muž poznamenal, jak se kdysi rozhodl vypracovat pojednání o historickém vývoji hierarchie, které chtěl předložit k publikování v časopisech Společnosti.

⁶⁷ 1. Jana 2:18, 22, NIV.

⁶⁸ Matouš 28:18.

⁶⁹ Efezanům 2:19–22; 1. Petra 2:4, 5.

⁷⁰ *Barnes' Notes (Barnesovy poznámky) (Efezanům až Filemonovi), strany 82–84. Přestože Barnes používá tuto identifikaci zejména na katolické papežství, máme jistě důvod nahlížet na situaci v mnohem širším uplatnění.*

Říkal, že na tématu začal pracovat, a pak se rozhodl práci předčasně ukončit. Když jsem se zeptal proč, odpověděl: „Podobnost se prostě nedala přehlédnout.“

Jak nepřehlédnutelná je tato podobnost? Je novodobá organizace svědků Jehovových věrným obrazem křesťanského sboru z doby apoštolů, jak o sobě prohlašuje? Nebo je obrazem vývoje, ke kterému došlo v dobách poapoštolských, a který jsme právě rozebírali? Uvažujme o vzorci jednání, který je patrný z historie organizace, která se soustředila kolem Společnosti Strážná věž.

IV | HISTORIE SE OPAKUJE

Kdo tě udělal tak důležitým? Máš snad něco, co jsi nedostal? A když jsi všechno dostal, jak to že se chlubiš, jako bys to nedostal?

— 1. Korintánům 4:7, Nová Bible kralická.

■ Zakladatel a první redaktor časopisu *Strážná věž*, Charles Taze Russell, si byl dobře vědom historického vývoje, který vedl k tomu, že se raný křesťanský sbor odchýlil od původního prostého bratrství k institucionalizovanému náboženství s ústřední mocenskou strukturou.

Příznivci jeho časopisu se tehdy nenazývali svědkové Jehovovi, ale jednoduše „badatelé Bible“. Sbory (tehdy nazývané „církve“) vytvářely autonomní celky, a na sbory, kde Russell předsedal – nejprve v Pittsburghu a později v Brooklynu – se nahlíželo jako na vzor, který mohl, ale nemusel být následován. Bylo ponecháno na členech sborů, jak se rozhodnou.¹

Velmi brzy, pouhé dva roky po vydání prvního výtisku, *Strážná věž* předložila náhled na křesťanský sbor, tak jak jej založil Ježíš Kristus. Článek otištěný v roce 1881 pod názvem „*Ekklesia*“ (řecký termín pro „sbor“) ukázal, že Russell se neobával používat výraz „organizace“. Na jednom místě říká o prvních křesťanech, že „byli organizováni a spojeni jako členové jedné společnosti, která měla zákony a vedení, a vedl ji někdo, komu byla přidělena rozhodovací pravomoc“. Tato slova jsou zdánlivě podobná organizačnímu konceptu, který dnes obhájí organizace *Strážná věž*. Jeho názor se ale od dnešního pojetí této Společnosti ve skutečnosti velmi odlišoval.

Russell nikde ani náznakem nenaznačoval, že by křesťané měli být řízeni a kontrolováni *pozemskou ústřední správou neboli autoritou*, která by si nárokovala jejich poslušnost. Pouta jednoty se nezakládala na organizačních vazbách. *Svornost* jednotlivých členů nevyplývala z nějaké formy organizační věrnosti a podřízenosti. *Zákon*, který je vedl, nezahrnoval organizační pravidla. Byla to organizace, která neměla *žádnou evidenci jmen* svých členů. Naprostá absence takového pojetí pozemského autoritativního uspořádání je u něho očividná. Například v roce 1881 prezident *Strážné věže* prohlásil:

Byli organizováni a spojeni jako členové jedné společnosti, která měla zákony a vedení, a vedl ji někdo, komu byla přidělena rozhodovací pravomoc. *Byli spojeni pouty lásky a společných zájmů*. Protože všichni byli podřízeni jednomu veliteli, Ježíši Kristu, naděje, obavy, radosti, strasti a cíle jednoho z nich byli záležitostí všech; **a tak mezi nimi převládala jednota srdce daleko větší, než jaká by mohla být dosažena uměle vytvořeným lidským krédem. Jejich organizace byla organizace ducha; zákonem pro jejich chování byla láska a všichni, jako jeden muž, byli podřízeni „zákonu ducha“ tak, jak byl vyjádřen v životě, skutcích a slovech jejich Pána. Vládla jim vůle toho, který řekl: „Jestliže mě milujete, budete dodržovat má přikázání.“**

Pozorujeme tedy první církev organizovanou, ovládanou, a v dokonalé jednotě a harmonii *vedenou Hlavou* – panovníkem Ježíšem Kristem. **Porovnej nyní tuto církevní organizaci s těmi,**

¹ Viz kniha *Jehovah's Witnesses in the Divine Purpose (Svědkové Jehovovi v Božím předsevzetí)*, strany 23–25.

kteř předstírají, že jsou na ní založeny a jsou jejím pokračováním. S různými denominacemi, z nichž každá svazuje své členy k jednotě myšlení na základě vlastního (často nelaskavého) kréda nebo dogmatu, a z nichž každá má své vlastní zákony.

Tyto zákony mají svůj počátek v myslích jejich vedoucích neboli vládců a zákonodárců; a tak je jasné patřno, že dnešní novodobé církve uznávají jako své hlavy neboli svoje vedení a vládnoucí moc dávné zakladatele rozličných kréd, zatímco jejich duchovenstvo na konferencích, koncilech, synodech a v presbyteriích vykládá a vymáhá „tradice starších mužů“, které „činí Boží slovo neplatným“. Tito představitelé zaujali místo pravé Hlavy církve, Ježíše, a místo pravého učitele a zasvěcovatele do celé pravdy, Ducha svatého. Poslyšte, co o tom říká prorok Izajáš 9:15.

To nás přivádí k našemu dalšímu tvrzení: že totiž všichni křesťané by se měli připojit k této organizaci. Ve světle toho, co bylo právě uvedeno vzhledem ke třídě lidí vytvářejících církve, kterou Ježíš uvedl v existenci, je patřné následující: **pokud jsi dal do jejích služeb všechnu svoji vůli, talent, čas a podobně, pak jsi uznán za Ježíšova následovníka a za člena této eklézie, neboli těla, jehož on je Hlavou, a jména těch, kdo tvoří jeho tělo, jsou zapsána v nebesích. K zapsání našich jmen dochází tím, že se mu zasvětime, a tím se připojíme k jeho církvi. Někdo namítne: „Nemusím se zároveň připojit k nějaké organizaci zde na zemi, vyznávat určité krédo, a být někde zapsán?“ Ne, odpovídám. Připomeň si, že Ježíš je tvým vzorem a učitelem, a že v žádných jeho slovech nebo skutečích nenacházíš závazný pokyn, aby ses zavázal k následování nauk a tradic starších mužů, kteří všichni mají sklon učinit Boží slovo neplatným (Marek 7:13) a přivést tě do područí, které ti bude bránit v růstu v milosti a poznání, a proti kterému Pavel varoval následujícími slovy: „Stůjte proto pevně ve svobodě, do které vás Kristus osvobodil, a nezaplétejte se znovu do jha otroctví.“ (Galat'ánům 5:1)**

Někteří namítanou: „Jestliže není vhodné, abychom se připojili k nějaké nominální církvi, nebylo by dobré, abychom založili naši vlastní viditelnou organizaci?“ **Ale my přesně takovou organizaci nyní máme. Máme organizaci založenou na vzoru rané církve. Domníváme se, že jsme se vrátili k původní jednoduchosti: Pán Ježíš, a nikdo jiný, je naší Hlavou a Zákonodárcem, Duch svatý nám pravdu odhaluje a v ní nás provází; jména nás všech jsou zapsána v nebesích; jsme spojeni láskou a společným zájmem.**

Opět se zeptáte: „Ale jak se navzájem poznáme?“ Jak bychom se mohli nepoznat, když duch našeho Pána se projevuje v našich slovech, skutcích, jednání a vzhledu? Boží synové jsou snadno rozpoznatelní podle aktivní víry, nepředstírané lásky, mírnosti, shovívavosti, dětské prostoty spojené se stálostí a zralostí. **Nepotřebujeme žádné pozemské záznamy. Jména všech Božích synů jsou zapsána v Beránkově knize života.**

Ježíšův sbor pravých následovníků se tak podle *Strážné věže* odlišoval od ostatních existujících náboženských organizací, z nichž každá vyžadovala, aby její členové přijali určité doktrinnální vyznání víry, a z nichž každá jmenovala vedoucí představitele, kteří stanovili zákony typické pro danou skupinu, vymáhali na členech jejich dodržování, a tak neoprávněně zaujali místo Ježíše, Hlavy sboru a svatého Ducha, který pravdu zjevuje a v ní provází. Vydavatelé *Strážné věže* oznámili svůj úmysl navrátit se k „původní jednoduchosti“ sboru z prvního století, který byl organizován svatým Duchem. Zákonem v tomto sboru byla láska a jeho jedinou administrativní správou byla vůle toho, který řekl: „Jestliže mě milujete, budete dodržovat má přikázání.“ Podle *Strážné věže* nebyli spojeni organizačními pouty a lidskými normativními měřítky,

ale „láskou a společným zájmem“. Příští rok, v dubnu 1882, vydavatelé opět potvrdili, že nemají žádné naukové hranice, ve kterých by se jejich členové museli pohybovat, a které by bránili v připojení každému, kdo by nebyl ochoten je uznat. V té době ještě neměli žádné charakteristické jméno, mluvili o sobě jednoduše jako o badatelích Bible a jejich poselství znělo takto:

Otázka: Prosím, řekněte mi, jak se jmenujete? K jaké denominaci patříte?

Odpověď: Nepatříme k žádné sektě, a proto nemáme ani žádné sektářské označení. Věříme spolu s apoštolem Pavlem (1. Kor. 3:1–4), že když někteří říkají, že jsou Pavlovými, a jiní Apollovými, nebo že jsou baptisté nebo metodisté, svědčí to o jejich *tělesnosti*, a tím se staví do opozice proti duchu Krista. Zemřel pro nás Apollos nebo Pavel? Pokud ano, nazýváme se jejich *jmény*. Byli *jsme* pokřtěni jako metodisté, baptisté, presbyteriáni nebo v jiné denominaci? Pokud ano, jsme členy té které denominace, a měli bychom být známi pod jejím jménem. Ale jestliže jsme byli pokřtěni jako součást sboru neboli církve, jejíž jedinou oprávněnou Hlavou je Ježíš, pak jsme, každý jednotlivě, částí jeho těla, a jeho jméno je jediným, které je pro nás přijatelné. Podle Písma se nazýváme „Kristova církev“, „křesťané“, „církev prvorozených“ nebo podobnými obecnými jmény. Znovu bychom chtěli připomenout, že naše křesťanská *jednota* je výlučně na základě Písma. **Nemáme žádné vyznání (vnější hranice), které by nás spojovalo, nebo které by druhým bránilo, aby se k nám připojili. Bible je naším jediným měřítkem, a její učení je naším jediným vyznáním.** Zároveň uznáváme, že biblické pravdy se nám odhalují postupně, a jsme připraveni dále naše vyznání (víru – krédo) rozšířit nebo upravit, podle toho, jakého světla se nám dostane z tohoto našeho *měřítká*.

Jsme ve společenství všech křesťanů, ve kterých rozpoznáváme Kristova ducha, a zejména na těch, pro které je Bible jediným měřítkem. Nevyžadujeme, aby všichni měli stejný názor jako my, proto abychom je nazývali křesťany, protože uznáváme, že k růstu – jak v milosti, tak i v poznání – dochází postupně. Ani neočekáváme, že by strážníci na Siónu byli jedinými, kdo „uvidí tvář v tvář“, (Iz. 52:8), dokud nenastane dokonalost a „to, co je částečné, bude odstraněno“. (1. Kor. 13:10)

Kdyby se všichni křesťané dokázali osvobodit od předepsaných způsobů vyznání, a studovali Boží slovo bez předsudků své denominace, byly by výsledkem pravda, poznání, opravdové křesťanské společenství a jednota. Duch Hlavy sboru by postupoval nespoutanými údy těla, a sektářská pycha by zanikla.

Lidé s přízemním smýšlením ale za nedlouho přišli s „praktičtějším“ návrhem. Opět byla nastolena otázka, zda by opravdu nebylo nejlepší vytvořit (samozřejmě na biblickém základě!) „seriózní, iniciativní organizaci“, aby dobré poselství mohlo být efektivněji oznamováno. Na tuto otázku odpovídala *Strážná věž* z března 1883:

Otázka: „Nebylo by skutečně nejlepší vytvořit na biblickém základě **seriózní, iniciativní organizaci** (nebo sektu), která by byla nejlepším prostředkem k šíření a oznamování *pravého* dobrého poselství? Musíme vytvořit společenství a být spřízněni. **V jednotě je síla.** Bitvu nevyhrávají vojáci v rojnici, ale ukázněné a organizované prapory vojska.“

Odpověď: Také se domníváme, že by viditelná organizace a přijetí konkrétního názvu napomáhalo ke zvýšení našeho počtu, a že bychom v očích světa vzbuzovali větší respekt. **Tělesný člověk smýšlí tak, že viditelná, organizovaná masa, řízená k naplnění vyhlášeného účelu, je více či méně mocenským prvkem; proto si lidé tak vysoce váží různých organizací, ze kterých jsme v poslušnosti Pánova příkazu vyšli. Tělesný člověk už si ale neumí představit, jak by**

něčeho mohla dosáhnout skupina lidí, kteří nejsou sdruženi v žádné rozpoznatelné organizaci. Když nás pozorují, vidí pár vojáků v poli – „lid pro zvláštní vlastnictví“ – s prazvláštními myšlenkami a nadějemi, ale sotva hodný zvláštní pozornosti.

Ačkoli pro tělesného člověka je nemožné, aby viděl naši organizaci, protože nerozpoznává věci Božího ducha, věříme, že ty budeš schopen pochopit, že pravá církev nemůže být zorganizována efektivněji a podle lepšího pořádku, než jak je tomu nyní. (viz plán naší organizace, jak je předložen v říjnovém vydání, pod titulkem „*Ekklesia*“.) Apoštol Pavel nabádá každého k jednotě víry a cíle. (Fil. 3:15, 16 – Diaglott) Všichni, kdo jsou vedeni *tím samým duchem*, mohou dospět – a také dospívají – k poznání *té samé pravdy*. Jsme posvěcováni naším Velitelem a naše řady, jakkoli se mohou zdát nepatrné a odloučené, jsou navzájem pevně spojené Kristovým duchem, vírou, nadějí a láskou. Postupujeme, jak velí Pán, v semknutých praporech a dosahujeme jím vytyčených cílů. Stále ale měj na paměti, že Bůh není závislý na množství vojska (srovnej Soudců 7. kapitola jako jeden z příkladů).

Žijeme s touto organizací, která je z ducha, a nijak netoužíme připodobňovat se světským vzorům, které vidíme kolem sebe. Hmotný svět nevidí a nerozlišuje ducha, který nás spojuje, a my ochotně snášíme pohanu „lidu pro zvláštní vlastnictví“. **Znovu a znovu odmítáme jiné jméno než to, které přináší čest naší Hlavě – křesťané. Nepřestáváme být přesvědčeni, že mezi těmi, kdo jsou za každých okolností vedeni jeho duchem a příkladem z jeho Slova, nemůže nastat rozdělení.**

Názor, že silná a viditelná organizace by měla být žádoucím cílem, byl vydavatelem označen za přízemní. Takové uvažování je typické pro „tělesného člověka“, jenž se nechá omráčit početním vzrůstem, a který obdivuje moc, soustředěnou ve viditelných organizacích, pramenící z jejich význačných postavení, daného jejich odlišností a soutěžením. Uvedené smýšlení je rovněž typické pro neduchovního člověka, který „sí ale neumí představit, jak by něčeho mohla dosáhnout skupina lidí, kteří nejsou sdruženi v žádné rozpoznatelné organizaci“. Badatelé Bible opětovně potvrdili, že jediná organizace, ke které patří, je duchovní, a svět ji nevidí. Nechtějí nikomu imponovat svojí velikostí, silou, výkonností nebo majetkem či množstvím budov, které jim někde patří. Jejich je jednota ducha, nikoli organizační jednota. Snaží se druhé osvobodit od závislosti na různých náboženských vyznáních víry a od vkládání přílišné důvěry ve viditelné organizace, které se kolem jednotlivých kréd utvořily. Správně dovozují, že by bylo chybou požadovat takové jednání po druhých, zatímco by sami jednali opačně.

Strážná věž z 1. března 1979 (česky 1. března 1980 a 17/1979, samizdat) pod nadpisem „Novodobá teokratická organizace“ zavádějícím způsobem citovala ze *Strážné věže* z února 1884, a snažila se prostřednictvím nepoctivě uplatněných citátů vytvořit dojem, že materiál otištěný v roce 1884 podporuje *současný názor* svědků Jehovových na organizaci. Povšimněme si, jak slova v odstavci 16 uvádějí citaci tak, aby vznikl prostor pro vsunutí následující myšlenky:

¹⁶Výše uvedený sbor se vážně snažil, aby si zasloužil být Jehovovou viditelnou organizací a Božím nástrojem. Přerušil jakékoli spojení se sektářskými organizacemi křesťanstva i s politickými organizacemi tohoto světa. V anglickém vydání jeho oficiálního časopisu „*Strážná věž*“ z února 1884 jsme se mohli dočíst:

„Noví čtenáři ze všech částí země se stále ptají: Jakými jmény se nazýváte? Jste ‚Prvotní baptisté‘? Jste ‚Misionářští baptisté‘? Jste ‚Univerzalisté‘? Jste ‚Adventisté‘? Jste ‚Prvotní metodisté‘? atd. Často jsme se snažili objasnit své postavení a nyní to chceme učinit několika slovy opět.

Nepatříme k ŽÁDNÉ *pozemské organizaci*, a proto, když jmenujete celý seznam sekt, musíme pokaždé odpovědět Ne. Patříme pouze k *nebeské organizaci*, jejíž jména jsou zapsána v nebi'. (Žid. 12:23; Luk. 10:20) Všichni *svatí* kteří nyní žijí nebo kteří žili během tohoto věku, náleží k NAŠÍ CÍRKEVNÍ ORGANIZACI: tak jsou všichni JEDNOU církví a ŽÁDNÁ JINÁ není Pánem uznávána. Proto každá pozemská organizace, která se i v nejmenším liší od této jednoty svatých, je v opaku k učení Písma a odporuje Pánově vůli, „aby všichni byli JEDNO“ (Jan 17:11).“

Jak se autor článku ve *Strážné věži* z 1. března 1979 (česky 1. března 1980 a 17/1979, samizdat) snaží použít pro svůj účel pravdivý citát z roku 1884 „nepatříme k *žádné* pozemské organizaci“? Staví jej do takového světla, aby se zdálo, že se vztahoval pouze na odloučení od „sektářských organizací křesťanstva a od světových politických organizací“. To byla skutečnost. Badatelé Bible byli od nich odděleni; ačkoli – pro pořádek – v původním článku z roku 1884 se vůbec o „politických organizacích“ nemluví, a zmínka o nich jednoznačně slouží jako falešná stopa, která má čtenáře zmást a odvést jeho pozornost od vlastního významu uvedeného prohlášení. Původně bylo zcela jednoznačné, že výrok znamenal „nepatříme k *žádné* pozemské organizaci“, a slovo „*žádná*“ nenechávalo nikoho na pochybách, že má význam „*žádná na světě*“, tedy ani ta, kterou by někteří stoupenci tak rádi zřídili“. Badatelé Bible jasně učili, že pokud by oni sami vytvořili organizaci, která by měla své vlastní jméno a organizační hierarchii moci, pak by pouze vytvořili jednu z dalších sektářských společností. Jediná organizace, ke které chtěli patřit, byla „nebeská organizace“, v níž jsou jména členů zapsána v nebesích.

To je také zřejmé i z kontextu. Následující odstavce (vynechané autorem z roku 1979) v článku z roku 1884 obsahují tyto body:

Jakým jménem má být tato církev nazývána? Odpovídáme: Jménem jejího *zakladatele a tvůrce* – Krista. Církev Ježíše Krista nebo církev Boží, protože byla založena Bohem na skále, kterou je Kristus, nebo křesťané, protože pod tímto jménem je lidé původně znali. (Skutky 11:26; 26:28; 1. Petra 4:16) Pavel a jeho učedníci nenásledovali učení Kalvína, a proto nemohli být známí jako kalvinisté. Nenasledovali učení Luthera, a proto nemohli být známí jako luteráni. Ale následovali učení a příklad Krista, a proto se nebránili, když je někdo nazval křesťany.

Když o tom přemýšlíš, nemyslíš, že *jedině naše pozice poskytuje základ pro jednotu*? Nebo připustíme na chvíli, že by všechna lidská kréda, rituály, modlitební knížky a institucionální jména byla zapomenuta. Všichni křesťané by si vyšli vstříc jenom v Kristově jménu, a ve vši upřímnosti a vážnosti, pod vedením Božího ducha, by studovali Jeho slovo a apoštolské spisy. Netrvalo by dlouho a závažné odlišnosti v názorech církví by byly zapomenuty.

Ať již nás lidé *nazývají všelijak*, nás to netrápí. My sami nepřipouštíme, že bychom měli nést jiné než „jediné jméno, které je dáno pod nebem a mezi lidmi“ – jméno Ježíše Krista. Nazýváme se prostým „křesťané“, a nestavíme žádnou ochrannou zeď, která by nás oddělovala od kohokoli, kdo věří v základní stavební kámen, o němž se zmínil Pavel: „To je ten Kristus, který podle Písem zemřel za *naše hříchy*.“ Jestliže pro někoho tento základní stavební kámen není dost prostorný, nemá žádná právo nazývat se křesťanem.

Výše uvedené nemůže nikoho nechat na pochybách, že Russell a jeho společníci nevnímali sami sebe jako exkluzivní klub a nepokládali se za jediné vyvolené mezi křesťany. Důsledně

odmítali úzkoprsý názor, podle kterého by odepírali právo na křesťanství jiným lidem a nebránili jim přijít mezi sebe tím, že by se před nimi schovávali za organizační zdi. Nebránili se nazývat křesťanem každého, kdo byl ochoten stavět na základní biblické pravdě: „To je ten Kristus, který podle Písem zemřel za naše hříchy.“

Tato otevřenost je patrná i z jiných vydání časopisu *Strážná věž*, ze kterých jsme již také citovali. Jenom připomenu tehdejší vstřícnost v tomto citátu: „**Nevyžadujeme, aby všichni měli stejný názor jako my, abychom je nazývali křesťany, protože uznáváme, že k růstu – jak v milosti, tak i v poznání – dochází postupně.**“² Od autora článku, otištěného ve *Strážné věži* v roce 1979, který v něm uváděl citace z roku 1884, by se bývalo dalo rozumně očekávat, že mu celkový pohled Badatelů Bible nebude úplně neznámý. Pokud by svému pojednání býval věnoval více úsilí, mohl by si snadno uvědomit, že jeho článek je naprosto zavádějící a vyznívá zcela opačně, než bylo stanovisko z původního pramene.

Od roku 1884 uplynulo 10 let, ale postoj Badatelů Bible k vytvoření viditelné pozemské organizace se nezměnil. Jejich pokračující nepříznivý náhled na ni je zcela zřejmý ve vydání *Strážné věže* z 15. září 1895, kde je předložen zcela nezaměnitelnými slovy. Autor zde odpovídá na otázku, jaký je nejučinnější způsob vedení skupinových setkání. Jako jeden z prvních dvou bodů uvádí:

(2) Stěžte se „organizace“. Je naprosto zbytečná. Všechna pravidla najdete v Bibli. Nechtějte svazovat svědomí druhých a nedovolte druhým, aby svazovali vaše. Jak rozumíte Božímu slovu dnes, tak projevujte víru a buďte poslušní, a den za dnem pokračujte v růstu v milosti, v poznání a lásce.³

Tak jsme jako svědkové začínali, takoví jsme byli. Jak vůbec mohlo dojít k tak nápadné proměně, jejímž důsledkem je téměř úplný obrat o 180 stupňů, který převládá v dnešní době? Ron Frye strávil mnoho „bolestných let“ v úvahách nad učením Společnosti Strážná věž ohledně autority. Tento bývalý krajský dozorce a svědek Jehovův strávil 33 let v organizaci Po intenzivním bádání nad oprávněností dnešního nároku Společnosti na naprostou podřízenost jejich členů v roce 1980 napsal:

Dnes, více než 100 let od doby Russella, svědkové Jehovovi projevují příkladný smysl pro organizaci. Organizace je vždy na prvním místě. Slovní spojení „teokratická organizace“ se ve *Strážné věži* z 1. března 1979 (česky 1. března 1980 a 17/1979, samizdat), v článku „Jehovova vítězná organizace“, jenom v úvodních 11 odstavcích objevuje *patnáctkrát*.⁴ Hypnotizující opakování tohoto slova je Společností používáno proto, aby si svědkové Jehovovi navykli na myšlenku, že ohledně toho, co Společnost uvádí jako pravdu, je projevem závažného nedostatku nejenom vyložená pochyba, ale již i samotné kladení otázek. V naprostém protikladu k současné situaci se Russell a jeho společníci s neskrývanou otevřeností stavěli proti jakékoli pozemské organizaci.

² *Strážná věž*, duben 1882, citováno ze stran 71, 72.

³ Když v roce 1909 vyšla kniha *The New Creation (Nové stvoření)*, zůstávalo stanovisko společnosti stejné. Bylo v ní například řečeno: „Zkouškou podílnictví na novém stvoření nebude členství v jakékoli pozemské organizaci, ale jednota s Pánem jakožto člen jeho duchovního těla; jak pravil apoštol, ‚neboť když je někdo v Kristu, je novým stvořením...‘.“

⁴ Výraz „teokratická organizace“ se obzvláště používal od vydání *Strážné věže* z 1. prosince 1939.

Na otázku, co mohlo být příčinou tohoto postoje prvních Russellitů, Frye odpovídá:

Russellův antagonizmus vůči církvím s dlouhou historií je pochopitelný. Konec konců, byl to přeci jenom – nahlíženo z náboženské perspektivy – nekonformní individualista. On a jeho malá skupina následovníků **neměli žádnou organizační historii**. Proto se zcela přirozeně snažili minimalizovat tento nedostatek tvrzením, že Bůh nikdy **neměl** žádnou pozemskou organizaci, žádný monolitní, z jednoho kusu ulitý křesťanský sbor. Bůh nejedná prostřednictvím pozemských organizací. Tímto způsobem Russellovi příznivci ve svých očích mohli zlehčit náboženství, která určitou *historii měla*, a zároveň vysvětlit, proč oni *žádnou nedisponují*.

Navíc je zcela zřejmé, ve spojení s touto konkrétní naukou, že Russell rozhodně nevěřil, že by v jeho době na zemi existovala 1800 let stará, věrná a rozvázná organizace otroka – Boží pozemský sdělovací prostředek. Nehledal ho, a ani jím nebyl vyhledáván. On a jeho společníci se nestýkali s jinými organizacemi, a ve skutečnosti projevovali přezíravý postoj ke všem společenstvím. Rozhodně a nesmiřitelně odmítli myšlenku, že by od Letnic až dosud na světě existovala pozemská, viditelná organizace, se kterou by se oni měli ztotožnit, aby mohli přijatelně sloužit Bohu.

Nicméně dnes, sto let poté, nástupci badatelů Bible a Charlese Taze Russella dokazují pravý opak. Argumentují, že nelze jinak, než vzhlížet k viditelné, pozemské organizaci, totiž té, která je propojena s Biblickou a traktátní společností Strážná věž. Ačkoli toto nebyla jejich výchozí pozice, změna okolností vyžadovala také změnu stanoviska a argumentace svědků Jehovových. Nyní nastal čas, aby ze všech sil dokazovali, že organizace je *nutná*, stejně jako dříve ze všech sil dokazovali její holou *zbytečnost*.

Posun v postoji k organizaci musel znamenat také posun v postoji k Russellovi. Potkal ho smutný osud. Až na pár příležitostných poznámek se Russell v literatuře svědků neobjevuje, a je jim téměř neznámý. Nikdo svědkům nedoporučuje, aby četli jeho úvahy. Nakladatelství, které založil, a do kterého investoval své prostředky, už desetiletí nevydalo ani jednu z jeho knih.

Jako na dlani se před námi otevírá příběh muže, o kterém svědkové Jehovovi až do dnešní doby tvrdí, že vzkřísil učení Ježíše a jeho apoštolů. Proč se na shromážděních svědků Jehovových nestudují jeho knihy, třeba jenom z historického hlediska? Protože většina jeho názorů, možná vše, co napsal, by dnes mělo nádech kacířství.

Názor Rona Frye má svoji podporu i v situaci, která nastala v době, kdy Russell ještě žil. V této kapitole jsme uvedli řadu Russellových výroků z prvních desetiletí jeho činnosti. Když je porovnáme s tím, co napsal v roce 1910, kdy již byl uznávaným „Pastorem“ rozsáhlého mezinárodního hnutí, které za sebou mělo historii tří desítek let, a kdy se jím psané časopisy četly v tisícových vydáních v mnoha zemích světa, jenom s obtížemi rozpoznáme, že se jedná o toho samého muže. Například připomeňme jeho pozdější výrok, podle kterého člověk, který by četl Bibli samotnou, bez pomoci *Studii Písem*, která obsahují jeho výklad Bible, „by upadl do duchovní temnoty během dvou let“, zatímco pokud by Boží Slovo odložil a četl pouze *Studie Písem*, byl by na konci oněch dvou let stále v duchovním „světle“. Nebo jeho prohlášení o marňosti osobního studia Bible, ve kterém studující nehledá jeho vedení: „Má plné právo se rozhodnout, že chce strávit týdny a roky tímto způsobem, ale je nanejvýš pravděpodobné, že i když náhodou něco objeví, stejně to bude špatně.“⁵

⁵ Viz kopie tohoto materiálu ve 2. kapitole, strana 37.

Je třeba být objektivní a uznat, že těmto výročkům předcházely poznámky, které je vymezovaly, a pro úplný obraz je nutné číst v jejich kontextu. Není nicméně sporu o tom, že Russell zpochybňoval schopnost jednotlivce samostatně bez jeho pomoci studovat Boží Slovo a dobrat se rozumných závěrů, a že publikace Společnosti Strážná věž byly se vši vehemencí představovány jako jediný zdroj Božího světla a pravdy. Russellův pád byl smutný a hluboký: ze vznešených ideálů universálního křesťanského bratrství v Kristu k neskromnému, ba až nestoudnému sektářství.

Bohužel přitom zjišťujeme, že se nejednalo o přechodný lapsus, ale o postupný vývoj v celkovém postoji, jak to dokazuje i materiál otištěný ve *Strážné věži* o rok dříve, ve vydání z 1. října 1909. Russell, zakladatel a vydavatel tohoto časopisu, v té době již uznávaný badateli Bible jako jejich výlučný a jediný pastor, rozebíral Matouše 24:45, a to především slova o „tom služebníkovi“ a jeho „spoluslužících“, a jak bylo jeho zvykem, psal v redaktorské první osobě množného čísla. Pastor nejprve potvrdil, že před 14 lety jeden z přidružených společníků ve Společnosti Strážná věž (podle *Strážné věže* z 15. července 1906 to byla jeho manželka) aplikoval termín „ten služebník“ (vztahující se na věrného a rozvážného služebníka v Ježíšově podobenství) na něj samotného, ale že on, Russell, nijak nehodlal zasahovat do diskuse, která se na základě toho rozvinula. Nyní by chtěl k tomu poznamenat, že dotyčná osoba, která jej s tímto termínem poprvé ztotožnila, momentálně tvrdí, že „zatímco jsme (Russell) toto postavení zaujímali, přišli jsme o ně, ztratili jsme je, a teď je v rukách jiného nástupce“. Russell potom o problému diskutuje, ale činí tak nepřímou, v zástupné formě. Nejprve uvádí výroky jeho „přátel“, následované vyjádřením jeho „oponentů“, přičemž si ponechává prostor pro své přímé poznámky na závěr. Svě „přátele“ tedy nechává promlouvat takto:

Naši přátelé trvají na tom, že podle náznaků v Písmech Pán, ke konci „věku evangelia“, nebude používat mnoho sdělovacích prostředků pro šíření pravdy. Bude používat jeden sdělovací prostředek, a **ostatní Pánovi věrní budou mít přednost, aby se stali „spoluslužebníky“ (spolupracovníky)**. Trvají na tom, že fakta spojená s naší dobou žně více než dostatečně podporují takové vysvětlení. Říkají, že **všichni z nich přijali poznání současné pravdy přímo z publikací Biblické a traktátní společnosti Strážná věž, nebo nepřímou od těch, kteří byli osvíceni tímto sdělovacím prostředkem**. V důsledku toho považují za přednost spolupracovat jako „spoluslužebníci“ v díle Společnosti a věří, že s takovým přístupem následují vedení božské prozřetelnosti a pokyny z Božího Slova. Domnívají se, že pokud by jednali jinak, odporovali by Božímu slovu, bránili práci na žni, a sami sobě by uškodili.

Prohlašují, že podle jejich úsudku daná fakta nemohou být vykládána jinak, než jak jsou nyní chápána podle Pánova slibu: že **v ustanoveném čase, na konci věků**, Pán vynese z pokladnice milosti, moudrosti a pravdy věci „nové i staré“, a že v té době **vyvolí jeden zvláštní sdělovací prostředek**, skrze něhož všechna zmíněná požehnání budou předložena domácnosti víry – což také naznačuje, že **i ostatním bude dána přednost, aby se přidali ke službě jako „spoluslužebníci“**. Poukazují na to, že ti, kteří spoluslužebnictví přijali, byli požehnáni a jsou používáni při práci na žni, zatímco odpůrci upadli, vzhledem k pravdě ve dnech žně, a vzhledem ke službě této pravdě, do „venkovní temnoty“ nominalismu.

Je nutno mít na paměti, že *Strážná věž* byla Russellovým časopisem. On ji začal vydávat a kontroloval, co bude publikováno. On rozhodoval o celém jejím obsahu jako jediný redak-

tor.⁶ Časopis byl nositelem jeho myšlenek. Ve své poslední vůli a závěti uvedl, že i když věnuje časopis Biblické a traktátní společnosti Strážná věž (jejíž plnou kontrolu mu zajišťovalo postavení většinového akcionáře), činí tak „s jasně formulovaným stanoviskem, že během mého života budu nadále zastávat plnou kontrolu nad těmito časopisy, a po mé smrti budou spravovány podle mého přání“.⁷ Jestliže tedy mluví o postojích, které někdo zastává vůči časopisu nebo Společnosti, nebo jestliže uplatňuje termín „sdělovací prostředek“ na Společnost nebo časopis, vyjadřuje tím, co si ostatní myslí o něm, potažmo, co si on myslí o sobě. Kontext uvedeného článku to ostatně potvrzuje, a vše jenom umocňuje skutečnost, že on zastával výlučné postavení Pastora. Již dříve se o sobě zmiňoval jako o „Božím mluvčím“ a „zprostředkovateli“ zjevené pravdy.⁸ Když tedy mluví o „jediném sdělovacím prostředku“, jehož prostřednictvím lidé (jeho „přátelé“) byli osvíceni, není sporu o tom, že má na mysli spisy Charlese Taze Russella. Což je ostatně patrné z výroku, že „i ostatním bude dána přednost, aby se přidali ke službě jako „spoluslužebníci“ s tímto „jediným zvláštním sdělovacím prostředkem“, který Pán vybral.⁹

Další potvrzení této skutečnosti nacházíme v řadě prohlášení, která byla zveřejněna ve *Strážných věžích* v letech po Russellovy smrti. V nich nacházíme naprosto odlišný obraz C. T. Russella, než jak je tendenčně a velmi zkresleně podáván v dnešních *Strážných věžích*. *Strážná věž* z 1. března 1923 cituje Russellův výrok o tom, že někteří o něm mluví jako o „věrném a rozvážném služebníkov“, zatímco jiní tento termín uplatňují na Společnost.

V časopise poté čteme:

Obě vyjádření odpovídají skutečnosti, protože bratr Russell byl – v absolutním slova smyslu – Společností. Určoval její vnitřní správu a směr, kterým se bude ubírat, a na nikoho se v tomto ohledu nemusel ohlížet, a ani se neohlížel.

Po jeho smrti (16. října 1916) byl ve *Strážné věži* vydán jeho životopis, ve kterém bylo uvedeno:

Tisíce čtenářů věří, že Pastor Russell zastával úřad „věrného a rozvážného služebníka“, a že jeho slavným životním dílem bylo v pravý čas rozdělovat pokrm domácnosti víry. Jeho skromnost a pokora mu nedovolily veřejně přijmout tento vznešený název, ale v soukromých rozhovorech připustil, že se na něj vztahuje.¹⁰

⁶ *Strážná věž* z 1. prosince 1916, strana 356.

⁷ Plné znění této vůle a závěti je zveřejněno v příloze knihy *Krise svědomí* na stranách 327 a 328; jeho úplná kontrola nad Společností Strážná věž je zdokumentována na stranách 50 a 51 tamtéž.

⁸ *Strážná věž* z 15. července 1906, strana 229; fotokopie je uveřejněna v knize *Krise svědomí* na straně 326 a překlad je na straně 51.

⁹ Stojí za zmínku, že když tento článek citovala *Strážná věž* z 15. prosince 1981, strana 25 (česky 1. srpna 1982, strana 15), zcela vynechala odkaz na jiné společníky Strážné věže jako na „spoluslužebníky“ spolu s „tím služebníkem“, který je „jediným kanálem“. Tak mohl tento časopis vytvořit falešné zdání, že se výraz „věrný otrok“ uplatňoval na časopis *Strážná věž* spíše než na Charlese Taze Russella. Tento druh úprav se nedá označit jinak, než jako novinářská nepoctivost.

¹⁰ *Strážná věž* z 1. prosince 1916, strana 356; viz též kniha *Krise svědomí*, kde jsou na stranách 50–54 a 326–330 kopie článků, v nichž ve 20. letech Společnost Strážná věž trvala na tom, že Russell je „věrný a rozvážný otrok“.

Vraťme se teď zpět k vydání *Strážné věže* z 1. října 1909, ve kterém Russell vystupuje prostřednictvím svých „přátel“ a „odpůrců“. Svým odpůrcům, a v tomto případě odpůrcům názoru, že on je „ten služebník“, vkládá do úst následující slova:

Naši odpůrci jsou ve své nepřátelské opozici často zahořklí a jízliví. Tvrdí pravý opak, že totiž výraz „ten služebník“ by měl být chápán ve významu všech členů Kristovy církve, a že v tom případě výraz „jeho spoluslužebníci“ nedává smysl, protože se vztahuje na tu samou třídu zasvěcení. Prohlašují, že ačkoli je pravda, že přijali: své první osvícení o hodnotě Kristovy smrti jako „výkupného pro všechny“; a své počáteční poznání o „čase obnovy všech věcí“; a své první ocenění pro „vyšší povolání“; a své počáteční pochopení o parousii a čase žně v této době; a své první pochopení o splnění proroctví v tomto čase žně; a své první porozumění o stavu člověka a jeho vykoupení, smíření s Bohem a jeho obnovení; že ačkoli je pravda, že vše zmíněné přijali z publikací této Společnosti, nic to nemění na tom, že tyto pravdy již byly dříve zveřejněny jinde, a usilují tyto prameny najít. Kromě toho tvrdí, že pokud bychom tento biblický verš uplatnili na nás, že bychom tím de facto vyhlásili svoji neomylnost.

Nicméně, zatímco tito odpůrci nepopírají, jaká služba jim byla prokázána, uvádí rovněž, že pokud by vysvětlení Matouše 24:45 bylo správné, pak by se ocitli v situaci, kdy by museli uplatnit i další část tohoto podobenství – totiž: „Vskutku říkám vám, že ho učiní pánem nad vším svým majetkem.“ Takové další uplatnění by ovšem znamenalo, že jak „spoluslužebníci“, tak „domácnost víry“ v zásadě nemohou očekávat, že by svůj duchovní pokrm mohli dostat od někoho jiného nebo odněkud jinde, než od „toho služebníka“. To je princip, kterému odporují, a proto odporují v celé záležitosti.

Bude užitečné si povšimnout, že tehdejší „odpůrci“ zastávali přesně tentýž názor, který dnešní Společnost Strážná věž prosazuje – že pojem „věrný a rozvážný služebník“ má být chápán tak, že se vztahuje na „všechny členy Kristovy církve, a nikoli na jednoho člověka. Ale vraťme se zpět k původnímu sporu. Názor „odpůrců“ byl, že chápat Russella jako „toho služebníka“, a nazývat ostatní z téže třídy „spoluslužebníky“ „nedává smysl“, protože **všichni** byli součástí „toho služebníka“. Zřetelně si uvědomovali, jaké nebezpečí spočívá v tom, jestliže je kdokoli z lidí vyzdvižen jako jediný sdělovací prostředek pravdy a porozumění. Pro Russella jejich pochyby o jeho jedinečném vztahu k Bohu, daného jeho postavením, v němž zastával pozici „toho služebníka“ a „sdělovacího prostředku“, znamenaly, že zaujali „nepřátelské postavení a jsou zahořklí a jízliví“. Čtenář ať sám posoudí, zda volba jazyka, jímž jsou častování dnešní disidenti v řadách Strážné věže, je podobností čistě náhodnou.

Ve své knize *Božský plán věků* z roku 1886, tedy 23 let před rokem 1909, o němž mluvíme, Russell napsal, že vývoj hierarchické organizace má své kořeny „v nepatřičné úctě k učení omylných lidí“:

Postupně došlo ke vzniku zvláštní třídy duchovenstva, jejíž členové považovali sebe sama, a byli druhými považováni, za náležitě průvodce vírou a vlastním náboženským životem. Boží Slovo bylo odsunuto stranou. Papežská kurie vznikla jako důsledek nepatřičné úcty k učení omylných lidí, zatímco neomylné Boží Slovo bylo zanedbáno. Jak závažně pochybená a ničemná byla cesta, která nedbala na pravdu. Není tajemstvím, že jak církve, tak celý civilizovaný svět, byli téměř ubití tímto systémem, který vedl k uctívání tradic a různých vyznání víry.

Ale když někdo Russellovi za dvacet tři let, v roce 1909, nevyjádří plnou podporu v názoru, že jeho dílo představuje „jedinečný, zvláštní sdělovací prostředek“, tu on dokazuje ze všech sil, že jeho spisy mají punc velké důležitosti, ba že jsou dokonce životně důležité. A vede své „přátele“ k tomu, aby o jeho publikacích vyznali:

Tito přátelé zdůrazňují, že jejich dědové a otcové i oni sami po celé generace, dokud jim Pán prostřednictvím Společnosti neposlal do rukou „klíče k Bibli“, pravidelně chodili na biblické kursy a jiná studia, aniž by jim to nějak prospělo. Zdůrazňují, že nechat bez vážného povšimnutí Pánovo vedení, a nedbat při svém studiu na učitele poslaného Pánem, by znamenalo nectít Pána, který jej poslal na pomoc a odmítnout Pánovu štědrnou ruku; jediným výsledkem, ke kterému by toto chování vedlo, by byla postupná ztráta světla – a k tomu úměrně závažná i ztráta svatého Ducha, ducha pravdy, s následným návratem do „venkovní tmy“, ve které se nachází svět a nominální církve, z nichž jsme byli vychvázeni pravdou. Jak o tom píše apoštol, ani naši přátelé nemají pochybností o tom, že takové jednání by bylo podobné svini, která se válí zpět ve svém blátě, a psu, který se vrátil ke svému zvratku. Přátelé také prohlašují, že pokud by se někdo vydal touto cestou, pro ně osobně by to znamenalo, že by se o takovém člověku museli domnívat, že si jenom málo váží svého povolání ze tmy do podivuhodného světla, a že nedoceňuje „jasnou jitřní hvězdu“, kterou Pán zaslíbil jako předzvěst slavného úsvitu nového pořádku. – 2. Petra 1:19–21

Přátelé dále chovají pevné přesvědčení, že jednotlivé knihy ze série *Úsvit milénia – Studie Písma* jsou svojí podstatou vlastně samotnou Bibli v uspořádané, systematické formě, a že to byla právě tato systematizace Bible, která je přivedla do jejich současného stavu osvícení a radosti ve svatém Duchu. Neváhají prohlásit, že se často pouze vydává za biblické studium, když někdo hloubá a domnívá se a zápasí s textem vzhledem k věcem v Bibli výsledně neuvedeným. Oni se něčeho takového obávají, a velmi touží, aby zůstali blízko Pána a poselství, o kterém věří, že jim Pán poslal. Na tomto základě přátelé dávají přednost studiu Bible osvícení a vedení „*Studiem Berrojských*“, a „*Studiemi Písma*“, a očekávají, že tyto zdroje je nadále budou osvětlovat a vést zvoleným směrem, místo aby očekávali, že by se jim dostalo zvláštního zjevení odjinud, ať již by oni vzali všechen svůj rozum do hrsti, nebo by čerpali z mnoha jiných zdrojů.¹¹

Je téměř nemožné přehlédnout, že úlohou „přátel“ je zdůraznit, jak zcela neplodné bylo studium Bible, o které se snažili oni i jejich předkové, a to až do okamžiku, kdy se objevily publikace Společnosti Strážná věž. Jak je patrné, Boží svatý duch na ně buď vůbec nepůsobil, nebo jeho působení bylo neúčinné, a tak jim, případně jejich otcům, neposkytl pomoc, kterou potřebovali. Lhostejno, že vznášeli k Bohu prosebné žádosti, generace za generací. Bůh neodpovídal, protože ještě nenastal ustanovený čas, ve kterém se měl objevit Jeho vyvolený „sdělovací prostředek“.¹² Stojí rovněž za povšimnutí, že Russell nechává své „přátele“, aby vyjádřili myšlenku, podle které „nechat bez vážného povšimnutí Pánovo vedení, a nedbat při svém stu-

¹¹ *O tři měsíce později, ve vydání Strážné věže z 15. prosince 1909, na straně 371, varoval čtenáře časopisu, že probíhá zkouška a že „Istivý nepřítel“ se v nich snaží „vyvolat předsudky proti samotným prostředkům, které opatřil Bůh, aby upevnil [poslední členy těla] Kristova v tomto zlém dni.“ To se dělo skrze jistou skupinu vůdců, kteří se pokoušeli vytlačit publikace Strážné věže Bibli, a Russell tvrdil, že tím usilují „postavit se mezi Boží lid a božsky poskytované pochopení Božího slova.“*

¹² *Srovnej Jana 14:26; 1. Jana 2:27; 5:20.*

diu na učitele poslaného Pánem *by znamenalo nectít Pána, který jej poslal na pomoc, a odmítnout Pánovu štědrú ruku*“; jediným výsledkem, ke kterému by toto chování vedlo, by byla „postupná ztráta světla“ – a k tomu úměrně závažná i ztráta svatého Ducha, ducha pravdy, s následným návratem do „venkovní tmy“. Takové myšlenky jsme se nakonec dočkali z pera muže, který několik desítek let předtím prohlásil, že „nepatříčná úcta k učení omylných lidí“ byla příčinou, která vedla k hierarchii a zotročení věřících!

V závěrečné fázi článku Russell opouští literární prostředek duelu „přátel“ a „odpůrců“, a přechází k přímému vyjádření svých myšlenek. Čtenáři by se chtělo pochválit jej za počáteční výzvy k tomu, abychom se vyhýbali hádkám a ostouzení, a za to, že naléhá, abychom rozpoznali důležitost „mírnosti“ a „pokory“. Jedním a tím samým dechem nicméně označuje každého, kdo neuznává za biblicky podložené, že by on se svými časopisy byl Božím jediným sdělovacím prostředkem, za „nevěrného spoluslužebníka“, „vychytralého“, „svárlivého“, „jakoby naočkovaného šílenstvím a satanskou vzteklinou“. Všichni, kdo se rozhodnou dále nepokračovat se Společností Strážná věž, jsou popsáni jako „propadlí sítem“. Pravda, vybízí nás k tomu, abychom byli shovívaví k lidem, kteří náhle „oslepli“, ale sám o těchto disidentech mluví jako o „těch, kteří jsou v této hodině pokušení sráženi šípy nepřítele, protože jsou – z Božího stanoviska – nehodní Jeho nezbytné podpory“. Je nad slunce jasnější, že v jeho mysli být pokorný, mírný a vzdělavatelný vyžaduje, aby člověk ve vši poníženosti uznal, že Kristus vyvolil jenom jednoho jediného a zvláštního „služebníka“, jeden jediný a zvláštní sdělovací prostředek, a rovněž pokorně přijal spisy tohoto „služebníka“ jako zdroj, který – ohledně poznání Boha – široko daleko nemůže mít konkurenci.

Při čtení článku jsem si silně uvědomoval, že bez ohledu na to, jak silně může být nábožensky zaměřena, uvažování lidské mysli může být až neuvěřitelně zdeformované. Jak jinak vysvětlit, že by člověk mohl sám sebe či své spisy tak chválit, přikládat jim obrovský, životně důležitý význam, obhajovat sebou samotným vyhlášené postavení zvláštního, jedinečného, dosud nevídaného a již nikdy neopakovatelného Božího prostředníka, a vzápětí obvinít z nedostatku pokory, mírnosti a vzdělavatelnosti každého, kdo si o tom všem dovolí pochybovat? Nemohu, než na takové jednání nahlížet jako na druh duševní choroby, infekci, vyvolanou působením sebestřednosti, která vždy vzniká tam, kde se vytvoří prostředí obtěžkané důležitostí a mocí jedné osoby. Ani jeden z nás není vůči tomuto šílenství imunní. Jsme proti němu chráněni, pokud stále, vědomě, důsledně uznáváme, že každé vedení je Kristovo, a že jakkoli důležitý může být náš vztah s Bohem, vztah jiných lidí k němu může nabýt minimálně stejného významu. Jsme chráněni tak dlouho, dokud uznáváme, že před Bohem jsou si všichni lidé rovni.

Zbývá již jen porovnat tuto část dějin svědků Jehovových, včetně prohlášení, která během této doby byla uveřejněna, s výroky Ignatia, Cypriána a ostatních raných církevních představitelů, kteří usilovali o prohloubení závislosti a oddanosti věřících k biskupům jako k náboženským učitelům označených samotným Bohem. Tehdy byli věřící lidé, kteří se ihned nepodrobili lidskému prostředníku nebo s ním okamžitě nesouhlasili, nařčení ze „zneuctívání Pána“, a hrozivé důsledky byly předloženy všem, kdo kladli otázky ohledně privilegovaného postavení, které jmenování samotným Pánem znamená. Lightfoot uvedl, že se biskup stal „nepostradatelným sdělovacím prostředkem Boží milosti“. V Russellově případě pozorujeme muže, který sám sebe představuje jako „jedinečný a zvláštní sdělovací prostředek“ Boží, skrze něhož ostatní mohou obdržet opravdové porozumění a vedení. Podobnost je zřejmá.

Staletí stará historická pravda, podle které znovu a znovu dochází k přehnanému přikládání důležitosti smrtelnému člověku, a v důsledku toho je mu přidělena neoprávněná autorita, se opět opakovala. Tato nešťastná situace se vzápětí měla ještě více vyhrtit.

CENTRALIZAČNÍ PROCES NABÍRÁ NA INTENZITĚ

Po Russellově smrti v roce 1916 následovalo období nejistoty. Naprostý krach důmyslně vybudovaného, navzájem časově propojeného systému výkladu prorocství, které oznamoval, (podle jeho výkladu se prorocství začalo naplňovat v roce 1874 a mělo vyvrcholit v roce 1914) vedl ke zmatku a vyvolal mnohé nepříjemné otázky.¹³

Jeho nástupce, Joseph F. Rutherford, se musel s touto situací vyrovnat. Také on byl vystaven zkoušce, ve které bylo otázkou, jak obstojí vznešené ideály, se kterými hnutí původně začínalo.

Kniha *Krize svědomí* podrobně dokládá, jaké prostředky Rutherford zvolil, když znovu zaváděl pořádek do svých řad. Mezi ně patřila halasná, dogmatická obhajoba tradičních nauk Společnosti, skryté zastrašování namířené na každého, kdo by pochyboval o absolutní správnosti časových prorocství, ať již těch nedávno minulých nebo právě deklamovaných, záplava kategorické terminologie, ve které zdomácněla slova jako „nepopíratelný“, „s prokazatelnou jistotou“, „správný nade všechnu pochybnost“, „božského původu a božsky potvrzený“, „příliš dokonalý, než aby to byla náhoda nebo lidský výmysl“.

Všechny uvedené termíny se přitom vztahovaly na časová prorocství, která dnes již dávno upadla v zapomnění.¹⁴ Tato metoda ale neměla žádoucí účinek, jak dokládají údaje, podle nichž většina původních, předválečných členů s hnutím v této době přerušila kontakt.

Rutherford navíc přilil olej do ohně tím, že trval na tom, aby mu – jako novému prezidentovi Společnosti Strážná věž – náležela stejná autorita, kterou před ním vládl Russell. Problém ovšem spočíval v tom, že na rozdíl od svého předchůdce ani nebyl zakladatelem Společnosti, a ani v ní nezastával postavení většinového akcionáře. Z těchto důvodů došlo ve výboru ředitelů k vážnému střetu. Rutherford nejprve propustil čtyři ředitele, kteří se vzpírali jeho absolutní moci, a ještě později rozpustil celý redakční výbor, který byl jmenován Russellem. Tak potlačil každý odpor, a v ústředí Společnosti zaujal postavení autoritativního monarchy.

Ačkoli prezident nyní zcela ovládal Společnost (akciovou Společnost Strážná věž) jako takovou a všechen tištěný materiál, který vydávala, jeho kontrolní pravomoc končila u jejích bran. V době, kdy byl prezidentem Charles Taze Russell, akciová Společnost Strážná věž byla chápána pouze jako nástroj, který byl používán k šíření jeho poselství. Ani Společnost, ani žádný z jejích úředníků nevykonávali sebemenší administrativní kontrolu nad sbory neboli „ekléziemi“, které v reakci na poselství vznikaly. Pokud k nějaké kontrole vůbec docházelo, pak byla v zásadě především přesvědčovací povahy. Za nových okolností ale kladení důrazu na trpělivé přesvědčování přestalo být považováno za dostačující, a začalo být průběžně nahrazováno donucovacími metodami. Cílem se stalo zachování jednoty, případně její *vynucení*, a proces, který se v tomto období odehrál, byl věrnou kopií *soustředování autority a kontroly*, ke kterým předtím došlo v křesťanství.

¹³ Viz kniha *Krize svědomí*, strany 127 až 151.

¹⁴ Viz kniha *Krize svědomí*, strany 152 až 179.

Jak uvádí kniha Společnosti „*Svědkové Jehovovi v Božím předsevzetí*“, v roce 1919, pouhé dva roky po nástupu Rutherforda do předsednictví, byly sbory vyzvány, aby se „zaregistrovaly jako služební organizace u Společnosti“, přičemž jim bylo dáno na vědomí, že vzápětí po jejich registraci brooklynské ústředí jmenuje jednoho z bratrů ve sboru jako zástupce Společnosti, a ten bude nazýván „ředitel“. Zmíněná kniha k tomu na straně 95 dodává:

Význam tohoto jmenování spočíval v tom, že tak vůbec poprvé došlo k odebrání autority sborům, která jim náležela na základě demokratických voleb, jimiž byli do úřadů voleni sboroví starší, a od této chvíle vedení začalo spadat výlučně pod mezinárodní dohled Společnosti. Pravda, vedení ještě nebylo úplné, ale viditelná teokratická organizace má svůj počátek v této úpravě.

První krok na cestě ke ztrátě svobody byl učiněn.

Krátce nato se Rutherford začal ještě více vzdalovat pozici, kterou *Strážná věž* zastávala v předcházejících desetiletích. Jeho činnost nabrala směr, který Russell kdysi ostře napadl jako projev „tělesného smýšlení“: „vytvoření viditelné, pozemské, pevně propojené, centralizované organizace“. Pouhý rok po vytvoření pozice „ředitele“, došlo k dalšímu posunu. Opět citujeme z knihy Společnosti:

Rok 1920 přinesl do sborů ještě hlubší vštípení odpovědnosti za kázání. Každý, kdo se účastnil svědecké práce, byl povinen odevzdávat o této činnosti týdenní zprávu.¹⁵

Tímto způsobem byla mysl lidí, spojených se Společností, utvářena k přijetí podřízeného postavení a kontroly, protože za normálních okolností podáváme zprávu buď našemu nadřízenému, nebo alespoň někomu, komu se cítíme být nějak zavázáni.

V prvním století bylo dobré poselství oznamováno po celé Římské říši, a přijaly je tisíce lidí. Apoštol Pavel, který kázal lidem v mnoha národech, nikdy ani na okamžik nepříčítal šíření dobré zprávy lidské organizaci. Ba právě naopak. Uznává: „Ani ten, kdo sází, není nic, ani ten, kdo zalévá, ale Bůh, který dává vzrůst.“¹⁶

V protikladu k tomu se dá říci, že Rutherfordův důraz na organizaci přerůstal až v posedlost. V roce 1922 *Strážná věž* uvedla:

Účinnost, se kterou svědectví musí být vydáno, **zcela nevyhnutelně** závisí převážně na **organizovaném úsilí, které bude ve službě vyvinuto**.¹⁷

Tato věta znovu zaznívá o 64 let později. *Strážná věž* z 1. června 1986 na straně 25 (česky 1. dubna 1987, strana 32) charakterizuje dílo svědků Jehovových v roce 1985:

Toto dílo by se **nikdy nedalo vykonat bez organizace**. ... Mohli to udělat jen proto, že byli účinně organizováni v téměř 50 000 sborech, všichni pod viditelným vedením svého jediného vedoucího sboru.

¹⁵ Viz kniha *Svědkové Jehovovi v Božím předsevzetí*, strana 96.

¹⁶ 1. Korintánům 3:5–7.

¹⁷ *Strážná věž* z 15. prosince 1922, strana 389.

Moc svatého Ducha jakoby upadla v zapomnění, nahrazena ‚efektivním organizováním‘ (a muži – organizačními pracovníky), bez kterého by úspěch nebyl možný. Napadá nás, jak je možné, že si křesťané v prvním století neuvědomovali ‚marnou snahu‘ uspět v kázání po celé římské říši, aniž by předtím vybudovali viditelné pozemské ústředí, ze kterého by se jejich činnost odvíjela? Ve skutečnosti ani v jedné ze zpráv, které jsou v Písmu podány o šíření evangelia a jeho přijetí mnoha tisíci lidmi, není ani řádka o tom, že by se tak stalo v důsledku organizační brilance. Později v této knize, v kapitolách 6 a 7, bude předložen názor, že klíčovým faktorem k úspěchu dobrého poselství byl pravý opak organizovanosti, totiž spontánnost, neformálnost a naprostá absence jakékoli naprogramované, dozorované činnosti.

TEOKRACIE – VLÁDA BOHA SESHORA DOLŮ

V průběhu následujícího desetiletí Rutherford pokračoval v upevňování moci Společnosti (a protože byl jejím prezidentem, zároveň i svého postavení). V roce 1931 osobně pro organizaci vybral označení ‚svědkové Jehovovi‘. V roce 1932 odstranil rady starších, které do té doby stále ještě byly voleny jednotlivými sbory. V prohlášení k této změně uvedl, že sborové uspořádání, podle kterého jsou rady starších voleny členy sboru, ‚není v souladu se zásadami velkého Teokrata, který ve své svatyni vládne seshora dolů‘. Od tohoto okamžiku sbory pouze navrhovaly takzvaného ‚ředitele služby‘, který musel být schválen výkonným úředníkem Společnosti nebo jejím manažerem.¹⁸

V roce 1938 byly sbory na celém světě vyzvány, aby přijaly rezoluci, kterou dávají všechna práva brooklynskému ústředí k tomu, že všichni, kdo budou zastávat jakékoli odpovědné postavení v kterémkoli sboru na světě, musí do tohoto postavení být jmenováni tímto ústředím. Tím byl v praxi završen proces vzniku teokracie neboli bohovlády. Soustředění moci a autority bylo dotaženo do konce. Bůh nyní mohl konečně začít vládnout, vládnout seshora dolů – ale ještě předtím, než se jeho rozhodnutí opravdu dostalo až dolů, muselo si pokaždé zaskočit na slovíčko do Brooklynu. Co kdysi náboženským vůdcům minulosti trvalo přes dvě staletí, organizace Strážná věž dokázala za pouhých padesát let.

Obdobně jako podmínky v křesťanství v bouřlivých desetiletích po smrti apoštolů, také pro Strážnou věž bouřlivá doba po smrti jejího zakladatele, která se odrazila v nejrůznějších pnutích a následné touze po jednotě a pořádku, poskytla ospravedlnění pro urychlenou centralizaci autority a následnou podřízenost jednotlivce této moci. Všichni byli opakovaně vyzýváni, aby se podřídili teokratickému pořádku, což jinými slovy znamenalo, že se mají podříditi pokynům z ústředí, jako by to byly pokyny od Boha. Rozhodnutí prezidenta Společnosti Strážná věž odstranit rady starších a místo nich nastolit teokratický pořádek byly později vykládány jako naplnění Danielova proroctví o ‚vyčištění svatyně‘ po 2300 dnech. Nové výklady Bible a nová učení organizace byly předkládány jako ‚záblesky světla‘, které vycházely z Božího chrámu, jak jej ve Zjevení popisuje apoštol Jan.¹⁹ Mimochodem, v literatuře Společnosti autoři nazýva-

¹⁸ *Svědkové Jehovovi v Božím předsevzetí*, strana 127.

¹⁹ *Daniel 8:14; Zjevení 4:5; 11:19; viz též Svědkové Jehovovi v Božím předsevzetí*, strana 127; *knih Your Will Be Done on Earth (Staň se tvá vůle na zemi)*, strany 210–217; *Light I (Světlo; první kniha)* (1930) strany 104, 227–229.

li sebe sama a své nejuvěrnější termínem „třída svatyně“ – jak příhodné pro ty, kteří se „posadili v chrámu (svatyni) Boha“!

Ve světle výše zmíněných událostí se zdá být zřetelným, že se tehdy ve Společnosti Strážná věž začíná objevovat „člověk bezzákonosti“ se všemi jeho charakteristickými rysy, které byly patrné v okolních náboženstvích, ať již významných nebo obskurních.

ORGANIZACE NEZBYTNÁ PRO ZÁCHRANU ŽIVOTA

První vydání *Strážné věže* uznávala, že lidé soustředění kolem tohoto časopisu nejsou jedinými křesťany na světě, a že nejsou skupinou soustředěnou v nějaké lidské organizaci, která by od ostatních lidí byla oddělena vysokou zdí a úzkou bránou pro vstup. Záchrana nijak nezávisela na členství v lidské organizaci, ale na hloubce víry. Doba soudce Rutherforda, v naprostém protikladu k tomuto původnímu přístupu přinesla stále větší a větší důraz na viditelnou organizaci a její význam. Svět se najednou rozdělil na dva tábory, a tyto tábory vytvářely dvě, vše pohlcující organizace. Jak vysvětluje kniha „*Nepřátelé*“, publikovaná v roce 1937, strana 72 (tato kniha byla první knihou, která mě do studia víry svědků uváděla):

Na světě existují dvě obrovské, protichůdné organizace, to jest: organizace všemohoucího Boha, která je naprosto spravedlivá, čistá a pravdivá, a organizace ďábla, falešného napodobitele, vystupujícího v Boží podobě, která je nesvatá, zkažená a skrz naskrz pokřivená. Lidé na zemi slouží buď jedné nebo druhé organizaci.

V případě členů křesťanských sborů v té době se nejednalo ani tak o tento názor brooklynského ústředí, který jim byl předložen, jako o jeho *vynucování*, které na ně mělo zásadní vliv.

Postoj, který byl prosazován, je nutil k přijetí názoru, že člověk se může těšit z *Božího vedení* pouze za jednoho předpokladu: že se podřídí vedení, které přichází prostřednictvím *viditelné organizace* (s ústředím v Brooklynu), protože vše mimo tuto organizaci je polapeno v sítích satanovy organizace. Svědkové Jehovovi to tak vnímali, a jako všichni, i já jsem to tak pociťoval.

Lidé, kteří se nacházeli mimo organizaci svědků Jehovových, a nebyli ochotni přijmout tvrzení organizace o Kristově neviditelné přítomnosti od roku 1914 a jiné nauky, spojené s tímto datem, byli odsouzeni jako ti, kteří *vzdorují slovu samotného Boha*. Skutečnost, že nepřijali učení organizace, vedla k automatickému závěru o jejich „*neochotě podřídít se Bohu*“.²⁰ V letech 1922 až 1928 proběhla série sedmi sjezdů svědků Jehovových, na kterých bylo přijato sedm rezolucí. Tyto rezoluce byly vysvětleny jako naplnění božského proroctví o sedmi trubkách ze Zjevení 8 a 9. Kromě jiného opakovaně odsuzovaly Společnost národů, mezinárodní obchod a náboženství. Jejich hlavním námětem byl ale spor o to, kdo odmítne a kdo přijme výroky a nároky Společnosti v souvislosti s rokem 1914.²¹ Uvedme některá prohlášení v brožurce *Dělení lidstva* (strany 61–63), která jsou typická pro stanovisko k ne-svědkům, jenž bylo prezentováno ve zmíněných rezolucích:

²⁰ *Light I (Světlo; první kniha)*, strany 122, 123.

²¹ *Light I (Světlo; první kniha)*, strany 108, 111, 118, 122–125, 139, 140; 218, 219; viz též kniha *Then Is Finished the Mystery of God [Tehdy bude ukončeno Boží tajemství]* (1969), strany 209–247.

Těm, kteří milují Jehovu, byly na tajných místech Nejvyššího zjeveny jisté pravdy, které nyní musíme hlásat všem národům. (Matouš 10:27) Mezi tyto zjevené pravdy patří: že Jehova je pravý Bůh; že Ježíš je jeho pomazaný král, který je právoplatným vládcem země; že se v roce 1918 ujal vlády, a jeho prvním činem bylo vyhoštění satana z nebeských míst; že roce 1918 začal shromažďovat své věrné do jednotné skupiny a oznámil jim, že satan na zemi vybudoval mocnou organizaci sestávající z náboženství, politiky a obchodu; že zakrátko bude vybojována bitva armagedonská; že satan, který ví, jak málo času má, nyní zvláště lidstvo sužuje; že za účelem plného ospravedlnění Božího svatého jména a záchrany jeho lidu, bitva armagedonská vyvrcholí naprostou zkázou satanovy organizace, včetně všech národů lidstva; že navzdory velkému odporu se tuto zprávu neboli svědectví musí dozvědět všichni lidé; a že toto upozornění není míněno jako hrozba, ale jako slavnostní varování, které ti, kdo jej slyší, mohou buď přijmout, nebo zamítnout; ber jak ber.

Každý, kdo je na satanově straně a odporuje Jehovově pravdě, zemře; ti, kdo slouží Jehovovi budou žít navždy a budou ho poslouchat a ctít jeho svaté jméno.

Přijmout tyto nauky, mezi nimiž jednou z nejvýznamnějších částí bylo proroctví vztahující se k roku 1914, bylo totožné s přijetím organizace, která jménem Boha mluví, tedy brooklynské Společnosti Strážná věž, a takové přijetí také zároveň znamenalo podřízenost teokratickému pořádku. Nezapomeňme: z hlediska svědků existovaly pouze dva tábory, dva světy, dvě organizace – satanova a Boží. Nebylo jiné cesty, jak uniknout zničení, než oddělit se od satanovy organizace, do které patřilo 99.9 % lidí, a zařadit se do Boží organizace, tvořené zástupcem 100 000 svědků Jehovových, představujících asi 0.006% lidí. Takový byl výběr. Ber jak ber. A když si zvolíš špatně, zemřeš. My jsme tě varovali.

Článek nazvaný „Spravedlivé požadavky“ byl otištěný ve *Strážné věži* z 1. července 1943. Ačkoli to bylo již po Rutherfordově smrti, jeho obsah (str. 204–206) dokumentuje postoj naprosté podřízenosti organizaci a ozřejmuje, jak hluboce byla tímto postojem zasažena mysl svědků Jehovových, kteří byli s organizací v době jeho prezidentství spojeni. Z článku je rovněž patrné, s jakou přímostí či rovnou nestydatostí organizace žádala všechny kolem, aby položili rovnítko mezi její slova a slovo Boží. Na ukázkou uvádím několik citací:

Každá organizace svým členům vydává specifické pokyny. V minulosti Bůh svým služebníkům sděloval „organizační nařízení“ prostřednictvím svého ústředního zástupce neboli sdělovacího prostředku. Každý radostně přijal svojí úlohu a věrně ji vykonával.

Apoštol píše, že dnes k nám Jehova mluví prostřednictvím Syna. (Žid. 1:1, 2) Jeho Syn se vrátil jako král; přišel do svého chrámu. **Jmenoval svého „věrného a rozvážného služebníka“, který je jeho viditelným mluvčím**, a říká těm, kteří mají přednost zastupovat ho na zemi: „Toto poselství o Božím království bude kázáno na svědectví všem národům.“ (Mat. 24:14)

Vyjádření Boží vůle, nejprve skrze slovo jeho Krále, a potom skrze na zemi ustanoveného zástupce, je zákonem neboli nařízením pro jednání „věrného a rozvážného služebníka“, a pro jeho současné společníky dobré vůle, kteří budou věčně žít na zemi v novém světě. **Pán pro nás dále**

uvádí podrobnosti organizačních nařízení, a činí je použitelnějšími prostřednictvím „věrného a rozvážného služebníka“. **To On říká:** „Řádně přidělte pole, tento svět, zvláštním průkopníkům, pravidelným průkopníkům a místním sborům svědků Jehovových, tak aby každý ve svém území mohl vydávat dostatečné svědectví, a určíme každému jeho díl odpovědnosti, kterou poneše ve svém pracovním přidělení pro blaho nového světa.“ **To On říká,** že požadavkem pro zvláštní průkopníky je měsíčně sloužit 175 hodin a vykonat 50 opětovných návštěv, protože tímto způsobem mohou získat dostatečný počet studií; a pravidelným průkopníkům říká, že pro ně je vhodné sloužit 150 hodin, a přitom vykonat tolik návštěv, a zahájit tolik studií, jak to bude možné. **A sborovým zvěstovatelům říká:** „Pro každého sborového zvěstovatele ustanovme kvótu 60 hodin, 12 opětovných návštěv a nejméně jednoho týdenního studia.“ **Tyto pokyny dostáváme od Pána skrze jím ustanoveného zástupce, a tak víme, co máme dělat; a opravdu, pro ty, kteří milují Pána a nechají se vést jeho radami, jsou tyto služební požadavky rozumné. Pán vyjádřil svoji vůli, a nyní by měl ustát každý spor.** Tyto požadavky jsou pro vaše dobro; jejich poslušností se prokazujete jako věrní a chválíte Pánovo jméno.

Tato nařízení od Pána jsou vydávána jak pro jednotlivce, tak i pro sbory. Téměř každý, kdo se zsvětí Pánu, uznává, že sbor vyžaduje organizaci, mají-li se v něm věci dít řádně. Všichni bratři ale dostatečně neocceňují, že i oni, aby mohli dobře plnit svůj díl odpovědnosti jako jednotlivci, potřebují organizaci stejným způsobem, jako ji potřebuje sbor. Pro znázornění: Všichni uznávají, že každý sbor by měl ve službě pracovat na vymezeném území, **ale ne všichni si myslí, že by každý jednotlivě měl mít přidělenou část z tohoto území. Pokud by zvěstovatel dospěl k pošetilému závěru, že může přijatelně sloužit Pánovi, aniž by měl osobní přidělení, bylo by to podobné, jako kdyby si sbor pošetile myslel, že může přijatelně sloužit Pánovi, aniž by mu pro službu bylo přiděleno sborové území. Sbor má povinnost sloužit a systematicky pracovat dům od domu, vracet se na opětovné návštěvy, vést studia s knihami Společnosti, sloužit s časopisy, a celkově pomáhat lidem dobré vůle.** Sboru je přiděleno město a jeho okolí, kde se bude sloužit. Bylo by vrcholem hlouposti, kdyby sborová zvěstovatelé opustili město, které jim bylo svěřeno, a vydali se do jiného, 20 mil vzdáleného města, které je přiděleno jinému sboru, a tam najednou začali sloužit. Každý inteligentní člověk musí přiznat, že takový čin by byl nejenom bláznovstvím, ale ještě něčím horším, totiž nevěrností vůči Pánu. **Obdobné zásady se vztahují na každého zvěstovatele, který odmítá přijmout svůj díl odpovědnosti za jemu osobně přidělené území, a který případně také odmítá, aby toto území bylo co nejbližší k jeho bydlišti.** Čím dále bude území od místa, kde bydlí, tím méně času bude moci věnovat tomuto přidělení, a tím obtížnější pro něj bude, aby zájmům v tomto území byla věnována náležitá pozornost. V důsledku toho mrhání časem a energií vyjadřuje míru nevěry našemu Pánu.

Nastal čas, kdy každý před Pánem musí plně nést svůj vlastní náklad. Pán nás dnes více než dostatečně zásobil novými knihami a brožurami s otázkami a odpověďmi, které obsahují vyčerpávající pokyny pro řádné vedení studia a další instrukce. **Absolutně nikdo, ať se jedná o muže nebo ženu, nebude omluven, pokud bude tvrdit, že nemůže přijmout jemu osobně přidělenou část území, a převzít za ně plnou odpovědnost. Ti, kdo opravdu milují Pána a jsou bojovníky za nový svět, se nebudou pokoušet o žádné výmluvy nebo záminky, ale uslyší slovo Pána, když říká: Udělejme to tak, a právě tak, a vždy budou mít na mysli, že výraz „udělejme“ zahrnuje Pána, který s nimi bude při každém jejich konání. – Matouš 18:20.**

Pán nám dnes skrze „věrného a rozvážného služebníka“ jasně určuje: „Propracujme naše obvody čtyřikrát za šest měsíců.“ To je ode dneška našim organizačním výnosem, který pro nás má stejně závaznou platnost, jako když Pán mluvil s Logem a řekl mu: „Učíme člověka k našemu obrazu.“ **Je naší povinností přijmout tento další příkaz a podřídit se mu. Možná, že**

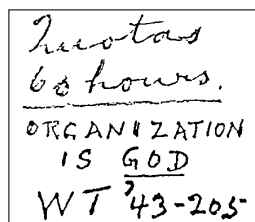
se najde někdo, kdo namítne: „Teď je jiná situace. Logos mohl vykonat, co mu Pán přikázal. Ale v našem případě propracovat obvod čtyřikrát za šest měsíců nepřipadá v úvahu. Za šest měsíců se nám dosud podařilo všechny obejít jenom jednou, maximálně dvakrát. Toho nelze dosáhnout.“ Všichni jsme již tento argument slyšeli mnohokrát předtím. **A kdyby to byl pravdivý argument, tak by to opravdu bylo velmi špatné, a skutečně by to naznačovalo, že Pán po nás chce něco, co není v našich silách. Děti Izraele poslední den pochodovali kolem Jericha sedmkrát.**

Území, které dnes projdeme jednou nebo dvakrát za šest měsíců, bychom velmi snadno mohli propracovat čtyřikrát až šestkrát za tu samou dobu, kdyby každý bral vážně svoji odpovědnost vůči Království. To není teorie, to jsou prostá fakta založená na číselných údajích shromážděných ze služby sborů za posledních šest měsíců.

Docílíme toho tím, že omezíme čas a úsilí, které teď věnujeme zájmům „starého světa“, a soustředíme se na zájmy „nového světa“, který je Boží a věčné podstaty. K tomuto bodu uvádí apoštol Petr: „Když vidíte, že se všechno má takto rozplynout, jakými lidmi byste měli být ve svatém způsobu mluvy a zbožnosti.“ (2. Petra 3:11) **Opravdovému pokroku ve zvýšení naší činnosti musí předcházet osobní uznání každého, že tyto výzvy k činnosti přicházejí od Pána, že je třeba je osobně uplatnit, a že je nutno na ně reagovat s plnou horlivostí.**

„**Vláda nového světa**“ existuje 29 let. Je proto nezbytné o ní stále mluvit a udržovat ji v podvědomí lidí, a to prostřednictvím služby dům od domu, opětovných návštěv a studií, pracovat v místech, kde se soustřeďuje obchod, a navštěvovat lidi v jejich kancelářích. Všem je nutné vydávat svědectví s časopisy na ulicích, a zvěstovatelé by přitom měli mluvit o poselství nového světa. Bez ohledu na to, kam půjdou nebo kde budou, lidé by vždy měli být obklopeni důkazy, že „**vláda nového světa**“ je v činnosti.

V době publikování těchto článků mně bylo pouhých 21 let. Ale bez ohledu na mé mládí, když teď znovu pročítám tyto řádky, ptám se, jak je vůbec možné, že jsem já nebo některý jiný svědek četl tyto absurdně namyšlené výroky, a okamžitě je neodmítl nebo jsem se alespoň vážně nezamyslel nad postojem, ke kterému nás mají vést. Později jsem zjistil, že přinejmenším jeden z nás nebyl oklamán. Vázaný ročník *Strážných věží*, který mám k dispozici, kdysi patřil muži, který se stal členem organizace v roce 1910, a byl jejím členem 70 let, až do roku 1981. Když jsem pro potřeby této knihy vyhledával článek, ze kterého jsem výše citoval, našel jsem u něho vložený lístek papíru, na kterém bylo napsáno: „Kvóty jsou 60 hodin. Organizace je BŮH. *Strážná věž* z roku 1943 – str. 205.“²²

Quotas
60 hours.
ORGANIZATION
IS GOD
WT 43-205

Kvóty jsou 60 hodin.

Organizace je BŮH.

Strážná věž, 1943 – str. 205

²² Pisatelem toho listku byl Percy Harding, jehož zkušenosti jsou popsány v 11. kapitole této knihy.

Celkový duch, ve kterém je tato *Strážná věž* z roku 1943 napsána, zrcadlí *Klementovy Homilie* ze 2. století n.l. , citované dříve, zejména jeho prohlášení o tom, že „kdo neposlouchá tvé příkazy, neposlouchá Krista, a kdo neposlouchá Krista, uráží Boha“.

Budete nyní lépe rozumět tomu, proč článek publikovaný v roce 1946, čtyři roky po Rutherfordově smrti, a nazvaný „Bůh budiž pravdivý“, (uvádím jej ve 2. kapitole této knihy) znamenal takové občerstvení. Představoval radikální změnu a ústup od téměř armádního, plukovního smýšlení a vojenských akcí, na které jsem byl zvyklý z let druhého prezidenta Společnosti.

Na první pohled je nyní patrné, že článek z roku 1946 a soudní zápis z procesu ve Skotsku jsou navzájem zcela protichůdné. Který z těchto dvou pramenů pravdivě odráží dnešní přístup organizace?

Bohužel, jak svědčí důkazy, nový a osvěžující přístup z roku 1946 ke studiu Bible a právu a odpovědnosti každého jednotlivého člověka, aby Písmo četl a nad ním uvažoval, a teprve poté dospěl k osobnímu přesvědčení o biblickém učení, aniž by mu organizace z pozice vyučovací moci neboli *ex katedra* diktovala, čemu má věřit, začal být brzy oklešťován. Nakonec došlo k jeho úplnému zamítnutí, a v literatuře začaly být uváděny argumenty, které ho naprosto zpochybnily. Proč?

Upřímně věřím tomu, že po smrti soudce Rutherforda jak Nathan Knorr, tak Fred Franz měli opravdovou touhu, aby se Společnost přestala vyjadřovat s křiklavým dogmatismem, který čísel ze soudcovy stylu psaní. Rovněž doba jejich nástupu se vyznačovala pokojným přechodem k moci. Když se Nathan Knorr chopil prezidentství, ve Společnosti nenastala žádná vnitřní krize, během které by někdo zpochybňoval jeho nástupnické právo nebo hrozil hromadným odchodem. Rutherford naopak musel čelit značnému, až hraničnímu odporu, a jak naznačují publikace Společnosti, vyrovnal se s ním – kromě jiného – pánovitým chováním a používáním sarkastické slovní zásoby. Když jsme jednoho dne rozmlouvali se členem vedoucího sboru, Lymanem Swinglem, o změně docílené přebudování vedoucího sboru v letech 1975–76, Lyman mně řekl: „Pokud si myslíš, že **toto** byla velká změna, pak jsi tu měl být, když Rutherford zemřel, a Knorr převzal vedení.“ Ve srovnání s tyranii – a to v plném smyslu tohoto slova – Rutherfordovy nadvlády, Knorrovo prezidentství přineslo nápadnou úlevu.

Ať již byly první pocity Knorra a Franze jakékoli, v průběhu času si staré vzorce chování opětovně našly cestu zpět do organizace. Směr, ve kterém se silný důraz na uplatňování ústřední organizační pravomoci stále více prosazoval, postupně nabyl na definitivě. Stávající systém posloupnosti autority byl vybudován Rutherfordem, a zůstal v organizaci jako jeho dědictví. Bylo nemožné ho udržet, pokud by nebyly shromažďovány stále nové důkazy o nutnosti soustředění autority v jednom centru. Bez stálé argumentace v tomto ohledu by ústředí mohlo ztratit kontrolu nad myšlením zvěstovatelů a pozbylo by vlivu na jejich rozhodování, čase a svědomí.

Vraťme se nazpět do Skotska, do roku 1954, k případu, o kterém jsme se již několikrát zmínili. Je také známý jako „Walshův případ“, protože Douglas Walsh, předsedající dozorce sboru svědků Jehovových, byl jednou stranou v soudním líčení. Spor samotný byl o tom, zda Douglas Walsh odpovídá měřítkům stanoveným pro to, aby mohl být – v rámci klasifikace britské povinné vojenské služby – označen jako vysvěcený duchovní. Ve snaze dosáhnout tohoto zařazení pro své členy úředníci Strážné věže jednali v příkrém rozporu s prvotním názorem Společnosti, veřejně publikovaným v časopisech *Strážná věž* v prvních letech hnutí. Podle tohoto prvotního názoru byli svědkové Jehovovi velmi *odlišní* od zavedených náboženských organizací křesťanstva, které se vyznačovaly zřetelným *uspořádáním pro výkon autority* a pevně daným

vyznáním víry. O pár desítek let později, v roce 1954 ve Skotsku se úředníci Společnosti naopak snažili demonstrativně prokázat, že jejich náboženství se od ostatních nijak neliší, je jim svojí podstatou velmi *podobné* a disponuje striktním krédem, které všichni členové musí vyznávat. Argumentovali, že na základě těchto skutečností se předsedající dozorce sboru svědků Jehovových nutně kvalifikuje do stejné kategorie jako duchovenstvo z každého jiného uznávaného náboženství.

Zdá se, že toto byl hlavní důvod, proč mluvčí Společnosti Strážná věž Franz, Covington a Suiter tvrdili s takovou určitostí, dalo by se říci neoblomností, že všichni členové organizace mají povinnost přijmout a podrobit se VŠEM naukám organizace, i těm, o kterých se s jistotou domnívají, že jsou v protikladu k učení Bible – nebo čelit následkům exkomunikace za neposlušnost. Zmínění mluvčí si mohli myslet, že pro dosažení co nejlepšího právního výsledku potřebují prosadit takový druh autority nad vyznáním víry, které ostatní budou muset následovat, a věřili, že to povede k soudnímu uznání toho, že Walsh se nachází v postavení, které by odpovídalo postavení vysvěceného služebníka ve *všeobecně uznávaném, a v dobré víře založeném, náboženství*.²³

Snad si ještě vybavíte, jak na otázku, která se týkala autoritativních prohlášení Společnosti Strážná věž ohledně nauk, a která zněla: „Je přijetí těchto nauk pro vaše členy dobrovolné nebo je jejich přijetí nutností pro ty, kdo chtějí zůstat členy vaší Společnosti?“ Fred Franz odpověděl: „Je to nutností.“ Také na otázku ohledně nesprávných nauk týkajících se roku 1874 n.l., ve znění: „Bylo povinností svědků Jehovových přijmout tento chybný výpočet?“ viceprezident odpověděl: „Ano.“ Když mu bylo předloženo prohlášení: „Svědkoví nezbyvá než přijmout jako závazné, co je publikováno ve *Strážné věži* nebo v *Informátorovi* [nyní *Naše služba Království*] nebo v *Probuďte se!* včetně veškerých pokynů, které jsou mu v těchto publikacích určeny, není-liž pravda?“ – Franz odpověděl: „Musí to přijmout.“ A když mu byl položen dotaz, zda člověk může správně vyložit Písmo, aniž by se mu dostalo vedení z knih Společnosti, jeho odpověď zněla: „Ne.“

Když Hayden Covington odpovídal na otázku, zda je správné usilovat o jednotu, „i kdyby měla být založena na vynuceném přijetí falešného proroctví“, řekl: „Připouštím, že tomu tak je.“ A když byl dotázán, zda odmítnutí tohoto falešného proroctví by vedlo k vyloučení, a dotyčný by se tím ocitl v postavení „hodného smrti“, řekl: „Bez váhání říkám: Ano.“

Stejně tak odpovídal i Garry Suiter. Když mu byl předložen dotaz, zda někdo může správně rozumět Bibli, aniž by četl publikace svědků Jehovových, odpověděl: „Ne.“ Vzhledem k chybným datům v roce 1874 a 1925 na otázku „Bylo od všech svědků Jehovových, vzhledem k těmto dvěma datům, v době, kdy byla propagována, vyžadováno jejich bezvýhradné, absolutní přijetí, ano jako absolutní přijetí Pravdy?“ – Suiter odpověděl: „To je pravda.“

Pravdou ovšem je, že mnoho v odpovědích těchto představitelů Společnosti zkruslovalo skutečnost. Ani v době Russella, ba ani dokonce v době Rutherforda, (během doby, kdy tito dva muži prezidentovali, byly uvedené falešné předpovědi vyučovány) nebylo zvykem exkomunikovat druhé za to, že měli jiný názor, a že jejich svědomí jim neumožňovalo přijmout nauku, kterou vedení prosazovalo. Russell druhé nepřímo kritizoval nebo je obviňoval, že mají nedostatek víry. Rutherford je zbavoval postavení, pokud nějaké měli, nebo je podrobil nevybíravé

²³ *Rozhodnutím soudu byl náboženství svědků udělen statut „tradičního“ náboženství, ale Walsh nebyl uznán jako „ordinovaný služebník“.*

kritice. Nicméně, *exkomunikace* jako donucovací prostředek jednoty byla vzácným jevem. Zástupci Společnosti tak říkali něco jiného, než co bylo v oněch letech skutečností, ale snad měli pocit zadostiučinění, že účel dostatečně světlí prostředky, které volí. Přibarvili minulost, aby splýnula s jejich dobou, ve které již skutečně každý, kdo odmítl přijmout nauky Společnosti, byl vyloučen.²⁴

Člověk by si přál, aby jejich absolutní, vyhraněná pozice byla v *tomto případě* utvářena tlakem okolností a přítomností právníků a soudců. Jinými slovy, aby byla dočasná, nepředstavovala skutečný stav věcí, a již vůbec ne odklon od názoru na osobní svobodu, který byl tak vznešeně vyjádřen v roce 1946. Bohužel, situace byla opravdu tak špatná, jak byla zobrazena v místopřísežných prohlášeních těchto úředníků. Stačí číst ve *Strážných věžích* z následujících let.

VZOR VĚCÍ MINULÝCH URČUJE PŘÍTOMNOST

Pronásledování ve čtyřicátých letech dvacátého století semklo svědky Jehovovy pevným poutem. V některých oblastech docházelo k davovému násilí, v amerických školách se řešilo povinné zdravení vlajky, svědkové v nacistickém Německu a částečně v jiných totalitních režimech procházeli zákazem činnosti, a mnozí utrpením koncentračních táborů. Nad celým světem se vznášel stín druhé světové války. O deset let později byla situace jiná. Chlapci a dívky, ke kterým soudce Rutherford na sjezdu v St. Louis v roce 1941 promlouval v jednom ze zvláštních programů o tom, že „brzy s nimi budou přebývat princové z Bible“, a které nabádal, aby do té doby nevstupovali do manželství, mezitím dosáhli zralosti třicátníků.²⁵ Nastala poválečná doba prosperity a obecné tolerance. Strasti z předchozích let, které značnou měrou přispěly k dohadům o bezprostřednosti Armagedonu, ustupovaly do pozadí. Svědkové Jehovovi nejsou jediným náboženstvím, které v moderní době vysvětluje proctví ve vztahu k současným světovým událostem, a jako tato ostatní náboženství, i oni se spoléhají na *nepríznivé* podmínky ve světě, které používají k potvrzení svých názorů. Špatné zprávy ze světa podporují

²⁴ *Podobné užití taktického manévrování je vidět i v mnohem novějším soudním případě, jenž se odehrál v roce 1986 v texaském Bonhamu. Společnost Strážná věž svévolně nahradila starší, kteří byla správci sálu Království, a v otázce právní kontroly nad sálem následoval soud. Zákon uznával pouze dva typy církevní správy, hierarchickou a sborovou. Publikace Společnosti Strážná věž neústupně tvrdí, že jejich řízení „není hierarchické“. (Viz např. kniha *Věčný život ve svobodě Božích synů*, 1966, strana 169 (česky 1972, strana 155); *Qualified to Be Ministers (Způsobitý být kazatelem)*, 1955, strany 289, 290.) Aby však právníci společnosti získali kontrolu nad sálem Království v Bonhamu, měli oprávnění prezentovat řízení Společnosti jako „hierarchické“ a ne „sborové“. Don Adams, viceprezident Newyorské korporace společnosti, předložil k této otázce místopřísežné prohlášení, kde v 6. bodě tvrdil: „K prosazování svých rozhodnutí používá vedoucí sbor hierarchickou organizaci spolu se sborovými entitami.“ (Viz též Dodatek.) Poté poukazuje na doklady o ... převládající hierarchické podstatě uspořádání, kde je na vrcholu mocenské struktury brooklynské ústředí, po němž následují výbory odboček, zónovní dozorcí, oblastní dozorcí, krajští dozorcí, rady starších a služební pomocníci. V tomto případě bylo tvrzení o hierarchické struktuře v rozporu s organizací publikovanými **prohlášeními**. Nebylo to však v rozporu se skutečností, protože hierarchická podstata struktury je zjevná.*

²⁵ Viz kniha *Kříze svědomí*, strany 10, 11, 176, 177.

přesvědčení svědků a jejich očekávání, a vyvolávají v nich pocit naléhavosti. Období relativního pokoje, které následovalo po druhé světové válce, se samozřejmě s tlakem válečného stavu nedalo srovnat.

Strážná věž se v této uvolněné atmosféře, ze které bylo patrné, že nadšení svědků Jehovových poněkud opadá, začala vyjadřovat k otázkám, které někteří z jejích členů vznášeli ohledně správnosti požadavků a učení Společnosti. V roce 1946 Společnost Strážná věž jednoznačně zavrhlá myšlenku o „Matce Církvi“, která by měla od Boha moc a oprávnění vyučovat „své děti“. Stejně tak odmítla existenci viditelné organizace, nadané zvláštním „magistériem“ neboli pověřením závazně Bibli pro své členy vykládat. Leč o pouhých šest let později se ve *Strážné věži* z 1. února 1952 (str. 79, 80) objevil tato prohlášení:

¹¹ Musíme v těchto věcech projevovat naše pochopení, oceňovat vztah, který máme s viditelnou teokratickou organizací, a mít na paměti osud těch, kteří jako Korach, Achan, Saul a Uzzijáš nedbali na teokratický pořádek. Byla nám jako jednotlivcům svěřena úloha obstarávat duchovní pokrm? Ne. Pak tedy neusilujme o to, abychom převzali povinnosti otroka. Naším úkolem je přijímat, strávit a vstřebat pokrm, který je nám předložen, a nechceme se přitom zříkat některé jeho části jenom proto, že by chutí nevyhovovala našim myšlenkovým pochodům. Pravdy, které označujeme, nejsou založeny na osobním názoru jednotlivce, který by byl v protikladu k tomu, co nám jako pokrm v pravý čas předkládá organizace rozvázného otroka. Jehova a Ježíš, a nikoliv my jednotlivě, řídí a opravují otroka podle potřeby. Když něčemu ihned nerozumíme, měli bychom se snažit o tom přemýšlet, ne tomu oponovat či to dokonce zamítnout, protože to by znamenalo opovážlivě se domnívat, že my můžeme mít pravdu spíše než rozvázný otrok. Měli bychom pokorně postupovat vpřed s Pánovou teokratickou organizací a očekávat další vysvětlení, spíše než abychom se zarazili při prvním náznaku něčeho, co se nám zdá těžko stravitelné a hašteřili se, kritizovali nebo rozhlašovali naše názory, a mysleli si, že jsou hodnotnější než duchovní pokrm, který poskytuje otrok. Teokraticky zaměření lidé oceňují Pánovu viditelnou organizaci, a nejsou tak pošetilí, aby poměřovali svoje vlastní lidské rozumování a citění s Jehovovým sdělovacím prostředkem.

¹² Někteří se mohou zeptat: Máme přijmout duchovní pokrm poskytovaný skrze rozvázného otroka jako pravdivý pokrm od Pána, nebo budeme čekat, dokud si jej sami neověříme? Jestliže jsme získali naše současné poznání u stolu otroka, jestliže jsme jím byli osvobozeni od falešných nauk a upevnění v čistém a neposkvrněném uctívání Boha a obdrželi naději na nový svět, měli bychom již mít důvěru v opatření tohoto otroka. Poté, co jsme byli vyživováni do současné duchovní síly a zralosti, staneme se najednou chytřejšími než náš živitel, a opustíme osvícené vedení organizace, která je naší matkou? „Neopouštěj zákon své matky.“ (Příslaví 6:20–23) A obdobně, jestliže by nebeský Otec svému dítěti, které by jej požádalo o chleba nebo rybu nebo vejce, nedal kámen nebo hada nebo štíra, měli bychom snad my přijímat duchovní pokrm, který on nám skrze otroka poskytuje, jako něco, co by nás poranilo jako kámen nebo nám ublížilo jako kousnutí štíra? (Mat. 7:7–11; Luk. 11:9–13, NW) Měli bychom pochybovat a být podezřívaví vzhledem ke každému novému opatření? „Kdo pochybuje, je jako mořská vlna hnaná a rozfoukaná větrem. Ať ten člověk vskutku nepředpokládá, že něco od Jehovy obdrží.“ (Jak. 1:6, 7, NW) Berojští nejprve přijali Pavlovo kázání „s největší dychtivostí myslí“, a potom „denně pečlivě zkoumali Písma, zda tomu tak je“. (Sk. 17:11, NW) Tato zpráva je o prvním kontaktu Berojských s Pavlovým kázáním, nicméně oni jej dychtivě přijali, a potom studovali Písma, aby se osobně přesvědčili, že to, co jim Pavel řekl, má biblickou podporu. My dnes daleko dychtivěji můžeme přijmout opatření otroka a mít v ně důvěru; na rozdíl od Beroj-

ských máme z dřívější doby hojné zkušenosti s otrokovými drahocennými opatřeními. Přijměme tento pokrm, biblicky jej prověřme, a v duchu mírnosti a důvěřivosti, nikoli bojovnosti, se s ním ztotožněme.

Strážná věž je svým čtenářům podávána jako zdroj, který nemůže být opraven žádným smrtelníkem. Jediné myslitelné opravy jsou prováděny přímo Bohem a Kristem. Dále, pokud by někdo chtěl poukázat na chyby, znamenalo by to, že si o sobě myslí, že je chytřejší než „Matka organizace“, a že projevuje závažný nedostatek pokory. Když vezmeme v úvahu desetiletí spekulací, nenaplněných předpovědí, mylných dat a nesčetných naukových změn, zdá se neuvěřitelné, že autor článku může nabádat čtenáře k tomu, že na tomto základě *mohou přijmout opatření mateřské organizace „dychtivěji“ než Berožští přijali apoštola Pavla*. Neboť, jak uvádí: „Máme z dřívější doby hojné zkušenosti s otrokovými drahocennými opatřeními“, to jest s opatřeními organizace! Ve skutečnosti by měl být normou pravý opak, totiž: čím více má člověk zkušenosti s publikacemi Společnosti, tím více by se měl mít na pozoru – jak ostatně dosvědčuje sama minulost organizace posetá nesčetnými omyly.²⁶

Proces zdůrazňování lidské autority a prohlubování kontroly prostřednictvím centralizované řídicí moci, který v uplynulých 30 letech s takovou vynalézavostí zaváděl Rutherford, se za jeho nástupců nijak nezpomalil. Dokonce lze říci, že dosáhl nových a dokonalejších rozměrů. Jazykové prostředky, které autoři začali používat, neobsahovaly hrubé, neomalené, někdy vyložené diktátorské výrazivo, které bylo typické pro soudcův slovník. Argumentace se stala vytržbenější a komplexnější, slova zněla hladce a přitažlivě. Ale účinek byl stejný. Intelektuální zastrasování se odehrávalo na obdobné úrovni a cílem nadále zůstalo, aby každý, kdo se okamžitě nepodrobí naukám, instrukcím a celkovému programu brooklynského ústředí, trpěl hlubokým pocitem viny.

Konečný výsledek mi připomíná závěr, ke kterému dospěl historik Paul Johnson, když ve své knize *Historie křesťanství* shrnuje, jaký byl ve třetím století Cypriánův pohled na církev. Johnson píše:

Jeho [Cypriánovo] zdůvodnění zní takto: církev je božskou institucí, Nevěstou Kristovou, Matkou církvi a zprostředkovatelkou veškeré spásy. Je jedna, jednotná a katolická. Každý katolík může žít jedině ve spojení s ní. Mimo její svaté společenství není nic než hřích a temnota. Svátosti, biskupské svěcení, vyznání víry, a dokonce Bible sama, to vše ztrácí význam, je-li to užíváno mimo pravou církev. Církev je také lidským, viditelným společenstvím, jež existuje pouze v organizované podobě. Dosáhnout spasení skrze přímý kontakt s Bohem jedinec nemůže. Pečlivě odstupňovaná hierarchie, bez níž by organizovaná církev nemohla existovat, byla ustavena Kristem a apoštoly. ... jediný příkaz, jehož biskupové museli dbát zcela jednoznačně, zněl, aby zůstali věrni církvi a aby zachovávali poslušnost jejím příkazům. Řadoví členové církve tak byli zásahem Cypriánovým zbaveni svobody, kterou kázal Pavel, a jež se opírala o moc křesťanské pravdy; ta zůstala biskupům, skrze něž se stále projevoval Duch svatý a kteří byli kolektivně zmocněni zastupovat veškeré členstvo církve.²⁷

²⁶ *Knihy Briana Edwardse God's Outlaw (Boží psanec) o překladateli Bible Williamu Tyndalovi vypisuje na straně 7 jednu z hlavních tezí Martina Luthera, totiž že „papežství je lidským vedoucím sborem dopouštějícím se omylů, jenž by samo mělo být zkoumáno Písmem.“*

²⁷ *Dějiny křesťanství, Paul Johnson, strana 59, 60 (česky 1999, strana 61, překlad Pavel Pšeja).*

Přečtěte si prosím tento odstavec znovu a místo slova „církve“ vyslovujte „organizace“. Potom se zeptejte, zda uvedené přesně necharakterizuje myšlenkový postoj, který je svědkům Jehovovým neustále vštěpován. V další části se ostatně zmiňují o dalších dokladech této skutečnosti.

ÚCTA PROKAZOVANÁ „MATCE ORGANIZACI“

Ve *Strážné věži* z 1. května 1957 (str. 254) se dozvídáme, že „opravdovou matkou křesťanů“ není pozemská, ale nebeská organizace, „Boží neviditelná univerzální organizace“. Tato duchovní „matka“ ale používá pro křesťany ve sborech „viditelný sdělovací prostředek“, kterým je pozemská organizace. Přeloženo do srozumitelného jazyka: „Matka“, přeje-li si něco sdělit, neučiní jinak, než že promluví skrze „viditelnou teokratickou organizaci“, a proto chcete-li se něco dozvědět od „nebeské matky“, uděláte dobře, budete-li naslouchat viditelné organizaci jménem Strážná věž. Účinek tohoto dovozování je samozřejmě takový, že v podstatě klade rovnítko mezi „neviditelnou, duchovní, nebeskou matkou“ a její údajný pozemský sdělovací prostředek, bez kterého nikdo nemůže správně porozumět Bibli. Vše, co je řečeno o duchovní matce, je tak v mysli svědků Jehovových okamžitě uplatněno na jejich pozemskou organizaci. *Strážná věž* z 1. května 1957 se vrací k Příkladům 6:20, 23 a pokračuje:

³ Chvilí nad tím uvažuj. Jsou zde zmíněny dvě věci: přikázání otce a vyučování neboli zákon matky. Potom Příkladům vysvětluje, že přikázání otce je lampou, ale že světlo pochází také z vyučování neboli zákona matky. Svět je doslova zasypan Biblemi. Bible obsahuje Boží přikázání. **Proč potom lidé neví, co mají dělat? Protože nemají světlo z vyučování neboli zákon matky.** Jehova Bůh poskytl všem lidem své svaté psané Slovo, které obsahuje všechny informace nutné k tomu, aby se lidé vydali cestou života. **Bůh ale neustanovil, aby toto Slovo nezávisle promlouvalo k lidem, nebo aby z něho samotného vyzářovaly životodárné pravdy.** Jeho Slovo říká: „Světlo vyšlehlo pro spravedlivého.“ (Žalm 97:11) **Bůh poskytuje tento druh světla, o kterém Příkladům říká, že je vyučováním neboli zákonem matky, prostřednictvím své organizace. Máme-li chodit ve světle pravdy, musíme uznávat nejenom Jehovu jako našeho Otce, ale také jeho organizaci jako naši Matku.**

⁴ Někteří lidé, kteří se nazývají křesťany, tvrdí, že Bůh je jejich Otcem, a vychloubají se, že s Bohem mohou chodit sami, protože on osobně řídí jejich kroky. Takoví lidé nejen opouštějí vyučování neboli zákon své matky, ale doslova vyhazují Boží manželku na ulici. Světlo Boží pravdy jim není určeno. Jehova ustanovil, že v izraelském národě bude povinnost poslouchat rodiče závazná. „Cti svého otce a svou matku“ je pátým z deseti přikázání. (Ex. 20:2–17; 5. Moj. 5:16, NW) Odměnou za poslušnost byl dlouhý život; za neposlušnost následovala smrt. „V případě, že má muž syna, který je zatvrdělý a vzpurný, nenaslouchá hlasu svého otce ani hlasu své matky, a oni ho napravovali, ale on jim nebude naslouchat potom ho všichni muži jeho města uházejí kameny, a zemře.“ (5. Moj. 21:18–21, NW) **Tato úcta a poslušnost náležela nejenom vlastním biologickým rodičům, ale zcela právem také vlivným starším mužům v Izraeli.** Když skupina mladých delikventů nevzdala patřičnou úctu Jehovovu proroku Elišovi, následoval okamžitý rozsudek smrti. (2. Kr. 2:24) **I dnes Bůh od svých dětí vyžaduje poslušnost, úctu a respekt. A tyto musí být proječovány nejenom živému Bohu, ale rovněž jeho manželce organizaci.**

Výše uvedený text se hemží uplatňováním nároků. Předkládá pokřivený, naprosto cizí obraz vztahů mezi věřícími lidmi v křesťanském sboru, obraz Novému zákonu zcela neznámý.

Křesťanská Písma ukazují, že si lidé mohou navzájem pomáhat v růstu k poznání a porozumění, ale nikde v nich nenalzáme, že by jednotlivci nebo vybrané seskupení mužů byli *nezbytnými* pro to, aby druzí poznání a porozumění dosáhli. Taková situace by znamenala popření toho, co učil Ježíš – že *je to on a nikdo jiný*, kdo je v jedinečném postavení Učitele, bez kterého se nelze obejít.²⁸ Výklad, který naproti tomu předkládá *Strážná věž*, se spíše podobá názoru Cypriána ze 3. století, který o „Matce Církvi“ napsal:

... z jejího lůna jsme zrozeni, jejím mlékem jsme kojeni, jejím duchem jsme oživeni ... Kdo „Církev“ nemá jako svoji matku, nemůže mít Boha jako svého Otce.²⁹

Pokud ještě jednou zaměníme slovo „Církev“ za slovo „organizace“, pak uvidíme, že se v případě *Strážně věže* jedná o tentýž způsob vyjadřování, který používal Cyprián, a to se všemi závažnými důsledky, které s sebou takové nárokování nese. V podvědomí svědků Jehovových se smývá rozdíl mezi nebeskou matkou a její pozemskou dcerou, a rozdělení uvedené v literatuře se zcela vytrácí, protože hlas nebeské matky je možné zaslechnout pouze tehdy, když promluví její pozemská dcera, která používá nám již známý pozemský sdělovací prostředek. Opět, v časopisech je možné se dočíst, že hlas nebeské matky k nám promlouvá také z Písem. To je pravda. Svědkům je ale vštěpováno, že i hlasu Písma lze správně rozumět jenom za přispění pozemské organizace. Viditelná organizace se neustálým vznášením nároků na svoji nepostradatelnost stává Božím partnerem při výchově jeho pozemských dětí, pozemským médiem, skrze něhož jim Otec posílá veškeré své pokyny.

Pro nikoho nebude obtížné si uvědomit, jak v očích, srdcích a myslích každého, kdo je přijme, výše uvedená tvrzení nezadržitelně vedou k opomíjení úlohy Ježíše Krista a svatého Ducha. Toto opomíjení je svojí závažností kritické. Když „Matka“ mluví, a Otec souhlasně přikyvuje, kde je Syn, a jak moc je potřebné jeho vedení? Je pozoruhodné, že v citovaných odstavcích o sdělování biblické pravdy není ani jedna jediná zmínka o Ježíši Kristu nebo svatém Duchu. Svědkové se převážně vyjadřují o „Jehovovi a jeho organizaci“. Ačkoli to mohou popírat, Ježíš je v jejich myšlení a vyjadřování méně důležitý, a svatému Duchu věnují ještě méně pozornosti. Kdokoli z nich by o této situaci pochyboval, ať na okamžik pozorně naslouchá sobě a ostatním.

V myslích většiny svědků „biblická pravda“ a „učení organizace“ myšlenkově splývají, a toto splynutí je pro ně upevňováno neustálým zdůrazňováním nadřazenosti organizace a její autority nade vším ostatním. V obecné rovině je ale vynakládáno úsilí, jehož cílem je snaha zakrýt vznášené autoritářské požadavky specifickým způsobem mluvy a vyjadřování. Nicméně lidé, kteří píšou články do *Strážně věže*, na to občas zapomenou, a pak můžeme číst výraz, který nám připomene Rutherfordovu dobu, a jenom dosvědčí, jaké smýšlení převládá i dnes. Například v roce 1967 vyšlo revidované vydání knihy *„Způsobili pro službu“*, ve které bylo učiněno toto prohlášení (str. 156):

⁵ První základní podmínkou pro studium je správný stav mysli a srdce, a vědomí toho, že Jehova poskytuje porozumění jenom mírným, nikoli tvrdošijným lidem. Jestliže milujeme Jehovu a jeho organizaci, nebudeme podezřívaví, ale budeme, **jak čteme v Bibli, „věřit všemu“, to znamená**

²⁸ *Matouš 23:8, NW; TEV.*

²⁹ „*The Treatises of Cyprian*“, *Pojednání I., odstavce 5, 6.*

všem věcem, které nacházíme ve *Strážné věži*, neboť shledáváme, že se od svého založení až dosud prokázala jako věrná, když nám poskytovala poznání o Bohu a jeho předsevzetí, a vedla nás cestou pokoje, bezpečí a pravdy.

Lidé v předcházejících stoletích dostávali náboženské poučování a pokyny od církve. Církev se ovšem skládala z lidí, kteří ji vedli, a kteří určovali konkrétní výklad Bible v danou dobu, ať již to byli papežové nebo církevní teologové. Kladením důrazu na slovo „církev“ spíše než na muže, kteří určovali, čemu se bude věřit, se dosáhlo toho, že podřízenost autoritě dogmatu byla snesitelnější. Obdobně se děje i v případě používání termínu „organizace“. Rutherford se ještě podepisoval pod všechno, co napsal. Fakt, že všude bylo jeho jméno, sice vedl ke zvýšení jeho prestiže, ale úměrně tomu byla zmenšena sláva organizace jako celku. Dnes je tomu právě naopak, a skutečnost, že autorství veškerého psaného slova je anonymní, přispívá k auře kolem organizace jako takové. Kdo je autorem zůstává zahaleno v organizačním hávu, a čtenář vnímá to, co je mu předkládáno, jako „literaturu od organizace“. Holou skutečností ale je, že dílo je výsledkem práce „mužů, kteří momentálně zastávají postavení autority v organizačním uspořádání“. Svědkové jsou ale vedeni k tomu, aby takto neuvažovali, a pokud jim taková myšlenka probleskne hlavou, aby pocítili pocit viny. Tento způsob usměrňování myšlení se ve druhém a třetím století osvědčil a vedl k tomu, že se lidé téměř beze zbytku podřídili „Církvi“, která se tak stala kontrolní organizační mocí a autoritou.

Časem termín „Církev“ neboli eklézie nabyl dvojího významu. Někdy se vztahoval na komunitu věřících, jindy na náboženskou autoritu, která nad věřícími vykonávala dohled. Obdobně je dnes termín „organizace“ používán Společností Strážná věž.³⁰ Může znamenat všechny svědky, ať jsou kdekoli na světě, to jest společenství svědků. Nebo se může vztahovat na ty ze svědků, kteří vytvářejí organizační strukturu, která dohlíží na činnost svědků a řídí je. Obvykle není obtížné rozeznat, v jakém smyslu slova je termín použit. Například vždy, když čteme, že je nutná *důvěra, víra, loajalita, poslušnost a podřízenost* vůči organizaci, víme, že všechny tyto věci máme projevovat vzhledem k mužům v organizační struktuře. V tomto smyslu je slovo „organizace“ používáno nejčastěji, a tento jeho význam je také v myšlení svědků pevně zakódován. Věta „Jehova řídí svůj lid prostřednictvím své organizace“ může být myšlena jako „Jehova řídí svůj lid prostřednictvím společenství svého lidu“, ale v mysli svědků dochází k automatickému překladu na „Jehova řídí svůj lid prostřednictvím ústředí v Brooklynu“. Tak slovo „církev“ ve významu, který získalo v době poapoštolské, a slovo „organizace“ v novodobém pojetí svědků Jehovových znamenají jedno a totéž.

Členové katolické církve si nemohli vykládat Písmo podle toho, jak k nim osobně text promlouval. Ve svém porozumění byli zcela závislí na církvi. Obdobně i jednotliví svědkové se cítí nehodní a neschopní samostatného chápání biblického textu, a neumí si představit jeho výklad bez dobrozdání organizace. Stále je jim připomínáno, že „jenom pro organizaci Boží svaté slovo není opatřeno pečeti“. Pouze ona je „jediná organizace na světě, která rozumí ‚hlubokým Božím věcem‘.“³¹ Závislost svědků na organizaci je doprovázená neschopností samostatně smýšlet a konat, jak ostatně otevřeně dovozovala *Strážná věž* z 1. října 1967, str. 587, 590 (česky 15/1968, samizdat), když označila Bibli za knihu, která nepatří jednotlivci, ale organizaci:

³⁰ Viz 3. kapitola, strany 61, 62.

³¹ *Strážná věž* z 1. července 1973, strana 402 (česky 10/1974, strana 197, samizdat).

Křesťanská řecká písmata byla přidána, aby doplnila Bibli. Evangelia a dopisy byly určeny buď přímo křesťanskému sboru jako celku, nebo jeho jednotlivým členům, ale i v tomto případě byl jednotlivec pouze použit ve prospěch sboru. **Z toho vyplývá, že Bible je organizační knihou, která náleží křesťanskému sboru jako organizaci, nikoli jednotlivcům, bez ohledu na to, jak upřímně tito lidé mohou věřit, že mohou Bibli vykládat. A právě z těchto důvodů je nemožné Bibli správně porozumět, aniž bychom měli na mysli Jehovovu viditelnou organizaci.**

Poté, co Jehova očistil ty, kteří v té době žili na zemi a patřili k jeho domu, vyřadil na ně svého svatého Ducha a přidělil jim odpovědnost, aby sloužili jako **jeho jediný viditelný sdělovací prostředek, jehož výlučným prostřednictvím měly přicházet duchovní pokyny.** Ti, kdo uznávají Jehovovu viditelnou teokratickou organizaci, **musí uznávat a přijmout toto jmenování „věrného a rozvážného otroka“, a podřízovat se mu.**³²

Porovnejme nyní výše uvedená prohlášení s článkem z roku 1946, ze kterého jsme citovali dříve, a který tak kategoricky odmítl nároky lidského hierarchického uspořádání na duchovní vlastnictví Bible. Výsledný protiklad názorů jen těžko může být příkřejší. Došlo k obratu o 180 stupňů, a organizace ve skutečnosti vznesla nárok na všechna hierarchická privilegia, která v roce 1946 jednoznačně odmítla. Požadavky katolické „Církve Matky“ nyní v plné síle přešly na „Matku Organizaci“, Společnost Strážná věž.

Paul Johnson se vyjádřil tak, že jediným neoddiskutovatelným pokynem církevního Otce Cypriána bylo nařízení „zůstávat věrným Církvi a poslouchat její zákony“.³³ To byl předpis všech předpisů pro každého, kdo chtěl zůstat zachráněn a být si jistý, že má Boží schválení. Cyprián i ostatní církevní Otcové varovali, že odmítnutí pokynů biskupa (předsedajícího dozorce) se rovná *odmítnutí Krista a Boha*. Například Ignatios v „*Listu Trallesským*“, kapitole VII, napsal:

Neboť biskup je tím, kdo nade všechny ostatní vládne takovou mocí a autoritou, jakou je jen možné pro člověka vládnout. Je tím, kdo byl, podle svých schopností, učiněn napodobitelem Božího Krista. ... Pročež ten, kdo mu nevzdá poslušnost, je prohlášen za člověka bez Boha, bezbožného hříšníka, který pohrdá Kristem a zlehčuje jeho rozhodnutí.

Ačkoli používá zmírňující otázky místo přímých označení, *Strážná věž* z 15. února 1976 na str. 124 (česky 21/1976, samizdat) předkládá obdobně zkreslený náhled na každého, kdo se nepodrobí pokynům vydávaným organizací:

¹⁹ Ale my nechceme přijmout Boží nezaslouženou laskavost a opominout její účel nebo důvod, proč jsme byli přivedeni do Boží čisté organizace. (2. Kor. 6:1) **Nemůžeme si dovolit, abychom zůstali stát na místě. Musíme brát vážně, co jeho slovo říká, a co nám odhaluje jeho organi-**

³² Ve *Strážné věži* z 1. září 1954 na straně 529 bylo totožné tvrzení. Stálo tam: „Z hlediska tohoto nedílného spojení s křesťanskou teokratickou organizací je Bible organizační knihou a nelze jí plně porozumět, pokud nemáme na mysli teokratickou organizaci. ... Stejně jako Bible musí být i všechny ovce v Božím stádu zaměřeny na organizaci.“

³³ *Dějiny křesťanství, stana 60 (česky strana 61).*

zace. Jak jsou nové informace postupně sdělovány, musíme si je vzít k srdci, a upřímně usilovat o jejich uplatnění v našich životech. Jsme v Boží čisté organizaci, abychom mu přinášli čest a chválu. Pokud v tom selžeme, pak jsme promarnili účel, za kterým jsme se stali čistými a „svatými“. Opravdu si myslíme, že bychom v takovém nežádoucím stavu mohli obdržet Boží požehnání a podporu?

²⁰ Boží způsob vlády je láska. (1. Jana 4:16) Chce, abychom dělali věci, protože jsou správné. **Někdy v budoucnosti se můžeme setkat se zkouškou, abychom se podřídili určité informaci, na kterou nás Bůh upozorní. Bude to v oblasti, která pro nás bude zvlášť důležitá. Co uděláme? Budeme váhat, než radu uplatníme, snad i přemýšlet o tom, co my bychom v té věci chtěli udělat? Kdyby tomu tak mělo být, nebylo by to stejné, jako kdybychom se ve své mysli ptali: „Chci já opravdu, aby mi Bůh vládl?“ Když totiž odmítneme pozitivně reagovat na pokyn od Boha, který nám dává prostřednictvím své organizace, nenaznačujeme tím ve skutečnosti, že odmítáme Boží vládu?**

Pokud se někdo nepodrobí pokynům pozemské organizace, pak je to totéž, jako „odmítání Boží vlády“. Tento druh srovnávání, respektive to, že je skupina lidí vůbec může vyslovit, nahání hrůzu. Ještě děsivější je skutečnost, že se tak děje beze studu, ba dokonce se zdá, že takové uvažování je pokládáno za chvályhodné. Když muži v organizační pyramidě tvrdí, že jejich prostřednictvím jsou dále předávány veškeré pokyny z místa velení, pak se v praxi sami *stávají* velením. Zdá se, že autor těchto řádek si snad ani neuvědomoval, jak závažné nebezpečí spočívá v jím uplatňovaném přenosu bezpodmínečné vojenské poslušnosti do prostředí náboženské organizace s chybujícími vůdci na jejím čele.

PRAVOMOC NEJVYŠŠÍHO CÍRKEVNÍHO SNĚMU

Sledovali jsme, jak kontrola sboru, případně celé oblasti kolem velkých měst, byla podrobena nově utvořenému, autoritativnímu úřadu biskupa neboli jediného předsedajícího dozorce. Církevní *sněmy* (koncily) se pak staly prostředkem vzniku, autority a působení *mezinárodního* ústředí moci.

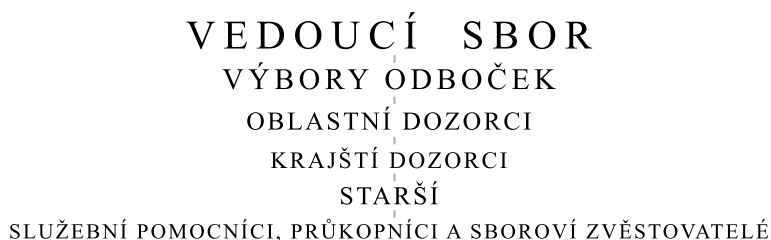
Až do sedmdesátých let 20. století se *Strážná věž* zmiňovala o vedoucím sboru jen nepravdělně. Někdy v té době ale došlo ke změně, a postavení a autorita této skupiny mužů začala být velmi zdůrazňována. V počátcích církve její vůdčí představitelé také začali nabádat křesťany, aby začali vzhlížet k radě sborových starších, jako by to byla „rada apoštolů“, a později rozšířili tento požadavek apoštolské autority na závaznost nařízení koncilů, které církev organizovala. Zatímco Společnost Strážná věž neuznává katolický princip apoštolské posloupnosti, podle kterého jsou biskupové církve považováni za nástupce apoštolů, sama uplatňuje stejný přístup jako katolická církev, protože předkládá vedoucí sbor jako novodobý protějšek sněmu apoštolů a starších prvotní církve z poloviny 1. století n.l. v Jeruzalémě.

Vzhledem ke stupňům autority uvnitř organizace vidí členové vedoucího sboru sami sebe v postavení, které je obdobné vztahu, jenž byl mezi apoštolem Pavlem a Timoteem, Titem, nebo staršími a členy sborů v 1. století. Již jsme byli seznámeni s pozoruhodným tvrzením, podle kterého svědkové mohou na základě své předchozí zkušenosti přijmout s větší důvěrou informace od „věrného a rozvážného otroka“ než informace, které Berojané mohli přijmout od apoštola Pavla. V případě vedoucího sboru se tak v podstatě jedná nejenom o při-

vlastnění autority, ale spíše o její násilné uchopení, a to v míře, která je v mnohém ohledu větší než vliv a pravomoc, kterou měli apoštolové. *Strážná věž* z 15. prosince 1971 na str. 749 (česky 17/1972, samizdat) znázornila „systém velení“ a tok povelů od Boha dolů následovně:

Reálná, každodenní rozhodovací pravomoc je ve skutečnosti dána následujícím schématem posloupnosti hodností:

Podobně jako i v minulých stoletích vytvořilo ústředí permanentní náboženský výbor se stálou mezinárodní působností. *Strážná věž* z 15. května 1986 (česky nevyšlo, pozn. překl.) přinesla článek, ve kterém byla položena otázka: „Jsou náboženské sněmy schváleny Bohem?“ Na straně 24 byla předložena tato definice „církvního koncilu“:

... reprezentativní církevní shromáždění, s poradní, a často rovněž legislativní, autoritou v otázkách víry, morálky a církevní kázně.

Autor pokračuje v článku dokazováním, že Bůh *neschvaluje* taková shromáždění, přičemž si zcela zřejmě neuvědomuje, že definice, kterou použil, dokonale vyjadřuje podstatu vedoucího sboru svědků Jehovových. Zasedání vedoucího sboru se konají na pravidelné bázi, a jejich hlavním účelem je rokování, často spojené s vydáváním nařízení „v otázkách víry, morálky a církevní kázně“. Mohu jednoznačně potvrdit, že během devíti let, které jsem ve vedoucím sboru strávil, byla přesně tato činnost hlavní náplní našich každotýdenních zasedání.³⁴

Strážná věž, o které jsem se zmínil, uvádí na straně 15 tuto pasáž z díla historika H. G. Wellse:

Myšlenka, že každý sporný bod a rozdělující pohled, a každé nezávislé přemýšlení mohou být v zárodku potlačeny uvalením jednoho dogmatického názoru na všechny věřící, je myšlenkou silného sólisty, který má pocit, že může konat pouze tehdy, není-li omezován opozicí a kritikou. ... Od Konstantina církev převzala sklon k autoritativnosti a nedůtklivosti, kdykoli byla vznesena nějaká otázka, a tendenci vytvořit organizaci řízenou z ústředí. ...

Obvinění z kacířství prokázala svoji užitečnost jako nemilosrdná metoda pro likvidaci lidí s jiným názorem, kteří měli tu odvalu postavit se rozhodnutí církevního koncilu. Bez výjimky každý, kdo vyjádřil odlišný názor nebo se dokonce odvážil předložit biblický důkaz, který by vyvracel příslušná dogmata nebo kanonická (právní) ustanovení koncilů, byl bez milosti označen jako kacíř.

Je nanejvýš pravděpodobné, že si autor článku ve *Strážné věži* opravdu neuvědomoval, že negativní popis Konstantinův se beze zbytku podobá popisu druhého prezidenta Společnosti, J. F. Rutherforda, během jehož vlády došlo uvnitř společnosti svědků Jehovových ke zřetelné centralizaci moci. První kniha o dějinách Společnosti *Strážná věž*, kterou napsal jeden z jejich nejvěrnějších, A. H. Macmillan, který desetiletí pracoval na předních místech v ústředí, na straně 72 o Rutherfordovi uvádí:

Nikdy ani na okamžik netoleroval nic, co by bylo v odporu proti tomu, o čem byl přesvědčen, že je podle jeho názoru jasné biblické učení. V těchto věcech neznal soucit, a pokud se jednalo o pravdu, nepřipustil nic, co by se jenom zdánlivě mohlo podobat kompromisu.

Kde vzal Rutherford autoritu „tolerovat“ nebo „netolerovat“, „připustit“ nebo „nepřipustit“ názory ostatních, případně jejich souhlas či nesouhlas s pravdou, jak jí rozuměl on? Trval na této moci jako na privilegiu, které je mu uděleno autoritou prezidentského úřadu, do kterého se sám jmenoval tím, že nejprve převzal kontrolu nad výborem ředitelů, poté rozpustil redakční radu, což mu umožnilo publikovat bez jakéhokoli omezení jeho vlastní názory, a nakonec docílil nuceného odchodu každého ze členů ústředí, kdo nepodporoval jeho počínání. Tento proces konsolidace ústřední moci byl nazván „odstraňováním plevele, dobou soudu, a pročištěním celé organizace, aby se mohla stát domácností Božích služební-

³⁴ Je zajímavé, že článek ve *Strážné věži* (na straně 26) cituje historické dílo, když tvrdí, že s výjimkou jediného koncilu v Jeruzalémě popsaného ve *Skutcích v patnácté kapitole* „jsou všechny koncily plody poapoštolské církve“, a že „nepatří do období založení církve.“ Pisatel si zjevně neuvědomil, že tak ukazuje koncil v Jeruzalémě jako jednorázovou záležitost a ne jako část trvalého, nepřerušovaného uspořádání pravidelných schůzek nějakého druhu „vedoucího sboru“.

ků“.³⁵ V mojí předchozí knize *Krise svědomí* jsem ukázal, jak veškerá autorita prezidentského úřadu, o kterou Rutherford bojoval, a kterou nakonec vymohl, ustoupila v roce 1976 síle doby, a přešla na skupinu mužů, takto vedoucí sbor.³⁶ Ale to je vše, co se v tomto roce odehrálo, nic víc a nic míň. V roce 1976 došlo k *přechodu* moci a autority soustředěné v jednotlivci a jeho úřadu prezidenta do rukou kolektivní náboženské rady neboli vedoucího sboru. Jistě, zpočátku bylo do jeho existence vkládáno mnoho nadějí. Mysleli jsme si, že nastane doba bratrství a pokorného ducha. Nicméně, „sklon k autoritativnosti a nedůtklivosti, kdykoli byla vznesena nějaká otázka, a tendenci vytvořit organizaci řízenou z ústředí“, o kterých mluvil H. G. Wells, se nepodařilo odstranit. Jak jsem uvedl, častá neomalenost Rutherfordova projevu byla nahrazena hlubším, intelektuálnějším, přitažlivějším předkládáním informací. Bohužel, co se nezměnilo, je *tendence* vedoucího sboru k naprosté kontrole uvažování svědků, jenž má za následek důslednou snahu odmítat, snižovat a umlčovat veškerý projev nesouhlasu ohledně rozhodnutí této ústřední náboženské rady neboli koncilu. O některých důkazech podporujících tento závěr jsem se již zmínil, další uvedu v následujících řádcích.

ORGANIZACE JE POSTAVENA NA STEJNOU ÚROVEŇ S BOHEM A KRISTEM

Když pročítáme tvrzení a argumentaci církevních Otců a jiných vůdčích osobností církve a pozorujeme jejich snahu o zdůraznění lidské autority a ústřední kontroly, nenajdeme mezi jejich výroky žádný, který by, ve snaze Společnosti dosáhnout téhož, nebyl znovu uveden v novodobých publikacích Strážné věže. Poté, co jsem na základě svého osobního studia a výzkumu tuto skutečnost pochopil, bylo pro mě čím dál tím obtížnější uvést do souladu paradox toho, že Společnost vlastně souhlasí sama se sebou, chválí sama sebe, a sama sebe označuje jako Boží sdělovací prostředek, a přitom jedním a tím samým dechem po ostatních vyžaduje pokoru a umírněnost. Nejvíce ze všeho mě zneklidňovalo, jak hluboce se organizace vklínila mezi člověka a Boha. Na jedné straně neustále vybízela své členy k „osobnímu vztahu“ s Bohem, zatímco na druhé straně otevřeně vyhlášovala, že pro vytvoření takového vztahu a z něho plynoucího božského vedení a požehnání je ona naprosto nepostradatelná. Jinými slovy: „Ať jdeš kam jdeš, bez nás nikam nedojdeš.“ Často jsem přemýšlel o Ježíšových slovech v Janovi 14:6, se kterými byl postoj organizace ve značném rozporu:

Já jsem ta cesta a pravda a život. Žádný nepřichází k Otci než skrze mne.

Napadala mě i slova apoštola Petra ve Skutcích 4:12:

Kromě toho v žádném jiném není záchrana, neboť pod nebem není žádné jiné jméno, jež bylo dáno mezi lidmi, jímž máme být zachráněni.

³⁵ *Faith on the March (Víra na pochodu)*, strana 81.

³⁶ Viz *Krise svědomí*, strany 52–61.

Také apoštol Pavel, který v 1. Korint'anům 3:11 popisuje, jakým způsobem se staví křesťanský duchovní chrám, volí zcela jasná slova:

Žádný člověk totiž nemůže položit jiný základ než ten, který je položen, jímž je Ježíš Kristus.

Ježíšova božská úloha se zdála být vážně omezena. Jestliže totiž nikdo nepřichází k Otci než skrze Krista, a ke Kristu se nelze přiblížit jinak než prostřednictvím Strážné věže, pak se Strážná věž dosazuje mezi jednotlivce a Krista, a to ji logicky činí nepostradatelnou pro záchranu. Tak je tvrzení „**matky církve**“, **podle kterého není záchrany mimo církev**, zcela srovnatelné s tvrzením „matky organizace“. To je ostatně možné jasně pozorovat na citátech ze *Strážné věže* z 1. října 1967 na stranách 591 a 592 (česky 15/1968, samizdat) a z 15. listopadu 1981 na straně 21 (česky 1. listopadu 1982, str.15):

³ Pospěš si, abys určil viditelnou teokratickou organizaci Boha, která reprezentuje jeho krále, Ježíše Krista. Je nezbytná pro život. Když to budeš dělat, buď důsledný, a přijmi ji v každém ohledu. Nemůžeme tvrdit, že milujeme Boha, a zároveň zapírat jeho slovo a jeho sdělovací prostředek.

Jestliže se podřizujeme Jehovově viditelné teokratické organizaci, pak musíme být v plné shodě s každým jejím apoštolským postupem a požadavkem.

¹⁸ Nyní, při vyvrcholení věků, můžeme očekávat podobné rozšíření naší kazatelské činnosti. Než skončí „velké soužení“, bude zřejmě vydáno největší svědectví o Božím jménu a království v dějinách tohoto světa. Nyní svědectví ještě obsahuje pozvání, aby lidé přišli k Jehovově organizaci a získali záchranu, ale bezpochyby přijde čas, kdy poselství zazní tvrději, jako „velký válečný pokřik“.

Karl Klein, člen vedoucího sboru, ve svém proslovu v brooklynském ústředí ze dne 23. ledna 1981 vyjádřil svoji osobní podporu pro stanovisko, podle kterého získání věčného života není možné jinak, než prostřednictvím organizace Strážná věž:

Boží Slovo nepochybně slouží – vzhledem k našemu chování a víře – jako světlo na naší cestě. Ale Jehova Bůh kromě toho poskytl i organizaci „věrného a rozvážného otroka“, aby nám pomohl porozumět a uplatnit Bibli. A dokud se nespojíme s tímto „věrným a rozvážným otrokem“, tak nikdy nenastoupíme na cestu života, lhostejno, jak mnoho a jak často budeme číst Bibli! ...

Proto nikdy nezapomeňme na smysl Petrových slov, která pronesl, když se Ježíš zeptal apoštolů, zda také oni nechtějí odejít. Na světě prostě není žádné jiné místo, kde by člověk mohl dostat duchovní pokrm a přidat se k pravému křesťanskému společenství, než jsou ti, kteří jsou loajální organizaci „věrného a rozvážného otroka“.³⁷

³⁷ Z doslovného přepisu jeho proslovu z toho dne.

A opět ve *Strážné věži* z 15. února 1981, str. 19 (česky 15/1981, samizdat):

Jaký je náš pohled na „otroka“

Následující úvaha nám může pomoci. Jakmile jednou pochopíme, jaký nástroj Jehova používá jako „otroka“ k rozdělování duchovního pokrmu, nemůžeme si myslet, že by Jehovu potěšilo, pokud bychom se domnívali, že tento duchovní pokrm obsahuje něco závadného. **Měli bychom mít důvěru ve sdělovací prostředek, který Jehova používá. V brooklynském ústředí, ze kterého přicházejí biblické publikace svědků Jehovových, je více zralých křesťanských starších, jak z „ostatku“, tak z „jiných ovcí“, než kdekoli jinde na světě.**

Pravda, bratři, kteří připravují tyto publikace, nejsou neomylní. Nejsou inspirováni jako apoštol Pavel nebo jiní pisatelé Bible. (2. Tím. 3:16) Proto bylo někdy nutné, jak rostlo porozumění, upravit názory. (Přísl. 4:18) Nicméně, tento proces pouze přispěl k celkovému vyčistění celého systému biblicky podložené pravdy, kterému svědkové Jehovovi věří. Změny, které byly v průběhu let v tomto systému pravdy učiněny, pouze napomohly k jeho početnějšímu uplatnění v našich životech v těchto „posledních dnech“. Komentátoři z řad křesťanstva také nejsou inspirováni. A navzdory tvrzení o jejich velkém poznání nebyli schopni rozpoznat ani základní biblické pravdy – o přicházejícím pozemském ráji, o důležitosti Božího jména a o stavu, ve kterém se nacházejí mrtví lidé.

Doklady, kterými se „věrný a rozvázný otrok“ může prokázat za posledních více než 100 let nás vedou k závěru, který vyjádřil Petr, když odpovídal na Ježíšovu otázku, zda ho jeho učedníci také nechtějí opustit, také otázkou, totiž: „Ke komu bychom šli?“ (Jan 6:66–69) Nelze o tom pochybovat. Všichni potřebujeme pomoc při studiu Bible, a nemůžeme tuto biblickou pomoc najít jinde, než uvnitř organizace „věrného a rozvázného otroka“.

Svědkové Jehovovi jsou vedeni k tomu, aby přijali vše, co jim organizace předloží. Proto jim jenom málokdy přijde na mysl nebo je vážně zneklidní, že tvrzení v posledním, výše uvedeném odstavci, bez skrupulí nahrazuje Ježíše Krista organizací „věrného a rozvázného otroka“. Neboť autor článku nejprve cituje Petrovu otázku: „Pane, ke komu bychom šli?“, aby potom dodal: „Nelze o tom pochybovat. Všichni potřebujeme pomoc při studiu Bible, a nemůžeme tuto biblickou pomoc najít jinde, než uvnitř organizace „věrného a rozvázného otroka“.³⁸

Vzhledem k Ježíšově otázce, zda jeho učedníci od něho nechtějí odejít, stejně jako již odešli mnozí jiní, člen vedoucího sboru Karl Klein odpověděl, že na světě není žádné jiné místo pro duchovní vedení, než organizace Strážná věž. Odpověď Karla Kleina se ovšem příkře liší od vlastního výroku apoštola Petra. Petr, když odpovídá na Ježíšovu otázku, se nejprve ptá: „Pane, ke komu bychom šli?“ a ihned odpovídá, přičemž v této své bezprostřední odpovědi nemluví o nějakém místě, kam by lidé šli. Naopak, mluví o *člověku* a říká o něm:

„Ty [Ježíši Kriste] máš slova věčného života“.

Pouze ve společnosti, jejíž členové jsou dokonale indoktrinováni určitým směrem, se může stát, že posluchačům je předložena záměna Ježíše Krista za organizaci, a toto tvrzení v nich nevyvolá ani nejmenší náznak podivu nebo nesouhlasu. Jak proslov člena vedoucího sboru Karla Kleina, tak článek ve *Strážné věži* působí dojmem, že Ježíš je tak pevně propojen s organizací

³⁸ Tento článek také možná napsal Karl Klein, protože fráze jako „o tom nemůže být sporu“ nebo „o tom není pochyb“ jsou typickou „výrobní značkou“ jeho článků a proslovů.

svědků Jehovových, že se bez ní již nemůže obejít. Ani kdyby chtěl, bez Společnosti již nemůže přímo mluvit k jednotlivým lidem, a musí vždy užít jejich služeb, pokud chce někoho vést a přivádět do svého duchovního světla. Většina svědků Jehovových teď čestně přizná – alespoň sama sobě, když ne nahlas – že již mnohokrát slyšeli nebo sami použili Petrovu otázku „Ke komu bychom šli“ v jejím zkomoleném smyslu, aby dokázali, že přes všechny chyby, které organizace má, není prostě kam odejít, není nic lepšího. Petr ovšem nikdy nic takového nemyslel a neřekl.

Vlastní uvažování svědků je tak důkazem, že v jejich myslích byla Božímu synu odebrána jeho výlučná úloha jako jediné cesty k pravdě a životu. Pro mysl zatíženou organizací neplatí Ježíšova slova „já jsem ta cesta a pravda a život“ v jejich původním významu Ježíšova výlučného prostřednictví, neboť to začalo být sdílené s „matkou organizací“. Bez ní by nikdo neporozuměl pravdě z Bible a nevěděl, jak najít cestu k životu. Co o své úloze v Božím předsevzetí řekl Kristus, a co o něm prohlásil Petr, je připsáno a přiřknuto pozemské, lidské organizaci, a přiděluje jí roli Kristova místokrále. Její autorita je vyzdvihována s tím, že je patřičné, aby jí byla prokazována úcta téměř stejná – ne-li dokonce rovná – úctě, která je prokazována Kristu. Bez organizace – mimo organizaci – prostě není života. Nesouhlas s tímto nabubřelým postojem s sebou okamžitě přináší exkomunikaci na základě neuvěřitelného obvinění z odpadlictví!³⁹

V každodenním praktickém životě tato teorie znamená, že se organizace stává viditelným, hmatatelným prostředníkem záchran. Nedokonalý, hříšný člověk nemá přístup k Bohu bez prostřednictví jeho Syna, jehož výkupní oběť umožňuje smíření s Bohem. Stávající učení Společnosti přitom je, že jedinec nemůže navázat schválený vztah s Kristem, a tak i s Bohem, a že dokonce ani nemůže správně porozumět pravdám o Kristu, které jsou základem pro víru, pokud nezvolí cestu prostřednictvím organizace Strážná věž a jejího vedoucího sboru. Organizace tak slouží jako *zprostředkovatelská společnost* nabízející věčný život. Opominout její nabídku výlučného členství znamená zánik v přicházejícím velkém soužení. Takové je oficiální učení.

V Bibli se dočteme něco úplně jiného. Například v Pavlově prvním dopise Timoteovi, druhé kapitole, pátém a šestém verši, je napsáno:

... Je totiž jeden prostředník mezi Bohem a lidmi, člověk Kristus Ježíš, který dal sám sebe jako odpovídající výkupné za všechny.

Apoštol Pavel, na rozdíl od Společnosti Strážná věž, rozhodně odmítl pokušení nechat se pozdvihnout do role prostředníka záchran ostatních, a těm, kdo měli sklony na něj v tom smyslu pohlížet, napsal: „Byl Pavel pro vás ukřížován? Byli jste pokřtěni v Pavlově jménu?“ (1. Kor. 1:13, NIV) Žádní lidé sdružení v nějaké organizaci a jejím vedoucím sboru za nás nepoložili život. Nikdo jiný než Ježíš za nás nezemřel a nepřinesl výkupní oběť. Nezemřeli za nás lidé ze žádné organizace nebo z jejího vedoucího sboru. Právo prostředníka mezi námi a Bohem je výlučně Kristovým právem.

³⁹ *Stojí za povšimnutí, že článek v časopise Time z 22. února 1982 cituje můj výrok „Mimo organizaci není žádný život.“ Řekl jsem to reportérce Time Ann Constablové, když jsem jí vysvětloval účinek vyloučení na svědky, pocit, který mnozí zažili, když vyloučení čelili; pocit, že „mimo organizaci není žádný život.“ Když ale článek vyšel, z kontextu se zdálo, jako by to vyjadřovalo mé vlastní pocity. Obratem jsem napsal vydavateli dopis, v němž jsem uvedl: „Když jsem toto říkal, nepopisoval jsem své vlastní pocity, ale úhel pohledu rozšířený mezi většinou svědků, který je neodmyslitelně zakotvený v učení organizace. Já Písmům rozumím tak, že pouze Boží Syn je „cesta a pravda a život““.*

KŘEST – KDO POTVRZUJE JEHO PLATNOST?

Historik Johnson poznamenává, že v době po smrti apoštolů jak Bible, tak křest a jiné, nově zavedené „svátosti ztratily na významu, pokud k nim nedocházelo v rámci církve“. Křest byl samozřejmě považován za hlavní „svátost“.

To, v jakém náboženství byl člověk pokřtěn, nebylo v dobách Russella a původních Badatelů Bible důvodem ke sporu. Za důležité se pokládalo, aby křest byl proveden ponořením do vody, a aby si křtěnec uvědomoval plný význam této události.⁴⁰ Tento přístup přetrvával po období více než 70 let. *Strážná věž* z 1. července (str. 412) ještě v roce 1955 potvrdila, že nutnost nechat se znovu pokřtít nastává pouze tehdy, jestliže „křest nebyl proveden na znamení zasvěcení“ nebo nebyl proveden ponořením do vody.

O rok později, v roce 1956, došlo k významnému teologickému posunu opačným směrem. z 1. července toho roku vytyčila novou pozici (str. 406):

Znovupokřtění

¹⁴ Často vzniká otázka, zda křest provedený v minulosti jinou náboženskou skupinou nemá být opakován poté, co jednotlivci dosáhnou přesného poznání pravdy a zasvětit se Jehovovi. Důvody, které jsme v článku již uvedli, jsou výrazným důkazem pro to, abychom řekli: Ano, člověk musí být znovu pokřtěn. Předchozí křest v jiném náboženství zřetelně nebyl křtem „ve jménu Otce a Syna a svatého Ducha“. Kdyby tomu tak bylo, dotyčný by si byl vědom autority a úřadu těchto pravých Vyšších Mocí, a toto vědomí by ho předem vedlo k oddělení se od babylónských systémů, které zneuctívají Boha, a on by se od nich nikdy nenechal pokřtít. Vlastní akt křtu tak není důležitý; to, co křest symbolizuje, je důležité.

Za šest měsíců bylo toto téma opět rozebíráno v „Otázkách čtenářů“, a tehdy došlo k dalšímu upřesnění toho, zda každý křest, provedený (třebaže i ponořením) mimo organizaci, je neplatný. V odpovědi bylo uvedeno, že klíčovým pro platnost nebo neplatnost křtu se stává rok 1918. Z jakého důvodu? „V roce 1918 Jehova Bůh v doprovodu svého Posla smlouvy přišel do svého chrámu a zavrhl křesťanstvo“. *Jestliže byl tedy někdo pokřtěn ponořením a s vědomím svého zasvěcení Bohu a Kristu před tímto datem, a opustil své náboženství a spojil se organizací Strážná věž ještě před rokem 1918, pak bylo ponecháno na jeho svědomí, zda se nechá znovu pokřtít nebo ne.*

Pro všechny ostatní bylo vydáno toto nařízení:

Výzva k opuštění Babylóna je dnes jasně ohlašována. Jestliže ji někdo zaslechne, a přesto zůstane náboženskou součástí protiobrazného Babylóna, a nechá se v jedné z jeho částí pokřtít, jeho křest je neplatným. Nemohl se zasvětit Bohu, aby činil jeho vůli. Jak uvádí odstavec 14, pokud by Boží vůli znal, „toto vědomí by ho předem vedlo k oddělení se od babylónských systémů, které zneuctívají Boha, a on by se od nich nikdy nenechal pokřtít“.⁴¹

⁴⁰ *Vzpomínám si, jak můj strýc Fred Franz v době, kdy již byl viceprezidentem Společnosti Strážná věž, poznamenal, že kdyby jeho křest v Presbyteriánské církvi proběhl ponořením (a ne pokropením), považoval by ho dosud za platný.*

⁴¹ *Strážná věž* z 15. prosince 1956, strana 763.

Člověk se *musí* nechat znovu pokřtít. Sporná otázka byla se vši rozhodností vyřešena, protože slova z odstavce 14 se v tom smyslu jasně vyjádřila. Je nápadné, že v tomto odstavci není ani jeden biblický text, který by zveřejněný názor podpořil. V době poapoštolské křest „ztratil na významu, pokud k němu nedošlo v rámci církve“, to znamená mimo oblast jejího náboženského působení. *Strážná věž* se po 70 letech dopracovala ke stejnému závěru, podle kterého je každý křest, provedený bez vědomí a požehnání organizace, rovněž neplatný.

Vraťme se ale znovu do posledního roku doby, která předcházela zásadní změně v pohledu na platnost křtu, do roku 1955. V uvedené *Strážné věži* z 1. července 1955 na straně 411 čteme:

Křesťan ... nemůže být pokřtěn ve jménu toho, kdo křest provádí, ani ve jménu žádného jiného člověka, **ani ve jménu jakékoli organizace**, ale může být pokřtěn pouze ve jménu Otce a Syna a svatého Ducha. To kromě jiného dosvědčuje, že křesťanství není záležitostí různých denominací...⁴²

Řečník, který byl pověřen proslovem ke křtu, při obřadu pravidelně připomínal uchazečům: „Nesymbolizujete svoji oddanost nějaké činnosti, ani se nezasvěcujete žádné organizaci, ale vaše zasvěcení je osobě Jehovy Boha“.⁴³ Podobné vyjádření najdeme na straně 603 ve *Strážné věži* z 1. října 1966 (česky 16/1967, samizdat):

Nezasvěcujeme se ani náboženství, ani člověku, **ani organizaci**. Naše zasvěcení je nejvyššímu, svrchovanému vládci vesmíru, stvořiteli, Jehovovi Bohu. Tak zasvěcení vytváří **úzký osobní vztah** mezi námi a Jehovou. ...

Dvě otázky, na které uchazeči o křest odpovídali ‚ano‘, zněly v roce 1942 takto:

- 1) **Věříš v Jehovu Boha, Otce, a v to, že „záchrana patří Jehovovi“, a že Ježíš Kristus je jeho syn, jehož krví jsou tvé hříchy smazány, a jehož prostřednictvím k tobě přichází záchrana od Boha?**
- 2) **Vyznal jsi své hříchy Bohu, požádal jsi o očistění prostřednictvím Ježíše Krista, odvrátil ses od hříchu a světa, a zasvětil ses bezvýhradně Bohu, abys konal jeho vůli?**⁴⁴

Tyto dvě otázky ke křtu byly svým obsahem velmi blízko biblickému a apoštolskému období, ve kterém křtěnci byli žádáni: „Čiňte pokání a buďte jednotlivě pokřtěni ve jménu Ježíše, toho Mesiáše, aby vám byly odpuštěny vaše hříchy; a obdržíte dar svatého Ducha“.⁴⁵ V roce 1956 (a s menšími, bezvýznamnými úpravami ještě i mnoho let poté) zněly otázky pro křtěné svědky následovně (odst. 20, 21):

- 1) **Uznáváš, že stojíš před Jehovou jako hříšník, který potřebuje záchranu, a uznáváš, že tato záchrana přichází od něj, Otce, prostřednictvím jeho syna, Ježíše Krista?**

⁴² *Strážná věž* z 1. července 1955, strana 411.

⁴³ *Pokud si pamatují, byl tento bod dokonce zahrnut v osnovách Společnosti pro ty, kdo mají proslovy ke křtu.*

⁴⁴ *Strážná věž* z 1. října 1942, strana 302.

⁴⁵ *Skutky 2:38, NEB; 1. Petra 3:21, 22.*

2) Na základě této víry v Boha a v jeho opatření k záchraně, zasvětil jsi se úplně Bohu, abys od této chvíle činil jeho vůli, jak ti ji skrze duchovní osvětlení svatým duchem zjevuje prostřednictvím Ježíše Krista a Bible?⁴⁶

Aniž by jakkoli o věci diskutovala nebo předložila biblické vysvětlení změny v těchto dvou otázkách, na které musí kladně odpovědět každý, kdo se chce nechat pokřtít, *Strážná věž* z 1. června 1985 na straně 30 (česky nevyšlo, pozn. překl.) přinesla toto nové znění otázek ke křtu:

- 1) Činil jsi na základě výkupní oběti Ježíše Krista pokání ze svých hříchů a zasvětil jsi se Jehovovi v souladu s Jeho vůlí?**
- 2) Porozuměl jsi, že svým zasvěcením a křtem se stáváš jedním ze svědků Jehovových ve spojení s jeho duchem vedenou organizací?**

Srdce uchazečů o křest, kteří odpoví „ano“ na obě otázky, se nachází ve schváleném stavu k tomu, aby se nechali pokřtít křesťanským křtem.

Strážná věž z 15. dubna 1987, str. 12 (česky 1. srpna 1987, str. 25) přináší toto neobvyklé vysvětlení důvodů, které vedly ke změně: „Nedávno byly **zjednodušeny** dvě otázky kladené kandidátům křtu, aby tak kandidáti mohli odpovědět s plným pochopením, co vše znamená navázat důvěrný vztah s Bohem a **jeho pozemskou organizací**.“ Tímto údajným zjednodušením se ovšem dosáhlo pouze jedné věci: každý uchazeč o křest byl od té chvíle zavázán, aby veřejně prohlásil, že se podrobuje a zavazuje pozemské organizaci. Když čteme v Novém zákoně, zjišťujeme, že klíčovým faktorem pro platnost křtu byl ve všech zmíněných případech požadavek, aby ti, kdo podnikají tento závažný krok, „uvěřili v Ježíše Krista“ jako Božího Mesiáše a svého Vykupitele, který je schopen je zachránit.⁴⁷ Byli „pokřtěni v Krista Ježíše“.⁴⁸ Byl to jednoduchý požadavek, který mohl být pochopen za jeden den nebo několik hodin, jak o tom svědčí biblický záznam. Na pečlivých slovních spojeních *Strážné věže*, které jsou plně nevyslovených náznaků, není ve skutečnosti nic apoštolského. Ve zprávě apoštolů nenacházíme absolutně nic, co by naznačovalo koncepci „pozemské organizace“, která, jak uvedené důkazy nad jiné dosvědčují, ostatně není ničím jiným než lidským uspořádáním poslušné autority moci.

Kristus pověřil své učedníky, aby druhé křtili „ve jménu Otce a Syna a svatého Ducha“.⁴⁹ Druhá otázka ke křtu, v jejím upraveném znění z roku 1985, fakticky nahrazuje Božího svatého ducha jiným subjektem, a to „duchem vedenou organizací“. Pravda, svatému Duchu se v tomto výrazu dostává symbolické zmínky. Důraz je ale bez diskuse položen na organizaci, která si znovu osobuje právo převzít úlohu, kterou Bůh vymezil pro někoho jiného, v tomto případě pro svatého Ducha. Pokládána otázka dává zřetelně najevo, že Boží svatý duch v otázce křtu a pozdějšího života křtěnce nebude *působit jinak, než ve spojení s organizací Strážná věž*. Nezdůrazňuje způsob, kterým od tohoto okamžiku bude *pokřtěný člověk jako jedinec* provázen Božím svatým duchem, ale místo toho zdůrazňuje „duchem řízenou organizací“. Je až k nevíře, že

⁴⁶ *Strážná věž* z 1. července 1956, strana 407.

⁴⁷ *Skutky* 16:31–33; *srovnej též Skutky* 2:36; 8:5, 12, 27–38; 9:1–20; 10:34–48; 11:16, 17; 18:8; 19:3–5.

⁴⁸ *Římanům* 6:3; *Galátanům* 3:27.

⁴⁹ *Matouš* 28:19, *NEB*.

Strážná věž tuto změnu v otázkách ke křtu nazývá „zjednodušením“. Naoko v otázkách vyjadřuje přesvědčení o nutnosti „důvěrného vztahu k Bohu“, jehož možné navázání vzápětí neguje tím, že do obrazu vztahu s *Bohem* vsouvá slova o pozemské organizaci, a tím vyjadřuje, že se musí *současně jednat jak o vztah k Bohu, tak k viditelné organizaci*. Když Ježíš mluví o křtu, nikdy se nezmiňuje o ničem nebo o nikom jiném, než o Otci, o sobě a o svatém Duchu. Ale organizace se odvažuje vsunout sama sebe jako nepostradatelný prvek do záležitosti tak posvátné. Takovým jednáním zaujímá pozici služebníka, který tvrdí, že lidé mohou mít přístup k Pánu, případně s ním navázat vztah, *pouze tehdy, když on, jeho sluha, bude osobně přítomen*, a bude jednat jako prostředník, mluvčí, správce a osoba s rozhodovací pravomocí. Takové jednání sluhu nemůže být označeno jinak než čirá troufalost.

Po dlouhou dobu devatenácti století byli lidé křtěni, aniž by museli odpovídat na typ otázek navržený Společností. Po dobu dalších dlouhých 100 let dokonce i členové této Společnosti byli ušetřeni výše zmíněné verze. Znamená to snad, že řádně nerozuměli tomu, jaký je význam jejich křtu? Co bylo skutečným důvodem za takzvaným „zjednodušením“?

Domnívám se, že změny v otázkách ke křtu, které byly provedeny v roce 1985, mají za cíl, aby člověk kladnou odpovědí potvrdil formálně právní vztah k organizaci, a vyjádřil tak, že se dobrovolně podrobuje její náboženské autoritě a platným stanovám, včetně ustanovení o možnosti svolání církevního soudu nad sebou samotným, pokud bude obviněn z porušení řádů a pravidel této organizace.

V nedávné době od svědků Jehovových odešlo poměrně mnoho lidí, kteří se s organizací prostě přestali stýkat, a nijak se písemně, to jest prostřednictvím formálního dopisu Společnosti, ke svému odchodu nevyjádřili. Ačkoli žijí mravním životem, pokud řeknou nebo udělají něco, z čeho vyplývá, že se již plně neshodují s organizací ve všech jejích naukách a praktických záležitostech, navštíví je starší svědků Jehovových a předvolají je k církevnímu soudu, který je v terminologii svědků označen jako „právní výbor“. Někteří z takto předvolaných jednotlivců zaujali stanovisko, podle kterého se necítí povinni dostavit se k tomuto právnímu výboru, protože nevnímají sebe sama jako podřízené církevní pravomoci Společnosti. Někteří se rozhodli obrátit se na svého právního zástupce, a požádali jej, aby radě starších napsal dopis, ve kterém ji vyzývá, aby s okamžitou platností přerušila jakékoli další vyšetřování, vyslýchání a zasilání obsílek k soudu. V každém takovém případě právní oddělení Společnosti zaslalo dotyčnému jedinci nebo jeho právnímu zástupci obsáhlou dokumentaci právního charakteru, ve které upozorňuje na konkrétní soudní případy tohoto druhu, a dokládá, že soud rozhodl ve prospěch Společnosti, a uznal její právo na svolání církevního soudu vzhledem k osobám, které byli pokřtěni jako svědkové Jehovovi. Zasláné materiály dále konstatují, že předvolaný svědek má pouze dvě možnosti: buď se k právnímu výboru dostaví, nebo se formálně (písemně nebo ústně za přítomnosti svědků, obvykle starších sboru) musí zřít svého členství.⁵⁰ Jako jeden z příkladů je v dokumentaci Společnosti uveden tento výťah z rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojených států amerických:

Lidé mají právo zakládat dobrovolná náboženská sdružení, aby jejich prostřednictvím vyjadřovali a šířili libovolné náboženské přesvědčení. Není žádného sporu o tom, že takové sdružení má plné

⁵⁰ *Důvody, proč mnoho lidí nechce formálně opustit společenství, jsou rozebrány v kapitolách 10, 11 a 17 této knihy.*

právo **svolávat soudní zasedání k rozhodování o sporných vnitřních otázkách víry, a že takové sdružení zároveň nad svými jednotlivými členy, sbory a úředníky disponuje církevní vládní mocí.** Všichni, kdo se k tomuto sdružení přidávají, činí tak **s vědomím svého předpokládaného souhlasu s touto formou moci, a jsou povinni se jí podřizovat.**

Výše uvedené „právo“ je zákonem předepsané právo „církevní vládní moci“ jednat popsáním způsobem. Proto oficiální dokumenty, zasílané právníky Společnosti, zdůrazňují tento právní aspekt zaslaných dokladů – viz níže:

C: Vztah mezi sborem a jeho členy. Platí zde axióm, že podstata vztahu mezi náboženskou společností a jejími členy byla soudy uznána jako smlouva mezi oběma stranami, a v obecném smyslu jako vyznání víry a oddanost naukám náboženské společnosti a podřízenost její moci. (76 C.J. S. 755, článek 11) Strana, která dobrovolně vyjádřila svůj souhlas se členstvím ve sboru se tak podřídila stávajícím pravidlům a organizačním postupům sboru, a nemůže popřít jejich existenci. Všichni, kdo se k této dobrovolné náboženské organizaci přidávají, činí tak s vědomím svého předpokládaného souhlasu s touto formou její moci, a jsou povinni se jí podřizovat. **Stát ex rel. Morrow vs Hill**, 364 N.F.2d 1156 (Ohio 1977), **Watson vs Jones**, 80 U.S. 679, 729 (1872), 13 Wallace 679.

Protože se vaši klienti nezřekli členství ve sboru, ze zákona dávají svůj souhlas s tím, jak je sbor řízen, a podřizují se stávajícím pravidlům a procedurální správě, a jsou z tohoto zákona vázáni právní povinností se těmto pravidlům a postupům podříditi. Teokratická vláda sboru, kteréžto vládě se vaši klienti závazně podrobili, konkrétně zahrnuje vedoucí sbor svědků Jehovových, dále právní nástroj tohoto vedoucího sboru, Biblickou a traktátní společnosti Strážná věž, New York, Inc., a všechny jím řádně jmenované představitele, včetně starších ve sborech, se kterými jsou vaši klienti spojeni. Pravidla a organizační postupy, kterým se vaši klienti podřídili, zahrnují také pravidlo o svolání právního výboru, jak bylo dříve uvedeno.

Někteří z těch, kteří byli prošetřováni a souzeni staršími, poukázali na to, že byli pokřtěni před rokem 1985, kdy se svým slibem při křtu „zasvěcovali Bohu, a ne organizaci“. Změna v otázkách ke křtu, ke které došlo v roce 1986, tedy znamená, že otázky v *dnešním znění* zřetelně staví uchazeče o křest do situace, ve které se svojí odpovědí zavazuje k „zasvěcení a křtu“, které ho neomylně „označují jako jednoho ze svědků Jehovových ve spojení s Božím duchem vedenou organizací“. Tak Společnost po právní stránce dosahuje toho, že křtěný člověk se opravdu vlastními slovy vzdává svého zákonného práva na případnou pozdější námitku, že není podřízen organizační správě a církevním soudům, respektive právním výborům. Alespoň z pohledu právního oddělení Společnosti nepochybně došlo k vyhlášenému „zjednodušení“.

Já osobně považuji provedené změny za smutný důkaz toho, jak velká starost o vlastní autoritu musí převládat v organizaci, která zneužívá posvátný akt křtu k tomu, aby tuto autoritu v nastávajícím duchovním životě pokřtěného právně kodifikovala.

V raných dějinách církve došlo k návratu do doby Starého zákona, když její představitelé znovu zavedli starozákonní třídu kněžstva, a tím degradovali všechny věřící, kteří do této třídy nepatřili, do podřízeného postavení, ve kterém jejich vztah k Bohu měl menší hodnotu, než byla přisuzována kněžskému stavu. Organizace Strážná věž zvolila pro své členy stejný starozákonní kontext. Na každoročních oblastních sjezdech jsou často předváděny dramatizace, ve kterých jsou vyličeny postoje k Mojžíšovi, Áronovi, Saulovi, Davidovi a jiným mužům, kteří zaujímali důležitá, někdy jedinečná a vznešená postavení. Organizace se pak bez uzardění postaví do stejného světla a nesmlouvavě vyžaduje, aby jí byla prokazována ta samá úcta a podřízenost. V praktickém životě svědků to vypadá tak, jakoby k příchodu Krista ještě nedošlo, nebo jakoby Kristus vůbec nezpůsobil radikální změnu ve vztahu lidí k Bohu tím, že mezi nimi smazal starozákonní rozdíly a všechny je v sobě a skrze sebe, jejich Hlavu a Mistra, před Bohem postavil na stejnou úroveň.

Článek v časopise „*Křesťanství v dnešní době*“ z 24. října 1980 popisuje obavy vůdců reformace, kteří si uvědomovali, že institucionální církev se místo cesty stala cílovou stanicí, a pak dodává:

Rozhodně se stavěli proti tomu, že církev neoprávněně přiřadila větší autoritu svému učení, než jakou přisuzovala autoritě Písma, a proto učení církve nemohlo být upraveno na základě Bible. Církev přestala být hlasatelkou poznání o Bohu. Místo toho se stala konečným soudcem tohoto poznání a vyžadovala, aby se všichni jejím nálezům podrobili.

Organizace Strážná věž v historicky krátkém období asi sta let změnila své původní, vcelku umírněné, neútočné, poměrně tolerantní stanovisko, a zaujala pozici radikálního dogmatismu, ve kterém jako nějaký orientální despota zavaluje mysl svých příznivců prostřednictvím organizací vypracovaného, na vlastních tradicích založeného systému nauk, který vznešeně označuje jako „souhrn velkolepých biblických pravd“ – neboli svým oficiálním církevním krédem. Ze skromných začátků a podmínek relativní bratrské svobody a všeobecného kněžství všech svých členů pod přímým Kristovým působením se dopracovala k tomu, že svým vůdcům přiřazuje nejenom apoštolskou autoritu, ale i centralizovanou kontrolu a moc nad řadovými věřícími. Apoštolové by se takového uchopení moci nad svými bratry nikdy neodvážili, a nikde ani náznakem nevidíme, že by tuto moc vykonávali. Viděli sebe a své postavení mezi bratry jako postavení těch, kteří „nejsou pány nad vírou ostatních“, ale „spolupracovníky k jejich radosti“.⁵¹

Formativní počátky a následný vývoj tohoto přístupu mají svůj původ v rozmezí asi 20 let, mezi rokem 1920 až 1940, kdy toto nové pojetí a postoj organizace svědků Jehovových byly zejména prosazovány. Bohužel, následující desetiletí nebyla ničím jiným než pokračováním tohoto smutného trendu. Ani stávající vedení nikdy nenašlo schopnost a odvahu zlomit okovy tohoto pojetí. Znamená to, že muži v odpovědných organizačních postaveních, jejichž zastávání s sebou přináší zásadní vliv, jsou všichni jako diktátoři, kteří lační po osobní slávě a výkonu moci? Osobně se domnívám, že tomu tak není, a o mnohých z nich mohu na základě své vlastní

⁵¹ 2. Korint'anům 1:24.

zkušenosti s jistotou říci, že takovými lidmi rozhodně nejsou. Ano, v prvním století se do křesťanského sboru „vloudili draví vlci“, muži, před kterými apoštol Pavel varoval, protože usilovali o vedoucí postavení a vyvýšení své lidské autority, aby získali následovníky. Nicméně, není sporu o tom, že mnoho jiných křesťanů si zoufalo nad nekonečnými debatami a nad tím, že prostí lidé jsou vláčeni jedním extrémním učením za druhým. A – jak je patrné, a jak jsme již uvedli – tito křesťané rozhodli o postupném posilování lidské autority, a sice pod chybnou záminkou, že účel světi prostředky. Nedocenili přitom, že vábení a pokušení uchopit moc se pro ně samotné nakonec stane neodolatelným. Totéž se odehrává i v dnešních dnech.

Autoritářské prostředí, které prostupuje administrativou svědků, nutně nezrcadlí vnitřní postoje a stav srdce všech členů vedoucího sboru. Jedním z důvodů je to, že nikdo se ve skutečnosti nemůže přesprávit ucházet o členství v této vyvolené skupině. Pozvání ke členství přichází jako důsledek tajných rokůvaní vedoucího sboru, a obecně lze říci, že potenciální nový člen nic netuší, dokud neobdrží dopis. Někteří muži z vedoucího sboru mají docela mírnou povahu, a neprojevují sklon ovládat druhé. Málokdy se účastní diskuse, zdá se, že mají sklon projevovat úctu a obdiv některým svým kolegům, a téměř vždy hlasují podle nich. Jiní muži z vedoucího sboru mají problémy vzdorovat chuti, kterou chutná moc, a byvše jí svádění, jenom nesnadno se nabytého vlivu vzdávají. Nicméně, v skrytu duše mají místo pro toleranci a menší panovačnost, než s jakou vystupují, a spíše připomínají předáky z Jana 12:42, 43. Vyjádří, co si myslí, ale nestojí za svým přesvědčením, pokud by jejich postoj měl způsobit příliš mnoho rozruchu. Zbývají pak ti, jejichž touha po organizační a osobní moci nezůstává skryta. Ale ani v jejich případě se neodvážím zaujmout k nim odsuzující stanovisko. Mnohdy je složité postihnout příčinu určitého postoje, který někdo může zastávat. Lidé někdy manipulují druhými, aby tím zakryli svoji vlastní nejistotu a slabost, a jejich jednání není projevem síly. Je těžké být trpělivý při práci s lidmi, diskutovat s nimi, a slovem i příkladem budovat jejich víru a lásku a pochopení. Je to mnohem těžší, než z pozice moci nařizovat, vydávat a vynucovat zákony, a potlačovat zkoumavé otázky projevováním vyšší autority.⁵² Donucovací přístup je projevem slabosti, ke kterému se ale uchylují nejenom lidé angažovaní v hierarchii náboženského systému. Příliš často mu podléhají i manželé, rodiče, zaměstnavatelé a mnozí jiní, někdy snad z pocitu vyčerpání nebo bezmoci. Nerozpakují se říci, že co jsem popsal ohledně poslušnosti a působení moci v organizaci Strážná věž, nachází živnou půdu i v ostatních náboženských organizacích.

Jak jsem také uvedl v knize *Krise svědomí*, jsem toho názoru, že základní příčina tohoto zla spočívá v názoru, podle kterého je organizaci Strážná věž udělena božská, výlučná autorita, a dále v domněnce, že pouze uplatňováním takové autority lze dosáhnout jednoty, řádu a účinnosti. I když ne všichni muži z vedoucího sboru padli za obětí tomuto smýšlení, pořád se mezi nimi nacházejí jedinci, kteří jím byli oklamáni, a kteří upadli do nastražené pasti tělesného smýšlení.

Vábivé *oblouznění*, kterým váha autority přitahuje, nás ale nezabavuje odpovědnosti za naše jednání. Mnohé z negativních projevů, které dnes pozorujeme, jsou dědictvím minulosti, někdy i dávné minulosti, která předcházela vzniku Společnosti Strážná věž a vlivu jejích prezidentů a dalších vůdčích osobností. Nicméně, je to minulost, kterou je možné odmítnout. Přehnané nároky organizace Strážná věž a způsoby, kterými neoprávněně zasahuje do Boží autority, jsou jasně nebiblické a rozeznatelné. Tato okolnost vede k míře odpovědnosti, která spadá jak na vůdce, tak na běžné stoupence. Předstírání, že nevidím, jestliže vlastně ani nechci vidět, mě

⁵² Srovnej *Příslovi 16:32*; *2. Timoteovi 2:24, 25*; *Jakub 3:13–18*; *1. Petra 5:1–7*.

nevyjímá z odpovědnosti za to, co se děje. V současné době bylo dosaženo bodu, ve kterém mnozí – možná většina – věří, že poslouchat organizaci znamená poslouchat Boha, a že odmítnout její poselství a učení znamená projev neúcty vůči Bohu. Vždyť i jenom slabé zaváhání a okamžité nepřijetí výkladu Společnosti, nebo dokonce pochyby o jeho správnosti, se rovnají projevoování nedostatku víry v Boha a pochybám o něm. Už vůbec je nepřípustné, aby se člověk opovážil domnívat, že by bez vedení brooklynské organizace, a tedy na základě svého vlastního myšlení, mohl někdy dospět ke správnému porozumění Písma. Chodit s Bohem znamená jít tam, kam nás vede organizace. Pokud řekneme, že jdeme po špatné cestě, a odmítneme v ní pokračovat, vede to k tomu, že jsme označeni za lidi nezávislého a vzpurného ducha. Správně rozumět biblickému textu dříve než organizace, a – úplně nejhůř – mluvit o tom, je jistým znamením opovázlivosti a předbíráním Boha. Nemohu jinak, než se domnívat, že současná situace byla způsobena a je udržována „mužem bezzákonosti“, který mezi svědky používá stejné prostředky, které se mu již plně osvědčily v jiné době a v jiných prostředích.

Mezi svědky je kladení organizace na stejnou úroveň s Bohem téměř hmatatelné, a je v jejich myslích hluboce zakořeněné; daleko hlouběji, než si snad uvědomují. Ne všichni jsou stejně zasaženi, a znám některé, někdy i v důležitých postaveních, kteří si od přehnaných tvrzení Společnosti rozhodně udržují menší či větší odstup. Ale jsem si zcela jistý, že aby se zbožštění organizace vyhnuli, musí neustále provádět autocenzuru, přizpůsobovat publikovaná prohlášení do podoby, kterou je jejich mysl ochotná a schopná přijmout, a přetvářet a utínat ostny zvláště extrémních výroků. V zásadě pozměňují vyřčená slova – ať již na papíře nebo v proslovech – do podoby, se kterou mohou žít, a tak ospravedlňují to, že je neodmítají v jejich původním znění. Existují, protože si průběžně zdůvodňují, proč tak pasivně přijímají výzvy vedení k bezvýhradné poslušnosti a oddanosti. A přitom všem musí dávat bedlivý pozor na to, aby si byli zcela jisti, že jejich skutečné názory jsou před jejich spoluvěřícími dobře utajeny.

Je jisté, že nikdo takový stav nemůže nazvat křesťanskou svobodou.

V₁ VĚRNÝ A ROZVÁŽNÝ OTROK

Kdo je ve skutečnosti ten věrný a rozvážný otrok, kterého jeho pán ustanovil nad svou čeledí, aby jim dával pokrm v pravý čas? Šťastný je tento otrok, jestliže ho jeho pán při svém příchodu najde, že tak činí. Vpravdě vám říkám: Ustanoví ho nade vším svým majetkem.

— Matouš 24:45–47.

■ Když vedoucí sbor svědků Jehovových vyzývá k projevům oddanosti a poslušnosti, nepoužívá pro tento účel žádný text tak často, jako ten, který je výše citován.

Vedoucí sbor zakládá své nároky na organizační pravomoc nejenom na vlastním výkladu tohoto podobenství Ježíše Krista, ale především na *způsobu, kterým tento výklad uplatňuje*. Výklad je používán způsobem, jenž se především zaměřuje na podporu *celkového pojetí ústřední správní pravomoci*, jejíž kontrole podléhají všichni členové křesťanského shromáždění (podle svědků se pojem „křesťanské shromáždění“ týká výlučně jejich sborů a nevztahuje na žádnou jinou křesťanskou skupinu).

Jak jsme uvedli ve 4. kapitole, v pozdějším období Russellova působení na něj jeden z jeho příznivců uplatnil výraz „věrný a rozvážný služebník“. Z Russellových úvah na toto téma je zřejmé, že označení přijal. Rovněž argumentoval proti myšlence, podle které se daný výraz měl týkat všech Kristových následovníků jako celku, a dovozoval, že se vztahuje na jednotlivce, zvláštěního služebníka, který se objeví v Božím určeném čase. Jeho nástupce, J.F. Rutherford, zejména v prvním desetiletí svého působení nemohl zdaleka dosáhnout nesmírného vlivu, ze kterého se těšil Russell. Na rozdíl od Russella, Rutherford nebyl označen jako jediný Pastor stoupenců Strážné věže, a strávil prvních deset let v úřadu usilováním o získání podpory a kontroly. Musel se také vypořádat s masivním úbytkem členů, pochybujiících a zklamaných v důsledku selhání časových proroctví. Proto v tomto období úporně hájil stanovisko, že Russell opravdu byl „tím služebníkem“, a že vše, co vyučoval, i data, která stanovil, bylo správné, a nelze o tom pochybovat. Jakmile získal úplnou kontrolu, zcela změnil předcházející pochvalný kurs, a tak se stále více a více myšlenek z Russellova učení nahrazovalo nebo dokonce potíralo. „Věrnému a rozvážnému služebníku“ se dostávalo zanedbatelné pozornosti. Nebylo ho třeba, protože Rutherford přišel s novým, téměř magickým termínem „organizace“, a rovněž začal zdůrazňovat ještě jedno slovo: teokracie neboli vláda Boha. Věta, že Bůh vládne organizaci „seshora dolů, nikoli zezdola nahoru“, je charakteristická pro ráz jeho prezidentství, přičemž není sporu o tom, že na zemi Rutherford usedl „nahore“.¹ Termín „věrný a rozvážný služebník“ začal být vykládán jako „sbor Bohu zasvěceného lidu“. Po mnoho desetiletí je nyní chápán jako kolektivní skupina všech „pomazaných“ křesťanů, kteří kdy na zemi žili, a to od okamžiku vylití ducha o Letnicích až do současnosti. Jak můžeme číst ve *Strážné věži* z 1. března 1981, na straně 24 (česky 16/1981, strana 17, samizdat):

¹ Viz 4. kapitola, strany 81–83; viz též dokumentace v knize *Krize svědomí*, strany 49–56, 152–168.

Svědkové Jehovovi tomu rozumějí tak, že „otrok“ se jako skupina skládá ze všech pomazaných křesťanů na zemi v kterýkoli čas během devatenácti století od Letnic. „Čeled“ tudíž představuje následovnický Krista jako jednotlivce.

Proti výkladu samotnému není námitek. Ve skutečnosti se pouze dozvídáme, že podobenství týkající se otroka, se vztahuje na všechny křesťany, kteří žili v kterékoli dané době, protože podle Písma jsou všichni praví křesťané účastníky Božího pomazání, Božími pomazanými.² Samozřejmě ovšem, *Strážná věž* nepokládá všechny křesťany za pomazané duchem a rozděluje dnes žijící křesťany na dvě třídy: pomazanou třídu s nebeskou nadějí, a nepomazanou třídu s pozemskou nadějí.

Jednotlivci z pomazané třídy jsou v podobenství představováni „čeledí“, která je vyživována „otrokem“. „Otrok“, který zásobuje potravou jednotlivce z čeledi, je všechny reprezentuje jako kolektivní skupinu. Opět je třeba říci, že toto vysvětlení je možné podpořit jinými úseky z Bible, například z Izajáše 43:10–12, kde Jehova nazývá izraelský národ „můj sluha“, (jednotné číslo) zatímco jednotlivce z tohoto národa nazývá „moji svědkové“ (množné číslo). Problém nastává až v tom, jak *Strážná věž* tento princip *uplatňuje*. O „třídě otroka“ je řečeno, že se skládá z „ostatku“ na zemi dnes žijících pomazaných, jejichž celkový počet v průběhu dějin křesťanství je pevně dán číslem 144 000. Podle současných údajů dnes „ostatek“ sestává z asi 8 800 lidí.³

Uvažujme nyní o tom, jakou naukovou konstrukci *Strážná věž* postavila na tomto výkladovém základě, a do jakých extrémů její vysvětlení zachází. Je na první pohled patrné, že největší starost je zde o to, aby byla potvrzena vynucená teorie, podle které Bůh a Kristus jednají s lidmi pouze prostřednictvím *organizace*, a že dnes je tato organizace spojena se Společností *Strážná věž*.

Nejprve zaměříme pozornost na učení Společnosti *Strážná věž*, podle kterého takzvaná „třída otroka“ *existuje trvale a nepřerušovaně* od jejího začátku v roce 33 n.l. až do současnosti. Takto tuto myšlenku zdůrazňuje *Strážná věž* z 15. ledna 1975 na straně 46 (česky 20/1975, samizdat):

Ježíš řekl: „A pohled'te! Jsem s vámi po všechny dny až do závěru systému věcí“. (Mat. 28:20) Ježíš Kristus je Hlavu sboru, svého otroka, a jeho slova ukazují, že ho bude posilovat, aby se stal o pokrm pro jeho „čeled“ v průběhu staletí. Je zřejmé, že jedna generace „otroka“ živila následující generaci „otroka“, zatímco přítom stále živila sama sebe.

Můžeme si tedy povšimnout, že samotný Ježíš Kristus upozornil na to, že tímto způsobem výživy budou jeho následovníci syceni nikoli jako samostatní, nezávislí jednotlivci, ale jako pevně semknutý sbor křesťanů, jehož členové k sobě cítí opravdovou lásku a navzájem o sebe pečují.

Není sporu o tom, že v průběhu staletí bylo mnoho jednotlivců, mužů a žen, kteří mohou být bez nejmenších pochybností označeni jako praví křesťané. Ježíš o nich mluví u Matouše 28:20. *Strážná věž* má ovšem na Ježíšova slova i na dějiny křesťanství docela jiný pohled. Trvá na tom, že namísto samostatných jednotlivců nepřetržitě existovala „třída otroka“ v podobě

² 2. Korint'anům 1:21, 22; 1. Jana 2:20; srovnej Římanům 8:8, 9, 12–14.

³ *Strážná věž* z 1. ledna 1991, strana 21 (čísla v kolonce „Celosvětová účast na památné slavnosti“).

„pevně semknutého křesťanského sboru“. Duchovní pokrm nebyl po staletí vytvářen a rozdělen nikým jiným, než pevně semknutým sborem. V této interpretaci nenacházíme žádný prostor pro Krista, aby se staral o ty ze svých, kteří nebyli spojeni s tímto tělesem, nebo aby pečoval o jednotlivce, kteří byli osamoceni nebo roztroušeni v různých křesťanských skupinách.⁴ Jinými slovy, výklad je stylizován v poloze, podle které všichni praví křesťané spolu byli *organizačně* propojeni. Úsilí takto vykládat dějiny křesťanství je patrné, když si připomeneme novodobé uplatnění totožnosti „třídy otroka“, které je v platnosti od roku 1943 až dodnes. *Strážná věž* z 15. července 1943 (strany 215, 216) vysvětluje:

²³ Konkrétní údaje od roku 1878 n.l. do roku 1919 n.l. dokazují, že nepočtený sbor zasvěcených, duchem zplozených mužů a žen, kteří sloužili a slouží Jehovovi Bohu a jeho Království společně s Biblickou a traktátní společností *Strážná věž*, přesně odpovídá popisu „toho služebníka“. Ačkoli se tito muži a ženy nacházejí v různých částech světa, přece navzájem v jednotě spolupracují prostřednictvím Biblické a traktátní společnosti *Strážná věž*, a tak jsou na této zemi Pánovým „služebníkem“.

Dějiny nijak nepotvrzují, že by v jejich průběhu existovala pevně semknutá, navzájem spojená skupina pravých křesťanů, kteří by jako jediní byli duchovně živeni Kristem, a proto by se stali jedinečným sdělovacím prostředkem Božích pokynů pro všechny pravé věřící. *Strážná věž* to ale tvrdí, a tento předpoklad je i nepostradatelným základem pro výklad, který je předkládán, a v němž důraz na organizaci hraje hlavní úlohu. Co o tomto předpokladu ve skutečnosti vypovídá historie samotná?

SVĚDECTVÍ DĚJIN

Pokud by existoval nějaký jedinečný Boží sdělovací prostředek v poapoštolské době, pak by bylo logické, abychom ho hledali v hlavním proudu těch, kteří se ke křesťanství hlásili, nikoli v uzavřených, odštěpených skupinách, k jejichž vzniku tehdy docházelo. Ale hlavní proud křesťanů postupně vytvořil církevní směr, kteří někteří nazývají křesťanstvo, a *Strážná věž* definuje jako „odpadlé křesťanstvo“. Z tohoto důvodu je nutné hledat „třidu otroka“ mimo hlavní směr, kterým se křesťanství ubíralo. To nebude snadné, protože křesťané žili a kázali po celé obydlené zemi, v mnoha národech a zemích. Kdo vytvářel „třidu otroka“, jedinečnou kolektivní skupinu, která sloužila jako Boží výlučný sdělovací prostředek, a dodávala „ten samý duchovní pokrm“ všem opravdovým křesťanům, kteří kdy žili na různých místech celého světa, v průběhu tří set let druhého, třetího a čtvrtého století našeho letopočtu?

Strážná věž se nijak o zjištění totožnosti tohoto zásadního sdělovacího prostředku v té době nepokouší. Jako důvod uvádí, že odpadlictví tak „zahalilo“ totožnost třídy „věrného a rozvážného otroka“, že není možné ji určit.⁵ Pro pořádek tedy zaznamenejme, že existence jedinečného sdělovacího prostředku pro toto období je pouze předpokládána. Jak to bylo dál?

⁴ Ve *Strážné věži* z 15. září 1983 se na stranách 19, 20 (česky 1. června 1984, strany 20, 21) tvrdilo, že od Letnic dohlíží Kristus na to, že „všichni mají dostávat týž duchovní pokrm“ skrze „kolektivní třidu „věrného správce““.

⁵ *Strážná věž* z 1. března 1981, strana 26 (česky 16/1981, strana 18, samizdat).

Dějiny náboženského vývoje od čtvrtého století dále rozhodně nejsou neznámé. Naopak, jsou tak podrobné, že nám poskytují docela úplný obraz toho, jak krok za krokem docházelo k formování všeobecné organizace katolické církve. Z dějin katolické církve je také zcela patrné, že nesusouhlas s její politikou byl hojný, následovaný odštěpením mnoha náboženských skupin, a později vedoucí k reformaci a vzniku různých protestantských denominací. Ale ani v této podrobně zmapované době nelze najít nic, co by bylo přijatelné pro dnešní představu Strážné věže o ojedinelé, stále působící třídě „věrného a rozvážného otroka“, homogenní, pevně semknuté kolektivní skupině, která by v průběhu patnácti následujících století byla jediným věrným zdrojem duchovního pokrmu pro nespočetné generace opravdových křesťanů v různých místech světa.

Je pravda, že *Strážná věž* přináší články o úloze některých náboženských skupin ve středověku. Například o Valdenských, Lolardech a jiných křesťanech, a že alespoň náznakem připouští, že by se v těchto skupinách mohli nacházet opravdoví křesťané té doby, což by je teoreticky mohlo postavit do úlohy „věrného a rozvážného otroka“.⁶ Bylo běžné, že součástí víry stoupenců těchto skupin byla víra v trojici, nesmrtnost duše a podobné „falešné“ nauky, které *Strážná věž* odsuzuje jako kardinální omyly v úsudku. Dále platí, že tyto společnosti byly vesměs lokální, s působností v jedné oblasti, a zcela výjimečně se jednalo o mezistátní rozsah. Nic, co o těchto bratrstvích víme, nesvědčí o tom, že by působila jako mezinárodní sdělovací prostředek přinášející jednotný duchovní pokrm pro zasvěcené. Pokud se nechceme smířit se skutečností, že by všechna „pšenice“ ze světového pole byla soustředěna do jedné oblasti nebo do několika málo zemí, pak by ale taková mezinárodní činnost byla nutná.

A tak než se vracet zpět řadu století, aby se mohlo alespoň naznačit, že tím důležitým článkem v řetězu vedoucímu ke třídě otroka by mohli být například novokřtění (anabaptisté), účelnější by mohlo být detailně prozkoumat 18. nebo 19. století, která již informacemi doslova oplývají.⁷ Nebylo by rozumné přinést důkazy o tom, že když Russell v roce 1881 založil Společnost Strážná věž, napojil se přímo na „věrného a rozvážného otroka“ aktivního v jeho době? Jaké jiné období v dějinách Strážné věže by mohlo být vhodnější pro podrobné prozkoumání než doba, která bezprostředně předchází jejímu založení?

ŘETĚZEC NEVIDITELNÝCH ČLÁNKŮ

Tvrzení Strážné věže o jejím nástupnictví v roli věrného a rozvážného otroka by vyžadovalo nepřetržitý řetězec po sobě jdoucích generací pevně provázané třídy otroka, na jehož konec se

⁶ Viz *Strážná věž* z 1. srpna 1980, strany 24–28 (česky 2/1981, strany 15–18, samizdat); z 1. srpna 1981, strana 15 (česky 2/1982, strany 7–10, samizdat). Starší publikace *Theocratic Aid to Kingdom Publishers (Teokratická pomoc pro zvěstovatele Království)* na straně 307 šla až tak daleko, že o Valdenských napsala: „Je zcela zřejmé, že raní Valdenští byli věrnými svědky Jehovovými“. „Dokladem“ toho zjevně byl jejich nesusouhlas s naukami katolické církve ohledně svatých, očištění, bohoslužeb, tradic, papežské nadřazenosti, papežských odpustků a neřestí a kněžského celibátu. S těmito věcmi ovšem nesusouhlasí téměř všechna protestantská náboženství.

⁷ *Strážná věž* z 15. listopadu 1987, strany 21–23 (česky 14/1988, strany 35–39, samizdat) rozebírá církve anabaptistů a zdůrazňuje přitom vše, co je podobné, a potlačuje nebo zcela ignoruje hlavní rozdíly oproti svědkům.

jako poslední článek napojí Charles Taze Russell a Společnost Strážná věž, kterou založil. Když se zajímáme o Russellův život, zjišťujeme, že se ve svém mládí oddělil od všech náboženských organizací, protože ztratil víru v jejich účinnost. Později se zúčastnil shromáždění adventistů, ale podle jeho vyjádření tito věřící pouze obnovili jeho „kolísající víru“ v božskou inspiraci Bible. Russell nakonec ve svých 18ti letech spolu se svými společníky založil „nevelkou skupinku za účelem studia Bible“.⁸

Nezasvěcený člověk by ze zpráv z Russellova mládí mohl usoudit, že adventisté v té době představovali „věrného a rozvážného otroka“, protože Russell ochotně přiznává, že mu v biblickém poznání pomáhali muži z jejich řad, za všechny jmenujme alespoň George Storrsa a George Stetsona. Russell ani nijak nezakrývá, že uvěřil časovým proroctvím (včetně roku 1914) na základě rozhovorů a spolupráce s dalším významným adventistou, N. H. Barbourem, a že se stal jeho redakčním kolegou v Barbourově časopise *Posel jitra*.⁹ V protikladu k této prokazatelné spolupráci kniha *Boží tisícileté království se přiblížilo* na straně 186 vyzdvihuje nezávislost Russellovy studijní skupiny těmito slovy:

Tricet let poté nacházíme nepatrnou skupinu mužů, kteří nejsou spojeni ani s adventisty, ani s žádnou jinou náboženskou sektou křesťanstva, jak studují Svatá Písma v Pittsburghu, ve státě Pensylvánii, ve Spojených státech amerických. Jejich studium je záměrně nezávislé, aby se vyhnuli pohledu na Bibli sektářskými očima.

Russell se ostatně sám vyjádřil, že mu „adventistické hnutí nepomohlo najít ani jednu biblickou pravdu“, a je v publikacích schválených Společností běžně zobrazován jako muž, který se spoléhá jen na svou Bibli, kterou studuje nezávisle a v hlubokém soukromí.¹⁰ Tento nezávislý způsob studia Bible je dnes Společností odsouzený jako opovážlivost, slepá ulička a odmítání Božího sdělovacího prostředku, jako protiklad způsobu, podle kterého Bůh v dějinách poskytoval porozumění svého slova pouze prostřednictvím organizace. Připomeňme prohlášení Společnosti, podle kterého:

... Bible je organizační knihou, která náleží křesťanskému sboru jako organizaci, nikoli jednotlivcům, bez ohledu na to, jak upřímně tito lidé mohou věřit, že mohou Bibli vykládat. A právě z těchto důvodů je **nemožné Bibli správně porozumět, aniž bychom měli na mysli Jehovovu viditelnou organizaci**.¹¹

⁸ Viz kniha *Jehovah's Witnesses in the Divine Purpose (Svědkové Jehovovi v Božím předsevzetí)*, strana 14 a kniha *Faith on the March (Věra na pochodu)*, strany 19 a 20.

⁹ *Hnutí druhého příchodu si ve skutečnosti nevytvořilo žádnou sjednocenou organizaci, ale bylo to v podstatě roztržštěné hnutí jen s volným spojením mezi jednotlivými skupinami. Mnoho zdrojů publikovalo v různých, nepropojených časopisech.*

¹⁰ *Jehovah's Witnesses in the Divine Purpose (Svědkové Jehovovi v Božím předsevzetí)*, strany 14, 15; kniha *Faith on the March (Věra na pochodu)*, strany 19 a 20. Je sice pravdou, že hnutí druhého příchodu nepomohlo Russellovi k nějaké jednotlivé pravdě, ale jistě mu poskytlo mnoho myšlenek, včetně pohledu na rok 1914. Navíc adventisté druhého příchodu vydávali několik časopisů, např. Storrsův *Bible Examiner* nebo Barbourův *Herald of the Morning (Posel jitra)*, které se obsahem velmi podobaly Russellově *Sionské Strážné věži*.

¹¹ *Strážná věž* z 1. října 1967, strana 587.

Oficiální historie organizace je popsána v knize *Jehovovi svědkové v Božím předsevzetí*. Zde se na straně 17 o Russellovi dovidáme:

Nezaložil nové náboženství, a nikdy o sobě v tomto smyslu nemluvil. Vzkřísil velkolepé pravdy, kterým vyučoval Ježíš a apoštolové, a uvedl je do plného světla 20. století. Netvrdil o sobě, že by obdržel zvláštní zjevení od Boha, ale dokazoval, že jeho doba byla Božím ustanoveným časem pro to, aby Bible byla správně pochopena, a že mu bylo dovoleno, v důsledku jeho služby a na prostého zasvěcení se Pánu, aby Bibli porozuměl.

Ron Frye, o kterém jsem se zmínil dříve, věnoval mnoho času studiu tohoto období. O výše uvedených prohlášeních pak napsal:

Tato prohlášení jsou nezákladnějším pramenem počátků Biblické a traktátní společnosti Strážná věž, jak je podáván jejími vlastními dějepisci. Tento úhelný stavební kámen ale *nekompromisně zamítá* pozdější, pečlivě propracovanou teorii o původu tak zvané třídy věrného a rozvážného otroka. Neboť kolem roku 1880, kdy mladý muž jménem Charles Taze Russell zahájil svá nezávislá biblická studia, třída tohoto věrného a rozvážného otroka měla být v činnosti po období předcházejících osmnácti století.

Otázka nutně zní: Kde byl sbor věrného a rozvážného otroka? Bylo vůbec myslitelné, aby Russell vzkřísil velkolepé pravdy Ježíše a apoštolů *nezávisle na sdělovacím prostředku* Jehovovy pozemské organizace? Navíc, jestliže Společnost Strážná věž trvá na tom, že věrný a rozvážný otrok nikdy nepřestal dodávat duchovní pokrm ostatnímu služebnictvu, a jeho úloha bez ustání přecházela z generace na generaci, *jak vůbec mohlo dojít k situaci, ve které bylo zapotřebí velkolepé pravdy Ježíše a apoštolů najednou obnovovat?* Nebylo by to nutné, pokud by byl správný předpoklad týkající se věrného a rozvážného otroka.

Nejvěrnější výpověď snad nalezneme v Russellově vlastním díle. Ve *Strážné věži* z 1. října 1909, ze které jsme citovali ve 4. kapitole, Russell nechává své „přátele“ zdůraznit, že jejich dědové a otcové i oni sami *po celé generace* pravidelně chodili na biblické kurzy a jiná studia, aniž by jim to nějak prospělo. A to tak dlouho, dokud jim Pán, prostřednictvím Společnosti, kterou Russell založil, vedl a ovládal, neposlal do rukou „klíče k Bibli“. Teprve potom jim mohlo zazářit světlo. Připomeňme, že podle současného učení Společnosti „věrný a rozvážný otrok“ od letnic roku 33 n.l. nikdy nepřestal na světě aktivně působit jako pevně semknutý sbor Kristových pravých následovníků, a dokázal přesné poznání o Bohu přenášet z generace na generaci. S tímto vědomím položme následující otázku: Kde se nacházel otrok v době těchto lidí a jejich předků? Byly jejich generace nějak vynechány? Russell evidentně nevěřil tomu, že by někde měla být nepřetržitá řada tříd otroků naplňujících biblické podobství u Matouše ve 24. kapitole. Jak by on sám mohl být částí poslední třídy takového otroka, když její dějinnou existenci vůbec nepřipouštěl? Russell byl zcela zřejmě přesvědčen, že „věrný a rozvážný otrok“ se poprvé na scéně objevil za jeho dnů, a nenechává nikoho na pochybách, že on sám pro žádné poučení ke „třídě věrného a rozvážného otroka“ nikdy nešel.¹²

¹² Ve *Strážné věži* z 15. dubna 1904 Russell důkladně argumentuje proti myšlence „složeného služebníka“ neboli „třídy“, a ve prospěch konkrétního jednotlivce jako „věrného a moudrého sluhy“.

Ron Frye vyzdvihuje význam této skutečnosti touto úvahou:

Zřetelně vidíme, že dějiny vzniku svědků Jehovových závažně kontrastují s ústředním dogmatem Společnosti Strážná věž o nezbytnosti věrného a rozvážného otroka. Pokud svědkové chtějí ospravedlnit svůj autoritářský správní systém, musí zároveň dokazovat, že Jehova organizaci používá jako pozemský sdělovací prostředek, který všichni musí přijmout, a jemuž se musí podřídit. Jejich argumentace ale neobstojí, pokud neprokáží, že Bůh *vždy* používal nějakou organizaci za účelem sdělení významu svého slova, a to *nepřetržitě* od letnic roku 33 n.l. Skutečností ale zůstává, že Russell se na žádnou takovou organizaci neobrátil. *Jednal nezávisle, o své vlastní vůli.*

Strážná věž vyvíjí enormní úsilí, aby prokázala, že Ježíš Kristus nikdy v minulosti nejednal, a proto ani dnes nejedná, s lidmi, kteří by působili nezávisle na organizaci a nevyužívali jí jako jedinečného sdělovacího prostředku. Toto učení ale vede k neudržitelnému stanovisku, protože literatura Společnosti uznává, že Kristus v případě Russella jednal opačně – jako s jednotlivcem odděleným od všech organizací. Jestliže chceme být objektivní, můžeme připustit, že je obtížné najít komplexní pohled a vyčerpávající informace o stoletích bezprostředně následujících po smrti apoštolů. Tato objektivita ale zároveň vyžaduje, abychom uznali, že padesátá léta 19. století naopak poskytují dostatek materiálu k tomu, abychom měli poměrně přesnou představu o tom, co se na náboženském poli odehrávalo. Přesto v této době nenacházíme žádný spojovací článek mezi generací „otroka“, která měla Russellovi přecházet, a Russellem samotným. Tak publikace Strážné věže mohou poukázat pouze na křesťany z prvního století jako na první článek v údajném řetězci „otroka“, a pak až rovnou na Společnost Strážná věž jako na poslední článek v tomto řetězci. O všech ostatních spojovacích člancích musíme jenom *předpokládat*, že existovaly, protože doložit je prostě nelze. Navíc je nabíledni, že Společnost ve své vlastní literatuře obrací vnívací základní argument pro svoji autoritu, když uvádí, že organizace Strážná věž začala *nezávislým jednotlivcem*. Při podrobnějším pohledu připomíná pečlivě vybudovaná nauka o „věrném a rozvážném otrokovi“ domeček z karet, který se hroutí svojí vlastní vahou.

„TRÍDA OTROKA“ A SVĚTLO, KTERÉ SVÍTÍ STÁLE VÍCE

Ron Frye rovněž rozpoznal, že nesnáze Strážné věže se velmi násobí tím, jak organizace bez ustání používá Příklad 4:18. Text tohoto příkladu zní: „Ale stezka spravedlivých je jako jasné světlo, které svítí stále více a více, dokud nebude pevně založen den“, a svědkové jej uplatňují, kdykoli dojde k nějakým naukovým objasněním nebo změnám ve výkladu Bible.¹³

I v tomto případě zaujímá Společnost Strážná věž stanovisko, které se prokazuje jako dvousečný meč. Na jedné straně vysvětluje, že „světlo svítí stále více a více“, a na druhé straně dokazuje, že odpadnutí způsobilo tak velkou a staletí trvající temnotu, že to byl až Russell, a potažmo Společnost Strážná věž, kdo musel „vzkřísit velkolepé pravdy, které vyučoval Ježíš a jeho apoštolové“. Strážná věž se dosud ani jednou nepokusila sjednotit tato

¹³ Z kontextu vyplývá, že daný text nelze ve skutečnosti takto uplatnit, ale že poukazuje na životní běh spravedlivého člověka, jeho cestu bohubilého chování oproti „cestě ničemných“. Viz verše 14–17, 19.

protichůdná tvrzení a pokračuje ve výkladu, podle kterého „jasné světlo svítí stále více a více“. Jeden z příkladů nacházíme ve *Strážné věži* z 15. července 1960, na straně 435 (česky 2/1961, samizdat):

¹⁴ V proudu času sbor třídy otroka zásobil duchovním pokrmem své jednotlivé členy, věrně a rozvážně. Tak tomu bylo od letnic 33 n.l. až dosud, vždy s láskou a pečlivostí. Ano, „čeled“ byla **vyživována stále lepším duchovním pokrmem, který ji pomáhal držet krok se „světlem, které svítí stále více a více**, dokud nebude pevně založen den“. (Př. 4:18) Jak řekl Ježíš, to se ukázalo být „pokrmem v pravý čas“.

Ron Frye tento názor komentuje takto:

Podle tohoto vyjádření byl otrok vždy sycen nejenom zdravým duchovním pokrmem, ale byl vždy sycen *stále lepším duchovním pokrmem*. Vyživování se nikdy neobracelo do minulosti, ani nezůstávalo stát na místě, ale *vždy docházelo k duchovnímu pohybu směrem vpřed, tak jak narůstalo světlo pravdy*. Toto je pečlivě vypracovaný teoretický základ nauky Společnosti Strážná věž o věrném a rozvážném otrokovi z Ježíšova podobenství u Matouše 24. Podle jejího učení otrok začal existovat o letnicích roku 33 n.l., a působil v dějinách nepřetržitě až do naší doby, která zahrnuje i konec světa. Po celou tuto dobu otrok sytil své členy stále lepším duchovním pokrmem, protože, jak doba postupovala, byl stále více osvětlován. Je třeba proto nalézt odpověď na otázku, zda a jak do sebe zapadají teoretický předpoklad nauky o věrném a rozvážném otroku a praktické události z historie Biblické a traktátní společnosti Strážná věž. Jsou v souladu? Co nalezneme, když budeme trvat na historických důkazech uvedeného naukového výkladu? Pokud praktické dějiny Společnosti v tomto bodu neodpovídají jeho teoretickému východisku, pak se prokazatelně jedná o chybnou teorii.

Pokračujme v rozboru výkladu Společnosti. Jestliže se jedná o oprávněné tvrzení, potom – počínaje prvním stoletím – každé následující století by muselo být svědkem rostoucího porozumění v doktrinálních aspektech, a každá generace otroka by té následující musela nauky předávat v osvětenější, správnější podobě. Což by ovšem znamenalo, že například v době Valdenských a Lolardů, ve 13. a 14. století by biblické poznání mělo být na vysoké úrovni. Také by to znamenalo, že kolem roku 1870, v době nástupu C. T. Russella, by světlo, kterým měla disponovat třída otroka v té době, zářilo tak jasně, až by oči přecházely.

Znovu připomenu, co řekl člen vedoucího sboru, Karl Klein, a co bylo později otištěno ve *Strážné věži* z 15. února 1981 (česky 15/1981, samizdat):

Nelze o tom pochybovat. Všichni potřebujeme pomoc při studiu Bible, a **nemůžeme tuto biblickou pomoc najít jinde, než uvnitř organizace „věrného a rozvážného otroka“**.

Pokud toto prohlášení skutečně vyjadřuje neměnnou zásadu, podle které Bůh vede své služebníky, pak tato zásada byla platná i v Russellově době, a on jistě musel vidět oslnivé světlo, které vyzářovalo z díla a existence věrného a rozvážného otroka, a nic mu nemohlo bránit, aby

¹⁴ *Kniha Krize svědomí, strany 134, 152–179.*

z této záře čerpal. Ale publikace Strážné věže píše o tom, že Russell tento krok nikdy nepodnikl. Naopak, jednal ve zcela nevysvětlitelném protikladu k této nauce, a počínal si jako fenomenální jedinec, zcela vyjmutý ze železného pravidla, podle kterého všichni museli čerpat poznání od otroka – zatímco on tak neučinil, a přesto mohl Bibli správně porozumět!

Uzavřeme tuto část logickým konstatováním, že Russell a jeho společníci nevyhledali pomoc třídy „věrného a rozvážného otroka“, protože žádná neexistovala – ani v jejich době, ani v předcházejících osmnácti stoletích. Museli vytvořit vlastní nezávislou studijní skupinu, jak je opětovně zdůrazňováno ve *Strážných věžích*. Vzhledem k Ježíšovu slibu danému jeho učedníkům „Budu s vámi až do skonání světa“ to pak znamená, že poté, co je z nebe Ježíš po dobu osmnácti století vedl, podporoval je, žehnal jim a chránil je, všichni jeho opravdoví učedníci, praví křesťané, se vešli do malé skupinky Američanů, která se scházela v pensylvánském městě Pittsburghu. K takovému absurdnímu tvrzení musíme dospět, pokud dotáhneme učení organizace až do úplného konce.

JAK VĚRNĚ POSKYTOVAT POKRM V PRAVÝ ČAS

Oficiální nauka společnosti svědků Jehovových uvádí, že nejpозději do roku 1919 Ježíš pověřil osoby přidružené k organizaci Strážná věž vykonáváním činnosti věrného a rozvážného otroka, a ustanovil je jako svůj sdělovací prostředek. Kniha *Boží tisícileté království se přiblížilo*, napsaná Fredem Franzem a vydaná v roce 1975, na straně 350 vysvětluje, které faktory Ježíš při výběru otroka bral v úvahu:

Spornou otázkou bylo poskytování pokrmu, **pravého pokrmu, v pravý čas. Podle toho měl Pán, který se právě vrátil, vydat své rozhodnutí.** Nuže, jak bude pohlížet na skupinu křesťanů, nenáviděných a pronásledovaných v mezinárodním měřítku? (Mat. 24:9) V průběhu dějin až do roku 1919 se velmi namáhali, aby poskytovali „pokrm v pravý čas“ „domácnosti víry“ neboli „čeledi“ nebeského Pána. Dělalí to navzdory zásahům pronásledovatelů a válčících národů. Pán pohlížel jak na **pravidelnost** poskytování pokrmu, **tak na jeho kvalitu**. V obou těchto ohledech sbor nenáviděných, pronásledovaných křesťanů, kteří vždy usilovali o to, aby byli věrnými otroky Ježíše Krista, ve zkoušce obstál.

Ze všech náboženských skupin působících po celém světě „obstála ve zkoušce“ jediné organizace, která tiskla a rozšiřovala publikace Strážné věže. Obsah těchto publikací byl vydavateli označen jako duchovní pokrm, a bylo přitom upřesněno, že se jedná o „pravý pokrm v pravý čas“. Ježíšem byla sledována „jak pravidelnost poskytování pokrmu, tak jeho *kvalita*“. Jaké důkazy organizace předkládá, když si činí nárok na to, že v té době s Božím slovem zacházela věrně a rozvážně, že kvalita pokrmu, který poskytovala, byla nesrovnatelně vyšší než kvalita pokrmu, který byl k nalezení jinde, a že její pokrm byl nesporně „pravý a v pravý čas?“

Uvažujte, prosím, o některých příkladech aktuálního duchovního pokrmu, podávaného Strážnou věží v období zkoušky, které podle údajů Společnosti skončilo rokem 1919.

PŘÍKLADNÁ ROZVAHA NEBO ŽALOSTNÁ NEROZVÁŽNOST?

V hojnosti slov nechybí přestupek, ale ten, kdo ovládá své rty, jedná rozvážně.

— *Přísl. 10:19.*

Kniha *Krise svědomí* podrobně doložila, jak po smrti C. T. Russella v roce 1916 *Strážná věž* neochvějně obhajovala přesnost časových proroctví týkajících se let 1799 (začátek „posledních dnů“), 1874 (začátek Kristovy „neviditelné přítomnosti“), a 1878 (Kristus se chopil královské vlády a začala doba jeho soudu), zatímco tápala ohledně volby správných slov vzhledem k neuskutečněným proroctvím spojených s rokem 1914.¹⁴

Zaměříme se nyní na události roku 1917 a nezapomeňme přitom, že Ježíš Kristus, podle dnešního oficiálního učení Společnosti již v *tomto roce vládl jako Král celé tři roky*. V průběhu roku 1917 *Strážná věž* vydala knihu *Ukončené tajemství*. Tato kniha byla při svém vydání označena jako „poselství pro danou chvíli“. Podle zásady „světlo svítí více a více“ to měla být kniha, ve které bylo soustředěno všechno pronikavé světlo té doby, naplněná kvalitním duchovním pokrmem. Kniha, kterou nedávno nastolený Král, Ježíš Kristus, mohl použít jako hodnotný příklad, když se rozhodl vybrat sdělovací prostředek, ohledně kterého by měl jistotu, že bude podávat kvalitní duchovní pokrm. Dobře si povšimněme, jaká jsou v knize vyslovena proroctví pro rok 1918 a 1920 v komentáři ke Zjevení 16. kapitole a Ezekieli 24. a 35. kapitole:

258 Ukončené tajemství

Dal jí pohár vína [Jeho] hněvu. – Víno z vinné révy země. – Zj. 14:17–20; Jer. 8:14; Iz. 51:17–20; Jer. 25:26–28; Zj. 18:6.

16:20 A každý ostrov uprchl. – **Dokonce každá republika zmizí na podzim roku 1920.**

A hory nebyly nalezeny. – **Každé království na zemi pomine, bude pohlčeno anarchií.**

16:21 A spadlo z nebe na lidi. – Řecky „Ty muže“, neboli na ctitele zvířete a jeho obrazu, to jest duchovenstvo.

Velké krupobití z nebe. – Pravda, ve zhuštěné formě, s ničivou silou. Závěrečné prohlášení, jak sedmý svazek *Studii Písem* účinkuje na ctitele zvířete a jeho obrazu. – Zj. 11:19; Iz. 28:17; 30:30; Ez. 13:11; Joz. 10:11.

Každý kámen vážil asi talent. – 113 liber. (Mal. 3:10) Další pohled na to, jak sedmý svazek *Studii Písem* účinkuje na ctitele zvířete a jeho obrazu, se nalézá v popisu poslední egyptské rány, smrti prvorozených, Exodus 11. a 12. kapitola ...

Tři dny, ve kterých faraónovo vojsko pronásledovalo Izraelity v poušti, jsou předobrazem let 1917 až 1920, ve kterých všichni faraónovi poslové budou pohlčeni v moři anarchie. Kola se odlomí od jejich válečných vozů – organizací.

24:24 Nebo jest vám Ezechiel zázrakem. Všecko, což on činí, budete činiti, a když to přijde, tedy zvíte, že já jsem Panovník Hospodin. (KB) – **Tiché utrpení v srdci pastora Russella se mělo stát znamením pro křesťanstvo. Jeho trpká zkušenost v této souvislosti se brzy stane trpkou**

zkušeností všeho křesťanstva; a „až se to stane“ poznají, že Jehova Bůh je nejvyšší, a za všemi soudy času tísňe.

PASTOR RUSSELL JE MRTEV, A PŘESTO OPĚT MLUVÍ

24:25, 26. Ty pak synu člověčí, zdali v [ten] den, když já odejmu od nich sílu jejich, veselé okrasy jejich, žádost očí jejich, a to, po čemž touží duše jejich, syny jejich i dcery jejich, [Zdali] v ten den přijde k tobě ten, kdož uteče, vypravuje tu novinu? (KB) – **V roce 1918, kdy Bůh v masovém měřítku zničí církve a jejich milióny členů, ti, kteří přežijí, začnou číst v díle pastora Russella, aby pochopili, co znamená pád „křesťanství“.**

35:14 Takto praví Panovník Hospodin: Jakž se veselí všecka ta země, [tak] pustinu učiním z tebe. (KB) – Až nastane Doba obnovení všech věcí, jedna věc nebude obnovena, socialistické hnutí práce. Až se celá společnost lidí bude radovat z nového pořádku věcí, dojde k věčnému a naprostému zničení socialistického státu.

35:15 Jakž se veselíš nad dědictvím domu Izraelského, protože zpustl, tak učiním i tobě. Pustinou budeš, ó horo Seir, i všecka země Idumejská naskrze, i zvědít, že já jsem Hospodin. (KB) – Všichni tělesně smýšlející odpadlíci od křesťanstva, kteří se dávají do holportu s radikály a revolucionáři se budou radovat nad **zničením křesťanstva v roce 1918. Ne dlouho, protože Bůh také zničí úspěšné socialistické hnutí; úplně je zničí, „všecky je zničí“.** Nezástane ani jedna výspa socialistického hnutí, která by přežila běsnění celosvětové anarchie, která svět zasáhne na podzim roku 1920. (Zj. 11:7–13)¹⁵

Kniha se zaměřila na výklad Ezekiela a Zjevení. Vše, co se týkalo Ezekiela, bylo uplatněno na pastora Russella, který byl nazván novodobým Ezekiílem. Nehledě na nesplněná proctví datovaná do let 1918 a 1920, uvažujme nad tím, jak kniha *Ukončené tajemství* vysvětlila Zjevení 14:20. Komentář k tomuto verši je typický pro „duchovní pokrm“ obsažený v této publikaci. Takto zní komentovaný biblický verš v *Překlada nového světa*:

A vinný lis byl šlapán za městem, a z vinného lisu vyšla krev až po uzdy koní na vzdálenosti tisíce šesti set stadií.

Kniha používá Rotherhamův překlad, který místo „tisíc šesti set stadií“ uvádí „tisíc dvě stě stadií“, a na straně 230 vysvětluje:

Na vzdálenost tisíc a [šest] DVOU set stadií. V žádném případě to nemůže být vykládáno jako 2100 milí bitevní linie světové války. Furlong neboli stadion není míle, a je to mimo město, zatímco bitva se odehrává ve městě. Viz Rotherhamův překlad.

¹⁵ Kniha *The Finished Mystery (Ukončené tajemství)*, vydání z roku 1918, strany 258, 485, 542. Ve vydání z roku 1924 byla data uvedena v těchto citátech téměř bez výjimky odstraněna.

Jeden stadion je 606 a 3/4 anglických stop; 1200 stadií je 137,9 mílí.

Na tomto svazku *Studii Písem* se pracovalo v městě Scranton ve státě Pensylvánie. Jakmile práce byla dokončena, byla zaslána do betelu. Polovina práce byla vykonána v průměrné vzdálenosti 5 domovních bloků od nádraží Lackawanna, druhá polovina práce byla dokončena ve vzdálenosti 25 domovních bloků. Ve Scrantonu se na vzdálenost jedné míle nachází 10 domovních bloků. Z toho vyplývá, že průměrná vzdálenost k nádraží je 15 domovních bloků, neboli 1,5 míle.

Vzdálenost mezi Scrantonem v Pensylvánii a konečnou železniční stanicí ve městě Hoboken ve státě New Jersey je podle železničních řádů 143,8 míle, a za tento počet mílí pasažéři také platí jízdné. Avšak v roce 1911, nákladem 12,000,000.00 USD, Lackawanna Railroad Company dokončila nyní slavnou zkratku, a ušetřila tím 11 mílí. Ode dne, kdy byla zkratka dokončena, železničáři si vlastně mohou počítat o 11 mílí méně, než jízdní řády uvádějí, a proto současná čistá vzdálenost je ve skutečnosti 132,8 míle.

Vzdálenost přívozu mezi stanicí v Hobokenu a stanicí v Barclay street v New Yorku je 2 míle.

Vzdálenost mezi Barclay street v New Yorku a přívozní stanicí Fulton v New Yorku je 4 800 stop neboli 0,9 míle.

Vzdálenost z přívozní stanice v Barclay street v New Yorku do přívozní stanice Fulton v Brooklynu je 2000 stop neboli 0,4 míle.

Vzdálenost z přívozní stanice Fulton v Brooklynu do betelu v Brooklynu je 1 485 stop neboli 0,3 míle.

Sečteme-li 132,8 a 1,5 a 2 a 0,9 a 0,4 a 0,3 dostaneme opět číslo 137,9 mílí, což je nejkratší vzdálenost z místa, kde byl andělskými posly šlapán vinný lis Pána, bez jehož vedení a pomoci by práce na tomto svazku nebyla možná.

Podobnou „hodnotu“ má i pasáž, kterou kniha nazývá „opraveným překladem Joba 40:15 až 41:34“, s následným komentářem na stranách 84 až 86. Kniha Job se v těchto verších zmiňuje o „behemotovi“ a „leviatanovi“. Oba dva termíny jsou dnes překládány (jak Strážnou věží, tak mnohými jinými) jako *hroch*, respektive *krokodýl*.¹⁶ Doporučuji každému, aby si příslušnou pasáž nejprve přečetl v Jobovi, a pak se věnoval „opravenému překladu“, jak jej v knize *Ukončené tajemství* provedl jeden ze společníků pastora Russella. O „behemotovi“ čteme:

Následující řádky představují „opravený překlad Joba 40:15 až 41:34“, a pochází z pera jednoho z následovníků pastora Russella: „Pohled' na toho s velkým žárem (stacionární parní stroj) kterého jsem stvořil, aby byl s tebou; bude žrát píci (rašelinu, dřevo, uhlí) jako dobytek. Pohled' na sílu, která je v jeho bedrech (pláty kotle), a na moc, která je v částech ohnutých do kruhu (plášť kotle) jeho břicha. Jeho ocas (komín stroje – naproti zásobárně s uhlím) se napřímí jako cedr; šlachy jeho stehen (spojovací tyče, táhla) jsou stažené k sobě. Jeho kosti jsou měděné válce; jeho pevné kosti (mříže roštu) jsou jako pruty z tepaného železa. Je nejmocnějším ze způsobů moci. Ten kdo ho učinil (Pán) může přimět svůj meč (Slovo), aby se k němu přiblížil (odkrylo ho). – Izajáš 27:1, 2. Odpočívá pod skrovným přístřeškem (parní plášť) přikryt pokrývkou z rákosí (jutou) a hlínou (malta) Údolní vrby (stromy nad přístřeškem) jej obklopují. Pohled' (jako čerpadlo) vypije valící se řeku, aniž by se nějak zvlášť namáhal. Proto mu lidé důvěřují, (že udrží jejich sklepy

¹⁶ Viz například překlady těchto pasáží v *An American Translation, New American Bible* (poznámky pod čarou), *Jerusalem Bible a Revised Standard Version*.

suché), i kdyby se Jordán vylil z břehů. Vyprskne ho svými stříkačkami s pomocí vodních uzávěrů a perforované hubice.

Autor se pak věnuje popisu leviatana. Na rozdíl od behemota, jehož popis vykládá jako popis *stacionárního parostroje*, který se používá například v mlýnech nebo továrnách, leviatana pokládá za *lokomotivu!*

„Můžeš natáhnout leviatana (lokomotivu) hákem (samočinným spráhlem) nebo osidlem (čepovou spojkou), které způsobí, že jeho jazyk (nárazníkové spráhlo) klesne dolů? Můžeš umístit nosní kroužek (píst) do jeho nozder (válců) nebo propíchnout jeho tváře (konce pístu) holí (pístnicí)? Bude tě mnohokrát prosit, abys (nestál na trati)? Nebo k tobě bude mluvit tichým hlasem (když zahvízdá na parní píšťalu)? Uzavře s tebou smlouvu, abys ho vzal za služebníka navždy (aniž by byl opravován)? Budeš si s ním pohrávat jako s ptáčkem (nutit ho hvízdát na povel)? Nebo ho spoutáš (zotročíš) pro své dívky (abys je mohl vzít na piknik nebo na sjezd)? Obchodní společnosti (složené z akcionářů) na něm budou hodovat (ze zisku, který přinese); budou se o něj dělit mezi spekulanty – Žalm 74:14. Naplníš jeho kůži špičatým železem (šrouby) a jeho hlavu rybářskou kajutou (kabinou podobnou kabinám na rybářských lodích). Polož na něj svoji ruku, buď si vědom sváru (vření uvnitř kotle), a už se na nic neptej. Pohleď, když jeho smělost (kotel) bude oklamána (nedostatečně zásobena vodou), neroztříští se okamžitě jeho mohutná konstrukce (výbuchem)? Není nikdo tak chrabří, aby jej dráždil (jel s ním jel plnou rychlostí), a žádný se před něj nepostaví (aby byl přejet). Kdo se s ním bude měřit a obstojí (předběhne ho)? Pod širým nebem není nikoho, soutěží sám se sebou.

Nepřejdu mlčením jeho jednotlivé části, ani zdroj jeho mohutné síly, ani nádheru jeho vybavení. Kdo může strhnout vnější část jeho pláště? Kdo může proniknout mezi dvojí vrstvou jeho štítu (překrývajícími se částmi plechů parního kotle? Kdo může násilím otevřít dveře jeho štítu (konce kotle)? Řady jeho zubů (nýtů) nahánějí hrůzu. Jeho síla závisí na vrstvách štítů (dílech jednotlivých plátů), které jsou neprodyšně zapečetěny (utemovány). Jeden na druhého navazují, takže ani sykot vzduchu (pára) mezi nimi neunikne. Jeden těsně přiléhá ke druhému; jsou svařeny k sobě a nelze je od sebe odtrhnout. Když kýchne (když vyfukuje páru z válců), zazáří světlo, kužel světla prostupující množstvím par: a jeho oči (přední světla) budou jako oční řasy jitra (jako paprsky světla vycházejícího slunce). Z jeho úst (dvířka do topeniště) vyšlehnou planoucí pochodně a (z komínu) vyletí jiskry. Z jeho nozder (válce) se vyvalí pára jako z kotlíku nebo z velkého kotle. Jeho nadechnutí (umělý tah) oživí žhnoucí uhličky, a z jeho úst vyšlehne plamen. V jeho šíji přebývá jeho síla a pustina zatančí radostí (stane se kvetoucím společenstvím lidí) v jeho přítomnosti. Jednotlivé části jeho těla jsou spolu spojeny; všechny jsou na něm upevněny; žádná se nebude viklat. Jeho srdce bude zatvrzeno, podobno kameni, a bude tak tvrdé jako kus spodního (kamene). Když se valí plnou rychlostí, i nejobdůbnější se bojí, že se oni sami v případě nehody ztratí. Když ho suchost rozruší (rozvzteklí), nebude mít sílu vzdorovat; klenba (topeniště) se v důsledku toho utrhne, a rovněž pancíř. Železo bude považovat za slámu a mosaz za shnilé dřevo. Lučištník jej nepřiměje k útěku; (válečné) střely se na něm změní na plevy. (Rány) kladiva se budou pokládat za plevy; zaraduje se z prohrabování topiče. Otesané (neboli zapuštěné) klády řemeslníka (pražce) jsou pod ním; vytvoří násep (nebo úvoz) v bažině. Přiměje (jako lodní motor) hlubinu (hluboká místa), aby vřela jako varný kotel (kolem jeho pohonu); přiměje moře, aby vypadalo jako vroucí mazadlo. Způsobí, že cesta za ním bude zářit; bude to, jakoby se hlubina barvila do šeda. (Žalm 104:26; Iz 27:1) Na zemi mu není rovného – jemu, který je tak utvořen, že se nemusí bát. Může dohlížet (svoji prací řídit) všechno, co je velkolepé; je vskutku králem nade všemi druhy moci.“

Proroctví Nahuma kapitola 2, verše 3 až 6 obsahuje pasáž, (ve znění *Překlada krále Jakuba*) zaměřenou proti starodávnému městu Ninive (v češtině použito znění *Bible kralické*, pozn. překl.):

Pavéza udatných jeho červená, bojovníci červcem odění, vozové jako pochodně hořící jiskřiti budou v den mustruňku jeho, a jedle hrozně třásti se budou. Po ulicích jezdití budou vozové, [a] hrčeti po ryncích; na pohledění budou jako pochodně, [a] jako blesk pronikatí budou. Sšikuje nejznamenitější své, klesnou v šiku svém, pospíší ke zdem jeho, a skryše připravována bude. Brány při řekách se otevrou, chrám se rozplyne.

Na tento sedmý svazek *Studie Písem* se čekalo dlouho a s dychtivostí. Následující se nachází na straně 93 *Ukončeného tajemství*:

(18) *Nahum* byl dalším ze svatých proroků. V posledním verši předcházející kapitoly prorokuje o Králi, který přichází s dobrým poselstvím pokoje na hříchem zatěžkanou zemi. V *Nahumovi* 2:3–6 se zaměřuje na zajímavou věc, která bude běžnou, každodenní zkušeností pro lidi žijící v době zřízeného království. Popisuje pohybující se železniční vlak (nikoli automobil, jak se někteří domnívají), a když si dáme tu práci, a vžijeme se do prorokova postavení, uvidíme přesně to, co viděl a popsal on. Prorok nejprve ze svého postavení pozoruje parní stroj, který se k němu blíží, a potom říká: „Štít [to jest věc jakási před tímto hrozným válečníkem – přední světla] je obarven na červeno [září oslnivým světlem], bojovníci [strojvůdce a topič] jsou barvy šarlatové [plameny z topeniště v noci ozařují vnitřek vozu, když topič otevírá dvířka, aby přiložil do kotle]. Váleční vozové [železniční vagóny] budou [za lokomotivami které v noci] jako pochodně hořící jiskřiti budou v den mustruňku jeho“.

Prorok poté nastupuje do vlaku a dívá se ven z okna, přičemž vidí, že zdánlivě „jedle hrozně třásti se budou [telegrafní sloupy kolem trati jakoby tancovaly]. Po ulicích jezdití budou vozové [železniční trať je pouze vypracovaná, vědecky zkonstruovaná cesta neboli silnice], a hrčeti po ryncích [typické drncání vlaku, zvuk vytvářený vzájemně spojenými vagóny]. Na pohledění budou jako pochodně [vlak v noci, ženoucí se dálavami, vypadá přesně jako ohromná letící pochodně], viz též a jako blesk pronikatí budou“. Prorokovi následně do vidění vstupuje průvodčí, který jde štípnout lístky, a proto prorok vece „Sšikuje nejznamenitější své [konduktér tráví téměř všechny svůj čas přepočítáváním pasažérů a prověřováním jejich dokladů, atd.] klesnou v šiku svém [mohou upadnout, když se vlak opravdu řítí]; pospíší ke zdem jeho [dojedou do nejbližšího města] a skryše [nádraží] připravována bude [vlak je očekáván nosiči zavazadel, expresní poštou i pravidelnými pošťáky, autobusy, které rozváží k hotelům, cestujícími, kteří zamýšlí odjet]. Brány při řekách se otevrou [lidé otevírají dveře vagónů a vystupují] a chrám se rozplyne [vlak se na chvíli vyprázdní]“.

Ve Zjevení 19:10 Stvořitel nechal zapsat, že „vydávání svědectví o Ježíšovi je to, co inspiroje k prorokování“. Dá se proto rozumně předpokládat, že „nově nastolený král“ by měl s velkým zájmem zvažovat vysvětlení proroctví a předpovědi, jež se v této knize nacházejí, a které pocházejí od organizace, která o sobě tvrdí, že je jeho vyvoleným poslem, jeho „prostředkem“ pro sdílení informací. Ve svém soudním zkoumání by zcela přirozeně posoudil toto „časové“ poselství, které údajně pocházelo od Boha, knihu nabídnutou k útěše lidstva procházejícího utrpením 1. světové války. Jak to ostatně znovu čteme ve *Strážné věži* z 15. prosince 1977 na straně 751 (česky *Strážná věž* 10/1978, samizdat):

Jejich věrnost a duchovní moudrost v Pánových službách je určujícím faktorem toho, že jsou uznáni za hodné jmenování nad jeho veškerým pozemským majetkem.

Příklady, které jsem uvedl, zdaleka nepředstavují v literatuře Společnosti žádnou výjimku. Stačí vzít do ruky *Ukončené tajemství* a začít číst, aby bylo zřejmé, že celá kniha je psána v obdobném duchu. Ale neuvedl jsem tyto příklady pouze proto, aby bylo patrné, kam až může sahát pošetilé fantazírování – a nemyslím, že bych byl ve svém soudu příliš tvrdý – lidí, jejichž mysl je orientována určitým náboženským směrem. Uvádím tyto skutečnosti, protože svědkům Jehovovým jsou předkládány vědomě zkreslené informace, kterými jsou následně utvrzováni v tom, že právě moudrost a duchovnost představitelů jejich organizace v letech 1. světové války a krátce po ní byla vysoko nadřazena jakémukoli jinému náboženskému zdroji té doby. Převážná většina svědků ani nemá možnost si ověřit, jaká byla skutečnost, protože *Strážná věž* z tohoto období nemají k dispozici. Nesmíme přitom zapomenout, že podle Společnosti Strážná věž tato doba byla historickým a nebeským předělem jak pro organizaci, tak pro celý svět, neboť právě v ní bylo v sázce, zda král konající prohlídku vybere nebo nevybere svého nového mluvčího, a jeho výběr zásadně záležel na tom, jak pravý a kvalitní byl poskytovaný duchovní pokrm. Oba autoři *Ukončeného tajemství* byli významnými členy Společnosti, a kniha sama sehrála v dějinách té doby důležitou úlohu.¹⁷ Dokonce ještě i poslední komentář Společnosti ke Zjevení, kniha *Zjevení – Jeho slavné vyvrcholení se přiblížilo!* z roku 1988 na straně 165 popisuje *Ukončené tajemství* jako „mocný komentář ke Zjevení a Ezekeleovi“. Stačí *Ukončeným tajemstvím* prolístovat, a ihned nás musí napadnout, zda ten, kdo knihu takto vzletně označil, ji vůbec kdy četl nebo o ní hlouběji uvažoval. Mám všechny důvody pochybovat o tom, zda by dnes organizace byla ochotná vytisknout dva nebo tři odstavce, natož jednu jedinou kapitolu z tohoto „mocného komentáře ke Zjevení“. Dostalo by ji to do nepříjemně trapného světla.

Přes to všechno bylo vydání *Ukončeného tajemství* v pozdějších publikacích Společnosti označeno jako milník v dějinách svědků.¹⁸ Když byla ukázána rodině v betelu, zpráva říká, že nastala situace, která se rovnala „výbuchu bomby“, po kterém následovala pětihodinová ostrá výměna názorů.¹⁹ Také se k ní vztahuje vyjádření, podle kterého postoj k ní byl chápán jako „lakmusový papírek“ věrnosti svědků v té době.²⁰

Bylo to právě vydání *Ukončeného tajemství*, které vedlo k přelíčení před federálním soudem, který Rutherforda a jeho sedm společníků poslal do vězení.²¹ Zdá se neuvěřitelné, že by někdo riskoval ztrátu svobody kvůli knize plné výroků na první pohled nedávajících smysl. Paradoxně, uvěznění, ke kterému na základě této knihy došlo, bylo později (a je až dodnes) líčeno jako událost velkého prorockého významu – na jedné straně jako jedna z příčin nespravedlivého zabití „dvou svědků“ ze Zjevení 11:3–7, a na druhé straně zároveň jako upadnutí do

¹⁷ Pisatele této knihy, C. J. Woodworth a G. H. Fischera, vybral prezident Společnosti Strážná věž a dva další členové správní rady, tedy administrativní část třídy „rozvážného otroka“.

¹⁸ Viz například kniha *Jehovah's Witnesses in the Divine Purpose (Svědkové Jehovovi v Božím předsevzetí)*, strany 70 až 78, 89, 90.

¹⁹ *Jehovah's Witnesses in the Divine Purpose (Svědkové Jehovovi v Božím předsevzetí)*, strany 70, 71. Se čtyřmi ze sedmi členů správní rady se nikdo ohledně projektu neradil, a ve skutečnosti byly ze svých funkcí sesazeny toho dne – dříve, než kniha vyšla.

²⁰ *Jehovah's Witnesses in the Divine Purpose (Svědkové Jehovovi v Božím předsevzetí)*, strany 78, 91.

²¹ *Tamtéž*, strany 79, 80.

zajetí Velkého Babylóna.²² Podle oficiální verze historie svědků Jehovových z knihy *Svědkové Jehovovi v Božím předsevzetí* (str. 91) došlo k tomu, že v roce 1919, kdy svědkové z tohoto „babylónského zajetí“ měli vyjít, si odpovědní bratři „uvědomili, že vypuštěním stránek 247–253 v *Ukončeném tajemství* byl v roce (1918) učiněn kompromis, aby byli uspokojeni ti, kdo nad námi zaujali postavení cenzorů“. Po pravdě řečeno, organizace dnes vypustila celou knihu. Nicméně, tento čin je v oficiálních dějinách organizace předkládán jako „kompromis“, který vedl k tomu, že se tehdejší badatelé Bible nově nastolenému králi znelíbili.²³

V době, ve které Ježíš Kristus údajně vybral Společnost Strážnou věž jako svého mluvčího, protože věrně a rozvážně šířila kvalitní duchovní pokrm v pravý čas, měla hlavní přednáška pro širokou veřejnost námět a název „*Milióny dnes žijících lidí nikdy nezemřou*“. J. F. Rutherford ji poprvé přednesl v roce 1918. Byla hlavním námětem kázání v několika následujících letech, dostalo se jí i písemné podoby, a nakonec se stala základem rozsáhlé celosvětové kampaně.²⁴ Nedávné publikace Strážné věže se o ní rovněž s uznáním zmiňují, když popisují rozsah a intenzitu celosvětového kazatelského tažení, během kterého byla používána. Také když rozebírají účinek samotného proslovu, používají vzletné termíny typu „úchvatné kázání“ nebo „epochální biblická přednáška“.²⁵ Kniha *Zjevení – Jeho slavné vyvrcholení se přiblížilo!* z roku 1988 na straně 173 se o ní zmiňuje v souvislosti s vysvětlením druhé ze sedmi trubek popsanych v osmé kapitole poslední knihy Bible.

Tyto publikace ale opomíjejí informovat čtenáře, že hlavním poselstvím přednášky a základem pro její poněkud senzačně znějící název bylo tvrzení, že *rok 1925 je rokem začátku milénia*. V publikacích z té doby si můžeme vyhledat výrok, že „slavný cyklus jubilea začne v roce 1925“, a že můžeme „s důvěrou očekávat, že rok 1925 bude rokem návratu Abraháma, Izáka a Jáкова a ostatních věrných proroků starých dob“. Neboli:

Uvedli jsme důkazy, podle kterých starý světový pořádek, starý svět, končí a pomíjí, a na jeho místo nastupuje nový řád věcí, a že rok 1925 je rokem vzkříšení věrných slavných mužů starých dob a začátkem znovuoobnovení všech věcí, a že je zároveň rozumné usoudit, že milióny dnes žijících lidí budou naživu v tomto roce 1925. Logicky, na základě slibů v Božím slově, musíme učinit jednoznačný a nenapadnutelný závěr, že milióny dnes žijících lidí tedy vůbec nikdy nezemřou.²⁶

²² *Tamtéž*, strany 79–84; *Zjevení – Jeho slavné vyvrcholení se přiblížilo!*, strany 167–169. Tato kniha říká k tomu, že byli „dva svědkové“ umlčeni ve smrti: „Veřejný tisk se připojil k duchovenstvu v zesměšňování Božího lidu. V jednom listu bylo řečeno: ‚Je skoncováno s *Ukončeným tajemství*.‘ Nic však nemohlo být vzdálenějšího pravdě.“

²³ Tyto strany obsahují komentář ke Zjevení 16:3 týkající se „tří nečistých duchů vycházejících z úst draka, divokého zvířete a falešného proroka.“ „Drakem“ byl satan, „divokým zvířetem“ papežský systém a „falešným prorokem“ protestantské sekty („obraz“ papežského „divokého zvířete“). Většina stran je věnována citátům, jež silně odsuzují militantní systémy světa a válku všeobecně.

²⁴ *Jehovah's Witnesses in the Divine Purpose (Svědkové Jehovovi v Božím předsevzetí)*, strany 98, 100. Na straně 110 publikace odkazuje na tuto kampaň (1919 až 1922) jako na „období obnovy pravého uctívání“.

²⁵ *Ročenka svědků Jehovových 1975*, strana 127; *Strážná věž* z 1. října 1979, strana 26 (česky 1. září 1980, strana 29) a z 1. července 1983, strana 18 (česky 1. února 1984, strana 24).

²⁶ *Milióny nyní žijících lidí nikdy nezemřou* (1920, česky 1922), strana 97. Pro podrobnější dokumentaci k této publikaci viz kniha *Kříže svědomí*, strany 160–162.

Až do roku 1923 byla brožura „*Milióny*“ společně s knihou *Ukončené tajemství* hlavní kazatelskou pomůckou pro hlásání aktuálního poselství svědků při jejich celosvětové náboženské kampani. Z nezaujatého pohledu můžeme jenom stěžít říci, že obsah tehdejšího poselství splňuje měřítko kladená na „kvalitní duchovní pokrm v pravý čas“, který měl být poskytován třídou „věrného a rozvážného otroka“. Nicméně, kniha z roku 1988 *Zjevení – Jeho slavné vyvrcholení se přiblížilo!* (strana 164) tvrdí o „dvou svědčích“ ze Zjevení 11: 3–7, kteří podle současného výkladu Společnosti představují pomazané svědky z let 1914–1918, že „**jejich poselství bylo přesné a dobře podložené**“. Myslím, že je rozumné říci, že autor tvrzení o přesnosti a podloženosti poselství tuto větu mohl napsat jenom proto, že nijak nehrozí, že by Společnost ještě někdy publikovala *Ukončené tajemství*, *Milióny nyní žijících lidí nikdy nezemrou* nebo jakoukoli jinou literaturu z tohoto údajně „historického“ období.

Další podrobný průzkum literatury Společnosti Strážná věž z let 1914 až 1919 ukazuje, že v tomto období Společnost při publikování zcela postrádala rozvahu, a že doslova zapomněla „držet jazyk za zuby“. Bylo by urážkou Ježíše Krista naznačit, že vybral tuto organizaci na základě toho, co v roce 1919 předkládala jako *ojedinělé a nezaměnitelné* učení. Spolu se záplavou nových časových proroctví, která se prokázala stejně chybná jako ta předcházející, byla vyřčena a napsána mnohá slova, která bylo později trapné připomínat. Zdá se, že ani tvrdá škola životních zkušeností nevedla k jejich poučení.

ODMĚNA ZA VĚRNOST

Výborně, dobrý a věrný služebník! Byl jsi věrný v mále, svěřím ti mnoho.

— *Matouš 25:21, Nová Bible kralická.*

Služebník neboli otrok z Ježíšova podobenství se měl vyznačovat nejenom příkladnou *rozvahou*, ale také příkladnou *věrností*, a projevování těchto vlastností mělo vést k tomu, že ho Pán při svém návratu odměnil. Podle organizace Strážná věž se toto podobenství doslova naplnilo v roce 1919, kdy Ježíš tuto organizaci jmenoval do pozice správce nad vším svým pozemským majetkem.

Ron Frye věnoval úsilí tomu, aby posoudil, co dnes organizace říká *o svém vlastním působení* v letech 1914–1918, kdy podle svého publikovaného názoru organizace „byla oslaveným Ježíšem Kristem příznivě ohodnocena, a na základě jeho příznivého ohodnocení pověřena dalšími pozemskými služebními přednostmi“. Proto je zarážející, jak Frye uvádí, co čteme v literatuře Společnosti, například ve *Strážné věži* z 15. listopadu 1980 na stranách 25 a 26 (česky 1. listopadu 1981, str. 31 a 9/1981, samizdat):

Podobně jako Izraelité v době Izajášově, **prodali duchovní izraelité sami sebe svými špatnými zvyky, a dostali se do zajetí světové říše falešného náboženství**, totiž Velikého Babylóna a jeho světských milenců. (2. Král. 17:17; 1. Král. 21:20, 25) To se význačným způsobem stalo během první světové války v letech 1914–1918.

Ve *Strážné věži* z 15. července 1960, na stranách 435 a 436 (česky 2/1961, samizdat), Frye nalezl jiný oficiální popis stavu organizace v období zkoumání Kristem, v letech 1914–1918:

¹⁸ Pod vedením této náboženské společnosti byla podniknuta světaširá kampaň, ve které byl označován rok 1914 jako konec „časů pohanů“. Tak se svědkové Jehovovi ze Společnosti Strážná věž prokázali jako duchovně bdělí. **Ale Písma je popisují jako ty, kteří mají nečisté oděvy, protože byli tak dlouho spojeni s křesťanským odpadnutím.** (Zecharjáš 3:3, 4) **Provozovali mnoho špatných náboženských zvyků, projevovali mnoho charakteristických odpadlických rysů a věřili mnohým naukám, které byly typické pro sekty křesťanstva, znázorněné plevem.** Proto na ně v letech 1914 až 1918 přišla ohnivá zkouška podobně zkoušce, které čelili Židé v babylónském zajetí v době mezi rokem 607 a 539 př.n.l.

Zmíněná *Strážná věž* dále pokračuje:

To všechno je postihlo v důsledku jejich prohřešku, kterého se dopustili, protože se báli lidí. V průběhu války nezachovali striktní neutralitu, a také se poskvřnili mnoho nábožensky nečistými zvyky. Jehova a Ježíš Kristus dopustili, aby tito svědkové byli hanobeni, pronásledováni, jejich činnost zakázána a jejich představitelé uvězněni národy tohoto starého světa.

Frye poznamenává, že svědkové sami sebe v tomto období charakterizují jako mající „nečisté oděvy“, zasažení odpadlictvím, s nábožensky nečistými praktikami, ovlivnění plevem sekt křesťanstva, strachující se lidí a zaprodaných do otroctví kvůli nesprávným náboženským zvykům.

Frye tuto situaci pokládá za paradoxní. Právě korunovaný Král, Ježíš Kristus, přichází, aby posoudil *rozvážnost a věrnost organizace*, která v době jeho příchodu sama sebe shledává na cestě odpadlého Izraele, která nevede nikam jinam, než do babylónského zajetí!

Ani já, i když jsem se upřímně snažil, jsem nemohl pochopit, o co vlastně šlo. Na jedné straně je Kristus Ježíš vyličen jako ten, kdo se v roce 1914 chápe své královské moci a vyjíždí „vítězíci, aby dokončil své vítězství“ (Zj. 6:2), zatímco na druhé straně zjišťujeme, že počátek jeho vlády je poznamenán téměř naprostým zajetím jeho pozemských služebníků nepřitelem, který je odvádí do babylónských pout. Nezdá se, že tak nějak by měl vypadat slibný začátek vlády vítězného Krále.

Kromě toho, připodobnění příznivců Strážné věže k duchovně nečistým Izraelitům vytváří další problémy. Kniha *Svědkové Jehovovi v Božím předsevzetí* (str. 91) vypočítává některé faktory, které způsobily takzvanou „nečistotu“ svědků v inkriminovaném období 1. světové války:

- Víra, že pozemské vlády jsou „vyšší moci“ neboli „nadřazené autority“ z Římanům 13:1, a z tohoto pochopení plynoucí strach z lidí.
- Přílišné zdůrazňování kvality charakteru člověka.
- Rozšířené uctívání lidí v organizaci.
- Slavení pohanských svátků, například vánoc.

²⁷ Na kříž se také nahlíží jako na pohanský symbol; svědkové věří, že Ježíš byl přibit na vzpřímený kůl bez příčného břevna.

- Používání symbolu kříže.²⁷
- Opomíjení Božího jména „Jehova“, později používaného daleko častěji.
- Demokratické volby do odpovědných postavení ve sborech.²⁸

Jestliže pro ně výše uvedené věci znamenaly takový stupeň „nečistoty“, že je jejich právě ustanovený Král musel opustit, a oni se následkem toho ocitli v zajetí, co se dá dále předpokládat? Jistě to, že návratu do svobody a přijetí zpět do Královny přízně *musí předcházet jejich očištění od těchto věcí*. Nehledě na to, že – jak nám [organizace] vysvětluje – došlo k jejich okamžitému pověření „**přednostmi, odpovědnostmi, důstojností a úctou**“, stejně jako i „**vyšším postavením, autoritou a mocí**“, protože nyní byli Královým „**žádaným otrokem**“.²⁹

Podle svých vlastních slov se svědkové Jehovovi navrátili z babylónského zajetí v roce 1919. Nelze tedy dost dobře vysvětlit, že *po svém návratu v tom samém roce stále ještě věřili těm samým naukám, a provozovali ty samé nečisté náboženské zvyky, které je do tohoto zajetí přivedly!*

A činili tak nejenom v roce 1919, ale i v mnoha následujících letech poté, přičemž v některých oblastech, jako například v oblasti uctívání lidí, klesli do větší hloubky, když jejich neustálá chvála pastora Russella a trvání na nutnosti jeho prostřednictví ke správnému pochopení Bible byly zdůrazněny daleko za únosnou mez.³⁰

Prvním důkazem „nečistoty“ bylo to, že „nadřazené autority“ z Římanům 13. kapitoly byly vysvětlovány jako lidské vlády. Toto vysvětlení bylo v platnosti *ještě deset let poté*, až do roku 1929, kdy je teprve Rutherford změnil, a začal vyučovat, že „nadřazené autority“ jsou Jehova a Ježíš. O 30 let později byl jeho výklad zamítnut, a původní „nečistý“ názor byl znovu přijat. Nečisté v roce 1919 se stalo čistým v roce 1962.³¹

Co se týká další příčiny „nečistoty“, pak je pravdou, že Rutherford později ze *Strážných věží* na mnoho let vymýtil články o lásce, laskavosti, milosrdenství, štědrosti a ostatních křesťanských vlastnostech, protože je pokládal za rozbor „pěstování charakteru“. (jejich odstranění mu umožnilo, aby se místo toho zaměřil na „kazatelskou službu“, s ní spojená organizační opatření a na výklady proctví). Nicméně po jeho smrti se články znovu začaly objevovat, ačkoli již nejsou označovány jako „rozvíjení křesťanského charakteru“, ale jako pomoc pro to, aby si svědkové oblékli „novou osobnost“. Je přitom zřejmé, že jde o pouhý rozdíl v pojmenování.

Vzhledem ke slavení vánoc si pamatují, že naše rodina je slavila asi až do roku 1930. V betelu v Brooklynu je slavili nejméně až do roku 1926, včetně dávání dárků, vánočních věnců a ozdob, a ostatních zvyků. Co se týká kříže, který je dnes odsouzen jako čistě pohanský symbol, ten se na přední straně *Strážné věže* objevoval až do 15. října roku 1931! (Viz obrázky na následující straně.)

²⁸ V podstatě shodnou prezentaci všech těchto bodů najdeme ve vydání *Strážné věže* z 1. května 1989 na stranách 3, 4 (česky 1. dubna 1990, strany 3, 4).

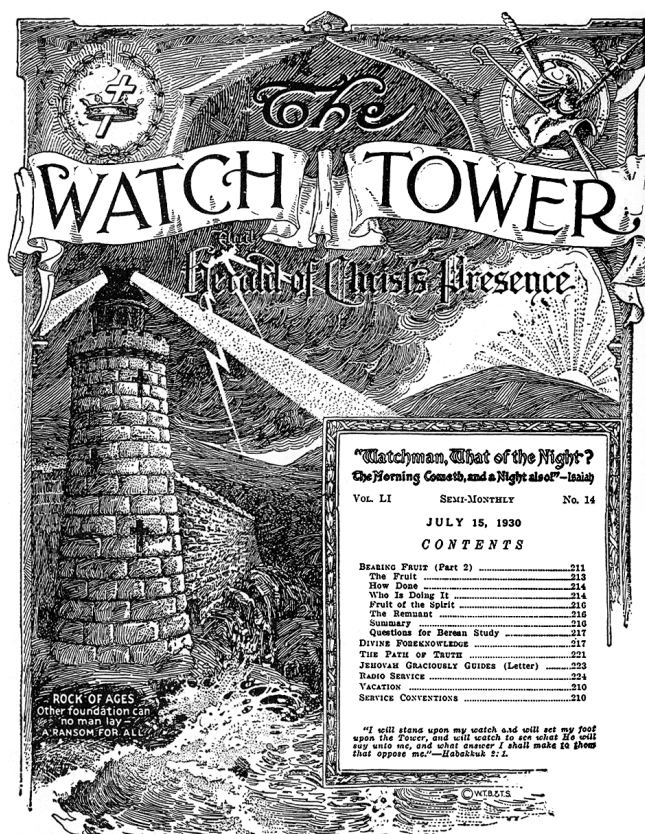
²⁹ *God's Kingdom of a Thousand Years Has Approached (Boží tisícileté Království se přiblížilo)*, strany 354, 356.

³⁰ *To pokračovalo až do konce 20. let; dokumentace z publikací Strážné věže viz kniha Krize svědomí, strany 139–151 a 336–348.*

³¹ *Strážná věž tvrdí, že k žádnému vývoji nedošlo, protože dříve její členové nechápali, že jejich podřízenost „nadřazeným autoritám“ má být pouze relativní. To prostě není pravda. Z publikací před rokem 1919 jasně vyplývá, že tomu rozuměli. Viz 13. kapitola, strany 406–410.*

Personál ústředí Společnosti Strážná věž slaví vánoce v jídelně brooklynského betelu, rok 1926. J. F. Rutherford je v čele prostředního stolu.

Titulní strana **Strážné věže** z 15. července 1930. Používání kříže údajně přispělo k tomu, že lidé spojení se Strážnou věží byli Kristem v období mezi léty 1914–1918 pokládáni za „nečistě“. Ale na titulní straně **Strážné věže** byl kříž stále nápadně zobrazován až do 15. října 1931, tedy ještě téměř 12 let po roce 1919, kdy Kristus údajně vybral organizaci Strážná věž jako svůj schválený sdělovací prostředek. Znak „kříže a koruny“, který se nachází v levém horním rohu titulní strany, byl rovněž vyráběn v podobě kovového odznáčku, a členové Strážné věže jej nosili jako ozdobnou brož.

Je pravda, že takzvaná „demokratická forma sborového upořádání“, charakteristická volbami do rady starších za účasti členů celého sboru, byla násilím potlačena v roce 1932. To ale bylo až *třináct let* po vyjití ze zajetí! Důsledkem této eliminace kromě toho byla doslovná duchovní diktatura, provázená soustředěním veškeré moci v rukou jediného člověka, soudce Rutherforda, prezidenta Společnosti. Jak jsem podrobně popsal v knize *Krize svědomí*, ani tato změna nevydržela déle než 40 let. Rok 1972 byl svědkem znovuzavedení rad starších do sborového uspořádání s jediným, byť podstatným rozdílem, že starší nejsou voleni, ale jmenování organizací. A nakonec, léta 1975–76 přinesla demontáž prezidentské autority, a její přenesení na vedoucí sbor.³²

Proč je tak obhajováno učení o údajném babylónském zajetí v letech 1918–1919? Proč je tolik zdůrazňováno propuštění z tohoto zajetí na jaře roku 1919, ze kterého přední představitelé Společnosti a s nimi celé hnutí vyšli úplně stejní jako předtím do něho vešli? Proč by měl Kristus vybrat tento nespornými omyly sužovaný zdroj informací jako příklad věrnosti a rozvahy, jako jedinou organizaci, která úspěšně složila zkoušku, a kterou by byl ochoten pověřit duchovním vedením celého lidstva? A konečně, proč tento údajně vyvolený sdělovací prostředek okamžitě po svém pověření zahájil svoji činnost omylem dalšího falešného proroctví, ve kterém do celého světa oznámil, že rok 1925 bude začátkem nového milénia? Vždyť i muž, který tento vyvolený „sdělovací prostředek“ řídil, byl později v souvislosti s nesplněným proroctvím roku 1925 nucen – podle svých vlastních slov – připustit: „I made an ass of myself – udělal jsem ze sebe osla“.³³

Shledávám to všechno nejenom jako matoucí, ale také jako ponižující pro Boží slovo a urážející moudrost a moc a královské postavení Božího Syna. Zdá se, že šlo o zmatené úsilí komplikovaně vysvětlit Bibli na základě svého vlastního vývoje, místo aby se na prožitou zkušenost přímočaře a čestně nahlíželo v jasném, mocném a odhalujícím světle Písma.

Pro Rona Frye a ostatní je prostě nemyslitelné, že by členové té samé organizace, jenž po čtyřicet let pronášela falešné předpovědi vybudované na časových spekulacích (některé založené na rozměrech egyptských pyramid), a kteří se stali do té míry „nečistými“, a tak dalece odpadli od pravdy, že je Bůh opustil a nechal upadnout do babylónského zajetí; že by ti samí lidé byli náhle oslaveni a pozdvíženi do vznešených služebních předností, ve kterých jim byla dána důvěra Mistra, Ježíše Krista, aby se na zemi starali o jeho rostoucí zájmy. Ron Frye to shrnul takto:

Je to podobné, jako kdybyste zašli za obchodníkem, který se v důsledku své vlastní hlouposti a neschopnosti dostal do vážných finančních problémů, ve kterých promrhal i značnou část vašich prostředků, a musel vyhlásit bankrot, a vy byste mu řekli: Pracoval jsi dobře. Promarnil jsi většinu z toho, co jsem ti svěřil, proto jsem se rozhodl dát ti úplně všechno, co ještě mám.

Ale taková je podstata toho, co měl Kristus podle všeho udělat.

³² Viz kniha *Krize svědomí*, strany 21 až 25.

³³ *Strážná věž* z 1. října 1984, strana 24, poznámka pod čarou (česky 6/1985, strana 31, samizdat, věta je tam přeložena jako „Choval jsem se hloupě“); *Krize svědomí*, strana 128. Z hlediska celosvětové kampaně ohledně roku 1925 nejenže sám ze sebe udělal „osla“, ale zdiskreditoval také všechny sbory stoupenců *Strážné věže* po celém světě.

„TŘÍDA OTROKA“ DNES

Opusťme nyní dobu Charlese Taze Russella i období roku 1919 a začátku dvacátých let, a zaměřme se na *současné působení* skupiny, kterou Strážná věž označuje jako „třídu otroka“. To je, konec konců, jediná oblast známá dnešním svědkům Jehovovým, z nichž většina ani víc ze své vlastní zkušenosti nemohla poznat.

Po mnoho let svědkové Jehovovi vysvětlují podobnost o rozdělování duchovního pokrmu tak, že se na této činnosti podílí všichni zbývající pomazaní jednotlivci z dnešní třídy otroka, jejichž počet je v době psaní této knihy asi 8 800. Nauka dále upřesňuje, že jako členové kolektivní skupiny jsou *všichni* v postavení správců Pánových pozemských záležitostí.³⁴

Jak pravdivý je obrázek o společné tvůrčí duchovní činnosti a administrativní správě Pánova majetku *všemi* jeho pomazanými služebníky? Začněme tím, že předložíme stanovisko organizace k tomu, co je duchovním pokrmem, a jak je rozdělen.

Svědkové Jehovovi nemají nejmenších pochyb o tom, že „pokrm v pravý čas“ poskytovaný třídou otroka jsou informace, které v podobě publikací a pokynů v dopisech přicházejí z ústředí Strážné věže v Brooklynu. V tomto pochopení jsou po mnoho let utvrzováni prostřednictvím jednoho článku za druhým. Typickou ukázkou může být *Strážná věž* z 1. února 1952 (str. 79, 80), která rozebírá, jak by svědkové měli reagovat na to, co čtou:

... tedy neusilujme o to, abychom převzali povinnosti otroka. Naším úkolem je přijímat, strávit a vstřebat pokrm, který je nám přeložen, a nechceme se přitom zříkat některé jeho části jenom proto, že by chutí nevyhovovala našim myšlenkovým pochodům. Pravdy, které oznamujeme, nejsou založeny na osobním názoru jednotlivce, který by byl v protikladu k tomu, co nám jako pokrm v pravý čas předkládá organizace rozvážného otroka.

O 30 let později, 1. ledna 1986 *Strážná věž* (česky 1. srpna 1986, strana 14 a 10/1986, samizdat) znovu zřetelně uvádí oficiální názor, že pokrm poskytovaný třídou otroka je látka publikovaná v časopise *Strážná věž*. Článek nejprve popisuje stavební aktivity Společnosti, včetně vybudování nových tiskáren v různých zemích a návrhu na stavbu 35 patrové výškové budovy v Brooklynu, a pak na straně 25 dodává:

Je všechna tato stavební a organizační činnost opravdu nutná? Ano, má-li „věrný a rozvážný otrok“ dále poskytovat duchovní „pokrm v pravý čas“. Takový pokrm je nezbytně nutný, protože „Boží domácnost“ stále roste, a kázání se po celém světě děje ve více než 200 jazycích.

³⁴ *Knih* **Sjednocení v uctívání jediného pravého Boha** z roku 1983 (česky 1991) na straně 120 píše ohledně osob vstupujících do organizace: „I ti budou potřebovat duchovní pokrm, a ten jim bude předkládán kolektivním ‚otrokem‘, Kristovým duchem pomazanými služebníky. Abychom se líbili Jehovovi, musíme přijímat poučení, které on opatřuje tímto sdělovacím prostředkem, a jednat v plném souladu s ním.“ Podobně i kniha **God's Kingdom of a Thousand Years Has Approached (Boží tisícileté Království se přiblížilo)** na straně 343 píše o příchodu věřících z pohanů do raného křesťanského sboru, a říká: „Poté, co se sami stali duchovními ‚služebníky‘, měli se také podílet na práci sycení.“

„Pokrmem“ se tedy bezpochyby myslí tištěné informace sepsané a publikované Společností Strážná věž s ústředím v Brooklynu. Nabízí se proto různé otázky.

Termín „otrok“ je vysvětlován jako skládající se ze *všech* pomazaných křesťanů na světě. Jak, ptají se mnozí svědkové, se v praxi všichni tito pomazaní podílejí na tvorbě a šíření duchovního pokrmu? Já jsem již na samém počátku nemohl pochopit, jakým konkrétním způsobem pomazaní (alespoň ti z nich, kteří nežili v Brooklynu) přispívali k předkládanému duchovnímu „pokrmu“. Můj otec byl pokřtěn v roce 1913, a hlásil se k pomazanému ostatku, stejně jako i moje matka a další z mých příbuzných. Já jsem začal vyznávat nebeskou naději v roce 1945, když mi bylo 23 let. Nicméně, nové myšlenky a nové nauky, které byly pravidelně publikovány (nahrazující staré myšlenky a staré nauky), byly pro všechny z nás stejným překvapením jako pro každého, kdo z ostatku nebyl.³⁵

Někteří v mém okolí naznačovali, že pomazaní se v obecném slova smyslu podílejí na šíření duchovního pokrmu tím, že jej přijímají a sdílejí s druhými. To se zdálo jako umělé vysvětlení, protože ostatní nepomazaní křesťané dělali přesně totéž.

Ti svědkové, kteří nemají ani nejmenší představu o tom, jaké organizační procesy a celkové dění probíhají v mezinárodním ústředí v Brooklynu, se nepochybně, a přitom zcela neurčitě, domnívají, že musí existovat nějaký způsob, jehož prostřednictvím pomazaní z celého světa předávají výsledky svého tvůrčího duchovního myšlení, čtení a zkoumání Bible a závěry, ke kterým dospějí, do brooklynského ústředí, kde se tyto výsledky jejich duchovní práce dostanou až k vedoucímu sboru, který slouží jako „mluvčí“ třídy otroka, a jako jeho administrativní složka. Organizace navíc tím, jak pečlivě střeží proces, který vede k uveřejnění nové nauky, sama přispívá k dohadům, kterými se svědkové snaží dát do souvislosti duchovní pokrm, tisíce pomazaných roztroušených po celém světě, a ústředí v New Yorku. (Někteří zvěstovatelé si dokonce myslí, že Společnost se pomazaných na jejich názory pravidelně, snad formou stručného přehledu, dotazuje.)

Čím blíže se ale někdo ústřednímu bodu organizačního soukolí pohybuje, tím přesnější obrázek si může udělat. Myšlenka o kolektivní účasti osmi tisíc pomazaných na přípravě a šíření duchovního pokrmu, a tím pádem o jejich společné účasti na správě pozemských záležitostí a zájmů Pánovy domácnosti je zcela teoretická, a v praxi nemá nejmenšího uplatnění. Z mnoha publikovaných vysvětlení biblických textů je toto tvrzení snad největší iluzí, se kterou kdy organizace přišla. Neboť je zcela nepopíratelné, že méně než 1 procento pomazaných svědků se podílí na tom, co svědkové Jehovovi dostávají v podobě biblického materiálu, rozhoduje o organizačních opatřeních a řídí činnost jak ostatních pomazaných, tak všech dalších členů organizace.

KDO VE SKUTEČNOSTI VYTVÁŘÍ „POKRM“?

Částečně jsem to začal chápat po absolvování školy Gilead v roce 1944, a další porozumění přišlo během mé služby v administrativním postavení v Karibské oblasti. Můj osobní kontakt a korespondence s Kanceláří prezidenta Společnosti mě nenechaly na pochybách, kdo rozhoduje o tom, co se bude číst a studovat ve sborech po celém světě, co bude námětem

³⁵ Až roku 1945, kdy mi bylo 23, jsem uvěřil, že nebeská naděje popisovaná v Písmech se vztahuje i na mne.

poselství a jak se kázání bude provádět. Rozhodnutí nikdy nevyšlo odjinud než z brooklynského ústředí.

Další potvrzení tohoto závěru jsem dostal, když jsem byl v roce 1965 požádán prezidentem Nathanem Knorrem, abych začal pracovat v Brooklynu. Byl jsem přidělen do redakčního oddělení. Když nepočítám viceprezidenta Freda Franze, který sice byl formálně členem redakčního oddělení, ale ve skutečnosti měl nezávislé rozhodovací postavení, z pracovníků oddělení se mezi pomazané počítali pouze dva lidé, já a Karl Klein.³⁶ Ostatních šest nebo sedm členů patřilo mezi „jiné ovce“, nevyznávali proto nebeskou nadějí a nepatřili mezi „věrného a rozvážného“ otroka. Většina z publikovaného materiálu tak byla dílem křesťanů, kteří nepatřili k pomazaným.

Samozřejmě, že přicházely i články od pomazaných bratrů z jiných zemí.³⁷ Jejich obsah byl ale závislý na *posouzení, opravě a někdy i naprostém přepsání* Karlem Adamsem, který byl dozorcem redakčního oddělení, ačkoli nepatřil k pomazaným. Nejenom, že Karl články opravoval sám. Bylo běžnou praxí, že je dával k přepracování ostatním nepomazaným pracovníkům oddělení. Nikdo z jeho nadřízených proti tomu neměl žádné námítky.

Jedinou výjimkou z tohoto pravidla byla práce viceprezidenta Freda Franze. V tomto případě měl Karl pokyn od Nathana Knorra, aby změny provedl až po vyžádání Fredova souhlasu.

Na jednom zasedání vedoucího sboru jsme probírali přípravu duchovního pokrmu, a Prezident Knorr spontánně připustil, že většina z něho je připravována „jinými ovci“. Pro nikoho, kdo pracoval v redakčním výboru, to nebylo prozrazení žádného tajemství. A třebaže dnes v redakčním oddělení pracuje podstatně více lidí, stále je naprostá většina duchovního pokrmu připravována lidmi, kteří se k pomazané třídě otroka nehlásí.³⁸

Jedním z tvrzení, jehož cílem je nějak vysvětlit tento nepřirozený stav, je myšlenka, že *ačkoliv výzkum, tvůrčí činnost a vlastní psaní je dílem „jiných ovčí“*, jsou to pomazaní, kteří musí všechno přečíst a schválit, než dojde k publikování. Vytváří se tak dojem, že jejich činnost publikovanému materiálu dodává nádech pomazání nebo vyšší kvality.³⁹ Kolem a kolem, již jenom to, že se takto musí argumentovat, aby se vysvětlilo, že se pomazaní na tvorbě duchovního pokrmu podílejí, svědčí o nepřirozeném výkladu této části Ježíšova podobenství.

Někdy se stalo, že Společnost dostala dopisy od pomazaných, které obsahovaly biblické zamyšlení nebo v nich byla vznesena nauková otázka.⁴⁰ Dopisy byly předány mužům, kteří pracovali v „oddělení korespondence“. Ani tito muži, mezi které například patřili Fred Rusk, Gene Smalley, Russell Dixon a Raymond Richardson, se převážně nehlásili mezi pomazané. Toto oddělení je v činnosti až dodnes, a dodnes rovněž platí, že jeho pracovníci dopisy přečtou a odpoví na ně, aniž by je postoupili dále. Pouze ve výjimečných případech, když se zdá, že obsah a příslušná odpověď přesahují míru jeho kompetence, daný pracovník dopis předá

³⁶ Přestože Klein vzhledem k odpracovaným letům v redakčním oddělení byl „služebně starším členem“, nikdy nedostal za úkol napsat článek, který byl obzvlášť důležitý. Příčinou nebyla zaujatost vůči němu, ale spíše jeho způsob psaní, v němž se často projevovala jistá nestálost v dokazování, logice či úsudku.

³⁷ Téměř ve všech případech přišel článek proto, že prezident Knorr zadal nějakému člověku jeho napsání.

³⁸ Redakční oddělení se v posledních letech skládá z cca 20 či více osob, z nichž většina patří k „jiným ovci“.

³⁹ Srovnej *Agea* 2:11, 12.

⁴⁰ Obecně se to vědělo pouze tehdy, pokud se pisatel zvlášť zmínil, že je z „pomazaných“.

jednomu z výborů vedoucího sboru. Tentýž postup se ale uplatňuje, když dojde dopis od něko- ho, kdo nepatří ke třídě pomazaných. Samotná skutečnost, že dopis byl napsán někým z po- mazaných, téměř nikdy nehraje žádnou roli, a dopisu není přikládána o nic větší váha. Muži z oddělení korespondence se přitom podřizují běžnému, dávno zavedenému organizačnímu postupu.

Dopisu a jeho obsahu naopak může dodat váhu *postavení autora na organizačním žebříč- ku*, a to bez ohledu na to, zda se hlásí nebo nehlásí k „pomazaným“. Dopisům oblastního do- zorce nebo člena výboru odbočky je téměř vždy věnována zvýšená pozornost, a není přitom vůbec důležité, zda autoři jsou nebo nejsou pomazaní; je daleko pravděpodobnější, že dopisy od organizačně důležitých osob dojdou až do jednoho z výborů vedoucího sboru, zatímco do- pisy od pomazaného svědka, který nezastává postavení vyšší než staršího sboru, skončí u jed- noho z mužů v oddělení korespondence. Říkám to s jistotou, protože jsem nejenom 15 let pracoval v redakčním oddělení, ale také strávil 9 let v redakčním výboru vedoucího sboru a dobře proto vím, jaká korespondence se k nám dostala, a to jak z 90 nebo více odboček z ce- lého světa, tak i z kanceláří redakčního a služebního oddělení. Bez váhání mohu prohlásit, že ani v ústředí redakčního a služebního oddělení, ani ve vedoucím sboru se nekladl žádný zvláštní důraz na to, zda autor sdělení patří nebo nepatří k pomazaným, a nebyly v tomto ohle- du vznášeny žádné dotazy. Ve většině případů to nebylo známo a nepatřilo to mezi důležité nebo rozhodující činitele.

INFORMACE Z KAZATELSKÉHO POLE

V roce 1976, bezprostředně po organizační přestavbě v brooklynském ústředí, došlo k setkání se třemi různými skupinami mužů odpovědných za práci na křesťanském kazatelském poli. Byli požádáni, aby se vyjádřili k široké škále oblastí, které se vztahovaly k duchovnímu sycení svědků a k jejich činnosti ve službě. V každé skupině bylo kolem stovky mužů. Muži v první skupině zastávali postavení členů výborů odboček z různých zemí, ve druhé skupině byli cestu- jící dozorcí ze Spojených států a třetí skupina sestávala ze starších reprezentativně vybraných ze sborů amerických svědků. Když ústředí provádělo výběr mužů na tato výjimečná setkání, o tom, zda se někdo z pozvaných hlásí k „pomazaným“ se neuvažovalo, nebyla tomu dána přednost, ba ani se na toto kritérium nepomyslelo. Vedoucí sbor a ostatní pracovníci v Brookly- nu, kteří sestavovali jmenné seznamy, v naprosté většině případů nevěděli, kdo patří či nepatří k „pomazaným“. Nebylo to důležité.

Každý rok vedoucí sbor prostřednictvím svého služebního výboru plánuje „návštěvy zóno- vých dozorců“, během kterých členové vedoucího sboru nebo jím pověřeni zástupci cestují do dané země, a jako oficiální představitelé Společnosti tráví několik dní na odbočce. Každá kan- celář odbočky by měla být navštívena alespoň jednou do roka. Náplň vlastního programu mluví sama za sebe.

Jako člen vedoucího sboru jsem se při své návštěvě měl setkat s řadou osob. Některé země měly desetitisíce zvěstovatelů. Na koho jsem měl povinnost se zaměřit? Můj den nejčastěji za- čínal tak, že jsem se při snídání setkal s pracovníky betelu neboli domova, ze kterého byla říze- na činnost v té oblasti. Dostal jsem seznam jmen, podle kterého jsem věděl, kde sedí členové odbočky, kteří toho dne budou mít komentář k dennímu textu. Nikdy jsem ze seznamu nevěděl, zda ten, kdo je pověřen komentářem, patří k pomazaným, a je tedy členem „třídy věrného

a rozvážného otroka“. Pokud tomu tak bylo, dozvěděl jsem se tuto skutečnost jen pokud se o ní někdo v rozhovoru náhodou zmínil. Nebyly k dispozici žádné informace, které by mě na tyto svědky upozorňovaly, a nebylo učiněno žádné opatření pro rozhovor s někým z toho důvodu, že patřil k „pomazaným“.

Jiné povinné setkání se týkalo misionářů. Jednalo se o společné jídlo, před kterým jsem k nim měl proslov. Opět, nebylo učiněno žádné opatření proto, aby ti z misionářů, kteří se hlásili k „pomazaným“, se mnou mohli mluvit.

Ještě jiné naplánované setkání bylo mezi mnou a jedním nebo dvěma cestujícími dozorci (krajskými nebo oblastními), vybranými výběrem odbočky. Jenom zřídka patřili někteří z těchto mužů k pomazaným.

Nejdůležitějším setkáním během mé návštěvy bylo vždy setkání se členy výboru odbočky, kterých obvykle bývá tři až sedm. V převážné většině zemí se tyto výbory skládaly z mužů, kteří nebyli „pomazáni“.

Na programu mohl, ale nemusel být proslov pro řadové svědky ze sborů země, kterou jsem navštívil. Žádná další setkání nebo rozhovory nebyly plánovány. Jak opakovaně říkal člen vedoucího sboru Milton Henschel (pozdější prezident Společnosti, pozn. překl.), návštěva zónového dozorce je především kontrolou odbočky. Její podstata byla pracovního charakteru, převážně soustředěná na organizaci a administrativní způsobilost. Zástupce vedoucího sboru věnoval nejvíce času práci členů výboru odbočky a jejím zaměstnancům.

Pokud by silný důraz, který se v publikacích Strážné věže a další literatuře klade na „věrného a rozvážného otroka“ (dnes sestávajícího z asi 8 800 osob), kterému panující král Ježíš Kristus svěřil dohled nad vším svým majetkem, měl *opravdovou váhu a význam*, pak by setkání s nimi bylo hlavním bodem každé návštěvy zónového dozorce. Vedoucí sbor je představován jako mluvčí těchto pomazaných. Jak za ně může mluvit, aniž by přesně věděl, co si oni myslí? Dalo by se očekávat, že vedoucí sbor se o jejich názor na veškeré duchovní záležitosti, zejména na vyučování a kazatelskou činnost, bude hluboce a intenzivně zajímat. Ale co shledáváme? Pečlivě je naplánováno, aby cestující zástupce vedoucího sboru mluvil se členy výborů odboček, pracovníky odboček, cestujícími dozorci a misionáři (kterým je často poskytnut finanční příspěvek, aby se do místa setkání mohli dopravit), *ale není učiněno žádné opatření pro setkání a rozhovory s „pomazanými“ členy třídy „věrného a rozvážného“ otroka.*

Pokud by zdůrazňovaný význam této třídy měl být opravdový, pak by vedoucí sbor měl ze všech zemí světa k dispozici seznamy jednotlivých členů „třídy věrného a rozvážného otroka“, kterou podle svých slov zastupuje. Místo toho jediné seznamy, které má, jsou jmenné seznamy členů jednotlivých korporací organizace (jako je Pensylvánská biblická a traktátní společnost Strážná věž), členů výborů odboček nebo cestujících zástupců Společnosti. Rozhodujícím faktorem pro to, aby se něčí jméno dostalo na seznam, není to, zda je někdo „pomazán“ nebo ne, ale *organizační postavení*, které zastává. Jméno někoho, kdo se hlásí k „pomazaným“, se dostane na seznam jenom tehdy, jestliže slouží ve stejném postavení jako jeho „nepomazaní“ kolegové.

Když se vedoucí sbor při zcela výjimečných příležitostech rozhodl vybrat nové členy, tyto seznamy byly jediné, které jsme mohli použít k tomu, abychom z nich určily „pomazané“ muže, kteří by mohli být kandidáty na členství ve vedoucím sboru. Nicméně, jména odhadem 95 procent pomazaných na těchto seznamech nejsou.⁴¹

⁴¹ *Ve svých záznamech ze 70. let mám seznam jen přibližně 200 z 10 000 „pomazaných“, kteří v té době žili. Ti všichni byli buď členy korporace, nebo pracovali v odbočkách či jako cestující dozorci.*

VLIV POMAZANÝCH V ÚSTŘEDÍ

Svědům Jehovovým je občas připomenuto, že „největší množství pomazaných na světě je možné najít v brooklynském betelu“.⁴² To je skutečnost. Na druhou stranu, je to úplně bezvýznamné vzhledem k celosvětovému řízení díla svědků, nebo k duchovnímu pokrmu, který je jim předkládán, nebo k porozumění Bibli a naukovým informacím, které svědkové dostávají z tohoto mezinárodního ústředí.

Žádný ze členů ústředí, který se hlásí k „pomazaným“, ale který nemá přednost patřit k vnitřnímu kruhu vedoucího sboru, není nikdy – na základě svého „pomazání“ – pozván na zasedání vedoucího sboru, aby zde vyjádřil svůj názor. Ani není nikdy požádán o názor proto, že je „pomazaný“ a jenom málokdy je kvůli svému „pomazání“ osloven, jestliže se má rozhodovat o významných záležitostech. Je stejně tak v nevědomosti o tom, co se probírá na zasedáních vedoucího sboru, jako je kterýkoli devatenáctiletý mladík, jenž je řadovým členem rodiny betel v brooklynském ústředí. A přece je údajně částí třídy „věrného a rozvázného otroka“, které Pán světil všechn svůj majetek!⁴³

Vedoucí sbor někdy potřebuje znát názor ostatních. V takovém případě se dotazuje úředníků z organizační exekutivy, z nichž někteří rovněž slouží jako tajemníci jednotlivých výborů vedoucího sboru (a v tomto postavení mají přednost přednést své stanovisko na setkáních členů výboru, ačkoli se nezúčastňují oficiálních zasedání vedoucího sboru). Nebo dochází k tomu, že je vyžádáno stanovisko členů výborů odboček nebo brooklynského služebního oddělení. Ale to jsou místa, na kterých se většinou nacházejí muži, kteří se nehlásí mezi „pomazané“.

Jak vůbec může být tato skutečnost dána do souladu se zastávaným tvrzením? Vedoucí sbor nepředstírá, že je sám o sobě „věrným a rozvázným otrokem“. Jestliže je tedy výše zmíněné tvrzení pravdivé, a jestliže vedoucí sbor prostě jenom jedná *jménem* kolektivní třídy „pomazaných“ jako její představitel a mluvčí, jak mohou členové tohoto vedoucího sboru mít kolem sebe v brooklynském ústředí „největší množství pomazaných na světě“, a přitom nemít žádné opatření proto, aby se svých spoluslužebníků ze třídy „věrného a rozvázného“ otroka mohli zeptat na jejich názor a zjistit, co si myslí? Skutečností je, že žádný takový pracovní postup není. A nikdy nebyl vypracován.

Jak jsem uvedl, vznešená úloha a přednosti oněch přibližně 8 800 „pomazaných“, tak jak jsou vylíčeny ve zveřejněných naukách, jsou pouze teoretické a iluzorní. Neodpovídají skutečnosti, nemají reálnou podstatu. V důsledku veškerá loajalita a zbožná úcta, kterou svědkové Jehovovi v počtu 6 milionů prokazují třídě „věrného a rozvázného otroka“, je prokazována malému skupině mužů v počtu asi kolem dvanácti, kteří vytvářejí vedoucí sbor. Jakékoli jiné postavení v organizaci, ať už staršího ve sboru, krajského nebo oblastního dozorce, misionáře, betelity, člena výboru odbočky nebo člena mezinárodního ústředí – žádné z těchto postavení nezískává na větší důležitosti, je-li zastáváno někým, kdo se hlásí k pomazaným. Jeho názoru

⁴² Viz například *Strážná věž* z 15. února 1981, strana 19 (česky 15/1981, strana 10, samizdat).

⁴³ Na mém seznamu ze 70. let je 24 „pomazaných“ mužů z brooklynského ústředí, kteří nepatřili k vedoucímu sboru. Za devět let svého působení ve vedoucím sboru si nevzpomínám, že by jediný z nich byl kdy pozván, aby se vyjádřil před vedoucím sborem jako celkem k jakémukoli námětu.

kvůli tomu nebude věnována větší pozornost, nebo nebude mít větší slovo v tom, co se tiskne nebo co se odehrává, než je tomu v případě jeho nepomazaných spolupracovníků.

Kdyby bylo možné shromáždit všech 8 800 nyní žijících „pomazaných“ na jednom místě (nebo alespoň většinu z nich), a pak jim položit otázku „čemu ‚věrný a rozvázný otrok‘ věří, a co vyučuje v dané záležitosti“, pak není nejmenších pochyb o tom, že doslova všichni by odpovíděli citáty z publikací Společnosti Strážná věž, anebo by na ně odkázali jako na zdroj závazné odpovědi. Jejich odpověď by nebyla opravdu jejich vlastní, pouze by byla opakováním, ozvěnou toho, co jim někdo řekl, protože oni sami se neúčastnili žádné fáze vydávacího procesu, při kterém byl daný názor vytvářen a posléze předložen. I kdyby představovali valnou většinu takzvané „třídy otroka“, nemohli by ani za tuto třídu mluvit, protože by jenom mohli opakovat, co již přijali. Měli by strach jednat jinak

Ve skutečnosti vidíme vzhledem k „pomazaným“ jenom *jeden* charakteristický rys, a to když jednou ročně – při příležitosti Pánovy večeře – pomazaní přijímají chléb a víno, zatímco ostatní pouze přihlížejí. Po zbytek roku nemá to, že jsou členy „třídy otroka“, žádný význam. Pouze když připadá v úvahu jejich jmenování do vedoucího sboru, stává se jejich „pomazání“ rozhodujícím činitelem, protože teprve v tomto okamžiku se dá mluvit o *sine qua non, podmnice bez které nelze státi se jedním* z jeho členů. Pokud se pomazaný nachází vně úzkého okruhu mocné správní skupiny, zjišťuje, že jeho příslušnost k „pomazaným“ nehraje žádnou roli v tom, co dělá, k čemu přiklání svůj hlas, jaká pozornost se věnuje jeho názorům, nebo jaká pověření dostává od organizace. Oněch 8 800 „pomazaných“, kteří nejsou částí vedoucího sboru, si je této skutečnosti vědomo. Současní členové vedoucího sboru to ví také, ale je patrné, že jim to nedělá velké starosti.

Strážná věž z 1. března 1981 (česky 16/1981, samizdat) se pokouší ospravedlnit výše popsanou situaci, ve které třída všech pomazaných hraje tak nepatrnou roli ve směru, kterým se Společnost ubírá, aniž by přitom upřímně připustila, jaká je skutečnost. Nejprve cituje známý text z Izajáše 43:10–12, ve kterém Jehova nazývá Izrael jak „svým služebníkem“, tak „svými svědky“, a pak na straně 25 přináší následující vysvětlení:

Ne všichni jednotlivci se podíleli na správě národních záležitostí, a přece všichni vytvářeli jeden národ, Božího služebníka. Jenom někteří z nich napsali knihy Starého zákona, popřípadě pořizovali jejich opisy; přesto apoštol Pavel mohl říci o celém izraelském národě, že „jim byla svěčena Boží posvátná prohlášení“. (Ří. 3:1, 2)

Účelem použitých příkladů je ale jenom celou věc zamlžit a zneprůhlednit. Jehova u Izajáše ve 43. kapitole mluví o svém „služebníkov“ a o svých „svědcích“, nikoli o „administrativních pracovnících“ nebo „inspirovaných pisatelích“. *Všichni*, o kterých se Jehova zmiňuje, byli pověřeni službou, každý jednotlivě měl sloužit. Všichni měli být jeho svědky a dotvrzovat jeho božskou moc tím, že v něho *každý sám za sebe* uvěřil. Spornou otázkou nebyla administrativní správa národa nebo inspirace biblických pisatelů. Křesťanský sbor je založen na zcela jiném základě, než byl Izrael, kde lidé museli poslouchat pozemského krále a jeho správní úředníky. Křesťanský sbor má jen jednoho, a to nebeského Krále a Správce, Ježíše Krista, který je Hlavou každého jednotlivého muže a ženy, kteří v něj projevují víru.⁴⁴ A inspi-

⁴⁴ 1. Korintánům 11:3; Efezanům 1:22, 23.

rovaná Písma byla dokončena v 1. století n.l., aniž by bylo učiněno opatření proto, aby v psaní někdo v poapoštolských dobách pokračoval. Srovnání, která použila Strážná věž, nemají opodstatnění pro křesťany v dnešní době. A uvedené příklady zcela jistě neospravedlňují k tomu, aby Ježíšovo podobenství o věrném služebníkovi bylo použito tak, aby malá skupina osob kontrolovala a nařizovala, co ostatní členové mají přijímat jako své vlastní porozumění Božímu slovu a jak je mají uplatňovat.

Společnost vykládá Ježíšovo podobenství o věrném a rozvázném služebníkovi způsobem, ve kterém nacházíme řadu nesrovnalostí. Například při komentářích k ostatním Ježíšovým podobenstvím Strážná věž opakovaně uvádí, že se týkají *všech* pomazaných křesťanů, a že *každý z nich* se na obrazné činnosti podílí. Když podobenství mluví o tom, že rybáři používají síť, vysvětlení je, že *všichni* pomazaní křesťané jsou rybáři, nejenom někteří z nich. (Matouš 13:47–50) Když podobenství popisuje hosty pozvané na svatební hostinu, výklad je, že ačkoli někteří se prokázali jako nehodnými pozvání, *všichni* pomazaní křesťané obdrželi pozvání, nikoli pouze někteří z nich. (Lukáš 14:16–24) Když podobenství vypráví o služebnících, kterým pán svěřil správu svých finančních záležitostí, rozbor je důsledný v tom, že nahlíží na *všechny* pomazané křesťany jako na ty, kteří obdrželi část z těchto prostředků; míra obnosu ke spravování byla různá, ale nikdo nebyl ze správy vyjmut. (Lukáš 19:11–27; Matouš 25:14–30) Když podobenství pojednává o moudrých pannách, které měly své lampy hořící, aby nezmeškal pánův příchod, komentář ukazuje, že *všichni* pomazaní křesťané mají bdít a být plní „oleje“ svatého Ducha, aby svítili jako světlo v tomto světě. (Matouš 25:1–10) Čtenář ostatně nemůže chápat Ježíšovo podobenství jinak, než že se vztahují na něj jako jednotlivce, a že on osobně musí podle Ježíšova vybidnutí jednat. V protikladu k běžnému způsobu výkladu, když Strážná věž aplikuje podobenství o věrném a rozvázném otroku, používá jej *pouze na některé* služebníky ze třídy otroka, a představuje *pouze některé* služebníky jako pověřené administrativní správou pozemských zájmů a přípravou a dodáváním duchovního pokrmu.

Autor článku, o němž mluvíme, (*Strážná věž* z 1. března 1981, česky 16/1981, samizdat) se na straně 26 letmo pokouší čtenáře ujistit, že všichni pomazaní členové třídy otroka se podílejí na činnosti spojené s duchovním pokrmem. Píše:

Apoštolové, dokud byli naživu, měli výraznou odpovědnost za duchovní vyučování „domácnosti víry“. Obdobně značnou odpovědnost měli i jmenovaní „pastýři stáda“. Apoštol Petr ale ukazuje, že všichni „vyvolení“ byli pověřeni činností správců pravd Božího slova. Každý jednotlivý člen sboru přispíval k budování těla sboru. (Ef. 4:11–16; 1. Petra 1:1, 2; 4:10, 11; 5:1–3) V písmu nacházíme jasný podklad pro tvrzení, že všichni pomazaní následovníci Ježíše Krista vytváří Božího „služebníka“, jehož je Ježíš Pánem. Tento služebník neboli „otrok“ jako kolektivní skupina poskytuje duchovní pokrm pro jednotlivé členy sboru, kteří v domácnosti vytvářejí „čeled““. Tito jednotlivci mají užitek jako příjemci tohoto pokrmu. – 1. Kor. 12:12, 19–27; Heb. 3:5, 6; 5:11–14.

Je pravda, jak autor dovozuje, že všichni křesťané mají podíl na budování sboru, Kristova těla. Otázkou ale je to, jak se ti z 8 800 pomazaných křesťanů, kteří *nejsou částí administrativní správy*, podílejí na splňování celkového obrazu o „věrném a rozvázném“ otroku, *který o něm vytvářejí všechny ostatní publikace Společnosti Strážná věž*. Krátká zmínka v jednom odstavci *Strážné věže* o tom, že „každý jednotlivý člen sboru přispíval k budování těla sboru“ na tuto otázku neodpovídá. Jestliže všichni pomazaní jsou částí „třídy otroka“, a zbývajících asi 6 000 000 svědků Jehovových do ní nepatří, jak se „přispívání“ drtivé většiny pomazaných *odlišuje* od „přispívání“ miliónů nepomazaných? Všichni svědkové nějak přispívají k budování

svého společenství, a tak nesporně budují i „tělo“ pomazaných v tomto společenství. Jaký *zvláštní rys* můžeme pozorovat na službě pomazaných umístěných vně hierarchické struktury moci, který by měl za následek, že podobenství se splňuje pouze na *nich*, a *nikoli* na „nepomazaných“ svědcích Jehovových?

Jak již bylo ukázáno, když se jedná o podobenství o věrném služebníkovi, jenž poskytuje „pokrm v pravý čas“, *duchovní sycení je opakovaně představováno informacemi, které přicházejí výlučně ze sdělovacího prostředku organizačního ústředí*. Pokud se ve společnosti svědků řekne „duchovní pokrm“, žádný svědek ani na minutu nezaváhá, a okamžitě se mu vybaví jediné: nauky, které vznikají v mezinárodním ústředí v Brooklynu, a které jsou mu sdělovány prostřednictvím publikací Společnosti Strážná věž. To je hledisko, které je mu pečlivě vštěpováno organizací. Když svědkové mluví o tom, že něco je od „věrného otroka“, míní tím, že daná věc *má svůj původ v brooklynském ústředí, a že odtamtud také přichází*. Jakýkoli jiný zdroj je pro ně nepřijatelný. Jak bylo zřetelně ukázáno, z 8 800 pomazaných má na této informaci podíl jenom nepatrný, vskutku minimální počet. Nepatrný zlomek z nich má také dohled nad správou věcí, která jim údajně byla svěřena v okamžiku, kdy se proroctví údajně splnilo, a otrok byl dosazen „nade vším pánovým majetkem“. Citovaný odstavec ze *Strážné věže* se prostě k těmto skutečnostem nebo ke zřetelnému rozporu s realitou vůbec nevyjadřuje.

ZAKRÝVÁNÍ SKUTEČNOSTI – PROČ?

Čeho se dosahuje fiktivním učením o celosvětové administrativní a duchovní pokrm poskytující třídě otroka? Vytváří se tím legitimní základna, na které spočívá organizační autorita Společnosti. Tato autorita umožňuje úzké skupině mužů, kteří v současnosti představují pouhých *sedm desetin jednoho procenta z celkového počtu 8 800 pomazaných křesťanů*, aby určovali, co mají ostatní pomazaní a milióny ostatních svědků číst a studovat, čemu mají věřit a co je vhodné, aby vlastně dělali. Neustálým zdůrazňováním pojmu „třída“ se vytváří pocit velkého, rozmanitého mezinárodního bratrství, a zároveň dochází k tomu, že zdroj skutečné autority je dokonale skrytý pod ochranným pláštěm anonymity. Vytvářená iluze umožňuje skutečné autoritě, dnes asi dvanácti mužům, kteří vytvářejí vedoucí sbor, aby požadovali po ostatních téměř naprostou poslušnost, aniž by jejich počínání bylo chápáno jako arogantní nebo tak, že slouží především jejich vlastním zájmům. Kdyby například měli říci: „My, dvanáct mužů z Brooklynu jsme rozhodli, že tento typ zaměstnání je pro křesťana nevhodný, a proto každý, kdo se ho nevzdá, bude vyloučen“, ohnisko pozornosti by se zaostřilo na ně, a na nesmírnou moc, kterou vykonávají nad životy jednotlivých členů celosvětového společenství svědků Jehovových. Když se řekne ‚třída věrného a rozvážného otroka‘, dojde k odvrácení pozornosti od malé skupiny mužů, která drží skutečnou moc. Ve výroku „třída otroka“ skutečný zdroj moci nabírá na neurčitosti, získává amorfni podobu, rozplývá se do všech stran a je zbaven lidské tváře, takže běžný svědek jej nemůže definovat a označit. Eufemistické používání tohoto výrazu, a překvapivě i *jejich vlastní víra ve správnost daného konceptu*, rovněž umožňují členům vedoucího sboru, aby po druhých vyžadovali téměř naprostou podřízenost rozhodnutím, která sami vydali, a přitom nebyli stíháni osobními pochybnostmi o vlastní aroganci.

Mnohá tvrzení Strážné věže o „třídě otroka“, která by byla tvořena kolektivní skupinou „pomazaných“, se jedno za druhým prokazují jako neudržitelná, ba dokonce jako smyšlená. Jaké poselství nám Pán ve svém podobenství opravdu chce sdělit?

KŘESŤANSKÉ SPRÁVCOVSTVÍ

Každý z vás dostal nějaký dar, a tak si jimi navzájem služte jako dobří správci rozmanité Boží milosti.

— 1. Petra 4:10, Nová Bible kralická.

Intenzivní a neustálý důraz, který Strážná věž při doktrinálním používání Kristova podobenství klade na údajný *kolektivně-organizační* podtext termínu „otrok“, představuje největší prohřešek proti duchu Ježíšových slov, a zbavuje podobenství jeho mimořádné síly. Poučení, které Ježíš zamýšlel pro své následovníky, se zcela ztrácí, a účelem podobenství se stává podpora náboženské nadvlády úzké skupiny mužů, kteří vytvářejí vedoucí sbor.

Lze jistě zastávat názor, že je možné popsat jako „třídu“ ty křesťany, kteří svým životem dokazují, že splňují požadavky z Ježíšova podobenství na věrného a rozvážného služebníka. Označení „třída“ se může vztahovat na blíže neurčený počet osob, které sdílejí řadu společných znaků, mají podobné vlastnosti, vyznávají stejné zásady nebo kráčeji po stejné životní cestě. To ale nevyžaduje, aby všichni patřili do jednoho systému myšlení nebo do téže programové skupiny. Rozhodující jsou projevy jejich osobnosti a místo, které proto ve společnosti zaujímají. Patří do určité třídy, protože k ní náleží svým jednáním – ne proto, že by je do této třídy kvalifikovalo *členství v nějaké organizaci*. Často například slyšíme, že určité osoby patří do třídy vzdělaných a bohatých, nebo naopak, do třídy podceňovaných a ekonomicky znevýhodněných, a přitom nemusí patřit k žádné organizaci. Z tohoto pohledu všichni skuteční křesťané patří do stejné třídy. Sdílejí totiž stejné charakteristické znaky, mají společnou víru a zásady, kráčí podobnou životní cestou a podrobují se jednomu králi. Lidé, kteří mají stejné hodnoty, se spolu často stýkají a jsou k sobě přitahováni na základě společné víry a naděje nebo společně sdílených zásad. Podobně i křesťané by se z těchto důvodů a z důvodu vzájemné lásky měli cítit navzájem přitahováni. Ale zůstává skutečností, že jsou to vlastnosti, které křesťané projevují jako *jednotlivci*, které vedou k tomu, že se mají rádi a cítí k sobě náklonnost. Není to tak, že by byli členy nějaké viditelné organizace nebo instituce. Všichni pomazaní křesťané vytvářejí „třidu“ „Kristova těla“, které je *duchovním* tělem, a proto se účast na něm nedá rozeznat na základě příslušnosti ke hmotné, viditelné, pozemské organizaci.

Organizace Strážná věž používá termín „třída“ velmi odlišným způsobem. Nebere na zřetel jeho základní význam, a přiděluje mu zcela specifický obsah. Říká, že označení „třída otroka“ se vztahuje na osoby pouze tehdy, když vytvářejí *organizačně propojenou* třídu, a proto se toto označení nevztahuje a nemůže vztahovat na žádného jednotlivce, který není spojený s touto konkrétní viditelnou organizací. Nezáleží na tom, jaký křesťan je, čemu věří, jaké má vlastnosti a jakým způsobem života žije – nic z toho není rozhodující pro jeho nebo její zařazení do „třídy otroka“. Nepostradatelným činitelem je napojení na organizaci Strážná věž. Bez tohoto spojení všechny ostatní faktory přestávají účinkovat jako znamení toho, že jednotlivce je možné zařadit do třídy „věrného a rozvážného otroka“. Tak organizace vytváří nejenom vlastní definici pojmu „třída“, ale zároveň stanovuje i parametry, které určují, kdo se do takto stanovené „třídy“ může zařadit, a kdo zůstane mimo ni.

Jedním ze zvláště zhoubných důsledků silného zdůrazňování „třídy“ je vliv na mysl lidí, aby spíše přemýšleli o naplňování podobenství v pojmech *skupinového členství*, než aby usilovali o *osobní* projevování křesťanských vlastností, o kterých se v podobenství mluví. Tyto vlastnosti zahrnují víru, rozvahu, smysl pro duchovní odpovědnost, bdělost a jakoukoli jinou

vlastnost, která je v Ježíšově podobenství zdůrazněna. Škoda je znásobena tím, když si uvědomíme, že podobenství je uplatňováno pouze na 8 800 osob, a tak neumožňuje jeho použití vzhledem k miliónům ostatních členů, kteří nejsou z jejich „třídy“.

Situace, ve které organizace předkládá jeden názor teoreticky, zatímco v *praxi* se řídí podle jiného (příčemž se vedoucí sbor ve skutečnosti stává tím „služebníkem“, který je ustanoven nade všemi Kristovými zájmy na zemi), vede k tomu, že smysl podobenství je zcela překroucen. Spíše než aby napomáhalo jako vybízení ke skromné, věrné službě svému Pánu a spoluslužebníkům, je především používáno jako prostředek k vynucování bezpodmínečné poslušnosti vzhledem k nařízením vedoucího sboru.

Názorně to bylo možné pozorovat na jednom zasedání vedoucího sboru. Grant Suiter v jeho průběhu citoval jednoho z misionářů, který mu řekl: „Bůh má svého věrného a rozvážného otroka. Jakmile zjistíme, kdo to je, život přestane být složitý. *Prostě udělej, co ti otrok řekne*. Pokud se otrok mylí, ponese za to před Bohem odpovědnost“.⁴⁵ Člen vedoucího sboru Grant Suiter zcela zřejmě na výroku nespatoval nic špatného, a bylo patrné, že ho schvaluje. Ale tato myšlenka, že nějaká skupina lidí prostřednictvím svého vedení může nést odpovědnost za to, co jako jednotlivci děláme – prostě jenom proto, že bez námitek následujeme vedení – je naprosto scestná a v protikladu k tomu, co učí Písmo. Je to ten samý druh filosofie, který umožňuje lidem, aby páchali skutky, které jsou proti tomu, co je pravé nebo správné, a snad i proti jejich svědomí, a potom se snaží zbavit odpovědnosti tvrzením, že jim jejich političtí, vojenští nebo finanční nadřízení řekli, aby to udělali. Písma jsou jasná v tom, že přes soudcovskou stolicí Boží a před Kristem stojíme jako *jednotlivci a jako jednotlivci* se budeme odpovídat za to, co jsme udělali.⁴⁶

Když na jednom zasedání vedoucího sboru na toto téma přišla řeč, podařilo se mi zavést diskusi na téma „proč uplatňujeme Ježíšova podobenství pouze na „třídy““ (způsobem, kterým to dělá organizace). Neměli bychom být potom důslední, a používat kolektivní uplatnění po každé, místo abychom tak činili podle naší libovůle? Když vysvětlujeme Lukáše 19:12–27, je možné říci, že existuje „*třída lidí deseti min*“ nebo „*třída lidí pěti min*“? Pokud ano, kteří lidé v nich dříve byli, nebo kdo v nich je dnes? Jistě by takové označování nemohlo být na základě formální příslušnosti k uvedeným skupinám, ale podle skutků každého jednotlivce, a jenom Kristus by mohl něco takového rozhodnout. Totéž se týká i Ježíšova podobenství u Lukáše 12:47,48:

Pak ten otrok, který rozuměl vůli svého pána, ale nepřichystal se, ani nejednal podle jeho vůle, bude bit mnoha ranami. Ale ten, který nerozuměl, a tak dělal to, co si zaslouží rány, bude bit málo ranami.

Je rozumné říci, že existuje „*třída mnoha ran*“ nebo „*třída mála ran*“? Pokud ano, kteří lidé byli v těchto třídách v minulých stoletích, a kteří lidé jsou v nich dnes? A nemohlo by to být rozhodnuto jinak, než na základě osobních činů, a jediný, kdo by je mohl komplexně posoudit, by byl Ježíš, který může číst v lidském srdci, a „odplatí každému podle jeho skutků“. (Matouš 16:27) Jistě nikdo nemůže říci, že je nebo byla nějaká konkrétní, identifikovatelná skupina nebo „třída“ spojená organizačními vazbami, členství v níž by sloužilo k určení příslušnosti člověka jako části „*třídy mnoha ran*“ nebo „*třídy mála ran*“. Ani Strážná věž nevysvětluje tato

⁴⁵ Citoval absolventa Gileadu jménem Blankenburg, který – pokud si pamatuji – sloužil v Latinské Americe.

⁴⁶ Matouš 12:36, 37; Lukáš 12:48; Římanům 14:10–12; 1. Korint'ánům 4:5; Galat'ánům 6:4, 7, 8.

další Ježíšova podobenství ve smyslu „třídy“. Nicméně, tento úsek u Lukáše je v té *samé části*, ve které Lukáš předkládá podobenství o „věrném a rozvázném otrokovi“, které nacházíme u Matouše ve 24. kapitole.⁴⁷

Vznesl jsem tyto otázky v průběhu zasedání, ale nikdo se k nim nevyjádřil, a jak se často stávalo, rozhovor se brzy stočil na jiné věci.

ODPOVĚDNOST MÁ OSOBNÍ CHARAKTER

Je nepopíratelné, že Písmo důrazně poukazuje na jednotlivce a jeho jednání, nikoli na „třidu“ a její jednání. Jsme vystaveni stále výzvě uplatňovat Kristovo učení *osobním způsobem*. Křesťanství, konec konců, začíná tím, že člověk sám za sebe uvěří v Kristovu výkupní oběť, změní svůj život a skrze Ježíše nabídne Bohu svůj čas a schopnosti. Nedospíváme k víře skupinově, ale na osobním, individuálním základě. Jak by se tento osobní vztah mohl změnit v něco, co je založeno, potvrzováno a ovládáno vztahem k organizaci, a je výsledkem členství v nějaké „třídě“ nebo v příslušnosti ke „třídě“ v tom smyslu, jak se vyjadřuje Strážná věž?

V Bibli opětovně čteme, že ve dni soudu Bůh a Ježíš budou hledět na každého jednotlivého člověka, a neodmění ho za to, že patřil k nějaké skupině nebo „třídě“, ale za to, jaký je a byl. Tak to můžeme číst i v *Překlada nového světa*, vydaného Strážnou věží:

A dá **každému** podle jeho skutků; věčný život těm, kteří hledají slávu a čest a neporušitelnost vytrvalostí v díle, jež je dobré.

Vždyť všichni budeme stát před Boží soudcovskou stolicí, neboť jak je napsáno: „Jakože žiji, říká Jehova, každé koleno se přede mnou bude sklánět a každý jazyk bude otevřeně uznávat Boha“. Tak tedy **každý z nás** se bude Bohu zodpovídat sám za sebe.

Všechny sbory poznají, že jsem to já, kdo zkoumá ledviny a srdce, a chci vám dát **jednotlivě podle vašich skutků**.⁴⁸

BIBLE SE ZAMĚŘUJE NA JEDNOTLIVCE

Je pravda, že Ježíšova podobenství nacházejí svá uplatnění v celkovém pohledu na jeho církve nebo sbor, a že zásady, které v nich Ježíš vyjadřuje, se týkají všech křesťanů, kteří vytvářejí „Kristovo tělo“. Na druhou stranu také platí, že pokud někdo popírá to, že v těch samých podobenstvích jednatel hraje podstatnou roli, a pokud se někdo snaží snášet důkazy proti jejich

⁴⁷ *Stejná zásada by se vztahovala i na „zlého otroka“ ze stejného podobenství. Strážná věž mluví o „třídě zlého otroka“, ale osoby, jež jsou takto označeny, nepatří všechny do nějaké konkrétní organizace, ani netvoří typický složený sbor. Každý jednatel z „pomazaných“, který odejde od organizace, a následně zveřejní informace, jež jsou pro organizaci nepříznivé, bude označen jako „zlý otrok“, i přesto, že jednal prostě jako jednatel. Jak to, že tomu tak může být v tomto případě, a ne v případě někoho, kdo zapadá do obrazu věrného otroka ve stejném podobenství?*

⁴⁸ Římanům 2:6, 7; 14:11, 12; Zjevení 2:23, NW.

uplatnění na každého jednotlivého člověka, pak to znamená dokazování proti Písmu. Ta jasně ukazují, že *každý z nás je služebníkem, který se má snažit, aby se svému Pánovi prokázal jako věrný a rozvážný správce jeho majetku*. To také zřetelně vyplývá z podobenství o „věrném a rozvážném otroku“.

Strážná věž nejčastěji cituje z Matoušova evangelia, ale podobenství nacházíme i u Lukáše ve 12. kapitole. Lukáš poskytuje o „otrokovi“ bližší údaje. „Otrok“ (řecky *doulos*), může představovat jakéhokoli služebníka. Lukáš se zaměřuje na bližší označení služby, o kterou se jedná, a používá slovo „správce“ (řecky „*oikonomos*“). Tato okolnost pomáhá osvětlit význam a uplatnění Ježíšova podobenství, protože v jiných částech Bible nacházíme učení, které se týká náplně správcovství pro křesťany.

Vzhledem ke kontextu je Ježíšova úvodní otázka: „Kdo je ve skutečnosti věrný a rozvážný otrok“ položena ne proto, aby se především zaměřila na *identifikaci* nějaké osoby nebo skupiny, ale proto, aby byla začátkem *mravního poučení*, které se zaměřuje na *chování a způsob života*, kterým se člověk prokazuje jako Pánův věrný a rozvážný správce. Jeruzalémská Bible proto překládá Lukáše 12:42 následovně:

Jaký vlastně je ten správce, který má dostatek věrnosti a moudrosti k tomu, aby mu jeho pán světil svou domácnost s tím, že jí bude přidělovat potravu v pravý čas?

Dá se říci, že Ježíš se ptal: „Kdo se mezi vámi, moji učedníci, prokáže jako takový věrný a rozvážný správce?“⁴⁹ Učedníci pak měli odpovědět na jeho otázku svými skutky, nikoli tím, že by patřili do nějaké třídy.

Povšimněme si také, že Lukáš ihned po tomto podobenství uvádí Ježíšova slova o otroku, který bude bit mnoha ranami, protože věděl, ale nekonal, a o otroku, který nevěděl, a proto nekonal, a tudíž bude bit méně ranami. Ježíš pak uzavírá poučením:

Vskutku, **od každého**, komu bylo hodně dáno, bude hodně vyžadováno; a **komu** lidé hodně světili, od toho budou vyžadovat více, než je obvyklé.⁵⁰

Spíše než aby mluvil o skupině nebo „třídě“, *hlavní* uplatnění podobenství samotným Ježíšem je na *jednotlivého* křesťana – jakým křesťanem se prokáže být.

To ale není jediný náznak. Ježíšovi apoštolové rovněž rozebírali, co věrné správcovství znamená. Dá se očekávat, že přitom zrcadlili Ježíšovo vlastní učení v dané záležitosti. Stojí za povšimnutí, že jejich rozbor se důsledně zastává osobní roviny s osobním uplatněním. Apoštol Pavel, když píše do Korintu o své službě a službě svých spolupracovníků, poznamenává:

Ať nás člověk hodnotí tak, jakože jsme podřízeni Kristu a správci Božích posvátných tajemství. V tomto případě se od správců mimoto očekává, aby byl člověk shledán věrným.⁵¹

Jako z Ježíšova podobenství u Lukáše ve 12. kapitole, tak i z tohoto textu znovu zřetelně vyplývá zásada, podle které je to jednotlivý křesťan, kdo se musí osvědčit jako *věrný správce*

⁴⁹ Srovnej obdobné užití slova „kdo“ v Žalmu 15:1–5.

⁵⁰ Lukáš 12:48, NW.

⁵¹ 1. Korintánům 4:1, 2, NW.

Pána. Pavel pokračuje vysvětlením, že osvědčení o dobré službě nemůže správci vystavit nikdo z lidí; lidé nemohou vystavit konečné, rozhodující, platné osvědčení o tom, kdo byl nebo nebyl „věrným správcem“. Nakonec, Pavel ukazuje, kdo to může udělat, a kdo to také udělá a kdy, a na jakém základě. Píše:

Je to pro mě velmi malicherná záležitost, že byste mě zkoumali vy nebo lidský soudní dvůr. Ani já sám sebe nezkoumám. Nejsem si totiž proti sobě ničeho vědom. To však nedokazuje, že jsem spravedlivý, ale kdo mě zkoumá, je Jehova. Proto nic nesuďte před patřičným časem, **dokud nepřijde Pán**, který vynese na světlo tajné věci tmy a učiní zjevnými rady srdce, **a potom každému přijde jeho chvála od Boha**.⁵²

Důraz je nepochybně kladen na jednotlivce, neboť „každému přijde jeho chvála od Boha“. Naproti tomu, když se Strážná věž snaží dokázat, že podobenství se nemůže vztahovat na nikoho jiného než na členy organizace, používá argument, podle kterého nikdo nemůže žít 1900 let, aby sloužil Pánu a čekal na jeho návrat.⁵³ Zcela přitom opomíjí, že se nejedná o délku života jednotlivce, ale o *zásadu*, která může být v platnosti 1900 let, a která *může být jednotně uplatněna na každého jednotlivce*, který kdy během období zmíněných 1900 let žil. Zdá se, že rovněž opomíjí skutečnost, podle které člověk může být vzkříšen, a pak souzen a odměněn na základě toho, jak žil až do okamžiku svého skonu.⁵⁴

Apoštol Pavel a jeho spolupracovníci nežili 1900 let. Je ale zřejmé, že pokud se individuálně prokázali jako dobří správci, Ježíš jim při svém příchodu dá zaslouženou odměnu. Je zde snad nějaká odlišnost od toho, co ve svém podobenství vyučuje Ježíš? Pavel nikde nemluví v pojetí „třídy“. Z jeho slov je patrné, že se soustředí na sebe a na svůj osobní život, na to, jak by nejlépe obstál jako „věrný správce“ a na to, co „každý“ bude dělat a co obdrží. V podání Strážné věže *se zdá*, že Pán při svém návratu zkoumá *pouze v tom okamžiku na zemi žijící* ostatky třídy otroka, a odměňuje *jeho členy* péčí o všechny své zájmy. Pavlova slova ukazují, že tomu tak není, a že Pán při svém návratu posuzuje a odměňuje *všechny své služebníky*, ty v té chvíli žijící *stejně jako ty zesnulé před jeho návratem*.⁵⁵

Pavlova slova jsou důležitá i v jiném ohledu. Apoštol se staví proti potvrzování vlastního postavení, schvalování sebe samého a sebevyvyšování, tedy jednání, jehož účelem je vytvoření základny moci a tvrzení, že naše organizované náboženské sdružení je daleko lepší než ostatní,

⁵² 1. Korint'ánům 4:3–5, NW.

⁵³ Viz například **Strážná věž** z 1. října 1981, strany 21, 22 (česky 1. července 1982, strany 22, 23).

⁵⁴ Srovnej 1. Tesaloničanům 4:15–18.

⁵⁵ *Jak také ukazuje podobenství o vinici (Matouš 20:1–16), neodměňuje Kristus lidi podle časového období, kdy mu začali sloužit. V podobenství dostali dělníci, jež přišli na vinici jako poslední, stejný plat jako ti, kdo začali dříve, takže si byli všichni „rovni“. Těm, co přišli nakonec, nedal méně, ale také jim nedal více než jiným. Podle Strážné věže se to jeví tak, že lidé sloužící ve dvacátém století („ostatek“) dostali velmi výjimečnou odměnu, kterou nedostal žádný z jejich předchůdců. Kniha **God's Kingdom of a Thousand Years Has Approached (Boží tisícileté Království se přiblížilo)** na straně 354 tvrdí, že když Kristus získal roku 1919 královskou autoritu, „jakou neměl, když byl zde na zemi v prvním století“, tak získala „třída otroka“ od roku 1919 za „důležitější službu“ „větší čest“. To by znamenalo, že jejich služba je na mnohem vyšší úrovni, než služba křesťanů v prvním století, mezi nimiž byli i samotní apoštolové!*

kteří se také snaží projevovat křesťanskou víru. Nikdo z nás nemůže říci více než to, že jako Pavel všichni zápasíme, a že všichni *usilujeme*, abychom se prokázali věrnými správci. Kdo nás nakonec posoudí bude Bůh a Ježíš, a tento soud bude zjeven toho dne, o kterém oni rozhodnou.

Když Pavel psal Titovi na Krétu, dal mu radu ohledně starších, a kromě jiného napsal:

Dozorce jako **Boží správce** musí být totiž bez obžaloby, ne umíněný, ne zlobný, ne opilý výtržník, ne rváč, ne lačný nečestného zisku.⁵⁶

Každý jednotlivý starší musel těmto požadavkům odpovídat *sám za sebe*, měl-li být pokládán za „Božího správce“. Způsobilost pro jmenování staršími nenastala proto, že by se dotyční muži hlásili k nějaké „třídě starších“ nebo vyznávali svoji příslušnost k určité organizaci. Každý, kdo splňoval požadavky, mohl být jmenován. Žádný muž, který podobně jako správce v pozdější části Ježíšova podobenství měl pověst násilníka nebo náfučky a potýkal se s alkoholem, nepřicházel pro jmenování v úvahu. O služebních přednostech každého z nich rozhodovali jeho *osobní vlastnosti*. Mezi ně patřila i schopnost „pevně se držet spolehlivého slova při svém umění vyučovat“, která zřetelně poukazuje na schopnost lpět na Božím slovu a být schopný je vhodně předávat druhým.⁵⁷ Opět zde nacházíme výraznou podobnost s Ježíšovým podobenstvím o věrném a rozvázném správci a o ničemném, násilném, alkoholu holdujícím správci, z nichž nejzákladnější je nutnost uplatnění v *osobní rovině*.

Pavel tedy osobně uplatňuje tyto věci na sebe, na své spolupracovníky a na jednotlivé starší. Jak máme pohlížet na ostatní členy sboru, kteří vytváří „Boží domácnost“?⁵⁸ Mohou všichni být „správci“? Pokud ano, platí i pro ně, že se jimi stávají sami za sebe, nebo musí být organizováni do správcovské „třídy“? V Boží domácnosti je velmi mnoho *žen*: mohou se také stát „správci“? A jestliže všichni mohou sloužit v postavení správců, kde najdeme „čeled“, která má užitek z jejich služeb? Jak Bible odpovídá na tyto otázky?

Jednu z odpovědí nacházíme ve slovech apoštola Petra, v jeho prvním dopise, čtvrté kapitole, verších 10 a 11:

Úměrně k tomu, jak každý z vás obdržel dar, používejte jej k tomu, že **jeden druhému sloužíte jako znamenití správci** Boží nezasloužené laskavosti vyjádřené **různými způsoby**. Jestliže **někdo** mluví, ať mluví, jakoby by to byla Boží posvátná prohlášení; jestliže někdo slouží, ať slouží jako závislý na síle, kterou opatřuje Bůh, tak aby byl ve všem oslavován Bůh prostřednictvím Ježíše Krista.

Petrova slova určitě nevyvolávají představu jednoho skupinového, dohromady „složeného“ správce. I on zdůrazňuje jednotlivé křesťanské osobnosti a jejich osobní správcovství. *Každý křesťan* obdržel od Boha dar, který má použít, když slouží ostatním v Boží domácnosti. Důvodem pro službu jednotlivých darů je skutečnost, že Bohu se zlíbilo vyjádřit svoji milost „různými způsoby“ prostřednictvím různých lidí.⁵⁹ Protože ne všichni mají stejný dar, jsou všichni v postavení příjemců požeňnaní pramenících z darů, které oni sami nemají, a zároveň všichni žehnají druhým prostřednictvím darů, které od Boha obdrželi. Když tak jednají, nevidí se důle-

⁵⁶ Titovi 1:7, NW.

⁵⁷ Titovi 1:9.

⁵⁸ 1. Timoteovi 3:15.

⁵⁹ Srovnej 1. Korint'ánům 12:4–31; Římanům 12:6–8.

žitějšími než jsou, a to jim brání ve vzniku domýšlivé arogance, která tak často vede k nadvládě jedněch nad druhými. Věrně a rozvážně zacházejí s dary nezasloužené laskavosti k Boží chvále, jednají v závislosti na Bohu a oznamují „Boží posvátná prohlášení“ v jejich nezkraslené podobě, nikoli své teorie nebo organizační dogmata.

Petrovo podobenství o znamenitých správcích je v naprostém souladu s Ježíšovými podobenstvími o otroku nebo-li správci, který věrně slouží svým spoluslužebníkům v pánově domácnosti. Stejným způsobem také vyzdvihuje osobní odpovědnost každého křesťana k Bohu a Kristu a nutnost prokázat svoji věrnost a rozvahu tím, že bude pomáhat ve společenství darem, jenž mu byl svěřen. V průběhu uplynulých devatenácti století žilo nespočetně mnoho věrných a rozvážných správců, mužů i žen, kteří znamenitě nakládali se svým darem, a kteří budou schváleni při Pánově návratu. Každý z nich osobně bude vzkříšen (neexistuje žádné vzkříšení „třídy“), aby obdržel svoji odměnu. Nenacházíme sebemenší důkaz, že tito věrní správci byli v průběhu století navzájem pospojováni organizačními pouty v jednu monolitní „třidu“. Je výmluvným svědectvím, že po takovém třídním monolitu není ani stopy. Jednotliví správcové vyrůstali po staletí jako pšenice mezi plevem, a během této doby vždy platila zásada z 2. Timoteovi 2:19, podle které „Pán zná ty, kteří jsou jeho“.

Mnoho mylných představ o významu těchto podobenství vzniká v důsledku svévolného výkladu těchto dvou obrazných termínů: správce je zobrazen, jak „dává pokrm“ a jak ho pán „ustanoví nade vším svým majetkem“. Strážná věž rozumí pojmu „dává pokrm“ tak, že se jedná o výrobu a distribuci literatury. Je nanejvýš nepravděpodobné, že by Ježíš mohl myslet tuto činnost. V doslovném smyslu to bylo tak, že pokud správce členům domácnosti obstarával jídlo, *staral* se tím o jejich *základní potřeby*. V duchovním životě můžeme pokrýt naše základní potřeby mnoha způsoby. Naše víra nežije jenom z tištěného nebo mluveného slova. Roste a je motivována a upevňována životními příklady, laskavostí, osobním zájmem o nás, povzbuzením, skutky lásky. Tyto a jiné věci nás povzbuzují a budují pro další službu Pánu. Proto Petr mluví o tom, že všichni jsme správci „Boží nezasloužené laskavosti vyjádřené různými způsoby“. „Boží milost v jejich různých projevech“ (*New English Bible*), kterou máme tu přednost rozdávat druhým, se rozhodně nemůže vztahovat jenom na poskytování tištěné informace. Rozsah Boží milosti zahrnuje celou částku jeho dobroty a darů.

Tak je to i s *odměnou* pro věrného správce. Na jakém základě je možné tvrdit, že touto odměnou bude pozemské povýšení správců do postavení třídy duchovních manažerů nebo skupinového místokrále (administrativního zástupce) s autoritou nad Kristovými zájmy po celém světě? Bible svědčí o tom, že Boží odměnu není možné získat před závěrečným soudem, který je ještě před námi. Kdyby tomu tak nebylo, pak bychom museli důsledně dovozovat, že někteří správci z podobenství by již teď měli vládnout nad pěti, a jiní nad deseti městy, která jim podle podobenství o hřivnách (nebo minách) náleží.⁶⁰ Ježíš v tomto podobenství používá *stejně literární stavby* jako v podobenství o věrném a rozvážném otroku. Pán odjíždí na dalekou cestu a pověřuje svého služebníka nebo služebnici konkrétním úkolem; při svém návratu posoudí jejich věrnost při provádění úkolu, a na tomto základě je odměn. Je proto rozumné předpokládat, že v obou podobenstvích by mělo být shodné i to, co se děje *při pánově návratu*. Pozoruhodně, Strážná věž vysvětluje podobenství o hřivnách neboli minách naprosto odlišně od podobenství o věrném a rozvážném otroku. Podle jejího výkladu podobenství o otroku se Pán, Ježíš

⁶⁰ Lukáš 19:15–19.

Kristus, vrátil v roce 1914 a v roce 1919 *služebníka schválil a odměnil povýšením* do postavení nade vším svým majetkem. V protikladu k tomuto vysvětlení, když vykládá podobenství o minách, *Strážná věž* z 1. prosince 1973 na straně 719 (česky 1. února 1975 a 20/1974, samizdat) uvádí – v popření Ježíšových vlastních slov z podobenství – že Pán při svém návratu v roce 1914 neodměnil služebníky správou nad pěti nebo deseti městy, ale že jim, o pět let později, prodloužil dobu obchodování s jeho penězi na další dobu v budoucnosti! Dozvídáme se, že „co se stalo v roce 1919 bylo jako **nové svěření** symbolických stříbrných min Jehovovým křesťanským svědkům“, a že svědkové začali „znovu obchodovat se symbolickými stříbrnými minami **čerstvě obdrženými od Pána Ježíše Krista, nyní oděného královskou mocí**“. Kniha *Boží tisícileté království se přiblížilo* (str. 230–232) obdobně přepracovává podobenství o talentech u Matouše ve 25. kapitole a dovozuje, že v roce 1919, když se Pán vrátil, musel svým služebníkům dát „novou a další příležitost „obchodovat“ s jeho drahocennými talenty. V Bibli není ani zmínka o nějakém *druhém* přidělování min (talentů), které by následovalo *po Pánově návratu*. Výklad Strážné věže je uzpůsoben tomu, co se odehrálo v organizaci, a tomu, co ona tvrdí, a když tak organizace činí, vůbec se nerozpakuje buď biblické podobenství přizpůsobit svým potřebám, nebo ke slovům Bible přidat, co tam není. Společnost Strážná věž pak volí úplně stejný postup při vysvětlování podobenství o věrném a rozvázném otroku.⁶¹

Když Strážná věž rozebírá podobenství o hřivnách (minách), vůbec se nesnaží dovodit, že by Pán odměnil služebníky v roce 1919 nebo kdykoli později. Toto stanovisko zaujímá i kniha *Boží tisícileté království se přiblížilo*, když vysvětluje podobenství o talentech. Obě publikace potvrzují, že odměna bude dána v průběhu závěrečného soudu, kdy křesťané začnou „vládnout s Kristem na nebesích“, a to tak, že mrtví se do této vlády dostanou vzkříšením, zatímco živí budou v mžiku „přeměnění“, a oblečou si nebeskou „neporušitelnost“.⁶² Existuje snad nějaké ospravedlnění svévolného a nedůsledného uplatňování toho, jak je dávana odměna v podobenství o věrném správci, ve srovnání s podobenstvími o hřivnách a talentech?

V podobenstvích o věrném správci a o hřivnách jde nepochybně o totožnou odměnu. V prvním případě pán vlastní jednu nebo více nemovitostí a služebnictvo. Ve druhém případě pánovi patří 15 měst. V obou případech Pán odměňuje věrnost ve službě udělením autority nad svým majetkem. Máme všechny důvody pro přesvědčení, že předání odměny je míněno alegoricky, a je znázorněním tohoto Ježíšova slibu: „Tomu, kdo zvítězí, udělím právo usednout na můj trůn spolu se mnou, stejně jako já jsem zvítězil, a usedl jsem na Otcův trůn spolu s ním“.⁶³ Ti, kterých se tento verš týká, zasednou v důsledku své věrnosti s Ježíšem na jeho nebeském trůnu jako spoludědicové v království Jeho Otce.⁶⁴

⁶¹ *Jak jinak vysvětlit, že se Kristus vrátil v roce 1914, ale přezkoumání svých služebníků odložil o pět let do roku 1919? Co během těch pěti let dělal? A kde je v Písmech zmínka, která by poukazovala na to, že účtování se svými služebníky tímto způsobem odloží? Zjevně k tomu není žádný doklad. Ale musí tomu tak být. Proč? Protože toto vysvětlení vhodně zapadá, a využívá při tom zaručených aspektů v historii organizace. Pokud by byli představitelé Strážné věže uvěznění a propuštěni v roce 1916 nebo jindy, výklad by se vztahoval k tomuto datu, a bylo by to zároveň datum Kristovy prohlídky. Naplnění Písem – a v důsledku tedy i Pánův časový plán – závisí na tom, co dělá organizace, nebo co se organizací děje.*

⁶² *Strážná věž* z 1. prosince 1973, strana 719 (česky 20/1974, samizdat); *God's Kingdom of a Thousand Years Has Approached (Boží tisícileté království se přiblížilo)*, strany 242–247.

⁶³ *Zjevení* 3:21, NIV.

⁶⁴ *Římanům* 8:17; *Jakub* 2:5.

Jak potom v tomtéž podobenství máme rozumět obrazu otroka, který se neprokázal věrným a rozvážným, ale nevěrným? Čteme o něm:

Ale kdyby si snad onen zlý otrok řekl ve svém srdci: ‚Můj pán otálí‘, a začal by bít své spoluotrocky a jedl a pil s nenapravitelnými opilci, pán onoho otroka přijde v den, kdy to neočekává a v hodinu, kterou nezná, a s největší přísností ho potrestá a určí mu díl s pokrytci.⁶⁵

Organizace Strážná věž uplatňuje tuto část na každého ze svých členů, který se úplně nepodrobí všem jejím naukám, včetně časových proroctví o roce 1914.⁶⁶ Například v případě proroctví o čase konce označuje všechny, kdo rok 1914 nepřijímají, jako ty, kteří Pánův příchod neustále odkládají. Jakýkoli odlišný názor na biblický text a na učení, které je momentálně v platnosti, nebo otázky ohledně vytváření náboženské autority, jenž si osobuje podle své libovůle vytvářet pravidla, která nikde v Bibli nejsou, jsou Společností klasifikovány tak, že dotyčný „bije“ své bývalé spoluotrocky.

Takové tvrzení se může některým křesťanům zdát jako oprávněné. Jedná se ale o další příklad, kdy je Bible vysvětlována tak, aby souhlasila s organizací, místo aby Písmo mohlo volně promlouvat. Ježíš Kristus, pravý Pán křesťanské domácnosti víry, znovu a znovu zdůrazňoval, že přijde bez ohlášení, že jeho návrat bude nečekaný, že na něj nebude předem upozorňovat a že ho nebude možné předpovědět. Žádný z jeho služebníků se na jeho návrat nebude moci předem připravit. Neurčitelnost jeho návratu je základním důvodem pro to, aby jeho následovníci byli bdělí a očekávali ho ve všech dobách – lhostejno, zda žijí v prvním, sedmém, třináctém, devatenáctém nebo dvacátém století. Jejich bdělost ale *nezávisí* na víře v nějaké datum nebo na vybuzeném očekávání příchodu v důsledku jeho umístění do stanoveného časového rámce, v jehož intencích může být konec očekáván s jistotou. Křesťané v minulých staletích zůstávali bdělí, pozorní, a v očekávání vyhlíželi bez uměle stanovených hranic času. Dnešní křesťané mohou jejich příklad následovat.⁶⁷

Nyní se zeptejme: *Který* z otroků zobrazených v podobenství měl předem utvořenou představu o určité době, v níž by pán měl přijít? *Nebyl* to věrný otrok. Odpověď byla velmi důležitá pro *zlého otroka*. Zlý otrok by si ani nemohl ve svém srdci myslet, že pán „otálí“, *pokud by ho předem neočekával v určitém časovém období*. Věrný otrok není ukázán jako ten, kdo by přemýšlel o tom, jak dlouho jeho pán může být pryč. Slouží, aniž by odhadoval a limitoval dobu, kdy je jeho pán na cestě. To je velmi odlišné od organizace, která s naprostou určitostí prohlašuje, že k příchodu dojde, a že k němu musí dojít během života osob narozených k určitému datu nebo před ním.

Je pravda, že jako mnohé jiné náboženské organizace, i Strážná věž bez ustání vyjadřuje svoje pevné přesvědčení o bezprostřednosti Pánova návratu. Stojí ale za povšimnutí, že nevěrný otrok *nemluví* nahlas o tom, že Pán otálí. ‚Říká‘ si to ve svém srdci. Tak jeho postoj nešlo

⁶⁵ Matouš 24:48–51, NW.

⁶⁶ Formálně vzato by se měl výraz „zlý otrok“ vztahovat pouze na „pomazané“ osoby, které odmítly podřídit se autoritě organizace Strážná věž, ale volně se používá ke kritice kohokoli, kdo se nepodřizuje, ať „pomazaného“ nebo „nepomazaného“.

⁶⁷ Obširnější diskuzi na toto téma najdete v knize *The Sign of the Last Days – When? (Znamení posledních dnů – kdy?)*, Commentary Press, 1987, strany 229–236.

zaměnit s tím, když někdo vyjádřil svoji pochybnost o názoru jiného služebníka, který tvrdil, že ví, že k návratu dojde v konkrétním časovém rámci (jako to činí Společnost Strážná věž). Proto jeho *slova* nejsou ukazatelem toho, co si opravdu myslí, a zda vnitřně „odkládá“ příchod. Je to ale zjevné podle toho, co *dělá* a *jak* to dělá.

Podle podobenství nevěrný otrok jedná tak, jakoby *on* teď řídil domácnost, a začne se chovat jako pán. Jeho původní úkol byl jednoduchý. V pravidelnou dobu měl poskytovat pro domácnost jídlo. Nyní ale prohlásí, že má pánovu autoritu k tomu, aby trestal své spoluslužebníky. To je něco zcela jiného než případ služebníka, který žádá úlevu od zneužívání, jemuž je vystaven od někoho, kdo se prohlásil za jeho nadřízeného. Taková je situace mnohých, kteří mají námitky proti tomu, aby na ně organizace uvalovala své vlastní pravidla, jako by byli jejími podřízenými, kteří mají námitky proti organizaci, která po nich žádá, ba dokonce vyžaduje, aby na její slovo nahlíželi jako na slovo Boží.

Mnozí bývalí příslušníci organizace se poté, co ji opustí, proti ní útočně obrátí a používají nevybíravé prostředky k jejímu ostouzení, a stejně nevybíravě útočí na muže, kteří ji vedou. Jak jsem uvedl na začátku této knihy, mnozí jiní, kteří také museli odejít, takové jednání odmítají, a já doufám, že je jich většina. Na druhé straně by mělo být pochopitelné, že čestně a na základě svědomí vyslovit nesouhlas s nařízeními a jednáním úředníků organizace v žádném případě neznamená, že bychom je „bili“. Protože potom by i apoštolové „bili“ Sanhedrin, když veřejně odhalili určité skutečnosti. Potom by i Strážná věž „bila“ vládní představitele a úředníky, když s jejich rozhodnutím proti svědkům veřejně nesouhlasí nebo když protestuje u soudů proti vládním nebo místním výnosům, které jsou zaměřeny proti činnosti Společnosti, jak to ostatně již udělala v řadě sporů.

V případě Ježíšova podobenství je zřejmé, že pozemský pán se o tyranickém chování otroka během své nepřítomnosti dozvěděl od jednoho z dalších služebníků. Když někdo z Pánových služebníků upozorní na nevěrné chování určitého spoluslužebníka a svědčí o jeho špatném jednání s ostatními služebníky v domácnosti, pak to nelze přirovnat k tomu, že jej „bije“. Jestliže je čin vykonán se správnou pohnutkou, pak odráží zájem o druhé a jejich blaho, a představuje spravedlivé a oprávněné úsilí oslovit problém a napravit nespravedlnost.

„Bití“ popsané v podobenství je úplně jiné než výše zmíněný nesouhlas s nějakým rozhodnutím. Jde o případ někoho, kdo zastává – nebo si *o sobě myslí*, že zastává – nadřazené postavení, a kdo je zneužívá k tomu, aby druhým vládl. Jedná jakoby za to nikdy neměl přijít trest, jakoby pro něj nikdy neměl nastat „den účtování“, jakoby nikdy neměl vydávat počet za pánovačného, vrchnostenského zacházení s druhými, které byl pověřen sytit, a to s pokorou a věrně. Chová se, jakoby mu všechno, co dělá, i když je to špatné (bezpochyby i podávání podřadného jídla), mělo být pánem omluveno a prominuto. Jedinec s takovým názorem a takového ducha se domnívá, že si na něj nikdo nemá co stěžovat, a že pokud se toho někdo odváží, mělo by se s ním zacházet jako s někým, kdo dává najevo neúctu k jeho autoritě, a proto je hodný potrestání, zasluhuje si být bit. Myslím, že když o tom budeme přemýšlet a uvažovat, zjistíme, že dnes existuje mnoho jemu podobných příkladů, a to v mnoha náboženstvích.

Nevěrný otrok je v podobenství popsán, jak hoduje s opilci. Písmo často používá opilost v přeneseném slova smyslu. Někteří muži jsou doslovnými „opilými výtržníky“. (1. Tim. 3:3) Ale člověk může být obrazně „opilý“ celou řadou věcí. V Izajášovi 28. kapitole čteme o „opilých“ náboženských vůdcích dávného Izraele, kteří jsou označeni jako „chvastouni“, protože ve svém značném sebevědomí tyranizovali druhé, a sami se cítili vůči Božímu trestu imunní.⁶⁸

⁶⁸ Izajáš 28:1, 7, 14–19.

Lidé tak mohou být „opilí“ mocí a vlastní důležitostí. Otrok z podobenství byl doslova opilý. Ale kromě toho byl opojen pocitem své vlastní autority, kterou vykonával nad těmi, kterým byl pověřen sloužit. To je osidlo poličené jako past na všechny, kteří ve svých rukách soustřeďují autoritu a moc. Je to past, které se lze vyhnout pouze neustálým, svědomitým úsilím. A to platí jak na jednotlivce, tak i na organizace.

Jak jsem ukázal, problém ve svém celku nespočívá ani tak v tom, že organizace Strážná věž trvá na uplatnění celého podobenství na „třidu“. Spočívá především v tom, jakým způsobem je podobenství použito – aby byla vynucena kontrola nadřazenou strukturou, jako prostředek k zastrašování a dále k potlačení jakékoli námitky založené na vlastním svědomí, kterou jednatel může mít vůči nařízením a prohlášením těch, kteří de facto vytvářejí elitní skupinu. Kromě toho je používáno k tomu, aby tato nařízení a prohlášení byla přioděna Boží mocí. Používat toto podobenství tímto způsobem znamená překroutit jeho základní námět, kterým je ohleduplná, pokorná, odpovědná a věrná služba potřebám ostatních spoluslužebníků téhož Pána.

Podobenství by mělo vést k vážnému, do hloubky srdce sahajícímu sebezkoumání. Každá sebejistá póza, panovačné sklony, okázalé vystupování v nadřazeném postavení, každý sklon potrestat ty, jež se nepodrobí něčí vůli nebo názoru – tyto věci slouží jako zřejmý důkaz toho, že dotyčný ve svém vlastním srdci „odkládá“ den účtování. V prvním století to byl Diotrefes, který svým jednáním dával najevo tento postoj. Vládl nad ostatními členy sboru a vylučoval ty, které pokládal za hrozbu své autoritě.⁶⁹

Mnozí jednotlivci, náboženští vůdci a organizace následovali tento vzor a trvali na tom, aby lidé jako jeden muž přijali jejich stanoviska nebo dogmata, a hrozili jim – pokud neudělají – obviněním z duchovní neposlušnosti, ze svévolné a sobecké nezávislosti, nevěry k Bohu a Kristu a tím, že je třeba, aby jako takoví byli „vyhozeni z Boží domácnosti“. Dějiny náboženství jsou plné takových příkladů. Když někdo dnes takto jedná, v důsledku to znamená, že je s nimi v jedné společnosti, že „jí a pije s opilci“, s těmi, kteří jako náboženští „opilci“ v dobách dávného Izraele jsou omámeni svojí vlastní důležitostí.

Naproti tomu mnozí jiní, ačkoli zrádně obvinění a vyhnáni, ačkoli rozprášeni a snad omezení ve společenství na pár druhů, „zachovali své místo“ tím, že nikdy neztratili ze zřetele svůj osobní vztah a odpovědnost vůči svému Pánu.⁷⁰ V oblasti jejich vlivu, kterou jim Bůh přidělil, ať je jakkoli malá, nenahlízejí na své „správcovství“ jako na základnu moci nebo na prostředek k zastrašení ostatních, ale jako na příležitost a povinnost sloužit ostatním v duchu jejich soucitného Pána. A Pán slibuje, že ve svém vlastním čase a na osobním základě, učiní zřejmým, kdo pochopil jeho podobenství a uplatnil ho, a kdo ne.

⁶⁹ 3. Jana 9–11.

⁷⁰ Srovnej Kazatele 8:2–4

VI, ZÁCHRANA VÍROU, NE SKUTKY

Touto milostí jste skrze víru spaseni. Není to z vás – je to Boží dar; není to ze skutků, aby se nikdo nechlubil.

— Efezanům 2:8, 9, Nová Bible kralická.

■ Skutečnost, že křesťan není pod psaným zákonem, neznamená, že se z něj stane člověk bez zákona. Je pod Boží milostí, která ho má vést k *hodnotnější* spravedlnosti než je ta, která je vynucená zákonem. Křesťanská spravedlnost pramení z Boha, a spíše než na poslušnosti náboženských pravidel jednání je založena na víře, lásce a pravdě. Obdobně, ačkoli záchrana nepřichází ze skutků, ale výlučně z víry, křesťan není vůči svému okolí bez zájmu, nevšimavý nebo nečinný. A protože věřící člověk jedná na základě lásky, víry a naděje, jsou i jeho skutky *hodnotnější*.

Rozdíl mezi spravedlností konanou ze zákona a spravedlností z víry, lásky a naděje spočívá v *pohnutce*. Rozhoduje, v *jakém duchu* skutky konáme, a tento duch je klíčem k větší hodnotě, jenž se nachází v křesťanské svobodě. Je to rozdíl, který vzniká mezi tím, když něco děláme proto, že musíme, a tím, když jednáme spontánně, a jsme k určitému jednání vedeni naším srdcem. Opravdová víra a láska jsou jako zřídlo vody hluboko v srdci jednotlivce; nemohou do srdce proniknout tlakem zvenku. Pramen víry a lásky v srdci pak přináší odpovídající *skutky lásky a víry*. Vybídky a dokonce i nabádání mohou sehrát pozitivní úlohu, ale nátlak v podobě předepsané a vyžadované aktivity působí proti přirozené činnosti správně motivovaného srdce.

Čím více je činnost dopředu určena a čím dokonalejší je systém vnějšího nátlaku a úsilí po konformitě, tím méně je prostoru pro spontánní víru a lásku. Mnohdy na ně již ani žádný prostor nebývá. Zásadním měřítkem pro jakýkoli *čin* je kvalita a povaha pohnutky, se kterou byl vykonán.

Jaká je v tomto ohledu situace v náboženské organizaci svědků Jehovových? Organizace Strážná věž tvrdí, že zastává názor o záchraně vírou, ne skutky. Jak je to ve *skutečnosti*? Již jsme mohli pozorovat absolutní podřízenost, se kterou se všichni v organizaci podrobují jejím nařízením, která chápou tak, že přicházejí přímo od Boha a Krista. Jak mohou být – v důsledku takové oddanosti organizaci – svědkové ovlivněni v kvalitě svého vztahu k Bohu, Kristu a svým bližním? Je působení organizace pro tento vztah kladné, nebo spíše vede proti biblickým zásadám víry a lásky?

Svědkové Jehovovi jsou ve všech zemích, kde působí, známí svoji intenzivní kazatelskou činností, během které dům od domu, dveře ode dveří, zvěstují svůj zvláštní druh evangelia. Jejich publikace v pravidelných intervalech přinášejí zprávy o stovkách miliónů hodin strávených touto prací. Bezprostředně následují údaje o stamiliónech rozšířených výtisků literatury. Na tomto základě jsou přesvědčeni, že nad jiné vynikají v napodobování příkladu křesťanů z prvního století, a že jak jejich horlivost, tak i *metoda*, kterou používají – dveře ode dveří – je mezi křesťany na světě označuje jako jedině pravé hlasatele dobrého poselství v dnešní době.

Kázání svědků dům od domu je *nepopíratelnou* skutečností. Je ale dobré se zeptat: *Proč* se všichni členové organizace na tomto druhu služby podílejí? Je to proto, že každý z nich dobrovolně, na základě svého vlastního přesvědčení, dospěl k rozhodnému závěru o nutnosti takové

činnosti? A když ji vykonává, jsou prameny lásky a víry v jeho srdci jedinou pohnutkou, která určuje *jak, kdy a kolik hodin se na službě podílí?* Je vybízení organizace k této aktivitě, ke kterému dochází na shromážděních, prosto nepřipustného nátlaku – ať již na první pohled patrného, nebo naopak nenápadného? Anebo je to tak, že méně horlivosti v účasti na tomto organizačním programu s sebou okamžitě přináší hlodavý pocit viny, a vytváří se tak nutnost konat stále více a více, aby dotyčný jedinec mohl dosáhnout záchranu od Boha?

Ať je tomu s pohnutkou jednotlivců v tomto náboženském společenství jakkoli – a nalézáme zde *mnoho těch*, kteří jsou ke svým skutkům podněcování nezištnou láskou a opravdovým srdcem – uvažujme *o náboženství svědků z celkového pohledu. Jaký zde vládne duch, jaké je zde základní náboženské smýšlení*, a jaké postoje se zde v reakci na poselství organizace a její pokyny vytvářejí?

Pro odpověď nahlédněme do organizace samotné.

LIDSKÁ MĚŘÍTKA A NÁTĽAK

Jako jeden z prvních příkladů uvedme postoj vedoucího sboru k myšlenkám, které byly uvedeny v původním návrhu na biblický *Komentář k Jakobovu dopisu*.

Tento *Komentář* napsal Edward Dunlap, bývalý tajemník školy Strážné věže Gilead pro misionáře, a zároveň jeden z hlavních autorů biblického slovníku *Pomůcka pro porozumění Bible* (nyní *Hlubší pochopení Písem*). Ed Dunlap byl velmi aktivním svědkem. Během mých posledních pěti nebo šesti let v brooklynském ústředí jsem byl ubytován v sousedním pokoji. Bez výjimky každou neděli jsem mohl pozorovat, jak Ed a jeho manželka směřují ke stanici metra, aby se připojili k tak zvané „skupinové službě“ se svým sborem. Není nejmenších pochyb o tom, že Ed v tomto ohledu poskytoval daleko větší příklad, než někteří členové vedoucího sboru.

Jak je zřejmé, Ed rozhodně nebyl zastáncem pasivního, nečinného křesťanství. Byl přesvědčen – a také to napsal v úvodu svého komentáře – že Jakub vyznával spojitost mezi vírou a skutky, a na základě Jakobova dopisu dovozoval, že „pouhá intelektuální víra pro křesťana nestačí“. O lidech, kteří se dívali spatra na hodnotu dobrých skutků, napsal:

Podle toho by víra nemusela nijak působit na srdce. Tento názor by také popíral, že víra má moc přimět člověka, aby změnil svoji osobnost a svůj život a aby činným způsobem projevoval svou víru a dělal něco pro druhé. Kdyby zůstali při tomto názoru, byli by jako lidé, o nichž Pavel říká, že mají „skutky zbožné oddanosti, ale vzhledem k její síle se prokazují jako falešní.“ – 2. Tim. 3:5.

... Jakub rozhodně neřikal, že skutky samy o sobě mohou vést k záchraně. Nemůžeme si vymyslet nějaký správný vzorec nebo si vytvořit nějaký systém, podle něhož bychom se mohli propracovat k záchraně. Na prvním místě musí být víra. Jakub jasně zdůraznil, že dobré činy přijdou samy od sebe, ze srdce, budeme-li mít správnou pohnutku – láskyplně a soucitně pomáhat lidem. Ježíš dal v tomto směru příklad svým životem. Zákon, jímž se řídí křesťan, je ‚zákonem svobodných lidí‘, a ne nějaký zákoník, jako byl mojžíšský Zákon. (Jak. 2:12; Řím. 2:29; 7:6; 2. Kor. 3:6;) Křesťan má na srdci napsaný Boží zákon. – Jer. 31:33; Žid. 8:10.¹

¹ *Komentář k Jakobovu dopisu, strany 4–6.*

Redakční oddělení vždy mělo problémy s tím, aby vedoucí sbor jako celek schválil práci na *jakémkoli biblickém komentáři*, nejenom k Jakobovu dopisu. Aniž by je blíže specifikovali, někteří členové vedoucího sboru měli k takové práci velké výhrady.² Knihu *Komentář k Jakobovu dopisu* se nakonec podařilo prosadit, ale třebaže se jednalo o jediný skutečně biblický komentář, který kdy Společnost vydala, kniha se studovala pouze v určitém časovém období, a poté ji organizace vyřadila z tisku. Co se stalo?

V odstavci, který následuje po pasáži, kterou jsem uvedl výše, se v *originálním rukopise* nalézala tato slova:

Jakub ukazuje, že by žádný křesťan neměl soudit svého bratra a neměl by určovat nějaká lidská měřítká, která jeho bratr musí následovat, ačkoli může bratra povzbuzovat a může jej podněcovat ke znamenitým skutkům; může dokonce svého bratra napomínat, jestliže je k tomu určitý biblický důvod, a má-li též biblické důvody pro to, co říká. (Jak. 4:11, 12; Gal. 6:1; Žid. 10:24) Pravé skutky musí být konány proto, že nás k nim vede svědomí. Skutečný křesťan nebude nic dělat ze zvyku a nepotřebuje podrobný soupis pravidel. Dobré skutky také nekoná jen proto, že je podroben nátlaku ostatních. Apoštol Pavel vyzdvihuje tuto skutečnost v Řimanům 14. kapitole. Má-li tedy někdo pravou, živou víru, bude pak samozřejmě konat i znamenité skutky. A za tyto dobré skutky se mu také dostane od Boha odměny, protože je člověk koná z oddaného srdce. Ale ten, kdo se snaží získat spravedlnost na základě podrobně definovaného systému o tom, co se „smí“ a „nesmí“, nebude mít úspěch. Taková „spravedlnost“ je od lidí, a ne od Boha.

Máme před sebou fotokopii odstavce ze strany 7 v původním znění, které bylo schváleno redakčním výborem vedoucího sboru, zasláno do tiskáren Společnosti, a vytištěno ve statisícovém nákladu. Ale kromě členů vedoucího sboru a několika mála dalších osob tento text neviděl žádný svědek, a ani jej nenajde ve svém výtisku knihy. Někteří členové vedoucího sboru vyvinuli značný nátlak k revizi textu, ke které skutečně došlo, a to i za cenu zničení statisíců ne jednotlivých stránek s inkriminovaným textem, ale statisíců úseků knihy, z nichž každý obsahoval 32 stránek.³ Jaký k tomu měli důvod? Blížší pohled na „sporné body“ ozřejmí mnohé z myšlení těch, kteří cenzuru provedli.

Otiskneme teď odstavec v jeho konečném, upraveném znění:

Jakub ukazuje, že by žádný křesťan neměl soudit svého bratra a neměl by určovat nějaká lidská měřítká pro dosažení záchrany, ačkoli může bratra povzbuzovat a může jej podněcovat ke znamenitým skutkům; může dokonce svého bratra napomínat, jestliže je k tomu určitý biblický důvod, a má-li též biblické důvody pro to, co říká. (Jak. 4:11, 12; Gal. 6:1; Žid. 10:24) Pravé skutky musí být konány v souladu s vedením, jež poskytuje Boží Slovo. Skutečný křesťan nebude nic dělat ze zvyku a nepotřebuje podrobný soupis pravidel. Dobré skutky také nekoná jen proto, aby se líbil lidem. Má-li tedy někdo pravou, živou víru, bude pak samozřejmě konat i znamenité skutky, což znamená, že bude také kázat dobré poselství o království a učit o něm. Budou to dobré skutky, které Bůh odmění, protože je člověk koná z oddaného srdce. Ale ten, kdo se snaží získat spravedl-

² Mezi ně patřili Milton Henschel, Ted Jaracz, Karl Klein a Fred Franz.

³ Knihy byly tištěny v 32-stránkových oddílech nazývaných „archy“, které se poté svazovaly dohromady a tak tvořily knihu. Viz též Dodatek, kde jsou zmíněny další části oddílů, na jejich základě vznikla diskuze, jež vedla ke zničení obou těchto částí.

nost na základě podrobně definovaného systému o tom, co se „smí“ a „nesmí“, nebude mít úspěch. Taková „spravedlnost“ je od lidí, a ne od Boha.

Když pasáž pročítáme, nenacházíme na ní nic, co by mohlo být na závadu. Většina je ostatně stejná jako originální text. Až nás maně napadá, proč vedoucí sbor uznal za nutné kvůli tomuto přepracování zničit statisíce 32 stránkových úseků knihy. Nicméně, zdánlivě nepatrné, a přitom podstatou zásadní změny, které byly v textu provedeny, vrhají světlo na způsob myšlení některých členů vedoucího sboru a ducha, který v nich převládá. Porovnejte prosím uvedené změny sami:

Původní znění

Jakub ukazuje, že by žádný křesťan neměl soudit svého bratra a neměl by určovat nějaká lidská měřítka která jeho bratr musí následovat...

Pravé skutky musí být konány proto, že nás k nim vede svědomí.

Dobré skutky také nekoná jen proto, že je podroben nátlaku ostatních. Apoštol Pavel vyzdvihuje tuto skutečnost v Římanům 14. kapitole. Má-li tedy někdo pravou, živou víru, bude pak samozřejmě konat i znamenité skutky.

Upravené znění

Jakub ukazuje, že by žádný křesťan neměl soudit svého bratra a neměl by určovat nějaká lidská měřítka pro dosažení záchrany ...

Pravé skutky musí být konány v souladu s vedením, jež poskytuje Boží Slovo.

Dobré skutky také nekoná jen proto, aby se líbil lidem. Má-li tedy někdo pravou, živou víru, bude pak samozřejmě konat i znamenité skutky což znamená, že bude také kázat dobré poselství o království a učit o něm.
(Mat. 24:14; 28:19, 20)

V původním textu čteme, že křesťan chybuje, pokud se pokouší „určovat nějaká lidská měřítka, která jeho bratr musí následovat“; v opravě čteme o „nějakých lidských měřítkách pro dosažení záchrany“; slovo „svědomí“ bylo vymazáno a nahrazeno „vedením, jež poskytuje Boží Slovo“; varování před tím, aby nekonal dobré skutky „jen proto, že je podroben nátlaku ostatních“ bylo změněno na „aby se líbil lidem“. Odkazy na Římanům 14. kapitolu byly vypuštěny, a místo nich bylo uvedeno „což znamená, že bude také kázat dobré poselství o království a učit o něm“, ačkoli *Jakub nikde v celém svém dopise ani jednou nepojednává o kazatelské službě*. Místo toho *zdůrazňuje* péči o vdovy a sirotky, úctu k chudým lidem, nutnost starat se o potřebné členy sboru a řádný způsob jednání s nájemními dělníky a tak ukazuje, v čem spočívá opravdové křesťanství a skutky založené na pravé víře, lásce a milosrdenství.

O čem provedené změny svědčí? Je jistě pravda, že žádný křesťan nemůže pro druhé „určovat nějaká lidská měřítka pro dosažení záchrany“. Ale proč se někteří členové vedoucího sboru omezili na toto konstatování, a vznesli námitku proti původní verzi, která se vyjadřovala v širším slova smyslu, a sice, že pro záchranu nelze stanovit *žádná* lidská měřítka, která by bratři „**museli** následovat“? Důvod je nasnadě: organizace po desetiletí stanovuje svoje lidská měřítka, která její členové musí následovat, aby získali záchranu, a pokud se jich někdo úzkostlivě nedrží nebo se jim snad i vzpírá, následuje vyloučení.⁴ (A lze říci, že pokud vyloučení následuje jako trest za nepodrobení se, pak „povinnost následovat lidská měřítka“ je v podstatě požadavkem na záchranu.)

⁴ Pro doložení uvedeného viz kapitoly 8, 9 a 11.

Je pravda, že křesťan jedná správně, když reaguje na „vedení, jež poskytuje Boží Slovo“. Co ale může vést k tomu, že se vyřadí slovo „svědomí“, které se nacházelo v původní verzi? Konec konců, není to právě naše svědomí, které hraje zásadní úlohu v tom, *jakým způsobem* daný skutek vykonáme, a také v tom, *zda my sami jsme osobně přesvědčeni*, že tento konkrétní čin je správný a v souladu s Božím slovem? Proč tedy došlo ke změně? Protože organizace po deseti letech nezdůrazňuje křesťanství založené na tom, co si jednotlivci myslí, ale křesťanství, jehož charakteristickým znakem je to, jak se dokáží přizpůsobit *organizačnímu konformismu*, podle kterého je podstatné právě a jedině to, že ústřední vedení rozhoduje, co má být „závazné vedení z Božího slova“ pro jednotlivé členy, a jaká má být jejich „odpověď“ na toto vedení. A tak je to právě svědomí jednotlivce, které spadá do oblasti kontroly a usměrňování organizací.

Je pravda, že křesťan nekoná dobré skutky proto, „aby se líbil lidem“. Ale co je ve skutečnosti *příčinou* toho, že je ve věřícím člověku vyvolán pocit, že by se měl druhým zalíbit, nebo se k tomu dokonce cítí přinucen? Není to *nátlak*, uplatňovaný mnoha způsoby – naléháním spoluvěřících, pobídkou v podobě systému různých odměn, strachem z toho, že bude posuzován podle toho, zda plní nebo neplní stanovené pokyny? Systematický nátlak vyvíjený z různých stran je základem problému, který je samotnou Strážnou věží označen termínem „aby se líbil druhým“. Proč tedy v této části došlo k vymazání slova „nátlak“ z původního rukopisu? Když se o této části mluvilo na zasedání vedoucího sboru, Ted Jaracz navrhl výraz „aby se líbil lidem“ s tím, že „nátlak může být pozitivní“. A skutečně: nátlak na svědky Jehovovy, aby jednali předepsaným organizačním způsobem, účastnili se služební činnosti a odpovídali lidským měřítkům, aniž by se přitom ohlíželi na vnitřní hlas vlastního *svědomí*, provází jejich organizaci po mnoho desítek let. Jedním z charakteristických nástrojů pro takový nátlak je odevzdávání „zprávy o kazatelské službě“. Na konci každého měsíce se ode všech členů sboru očekává, že napíší, jakých výsledků dosáhli v kazatelské službě (čas strávený ve službě dveře ode dveří a ostatní aktivity s ní spojené). Jejich zpráva je přenesena do „karty se zprávou sborového zvěstovatele“, kterou zkoumají příslušní starší a přidělení „cestující dozorcí“.

Je výše uvedený pohledem člověka, kterému chybí horlivost pro spravedlivé skutky nebo který je snad příliš pyšný na to, aby se účastnil aktivit předepsaných organizací? Tak to předkládají publikace Strážné věže. Například v knize *Zjevení – Jeho slavné vyvrcholení se přiblížilo!*, čteme na straně 45:

... Nebo někdo kritizuje způsob, jak Jehova nechává vykonávat své dílo. Takový člověk se dovolává sklonu k tomu, aby se lidé šetřili, a tvrdí, že není biblické ani potřebné chodit do svědecké služby s poselstvím o Království. Kdyby se takoví lidé podíleli na této službě podle příkladu Ježíše a jeho apoštolů, zůstali by pokorní; ale oni se raději odštěpí a jdou snadnou cestou, přičemž si snad jako soukromá skupina příležitostně čtou Bibli. (Matouš 10:7, 11–13; Skutky 5:42; 20:20, 21)

Časopis *Probudte se!* z 8. června 1990 přináší článek Pět běžných klamů, které jsou používány při argumentaci. Na prvním místě uvádí taktiku s názvem „Osobní útok“:

Osobní útok. Tento typ klamu se pokouší vyvrátit nebo znevážit nějaký dokonale platný argument nebo výrok nepodstatným útokem na osobu, která jej pronáší.

Vezměme příklad z Bible. Ježíš Kristus se jednou pokoušel lidem objasnit svou blížící se smrt a vzkříšení. Pro posluchače to byly nové a obtížné pojmy. Ale někteří, místo aby zvážili hodnoty

Ježíšova učení, napadli Ježíše samotného a řekli: „Má démona, a je šílený. Proč mu nasloucháte?“ – Jan 10:20; srovnej Skutky 26:24, 25.

Jak snadné je dát někomu nálepku „hlupák“, „blázen“ nebo „nevzdělanec“, když říká to, co nechceme slyšet! Podobná taktika je napadnout někoho jemným špičkováním. Typické příklady: „Kdybyste věci opravdu rozuměl, neměl byste tento názor“, nebo: „Tomu věříte jen proto, že vám řekli, abyste tomu věřil.“

Osobní útoky, lstivé i neomalené, sice mohou zastrašit a přesvědčit, ale nikdy nevyvrátí, co bylo řečeno. Pozor tedy na tento klam!

Lstivé zastrašování je ale přesně způsob útoku, který použil autor výše uvedené pasáže z knihy Zjevení. Vyjadřuje se o lidech, kteří na neoprávněné nároky Společnosti reagují předložením biblicky podložených námitek, jako o těch, kdo „kritizují způsob, jak Jehova nechává vykonávat své dílo, ... se sklony k tomu, aby se lidé šetřili“, „nepokorných“, a dává jim nálepkou lidí, kteří se „raději odštěpí a jdou snadnou cestou“. Je poměrně snadné dělat různé narážky na druhé a označovat je tou či onou hanlivou nálepkou. Je daleko těžší dát z Písma věrohodnou odpověď na vlastní biblické námityky, které jsou jádrem sporu.

Jedná se o zcela přezíravý pohled, který je pochopitelně nesprávný, jak ukazuje další příklad z jednání vedoucího sboru. Diskutovali jsme tehdy o prostředku, který byl především používán k tomu, aby se zajistilo, že svědkové stráví část svého času tím, že ve službě dveře ode dveří budou rozšiřovat publikace Společnosti.

V roce 1971 se připravovala organizační příručka, která měla název *Organizace, jež káže království a činí učedníky* (česky 1973, samizdat). Vedoucím projektu byl Karl Adams, v té době dozorce redakčního oddělení v mezinárodním ústředí v Brooklynu. Nebylo pochyb o tom, že byl v postavení třetího muže organizace, kterému byla svěřena odpovědnost za obsah jejích publikací. Na prvním místě byl Nathan Knorr a na druhém Fred Franz. Je také pravda, že Fred Franz byl jediným zdrojem pro takzvané „nové světlo“, a že byl také jediným a konečným arbitrem našeho učení, jehož názor mohl být – a to se dělo velmi zřídka – opraven nebo vetován pouze prezidentem Knorrem. Dá se ale říci, že vzhledem k celkovému rozsahu publikační činnosti se Nathan Knorr *více spoléhal na Karla Adamse než na Freda Franze*, protože zcela důvěřoval Karlovu úsudku a viděl, že je daleko praktičtější než bratr Franz.⁵ Karl byl pověřován úkoly přímo prezidentem Knorrem, nikoli vedoucím sborem. Knorr osobně různým lidem při-

⁵ Z přepisu soudního přelíčení ve Skotsku citovaného ve 3. kapitole je patrné, že Fred Franz svědčil ohledně rozhodnutí o schválení „pokroků“ v porozumění následujícím způsobem. Na otázku „Jsou tyto pokroky, jak je nazýváte, schvalovány členy správní rady [výborem ředitelů]?“ odpověděl: „Ne.“ Na otázku „Jak se z nich stanou veřejná prohlášení?“ odpověděl: „Projdou redakčním výborem, a po prozkoumání Písem, jim dám své schválení. Potom je předám prezidentu Knorrovi, a prezident Knorr dá konečný souhlas.“ Potom se ho zeptali „Předtím to vůbec neprojde správní radou?“ a on odpověděl: „Ne.“ To mimochodem ukazuje naprostou lživost prohlášení, že správní rada tehdy sloužila jako „vedoucí sbor“ v pravém smyslu tohoto výrazu. Ve skutečnosti nebyl sestaven ani žádný „redakční výbor“. Ale na všech materiálech určených k publikování byly nezbytné podpisy tří osob: Nathana Knorra, Freda Franze a Karla Adamse. Určití členové redakčního oddělení je mohli podepsat, pokud jim Karl Adams zadal přečtení materiálu, ale nebylo to nijak pravidelné.

děloval psaní všech hlavních neboli studijních článků ve *Strážných věžích*. S výjimkou Freda Franze, který Karlovi nepodléhal, *všechna ostatní přidělení pro tvorbu psané literatury byla záležitostí Karla Adamse, který navrhoval, o čem se bude psát, a rozhodoval, kdo se na psaní bude podílet*, ačkoli nebyl členem vedoucího sboru a nehlásil se k pomazaným svědkům. V případě organizační příručky vybral mě a Eda Dunlapa, abychom spolu s ním knihu napsali. Každý z nás se měl podílet jednou třetinou. Vzhledem k námětu pokládám za důležité zdůraznit, že jsme všichni byli důslednými a pravidelnými účastníky ve svědecké službě a na shromážděních svědků Jehovových.

Když se projekt chýlil ke konci, Karel Adams napsal prezidentu Knorrovi dopis, ve kterém ho žádal o jeho názor na některé konkrétní body z našeho pojednání. Dopis byl napsán 18. listopadu 1971, a ani já, ani Ed jsme se nijak na jeho obsahu nepodíleli. Jeho výlučným autorem byl Karl Adams, v té době vedoucí redakčního oddělení, jmenovaný samotným prezidentem Společnosti, a náš přímý nadřízený. Zdůrazňuji tuto skutečnost, aby bylo zřejmé, že jak obsah dopisu, tak i jeho stylizace byly zcela Karlovým dílem, a věřím, že by to i dnes potvrdil, pokud by se ho někdo zeptal. Jeden z oddílů dopisu je nazván „Odevzdávání zprávy z kazatelské služby“, a Karl v něm takto píše o vlivu, který má na jednotlivé svědky vyplňování karty s měsíční zprávou:

V současné době odevzdáváme zprávu o počtu rozšířených knih, brožur, časopisů a žádostí o jejich předplatné. Výsledkem je to, že až příliš často zvěstovatelé (jednotliví svědkové), hodnotí svoji „úspěšnost“ podle množství rozšířených výtisků. Literatura je vynikajícím pomocníkem v seznamování lidí s pravdou, ale zvěstovatelé mnohdy vnímají její rozšíření jako svůj konečný cíl. Když někoho osloví, a zjistí, že již literaturu má, nesoustředí se na životně důležitou práci činnosti učedníků, ale přemýšlejí, jakou publikaci oslovený člověk ještě nemá, a jak by mu ji mohli zprostředkovat. Proč? Ví, že sbor povede záznam o tom, kolik výtisků oni osobně rozšířili, a tento pohled ovlivňuje jejich práci s literaturou. Další věcí, ke které podávání zprávy vede, je sklon sborových starších podle toho hodnotit práci, kterou zvěstovatelé vykonávají. Na kartě s odevzdanou zprávou ale není kolonka pro lásku, prokázanou druhým, ani zde není místo pro informaci o kvalitě rodinného života a způsobu, jak v této oblasti každý křesťan plní své povinnosti. Ani se ze zprávy nedozvíme, do jaké míry zvěstovatel úspěšně projevuje ovoce ducha. Tendence přeceňovat důležitost čísel na kartě se ale zdá být zcela zřejmá.

Jenom málo svědků by se závěrem Karla Adamse nesouhlasilo, protože drtivá většina až příliš dobře ví, o jak pravdivý postřeh se jedná. Než dopis zaslal, požádal mě a Eda Dunlapa o náš názor, a my jsme se zejména vyjádřili k biblickým problémům, které vznikají v souvislosti s odevzdáváním zprávy. Tak se některé naše myšlenky odrážejí v tom, co Karl napsal. Bylo by ale chybou se domnívat, že dopis nevyjadřuje jeho vlastní smýšlení o daném problému. Kdo Karla zná, ví, že to není člověk, který by snadno přebral názory druhých nebo je předkládal jako své vlastní, zejména jedná-li se o náhled jeho podřízených. Je třeba mít proto na paměti, že jak slova, tak i názory těmito slovy vyjádřené, jsou jeho vlastní, a že se již předtím o nich zmínil v rozhovorech s námi. Sám jsem byl překvapen mírou Karlovy upřímnosti. Dopis pokračuje:

Je nutno připustit, že celý systém podávání zprávy z kazatelské služby jde nad to, co Bible po křesťanech žádá. Proto bychom v budoucnosti měli usilovat o to, abychom se při podávání zprávy nedostali do rozporu s Ježíšovými slovy: „Dávejte dobrý pozor, abyste neprováděli svoji sprave-

dlnost před lidmi, aby vás pozorovali. (Mat. 6:1) Rovněž ve 2. Korint'anům 10:12 Pavel varuje proti nebezpečí, že se lidé budou srovnávat, a na tomto základě sebe doporučovat a vyvyšovat. (Srovnej též Galat'anům 5:26.) Bohužel, požadavky na záznamy ze služby zvěstovatele k tomuto smýšlení vedou. Jak všichni dobře víme, mnozí starší byli sklíčeni návštěvou cestujícího dozorce, když se ocitli pod jeho nátlakem stran kazatelské služby, zatímco nebral ohled na čas, který strávil jako pastýří stáda, a který nemohli nikam nahlásit. Často se také stává, že v proslovu k celému sboru cestující dozorce více mluví o tom, že sbor v průměru rozšíří 12 časopisů na zvěstovatele, místo aby věnoval pozornost tomu, zda ve sboru panuje opravdová křesťanská láska.

O účinku, který tento systém má na jednotlivé svědky, memorandum Karla Adamse uvádí:

Tento názor silně ovlivňuje postoj zvěstovatele k tomu, co Bible opravdu říká. Římanům 15:1 vybízí, aby ti, kdo jsou silní, podpírali slabší. Z kontextu je patrné, že Pavel má na mysli křesťanovu víru. Nicméně, starší ve sborech jsou vedeni k tomu, aby tento text uplatňovali na ty, kdo jsou slabí v podávání zprávy ze svědecké služby. Obdobně, když používají verš z Titovi 2:14, který mluví o „znameních skutků“, v jejich mysli se míhají čísla z karty zvěstovatele. Opět, kontext svědčí o tom, že veřejné kázání slova je pouze menší částí z celkového obrazu křesťanského života, jak jej vykresluje apoštol Pavel. (Titovi 1:16; 2:5; 3:15.)

Není pochyb o tom, že poznámky v dopise nad jiné jasněji ukazují, že ačkoli to vedoucí sbor v *komentáři k Jakobovu dopisu* popírá, „lidská měřítko“ *byla stanovena* a stala se jedním z určujících faktorů, podle kterých svědkové chápou, že se jim dostává „vedení z Božího slova“. Zároveň dochází k tomu, že ve snaze podřídit se těmto lidským normám, jejichž ustanovení má za následek vytrvalý každodenní *nátlak*, členové organizace zapominají na skutečné požadavky Písma, protože jsou z jejich mysli úspěšně vytěsňovány. Karl Adams napsal svůj dopis v roce 1971, ale svědkové žijící o 20 let později dobře ví, že se nic nezměnilo. Vlastně něco ano: málokdo, a zřejmě ani Karl sám, by si dnes nedovolil napsat to, co tehdy upřímně předložil k posouzení.

Nathan Knorr přinesl dopis k projednání na zasedání vedoucího sboru. Ačkoli Karl výslovně navrhl, aby každému z členů vedoucího sboru byl dán dostatek času na to, aby o obsahu dopisu přemýšlel, nedošlo k tomu, a já jsem tak byl jediný, kdo s ním byl předem seznámen. Ostatní nemohli dopis s Biblí v ruce zkoumat a zaujmout promyšlené stanovisko.

Ale ani tak dopis nikoho nezaujal. Biblické texty v něm uvedené, stejně jako neblahý účinek, který má podávání zprávy na duchovní život svědků, nebyly shledány hodnými dalšího projednávání, a od té doby se v záležitosti podávání číselné zprávy o výkonu pokračuje v souladu s tradiční organizační praxí. Ani Karl Adams, ani já nebo Ed Dunlap, jsme nebyli překvapeni.

V publikacích Strážné věže se nikde nedočtete o tom, že by v organizaci někdy došlo k tomu, že by jeden z jejich nejvyšších postavených úředníků, vedoucí redakčního oddělení, uvažoval o výše uvedených věcech. Nikdo se ani nenamáhal na vznesené obavy reagovat nebo se jimi nějak zabývat. Ale jejich platnost je nepopíratelná. Navzdory tomu by se většina svědků dnes neodvážila svobodně o dané problematice mluvit, protože pouhá diskuse na toto téma by byla označena za ztrátu důvěry ve vedení organizace, za kterým by následovalo obvinění z nedostatku pokory a osobní pýchy, která dotyčnému brání účastnit se činnosti, kterou Společnost předepisuje. Dovolím si vyjádřit myšlenku, že v současné atmosféře by ani Karl Adams, stále prominentní člen redakčního oddělení, neměl odvahu dát najevo své smýšlení, jako to udělal tehdy před 20 lety. Ne, že by se jeho názor změnil. Ale následky by mohly být daleko horší.

Ze všech „dobrých skutků“, které svědkové Jehovovi konají, je kazatelská služba dům od domu, během které dochází k rozšiřování literatury, tím nejdůležitějším. Žádnému jinému odvětví křesťanské služby není přikládán větší význam při posuzování toho, zda je svědek věrný a oddaný Bohu. Jaké byly její počátky?

Z DĚJIN KAZATELSKÉ SLUŽBY

Důkazy svědčí o tom, že služba dům od domu nabyla na svém zásadním významu a primární důležitosti v životě organizace tehdy, když došlo ke spojení *hromadné výroby a hromadného rozšiřování literatury*. Během doby Charlese T. Russella, prvního prezidenta Společnosti byla všechna literatura tištěna na zakázku, a v průběhu prvních 40 let Společnosti docházelo k jejímu rozšiřování převážně předáváním traktátů o nedělích před kostely nebo prostřednictvím malého počtu „kolportérů“, kteří tiskoviny kupovali se slevou, a chodili dveře ode dveří, nebo volili jakýkoli jiný způsob jejich prodeje.

Když se stal prezidentem (soudce) J. F. Rutherford, organizace zřídila svoji vlastní tiskárnu, a od tohoto okamžiku pozorujeme narůstající důraz na „svědeckou službu“. Jejím charakteristickým rysem – na rozdíl od prodeje knih v knihkupectví, kam člověk jde o své vlastní vůli a vybere si literaturu, kterou pro sebe považuje za vhodnou – je nabízení literatury dům od domu.

A. H. Macmillan, který se stal členem organizace na přelomu 19. a 20. století a později byl důležitým členem brooklynského ústředí, ve své knize *Víra na pochodu*, která byla sponzorována a schválena Společností, popisuje, jak ke změně v šíření literatury došlo:

Russell ponechával převážně na jednotlivcích, jak budou plnit své odpovědnosti. ... Rutherford chtěl sjednotit kazatelskou práci. Místo, aby nadále umožňoval jednotlivým členům organizace vyjadřovat jejich názory a říkat, co je podle nich správné, popřípadě konat to, k čemu je vedlo jejich vlastní uvažování, Rutherford si postupně vybudoval postavení hlavního mluvčího organizace. Domníval se, že tímto způsobem nejlépe zajistí, aby v poselství nebyly rozpory. V tom samém období jsme si začali uvědomovat, že každý z nás má odpovědnost kázat dům od domu.

Bylo nám ukázáno, že to je podmínkou trvání naší smlouvy s Bohem. Vzhledem k Bohu jsme měli povinnost svědčit; informovat naše bližní o Božím předsevzetí bylo naší povinností a předností. Boží přízeň a schválení přestalo záviset na „pěstování charakteru“. V roce 1927 jsme se dozvěděli, že každý jednotlivec má sloužit tak, že bude chodit dveře ode dveří. Největší důraz byl kladen na neděli, protože to byl den, ve kterém jsme mohli druhé zastihnout doma.⁶

Osobní uvažování a vyjadřování vlastních myšlenek ohledně toho, „jak plnit své odpovědnosti k Bohu“, začalo být zlehčováno, a od té doby se na ně pohlíželi negativně. Naproti tomu se velmi příznivě hodnotí *organizační konformita*. Jednotlivci se jasně dozvěděli, čím jsou Bohu povinováni a jak mu mají sloužit: chodit dveře ode dveří a nabízet literaturu Společnosti Strážná věž. Lidé spojení s organizací Strážná věž (jméno svědkové Jehovovi přijali až v roce 1931) brzy začali nazývat chození dům od domu „službou“, protože to byl „pravý způsob, jak sloužit

⁶ *Faith on the March (Víra na pochodu)*, strana 152.

Bohu. Pojem „služba“ byl chápán jedině v tomto významu, a pokud měl mluvíci na mysli něco jiného, vždy přidal upřesnění, jako například „služba křtu“. Když tehdy lidé v organizaci mluvili o „službě“, vždy tím vyjadřovali výlučně kázání dveře ode dveří, a tato činnost se pro ně stala hlavním způsobem služby Bohu. Pokud v neděli strávili hodinu nebo více ve službě dům od domu, vrátili se domů s pocitem, že Bohu odevzdali, co měli. Alespoň za uplynulý týden.

Než se přidal k hnutí badatelů Bible (Strážné věže), projevoval Rutherford zájem o politickou činnost, a jeho působení v této oblasti pravděpodobně ovlivnilo terminologii, která postupem času vznikla. Jak jsme si již mohli všimnout, kladl silný důraz na „organizaci“, a tímto termínem se začalo označovat celosvětové společenství svědků. Tak došlo k nahrazení biblického slova „sbor“. Jednotlivé sbory pak byly přejmenovány na „skupiny“. (Pozn. překl.: doslova kompanie neboli roty, z anglického „company“, které tehdy organizace používala ve vojenském významu tohoto slova.) Rutherfordovo zázemí je ještě více vidět ve volbě slova „kampan“, někdy také „oddílové kampaně“, používaného pro zvláštní svědeckou činnost, která trvala po určitou dobu, a jíž se pro zvýšení údernosti poselství hromadně účastnilo mnoho desítek svědků. Pokyny pro kazatelskou službu přicházely v měsíčníku nazvaném „bulletin“. Ti, kdo se vydávání svědectví účastnili, se jmenovali „členové tříd studia“ (později „zvěstovatelé“) a „průkopníci“, a bylo jim přidělováno „území“. Skupiny zvěstovatelů pracovali pod dohledem „vedoucího služby“.

Nemáme žádný doklad o tom, že by se Rutherford někdy služby dveře ode dveří zúčastnil. Z mnoha vyjádření, která jsem slyšel od svého strýce, Freda Franze, a jiných pracovníků brooklynského ústředí, kteří Soudce osobně zažili, se zdá, že na otázky ohledně své služby odpovídal větou, podle které „mu jeho odpovědnosti prezidenta nedovolují, aby se této činnosti účastnil“. Zdá se zřejmé, že se na něj v nejlepším případě vztahovalo: „Dělej, co ti říkám“ a ne: „Dělej, co dělám.“

V knize *Svědkové Jehovovi v Božím předsevzetí* se můžeme dočíst, jak v roce 1920 došlo k zavedení nového opatření, které významně podtrhlo důležitost kladenou na službu:

K upevnění odpovědnosti za kázání došlo v roce 1920, kdy od každého člena sboru, který se účastnil služby, začalo být vyžadováno, aby o tom jednou týdně podal zprávu.⁷

Intervaly, ve kterých zpráva od té doby byla podávána, se lišily (jednou týdně, dvakrát do měsíce, měsíčně), ale důraz kladený na svědeckou službu narůstal. Spolu s organizační konformitou a kolektivním myšlením a jednáním je kazatelská služba a podávání zprávy jedním z podstatných odkazů Rutherfordova období, která přetrvávají až do dnešních dnů.

OBCHODNÍ PŘÍSTUP

Rutherforda vystřídal v lednu 1942 Nathan Knorr, který se zasloužil o novodobý rozmach svědků. Rutherford vtiskl Společnosti politicko-organizační slovník a ráz. Knorr byl založením podnikatel. (Edovi Dunlapovi se Nathan jednou zmínil, že pokud by nesledoval náboženskou kariéru, usiloval by o postavení manažera velkého obchodního domu, například obchodu Wanamaker v New Yorku). Stál v čele rozšiřování a modernizace tiskárenských prostor v Brooklynu a zřizování odboček v mnoha důležitých zemích světa, ke kterým rovněž patřily nové,

⁷ *Jehovah's Witnesses in the Divine Purpose (Svědkové Jehovovi v Božím předsevzetí)*, strana 96.

na vynikající úrovni vybavené tiskárny. Pod jeho vedením se Společnost Strážná věž stala jednou z největších vydavatelských organizací na světě. Knihy v angličtině, zejména první vydání, vycházely nákladem několika miliónů kusů.

Rozsáhlá tiskárenská kapacita ale nemohla ležet ladem, a stroje nesměly zahálet. Slýchal jsem Nathana a jiné členy top managementu, jak říkají: „Je třeba, aby nám ty stroje nestály.“ Pokud stroje nejely na plné obrátky, stávaly se finančním břemenem a nejlepší způsob, jak je udržet v chodu, se nabízel sám: rozšířit, co bylo vytištěno, a začít tisknout něco nového. Tak se stalo běžným, že ročně vycházela nejméně jedna kniha. Odbytíště od té doby představuje kazatelská služba metodou dveře ode dveří. Spolu se stanoveným počtem hodin v kazatelské službě, které byly určeny všem příkladným věřícím, začaly být oznamovány i kvóty pro časopisy. Každý zvěstovatel byl vybízen k tomu, aby se nasadil pro rozšíření 12 časopisů měsíčně.⁸

Karta se zprávou sborového zvěstovatele se natrvalo stala osvědčeným prostředkem pro neustálé rozšiřování literatury. Pro zakrytí této skutečnosti se používá fiktivní myšlenka, podle které je třeba Společnost zpětně informovat o počtu rozšířené literatury, aby podle toho mohla plánovat další tisk. Žádná z tiskáren Společnosti neurčuje svoji činnost podle zprávy z kazatelské služby, ale podle zpráv o stavu inventáře z expedičních oddělení a z měsíčního inventáře, který zasílají odbočky.⁹

Údaje zapsané do *karty o zprávě sborového zvěstovatele* se ve sborech počítají a jednou měsíčně posílají do ústředí v Brooklynu nebo do odbočky příslušné země.¹⁰ Odbočky ovšem zprávu (počet hodin strávených ve službě, rozšířená literatura, finanční vyúčtování) posílají opět do Brooklynu. Tady se sestavuje celosvětová zpráva, která se pečlivě analyzuje, a přitom se bedlivě sleduje sebemenší náznak zpomalení činnosti. Žádné jiné oblasti křesťanského života se nevěnuje tolik pozornosti. Vedení zprávu důsledně sleduje a zkoumá, a podle čísel v ní je posuzován duchovní stav a zdraví členů organizace. Starší ve sborech jsou si dobře vědomi, že cestující zástupci Společnosti (krajští a oblastní dozorcí) nevyhnutelně poukáží na nízké hodnoty v jakékoli oblasti „kazatelské služby“, a vyzvou starší k tomu, aby situaci napravili. Starší rovněž vědí, že jejich úřad závisí na tom, jakou hodinovou zprávu podávají oni. Je-li nízká, ztratí jej. Muži pracující v postavení členů odboček zodpovídají za stav zprávy zónovému dozorcí, který je často členem vedoucího sboru, a který se velmi zajímá o to, jak se kazatelské službě v dané zemi daří, a co všechno výbor odbočky podnikl pro to, aby čísla byla vysoká.

Z tohoto rozboru je zřejmé, že memorandum Karla Adamse prezidentovi Knorrovi stejně jako obavy v něm vyjádřené byly založené na skutečnosti. Jenom málo svědků si ale uvědomuje, že od doby zaslání Karlova dopisu se k této situaci podobně vyjadřovali mnozí aktivní, odpovědní starší, spolu s cestujícími zástupci Společnosti, a že jejich znepokojení nad danou situací bylo mnohokrát předloženo vedoucímu sboru.

⁸ *Od používání podobných „kvót“ se upustilo, zvláště po zveřejnění organizačního manuálu, o němž již byla v této kapitole zmínka. Existuje nicméně nepsaný zákon, který praví, že by se měl člověk snažit strávit v „kazatelské službě“ alespoň deset hodin měsíčně. Starší a služební pomocníci se obecně cítí poměrně dobře, když se jejich průměr hodin pohybuje kolem tohoto čísla. Pokud ne, mají obavy, když se blíží návštěva cestujícího dozorce.*

⁹ *Z páté strany dopisu Karla Adamse Knorrovi je podobně zjevné, že pro odhad a stanovení množství distribuované literatury jsou tyto zprávy zcela podružné.*

¹⁰ *Od mladých mužů, kteří tráví dva roky jako mormonští misionáři, se obdobně očekává, že budou podávat měsíční zprávu o celkovém počtu hodin.*

PÍSMO SE MUSÍ SKLONIT PŘED ORGANIZAČNÍMI POSTUPY

Jeden starší z New Jersey se šest let poté, co vedoucí sbor projednával memorandum Karla Adamse, odhodlal zaslat těmto mužům dopis. Podotýkám, že byl aktivním svědkem po dobu 40 let, a z toho 35 let strávil v postavení sborového služebníka nebo staršího. V dopise vyjadřuje svoje znepokojení nad tím, „jaké dominantní, téměř nátlakové postavení zaujímá služba mimo sbor neboli ‚kazatelská služba‘“. Čteme:

Není bez zajímavosti, že v žádném z dopisů napsaných ranému křesťanskému sboru nenacházíme část nazvanou „kazatelská služba“. Ani na jednom z míst, která se zmiňují o „znamenitych skutečích“, nečteme o sborové kazatelské činnosti. Dokonce ani texty, které opakovaně uvádíme na podporu služby, se sborové kazatelské práce netýkají.

Uvedu konkrétní příklad: Příručka pro starší používaná během Školy služby království (pravidelné školení starších) pojednává na straně 44 o starších, kteří se ujímají vedení v kazatelském díle, a na podporu je uveden text z 1. Petra 5:2, 3. Tyto verše opravdu povzbuzují starší, aby se stali příkladem stádu – ale vlastní text nijak neuvádí kazatelskou službu, a to ani náznakem. Ve verších samotných ale čteme, v čem se dozorcí mají „stát příkladem stádu“: v pastýřské činnosti, kterou mají provádět „ochotně, bez lásky k nepoctivému zisku a „ani jako byste panovali“ nad stádem. Podle dalších veršů pastýři mají dále být příkladní v podřízenosti“, „poniženosti mysli“, a „pokoře“. Je patrné, že biblický text, který je použit jako důkazový, se uvedeného námětu vůbec netýká.

Stejný problém nastává o dva řádky níže, když autor Příručky cituje Efezanům 5:15, 16 a 1. Tesaloničanům 5:12, 13 aby prokázal, že bratři ve sboru budou mít užitek z toho, když budou mít před očima, jak jejich starší „tvrdě pracují“. Slova „vykupovat příhodný čas“ a „tvrdě pracují“ se skutečně ve zmíněných verších vyskytují. Zdá se ale být docela zřejmé, že důraz je v nich a v kontextu položen na službu uvnitř sboru, nikoli vzhledem k veřejnému kázání.¹¹

Dopis dále rozebírá 1. Korint'ánům 12. kapitulu, která pojednává o rozmanitých duchovních darech a rozdílných způsobech svaté služby a ukazuje, že není rozdílů v jejich důležitosti. V následujících řádcích pak starší, který dopis napsal, vyjadřuje, co si mnozí svědkové myslí, ale bojí se o tom mluvit:

Nechci tím naznačit, že kázání o království dnes již není důležité, nebo že je špatné. Nicméně, zvážíme-li všechny okolnosti, dá se opravdu říci, že máme všechny síly i nadále napínat pouze tímto směrem, jako to dosud děláme, a bratrům stále zdůrazňujeme? Máme i nadále upřednostňovat cíle před lidmi, a bratrům plánovat, jak mají strávit dny volna nebo prázdniny a řídit je v oblastech, ve kterých Písmo klade odpovědnost pouze na ně? A jak se s tím mají vyrovnat rady starších, které všechnu tuto činnost plánují, k ní povzbuzují a na jejím čele stojí? Máme my, starší, když se upřímně snažíme zvěstovat poselství o království, naše bratry neustále nutit ke kázání, ať již s cukrem nebo s bičem?¹²

Dopis se rozebíral na jednom ze zasedání vedoucího sboru. Muž, který ho napsal, strávil desítek let ve věrné, aktivní službě, v odpovědném postavení, a rovněž pro své obavy uvedl

¹¹ *Dopis od Anthony Fuela, datovaný pouze „leden 1978“.*

¹² *Tamtéž.*

biblické důvody. Postoj vedoucího sboru byl typický. Padlo několik otázek o autorovi, zda ho někdo z členů vedoucího sboru zná (jeden nebo dva členové ho znali) a jakou má pověst. Pak byl dopis předán zpět do redakčního oddělení, aby na něj někdo odpověděl. O závažném námětu nepadlo ani slovo. A co hůř, nikdo se nezabýval ani závažnými biblickými texty, o kterých starší pojednával. Ucho autority zůstalo hluché.

„TĚŽKÝ NÁKLAD“ – PROČ TĚŽKÝ?

Když procházíme tímto a jinými podobnými dopisy, napadají nás Ježíšova slova, která pronesl o náboženských vůdcích jeho dnů: „Svazují těžký náklad a dávají jej na ramena lidí, ale sami nejsou ochotni jím ani prstem pohnout.“¹³ Vzpomínám si, jak jsem v jedné době zcela nerozuměl tomu, proč Ježíš označil tradice uvalované na věřící farizejskými a jinými vůdci jako tíživý „náklad“. Některá tradice prostě jenom vyžadovala, aby se něco *dělalo*, například aby docházelo k mytí rukou, talířů a pohárů. Jiná tradice zase jenom nějakou činnost pouze *zakazovala* – třeba o sabatu se nesměly dělat některé věci, které náboženští představitelé označili jako „skutky“ neboli práci.¹⁴ Co způsobilo, že se mytí rukou, nebo naopak, zdržení se nějaké činnosti, staly tak obtížnými?

Když jsem o této záležitosti přemýšlel, postupně mi docházelo, že klíčovým faktorem tíhy na ramenou věřících bylo to, že *jejich spravedlnost byla posuzována na tomto základě*. Jednat určitým způsobem, nebo naopak, jiným způsobem nejednat, samo o sobě tolik neutiskovalo. *Břemeno spočívalo v nutnosti podřídít se lidským měřítkům nedokonalých lidí*, která na druhé byla uvalena náboženskou autoritou.¹⁵ *Věřícím lidem bylo neustále připomínáno, že pochybení v těchto oblastech nastolí otázku opravdovosti jejich víry vůči Bohu*, a že se na ně začne pohlížet jako na slabé ve víře a jako nespravedlivé, tělesné a neduchovní. Samozřejmě, že pokud měli citlivé svědomí, začalo je trápit. Výsledkem bylo, že začali své svědomí potlačovat; jako by mu nasadili svěrací kazajku. Svoji službu Bohu nakonec nechali zcela zapráhnout do chomoutu lidských požadavků. Taková služba jim ale místo radosti přinášela tíživý pocit jha, kterého se nemohli ani na chvíli zbavit. O tomto rozporu mezi radostnou službou Boha a únavným plněním lidských norem mluví Boží syn, když říká:

Pojďte ke mně vy všichni, kteří tvrdě pracujete, a kteří nesete těžký náklad; a uleví se vám. Skloňte své šíje pod mé jho, a učte se ode mne, neboť jsem laskavý a mám pokorné srdce; a vaše duše dojdou úlevy. Neboť mé jho se nese dobře, a můj náklad je lehký. – Matouš 11:29, 30, New English Bible.

Pokud by někdo tyto verše chtěl uplatnit na situaci mezi svědky Jehovovými, byl by organizací označen jako ten, kdo se chce zbavit odpovědnosti za svůj podíl na kázání o království – a v závislosti na okolnostech – i jako odpadlík. Ale služba dveře ode dveří není sama o sobě

¹³ Matouš 23:4.

¹⁴ Srovnej Matouše 12:1–2, 9–14; 15:1, 2; Marka 7:1–5.

¹⁵ Výnosy týkající se požadavků k sabatu nakonec naplnily dva svazky; jednalo se o stovky činností. Přestože žádný jednotlivý výnos nebylo příliš obtížné zachovat, jejich rozsah způsoboval velkou tíhu břemena.

zvláště obtížná, a většina svědků ji vykonává zcela rutině. Ani vyplnění lístku se zprávou není obtížnější než požadavek farizeů, aby se před jídlem obřadním způsobem myli ruce. Břemeno spočívá ve významu, který organizace těmto věcem přikládá, a v tom, že *jsou používány jako ukazatel opravdovosti vztahu jednotlivých členů k Bohu*. V další části přinášíme výpovědi představitelů organizace, které ukazují, že uvedené zásady Písma nacházejí mezi svědky svoji platnost.

VÝROKY DŮVĚRYHODNÝCH, AKTIVNÍCH STARŠÍCH

Začátkem února 1978 rozeslal výbor služebního oddělení dopisy, které byly adresovány řadě respektovaných starších z různých částí Spojených států. Starší byli vybidnuti, aby se písemně vyjádřili k určitým otázkám, mezi jinými i k tomu, jaký účinek má stávající uspořádání pro kazatelskou službu. Někteří z nich působili řadu let jako cestující zástupci organizace (krajští a oblastní dozorcí), ale nyní založili rodiny, a proto se mohli vyjádřit, jak se na službu dívají ze svého současného pohledu. V mnoha případech jejich komentáře zněly tak, že by se je většina svědků neodvážila nahlas vyslovit, leda snad v přítomnosti důvěrných přátel, protože by jinak byli jistě označeni jako „neduchovní“ a „neloajální“. Jsem si zcela jistý, že pokud by sami tito muži nebyli vyzváni služebním výborem k vyjádření svého názoru, ze své vlastní iniciativy by to neudělali.

Jeden starší ze severovýchodu Spojených států pracoval dříve jako člen ústředí. Ve své odpovědi o používání „lístku se zprávou“ napsal:

Mnoho bratrů pociťuje silnou nechuť k podávání zprávy o hodinách strávených ve službě, protože cítí, že osobní akt víry se tak mění v únavnou organizační rutinu. Pokud se někteří služby účastní jenom proto, aby odevzdali čas, pak jejich zpráva snad ani nemá hodnotu papíru, na němž je napsána. Na druhé straně, jestliže zvěstovatel káže z lásky k Bohu a jeho „ovcím“, a kázání jako vyjádření osobní víry mu přináší radost, pak v této činnosti jistě bude pokračovat, aniž by k tomu potřeboval pobídku v podobě pravidelného odevzdávání zprávy.

Jestliže „podporujeme“ určité procento zvěstovatelů nutností podávat zprávu, jakou cenu má taková zpráva? Kdybychom náhle zrušili povinnost ji odevzdávat, a zjistili bychom, že mnozí přestali sloužit dveře ode dveří, byla by na místě otázka, jakou hodnotu takto vykonávaná služba vůbec kdy měla.¹⁶

Další odpověď přišla od staršího ze státu na jihu země. Během studia na střední škole se každé prázdniny hlásil do průkopnické služby. V 16 letech odmaturoval, a ihned nastoupil do betelu. Bezprostředně po ukončení práce v betelu vstoupil do průkopnické služby, a posléze do zvláštní průkopnické služby. Následovala léta strávená v postavení krajského, a později oblastního dozorce. Ještě v době psaní dopisu, kdy již byl otcem dvou dětí, zastával úřad zástupce krajského dozorce. Jak sám o sobě napsal: „Podle všech měřítek jsem ‚mužem z kazatelského

¹⁶ Pisatel Worth Thornton byl svého času sekretářem kanceláře prezidenta v mezinárodním ústředí a je švagrem Harleyho Millera, který je nyní sám členem výboru služebního oddělení.

pole'. Kázat je pro mě snazší, než si vyhrnout rukávy, a pustit se do řešení závažnějších problémů, které nás trápí". Uvádí:

Značná část svědků, které znám, se neustále obviňuje z toho, že se více nenamáhají v kazatelské službě. Mnoho znamenitých křesťanů, kteří s největší pravděpodobností dělají své maximum, žijí v tomto ohledu s hlubokým pocitem viny. V jejich životě je jenom málo prostoru pro radost. Služba se stala tak složitou, důmyslně vypracovanou a organizovanou činností, že mnozí svědkové mají pocit, že Bohu vlastně pořádně slouží pouze tehdy, pokud chodí na schůzky před službou, klepou na dveře s předem připraveným kázáním (ano, kázáním!) a rozšíří literaturu. Navzdory snahám o změnu, úspěch se nadále měří číselnými údaji, protože čísla jsou to, co člověk hlásí...

S hluboce zakořeněnou představou, že jejich služba musí mít řád a systém, svědkové přehlížejí jiné přirozené a uspokojivé možnosti, jak sloužit. K nim patří neformální svědectví vydané na základě každodenních situací nebo sdílení víry s přáteli a známými. Tento způsob je podceňován a nepohlíží se na něj jako na skutečnou nebo opravdovou službu. Ztratili jsme ze zřetele jednoduchost...

Stále více zvěstovatelů se pozastavuje nad důvody, které uvádíme pro podporu podávání jmenovité zprávy z kazatelské služby, a musím říci, že v posledních letech shledávám stále obtížnějším tuto praxi na základě Bible obhájit. Je třeba si přiznat, že tento požadavek má za následek řadu hluboce zakořeněných problémů... Míra, kterou měříme naše křesťanství, je dána metrem v rukách cestujících dozorců, a ti nás v naprosté většině hodnotí hodinami ze služby a rozšířenými výtisky publikací.

Je pravda, že zvěstovatele můžeme dostat do služby různými způsoby. Držením za ruku, popostrčením, lichocením nebo vyvoláním pocitu viny. Dlouholetá bolestná zkušenost však ukazuje, že se takto duchovně silnými ale nestanou.

Obdobně objasňující je tato část dopisu staršího ze St. Paul v Minnesotě:

Jiným problémem, o kterém se nemluví, je všeobecný názor bratrů na cestující dozorce a pracovníky v brooklynském betelu. Mohu tuto věc posoudit z obou stran, protože jsem mnoho let strávil v krajské službě, a nyní jsem starším ve sboru. V řadách svědků panuje názor, že cestující dozorcí a pracovníci v betelu, včetně členů vedoucího sboru, „nerozumí problémům běžného člena organizace“. Je rozšířený pocit, že tito bratři jsou „zaopatřeni“, a že rozhodnutí vydávají muži, kteří si nejsou vědomi podstaty problému. Mnozí se velmi silně vyjadřují tak, že „tito bratři mají vše, na co si pomyslí“, „nemusí si vydělávat na živobytí“, „nemají tušení, co se děje“ a podobně. V dnešních podmínkách je pro bratry velmi obtížné se uživit, a tak rady, které dostávají, nepřijímají jako duchovně osvěžující, ale jako rady od organizace, jejíž vedoucí představitel sedí v teple v betelu a nemohou radit s pochopením, protože prostě a jednoduše nečelí tlakům každodenního života, jako jim musí čelit ti, kterým je rada dáována. Neuslyšíte, že by o tom někdo veřejně mluvil, ale jasně víte, že tak to je...

Robert Wallen, tajemník služebního výboru vedoucího sboru a současně tajemník ústředí Společnosti, poslal v prosinci roku 1976 memorandum služebnímu výboru vedoucího sboru. Toto memorandum svědčí o oprávněnosti výše citovaných názorů, a zároveň prohlubuje myšlenky v nich uvedené.

Mnozí z nás, sebe nevyjímaje, protože i já mám přednost podílet se na organizování služby zde v betelu, říkáme druhým, co mají dělat: jak mají strávit svůj čas v kazatelské službě, chodit dům

od domu a na opětovné návštěvy, zavádět biblická studia. Přitom shledáváme, že sami nejsme schopní dělat to, co po našich bratrech žádáme. Můžeme se omlouvat našim zaneprázdněním zde v betelu. Ale jestliže druhé posuzujeme podle času ze služby, který se objevuje na jejich kartě, musíme být i my ochotní přijmout soud na základě hodin, které se objevují na našich kartách. Nemůžeme pro sebe vytvořit jiná měřítká. Také se ptám, zda se bojíme současný systém hodin zrušit, protože vlastně máme strach, že bychom bez něj a cílů v něm stanovených mnoho lidí do služby nedostali ... Ježíš řekl, že „pravda vás osvobodí“. Řekl, že jeho jho je jemné a jeho náklad lehký. Ježíšův apoštol Pavel nás na dvou místech varuje, abychom se nesrovnávali jeden s druhým – a přesně toho se dopouštíme, když víru měříme hodinovou službou – a ukazuje, že vyšší cestou je cesta lásky. – 2. Kor. 10:12; Gal. 6:4.

...opravdu si myslím, že bychom alespoň do určité míry měli brát v úvahu svědomí druhých, které tato věc trápí, protože nemohou dostát tomu, co se po nich požaduje, a přitom plnit všechny další křesťanské závazky.

Jak vidíme, jeho dopis pojednává o lidských měřítkách, která musí být splněna, a dotýká se otázky svobodného jednání podle vlastního svědomí. Ve skutečnosti opět poukazuje na totéž svědomí, které se stalo předmětem cenzury v původním *Komentáři k Jakobovu dopisu*.¹⁷

Starším byl rozeslán další dotazník, tentokrát redakčním výborem vedoucího sboru. V odpovědi členové výboru odbočky z Jižní Afriky nejprve upozornili na to, že „jenom málokdo ze široké veřejnosti čte naše časopisy“, které jsme rozšířili ve službě dveře ode dveří. Poté se následovně vyjádřili k motivaci, která stojí za svědeckou službou svědků Jehovových:

Nestálo by za to úplně zrušit zprávu z kazatelské služby, a místo toho povzbuzovat zvěstovatele, aby vážně hledali lidi podobně ovcím, a denně se snažili s nimi sdílet dobré poselství prostřednictvím časopisu, návštěvy, telefonu? Nezdá se pravděpodobné, že mnozí zvěstovatelé dnes slouží pouze z povinnosti, protože jsou si vědomi toho, že musí podat zprávu z kazatelské služby, a zapominají na lásku k Jehovovi a lidem v jejich území?¹⁸

S výjimkou memoranda Roberta Wallena, všechna citovaná vyjádření byla napsána v odpověď na dotazy Společnosti; žádný z těchto dopisů nezvešel z vlastního popudu. Muži, kteří je napsali, byli o to požádáni na základě kladného hodnocení o jejich dlouhodobé zkušenosti a loajalitě. Mohli tak učinit, protože období 1976–1978 se vyznačovalo ochotou vyslechnout upřímný názor druhých, a otevřeností, ke které došlo především v důsledku administrativních změn z přelomu let 1975–76. Bylo to krátké období dvou let, a když pominulo, žádosti o upřímný názor přestaly být posílány. Bohužel, i těm dopisům, které ještě stačily do Brooklynu přijít, se ve vedoucím sboru věnovala jenom minimální pozornost.

Člověk se musí ptát, zda tyto dopisy naznačují, že se Ježíšova slova o nacházení úlevy a od-

¹⁷ *Vážnost toho je zdůrazněna skutečností, že alespoň během let, které jsem ve vedoucím sboru strávil já, se několik jeho členů jen výjimečně účastnilo kazatelské služby. Většina z nich nechodila na úterní studium knihy a nepodílela se s místními na skupinové službě. To platilo o Nathanu Knorrovi, Fredu Franzovi, Grantu Suiterovi, Miltonu Henschelovi a jiných. Myslím, že Robert Wallen si toho byl vědom stejně jako já a mnoho dalších v ústředí.*

¹⁸ *Tento dopis datovaný 3. listopadu 1978 podepsali Jack Jones, J. R. Kikot a C. F. Muller, kteří byli členy výboru jihoafrické odbočky.*

počinku od únavných zákonů a nalezení občerstvení – splnila v organizaci svědků. Nebo podávají obraz lidí potýkajících se s těžkým nákladem, jenž na ně naložili muži, kteří přitom sami „ani nehnou prstem?“ (Matouš 23:4) Nemělo by být obtížné si uvědomit, proč se většina členů vedoucího sboru vyslovila pro přepsání části Komentáře k Jakobovu dopisu a k odstranění jakéhokoli odkazu na „nátlak“ nebo na lidská měřítka, která druzí „musí následovat“.

UVALENÍ „SKUTKŮ ZÁKONA“

Když apoštol Pavel psal o tom, že záchrana nezávisí na skutcích, měl často na mysli Zákon nebo skutky Zákona.¹⁹ Mění to snad výše načrtnutý obrázek? Ne, protože pro svědky Jehovovy se skutky, které pod neustálým vybízením konají, ve skutečnosti staly skutky Zákona, činností předepsanou zákonem – lidským, organizačním zákonem, nicméně a zřetelně, zákonem. Řecký termín pro „zákon“ (*nómos*), který se používá v Písmu, se vztahuje nejenom na psané zákony právního kodexu, ale také „v širším významu na jakoukoli normu, pravidlo, zvyk, obvyklou praxi nebo tradici“.²⁰ Podobně je v angličtině slovo „zákon“ definováno jako „závazný zvyk nebo činnost v určité společnosti; pravidlo chování nebo jednání předepsané nebo *formálně uznávané* jako závazné nebo vynucované nadřazenou autoritou“.²¹ Závazný charakter skutků předepsaných nadřazenou autoritou Strážné věže je zřejmý, a vyplývá nejen z povinnosti vykonávat kazatelskou službu způsobem stanoveným organizací, ale i z uloženého závazku povinně se účastnit všech pěti týdenních shromáždění. Tyto činnosti nejsou nikde formálně *označené* jako „zákon“, ale jsou „formálně uznávané“ jako závazné pro všechny členy. Svědek Jehovův pocítuje vinu před Bohem, pokud se přesně nedrží náboženského programu předepsaného organizací, což spolu s tlakem vytvářeným ostatními věřícími poskytuje účinný prostředek, kterým „nadřazená autorita“ vynucuje konání těchto skutků.

Sledovali jsme vznik a vývoj služby dveře ode dveří spolu s tím, jak v průběhu času tato činnost začala být předkládána jako základní norma a Bohem vyžadovaná povinnost pro všechny věrné, oddané svědky. Aktivní účast na veřejném kázání se stala nezbytným předpokladem pro získání Boží přízně; neúčast znamenala, že dotyčný na sebe přivolá „vinu krve“, o které se zmiňuje Ezekiel 3:18 v textu, který byl a je hojně používán pro podporu kazatelské činnosti. Není nejmenších pochyb o tom, že od té doby až dodnes naprostá většina svědků přijala tento pohled. Podle starozákonního vzoru, ve kterém se izraelský národ nacházel pod mojžíšským Zákonem, Společnost zcela naplánovala životy svých členů do nejmenších podrobností, jejichž dodržování přináší svědkům uspokojení z nabyté spravedlnosti před Bohem. (Srovnej Lukáše 18:11, 12) Dnes jsou neuvěřitelně dogmatické výroky Soudce Rutherforda jenom zřídka předkládány v jejich původní neomalené hrubosti. Nový, uhlazenější a přijatelnější styl je však nositelem **té samé základní myšlenky**, a stále se jím dosahuje žádaného účinku, kterým je pocítit hluboké viny vznikající v těch, kdo organizačním měřítkům nedostávají.

¹⁹ Římanům 3:20; Galátanům 2:16; 3:2, 5, 10.

²⁰ Viz *The Theological Dictionary of the New Testament (Teologický slovník Nového zákona)*, heslo „*nómos*“.

²¹ *Webster's Ninth New Collegiate Dictionary (Websterův devátý nový školní slovník)*, heslo „*law*“.

Důraz na kazatelskou službu se brzy stal určujícím faktorem pro zastávání úřadu staršího. Kniha *Víra na pochodu* (str. 158) se o mužích, kteří byli sborovými staršími ve dvacátých a třicátých letech 20. století, vyjadřuje takto:

Ti, kdo nebyli ochotni spolknout svoji pýchu a následovat Ježíše a jeho učedníky ve službě dveře ode dveří, záhy zjistili, že se nachází mimo organizaci. Brzy zjistili, že všichni ostatní z jejich bývalých sborů se účastní svědecké práce, která je duševně rozvíjí a i v jiných ohledech přispívá k jejich zralosti. Tito aktivní členové se stali opravdovými „staršími“, a to z důvodů jejich oddanosti a horlivosti pro „Pánovu službu. Nebyli do úřadu „staršího zvoleni, ale stali se staršími na základě své vlastní aktivity ve službě. Byli jmenováni do odpovědného postavení a služebních předností v organizaci, protože předtím prokázali svoji způsobilost.

Když apoštol Pavel vyjmenovává požadavky na muže, kteří se mají ujmout dohledu nad shromážděním, nikde se o svědecké službě dveře ode dveří nezmiňuje. (1. Tim. 3:1–7; Titovi 1:5–9.) Navzdory tomu se z účasti na tomto druhu služby udělalo hlavní pravidlo, které sloužilo k tomu, koho organizace jako staršího ve sboru jmenuje. Nestalo se nic jiného, než že lidé stanovili nepsaný zákon, který začal „být vynucován nadřazenou autoritou“, stal se zákonem, který řídil jmenování ve sboru. A tento předpis o jmenování starších podle jejich účasti v kazatelské službě trvá dodnes. Mezi svědky, kteří dnes slouží jako starší, je všeobecně známo, že když se dozví o návštěvě krajského nebo oblastního dozorce, ve většině případů jim vytane na mysl, jaká čísla jsou na jejich osobní „zprávě z kazatelské služby“, a zda s vykázanými hodinami bude „nadřazená autorita“ spokojena. Málokdy v té chvíli pomyslí na skutečná měřítká duchovní kvality pastýřů, které v Písmu pro starší stanovil Bůh.

Tito muži si jsou vesměs dobře vědomi, že Písmo v souvislosti se staršími mluví především o tom, aby pečovali o nemocné a potřebné, o vdovy a sirotky a o ty, kteří propadají úzkosti nebo duchovně zeslábli.²² Ale stejně dobře jsou si vědomi, že nejsou pány nad svým časem, a že jim již nedostává prostoru pro tyto oblasti. Mohou intenzivně toužit po tom, aby za potřebnými lidmi zašli, a poskytli jim nutnou pomoc. Nicméně, organizace vyžaduje, aby starší věnovali svůj drahocenný čas organizačním aktivitám, z nichž na prvním místě je kazatelská služba. Na kartě se „Zprávou z kazatelské služby“ není kolonka pro čas, strávený návštěvou nemocných a strádajících. Přesněji, takto strávený čas nejde hlásit jako „službu“, pokud se jedná o pokřtěné svědky. Je vrcholem ironie, že starší raději navštíví zájemce nebo nepokřtěného svědka, protože si tento čas může počítat jako službu. Jde to tak daleko, že starší jsou vedeni k tomu, aby pozvali každého, kdo potřebuje poradit nebo povzbudit, do kazatelské služby, a věnovali se mu v intervalech mezi klepáním na dveře. Selským rozumem každý člověk chápe, že to není nejlepší způsob osobní péče, ale je to jenom jeden z dalších ukazatelů důležitosti svědecké služby, které se všechno ostatní u svědků Jehovových podřizuje.²³

Jeden ze starších, kteří byli Společností požádáni, aby se k těmto otázkám vyjádřili, se zmiňuje o tom, jak během sjezdového dne byli v jejich sboru přítomni oblastní dozorce, dva krajští dozorcí, a jejich manželky. Starší připravil seznam svědků, kteří by potřebovali pomoci, a na-

²² 1. Tesaloničanům 5:14; Jakub 1:26, 27; 2:14–16; 1. Jana 3:17, 18.

²³ *Cestující dozorce Wayne Cloutier citovaný v 7. kapitole na stranách 180 a 181 se ve svém dopise o tomto postupu zmiňuje a komentuje jeho neúčinnost. Jeho vyjádření bylo jen jedním z mnoha, které přednesli zkušení starší.*

vrhl určitý čas, který s nimi cestující dozorcí měli strávit. Kromě jiných uvedl tyto naléhavé případy vyžadující pastýřskou návštěvu a duchovní pomoc: „Násilí, kterého se dopouští manžel; mladý muž, kterého sužuje svědomí; několik rodin, jejichž dospívající děti mají problémy s marihuanou; stárnoucí sestra s chatrným zdravím, které nedávno zemřel manžel, a která se obává, co se ještě může stát; sestra, která se domnívala, že Společnost obhájí porod doma, a jejíž dítě při tomto porodu zemřelo; starší sestra, která je sklíčená, protože již nemůže sloužit tak, jako dřív.“ Bratr starší napsal, že oblastní dozorce mu odpověděl, že na pastýřské návštěvy nemůže jít ani on ani krajští dozorcí, protože spolu s nimi musí do konce týdne projít listky s předplatným na časopisy, které již prošlo. Jak bratr dále poznamenává: „Prostě potřebovali vykázat nějakou činnost, ve které sice ničeho nedosáhnou, ale mohou si čas, který v ní stráví, počítat jako hodiny z kazatelské služby.“

Tradiční organizační postupy tak nahradily Bibli, a v mnoha případech její výpověď učinily zcela neplatnou. (Srovnej Matouš 15:3–6.) Výsledek je ten, že muži určení jako pastýři stáda často nemohou konat – vlastně je jim bráněno – ve prospěch jim svěřených ovcí věci, o kterých přirozeně cítí, že jsou správné, a k nimž je vede jejich svědomí. Vůbec nelze pochybovat o tom, že pravidlo ‚kazatelská služba na prvním místě‘ se pro ně stalo ‚zákonem‘. Zcela v protikladu k tomu se v Bibli dočteme, že proti ovoci Božího ducha v podobě projevů lásky, laskavosti a dobroty ‚není zákon‘. (Galatánům 5:22, 23) Jak jsme ale viděli, organizační směrnice, které se ve skutečnosti rovnají organizačním nařízením neboli ‚zákonu‘, často potlačují – či u některých jedinců umrtvují – přirozené lidské city, a mají za následek, že rada Božího slova je zmařena.

V Bibli rozhodně není žádný zákaz zvěstovat dobré poselství chozením dům od domu. (ačkoli rovněž platí, jak později podrobně rozebereme, že v ní není nic, co by tuto činnost obhajovalo). Špatné ovšem je, že Společnost k této aktivitě své členy nutí, a pokud se neúčastní, vzbuzuje v nich pocity viny, protože jim naznačuje, že svojí neúčastí jsou nevěrní Bohu a jeho Synu, postrádají horlivost pro spravedlnost, mají sklon se šetřit a jsou pyšní. Z křesťanského hlediska je taková taktika naprosto nepřípustná.

Uvedme další příklad toho, jak organizace proměnila křesťanskou službu ve ‚skutek Zákona‘. *Strážná věž* z 1. srpna 1990 se na straně 30 souhlasně vyjadřuje o úvaze, která se objevila v jednom z výtisků tohoto časopisu z roku 1955:

Někdo snad pohlíží na službu plným časem jako na výjimku. Ale v tom se mýlí, protože svým slibem oddanosti **každý křesťan přijal závazek sloužit plným časem, ledaže to znemožňují okolnosti, které nemůže ovlivnit.**²⁴

Jak naznačuje kontext článku a jak každý svědek Jehovův ví, služba plným časem znamená být průkopníkem nebo sloužit jako cestující zástupce Společnosti nebo pracovat v jedné z jejích institucí. ‚Nadřazená autorita‘ jakýkoli jiný druh služby neoznačuje jako ‚službu plným časem‘, a jednotlivý svědek k tomu není oprávněn cokoli říci. V Bibli se ovšem o ‚službě plným časem‘ nikde nedočteme. Ano, Písmo nás povzbuzuje, abychom Bohu sloužili celou myslí, celým srdcem a celou svojí silou, ale nijak přitom nezužuje naši volbu a nenařizuje nám, kde a kdy a jak to máme dělat. Naopak, jsou to právě běžní smrtelníci, kteří se povyšují do role duchovních pohaněčů, ať již jsou si toho vědomi, nebo ne. Kristus ani apoštolové ni-

²⁴ Toto vyjádření se poprvé objevilo ve *Strážné věži* z 1. března 1955 na straně 138.

kde ani v nejmenším nenaznačují, že „svým slibem zasvěcení se každý křesťan zavazuje ke službě plným časem, pokud mu v ní nebrání okolnosti, nad kterými nemá moc“. Samotný jazyk použitý organizací v citované větě odhaluje, že se celá záležitost stala zákonem vymyšleným pouhými lidmi.

Na jednom zasedání vedoucího sboru se projednávala otázka, jak položit větší důraz na průkopnickou službu. Lloyd Barry vyjádřil obavu ohledně postoje mladých amerických svědků k této činnosti. Zdůraznil, že v Japonsku, kde byl několik let dozorcem odbočky, většina mladých lidí začíná s průkopnickou službou ihned po ukončení střední školy, a potom dodal: „V Japonsku je to něco, co se musí udělat!“ Když předsedající dal prostor ke komentářům, přihlásil jsem se, a vyjádřil svoji naději, že tomu snad tak není; že věřím, že se tito mladí lidé stávají průkopníky, protože milují Boha a chtějí pomoci svým bližním – ale ne proto, že „je to něco, co se musí udělat“. Misionáři, kteří sloužili v Japonsku, ale potvrzují, že neobvykle vysoké procentu průkopníků v této zemi je do značné míry výsledkem znatelného tlaku vrstevníků. Diskuse pokračovala, a opětovně v ní zaznívaly vypjaté komentáře o tom, jak vymoci průkopnickou službu, včetně „průkopnické služby o prázdninách“, a používat přitom vyjádření že „svým slibem zasvěcení se každý křesťan zavazuje ke službě plným časem, pokud mu v ní nebrání okolnosti, nad kterými nemá moc“. Přihlásil jsem se a navrhl, že pokud je tomu opravdu tak, pak my, členové vedoucího sboru, bychom měli jít příkladem. Zeptal jsem se: „Kolik z nás kdy využilo naši dovolenou k průkopnické službě? Mohli bychom to udělat – a přece, děláme to? Řekneme-li, že nám brání věk, proč jsou naše publikace plné příkladů lidí v důchodovém věku, kteří jsou v průkopnické službě? A jestliže to můžeme dělat, ale neděláme, proč do toho druhé tlačíme?“ Několik párů očí se na mě nevěřičně upřelo, ale nikdo nic neřekl, a začalo se mluvit o něčem jiném.

Jestliže některé skutky předepíšeme jako opravdový náboženský zákon, pak je také můžeme ozdobit zdáním hluboké oddanosti Bohu a horlivosti pro jeho království, přesně tak, jak to udělali farizeové. Důraz na tyto skutky zákona ale ve skutečnosti často zakrývá mravní a duchovní lenost. Je daleko složitější, a vyžaduje to mnohem více přemýšlení, námahy, zapojení srdce a mysli a vedení vlastním příkladem, jestliže chceme budovat víru a lásku v druhých tak, aby chtěli jednat z ochotného srdce, nikoli proto, že musí, nebo proto, že v nich hlodá šířavý pocit viny. Nátlak a obviňování zrcadlí donucovací jednání světa; není to křesťanský způsob. Když se lidé podřizují příkazům, zdaleka to neznamená, že jsou v srdci přesvědčeni o jejich správnosti. Požadavky na konformitu, programování životů věřících, a organizování jejich času, myšlení a energie do vykonávání činností nutných k tomu, aby se jejich prostřednictvím dosáhlo předem stanovených organizačních cílů, to vše vede pouze k tomu, že služba Bohu ztrácí na dobrovolnosti. Dobrovolnost v její plnosti totiž nacházíme pouze tam, kde je víra a láska a křesťanská svoboda.

Ještě jednou připomeňme memorandum Roberta Wallena, který se těchto zásad dotýká na třetí straně svého dopisu:

Měřítka, které jsme stanovili, a pro které je obtížné najít v Bibli závazný příklad, karta se zprávou o čase stráveném v kazatelské službě, nám říká jenom velmi málo o víře a oddanosti toho, kdo ji odevzdal. Když máme lístek s hodinami před sebou a díváme se na jejich počet, co nám karta vlastně říká? Dozvíme se něco o člověku, jehož jméno je v levém horním rohu? Jaký je to otec, matka, bratr, syn, dcera? Jak pomáhá druhým? Jak se chová v zaměstnání? Kolik úsilí a času vě-

nuje pastýřské práci? Jedná se svými bližními laskavě? Žije bez poskvrny od světa, stará se o nemocné, a když v jeho životě nebo v životech členů sboru dojde ke krizi, řeší ji s láskou a péčí? Co možná nejstručněji: opravdu se z té karty můžeme dozvědět, o jakého člověka se jedná a jaké má schopnosti, a co je ještě daleko důležitější, zda jde o duchovního muže, ženu nebo dítě?

Uvedl jsem názory a obavy některých uznávaných mužů organizace. Někteří z nich reagovali na dotazy zaslané Společností. Mnozí další by se vyjádřili podobně, pokud by k tomu byli i oni vyzváni. Opravdu stojí za povšimnutí, že bez ohledu na to, zda dopis byl vyžádán nebo byl napsán z osobní iniciativy, žádný nebyl členy vedoucího sboru uznán hodným hlubšího rozboru, a to platí i pro dopis tajemníka služebního výboru Wallena. Názory v nich se převážně většině vedoucích představitelů nehodily. Něco takového přece nechtěli slyšet. Stanoviska vyjádřená v dopisech se mnohdy velmi odlišovala od cílů vyhlášených organizací, a uplatnit některé návrhy by znamenalo rozloučit se s tradičními způsoby, jimiž organizace po desetiletí jednala se svými členy. Od doby, kdy pisatelé dopisů vyjádřili své znepokojení, pro něž často uvedli biblický důvod, uplynula již řada let, během kterých se vůbec nic nezměnilo. Nikdo z nich ani nehnul prstem.

VII, DŮM OD DOMU

Kázal jsem vám, a vyučoval jsem vás na veřejnosti i ve vašich domovech.

— *Skutky 20:20, Jeruzalémská Bible.*

■ Je více než pravděpodobné, že nic není pro svědky Jehovovy charakterističtější, než jejich služba dveře ode dveří. Lidem na celém světě jsou známi tím, že zvoní nebo klepou na jejich dveře a nabízejí jim knihy a časopisy. V některých místech se objevují i několikrát do měsíce. Některé jiné křesťanské církve rovněž kladou silný důraz na evangelizaci a jsou prodchnuty misijním zápallem. Nicméně, dívají se na službu dveře ode dveří pouze jako na jednu z mnoha forem služby Bohu. Ze světových náboženství jsou svědkové Jehovovi jediní, kteří tento způsob činění učedníků vnímají jako důkaz, který ipso facto svědčí o pravosti jejich křesťanství.

Pokud by do ústředí Společnosti Strážná věž někdo zaslal dotaz, zda se každý fyzicky schopný člen musí podílet na kázání dům od domu, jestliže má být pokládán za pravého svědka, potažmo pravého křesťana, odpověď by s největší pravděpodobností byla, že se nejedná o absolutní požadavek. (Ve skutečnosti by bylo nesmírně obtížné dostat na takovou otázku přímou, jednoznačnou odpověď; ústředí organizace je pozoruhodně zdrženlivé, má-li se písemně vyjádřit k citlivým otázkám. Pokud k písemné odpovědi dojde, často se vyhýbá přímým vyjádřením a obsahuje neurčitou terminologii.)

V minulé kapitole jsme rozebírali, jak muži v zodpovědných organizačních postaveních vyjadřovali svoje pochyby o motivaci, se kterou svědkové jako celek tuto činnost provádí.

Proč je tedy svědecká služba vůbec vykonávána? Důvodem je to, že v komunitě svědků se účast na ní stala nepsaným zákonem, jehož nedodržení přináší hlodavý pocit viny, pocit, který může mít praktikující katolík, jenž náhle začal často chybět na mši. Mnohaletý svědek a člen ústředí A. H. Macmillan jasně prohlásil, že se na službu začalo pohlížet jako na „podmínku trvání naší smlouvy s Bohem“ a jako na „povinnost vůči Bohu“.¹ *Strážná věž* se opakovaně hlásí k Pavlovu učení, že záchrana přichází z víry, a ne ze skutků. Na mnoha dokladech ale můžeme ukázat, že s vírou a skutky a záchranou hraje dvojí hru. Jedním z příkladů může být třeba výrok na straně 14, ze *Strážné věže* z 15. června 1979 (česky 5/1980, samizdat):

Záchranu můžeme dosáhnout naší vytrvalostí ve zvěstování „tohoto dobrého poselství o království“.

Pro svědky „zvěstování tohoto dobrého poselství“ má jenom jeden jediný význam, a sice chodit dveře ode dveří s literaturou Společnosti. Většina svědků Jehovových přijala za svůj názor, že tento druh evangelizace je Bohem předepsaný, že jej používali Kristus i apoštolové, a že je to nejlepší a nejúčinnější způsob kázání dobrého poselství v naší době. Jak hluboce je toto mínění zakořeněno v mysli mnohých zřetelně ukazují články ve *Strážné věži* z 15. prosince 1965 (česky nevyšlo, pozn. překl.), které rozebírají činnost svědků Jehovových v komunistické Číně.

¹ Viz strana 163.

V jednom článku je popsána zkušenost misionáře Stanley Jonese, který v Číně působil, a který vzpomíná, jak Šanghaj padla do rukou komunistů. V tomto městě byla soustředěna aktivita čínských svědků, kteří mohli vykonávat svoji činnost nějakou dobu ještě svobodně. Asi o rok později, v roce 1951, jim úřady bylo dáno na vědomí, že se mohou shromažďovat a mít přednášky v sálech Království a vést s lidmi biblická studia v jejich bytech. Služba dveře ode dveří povolena nebyla. Misionáři Strážné věže, včetně Stanleyho Jonese, nařízení uposlechli. Čínští svědkové ale v této činnosti pokračovali – a jak se vyjádřil Jones – vidět je nadále sloužit „nám přinášelo velké uspokojení“.

Vládní úředníci bojkot zákazu ze strany čínských svědků ještě několik měsíců tolerovali. Pak ale začali svědky, kteří výnos nerespektovali, zavírat na policejních stanicích. V jedné chvíli byly tři sestry zavřené po čtyři noci. Jones se vyjadřuje, že měli obavu z toho, jak na uvěznění budou reagovat ostatní svědkové, a že on a ostatní misionáři byli „velmi potěšeni rozhodnutím místních zvěstovatelů ve veřejném kázání pokračovat“. Dodává, že bratrům radil, aby se pokud možno vyhnuli problémům. Situace tedy byla taková, že misionáři Společnosti zákaz uposlechli, a zcela zřejmě si našli dobré důvody pro to, že již dveře ode dveří nechodí, zatímco podporovali své čínské bratry a sestry v názoru, aby se na výnos nadřazených autorit neohlíželi, a to i navzdory vážnému nebezpečí, které z toho vyplývalo. Jaké byly důsledky takového jednání? Poslechněme si Stanleyho Jonese:

Sestra Nancy Yuenová byla ve službě dveře ode dveří zadržena, a odvedena na policejní stanici. Byla matkou čtyř dětí, z toho jednomu byl jenom jeden rok. Obrátil jsem se na právníka se žádostí o pomoc, ale řekl mi: „Nemohu pro vás nic udělat. Jakmile se dostala do rukou policie, není odvolání.“ ... Sestra byla ve vazbě čtyři roky, a teprve potom byla odsouzena. Povahu rozsudku neznám. Jiná sestra, povoláním učitelka, rovněž matka čtyř dětí, byla také uvězněna.

V situaci, která byla popsána, nemohlo být pochyb o tom, že nebezpečí viditelně narůstalo. Jaká síla vedla matky k tomu, že pečlivěji nezvažovaly své kroky, a to ani pod hrozbou trvalého odloučení od svých malých dětí? *Dokonce od jednorozhodného dítěte?* Ženy dobře věděly, že misionáři s nebezpečnou službou již přestali, ale přesto se rozhodly pokračovat. Co je pohánělo? Dávaly se snad na svoji veřejnou kazatelskou činnost jako na něco nepovinného, co si sami zvolily, jako na *jeden z mnoha biblicky přijatelných způsobů*, jak s bližními sdílet Boží slovo? Anebo byly nezlomně přesvědčeny, že toto je ta *jediná možnost*, jak oznamovat dobré poselství, že je to ve skutečnosti Boží nařízení, které bez výmluvy musí uposlechnout? A pokud byly toho názoru, že není možné jednat jinak, proč o tom byli tak hluboce přesvědčeny? Kdo nebo co je přimělo zastávat takové stanovisko?

O čtrnáct let později se ve *Strážné věži* z 15. července 1979 (česky nevyšlo, pozn. překl.) objevil článek, který přinesl osobní svědectví sestry Nancy Yuenové, v té době již na svobodě. Jeho úlohou bylo sloužit jako „předvoj“ pro následující hlavní studijní námět o důležitosti kázání dům od domu. Téma bylo rozebírané Lloydem Barrym, členem vedoucího sboru. Nejdříve se ale zaměříme na vyprávění sestry Yuenové, která vysvětluje, co a proč se jí přihodilo:

Na začátku roku 1956 ... jsme byli opětovně varováni, abychom nadále nekázali veřejně a omezili naši službu na sály Království. Já jsem nicméně pocítovala, že Bůh nás pověřil kázáním, a že proto musím svědčit a dále chodit dveře ode dveří.

Mnohokrát jsem byla zadržena, uvězněna a vyslýchána. Někdy mě pustili po pěti hodinách, jindy po třech dnech. Můj manžel se mezitím, v roce 1953, přestěhoval do Hongkongu, a já jsem

si podala žádost, abych mohla za ním. Úředníci mi řekli, že mně vycestování povolí pod podmínkou, že přestanu kázat. To jsem odmítla, veřejného kázání se dále účastnila, a proto jsem nikdy povolení nedostala.

Všichni křesťané by měli být přesvědčeni, že jsou to právě oni, které „Bůh pověřil kázáním“, prostřednictvím kterého se ostatní budou moci s Bohem seznámit. Každý křesťan by měl být připraven utrpět ztrátu svobody a v krajním případě i života, spíše než aby se tohoto pověření pod nátlakem zřekl. O tom nemůže být sporu. Stejně tak nikdo nepochybuje o upřímnosti Nancy Yuenové nebo o nesmírné oběti, kterou přinesla, a která ukazuje na ženu hlubokého přesvědčení.

Je ale patrné, že skutečný problém spočívá jinde, a sice v odpovědi na otázku: Když Bůh pověřil křesťany kázáním dobrého poselství, uložil jim jako *povinnost vykonávat tuto činnost jedním a pouze jedním způsobem*, totiž službou dům od domu? Navíc, je z Písma zcela zřetelné, že chodit dveře ode dveří je *jednoznačně nejvhodnější* způsob zvěstování, který zároveň *označuje* ty, kdo se na něm podílejí, jako jediné pravé následovníky Ježíše Krista? Nancy Yuenová o tom nepochybovala. Jak sama řekla: „Bůh nás pověřil kázáním, a já proto musím svědčit a dále chodit dveře ode dveří.“ Společnost Strážná věž a její představitelé neučinili nic proto, aby si ona nebo naše druhá sestra, také matka čtyř dětí, mohly myslet něco jiného. Ostatně to, že její příklad byl vybrán členem vedoucího sboru jako podpora pro jeho článek o významu služby dům od domu, nevyžaduje dalšího komentáře k tomu, jaký postoj ústředí k této problematice zastává.

Jaký postih čekal Nancy Yuenovou za názor, který zastávala, a o kterém se domnívala, že je založen na Bibli? Sestra dále vypráví:

Poté, co jsem byla za veřejné kázání šestkrát zatčena, jsem ve druhé polovině roku 1956 byla na udání jednoho majitele domu znovu uvězněna. Tentokrát mě již nepustili.

Uběhlo dvacet tři let než se celá rodina mohla znovu setkat v Hongkongu. Její děti mezitím vyrostli a dospěli. Během převážné většiny této doby jejich matka od nich byla odloučena, a na jejich výchovu měla jenom velmi omezený vliv. Nejprve byla bez soudu zadržena na čtyři roky, posléze konečně odsouzena a poslána na několik let do vězení. Když ji propustili, začala zase veřejně kázat. Znovu ji zatklí a uvěznili. Dohromady ve vězení strávila dvacet let.

Jedna matka tří dětí, svědkyně Jehovova ze Středozápadu Spojených států, mi napsala: „Nevím, co si o tom všem myslíš, ale já jsem po přečtení nemohla zadržet pláč.“ V dopise pak vysvětluje, že jí ještě celé dny pronásledovaly tyto myšlenky: *Muselo se to stát? Je to opravdu Bůh, kdo po nás žádá takovou cenu kvůli službě dům od domu? Nebo jsou to lidé?*

Ještě jednou citujme, co si myslela Nancy Yuenová:

Pro svoji věrnost Bohu jsem se musela vzdát úplně všeho, dokonce i mých malých dětí.

Oddaná Nancy Yuan nezlomně věřila tomu, že zachování věrnosti Bohu vyžaduje, aby porušila zákon – ale *jaký zákon!* Zákon, který jí nezakazoval mluvit nebo kázat o Bohu; jenom vyžadoval, aby se *zřekla určitého způsobu*, kterým to dělala. Víra, kterou Nancy projevovала, byla bez diskuse důsledkem vyučování, kterého se jí dostávalo ze *Strážné věže*. Posuďte, co

bylo napsáno ve *Strážné věži* z 1. července 1955 (str. 409), rok předtím, než byla poprvé uvězněna. Článek pojednával o křtu, a z části s podtitulkem „Požadavky“ uvádíme desátý odstavec:

¹⁰ Od toho, kdo se zasvěcuje, se očekává, že ve sporné otázce svrchovanosti bude vyvyšovat Otce a pravé náboženství; že kázáním bude ctít Slovo a jméno Jehovy Boha, a tak se bude plně podílet na odpovědnosti služebníka, kazatele ve službě dům od domu; a že i jinak se bude podílet na činnosti společnosti nového světa, podporovat zvěstování království a zastávat se pravého uctívání Jehovy. **Ten, kdo se zasvěcuje, musí být, v rozsahu svých schopností, svědkem dům od domu, stejně jako jím byl Kristus Ježíš a apoštolové**, a i v jiných ohledech musí být svědkem a hlasatelem teokratického království spravedlnosti.

A jsme zpátky u podstaty problému: Je tomu skutečně tak? Pokud ano, pak všechno utrpení, kterým prošla Nancy Yuenová, a ze stejného důvodu i mnozí jiní, opravdu bylo „utrpením pro Krista“, obětí, kterou bylo nezbytné položit, a kterou chápeme ve slávě přinesené na Boží oltář. V takovém případě i veškerá odpovědnost padá na ramena vládních úředníků, kteří byli odpovědní za návrh a následný výkon takových násilných opatření.

Na druhé straně, jestliže víra v srdci Nancy Yuenové a ostatních čínských svědků, stejně jako i svědků v dalších zemích světa, kteří z toho samého důvodu trpěli pronásledováním, *nebyla založena* na učení, které by zcela jasně a s neomylnou jistotou bylo vysvětleno v Bibli, ba naopak, jestliže tato víra je důsledkem pouhé organizační metody založené na lidském uvažování, pak nezbyvá než se zeptat, do jaké míry je zdroj těchto informací odpovědný za prožitá utrpení tolika lidí.

Někdo může říci, že se jednalo o zcela výjimečný případ, a že přístup, který zvěstovatelé v tomto případě zvolili, neodpovídá tomu, co by v dané situaci udělala většina svědků. Částečně s tímto tvrzením souhlasím. Většina svědků by pravděpodobně neriskovala postih nebo ztrátu v tak absolutní míře. Ale tisíce jiných svědků na celém světě jednali podobně, a zažili zatčení a uvěznění, protože projevovali obdobnou víru, že je nutné nepřestat kázat dům od domu, a činili tak navzdory úředním zákazům.²

Dokonce i svědkové v těch zemích, kde převládá značná svoboda slova a náboženství, a kde je možnost zatčení velmi nepravděpodobná, musí čestně uznat, že jsou neustále vybízeni, aby se účastnili služby dveře ode dveří, a že je jim vštěpováno, že tato činnost je nezbytnou součástí jejich služby Bohu a znamením pravých Kristových následovníků. V hloubi svého srdce také připustí, že neúčast na veřejném kázání způsobem dům od domu jim od ostatních přináší nevslovené „slabý v pravdě“, a pro ně samotné nutnost vyrovnat se s pocitem viny.

Místo dalšího vysvětlování uveřejním dopis napsaný Společnosti krajským dozorcem. Cestující služebník v něm otevírá své srdce, a my proto můžeme číst:

Píši tento dopis po mnoha měsících hlubokého uvažování, a po mnoha důvěrných rozhovorech se zvěstovateli i sborovými staršími. V nesčetných modlitbách jsem o tomto problému přemýšlel, a doufám, že nyní mohu jasnými slovy sdělit Společnosti jeho rozsah. Otevřeně a podrobně jsem mluvil o kazatelské službě s 25 staršími. Až na dva z nich, trpí všichni pocitem viny, protože nejsou schopni dosáhnout cílů, které pro ně Společnost stanovila.

² *Sám jsem ze stejného důvodu zažil uvěznění a riskoval projevy násilí. Viz kniha **Križe svědomí**, strany 11, 12, 15.*

Dozorci se dále zmiňují o tom, že kromě vybízení k sto procentní účasti na shromážděních, k pravidelnému osobnímu studiu, a k tomu aby „dávali sboru lepší příklad v kazatelské službě“, mnozí starší pociťují, že „jsou vystaveni neustálému ‚pracujte, ještě pracujte a znovu pracujte‘, aniž by byl poskytnut čas na to, aby se věci odehrávaly ve znamení dobré kvality“. Dopis pokračuje:

Mnozí zvěstovatelé mi řekli, že minulé návštěvy krajského dozorce byly vším možným, jenom ne povzbuzením. Jeho heslem bylo „více a více a více“. Jak tyto výzvy působí na ty, jejichž srdce je již obtěžkáno pocitem viny a selhání? Jeden z bratrů poznamenal:

„Cestující dozorcí jsou jako motorové čluny, které ve sboru zaburácí, a za nimiž zůstávají velké vlny. Člun odpluje, ale vlny, které vytvořil, zneklidňují.“

Jiný starší se vyjádřil takto: „Jejich proslovy účinkují jako bití věrného koně, který již tak klopýtá pod nákladem práce.“³

Krajský dozorce nechtěl vzbudit dojem, že názory bratrů, které ve svém dopise použil, pocházejí od těch, kteří jsou pyšní a šetří se, a proto dodal: „Výroky, které jsem pro vás uvedl, byly proneseny těmi, kteří jsou v mém kraji pokládáni za příkladné zvěstovatele a starší.“

Lhostejno, ve které zemi světa slouží, všichni starší a služební pomocníci (diákoní) ve sborech svědků Jehovových si jsou vědomi skutečnosti, že kromě tří večerů v týdnu, ve kterých jsou povinni účastnit se celkem pěti shromáždění, vyžaduje zachování jejich postavení, aby se pravidelně podíleli na službě dveře ode dveří. Pokud tomu tak nebude, riskují, že se jim dostane přívlastka „nepříkladný“, a toto slovo má jediný důsledek: odvolání z úřadu. Ovšem, starší mají k dispozici jenom omezené množství času, a proto mnozí obětují teokratické službě pokoj ve své rodině, výchovu vlastních dětí, návštěvy stárnoucích a nemocných, a podobné činnosti, ke kterým by je jinak vedlo jejich srdce. Tak se mohou stát jakoby duchovními loutkami, které se pohnou tam, kam je provázek v cizí ruce zrovna zatáhne. Nepopíratelnou kapitolou jsou i příběhy rozvrácených manželství, ve kterých jediným důvodem k jejich degeneraci nebo rozbití bylo tvrdošíjně lpění věřící manželky na veřejné službě, ačkoli její manžel si to nepřál.

Jaký je tedy základ pro to, aby svědkové Jehovovi nahlíželi na svoji účast ve svědecké službě stejně jako věřící katolíci pociťují nezbytnost účastnit se mše?

DŮM OD DOMU A DVEŘE ODE DVEŘÍ – JEDNÁ SE O TOTÉŽ?

Učení o službě dům od domu, které má svůj původ v organizačním ústředí svědků Jehovových, je zejména založeno na textech ve Skutích 5:42 a 20:20. Tyto verše znějí v *Překladu nového světa* takto:

A každý den bez přestání dále vyučovali v chrámu a dům od domu a oznamovali dobrou zprávu o Kristu, Ježíšovi.

³ Z dopisu cestujícího dozorce Wayne Cloutiera z obvodu Connecticut II. datovaného 11. prosince 1977.

Zatímco jsem se [Pavel] nezdržel, abych vám nepověděl všechno, co je užitečné, a abych vás nevyučoval veřejně a dům od domu.

Z těchto textů vedení dovozuje, že slovní spojení „dům od domu“ vypovídá o službě svědků důsledně postupující od jedněch dveří ke druhým. Neboli že je zde výslovně naznačena činnost, při které křesťané chodí od jedněch dveří ke druhým s poselstvím, aniž by o to byli majitelem předem požádáni, a obvykle také aniž by se s ním předtím seznámili. Je toto dovozování nutně správné?

Když Společnost Strážná věž poprvé publikovala *Překlad nového světa*, věnovala mnoho pozornosti původnímu řeckému slovnímu spojení (*kat' oikon*), které překládá „dům od domu“. Překladačský výbor zdůrazňoval, že předložka *kata*, která doslova znamená „podle“, je v textu použita v *distributivním* slova smyslu. Argumentace Společnosti následně vedla směrem, podle kterého slovní obrat „dům od domu“ má stejný význam jako „dveře ode dveří“, a proto má být chápán jako výzva nevynechat ani jediné dveře v ulici.

Toto tvrzení ale při podrobnějším zkoumání neobstojí. Především, výraz „distributivní“ neznámá totéž, co výraz „konsekutivní“. Člověk na venkově může chodit „dům od domu“ tím způsobem, že navštěvuje různé domy ve vesnicích, stejně jako lékař v té oblasti může navštěvovat nemocné, kteří žijí v různých domech, a tak navštěvovat jenom ty domy, ve kterých jej lidé potřebují. Nemusí kvůli tomu chodit bezprostředně od jedněch dveří ke druhým dveřím.

Co se týká gramatické stránky, samotný Překlad nového světa vyvrací tvrzení Společnosti o tom, že předložka *kata* použitá v *distributivním* slova smyslu vyžaduje překlad ve znění „dům od domu“.

Jenom málo svědků si uvědomuje, že spojení (*kat' oikon*), jenž se vyskytuje ve Skutcích 5:42, a které je v *Překladu nového světa* podáno jako „dům od domu“, se v naprosto identickém znění také vyskytuje ve Skutcích 2:46. Podívejme se nyní, v jaké podobě se oba verše vyskytují v *Meziřádkovém překladu království*, který vydala Společnost Strážná věž. Nalevo je řecký text, napravo překlad ve znění *Překladu nového světa*, taktéž vydaného Společností Strážná věž:

Skutky 2:46

καθὼς 46 καθ' ὅμοθυμαδὸν κατ' οἶκον	ὅτι καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ ἐν ταῖς οἰκῶν	τις ἄνθρωπος ἀνάγκη	χρῆται ἔχων ἐπιβουλεύων	εἶναι ἐκείνῳ ἀνάγκη	ἔχειν τὴν ἀνάγκην	καὶ ἀναπαύεσθαι ἐκεῖ καθ' ἡμέραν καὶ ἐν ταῖς οἰκῶν	καὶ ἀναπαύεσθαι ἐκεῖ καθ' ἡμέραν καὶ ἐν ταῖς οἰκῶν	anyone would have the need. 46 And day after day they were in constant attendance at the temple with one accord, and they took their meals in private homes and partook of food with great rejoicing and sincerity of heart, 47 praising God and
---	--	---------------------------	-------------------------------	---------------------------	-------------------------	---	---	--

46 A den co den byli jednomyslně stále přítomni v chrámu a přijímali jídlo v **soukromých domech** a účastnili se pokrmu s velkým radováním a upřímností srdce, 47 chválili Boha a ...

Skutky 5:42

ὅτι ὄνοματός ἡμῶν ἐν τῷ ἱερῷ ἐπαύοντο	καταξιοθεῖον ἀτιμισθῆναι ἐν τῷ ἱερῷ καὶ ἐν ταῖς οἰκῶν ἐπαύοντο	ὕπερ πάντων καὶ ἐν ταῖς οἰκῶν ἐπαύοντο	τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καὶ ἐν ταῖς οἰκῶν ἐπαύοντο	διδάσκοντες ἐξομολογεῖν τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν	καὶ ἐν ταῖς οἰκῶν ἐπαύοντο	καὶ ἐν ταῖς οἰκῶν ἐπαύοντο	dishonored in behalf of his name. 42 And every day in the temple and from house to house they continued without letup teaching and declaring the good news about the Christ, Jesus.
--	--	---	---	---	----------------------------------	----------------------------------	---

... aby byli zneuctěni pro jeho jméno. 42 A každý den bez přestání dále vyučovali v chrámu a **dům od domu** a oznamovali dobrou zprávu o Kristu, Ježíšovi.

Jak se můžeme přesvědčit v levém sloupci *Meziřádkového překladu království*, v obou textech se objevuje stejná kolokace [spojení], ve které je *kata* použito v distributivním

smyslu. Všimněme si ale, že ve Skutcích 2:46 překladatel volí nikoli „dům od domu“, ale v „soukromých domech“. Jaký měl důvod k tomu, aby přeložil stejný výraz různým způsobem?

Jednak nedává žádný smysl naznačovat, že by učedníci popořadě chodili od jednoho domu ke druhému, a tam jedli. A navíc, Společnost si velmi přeje zachovat jedinečný význam spojení „dům od domu“ (pro podporu aktivity dveře ode dveří), který mu ve Skutcích 5:42 ve svém překladu přikládá, a chce se vyhnout otázkám, které by srovnání obou stejně znějících textů nevyhnutelně přineslo. A tak tuto nesrovnalost může postřehnout jen velmi bedlivý pozorovatel, protože Strážná věž z výše naznačených důvodů tyto pasáže nikdy paralelně nezobrazuje.

Kat' οικον se dále objevuje ve Skutcích 20:20, ačkoli zde je řecké podstatné jméno pro „dům“ nebo „domácnost“ v množném čísle – *kat' oikous*.

Skutky 20:20

ἐπιβουλαῖς τῶν Ἰουδαίων	20 ὡς οὐδὲν	20
plots of the Jews;	as nothing	while I did not
ὑπέστειλάμην τῶν συμπερόντων	τῶν (things) bearing together	hold back from tell-
I drew back of the (things) bearing together	τῶν (things) bearing together	ing you any of the
τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ διδάξαι ὑμᾶς	of the not to recruit to you and to teach you	things that were prof-
at the not to recruit to you and to teach you	δημοσίῳ καὶ κατ' οἴκους,	itable nor from teach-
to public (place) and according to oikous,	kat' oikous,	ing you publicly and
		from house to house.

20 Zatímco jsem se nezdržel, abych vám nepověděl všechno, co je užitečné, a abych vás nevyučoval veřejně a **dům od domu**.

V případě překladu tohoto textu z řečtiny záleží pouze na názoru překladatele, jaké znění vyjádří ve svém rodném jazyce. Fred Franz, hlavní překladatel *Překlada nového světa*, tuto skutečnost uznával, jak o tom svědčí poznámka pod čarou, uvedená k tomuto verši:

- nebo „a v soukromých domech“.

Spor tedy není o tom, že překládat *kat' οικον* nebo *kat' oikous* jako „dům od domu“ by bylo chybné. Je to vhodný překlad, použitý v mnoha jiných Bibliích, a to dokonce i ve Skutcích 2:46. Překladatel se musí rozhodnout, zda v těchto textech ve svém mateřském jazyce použije „dům od domu“ nebo „v soukromých domech“. Je to otázka jeho volby. Zavádějící ovšem je, když lidé tomuto slovnímu obratu přisuzují jedinečný význam, který v něm ve skutečnosti obsažen není.

Je zřejmé, že apoštolové a raní křesťané navštěvovali své bližní v jejich domovech. Ale nevyplývá z toho, že by tím vykonávali kazatelskou službu dveře ode dveří, jak ji známe z podání dnešních svědků Jehovových. Je možné to tvrdit, ale neexistuje pro to absolutně žádný důkaz.

Ve snaze předložit službu dveře ode dveří jako jedinou správnou křesťanskou službu pravicích následovníků Krista Společnost Strážná věž také používá text u Matouše 10:9–14. Ježíš zde vysílá apoštoly, aby kázali Boží slovo, a dává jim tyto pokyny:

Neopatřujte si zlato ani stříbro ani měď do svých opasků ani mošnu s jídlem na cestu ani dvojí spodní oděv ani sandály ani hůl, neboť dělník si zaslouží svou potravu. Ať vstoupíte do kteréhokoli města nebo vesnice, pátrejte, kdo si [to] v něm zaslouží, a tam zůstaňte, dokud neodejdete. Když budete vstupovat do domu, pozdravte [členy] domácnosti; a jestliže si [to] dům zaslouží, ať na něj přijde pokoj, který mu přejete; jestliže si [to] však nezasluhuje, ať se váš pokoj vrátí k vám. Kdekoli vás někdo nepřijme ani nevyslechne vaše slova, až budete vycházet z toho domu nebo z toho města, setřete prach ze svých nohou.

V komentářích k tomuto textu publikace Strážné věže neustále zdůrazňují jednu jeho část, a sice „pátřejte, kdo si [to] v něm zaslouží“, protože se tady lehce nabízí vysvětlení o nutnosti podrobné detektivní práce s vyhledáváním těch, kdo si zaslouží být zachráněni. Naneštěstí se z tohoto vysvětlení vytrácí kontext 11. verše, který zní: „A tam zůstaňte, dokud neodejdete.“ Publikace Strážné věže tato slova téměř nikdy nerozebírají, protože je z nich jasné patrné, že Ježíš zde nemluví o službě dveře ode dveří, ale o tom, *kde získat ubytování*.

Mnohokrát jsme na zasedáních vedoucího sboru mluvili jak o tomto problému, tak i o dalších otázkách, které s ním souvisejí. Jeden z důvodů diskuse byl tento:

V roce 1971 začala práce na nové organizační příručce nazvané *Organizace, jež káže království a činí učedníky* (česky 1973, samizdat). Mně byla přidělena asi jedna třetina práce, včetně kapitoly „Tvoje služba Bohu“. V průběhu celého svého života jsem byl jako svědek aktivním účastníkem služby dveře ode dveří, včetně let strávených ve vedoucím sboru, a v této činnosti jsem pokračoval i po mé rezignaci v roce 1980. Byl jsem svědkem 43 let a v průběhu této doby jsem navštívil doslova desítky tisíc domácností. Měsíce, ve kterých jsem se do veřejné kazatelské služby nedostal, byly velkou výjimkou.⁴

Ačkoli jsem dveře ode dveří stále sloužil, v roce 1972 jsem již nebyl přesvědčen, že tento druh kázání je jedinečným a jediné správným způsobem oznamování dobrého poselství. Křesťané nesou odpovědnost za to, aby se druzí o Kristově království dozvěděli. To je nepopíratelné. Pokud máte příručku k dispozici, můžete se sami přesvědčit, že jsem v tomto duchu také kapitolu o službě Bohu napsal. Nicméně, ani tehdy jsem již v Bibli nemohl najít žádný podklad pro to, že se zvěstování musí odehrávat tímto rigorózním postupem.

Jak z Bible bez diskuse vyplývá, Ježíš a apoštolové navštěvovali druhé v jejich domácnostech. Chodili ale dveře ode dveří? Nemohl jsem nic takového v Písmu najít. Skutky 5:42 a 20:20, jak jsem výše uvedl, v tomto ohledu nic nedokazují. Proto jsem v příručce napsal, že služba dveře ode dveří může být účinným způsobem evangelizace, ale neuvedl jsem, že Bible k tomuto druhu služby vybízí.

Předložil jsem svoji práci Karlovi Adamsovi. Karl ji přečetl, schválil a poslal prezidentovi, který ji dal vedoucímu sboru k projednání. Na našem zasedání jsme debatovali o všech pro a proti, která se ke Skutkům 5:42 a 20:20 ohledně služby dveře ode dveří vážou. Kapitola nakonec prošla v původním znění, které jednomyslně schválilo všech jedenáct tehdejších členů vedoucího sboru.⁵

Uběhly tři roky, během kterých svědkové zažívali jeden ze svých největších vzrůstů v počtu nových členů. Pak přišel rok 1976 a s ním nejenom prudký úbytek zvěstovatelů, ale i výrazný pokles kazatelské činnosti, nepochybně v důsledku nenaplněného proroctví o závěru systému věcí, k němuž mělo dojít na podzim roku 1975.⁶ Někteří členové redakčního výboru proto začali naléhat na opětovné uvedení textů ze Skutků, a chtěli, aby verše byly použity jako biblické

⁴ Z poznámky pod čarou č. 17 v 6. kapitole na straně 170 je vidět, že se to netýkalo všech členů vedoucího sboru. U některých byla účast ve službě dveře ode dveří velká výjimka.

⁵ Je třeba zmínit, že v tomto období musela být všechna rozhodnutí jednomyslně schválena. Později v roce 1975 začalo platit pravidlo dvoutřetinové většiny. Viz kniha *Kříže svědomí*, strany 65, 90–93. V příručce *Organizace, jež káže království a činí učedníky* pak byly Skutky 5:42 a 20:20 rozebírány pouze na jediném místě v kapitole „Pastýři Božího stáda“, a tato část se zabývala návštěvami starších v domovech bratrů.

⁶ Viz kniha *Kříže svědomí*, strany 187 a 192.

zdůvodnění pro „životně“ důležitou a v rozvoji křesťanství nezastupitelnou úlohu, přisouzenou kázání dobrého poselství způsobem dveře ode dveří.⁷

Člen redakčního výboru Sam Buck napsal v tomto duchu článek nazvaný „Jak kázal Ježíš a jeho následovníci?“ a předložil jej k posouzení redakčnímu výboru vedoucího sboru, jehož jsem byl členem. Když jsme ve výboru o článku diskutovali, rozhovoru se účastnil jako jeho tajemník i Karl Adams. Pamatuji si, že jednou z Karlových poznámek bylo, že se zdá, jakoby se článek „snažil přizpůsobit Písmo předem vytvořenému názoru“.

Ještě předtím jsem požádal o vyjádření jednoho z dlouholetých členů redakčního výboru.⁸ Napsal:

Z tónu článku mám dojem, že se snažíme přimět Bibli, aby vyjádřila něco, co si my sami přejeme; pracujeme s texty tak, aby řekli, co my chceme slyšet...

Myslím, že přitom nerozlišujeme, co je a co není důležité. Každý má chválit Boha, každý má kázat. Co je podstatné, *je zvěstování, nikoli jak zvěstujeme*. Řekněme, že raní křesťané nechodili dveře ode dveří. Znamená to snad, že my to dnes nesmíme dělat? Řekněme ale, že tak činili. Ukládá nám to snad povinnost jednat stejně? Raní křesťané pravidelně uctívali v synagogách. My se kostelům a modlitebnám vyhýbáme. V našem 20. století pořádáme mezinárodní sjezdy, zatímco nikde nečteme, že by oni v prvním století něco takového dělali... Proč bychom měli dělat ze služby dům od domu „prubířský kámen?“ Cílem je oslovit naše bližní. Jak zvěstovat není zdaleka tak důležité, jako to, aby se zvěstování odehrávalo v duchu lásky a praktické pomoci lidem kolem nás.

Mezi pěti členy redakčního výboru nedošlo v této záležitosti k dohodě, a proto byla projednávána vedoucím sborem. Doufal jsem, že se mi podaří zaměřit rozhovor na příklady uvedené v Bibli, a proto jsem v evangeliích a ve Skutcích vyhledal všechny situace, které popisovaly, byť třeba jen náznakem, kazatelskou nebo svědeckou činnost, a uspořádal je do schématu o 12 stránkách. Také jsem vytvořil níže uvedenou srovnávací tabulku, ve které jsem zaznamenal, jak Skutky 2:46, 5:42 a 20:20 podává 27 různých překladů:

	Skutky 2:46	Skutky 5:42	Skutky 20:20
AV	dům od domu	v každém domě	dům od domu
ASV	doma	doma	dům od domu
Douay	dům od domu	dům od domu	dům od domu
RSV	ve svých domovech	dům od domu	dům od domu
NEB	v soukromých domech	v soukromých domech	ve vašich domovech
Rotherham	doma	doma	ve vašich domovech

⁷ *Ve skutečnosti si jen málo svědků uvědomilo, že se již tyto texty nepoužívají obvyklým způsobem. Dokonce Don Adams, bratr Karla Adamse, který byl sekretářem vedoucího sboru, prohlásil, že si není vědom jakékoli změny v tomto ohledu. Doklady ze služebního pole ukazují, že pokles byl jednoznačně spjat s rokem 1975 a s ničím jiným. Ukazuje to i skutečnost, že po vydání organizační příručky nastal okamžitě velký vzrůst, který byl ale po roce 1975 následovaný prudkým poklesem.*

⁸ *Je stále členem redakčního oddělení. Jsem si jistý, že by ho znepokojilo, kdyby zde padlo jeho jméno. Jsem si také jistý, že má stále stejný úhel pohledu jako tehdy.*

	Skutky 2:46	Skutky 5:42	Skutky 20:20
Byington	doma	doma	dům od domu
Basic Eng	ve svých domech	soukromě	soukromě
Eng Revised	doma	doma	soukromě
Knox	v tom či onom domě	dům od domu	dům od domu
New Am St	dům od domu	dům od domu (nebo v růz. soukr. domech)	dům od domu (nebo v růz. soukr. domech)
Moffatt	ve svých domovech	doma	dům od domu
Moulton	doma	doma	dům od domu
New Am Bi	ve svých domech	doma	v soukromí
Diaglott	doma	doma	ve vašich domech
Goodspeed	ve svých domovech	v soukromých domech	ve vašich domech
Today's E Ver	ve svých domovech	v domovech lidí	ve vašich domovech
New Intl.	ve svých domovech	dům od domu	dům od domu
Philips	ve svých domovech	v domech lidí	ve vašich domovech
Jerusalem	ve svých domech	v soukromých domech	ve vašich domovech
Young	v každém domě	v každém domě	v každém domě
New Berkeley	doma	doma	v domovech
NN Test Intl.	dům od domu	v každém domu (Interl. ve svých domech)	dům od domu (Interl. v domech)
Barclay	v domech	dům od domu	ve vašich domovech
Trans. 'N T	doma	v domovech lidí	ve vašich domovech
Weymouth	doma	v domovech	ve vašich domovech

Prostor mi neumožňuje uvést všech 12 stránek následující tabulky, ale pro představu uvádím alespoň první stránku:

Text	Svěddecká činnost	Místo nebo metoda
Mat 3:1–6	Janova činnost	– lidé přicházeli za ním
4:17	Ježíš začíná kázat	– neurčeno
4:18–22	povolání prvních učedníků	– břeh Galilejského jezera
4:23–25	prochází Galilejí	– metoda neurčena; „následovaly ho velké zástupy“
5:1–7:29	kázání na hoře	– mluví k zástupům na hoře
8:1–4	malomocnému	– „zástupy ho následovaly“ a malomocný k němu přišel
8:5–10	důstojníkovi	– důstojník za ním přišel; ti, kteří následovali Ježíše, byli svědky
8:14–17	uzdravování	– v Petrově domě; „lidé mu přinášeli“ ty, kdo potřebovali uzdravit
8:18–22	k znalci Zákona	– „obklopen zástupem“; Ježíš chce nastoupit do člunu, znalec k němu přišel
8:28–34	mužům posedlým démony	– mimo město, lidé za ním přišli
9:2–8	ochrnutému muži	– Kafarnaum, lidé k němu přinesli ochrnutého muže

Text	Svěddecká činnost	Místo nebo metoda
9:9	povolání Matouše	– v Matoušově kanceláři
9:10–13	výběřím daní a hříšníkům	– u stolu v Matoušově domě; lidé tam přicházejí
9:14–17	půst	– Janovi učedníci „za ním přišli“
9:18–26	předákova dcera; nemocná žena	– předák „za ním přišel“ a on šel do jeho domu; nemocná žena za ním přišla
9:27–31	dvěma slepčům	– následovali ho do domu v Kafarnaum, kde přebýval
9:32–34	hluchoněmý muž	– lidé jej přinesli
9:35–38	kazatelská cesta	– v synagogách; mluví se zástupy; metoda neuvedena
10:1–42	vyslání dvanácti	– metoda blíže neurčena; říká jak se postarat o věci nezbytné k životu a jak najít ubytování, ze kterého by vykonávali svoji činnost; mluví o „kázání ze stěch“, ale v obrazném smyslu slova

V úplném diagramu nazvaném „Jak probíhala svědecká činnost“ jsem zachytil 150 na *sobě nezávislých situacích*, ve kterých podle Bible docházelo k vydávání svědectví (pokud se tatáž zpráva vyskytovala několikrát v různých evangeliích, zapisoval jsem ji jako jeden výskyt).

Bližší srovnání ukázalo, že z těchto 150 situací, o kterých Písmo pojednává, jenom 34 obsahovalo odkaz na „dům“ nebo „domov“. Mezi nimi jsou i čtyři zprávy, které jsou Společností Strážná věž nejčastěji používány pro podporu učení o nutnosti kázat dveře ode dveří, a které se vyskytují v Ježíšových pokynech ke kazatelské službě, které vydává 12 apoštolům, a dále již komentované texty ve Skutcích, ve kterých se podle *Překlada nového světa* vyskytuje slovní pojení „dům od domu“. Vzhledem k tomu, že spornou otázkou bylo, jak chápat, *o čem tyto čtyři zprávy vypovídají* – zda o službě dveře ode dveří, nebo nikoli – domníval jsem se, že by bylo logické vzít v úvahu, co vzhledem k této službě vyplývá z *ostatních třiceti popisů*, které ukazují, jak Ježíš a jeho učedníci kázali. Co tedy tato líčení odhalují? Jak jsem se snažil ukázat členům vedoucího sboru:

21 svědectví poukazuje buď na domácnosti, ve kterých Ježíš, Petr nebo Pavel *bydleli*, nebo na domácnosti, kam byli *pozváni*, často na společné jídlo, včetně domácností Marty, Marie, Lazara, Zachea, Simona koželuha, Kornélia, Lydie, žalárnika ve Filipech, Aquily, Priscilly, Tita, Julia a Publia.

7 zpráv popisuje události v blíže neurčených domech, ale kontext naznačuje, že se jednalo buď o místo *ubytování* nebo *shromáždění*, a někdy byli přítomni jak apoštolové, tak velké zástupy lidí.

2 události ukazují, jak Ježíš poslal uzdraveného člověka domů.

Ani v jednom ze záznamů *nenacházíme zprávu, podle které by Ježíš nebo jeho apoštolové či další učedníci chodili od jedné dveří ke druhé, dokonce ani to, že by chodili od domu k domu*.

Absence služby dveře ode dveří v mnou popsané biblické zprávě mohla být jedním z důvodů, proč se vedoucí sbor – až na dva zanedbatelné odkazy – mojí dokumentací vůbec nezabýval.

Místo toho se celá diskuse soustředila hlavně na slova „dveře ode dveří“, jak se vyskytují v nám již známých textech v knize Skutků. Lloyd Barry naléhal, že při podpoře výzvy ke službě dveře ode dveří je třeba vrátit se k opětovnému zavedení tohoto výrazu, protože „tak to organizace dělala po desetiletí“.⁹ Leo Greenlees zdůraznil, že „musíme mít způsob, jak organizovaně pokrýt sborové území“ (každý sbor má svoje území rozděleno na části obsahující několik set domů). Albert Schroeder přečetl několik citátů týkajících se použití řecké předločky kata, a zároveň uvedl několik příkladů kázání, jak bylo prováděno Lolardy, následovníky Viklefa. George Gangas řekl, že většina lidí, kteří se stali svědky, byla poprvé oslovena při službě dveře ode dveří.¹⁰ Carey Barber se zmínil o postoji starších, kteří kladli otázky ohledně biblického podkladu pro službu dveře ode dveří, a vyjádřil se, že „takoví starší zcela zřejmě nepokládali za nutné být horlivými v této činnosti“. Požádal nás, abychom si vyhledali Skutky 20:21, které podle něj dokládají, že Pavel mluvil o pokání jako důsledku kazatelské služby, jenž se podle 20 verše týkala cizinců, ne učedníků. Carey Barber pokračoval tím, že jedna sestra poznamenala o svědecké práci dveře ode dveří: „Jestliže nemusím kázat, proč bych to pak měla dělat?“ Lyman Swingle poznamenal, že „autor článku zcela zřejmě usiluje o ‚příkázání‘ chodit dveře ode dveří, které ovšem v Písmu nelze nalézt“. Karel Klein se vyjádřil, že „máme povinnost využít ke kázání ty nejlepší prostředky, které máme k dispozici“, a z vidění proroka Ezekiela citoval příklad ‚muže s kalamářem‘, který obyvatele města označoval na čele.¹¹ Dále řekl, že bratři, kteří sami sebe vedou ke kázání a projevují lásku k druhým lidem, budou aktivní ve službě dům od domu. Milton Henschel varoval, že „někteří starší říkají, že pro službu dům od domu nelze nalézt žádný biblický podklad“, a pak energicky dodal, že „on sám sice v Efezu nebyl, ale Lukáš ano, a ten napsal, jak Pavel chodil ‚dům od domu‘. A přidal, že „činit učedníky je naše práce, a bratři by měli být povzbuzováni, aby ji vykonávali dveře ode dveří“. Navrhl, abychom použili výroky z rozhodnutí Nejvyššího soudu USA, které dokládají, že navštěvovat lidi v jejich domácnostech bez předchozího pozvání je metoda stará staletí. Tajemník a pokladník Společnosti Grant Suiter uvedl, že „pokud se v publikacích objevila nějaká vyjádření, která by zmenšovala důležitost služby dveře ode dveří, pak že by měl být sestaven zvláštní výbor, který by se touto věcí zabýval“. Dodal, že zaslechl zprávy, podle kterých někteří svědkové s sebou při službě

⁹ *To není zjevně nic jiného než odvolávání se na tradici.*

¹⁰ *Ve skutečnosti je mnoho dokladů, že jen menšina svědků se jimi stane v důsledku návštěvy u svých dveří. Ptal jsem se skupin lidí, jakým způsobem se stali svědky, a ve všech případech se ze zhruba tuctu lidí jen jeden nebo dva začali o Bibli zajímat tímto způsobem. Většina z nich se stala zájemci skrze členy své rodiny, spolupracovníky, známé a podobně. Zprávy cestujících dozorců dokládaly to samé. Jeden ze starších citovaný v 6. kapitole tvrdil v dopise Společnosti: „Ve stále více a více obvodech je možné chodit dveře ode dveří doslova hodiny a nemluvit s nikým... Je stále zřejmější, že většina vzrůstu přichází spíše ze snah o neformální svědectví, než ze služby dveře ode dveří.“ (Dopis od Wortha Thorntona)*

¹¹ *Viz Ezekiel 9:3–11. Organizace tvrdí, že jediný způsob, jak může tento obrazný muž svůj úkol dokončit, je chození dveře ode dveří. (Viz **Strážná věž** z 15. května 1981, strana 11. Český článek z této **Strážné věže** „Prokazujte život zachraňující lásku svým sousedům“ nevyšel, neboť v té době se v našich zemích dům od domu nechodilo – pozn. překl..) Prakticky tak předstírají, že vědí jak věci musely fungovat před 25 staletími. Písma sama o žádné metodě nemluví.*

dům od domu nenosí literaturu Společnosti, a že „jsou lidé, kteří by rádi byli svědkové Jehovovi, aniž by přitom museli svědčit, a že starší k takovým rozhodně nemohu patřit“.¹² Slova se opět ujal Lloyd Barry a uvedl příklad, podle kterého se katolický kněz pochvalně vyjádřil o svědcích a jejich službě dveře ode dveří. Citoval také člena výboru odbočky z Panamy, který řekl, že služba dům od domu „je páteří našeho uctívání“. Ještě jednou se vyjádřil i Leo Greenlees, a sice tak, že většině bratrů „chybí smysl pro osobní organizaci“, a do služby by nechodili, kdyby do ní nebyli vedeni Společností.

Takto probíhala naše diskuse, a myslím, že je z ní zřejmé, jak se při ní ve vedoucím sboru uvažovalo. Ačkoli jsem se neustále snažil zavést rozhovor na Bibli a na podkladové texty v ní obsažené, za celou tu dobu se nepodařilo, abychom se jimi déle a do hloubky zabývali. Jediná diskuse nad Bibli se téměř celá týkala oprávněnosti překladu Skutků 5:42 a 20:20 jako „dům od domu“, jak je uvedeno v *Překladu nového světa*. Tady měl hlavní slovo obhajoby prezident Fred Franz.

Ve skutečnosti nebylo co obhajovat. Nikdo z nás překlad nijak nezpochybnil. Rozebírali jsme přeci jinou otázku: Co vlastně znamená slovní spojení „dům od domu?“ Je „dům od domu“ totožné s „dveře ode dveří“, jak to chápou a v doslovné praxi uplatňují svědkové Jehovovi? Nebo obrat prostě a jednoduše znamená „v soukromých domech“, jak čteme i v *Překladu nového světa* ve Skutcích 2:46? Opětovně jsem se v průběhu rozhovoru k těmto veršům vracel. Fred Franz byl ve skutečnosti jediným autorem našeho překladu, a tak jsem si byl jistý, že si je vědom, jak je ta samá předložková vazba (*kat' οικον*) použita na čtyřech jiných místech Nového zákona, kde se výlučně vztahuje na místo shromáždění prvních křesťanů v domech některých učedníků. (viz *Meziřádkový překlad království* v Řím. 16:5; 1. Kor. 16:19; Kol. 4:15; a Filemonovi 2.) Fred zde *kat' οικον* překládal jako „v jejich domě“, „v jejím domě“, a „ve tvém domě“. Předložka kata zde sice není použita v „distributivním“ slova smyslu, nicméně jasně vidíme, že toto slovní spojení je použito vzhledem k soukromým domům *učedníků*, a ne vzhledem k domům lidí vně sboru.

Nakonec, ve snaze učinit v otázce naprosté jasno a zdůraznit, že nejde o vlastní překlad, ale o význam, který mu přikládáme, jsem se rozhodl obrátit přímo na mého strýce, a zeptal jsem se ho: „Opravdu se bratr Franz domnívá, že výraz ‚dům od domu‘, který se vyskytuje ve Skutcích 5:42 a 20:20, znamená chodit ‚dveře ode dveří‘, od jedné dveří ke druhým dveřím? Ocenil bych, kdyby se k této otázce mohl vyjádřit.“

Předsedající byl toho dne Karl Klein, který se na Freda obrátil a vyzval ho: „Nuže, bratře Franzi?“ Můj strýc začal svoji odpověď slovy: „Ano – myslím, že to v tom výrazu může být zahrnuto.“ Povšimněte si prosím, slov „může být zahrnuto“, která se odlišují od jednoznačného, kladného potvrzení „výraz zahrnuje“. Fred pokračoval: „Například Pavel mohl do domu vstoupit předními dveřmi, vést rozhovor, a po jeho ukončení odejít zadními dveřmi. V takovém

¹² Navzdory těmto silným prohlášením se ze všech členů vedoucího sboru Grant Suiter pravděpodobně nejméně účastnil služby dveře ode dveří. Jeden člen redakčního oddělení, který patřil do stejného sboru jako Suiter a byl přidělen do stejné „skupiny studia knihy“, řekl, že za celá léta účasti na schůzkách před kazatelskou službou ho tam ani jednou neviděl. Suiterova manželka se při soukromém rozhovoru s mojí ženou vyjádřila, jak je pro ni těžké být „pravidelnou zvěstovatelkou“ (k čemuž je třeba jen jediná hodina za měsíc), protože cestuje s manželem o víkendech na mnoho veřejných přednášek, a že Grant si může do zprávy zapisovat hodiny strávené proslavy ke sborům, ale ona si nemůže psát ani to.

případě by chodil dveře ode dveří.“ Několik členů vedoucího sboru propuklo ve smích. Bohužel, můj strýc žádné obveselení nezamýšlel a uvedl své vyjádření zcela vážně. Říkám to nejenom proto, že v té době jsem svého strýce znal přes půl století a věděl jsem, kdy úmyslně žertuje, je sarkastický nebo dokonce obhroublý. Jeho výrok byl v té chvíli velmi vzdálený jen tak pronesené poznámce uprostřed rozhovoru. Prezident Společnosti si byl vědom, že otázka, na kterou odpovídá, a tedy i jeho odpověď, jdou přímo k jádru sporu, o kterém se diskutuje. Odpovídal po pečlivé úvaze, tónem, který se dovolával rozumu, a celkově nedával příležitost k tomu, aby to, co řekl, bylo bráno jinak než vážně. Zůstal jsem jako omráčen. Přišlo mi k nevíře, že by jeho prohlášení mohlo nějakým způsobem přispět k objasnění debaty, která se táhla již několik hodin. Karl Klein mi sice jednou řekl, že „Freddie dokáže zdůvodnit všechno“, nicméně v tomto případě jsem ještě i dnes na rozpacích z toho, že se tento inteligentní muž vyjádřil tak vyhubavě, a že jeho výrok byl tak přitažený za vlasy, že to vzbudilo veselí i u několika jeho kolegů. Bohužel, toto byla jediná odpověď na moji otázku.

Požádal jsem své kolegy ve vedoucím sboru, aby zvážili svědectví dvanácti stránek odpovídajících textů z Písma, a aby uvedli libovolnou situaci, ze které by bylo patrné, že Ježíš někdy nebo někde chodil dveře ode dveří. Nikdo tomu nevěnoval žádnou pozornost.

Zasedání brzo nato skončilo, a v jeho závěru byl zvolen Lloyd Barry k tomu, aby dohlížel na sepsání článků, jejichž hlavním cílem bude použít Skutky 5:42 a 20:20 jako biblické podklady pro službu dveře ode dveří. Při hlasování bylo třináct členů vedoucího sboru pro, a čtyři proti.

Celá diskuse mě tehdy sklíčila a zneklidnila. Neočekával jsem, že by hlasování mohlo dopadnout obráceně. A ačkoli jsem již měl být z předcházejících zkušeností dostatečně poučen o tom, že k zásadním rozhodnutím dochází živelně, bez pevného řádu a bez ladu a skladu, způsob a duch, ve kterém debata tehdy probíhala, byly pro mě hluboce znepokojující. Přesto jsem si dal tu práci, že jsem svoje námitky shrnul v písemné formě, a zamýšlel je rozeslat všem členům vedoucího sboru. Když jsem práci dokončil, došlo mi, že stejně tak bych mohl začít házet hrách na stěnu, a své poznámky jsem poslal pouze asi čtyřem kolegům, o kterých jsem doufal, že si je alespoň přečtou. Pak jsem vše odložil ad acta.

(Pozn.: Případný zájemce si je dnes může objednat prostřednictvím nakladatelství Commentary Press.)

JAK PŘÍZPŮSOBIT BIBLI UČENÍ ORGANIZACE

Když byl Lloydovi Barrymu přidělen dohled nad psaním článků o službě dveře ode dveří, dobrovolně prohlásil před celým vedoucím sborem, že přitom vezme v úvahu a náležitě posoudí mnou připravené biblické podklady – tabulku o situacích ze svědecké služby popsané v evangeliích a Skutcích, a přehled o překladu *kat' oikon* ve 27 různých Bibliích. Lloyd se rozhodl napsat články sám. V jejich konečné podobě chybí jakákoli úvaha nad mnou navrženými body, a není v nich ani sebemenší náznak diskuse o bodech, které se probíraly ve vedoucím sboru.

Články vyšly ve stejném čísle jako srdceryvný příběh Nancy Yuenové o jejím nasazení ve službě dveře ode dveří a následném dvacetiletém vězení – ve *Strážné věži* z 15. července 1979 (česky nevyšlo, pozn. překl.). Na začátku byla obrazová strana, která ukazovala řadu domů. Ve výřezu pak byly svědkové rozmlouvající u dveří s majiteli domů přiblížení čtenáři takto: „Stejně

ně jako Ježíšovi apoštolové, novodobí křesťané pátrají ‚dům od domu‘ po lidech, kteří jsou hodni přijmout dobré poselství.“ Nikdo nebyl ponechán na pochybách, a od samého počátku došlo ke ztotožnění slov „dům od domu“ se slovy „dveře ode dveří“, ačkoli v článku nikde ne-najdete biblické zdůvodnění pro takovou shodu. Z tohoto pohledu nebyla o dané otázce ani zmínka.

Jako to dělali i Ježíšovi apoštolové, i novodobí křesťané pátrají „dům od domu“, aby našli ty, kteří jsou hodni přijetí „dobré zprávy“.

Strážná Věž, 15. července 1979 (česky nevyšlo, pozn. překl.)

Články, které následují, ukazují, s jakou zneklidňující pravidelností organizace svým členům předkládá záměrně zkreslené informace a zamlčuje všechny nepříznivé důkazy. Tak svědky zcela zbavuje možnosti objektivního úsudku, a vzhledem ke stanovisku které zaujala, jim nedává šanci, aby dospěli ke svému vlastnímu názoru.

Protože nelze uvést ani jeden příklad, ze kterého by bylo patrné, že by Ježíš někdy chodil dům od domu v tom smyslu, jak to chápou svědkové Jehovovi, totiž postupně od jedné dveří ke druhé, první článek se na stranách 9 a 10 zaměřil zejména na pokyny, které Ježíš vydal pro své apoštoly a sedmdesát učedníků. Pak následoval standardní nepoctivý postup, kdy autor cituje pouze tu část textu, která se mu hodí – v tomto případě „pátrejte po těch, kteří si to zaslouží“ – a vynechává úsek, který vypovídá proti jeho záměru – v našem případě „a tam zůstaňte, dokud neodejdete“, „zůstaňte tedy v tom domě a jezte a pijte, co poskytnou. ... Nepřecházejte z domu do domu“. (Odstavce 8–10.) Pisatel článku tedy cituje pouze část Ježíšových slov, a pak pokračuje takto:

To předpokládá, aby učedníci navštěvovali domy ostatních lidí, kde by „ti, kteří si to zaslouží“, mohli věnovat pozornost dobrému poselství. Tímto způsobem by učedníci rovněž mohli najít nocleh.

Zastavme se u věty „rovněž mohli najít nocleh“. Slovo „rovněž“ zde slouží k tomu, aby vznikl dojem, že Ježíš se v této části verše hlavně zaměřuje na kázání, a že o ubytování se zmiňuje jen tak mimochodem. Opak je pravdou. Čteme-li biblickou zprávu (v tomto a ostatních evangeliích) nezatížení předcházejícím výkladem, pak sledujeme Ježíše, jak nejprve s učedníky rozmlouvá o věcech, které mohou být při kázání zapotřebí, nebo o kterých se učedníci domnívali, že je budou potřebovat – **o penězích, jídle a oděvu** – a pak rozebírá jednu ze skutečně nezbytných věcí: **ubytování**. Proto také učedníkům doporučuje: „A zůstaňte tam, dokud neodejdete.“ Článek tak mnohem snadněji manipuluje myslí čtenáře a připravuje ho na přijetí myšlenek, které prosazuje, protože cituje pouze část verše, a tak od sebe odděluje souvislosti, které k sobě patří.¹³

Autor článku používá stejnou metodu tehdy, když rozebírá v Lukášovi 10:1–16 Ježíšova slova, kterými vysílá 70 učedníků. Určitá část textu je pro něj užitečná a proto ji také používá:

Kdekoli vstoupíte do domu, nejprve řekněte: ‚Kéž má tento dům pokoj‘. A jestliže je tam přítel pokoje, váš pokoj spočine na něm. Ale jestliže tam není, obrátí se zpět k vám.

Další Ježíšova slova, která bezprostředně následují, již nejsou uvedena. Proč? Důvod nespočívá v ničem jiném než v pokračování textu samotného:

Zůstaňte tedy v tom domě, a jezte a pijte to, co vám poskytnou, neboť dělník je hoden své mzdy. **Nepřecházejte z domu do domu.**

Ježíš zde naprosto jasně vysvětluje svým učedníkům, jak rozpoznat, u koho se mohou ubytovat, a jak se chovat poté, co ubytování dostanou. Nicméně, autor článku sledoval zcela jinou myšlenku, než která se v Bibli v tomto případě nachází. Proto se nezabýval těmi úseky inspirovaného textu, které nepřály jeho názoru, a zcela jednoduše je vypustil.

Vzhledem k vlastnímu slovnímu spojení *kat' oikon* článek v krátkosti potvrzuje, že jsou překlady, ve kterých je *kat' oikon* převedeno jinak, než dům od domu, *ale pak uvádí pouze ty překlady, které v kritickém místě mají zásadně „dům od domu“!* A již vůbec nikde se nerozebírá problém toho, zda „distributivní“ rovná se „konsekutivní“ nebo zda pojem „distributivní“ vyžaduje myšlenku „za sebou od jednoho ke druhému“.

Dále, v jedné poznámce pod čarou můžeme nalézt osmnáct vyjmenovaných překladů, které podle Skutků 20:20 obsahují obrat „dům od domu“. Čtenář se již ale ani v hlavním textu, ani

¹³ Článek také zavádí na falešnou stopu, když píše (na straně 10): „Záznam neříká, jestli šli do synagóg nebo na tržiště. Dostali však pokyn, aby šli do domů lidí.“ To slouží k odvedení pozornosti od skutečné sporné otázky, jestli totiž Ježíš dával pokyny ke „kazatelské metodě“ nebo je poučoval, jak získat ubytování. Učedníci již věděli, jak Ježíš „kázal“, protože s ním chodili a pozorovali jeho příklad. Jejich vlastní záznamy (například Matouš a Jan) neříkají nic o chození dům od domu, ale týkají se Ježíšova kázání v synagógách, na tržištích a dalších veřejných místech, a také toho že přijímal pozvání do určitých domů a mluvil s tam se shromážděnými lidmi.

v žádné další vysvětlující poznámce pod čarou nedozví, že je k dispozici nejméně stejný počet překladů, které diskutovaný obrat překládají výrazy „soukromě“, „v soukromých domech“, „doma“ a jinými podobnými slovy. Stejně tak je studující ponechán bez informace ohledně toho, že některé z překladů, o kterých je v poznámce pod čarou uvedeno, že ve Skutcích 20:20 znějí „dům od domu“, uvádějí ve Skutcích 5:42 „doma“. (*American Standard Version; Revised Standard Version; English Revised Version; Moffatt's translation.*) Jiná nepoctivost spočívá v tom, že překlad *New American Standard Version* byl ve *Strážné věži* je v poznámce pod čarou uveden pro podporu článku jako překlad, který ve Skutcích 20:20 používá „dům od domu“, ale již nebylo zmíněno, že ten samý překlad v poznámce pod čarou ke Skutkům 20:20 připouští rovnocennou variantu, a sice „v různých soukromých domech“. Tak myšlenková cenzura nemilosrdně skartovala všechno, co se nehodilo pro podporu stanovené teze. Ale autor článku, Lloyd Barry, byl přítomen diskusi ve vedoucím sboru, a byl si dobře vědom toho, že tyto body byly při zasedání předmětem vážné a zásadní debaty.

Nejtěžší k pochopení je ale to, že se v článku nedočteme o tom, že i v *Překladu nového světa*, který je dílem organizace, je *kat' oikon* ve Skutcích 2:46 přeloženo „v soukromých domech“. *V celém rozboru není tento verš zmíněn ani jednou!* Proč? Důvod se zdá být nadsadě.

Úvod o Nancy Yuenové položil základ, na kterém stavěly následující studijní články, které citovaly z díla uznávaných historiků (E. Arnold a H. G. Wells) o evangelizačním zaujetí prvňáků, odvolávaly se na tradici služby dveře ode dveří v podání organizace, na soudní rozhodnutí, která tento způsob potvrdila, a ještě na jiné pozitivní skutečnosti, které předkládanému tvrzení měly dodat váhu.

Zpracování látky v obou hlavních člancích je klasicou ukázkou toho, jak se vyhnout důkazům, které svědčí proti navržené hypotéze, příkladem „uvažování v kruhu“, kdy se na neprokázaných předpokladech staví, jakoby to byla prokázaná fakta. Celé pojednání je navíc napsáno výrazným, barvitým stylem, a uvedená tvrzení působí pozitivně a přesvědčivě. Čtenáři tak není dán nejmenší prostor pro myšlenku, že by snad mohlo existovat alternativní vysvětlení citovaných pasáží z Písma, vysvětlení, které by nepodporovalo tradiční výklad organizace.

Ve světle diskuse, která proběhla ve vedoucím sboru, a důkazů, které tam byly předloženy, proto schválení článků v publikovaném znění nelze hodnotit jinak než jako intelektuální nepoctivost.

JAK KÁZAL APOŠTOL PAVEL

Podobných příkladů, kdy dochází k vědomému opomíjení důkazů nebo jejich potlačování, je v literatuře Společnosti mnoho. Jako jeden z dalších případů můžeme použít *Strážnou věž* z 1. prosince 1982 (česky 1. října 1983 a 12/1983, samizdat), která při rozboru služby apoštola Pavla citovala jeho slova ze Skutků 20:20, 21 (str. 13):

Později mohl právem říci „starším mužům“ z efezského sboru: „Přitom jsem se nezdržel, abych vám neřekl všechno, co bylo užitečné, abych vás neučil veřejně a dům od domu. Ale důkladně jsem svědčil Židům i Řekům o pokání před Bohem a víře v našeho Pána Ježíše.“ (Sk. 20:17, 20, 21, 31; 19:1–41) **Než se títo muži, kteří nyní byli staršími, stali křesťany, učil je tedy apoštol Pavel základním pravdám křesťanství při své kazatelské činnosti „dům od domu“.**

Podle Pavlových vlastních slov je ale Pavel *nejprve* vyučoval „veřejně“, a teprve *potom* je učil „dům od domu“. Autor článku obrací pořadí událostí, kategoricky tvrdí, že *počátečním* impulsem pro budoucí starší v Efezu byla služba ‚dům od domu‘ a přitom zcela pomíjí „veřejnou“ část Pavlovy služby, během které tito muži od něho poprvé slyšeli základní křesťanské pravdy. Proto sám apoštol říká nejprve „veřejně“, a teprve potom „dům od domu“. Odkud autor článku vůbec čerpal, když zaměňoval pořadí událostí? Můžeme nějak blíže určit, jaké *místo* měl Pavel na mysli, když Efezanům připomíná události, které vedly k tomu, že přijali křesťanství? Pavlovu činnost v Efezu popisuje předcházející, devatenáctá kapitola Skutků. Jistě, Milton Henschel mohl namítnout, že nikdo z nás v Efezu nebyl, ale Lukáš ano. Zaměříme se proto na Lukáše, který je autorem Skutků apoštolů, abychom zjistili, jak a kde Pavel „důkladně svědčil jak Židům, tak Řekům“ o pokání a víře v Ježíše Krista.

Skutky v 19. kapitole ukazují, že Pavel po svém příjezdu do Efezu „našel nějaké učedníky, asi dvanáct mužů“. Ačkoli byli pokřtěni jenom Janovým křtem a nevěděli nic o darech svatého ducha ani o křtu ve jménu Ježíše Krista, neznamená to, že byli nevěřícími pohany. Naopak, již byli „učedníky“, „věřícími“ lidmi, a to znamená, že Pavel mluvil k mužům, kteří již byli s poselstvím seznámeni.

Jejich situace byla srovnatelná s Apollem, o kterém v předcházející kapitole čteme, že v okamžiku, kdy k němu Aquila a Priscilla přišli, „byl obeznámen pouze s Janovým křtem“. (Skutky 18:24–26) Navzdory svému neúplnému poznání Apollos ještě předtím, než poznal Aquilu a Priscillu, „mluvil a vyučoval o Ježíši přesně“. Kde? „A tento muž začal směle mluvit v synagóze.“ Aquila a Priscilla mu pouze „přesněji objasnili Boží cestu“. Ačkoli tedy neměl přesné poznání, Apollos již byl v okamžiku svého setkání s Aquilou a Priscillou křesťan. Je také důležité si uvědomit, že k jejich setkání nedošlo ve službě dům od domu, ale v synagóze. Máme tak dobrý důvod se domnívat, že obdobným procesem prošlo i oněch dvanáct učedníků oslovených apoštolem Pavlem.

Zpráva o svědecké službě Pavla dále ve Skutcích 19:8, 9 pokračuje takto:

Vstoupil do **synagogy** a tři měsíce mluvil se smělostí, přednášel a přesvědčivě hovořil o Božím království. Když se však někteří zatvrzovali, nevěřili a před množstvím urážlivě mluvili o té Cestě, vzdálil se od nich a **oddělil od nich učedníky**, a denně přednášel v **posluchárně Tyrannovy školy**.

Tolik očitý svědek Lukáš. Z jeho zprávy o službě Pavla v Efezu je zcela jasné, že někteří z prvních tamních učedníků, kteří naslouchali Pavlovi v synagóze, jimi již předtím byli, nebo se jimi stali na základě Pavlových tříměsíčních veřejných proslovů v synagóze. Lukáš naproti tomu nikde nenaznačuje, že by k tomu došlo, ať již v jejich případě nebo v případě jiných křesťanů, na základě „služby dům od domu“. Můžeme tak učinit obecný závěr, že inspirovaný zřetelně poukazuje na to, že první křesťané v Efezu došli ke své plné křesťanské víře pravděpodobně na základě Pavlových *veřejných kázání v synagóze*. Tomuto pochopení nasvědčuje i další čtení Lukášovy zprávy ve Skutcích.

Znovu a znovu se totiž ve Skutcích můžeme přesvědčit, že lidé *se stali věřícími* kvůli své účasti na veřejných kázáních. Tak se o Letnicích roku 33 n.l. na tři tisíce lidí shromáždilo na veřejnosti, a naslouchalo Petrovu kázání, na základě kterého *v tom samém* dni činili pokání a stali se věřícími. K jejich obrácení rozhodně nedošlo v důsledku služby dům od domu. (Skutky 2:1–41) Jistě, je pravda, že Kornélius a jeho domácnost přijali evangelium v Kornéliově domě. K jejich

uvěření ale nedošlo proto, že by Petr v jejich místě chodil od jedné dveří ke druhým, ale proto, že pod Božím vedením šel zcela *najisto do Kornéliova domu*. (Skutky 10:24–28) V Antiochii v Pisidii někteří Židé a proselyté „*následovali Pavla a Barnabáše*“, protože je zaujala Pavlova řeč v *synagóze*. (Skutky 13:14–16; 38–43) Pokud se v jejich případě vůbec jednalo o nějaký *dům*, pak to byl *dům*, ve kterém Pavel s Barnabášem bydleli, a kam za nimi chodili lidé, kteří se od nich chtěli dozvědět více. To je ale úplně opačný postup než ten, během kterého by jim Pavel a Barnabáš svědčili v jejich dveřích. (Srovnej podobnou situaci u Jana 1:35–39.) Příští sabat se „*všichni, kteří byli správně nakloněni k věčnému životu, stali věřícími*“ – a podle všech náznaků jejich obrácení nastalo v *synagóze*. (Skutky 13:44–48) O svědecké službě v Ikoniu se dozvídáme, že se odehrávala v *synagóze*, a že „*velké množství Židů i Řeků se stalo věřícími*“. Tito lidé litovali svých hříchů a uvěřili v Krista, protože o něm slyšeli kázání na veřejném místě, v *synagóze*, zatímco o soukromých domech v této zprávě nečteme ani slovo. (Skutky 14:1) Lydie ve Filipech sice „*naslouchala a otevřela své srdce*“ a pozvala Pavla a ostatní k sobě domů, ale to se stalo až potom, co s nimi rozmlouvala na veřejném prostranství u *řeky*. Poté pozvala Pavla k sobě domů jako svého *hosta*.¹⁴ Žalářník v tom samém městě přijal Krista, když *pracoval ve vězení*. Teprve potom pozval Pavla k sobě domů, protože se od něj chtěl dozvědět více. Neučinil tak na základě nevyžádané návštěvy u svých dveří. (Skutky 16:12–15; 25–34) Obdobně i v Tesalonice, kde Pavel po tři sabaty rozmlouval s místními lidmi v *synagóze*, a proto se „*někteří z nich stali věřícími*“, a přidali se k Pavlovi a Silovi. Všimněme si také, že se k nim z téhož důvodu, kvůli kázání Pavla v *synagóze*, „*připojilo i velké množství Řeků, kteří uctívali Boha. Nikde v záznamu nečteme o službě *dům od domu**“. (Skutky 17:1–4) Když přijeli do Beroje, apoštolové „*vešli do židovské synagogy*“, kde se „*mnozí z nich [ze Židů] stali věřícími a stejně i nemálo vážených řeckých mužů a žen*“. (Skutky 17:10–12) Pavel veřejně kázal v Aténách v *synagóze*, na *tržišti* a na *Areopagu* – na *veřejnosti přístupných místech*. V důsledku této veřejné činnosti se „*někteří muži k němu připojili, a stali se věřícími*“. (Skutky 17:16–34) Pavel v Korintu bydlel u Aquily a Priscilly a „*každý sabat přednášel v synagóze a přesvědčoval Židy a Řeky*“. Náboženská opozice jej posléze donutila, aby se přemístil do sousedního domu Titia Justa a vyučoval odtud, ale čteme, že „*Krispus, předsedající úředník synagogy, se však stal věřícím v Pána, a také celá jeho domácnost. A mnozí z Korintanů, kteří slyšeli, uvěřili a byli pokřtěni*“. (Skutky 18:1–8) Krispus a jeho rodina nejprve slyšeli dobré poselství v *synagóze*, a teprve později u sebe v domě, který sloužil jako místo setkávání. O službě *dům od domu* není v těchto kapitolách inspirovaného záznamu ani zmínka.

*Všechny zmíněné úseky Písma předcházejí záznamu o Pavlově činnosti v Efezu. Není rozumné se domnívat, že vrhají světlo na Pavlův výrok ze Skutků 20:21, uvedený ve Strážné věži, že „důkladně vydával svědectví Židům i Řekům o pokání před Bohem a víře v našeho Pána Ježíše“? Kde podle těchto zpráv nacházíme Pavla, když vydává svědectví? V nějakém druhu služby *dům od domu*? Nebo spíše na veřejných místech, především v *synagógách*? Kdekoli se zpráva zmiňuje o domech, je to proto, že apoštol chodil *dům od domu* nebo byl pokaždé pozván do konkrétního domu? Kde a proč „*Židé a Řekové činili pokání, a stávali se křesťany*? Bylo to na základě veřejného vyučování v *synagógách*? Nemůže být sporu o tom, že ano. Jak je možné, že ve světle důkazů z Písma a na základě Lukášových slov očitého svědka autor článku ve *Strážné věži* neposkytl ani nejmenší prostor pro názor, že způsob obrácení na víru, ke kterému docházelo všude jinde, nastal i v Efezu? Nevěnoval tématu dostatek času? Nebyl si důkazů*

¹⁴ *Tato situace pozoruhodně dokresluje, jak to mohlo být v předchozím případě s Ježíšovými učedníky na kazatelských cestách, když dodržovali jeho pokyn o zůstávání v domech „těch, kdo si to zaslouží“.*

z Písma vědom? Taková povrchnost by v případě někoho, kdo píše pro milióny čtenářů, byla opravdu na pováženou. Nebo se rozhodl, že pomine rozsáhlé biblické svědectví a přizpůsobí Písmo učení organizace Strážná věž? To by šlo omluvit ještě méně.

Pavel říká, že v Efezu „vyučoval veřejně a dům od domu“. Jestliže první metoda byla veřejná, pak je rozumné uvažovat tak, že druhá byla v soukromí. Zkusme si na základě obšírné a zároveň detailní zprávy celé knihy Skutků učinit obrázek o tom, co se odehrálo v Efezu. Mohlo to být docela dobře tak, že Pavel nejprve kázal v synagogách a v Tyrannově škole. Z mnoha lidí, kteří mu naslouchali, někteří pokládali jeho slova za důvěryhodná, přáli si poznat více, a proto *následně* pozvali Pavla k sobě domů. Pavel se tedy za nimi po veřejném kázání vydal a poskytoval jim – dům od domu – individuální, soukromé poučování. Kdyby bylo dokazování poctivé, pak by tuto možnost alespoň muselo připustit. *A pokud by se vzaly v úvahu i všechny předcházející biblické příklady*, autor by musel uznat, že toto je nejpravděpodobnější vysvětlení rozebíraného textu. Ale *Strážná věž* nic z toho neudělala. Proč?

Jsem přesvědčen, že jedním z důvodů je obava z následků, které by takové nezaujaté zkoumání Písma přineslo. Členové vedoucího sboru si jsou dobře vědomi toho, že rozsah kazatelské služby dveře ode dveří je výsledkem neustálého nátlaku v časopisech, tématických rozhovorů na shromážděních a proslovů cestujících dozorců. Jejich privilegované postavení je nyní do určité míry chráněno před tímto nátlakem. Ale není pochyb, že stále ještě mají v paměti období, kdy byli sami tomuto nátlaku vystaveni. Dobře ví, že nápor na zvěstovatele je reálný.¹⁵ Jejich vlastní výroky, jako například v záležitosti podávání zprávy, svědčí o opravdovém strachu, že když nátlak nebude vyvíjen, výsledkem bude pokles ve svědecké službě. Jak to vyjádřil Leo Greenlees v poznámce, která odráží autoritářský přístup tak často převládající při zasedáních vedoucího sboru: že totiž většině bratrů „chybí smysl pro osobní organizaci“, a do služby by nechodili, pokud by do ní nebyli vedeni Společností; nebo Milton Henschel, který v jiné organizační debatě, která se týkala zkrácení doby týdenních shromáždění, prohlásil: „A co by tak asi bratři dělali, kdybychom jim dali více volného času? Dívali by se na televizi?“

Ať si to již muži ve vedoucím postavení dávají do souvislosti s vyvíjeným nátlakem na službu nebo ne, dobře si uvědomují, že kralují vydavatelskému impériu, jehož vybudování trvalo desítky let. Toto impérium, ke kterému patří rozsáhlé, nákladné odbočky s impozantními, mnohapatlažními tiskárnami v mnoha zemích světa, je chloubou Společnosti a jedním ze základních důkazů, který uvádí na potvrzení Božího schválení. Jakékoli snížení tlaku na svědky, aby se účastnili služby dveře ode dveří a rozšiřovali publikace, kterými je systém zásobuje, by v důsledku mohlo vést ke zhroucení tohoto impéria nebo k tomu, že by jeho podstatná část byla vyřazena z provozu. Pro mnohé muže z vedení je taková myšlenka zcela nepřijatelná.

¹⁵ *Tento stupeň imunity se do jisté míry vztahuje i na další osoby na nejvyšší úrovni. V dopise Služebnímu výboru ze dne 29. prosince 1976 popisuje sekretář tohoto výboru Robert Wallen případ ze sboru Woodhaven (do něhož patřil), kde chtěl cestující dozorce zbavit úřadu staršího muže, který strávil v „kazatelské službě“ průměrně pět hodin měsíčně. Wallen vyzdvihuje, že tento muž sloužil jako starší v jiném sboru a byl tímto sborem doporučen, a také to, že má dvě děti předškolního věku. Řekl, že ho tento případ přiměl vážně se zamyslet nad vlastní situací, protože jeho čas strávený ve službě je „přibližně stejný jako u tohoto bratra“. Dál ale pokračoval tím, že díky jeho přidělení v ústředí se jeho způsobilost jako staršího posuzuje jiným měřítkem než u tohoto muže. (Viz citace z jeho dopisu na stranách 169–170.) Podobná imunita se však týká jen osob s významným přidělením a nevztahuje se na běžné pracovníky v betelu, kteří nemají žádnou úlevu z tlaku na hodiny v kazatelské službě.*

To neznamená, že by si členové vedoucího sboru nebyli vědomi toho, že ze stamiliónů kusů ročně vydané literatury se ve skutečnosti přečte jenom její nepatrný zlomek. Ale vyzdvihované množství produkce pomáhá vytvářet dojem, že je vydáváno „světaširé“ svědectví. Ve srovnání s činností apoštola Pavla, který „vyučoval“ veřejně a v soukromých domech, ale svědkové – ačkoli ostentativně veřejně káží – veřejně *nevyučují*. Dokonce i míra a hloubka vlastního kázání jsou pozoruhodně nepatrné. Ve většině zemích světa je výjimkou, když rozhovor má duchovní hloubku, a ještě méně častěji dojde k tomu, že svědkové jsou pozváni do domácnosti. „Svědectví“ většinou spočívá v nabídnutí některé z publikací Společnosti. Naskytnou se samozřejmě i případy, kdy jsou svědkové pozváni do domu či bytu, ale i v těchto ojedinělých případech se dá jenom ztěžka říci, že jde o „vyučování“, a že zvěstovatelé „důkladně vydávali svědectví ... o pokání před Bohem a víře v našeho Pána, Ježíše Krista“. (Skutky 20:20) Spíše dojde ke krátkému rozhovoru o několika biblických textech a následuje nabídka literatury Strážné věže.¹⁶ K vlastnímu „vyučování“ dochází pouze na „domácích biblických studiích“, a každý, kdo je se současnou situací ve sborech obeznámen, potvrdí, že biblická studia vede jenom nepatrná část svědků Jehovových.

Strážná věž o službě dveře ode dveří a užitku, který z ní plyne, vytváří velmi přitažlivý obrázek. Tak ve vydání z 15. května 1981 (česky nevyšlo, pozn. překl.) čteme, že „nikde jinde než v kazatelské službě nemůžeme lépe pěstovat ovoce svatého ducha“, že právě tady „dostáváme zdravou lekci v pokoře“, že se zde „stáváme soucitnějšími a chápavějšími“ a že tato činnost „slouží jako ochrana před světem“. Je patrně pravda, že každá činnost, ve které se člověk soustředí na své bližní, včetně mnoha forem sociálně prospěšné práce, jistě může být přínosem pro vztah člověka k člověku. Ale obrázek, který je vytvářený o službě, je na papíře daleko působivější, než je holá skutečnost. Jak mnozí svědkové, zejména ti, kteří hodně spolupracují s průkopníky a cestujícími dozorcí, sami uznají, samotné chození dveře ode dveří jenom velmi málo slouží tomu, že se účastníci stávají soucitnějšími lidmi, kteří by nějak nápadně vykazovali opravdovou lásku, trpělivost, shovívavost, mírnost a ostatní ovoce Božího ducha. Strážná věž by si určitě přála, aby tomu tak bylo, ale jak ukazují dříve zmíněné dopisy uznávaných starších, jedná se pouze o zbožné přání. Empatie, o které svědkové mluví, je pak v jejich podání téměř nemožná, a to už jenom z toho důvodu, že jsou školeni k tomu, aby se na lidi, se kterými mluví, dívali jako na „lidi ze světa“. Jsou proto zvyklí odbýt jakýkoli projev duchovního uvažování ze strany těchto lidí tak, že se nejedná o opravdové křesťanství. Pouze ti, kteří kladně reagují na jejich poselství, jsou jimi označeni za „ovce“. Zájem svědků o druhé je zaměřen převážně jedním směrem, a posuzují je pouze z jednoho úhlu pohledu – jakoby měli klapky na očích. Navštívený člověk může velmi strádat v důsledku problémů nebo nenaplněných potřeb, a přece svědka jenom málokdy bude zajímat něco jiného než to, aby u něho zanechal literaturu nebo usiloval o jeho přestup na víru svědků. Pokud oslovený člověk nepřijme literaturu nebo neprojevuje o změnu víry zájem, naprostá většina z nich se v takové situaci zachová jako Levita a kněz z Ježíšova podobenství. Jenom málo z nich bude jednat jako milosrdný samaritán.

Podobně je to s tvrzením, že služba dveře ode dveří vede k pokoře a k projevování ovoce ducha. V době, kdy jsem zastával postavení dozorce odbočky pro Karibskou oblast, jsem byl

¹⁶ *Dříve citovaný dopis od výboru jihoafrické odbočky obsahuje prohlášení, která platí ve většině zemi, když říká, že „jen malá část veřejnosti skutečně čte naše časopisy“, že „mnoho zvěstovatelů za časopisy platí a rozšíří jen část toho, co dostanou“ a když nadhazuje závěrečnou otázku: „Co je cílem rozšiřování milionů časopisů bez dosažení skutečného cíle, pro který to děláme?“*

svědkem mnoha napětí a konfliktů, ke kterým docházelo mezi misionáři Společnosti. Dosáhnout harmonie mezi těmi, kteří byli organizací určeni pro společný život v jedné domácnosti, se zdálo téměř nemožným. Pro nás v odpovědných postaveních to vyžadovalo činit jednu změnu za druhou, a ve snaze utišit spory v misionářských domovech jsme neustále přemisťovali osoby sem a tam. Došlo to tak daleko, že v jedné oblasti Karibského moře, kde jsem sloužil, odbočka musela zřídit zvláštní domov pro misionáře, kteří tam byli nejdéle, protože s ostatními prostě nemohli vyjít, přičemž ti, kteří s těmito misionáři museli bydlet, doslova prosili o útěchu a říkali, že jejich život se pro ně v důsledku postojů a jednání misionářů stal jenom těžko snesitelným. V jedné zemi v Jižní Americe, kam jsem byl poslán jako zónový dozorce, se jediný zbývající domov pro misionáře nacházel ve stejné budově jako odbočka. Žili v něm zvěstovatelé, kteří v misionářské službě nebyli ve službě plným časem, strávili celá desetiletí. Atmosféra v domově byla ale tak nabitá malicherností, stížnostmi a sebestředností, že mě dozorce odbočky, který se s touto situací musel léta vypořádávat, požádal, abych mu umožnil žít jinde, zatímco nadále zůstane ve svém přidělení. Jak ale vysvětlit to, že se ve všech případech jednalo o muže a ženy, kteří ve svědecké službě denně strávili nejméně pět hodin, přičemž převážná část tohoto času se odehrávala formou služby dveře ode dveří?

Přes všechny tyto nepříznivé výpovědi publikace organizace nadále líčí každého, kdo se v tomto směru odváží nahlas vyslovit svůj názor, jako nepokorného člověka, kterému se nedostává pokory a víry a lásky k Bohu a bližním. Jako třeba můžeme číst ve *Strážné věži* z 1. prosince 1987 na straně 20 (česky 1. října 1988 a 8/1988, samizdat):

Pro ty, kdo ztratí bázeň před Jehovou, se shromáždění, kazatelská služba [vydávání svědectví dveře ode dveří] a jiná křesťanská činnost mohou stát břemenem.

Všimni si, jak takové lidi popsala „*Strážná věž*“, anglické vydání z 1. ledna 1937: „Pro ty nevěrné se stala přednost sloužit Bohu přinášením ovoce království druhým, jak přikázal Bůh, pouhým únavným obřadem a formalitou, při níž nemají příležitost se blýsknout před očima lidí. Roznášet poselství o království v tištěné podobě dům od domu a předkládat je lidem je pro takové samolibé osoby pokořující.“ ... To se může stát, když ztratíme bázeň před Jehovou a s tím i lásku k němu.

Z toho vyplývá, že nikdo nemůže mít upřímné pohnutky, vyplývající z jeho svědomí a z důkladného biblického studia, pokud si dovolí ptát se po smyslu a oprávněnosti kazatelské služby v provedení svědků Jehovových. Naopak, kdokoli se v tomto ohledu odváží na něco zeptat, musí již být nevěrný Bohu, touží po tom, aby se „zaskvěl v očích lidí“, je zaměřený na sebe a ztratil bázeň před Jehovou a lásku k Němu.

Zmíněný článek z roku 1937 (stejně jako všechny ostatní studijní články v té době) byl napsán soudcem Rutherfordem, který se služby dveře ode dveří neúčastnil. Jeho vlastní spolupracovníci sami uvádějí, že svoji publicistickou práci viděl jako důležitější. Kromě toho, že namlouval všechna kázání, která svědkové přehrávali na rynecích a zápražích (a tak zástupně „zvěstoval“ dveře ode dveří“) byl také hlavním řečníkem na sjezdech, a jeho portrét zdobil všechny propagační materiály, které k těmto příležitostem byly vydány. Je na nich často také zobrazen s doprovodným „soudce“ a „prezident Společnosti“ a „člen Newyorské advokátní komory“. Tento člověk měl tedy tu odvalu označit druhé za sebestředné, po slávě a obdivu toužící nymfomany, a to jenom proto, že se zdráhali naplno podporovat službu dveře ode dveří, ze které on sám sebe vyňal.

UPRÍMNÍ LIDÉ S OBAVAMI
A V ÚZKOSTECH SLEDUJÍ HOREČNĚ
PŘÍPRAVY NA VÁLKU. NENÁVIST, ZLOBA
A ZLOMYSLNOST NARŮSTAJÍ DEN ZE DNE.
VŠICHNI POCITUJÍ, ŽE SE BLÍŽÍ HROZNÁ
KATASTROFA.

***Kde můžeme nalézt
BEZPEČÍ?***

Mužem, který zcestoval svět a prostudoval Boží prorocství,
a který každému může poskytnout jednoznačnou
odpověď je

**SOUDCE
RUTHERFORD**

Zveme Vás na jeho přednášku, která se koná
v prostorách

**VELETRŽNÍHO STADIONU
STÁTU OHIO**

neděle, 19. září v poledne,
východoamerického času.

Vstup zdarma

Žádné peněžní sbírky

**Na druhé straně letáku naleznete
seznam stanic, které budou jeho projev vysílat.**

Propagační leták oznamující přednášku soudce Rutherforda

Jednostrannou, zkreslenou argumentaci, která má za úkol podpořit tvrzení organizace, že služba dveře ode dveří má biblický základ a byla charakteristickým způsobem kázání evangelia v prvním století, považují za manipulaci se závažnými důsledky, které daleko přesahují akademickou debatu nad textem Písma. Toto učení má dopad na životy lidí a na to, jak nahlížíjí na sebe a na druhé.

Služba dveře ode dveří, která je vyžadována organizací, se zcela zřejmě stala měřítkem, podle kterého se posuzuje duchovní úroveň jejích členů, a podle kterého se hodnotí, zda mají lásku k Bohu nebo ne. Je jisté, že si každé učení, které má takový hluboký dopad, zaslouhuje pravdivější dokazování a plnější a čestnější zvažování důkazů a sporných bodů, než se mu dostává v publikacích organizace.

Jaký je biblický pohled na vlastní význam kázání „dobrého poselství o království“ je námět, o kterém bych chtěl pojednat v následující kapitole.

VIII | ZÁKONICTVÍ – NEPŘÍTEL KŘESŤANSKÉ SVOBODY

Nejste pod Zákonem, ale pod milostí.

— Římanům 6:14, *Nová Bible kralická.*

Pokusili se spoutat nás pravidly a nařízeními.

— Galátanům 2:4, *Phillips Modern English.*

■ Sklon k zákonictví byl od nejranějších dob jednou z největších překážek opravdového křesťanství. Byl zřetelně patrný již v době, kdy Ježíš zahájil své poslání na této zemi jako ten, kdo byl poslán Bohem, jako Mesiáš. Zákonictví dominovalo zejména ve skupině farizeů, jejichž jméno znamená „oddělení“. Jak poznamenává jeden slovník: „Zdá se pravděpodobné, že skupina farizeů obdržela své jméno proto, že její členové považovali sami sebe za společenství, které ztělesňovalo ideál pravého Izraele, a tím se odlišovali od zbytku národa.“¹

Hnutí farizeů se zrodilo v době, která předcházela křesťanství, a jeho cíl byl ve své podstatě vznešený: odmítnout řecký vliv a povzbuzovat k poslušnosti Božího zákona, jak byl shrnut v Tóře neboli prvních pěti Mojžíšových knihách. Od dob Alexandra Velikého byla helenizace na Blízkém východě ohromnou silou, která pronikala do všech sfér židovského života – ať již do oblasti myšlení, kultury nebo každodenního života. Farizeové věřili, že návrat k naprosté poslušnosti Bohem daného zákona je životně důležitý, a že je zároveň připraví na příchod Mesiáše. Následkem toho o sobě prohlašovali, že horlivě podporují a věrně se zastávají čistého uctívání Boha. Dokonce i Ježíš uznal, že jsou do určité míry spravedliví. – Matouš 5:20.

Nakonec ale bohužel skončili jako zapřísáhlí odpůrci právě toho Mesiáše, na kterého tak dlouho čekali, a byli jím samým proto opakovaně a důrazně káráni jako nikdo jiný. Jejich touha prokázat věrnost Bohu a jeho zákonu je zavedla do područí zákonictví, které způsobilo, že se stali přísnými a úzkoprsými, a že ze zřetele ztratili daleko důležitější věci – spravedlnost, milosrdenství, věrnost a lásku k bližnímu. (Matouš 12:1–14; 23:23) Usilovali o to, aby se vyhnuli všemu, co by je Božích očích mohlo učinit „nečistými“, a tak se snažili „vytvořit kolem vlastního mojžíšského Zákona ochranný plot“, který by bylo nemožné přestoupit a následně porušit vlastní Zákon.² Aby toho dosáhli, zaměřili se na rozbor, výklad a komentář Tóry, a to s cílem postihnout každý případ a každou možnou životní situaci, a věnovali se tomu s pílí a s vytrvalostí, jakou se později vyznačovali učenci ve středověku. Výsledkem byla komplikovaná soustava precedenčního práva, která nesmírně ztěžovala každodenní život obyčejných lidí.³ Ježíš

¹ *Dictionary of New Testament Theology (Slovník novožákonní teologie)*, sv. II., strana 810.

² Viz *Strážná věž* z 1. května 1980, strana 6 (česky 20/1980, strana 3, samizdat).

³ *W. H. C. Frend, The Rise of Christianity (Vzestup křesťanství)*, Fortress Press, Philadelphia, 1984, strany 24, 25.

o nich řekl, že „svazují těžký náklad a dávají jej na ramena lidí, a sami přitom nejsou ochotni jím ani prstem pohnout“. (Matouš 23:4) Jejich horlivost pro vytváření pravidel a výnosů na základě Zákona je nakonec přivedla do konfliktu s Božím Slovem, protože jejich nařízení mnohdy anulovala to, co bylo dávno předtím stanoveno Bohem. (Matouš 15:1–9) Extrémní zaměření farizeů na dodržování zákona mělo za následek to, že se stali samospravedlivými a pyšnými na to, co oni sami dodržují nebo čeho se naopak zdržují, a nevyhnutelně začali posuzovat druhé podle toho, zda se řídí stejnými normami, zda lpí na stejných výkladech a pravidlech, a zda provádí tytéž skutky zbožnosti. Stali se těmi, „kteří důvěřovali sami sobě, že jsou spravedliví, a považovali ostatní za nic“.⁴

Mám za to, že tento zhoubný přístup byl oživen v uplynulých 120 letech, a to s doslova stejnými následky.

JAK DOŠLO K VYTVOŘENÍ KOMPLEXNÍ SOUSTAVY ZÁKONŮ

Strážná věž často velmi ostře kritizuje vytvoření Talmudu, který vznikl na základě komentářů rabinů k mojžíšskému Zákonu. Nicméně, organizace v uplynulých 40 letech sestavila svoji vlastní soustavu zákonů a výkladů, která si s rozsahem a složitostí Talmudu nikterak nezádá. Účelem této činnosti bylo zachovat mravní a duchovní čistotu sborů a zůstat oddělenými od světa. Tak mělo být zajištěno spravedlivé postavení před Bohem. Organizace přitom existenci svých vlastních zákonů nijak nepopírá.

Povšimněme si například článku s názvem „Máš sklon znevažovat kázeň?“ V podnadpisu „Kázeň na každém kroku“ autor zdůrazňuje, jak důležitá je při uplatňování této kázně úloha Společnosti nového světa. (Organizace svědků Jehovových tehdy často sebe sama tímto titulem označovala):

Společnost nového světa uplatňuje biblická přikázání, příklady, pravidla a zásady na každodenní problémy a životní situace, a tak dochází k tomu, že se postupně vytváří důležitá sbírka teokratického zákona.⁵

Od napsání tohoto výroku uplynula tři desetiletí, ve kterých se tato „*důležitá sbírka teokratického zákona*“ rozrostla o celou řadu dalších ustanovení. Evidentně se přitom nejedná o to, že by byly používány pouze biblické texty, protože pak by nebylo třeba psát, že se „vytváří“ sbírka zákona. Její postupné vytváření v tomto případě předpokládá, že průběžně dochází k *vysvětlování* vlastních biblických textů, a následně k dalšímu *rozpracování* tohoto vysvětlení, a to podle toho, jaké „*každodenní problémy a životní situace*“ je třeba postihnout. Velmi brzy se pak již nejedná o výklad textu Písma nebo o vybitnutí na biblickém základě, ale právě o vznik normativního *teokratického zákona*.

Přítom samozřejmě není nutné nazývat taková pravidla chování nebo jednání „zákonem“ jenom proto, aby se zákonem staly. Jak jsme již viděli, v angličtině je slovo „zákon“ definováno jako „*závazný zvyk nebo činnost v určité společnosti; pravidlo chování nebo jednání předepsané*

⁴ Lukáš 18:1–14, srovnej Jana 7:49.

⁵ *Strážná věž* 15. května 1963, strana 300 (česky nevyšlo, pozn. překl.).

nebo formálně uznávané jako závazné nebo vynucované nadřazenou autoritou“. Zákony jsou v protikladu k zásadám, protože zákon „je vydán a vynucován nadřazenou autoritou, a lidé, kteří jsou podřízeni tomuto zákonu, jsou povinni ho poslouchat“. Na druhé straně, „zásady mají povahu prospěšné rady, nelze je vynucovat, a jsou dávány na vědomí obecným vyučovacími procesem“.⁶

Svědkové Jehovovi se rozhodně ohrazují proti tomu, že by měli poslouchat mojžíšský Zákon. Přitom je ale nesporné, že se nacházejí v područí jiného zákona a naprostá většina z nich se domnívá, že jejich spravedlnost spočívá nezastupitelně v jeho dodržování.

NAHRAZENÍ JEDNOHO SYSTÉMU PŘEDEPSANÉ KONTROLY JINÝM

Tak to vyplývá z publikace nazvané „*Dávejte pozor sami na sebe a na celé stádo*“, která byla vydána v roce 1981 jako součást „*Kursu školy služby Království*“, a byla v té době používána pro školení starších.⁷ Na straně 144 můžeme číst:

POD „KRISTOVÝM ZÁKONEM“ (GAL. 6:2)

Jehovův lid dnes již nepodléhá soustavě zákona, která byla ve starověkém Izraeli známá jako mojžíšský Zákon. (Kol. 2:13,14) Pavel ukazuje, že došlo ke změně z Áronova kněžství na Kristovo podle způsobu Melchisedechova, a **křesťané jsou pod dohledem nového právního uspořádání**. (Heb. 5:4–6; 7:12) Některá pravidla z mojžíšského Zákona byla opětně zavedena do Kristova zákona a jsou **právně vymahatelná na křesťanech**. (Skutky 15:19–21) Jiná pravidla chování jsou užitečná kvůli zásadám, na kterých spočívají, a zatímco v křesťanském sboru nejsou právně závazná, mají užitek pro všechny křesťany, kteří usilují o svatost. (Jakub 2:8, 9) Starší se zachovávají správně, jestliže o těchto směrnicích budou uvažovat, protože byly napsány pro ochranu sboru a pro zachování jeho čistoty v Jehovových očích. – Ef. 5:25–27.

ZÁKON KŘESŤANSKÉHO SBORU

Křesťané jsou pod „Kristovým zákonem“, ne pod mojžíšským Zákonem. (1. Kor. 9:21; Gal. 6:2) Skládá se ze **sbírky pravidel** křesťanského chování. (Gal. 6:16)

Jedním ze zřetelných účelů knihy bylo prosadit učení, že „*křesťané jsou pod dohledem nového právního uspořádání*“, pod „*sbírkou pravidel křesťanského chování*“, která jsou na nich „*právně vymahatelná*“. To je jinými slovy totéž, jako bychom řekli „nový právní systém“. Jestliže se znovu podíváme na výše uvedené vysvětlení biblických veršů, nepřekvapí nás, že toto vysvětlení nám sděluje něco úplně jiného, než verše samotné, a že velmi často dochází k jejich vyjmutí z kontextu. Písma jasně ukazují, co je „Kristův zákon“ (Galatánům 6:2). Jistě to není „nové právní uspořádání“ nebo „sbírka pravidel“!⁸

⁶ *Webster's Ninth New Collegiate Dictionary (Websterův devátý nový školní slovník)*, heslo „law“ (zákon) s jeho synonymy.

⁷ Tato učebnice vznikla podle pokynů vyučovacího výboru vedoucího sboru. Mezi jeho členy tehdy patřili Albert Schroeder, Karl Klein, Leo Greenlees a Ted Jaracz.

⁸ V kontextu se ve skutečnosti mluví o jeho naplnění při „nošení břemen jedni druhých“.

Když Bůh pro křesťany zrušil starou smlouvu zákona, a prostřednictvím Kristova velekněžství ji nahradil novou smlouvou zákona, určitě nezamýšlel to, aby jeho nový smluvní lid místo zrušené sbírky zákonů musel být právně podřízen nové liteře – či v podání Strážné věže – „novému právnímu systému“, potažmo nové „sbírce pravidel“. V Bibli Bůh veřejně sděluje, že následovníci Krista mají jeho zákon napsaný na *srdcích*, nikoli na pergamentu, kamenných tabulkách nebo v podobě jiné písemnosti.⁹ Samotný Kristův zákon je pak obsažen v jeho *vyučování, příkladu a celkovém způsobu života*. Je to „královský zákon lásky“ a „zákon víry“, přičemž je patrné, že ani lásku, ani víru nelze vtěsnat do „sbírky pravidel“ nebo nařízení. (Srovnej Galatánům 6:2 s Římanům 3:27, 28; 13:8 a Jakuba 2:8.) Žádným zákonem nelze dosáhnout toho, aby lidé projevovali víru a lásku. Proto apoštol Pavel učí, že „zákon se nezakládá na víře“. Zákon v podobě jakékoli sbírky zákona vyžaduje poslušnost, ne víru – buď ho dodržuješ, nebo ne. Měřítkem spravedlnosti se stává jeho dodržování. A pokud ho učiníme měřítkem spravedlnosti, pak musíme za spravedlivé pokládat ty, kteří ho dodržují, a trestat ty, kteří ho porušují.¹⁰ Svrchovaná hodnota víry se zmenšuje úměrně tomu, jak narůstá význam, který přikládáme zákonu.

Kvůli těmto závažným důvodům předkládá apoštol spornou otázku křesťanské svobody těmi nejsilnějšími slovy, a to včetně práva na svobodu od lidských „právně vymahatelných“ náboženských kodexů. Píše:

Neodstrkuji Boží nezaslouženou laskavost, neboť je-li spravedlnost prostřednictvím zákona, Kristus vlastně zemřel nadarmo.¹¹

Jste odloučeni od Krista, ať jste kdokoli, kdo se pokoušíte být prohlášeni za spravedlivé prostřednictvím zákona; odpadli jste od jeho nezasloužené laskavosti.¹²

Jestliže dnes někdo učí, že křesťané, kteří vstoupili do nové smlouvy, jsou „pod dohledem nového právního uspořádání“, pak takový člověk nebo instituce popírá novozákonní zvěst, podle které Boží zákon není zapsaný nikde jinde, než na srdcích věřících lidí, a není vymahatelný jinak, než v důsledku srdce naplněného svatým Duchem. Rovněž popírá křesťanskou svobodu, která nastává v důsledku nezasloužené laskavosti neboli milosti, nikoli v důsledku zákona. Zároveň odsuzuje křesťany ke smrti, protože „ze skutků zákona před ním nebude prohlášeno za spravedlivé žádné tělo“. Zákon nevyhnutelně odsuzuje každého, na koho se vztahuje, protože nikdo není schopen ho dokonale dodržovat.¹³ Lidé, kteří dnes opět kladou důraz na zákon, podléhají téměř sebeklamu, jako mnozí, kteří byli pod smlouvou Zákona – usilují o stanovení vlastní spravedlnosti tím, že dodržují zákon a vykonávají povinnosti, které vyžaduje.¹⁴ Dodržování zákona je naplňuje pocitem pýchy a nadřazenosti nad druhými, které byly tak typické pro některé horlivce Ježíšových dnů, kteří zdůrazňovali nekompromisní lpění na pravidlech, jak jim je definovali jejich náboženští vůdci, a vychloubalí se tím, že dodržují jejich vý-

⁹ Jeremjáš 31:31–33; Hebrejcům 8:8–10.

¹⁰ Galatánům 3:10–12, *NIV*.

¹¹ Galatánům 2:21.

¹² Galatánům 5:4.

¹³ Římanům 3:20; Galatánům 3:10, 11.

¹⁴ Římanům 10:3, 4.

¹⁵ Matouš 12:1–10; Lukáš 18:9–12; Jan 7:49.

nosy.¹⁵ Opravdu zhoubným se pro ně ale stává to, že vůbec nejsou schopni plně docenit velikost Boží lásky, která lidem nabízí život jako „velkorysý dar“ na základě jejich víry a lásky, ale ne jako důsledek usilovného dodržování pravidel, ať již mojžíšského nebo jiného zákona. Naděje na „nezasloužený dar života“ se přijímá vírou, a ocenění pro tento dar se dává najevo láskou a skutky lásky. Život si ale nikdy nelze vysloužit.¹⁶

V roce 1976 vedoucí sbor dospěl k rozhodnutí, že je nutné revidovat manuál nazvaný „*Pomoc odbočkám při odpovědích na dotazy*“, který jejich pracovníkům sloužil jako návod pro řešení problémů. Důvodem pro revizi bylo obsáhnout nejnovější rozhodnutí vedoucího sboru. Sestavením nové příručky byli pověřeni členové ústředí Gene Smalley a Robert Wallen. Jejich práce, na které se podílel především Gene Smalley, byla předložena k posouzení v září 1977, a já jsem byl určen, abych provedl závěrečné úpravy. Byl to neradostný úkol. Znal jsem obsah předcházejícího návodu, nicméně rozsah zákonictví, kterým Společnost spoutala přirozenost křesťanství, na mě při čtení příručky doléhal s drtivou silou. Uplynuly dva roky, a nijak jsem s konečnými úpravami nepokročil. Ve skutečnosti jsem neudělal téměř nic, a tak jsem požádal Lymana Swingla, člena vedoucího sboru, který v té době byl vedoucím redakčního výboru, aby mě úkolu zprostil. Lyman odmítl s tím, že co se jeho týče, práce nijak nespěchá, a čím déle bude trvat, tím lépe. Když se začtete do Indexu navrhovaného materiálu, lépe pochopíte naši zdrženlivost:

R E J S T Ě Í K

heslo	strana
Adopce	14
Alkoholické nápoje	1
Antikoncepce	52
Anulování	31, 32
Biblické studium, odnětí pospolitosti	22
Bisexuálové	104
Cena za nevěstu	32
Církev, děti	51
Církev, koupě a prodej sálu Království	96
Církev, vypsát se	5, 6
Cizoložství, důkaz	27, 28
Členství a činnost v odborech	111, 112
Členství v různých organizacích	83
Daně	107
Děti	14
Děti, mentálně zaostalé	51
Děti, provinění	50, 64
Duševně zaostalí lidé	51
Duševně zaostalí lidé, křest	7
Duševně zaostalí lidé, provinění	63

¹⁶ Římanům 3:21–25; 5:15–17.

Duševní choroby	31
Hazardní hry	69, 6
Hudba, hymny	54, 55
Hymny	54, 55
Hypnóza	78, 79
Impotence	31
Kalhoty, ženy	15
Karate	102
Krev	9, 10, 11
Křest	5, 6, 7, 8
Křest, mentálně postižení	7
Křest, vojenská služba	86a
Lékař, jak určit	78
Lékař, krev	10, 11
Lékařské ošetření	78-81
Léky, ilegální	79
Loterie	60
Námluvy	32
Narozeniny	22, 23
Naturalizace	89
Nemanželský původ	52
Nemocnice, církevní	46
Nestranný výbor	64, 65
Neutralita	90, 91
Občanství	89
Obecné právo, sňatek	16
Obchodní partneři	34
Oddělení se	19, 87, 88, 90
Odloučení, křesťané	27
Odnětí pospolitosti	20-23
Odnětí pospolitosti, neochota k setkání	62, 63
Odnětí pospolitosti, památná slavnost	85
Odnětí pospolitosti, pohřeb	57
Odnětí pospolitosti, přistěhování se	74
Odnětí pospolitosti, sňatek	6, 7
Odpadlictví	4
Odpuštění cizoložství	28
Odvolačí výbor	64, 65
Opačné pohlaví, jak se chovat	17, 18
Opětovný křest	7
Opětovný křest, starší	34
Pánova večeře	84, 85
Patriotismus, zdravení vlajky, hymny	54, 55
Pohlavní choroby	28
Pohřeb	55-58
Pohřeb, sál Království	70

Pohřeb, válečný veterán	55
Pokrývka hlavy	66
Pokuty	53
Pokuty a odbory	112
Politické volby	94
Porneia	17, 18, 25, 103, 104
Porneia, důkazy	27, 28
Potrat	78
Požadavky na průkopníka	93
Právní záležitosti	73
Prohlášení o věrnosti	30, 76
Protizákonná činnost	68
Přistěhovalec	2, 3
Psychiatrie	80
Půjčky	71, 72
Registrace k volbám	94
Rekreace	95
Restituce	23
Rodiče, péče o	52
Rodina	49-52
Rozvod	24-32
Rozvod, porneia	104
Rozvod, problémy	30
Řešení případů provinění	61-65
Sál Království, financování	71, 72
Sál Království, koupě od církve	96
Sál Království, prodej církvi	96
Sál Království, svatby	70
Sál Království, účast dětí	51
Sál Království, vyloučené osoby	22
Sebeobrana	102
Sebevražda	57
Segregace	101
Sérum	9
Sexuální chování	103-105
Sexuální vztahy, rozvedené osoby	30, 31
Shromáždění	82
Shromáždění, vyloučené osoby	22
Služební pomocník, dříve vyloučený	64
Smrt, prodlužování	79, 8
Sňatek	75-77, 113, 114
Sňatek, obecné právo	16
Sňatek, rozvod, rozluka	30
Sňatek, s cizincem	2, 3
Sňatek, s nevěřícím	35, 49, 50, 75, 76
Sňatek, s vyloučenou osobou	6, 7

Sňatek, sál Království	70
Sňatek, vyloučené osoby	21
Sňatek, zrušení	31, 32
Sňatek na základě dohody	29
Soud	73
Spiritismus	79, 106
Společné bydlení	74
Spolupráce s jinými náboženstvími	96, 97
Sprchy	114
Starší	33-35
Starší, kdysi vyloučení	64
Starší, provinění	62
Stávkové hlídky	112
Sterilizace	80, 81
Svatby	113, 114
Svátky, nevěřící partner	49, 5
Školy, církevní	45, 46
Školy, světské vzdělání	98-100
Tabák	108-110
Teokratická škola, zápis do	82
Tisková služba	92
Transplantace orgánů	81
Transsexuálové	104, 105
Transvestité	105
Uniforma	69
Úplatky	13
Uvěznění	69
Uvěznění, práce	120
Uvěznění, starší	34
Vdovy, důchod	77
Vhodný oděv	15
Vina krve	12, 34
Vláda, cenné papíry	60a
Vláda, práce pro	90
Vládni úředníci, respekt	67
Vlajka, vyvěšování	55
Vlajka, zdravení, národní nebo školní hymny	54, 55
Vojenská služba	86-88
Volby	94
Volby, odbory	111
Volné chování	17, 18
Vražda	68
Vražda, vina krve	12
Výbory, nutnost	61
Zaměstnání	36-48
Zaměstnání, nelegální přistěhovalec	2

Zaměstnání, obchodní partnerství	34
Zaměstnání, práce s krví	10
Zaměstnání, tabák	109, 11
Zaměstnání, učitelé	99, 1
Zaměstnání, zbraně	47, 48
Zasnoubení	75
Zbraně, služba se zbraní	47, 48
Změna pohlaví	104, 105
Znásilnění	52
Znovupřijetí	23
Znovupřijetí, přednosti	63, 64
Zpověď	62
Zpověď, cizoložství	25, 28
Zpověď, od staršího	34
Zproštění vojenské služby	87

Zmíněná organizační příručka má 114 stran, a pokrývá doslova každou oblast lidského života – manželství a rodinný život, zaměstnání, společenské i sousedské vztahy. Celkem je zde 174 rejstříkových hesel. Přesto jsou tato hesla jenom *vrcholem ledovce*, a teprve pod jeho symbolickou hladinou uvidíme, jak rozsáhlý a komplexní je soubor organizačních předpisů. Příručka navíc oplývá desítkami odkazů na další *Strážné věže*, ve kterých je dále předloženo doporučení nebo závazný názor Společnosti. Člověk je zahrnut množstvím pravidel a dodatků k dodatkům, z nichž některé jsou „právně vymahatelné“, zatímco další jsou vymáhány pouze nepřímo. S každým uplynulým rokem a s každým zasedáním vedoucího sboru, se tato teokratická sbírka pravidel a nařízení na způsob Talmudu rozrůstá o další pokyny.

Nová kniha se měla jmenovat *Směrnice pro odpovědi na dotazy*. Každý bratr, který kdy zastával postavení sborového staršího, cestujícího dozorce nebo člena výboru odbočky ovšem ví, že směrnice Společnosti se rovnají *zákonu*, podle kterého se musí postupovat. Je si také vědom toho, že když se od těchto směrnic a doporučení odchýlí, bude povolán k odpovědnosti a pokárán. Pravidla vydávaná organizací jsou jejími členy chápána stejně závazně, jakoby se jednalo o biblická nařízení, o Boží zákon. Svědkové jsou vyučováni, aby na ně takto nahlíželi. Již v roce 1944 jsme ve *Strážné věži* z 15. května na straně 152 mohli najít toto napomenutí:

Musíme si stále uvědomovat, že organizace Božího lidu je teokratická, a ne demokratická. Zákony pro jeho organizaci jsou vydávány přímo jím, Velkým Teokratem Jehovou, Nejvyšším.

... teokratická organizace je řízena seshora dolů (od Nejvyššího Boha směrem dolů), a nikoliv zezdola nahoru (to jest od křesťanů ve sborech směrem k Bohu).

Je zcela jasné, že „*důležitá sbírka teokratického zákona*“, která dnes platí pro svědky Jehovy, opravdu nevznikla „zezdola“, na základě uvažování jednotlivých členů křesťanského sboru. Je ale také zřejmé, že nejvyšší příčka tohoto žebříčku, odkud se příslušné zákony vydávají, nesažá výše než k vedoucímu sboru, vlastnímu zdroji této „důležité sbírky křesťanského zákona“ i skutečné kontrolní moci.

NÁBOŽENSKÝ FORMALISMUS A JEHO POSTUPNÉ ZAVÁDĚNÍ

Dějiny organizace svědků Jehovových dosvědčují, že „*důležitá sbírka teokratického zákona*“ má svůj počátek během prezidentského období druhého prezidenta Společnosti Strážná věž, Josepha F. Rutherforda (1916–1942), protože v letech předsednictví zakladatele Společnosti, C. T. Russella (1881–1916), byla organizace prostá jakýchkoli prvků legalismu. Po Russellově smrti, a s nástupem Rutherforda, se ve správě organizace začíná projevovat zcela jiný duch a naprosto odlišná atmosféra. Rutherford nebyl typem člověka, který by kolem sebe lehce snášel lidi s odlišným názorem. Jeho blízký spolupracovník, A. H. Macmillan o Rutherfordovi prohlásil: „Netoleroval nic, co bylo v protikladu k tomu, o čem byl **osobně** přesvědčen, že je biblickým učením.“¹⁷ Tento výrok nejenom vypovídá, jak mnoho Rutherford tíhnul k uplatňování absolutní kontroly a moci, kterou si vybudoval, ale také ukazuje, že biblické poznání, které všichni ostatní museli vyznávat, bylo výlučně *jeho* poznáním. Ti z nás, kdo tuto dobu pamatují, mohou potvrdit, že „chovat se teokraticky“ znamenalo přijmout bez jakýchkoli námitek naprosto všechny pokyny, které z ústředí přicházely.

Již jsme viděli, jak se kazatelská služba stala „skutkem zákona“ povinným pro všechny členy organizace. „*Důležitá sbírka teokratického zákona*“ se ale měla brzy dočkat dalších přírůstků: zákazu zdravit vlajku, stát při národní hymně a přijmout náhradní vojenskou službu. Žádná z těchto oblastí přítom v Bibli není nijak komentována.

Je zcela v pořádku, pokud se člověk na základě vlastního svědomí rozhodne, že nebude zdravit vlajku, stát při hymně nebo odmítne náhradní vojenskou službu. (Římanům 14:5–12, 22, 23) Na svědomí ale nebyla ponechána žádná z těchto věcí; staly se organizačním zákonem, a ten se musel poslechnout, pokud se jednotlivec chtěl počítat mezi věrné křesťany. Nicméně, ve srovnání s legislativní explozí, která následovala po jeho smrti, teokratických zákonů v Rutherfordově době bylo poměrně málo, a zatímco se na křesťany, kteří se jim nepodřídili, pohlíželo jako na „kompromisníky“, nebyli za svůj názor a jeho vyjádření stíháni vyloučením ze sboru. K odnětí pospolitosti docházelo v případech hrubých přestupků proti mravnosti, a takových situací bylo v době mých prvních let v organizaci málo. S jistotou si rovněž vybavuji absenci sklonu k zasahování do osobních záležitostí členů sborů, který se pro organizaci stal příznačným rovněž až v pozdějších letech.

HLAVNÍ OBDOBÍ TEOKRATICKÉ LEGISLATIVY

K systematickému vydávání teokratických zákonů a k jejich sestavení do soustavy pravidel a nařízení, která upravuje každou oblast života svědků Jehovových, začalo docházet až od poloviny 20. století, a to převážně v důsledku rostoucího důrazu na odnětí pospolitosti, které začalo být uplatňováno zejména od roku 1944.¹⁸ Zpočátku se jednalo o rozbor přísluš-

¹⁷ *Zvýrazněno mnou.*

¹⁸ *Strážná věž* z 15. května 1944, strany 151–155. V těchto člancích se rozebíraly texty jako Matouš 18:15–17; 1. Korintňanům 6:1–8 a 2. Tesaloničanům 3:14. Zvláště se zdůrazňovalo, že řešení záležitostí špatného vedení nepřísluší sboru jako celku (jako to bývalo dřív), ale „pověřeným teokratickým představitelům“. (Viz též strana 246 a prohlášení z časopisu z roku 1944, které je tam citováno.) Články v pozdější době stavěly na tomto základě, a vedly k ještě většímu zapojení jmenovaných sborových „služebníků“ do právních záležitostí.

ných pasáží z Bible, například Pavlova pokynu v 1. Korint'anům 5. kapitole, aby se křesťané přestali stýkat s každým, „kdo si říká bratr, ale nezachovává sexuální mravnost a je chamtivec, modlář, pomlouvač, opilec nebo podvodník“.¹⁹ To je oprávněná biblická rada, a každý udělá dobře, jestliže se jí přidrží. Problém nastal v tom, že organizace se nezastavila u rad z Písma, ale vytvořila interní právní kodex, jehož dodržování vynucuje.

Jak se stalo, že se několik málo pravidel z Rutherfordova období rozrostlo do dnešní podoby „*důležité sbírky teokratického zákona*“?

Jednou z důležitých administrativních složek v Brooklynu je tak zvané služební oddělení. Pod jeho správu spadá činnost jak cestujících zástupců Společnosti (oblastních a krajských dozorců), tak i zástupců sborových (starší a služební pomocníci). Tito představitelé se ve svých přiděleních setkávají s řadou naukových, procedurálních a metodických otázek, k jejichž řešení pak dochází ve služebním oddělení. Oblast Spojených států je rozdělena do několika částí, které jsou přiděleny pracovníkům v odpovídajících sekcích služebního oddělení. Jak v padesátých letech začal narůstat důraz kladený na odnětí pospolitosti, vznikalo ze strany sborových a cestujících dozorců čím dál více otázek, jaké chování má mít za následek vyloučení. Jednalo se především o to, jak přesněji definovat chování, které má charakter sexuálního přestupku, ale bylo potřeba se vyjádřit i k proviněním v jiných oblastech.

Na dotazy cestujících dozorců a starších z různých míst Spojených států tedy odpovídali pracovníci v jednotlivých sekcích služebního oddělení. Mnohokrát se ale stalo, že ani oni neznali správnou odpověď nebo si nebyli jisti, že je v jejich pravomoci rozhodnout, co v daném případě je nebo není důvodem pro vyloučení. V takové situaci se postupně začala volit metoda, která se pak opakovala se stále častější pravidelností. Lze ji shrnout do věty: „Pošlete to Freddymu.“

„Freddy“ ovšem byl Fred Franz, tehdy viceprezident Společnosti Strážná věž, uznávaný jako biblický učenec a hlavní autor nauk organizace. U něho tedy končily dotazy, se kterými si nikdo nevěděl rady, a on na ně odpovídal. Bylo to obvykle formou stručného rozboru dané problematiky, jejíž složitost byla dána tím, že se k ní přímo nevztahovaly žádné biblické texty. Dospět ke konkrétnímu závěru šlo pouze výkladem, a proto odpověď byla výsledkem uvažování a přemýšlení bratra Franze. Nikdo jiný než prezident Nathan Knorr nemohl jeho závěr vetovat, a k tomu docházelo jenom zřídkakdy. Kromě toho velmi záleželo i na tom, jakým *způsobem* byl ten který případ nebo dotaz bratrovi Franzovi služebním oddělením předložen, a jaké byly případné *ovlivňující poznámky*, které někdo z tohoto oddělení mohl k záležitosti dodat. Každopádně, Fred Franz neměl s daným případem žádnou zkušenost z první ruky, a také osobně neznal a nekontaktoval křesťany v té které záležitosti, která mu byla předložena k posouzení, a na jejichž život pak jeho rozhodnutí mělo zásadní vliv.

Vůbec nepochybuji o tom, že Fred Franz ve vši upřímnosti vynaložil všechny své znalosti a věnoval mnoho úsilí tomu, aby podle svého soudu odpověděl co nejlépe. Celý proces a jeho konečný efekt je ale zřetelnou ukázkou toho, jak zásadní chybou je, když se v rukách jednoho člověka soustředí *moc ne poradit nebo doporučit, ale moc rozhodovat*, a to navíc v otázkách, ve kterých ke konečnému rozhodnutí musí dospět jedinec na základě vlastního svědomí. Od svých 25ti let, kdy se stal členem ústředí, vedl Fred Franz nepopíratelně do

¹⁹ 1. Korint'anům 5:11, NIV.

značné míry izolovaný, místy až klášterní život. Jakkoli mohl být upřímný – stejně jako řada ostatních lidí v betelu – o starostech obyčejných „lidí zvenku“ (jak pracovníci v ústředí často označují ostatní svědky, žijící mimo jejich úzkou komunitu), mnoho nevěděl. Neměl žádnou zkušenost jako rodič nebo manžel. Nevydělával si na živobytí, a nemusel se starat o jídlo a přístřeší pro svoji rodinu. I o ostatních běžných záležitostech, které většina lidí musí řešit každý den, neměl žádné nebo jenom nepatrné tušení. Znal jsem ho celou řadu let a na tom základě mohu říci, že byl od reality každodenního bytí zcela odtržen – také bychom to mohli vyjádřit tak, že byl skutečného života uchráněn. Samozřejmě, nebyl „poustevník“ a nestranil se lidí. Někdy o víkendech přijímal pozvání na oběd či večeři v domovech ostatních svědků, ale vždy byl nevyhnutelně v pozici zvláštního hosta, někoho, kdo je jiný, než obyčejní lidé, a na věci související s běžnou existencí se ho téměř nikdo neptal. Někdy kolem roku 1950 jsme se setkali na naší rodinné farmě v Kentucky, kam jsem přijel na dovolenou z mého přidělení v Portoriku. Vzpomínám si, jak tam řekl: „Bratr Knorr je praktický muž. Já jsem učenec.“ Jsem si jistý, že to nebyl necitlivý člověk, ale také vím, že měl sklon dívat se na starosti jakoby z jiné planety, a mnohdy na sobě nedal znát žádný vnitřní pocit, ačkoli mohlo jít o vážné problémy nebo dokonce o tragédie.

Jeden z takových okamžiků zdánlivé necitelnosti mi utkvěl hluboko v paměti. V sedmdesátých letech jeden z mých synovců náhle onemocněl infekcí slinivky břišní, a do tří dnů zemřel. Bylo mu pouhých 34 let, a zanechal po sobě manželku a dvě dcery. V den pohřbu byla smuteční síň naplněna lidmi, ke kterým měl promluvit pozvaný řečník, prastrýc zesnulého a viceprezident Společnosti. Fred Franz vystoupil na podium, a po chvíli ticha hlasitě, téměř se silou Stentora z Homérový Iliady, zadul: „Je úžasné být NAŽIVU!“²⁰ Po tomto úvodním zvolání se několik minut působivě a dramaticky věnoval rozboru Kazatele 7:1–4.²¹ o mém synovci se nezmínil ani jednou. Teprve asi po deseti minutách, když se odkazoval na text „je lépe jít do domu truchlení“, ukázal směrem, kde spočívala rakev s tělem mého synovce, a pronesl: „A to proto, že dříve nebo později my všichni skončíme ZROVNA TAK!“ Pak pokračoval v proslovu komentářem k různým biblickým veršům, aniž by se více o našem zesnulém příbuzném zmínil. Jméno mého mrtvého synovce znovu padlo pouze v závěru, kdy byl uveden důvod pro shromáždění a četla se jména pozůstalých.

Cítil jsem, jak se ve mně rozmáhá nesmírný hněv. Ne na mého strýce, protože dodnes věřím, že si myslel, že zvolil ten nejlepší způsob, jak pomoci přítomným, aby se vyrovnali s pocity žalu a ztráty. Byl jsem nadmíru pobouřen *organizačním postupem*, který umožňoval, a dodnes umožňuje, zneužít smrt lidské bytosti k propagaci nauky organizace o stavu mrtvých, aniž by se přítom řečník zmínil o tom, jak pozůstalé členy rodiny bolí ztráta *člověka*, jehož život byl tak náhle ukončen. Jakoby si někdo někde myslel, že bolest zmizí, když o ní nebudeme mluvit. Stále jsem si opakoval: „James si zasloužil něco lepšího. Když už říkáme, že ‚jméno je lepší než dobrý olej‘, proč tedy nemluvit o tom, *jaké dobré jméno měl James, dokud ještě žil*. Proč neuvést příhodu z jeho života, ze které bychom si my živí mohli vzít poučení? *Cokoli* o něm, co by nás živé mohlo povzbudit do dalších

²⁰ *Stále mám v živé paměti pocit ztráty, který jsem při tom v srdci cítil.*

²¹ *V těchto verších se píše (NW): „Jméno je lepší než dobrý olej, a den smrti než den narození. Je lépe jít do domu truchlení, než jít do domu hostiny, protože to je konec všeho lidstva; a ten, kdo žije, by si to měl vzít k srdci. Lepší je mrzutost než smích, protože zachmuřeností obličej se zlepšuje srdce. Srdce moudrých je v domě truchlení, ale srdce hlupáků je v domě radování.“*

dnů.“²² Pro pořádek ještě jednou připomenu, že si nemyslím, že by můj strýc necítil žal nebo neměl soucit s rodinou i s přáteli zemřelého. Choval se pouze teokraticky, prostě tak, jak k tomu byl po desetiletí veden, a jak také sám vedl druhé, to znamená neprožívat nic více a hlouběji, než zájmy organizace.²³

Třebaže nebyl prakticky zaměřený, což sám uznával, a k tomu byl ještě fakticky oddělen od reálného života, byl tento muž pověřen zásadní odpovědností činit rozhodnutí v řadě oblastí, v nichž on sám neměl žádnou osobní zkušenost, a navíc tam, kde Písmo samo mlčelo! V jeho prospěch bych chtěl uvést, že na jednom z prvních zasedání vytvořeného vedoucího sboru poznamenal, jak je rád, že nadále již neponese tíhu za podobná rozhodnutí sám, protože se na nich budou přímo či nepřímo podílet všichni z vedoucího sboru.²⁴ Bohužel se tím příliš mnoho nezměnilo, protože všichni jeho kolegové žili v tomtéž skleněném paláci, odtřeni od života, a mnozí z nich – podobně jako Fred Franz – byli dlouholetými členy ústředí.²⁵ Pravda, většina z nich se alespoň nějak podílela na službě dveře ode dveří, a tak byli v kontaktu s veřejností a s ostatními svědky neboli „lidmi zvenku“, a tak měli určité větší či menší sociální vazby. Přesto je ale třeba říci, že jejich kontakt se světem se více podobal krátkým exkurzím, po nichž rychle spěchali do svého útulného paláce v uzavřeném světě betelu, kde bylo postaráno o všechny jejich potřeby. Jejich pokoje jim, včetně postelí, každý den uklidila sestra pokojská. Za symbolický poplatek jim někdo jiný vypral a zašil, co bylo potřeba, za minimální peníz nažehlil puky u kalhot a límečky u košil, vyčistil a spravil boty. Jiní pro ně vařili a nosili jim jídlo na stůl. S výjimkou placení malé částky daňovému úřadu, sami nikdy nemuseli myslet na to, kde seberou peníze na nájem nebo zdravotní pojištění, ani na to, kdo opraví střechu, do které zatéká. Podíleli se na všech dobrých věcech, které jim „lidi z venku“ poskytovali, ale až na výjimky již nebyli ochotni se s nimi podílet na jejich útrapách a starostech.

²² *Požádali mě, abych po proslovu pronesl modlitbu; pamatuji se, že jsem mluvil poněkud přiškrceně a modlitbu jsem začal slovy: „Nepřítel vstoupil do našeho středu, a připravil nás o milovanou osobu. Žena ztratila svého manžela. Malé děti ztratily otce. Otec a matka ztratili syna. A my všichni jsme ztratili přítele.“ Tehdy jsem poprvé u přítomných zaslechl určité projevy smutku a upřímně jsem to vítal. Snažil jsem se připomenout dobré věci, které ten člověk dělal, věci hodné našeho napodobení, protože jsem měl dojem, že „nyní je rozhodně pravý čas vyjádřit ocenění pro všechny chvályhodné vlastnosti, které měl. Dlužíme to jemu a jeho památce.“*

²³ *Když v 80. letech vedl ranní uctívání pro „rodinu betel“, vyzdvihl důležitost práce, kterou dělají členové ústředí, když vyprávěl, jak mu v roce 1939 jeho matka oznámila, že zemřel jeho otec, a on ji informoval, že se na pohřeb nemůže dostavit, protože má v betelu spoustu práce. Jeho matka volala rozhořčeně soudci Rutherfordovi, a jak vyprávěl můj strýc, „soudce“ mu nařídil, aby na pohřeb šel. Vyprávěl to bez zjevného pocitu rozpaků, ale spíše pro znázornění významu, který přikládá přidělené práci v betelu, „Božím domě“. (Srovnej Matouše 15:3–5.)*

²⁴ *Nicméně, když se začala řešit správnost dřívějších postojů a postupů, byl obecně proti změnám a tento názor vyjadřoval při hlasování.*

²⁵ *Oproti tomu, co si mohou někteří myslet, měl Nathan Knorr v těchto oblastech sklon k větší rozumnosti. A tak byli on a Fred Franz někdy při hlasování „na opačné straně plotu.“ Ze všech členů vedoucího sboru věděl jen Albert Schroeder jako jediný, jaké je to být rodičem, ale ani on nevěděl, jaké je to pro průměrného zaměstnaného muže, protože i po narození syna pokračoval ve své práci pro Společnost jako instruktor ve Škole služby království, kde měl postaráno o ubytování a další potřeby.*

V průběhu let se začaly ve služebním oddělení, které tehdy bylo pod dohledem Harley Millera, poznámky bratra Franze tématicky třídit a uchovávat pro případné odpovědi na dotazy „z pole“. Služební oddělení posléze disponovalo několika svazky, které byly zakládány do pořadačů. Až jednou došlo k tomu, že je při jedné ze svých pravidelných návštěv služebního oddělení objevil Nathan Knorr, a přikázal, aby byly zničeny. Staré šanony výlučně s dílem bratra Franze tam tedy již nenaleznete. Mají tam ale nové, založené na rozhodnutích vedoucího sboru, a používané stejným způsobem jako kdysi. Není třeba připomínat, že když vedoucí sbor nová pravidla sestavoval, čerpal ze *Strážných věží*, ve kterých se nacházely odpovědi založené na poznámkách v původních šanonech. Není tak nejmenších pochyb, že současný rámec „*důležité sbírky teokratického zákona*“ je dán souborem norem z uplynulého období. Vedoucí sbor neudělal nic víc, než že tuto soustavu rozšířil a některé věci upřesnil. Ze stovek jiných pro představu uvedme několik konkrétních příkladů.

TEOKRATICKÝ ZÁKON V PRAXI

Směrnice pro odpovědi na dotazy, které jsem měl připravit k vydání, obsahovaly heslo „Zaměstnání“, které zabralo celkem 13 stran. To byla oblast, do které až do poloviny 20. století Strážná věž vůbec nezasahovala. Heslo začínalo úvodem, který lze ostatně nalézt v mnoha publikacích Společnosti:

Zaměstnání, které máme, může ovlivnit to, jak se na nás sbor bude dívat. Není ale na nás, **abychom za druhé rozhodovali, jaký druh práce mohou nebo nemohou vykonávat.**

To zní opravdu pěkně. Realita je ale taková, že zatímco Společnost opravdu nikomu nemůže nařizovat, jakou si má hledat práci (což je ostatně evidentní samo o sobě), ponechává si – a uplatňuje – právo člena sboru za jeho výběr *pokárat* nebo dokonce *vyložit*. K tomu běžně docházelo a dochází. Příručka na dalších stránkách uvádí konkrétní příklady. Pod heslem „Práce, která sama o sobě není proti Bibli, ale spojuje někoho s nežádoucí činností nebo nežádoucí činností podporuje“ můžeme číst:

PŘÍKLAD: Dvě ženy jsou zaměstnány na vojenské základně. Jedna z nich uklízí pro rodinu, v níž manžel je armádním důstojníkem. Druhá žena uklízí kasárna.

Komentář: Žena zmíněná výše jako první dospěje k závěru, že ve své práci může pokračovat, aniž by se dostala do rozporu s Izajášem 2:4, který popisuje překování mečů v pluhu a to, že se již nebudeme učit válce. Uvažuje tak, že ačkoli dům, ve kterém uklízí, je ve vojenském objektu a její zaměstnavatel je důstojníkem v armádě, ona sama uklízí v soukromém domě a je placená soukromou osobou, nikoli vojenskou organizací, jejíž existence je v rozporu s Písmem. (2. Kr. 5:2,3; 5:15–19; Fil. 4:22) Zůstává nadále členkou sboru. Pokud by však usilovala o např. přednost průkopnické služby, sbor by mohl zvažovat, jak o jejím zaměstnání smýšlí ostatní členové, a zda na ni spoluvěřící pohlízejí jako na příkladnou sestru.

Druhá žena svojí prací přispívá k vyplnění potřeby instituce, jejíž obecný cíl je v rozporu s Izajášem 2:4. Je placena z vojenského rozpočtu, pracuje ve vojenských budovách. Svojí pravidelnou pracovní činností se tak stává součástí vojenské organizace a napomáhá uskutečňování jejích cílů. Dostává se do konfliktu s Izajášem 2:4.

Shrnuto: Žena, která uklízí pro rodinu důstojníka v jeho domě na vojenské základně může v práci pokračovat, a zároveň zůstat členkou sboru s dobrou pověstí. Žena, která uklízí kasárna, snad na té samé vojenské základně, se svojí práce musí vzdát, protože je v rozporu s textem v Izajášovi 2:4. A jak *Směrnice* dále uvádí, každý jednotlivec shledaný v rozporu s tímto textem bude vyloučen nebo se o něm prohlásí, že se oddělil.²⁶ První žena je placená důstojníkem, možná armádním generálem, který může nařídít, aby všichni muži z kasáren vytáhli do boje. Všechny jeho peníze jsou od jeho zaměstnavatele, armády, a proto je i její mzda částí jeho žoldu, ačkoli peníze nejdříve projdou jeho rukama. Podle vysvětlení Společnosti ale tato žena zůstává bez poskvrny. Druhá žena se ale provinuje tím, že pracuje v budovách kasáren, a je placená přímo vojskem. Nahlíží se na ní jako na člověka s vinou krve, který přispívá k uskutečňování vojenských cílů, a proto musí být ze sboru odstraněna.

Je těžké si představit pokrivenější uvažování a nafukování bezpodstatných odlišností. Je také obtížné nevidět podobnost s farizey a tvůrci a vykladači Talmudu. – Srovnej Matouše 23:16–22.

Použijme tuto logiku a řekněme, že nějaký bratr holič, svědek Jehovův, má svoji provozovnu na dohled kasáren. Široko daleko nebydlí žádní lidé, a tak se stane, že všichni lazebníkovci zákazníci jsou vojáci z povolání, placení brannou mocí. Celý bratrův výdělek, ač jej dostává od soukromých osob, tak pochází z vojenského žoldu. Přesto není vinen tím, že by nějak porušil Izajáše 2:4. Řekněme dále, že by se ale rozhodl přemístit svoji provozovnu za vojenskou bránu a za stříhání těch samých borců by si nechal platit vojenskou administrativou. Rázem by nesl vinu krve, a byla by mu odňata pospolitost. Tento druh uvažování lze bezesporu označit jako farizejský.

Neuvažujeme přitom v hypotézách. Za všechny ostatní uvedu tyto konkrétní příklady ze skutečného života: ženy ze sborů svědků Jehovových, které byly zaměstnány v obchodech na vojenských základnách, kde prodávaly jídlo, kosmetiku a podobný sortiment, byly upozorněny na to, že podporují strategické vojenské cíle, a proto nesou vinu krve; starší sboru vyloučili bratra jenom za to, že jako deratizér na vojenské základně pravidelně hubil škvory a myši! Všem, na které se v této oblasti pohlíží jako na přestupníky, je dána určitá doba na rozmyšlenou, obvykle šest měsíců, a pokud se nenapraví, jsou vyloučeni nebo se prohlásí, že se svým jednáním sami od sboru oddělili, což je ve výsledku totéž, jako by je někdo vyloučil.²⁷

²⁶ Výraz „opustit společenství“ se začal používat jako eufemismus pro „vyloučení“, když se jednalo o citlivé záležitosti jako vstup do armády, volby a další podobné otázky. Později se začal používat také pro osoby, které formálně opustily organizaci. Oba výrazy ale značí stejný výsledek, protože v současnosti se s osobami, které „opustily společenství“, jedná stejně jako s vyloučenými.

²⁷ Ve skutečnosti je prorocství u Izajáše 2:4 prostě jen proroctvím. Není určeno jako základ pro některé zákony nebo soustavu zásad, ale prostě předpovídá mírový účinek Božího působení mezi národy jménem jeho smluvního lidu, Izraele. Člen univerzity v Kalifornii ve svém komentáři k výrazu „znevážení Izajáše 2:4“ říká: „Jak si jen svědkové představují, že jen proto, že Bible předpovídá pokojný svět, nikdo nesmí přijmout jako zaměstnání například umývání podlahy na vojenské základně? Mohou stejně tak říct, že když Izajáš 11. kapitola předpovídá, že „odstavené dítě skutečně položí svou vlastní ruku na světlý otvor jedovatého hada“, rodiče by měli již nyní dovolit svým dětem slápnout do hnízda hadů.“ Člověk se také může ptát, proč není se stejným zápletem uplatňováno prorocství u Joela 3:10, které naopak říká: „Překovjte své radlice v meče a zahradnické nůžky v kopí.“

Příručka, ke které jsem se měl vyjádřit, v tomtéž oddílu uvádí:

PŘÍKLAD: V suterénu místní církevní budovy praskla stoupačka a bratr, který vlastní instalátorskou firmu, je telefonicky požádán, aby ihned přijel a závadu opravil. Uběhne nějaká doba, a jiný bratr, stavitel, je představitelem té samé církve požádán, aby jim vyměnil střechu a přistavěl místnost.

Komentář: Bratr instalatér usoudí, že jeho pomoc má humanitární charakter, a stoupačku opraví, ačkoli nezapomene zdůraznit, že za běžných okolností bude vhodné, aby si církev na instalátorské práce zavolala někoho jiného. Většina zvěstovatelů ho za jeho pomoc v nouzi jistě nebude kritizovat nebo ho nějak kárat.

Bratr stavitel si uvědomuje, že postavil již mnoho domů a vyměnil mnoho střech, a to jak soukromníkům, tak podnikům. Chápe ale, že prací na církevní stavbě by podporoval falešné uctívání. Nešlo by o náhodný kontakt, jakým je třeba doručení pošty, ani by se nejednalo o humanitární čin. Naopak, byla by to významná akce, která by zahrnovala dlouhodobou práci na budově, která je používána k šíření falešného náboženství a k udržení Velkého Babylóna. (2. Kor. 6:14–18) Jako křesťan by to nemohl udělat.

Výrokem „jako křesťan by to nemohl udělat“ se všem dává jasně najevo, že pokud neposlechne, bude vyloučen. Jak uvidíme v jedné z pozdějších kapitol, která dokumentuje extrémní výstřelky, ke kterým podobné uvažování vede, ani v tomto případě se nejedná o pouhou akademickou debatu.

Jestliže organizace takto může jednat, pak to jenom dokládá, že je bezesporu řízena „seshora dolů, nikoli zezdola nahoru“. Výsledkem je, že organizace bere jednotlivci právo jednat podle vlastního svědomí, a nahrazuje ho výnosy, které vydalo její vedení, rozhodnutími, které mají závaznou platnost, a které jsou „právně vymahatelné“ prostřednictvím nařízení o exkomunikaci.²⁸

Tyto příklady jsou pouhou špičkou ledovce. Od té doby bylo přidáno mnoho dalších předpisů. Jenom těžko bychom hledali oblast, ke které Strážná věž nevydala závazné pravidlo. Svědkové se dokonce nemohou ani sami rozhodnout, jak se mají postavit k zákroku, při němž se pod lékařskou kontrolou (pro snížení rizika mozkové příhody v důsledku krevní sraženiny nebo z jiných důvodů) používají pijavice. „Může svědek Jehovův podstoupit léčbu, jejíž podstatou je přikládání pijavic?“ ptá se na straně 31 Otázka čtenářů ve *Strážné věži* z 15. června 1982 (česky nevyšlo, pozn. překl.). Uváděné argumenty se krouťí asi jako pijavice na ráně, a rozhodnutí padne až na závěr: Ne!²⁹

²⁸ *Jak bylo ukázáno dříve, někdy (zvláště, když se jednalo o vojenské záležitosti) to přicházelo v podobě automatického „opuštění společenství“.*

²⁹ *Původně bylo řečeno, že takové „použití pijavic je v rozporu s tím, co Bible říká“, ale jedině odkazy na Písmo uvedené v této souvislosti byly Boží slova Noemovi, že by lidé neměli jíst krev (1. Mojžíšova 9:3, 4) a jeho příkaz daný Mojžíšem, že krev zabitých živočichů by se měla vylít na zem. (3. Mojžíšova 17:10–14) Protože žádný člověk nebude jíst pijavici, a nikdo si pravděpodobně nebude ukládat krev, kterou vysála, je obtížné najít zde nějakou souvislost.*

NEVYROVNANÉ UVAŽOVÁNÍ

Zákonnické uvažování mění relativně nevinné jednání v záležitost, která zasluhuje velké potrestání. V životě je třeba nahlížet na věci vyrovnaně, protože správnost či pochybenost nějaké činnosti je často otázkou *míry*. Je rozdíl mezi tím, zda někoho pohladíme po tváři a tím, když mu dáme políček. V prvním případě vyjadřujeme náklonnost, ve druhém hněv, až nenávisť. Pohyb naší ruky je ale stejný, a dopadá na stejné místo. Rozdíl je samozřejmě v *míře* vynaložené síly, která gesto lásky náhle mění na úder nenávisť. Míru je ale nutné posuzovat i při hodnocení daleko složitějších případů. Nemám nyní na mysli zcela jasná provinění. Vražda zůstává vraždou, bez ohledu na to, jaká míra násilí byla přitom použita. Totéž platí pro krádež a cizoložství. Ale v mnoha životních situacích je nezbytně nutné brát v úvahu stupeň nebo míru, se kterou se něco odehrává nebo odehraje. Například většina lidí pracuje, aby vydělala peníze. To nikoho neospravedlňuje k tomu, aby je označil za hamižné. Ale v okamžiku, kdy *míra* jejich touhy po penězích přesáhne jistou hranici, označení „chamtivec“ může být zcela na místě. Kdo je ale schopen rozlišit tu „jistou hranici“, která je přesným dělítkem mezi řádnou a nevhodnou starostí o zisk? Je to možné až v okamžiku, kdy je k dispozici řada důkazů, které *neomylně svědčí o krajnosti*. Teprve potom je možné někoho označit jako chamtivého. To platí i v mnoha jiných oblastech.

Ze záznamu Bible je patrné, že zákoníci v 1. století postrádali vyrovnanost, která by jim umožnila rozlišit mezi skutkovou podstatou určitého jednání. Když viděli, že Ježíšovi učedníci trhají o sabatu klasy a mnou je mezi prsty, aby oddělili zrna od plev, obvinili je z toho, že porušují sabatní zákon o zákazu práce. Jak je to jenom mohlo napadnout? Ve svém nevyrovnaném, extrémně svědomitém uvažování smýšleli tak, že učedníci obilí současně sklízíjí a mlátí. Ano, mohli by mít pravdu tehdy, pokud by si učedníci udělali ze svrchních oděvů pytle, ty by naplnili obilím až po okraj, a posléze je vymlátí, takže by získali hromady zrní. Ale to se nedělo, a Ježíš je pokáral, a řekl jim, že ve skutečnosti ‚odsoudili nevinné‘. – Matouš 12:1–7.

Podobné nevyrovnané posuzování skutečnosti se zdá být jediným vysvětlením pro řadu postojů, které zaujala organizace Strážná věž. Některé z nich jsem již popsal. Ale pravděpodobně nejkřiklavějším příkladem v této oblasti se zdá být otázka náhradní vojenské služby.

PODŘÍZENOST NADŘAZENÝM AUTORITÁM

Připomínej jim, ať se poslušně podřizují vládcům a vrchnostem, ať jsou vždy připraveni k dobrým skutkům.

— Titovi 3:1, Nová Bible kralická.

Vlády v mnoha pokrokových zemích světa umožňují, aby si jejich občané místo vojenské služby mohli zvolit náhradní práci. Činí tak především s ohledem na ty, pro něž je odepření vojenské služby nebo účast ve válce otázkou svědomí, a tento ústupek je jistě chvályhodný. V knize *Krize svědomí* jsem tento námět částečně rozebíral.³⁰ Jak tam vysvětluji, žádný svědek Jehovův nesmí přijmout povolávací rozkaz od odvodní komise (nebo jiné vládní složky s výjimkou soudu), aby nastoupil k výkonu náhradní vojenské služby, ačkoli se obvykle jedná o práci ve

³⁰ *Strany 93–95, 105–122.*

zdravotnictví, domovech důchodců, knihovnách, lesnictví nebo v jiné veřejné oblasti, která je prospěšná všem.

Ve všech zmíněných případech opravdu jde o „každý druh poctivé práce“. Proč je potom svědkům organizací zakázáno, aby tuto práci přijali? Dočteme se, že důvodem je to, že při výkonu této práce jde o „náhradní službu“. Jedná se tedy o nahrazení vojenské služby, o činnost, která je prováděna *místo* vojenské služby. V tomto okamžiku zavádí organizace složitý proces uvažování, jehož výsledkem je to, že přijetí náhradní vojenské služby, ke které je někdo povolán odvodní komisí, *se rovná* výkonu vlastní vojenské služby, a proto ten, kdo ji nastoupí, porušuje svoji neutralitu, dopouští se kompromisu, a přivolává na sebe vinu krve. Ale to není všechno.

Jestliže je svědek, který odmítl rozkaz k náhradní službě vydaný odvodní komisí shledán vinným a povolán před soud, a soudce tohoto svědka pravomocně *odsoudí* k výkonu náhradní vojenské služby, pak dotyčný muž, podle organizačních stanov, může na tuto náhradní službu nastoupit, a nedopouští se přitom kompromisu, a neporušuje svoji neutralitu, a nepřivolává na sebe vinu krve. Jak je to možné? Dozvídáme se, že odsouzený člověk je nyní vězněm, a možnosti svobodně konat a zvolit si zaměstnání se nevzdal „dobrovolně“. Věnujme se předcházejícím odstavcům po pořádku. Především, mluvit o dobrovolnosti v okamžiku, kdy vám přijde povolávací rozkaz, je totéž, jako mluvit o dobrovolném placení daní. Kdyby nešlo o povinnost, pak by odmítnutí nemělo za následek vězení. A – dotoženo do konce – všichni ztrácí svobodu v okamžiku, kdy dovolí, aby za ně v otázkách svědomí rozhodovala Společnost Strážná věž a diktátem nařídila, že svědomí nikoho nemůže přijmout náhradní službu, jestliže je k ní vyzván odvodní komisí. Pokud se tomuto verdiktu někdo podřídí, okamžitě uvězní svoje svědomí v organizačních poutech, a tím jej automaticky ztrácí, a zbavuje se možnosti jakékoli svobodné volby, kterou by snad na něm chtěl zakládat.

Formalismus teokratické organizace tady ale nekončí. Oficiální postoj Strážné věže pokračuje tím, že nařizuje svědkům, jak se mají chovat, když se jich – *ještě předtím než vynese rozsudek* – soudce zeptá, zda by svědkovi jeho svědomí dovolilo, aby přijal náhradní vojenskou službu v nemocnici nebo jinou prospěšnou činnost. Pokud taková otázka padne, svědek nesmí říci „Ano“, ale musí odpovědět: „Toto rozhodnutí přísluší soudu.“ Kdyby odpověděl „Ano“, což by byla pravdivá odpověď, byl by označen za kompromisníka, který se se soudcem dohodl, a tak porušil svoji ryzost. Ale pokud opakuje předepsanou formuli „Toto rozhodnutí přísluší soudu“, a soudce jej *následně odsoudí* k práci v nemocnici nebo na jiném veřejně prospěšném místě, pak mladý muž může práci přijmout.³¹ Neporušil totiž vybídnutí apoštola Pavla „nestaňte se otroky lidí!“ (1. Korint'ánům 7:23) Používání takových formalit je naprostým překrucováním skutečnosti, a lze říci, že pro takové právní chytráctví je použití slova „farizejský“ až příliš milosrdné.³²

³¹ Viz kniha **Krise svědomí**, strany 107, 108 a poznámka pod čarou č. 10.

³² *Všechny tyto drobné změny přicházely od čtyřicátých až do šedesátých let. Přestože konečné schválení bylo nepochybně na Nathamu Knorrovi a přestože byl ve čtyřicátých a padesátých letech do řešení zapojen i právník společnosti Hayden Covington, styl dokazování není typický pro žádného z nich, ale je typický pro Freda Franze, tehdejšího viceprezidenta. Věřím, že později uvedené drobné rozdíly měly částečně upravit postoj organizace tak, aby se snížil počet odsouzených do vězení (v případech, kde byli soudci ochotni odsoudit je k práci v nemocnici nebo jinde), ale přesto se zachovalo zdání, že původní postoj byl ve své základní premise správný, daný Bohem. **Strážná věž** z 1. listopadu 1990 (strana 12) nerozebírá sice tuto politiku dopodrobna, ale zmiňuje se o ní, když říká: „Když tedy vlády křesťanům nařídí, aby se podíleli na obecních pracích, je zcela správné, že vyhoví, pokud tyto práce nejsou kompromisní náhražkou za nějakou nebiblickou službu nebo nějak jinak neporušují biblické zásady, jako je ta, jež stojí u Izajáše 2:4.“*

Tato fraška má ale velmi tragický nádech. V průběhu druhé světové války bylo jenom ve Spojených státech uvězněno na 4 300 mladých svědků Jehovových, a to až na období 5 let. Důvodem uvěznění nebylo to, že by jim jejich svědomí bránilo v účasti ve válce. Pro takové případy vláda měla opatření, které odpírači všeobecně mohli využít, a sice práci nevojenského charakteru. Svědkové se ale drželi nařízení organizace, že tuto nabídku nesmí využít, a proto byli posíláni do vězení. V Anglii bylo z téhož důvodu odsouzeno 1 593 svědků, z toho 334 žen.³³ V době psaní této knihy jsou desítky mladých svědků v celé řadě zemí posílány do káznic, a jediným důvodem pro to je poslušnost organizačních stanov, nikoli jejich svědomí. Tak například v roce 1988 bylo jenom ve Francii a Itálii ve věznicích asi na 1000 svědků.³⁴

Když v knize *Krise svědomí* popisují dlouholeté diskuse vedoucího sboru na toto téma, jenom krátce se zmiňují o dotazníku, který jako výsledek těchto debat vyplňovali pracovníci výboru odboček Společnosti na celém světě. Rozeslání dotazníku navrhl Milton Henschel a jako důvod uvedl, že „odpověď snad ukáže, že náhradní službu nabízí jenom několik málo států.“ Pokud by tomu tak opravdu bylo, sloužilo by to jako důvod nic v této oblasti neměnit. Je smutné, co z tohoto postoje vyplývá – že totiž vlastně o tolik nejde, když je to problém svědků jenom v několika zemích. Maření jejich mladého života ve vězení a skutečnost, že stovky dalších tuto marnost budou muset podstoupit (za předpokladu trvání dosavadní praxe), neměly mít dostatečnou váhu na to, aby se jimi vedoucí sbor zabýval.

Otázky v dotazníku směřovaly k tomu, zda svědkové v jednotlivých zemích rozumí zdůvodnění a odkazům na Bibli, pro které organizace náhradní vojenskou službu nedovoluje, a dále k tomu, jaký je na tuto věc názor členů výboru odboček. Byl jsem vedoucím sborem pověřen, abych se celé akce ujal, a proto mám k dispozici odpovědi na položené dotazy zasláné z více než 90 odboček na světě. Odpovědi, které jsme obdrželi, vysvětlovaly mnohé.

Předtím, než je předložím k úvaze, považuji za vhodné uvést část z návrhu, který vedoucímu sboru předložil k projednání jeho člen Lloyd Barry, a který taktó varuje proti jakékoli změně v dosavadním postupu Společnosti:

Ti, kteří studovali otázku neutrality na základě Bible a prošli vězeňskou zkušeností, nemají se zachováním současného nekompromisního stavu žádné problémy. Pochyby kladením otázek vyvolává někdo jiný. Změna postoje, která by přicházela z vedoucího sboru, by velmi zneklidnila bratry v těch zemích, kde svědkové za svůj nekompromisní postoj tak dlouho bojovali.

Co si ale ‚bratři v těch zemích‘ opravdu myslí? Jsou jejich *skutečné* názory v návrhu bratra Barryho věrně vyličený? Věnuji této problematice dosti místa a myslím si, že si ho zaslouží. Domnívám se totiž, že podrobný popis je více než oprávněný. Názorně z něj vyplyne, jak nesmírnou moc má indoktrinace. Lidé jsou pod jejím vlivem ochotni obětovat svobodu, léta života, možnost obživy i rodinu, a z pouhého pocitu věrnosti organizaci udělají něco, čemu nerozumí nebo o čem nejsou vnitřně přesvědčeni. A cokoli má za výsledek takovou slepou podřízenost myslí, je zároveň obtěžkáno mnohými dalšími nástrahami, jejichž následky často bývají dalekosáhlé.

Prevažná většina výborů odboček vyjádřila svoji podporu stávající organizační politice. Na tom není nic překvapujícího, protože sebemenší nesouhlas s organizací je z její strany posuzo-

³³ Viz kniha *Jehovah's Witnesses in the Divine Purpose (Svědkové Jehovovi v Božím předsevzetí)*, strana 157.

³⁴ Zpráva Amnesty International za rok 1988, strany 199, 206.

ván jako projev neposlušnosti nebo dokonce jako nedostatek víry v Boha a jeho vedení. Opravdu překvapující ale bylo to, kolik odboček popsalo, jaké problémy v jejich zemi mají, ať již s pochopením organizačního postoje k náhradní službě, nebo s tím, zda se jedná o postoj založený na Bibli. Nešlo o to, že by nejednali podle pokynů. Než by se vzepřeli, svědkové raději chodili do vězení. Ale opravdu neměli, jak to vyjádřil Lloyd Barry, „se zachováním současného nekompromisního stavu žádné problémy?“ a neptali se, proč vlastně musí chodit do vězení? Uvádím následující citáty:

Rakousko: Mnoho bratrů plně nerozumí tomu, jaké biblické zdůvodnění máme proto, že nepřijímáme náhradní vojenskou službu.

Brazílie: Domníváme se, že by bratři neměli žádný problém, aby lpěli na svém stanovisku, pokud by náhradní činností měla být činnost přímo podporující válečnou mašinérii, například práce v továrně na munici, hloubení zákopů, stavba kasáren a podobně. Svoji pozici by hájili prostřednictvím stejných biblických textů jako nyní. Bratři **by ale měli problémy** tehdy, pokud by se náhradní činností rozuměla stavba veřejných komunikací, práce v zemědělství a jiná práce tohoto druhu.

Itálie: Oslovili jsme přímo ty bratry, kteří tuto otázku museli řešit. Zjistili jsme, že ve **většině případů** bratři nechápou, proč by nemohli přijmout náhradní vojenskou službu. Jsou toho názoru, že byli pravomocně přiděleni do jiné oblasti, a proto se vojenské autoritě již nezodpovídají. Domnívají se, že mohou vykonávat jakoukoli práci, která nepodporuje vojenské účely, například v nemocnicích nebo muzeích a podobně, a nechápou to jako porušení svojí neutrality.

Španělsko: Jako součást výzkumu pro tuto zprávu jeden ze členů výboru odbočky podrobně rozmlouval se třemi bratry, kteří v této otázce před lety zachovali příkladný postoj. Dále oslovil tři zkušené starší, z nichž dva byli z jiných států, a nemuseli ve Španělsku tuto situaci řešit. V diskusi padlo mnoho myšlenek, ale na následujícím bodě se všichni shodli:

Prakticky žádný z našich mladých bratrů neporozuměl tomu, proč by nemohl přijmout náhradní vojenskou službu, jestliže je občanské podstaty a není kontrolována armádou. Je také jasné, že ani většina starších to nechápe, a proto často posílají mladé bratry na odbočku, aby se jim zde příslušné informace dostalo. Nabízí se otázka: Proč tolik zmatku? Je to nedostatek osobního studia? Nebo je to proto, že argumenty a uvažování, které předkládáme, nejsou dostatečně přesvědčivé nebo postrádají jasný a biblický základ?³⁵

Kromě těchto zemí se podobně vyjádřili i odbočky z Austrálie, Belgie, Kanady, Fidži, Francie, Německa, Řecka, Havaje, Malajsie, Nigérie, Norska, Portugalska, Portorika, Rhodesie, Thajska, Trinidadu, Uruguaye a Zaire. Z jejich příspěvků bylo patrné, že ani u nich bratři nerozumí organizační politice nebo nevidí, že by byla podložena Bibli.

Nicméně, ve všech zemích světa svědkové jednotně *zaujímají* skálopevný postoj, podle kterého odmítají náhradní vojenskou službu, není-li nařízená soudcem. Stovky mladých mužů si kvůli tomu právě teď odpykávají trest. Z přecházejících citátů i z následujících poznámek zřetelně vyplývá, že k jejich utrpení nedochází proto, že by zachovali věrnost Božím slovu a byli přesvědčeni, že je k odmítání vede Bůh, ale rozhodujícím faktorem se zdá být především to, že

³⁵ V této i v následujících citacích jsem zvýraznil některé klíčové body.

se podrobují organizačnímu nátlaku, a že nechtějí, aby se na ně organizace a její členové dívali jako na zatracené. Doložme toto tvrzení dalšími přímými citacemi z dopisů výborů odboček:

Belgie: Jenom málo bratrů dokáže na základě Bible zdůvodnit, proč nabídku alternativní služby odmítají ... jsou si pouze vědomi toho, že to je špatné, a že **Společnost takový postup neschvaluje**. To je také důvod, proč někteří soudci řekli bratrům, že je Společnost donutila, aby odmítli náhradní vojenskou službu.

Dánsko: Zatímco se zdá, že mnoho mladých bratrů chápe uvedené zdůvodnění, přemýšlí o něm, a jsou schopni je vysvětlit, máme pocit, že většina mladých bratrů jenom napodobuje příklad ostatních a **zaujímá postoj, který od nich společenství očekává**, aniž by problematice náhradní služby rozuměla a uměla svůj postoj jasně vysvětlit.

Havaj: Obecně řečeno, pro naše bratry je obtížné, aby pochopili biblické zásady, kterými se při zachování striktní neutrality mají nechat vést. **Jakmile pochopí, jaký je postoj Společnosti**, ihned plně spolupracují, ale zásady, na kterých takový postoj spočívá, jim nejsou příliš jasné.

Norsko: Aniž by k ní byli odsouzeni, bratři v Norsku nepřijímají nabídku náhradní vojenské služby, a **to především proto, že jsou si vědomi, jaký je v této otázce postoj Společnosti, které chtějí zachovat loajalitu**. Je pro ně nesnadné porozumět tomu, proč by mělo být chybou nastoupit náhradní vojenskou službu, pokud její povaha má občanský charakter, a není odsouzena v Bibli. Nejsou sto svůj názor podepřít z Písma.

Španělsko: Když starší s někým projednávají záležitost náhradní služby, dotyčný obvykle přijme vysvětlení, podle kterého náhražka je rovna vlastnímu výkonu. Dá se ale říci, že se obvykle nejedná o skutečné pochopení vlastní myšlenky. **Spíše můžeme říci, že daný pohled je chápan jako názor organizace, který se starší snaží co nejlépe předložit a bratři co nejvěrněji následovat, protože se to od nich očekává**, ačkoli mnozí stávající zdůvodnění považují za poněkud vykonstruované.

Thajsko: Z naší zkušenosti vyplývá, že v minulosti mnozí měli s dodržováním neutrality problémy, a že náhradní službu odmítli z **důvodů kolektivní poslušnosti**. V zásadě nevěděli, co dělají, ale protože jim bylo řečeno, co mohou a co nesmí, odmítli, co jim bylo zakázáno.

Memorandum Lloyda Barryho naznačovalo, že „pochyby kladením otázek vyvolává někdo jiný“. Z výpovědí, které jsem předložil, vyplývá, že jediným, kdo takové pochyby vyvolává, je sama Společnost Strážná věž a její organizační direktivy, protože je naprosto zřejmé, že svědkové by sami o sobě k odmítání náhradní vojenské služby nikdy nedošli, ať již na základě svého svědomí nebo osobního čtení Bible. Je také patrné, že nejistotu neprojevovali jenom řadoví členové nebo mladí muži, kterých se tato otázka přímo týkala. Mnozí zkušené bratři, členové výboru odboček, byli na stejných rozpacích, když měli logicky nebo biblicky vysvětlit, proč je náhradní služba odmítána.

Lloyd Barry ve svém příspěvku také uvedl:

V tomto případě nejsou spornou otázkou daně nebo zaměstnání, ale KOMPROMIS. Shodli jsme se na tom, že nebudeme brát do ruky zbraň a rukovat. Proto bychom se měli rovněž shod-

nout na tom, že pokud nás vojsko nebo jiná vládní složka požádá, abychom vojenskou službu nahradili, my takovou náhradu nepřijmeme. To je naše stanovisko. A jestliže se v jeho důsledku dostaneme k soudu, a soudce nás odsoudí, to je jeho stanovisko. Přijmeme rozsudek, a nedopustíme se kompromisu. Lpíme na naší ryzosti. Není to nijak složité. – Job 27:5.

V rozporu s jeho názorem většina svědků – a mezi nimi členové výborů odboček – shledávali toto stanovisko jako „složité“. Unikala jim logika za názorem, podle kterého je chybou přijmout určitou práci, jestliže je nařízena odvodní komisí, ale již není chybou přijmout totéž nařízení na základě soudního výnosu, když se jedná o stejnou práci, a za totožných podmínek. Uvažovali, že jak soudy, tak odvodní komise, jsou *složkami té samé vlády*, té samé „nadřazené autority“. Těchto nesrovnalostí si povšimla například odbočka v Chile, když napsala:

Jestliže práce samotná nepodporuje vojenskou činnost, záleží na tom, kdo ji nařizuje? V Chile není vůbec jasné, že by soudy byly nezávislé. Máme vládu vojenské junty, a civilisté v mnohých vládních pozicích jsou pouhými figurkami, kterými tahají armádní činitelé... Nejde rozlišit...

Z komunistického Polska přišel dopis, z něhož vyjímám:

Pokud je nám známo, bratři v západním Německu náhradní vojenskou službu přijímají, a to proto, že jim příkaz k ní místo vojenských orgánů dávají civilní složky vlády. Máme tomu rozumět tak, že by s náhradní službou, ačkoli **za identických podmínek**, nesouhlasili, pokud by jim pokyn k ní dali vojenští představitelé? **Nejedná se o téhož Cézara?**

Kanadská odbočka se ve velmi dlouhém dopisu zaměřila právě na tuto spornou otázku. Existující status quo označila jako „zmatečný přístup na základě různých odvětví vlády“, a napsala:

Zdá se nám, jakoby vládní úředníci měli problémy pochopit, v čem děláme rozdíl. Zkomplikovali bychom život jak jim, tak i našim bratrům. Například kdybychom zdůrazňovali, že odvodní komise nebo odvodní středisko jsou součástí **politického** systému, a my jsme v politických záležitostech neutrální, mohli by se ptát, proč najednou soudy nechápeme jako součást téhož politického systému.

Na druhé straně, jestliže bychom zdůrazňovali, že se v případě odvodní komise jedná o složku **vojenského** systému, a obhajovali naši neutralitu z tohoto hlediska, mohli by uvést, že sice rozumí naši podmínce nemít nic společného s armádou, ale mohli by také říci, že jestliže přidělená **práce** s armádou nijak nesouvisí, proč nám potom tak záleží na tom, kdo ji nařizuje. Domníváme se, že bychom potom naše stanovisko mohli s úspěchem zastávat jenom stěží ... V dnešních podmínkách je patrné, že **všechny vládní složky** – soudy, úřady, policie, odvodní komise i vojsko – **jsou bez rozdílu nástrojem Cézarovy autority**.

Zdá se, že nejuvýstižněji je celý problém vystižen v této otázce nigerijské odbočky:

Jestliže je podle Písma nějaká činnost hříchem, jak ji rozhodnutí soudu může učinit správnou?

Tato otázka je jasnou ukázkou toho, jak zastávané organizační stanovisko vede ke spletitému komplexu spekulativních právních formalit, a zároveň uvádí ve zmatek bratry, kteří si ve skutečnosti nepřejí nic jiného než se nechat vést Božím slovem.

Na příkladu ze Švédska můžeme vidět absurdní situaci, k níž na základě organizační praxe Společnosti skutečně došlo:

Naši bratři odmítli přijmout náhradní vojenskou službu i tehdy, jestliže jim byla účinně nabídka, aby ji vykonali tím, že nadále zůstanou v práci, **kteřá je jejich řádným zaměstnáním**, například na Krajském úřadě nebo u Státních železnic. Odmítli proto, že se domnívali, že nemohu přijmout žádnou práci jako náhražku za vojenskou službu, a to bez ohledu na to, že se bezesporu jednalo o činnost absolutně s armádou nesouvisející, nebo šlo dokonce o civilní práci, kterou do té doby vykonávali.

Ač se to zdá neuvěřitelné, taková je realita, ke které ve Švédsku kvůli postoji Společnosti docházelo. Ani tehdy, kdy úřady udělaly, co mohly, aby vyšli vstříc náboženskému přesvědčení svědků, a proto jim v některých případech nabídly pokračování v jejich vlastním zaměstnání, svědkové nemohli přijmout!

Svědkové ve Švédsku neodmítali náhradní vojenskou službu proto, že by je k tomu vedlo jejich osobní přesvědčení. V pozadí jejich odmítnutí stála organizací vštípená ostrážitost, podle které se *každá* práce prohlášená za „náhradní“ musí odmítnout, protože se tímto prohlášením stává de facto *obdobou* výkonu vlastní vojenské služby!³⁶ Robert Wallen, tajemník služebního oddělení vedoucího sboru, se mně po vykonání návštěvy ve skandinávských zemích, kde byl v postavení zónového dozorce, svěřil se svými pochybami v této záležitosti. Vyprávěl mi o rozhovoru s místním svědkem, který mu řekl: „Jestliže přijmu vládní nabídku k náhradní službě, přidělí mě do nemocnice v místě mého bydliště, a já budu moci zůstat s mojí rodinou. Ale Společnost mi říká, že to nesmím. Zavřou mě a odsoudí k práci v nemocnici, tentokrát ale na opačném konci státu. Budu dělat přesně tu samou práci, *ale* svoji rodinu neuvídím. Dává to smysl?“

Členové výborů odboček nezpochybňovali pouze *logiku*, na které názor Strážné věže stojí. Dali si tu práci, a uvedli i *texty z Písma*, kterými podkládali odlišný přístup, jenž navrhovali. Za všechny uvedu příklad z Brazílie:

Jedná se o to, že se mladý svědek na základě Písma jasně vyjádřil, že se nemůže zúčastnit války ani přípravy na ní. Jaké texty Písma by tedy mohly být použity, abychom ukázali, že jestliže někdo jednou nade vši pochybnost vyjádřil svůj biblický postoj, pak by bylo v pořádku, aby mu nadřazené autority přikázaly, aby místo toho vykonával občanskou práci? Například Mat. 5:41; Řím. 13:7; Titovi 3:1–3; 1. Petra 2:13, 14 a další.

Uvedené biblické texty vypisují ve znění *Překladau nového světa*:

Matouš 5:41: Jestliže tě někdo s autoritou nutí ke službě na jednu míli, jdi s ním dvě míle.

Římanům 13:7: Dávejte všem, co jim patří; daň tomu, kdo vyžaduje daň, poplatek tomu, kdo vyžaduje poplatek; strach tomu, kdo vyžaduje takový strach; čest tomu, kdo vyžaduje takovou čest.

Titovi 3:1–3: Dále jim připomínej, aby se podřizovali a poslouchali vlády jako panovníky a byli přichystáni ke každému dobrému dílu, aby o nikom nemluvili urážlivě, nebyli útoční, byli rozum-

³⁶ Švédská vláda nakonec situaci vyřešila tím, že svědky Jehovovy úplně zprostita jakékoli služby.

ní a projevovali veškerou mírnost ke všem lidem. Vždyť i my jsme kdysi byli blázniví, neposlušní, byli jsme zaváděni na scestí, byli jsme otroky různých žádostí a rozkoší, žili jsme ve špatnosti a závisti, byli jsme odpuzující a nenáviděli jsme jeden druhého.

1. Petra 2:13, 14: Kvůli Pánu se podřizujte každému lidskému stvoření: ať králi jako nadřazenému, či místodržitelům jako těm, kteří jsou od něho posláni, aby uvalovali trest na zločince, ale chválili činitele dobra.

Když jsem četl tyto dopisy bratrů z některých výborů odboček, a všimal si hloubky a šířky jejich biblického záběru, nemohl jsem jinak než porovnávat jejich přemýšlivý postoj s úzkoprsostí a tvrdostí výroků, které pronesli někteří členové vedoucího sboru. Já sám jsem již předtím vedoucímu sboru předložil k úvaze 14ti stránkové biblickými texty i historickými údaji pečlivě podložené pojednání o tom, jak se zachovat, jestliže nadřazená vládní autorita požaduje, aby občan vykonával určitý druh práce nebo službu, která nemá vojenský charakter. Kromě jiného jsem byl toho názoru, že výkon takové služby je totožný s požadavkem platit daně, protože součástí placení daní odedávna byly i nucené práce. Například v 1. Královské 5:13–18 v *Překlada nového světa* se můžeme dočíst, že král Šalomoun „přiváděl z celého Izraele povolane k nucené práci“. Hebrejský výraz překládaný jako „nucená práce“ je slovo *mas*, jehož význam je „nedobrovolná práce“. Když byla ve třetím století pořizována *Septuaginta*, překlad z hebrejštiny do řečtiny, jaké řecké slovo pro hebrejské *mas* překladaatelé v tomto, ale i v jiných případech, zvolili? Použili výraz *fóros*. A to je přesně výraz, který použil apoštol Pavel v Římanům 13:6, když pojednával o placení daní nadřazeným autoritám.³⁷ Je pravda, že *fóros* je ve většině případů používán v souvislosti s placením daní. Jak ale ukazuje *Septuaginta*, když jej používá pro výraz „nedobrovolná práce“, *fóros není v žádném případě omezen pouze na oblast peněz*.³⁸ Podrobnější pojednání o biblickém, historickém, lexikografickém a etymologickém původu tohoto slova není bohužel možné pro jeho značnou délku v této knize v celém rozsahu předložit.³⁹

Jak vedoucí sbor postupoval v záležitosti, ve které jeho rozhodnutí mělo opět ovlivnit životy tisíců lidí? Existující praxe se již odrazila v celkové době vězení, která se dala počítat na desítky tisíc let. Opět se domnívám, že způsob, kterým se o této věci rozhodovalo, odhalí mnohé. Dramaticky ukazuje, jak dlouhodobě zavedené organizační postupy mohou ovlivnit myšlení mužů, kteří prohlašují, že jsou rozhodnuti držet se Božího slova jako svého jediného měřítka.

³⁷ Za zmínku také stojí, že Pavel je mezi pisateli Křesťanských řeckých písem nápadný častým používáním překladu *Septuaginty* při odkazech na Hebrejská písmá; zvláště se to projevuje v jeho dopisu Římanům.

³⁸ **Strážná věž** z 1. listopadu 1990 dává na straně 11 typicky jednostranný pohled na věc, když tvrdí, že se Pavlovy odkazy na „daň“ (a „poplatek“) ve 13. kapitole Římanům „týkají výslovně peněz placených státu.“ Jako důkaz cituje Lukáše 10:22, jakoby zde uvedený jediný odkaz na peněžitou daň, byl závazný pro význam slova *fóros* použitého na ostatních místech. Je zřejmé, že pisatel provedl jen povrchní výzkum tohoto námětu, ale přesto píše velmi rozhodně. Dokonce i **Kingdom Interlinear Translation (Meziřádkový překlad království)**, který vydala sama Společnost, poukazuje na široké použití výrazu *fóros*. Hlavní význam výrazu, na nějž meziřádkový překlad poukazuje, není „poplatek“, ani „daň“ – ale prostě „přinesená věc“. Donesenou „věcí“ mohly být peníze, výrobek nebo služba v podobě nucené práce. V biblických dobách zahrnovala daň všechny tyto pojmy.

³⁹ Kopie tohoto čtrnáctistránkového dokumentu lze získat prostřednictvím *Commentary Press*.

Vedoucí sbor projednával otázku náhradní vojenské služby celkem na čtyřech zasedáních, a to v období mezi 26. zářím a 15. listopadem 1978. Ani na jednom z těchto setkání se dopisům nevěnovala více než letmá pozornost. Žádný z návrhů v dopisech nebo vznesená otázka nestály za hlubší rozbor. Tentýž osud potkal i mnou předloženou čtrnáctistránkovou úvahu, ve které jsem pro svůj názor překládal k projednání svědectví Bible a historie. Jako obvykle se skákalo z tématu na téma, aniž by se o jednom z bodů systematicky debatovalo, došlo k jeho projednání, učinil se závěr, a teprve potom se přešlo k dalšímu bodu. Diskuse, která se týkala jedné stránky problému, se náhle stočila k úplně jinému pohledu, který ale s původní otázkou neměl nic společného. Nebo se jeden člen vedoucího sboru zeptal: „Když říkáme, že náhradní vojenská služba je ekvivalentem vojenské služby, jaký pro to máme biblický podklad?“, a další člen vedoucího sboru navázal úplně na něco jiného, aniž by na vznesenou otázku vůbec odpověděl.⁴⁰

Pokud se někdo na dopisy z odboček vůbec odvolal, tak to bylo proto, aby je zlehčil, a přispěl tak k zachování současného postupu. Například Ted Jaracz se vyjádřil takto: „Bez ohledu na to, co bratři píší, my máme Bibli, která nás vede.“ Pak začal rozebírat určité body, a přitom používal nikoli Bibli, ale *Strážnou věž*, která se daným problémem zabírala.

Přesto bylo zřejmé, že bratři z odboček předložili závažná biblická stanoviska, která nikdo nemohl vyvrátit nebo na ně dát uspokojivou odpověď, a většina členů vedoucího sboru byla na věžkách, jak to potvrdilo závěrečné hlasování. Nicméně, Ted Jaracz nás nabádal, abychom si ve světle toho, že většina států nemá opatření náhradní vojenské služby, položili otázku: „Jak rozsáhlý je tento problém ve světovém měřítku?“ Dodal, že kvůli tomu „je ročně vyloučeno kolem sta lidí“ a zeptal se: „Co by potom měli říkat všichni ti bratři z naší celosvětové organizace, kteří odmítli náhradní službu, a již utrpením spojeným s odmítnutím prošli?“ Jinými slovy se zdá, že v otázce vyjádřil tuto myšlenku: Protože chyba v organizační politice v minulosti způsobila tolik utrpení, je tím tento postup jaksi ospravedlněn, stejně jako je tím ospravedlněno další utrpení, které ještě kvůli tomu má přijít! Že k takovému uvažování vůbec může dojít, ukazuje, jak u některých lidí tradiční organizační postupy převáží nad Písmem i logikou. Bratr Jaracz pokračoval následujícím důvodem, který podle něj obhajoval zachování současného stavu, a to navzdory „utrpení“, které jím bylo způsobeno: „Jestliže my v této věci bratrům poskytneme prostor pro osobní rozhodnutí, setkáme se s vážnými problémy, podobnými těm, jaké vznikají, když je jim dána volnost v otázce volby zaměstnání.“ Ve skutečnosti jediné „problémy“ v oblasti zaměstnání měli ti, kteří si chtěli uchovat neomezenou kontrolu nad běžnou činností svých spolukřesťanů. Nešlo – jak by se snad z Jaraczova výroku zdálo – o mravní problémy jednotlivců nebo sboru, ale o problémy související s uplatňováním organizační autority.

V tomto duchu prezident Společnosti Fred Franz také vyjádřil pochybnosti o váze, kterou je třeba přikládat dopisům z odboček. Nejprve všem připomněl, že on osobně hlasoval proti tomu, aby nějaký dotazník byl vůbec rozeslán, a potom se příkře a hlasitě zeptal: „Odkud vlastně tyto informace přicházejí? Seshora dolů? Nebo zezdola nahoru?“ a zakončil tím, že bychom neměli zakládat naše rozhodnutí na tom, jaká je situace v jednotlivých zemích.

⁴⁰ V dopise (z Belgie), který odstartoval celou diskusi, byla položena otázka náhrady, která se rovná dané věci. Pisatel dopisu Michel Weber byl starší, který ve své zemi navštěvoval svědky ve vězení a všiml si, že nejsou schopni pochopit důvody pro způsob jednání společnosti. Mimo jiné se ptal, proč při odmítnutí transfúze krve také neodmítáme jakoukoli **náhražku**, poskytnutou **na místo** krve? Nemělo by zde platit stejné zdůvodnění?

Jak jsem již několikrát uvedl, slova „nahore“ a „dole“ pro mě nebyla neznámá. Fred Franz je použil ve *Strážné věži* již v roce 1971, a také se týkala organizačního rozlišení mezi „mužstvem a velícími důstojníky“. Znovu jsem ale nemohl ovládnout vnitřní rozrušení, které ve mně způsob vedení debaty vyvolával. Co mě zejména pohoršilo, byla slova: „Jestliže *my* poskytneme bratrům prostor pro osobní rozhodování.“ Zvedl jsem ruku, a když mně předsedající Karl Klein udělil slovo, připomněl jsem všem, že rozhodnutí napsat členům odboček na světě učinil vedoucí sbor jako celek, a že bratři z odboček patří mezi nejvěrnější a nejdůvěryhodnější ve svých zemích, a jestliže pro nás není důležitý jejich názor, komu pak můžeme naslouchat? Považoval jsem za nutné vyjádřit i to, že žiji v domnění, že jsme *společenstvím bratrů a sester*, a že nemáme nejmenší důvod uvažovat o sobě jako o těch „nahore“, a že bychom takový náhled měli osobně odmítnout jako nechutný.

Jaký byl výsledek? Na zasedání 11. října 1978 bylo z tehdy celkových šestnácti členů vedoucího sboru přítomno třináct, devět hlasovalo pro změnu tradičního názoru, čtyři (Henschel, Jackson, Klein a Fred Franz) hlasovali proti. Tehdy platilo, že ke změně může dojít pouze tehdy, když byla schválena dvoutřetinovou většinou z celkového počtu hlasů členů vedoucího sboru, a proto k ní tedy v tomto případě nedošlo. Když se o tom též hlasovalo 15. listopadu, poměr hlasů byl jedenáct pro z celkových šestnácti, a dvoutřetinové většiny bylo tehdy dosaženo. Návrh, o kterém se hlasovalo, byl vybrán z několika podobných, a byl shodou okolností předložen mnou. Zněl takto:

NÁVRH

Navrhujeme, aby v zemích, kde nadřazené authority, prostřednictvím libovolné vládní složky nařídí bratrovi účast na určitém druhu práce (ať již proto, že z důvodů svědomí odepřel vojenskou službu, nebo z jiného důvodu), a on se tomuto rozkazu podřídí, sbor vůči němu nepodnikne žádné kroky, pokud práce, která mu byla nařízena, není v přímém rozporu s biblickými příkázáními nebo zásadami Písma, jak je nacházíme v Božím slově, a to včetně Izajáše 2:4. – Mat. 5:41; 22:21; 1. Kor. 13:1–7; 1. Pet. 2:17; Titovi 3:1; Skutky 5:29.

Budeme i nadále vybízet naše bratry, aby se sřezili toho stát se částí světa, a aby za všech okolností, ve kterých se ocitnou, pociťovali nutnost klást Boží království na první místo a nikdy nepomínali, že jsou Božími a Kristovými otroky. V tomto smyslu by se také měli zaměřit na to, aby využili jakékoli opatření, které jim dovolí získat co největší svobodu pro využití svého času, energie a prostředků pro toto království. – Jan 15:17–19; Skutky 25:9–11; 1. Korintánům 7:21, 23.

Pro tento návrh hlasovala dvoutřetinová většina, která se ale neudržela dlouho. Během krátké přestávky v jednání jeden z členů vedoucího sboru poznamenal, že v počtu hlasů dojde ke změně, a citoval prezidenta Franze (nebyl pro změnu), který měl říci: „Ještě není všemu konec; Barry si to rozmyslel.“ Lloyd Barry byl původně mezi těmi, kteří hlasovali pro změnu. Proč nakonec nevytrval ve svém původním hlasování? Rozhodnutí, které jsme měli učinit, mělo mít za následek, že muži buď budou uvězněni, nebo zůstanou na svobodě. Je poučné si uvědomit, co všechno se může stát v ústředním náboženském orgánu, jenž má moc ovlivnit životy tisíců lidí.

Povšimněte si, že v uvedeném znění návrhu je na konci prvního odstavce odkaz na 1. Kor. 13:1–7. Zamýšlel jsem ovšem napsat Řím. 13:1–7, ale snad pod vlivem Pavlových působivých slov o lásce z 13. kapitoly 1. Korintánům jsem se dopustil tohoto technického omylu v odkazu. Byl jsem v průběhu přestávky na tuto chybu upozorněn, a vedoucí sbor byl informován o nutnosti její opravy.

Když jsme opět zahájili jednání, Lloyd Barry se vyjádřil, že pokud v návrhu bude uveden text ze Římanům 13:1–7, on návrh nepodpoří. Navrhl jsem mu, že tento text můžeme vynechat nebo že můžeme odstranit *všechny* biblické odkazy, pokud by tento krok pro něj znění návrhu učinil přijatelnějším. Aniž by jakkoli zdůvodnil své nové rozhodnutí, oznámil nám, že pro návrh nebude hlasovat tak jako tak, a že ruší svůj přecházející souhlas. Ostatní členové vedoucího sboru se pokusili zprostředkovat smírné řešení, ale neuspěli. Ve vedoucím sboru nebylo opatření pro to, aby někdo vzal svůj hlas zpět, jestliže již jednou volil. Přesto jsme Barryho rozhodnutí akceptovali. Dvoutřetinová většina byla pryč. Následovala další diskuse, na konci které se hlasování opakovalo, tentokrát takto: devět členů pro, pět proti, jeden se zdržel hlasování.⁴¹ Stále se jednalo o značnou většinu, ale ne požadovanou *dvoutřetinovou* většinu. Ačkoli tedy *menšina* členů vedoucího sboru vyslovila podporu pro to, aby nadále platilo, že je nepřijatelné přijmout náhradní vojenskou službu, a že všichni, kdo tak učiní (pokud k této službě nejsou odsouzeni), podléhají odvetným opatřením ze strany sboru, postup Společnosti se v této otázce nezměnil. Rok co rok se vězení i nadále plnila mladými muži, kteří nejenom pořádně nerozuměli tomu, proč jim Strážná věz v náhradní službě brání, ale navíc ani nebyli ve svém svědomí přesvědčeni, že jednají správně. A o tomto jejich osudu rozhodlo, že jeden muž v jejich ústředním náboženském orgánu změnil svůj názor. Pokud se některý ze svědků Jehovových chtěl řídit hlasem svého svědomí, činil tak jedině za cenu toho, že byl odříznut ze svého sboru, který na něj okamžitě začal nahlížet jako na někoho, kdo se stal nevěrným vůči Bohu a Kristu.

Tento a podobné příklady názorně ukazují, proč by křesťan nikdy neměl propůjčit svoje svědomí žádné náboženské organizaci, potažmo žádné instituci sestávající z hříšných lidí, kteří si činí nárok neomezeně vládnout nad životy druhých. Já osobně jsem byl tím vším nesmírně zarmoucen, a považoval jsem výsledek za tragédii. Dostalo se mi ale jasného poučení, kam až může zajít to, když se vytvoří hierarchická struktura moci, a jak muži, kteří jsou na jejím vrcholu, činí nekompromisní rozhodnutí, která by za normálních okolností nikdy neudělali. Z případu, který jsem uvedl, vyplývá, jak váha tradice, znásobená právním formalismem a nedůvěrou v pohnutky druhých, může někomu zabránit v tom, aby zaujal soucitné stanovisko.

O celé záležitosti jsme hlasovali ještě jednou, a výsledek byl padesát na padesát. Pak celá záležitost usnula, a pro většinu členů vedoucího sboru přestala být důvodem ke sporům. Organizace promluvila, když o věci rozhodla podle svých pravidel hlasování. Výborům odboček nebylo ani nutné něco zdůvodňovat. Poslalo se jim rozhodnutí ve znění „změna nežádoucí“, a bratři ve výborech se podřídili. Ani muži ve věznicích se nikdy nedozvěděli, že se o celé záležitosti vedla diskuse, během které se polovina nebo více členů vedoucího sboru důsledně vyjadřovala v tom smyslu, že by k uvěznění vlastně vůbec nemělo dojít.

Vzhledem k tomu, jak nedůsledně se v otázkách neutrality rozhodovalo, bude vhodné uvést příklad který jsme řešili souběžně s otázkou náhradní služby. Měl svůj počátek v Belgii, v zemi, kde byl počátek sporné otázky ohledně náhradní vojenské služby. Tamní odbočka nás požádala, abychom rozhodli i v jiné oblasti. Belgická vláda zavedla opatření, podle kterého bylo možné vybrat osoby, které by při volbách dohlíželi na jejich správný průběh. Obvykle

⁴¹ *Lloyd Barry odešel kvůli obchodním záležitostem, a tak nebyl přítomen při dalším hlasování vyvolaném tím, že odvolal svoji předchozí volbu. V pětici, která hlasovala proti, byli Carey Barber, Fred Franz, Milton Henschel, William Jackson a Karl Klein. Ted Jaracz se zdržel hlasování. Viz též kniha **Kříze svědomí**, strana 94, poznámka pod čarou č. 7.*

tuto činnost vykonávali právníci, a odbočka chtěla vědět, zda se na ní může podílet právník, který je svědek Jehovův. Je pozoruhodné, že názor vedoucího sboru v tomto případě byl, že účast v této funkci není pro křesťana nijak na závadu. Přitom je velmi obtížné představit si činnost, která by někoho přivedla do užšího styku s politickým procesem, než je dohlížení na jeho správný průběh.

ZEVŠEOBECŇOVÁNÍ A KATEGORIZACE

Jiným charakteristickým rysem formalistického uvažování je sklon zevšeobecňovat a kategorizovat. Jinými slovy sklon usoudit, že pokud je *určitá část* z něčeho špatná, je to *celé* špatné.

Obdobné posuzování vede k tomu, že někdo má sklon zatratit skupinu lidí na základě jejich příslušnosti k národu nebo rase jenom proto, že někteří jedinci z jejich středu se provinili nějakým druhem přestupku. Takovým zevšeobecněním dojdeme k tomu, že celek je posuzován na základě některých jeho částí, a proto všichni lidé z tohoto národa nebo etnické skupiny jsou považováni za nečestné, líné, nespolehlivé, chamtivé, lstivé a se sklony ke zločinnosti, ačkoli se ve skutečnosti jedná pouze o jednotlivce. Výsledkem je předsudek, který zároveň naznačuje povrchnost toho, kdo ho má. Správně posoudit naše bližní vyžaduje pečlivost a dobrý úsudek, a je třeba hodnotit od člověka k člověku. Na druhou stranu, hodit všechny do jednoho pytle vyžaduje daleko méně námahy. Když to ale uděláme, jednáme proti logice a také se proviníme hrubou nedbalostí.

Během diskusí ve vedoucím sboru jsem si postupně začal uvědomovat, do jaké závažné míry dochází k rozhodování na základě neoprávněného zevšeobecňování a kategorizace. V mnoha případech organizační „politiky“ se jednalo nikoli o jednotlivce a o to, čím byl nebo co udělal, ale při rozhodnutí prostě šlo o členstvo jako celek. Jestliže například na nějaké organizaci bylo možno nalézt něco, co bylo v protikladu k učení svědků Jehovových, pak šmahem celá organizace a všichni, kdo k ní patřili, byli odsouzeni a nade vším a nade všemi byla vyhlášena klatba.

Tento přístup umožňuje, aby svědkové na všechna ostatní náboženství a různá vyznání víry pohlíželi jako na špatné ze samé jejich podstaty. V učení té které náboženské organizace stačí nalézt jednu chybu, následně prohlásit toto náboženství jako *celek* za zkažené, a v důsledku toho označit všechny jeho stoupence za zkažené, a proto zbavené Boží přízně. Na základě tohoto přístupu mohou být svědkové Jehovovi vyloučeni ze sboru jenom proto, že se zapíší do klubu „YMKA“ a chodí tam cvičit.⁴² Skutečnost, že na určitém náboženství shledávám nekřesťanské prvky, mně jen stěží dává právo odsoudit všechny, kteří jej vyznávají, jako Bohem ztracené. Na principu „byl jsi s nimi, budeš viset“ se farizeové snažili odsoudit Ježíše. (Srovnej Matouše 9:11; 11:19) Jestliže použijeme toto měřítko, pak je úplně jedno, jakým člověkem dotyčný *jednotlivec* je, čemu osobně věří, do jaké hloubky se řídí Božím slovem, a jak mravný je jeho život. Pokud chce přežít velké souzení, zbývá mu jedině: opustit své náboženství, a přidat se ke svědkům Jehovovým. Paradoxně, pokud někteří ze svědků Jehovových shledají, že na jejich náboženství je něco v nepořádku, například že některá nauka je nepodložená Písmem, nebo že určité organizační metody jednání jsou nekřesťanského rázu, je jim řečeno, že by ne-

⁴² *Strážná věž* z 1. ledna 1979, strany 30 a 31 (česky nevyšlo, pozn. překl.).

měli být přespříliš kritičtí a očekávat dokonalost. Naopak, měli by ve své organizaci setrvat a „čekat na Boha“, dokud nepravost neodhalí a nenapraví.

Jak jsme mohli vidět, praxe zevšeobecnování a kategorizace se uplatňuje zejména v oblasti zaměstnání. V mnoha případech o vhodnosti nebo zavržení určitého zaměstnání nerozhoduje, o jakou práci se vlastně jedná, ale to, zda je konána pod dohledem náboženské nebo vojenské organizace, zda se práce odehrává na jejich pozemku nebo v jejich nemovitosti, a zda za ni tyto právní subjekty platí.

Apoštol Pavel se v Římanům 13:4 takto vyjadřuje o „nadřazené autoritě“, kterou disponují vládní orgány:

Je totiž pro tebe Boží služebníci k tvému dobru. Jestliže však činíš to, co je špatné, boj se: vždyť ne nadarmo nosíš meč; je totiž Boží služebníci, mstitelkou, aby projevila zlobu nad tím, kdo koná, co je špatné.

V době apoštola Pavla „mečen“ nadřazené autority bylo vojsko, protože útvar „policie“ tehdy neexistoval. Hlavním účelem římské armády v Palestině, stejně jako v jiných částech římské říše, bylo udržovat Pax Romana, mír pod římskou nadvládou, a proto římské vojsko sloužilo jako nástroj k udržování celkového pokoje a pořádku, v jehož rámci vojáci také trestali přestupníky zákona. Za povšimnutí stojí třeba zrovna zkušenost apoštola Pavla, kterého v Efezu z rukou rozvášněného davu zachránili právě vojáci. A byli to vojáci, kteří jej chránili, když se měl stát obětí spiknutí, a poskytli mu ochranný doprovod na cestě do Cesareje.⁴³ Od té doby až do současnosti, když nastane kritická situace, často je k udržení pořádku povolána armáda, a určitých obdobích je v této činnosti daleko aktivnější než ve vlastních válkách. Během mého působení v Dominikánské republice se mnohokrát stalo, že se bezpečnostní situace v zemi vymkla z rukou policie, a k udržení pořádku byla povolána armáda. Na základě svého svědomí má každý mít právo odmítnout účast v armádě, a nepodílet se na válčení a krveprolití, která jsou důsledkem vojenských operací. To ho však neopravňuje k tomu, aby neuznal, že vojsko je v mnoha případech k prospěchu, a aby všechno, co je s armádou spojené, prohlásil za nenapravitelně špatné, nutně zkažené a veskrze ničemné a vynesl soud, podle kterého každý kontakt s ní vede k vině krve.

To samé platí o politické činnosti. Je opravdu snadné vyhlásit, že politická činnost je synonymem pro všechny nepravosti, kterými se vyznačuje vláda člověka nad člověkem. V politice se totiž skutečně odehrávají věci, které jsou nechutné: rétorika, která rozděluje a sobectví, které se dere na výsluní, jsou pravidelnými součástmi politických kampaní, a ke každodenní strategii panování rovněž neoddělitelně patří pomluvy, vzájemné osočování, pokrytectví a korupce. Je proto velkým pokušením učinit automatické rovnítko mezi zlem na jedné straně, a vším, co se v politice odehrává, na straně druhé. Tak to udělala Společnost Strážná věž v Malawi, a vedlo to ke katastrofálním důsledkům.⁴⁴ Nicméně, „politika“ ve své podstatě znamená vládní *správu věcí veřejných*, a Písmo učí, že vlády mají na světě své důležité a prospěšné místo.

Podle nařízení Strážné věže, i kdyby svědkovi bylo úředně přikázáno, aby přijal místo *tajemníka* v libovolném, vládou zřízeném úřadu místní správy (jak se například stalo na Filipínách, kde šlo o účast v *barangays*, obecných úřadech), svědek musí toto místo odmítnout,

⁴³ Skutky 21:35–40; 23:16–33.

⁴⁴ Viz kniha *Kříže svědomí*, strany 104–108.

i když tím bude riskovat finanční postih nebo uvěznění. Podřídí-li se vládnímu nařízení, bude vyloučen ze sboru.⁴⁵ Toto stanovisko Společnosti je ale v rozporu s tím, jak se chovali Daniel a jeho druhové během doby, kdy vládli Babylóňané a Peršané. Daniel se nejenom stal jedním z nejvýznamnějších mužů v politickém a vládním žebříčku babylónské správy, ale navíc si pro své tři přátele vyžádal vysoká administrativní postavení.⁴⁶ Nijak se tím přitom neprohřešili vůči své věrnosti Bohu, protože když na to přišlo, zvolili si raději rozsudek smrti, než by se podvolili aktu modlářství. (Daniel 3:8–18) Dali tím příklad toho, že není nutné účast ve vládním (politickém) uspořádání *slepě a kategoricky odmítat*, a že je možné v této oblasti *rozlišovat na základě svědomí*. Obdobný přístup, totiž varovat se zlého, a přitom uznávat to dobré, mohou v této věci zvolit křesťané. Já sám bych se kvůli agresivním a rozdělujícím postupům žádné politické kampaně nemohl zúčastnit. Ale to v žádném případě neznamená, že veškeré politické dění slepě hodnotím jako od základu zkažené.

V případě Daniela a jeho tři druhů se nabízí další důkazy toho, že byli schopní rozlišovat, co je podstatné, a co zanedbatelné. Mám na mysli jména, která jim byla v Babylóně přidělena. Často – i když ne pokaždé – bylo součástí jejich jména označení babylónského božstva.⁴⁷ Když byl Daniel předveden před krále, Nebukadnecar mu výslovně řekl, že Danielovo nové jméno, Belšacar, je „jméno podle jména mého Boha“. (Daniel 4:8, 9) Bel, jehož jméno odpovídalo kananejskému jménu Baal, byl hlavním babylónským Bohem. Vážně pochybuji o tom, že by dnes nějaký svědek Jehovův vůbec reagoval na oslovení jménem, jehož součástí by bylo jméno falešného boha, a které by mu přidělil pohanský panovník. Nicméně v Danielovi čteme, že ani on, ani jeho druhové s tím neměli žádné problémy.⁴⁸

Uvádím tento příklad proto, že si uvědomuji, do jakých extrémů svědkové zacházejí, aby demonstrovali svoji „naprostou neutralitu“ a „úplnou oddělenost od světa“, a to především jako důsledek toho, jak přecitlivělými se stali v rámci kategorického působení organizace v této otázce. Klade se přehnaný důraz na to, jak se věci *na povrch jeví*, spíše než na to, jakými ve skutečnosti jsou. V novodobém Izraeli byli svědkové posíláni do vězení, jestliže odmítli vojenskou službu. Ve vězení jim za oděv byla dána vojenská uniforma, kterou ale někteří odmítli nosit, a raději chodili ve spodním prádle. Nicméně, jakkoli se snad nošení uniformy ve vězení *na povrch mohlo jevit, skutečnost* byla taková, že ve vězení byli kvůli tomu, že odmítli vojenskou službu. Jedním z návrhů vedoucího sboru pro řešení této situace bylo, aby si uniformu oblékli, ale naruby, a tak dali najevo svůj protest. Ale vrátíme-li se zpět k Danielovi: nechat se nazývat *jménem*, jehož součástí je titul pohanského boha, a neprotestovat proti tomu, je přeci mnohem větším ztotožněním se s tím, co nechci, než povinné nošení uniformy ve vězení. Ale Daniel věděl, že jméno, které mu přidělili, nezměnilo jeho duši ani o píď, a když šlo opravdu do tuhého, *zřetelně ukázal*, kým je, byť ho kvůli tomu hodili do jámy lvové. (Daniel 6:6–23) Kdyby byl Daniel indoktrinován Strážnou věží a přijal její způsoby, pak by pod jejím vlivem svůj vyrovnaný náhled na věci podstatné a zanedbatelné mohl prokázat jen stěží.

⁴⁵ Toto vydání vyšlo v roce 1973 na Filipínách, kde bylo několik členů vedoucího sboru (včetně mne) přítomno na sjezdu při cestě po Orientu.

⁴⁶ Viz Daniel 2:48, 49; 5:29.

⁴⁷ Daniel 1:6, 7. Viz **Hlubší pochopení Písma** pod hesly „Belšacar“, „Šadrach“, „Mešach“ a „Abednego“.

⁴⁸ Daniel 3:13–18; 4:19.

Obdobně, Strážná věž se zaměřuje na vyzdvihování toho, jak je důležité neslavit různé svátky, narozeniny nevyjímaje. Snaží se tím dokázat, že z tohoto důvodu je v Božích očích jediná spravedlivá. Opět musím říci, že zatímco já osobně žádné svátky neslavím, domnívám se, že rozlišovat lidi na pravé nebo falešné Boží ctitele podle toho, zda něco slaví nebo neslaví, a dokonce je kvůli tomu vylučovat ze sboru, znamená přikládat těmto věcem přehnaný význam.

Společnost také klade značný důraz na „pohanský původ“ různých zvyků a námětů, které doprovázejí určité svátky.⁴⁹ Tyto události mohly kdysi mít pohanskou symboliku. Ale realisticky vzato, v dnešní době jejich dávný náboženský význam nehraje žádnou roli. Vzpomínám si, že jsem v sedmdesátých letech měl přednášku, ve které jsem vysvětloval, že v této oblasti není třeba být dogmatický. Kromě jiného jsem rozebíral názvy dnů v týdnu, které v angličtině nesou pohanský podtext utváření měsíce, slunce a jména pohanských božstev Twi, Wodena, Thora, Freie a Saturna. To samé platí pro mnohé názvy měsíců.⁵⁰ a přece je dnes používáme, a ani nás nenapadne spojovat je s jejich původním „pohanským původem“. Naprostá většina lidí nemá o tomto původu ani nejmenší tušení, a obdobně to platí pro ozdoby a zvyky spojené s různými svátky.

Zatímco Strážná věž mnohokrát usilovně zdůrazňuje tento „pohanský faktor“, nad mnoha ostatními podobnými záležitostmi mávne rukou a odbude je jako nepodstatné. Například v záležitosti snubních prstýnků. V publikaci *Co přineslo náboženství lidstvu*, kterou vydala v roce 1951 (česky nevyšlo, pozn. překl.), Společnost na stranách 276 a 277 cituje katolického kardinála Newmana, který se vyjádřil v tom smyslu, že společně s používáním chrámů, kadidla, svíček a dalších rekvizit, „snubní prstýnky mají pohanský původ a jejich používání bylo posvěceno církví“.⁵¹ Nicméně, téměř všichni svědkové Jehovovi snubní prstýnky používají, a tak každý den nosí něco, co jejich vlastní zdroj označil jako „pohanského původu“.

Vzpomínám si, co se stalo, když Společnost Strážná věž pro potřeby svých krajských a oblastních sjezdů zakoupila budovu, která v Queens (jedna z pěti městských částí New Yorku, pozn. překl.), sloužila jako kino. Celá stavba byla skrz naskrz prostoupena egyptskými motivy. Nad markýzou na přední straně budovy byly z umělecky poskládaných dlaždiček zobrazeny scény ze života jednotlivých egyptských bohů a bohyň. Jeden z bohů byl dokonce zachycen, jak nese crux ansata, egyptský kříž. Uvnitř byly na zdech namalovány jiné obrazy, které měly náboženský význam, mezi jinými lotosové květy. Strážná věž kino zrenovovala, přičemž všechny tyto malby a motivy nechala v původním stavu. O několik let později jedna naše přítelkyně z Dominikánské republiky navštívila graduaci školy Gilead, která se zde konala. Byla doslova šokována všudypřítomnou pohanskou symbolikou, a když se mnou mluvila o svých pocitech, zmínila se, že by neměla důvod k rozrušení, pokud by se o pohanském významu maleb nedozvěděla z publikací Strážné věže.⁵² Nemohla se přenést přes to, jak je možné na papíře něco ostře kritizovat, a pak totéž kolem sebe tolerovat. Pociťoval jsem povinnost o jejich pocitech napsat prezidentovi Knorrovi. Vyzdvihl jsem přítom, že mým hlavním zájmem je svědomí této ženy a ostatních, kteří mohou mít stejné těžkosti. Knorr za mnou přišel do mé kanceláře

⁴⁹ Viz brožura *Svědkové Jehovovi a škola* (1983, česky 2002), strany 18–20.

⁵⁰ Mezi to patří používání jmen a názvů boha se dvěma tvářemi Januse, Februa (pohanský svátek očišťování), Marta (boha války) a Máie (římské bohyně).

⁵¹ *An Essay on the Development of Christian Doctrine (Esej o vývoji křesťanské nauky)*, John Henry Newman (1878), strany 355, 371, 373. Vydání z roku 1881.

⁵² Viz např. kniha *What Has Religion Done for Mankind? (Co přineslo náboženství lidstvu?)*, strany 106 až 119.

a obhajoval stanovisko, podle kterého se jedná pouze o výzdobu, a že co se týče například lotusů, nikoho by ani nenapadlo přikládat jim sexuální význam. Zeptal se mě, zda bychom měli námitky proti čtení katolického překladu Bible, pokud by na jeho přední straně byl kříž. Odpověděl jsem, že já s otázkou, o které mluvíme, nemám žádné problémy, ale že bychom měli být vnímaví k pocitům druhých, a že jestliže pro druhé vytyčujeme určité zásady, pak bychom my sami podle nich měli jednat. Zakrátko na to byla zobrazení bohů a bohyň na ozdobných dlaždičkách překryta, ale vnitřek budovy zůstal v podstatě nezměněn. Společnost nedávno v Brooklynu zakoupila hotel Bossert, který byl zvenku ozdoben chrličí. I na ně vedení pohlíží jako na věc zbavenou náboženského významu, a tak Společnost, jak jsem si uvědomil, prostě na svoje řadové členy klade přísná měřítka, kterým ale ve svém vlastním případě nepřikládá valný význam.

Mnozí svědkové Jehovovi byli vyloučeni ze sboru, protože slavili narozeniny. Společnost k takovému kroku nemá jiný důvod obžaloby než ten, že kdo slaví narozeniny, je vinen, protože je slavil farao a Herodes. A protože tito dva jsou v Písmu popsáni jako zkažení lidé, všichni, kdo slaví narozeniny, jsou také zkažení.⁵³ To je opravdu pozoruhodný úsudek. Je to totéž, jako tvrdit, že kdyby v Písmu byla zmínka pouze o dvou svatebních hostinách, které by byly pořádány pohany (a četli bychom, že snad při nich došlo k opilství nebo nemravnosti), že by potom ani křesťané nesměli pořádat žádnou svatební hostinu nebo se jí zúčastnit.

Strážná věž dále používá argument, podle kterého není známo, že by Židé nebo křesťané v prvních stoletích slavili narozeniny. Opravňuje ale tato skutečnost k tomu, aby Společnost dnes zaujala proti jejich slavení takový rigidní postoj? Slavili Židé nebo křesťané v prvních stoletích výročí svatby? A protože nám to není známo, znamená to, že to nesmíme dělat dnes? Ale svědkové Jehovovi v mnoha zemích *slaví* výročí svatby. Proti slavení narozenin je používáno zdůvodnění, podle kterého je oslavenec vždy nutně v postavení „modly“. To je ale nerealistické zevšeobecnování. Nikdo ale již netvrdí, že manželé, kteří oslavují výročí svatby, činí modlu sami ze sebe nebo ze svého sňatku. Jako v případech tolika dalších věcí, posouzení musí záležet na způsobu, ve kterém se celá záležitost odehrává, a na duchu, který je při ní projevován – a je zřejmé, že rozdíly přitom mohou být značné.⁵⁴ V Písmu samotném se nikde nedočteme, že by Bůh zavrhoval slavení narozenin jako takové. Mlčení Bible v tomto ohledu ale nebrání určitým lidem, aby se domnívali, že ví, co si Bůh v této věci myslí, a tak místo něj vynášeli patřičné soudy a pravidla.

Neobhajují zde slavení svátků. Na druhé straně jsem přesvědčen, že z nezaujatého pohledu se jedná o záležitost zanedbatelného významu, a to, že je svědkové neslaví, je ani zdaleka neopravňuje k pocitu nadřazené spravedlnosti nad ostatními lidmi, a již vůbec ne k tomu, aby ze svých vlastních sborů kvůli tomu druhé vylučovali. Není třeba se bát, že když něco nezakážeme, hned to všichni budou chtít dělat. Co se mně týče, povrchnost a komerčnost mnohých svátků mně v zásadě od účasti na nich odrazuje. Nelíbí se mi, jak například v severní Americe děti sfoukávají svíčky, a přitom si přejí, co se jim má splnit, protože je tím podporována pověrčí-

⁵³ Viz kniha *Rozmluvy z písem* (1985, česky 1993, revidované vydání), strany 191–193; brožura *Svědkové Jehovovi a škola*, strany 17, 18.

⁵⁴ *Jedna ze sester mé manželky má syna, jediné dítě, které se narodilo po letech manželství a mělo srdeční vadu. Lékaři rodiče varovali, že chlapec nemusí žít déle než dva roky, ale v tom věku podstoupil operaci, která problém odstranila. Jak říká jeho matka: „Někteří lidé slaví výročí svatby, ale pro mého manžela a pro mne je den narození našeho syna mnohem vzácnější, dokonce než den naší svatby.“*

vost. Ani nejsem příznivcem dětské víry v Ježíška nebo Mikuláše, protože je tím zkreslována skutečnost. Nicméně jsem přesvědčen, že se zde nejedná o zásadní otázky života a smrti, a proto jim nelze přikládat větší váhu, než je třeba. Rovněž jsme přesvědčen, že podle nich soudit víru druhých nemá žádnou oporu v Bibli.

Ačkoli je přístup Strážné věže k řadě věcí absolutistický a kategorický, paradoxně shledáváme, že nemá nic proti členství v dělnických odborových organizacích. Ne, že by Společnosti byla politická podstata odborů neznámá. Odsuzuje účast na stávkách jako formu nátlaku zastrašováním; rozhodla, že každý, kdo by zastával oficiální pozici v odborech, bude označen jako „nepříkladný“, a proto nebude moci zastávat místo služebního pomocníka nebo sborového staršího; vydala výnos, že hlídkovat proti stávkokazům je nekřesťanské – přitom ale kupodivu učinila rozhodnutí, že účast na náhradní činnosti, jako je zametání odborové haly nebo zvedání telefonů („náhradní služba?“), je otázkou svědkova svědomí.⁵⁵ Proč je náhradní služba za neúčast ve stávkových hlídkách možná, a nepohlíží se na ní stejně negativně jako na vojenskou náhradní službu? A jestliže je na účasti v dělnických odborových organizacích tolik sporných a „nekřesťanských“ oblastí, kterým je třeba se vyhnout, jak to, že členství v nich křesťana neposkvřňuje? Jakým způsobem Strážná věž obchází tyto příkré rozpory? Zcela jednoduše tak, že svým svědkům oznámila, že se na členství v dělnických oborech mohou dívat jako na formu „pracovního pojištění“. Proč se pak ale svědkové, kteří chtějí chodit cvičit nebo plavat v klubu „YMCA“, nemohou na svoje členství dívat jako na „zdravotní pojištění“, a proč nebylo svědkům v Malawi umožněno, aby se na přijetí stranické legitimace dívali jako na „pojištění domu“ nebo dokonce jako na „životní pojištění“?⁵⁶

Opět se opakuje to, že náboženští vůdci diktují jednotlivcům, kdy a k čemu smí nebo nesmí mít myšlenkové výhrady. (Srovnej Matouše 15:3–9) Vedoucí sbor je kvůli právním výhodám ochotný u soudu prohlásit, že svědkové vytvářejí hierarchickou organizaci, ačkoli mimo soudní budovu něco takového zásadně popírá. Takové jednání je charakteristické pro někoho, kdo se snaží dosáhnout svého cíle použitím kompromisu. Kompromis sám o sobě není automaticky hoden zavržení. Naznačuje ochotu do určité míry slevit ze svého stanoviska, což je v životě mnohokrát nutné, protože jinak bychom s druhými nemohli žít a pracovat. Špatné ovšem je,

⁵⁵ V navrhovaných **Směrnících pro odpovědi na dotazy** se poté, co je citováno Efezanům 6:5–8, Kolosanům 3:22–24 a 1. Petra 2:18, 19 praví: „Odborové organizace nejsou v souladu s těmito radami, a nejednají podle nich.“ Dále se říká: „Požadavky na mzdu jsou nátlakem; hrozí zaměstnavateli značnou finanční ztrátou, pokud požadavky nesplní. Je to způsob, jak něco získat od neochotného zaměstnavatele zastrašováním.“ Ve stejném materiálu se rozebírají i demonstrace před podnikem (se zabráněním vstupu), a z toho vyplývající náhradní práce. Viz též **Strážná věž** z 15. února 1961 (česky 23/1961, samizdat), strana 128.

⁵⁶ Pro informace o zničených domech svědků v Malawi a jejich ztrátách na životech viz kniha **Kříze svědomí**, strany 104 až 108. Zdá se pravděpodobné, že přístup organizace k odborům odvisí od jejich silné pozice na poli pracovních vztahů. Kdyby se měl dodržet shodný přístup, jaký platí i pro jiné nepřijatelné organizace, a požadovalo by se po všech svědcích, aby odmítli členství v odborech, vyvolalo by to bezpochyby pro tisíce svědků problém s nezaměstnaností a značné ekonomické potíže. Organizace nemá žádné uspořádání, jímž by se o své členy za podobných podmínek postarala, zvláště v průmyslových zemích. Ať už je důvod jakýkoli, je z tohoto postupu zřejmé, že organizace může udělat pozoruhodné výjimky a udělit svolení.

když začínáme slevovat ze svých zásad. Organizace Strážná věž si sama pro sebe ospravedlní, že se navenek světu představuje ve světle hierarchie, kterou jinak důraznými slovy odsuzuje, a nepovažuje tento kompromis za porušení svých zásad. Přesto svým vlastním členům odmítá udělit stejné právo, podle kterého by se oni sami mohli rozhodnout, jak budou jednat, a co je podle jejich svědomí nejlepším řešením, jestliže stojí tváří v tvář obtížným okolnostem. Všichni svědkové musí přijmout jedno a totéž stanovisko, které za ně a pro ně zvolili jejich náboženská představitelé. Vůbec přitom nerozhoduje, že muži, kteří činí tato rozhodnutí, mají s prostředím, situací a životy těch, o nichž rozhodují, nepatrné nebo vůbec žádné zkušenosti, protože ve své většině dlouhodobě žijí v novodobých klášterních podmínkách, chráněni od mnohých běžných nesnází. Pohodlně usazení ve věži ze slonoviny, ochotně a neomezeně, předepisují své názory druhým.

JAK SE STANOVÍ DVOJÍ MĚŘÍTKO

Dalším důsledkem náboženského formalismu je stanovení dvojího měřítka, to znamená jedné normy pro sebe, a jiné normy pro druhé. Jak to řekl Ježíš o těch, kteří se stali obhájci Mojžíšova zákona, a tím se ve skutečnosti usadili na jeho místě:

Proto zachovávejte a činite všechno, co vám povídají, ale nečinite podle jejich skutků, protože mluví, ale nekonají.⁵⁷

Obdobný přístup, který jsem mohl pozorovat ve vedoucím sboru svědků Jehovových, když jsem byl jeho členem, byl pro mě jedním z těch faktorů, které mě zneklidňovali více než ostatní. V knize *Krize svědomí* jsem se zmínil o několika příkladech, ze kterých bylo patrné dvojí měřítko.⁵⁸ Zdaleka jsem ale přitom nepostihl všechno.

Uvažujme například o následujících výrocích, které se týkají poctivosti v obchodních záležitostech:

Skutečně si vážíme pravdy, nebo jsme ochotni ji trochu překroutit, abychom se dostali z nevýhodné situace, nebo dostali něco, po čem toužíme? Lhaní je v dnešním světě obchodu běžnou věcí ... Když se dostaneš do úzkých, jsi v pokušení lhát, a tak z problému snadno vyklouznout?⁵⁹

Naše komunikace s druhými musí někdy mít písemnou podobu. To se týká například odevzdání daní nebo vyplnění celního prohlášení. Z nějakého důvodu lidé, kteří by nikdy slovně nezalhalí, nemají tentýž pocit, jedná-li se o tyto oblasti. Podvody tohoto charakteru okrádají všechny daňové poplatníky. Dáváme tím najevo opravdovou lásku k bližnímu? Kromě toho, nemáme jako křesťané povinnost „splácet Césarovi věci Césarovi“? ... Bezohlední lidé se třeba mohou uchýlit k dvojznačným vyjádřením, jejichž účelem je zkruslovat a klamat.⁶⁰

⁵⁷ Matouš 23:3, *NW*.

⁵⁸ Viz kniha *Krize svědomí*, strany 101–126.

⁵⁹ *Strážná věž* z 15. ledna 1974, strana 58 (česky 1. června 1975 a 3/1975, samizdat).

⁶⁰ *Strážná věž* z 15. února 1988, strana 4 (česky 1. prosince 1988 a 14/1988, samizdat).

Pavel pokračuje: „Dávejte všem, co jim patří; daň tomu, kdo vyžaduje daň; poplatek tomu, kdo vyžaduje poplatek.“ Slovo „všem“ znamená každou světskou autoritu, která jedná jako Boží veřejný služebník. Nejsou žádné výjimky. I když žijeme v politickém systému, který se nám nelíbí, platíme daně. ... žádný křesťan by se neměl vyhýbat placení daní.⁶¹

To jsou vskutku vysoká měřítká. Vzpomínám si, že nám na toto téma došel dopis od odbočky v Itálii. Bratři psali, že v místních podmínkách je obecně zvykem tak podhodnotit zisk, že vláda zase *automaticky* navyšuje daňové příznání o určité procento, a rozdíl přičítá k nahlášené daňové částce. Proto se ptali, zda svědek Jehovův, který obchoduje, musí nahlásit skutečné příjmy – na které úředníci budou pohlížet jako na podhodnocené – anebo zda je na něm, aby uvedl takovou částku, ze které by nakonec zaplatil, co daňové zákony ve skutečnosti vyžadují. Vedoucí sbor rozhodl, že nepřisluší jednotlivci, aby se rozhodl, jak on chce, ale že musí nahlásit opravdu dosaženou částku. (Odpovědi v části *Strážná věže* nazvané „Otázky čtenářů“ stanoví v těchto záležitostech podobná striktní měřítká. Svědkům za jejich porušení hrozí postih ze strany sboru, v některých případech i vyloučení.)

Nemám žádné problémy s tím, že poctivosti je přikládán takový důležitý význam nebo s tím, že je v uvedených člancích tak vyzdvihována. S čím ale mám problémy, je to, zda bylo na náboženských představitelích, aby rozhodli za někoho, kdo byl ve zcela specifických a neobvyklých okolnostech, a tak mu de facto nařídili, jaké v té věci má být jeho svědomí. Jedním z důvodů mého nepříjemného pocitu je také to, že mně není neznámé, jak v těchto oblastech postupuje sama organizace.

Například odbočka v Kolumbii připravila seznam otázek, které předložila zástupci Společnosti, když k nim přijel na „zónovou návštěvu“. Některé z nich se týkaly určitých postupů v účetnictví, do kterých byli zaškoleni organizací, a kterými se řídili. Šestá otázka na seznamu se zabývala tím, proč odbočka daňovému úřadu hlásí některé příjmy jako „dary“, zatímco v knihách Společnosti jsou vedeny jako „výnosy z kapitálu“. Bratři byli touto praxí zneklidněni, a níže uvádím fotokopii, ve které shrnuli své pocity:

6. Podle kolumbijského zákona pro neziskové organizace máme zakázáno poskytovat půjčky na úroky. Pokud bychom to dělali, změnil by se náš statut na obchodní firmu, a vznikla by nám povinnost platit obchodní daň ze zisku společnosti s ručením omezeným. V současnosti děláme to, že na úrok půjčujeme peníze sborům na stavby sálů království, a příjmy ze sborů z těchto úrokovaných půjček vedeme pro potřeby daňového úřadu jako dary. Nicméně, v účetních knihách Společnosti je tento příjem veden jako výnosy z kapitálu, a v účetních dokladech k jednotlivým půjčkám jasně rozlišujeme mezi půjčenou částkou a úroky z půjčky. Mohli byste se vyjádřit k mravnímu aspektu tohoto postupu?

Sedmá otázka se týkala obdobného manipulování s informacemi, a to ohledně zahraničních misionářů, kteří v zemi vykonávali svoji činnost.

7. S našimi misionáři máme uzavřené pracovní smlouvy, a vládní úřad závazně informujeme, že jsou našimi zaměstnanci. Musíme tak jednat proto, že by jim jinak nebyl povolen vstup do země.

⁶¹ *Strážná věž* z 1. listopadu 1990, strana 24.

Na daňových výkazech ale neuvádíme žádné zaměstnance. Důvodem je to, abychom se vyhnuli placení sociálního pojištění za tyto zaměstnance, atd. A také proto, abychom se vyhnuli složitým problémům s dalšími nárokovými příspěvky zaměstnancům, kterými je zaměstnavatel ze zákona povinen. „Každý to dělá“, ale jaké světlo to na nás vrhá v mravní oblasti?

Stojí za povšimnutí, že v pozadí obou případů podávání zkreslených informací kolumbijským úřadům byla snaha vyhnout se placení některých daní a jiných poplatků. Zatímco je pravdivá zásada, podle které křesťané poslouchají všechny zákony země, s výjimkou těch, které jsou v rozporu s Božím zákonem, je zřejmé, že ji nelze použít na ospravedlnění podvodného jednání s kolumbijskými daňovými úřady.⁶² Znovu připomínám, že uvedený způsob vedení účetnictví nevznikl na návrh bratrů z kolumbijské odbočky. Ze své osobní zkušenosti dozorce odbočky v Portoriku a Dominikánské republice a na základě mnoha návštěv, které jsem v postavení člena vedoucího sboru vykonal v mnoha zemích, mohu prohlásit, že žádná odbočka si nestanoví způsob, kterým vede své účetnictví. Ten je vždy vypracován v ústředí v Brooklynu, a odbočka v Kolumbii, stejně jako odbočky v jiných zemích, jednájí podle navržených pokynů. Samotné otázky, které bratři vznesli, ukazují, že k tomu, aby mohli jednat jinak, potřebovali schválení Strážné věže. Jejich otázky také ukazují, že je ohledně zavedené praxe tížilo svědomí, protože jejich jednání bylo v rozporu s tím, co četli ve *Strážné věži*. Pokud vím, nic se zatím nezměnilo.

Druhý z výše uvedených problémů, který bratři z Kolumbie řešili, se dotýká další nedůslednosti. Není žádným tajemstvím, že ve snaze získat práci a zlepšit svojí životní úroveň statisíce občanů Mexika protizákonně překračují hranici do Spojených států. Stávají se zde ilegálními usedlíky, a pokud chtějí svůj pobyt zlegalizovat, musí si obstarat doklad podobný občanskému průkazu nebo rodnému číslu, což v naprosté většině případů znamená dopustit se dalšího podvodu. Mnozí z nich ve Státech zůstávají, vedou řádný občanský život, zakládají rodiny, kupují nebo stavějí si domy, dokonce podnikají. Někteří se posléze stávají svědky Jehovovými.

Organizace jim ve křtu nebrání. Mohou být pokřtěni jako svědkové Jehovovi. Pokud se ale jedná o muže, není jim umožněno, aby se stali služebníky sborů, ať již služebními pomocníky nebo staršími.⁶³ Organizace zaujala postoj, že životy těchto lidí se „odehrávají ve lži“. Nejsou v zemi legálně, a jsou držitelé podvodně získaných dokladů. Pokud by chtěli usilovat o teokratické přednosti, museli by se navrátit zpátky do Mexika. To by pro naprostou většinu z nich znamenalo vzdát se práce nebo podnikání, a prodat nebo jinak naložit s majetkem, který zde nabyli.⁶⁴

Nicméně, *samotná* organizace se řídí určitými postupy, jejichž důsledkem je to, že se dostává do rozporu se zákonem. Stává se, že někdy Společnost Strážná věž musí překonat zákonem stanovené bariéry, které stojí v cestě jejím misionářům, například v Jižní Americe, Evropě, Africe a Jižním Pacifiku. Určitá země může rozhodnout, že misionářům Strážné věže neudělí vstupní víza nebo víza k pobytu. V mnoha případech důvodem k vyslání misionářů přítom není

⁶² Skutky 5:29; srovnej Římanům 13:5–7.

⁶³ Viz například *Strážná věž* z 15. března 1977, strany 191, 192 (česky nevyšlo, pozn. překl.).

⁶⁴ Jak je zdokumentováno v knize *Krise svědomí* v Mexiku byli v době kdy platil tento postoj společnosti svědkové, kteří měli doklady o vykonání vojenské služby, kterou nikdy nevykonávali. Tyto dokumenty získali pomocí úplatků, a mnoho z nich bylo vědomě schváleno organizací jako starší, cestující dozorcí, dokonce jako představitelé odbočky. Nikdy nebyli obviněni z toho, že „žijí ve lži“.

to, že by v té které zemi nebyli žádní svědkové Jehovovi. Spíše se jedná o to, že organizace usiluje o vyslání nábožensky vyškolených odborníků, kteří mají za úkol zdokonalit organizační metody, jejichž uplatnění má zpětně vést k růstu v počtu zvěstovatelů.

Postup Strážné věže je v takových případech následující. Je vyhledán bratr, který v dané zemi vlastní obchodní firmu. Ten poskytne doporučující dopis nebo prohlášení, ve kterém uvede, že dotyčná osoba (nikdy se neuvádí, že jde o misionáře) je pro něj potřebná jako zaměstnanec. Nebo se postupuje tak, že svědek, který není v cílové zemi, ale vlastní obchodní firmu, jenž má mezinárodní styky, vyhotoví dokumenty, podle kterých pan ten a ten se svojí manželkou budou v cílové zemi zastupovat jeho zájmy. Misionář, případně rodina misionářů, předstírají, že nemají se svědky nic společného, a na tomto základě vstoupí do země zájmu, kde zpočátku podle pokynů Společnosti nechodí na shromáždění a zůstávají stranou sboru a jednotlivých svědků. Výjimku někdy tvoří navázání styku s „kontaktní osobou“. Po nějaké době je sehrána scéna, kdy místní svědkové těmto „cizincům“ vydají svědectví, na základě kterého se oni začnou vážně zajímat o křesťanství v podání Strážné věže. Horlivost konvertitů je tak velká, že zanedlouho začnou pracovat na odbočce nebo v jiném důležitém postavení. Podvod je dokonán a je dokonalý. Osobně mohu dosvědčit, že se tak děje, a jako jeden z konkrétních příkladů mohu uvést Portugalsko.

Někdy misionář přijede do země svého přidělení, na jeden den se dostaví do práce, kterou má vykonávat, a celý zbytek svého pobytu plně věnuje misionářské činnosti. Nebo v případě, že naoko oficiálně zastupuje firmu z jiné země, občas na úřadech nahlásí, že měl nějaké obchodní jednání, a tím vytváří zdání, že plní účel, pro který byl do země poslán.

Jindy, zejména v některých zemích jižní Ameriky, se misionář запиše ke studiu na univerzitě, a do země přijede na studentské vízum. Do školy pak chodí minimálně, obvykle na nejnižší předepsané množství přednáškových kursů. Všechny zbývající časy pak tráví kazatelskou činností nebo jiným pověřením, které podporuje organizační zájmy Společnosti.

Jiným používaným způsobem je vstoupit do země na turistické vízum na dobu šesti měsíců. Když se toto období chýlí ke konci, pracovníci Společnosti opustí zemi na jednom hraničním přechodu, a za dva dny se vrátí stejným nebo sousedním přechodem. Někteří představitelé Strážné věže v Mexiku a Španělsku používali tuto metodu po desetiletí. Navenek to byli „turisté“. Ve skutečnosti často pracovali na plný úvazek pro odbočku Strážné věže.

V žádném z popsaných případů se nejednalo o osobní iniciativu misionářů, ale prováděná taktika byla vypracována v ústředí v Brooklynu.

Nerozebírám tyto praktiky proto, abych posuzoval jejich etickou nebo mravní *podstatu* nebo soudil ty, kdo se jich účastnili. Nemohu ale souhlasit s *dvojím měřítkem*, podle kterého si Strážná věž osobuje právo vynášet soud ohledně toho, jak se v mravní oblasti mají chovat „obyčejní“ lidé, a podle toho je označovat jako „příkladné“ nebo „nepříkladné“, ale sama sebe vnímá mimo dosah jakékoli kritiky nebo odsouzení, i když je zřejmé, že v „organizačním zájmu“ nejedná poctivě.

Zástupci Strážné věže, bez ohledu na to, jakou metodu použijí, jsou si dobře vědomi toho, že jsou v dané zemi pod falešnou záminkou, a že obcházejí její zákony. Mexický dělník, který chtěl sebe a svoji rodinu vymanit ze spárů chudoby, a ilegálně se vydal do Spojených států, kde nepoctivě získal doklady k práci, je Společností označen jako ten, jehož život se „odehrává ve lži“. V důsledku toho mu není povoleno, aby ve sboru zastával jakékoli zodpovědné postavení. Naproti tomu Strážná věž může vysílat své vlastní představitelé do různých zemí, třeba právě do Mexika, školit je v tom, jak mají porušovat nebo obcházet zákony, a učit je, jak hrát roli, která zakrývá skutečný účel jejich pobytu, a přitom usoudit, že vše je v pořádku, protože to

podporuje její rozmach. Jakoby se tím naznačovalo, že pro náboženské cíle je možné slevit z měřítek, která by jinak byla uplatňována ve světské oblasti. Zdá se, že v případech, kdy se jedná o prospěch organizace, je možné použít rčení „účel světlí prostředky“, zatímco v případě osobního blaha jednotlivců něco takového nepřipadá v úvahu. Váhy spravedlnosti se nebezpečně naklání na zápornou stranu, jestliže je používáme pro zvážení poctivosti druhých, zatímco v našem vlastním případě pro stejnou věc máme zcela jiné závaží, jehož používání nás nikdy neshledá „lehkými“.⁶⁵

Podobné příklady nedůsledného postoje nacházíme dokonce i v doporučeních, která svědky – včetně mladých lidí – vedou k tomu, jak se mají chovat, jestliže u soudu mají pod přísahou vypovídat. Svědkové, kteří se soudí o dítě (odpůrce je ve většině případů partner, který není svědkem) obdrží od právního oddělení Společnosti brožuru o 60 stránkách, ve které se oni sami, jejich děti a právní zástupci, starší a všichni, kdo budou svědčit, mohou seznámit se složitými otázkami, které jim mohou být druhou stranou položeny, a zároveň je jim předložena vzorová odpověď. Pro připomínku ještě jednou uveďme, jak se dříve citovaný článek ze *Strážné věže* vyjadřoval o poctivosti:

A jak nahlížíme na pravdomluvnost? Skutečně si vážíme pravdy, nebo jsme ochotni ji trochu překroutit, abychom se dostali z nevhodné situace, nebo dostali něco, po čem toužíme?

Srovnajme nyní výše uvedené s odpověďmi, jak je navrhuje příručka Společnosti. Na straně 12, pod záhlavím „PŘÍSTUP RODIČE, SVĚDKA JEHOVOVA, KE KŘÍŽOVÉMU VÝSLECHU“, najdeme tuto otázku a navrženou odpověď:

Budou všichni katolíci (nebo ostatní lidé) zničeni?

O tom nerozhodujeme my, ale Jehova.

Toto vyjádření zní pěkně. Naznačuje svobodu a oproštění od dogmatického a kritického postoje. Bohužel, svědek, který takto odpovídá, velmi dobře ví, že organizace v publikacích jasně vyučuje, že velké soužení přežijí jedině ti, kdo jsou ve spojení s Jehovovou organizací, a že všichni, kdo se k ní nepřipojí, budou zničeni.⁶⁶

V oddíle „VÝSLECH MÍSTNÍHO STARŠÍHO a JEHO ODPOVĚDI“ se brožura zabývá následujícími otázkami a odpověďmi:

– Jaký je pohled církve (to jest náboženství svědků Jehovových) na lidi z ostatních náboženství?

⁶⁵ *Příslovi 20:23.*

⁶⁶ *Strážná věž z 15. února 1983 (česky nevyšlo, pozn. překl.) například píše (strana 12): „Dnes používá Jehova k završení svojí vůle jen jednu organizaci. Abychom získali věčný život v pozemském ráji, musíme tuto organizaci rozpoznat, a sloužit Bohu jako její součást.“ Strážná věž z 1. září 1989 (česky 27/1989, samizdat) na straně 19 píše: „Pouze svědkové Jehovovi, pomazaný ostatek a ‚velký zástup‘ jako sjednocená organizace pod ochranou Nejvyššího Organizátora, mají nějakou naději z Pisem, že přežijí nastávající konec tohoto zanikajícího systému ovládaného Satanem Dáblem.“*

(Ježíš učil, že máme milovat svého bližního jako sama sebe, a to zahrnuje všechny lidi; respektujeme právo ostatních uctívat podle jejich volby.)

– Vyučuje církev, že se mladí lidé mají dozvídat pouze o náboženství svědků Jehovových?

(Ne. Posuďte tyto objektivní informace o jiných náboženstvích v našich publikacích.) [Následuje seznam článků ze *Strážné věže a Probudte se!*]

Odpovědi opět naznačují značně tolerantní přístup a dokonce vzájemnou snášenlivost. Sborový starší, který na otázku odpovídá, bohužel ale ví, že jeho organizace učí, že všichni „lidé z jiných náboženství“ jsou součástí „velkého Babylóna“, světové říše falešného náboženství, která je v Písmu zobrazená jako „velká nevěstka“, a že tito lidé nejsou praví křesťané, a budou zničeni, jestliže ve svém omylu setrvají. Starší si rovněž uvědomuje, že svědkové jsou vybízeni, aby se „s lidmi z ostatních náboženství“ společensky nestýkali, protože by jejich společnost na ně měla „rozkladný“ vliv. Je si dobře vědom toho, že svědkové jsou vedeni k tomu, aby s ostatními lidmi trávili čas pouze tehdy, když je přesvědčují o správnosti své víry, a pouze tak dlouho, dokud se zdá, že přesvědčování přináší výsledky. Staršímu není neznámo ani to, že články, na které brožura odkazuje, kladou důraz na *záporné* aspekty „ostatních náboženství“, o kterých se pojednává, a že organizace odrazuje svědky od toho, aby četli literaturu vydávanou jinými církvemi. Dobře ví, že za nezávadnou literaturu je považováno pouze to, co o ostatních náboženstvích napíše sama Společnost.

Na straně 43, pod titulkem „VÝPOVĚĎ MLADÝCH LIDÍ“, nacházíme následující úvodní odstavec:

Ukaž, jak dát najevo, že se nijak zvlášť neliší. Věnuj úsilí tomu, abys vyhledal děti z místních sborů, které jsou vychovávány v rodině svědků, jsou podle názoru předsedajícího dozorce duchovně zaměřeni, ale zároveň jsou aktivní v tom, co je zdravé a prospěšné, a co mladí lidé obvykle rádi dělají. Mohou se účastnit různých sportů, ale nemusí v nich soutěžit. **Dávej pozor na to, aby jejich výroky nevybudily dojem, že jsou na krajském sjezdu, kde by jinak daly najevo, že na prvním místě v jejich životech jsou služba a účast na shromážděních.** Ať mluví o zálibách, společenské a sportovní činnosti, a zejména o plánech do budoucnosti. **Nechťej, aby všichni prohlásili, že se chtějí stát průkopníky. Mohou říkat, že jejich plánem je provozovat řemeslo nebo živnost, oženit se a mít děti, studovat žurnalistiku a podobné věci, jako je třeba divadlo nebo umění.** Musí působit čistotně, mravně a čestným dojmem, ale musí být patrné, že jejich zájmy odpovídají zájmům mladých lidí.

Není sporu o tom, že mladí lidé, kteří byli požádáni, aby se takto vyjadřovali, dobře věděli, že obrázek, který o sobě vytvářejí, je velmi odlišný od kazajky, kterou jim ve svých publikacích Strážná věž navléká.⁶⁷ Ostatně: pokud by jim opravdu byla ponechána svoboda projevu, a oni mohli mluvit „čistou pravdu“, nemuseli by být varováni, aby mluvili jinak, než kdyby byli na krajském sjezdu.

⁶⁷ K otázce „pořízení si dětí“ vyšly ve *Strážné věži* z 1. března 1988 na stranách 18–27 (česky 1. prosince 1988, strana 10–19; a 14/1988, samizdat) dva články. Při jejich přečtení je jasně patrná snaha vyzdvihnout negativní hlediska a zdůraznit, že ochota manželských párů zřici se možnosti mít děti je projevem jejich ocenění pro „omezený čas“, který zbývá k dokončení „životně důležité práce“ pro organizaci.

Uvádím-li příklady, ve kterých popisuji určité způsoby jednání, ať již v oblasti obchodní, finanční, pobytu v zahraničí nebo soudních výpovědí, není mým úmyslem napadat toto počínání nebo zvolený postup. Předmětem sporu je dvojí měřítko. V běžném životě každý z nás někdy chybuje tím, že na sebe uplatňuje jiný metr než na druhé. Je naší nadějí, že v Bohu docházíme odpuštění, a více chyby neopakujeme. Rovněž, všichni jsme v našem uvažování někdy nedůslední. Nicméně věříme, že se z našich chyb poučíme, usměrníme naše soudy, a v našem smýšlení přestaneme být dogmatictí

Na druhou stranu jsem přesvědčen, že určité jednání vede k tomu, že se jeho původci budou muset zpovídat Bohu. K takovému jednání patří to, jestliže někdo po mnoho desítek let pro milióny lidí *na celém světě* prosazuje organizační měřítko, která zcela zřejmě nejsou stejná, přičemž na jejichž základě *odsuzuje* všechny, kdo se jich nedrží, jako nekřesťanské hříšníky. Nechce se mi věřit, že ten, bez jehož vědomí, ani jeden vrabec nepadne na zem, by nechal bez povšimnutí všechno zbytečné utrpení, úzkost, zoufalství a ztráty, ke kterým takový nátlak vedl. Nechce se mi věřit, že by přehlédl nebo nevyvodil patřičné důsledky z toho, že taková manipulace vedla k oslabení moci jeho slova, ke zhoubnému účinku na křesťanskou svobodu a ke znásilňování a potlačování svědomí druhých.

IX₁ KREV A ŽIVOT, ZÁKON A LÁSKA

Litera zákona zabíjí, ale Duch dává život.

— 2. Korint'anům 3:6, *New Revised Standard Version.*

■ V následujících řádcích nechci nikoho vést k závěru, že krevní transfúze nejsou nebezpečné. Právý opak je jednoduchou a prostou pravdou. Každá transfúze může být velmi riskantní. Ani na okamžik také nenaznačuji, že člověk jedná nesprávně, pokud pouze na základě náboženských důvodů, aniž by ho k tomu někdo jiný nutil, učíní osobní rozhodnutí vyhnout se transfundované krvi nebo jejím složkám a derivátům. Přitom je pravda, že skutky, které jsou *samy o sobě* správné, se mohou stát špatnými, jestliže jsou vykonány se špatným svědomím. Jak to napsal apoštol Pavel: „Pokládejte za šťastného toho člověka, který se rozhoduje, aniž by přitom jednal proti svému svědomí. ... každý skutek vykonaný se zlým úmyslem je hřích.“¹ Ponechávám na čtenáři, aby posoudil, zda se mu ve světle předložených důkazů určité názory na zacházení s krví budou zdát jako projevy slabého nebo silného svědomí.

Domnívám se ale, že by se v žádném případě v této kritické záležitosti neměla podceňovat odpovědnost organizace a závažnost toho, jak autoritativně vynucuje, aby se svědomí jednotlivců podřídilo jejímu názoru. To, co se v případě Společnosti Strážná věž stalo v otázce zacházení s krví, je varující ukázkou toho, jak právní formalismus může vést do kalných vod navzájem si odporujících prohlášení, která ovšem pro členy organizace mohou mít ty nejhorší důsledky.

Ke konci čtyřicátých let dvacátého století organizace poprvé rezolutně vyhlásila zákaz používání krve v jakékoli podobě – ať již celé krve, nebo jejích částí. V průběhu následujících deseti let rozšiřovala tento původní zákaz o stále více a více formálních podrobností. V níže uvedené tabulce shrnuji současný náhled organizace na používání krve:

Zakázané krevní složky a jejich použití

Celá krev
Plazma
Bílé krvinky (Leukocyty)
Červené krvinky
Krevní destičky
Uskladnění pacientovy krve
pro potřeby transfúze

Povolené krevní složky a jejich použití

Albumin
Imunoglobuliny
Léky pro podporu srážlivosti krve
(Faktor VIII a IX)
Cirkulace pacientovy krve za pomoci přístroje
srdce-plíce nebo jiné metody mimotělního krevního
oběhu, „při kterých nedojde k jeho přerušení“²

¹ Římanům 14:22, 23, **JB**.

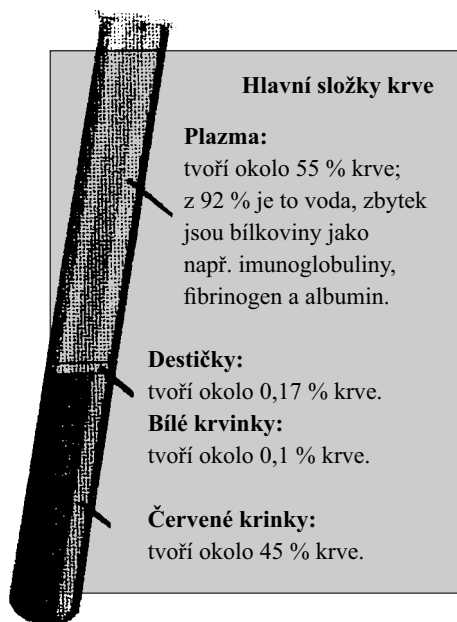
² Tyto postoje jsou do detailů vysvětleny v časopise **Probuďte se!** z 22. června 1982, kde je přetištěn článek vydaný v **The Journal of the American Medical Association** (vydání z listopadu 1981). Tento článek, který vysvětluje postoj svědků Jehovových ke krvi, připravila Společnost Strážná věž.

Společnost nyní rozlišuje složky krve na „hlavní“ a „vedlejší“ (výsledky rozdělení jsou patrné z předchozí tabulky). Zvolené třídění již svou povahou ilustruje svévolnost a proměnlivost takových nařízení. Kde dal Bůh lidem právo na zavádění takových klasifikací? Na jakém základě vytvořili autoři své kategorie – jednoduše podle určitého podílu na celkovém množství? Pokud ano, kde je – v procentech – hranice, která odděluje „hlavní“ frakce od „vedlejších“? Nebo snad rozlišují podle toho, jak významnou úlohu ta která složka sehrává? A jestliže je tomu tak, jak vyhodnotí a stanoví relativní význam její konkrétní úlohy? Bývalý vedoucí lékařského týmu v ústředí Společnosti Strážná věž, lékař s chirurgickou aprobací, v jednom rozhovoru se mnou připustil, že je obtížné zařadit jakoukoli složku krve do kategorie „hlavní“ nebo „vedlejší“, protože potřebuje-li pacient určitou složku krve pro záchranu života, pak je pro něj právě ona jasně v kategorii „hlavní“.³ Nedůslednosti o kterých mluvíme, mají ale mnohem závažnější důsledky.

Když se Společnosti Strážná věž zeptáte, proč nezakazuje použití *všech* krevních složek, dostane se vám vysvětlení, že změna v přístupu, který nyní umožňuje používání výše vyjmenovaných součástí, je dána tím, že se u nich jedná o velmi „malé množství“, a proto je jejich používání ponecháno na svědomí jednotlivce. Při bližším pohledu ale nacházíme důkazy naznačující neznalost nebo zamlčování určitých skutečností. Jsou to fakta tak závažná, že stanovisko Společnosti v jejich světle ztrácí smysl. Zamysleme se nad následujícími argumenty.

Rozhodné odsudky Strážné věže namířené proti používání „**celé krve**“ zní mnohým svědkům velmi přesvědčivě. Ačkoli takové transfúze byly běžné v padesátých a šedesátých letech, dnes jsou prováděny jen mimořádně. Pacientovi se ve většině případů podává jen konkrétní krevní složka, kterou potřebuje.⁴ Krev od dárce se po odebrání typicky rozdělí na řadu základních složek (plazma, leukocyty, erytrocyty atd.), a ty se uskladní pro budoucí použití. Převážná část se rozesílá přímo do nemocnic. Takže, stojí-li svědek před otázkou transfúze, v drtivé většině nemusí řešit, zda přijme celou krev, ale jen některou z jejích složek.

Rozporuplnost pravidel Strážné věže v otázce dělení krevních složek na přijatelné a nepřijatelné názorně dokládá příklad krevní **plazmy**. Jak je patrné z obrázku převzatého z *Probudte se!* z 22. října 1990 (česky nevyšlo, pozn. překl.), tvoří plazma asi 55 procent z celkového *objemu* krve. Podle tohoto kritéria samozřejmě musí patřit mezi Strážnou věží zakázané „hlavní“ složky. Jenže plazma je až z 93 procent tvořena obyčejnou vodou. A z čeho je složeno těch zbývajících zhruba 7 procent? Jsou to především albuminy, globuliny (z nichž nejpodstatnější jsou imunoglobuliny), fib-

Hlavní složky krve

Plazma:

tvoří okolo 55 % krve;
z 92 % je to voda, zbytek
jsou bílkoviny jako
např. imunoglobuliny,
fibrinogen a albumin.

Destičky:

tvoří okolo 0,17 % krve.

Bílé krvinky:

tvoří okolo 0,1 % krve.

Červené krinky:

tvoří okolo 45 % krve.

³ Dr. Lowell Dixon podporuje politiku Strážné věže, a je autorem nebo spoluautorem různých článků týkajících se krve vydaných v publikacích Strážné věže.

⁴ Z dotazu vzneseného 22. ledna 1990 na Červený kříž v Atlantě vyplynulo, že pouze 6 procent veškeré darované krve se do nemocnic předává jako nerozdělená krev, a zbývajících 94 procent se dělí na jednotlivé frakce.

rinogen a složky způsobující srážlivost krve (používané do preparátů pro hemofiliky).⁵ Jsou to stejné součásti, které společnost svým členům *povoluje*. Plazma je tedy zakázána, ačkoli její hlavní složky se smí přijmout – pokud jsou do organismu zavedeny každá zvlášť. Zaslých jsem srovnání se situací, kdy lékař pacientovi zakáže jíst sendviče se šunkou a sýrem, ale zároveň mu je dovolí rozebrat a sníst – zvlášť chleba, zvlášť šunku a zvlášť sýr. Ale sendviče ne!⁶

Leukocyty neboli bílé krvinky jsou také zakázány. Termín „bílé krvinky“ je vlastně tak trochu zavádějící, protože většina leukocytů v našem těle se nachází mimo krevní systém. Lidské tělo obsahuje kolem 2 až 3 kilogramů leukocytů, z nichž pouze asi 2 až 3 procenta jsou v krevním oběhu. Zbývajících 97 až 98 procent je rozptýleno v tělesných tkáních a vytváří obranný (imunitní) systém.⁷

Člověk, který se podrobí transplantaci orgánu, přijme tedy do svého těla více cizích leukocytů, než kdyby podstoupil krevní transfúzi. Jelikož Strážná věž v současné době transplantace povoluje, její nekompromisní zákaz leukocytů – zatímco schvaluje ostatní složky krve – zcela postrádá smysl. Obhajovat jej lze leda překrucováním argumentů, jistě však ne z pozice morálních, racionálních, či logických důvodů. Svévole dělení krve na „hlavní“ a „vedlejší“ složky lze tedy považovat za neopodstatněné. Ačkoli je plazma z 93 procent obyčejná voda, organizace ji zakazuje s odůvodněním, že tvoří 55 procent objemu krve. Zároveň ale nepovoluje leukocyty, které podle tabulky v *Probudte se!* tvoří pouhou jednu desetinu procenta (0,1 %) krevního objemu.⁸

Absence mravních či logických důvodů ve stanoviscích Strážné věže je patrná i na příkladu mateřského mléka, které obsahuje více leukocytů, než stejné množství krve. V jednom krychlovém milimetru krve dosahuje počet leukocytů 4 000 až 11 000, zatímco v několika prvních měsících kojení se jich v jednom krychlovém milimetru mateřského mléka nachází až 50 000 – to je pětkrát až dvanáctkrát vyšší koncentrace.⁹

⁵ *The Encyclopædia Britannica*, sv. 3 (1969), strana 795; *The Encyclopedia Americana*, mezinárodní vydání, sv. 4, 1989, strana 91.

⁶ *Je zajímavé, že voda, jež tvoří největší složku plazmy, neustále volně „proniká do krevního řečiště a opět z něj vychází“, mísí se s vodou v tělesných buňkách a s mimobuněčnými tekutinami. Takže nikdy není konstantní složkou krve. (The New Encyclopædia Britannica, Macropædia, sv. 15, 1987, strany 129, 131.)*

⁷ *The New Encyclopædia Britannica, Macropædia, sv. 15, 1987, strana 135 vyzdvihuje, že „většina leukocytů je vně krevního oběhu, a jen menší část se přepravuje v krevním řečišti z jednoho místa na druhé.“ Označit je jako „hlavní složku krve“ je podobné jako tvrdit, že cestující ve vlaku jsou základní a nedílnou složkou **personálu** železnice. Dr. C. Guyton v *The Textbook of Medical Physiology (Učebnice lékařské fyziologie)* [7. vyd., Saunders Company, Philadelphia] na straně 52 vysvětluje, že hlavním důvodem přítomnosti leukocytů v krvi „je prostý transport z kostní dřeni nebo lymfatické tkáně do těch částí těla, kde jsou potřeba.“*

⁸ *Tato frakce je tak malá, že se **Probudte se!** ani nesnaží ji zobrazit ve svém diagramu, a je zahrnuta do krevních destiček, které samy tvoří pouze asi dvě desetiny jednoho procenta veškeré krve. I ty jsou na seznamu zakázaných položek.*

⁹ *The New Encyclopædia Britannica, Macropædia, sv. 15, 1987, strana 135; J. H. Green, **An Introduction to Human Physiology (Úvod k fyziologii člověka)**, 4. vydání, Oxford: Oxford University Press, 1976, strana 16. K množství leukocytů obsaženém v lidském mléku viz Armond S. Goldman, Anthony J. Ham Pong a Randall M. Goldblum: „Host Defenses: Development and Maternal Contributions“, *Year Book of Pediatrics*, Chicago: Year Book Medical Publishers, Inc., 1985, strana 87.*

Na seznamu zakázaných složek krve nám tedy zbývají už jen erytrocyty (červené krvinky) a krevní destičky. Co ale můžeme říci o *povolených* krevních složkách?

K důležitým faktorům, které je třeba mít na mysli, patří to, že Strážná věž hledá většinu argumentů v těch ustanoveních mojžíšského Zákona, která příkazují vylévat krev zabitých zvířat na oltář nebo na zem; zdůvodňují se jimi námitky Společnosti proti *skladování* lidské krve.¹⁰ Pamatujme dále, že povolené složky krve se prezentují jako komponenty, jež jsou v ní zastoupeny jen *nepatrným podílem*. S vědomím těchto dvou důležitých bodů teď uvažujme o krevních složkách, které organizace schvaluje.

Jednou z nich je **albumin**. Albumin je používán zejména při popáleninách a při těžkém krvácení. Člověk, který utrpí na 30 až 50 procentech povrchu těla popáleniny třetího stupně, potřebuje kolem 600 gramů albuminu. Strážná věž proti tomu nemá námitek. Kolik krve je třeba k získání tohoto množství? Odpověď zní: *10 až 15 litrů*.¹¹ To lze jen těžko označit jako „malé množství“. Navíc je jasné, že albumin se získává z krve, která byla uskladněna, a ne „vylita“.

Podobné je to s imunoglobuliny (např. gamaglobulin). Na zhotovení jedné injekční dávky gamaglobulinu (aplikuje se lidem – včetně svědků Jehovových – např. jako prevence cholery při cestách do některých jižních zemí) je zapotřebí bezmála 3 litrů krve.¹² I to je více, než kolik se spotřebuje při běžné transfúzi. A gamaglobulin se samozřejmě také získává z uskladněné krve, která nebyla „vylita“.

Zbývají nám koagulační přípravky (např. faktory VIII a IX). Hemofilici se ještě ve čtyřicátých letech 20. století, než se používání těchto přípravků rozšířilo, dožívali v průměru 16,5 roku.¹³ Dnes se díky preparátům vyrobeným z krve mohou dožít stejného věku jako zdraví lidé. Na výrobu přípravků, které člověka trpícího touto chorobou udrží celou tu dobu při životě, je třeba zpracovat odhadem 100 000 litrů krve.¹⁴ a třebaže vlastní preparáty představují pouhý zlomek tohoto objemu, nemůžeme se s uvážením kvantity výchozí suroviny nezeptat, jak lze něco takového považovat za „malé množství“ krve?

Užívání kterékoli z těchto krevních součástí vyžaduje *skladovat* velké, ba přímo *ohromné* množství krve. Na jedné straně Strážná věž vyhlašuje užívání těchto krevních komponent za povolené – a spolu s nimi logicky schvaluje i uskladnění krve, z níž se pak získávají a vyrábí – a na druhé straně tvrdí, že je proti ukládání krve do zásoby, neboť to odsuzuje Bible. To také uvádí jako *jediný důvod*, proč svědkům zakazuje autotransfúzi (tedy použití vlastní krve, která je pacientovi předem odebrána, uskladněna, a v průběhu operace vrácena do krevního řečiště).¹⁵ Takové postoje zjevně svědčí o svévolnosti, proměnlivosti a rozporuplnosti stanovisek.

¹⁰ 1. Mojžíšova 9:3, 4; 3. Mojžíšova 7:26, 27; 17:11–14; 5. Mojžíšova 12:22–24.

¹¹ V jednom litru krve je asi 50 gramů albuminu. Abychom tedy získali 600 gramů albuminu, potřebujeme přibližně 12 litrů krve.

¹² Číslo získáme, když vydělíme množství gamaglobulinu v jedné dávce množstvím, jež se nachází v jenom litru krve.

¹³ V roce 1900 to bylo pouhých 11 let.

¹⁴ Tento odhad je velmi konzervativní. Skutečné číslo je ve většině případů pravděpodobně mnohem vyšší.

Strážná věž z 15. června 1985 na straně 30 (česky nevyšlo, pozn. překl.) prohlašuje, že „každá jednotlivá dávka faktoru VIII se získá z plazmy odebrané až 2 500 dárčům krve“.

¹⁵ Postoj organizace k tomuto námětu je podrobně s mnoha technickými detaily a s důkazy vysvětlen ve **Strážné věži** z 1. března 1989, strany 30 a 31 (česky 20/1989, samizdat).

Jen těžko se dá věřit, že by jak tvůrci, tak i vykladači a obhájcí nařízených pravidel byli natolik neznalí faktů, že by tyto nesrovnalosti a naukovou zvláštní nevnímali. A přesto je to jediná polehčující okolnost, která by ještě mohla zabránit označení těchto postojů za nepoctivé.

Rozhodovat za jiné ve věcech zdraví a lékařské péče – tu něco zakázat, tam zase povolit – znamená pouštět se na tenký led. Zákazem můžeme vytvářet iracionální obavy a povolením zase vzbuzovat falešný pocit bezpečí. Moudrost – spolu s pokorou – velí ponechat odpovědnost za toto rozhodování a rozlišování tam, kam patří především – na svědomí jednotlivce.

Články otištěné k tématice krve ve *Strážné věži* zdůrazňují „nekompromisnost“ postojů, jež ke krvi Společnost zaujímá. Často také uplatňovanou praxi vychvalují jako záchranu zdraví a životů členů. Téměř nikdy se člověk nedoče o údajích ani zkušenostech, které by tato pravidla stavěly do nepříznivého světla.

Články z nedávné doby, například v *Probudte se!* z 8. října 1988, přinášejí tvrzení, že dodržování pravidel Společnosti chrání její členy před nákazou AIDS. V tomto článku se na straně 11 zdůrazňuje, „že nejpozději počátkem roku 1985 se většina z 10 000 Američanů postižených těžkou poruchou srážlivosti krve nakazila virem AIDS“. *Probudte se!* z 22. října 1990 přináší na straně 8 tyto nové informace: „Hemofilici, kteří na svou chorobu většinou užívají koagulační faktor vyrobený z plazmy, téměř vymřeli. Do zavedení tepelné úpravy, kterou se z tohoto léku eliminuje virus HIV, se ve Spojených státech 60 až 90 procent z nich nakazilo virem AIDS.“ Obdobně *Strážná věž* z 15. června 1985 (česky nevyšlo, pozn. překl.) v článku nazvaném „Británie, krev a AIDS“ na straně 30 uvádí, že „asi 70 miliónů jednotek koncentrovaného faktoru VIII bylo ze Spojených států dovezeno do Británie pro tamější pacienty trpící poruchou srážlivosti“. Pak článek pokračuje těmito slovy: „Zdá se, že prostřednictvím těchto krevních produktů se virus AIDS dostal do britských zásob léčiv.“

Ačkoli všechny tyto články pějí mnoho chvály na ochrannou moc pokynů Společnosti v otázce krve, zapominají svým čtenářům zdůraznit jednu důležitou věc: totiž, že se zmínění hemofilici nakazili ze složky krve, kterou Společnost *Strážná věž* oficiálně prohlásila za přípustnou – z faktoru VIII získaného z krevní plazmy.¹⁶ Jak ukazuje *Probudte se!* z 22. října 1990 (česky nevyšlo, pozn. překl.) na stranách 7 a 8, k některým případům nákazy AIDS došlo při „transplantaci tkání“, které Společnost rovněž prohlašuje za přípustné.

To vše ukazuje, jak je od náboženské organizace hloupé a naprosto pochybené, když si osobuje Boží moudrost a duchovní moc, s níž se pouští do vytváření složitého souboru norem a detailního rozlišování, které pak prohlašuje za závazné mravní principy, a když se snaží rozhodovat za jiné, kdy, a za jakých okolností se ještě pohybují v mezích osobního svědomí, a kdy už mimo ně.

Transfúze krve a krevních frakcí jsou spojeny s reálnými riziky. Stejně tak je ale pravda, že rozsáhlé krvácení v průběhu operace může skončit smrtí. Pacienti, kteří se obávají možnosti nákazy přenášené krví, se tedy logicky budou zajímat o variantu s podáváním předoperačně uskladněné vlastní krve. Jak jsme ale viděli, Společnost si přisvojuje pravomoc vyjmout tuto možnost z domény osobních rozhodnutí, a snaží se zakázat dokonce i „intraoperační autotransfúzi“ (při níž se krev

¹⁶ Viz *Probudte se!* z 22. června 1982, strana 25; *Strážná věž* z 15. června 1978, strana 30 (česky vyšlo až o 11 let později ve *Strážné věži* 11/1989, samizdat, pozn. překl.). Toto nařízení bylo vydáno v době vysokého rizika AIDS, které ale v té době nebylo známo. Později se velmi snížilo riziko infekcí přenášených krví díky screeningovým testům a dokonalejšímu zpracování krve.

částečně odsává do plastové nádoby, a později se vrací do organismu).¹⁷ Existují tisíce lidí, kteří se v této otázce života a smrti ochotně vzdávají svého práva na samostatné rozhodnutí, a přenechávají jí je organizaci, ačkoli je z její historie patrné, že se jenom velmi neochotně přiznává k odpovědnosti za škody, které způsobila její nařízení. Jsou totiž syceni téměř výhradně pozitivními informacemi a zkušenostmi, zatímco o negativních stránkách se doslechnou zřídka nebo vůbec ne.

Uvedme za všechny příklad publikovaný v časopise *Discover* v srpnovém vydání z roku 1988. Jedna svědkyně Jehovova musela ve věku 42 let přistoupit na několik let trvající sérii operací nádorů na močovém měchýři. Před poslední z nich odkládala prohlídku u lékaře tak dlouho, dokud nezačala silně krvácet, s následkem těžké chudokrevnosti. Trvala na tom, že nechce transfúzi, a lékaři její přání respektovali. Na urologii se jí celý týden neúspěšně snažili zastavit krvácení, přičemž krevní obraz se jí neustále zhoršoval. Lékařka, která článek napsala, pokračuje ve vyprávění:

K postupnému zhoršování krevního obrazu se u paní Peytonové přidaly potíže s dechem. Tělesné orgány pro své fungování potřebují určité množství kyslíku, který je z plic přenášen do těla molekulami hemoglobinu v červených krvinkách. ... Lékařský tým postupně posiloval jeho přísun kyslíkovou maskou, až pacientka nakonec dýchala jen čistý kyslík. Pár posledních červených krvinek, které ještě měla, fungovalo na plný výkon, ale stejně nestačily dopravovat potřebné množství paliva, které organismus potřeboval.

Nedostávalo se jí vzduchu, a dechová frekvence se zvyšovala. Působila omámeně, a nakonec se nevyhnutelně ozvala vlákna srdečního svalu, u nichž se nedostatek kyslíku projevil ostrou, svíravou bolestí v hrudníku.

Lékařka a autorka článku popisuje, jaké měla pocity v okamžiku, kdy vstoupila do nemocničního pokoje:

Když jsem vešla dovnitř ... naskytl se mi hrůzostrašný pohled. Všichni v místnosti se věnovali rozložitě ženě s kyslíkovou maskou na obličej, která dýchala rychleji, než se zdálo být v lidských silách. U hlavy postele se k ní skláněli její tři přátelé, svědkové Jehovovi, kteří jí dávali instrukce ... Po stranách figurovalo několik lékařů – jeden sledoval klesající krevní tlak, jiný se snažil nabrat z tepny krev. Tekutina, která pomalu naplnila stříkačku, měla hustotu havajského punče; podle testů její hematokrit (poměr červených krvinek k celkovému objemu krve) klesl na 9 % (norma pro ženy bývá okolo 40 %). Z okraje postele visela nádoba s obsahem třešňově červené moči. Žena umírala. Na křivce kardiogramu se objevila hluboká údolí signalizující přetížení srdce. Během několika hodin budou škody, o nichž svědčí, nevratné.

Došlo k zástavě srdce. Tým lékařů a zdravotních sester zahájil kardiopulmonální resuscitaci, podával ženě epinefrin a atropin, a posléze elektrické šoky na obnovení srdeční činnosti. Srdce začalo slabě bít, a pak se opět zastavilo. Následovala další resuscitace, dávky epinefrinu, atropinu, elektrické šoky a opět resuscitace. Trvalo to celou hodinu, než pominula poslední naděje, a oživovací pokusy ztratily smysl. Pacientka byla nevratně mrtvá.

¹⁷ Viz **Probudte se!** z 22. června 1982, strana 25. (Pozn. překl.: Od roku 1995 již Společnost Strážná věž připouští, že „zpětné podání pacientovy vlastní krve“ během operace, je přijatelné. Viz **Strážná věž** z 1. srpna 1995, strana 30.)

Lékařka, která vše popsala, necharakterizovala pacientku jako pouhou fanatičku. Napsala:

Říkali mi, že to byla inteligentní žena, která plně chápala důsledky svého rozhodnutí. Ale připadalo mi, že její úsudek pramenil ze zaslepenosti vírou.¹⁸

Žena z tohoto příkladu se potýkala s opakovaným problémem, který vyžadoval pravidelné chirurgické zákroky. V takové situaci jí mohlo připadat rozumné a ze zdravotního hlediska bezpečné použít svoji vlastní uskladněnou krev. Žel, tuto možnost vyloučil „zákon teokracie“, jehož poslušnost jí obrala o možnost vlastní volby.

Pokud by organizační pokyny byly opravdu založeny na Bibli, pak by následky jejich dodržování mohly být považovány za věci, které Boží služebník musí být ochoten podstoupit bez ohledu na možné utrpení – například zdravotní následky z odkládání nebo odmítání operace kvůli obavám a nejistotě v otázkách krve; nebo i obětování života z pocitu Bohu účinného závazku, že všechno, co je z krve – kromě povolených frakcí – je třeba odmítnout.¹⁹ Mnozí svědkové Jehovovi se ve své upřímnosti drží pokynů své organizace. Někteří kvůli tomu viděli umírat vlastní děti, a bylo by nespravedlivé a kruté říkat, že jim scházela rodičovská láska. Prostě jen akceptovali tvrzení, že normy a pokyny Společnosti – jakkoli jsou složité až matoucí – jsou biblicky zdůvodněné, a tudíž Bohem ustanovené. Žel jenom málo tvrzení bylo kdy založeno na tak vratkém základě.

Jak už bylo řečeno, velká část dokazování Strážné věže je založena na textech z Hebrejských písem, především na nařízeních mojžíšského Zákona. Společnost ale uznává, že pro křesťany tento zákon již neplatí, a proto často používá pasáž z Genesis 9:1–7, která má následující znění:

A Bůh přikročil k tomu, aby požehnal Noemovi a jeho synům a aby jim řekl: „Buďte plodní a přibývejte a naplňte zemi. A strach z vás a zděšení z vás bude nadále na každém živém zemském tvorovi a na každém nebeském létajícím tvorovi, na všem, co se pohybuje na zemské půdě, a na všech mořských rybách. Nyní jsou vám dáni do rukou. Každý pohybující se živočich, který je na živu, ať vám slouží k jídlu. Jako v případě zeleného rostlinstva vám to opravdu všechno dávám. Pouze maso s jeho duší – jeho krví – nebudete jíst. A kromě toho si vyžádám zpět vaši krev vašich duší. Z ruky každého živého tvora si ji vyžádám zpět; a z ruky člověka, z ruky každého, kdo je jeho bratr, si vyžádám zpět duši člověka. Kdokoli prolévá lidskou krev, člověkem bude prolita jeho vlastní krev, neboť On udělal člověka k Božímu obrazu. A pokud jde o vás, vy buďte plodní a přibývejte, ať se vámi země hemží, a přibývejte na ní.

¹⁸ Elisabeth Rosenthalová, článek nazvaný „Oslepeni světlem“, časopis **Discover**, srpen 1988, strana 28–30.

¹⁹ V roce 1970 moje manželka téměř vykrvácela k smrti, když se její počet krevních destiček snížil z normálního počtu 200–400 tisíc/mm³ na přibližně 15 tisíc/mm³. Po několika dnech silného krvácení byla hospitalizována v Brooklynské nemocnici, a oba dva jsme jednoznačně odmítli jak přijetí destiček, tak jakéhokoli krevního derivátu (včetně těch, které již byly od té doby organizací prohlášeny za „přijatelné“). Naštěstí se jí po dvoutýdenním pobytu a intenzivní terapii prednisonem vrátilo zdraví. To, co prohlašuji v této knize, tedy není dokladem osobní neochoty čelit ztrátě, pokud bych věřil, že ji lpění na Boží vůli vyžaduje.

Společnost tvrdí, že pokud jsou všichni lidé Noemovými potomky, platí pro ně i tyto příkazy. Dále se předpokládá, že pokyny o krvi v mojžíšském Zákoně jsou pouhým opakováním nebo rozpracováním dříve stanoveného původního zákona, a tudíž stále platí. Jinak by ani nemělo smysl citovat z něj texty, které v dané souvislosti dávno nejsou relevantní, jelikož křesťané nepodléhají mojžíšskému Zákonu.²⁰ Boží nařízení ohledně krve dané Noemovi je tím tedy prohlašováno za navěky platné.

Jestliže je to tak, nemělo by totéž platit pro další příkazy z téže pasáže: „... buďte plodní a přibývejte, ať se vámi země hemží, a přibývejte na ní“? A jestliže je to tak, čím Společnost Strážná věž ospravedlní výzvy svým členům, nejen aby zůstávali svobodní, ale též aby manželé zůstali bezdětní? *Strážná věž* v článku z 1. března 1988 (česky 1. prosince 1988, strana 13 a 14/1988, samizdat) nazvaném „Rození dětí mezi Božím lidem“ na straně 21 uvádí, že vzhledem k „omezenému času“, který ještě zbývá pro kazatelskou činnost, „je vhodné, aby se křesťané ptali sami sebe, jak ovlivní uzavření manželství anebo – jestliže již v manželství jsou – narození dětí jejich podíl na onom životně důležitém díle“. Článek připouští, že rození dětí bylo součástí Božího přikázání, které lidé dostali po potopě, ale na straně 26 se dočteme: „Dnes není rození dětí výslovně součástí práce, kterou Jehova svěřil svému lidu. ... Otázka rození dětí v tomto čase konce je tedy osobní věcí, a každá dvojice se musí rozhodnout sama. Ale protože ‚zbývající čas je zkrácen‘, manželské dvojice udělají dobře, když pečlivě a s modlitbou zváží výhody a nevýhody rození dětí v těchto dobách.“ Jestliže lze Jehovova slova pronesená k Noemovi na téma rození dětí a ‚plodnosti a hemžení‘ odložit jako překonaná, jak je možné zároveň tvrdit, že Jeho slova o krvi je třeba považovat za stále platná? A jak je možné použít je jako východisko pro podporu tvrzení, podle kterého jsou nařízení mojžíšského Zákona o krvi stále platná pro dnešní křesťany?

Daleko závažnější však je, že se oněm slovům v Genesis podsouvá význam naprosto odlišný od toho, co doopravdy říkají. Z textu Písma – v kterémkoli překladu – je jasné, že Bůh na tomto místě mluví o krvi pouze a jediné v souvislosti se zabíjením zvířat, a poté se *zabíjením* lidí. V případě zvířat měla být krev vylévána evidentně jako uznání toho, že život, který *byl takto obětován* (kvůli potravě), byl vzat pouze s Božím svolením, nikoli na základě přirozeného práva. U lidí volala prolitá krev po krvi toho, kdo ji prolil, protože lidský život je Boží dar, a nikdo od Boha nedostal právo tento dar po libosti odnímat. Prolitá krev usmrčených zvířat a zabitých lidí představuje život, který byl *zmařen*.²¹ Totéž platí u často uváděných veršů z mojžíšského Zákona, které vyžadují, aby krev byla „vylita“. Ve všech případech se nepochybně jedná o krev zvířat, která byla *usmrcena*. Krev zde zastupuje život, který byl vzat, a ne život, jenž trvá v živém tvorovi.²²

K transfúzím krve ale nedochází proto, že by došlo k zabití zvířete nebo člověka. Zdrojem krve je *žijící* dárcе, jehož život zůstává zachován. Krev v případě transfúze zdaleka neznamená něčí *smrt*, ale je používána za zcela opačným účelem, totiž k *uchování* života. Tím nechci prohlašovat krevní transfúze za žádoucí léčbu nebo za nesporně správné, nýbrž jen ukázat, že ne-

²⁰ Římanům 6:14; 10:4; Hebrejcům 8:6, 13.

²¹ Navzdory tvrzení Strážné věže představuje krev samotná v Písmu nikoliv život, ale smrt, a slouží k předobrazu života *ztraceného* nebo *obětovaného*. Srovnej 1. Mojžíšovu 4:10, 11; 37:26; 42:22; 2. Mojžíšovu 12:5–7 (porovnej toto s 1. Petra 1:18, 19); 2. Mojžíšovu 24:5–8; Matouše 23:35; 26:28; 27:24, 25 a tak dále. Pokud je však krev součástí *živého tvora*, potom může být obrazem života neboli živé „duše“.

²² 3. Mojžíšova 17:13, 14; 5. Mojžíšova 12:15, 16, 24, 25.

existuje žádná reálná souvislost ani opravdová paralela mezi nařízením z Genesis, které se týká usmrcení zvířete a konzumace jeho krve, a mezi používáním krve při transfúzi. Žádná taková analogie prostě neexistuje.

V prosinci 1981 dostala Společnost dopis od jednoho muže, s nímž svědkové Jehovovi vedli biblické studium. Vyjadřoval v něm potíže, které mu činila snaha sladit nauky o krevních transfúzích s biblickými texty uváděnými jako jejich základ. V rozboru veršů z Písma dochází k podobným závěrům, jaké jsem právě předložil:

Zdá se mi tedy, že výše uvedené pasáže naznačují, že biblický zákaz jíst krev se vztahuje pouze na situaci, kdy člověk zabije oběť, a pak použije její krev, místo aby ji vrátil Bohu, který jediný má právo život vzít.

Nejvíce na mne zapůsobilo toto vyjádření na konci jeho dopisu:

Další věc, která mě v souvislosti s tímto tématem tíží je, že svědkové Jehovovi říkají, že Bůh zakazuje jíst krev, protože je symbolem života, který má v Božích očích velkou hodnotu. Vyslovením tohoto zákazu chce lidem vštípit vědomí, že život je cenný. To se mi zdá velmi rozumné. **Nemohu ale pochopit, jak by symbol mohl mít větší hodnotu než skutečnost, kterou znázorňuje.**

Je pravda, že krevní transfúze člověku nemusí pomoci a nebo může uškodit. Ale v určitém procentu případů jsou jediným prostředkem udržení života do doby, než bude možné nasadit jinou léčbu, například když se jedná o silné krvácení, které nelze rychle zastavit. Zdá se mi, že nechat v této situaci zemřít člověka, **abychom zachovali symbol života**, je samo o sobě rozpor, a znamená přikládat větší **význam symbolu než skutečnosti, kterou znázorňuje.**

... Stejně jako svědkové Jehovovi pevně věřím, že pokud k tomu pravý křesťan bude povolán, musí být připraven pro svoji víru v Boha zemřít. Ale obětovat život tehdy, kdy to Bůh nevyžaduje nebo si to nepřeje, to přece nemůže mít žádnou reálnou hodnotu.²³

Závěrem uvedme, že pokud na základě zákonů prikazujících *vylít* krev zavrhneme její *ukládání do zásoby*, ignorujeme původní *účel* nařízení. Podle kontextu byly příkazy o vylévání krve poražených zvířat Izraelitům dány proto, aby ji nemohli *požívat v potravě*, ne aby ji nemohli *skladovat*. O ukládání do zásoby tu vůbec nešlo. Používat tyto zákony způsobem, jaký vidíme zde, jednak postrádá logiku, a jednak je ryzí manipulací s důkazy, jimž je vnucován význam, který jim nebyl určen ani náznakem.

Jestliže křesťané dnes nepodléhají žádnému zákoníku, ale „královskému zákonu lásky“ a „zákonu víry“, pak si tyto věci jistě zaslouží hluboké zamyšlení a rozjímání.²⁴ Dovolíme-li, aby v životně důležitých okamžicích za člověka rozhodovala právě platná pravidla, svědčí to o tom, že si vážíme života? Je to projev lásky k Bohu nebo k bližnímu, když se držíme postupů, pro které není v Božím slově zřetelná opora?

²³ *Upřednostňování symbolu krve před samotným životem je podobné muži, který by upřednostňoval svůj snubní prsten (symbol svého manželství) před manželstvím samotným nebo před svojí manželkou. Kdyby se měl rozhodnout, jestli obětuje svoji manželku nebo svůj snubní prsten, rozhodl by se zachránit snubní prsten.*

²⁴ Římanům 3:27; 6:14; 10:4; Galatánům 3:10, 11, 23–25; Jakub 2:8, 12.

Není sporu o tom, že klíčovým textem, který Společnost Strážná věž při svém dokazování používá, jsou verše ze Skutků 15:28, 29. Týkají se rozhodnutí jeruzalémského zasedání, a obsahují tato slova: „Abyste se zdržovali věci obětovaných modlám a krve a zardoušeného a smilstva.“ Později v této kapitole budu rozebírat, jak Písmo ukazuje, že zde nejde o nějakou formu právně závazného výnosu. Situace ze Skutků je ale podstatná, protože ji Společnost používá jako klíčový důkaz pro svoje tvrzení, že nařízení mojžíšského Zákona jsou přenosná do křesťanství. I o tomto bodu se podrobněji zmíním později. Stručně v této chvíli jenom zdůrazním, že vybidnutí „abyste se zdržovali krve“ se nad jakoukoli pochybnost týká *jedení* krve. *Strážná věž* z 15. června 1978, str. 23 (česky 1. listopadu 1979 a 3/1979, samizdat) cituje profesora Eduarda Meyera, který uvádí, že slovo „krev“ v tomto textu bylo použito ve významu „požívat krev, která byla zakázána zákonem (1. Moj. 9:4). Zákon byl dán Noemovi, a jeho prostřednictvím lidstvu jako celku.“ „Požívat“ znamenalo *jíst krev*.²⁵

Hlavní otázkou tedy je to, zda může být prokázáno tvrzení organizace Strážná věž, že krevní transfúze se rovnají jedení krve. Pro takové tvrzení ve skutečnosti neexistuje žádný solidní podklad. Samozřejmě, lékaři používají metody, při nichž dochází k „intravenózní výživě“, při které je organismus posilován specifickými nutričními roztoky, které obsahují například glukózu, a jsou do krevního oběhu zaváděny prostřednictvím žil. Nicméně, jak odborníci potvrdí a jak i Společnost Strážná věž čas od času uzná, krevní transfúze není totéž co intravenózní výživa. Transfúze je vlastně transplantace *tkáně* v tekutém stavu. Není to infúze živin.²⁶ V případě transplantace ledviny nedochází k tomu, že by ledvina byla tělem spotřebována jako potrava. Zůstává ledvinou a zachovává si stejný tvar i funkci. To samé platí o krvi. Když je transfundována, tělo příjemce ji netráví jako potravu. Transfundovaná krev si stále uchovává podobu tekuté tkáně a má stále stejnou formu i funkci. Je nemožné, aby buňky v těle zužitkovaly krev stejně jako zužitkovávají potravu. Aby k tomu mohlo vůbec dojít, krev by musela nejdříve projít trávicím traktem, rozložit se na vstřebatelné prvky, a teprve potom by mohla být buňkami přijata. Aby krev mohla sloužit jako potrava, musela by se nejprve opravdu sníst.²⁷

Když zdravotní personál usoudí, že je třeba provést krevní transfúzi, není to proto, že by si lékaři mysleli, že pacient trpí podvýživou. Nechybí mu živiny. Co mu ale chybí, je kyslík, a to proto, že v jeho těle není dostatečná zásoba červených krvinek, které kyslík po těle roznášejí. V některých případech k transfúzi dojde z jiných důvodů, například není-li v krevním řečišti dostatek krevních destiček pro srážení krve nebo imunoglobulinů obsahujících protilátky nebo jiných složek. Ani v žádném z těchto případů se nejedná o dodání živin.

²⁵ Ve *Strážné věži* z 15. září 1958 (strana 575) se tvrdí: „Kdykoli je v Písmech zmínka o zákazu krve, je to ve spojení s přijímáním krve jako potravy, proto co se nás týče, je zakázáno přijímat ji jako výživu.“ Toto zůstává i nadále základním východiskem, a tak Společnost hlásá, že krevní transfúze je stejná jako požívání krve, tedy jako přijímání krve v podobě potravy.

²⁶ *Probud'te se!* z 22. října 1990, strana 9. Ve snaze označit krevní transfúzi za „výživu“ těla se publikace *Strážné věže* vždy uchýlovaly k citacím ze starších lékařských zdrojů, např. Francouze Denyse ze 17. století. (Viz např. *Strážná věž* z 15. dubna 1985, strana 13 [česky 1. ledna 1986, str. 22; a 19/1985, samizdat]). Na podporu tohoto názoru nemohli citovat jedinou současnou autoritu.

²⁷ Společnost Strážná věž někdy srovnává krevní transfúzi s infúzí alkoholu do žil. Alkohol je však velmi odlišná tekutina, kterou již mohou buňky těla přijmout jako výživu. Alkohol a krev jsou z tohoto hlediska zcela odlišné.

Společnost Strážná věž se snaží obejít skutečnost, že se při transfúzi nejedná o přijímání jídla ani o výživu těla. Dělá to tak, že když o celé problematice pojednává, pro svoji potřebu svévolně spojuje termín „vyživovat“ s termínem „zachovat si život“ nebo dokonce používá pouze „zachovat si život“.²⁸ To je klasická taktika, jak odvést pozornost od podstaty problému. Výživa těla přijímáním potravy a zachování života nejsou jedno a totéž. Přijímání potravy je pouze jedním z mnoha prostředků, kterými je náš život zachovávan. K dalším patří dýchání, dostatek vody a ostatních tělních tekutin, udržení normální tělesné teploty a dostatek spánku a odpočinku. Když se v dané otázce Písmo dotýká krve, nečiní tak zešíroka a v pojetí „zachovat si život“ jako celek, ale zcela konkrétně se zaměřuje na *akt* jedení krve, a ještě podrobněji, na jedení krve usmrcených zvířat. Když Izraelita jedl nevykrváčené maso, zachování jeho života v žádném případě nezáviselo na konzumaci krve, kterou maso obsahovalo. Samotné maso, lhostejno zda s krví nebo bez ní, by k tomu účelu posloužilo dostatečně. Předmětem sporu tak nebylo to, zda si zachová život, když bude – nebo naopak nebude – jíst krev. Byl zakázán vlastní akt jedení krve, a zákony ohledně krve nerozebíraly pohnutky jednotlivce nebo konečné důsledky v případě, že krev jedl.

Zakrývání skutečné podstaty zákazu požívání krve, kterého organizace Strážná věž dosahuje tím, že do problematiky neoprávněně podsouvá koncept „zachování života“, zároveň umožňuje, aby Společnost podváděla své členy myšlenkou, že každý, kdo přijme krevní transfúzi, pohrdá výkupní obětí Kristovy prolité krve. Dvojakost, se kterou Společnost uvažuje a postupuje, je přitom patrná z toho, že složky krve, které svědkům dovoluje přijmout, jsou často určeny přímo k „zachování života“, jako je tomu v případě faktoru VIII, který je podáván hemofilikům, nebo imunoglobulinů, které chrání proti nemocem, jenž mohou mít smrtelné následky a nebo tehdy, když se jedná o neslučitelnost Rh faktoru.²⁹ Jestliže jsou zpochybňovány pohnutky těch, kteří chtějí zůstat naživu, nebo si to přejí pro své bližní, není to laskavé ani poctivé. Zvláště, je-li důvodem pro takové odsouzení skutečnost, že dotyční údajně zapřeli svoji víru tím, že se nedrželi pravidel a zákazů, které nemají žádné oprávnění v Písmu, a které vydala náboženská organizace. Jedná se tedy o snahu zatížit svědky břemenem viny. Ta je ale vyvolána v důsledku uvalení lidských, nikoli Božích, měřítek.

„ZDRŽOVAT SE KRVE“

Dopis ze Skutků 15. kapitoly, který apoštolové a jeruzalémští starší muži zaslali sborům, používá v souvislosti s modlářstvím, krví, smilstvem a zardoušenými zvířaty výraz „zdržovat se“.³⁰ Řecký termín (*apékthomai*), který pisatelé zvolili, má základní význam „držet se stranou od ně-

²⁸ Viz například *Strážná věž* z 1. března 1989, strana 30 (česky 20/1989, samizdat); *Strážná věž* z 15. dubna 1985, strana 12 (česky 1. ledna 1986 a 19/1985, samizdat).

²⁹ Viz například *Strážná věž* z 1. června 1990, strany 30, 31. Apoštol Petr prohlásil, že Kristus „vynesl naše hříchy ve svém těle na kříž, abychom tak svobodni od hříchů mohli žít pro spravedlnost; jeho zraněními jste byli uzdraveni“. (1. Petra 2:24, *NRSV*; srovnej Izajáše 53:4, 5; Skutky 28:27.) To samozřejmě neospravedlňuje úvahu, že ten, kdo se snaží vyléčit svá zranění či jiné fyzické potíže s pomocí lékařů, projevuje nedostatek ocenění pro Kristovu léčivou moc v tomto klíčovém duchovním ohledu.

³⁰ Skutky 15:20, 29.

čeho“. Publikace Strážné věže dovozují, že vzhledem ke krvi má toto slovo naprosté, vše zahrnující uplatnění. V publikaci *Můžeš žít navždy v pozemském ráji* čteme na straně 216: „Zdržovat se krve“ znamená vůbec ji do svého těla nepřijmout.“ Podobně můžeme číst i ve *Strážné věži* z 1. května 1988 na straně 17 (česky 1. ledna 1989, str. 28 a 18/1988, samizdat): „Chodit v Ježíšových šlépějích tedy znamenalo nepřijímat krev do těla ústy ani nijak jinak.“ Má ale tento výraz, tak jak je použit v Písmu, opravdu absolutní význam, který mu publikace připisují? Anebo může místo toho mít relativní význam, který se vztahuje na konkrétní a ohraničenou oblast?

Z toho, jak je použitý například v 1. Timoteovi 4:3, vyplývá, že uvedený termín může mít nikoli pouze absolutní a vše zahrnující význam, ale rovněž význam zcela specifický a konkrétní. Apoštol Pavel zde varuje, že někteří zdánliví křesťané zavádějí do sborů zhoubné nauky, například „zakazují manželství, přikazují zdržovat se jídel, která Bůh stvořil, aby je používali s dikůvzdáním ti, kteří mají poznání a přesně znají pravdu“. Pavel zde určitě nenaznačuje, že falešní učitelé druhým přikazují zdržovat se naprosto všech jídel, která Bůh stvořil. To by znamenalo absolutní půst, který by měl za následek smrt. Apoštol měl zcela zřejmě na mysli, že zakazují určitá *specifická* jídla, s největší pravděpodobností ta, která byla rovněž zakázána mojžišským Zákonem.

Podívejme se, jak slovo „zdržovat se“ používá apoštol Petr v 1. Petra 2:11:

Milovaní, vybízím vás jako cizince a dočasné usedlíky, abyste se *stále zdržovali tělesných žádostí*, neboť právě ty působí rozpor s duší.

Kdybychom jeho vybidnutí chtěli uplatnit v absolutním smyslu slova, pak bychom nemohli uspokojit žádnou tělesnou žádost. To po nás Petr určitě nechce. Všichni máme tělesné žádosti jako například jíst, dýchat, spát, odpočívat a mnoho dalších, které jsou naprosto vhodné a v pořádku. Abychom porozuměli tomu, kterých „tělesných žádostí“ se máme „zdržovat“, je nutné uvažovat v *kontextu* Petrových slov. Teprve z něj můžeme porozumět, že se nejedná o všechny tělesné žádosti, ale o škodlivé, hříšné žádosti, které opravdu „působí rozpor s duší“.

Proto se musíme ptát: *V jakém kontextu* použil Jakub a ostatní členové jeruzalémského sněmu výraz „zdržovat se krve“? Konkrétní otázkou, kterou sněm řešil, bylo to, že někteří křesťané ze Židů požadovali po křesťanech z pohanů, aby se nejenom nechali obřezat, ale aby také „dodržovali mojžišský Zákon“.³¹ Apoštol Petr se vyjádřil právě k tomuto požadavku na dodržování mojžišského Zákona, a označil ho jako „jho“.³² Po Petrovi před všemi shromážděnými promlouval Jakub, a vyjmenovával věci, kterých by se křesťané z pohanů měli zdržovat – věci znečištěných modlami, krve, zardoušeného a smilstva – a pak dodal:

Mojžíš má totiž od starodávných dob po městech ty, kteří ho kážou, protože je každý sabat nahlas čten v synagógách.³³

Když tedy Jakub formuloval své doporučení, zcela zřejmě bral v úvahu, co lidé slyšeli, když jim byl v synagóze „čten Mojžíš“. Věděl, že v dávných dobách existovali pohané, „lidé z národů“, kteří v Izraeli žili mezi židovskou komunitou. Jaké požadavky na ně kladl mojžišský Zákon? Nevyžadoval obřízku, ale museli se zdržovat určitých způsobů jednání, které jsou vyjmenovány

³¹ *Skutky 15:5.*

³² *Skutky 15:10.*

³³ *Skutky 15:19–21.*

ve 3. Mojžíšově v kapitolách 17 a 18. K zakázaným zvyklostem, kterých se museli varovat jak Izraelité, tak „cizí usedlíci“, patřilo: modlářské oběti (3. Moj. 17:7–9), jíst krev, včetně té z nevykrváčených mrtvých zvířat (3. Moj. 17:10–16), a nutnost varovat se jednání, které bylo označeno jako mravně závadné (včetně incestu a homosexuálních zvyklostí). – 3. Mojžíšova 18:6–26.

V době jeruzalémského sněmu Izrael již byl pod kontrolou pohanů, a značné množství Židů žilo mimo svoji zemi v různých okolních národech (tito Židé byli nazýváni „diaspora“, což znamená „[ti] rozptýlení“). Jakub ale věděl, že v mnoha římských městech je způsob života v židovské komunitě podobný dřívějším dobám, a že je zcela běžné, aby pohané chodili do synagóg, a stýkali se zde se Židy.³⁴ i první křesťané, ať již z Židů nebo z pohanů, měli ve zvyku chodit na shromáždění v synagógách, a s určitostí víme, že se zde odehrávala i podstatná část Pavlovy kazatelské a vyučovací činnosti.³⁵ Jakubův odkaz na čtení Mojžíšova zákona v synagógách jednotlivých měst nám dává dobrý podklad pro názor, že když v předcházejícím verši vyjmenovává určité věci, kterých je třeba se varovat, má na mysli zákazy z mojžíšského Zákona, které se rovněž týkaly pohanů, jež v dávných dobách přebývali mezi Židy. Jak jsme si mohli povšimnout, Jakub ve své řeči nejenom vyjmenovává *ty samé věci, které nacházíme ve 3. Mojžíšově, ale dokonce zachovává i pořadí, v němž jsou v ní uvedeny*: modlářství, krev, maso ze zardoušeného (a proto nevykrváčeného) zvířete a sexuální nemravnost. Toto byly věci, kterých se křesťané z pohanů podle Jakubova doporučení měli zdržovat, a zřetelným důvodem pro jeho doporučení byla tehdy zcela běžná situace, během níž se na křesťanských shromážděních společně setkávali křesťané z pohanů i Židů. Jakub usiloval o to, aby původem různorodý sbor zachovával při uctívání pokoj a jednotu. Proto když křesťany z pohanů vybízí, aby se „zdržovali krve“, nevydává tím žádný univerzální zákon, ale uvažuje v kontextu zcela specifické situace a chce, aby křesťané z pohanů přestali *jíst* krev, protože něco takového je pro Židy odporné. Jestliže se někdo na tomto základě snaží dovozovat více, a připisuje krvi *samotné* jakýsi „posvátný“ status, pak vyjímá celou záležitost z jejího biblického a historického kontextu a vkládá do ní význam, který v ní ve skutečnosti nelze nalézt.³⁶

Stojí rovněž za povšimnutí, že Jakub do svého seznamu nezahrnul vraždu nebo krádež, protože tyto přečiny již byly v obecném povědomí jak Židů, tak i pohanů, chápány jako odsouzenihodné. Na rozdíl od Židů pohané ale schvalovali modlářství, jedli krev i maso z nevykrváčeného zvířete, a neodsuzovali sexuální nemravnost – s místy uctívání například spojovali chámovou prostitucí. Doporučení se tak vztahovala na oblasti, ve kterých by pohanské praktiky mohly Židy nejvíce pohoršovat, a mít za následek neshody a roztržky.³⁷ a protože mojžíšský Zákon pro zachování pokoje mezi cizími usedlíky a Židy *nevyžadoval* obřizku, ani Jakub ji v požadavcích neuvádí.

Dopis, který byl na základě Jakubových slov odeslán, byl adresován výslovně křesťanům z *pohanů*, lidem „z národů“, kteří žili v Antiochii, Sýrii a Kylikii (v oblastech na sever od Izraele),

³⁴ *Srovnej Skutky 13:44–48; 14:1; 17:1–5, 10–12, 15–17; 18:4.*

³⁵ *Srovnej Skutky 18:1–4, 24–28.*

³⁶ *Skutky 15:29. Zde opět platí, že když někdo chápe výraz ‚získat z krve‘ v absolutním smyslu jako druh všeobecného zákazu, bude to znamenat, že nemůže podstoupit jakékoli krevní testy, nemůže být operován, pokud se nejedná o operaci, jež nekrváčí, a i v dalších ohledech se musí všemi způsoby ‚zdržovat krve‘. Z kontextu však nevyplývá, že by se jednalo o takový obecný zákaz, ale že se tento příkaz konkrétně týkal skutečného jedení krve.*

³⁷ *Už Strážná věž z 15. dubna 1909 připustila o záměru tohoto dopisu (strana 117): ‚Věci zde doporučované byly nezbytné pro udržení přátelství ‚těla‘ složeného z Židů i pohanů s ohledem na jejich odlišnosti ve vzdělání a v citech.‘*

a jeho účelem bylo reagovat na zcela konkrétní problém, totiž na pokus přimět věřící lidi z pohanů, aby „zachovávali mojžíšský Zákon“.³⁸ a jak jsme viděli, zaměřil se na oblasti, které se mohly nejpravděpodobněji stát příčinou sváru mezi křesťany ze Židů a křesťany z pohanů. Později ještě zřetelněji uvidíme, že nic v obsahu dopisu nesvědčí o tom, že se měl stát novým „Zákonem“, v němž by ony čtyři zakázané věci vytvářely „Quadrilog“, který by nahradil „Dekalog“ neboli původních deset přikázání mojžíšského Zákona. Jednalo se o konkrétní radu v konkrétní historické situaci.

ZVÝHODŇOVÁNÍ NĚKTERÝCH

Z pohledu člena vedoucího sboru jsem měl mnohdy pocit, že při uplatňování nauk dochází k určité míře diskriminace, a že jsou upřednostňováni lidé pracující v odborných profesích. Učitelům bylo povoleno, aby učili evoluci. Měli tak činit z „výhradně objektivního stanoviska“, a pokud možno předem vysvětlit, že oni mají jiný názor.³⁹ Jak jsme viděli, právníci se mohou účastnit práce ve volebních střediscích. Nejnápadnější ale je to, že lékaři mohou nejenom být členy zdravotnických organizací, které schvalují takové postupy, jakými jsou transfúze krve a potraty, ale je jim dokonce umožněno, aby sami prováděli transfúze v případě pacienta, který není svědkem, a který si ji vyžádá.⁴⁰ To je zdůvodněno tím, že mojžíšský Zákon povoloval, aby izraelité prodávali maso z nevykrváčených zvířat cizincům!⁴¹ Krev těchto zvířat ale stále ještě byla v jejich tělech, nebyla odebrána a uskladněna – na rozdíl od procesu, který předchází transfúzi, a který organizace odsuzuje jako výraz pohrdání Božím zákonem.⁴² Všechno naléhavé vybízení k „hluboké úctě k posvátnosti krve“, všechna varování o tom, že zneužití krve s sebou nese vinu krve, všechny argumenty, kterými se odsuzuje skladování krve jako projev pohrdání Božím zákonem, to všechno najednou neplatí, jedná-li se o chirurga, který je zároveň svědkem Jehovovým.⁴³

³⁸ Skutky 15:5, 23–29.

³⁹ *Toto téma se rozebírá v navrhovaných Směrnících pro odpovědi na dotazy pod heslem „Škola, světové vzdělání“.*

⁴⁰ Viz **Strážná věž** z 15. listopadu 1964, strany 682, 683 (česky nevyšlo, pozn. překl.); také **Strážná věž** z 1. dubna 1975, strany 215, 216 (česky 1. července 1976) o poskytování krve k transfúzím. V revidovaných **Směrnících pro odpovědi na dotazy** (tak, jak jsem je odevzdal) se praví, že lékař nebo sestra mohou podat takovou transfúzi, pokud jim to „nařídí nadřízený“.

⁴¹ 5. Mojžíšova 14:21.

⁴² Za zmínku stojí, že stejná **Strážná věž** z 15. listopadu 1964 (česky nevyšlo, pozn. překl.) ponechává na svědomí křesťana, jestli bude v potravinách nebo řeznictví prodávat krvavá jelita „osobám ze světa“. Zdá se, že když se pisatel rozhodl postupovat takto shovívavě v případě praktikujících lékařů, cítil se též povinován zmínit se o prodávacích potravin a o řeznících. Ale opět se zde nejedná o prodej masa z nevykrváčeného zvířete, ale o prodej výrobku vzniklého pomocí sběru, skladování a zpracování krve – což politika Strážné věže jinde odsuzuje.

⁴³ *Ve Spojených státech se lékaři a právníci z řad svědků každoročně scházejí, aby prodiskutovali záležitosti jako např. „zachování tajemství a výsady“ v jejich vztahu k ostatním svědkům. Pochybují, že by jiní svědkové pracující v zaměstnáních těšících se menší vážnosti mohli pořádat podobné schůzky, aniž by organizace byla pohoršena a odrazovala je od toho.*

Upřímně řečeno, a aniž bych se přitom chtěl někoho dotknout, když se znovu probírám tím množstvím výnosů, nařízení, předpisů, praktik a formalistických rozborů, o kterých je tato kapitola, nezbyvá mi, než se vyjádřit v tom smyslu, že pokud by člověk ve svém každodenním životě uvažoval v duchu, v němž se nesou vydaná rozhodnutí, lidé kolem něj by si snadno mohli myslet, že se zbláznil.

PROČ TO LIDÉ PŘIJÍMAJÍ?

Apoštol Pavel mluvil o těch, kdo v jeho době „chtějí být pod zákonem“. (Galaťanům 4:21) a to se až dodnes nezměnilo. V Pavlových dnech někteří křesťané ze Židů prosazovali obřízku a dodržování zákona. Dnes už nikdo nepožaduje, aby se křesťané podrobili mojžíšskému Zákonu. Ale tím, že určití lidé prosazují formalistický přístup ke křesťanství, vytvářejí z něj řadu zákonitých ustanovení neboli soustavu pravidel, která je třeba dodržovat. Vytvářejí svět otrockých pravidel a tradičních postupů, kterými řídí vztah lidí k Bohu.

Ale proč se lidé tomuto nátlaku podřizují? Co způsobuje, že se vzdávají drahocenné svobody činit rozhodnutí podle vlastního svědomí, a to dokonce i v těch nejintimnějších oblastech života? Co způsobuje, že jsou ochotni podřídít se názorům a nařízením nedokonalých lidí, ačkoli tím dávají v sázku své zaměstnání, svobodu, manželství, a nakonec i život, ať již vlastní nebo těch nejbližších?

Svoji roli zde sehrává řada faktorů. Rodina nebo nejbližší okolí mohou vykonávat silný nátlak, a podřídít se mu znamená vyhnout se neshodám a konfliktům. U někoho může jít o celkový, ochromující strach z toho, že pokud se ocitne mimo organizační „archu“, bude Bohem zarvržen a posléze zničen. Ale jeden z důvodů je ještě významnější, a často je jádrem celého problému.

Většina lidí ráda žije v černobílém světě, ve kterém za ně druzí rozhodnou, co je správné, a co je špatné. Rozhodovat se na základě vlastního svědomí může být hodně složité, a někdy až bolestné. Proto se mnozí raději ani nesnaží, a dávají přednost tomu, aby jim někdo jiný řekl, co mají dělat. Aby někdo jiný byl jejich svědomím. Tento myšlenkový postoj umožnil, že se Ježíš narodil do systému, v němž dominovali rabíni a jejich tradiční rozhodnutí. Místo aby se lidé rozhodovali na základě Božího slova a vlastního svědomí, platilo: „Zeptej se rabína.“ a mezi svědky Jehovovými bezesporu platí: „Zeptej se, co na to říká organizace“, nebo ještě jednodušeji: „Zeptej se v Brooklynu.“

Dalším důvodem je mnohdy jenom těžko postřehnutelná rafinovanost, se kterou jsou tyto právní rozборы a výklady předkládány a prosazovány. Náboženská horlivost, se kterou se klade důraz na zákony a náboženský formalismus, je zároveň doplňována mnoha spekulativními detaily a záluďnou sofistikou – uvažováním, které je sice klamné, ale může budit dojem hodnověrnosti a někdy až duchaplné inspirace. Leckdy je třeba věnovat značné úsilí tomu, aby člověk rozpoznal, o jaký klam se vlastně jedná, a lidé často takové úsilí nejsou ochotni nebo schopni vynaložit.

Uvažujme o dvou příkladech z rabínského prostředí. „Učitelé zákona“ kdysi usilovali o to, aby co nejpodrobněji vyložili příkaz ze 2. Mojžíšovy 16:29 („Ať nikdo sedmý den nevychází ze svého místa“). Rozhodli proto, že o sabatním dnu člověk může od okraje města nebo vesnice ujít pouze určitou vzdálenost (o něco méně než 915 metrů). Tato vzdálenost byla nazývána „sabatním dnem cesty“ (tento výraz se používal v Ježíšových dnech; srovnej

Skutky 1:12). Nicméně, existoval způsob, jak ujít daleko více, a rabíni mu dali své pozhnání. O co šlo?

Člověk si ve skutečnosti den před sabatem mohl vytvořit druhé bydliště tak, že kdekoli od svého domu, ale stále ještě v dosahu 915 metrů, zanechal zásoby, které mu poskytlý potravu alespoň na dvě jídla. To mu umožnilo, aby o sabatu cestoval nejprve ke svému druhému bydlišti, a odtud dalších asi 915 metrů tam, kam potřeboval.

Podobně bylo „nastaveno“ i přikázání z Jeremjáše 17:22, které nedovoluje „v sabatním dnu ... vynášet žádný náklad ze svých domovů“. Učitelé zákona usoudili, že nic v tomto příkazu nebrání tomu, aby věci byly přenášeny z jedné části domu do druhé části domu, a to ani tehdy, když dům byl obýván více než jednou rodinou. Rozhodli proto, že lidé, kteří žijí v domech soustředěných kolem určitého místa, například společného nádvoří, mohou vytvořit pro celou skupinu domů obecný, přikázáním povolený vstup tím, že u vchodu do nádvoří vztyčí veřeje dveří, a nahoře je spojí trámem. V tom okamžiku se mohlo na všechny domy pohlížet jako na jedno místo k bydlení, a nic již nebránilo tomu, aby se věci mohly přenášet z jednoho domu do druhého, a to bez porušení zákona.⁴⁴

Porovnejme nyní tuto metodu uvažování a právnických kliček se způsobem, který Strážná věž používá, když v praxi uplatňuje svá nařízení, která se týkají určitých aspektů lékařské praxe. „Otázky čtenářů“ ve *Strážné věži* z 1. března 1989 (česky 20/1989, samizdat) rozebíraly metodu, při které se pacientovi před operací odebere krev, uskladní se, a opět se při operaci nebo po ní použije. Závěr je kategorický: Svědkové Jehovovi tuto metodu NEPŘIJÍMAJÍ. Proč? Je uveden text z 5. Mojžíšovy 12:24, podle kterého musí být krev zabitého zvířete vylita na zem. Z blíže neuvedeného důvodu je tento text chápán jako analogie výše popsaného lékařského postupu, při kterém se živému člověku odebere a potom uskladní jeho vlastní krev.

Článek poté ale pokračuje rozbořem jiné metody, kdy během operace je pacientova krev kvůli okysličování vedena do mimotělního krevního oběhu, nebo je použit přístroj pro hemodialýzu (umělá ledvina) filtrující krev a pak je přivedena zpět do pacientova těla. Čtenáři se v článku dozvídají, že na rozdíl od první metody, je tento způsob zacházení s krví pro křesťana přijatelný. Proč? Protože křesťan tento proces může pokládat „za **prodloužení svého oběhového systému**, aby krev mohla projít umělým orgánem“, a může na tuto metodu nahlížet tak, že „krev v tomto **uzavřeném okruhu** je stále součástí jeho těla, a proto nemusí být ‚vylita‘“.

Jak odlišné je toto umělé „prodloužení“ oběhového systému od právního formalismu rabínů, které umožňovalo „prodloužení“ sabatního dne cesty tím, že se uměle vytvořilo nové místo bydliště? Nebo jak se od dávného legalismu, podle kterého se formálním vztyčením dvou zárubní překlenutých trámů vytvořil „uzavřený okruh“ několika domů, odlišuje to, že krev je formálně stále chápána jako součást „uzavřeného okruhu“? Je patrné, že ten samý druh chytřáckého uvažování a právně-formalistického používání zvláštních detailů, který se hodil v době minulé, se hodí i dnes.

Ve svém srdci mnozí svědkové cítí, že metoda skladování vlastní krve není proti Bibli o nic více než metoda, při níž se používá mimotělní krevní oběh nebo přístroj pro dialýzu. Nikdo jim ale nedovolí, aby se řídili svým vlastním svědomím. V sázce může být život, ale formalistické uvažování a výklad Strážné věže je závazný, protože se jedná o součást „důležitých sbírek teokratického zákona“. A kdo neposlechne, riskuje, že bude vyloučen.

⁴⁴ Viz *Judaism (Judaismus)*, sv. II, George Foot Moore, Cambridge, Harvard University Press, 1954, strany 31, 32.

SLABOST ZÁKONA A SÍLA LÁSKY

Zákon často vytváří zdání vnější konformity, která zakrývá, čím jsou lidé uvnitř. V Ježíšových dnech umožňovala náboženským vůdcům, aby tím, že úzkostlivě „žili podle pravidel“, „navenek před lidmi vypadali jako dobří a čestní muži“. Ale „uvnitř byli plní pokrytectví a bezzákonosti“.⁴⁵ To samé platí pro naši dobu.

Zákon má pak nejmenší účinek tehdy, když se zabývá oblastmi, které jsou nejbližší lidskému srdci. Zákon může označit a potrestat zloděje. Ale již nestačí na chamtivého člověka, který zákon dodržuje, přičemž ale svojí chamtivostí a lakotou způsobuje utrpení druhých. Vrah může být zákonem odsouzen a dokonce usmrcen. Ale zákon již nic nezmůže proti člověku, který nenávidí, žárlí, závidí, je zahořklý, plný zloby a chce se mstít – zejména když je ten člověk dostatečně chytrý na to, aby tak učinil „zákonnými“ prostředky. Znáám takové muže, a někteří z nich zastávají vysoká postavení.

Můžeme si povšimnout nápadného rozdílu mezi přístupem, který druhé ovládá prostřednictvím kladení důrazu na vnější dodržování příkazů, pravidel a nařízení, a přístupem, který používá apoštol Pavel, když druhé vybízí, aby přestali jednat špatně. Pavel se neustále odvolává na lásku, ne na zákon. V dopise Římanům se vyjadřuje takto:

Nebudte nikomu dlužni ani jedinou věc kromě toho, abyste jeden druhého milovali; neboť kdo miluje svého bližního, naplnil zákon. Vždyť [sbírka zákona]: „Nedopustíš se cizoložství, nezavraždíš, nebudeš krást, nebudeš chtivý“ a jakékoli jiné přikázání, které existuje, je shrnuto v tomto slově, totiž: „Budeš milovat svého bližního jako sám sebe.“ Láska nepůsobí bližnímu zlo; proto je láska naplněním zákona.⁴⁶

Pavel byl zosobněním tohoto přístupu zvláště tehdy, když musel řešit problémy. Jedním ze známých příkladů se stala otázka konzumace masa, které bylo obětováno modlám (jednalo se o jednu ze čtyř věcí uvedených ve Skutcích 15. kapitole). V Korintu někteří křesťané dokonce chodili do pohanských chrámů, kde maso bylo nejprve obětováno, a potom uvařeno a podáváno ve zvláštních, k tomu určených místnostech v prostorách chrámu. Takové jednání bylo v očích některých křesťanů – zejména těch židovského původu – srovnatelné s tím, jak by se dnes svědkové Jehovovi dívali na někoho z jejich středu, kdo by se v římsko-katolické katedrále svatého Patrika v New Yorku účastnil jídla, které by předtím požehnal kněz, který tam slouží, přičemž by zisk šel na účet katolické církve. Zatímco lze teoreticky srovnat, jak by dnes křesťané na věc nahlíželi, v prvním století šlo o daleko závažnější problém. Jak se Pavel k této otázce postavil?

Hrozil křesťanům, kteří jedli maso obětované modlám, právními výbory a možným vyloučením? Odvolával se na zákon nebo soustavu pravidel, když chtěl tento zvyk potlačit? Naopak, ukázal, že jednání *samo o sobě* nebylo nijak odsouzeníhodné. Ale jeho důsledky mohly být velmi nežádoucí, dokonce tragické. Pavel založil svoji radu na lásce, nikoli zákonu, a napsal:

⁴⁵ *Matouš 23:27, 28, JB.*

⁴⁶ *Římanům 13:8–10, NW.*

Je snadné, abychom si mysleli, že v problémech jako je tento, „máme jasno“, ale měli bychom mít na paměti, že zatímco toto „jasno“ člověku může dodávat zdání důležitosti, je to jenom a pouze láska, která způsobuje, že roste do opravdové velikosti. Ačkoli si totiž někdo myslí, že „zná“, je docela dobře možné, že nemá ani potuchy o věcech, které by opravdu znát měl. Ale jestliže miluje Boha, pak je to člověk, jenž je Bohem poznán.

V záležitosti jedení masa obětovaného modlám jsme si jisti, že žádná modla ve skutečnosti neexistuje, a že je jenom jeden Bůh. ... Ale poznání, které máme, s námi nesdílí všichni lidé. Někteří, až dosud zvyklí na modly, se účastní jídla, a dívají se na ně jakoby bylo opravdu obětováno bohu, a jejich křehké svědomí je tím zraňováno. ... Musíte si dávat pozor, aby vaše svoboda jíst takové jídlo nebyla žádným způsobem překážkou tomu, jehož víra není tak pevná jako vaše. Dejme tomu, že ty, který máš poznání Boha, bys byl spatřen, jak v pohanském chrámu jíš maso obětované modlám. Nebylo by to povzbuzením pro toho, kdo má křehké svědomí, aby učinil totéž? Určitě si nepřejíš, aby jsi svým větším poznáním přivedl svého slabšího bratra, za kterého Kristus zemřel, do duchovní záhuby? A když takto hřešíš [to jest, zneužíváním křesťanské svobody] a poskozuješ slabé svědomí svých bratrů, ve skutečnosti hřešíš proti Kristu.⁴⁷

Z hlediska zákona a jeho porušení tedy nezáleželo na tom, zda někdo maso jedl nebo ne. Na čem ale záleželo, byla láska a starost, aby slabší bratr, „za kterého Kristus zemřel“, nebyl přiveden ke klopýtání – k danému problému to byl opravdu mnohem velkorysejší přístup, který zároveň umožňoval, aby křesťan ukázal, co se opravdu skrývá v jeho srdci. A to znamenalo daleko více, než se prostě podřídit nějakému příkazu.

Rada, kterou apoštol Pavel v tomto případě poskytl, zároveň zřetelně ukazuje, že na rozhodnutí apoštolů a starších mužů v Jeruzalémě (jak je zaznamenáno ve Skutcích 15. kapitole) nepohlížel jako na „zákon“. Pokud by se opravdu jednalo o „zákon“, Pavel by nikdy nemohl napsat to, co napsal Korint'ánům, a jednoznačně se v dopise vyjádřit, že jíst maso obětované modlám je otázka svědomí, ve které rozhoduje to, zda druhé přivádíme ke klopýtání, nebo ne. Jestliže někdo chápe dopis ze Skutků 15. kapitoly jako zákon, a na tomto základě tvrdí, že v něm obsažená zmínka o krvi naznačuje, že křesťané stále zůstávají pod nařízením mojžíšského Zákona ohledně krve, pak to znamená, že vůbec nebere na vědomí výroky apoštola Pavla. Ten v záležitosti „masa obětovaného modlám“, která logicky souvisí s výnosem jeruzalémského sněmu, jasně ukazuje, že uvažování člověka, který jeruzalémský dopis chápe z hlediska závazného nařízení, nemá žádnou platnost.⁴⁸ Kdyby nemohlo dojít ke klopýtání, pak by nikdo nemohl oprávněně soudit Pavla nebo jiného křesťana za to, že jí maso obětované modlám. Neboli, Pavlovými slovy:

Vždyť proč by měla být má svoboda souzena svědomím někoho jiného? Jestliže se účastním s díky, proč se má o mně mluvit utraženě kvůli tomu, za co vzdávám díky?⁴⁹

⁴⁷ 1. Korint'ánům 8:1–12, **PME**.

⁴⁸ *Vzhledem k sexuální nemravnosti (nebo „smilstvu“ podle jiných překladů), jež je v dopise z Jeruzaléma také zmíněna, to apoštol nikde neprezentuje jako záležitost, jež může být dobrá nebo špatná, podle toho, jestli působí klopýtání. Zjevně to považoval za záležitost bez ospravedlňujících faktorů. Přesto se zde neuvádí, že by právní výnosy byly pro křesťana nezbytné, aby se vyhnul sexuální nemravnosti. Jak vysvětluje Pavel v 1. Korint'ánům 6:13–19, osoba vedená zákonem lásky zjistí, že není možno takto zhřešit, protože by zneužila tělo, jež spojila s Kristem. (viz též 1. Tesaloničanům 4:3–6)*

⁴⁹ 1. Korint'ánům 10:29, **NW**.

Křesťanská svoboda by nikdy neměla vést k tomu, že se staneme necitlivými ke svědomí a pochybám druhých. Na druhé straně, nikdo nemá právo vnucovat druhým své vlastní svědomí, a tak omezovat Kristovu svobodu, ze které se oni těší. Žádná skupina nebo vybraný okruh mužů, kteří vystupují v roli samozvaných vykonavatelů apoštolské autority, nedisponuje právem uvalit svoje kolektivní svědomí na ostatní, a pak na tomto základě vynášet soudy a nařízení.

V předcházející kapitole jsme rozebírali rozdíl mezi zákony a zásadami. Zákony vykonávají moc na základě jejich vynucování autoritou, zásady působí skrze principy, které jsou v nich obsaženy. Ježíš často vyučoval prostřednictvím podobenství – příběhů, které nerozebíraly žádné zákony, ale zanechávaly v myslích posluchačů životně důležitá poučení a zásady. Podobenství o marnotratném synu nekončilo vydáním *zákona*, podle kterého by každý musel přijmout zpět své prostopášné děti, uspořádat pro ně hostinu a podobně. Namísto toho zdůrazňuje *ducha* lásky a velkorysý, milosrdný přístup. V Písmu nacházíme spojování mnoha různých metod. Pravda, jsou zde jasné příkazy a zákazy, ale také zde nacházíme příběhy, které ukazují schválený *způsob života* (žít v lásce, zachovávat pokojné vztahy s ostatními) a najdeme zde i odpovědi na konkrétní a aktuální otázky. Jako příklad uveďme apoštola Pavla, který poskytuje odpověď na celou řadu dobových sporů. Když tak činí, jeho cílem evidentně není vyhlásit nový *zákon*, ale dát zdravou duchovní radu, určenou pro vyřešení diskutovaného problému.

JAK OPRAVDOVÁ JE DOSAŽENÁ JEDNOTA?

Je pravdou, že ustanovením právní kontroly nad ostatními můžeme dosáhnout určité jednoty a pořádku. Ale je to opravdová jednota a pořádek? Nebo se jedná o jednotu a pořádek, které jsou založeny na ztrátě vlastní osobnosti a podrobení se? Proto vzniká otázka, zda tím, že v našem osobním životě odmítneme kontrolu vybrané skupiny mužů, kterou nad námi vykonávají prostřednictvím svých zákonických výkladů, budeme působit proti pravé jednotě a pevným svazkům. Znamená to, že se každý najednou rozeběhne svým vlastním směrem, a stane se nezávislým, svéhlavým a samolibým? Nemusí se to stát, a *nemělo* by se to stát – pokud každý opravdu přijme vedení Toho, kdo mu opravdovou svobodu chce poskytnout.

Stejně jako nikdo nemůže milovat neviditelného Boha, a přitom nenávidět svého bližního, tak nikdo nemůže žít s neviditelným Božím synem, a zároveň v rozepřích nebo odděleně od těch, kteří rovněž patří Kristu a uznávají jeho vedení.⁵⁰ Podle Písma to není příslušnost k organizaci, ale láska, která je „dokonalým poutem jednoty“, protože láska je shovívavá, laskavá, nežárlí, nevychloubá se, nenadýmá se nebo nehledá svoje vlastní zájmy, ale vyhledává dobro pro ostatní.⁵¹

Láska lidí násilím nenutí, aby ve vztahu setrvali, ale její vřelostí jsou k sobě přitahováni. Jakákoli forma křesťanské jednoty, která není založena na lásce, je předstíraná, má daleko k opravdovosti, a je možné ji udržovat pouze uplatňováním nekřesťanských prostředků.

⁵⁰ 1. Jana 4:20; 1. Korint'anům 12:12–26; Efezanům 4:15, 16.

⁵¹ Kolosanům 3:14; 1. Korint'anům 13:4–7.

POŽEHNÁNÍ KŘEŠŤANSKÉ SVOBODY

Mezi svědky Jehovovými dnes vládne neuvěřitelně spleť soubor pravidel, který jim v celé řadě oblastí života a chování bere svobodu rozhodovat se na základě vlastního svědomí a činí z nich nevolníky, kteří jsou závislí na církevních rozhodnutích soudního tribunálu tvořeného skupinou několika omylných mužů.⁵² Jako bývalý podílík na těchto rozhodnutích a člen tohoto tribunálu jsem přesvědčen, že kořen zla všech současných problémů spočívá v tom, že jsme opomněli uznat pravdu, podle které jako křesťané již nejsme pod zákonem, ale že jsme Kristovým prostřednictvím přešli pod Boží nezaslouženou laskavost. Skrze Božího syna se můžeme těšit ze svobody, oprostění od pout zákonictví, a radovat se ve spravedlnosti, která není výsledkem dodržování pravidel, ale je založena na víře a lásce.

Neschopnost rozlišit toto Boží opatření, pochyby, že je vůbec možné, aby neviditelná duchovní osoba vhodně a účinně vedla a řídila své následovníky na zemi, aniž by k tomu potřebovala vysoce organizované, viditelně uspořádané ústředí výkonné moci, které by zároveň sloužilo jako církevní soud, a neochota uvěřit tomu, že lidé mohou být uchráněni toho, aby jednali špatně, aniž by k tomu potřebovali ochrannou „zed“ tvořenou zákony, pravidly a výnosy – to jsou příčiny, proč tak mnoho lidí – možná většina z nich – je vyděšena myšlenkou, že není nutné být pod zákonem, a že je možné ho odmítnout, nejenom jako zcela nepraktický, ale také jako nebezpečný, zhoubný a podněcující nemravnost. To jsou důvody, proč jsou snadno zvikláni a přesvědčeni dokazováním těch, kteří touží po zavedení a vynucování – abychom použili slova Strážné věže – „právního systému kontroly“, který je „vymahatelný“ lidskými činiteli na základě náboženského soudního uspořádání.

Boží svatý duch, který je poskytován prostřednictvím Ježíše Krista, je silou nadřazenou zákonu motivující křesťana k tomu, aby miloval Boha a svého bližního. Proto mohl apoštol říci:

„Ale jestliže vás vede Duch, nejste pod zákonem ... ovocem Ducha je láska, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrota, věrnost, mírnost a sebeovládání. Proti takovým věcem **není zákon**.“⁵³

Velikost křesťanské svobody spočívá právě ve vědomí toho, že zcela svobodně a upřímně v našem jednání zrcadlíme tyto Boží vlastnosti, a že žádní náboženští představitelé nemají právo vložit se do našeho života, a překazit nám způsob, kterým vyjadřujeme svoji lásku, laskavost, mírnost nebo další vlastnosti Ducha. Můžeme tak jednat, a přitom nemít strach, protože víme, že „není zákon“, není žádná soustava pravidel, která by nás omezovala konat to, o čem jsme v hloubi našeho srdce přesvědčeni, že je správné, dobré, laskavé a milující a schválené Bohem – třebaže s tím někteří lidé nebudou souhlasit.

Skutečnost, že nejsme pod zákonem, ale pod Boží nezaslouženou laskavostí, tak jistě žádným způsobem nezmenšuje náš smysl pro odpovědnost, kterou máme jako Kristem osvobození lidé. Naopak, máme větší odpovědnost. Víme totiž, že musíme „mluvit a chovat se jako lidé, kteří budou souzeni [ne nějakým kodexem zákona nebo lidmi předepsanou soustavou pravidel,

⁵² *Ve svém dopise datovaném 29. dubna 1987 poukazuje právník Strážné věže Leslie R. Long na právní výbor sboru jako na „církevní tribunál“. Pokud tento výraz lze použít na sborové úrovni, hodí se ještě více na nejvyšší úroveň, kde působí vedoucí sbor jako nejvyšší „církevní tribunál“.*

⁵³ *Galatanům 5:22, 23, NIV.*

ale] zákonem svobody, protože pro ty, kteří sami nebyli milosrdní, je připraven soud bez milosrdenství; ale milosrdní se soudu nemusí obávat“.⁵⁴ „Zákon svobody“ je ten samý zákon, o kterém se Jakub právě ve svém dopise zmínil jako o „svrchovaném zákonu“ nebo „nejvyšším zákonu“, totiž že „budeš milovat svého bližního jako sám sebe“.

Vědomí, že Otce potěší to, že žijeme náš život na základě lásky, a ne podle nějaké zákonnické „soustavy pravidel“, má na nás očišťující, povzbuzující účinek. Boží syn, který je naší Hlavou a Pánem, a který nás osvobozuje od dodržování zákona a od lidí, kteří tyto lidské, náboženské zákony vymýšlejí a vynucují, je pro nás zosobněním takové lásky. Nemusíme se proto zaměřovat na to, abychom se nazpaměť učili složitá organizační pravidla a postupy. Ve skutečnosti vůbec nemusíme uvažovat v pojmech zákona. Spíše se chceme zaměřit na Božího syna a na to, co jsme se od něj naučili z Božího slova, a co nejvěrněji žít náš život podle Ježíšova příkladu.

⁵⁴ *Jakub 2:12, 13, JB.*

X₁ PASTÝŘI STÁDA

Kdyby nějaký člověk měl sto ovcí a jedna z nich by zabloudila, nenechá těch devadesát devět na horách a nepůjde hledat tu bloudící? A když ji konečně najde, amen, říkám vám, že se z ní raduje více než z těch devadesáti devíti, které nezabloudily.

— *Matouš 18:12, 13, Nová Bible kralická.*

■ Když Ježíš mluvil o svých ovcích, vyjádřil přesvědčení, že „znají jeho hlas“, a dodal: „Ně-
koho cizího rozhodně nebudou následovat, ale uprchnou od něho, protože neznají hlas cizích.“¹
Protože čteme Bibli, zcela jistě poznáváme „hlas“ pravého Pastýře, a učíme se odlišovat ho od
ostatních hlasů, které nezní pravdivě. Jeho hlas dokonale odpovídá popisu, který o sobě dal
svým ovcím v tomto prohlášení:

Pojďte ke mně vy všichni, kteří se lopotíte a jste obtíženi, a chci vás občerstvit. Vezměte na sebe
mé jho a učte se ode mne, neboť jsem mírné povahy a ponížený v srdci a naleznete občerstvení
pro své duše. Vždyť mé jho je příjemné, a můj náklad je lehký.²

Dnes, stejně jako v minulosti, lidé na mnoha místech opouštějí náboženství, ke kterému
dlouhá léta patřili. Jednají tak právě proto, že v něm neslyší hlas dobrého Pastýře, neslyší hlas,
který by je občerstvoval a přinášel jim úlevu. Místo toho se do jejich uší zarývají pronikavé
výzvy o nutnosti naprosto se podřídít lidské autoritě. A tak „hlas“, který slyší, nijak nesouzní
s pokynem, který dal Ježíš svým učedníkům, když jim řekl:

Víte, že ve světě vládci panují nad svými poddanými, a význační muži mezi nimi jim dávají pocítit
váhu své autority; mezi vámi by to ale nemělo tak být.³

Nějakou dobu poté, co jsem napsal *Krizi svědomí*, mně jeden můj přítel půjčil dříve publi-
kovanou knihu s pozoruhodně stejným názvem: *Otázka svědomí*.⁴ Její autor, Charles Davis, se
narodil v Anglii do katolické rodiny. Píše, že v době jeho mládí,

... nárok římsko-katolické církve na to, že je jedinou pravou církví, byl považován za nenapadnu-
telnou skutečnost. Až do mé dospělosti pro mě katolická církev zůstávala nezpochybnitelnou
a neměnnou součástí každodenní reality; ovládala můj svět.

¹ *Jan 10:4, 5.*

² *Matouš 11:28–30.*

³ *Matouš 20:25, 26, NEB.*

⁴ *Když jsem psal svoji knihu, nevěděl jsem, že tato existuje, ale vážně jsem zvažoval použití stejného názvu.*

Od svých patnácti let měl za svůj životní cíl povolání ke kněžskému stavu. Ačkoli naše náboženské dědictví se zdálo být daleko od sebe – svědkové Jehovovi jsou co do počtu kapkou v širém moři katolictví – cítil jsem se s ním vzájemně spjat společnými zkušenostmi, protože jsem vzhledem k mému náboženství byl přesvědčen o tomtéž.

Charles Davis strávil jako kněz více než dvacet let svého života, a stal se předním britským katolickým teologem. Mnoho cestoval a přednášel jak v Británii, tak po celém světě. Pak, v roce 1966, se rozhodl opustit náboženství, do něhož se narodil. V mém a jeho životě je řada podobností. Nejvíce ale na mě zapůsobily důvody, které ho k tomuto zásadnímu kroku – opuštění věroučného systému a náboženské dráhy, kterou sledoval po celý svůj život – vedly. Tady jsem se k němu cítil nejbliže, a byl jsem hluboce pohnut. Napsal:

Zůstávám křesťanem, ale pochopil jsem, že církev je ve svém současném uspořádání překážkou v životech oddaných křesťanů, které znám a obdivuji. Není zdrojem hodnot, kterých si váží a prosazují. Naopak, žijí a pracují ve stálém napětí a opozici. ...

Pro mě je křesťanský závazek neoddělitelný od usilování o pravdu a o blaho lidí. Nic z toho ale v oficiální církvi nenacházím. Zato je zde na úkor pravdy starost o udržení a výkon moci, a já jsem neustále zarmucován jedním případem za druhým, v nichž je lidem ubližováno existencí neosobního a zotročujícího systému. Dále, nemyslím si, že nárok, který si církev osobuje jako instituce, spočívá na dostatečně biblicky nebo historicky podloženém základě.⁵

Co mě obdobně silně zasáhlo, nebylo poznání, že v organizaci Strážná věž existují *omyly*, protože jsem si uvědomoval, že sám nedokonalý, nemohu očekávat dokonalost. Byl jsem ale hluboce zneklidněn *duchem*, který tam panoval. Viděl jsem podobnou „starost o udržení a výkon moci na úkor pravdy“, a z toho plynoucích případů, „v nichž je lidem ubližováno existencí neosobního a zotročujícího systému“. Starost o moc jasně zastínila zájem o lidi.

Ve Spojených státech a jinde na světě je mezi svědky Jehovovými mnoho, mnoho lidí, ke kterým cítím vřelou náklonnost. Mohu čestně prohlásit, že mezi lidmi, které obdivuji, jsou i ti, kteří jsou stále ve spojení s organizací. Ale obdivuji je proto, jakými jsou *lidmi* – protože jsem přesvědčen, že jsou takovými *ne v důsledku* působení organizace, ke které patří, ale v mnoha ohledech, *navzdory tomu*, že v ní jsou. Vlastnosti a duch, který vyzařují, nejsou odrazem toho, co se jim dostává od oficiální organizace. Jak to napsal Charles Davis: „Není *zdrojem* hodnot, kterých si váží a prosazují“, když jednají s ostatními. A jejich svědomité úsilí držet se biblických zásad a ztělesňovat křesťanské vlastnosti v nich právě z tohoto důvodu často vytváří vnitřní napětí. Jsem přesvědčen, že musí pociťovat nepříjemný pocit ohrožení, kdykoli se vyjadřují k určitým věcem.

JAKÁ PASTÝŘSKÁ PRÁCE?

Starší a ostatní muži, kteří ve společenství svědků zastávají odpovědná postavení, jsou vybízeni, aby byli jako pastýři popsaní v Ježíšově podobenství, které jsem citoval na úvod kapitoly. Toto podobenství vykresluje nádherný obraz, podle kterého pastýř má velkou starost o každou

⁵ Charles Davis, *a Question of Conscience (Otázka svědomí)*, Londýn: Hodder and Stoughton, 1967, strana 16.

ovci a nenahlíží na žádnou z nich jako na pouhý kus ve stádu, číslo v řadě, ale vidí v nich jednotlivé bytosti, které potřebují jeho pomoc, péči a ochranu. Ježíšovo podobenství je v ostrém protikladu ke slovům, jimiž Ezekiel káral náboženské pastýře v jeho době:

Unavené jste nedodali odvahy, nemocnou jste neošetřili, zraněnou neobvázali, zatoulanou nepřivedli zpátky, ztracenou nehledali; a dokonce i silnou jste surově poháněli.⁶

Nepochybují, že většina starších mezi svědky věří, že jsou – nebo jistě si přejí být – jako Ježíšem popsání pastýři. Ale domnívám se, že důkazy naneštěstí dosvědčují, že dochází k celé řadě případů, kdy organizační postupy vytvářejí okolnosti, které jsou popsány Ezekielem. Okolnosti, ve kterých pastýři ovce neustále k něčemu nutí, a v nichž jsou dokonce i ty silné z nich poháněny ke stále rychlejšímu tempu, zatímco pastýři tráví jenom velmi, velmi málo času pomocí unaveným, nemocným, poraněným, zatoulaným a ztraceným. Je smutnou pravdou, že v jednom sboru za druhým zvěstovatelé zjišťují, že v dobách těžkostí, nemoci, deprese nebo zklamání jim starší věnují zanedbatelně málo času, protože jejich čas je převážně věnován tomu, aby sbor donutili ke stále větší kazatelské službě. Starší jsou „příliš zaneprázdnění“, když mají druhé povzbudit a posílit, zatímco jsou rychle hotovi k vyšetřování, jestliže vyniklo podezření z nesprávného chování, a tomuto vyšetřování a následnému rokování o přestupku jsou pak najednou ochotni věnovat celou řadu hodin, kterých se jim předtím nedostávalo na pastýřskou práci.⁷

Organizace vede důkladné záznamy o lidech, kteří z ní jsou každý rok vyloučeni. Jenom v roce 1985 to bylo 36 638 členů; v roce 1986 37 426 členů.⁸ Není pochyb o tom, že značné procento těchto lidí se provinilo nekřesťanským chováním, které Pavel odsuzuje v 1. Korintřanům 5:9–13 – smilstvem, krádežemi, opilstvím a jinými nemravnými skutky.

Úsilí organizace o odstranění provinilců je na jednom z prvních míst jejího přístupu k hříchu. S tímto postupem se ale nápadně rozchází úsilí organizace, aby viníkům pomohla ke *vzpamatování a nápravě*. Kolik nutného času, někdy dny a týdny a měsíce, ne jenom několik hodin, a osobní pomoci se z její strany dostává těm, kteří potřebují znovu získat duchovní sílu a *uzdravit se*? V tomto ohledu již organizace žádné záznamy nevede, a pokud by tak dělala, mnoho by jich nebylo.

Mladí svědkové Jehovovi se do problémů dostávají velmi často, a v mnoha případech jsou „uzdravováni“ pouze a jedine předvoláním před právní výbor, po kterém mnohdy následuje vyloučení. Organizace právem uvádí konkrétní případy lidí „ze světa“, jako jsou narkomani, lidé násilné povahy nebo mravně slabí, kteří často opustili cestu zkázy proto, že je někdo oslovil v kazatelské službě. Jakmile se ale tito lidé nechají pokřtít, a čas s nimi strávený se již nemůže zaznamenat jako hodiny z kazatelské služby, ochota dále se jim věnovat nápadně klesá. Tak záznamy o těch, kteří byli ze světa přivedeni do organizace (a tím zvětšili statistickou velikost „stáda“) jsou podstatně lepší, než záznamy o pomoci těm, kteří ji potřebovali, aby zůstali duchovně silní, nebo o těch, kterým bylo třeba poskytnout podporu k uzdravení poté, co se dopustili přestupku.⁹

⁶ Ezekiel 34:4, **NEB**.

⁷ *Srovnej vybidky ve 2. Timoteovi 2:24–26; 1. Tesaloničanům 5:14, 15; 2. Tesaloničanům 3:13–15; Jakub 5:16, 19, 20.*

⁸ **Strážná věž** z 1. ledna 1986 (česky 1. srpna 1986, str. 9; a 10/1986, samizdat), strana 13; z 1. ledna 1987, strana 13 (česky nevyšlo, pozn. překl.).

⁹ „Koefficient obratu“ členů je neobvykle vysoký; každoročně jich mnoho odchází. Další údaje viz kniha **Krise svědomí**, strana 30.

Zaměření na početní růst je patrné z výroku v *Ročence* z roku 1980 (strana 11), podle kterého „pokud by nedocházelo k vyloučení, růst ve Spojených státech by [v roce 1979] byl namísto necelých 1,5 procenta téměř 3,5 procenta“. (To jinými slovy znamená, že v tom roce bylo vyloučeno kolem 2 procent svědků). Čemu se ale zdráháme uvěřit je to, že místo aby organizace vyjádřila lítost nad smutným osudem „ztracených ovcí“, zaměřuje se na *nízké procento zaznamenaného růstu!* Jak vzdálené je to obrazu pastýře z Ježíšova podobenství, který neváhal zanechat devadesát devět ovcí na horách, aby zachránil jednu jedinou, která se zatoulala.¹⁰

RYCHLÍ K VYŠETŘOVÁNÍ, POMALÍ K POMOCI

Vybavuji si jeden dopis, který přišel do vedoucího sboru. Napsala ho sestra, jejíž manžel byl pokřtěným svědkem, ale v době psaní již byl dva roky „nečinný“. Manželé spolu jeli na dovolenou do města, které je známé svými kasiny, a manžel strávil krátkou dobu hraním hazardních her. To se doneslo starším z jeho sboru a manžel byl předvolán před právní výbor, kde byl shledán „neklárným“ a vyloučen. V dopise vedoucímu sboru sestra píše, že její manžel nebyl „aktivním hazardním hráčem“ (ve dvou letech, které předcházely současné epizodě, hrál jenom jedenkrát) a přesto byl vyloučen. Srovnávala jeho vyloučení se svojí vlastní situací a uvedla, že se v minulosti dopustila manželské nevěry. Nejprve tím byla zděšena, a byla rozhodnuta čin neopakovat. Nicméně znovu selhala a pochopila, že potřebuje pomoc. Vyznala svůj hřích starším, kteří dospěli k závěru, že činila pokání a byla „pokárána“. Starší ji také řekli, že se s ní jednou za měsíc budou scházet, aby jí pomohli získat duchovní sílu. Když uplynulo půl roku, musela sama za staršími dojít a připomenout jim, co jí řekli. Bratr, se kterým mluvila, jí odpověděl, že všichni starší právě teď „mají mnoho práce“, ale že za ní někdo brzy zajde. Tak rychlost, se kterou se podnikají „právní kroky“, je v příkrém protikladu s liknavostí při poskytování pomoci. A tato skutečnost je v širokém měřítku prokazatelně pravdivá v jednom sboru za druhým.

Když Výbor služebního oddělení poslal tento dopis Služebnímu výboru vedoucího sboru, opatřil ho poznámkou, že „lidé jsou vylučováni za účast v hazardní hrách, ačkoli chybí důkaz, že by ve skutečnosti vykazovali chamtivost“. Další poznámka zněla takto: „Vzniká také otázka, proč je chamtivost používána jako důvod pro vyloučení pouze tehdy, jedná-li se o hazardní hry. Je mnoho jedinců, kteří jsou daleko chamtivější než je příležitostný hazardní hráč. ... Ale nikdy se nediskutuje o tom, zda tito lidé mají být označeni jako chamtivci, a zda by měli být předvoláni před právní výbor.“

Někteří starší zpytovali své svědomí ohledně toho, s jakou rychlostí se organizace ochotně angažuje v „policejním pátrání“, ale jak nedostatečná je v poskytování jakékoli dlouhodobé pomoci. Jeden bývalý starší, který byl svědkem přes 30 let, napsal 30. srpna 1988 do brooklynského ústředí. V dopise vyjádřil smutek nad tím, že dojem, který organizace vytváří o starších

¹⁰ Při „rozboru denního textu“ v brooklynské rodině betel měl komentář člen vedoucího sboru John Booth vzhledem k velkému množství lidí, kteří každoročně opouštějí organizaci (ne vždy kvůli vyloučení): „Nevadí to, protože se vždy najdou noví, kteří je každý rok nahradí.“ John Booth je ve skutečnosti laskavý člověk. Protože ho znám dobře, věřím, že jeho projev prostě odrážel postoj organizace. Postoj, který se za desítky let spojení s ní vryl do jeho uvažování: důležitý je vzrůst, početní vzrůst.

– pastýřích sboru, když je označuje jako zdroj „milující pomoci“ a „osvěžení“, jednoduše neodpovídá skutečnosti. Svůj názor doložil tímto konkrétním příkladem:

V době, kdy jsem sloužil jako starší ve sboru v městě Warenton ve Virginii, jsem šel s předsedajícím dozorcem vyšetřovat údajné indiskrétní jednání, které nám bylo telefonicky nahlášeno staršími sousedního sboru. Jednalo se o starší, nečinnou, ovdovělou sestru, která žila na území jiného sboru, než odkud pocházel telefonát. Aby si zajistila příjem, starala se o starou komatózní ženu.

Když jsme se dostali na místo, předsedající dozorce se sestry zeptal na údajný přestupek [obvinění se prokázalo jako zcela nepodložené]. Odpověděla: „Od smrti mého manžela uplynulo sedm let. Stala jsem se nečinnou, a léta jsem již nebyla na shromáždění. Přesto mě během této doby ne navštívil ani jeden starší. A přece: když jste zaslechli pomluvu, že jsem udělala něco špatného, okamžitě jste přiběhli, abyste mě vyloučili. Vám bratrům je těžké rozumět.

Po 24 letech služby, během kterých zastával různá odpovědná postavení, dotyčný bratr starší na své postavení kvůli tomuto převládajícímu přístupu organizace k lidem rezignoval. V dopise, kde své odstoupení oznamoval, zároveň vyjádřil naději, že se mu ze strany sboru dostane „lásky, péče a podpory, které budou napodobením toho, jak by jednal Kristus“. V listopadu 1987 došlo k setkání s krajským dozorcem, na kterém spolu hovořili o jeho rezignaci. Když o devět měsíců později bratr poslal dopis do Brooklynu, napsal v něm:

Od našeho setkání až do dnešního dne [do 25. srpna 1988] za námi nikdo z místních starších nepřišel, aby nám poskytl duchovní nebo jinou podporu. Nepřišel ani bratr W. Parker [krajský dozorce], když byl ve Warentonu na své další služební cestě.

Starší nenašli čas na to, aby jej za devět měsíců alespoň jednou navštívili, pomohli mu a povzbudili ho. Na konci této doby, během které ho doslova a do písmene nebrali na vědomí, mu zavolali a předvolali ho k právnímu výboru. Bratr nechtěl podstoupit citový stres, který nevyhnutelně takový výsledek doprovází, a rozhodl se napsat dopis, ve kterém oznámil své rozhodnutí vystoupit z organizace.

EXKOMUNIKACE – PODLE BIBLE, ALE NEBIBLICKY

Ani v nejmenším nemám v úmyslu naznačit, že lidé, o kterých nyní budu psát (například starší, o kterých se zmíním), nemají přirozený soucit a slitování. Jsem si zcela jistý, že u mnohých je tomu právě naopak.¹¹ Ale uvádím následující část proto, abych ukázal *účinky systému* a abych doložil, jak nešťastné, často až neuvěřitelné důsledky mohou nastat, když jednotliví lidé připustí, aby se náboženský systém zmocnil jejich svědomí, postupně ho zatvrdil a negativně působil i na jejich přirozené lidské citění. (Ale zároveň musím dodat, že je zcela nepochybné, že se v takovém prostředí vytvoří atmosféra, v níž se bude dařit lidem, kteří *mohou* mít sklony k ovládnání druhých, nebo neumí s druhými dostatečně soucítit, zatímco lidé se soucitnou pova-

¹¹ *Pocity vyjádřené starším, jehož dopis byl právě citován, ukazují, že mezi staršími svědků lze najít soucit.*

hou, kteří se odváží vyjádřit své pocity, se ocitnou v situaci, ve které snad budou muset čelit obviněním z nedostatku „věrnosti organizaci“.

Rovněž nezamýšlím, aby někdo mnou předložené informace pochopil tak, že mám námitky proti vyloučení provinilců ze sboru. Toto opatření je jednoznačně biblické, a chrání členy sboru proti zkaženosti a postupnému nahlodávání křesťanské víry a zásad. Problém spočívá v tom, že mnohokrát to, co je Písmem vyučováno, není v praxi uplatňováno.

Například slova apoštola Pavla z 1. Korint'anům 5. kapitoly jsou používána nebo spíše zneužívána k zákonickým postupům, které jsou v přímém protikladu k tomu, co v nich Pavel říká. Pavel v dopise do Korintu rozebíral *extrémní případ nemravnosti*, kterou sbor toleroval. (a která byla odsuzována i daleko povolnějšími pohanskými měřítky). Pavel varoval před nebezpečím, kterému se sbor svým přístupem vystavoval, a napsal:

V mém dopise jsem vám napsal, abyste se nestýkali se sexuálně nemravnými lidmi – vůbec jsem tím nemínil lidi z tohoto světa, kteří jsou nemravní, nebo chamtívce a podvodníky, nebo modláře. V tom případě byste museli z tohoto světa odejít. Ale nyní vám píši, že se nesmíte stýkat s nikým, kdo si říká bratr, ale je sexuálně nemravný nebo chamtivec, modlář nebo pomlouvač, opilec nebo podvodník. S takovým člověkem ani nejzte. ... Vyžente toho zkaženého člověka ze svého středu.¹²

Pavlova slova se netýkají osob, kteří o sobě tvrdí, že jsou křesťané, a kteří se *někdy* v minulosti provinili skutkem nemravnosti, chamtivosti, opilství nebo podobným přestupkem, ale týkají se lidí, kteří o sobě tvrdí, že jsou křesťané, ale přitom *jsou* nemravní, *jsou* chamtiví, *jsou* opilci atd. Když se člověk jednou opije, nelze ho proto označit jako opilce, stejně jako jeden skutek nemravnosti automaticky neznamená, že ten, kdo se ho dopustil, je nyní „smilníkem“ nebo „nemravným člověkem“. Apoštolova slova se zřetelně vztahují na *stálý způsob života*, označují *charakteristickou a rozlišující skutečnost*, která ukazuje, kým ve skutečnosti dotyčný člověk je. Křesťané by neměli mít žádné problémy s tím, aby v tomto případě uplatnili apoštolův pokyn. Neměli bychom mít žádné potíže určit, zda by takový muž nebo žena, pokud bychom je pozvali k sobě domů, představovali vážné nebezpečí a plíživou zkaženost, která by ohrožovala mravnost a křesťanskou víru naší rodiny a našich dětí.

Způsob, kterým ale tento apoštolův pokyn uplatňuje Strážná věž, mění Pavlova slova na opěrný bod, ze kterého se vychází při komplikovaném, zákonickém uplatňování právní autority. Starší, kteří by přitom měli sloužit jako duchovní pastýři, jsou v tomto případě často degradováni do úlohy duchovní policie a někdy rovněž detektivů, žalobců, soudců a vykonavatelů rozsudku. Vzniká tak systém, který v mnoha ohledech připomíná donucovací a soudní systém běžný ve světě, jehož součástí jsou soudy nižšího stupně a vyšší, odvolací soud, a předepsané právní postupy, způsoby odsouzení a podmíněná prominutí trestu. V případě, že zvěstovatel uvažuje o uzavření nového manželství, starší dokonce musí utvořit církevní soud, který posuzuje, zda důvody, které předtím vedly k rozvodu, byly oprávněné. Organizace ve skutečnosti zřídila i zpovědní uspořádání, ve kterém starší slouží jako „zpovědníci“, kterým se všechny závažné hříchy *musí* vyznat, a kteří rozhodují o tom, zda udělí „rozhřešení“. A jak uvidíme, je rovněž zaveden „udavačský systém“, který všem členům ukládá povinnost ohlásit každou odchylku od organizačních norem, kterou spatří u jiného člena sboru – pokud se nepřesvědčí,

¹² 1. Korint'anům 5:9–11, 13, NIV.

že dotyčný člověk se sám šel „vypovídat“ radě starších. Netřeba dodávat, že výsledkem ve sboru jsou postoje a ovzduší, ve kterém se provinilý člověk bojí požádat o pomoc, protože má strach, že jakýkoli náznak přiznání viny povede ke spuštění právního mechanismu.¹³

Dopis vedoucímu sboru, který byl napsán odbočkou v Británii, cituje organizační nařízení, podle kterého žádný závažný hřích nemůže být projednán jenom jedním starším, a považován za důvěrné sdělení, ale musí být nahlášen celé radě starších.¹⁴ Pak dopis rozebírá skutečný případ, kdy se „bezúhonná sestra se znamenitou pověstí v celém sboru, žena nevěřícího muže, který ji neprojevuje mnoho lásky“ dopustila cizoložství. Hluboce rozrušena vyhledala druhého dne staršího, a vyznala svůj hřích. Odbočka dále píše:

Starší sestru dobře znal již několik let. Byl to soucitný muž a pochopil, že sestra není zatvrzelý hříšník, že se již sama pokárala, a že jenom potřebuje povzbuzení a pomoc, aby získala zpět duchovní rovnováhu a dobrý vztah s Jehovou. Modlil se s ní, poskytl jí radu a zařídil, aby dostávala pravidelnou pomoc, která by zajistila, že ani neupadne znovu do hříchu, a ani nebude pohlcena výčitkami svědomí.

Nicméně, starší pociťoval nutnost jednat podle pokynů organizace, a celou událost oznámil předsedajícímu dozorcí. Výsledek?

Naneštěstí, tento bratr [předsedající dozorce] byl pohoršen tím, jak starší v celé záležitosti postupoval, a seznámil s tím celou radu starších. Tak vznikl svár, jehož předmětem bylo to, zda starší jednal správně nebo špatně. Chtěli bychom dodat, že v tomto konkrétním případě sestra nabyla duchovního zdraví, a že si dobře vede v Jehovově službě.

Starší se nepřeli o to, zda zatoulaná ovečka dostala pomoc, aby se uzdravila. Přeli se o to, zda se přitom dodržel organizační postup. Je patrné, že dodržen nebyl, a přestože jednání staršího přineslo dobré ovoce, z hlediska organizace „vybočil z řady“. Uvědomoval si, že předvolání sestry před právní výbor by vážně – a přitom zbytečně – poškodilo její pověst. Ale organizační řád mu ve skutečnosti nedovoloval takové ohledy uplatnit. Koordinátor britské odbočky pokračuje:

Není pochyb o tom, že mnozí křesťané, kteří byli ve stejném postavení jako zmíněná sestra, se rozhodli hřích staršímu nevyznat, a to z oprávněné obavy, že budou následně předvoláni před právní výbor, odkud se informace o jejich přestupku dostane na veřejnost, a zničí jejich dosud neposkvrněnou pověst. To, že zvěstovatelé takto jednají, jim duchovně škodí. Nebylo by lepší, aby tito kvalitní lidé, kteří se dopustí jedné chyby, měli možnost zjednat nápravu v zásadě soukromě? Nebyl by to způsob, který by zajistil, že svůj prohřešek nebudou zatajovat, vyznají ho a obdrží pomoc, kterou potřebují?

Někdo by mohl namítnout, že se takto bude podporovat hřích, protože lidé si budou myslet, že mohou celou věc vyřešit bez zbytečného rozruchu, jako ve „zповědnicí“, a potom zhřešit znovu.

¹³ *Srovnejte toto s Jakubem 5:16, kde tento učedník neomezuje vyslechnutí zpovědi jen na muže s autoritou, ale říká: „Otevřeně vyznávejte své hříchy jeden druhému a modlete se jeden za druhého, abyste byli uzdraveni.“*

¹⁴ *Dopis datovaný 3. května 1979, podepsaný koordinátorem odbočky W. Goochem.*

Ale tento argument nemůže obstát. Jestliže je někdo rozhodnut opakovaně hřešit, je si určitě také vědom toho, že ho čeká právní výbor. ...

Naše otázka tedy zní, zda je možné, aby každý starší učinil osobní rozhodnutí, zda tyto záležitosti, včetně nemravnosti, vyslechne a bude řešit sám, nebo zda je nahlásí radě starších k dalšímu prošetření.

Uvažování koordinátora britské odbočky bylo správné a soucitné, a zároveň odhalovalo, jaká škoda může být způsobena, jestliže se vždy bude dodržovat vymezený organizační postup. Vedoucí sbor ale žádnou změnu neučinil, a tradiční postup zůstal zachován.¹⁵

Organizační směrnice se dotýkají doslova všech oblastí chování. Starší proto pociťují oprávnění – a někdy i povinnost – aby zasahovali do života členů sboru, ať již jsou o to požádáni, nebo ne. Tak vzniká situace, kdy právo rodičů na ukázněvání a napravování dětí způsobem, který oni pokládají za nejlepší, je často podřízeno přednostní a někdy svévolné kontrole a rozhodování starších. Rodiče necítí svobodu, aby se sami rozhodli, zda si přejí, aby jim někdo pomáhal. Jsou vystaveni nátlaku, aby starším nahlásili, kdo a jak se z jejich rodiny provinil. Starší potom rozhodnou, zda rodiče situaci „zvládají“; v opačném případě starší postupují jako právní výbor.¹⁶ K obdobnému zasahování často dochází i v otázce manželských vztahů.¹⁷

Kromě toho důkazy svědčí o tom, že tyto zásahy jsou se znepokojivou pravidelností prováděny nikoli s cílem pomoci a uzdravit, ale že si starší osobují úlohu ustanovené soudní autority, která má téměř neomezené právo na zjišťování faktů, vyšetřování, a moc předvolat k výslechu před právním výborem.¹⁸ Příliš často se zdá, že účelem počátečního dotazování (obvykle prováděného dvěma staršími) je určit, zda důkazy jsou dostatečné pro obžalobu. Jakmile k ní dojde, obžalovanému vzniká povinnost dostavit se k právnímu slyšení před církevní soud („právní výbor“) tvořený třemi staršími. Tento výslech je v zásadě tajný, a nemůže při něm být přítomen nikdo jiný než ti, které k tomu vyzve „právní výbor“.

Toto neveřejné projednávání se zdánlivě může jevit jako výraz soucitného opatření, jehož účelem je chránit soukromí viníka. Problém je v tom, že se nebere žádný zřetel na to, co si dotyčný jednotlivec přeje. I když si přeje a požaduje, aby slyšení bylo přístupné veřejnosti, protože chce, aby všichni mohli být seznámeni s důkazovým materiálem, zavedená praxe Společnosti to neumožňuje.

V předcházejících odstavcích jsem ukázal, že úsilí o nápravu nebo „usměrnění“ jedince obecně nesahá dále než k tomu, že s ním proběhne jedno nebo dvě setkání. Jako univerzální lék

¹⁵ V organizačním manuálu z roku 1983 (česky 1984, samizdat) nazvaném **Organizování, abychom dovršili svou službu**, stojí na straně 145: „Ke starším přicházejí jednotlivci, kteří se buď vyznávají ze svých vlastních hříchů, nebo sdělují, co vědí o přestupku někoho jiného. (Jakub 5:16; 3. Mojžíšova 5:1) Ale také bez ohledu na to, jakým způsobem se starší poprvé dozvědí o závažném přestupku některého pokřtěného člena sboru, podniknou počáteční zkoumání.“

¹⁶ Viz **Strážná věž** z 15. listopadu 1988, strana 20 (česky 1. prosince 1989, str. 32; a 11/1989, samizdat).

¹⁷ Viz kniha **Kříže svědomí**, strany 39 až 48; také **Strážná věž** z 15. března 1983, strany 30, 31 (česky 17/1983, samizdat).

¹⁸ V případě, že je člověk podezřelý, že nesouhlasí s organizací, může být vyslýchán ohledně toho, co čte, osob, s nimiž se stýká, dopisů, které dostává; zhola nic není pro vyslýchající „zapovězeno“. Neodpověď na některou z otázek je pro danou osobu velmi nebezpečné.

starší obvykle předepíšou zvýšenou účast na „kazatelské službě“ a pravidelnou návštěvu shromáždění, a pokud člověk podle tohoto pokynu nejedná, pohlíží se na to jako na známku nekažícího postoje. Jenom zřídka dojde k nabídce a poskytnutí dlouhodobého programu *osobní pomoci*. Pokud je ten, kdo pochybil, shledán vinným a bez projevů dostatečného pokání, rozsudek právního výboru (ať již se jedná o vyloučení nebo o méně tvrdé opatření, veřejné pokárání) je oznámen celému sboru, aniž by se ale zvěstovatelé vůbec dozvěděli, jaké důvody právní výbor k takovému rozhodnutí vedly.

Na vyloučeného jednotlivce se pohlíží jako na někoho, kdo je ve „stavu vyloučení“. Nejde tedy o to, co v daném okamžiku vlastně dělá, nebo o jeho *současný způsob života*, ale do jaké *kategorie* patří, a jaký je jeho *statut*. Toto postavení může opustit pouze tehdy, když se podrobí organizací předepsanému postupu. Konečné rozhodnutí o tom, zda bude nebo nebude z tohoto stavu vyjmut, je zcela v rukou právního výboru.

Tak může dojít například k tomu, že šestnáctiletý mladík, který byl vyloučen pro nějaký skutek sexuální nemravnosti, se rozhodne nepodstupovat proces „obnovení pospolitosti“, a neukončí svůj „stav“ vyloučení. Zanechá ale špatného jednání, o něco později se ožení, má děti, je věrným manželem, dobrým otcem, stane se čestným a zodpovědným člověkem, a snaží se žít podle křesťanských zásad. Ale bez ohledu na to, kolik let uplynulo od jeho přestupku, a bez ohledu na to, jakým člověkem se prokazuje být, stále se s ním jedná stejně, jako kdyby byl sexuálně nemravným jedincem, a šířil kolem sebe zkaženost. Pořád je persónou non grata, se kterou by se křesťané – včetně rodinných příslušníků – neměli stýkat. Proč? Protože nepodnikl organizací předepsané právní kroky, které by vedly k odstranění jeho „stavu vyloučení“, a nebyl organizací prohlášen za schváleného pro to, aby se s ním svědkové mohli stýkat. Pokud by podle takových právních formalit měl jednat otec z Ježíšova podobenství o marnotratném synovi, pak by namísto toho, aby se k němu rozběhl a objal ho, musel trvat na tom, že nejprve bude sestaven právní výbor za účasti tří starších, kteří syna prověří, a pak rozhodnou, zda otec vlastně může projevit své rodičovské city a náklonnost.¹⁹

Tímto způsobem je dospělým a zralým křesťanům upíráno právo na to, aby se řídili svojí vlastní inteligencí a úsudkem, když se rozhodují, zda ten či onen člověk žije čistým způsobem života, a zda bude vhodné nebo nevhodné pozvat ho k sobě domů. Náboženská autorita za něj musí nejprve rozhodnout, a pokud její rozhodnutí nebude kladné, člověk, o kterého se jedná, bude i nadále opatřen nálepkou: „Malomocný. Nezdravit, nemluvit, nestýkat se.“

V brooklynském ústředí (a na odbočkách po celém světě) jsou uchovávány záznamy o právních procesech. Ty obsahují nejenom jméno vyloučeného, ale obvykle i korespondenci

¹⁹ Lukáš 15:11–24. *Mnoho let se považovalo za nevhodné modlit se za vyloučené osoby. Výbor odbočky ve Velké Británii (v dopise datovaném 3. května 1979) poukázal na podobenství o marnotratném synovi, když se vedoucího sboru na tuto politiku ptal, a citoval případ „věrné sestry, jejíž syn byl vyloučen před čtrnácti lety za smilstvo; nyní je ženatý, má dvě děti a již nehřeší“, a popisoval, jak obtížné je vysvětlit sestře, že je špatné modlit se za svého syna, tedy modlit se za jeho „návrat k organizaci“. Tato politika se změnila (viz **Strážná věž** z 15. října 1979, strana 31 [česky 1. května 1981, str. 31, 32; a 7/1980, samizdat]), a žena se nyní může modlit za svého syna – přestože je i nadále vyloučený, a tím pro ostatní označený. Novější **Strážné věže** důrazně vyzdvihly, že by se příbuzní měli vyhýbat kontaktu se všemi takovými vyloučenými – ne proto, že se nadále dopouštějí špatného jednání, ale protože neprošli organizačním postupem pro znovupřijetí.*

s některými podrobnostmi. Záznamy v ústředí a na odbočkách zůstávají po mnoho let, dokonce i potom, co bývalý provinilec byl znovu přijat do sboru. Z nějakého záhadného důvodu tyto zápisy nejsou odstraněny ani tehdy, když ten, kdo je na seznamu, zemře!²⁰

V roce 1973 napsal jeden svědek do ústředí v Brooklynu, že když tam byl na prohlídce, průvodce ukázal na kartotéku s nápisem „Důvěrné“ a řekl, že jsou tam uloženy záznamy o vyloučených lidech. Tento muž byl vyloučen před šestnácti lety a po pouhých sedmi měsících byl přijat zpět do sboru, protože se jednalo o přestupek menší povahy – starší mu později řekli, že si myslí, že byl vyloučen kvůli důrazu, který „Společnost kladla na ‚věrnost k organizaci‘“. Čtyři měsíce poté, co byl vyloučen, a v době před znovupřijetím, byl povolán k vojenské službě, kterou odmítl, a byl ochoten jít kvůli tomu do vězení. Ve svém dopise vyjádřil znepokojení nad tím, že kromě vnitřního utrpení, kterým procházel v důsledku vyloučení, musí teď čelit tomu, že jeho jméno je pravděpodobně zaneseno v „důvěrných svazcích“ a dále napsal, že „praxe, podle které lidé proti sobě mají nezrušitelný ‚záznam‘ jako na policejní stanici, mi připadá zcela mimořádná“. Bůh ve svém slově zve všechny, kteří proti němu zhřešili, aby se s ním smířili a ujistí je, že i kdyby se jejich hříchy prokázaly jako šarlat, „budou vybileny právě jako sníh“, a jinde říká: „Odpustím totiž jejich provinění a na jejich hříchy již nebudu vzpomínat.“²¹ Jaký kontrast mezi Všemohoucím a organizací Strážná věž, která pečlivě udržuje objemné svazky – archívy plné ohromného množství kompromitujících informací.²²

POSTUP, KTERÝ NEMÁ ŽÁDNÝ BIBLICKÝ VZOR

Nenacházíme vůbec nic, co by svědčilo o tom, že zákonický přístup a formalismus, který je v organizaci svědků Jehovových v současné době tak silně přítomný, byl kdysi nařízen mezi Božím lidem – ať již v předkřesťanských nebo křesťanských dobách. Článek v *Probudte se!* z 22. ledna 1981 na straně 17 se pochvalně vyjadřoval o opatření v ústavě Spojených států, podle kterého obviněná osoba „má právo na rychlý a veřejný právní proces ... být seznámena s povahou a příčinou obvinění; být konfrontována se svědky, kteří jsou proti ní“. Pak autor článku pokračoval ukázkou toho, že spravedlnost v Izraeli byla založena na stejných principech, a uvedl:

Protože místní soud byl svolán k městským branám, není sporu o tom, že proces byl veřejný!
(5. Mojžíšova 16:18–20) To bezesporu mělo vliv na soudce, a vedlo je to k obezřetnosti a spra-

²⁰ *Ve složkách vyloučených osob jsou oranžové kartičky s nápisem „Vyloučený“.* Jon Mitchell, který pracoval ve služebním oddělení a také v sekretariátu ústředí, vypráví, že poté, co byly karty označeny razítkem „Zesnul“, vrátily se zpět do složky. Cituje svého spolupracovníka Lee Waterse, který řekl: „Musíme být jedinou organizací, která uchovává podobné záznamy i o mrtvých lidech.“

²¹ Izajáš 1:18; Jeremjáš 31:34.

²² Karl Adams, dozorce redakčního oddělení v ústředí, se ve svém dopise z 18. listopadu 1971 ptá prezidenta Knorra, zda je třeba uchovávat tyto složky i poté, co byl dotyčný opět přijat. Píše: „V současnosti se v těchto složkách uchovávají i jména osob znovu přijatých, a o jejich případech se ukládají objemné záznamy označované ‚neničit‘. Je to, jako bychom říkali: ‚Věříme, že ti bylo odpuštěno, ale uchováme si doklady o tvém hříchu.‘ Nebo jako bychom řekli: ‚Tvé hříchy byly čistě umyty, ale my si špinu schováváme ve sklenici označené tvým jménem.‘“ o desetiletí později se postupuje stejně.

vedlosti, tedy k vlastnostem, kterých se někdy v tajných soudech za zavřenými dveřmi nedostává. Jak to bylo se svědky?

V biblických dobách byl na svědky kladen požadavek, aby svědčili veřejně. Z tohoto důvodu byli varováni, aby se při svědectví nenechali ovlivnit tlakem veřejného mínění tak, že by „odbočili se zástupem, aby bylo překrouceno právo“.

Kdykoli se to hodí, Strážná věž se odvolává na mojžišský Zákon, a používá jeho ustanovení pro podporu svých vlastních postupů. Nicméně, v případech právních výborů jedná zcela opačně, než Zákon vyžadoval. Ačkoli vyzdvihuje vliv, který veřejné projednávání mělo na „bezpečnost a spravedlnost“, skutečností zůstává, že všechny „právní výbory“ svědků Jehovových se podle organizačního nařízení odehrávají jako „tajné soudy za zavřenými dveřmi“ a výsledkem je to, že členové výboru se nemusí nikomu zodpovídat, leda sami sobě. Sbor musí přijmout oprávněnost jejich rozhodnutí pouze na základě víry. Na rozdíl od členů sboru v Korintě, kteří s jistotou věděli, jaké byly okolnosti a důvody, které apoštola Pavla vedly k tomu, aby je vyzval k přerušení společenství s dotyčným člověkem, křesťané v dnešních sborech svědků Jehovových jsou ponecháni v naprosté temnotě. Domněnky, dohady a klepy pak často zaplní prázdné místo, k jehož vzniku dochází v důsledku tajných jednání právního výboru. Jak to někdo řekl: „Snaha zabránit nepodloženým řečem je totéž jako chtít, aby zvon nezvonil.“ a jakmile se pomluvy, které plodí tajnůstkářství právních výborů, jednou začnou šířit, mohou způsobit trvalé a nespravedlivé poškození pověsti dotyčné osoby.

Písma ukazují, že v předkřesťanských dobách to byli starší města nebo vesnice, kteří – když o to *byli požádáni* někým, kdo se cítil poškozen – v zásadě sloužili v postaveních soudců. Jejich úloha tak především spočívala v urovnávání *sporů*. Větší a složitější případy byly podstupovány chrámovému kněžstvu nebo později králi jako Jehovovým představitelům. (Srovnej 2. Mojžišova 18:13–16; 5. Mojžišova 17:8, 9; 25:1; 2. Samuelova 14:4–7; 15:2–6; 1. Královská 3:16–22; Izajáš 10:1,2; Rut 4:1–13). S výjimkou velmi vážných zločinů, které se například týkaly krveprolití nebo uctívání falešných bohů, máme jenom velmi málo důkazů o tom, že by starší sami od sebe, v postavení vyšetřovatelů a žalobců, jednostranně *dali podnět* k zahájení soudního procesu. (5. Mojžišova 17:2–5; 21:1–9) Text v 5. Mojžišově 21:18–21 je často používán k ospravedlnění zásahu starších svědků Jehovových v případě, že se jedná o provinění dětí. Ve skutečnosti toto nařízení svědčí o tom, že záležitosti byly ponechávány v rukou rodičů, kteří se měli rozhodnout, jak je budou řešit. Rodiče se měli obrátit na starší až tehdy, když vyčerpali všechny své možnosti, které měli vést k usměrnění a nápravě, a jestliže došli k závěru, že jejich syn (zřetelně již v dospělém věku) je extrémním případem nenapravitelného buřiče, žrouta nebo opilce.

Třebaže znalost principů zákona, který panoval v Izraeli, může křesťanům sloužit jako vodítko, zákon samotný se na ně již nevztahuje. Četba Nového zákona jasně ukazuje, že apoštolové a ostatní pisatelé nezdůrazňovali horlivé, detailní vynuucování zákona, ale budování spoluvěřících v lásce a víře prostřednictvím vyučování, vybízení, kárání, povzbuzení a především osobního příkladu. To byly nástroje, kterými se mezi křesťany mělo dosáhnout mravní a etické čistoty. Sbor se nepřestal stýkat s lidmi, kteří vytrvale kráčeli po dráze hříchu na základě formálního soudního výnosu. Písma sbor vyzývají k dobrovolné reakci všech jednotlivců na základě jejich *osobního* rozhodnutí. Nikde nečteme, že na všechny členy sboru byla kolektivně *uvalena povinnost* vyplývající z nařízení soudu. Když to okolnosti vyžadovaly, členové sboru byli vyzváni, aby v zájmu dobré pověsti sboru hříšníkovi odepřeli společenství, a to v naději, že to povede k jeho zahanbení a následnému opuštění špatné cesty. Můžeme si ale povšimnout apoštolova výroku adresovaného

korintským křesťanům, podle kterého bylo dostačující „přísné napomenutí, které dala *většina*“ sboru. Za povšimnutí rovněž stojí to, že přestupníkovi měli odpustit *oni* – neměl být znovu přijat právním výborem. (2. Korint'anům 2:6–8) Naproti tomu organizace Strážná věž vyloučí ze sboru každého, kdo nerespektuje její oficiální nařízení, že se s vyloučeným nesmí nikdo stýkat. Ale Pavel neříká, že by takový krok měl být podniknut vůči menšině sboru, která se v tomto konkrétním případě rozhodla nepřidat se na stranu většiny těch, kdo přísné napomenutí udělili.

OSTRAKIZMUS – STRANĚNÍ SE DRUHÝCH

Ježíš poskytl radu k urovnávání osobních sporů. Nalézáme ji u Matouše 18:15–19:

Dále, jestliže zhřeší tvůj bratr, jdi a odhal jeho chybu mezi čtyřma očima. Jestliže ti bude naslouchat, získal jsi svého bratra. Jestliže ti však nebude naslouchat, vezmi s sebou ještě jednoho nebo dva, aby každá záležitost byla potvrzena ústy dvou nebo tří svědků. Jestliže jim nebude naslouchat, mluv ke sboru. Jestliže nebude naslouchat ani sboru, ať je pro tebe právě jako člověk z národů a jako výběrčí daní.

Organizace Strážná věž se ve svém extrémním přístupu k vyloučeným zvěstovatelům opírá o poslední část citovaného textu, tedy o slova „ať je pro tebe právě jako člověk z národů a jako výběrčí daní“.²³ Vydání *Strážné věže* z 15. září 1981 (česky 1. června 1982 a 4/1982, samizdat) rozsáhle čerpá z historického popisu o tom, jak se k vyloučeným osobám stavěli farizeové v Ježíšových dnech, a poté tento vzor uplatňuje pro svoji novodobou praxi.

Židé v Ježíšově době měli systém vyhýbání se druhým, který se skládal ze tří různě označených stupňů:

- 1) Termín „*nidduy*“ se týkal prvního přestupku. V této fázi bylo zakázána společná rituální koupel, společná břítkva a stolování, a rovněž došlo k omezení společenského styku a vstupu do chrámu. Toto období trvalo 30, 60 nebo 90 dnů.
- 2) Jestliže přestupník setrval ve svém jednání, byla nad ním radou deseti mužů formálně vyslovena kletba (*herem*), a tím byl vyřazen z intelektuálního, náboženského a občanského života komunity, zcela odříznut od sboru.
- 3) Posledním termínem bylo *shammatha*. Toto slovo mělo obecný význam a vztahovalo se jak k *nidduy* tak k *herem*. Setkáváme se s ním v případech, kdy se jednalo o „vyhnání ze synagogy“. – Jan 9:22; 12:42; 16:2.²⁴

Když Ježíš svým učedníkům řekl, aby byli šťastní „kdykoli vás vylučují a haní vás [z řeckého *oneidizo*, které odpovídá hebrejskému *herem* („zlořečení“)] a vyvrhují vaše jméno jako ničemné“, mohl mít na mysli tyto různé stupně trestu.²⁵

²³ V této části a v několika následujících jsem použil výzkum, který k tomuto námětu provedli jiní.

²⁴ *The International Standard Bible Encyclopedia (Mezinárodní standardní biblická encyklopedie)*, sv. 2, strana 1050.

²⁵ Lukáš 6:22.

Tento židovský systém nám připomíná praxi Strážné věže. Nejedná se o naprostou podobnost, ale základní přístup je stejně zákonický. Skládá se také ze tří stupňů:

- 1) Označení, uplatňované na osoby, o kterých není známo, že by se dopustily vážného přestupku, ale které projevují „viditelnou neúctu k teokratickému pořádku“. Takový křesťan bude nejprve soukromě napomenut, a pokud se nezmění, bude ve sboru přednesen proslov o druhu chování, kterého se dopouští, a členové sboru budou vyzváni, aby si „označili“ každého, kdo se tak chová. Spolukřesťané se mu nemusí úplně vyhýbat, ale mají s ním omezit společenské kontakty.²⁶
- 2) Pokárání, spojené s podmínkou. Zahrnuje hříchy, na které se pohlíží jako na závažnější, a které vyžadují více než „označení“. (Smilstvo, opilství a krádež jsou hříchy, které vyžadují „oficiální“ pokárání. V jiných oblastech, které nejsou tak zřetelné, ale do značné míry záleží na úsudku starších, kteří případ projednávají.) Pokárání může být „soukromé pokárání“ nebo „pokárání před všemi přihlížejícími“ (přihlížející jsou ti, kdo svědčili u řízení náboženského právního výboru). Pokud panuje názor, že věc se stala obecnou záležitostí, dojde k „pokárání“ před celým sborem. V tomto posledním případě musí být pokárání oznámeno na „služebním shromáždění“ sboru, a někdy může bezprostředně následovat proslov, který je zaměřen na hřích, k němuž došlo. Důsledkem pokárání mohou být různá omezení, jako například neúčast na vedení jednotlivých částí programu, zákaz zastupovat sbor v modlitbě, veřejné čtení z Bible, dokonce i zákaz podávání komentářů na shromážděních.²⁷ Křesťan, kterého se to týká, není označen jako ten, komu se ostatní musí vyhýbat, ale i tak nevyhnutelně zažívá ochlazení vztahů s druhými a omezení společenské vstřícnosti z jejich strany. Téměř vždy se stane předmětem negativních rozhovorů a dohadů, protože vlastní podstata jeho provinění není známa nikomu jinému než starším. Délka podmínečné lhůty je rovněž určena staršími, kteří tvořili právní výbor.
- 3) Vyloučení (ve slovníku SJ „odnětí pospolitosti“ nebo „odejmutí společenství“, pozn. překladatele), které má za následek absolutní zamítnutí, naprosté odříznutí od sboru. Ostatní členové sboru nesmí s vyloučeným člověkem ani mluvit.

Srovnáme-li praxi Strážné věže s tím, jak jednali Židé v Ježíšově době, pozorujeme nejenom podobný důraz na předepsané postupy, ale co je ještě výraznější, i projevování stejného zákonického *ducha*. Písma nijak neobhajují tehdy existující židovský systém; naopak jej odsuzují jako donucovací, vyvolávající strach z autority. Místo aby kázní zlepšoval charakter lidí,

²⁶ Viz kniha *Organizování, abychom dovršili svoji službu*, strany 152, 153 a *Strážná věž* z 15. dubna 1985, strany 30, 31 (česky 1. prosince 1985, str. 31, 32; a 19/1985, samizdat). Myslím, že zcela jednoznačně je rozdíl mezi tímto a úplným vyhýbáním se pro většinu svědků dost mlhavý a rozbory ve *Strážné věži* se zmatek příliš nesnaží vyjasnit. Jak bude vidět dále, obsahuje jejich vysvětlení klíčového verše ve 2. Tesaloničanům 3:14, 15 zásadní chybu.

²⁷ Viz kniha *Organizování, abychom dovršili svou službu*, strany 145, 146; *Strážná věž* z 1. září 1981, strany 23–27 (česky 1. května 1982, str. 18–23; a 3/1982, samizdat). To se vztahuje nejen na pokřtěné svědky, ale i na jiné, kteří jsou po rozhovoru se dvěma staršími oznámeni ve sboru jako „nepokřtění zvěstovatelé“ (dříve byli nazýváni „schválení společníci“), a mohou odevzdávat zprávu z kazatelské služby. Viz *Strážná věž* z 15. listopadu 1988, strany 16–19 (česky 1. prosince 1989, str. 27–32; a 11/1989, samizdat), kde jsou dopodrobna rozebrány organizační postupy týkající se těchto případů.

měl na ně demoralizující, oslabující účinek. Apoštol Jan, který napsal, že „láska vyháň strach“, zejména ukazuje, jak tento systém ignorování druhých ničivě působil na svědomí Židů, bránil jim vyjadřovat svoji víru a dokonce vedl k tomu, že zapřeli Mesiáše. – Srovnej Jan 7:13; 9:22; 12:42, 43; 19:38; 20:19; 1. Jana 4:18.

Nikodém se stal zosobněním strachu, který mezi Židy panoval. *Ačkoli věřil, že Ježíš „přišel od Boha“*, neodvažoval se ho navštívit, leda potají a v noci. Ježíš mu řekl, že „ten, kdo činí správné, přichází ke světlu“, spíše než aby hledal ochranu tmy, a nebyl odhalen za to, čemu věří ve svém srdci.²⁸ Mnozí lidé, kteří si se mnou chtějí dopisovat, volí podobný způsob jako Nikodém. Někteří si dokonce pronajímají zvláštní poštovní schránky, a celou dobu používají pseudonym. Jeden mladý muž mi zavolal a řekl mi, že jeho otec je významný starší. Pak se po jedné nebo dvou větách zeptal: „Doufám, že náš rozhovor nenahráváš?“ Ujistil jsem ho, že ne. Pokračoval: „A nemáš žádné počítačové vybavení, kterým bys zjistil, jaké je moje telefonní číslo?“ Musel jsem se zasmát, ale ujistil jsem ho: „Ne, nemám, a kdybych měl, nepoužil bych ho.“ Řekl mi, že určitě vím, jaké riziko podstupuje, když mi volá, a že bude muset okamžitě zavěsit, kdyby do pokoje přišla jeho manželka, a po chvíli rozhovoru rychle zavěsil. Příští den mi opět volal, a řekl mi: „Myslím, že jsem musel vypadat jako blázen.“ Odpověděl jsem: „Ano, tak to vypadalo, ale já chápu proč.“ Voláme si teď již několik měsíců, ale já stále neznám jeho jméno (ani jsem nepodnikl nejmenší kroky k tomu, abych se ho dozvěděl). Jeho obavy jsou téměř hmatatelné, a mají stejný původ jako strach Nikodémův a ostatních z jeho doby – strach z odhalení a potrestání náboženskou autoritou.

Ježíšova slova u Matouše 18:15–19 nejsou návodem pro vyloučení z organizace. Jejich obsah naznačuje, že se jedná o urážku a potrestání výlučně osobní povahy.²⁹ a i když se Ježíš zmínil o „sboru“ (nepochybně měl na mysli židovský sbor scházejících se v synagóze, protože tehdy žádný křesťanský sbor ještě neexistoval), použil slova „ať je **pro tebe** [jednotné číslo] právě jako člověk z národů nebo výběrčí daní“.³⁰ Toto vybidnutí nelze chápat jako pokyn k církevnímu rozhodnutí, kterému by se měl podřídit celý sbor, ale jako zásadu, která poškozenému poskytuje prostor k důstojnému osobnímu vyhýbání se zatvrzelému přestupníkovi. Tento závěr potvrzuje kontext, ve kterém se rozebírané verše nacházejí.

Zatímco verše 17 a 18 bývají komentovány tak, že vyžadují zákrok církevní autority, následující verše naznačují, že tomu tak není. Dva lidé jsou dostateční k tomu, aby v náboženské záležitosti dospěli k rozhodnutí, a mohou mít přitom Boží požehnání. (viz verš 19) Boží požehnání přitom není závislé na tom, zda ti, kdo rozhodnutí učinili, zastávají nějaké oficiální *postavení*, ani na tom, že jejich rozhodnutí musí být předloženo nějaké ústřední struktuře moci. Důvod je ten, že Ježíš slibuje (verš 20), že bude „uprostřed nich“, a bude vést jejich uvažování, stejně jako to dělá ve všech dalších oblastech křesťanského usilování – *toto* vedení – nikoli počet zúčastněných lidí – má za následek shodu a opravdovou jednotu. Když jeho otec vytváří „jednotu ducha“, je „nade všemi a *prostřednictvím všech*“, nejenom skrze některé.³¹ Kristus se modlil o jednotu učedníků, protože si byl vědom, že ani jeho ohromný osobní vliv, který měl, když byl na zemi, nebude stačit

²⁸ Jan 3:1, 2, 21.

²⁹ v některých překladech pořízených na základě určitých starověkých rukopisů zní verš 15: „Když tvůj bratr zhřeší proti tobě.“ (Viz **NIV**; **NRSV**; **TEV**; **LB**; **NEB** [poznámka pod čarou].)

³⁰ Na rozdíl od angličtiny, která slovem „you“ (česky ty/vy) může označovat jednoho člověka nebo několik osob, má řečtina různé tvary pro rozlišení jednotného a množného čísla.

³¹ Efezanům 4:3–6.

k zachování jednoty jeho následovníků, a že jejich pokoj bude moci nastat pouze jako projev ovoce Božího ducha.³² Křesťanský pokoj nemá být pokoj vynucený despotickou kontrolou.

V šestém verši Matouše 18. kapitoly Ježíš varoval před tím, aby někdo „způsobil klopýtání jednoho z těchto maličkých, kteří ve mne věří“. *Víra v něj* je měřítko, podle kterého tito „maličci“ budou posuzováni, nikoli podle toho, zda přijmou naukovou soustavu nějaké náboženské organizace. Ježíš dále zdůrazňuje jejich *osobní* vztah s Otcem (verš 10), a pokračuje podobenstvím o jedné ztracené ovci a pastýřově hluboké touze ji zachránit. (verše 12–14) Máme k dispozici řadu důkazů, podle kterých organizace svědků Jehovových svým dogmatizmem, autoritářskými požadavky a nelítostnou kontrolou myšlení, víry a svědomí svých členů vskutku způsobuje jejich „klopýtání“. A co je ještě horší: když je přivede ke klopýtání, neposkytne jim více než pouhý náznak pomoci k nápravě, a pak je opustí. A přece tito lidé jsou mezi těmi „maličkými“, o kterých Kristus řekl, že „v něj věří“.

Svoje tvrzení doložím jedním konkrétním příkladem. Vyplyne z něj, jak *duch*, který v organizaci panuje, způsobuje – nebo alespoň *dovoluje* – aby se starší cítili jako spravedliví, když podnikají hrubé kroky proti Kristovým „maličkým“. Půjde o příběh dvou mladých lidí ze Středozápadu Spojených států, kteří byli zasnoubeni a chtěli se vzít. Mladík žil sám v pronajatém bytě; mladá žena bydlela se svojí matkou a nevlastním otcem. Matky obou mladých lidí se staly svědky Jehovovými, a přesvědčily snoubence, aby také začali se svědky studovat, protože to napomůže k dobrému začátku jejich manželství. Studium s nimi vedl manželský pár průkopníků, kteří v té oblasti působili. Bratr studoval s mladým mužem, a sestra s jeho snoubenkou. Mladí lidé se prokázali jako horliví v touze poznávat Boží vůli, a za několik měsíců začali chodit na shromáždění svědků Jehovových. Sestra průkopnice vypráví, co se pak stalo:

Jednoho dne mladý muž zavolal mému manželovi a požádal ho, zda bychom se u něj mohli zastavit, protože řeší nějaký problém. Když jsme k němu přijali, byla s ním i jeho dívka. Vysvětlila nám, že jí předešlý večer její nevlastní otec vyhodil z domu. Bylo pozdě, a neměla kam jít. Proto se rozhodla, že přespí u svého snoubence, který jí s úmyslem „jednat správně“ nechal ve své ložnici, a sám přespal na váleňdě. Volali nám proto, že se potřebovali poradit, jak pro ní ihned najít místo k bydlení. Nabídlí jsme jí, ať zůstane s námi, dokud se nedohodne se svým nevlastním otcem nebo nenajde místo pro sebe. Měla se k nám nastěhovat ještě ten večer.

Když jsme jeli domů, manžel mi řekl, že on nemá problémy, aby u nás zůstala, ale že „pro jistotu“ ještě zavolá starším. Podivila jsem se, proč bychom se měli ptát starších, zda si můžeme k sobě domů pozvat hosta; zvláště, proč by se měl ptát můj manžel, když je hlavou příslušné domácnosti. On na zavolání starším ale trval, a vysvětloval, že chce, aby starší věděli, že se „podřizuje organizaci“.

Ještě téhož večera se setkal se staršími, kteří mu v dlouhém soukromém rozhovoru vysvětlili, že mladá žena se k nám za žádných okolností nesmí nastěhovat. Vyrazilo mi to dech a zdálo se, že i můj manžel byl velmi překvapen. Dorazili jsme domů v půl desáté a dozvěděli se, že dívka na nás čekala několik hodin, a potom odešla. Můj manžel jí zavolal a sdělil, že starší si nepřejí, aby s námi bydlela, a že proto naši nabídku musí zrušit. Mladí lidé nevěděli, co si počít, a nakonec se rozhodli, že snoubenka u něj ještě jednu noc přespí.

Druhého dne ráno, v devět hodin, zaklepalí na dveře jejich bytu dva starší, a byli pozváni dovnitř. Mladí lidé nám řekli, že byli zpočátku velmi rádi, že jim někdo přišel nabídnout pomoc.

³² Jan 17:16–21; Galat'anům 5:22.

Starší se jich ale stroze zeptali, zda ona u něj dvě noci přespala. Po pravdě odpověděli, že ano, a vysvětlili proč. Starší odpověděli, že to je všechno, co potřebovali vědět, a že ve světle toho, co se přihodilo, jim nezbyvá nic jiného, než druhého dne na nedělním shromáždění oběma formálně „odejmout společenství“. Automaticky přitom předpokládali, že se mladí lidé provinili – předpokládali něco, co jim nikdo neřekl ani nepotvrdil.

Dorazili jsme krátce potom, co starší odešli, a našli pár v depresi a rozčarování. Nemohla jsem uvěřit tomu, že vzhledem k okolnostem takové jednání bylo nutné, zvláště také proto, že ti mladí lidé studovali teprve tři měsíce, a byli jenom na několika shromážděních. Když se manžel na to ptal starších, řekli mu, že mají právo „odejmout společenství“ každému, kdo byl alespoň jednou na shromáždění. V neděli jim bylo za přítomnosti jejich matek a dvou sester formálně přečteno rozhodnutí o „odejmutí společenství“, a sboru následně oznámeno, že se s nimi nesmí stýkat. Zákaz se týkal i jejich rodin.

O několik dnů později si můj manžel dohodl schůzku s krajským dozorcem. Zdálo se, že krajský dozorce má velký soucit a pochopení, ale řekl manželovi, že teď již nemůže nic dělat, škoda, že to nevěděl dříve, než bylo učiněno veřejné oznámení, ale tak, jak se věci mají zůstanou, protože Společnost se nechce stavět proti rozhodnutí starších.

Mladí lidé nám řekli, že mají pocit, že ať udělají co udělají, stejně jsou již odsouzeni. Začali spolu žít, za několik měsíců se vzali, narodili se jim děti, pak se rozvedli. Nemohu, než se ptát, zda by jejich životní cesta byla stejně neurovnaná, pokud by tak brzo ve svém životě nebyli vystaveni veřejnému ostouzení a odcizení od svých rodin. Ale bez ohledu na to, zda by jejich život byl lepší nebo ne, skutečností zůstává, že způsob jednání, kterému byli vystaveni, zcela jistě vykazoval jenom málo lásky a milosrdenství a soucitu.

To všechno se stalo ještě před vydáním *Strážné věže* z 15. listopadu 1988 (česky 1. prosince 1989 a 11/1989, samizdat), která přinesla rozhodnutí, podle kterého nepokřtěným osobám, které se dopustí chybného jednání, nemá být oficiálně odejmuto společenství, a nemá se s nimi jednat, jako by se tak stalo. Snad by starší na základě tohoto nového výnosu jednali jinak. To by ale jenom zdůraznilo, jak je špatné, že se plošně přijímají organizací vyřčená pravidla, která jsou nadřazená svědomí jednotlivce, omezují křesťany v projevování soucitu a milosrdenství, a zabraňují jim v rozumném úsudku, který by za normálních okolností projevil. Škoda, která se takovými pravidly způsobí, je mnohokrát nezvratná. Ještě je třeba poznamenat, že zmíněná *Strážná věž* uvádí, že pokud vyšetřující starší rozhodnou o tom, že nepokřtěný provinilec ztrácí postavení „zvěstovatele“, pak „ve vhodný okamžik [bude učiněno] stručné oznámení, podle kterého ... již není zvěstovatelem dobrého poselství“. Nejde tedy o formální oznámení o odnětí společenství. Nicméně, důsledky by se vší pravděpodobností byly stejné. A zatímco *Strážná věž* vysvětluje, že v takovém případě již „není vyžadováno“, aby se s dotyčným přestalo mluvit, ihned dodává varování, že navzdory této „úpravě“ stále platí, že je třeba dbát na radu z 1. Korintánům 15:33.³³ Odkaz na text o tom, že „špatná společnost kazí užitečné návyky“ ale s jistotou povede většinu svědků k tomu, že se v takovém případě neodváží dát nepokřtěnému jedinci najevo nic jiného, než chladné potvrzení jeho existence. Doslova a do písmene žádný ze svědků nenajde prostor pro to, aby ve světle „upraveného“ poznání nepokřtěného zvěstovatele osobně navštívil nebo s ním strávil čas ve snaze jej duchovně povzbudit. A i kdyby tak učinili,

³³ *Strážná věž* z 15. listopadu 1988, strana 19 a poznámka pod čarou (česky 1. prosince 1989 a 11/1989, samizdat).

nevyhnutelně by je očekával rozhovor s káravým starším. Tato a jiné podobné „úpravy“, publikované v charakteristických zákonických termínech, a doprovázené formalistickými kličkami, mohou jenom zřídkakdy vést ke změně ducha, kterého organizace vytváří. A je to právě tento duch a myšlenkový postoj, které spočívají u kořene mnohého nelaskavého jednání a nedostatku soucitu, o kterých jsem se zmínil.

ČÍ PŘÍKLAD?

Ježíšova slova, kterými doporučil, abychom se na tvrdošíjného přestupníka dívali jako na „člověka z národů a výběřčího daní“, neposkytují žádné ospravedlnění pro postoj pohrdavého přezírání a krajní averze, který organizace Strážná věž vyvolává vůči těm, které zbavila pospolitosti. Písmo nám ukazuje dvě možnosti, mezi kterými si můžeme vybrat. *Strážná věž* z 15. září 1981 (česky 1. června 1982 a 4/1982, samizdat) a také v novějším článku ve vydání z 15. dubna 1991 zdůrazňuje příklad židovských náboženských vůdců z Ježíšových dnů, kteří se na lidi z národů a výběřčí daní dívali s hlubokými předsudky a pohrdáním. Článek se zmiňuje o tom, že se jich „štítily“, a dokonce je „nenáviděli“.

To mohl být postoj náboženských vůdců, který ale neměl podklad v Hebrejských písmech, která nabádala ke zcela jinému postoji. Izraelité měli cizí usedlíky milovat, protože sami jimi kdysi byli.³⁴ Lidé z národů měli právo azylu, někdy měli izraelské služebnictvo, mohli se modlit v chrámu a dále si můžeme také povšimnout, že se Židé modlili ve prospěch pohanických vládců.³⁵

Postoj Strážné věže k vyloučeným lidem je založen na hlubokých předsudcích, které měli vůči lidem z národů a výběřčím daní židovští náboženští vůdci. Není založen na postoji, který k nim měl Kristus.

V průběhu staletí došlo v postoji Židů k negativní změně, bezpochyby v důsledku hrozného zacházení, kterého se jim v exilu z rukou pohanů dostalo. Tak se stalo, že se chopili těch částí Písma, která se vztahovala na dobývání Kanaánu, a také těch částí, které přikazovaly, aby se vyhýbali nákaze modlářství, a kategoricky je uplatnili na všechny pohany jako na nepřátele Boha a jeho lidu.³⁶ V novozákonních

Židé se vyhýbali výběřčím daním, na které pohlíželi jako na hříšnický. Stýkali se s nimi pouze obchodně, když museli platit zákonem stanovené daně.

³⁴ Viz 5. Mojžišova 10:19; 24:14, 15; 2. Mojžišova 23:9. Kananejci byli považováni téměř za bratry Izraelitů a na Rechabity, Jebusejce, Chetity a další národy se pohlíželo příznivě. (Soudci 1:16; 5:24; 2. Samuelova 11:6–11; 15:19–22; 18:2; 24:15–25; Jeremjáš 35:1–19.)

³⁵ 4. Mojžišova 35:15; 3. Mojžišova 25:47; 1. Královská 8:41–43; Jeremjáš 29:1, 7; srovnej Ezra 6:10.

³⁶ Viz například 3. Mojžišova 18:24–30; 5. Mojžišovu 7:3–12; Ezra 9:11, 12.

dobách pak již pohlíželi na lidi z národů s krajní averzí až nenávistí, považovali je za nečisté, a prosadili postoj, podle kterého bylo „nezákonné“ se s nimi přátelsky stýkat. Dokonce i když se stali proselyty, nebylo jim umožněno – na rozdíl od dávných dob – aby s Židy vstoupili do rovnocenného vztahu. Převládající předsudky té doby se odrážejí v postojích, které zachycuje apoštol Jan (18:28), kniha Skutků (10:28; 11:3) a dopis Galatánům (2:12).

Boží syn nebyl spoután těmito nebo jinými společenskými normami, a byl náboženskými představiteli kritizován právě proto, že se odmítal těmito zvyklostem podřídit.³⁷ Ježíš znal Otcovu vůli a lásku, kterou měl ke všem lidem bez ohledu na jejich příslušnost k rasové skupině, a proto nám k následování mohl zanechat vyšší měřítko,³⁸ které můžeme pozorovat z toho, jak se choval jak k lidem z národů a výběřcům daní (kterými Židé pohrdali, protože byli nástrojem cizí nadvlády), tak k samaritánům a hříšníkům.³⁹ Organizace Strážná věž Ježíšův příklad odsouvá stranou s komentářem, že se s nimi stýkal až poté, co předtím prokázali dychtivost naslouchat dobré zprávě, a dodává, že „v tomto případě se nejedná o vzor, jak by se mělo jednat s *nekajícím* hříšníkem“.⁴⁰ Zcela tak pomíjí skutečnost, že lidé na okraji společnosti začali litovat až poté, co jim Ježíš pomohl. V době, kdy se s nimi Ježíš stýkal, byli mnozí z nich hříšníci, mezi jinými i ženy, které se živily prostitucí. Jak to ostatně řekl sám Ježíš: „Nepřišel jsem povolát spravedlivé, ale hříšníky.“⁴¹ Tito lidé rozhodně v synagóze nebyli „členy s dobrou pověstí“. Ani to nebyli budoucí proselyt, tedy lidé, které dnes svědkové Jehovovi v protiobrazě nazývají „noví zájemci“, a kterým je po určité dobu jejich chybné jednání promíjeno. Většina z nich již byla součástí židovské komunity, Božího smluvního lidu (pravděpodobně od narození), ale jejich chování z nich učinilo „označené“ osoby, někdy doslova vyhnance. A ti, kteří je označovali, byli židovští „starší muži“. Pokud by se dnes někdo ze svědků Jehovových stýkal nebo hovořil s někým, kdo je ve *srovnatelném postavení* ke společenství svědků jako byli tito lidé z prvního století k židovské pospolitosti, riskoval by vyloučení, neboť by svým jednáním porušil pravidlo s těmito lidmi se nestýkat. Kdyby ale někdo ze společenství svědků chtěl napodobit Ježíše, musel by je vyhledat, a strávit s nimi čas v rozmluvě – a to nejenom s těmi, kteří se již neřídí organizačními normami a se svědky se nestýkají, ale i s vyslovenými vyhnanci, lidmi, kteří vskutku upadli do hříchu – a usilovat o to, aby se pro ně stal pozitivní, uzdravující silou. Pravidla organizace něco takového ale neumožňují. Jakmile je někdo označen nálepkou „vyloučený“, nesmí s ním vést duchovní rozhovory dokonce ani členové vlastní rodiny.⁴²

³⁷ Matouš 9:10, 11; 11:19.

³⁸ Jan 3:16; Skutky 10:28, 34.

³⁹ Matouš 5:43–48; 8:8–13 (srovnej Lukáše 7:2–9); Matouš 9:10–13; 11:19; 15:21–28 (srovnej Marka 7:24–30); Lukáš 5:29, 30; 15:1, 2; Jan 4:7–42.

⁴⁰ *Strážná věž* z 15. září 1981, strana 19 (česky 1. června 1982 a 4/1982, samizdat); *Strážná věž* z 15. dubna 1991, strany 20, 21.

⁴¹ Matouš 9:11–13, *NRSV*.

⁴² Jedinou výjimkou je případ vyloučení neplnoletého dítěte žijícího v domácnosti; organizace dává rodičům právo nadále poskytovat dítěti duchovní vedení. (*Strážná věž* z 15. listopadu 1988, strany 19, 20 [česky 1. prosince 1989 a 11/1989, samizdat]) Starší vyloučení příbuzní, kteří žijí ve společné domácnosti, mohou „být přítomni, když se budou v rodině rozebírat duchovní náměty“. (*Strážná věž* z 15. dubna 1991, strana 22, poznámka pod čarou.) To podle všeho zahrnuje i manželku nebo prarodiče žijící ve stejné domácnosti, a uplatňuje se tak, že ten člověk může být přítomen, ale nemůže se zapojit do rozhovoru.

Po celá desetiletí platilo, že s vyloučeným lidmi nesměli mluvit ani starší sboru – pokud to nebylo tak, že dotyčný jedinec za nimi sám přišel, a požádal o zrušení „stavu vyloučeného“, ve kterém se nacházel.⁴³ Starším bylo dáváno jasně na vědomí, že oni sami za žádných okolností nemají nic podnikat, a že první krok musí učinit sám vyloučený člověk. A to navzdory hojnosti důkazů z Písma, ze kterých jasně vyplývá, jak Bůh prostřednictvím svých proroků jako první pravidelně navazoval kontakt s těmi v Izraeli, kteří kráčeli po cestě krajního hříchu a dokonce i tvrdošíjně vzpoury. Jak se na ně neustále, celá léta – nejenom na přelétavý okamžik – obracel s prosbou, aby se zřekli špatného jednání.⁴⁴ Většina biblických proroctví je adresována národu, který byl hluboce zapleten do hříchu. K našemu dokazování můžeme ještě dodat Pavlův výrok, že „Bůh nám doporučuje svou vlastní lásku tím, že Kristus za nás zemřel, zatímco jsme ještě byli hříšníky ... a nepřáteli.“⁴⁵

Asi po půl století *Strážná věž* ve vydání z 15. dubna 1991 tuto skutečnost konečně uznala, a potvrdila, že je oprávněné, aby první kroky byly podniknuty ze strany sboru. Bohužel, celou záležitost ihned opatřila omezením, podle kterého je jakékoli navázání kontaktu dovoleno pouze starším, a dalšími pravidly, která upřesňují, jak „napodobování Božího milosrdenství“ má být vlastně prováděno.

První článek přináší mnoho znamenitých příkladů a biblických zásad, které poukazují na milosrdenství. Druhý článek navazuje tím, že svědkům vysvětluje, jak mají tyto příklady a zásady *uplatnit*, což je samozřejmě klíčový faktor. Člověk doslova vidí, jak se na pisateli článku projevuje vliv organizace v okamžiku, kdy přechází od biblického tématu k jeho každodennímu organizačnímu uplatňování. Druhý článek tak bezprostředně začíná již zmíněným omezením, podle kterého Boží milosrdenství mohou v navázání prvního kontaktu napodobit jenom organizací jmenování starší. Autor dále uvádí citát z Matouše 18:15–17 a komentuje, že tato slova byla určena Ježíšovým apoštolům, „kteří se později stali křesťanskými dozorcí“, a to navzdory tomu, že Ježíšova rada se žádného církevního dohledu netýká, a je zcela jasně poskytnuta všem křesťanům. *Strážná věž* z 15. dubna 1991 se v několika dalších odstavcích věnuje především činnosti starších, a potom na straně 22 pokračuje:

¹⁰ Dříve citovaná encyklopedie uvádí: „Základním důvodem exkomunikace bylo chránit měřítka skupiny: ‚Trochu kvasu zkvasí celé těsto‘ (1. Korintánům 5:6). Tato myšlenka je jasná ve většině biblických i mimobiblických spisů, ale *důvodem Pavlovy naléhavé žádosti ve 2. Kor. 2:7–10 byl zájem o jednotlivce i po jeho vyloučení.*“ (Naše kurzíva.) Nutně z toho vyplývá, že by dnes měli pastýři stáda projevovat také takový zájem. (Skutky 20:28; 1. Petra 5:2) Bývalí přátelé a příbuzní možná doufají, že se vyloučený vrátí, ale z úcty k příkazu v 1. Korintánům 5:11 se s vyloučenou osobou nestýkají. Ponechávají na jmenovaných pastýřích, aby se ujali iniciativy a zjistili, zda má takový člověk o návrat zájem.

⁴³ V dopise z roku 1971 připomínal Karl Adams prezidentu Knorrovi jeho vyprávění o incidentu, jenž se týkal Pryce Hughese, který byl určitý čas dozorcem odbočky na Britských ostrovech. Karl napsal: „Vyprávěl jsi, že se setkal s vyloučeným člověkem a řekl ti, že s ním mluvil velmi otevřeně o tom, co by měl dělat, aby se mohl vrátit. Pokud si pamatují, řekl, že to udělal, protože se to ‚zdálo být správné‘, být to vše popisoval omluvným způsobem, protože věděl, že se nedržel pokynů společnosti.“

⁴⁴ Srovnej Izajáše 1:2–6, 14–20; 44:21, 22; Jeremjáš 3:12–14; 5:20–25; Ezekiel 18:30–32.

⁴⁵ Římanům 5:8–10.

V Bibli ovšem nikde nenacházíme potvrzení o tom, že by starší zastávali privilegované postavení, jehož součástí by bylo to, že jenom oni mohou druhé povzbuzovat, karát nebo napravovat ty, kteří zbloudí. Skutečnost, že se v těchto oblastech mohou *ujímat vedení* vůbec neznamena, že druzí mají zakázáno činit totéž. Vydání takového nařízení poukazuje na církevní mentalitu, podle které jsou lidé rozděleni na duchovenstvo a laiky, a je velmi vzdáleno myšlence všeobecného křesťanského bratrství. Zavádí dvojí měřítko: jedno pro starší, a druhé pro všechny ostatní. Ale vybidnutí „Stañte se proto napodobiteli Boha jako milované děti“ je určeno *všem* křesťanům, nejenom nějaké mezi nimi vybrané skupině.⁴⁶ Ze všech věcí, ve kterých křesťané mají Boha napodobovat, je to právě příklad Božího soucitu a milosrdenství, který by všichni křesťané měli svobodně následovat, a nebýt přitom svazováni organizačními pokyny, určenými k podpoře církevní autority.⁴⁷ Ale i starší jsou programově omezováni, a článek vypočítává, jakými způsoby zase oni mohou nebo nemohou projevovat svoje milosrdenství, když oslovují vyloučené křesťany nebo ty z křesťanů, kteří se od sboru oddělili. Dozvídají se, že „*nanejvýš* jednou za rok by měla rada starších posoudit, zda v jejich obvodu žijí takové osoby [hodné oslovení]. Starší se zaměří na ty, kteří jsou vyloučení déle než rok“.⁴⁸ Znovu zde můžeme pozorovat mechanický přístup, který je pro organizaci Strážná věž tak typický, a který je v tomto případě přikázán pro vyjádření citu, jenž svojí samotnou povahou vyžaduje spontánnost a svobodné rozhodnutí – pro projev milosrdenství. Umíte si vůbec představit pastýře, který si pro péči o stádo stanoví pravidlo, podle kterého se jednou za rok zamyslí nad tím, zda má hledat ovečky, které se ztratily, a pak jde a hledá jenom ty, které neviděl déle než rok? Jak je takové jednání starších vzdálené vzoru jejich nebeského Otce a jeho příkladům projeveného milosrdenství a shovívavosti. Prostřednictvím Jeremjáše jsou přestupníkům, a dokonce i modlářům v Judě, určena následující Boží slova:

Já sám jsem k vám stále mluvil [neúnavně a s naléhavě, NAB], a vy jste mě neposlouchali. Posílal jsem k vám všechny své služebníky proroky, posílal jsem je neustále, a říkal jsem vám: „Obraťte se zpět každý od své špatné cesty, a napravte své jednání, a nechoďte za jinými bohy, abyste jim sloužili, a potom zůstanete naživu v zemi, kterou jsem dal vám a vašim předkům.“⁴⁹

Článek pokračuje rozbořem toho, jak má návštěva starších vypadat, jaké procedurální kroky mají po jejím vykonání následovat a „co bychom my, kdo nejsme dozorcí, a nebudeme se ujímat iniciativy vzhledem k vyloučeným osobám“, měli dělat. Do nejmenších podrobností popisuje, jak se svědkové mají dívat na rodiny, ve kterých žije někdo vyloučený, a povzbuzuje svědky, aby v tomto případě nebyli jako Židé z prvního století, jejichž „nenávisť zahrnovala i celou rodinu výběřčího daní“. Článek dále doporučuje, jak svědkové mají reagovat, jestliže vyloučená osoba „nemá dostatek taktu, aby se společností svědků vyhnula“, a co říci, jestliže vyloučený zvedne telefon nebo otevře dveře, když svědek přichází na návštěvu.⁵⁰

⁴⁶ *Efezanům 5:1.*

⁴⁷ *Srovnej Galat'anům 5:22, 23.*

⁴⁸ *Strážná věž z 15. dubna 1991, strana 23. Poznámka pod čarou připomíná svědkům, kteří nejsou staršími, aby – když zjistí, že v obvodu žije vyloučená osoba – „o tom informovali starší“.*

⁴⁹ *Jeremjáš 35:14, 15, NRSV; srovnej Jeremjáše 7:24, 25.*

⁵⁰ *Strážná věž z 15. dubna 1991, strany 23, 24.*

Všechny znamenité rady z Bible, kterými článek začínal, jsou tak okamžitě přetluceny organizační politikou, která systematizuje, kodifikuje, a ve skutečnosti zeslabuje a zneplatňuje velkorysé zásady a příklady Božího milosrdenství.

„ANI HO NEZDRAVTE“

Kromě toho, že starší se s vyloučenými nebo s těmi, kteří se oddělili mohou setkat jedenkrát do roka, nedošlo k žádné jiné změně v tom, jak se k nim přistupuje. Všichni svědkové, kteří nejsou staršími, se musí vyhnout jakékoli konverzaci nebo společenství s těmito osobami. Zatímco došlo k určitému zmírnění v tom, jak se členové rodiny mohou chovat k vyloučenému rodinnému příslušníkovi, který s nimi sdílí společnou domácnost, nadále platí, že pokud příbuzný vyloučený ve společné domácnosti nežije, je možné se s ním stýkat pouze za mimořádných okolností, nebo když si to povaha věci nutně vyžaduje. Krajnost tohoto postupu je založena na vzoru jednání náboženských vůdců z Ježíšových dnů. Pro podporu svého přístupu uvedla *Strážná věž* z 15. září 1981 na straně 21 (česky 1. června 1982 a 4/1982, samizdat) příklad jednání, kterého se dostalo tomu, kdo byl vyloučen ze synagógy:

Od tohoto okamžiku se na něj pohlíželo jako na mrtvého. Nebylo mu povoleno, aby se s ostatními účastnil studia, aby se s ním někdo společensky stýkal, a dokonce ani to, aby mu někdo ukázal cestu. Pravda, mohl od ostatních nakupovat věci nezbytné k životu, ale bylo zakázáno, aby s ním jedli nebo pili.⁵¹

Povšimněme si, že zde nešlo o otázku osobního rozhodnutí, jako tomu bylo v případě výzvy apoštola Pavla do sboru v Korintu, ale že členové synagógy měli náboženskou autoritou „zakázáno“ jednat jinak, než bylo rozhodnuto; neuposlechnutím riskovali vyhnání ze synagógy. Tato židovská praxe nachází svůj přesný protiobraz v zacházení, kterému jsou vystaveni všichni, které organizace Strážná věž prostřednictvím starších označí nálepkou „vyloučený“. Pohlíží se na ně také jako na mrtvé. Na konkrétním *důvodu* vyloučení přitom vůbec nezáleží. Může to být proto, že bývalý bratr hubil šváby na vojenské základně, sekal trávník pro církevní organizaci, nebo se účastnil oslavy narozenin. Nebo to může být proto, že někdo veřejně odmítá přijmout rok 1914 jako datum označené v Bibli. Nebo proto, že dotyčný se nebyl schopen smířit s myšlenkou, že při památné slavnosti připomínající Kristovu oběť mohou symboly přijímat pouze lidé z určité skupiny. V mém vlastním případě to bylo proto, že jsem jedl v restauraci s mým zaměstnavatelem, který se předtím formálně oddělil od organizace.⁵² o tom, jak s vámi druzí jednají, rozhoduje nálepka, kterou máte na zádech, nikoli to, co jste vlastně udělal.

Strážná věž z 15. září 1981 (česky 1. června 1982 a 4/1982, samizdat) – mimochodem, poskytl důvody, aby proti mně mohlo být zahájeno jednání o odnětí pospolitosti – položila tuto otázku:

⁵¹ *Strážná věž* citovala z knihy *The Life and Times of Jesus the Messiah (Život a doba Ježíše Mesiáše)* od A. Edersheima, sv. II, strana 184.

⁵² Viz kniha *Kříže svědomí*, strany 279–299.

Mohlo by to, že se zastáváme Boží spravedlnosti a jeho způsobu, podle kterého dochází k vyloučení, znamenat, že by křesťan vůbec neměl mluvit s vyloučenou osobou, a dokonce ji ani zdravít?

Potom přichází citace textu ze druhé Jana, verše 9 až 11:

Žádný, kdo se tlačí dopředu, a nezůstává v Kristově učení, nemá Boha. Kdo v tomto učení zůstává, ten má Otce i Syna. Jestliže k vám někdo přichází a nepřináší toto učení, nepřijímejte ho nikdy do svých domovů, ani ho nezdravte. Kdo ho totiž zdraví, je podílníkem na jeho ničemných skutcích.

Janova slova jsou podávána jako nařízení, které se týká jakékoli komunikace s lidmi, které organizace vyloučila, a jsou vysvětlována tak, že je nikdo nesmí pozdravit ani běžným „ahoj“ nebo „dobrý den“. Výše uvedený Janův výrok ale v žádném případě takový výklad nepodporuje.

Především je třeba poznamenat, že v Janových slovech se jedná o „Kristovo učení“, nikoli o učení náboženské organizace. Jan ve svém prvním dopise ukazuje, že ústředním bodem tohoto učení je pro něj křesťanské vyznání, podle kterého Ježíš je Božím Kristem, který byl na zem poslán v těle.⁵³ Zbývající část Písma ukazuje, že měřítkem pro křest byla upřímná víra, že Ježíš z Nazaretu opravdu byl Kristem, že dal svůj život ve prospěch lidí, že byl vzkříšen, a dále praktické uplatňování *Ježíšova* učení a mravních norem.⁵⁴ Zcela zřejmě se při posuzování způsobilosti ke křtu nejednalo o to, aby uchazeč věřil v rozsáhlou soustavu „jedinečných nauk“, které ostatně vznikly až o staletí později v rámci náboženského hnutí Strážná věž, a rovněž se nejednalo o to, že se uchazeč zavázal k dodržování rozsáhlé soustavy organizací vydaných pokynů. Rozdílný pohled na méně závažné otázky by nebyl důvodem k rozdělení a rozchodu nebo k přerušení všech styků a vykázaní ze společenství. Apoštol vybízí:

Přijměte mezi sebe člověka, který je slabý ve víře, ale nepřete se s ním o jeho osobní názory [o sporné záležitosti, NIV].⁵⁵

Strážná věž se snaží překroutit význam tohoto verše, když těmto „sporným záležitostem“ podouvá význam „nepodstatných odlišností v názorech, vkusu nebo svědomí“.⁵⁶ Aby tak mohla učinit, musí zcela popřít kontext, který ukazuje, že apoštol měl na mysli konkrétní sporné otázky, například jedení určitých jídel nebo zachovávání určitých dnů jako svatých. (Římanům 14:2–23) v žádném případě nešlo o „nepodstatné odlišnosti“, zejména vezmeme-li v úvahu, že se týkaly křesťanů ze Židů. Víra v to, že lze jíst „všechno“, zahrnovala maso obětované modlám a vepřové maso, a to pro ně byly velmi závažné věci. To je patrné z toho, že někteří z nich ve skutečnosti na tomto základě posuzovali postavení druhých před Bohem, což jaksí neodpovídá tvrzení Strážné věže, že se jednalo pouze o otázky vkusu. Rozhodně to není totéž jako dnešní rozhodování o tom, jakou stravu si zvolíme, protože v moderní době naše volba nemá

⁵³ 1. Jana 2:22, 23, 29; 3:23; 4:2, 3; 5:1–5.

⁵⁴ Římanům 10:6–9; 1. Korintánům 12:3; srovnej 1. Korintánům 1:2 a Matouše 16:16, 17.

⁵⁵ Římanům 14:1, **TEV**.

⁵⁶ **Strážná věž** z 1. září 1981, strana 20 (česky 1. května 1982, str. 15; a 3/1982, samizdat).

nic společného s našimi náboženskými představami.⁵⁷ Zachovávání určitých dnů (verše 5 a 6), jako například sabatu, bylo pro židovské náboženství zásadní, a porušení sabatního odpočinku bylo zahrnuto mezi nejtěžší hříchy. Pro konvertity z židovství na křesťanství nebylo nijak snadné, aby se smířili s tím, že „jeden den je jako všechny ostatní“. Ale navzdory rozdílům v pohledu na tyto závažné body uctívání nemělo docházet k tomu, aby se podle nich posuzovalo postavení druhých před Bohem, nebo aby se staly zdrojem rozdělení. Strážná věž tak ve svém přístupu nenásleduje apoštolskou radu. Naopak, Společnost si osobuje právo jednat v přímém protikladu k tomu, co apoštol napsal, protože na tomto základě činí „rozhodnutí o vnitřních otázkách (NW)“, „vynáší soudy o sporných záležitostech (NIV), a používá tyto diskutabilní sporné otázky k odsouzení těch, nad nimiž nemá pravomoc, neboť věřící lidé jsou „služebníky někoho jiného“ a „svému vlastnímu pánovi stojí nebo padají“.⁵⁸

Když apoštol Jan popisuje člověka, který „nezůstává v Kristově učení“, nemá tedy na mysli žádný z těchto rozdílných úhlů pohledů nebo porozumění. Ani další rozbor Janova vybízení neodpovídá v podání *Strážné věže* skutečností. Uvažuj o tom, jak *Strážná věž* z 15. července 1985 na straně 31 (česky 1. března 1986, strana 32 a 23/1985, samizdat) vykládá význam slova „zdravit“:

Jan dodal: „Kdo ho totiž zdraví, podílí se na jeho ničemných skutcích.“ (2. Jana 11) Řecké slovo, kterého zde Jan použil pro označení pozdravu, bylo *cháiro*, nikoli slovo *aspázomai*, které se vyskytuje ve verši 13.

Cháiro znamená „radovat se“. (Luk. 10:20; Fil. 3:1; 4:4) Užívalo se jej také jako pozdravu, jak ústně, tak písemně. (Mat. 28:9; Sk. 15:23; 23:26) Aspázomai znamená „vzít do náručí, zdravít, vítat“. (Luk. 11:43; Sk. 20:1, 37; 21:7, 19) Obou slov bylo možné použít jako pozdravu, ale aspázomai mohlo znamenat víc než jen zdvořilé „dobrý den“. Ježíš dal sedmdesáti učedníkům pokyn, aby nikoho nepozdravovali (aspásesthe). Tak jim ukázal, že mají naléhavou práci, a nezbývá jim čas na orientální způsob pozdravování, s líbáním, objímáním a dlouhými rozhovory. (Luk. 10:4) Petr a Pavel radili: „Pozdravte se [aspásasthe] vzájemně políbením lásky, svatým políbením.“ – 1. Petra 5:14; 2. Kor. 13:12, 13; 1. Tes. 5:26.

Jan tedy zřejmě použil ve 2. Jana 10, 11 úmyslně výrazu cháiro místo aspázomai. (Verš 13) Jestliže je to tak, pak křesťany nabádal, aby se vyvarovali nejen srdečného pozdravení (s objímáním, polibkem a rozhovorem), pokud šlo o někoho, kdo učil falešné nauky nebo zavrhl sbor (odpadl). Jan chtěl spíše říci, že neměli takové osoby zdravít ani slovem cháiro, obvyklým pozdravem „Dobrý den“.

Ať již tento rozbor napsal kdokoli [toto pojednání bylo znovu publikováno ve *Strážné věži* z 15. dubna 1988 (česky 1. března 1989 a 17/1988, samizdat)], evidentně buď přehlédl nebo nebral na vědomí zprávu u Lukáše 1:28,29. Jak jsme viděli, *Strážná věž* se snaží připsat termí-

⁵⁷ Srovnej 3. Mojžíšovu 11:7,8; Izajáše 66:17; 1. Korint'anům 8:7–13. Ve *Strážné věži* z 1. prosince 1977 (česky 1. února 1979 a 1/1979, samizdat) byl rozbor 14. kapitoly Římanům (napsal ho Edward Dunlap), který přesně ukázal vážnost probíraných námětů. Následující články jednoduše ignorovaly tam předložené důkazy.

⁵⁸ Římanům 14:1, 4, JB. V překladu *Living Bible* můžeme na tomto místě číst: „Jsou Božími služebníky, ne vašimi. Jsou odpovědní jemu, ne vám.“

nu *aspazomai* zvláštní vřelost, která výrazně překonává vnitřní hodnotu pozdravu vyjádřeného slovem *chairo*, použitého ve 2. dopise Jana. Tento výklad, podle kterého je *chairo* méně citového charakteru, umožňuje Strážné věži říci, že se toto slovo používalo v běžných, povrchních pozdravech, ke kterým patřilo i „dobrý den“ nebo „nazdar“. Na tomto základě pak může organizace vydat zákaz jakékoli komunikace s vyloučenou osobou. Ale u Lukáše, ve zprávě o tom, jak anděl navštívil Marii, čteme následující:

A přišel k ní a řekl: „Pozdravy [řecky *chaire*], poctěná přízni! Pán je s tebou.“ Ale ona byla jeho slovy velmi zmatená a uvažovala, jaký druh pozdravu [řecky *aspasmos*] to mohl být.⁵⁹

Použití obou slov je v tomto případě zcela zřejmě zaměnitelné. Marie používá *aspasmos* tam, kde anděl říká *chairo*, a činí tak ne proto, že by ji anděl, podle definice Strážné věže, „sevřel“ v náručí nebo políbil nebo s ní dlouho rozmlouval. Naopak, má na mysli andělova „slova“.⁶⁰

Strážná věž se jednak dopouští tohoto omylu, a jednak jí také uniká, že řecké sloveso *chairein*, které Jan použil, se nevztahuje pouze na jednoduchý pozdrav typu „dobrý den“ nebo „nazdar“. Jeho význam není o nic méně vřelý, než je význam slova *aspazomai*. Ba právě naopak. Výraz *chairein* doslova znamená „mít velikou radost“, a odpovídá hebrejskému termínu *šalom*, který znamená „kěz máš pokoj“.⁶¹ Jeho použití neznamenalo pouhý běžný pozdrav, ale vyjadřovalo osobní nebo společenskou *přízeň* a *příznivé přijetí*, a dokonce i uznání autority.⁶² Překladaťelé si toho jsou vědomi, a proto také některé překlady místo pouhého „pozdravit“ uvádí „vítat“.⁶³ Jiný překlad, který dobře vystihuje smysl Janových slov, zní následovně:

Nepřijímejte ho do vašeho domova, ani neříkejte: „Pokoj s tebou“ [Žádným způsobem ho nepovzbuzujte, *Living Bible*]. Neboť každý, kdo mu přeje pokoj, stává se podílníkem na ničemných věcech, které dělá.⁶⁴

Je tedy velmi jasně patrné, že křesťan antikristovi neodpírá jednoduché „dobrý den“ nebo „nazdar“ nebo „jak se máš?“, ale odepírá mu slova, které by naznačovala přijetí a souhlas, a přála by buď jemu, nebo jeho jednání přízeň a úspěch. Nejde o to, zda křesťan pozdraví, ale co je náplní jeho slov. Nikdo se určitě nepodílí na zlých skutcích tím, že špatné jednání slovně odmítne nebo se snaží hříšníka vyvést z jeho pochybných názorů a přesvědčit ho o špatnosti jeho cesty. Někdy to dokonce může být křesťanskou povinností.⁶⁵

⁵⁹ Lukáš 1:28, 29, *NRSV*.

⁶⁰ Také ve verši 40 se používá forma slova *aspazomai*, když Marie „pozdravila“ Alžbětu. Ale i zde se jedná o slovní pozdrav, protože ve verši 41 čteme, že Alžběta „zaslechla“ pozdrav, a ne že se jí dostalo vroucího obětí nebo polibku.

⁶¹ Viz meziřádkový překlad 2. Jana 10, 11 v *The Kingdom Interlinear Translation of the Greek Scriptures (Meziřádkový překlad Království Řeckých písem)*.

⁶² Oficiální římský pozdrav „Ave César“ se do řečtiny převádí jako *chaire kaisar*, a vojáci tento výraz používali, když posměšně zdravili Ježíše jako „krále Židů“ u Matouše 27:29.

⁶³ Viz 2. Jana 10 v překladech *New International Version*, *New English Bible* a *New Revised Standard Version*.

⁶⁴ 2. Jana 1, 11, *TEV*.

⁶⁵ Srovnej Jakuba 5:19, 20; 2. Timoteovi 2:24–26; Titovi 1:10–13.

V poslední „úpravě“, kterou Strážná věž ohledně jednání s vyloučenými udělala, a která umožňuje starším, aby s nimi navázali kontakt, se výslovně uvádí, že „návštěva nebude vykonána u nikoho, kdo projevuje kritický, nebezpečný postoj“.⁶⁶ Organizace Strážná věž sleduje uplatněním tohoto přístupu, ve kterém zakazuje mluvit s těmi, kdo jsou podle její libovůle označeni jako odpadlíci, dva cíle. Jednak tím mezi svými členy udržuje jalovou atmosféru náboženského poklidu, protože je dokonale izoluje od možné konfrontace s důkazy o chybách, kterých se dopustila, a rovněž tím sama uniká nutnosti se z těchto omylů zodpovídat. Poskytuje jí to vcelku dokonalou možnost, jak všechnu kritiku šmahem odbýt jako „pocházející z odpadlického zdroje“. Lidé, kteří si přečetli *Krizi svědomí*, a kteří poté napsali nebo zavolali do brooklynského ústředí, se pravidelně setkávali s tím, že jim nikdo neodpověděl. Pokud někoho telefonicky zastihli, dostalo se jim stručné odpovědi: „Bez komentáře.“ Toto „zatloukání“ je ospravedlňováno právě tím, že dotaz pochází z „odpadlického zdroje“, a že by z tohoto důvodu bylo nesprávné s dotyčným vůbec o problému mluvit.

Ale i kdyby obvinění z odpadlictví bylo pravdivé – jakože tomu ve většině případů tak není – stále se jedná o umělou výmluvu, o záminku, která nemá oporu v Bibli. První kapitola z knihy Job ukazuje Jehovu, jak se účastní kontroverzní debaty se satanem, kterého lze jistě onačit jako prvního a nejpřednějšího odpadlíka. Publikace Strážné věže, které o tomto rozhovoru pojednávají, vysvětlují, že Jehova přijal satanovu výzvu, a že to v důsledku vedlo k dobrým výsledkům – třebaže Job nejprve musel mnoho trpět.⁶⁷ Ale organizace přesto odmítá jakoukoli debatu, která má původ v důkazech, svědčících o jejich chybách, přičemž v těchto konkrétních případech by nikdo netrpěl, pouze by došlo k přímé veřejné diskusi. Jehova stále posílal své proroky k lidem, které označil jako „odpadlý národ“ a „zběhlé syny“.⁶⁸ Nijak přitom neschvaloval jejich špatné jednání nebo nezmenšoval jejich hříchy. Nicméně byl vzhledem k nim ochoten „urovnat záležitosti“, napravit jejich chyby, a dosáhnout jejich vykoupení.⁶⁹

Ani Boží syn neváhal vyvrátit tvrzení praoadpadlíka satana, a dokonce mu přitom citoval z Písma.⁷⁰ Když byl zde na zemi, neváhal označit náboženské vůdce Jehovova smluvního lidu jako syny Gehenny, plemeno zmijí, vrahy Božích poslů a ďáblové potomky, a přece s nimi stále rozmlouval, odpovídal na jejich otázky, a bořil jejich nároky a dokazování.⁷¹ Kristovi apoštolové následovali jeho příkladu, a diskutovali nejenom se židovskými předáky, ale i s křesťany, kteří šířili falešné učení nebo se snažili svést druhé na scestí. Stačí přeci jenom číst jejich dopisy, aby bylo zřejmé, že apoštolové se nevyhýbali diskuzím s těmito lidmi, ale otevřeně proti nim vystupovali, a odmítali jejich nároky.

Pravděpodobně jedna z nejvíce zneklidňujících otázek, kterou můžete položit kterémukoli náboženskému vůdci, je tato: „Kdo ti dal oprávnění k tomu, co děláš?“⁷² Místo aby Strážná věž otevřeně a na základě věcných argumentů jednala s upřímnými lidmi, kteří mají pochyby o autoritě, kterou si nárokuje, organizace vyloučí všechny, kdo si dovolí se jenom zeptat. Když

⁶⁶ *Strážná věž* z 15. dubna 1991, strana 23.

⁶⁷ Viz kniha *Můžeš žít navždy v pozemském ráji*, strany 105 až 111, také *Strážná věž* z 1. listopadu 1986, strana 31 (česky 1. srpna 1987, str. 22; a 8/1987, samizdat).

⁶⁸ *Izajáš 10:6; Jeremjáš 3:12–14.*

⁶⁹ *Izajáš 1:18; Jeremjáš 2:9, 35; srovnej Izajáše 50:7, 8.*

⁷⁰ *Matouš 4:1–11.*

⁷¹ *Matouš 23:15, 33; Jan 8:44.*

⁷² *Matouš 21:23.*

určení lidé zpochybnili Pavlův apoštolát, Pavel neschoval hlavu do písku, ale zahrnul je rozsáhlými důkazy o pravosti svého pověření, a vyvrátil konkrétní obvinění, stížnosti a sporné otázky, které jeho odpůrci vznesli.⁷³ a jak on sám napsal, nejednal přitom z pozice svrchovaného pána nebo tak, že by je „zastrašoval“, ať již dopisem nebo skutkem.⁷⁴ Nebyl tak opovázlivý, aby se „odvážil doporučovat ... sám sebe“, ani nepoužil „tělesné zbraně“ pronásledování, podvodu nebo klamného dokazování, jako to dělali jeho odpůrci; nehrozil vyloučením těm, kteří napadli jeho postavení.⁷⁵

Když Pavel radil Timoteovi, nabádal ho, aby zůstal čistý od působení nemravnosti a zdržel se svárlivých debat. A zatímco Timoteovi radil, aby proti těmto věcem nevystupoval s váhou autority nebo pod pohrůzkou organizační odvety, vedl jej současně k tomu, aby s mírností poučoval ty, kteří se takto provinili, a kteří potřebovali činit pokání a osvobodit se „ze satanovy léčky“.⁷⁶

Opravdoví křesťané by dnes měli následovat příklad Boha, Krista a apoštolů, nikoli příklad autoritářské organizace.

UMĚLE VYTVOŘENÝ ROZDÍL

Když organizace Strážná věž vylučuje jakoukoli diskusi duchovní podstaty s těmi, kteří byli vyloučeni, dostává se do rozporu s vybízením Pavla ve 2. Tesaloničanům 3:14, 15, které v *Příkladu nového světa* zní takto:

Jestliže však někdo neposlouchá naše slovo prostřednictvím tohoto dopisu, označte si toho [člověka], a přestaňte se s ním stýkat, aby se zastyděl. A přece ho nepovažujte za nepřítele, ale dále ho napomínejte jako bratra.

Protože tato rada nepodporuje praxi Strážné věže, kterou je naprostá izolace členů, kteří s ní nesouhlasí, Společnost vzniklé dilema řeší tak, že tuto apoštolovu radu uplatňuje na menší přestupky než ty, které vyžadují vyloučení, a zavádí kategorii takzvaného „označení“, která umožňuje, aby ti z křesťanů, kterým se „označení“ dostane, byli potrestáni mírněji než vyloučením a již zmíněnou naprostou izolací. Organizace by tím ráda vyvolala dojem, že v této situaci má být jiný přístup, než v případě veršů z 1. Korint'ánům 5:9–11. Ale opravdu se jedná o rozdílné situace?

Kontext v 1. Tesaloničanům ve 3. kapitole ukazuje, že se jedná o přestupek, kterým je neposlušnost psaného slova jednoho z Kristových apoštolů. To určitě není zanedbatelná záležitost. Organizace Strážná věž to ostatně sama nepovažuje za zanedbatelné, když si někdo ze svědků dovolí nerespektovat její vlastní prohlášení, která se týkají nauk nebo organizačních postupů.

Strážná věž z 15. dubna 1985 na straně 31 (1. prosince 1985, str. 32 a 19/1985, samizdat) tento text rozebírá. Nejprve cituje Pavlova slova „přestaňte se s ním stýkat“, a pak dodává:

⁷³ Srovnej 1. Korint'ánům 1:10–17; 3:4–10; 4:1–16; 9:1–18; 15:9–11; 2. Korint'ánům 6:3–13; 7:2, 3, 8–13; 10:7–13; 11:5–27; 12:11–13, 16–19.

⁷⁴ Srovnej 2. Korint'ánům 1:24; 10:1, 8, 9.

⁷⁵ 2. Korint'ánům 3:1; 10:3, 4, 12, 18; 12:16; srovnej 2. Petra 1:16.

⁷⁶ 2. Timoteovi 2:14–26.

Bratři se mu neměli úplně vyhýbat, protože jim Pavel radil, aby ho „dále napomínali jako bratra“. Ale tím, že s ním omezili [všimni si, **neukončili**] společenské styky, jej mohli přimět k tomu, aby se zastyděl ...

Společnost Strážná věž v tomto případě nerozeznává – nebo nechce přiznat – že řecký výraz (*synanamignysthai*), který Pavel použil pro „přestaňte se s ním stýkat“, je zcela totožný s výrazem, který použil v 1. Korintánům 5:11, kde *Překlad nového světa* používá slova „abyste se přestali společensky stýkat s kýmkoli“. To je patrné, jestliže srovnáme oba texty v *Meziřádkovém překladu Království* (*The Kingdom Interlinear Translation of the Greek Scriptures*, vydala Společnost Strážná věž v roce 1969, pozn. překl.):

1. Korintánům 5:11:

ἰδωλοδωκτηῖς, ἐπεὶ ὤφειλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν. 11 νῦν δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ μετὰ συναναμίγυσθαι ἑὸν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος ἢ πλεονέκτης ἢ ἰδωλοδωτὴς ἢ λοιδορὸς ἢ μέθυσος ἢ ἄρπαξ, τῷ τοιούτῳ μὴ ἐσθίετε. 12 τί γὰρ μοι τούτους ἐσθίετε.	have to get out of the world. 11 But now I am writing you to quit mixing in company with anyone called a brother that is a fornicator or a greedy person or an idolater or a reviler or a drunkard or an extortioner, not even eating with such a man. 12 For what do I have to do with eating these outside?
--	---

11 Ale nyní vám píšu, abyste se přestali společensky stýkat s kýmkoli, kdo je nazýván bratrem, když je smilník nebo chamtivec nebo modlář nebo utrhač nebo opilec nebo vyděrač, abyste s takovým ani nejedli.

2. Tesaloničanům 3:14:

ἐγκαθήτε καλοποιούντες. 14 εἰ δὲ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειώσατε, μὴ συναναμίγυσθαι αὐτῷ, ἵνα ἐντροπή. 15 καὶ	brothers, do not give up in doing right. 14 But if anyone is not obedient to our word through this letter, keep this one marked, stop associating with him, that he may become ashamed. 15 And yet do not be
--	--

14 Jestliže však někdo neposlouchá naše slovo prostřednictvím tohoto dopisu, označte si tohoto [člověka], a přestaňte se s ním stýkat, aby se zastyděl.

V obou textech se jedná o totožný význam. V obou případech jsou křesťané vyzváni, aby se v rámci svého osobního společenského styku vyhýbali lidem, kteří se dopouštějí přestupků popsaných buď v 1. Korintánům v 5. kapitole, nebo ve 2. Tesaloničanům 3. kapitole, a mají tak činit proto, aby se přestupníci zastyděli. K tomu vede rada zde poskytnutá; nevyžaduje o nic méně ani o nic více.⁷⁷

Křesťanské společenství poskytovalo hojný prostor pro různé osobní názory. Nauky o Kristu jako Mesiáši, jeho výkupní oběti, vzkříšení, oslavení, a užitku, který z toho můžeme mít, jestliže tomu věříme, stejně jako působení svatého Ducha, platnost Kristova učení a jeho mravních norem, byly s důrazem obhajovány, a jejich přijetí chápáno jako podstatné pro ty, kdo chtěli patřit ke křesťanskému sboru.⁷⁸ Ale ani v takové záležitosti, jakou byla nevíra ve vzkří-

⁷⁷ Stojí za povšimnutí, že dokonce i když apoštol mluví o člověku, který debatuje do té míry, že působí rozvratně, a který ohledně toho obdržel opakovaná napomenutí, zcela nezakazuje jakýkoli rozhovor s ním. Řecké slovo použité v Titovi 3:10, které se někdy překládá jako „odmítnout“, má ve skutečnosti význam „naléhavě žádat“ nebo „omluvit se“. (Srovnej použití stejného výrazu v Hebrejcům 12:25; Lukášovi 14:18, 19.) *New English Bible* to překládá jako „být s ním hotov“. Takže dokonce i v tomto případě je zde stále prostor pro běžnou zdvořilost při jednání s takovými osobami, ale se zdvořilou, nicméně pevnou omluvou, pokud se nás snaží zatáhnout do zbytečné debaty.

⁷⁸ Srovnej Galatánům 2:4, 5.

šení, nedošlo k obvinění z odpadlictví od všech nauk nebo k uvalení trestních sankcí vynesených církevním soudem, nýbrž k tomu, že chybný pohled byl chápán jako výraz bratrova duchovního zeslábnutí, a byly podniknuty kroky, jejichž součástí bylo poskytnutí důkazů, které vzkříšení dosvědčovaly.⁷⁹

Nebude bez zajímavosti, když se zmíním o tom, že některé body, které zde rozebírám, byly předloženy služebnímu výboru již před 20 lety. Tehdy jsme spolu s Karlem Adamsem a Edwardem Dunlapem připravovali novou organizační příručku, a já jsem zpracoval úsek týkající se vyloučení a s ním spojených otázek. Jak jsem již uvedl v 6. kapitole, Karl Adams, tehdy dozorce redakčního oddělení, předložil prezidentu Knorrovi interní stanovisko, které vysvětlovalo, proč jsou určité změny doporučeny.⁸⁰ Karl Adams sám platnost navrhovaných změn jasně uznával, jak bude patrné ze stránek 17 a 18 jeho sdělení:

Až dosud jsme na Matouše 18:17 nahlíželi jako na pokyn k vyloučení. Ježíš řekl, že pokud dotýčný člověk odmítne „naslouchat sboru“, mě by pro nás být „jako člověk z národů a výběrčí daní“. Co to přesně znamená, a jak bychom s touto vyloučenou osobou měli jednat?

V souvislosti s Matoušem 18:17 by bylo vhodné uvažovat také o 2. Tesaloničanům 3:6, 14, 15, a vzhledem k tomuto textu i o 2. Timoteovi 2:25, 26 a Jakubovi 5:19, 20. V těchto textech, zejména v posledních dvou zmíněných, jsou použity silné výrazy. O přestupnicích zde čteme, že je nutné, aby vystřízlivěli „z ďáblových léček“, jelikož jím „byli zaživa chyceni pro jeho vůli“; dále, že jsou „svedeni z cesty pravdy“, a možná se provinili „množstvím hříchů“. Nicméně se zdá, že texty naznačují svobodu ohledně toho, co se má udělat, aby tyto osoby byly pokárány a přivedeny k nápravě. Neměli bychom i my dnes postupovat stejně? Nemusí docházet k žádnému přátelskému nebo důvěrnému společenství, které by naznačovalo, že jejich nesprávné jednání schvalujeme. Řecké sloveso použité ve 2. Tesaloničanům 3:14, které překládáme jako „přestaňte se s ním stýkat“ je to samé slovo, které je použito v 1. Korintánům 5:11 („abyste se společensky přestali stýkat s kýmkoli“). 1. Korintánům 5. kapitolu používáme vzhledem k lidem, které jsme vyloučili, neboli se kterými „jsme se přestali společensky stýkat“. Ale 2. Tesaloničanům 3. kapitola ukazuje, že přestat se s někým společensky stýkat nutně neznamená, že ho přestaneme kárat a vybízet, tedy mluvit s ním. Jestliže říkáme, že se provinujeme duchovním společenstvím tehdy, když někoho na základě Bible vybídeme nebo pokáráme, nemohlo by to znamenat, že když mluvíme s lidmi jiné víry (dokonce i s jejich církevními představiteli), pak s nimi také pěstujeme duchovní společenství? Je náš pohled na vyloučení opravdu založen na těchto biblických textech, nebo do nich vkládáme více tvrdosti, než kolik je v nich ve skutečnosti obsaženo?

Jako i v ostatních případech, předložené biblické důvody byly jak postavené na solidních základech, tak vedoucí k zamyšlení. Ale jak bylo charakteristické pro všechny diskuze vedoucího sboru tehdy i dnes, nikdo se jimi příliš nezdržoval. Návrh byl přečten, a pak se jednotliví členové vyjádřili k tomu, zda je vhodné nebo nevhodné změnu provést. Nedošlo k žádnému hlubokému uvažování provázenému modlitbou, ale bratři jednoduše vyjádřili, co si myslí, že by bylo z hlediska organizační praxe „rozumné“. Tradiční přístup byl zachován. A za dvacet let se nezměnilo vůbec nic – možná jedině to, že postup organizace je ještě nesmlouvavější.

⁷⁹ 1. Korintánům 15:12–57.

⁸⁰ Viz strany 161 a 162 v 6. kapitole.

XI, ZNEUŽITÍ EXKOMUNIKACE

Nechceme panovat nad vaší vírou, ale pomáhat vaší radosti.

— 2. Korint'anům 1:24, Nová Bible kralická.

■ Exkomunikace v podání organizace Strážná věž má ve svém *duchu* i *způsobu provedení* daleko blíže k praxi židovských náboženských vůdců, než vzoru Krista a jeho apoštolů. Důsledky bývají často tragické.

Co se může stát, a bohužel se i často stává, můžeme vidět z dopisu, který napsala Annette Stuartová, tehdy 77letá babička z West Brookfield ve státě Massachusetts.¹ Byla svědkem po mnoho let, a ve svém dopise vypráví, že když její vnučce bylo 14 let, její matka jí doporučila, aby se nechala pokřtít. O tři roky později dívka dala najevo, že tlak, kterému musí čelit jako svědek, je na ní příliš velký. Byla pozvána ke schůzce se staršími, na které trvala na tom, že již nebude chodit na shromáždění. Starší dospěli k rozhodnutí, podle kterého se dívka „sama oddělila od sboru, a proto nemají jinou možnost, než ji vyloučit“. V té době organizace ještě povolovala rodinným příslušníkům, aby se s vyloučenými členy rodiny stýkali, a z tohoto důvodu mohla Annette napsat, že „alespoň nedošlo k rozdělení rodiny“.

Organizace ale v roce 1981 rozhodla, že se s vyloučeným nesmí stýkat ani jeho rodinní příslušníci, pokud s ním nežijí v jedné domácnosti. Anette pokračuje:

Moje vnučka byla najednou zcela odříznuta od své rodiny a příbuzných. Neměla jsem to srdce, abych ji nepozvala domů, když k nám přišla na návštěvu. Potřebovala nás více, než kdykoli předtím. Její matka ale respektovala nové nařízení, a přestala se stýkat jak s dcerou, tak se mnou. Bylo to její osobní rozhodnutí.

Dva starší za mnou přišli domů, aby mně dali na vybranou. Vyjádřili názor, že nemohou naši vnučce zakázat, aby k nám chodila, protože můj manžel není svědek Jehovův. Můj manžel jim to ostatně již předtím sám oznámil.

Starší mi nařídili, že musím odejít do jiné místnosti, kdykoli k nám vnučka přijde, a že nebudu smět jíst u stejného stolu, u kterého bude ona a můj manžel. Podle mého názoru jejich požadavky byly nelaskavé, nelidské a nekřesťanské. Řekla jsem jim s hořkým pláčem, že nemohu udělat to, co po mně požadují. Neprojevili sebemenší slitování.

A tak *po třiceti letech spojených se svědky*, když jí bylo 73 let, byla Annette také vyloučena. Její manžel, který nikdy nebyl svědkem, musel přihlížet tomu, jak jeho rodina byla náhle rozdělena, jak mu doslova byla ukradena. Napsal do ústředí Strážné věže, aby se zde dovolal pomoci, ale ústředí rozhodnutí místních starších potvrdilo.

Pan Stuart napsal:

¹ Dopis z 29. července 1987.

Neviděl jsem svoji dceru, syna, vnučata a pravnučata déle než čtyři roky! Moje dcera a syn přitom žijí ve stejném městě. ... Můj hřích byl ten, že jsem připustil, aby moje vyloučená vnučka zůstala u mě doma.

Může snad být takové jednání ospravedlněno na základě tvrzení, že je třeba „udržovat organizaci čistou“? Není to spíše ukázka toho, že „nikdo si beztrestně nedovolí neposlechnout nařízení organizace“? Starší totiž sdělili Annette, že „bude výstražným příkladem pro každého, kdo by se odvážil porušit vydané pravidlo“. Ústředí jejich postoj potvrdilo. 77letá babička byla opravdu přinucena ‚pocítit váhu autority‘. Dostalo se jí zacházení, které Ježíš popsal jako charakteristické pro svět, ne pro křesťanství. – Matouš 20:25, NEB.

Také na případě Richarda Guimonda můžeme ukázat, jaké ničivé důsledky může mít tato organizační praxe na vztahy v rodině. Richard Guimond byl svědkem celkem 30 let, než začal vážně pochybovat o některých naukách Strážné věže. To mělo za následek svolání „vyšetřovací“ schůzky se sborovými staršími, během které starší opakovaně vyzýval k tomu, aby používali Bibli, když mu odpovídají na jeho otázky. Vypráví: „Odpověď“ byla vždy stejná: ‚Musíme uznávat Boží sdělovací prostředek‘.“ V roce 1982 starší ze sboru ve Wilmont Flat ve státě New Hampshire Guimonda kvůli jeho pochybám vyloučili. Někteří z jeho rodinných příslušníků toto rozhodnutí podpořili, zatímco jiní byli proti. Guimond píše, že o dva roky později, v roce 1984, vypadala situace následovně:

Drama v naší rodině stále pokračuje. 5. ledna byly staršími sboru ve Wilmont Flat spolu s mojí ženou vyloučeny také naše matky (obě jsou vdovy, jedné je 72 a druhé 74 let). Tato nezměrná krutost jim ještě způsobí mnohá utrpení. Museli jsme přerušit veškeré spojení s naší dcerou. Moje žena se nebude moci stýkat se svými dvěma sestrami a jejich rodinami. Mojí matce se pravděpodobně budou vyhýbat její tři vnučky, které patří k svědkům Jehovovým. Ještě smutnější je to, že moje tchýně, kterou mám opravdu rád, bude nepochybně zavržena svými dvěma dcerami, devíti vnučkami a čtyřmi pravnučkami. To všechno se stane díky „pravidlům“ Společnosti Strážná věž.

Podobných příběhů jsou dnes na stovky, ba na tisíce. Důkaz o tom, že se nejedná o něco neobvyklého nebo o přehnanou úzkoprsost několika místních starších, poskytuje dopis, který služební oddělení Společnosti Strážná věž zaslalo mladému muži na severovýchodním pobřeží Spojených států. Jeho otec byl vyloučen, a jediným důvodem k tomuto kroku bylo to, že nepřijal určité nauky organizace, protože se mu nezdálo, že by byly podloženy Bibli. Syn napsal do brooklynského ústředí proto, že jeho sestra a její manžel se přestali s otcem stýkat, a mladý muž vyjádřil přesvědčení, že se jedná o projev neúcty vůči jeho rodičům. Níže otiskují odpověď, kterou dostal (jméno a adresa nejsou uvedeny z důvodu zachování soukromí):

WATCHTOWER
BIBLE AND TRACT SOCIETY OF NEW YORK, INC.

Biblická a traktátní společnost Strážná věž, New York, a.s.

Columbia Heights 25

Brooklyn, New York, 11201, USA Telefon: (212) 625-3600

xxxxxx xxxxxx
 xxxxxx
 xxxxxx xxxxxx xxxxxx

Milý bratře xxxxxx,

Obdrželi jsme dopis, ve kterém píšeš o svém znepokojení ohledně problému, se kterým si starší zdánlivě neví rady. Tvůj otec byl vyloučen, a v důsledku toho se s ním přestala stýkat tvoje sestra a její manžel. Dopis naznačuje tvé pocity, podle kterých je takové jednání projevem neúcty ke tvým rodičům.

Je nám velmi líto, že tvůj otec byl vyloučen. Jeho jednání, které vyústilo ve vyloučení, vedlo k tomu, že mezi ním a věrnými členy rodiny, kteří stále slouží Jehovovi, vznikla náboženská propast. Byl to on, kdo problém způsobil, ne ti, kdo zůstali věrní. Bylo by proto nepatřičné, kdybys shledával vinu na své sestře, která se upřímně snaží dodržovat biblickou zásadu z 1. Korintánům 5:11.

Vyloučený člověk se duchovně odřízl od sboru; bývalá duchovní pouta tak byla zcela přetržena. To platí i v případě blízkých příbuzných, včetně těch z nejužšího rodinného kruhu. Rodinní příslušníci nadále uznávají existenci rodinných pout, ale zdržují se duchovního společenství s vyloučeným příbuzným. (1 Sam. 28:6; Př. 15:8, 9) Zatímco ty i tvoje sestra můžete čas od času považovat za nutné sejít se s rodiči kvůli nezbytným rodinným záležitostem, nařízení v 1. Korintánům 5:11 zakazuje pravidelná setkávání. Chápeme, že city a rodinná pouta jsou zvláště silná v případě rodičů a dětí. Jestliže ale všechno uvážíme, pak musíme říci, že nikomu neprospěje a Boha nepotěší, když dovolíme, aby nás naše emoce vedly k nerespektování jeho moudré rady a vedení. Musíme naprosto důvěřovat v jeho dokonalou spravedlnost a cesty, včetně opatření týkajících se vyloučení nekajících hříšníků. Jestliže zůstaneme věrní Bohu a sboru, hříšník se z toho v průběhu času může poučit. Může činit pokání, a být znovu přijat do sboru. Doufáme, že to tak bude i v případě tvého otce.

S křesťanskými pozdravy,

Watchtower B. V. Society 96
 OF NEW YORK, INC.

Na vědomí: xxxxxx
 Biblická a traktátní společnost
 Strážná věž, New York, a.s.

Kdokoli tedy na základě svého svědomí nesouhlasí s určitou naukou nebo názorem organizace, staví se tím údajně na roveň muži, který je v 1. Korintánům 5:11–13 popsán jako „ničema“, a je zařazen mezi sexuálně nemravné lidi, chamtivce, vyděrače a modláře. Veškerá odpovědnost za rozdělení rodiny je připočítána jemu.

Je ale nepopíratelnou skutečností, že téměř ve všech podobných případech k rozdělení nedochází kvůli rozdílným osobním názorům nebo citům mezi vyloučeným a zbytkem rodiny, ale proto, že musí jednat podle způsobu, který jim organizace předepisuje. To bylo velmi patrné z vděčné reakce rodin svědků na celém světě na články ve *Strážné věži* z 1. srpna 1974 (česky 8/1975, samizdat), které výrazně zmírnily postoj, který až do té doby museli rodinní příslušníci vůči vyloučenému příbuznému projevovat. V roce 1981 se organizace ale vrátila k přecházejícímu, nesmlouvavému přístupu. Vyloučení členové rodiny byli opět vystaveni chladné nepřístupnosti, a často zcela ignorováni.² Ale kdyby dnes opět došlo k tomu, že by se prosadila umírněnější praxe, většina svědků by bezpochyby rodinné svazky obnovila. To platí zejména v těch případech, kdy jediným důvodem pro zavržení člena rodiny je to, že se sice nachází „ve vyloučeném stavu“, přičemž samotné jeho jednání není takové, že by ho zbytek rodiny řadil do kategorie „ničemných“ nebo „zkažených“ osob. Opravdu nemohu věřit tomu, že by rodina dnes osmdesátileté babičky Annette Stuartové ji mohla považovat za ničemnou. A také se domnívám, že je třeba vážně pochybovat jednak o tom, že ve valné většině případů svědkové *chtějí* zastávat současný tvrdý postoj, a jednak o tom, že jsou *přesvědčeni* o jeho správnosti. Jsou k jeho zastávání donuceni náboženskou mocí, a tato moc je také zodpovědná za rozdělení rodin, ke kterému dochází.

Citové strádání, ke kterému v důsledku toho dochází, není ani možné vypsát. K jinému případu týkajícímu se vyloučené ženy z Massachusetts došlo, když její matka, která žila v Maine, vážně onemocněla a zemřela (kolem roku 1985). Ačkoli rodina i starší znali adresu vyloučené dcery, nedali jí vědět o matčině nemoci, smrti nebo pohřbu. Dozvěděla se o všem, až když byla její matka pohřbena. Vypráví, že se nemůže zbavit mučivé bolesti plynoucí z toho, že byla připravena o možnost umírající matku navštívit a vyjádřit, nebo se alespoň pokusit vyjádřit, lásku, kterou k ní chovala. Může takové zacházení s druhými být nějak uvedeno do souladu s Bohem lásky a s jeho soucitným Synem? A proč by se měl vůbec někdo cítit přitahován k systému, který přispívá k takovému jednání?

NEÚPROSNÉ VYMÁHÁNÍ ORGANIZAČNÍCH ZÁKONŮ

Způsob, kterým starší *uplatňují* opatření Strážné věže, jasně ukazuje, že je bezpochyby vnímají jako vydané zákony. Neúprosný přístup, který je důsledkem postoje ústředí v Brooklynu – nebo je tímto orgánem přinejmenším schvalován – vede starší k tomu, že neberou v úvahu žádné

² *Zmírňující články z roku 1974 jsem napsal já na základě přidělení od vedoucího sboru. Mého synovce, který byl vyloučený, a jehož rodiče, bratr a sestra s ním nemluvili celá léta, rodina kontaktovala jako přímý následek těchto článků a brzy poté byl opět přijat. Ale nyní vzhledem ke změně politiky by se pravděpodobně cítil povinen odmítnout se mnou hovořit. Sám za sebe jsem jen šťastný, že má sestra, jenž je nyní vdovou, se může stýkat se svým jediným zbývajícím synem a získat od něj pomoc.*

okolnosti, ať již se jedná o věk, zdraví, počet let strávených v organizaci nebo jiné důvody. Nic pro ně nemůže být polehčující okolností, protože ve všech případech prosazují absolutní poslušnost organizačním pravidlům a naukám.

Jedním z příkladů téměř bezmyšlenkovité strnulosti, k níž tak často dochází, je případ svědka Davida Haynese ze státu Maine, který měl firmu se zabezpečovacími systémy. V sedmdesátých letech začal s instalací zařízení proti vloupání a systémů poplachové požární ochrany. V průběhu následujících let jeho firma vyřídila celou řadu zakázek, a některé z nich byly vyžádány církvemi nebo církevními školami. Pak někdy v osmdesátých letech mu najednou přišlo předvolání, aby se dostavil před právní výbor složený ze tří starších, bratra Speara, Maddocka a Wentwortha.

Bratři mu dali na srozuměnou, že pokud bude i nadále zavádět tyto systémy do církevních institucí, povede to k jeho vyloučení. Bratr souhlasil, a řekl, že pro ně již více pracovat nebude. Zanedlouho mu starší oznámili, že ani nesmí *provádět údržbu* již nainstalovaných zařízení. Řekl jim, že se jejich požadavkům podřídí, a zařídil, aby tuto práci převzal vedoucí údržby, aby ji vykonával ve svém volném čase (například v sobotu), a také aby tento muž dostával veškeré příjmy za tuto práci.

Starší se s tím ale nespokojili, protože všechny zabezpečovací systémy byly napojeny na ústřední kontrolní systém, který byl v bratrově kanceláři. Dostalo se mu upozornění, že pokud nadále bude dohlížet na zabezpečení církevních institucí prostřednictvím tohoto centrálního systému, bude mu hrozit vyloučení. Navrhl proto, že se pokusí najít firmu, která by tuto konkrétní zakázku byla ochotna převzít, a zároveň poprosil, aby dostal čas někoho takového zajistit. Udělili mu určitou časovou lhůtu. Protože zrovna měnil inventář, nebyl schopen se do vymezeného časového období vejít, a požádal starší o jeho prodloužení, protože nechtěl ohrozit svoje podnikání tím, že by zákazníkům svévolně přerušil službu. Starší mu dopřáli ještě jeden měsíc, který uplynul, aniž by byl schopen převod uskutečnit. Byl vyloučen, ačkoli byl s organizací spojen 15 let, a doslova na kolenu prosil o pochopení a toleranci. Rozhodl se vzepřít se rozhodnutí místního „právního výboru“, a požádal o svolání „odvolacího výboru“, před kterým se snažil obhájit tím, že poukazoval na případy, ve kterých bratři pracují pro elektrárenské nebo telefonní společnosti, a nutně tak v rámci své práce zavádějí kabely do zařízení patřících církevním organizacím.³ Členové odvolacího výboru mu sdělili, že on ale nemusí dodávat své poplašené zařízení nikam, a ponechali rozhodnutí místního právního výboru v platnosti.

Tito starší si určitě ani jednou nepoložili otázku, zda jejich zákonická šikana dává nějaký smysl, nebo do jaké míry se jejich jednání podobá tomu, když farizeové napadli Ježíšovy učedníky za to, že si utrhli a snědli zrna z několika klasů obilí. S největší pravděpodobností nebyli schopni myslet na nic jiného, než na to, aby zachovali „věrnost organizaci“.

Případ, který se odehrál roku 1982, je zcela jiné povahy, ale svědčí o naprosto stejném přístupu. Jednalo se o George Westa, postaršího svědka Jehovova z Maynardu ve státě Massachusetts. Dostal rakovinu kostí, a posléze musel být hospitalizován bez vyhlídky na uzdravení; byl upoután na lůžko, a jeho hlava musela být podepírána zvláštním zařízením, protože krční kosti již nemohly unést její váhu.

Místní starší se doslechli, že George West si nechal dát krevní transfúzi, a učinili několik pokusů dostat se k němu a zavést s ním rozhovor, navzdory jeho extrémnímu stavu a proti přání jeho manželky. Nakonec se jim to jednou večer podařilo, a když ho vyšetřovali, bratr se při-

³ V případě odvolání obvykle vybírá a jmenuje odvolací výbory přímo Služební oddělení v Brooklynu.

znal, že svolil k transfúzi. Proč? Jeho děti z předcházejícího manželství se dozvěděli, že umírá, a zavolali mu, že jsou na cestě, aby ho ještě mohli vidět, dokud žije. Byli ze Středozápadu Spojených států, a bratr je naposledy viděl jako malé děti. Proto se rozhodl, že přijme krev; jeho pohnutkou bylo prodloužit si život, aby se s nimi mohl rozloučit.⁴

Starší bratra Westa vyloučili. Za několik dní nato zemřel.

Co je to jenom za uvažování, které ospravedlňuje takové kroky proti člověku na smrtelné posteli, a přitom vede k domněnce, že se tak napodobuje křesťanský duch nebo si snad oprávněně myslet, že takové jednání přispěje k udržení „čistoty sboru“? Jediným důsledkem bylo to, že pro mrtvého nemohl být vypraven pohřeb podle způsobu svědků Jehovových. Pro řadu svědků to bylo také dokladem, že se na něj nevztahuje vzkříšení, protože zemřel ve „vyloučeném stavu“ mimo řady organizace. Takový postup, aby se dosáhlo čistoty, vede spíše k potupné hanbě než k opravdovému křesťanství, protože je tak silně podbarven necitelností charakteristickou pro farizeje s jejich posedlostí po náboženské „čistotě“. Jakoby se představitelé organizace báli, že něco zanedbají, kdyby umírající lidské bytosti dovolili z tohoto světa odejít, aniž by na zubožené tělo v jeho posledních chvílích vypálili znamení „vyloučený“.

Oprávněně si ještě jednou musíme položit otázku: Kdo je především zodpovědný za postoj, který se odráží v takovém jednání? Ačkoli je dostatečně známo, že přístup v různých radách starších je často velmi odlišný, vinu za strohý a nemilosrdný postoj, který prokazují některé z nich, nelze klást pouze na hlavu příslušných starších. Častý výskyt a obecná rozšíření projevované tvrdosti svědčí o společném ústředním zdroji.

Ústředí organizace si je dobře vědomo toho, co se odehrává, protože všechna vyloučení jsou do Brooklynu nahlášena. Jeden zvláště žalostný případ se stal doslova na prahu mezinárodního ústředí.

V roce 1910 asi dvacetiletý rodák ze západní Kanady Percy Harding začal číst spisy Pastora Russella, a během půl roku přečetl kolem 3000 stránek. Vystoupil z protestantské církve, a stal se v celém městě jediným Russellovým následovníkem. Začal druhým lidem „vydávat svědectví“, a v průběhu času v oblasti svého působení vytvořil dvě skupiny, jejichž členy pokřtil v neďaleké řece. Píše:

V roce 1918 jsem ukončil dobře placenou práci a stal jsem se kolportérem. Moje území zahrnovalo stovky čtverečních mil táhnoucích se většinou podél železniční tratě, která vedla z jižní Alerty na pobřeží Tichého oceánu. Se dvěma malými brašnami knih jsem se pěšky vydával i na venkov, a často jsem během dne ušel něco mezi 25 až 40 kilometry.

Po sedmi letech této práce, 25. května 1925, přišel do Brooklynu v New Yorku, aby zde začal pracovat v mezinárodním ústředí Strážné věže. Strávil v betelu asi 4 roky, ale atmosféra, která se začala vytvářet v době Rutherfordova prezidentství a chování některých jeho nadřízených ho tak zklamalo, že odtud v roce 1929 odešel.

Navzdory této zkušenosti zůstal aktivním členem stejného sboru v Brooklynu po následujících 56 let. O tom, co se stalo pak, se vyjadřuje takto:

⁴ Tyto skutečnosti zveřejnil *Concord Monitor* z 8. prosince 1984 v dopise do redakčního sloupku. Nikdo nedokázal a ani nemohl dokázat jejich nesprávnost.

Od května 1925 do prosince 1981 jsem působil v jednom a tom samém sboru. Pak jsem byl z něho vyloučen proto, že jsem o Božím slově rozmlouval s několika svými přáteli. Dá se tomu jen těžko uvěřit, ale postup Společnosti byl hanebný. Právní výbor měl k dispozici dopis od rady starších z jiného sboru, kteří vyloučili mého přítele. Kromě jiného ho dlouho vyslyšali ohledně všech lidí, se kterými mluvil o Bibli. Podlehl nátlaku a spolu se jmény ostatních uvedl i mě. Byl mi předložen výše zmíněný dopis, který obsahoval konverzaci, kterou jsem s ním já a ostatní přátelé vedli. Pak mě požádali, abych se k obsahu dopisu vyjádřil. Řekl jsem právnímu výboru, že nemám, co bych uvedl, protože rozhovory mezi mnou a mými přáteli byli soukromé, a nikomu do nich nic není. Slíbili mně, že dostanu kopii dopisu, ale nikdy k tomu nedošlo.

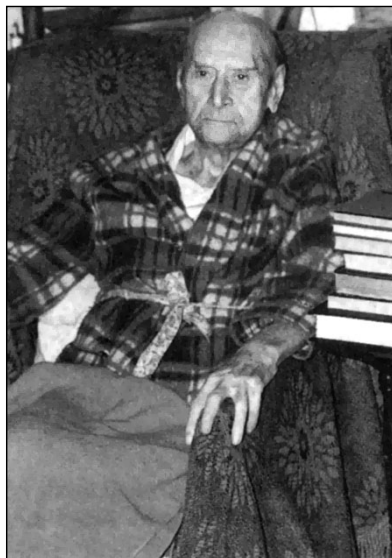
Pak mně začali klást vyšetřující otázky, a nejdůležitější z nich byla: „Věříš, že Společnost je Boží organizací a že předkládá pravdu?“ Odpověděl jsem: „V Písmu není nic, co by naznačovalo, že by Bůh někdy předkládal svoje pravdy prostřednictvím organizace. Počínaje Mojžíšem a dále prostřednictvím proroků až po Jana a Zjevení se vždy jednalo o jednotlivce.“

Byly svolány celkem tři právní výbory, poslední v betelu. Na konci dne, kdy jsem byl vyloučen, Harry Peloyan [dlouholetý člen redakčního výboru Strážné věže] přednesl v sále Království proslov, ve kterém zaznělo obvinění, které proti mně nikdy v průběhu právních výborů nebylo vzneseno, totiž to, že narušuji jednotu sboru. Řečník zneužil text ve 2. Jana 10, 11 a vyzval 175 členů sboru, aby se mě s okamžitou platností zřekli. Když shromáždění skončilo, a lidé se rozcházeli, míjeli mě, jako bych byl malomocný.

Percymu v té době bylo 91 let, a jeho zdraví bylo chatrné. Jeho porozumění některým biblickým textům mohlo být správné nebo chybné. Podstatné je to, že svoje názory nevypravil veřejně a nenarušil klid sboru, ale rozmlouval o nich se svými přáteli. Nikdo z křesťanů ve sboru si nestěžoval, že by se je snažil pro své názory získat. Záležitost se dostala na přetřes

v důsledku dopisu z jiného sboru, kvůli němuž starší bratra Hardinga začali vyšetřovat a klást mu otázky ohledně názorů, které vyslovil v soukromém kruhu svých přátel. (Srovnej obvinění vznesené proti apoštolovi Pavlovi a jeho následnou obhajobu ve Skutcích 24:5–13.) V roce 1982 jsem při své cestě na severovýchodní pobřeží navštívil Percyho Hardinga u něho doma na Šesté ulici v Brooklynu. Téměř se ztrácel ve velkém křesle, v němž seděl, a na první pohled bylo zřejmé, že postavou nevelký muž schází nemocí a stářím.

Musel jsem se sám sebe ptát, jak rozumně uvažující lidé vůbec mohli dospět k závěru, že tento muž, který nezastával odpovědné postavení, a ani ve sboru neměl žádný zvláštní vliv, představuje tak velké nebezpečí, že navzdory jeho věrnému, *sedm desetiletí trvajícím* spojení se svědky, se rozhodli jej vyloučit a odříznout ho od všech blízkých lidí, které kdy měl. Napadlo mě, že organizace musí mít hluboké pochybnosti o sobě sama, a že musí pociťovat neuvěřitelnou zranitelnost, jestliže tohoto letitého muže s podlomeným zdravím považovala za ohrožení své existence. Percy Harding dále popisuje, jaký důsledek vyloučení mělo pro něj osobně:

*Percy Harding, který byl vyloučen,
když mu bylo 91 let.*

Než jsem byl vyloučen, téměř každý týden za mnou chodili dvě ženy, které patřily ke svědkům a svým povoláním byly ošetřovatelky. Pomáhaly mi s činnostmi, které jsem již sám nemohl zastat, ale co bylo nejdůležitější, měl jsem jejich telefonní čísla a byli jsme domluveni, že mi přijdou na pomoc, jakmile to budou okolnosti vyžadovat. 18. srpna mě bude 92 let, a kdykoliv může nastat nějaká zdravotní krize. Když mě vyloučili, a já jsem zavolal jedné z nich, telefon zvedl její manžel a řekl mi: „Ann má zakázáno s tebou mluvit.“

Chtěl bych ještě jednou říci, že jediná věc, kterou proti mně starší měli, bylo to, že jsem se svými několika přáteli mluvil o Bibli.

Když jsem s Percym mluvil, uvědomil jsem si, že je to muž, který si při řeči nebere žádné servítky. A je docela dobře možné, že se stejně tak bez obalu, jako mluvil se mnou, mohl vyjadřovat, když mluvil se staršími. Ale i kdyby tomu tak bylo – a on byl ve svých slovech více než přímočarý, třeba až neomalený nebo svárlivý a vzdorovitý – nic nemůže ospravedlnit to, že organizace odepsala tohoto devadesátiletého, nemocného a o samotě žijícího muže, který široko daleko neměl žádné příbuzné, a po *sedmdesáti letech jeho aktivního života mezi svědky* jej prohlásila za černou ovci, určenou k naprostému opomíjení. Jakého odporného zločinu, kterým by takové nepřátelství šlo zdůvodnit, se dopustil? Nemohl jsem pochopit, jak se ti, kteří říkají, že následují pravého Pastýře, Ježíše Krista, mohli stát podílníky na jednání, které podle mého soudu nelze označit jinak než „bezcitné“. A přece se tak stalo, a to na samém prahu světového ústředí Společnosti Strážná věž.

Percy je už mrtev. Odešel z tohoto světa ve spánku, 3. února 1984. Během dvaceti pěti měsíců, které následovaly po jeho vyloučení *jej nenavštívil ani jeden člověk ze sboru, s nímž byl spojen po dobu 56 let, a nezeptal se ho, zda něco nepotřebuje.*⁵

NEOMLUVITELNÝ HRÍCH: KDYŽ NĚKDO NESOUHLASÍ S ORGANIZACÍ

Případ Percyho Hardinga také názorně dokládá, jak organizace vyžaduje absolutní poslušnost ve všech svých naukách. V knize *Krize svědomí* (strany 300, 301) předkládám výroky představitelů Strážné věže, podle kterých:

... Jestliže si někdo nepřeje žít podle našich zásad, nic mu nebrání, aby odešel. Nebude pronásledován, nedojde k tělesnému nebo citovému obtěžování ... Nevydáváme rozkazy z ústředí.⁶

... Nejsme duchovní policií. ... Nesnažíme se nikoho omezit v jeho názorech.⁷

... Jestliže si lidé nepřejí u nás zůstat, mohou svobodně odejít. ... Nemohu pochopit, proč ti, kteří s něčím nesouhlasí, jednoduše a potichu neodejdou.⁸

⁵ *Jeden můj přítel, který žije v oblasti New Yorku, ho každý týden navštěvoval, a nakonec, když Percymu ubývaly síly, pro něj zařídil přijetí do pečovatelského domu, kde zemřel.*

⁶ *Walter Graham z kanadské odbočky citovaný v torontských novinách.*

⁷ *Cestující dozorce Samuel Herd citovaný v Chicago Tribune.*

⁸ *Robert Balzar z newyorského ústředí určený pro styk s veřejností.*

Jsem si zcela jistý, že všichni uvedení mluvčí ví, že předkládají obraz, který má do skutečnosti daleko. Jsou si až příliš dobře vědomi toho, co se stane, když se v dnešní době někdo rozhodne od svědků „potichu odejít“. Realita je podobná tomu, jakoby voják přišel za svým velicím důstojníkem a řekl mu: „Veliteli, na základě svého svědomí jsem se rozhodl opustit mužstvo, a jenom jsem chtěl, abys věděl, že odejdu potichu a nebudu druhé vojáky nijak zneklidňovat.“ Pokud by se rychle nevzpamatoval a nezměnil názor, v době míru by čelil propuštění z armády pro hrubé porušení kázně, a v případě války smrti zastřelením. V duchovním ohledu se každý svědek Jehovův ocitá v naprosto stejné situaci.

Všem svědkům Jehovovým, kteří pomýšlejí na to, že se „potichu stáhnou“, je velmi dobře známo, že mají na krku obrazný nůž, kterým je hrozba oficiálního vyloučení z organizace (nebo, a to je v podstatě totéž, že bude oficiálně oznámeno, že se sami „oddělili“, což je jenom sémanticky jiné slovo s týmiž důsledky jako vyloučení). Pravda, žádný svědek nebude postaven před doslovnou popravčí četu. Ale každý svědek, který se z důvodů svého svědomí snaží organizaci opustit, tak může učinit pouze za tu cenu, že bude označen za „kacíře“, se kterým se praví křesťané nebudou smět stýkat, a s nímž by i jeho nejbližší rodinní příslušníci měli jednat jako s „vyhnanec“. Organizační praxe nikomu neumožňuje, aby odešel se ctí. Jenom člověk postrádající jakýkoli lidský cit může říci, že nedochází k žádnému „citovému obtěžování“.

Tato situace se stala zcela zřejmou zejména od roku 1980. Nejprve došlo k vyloučení několika členů z brooklynského ústředí a k mé rezignaci, a organizace se poté začala ubírat směrem, který je navržen v dopise z 1. září 1980 určeném cestujícím dozorcům Společnosti.⁹ Dopis upřesňuje, že důvodem k vyloučení je nejenom to, když křesťan *mluví* o tom, že nesouhlasí s třídou „věrného otroka“, ale že jím může být i to, když člověk něčemu jinému jenom *věří* a trvá na tom. Dopis sice vyzývá starší, aby postupovali „rozvážně a laskavě“, když se budou vyptávat zvěstovatelů, čemu osobně věří, ale jak případ Percyho Hardinga, tak i ostatní případy, které jsem uvedl, ukazují, jak takové „rozvážné, laskavé vyptávání“ v praxi vypadá. Dopis umožnil, aby muži, kteří jednají se stádem a mají sklon k dogmatismu a nesnášenlivosti, dali těmto vlastnostem volný průchod, a aby starší, kteří jsou soucitní, vystupovali jako by žádný cit neměli. Jistě, pokud někdo klade prosté otázky, protože nemá dostatek znalostí, nic se neděje. Takové dotazování je i vítáno. Jakmile ale dojde na otázky, které jsou výsledkem hlubokého osobního studia, ukazují schopnost přemýšlet na základě načerpaného poznání, a které se ptají po oprávněnosti některých nauk předkládaných organizací, v naprosté většině případů místo odpovědi na tazatelovu otázku následuje prudký útok zaměřený na jeho pohnutky.

Také to, co se již odehrálo v brooklynském ústředí, a o čem jsem psal v *Krizi svědomí*, dokládá, do jaké míry se věci řeší s rozlišovací schopností a láskou, a jaké pokrytectví se ve skutečnosti za těmito výrazy skrývá. „Příklad“ daný ústředím byl potom napodobován v celých Spojených státech a v mnoha dalších zemích světa. Jeho cílem bylo vytvořit sterilní prostředí, ve kterém mohou volně obíhat jakékoli nauky nebo organizační metody, aniž by přitom hrozilo sebemenší nebezpečí, že by se někdo vážně na něco dotazoval, nebo že by vznikla nutnost odpovídat na námitky a důkazy z Písma, které se nehodí. Zdá se toto tvrzení přehnané? Na následujících příkladech, které jsou typické, můžete posoudit sami.

V *Krizi svědomí* jsem vyprávěl o Edwardovi Dunlapovi, který byl spojen z organizací více než padesát let. Většinu z nich přitom strávil v ústředí v betelu. Když mu bylo sedmdesát let,

⁹ Kopii tohoto dopisu najdete v knize **Krise svědomí** na stranách 267 a 268.

byl vyloučen a doslova a do písmene „vyhozen na ulici“, protože v rozhovoru se svým přítelem vyjádřil názory, které ne vždy souhlasily s naukami organizace. Zmínil jsem se, že Ed se vrátil do Oklahoma City, do města, kde vyrůstal. Zde začal pracovat ve svém původním řemesle tapetáře ve firmě svého bratra Mariona. Jaké důsledky tento krok vyvolal?

Marion Dunlap sloužil jako „městský dozorce“ pro několik sborů v Oklahoma City. Také on byl svědkem téměř padesát let, a vždy byl velmi aktivní, ať již ve svědecké službě nebo v účasti na shromážděních. Jakmile nabídl svému sedmdesátiletému vyloučenému bratrovi přístřeší a práci, bylo proti němu zahájeno vyšetřování, které bezprostředně vedlo k jeho následnému vyloučení a posléze k vyloučení dalších pěti členů rodiny Dunlapových. Nešlo přitom o křesťany, kteří by se dopustili nějakého špatného jednání nebo se snažili vyvolávat potíže nebo se účastnit protestních kampaní. Jejich svědomí je prostě vedlo k tomu, aby se ve své víře a názorech dali vést Božím slovem spíše než slovem omylných lidí nebo organizace.

Jiný svědek, profesor na Oklahoma State University, vyjádřil myšlenku, že je ostudné, aby člověk tak schopný vyučovat jako Ed Dunlap neměl možnost tuto schopnost uplatnit, a pomohl Edovi, aby převzal některé kursy na univerzitě. Dostal se tak pod drobnohled starších, a byl rovněž vyloučen.

Je pravdou, že ve výše uvedených případech se někteří ze zmíněných bratrů a sester dobrovolně rozhodli, že přestanou chodit na sborové programy svědků. V žádném případě to ale neznamenalo, že by se nadále chtěli přestat osobně stýkat se svými bývalými společníky mezi svědky, nemluvit s nimi nebo ukončit dlouholetá přátelství; nebo že by je zavrhli či vůči nim pociťovali zášť. K naprostému „odříznutí“ všech vztahů došlo výlučně na základě agresivního jednání ze strany starších.

Také starší z Dancy ve státě Mississippi projevili mimořádnou horlivost při odhalování těch, kdo byli podezřelí ze ztráty sympatií vůči organizaci. Dancy je tak malé, že ho nenajdete na mapě – alespoň na valné většině z nich. Žila zde rodina Walkerových, a v období druhé světové války se svědky nechala nejprve pokřtít matka a po ní její tři dcery. (Časem byl naproti domu Walkerových, kousek přes ulici, postaven sál Království. Pozemek ke stavbě daroval Ray Phillips, manžel jedné jejich dcery, a zároveň stavitel sálu.)

Jiná dcera, Sue Walkerová, se stala „průkopnicí“ a o několik let později absolvovala školu Gilead, ve které jsou připravováni misionáři Strážné věže. Nejprve byla poslána do Bolívie, kde v obtížných podmínkách strávila 12 let. V jednom z přidělení ve městě Trinidad, které se nacházelo na okraji džungle, byla spolu s druhou misionářkou zcela odříznuta od společenství ostatních svědků. Město leželo nízko nad mořskou hladinou a během určitých období bylo možné se v něm pohybovat pouze na malých člunech. (Sue vypráví, že si při studiu Bible s jednou ženou povšimla, že její studentka má vždy u sebe hůl. Říkala si proč, dokud se jednoho dne z vody nevynořil had a nepřiplazil se na verandu. Žena, se kterou studovala, vzala hůl a chladnokrevně hada srazila zpátky do vody.) Obě misionářky věrně vytrvávaly ve svém přidělení, ačkoli se celá léta musely potýkat s nemocemi a nekvalitním jídlem.

V roce 1962 byla Sue poslána z Bolívie do Dominikánské republiky, kde jsem již sloužil já i moje manželka. Byla to neklidná doba. Zažili jsme celonárodní revoluci v roce 1965, a když se Sue vracela z domácích biblických studií, musela se několikrát ukrýt, aby při střetu znepřátelených skupin vyvázla životem. Začalo ji sužovat zdraví, ale navzdory tomu přidala ke dvanácti létům v Bolívii dalších třináct let v Dominikánské republice. Když se 25 let její misionářské služby nachýlilo ke konci, Sue začala pociťovat potřebu vrátit se domů a postarat se o své stárnoucí rodiče, kterým již bylo přes sedmdesát let. Doma v Dancy nadále pracovala jako „průkopnice“, ale začala trpět sklíčeností, protože mnozí místní svědkové na ní pohlíželi jako

na někoho, kdo „opustil své přidělení“. Dokonce o ní začaly kolovat řeči, že jí Společnost poslala domů, protože se dopustila nesprávného jednání, pomluvy, které neměly naprosto žádné opodstatnění.

Nemohl jsem uvěřit tomu, že by lidé, kteří Sue znali, o ní mohli tak špatně mluvit. V době, kdy jsem vedl odbočky v Portoriku a v Dominikánské republice, jsem měl možnost poznat více než dobrou stovku misionářů. Sue Walkerová z nich byla jedna z nejkliďnějších. Žena, která by jako poslední ze všech zavdala příčinu k tomu, aby si na ní někdo stěžoval. Rozvážná a vyrovnaná sestra, která si nenaříkala a bez zbytečné pozornosti dobře konala svoji práci. Jenom málo misionářů četlo Bibli tak často jako Sue. Její vlastnosti spolu se zkušenostmi, kterých v průběhu mnoha let nabyla v několika zemích světa, ji pomohly, aby si uvědomila, jak hluboce je organizace neschopná projevat opravdového křesťanského ducha, a posléze i k tomu, aby přehodnotila své přesvědčení, že Společnost je jediným Božím sdělovacím prostředkem a vyvoleným nástrojem. Spolu s ní k tomuto přehodnocení dospěly i její sestry. Následující příběh je další drsnou ukázkou toho, jak je v praxi prováděn „pastýřský“ program vůči těm, na které starší pohlížejí jako na „zbehlé“ ovce.

První, kdo na sebe přivolal pozornost „pastýřů“, byla neteř Sue, která se jmenovala Sue Phillipsová. Sue Phillipsová dospěla k přesvědčení, že nauky organizace nejsou zcela v souladu s dobrým poselstvím z prvního století, a v důsledku toho se nenápadně snažila přestat chodit na shromáždění. Setkali se s ní tři starší: starší z místního sboru, krajský dozorce a oblastní dozorce, a hodinu jí kladli otázky týkající se její neúčasti na shromáždění. Poctivě jim vysvětlila, co cítí – že hodně čte a studuje Bibli, a to jí vede k tomu, že již nadále nemůže s dobrým svědomím podporovat některé nauky organizace. Mezi jinými uvedla omezení Kristovy výkupní oběti pouze na zvláštní třídu lidí a vytváření dojmu, že je možné si záchranu vysloužit konáním určitých skutků. Následovalo to, co se v podobných případech již opakovalo, stále opakuje a ještě bude opakovat tisíckrát. Starší zvolili způsob, při kterém je vůbec nezajímá biblický problém, ale víra v organizaci. Místní starší se zeptal: „Odkud jsi se dozvěděla všechno, co víš o Božím předsevzetí?“ Na tuto otázku existuje jediná správná odpověď: „Od Boží organizace.“ Sue nicméně řekla: „Z Bible.“ Ujistili jí, že „oni toho nastudovali daleko více než ona, a kromě toho, zastávají v organizaci určitá postavení“. To byla podstata jejich rady a pomoci, totiž důraz kladený na důležitost organizace. Krátce nato odešli.

Několik týdnů po této „pastýřské návštěvě“ se Sue vrátila domů z delší cesty a našla obsílku, která ji vyzývala, aby se dostavila k právnímu výboru toho samého dne, 3. ledna 1982. Byla ale vážně nemocná, a ještě téhož dne byla hospitalizována. Trvalo dvanáct dní, než se uzdravila natolik, že mohla být propuštěna do domácího léčení. Nikdo ze svědků ji v nemocnici nenavštívil, ale dvě sestry alespoň zavolaly její matce a zeptaly se, jak se Sue daří. Co se týká pastýřů z jejího sboru, ti jednali jako ti, o kterých Ježíš říká: „Byl jsem nemocný, ... ale neprojevíli jste zájem za mnou přijít.“¹⁰

V pátek se Sue vrátila domů. V neděli, *tedy přesně za dva dny poté, co byla propuštěna z nemocnice*, jí zavolal sborový starší a chtěl, aby mu řekla, kdy se dostaví k právnímu výboru. Dala mu najevo, že teprve před dvěma dny přišla z nemocnice, že se necítí dobře, a že nemá v úmyslu dostavit se v dohledné době na jednání právního výboru. Starší poznamenal, že se doslechl, že byla v nemocnici, a že je mu líto, že byla nemocná. Pokračoval sdělením, že pokud se na jednání právního výboru nedostaví, „budou muset podniknout určité kroky“. Sue odpově-

¹⁰ Matouš 25:43, *PME*.

děla: „Pak, myslím, udělejte to, co stejně chcete udělat.“ Odpověděl, poněkud rozčileně, ale nanejvýš přesvědčeně: „Uděláme to, co nám organizace říká, že máme udělat.“

O tři dny později Sue napsala dopis určený celému sboru a všem ostatním, kdo ji dobře znali. Kromě jiného v něm napsala:

Již déle než rok čtu a podrobně studuji Boží Slovo Bibli. Dosud nikdy jsem ve svém životě v souvislosti s biblickým studiem nevytránila tolik času, myšlenkového úsilí a nepronesla tak mnoho modliteb. Nové poznání a z něho plynoucí pochopení vedly k tomu, že jsem zcela změnila svoji životní dráhu. Po čase stráveném studiem, přemýšlením a modlitbami, jsem dospěla k zásadním rozhodnutím. K závěrům jsem nedošla ze dne na den. Hluboce miluji Jehovu Boha a Ježíše Krista a nechci udělat nic, co by je zarmoutilo. Celým srdcem podporuji cestu křesťanství jako nejlepší a nejspokojivější způsob života a nehledám jiný životní styl. Přijímám Bibli jako inspirované Boží slovo a jako knihu, která mě bude i nadále provázet životem. Nevím o lepším a úžasnějším poselství, než je dobrá zpráva o Ježíši Kristu; co všechno pro lidi vykonal a jak prospěšné je to pro všechny, kdo v něho projevují víru! Každý křesťan musí především zachovávat věrnost Jehovovi Bohu, Ježíši Kristu, Bibli, dobrému poselství a křesťanskému způsobu života, a v těchto oblastech chci i já osobně zůstat naprosto věrná a podporovat je. Po mnoha měsících strávených studiem Bible a v modlitbách, jsem dospěla k závěru, že věcem, kterým jsem dříve věřila, jednoduše chybí opodstatnění z Písma. Uvědomila jsem si, že jako křesťanka musím učinit změnu, a přestat je podporovat.

O několik dnů později oznámili starší sboru svědků Jehovových v Mantee (sbor se schází v Dancy), že Sue Phillipsová byla vyloučena z důvodu „chování, které je pro křesťana nevhodné“.¹¹ Písemné sdělení se stejným obsahem a podepsané pouze „Sbor v Mantee“, bylo doručeno i na její adresu.

Místní starší a cestující dozorcí strávili „úsilím na pastýřských návštěvách“ s touto mladou ženou, která byla od dětství vychovávána jako svědek, dohromady asi hodinu a půl. Bezpochyby si mysleli, že jednali podle pokynů z ústředí Strážné věže, a věnovali této sestře „dostatečnou a laskavou péči“. Je zřejmé, že ačkoli její dopis poskytoval dostatek důkazů o tom, že chová hlubokou úctu k Bibli, a upřímně si přeje jednat tak, aby měla schválení Boha a Krista, neměla tato skutečnost žádný vliv na to, aby vedla starší ke shovívavosti, projevům tolerance a trpělivosti nebo k úvaze, že volba laskavého, smírného přístupu by mohla vést k odpovědím na její otázky. Starší rovněž nijak neplýtvali časem, když z pódia oficiálně oznamovali, že Sue přestala být pro členy sboru schváleným společníkem.

Publikace Strážné věže často naznačují, že negativními pohnutkami křesťanů, kteří nesouhlasí s organizací, jsou pýcha, vzpurnost nebo touha vyhnout se službě dveře ode dveří, protože k této činnosti nemají dostatek pokory, a podobná obvinění. Nepopírám, že někdy tomu tak může být. Ale s určitostí vím, že v mnoha případech tomu tak není. A *zcela jistě* to nebyla pravda vzhledem k tetě Sue Phillipsové, bývalé misionářce Sue Walkerové, která ve více než čtyřiceti letech, které strávila ve svědecké službě, navštívila nespočetně domácností, a strávila daleko více času v rozhovorech s lidmi, než kdokoli z jejích spolukřesťanů v oblasti jejího rodného místa včetně starších a cestujících dozorců. V této velice aktivní činnosti pokračovala až do

¹¹ *Toto je standardní prohlášení, úmyslně je ponechané nejasné, aby se předešlo právním problémům.*

okamžiku, kdy byla vyloučena její neteř. Způsob, kterým organizace s její neteří jednala, byl pro Sue poslední kapkou v poháru. Jak se v rozhovoru s ní vyjádřila: „Teď jsem na řadě já.“ A tak si sedla a napsala dopis, ve kterém oznámila, že opouští společenství svědků Jehovových. V neděli ze svého domu přešla ulici do sálu Království, a osobně každému ze starších předala jednu kopii.

Tehdy jí bylo 63 let, ze kterých čtyřicet dva strávila jako aktivní svědek Jehovův. Třicet pět let ve službě plným časem, z toho dvacet pět let jako misionářka v několika zemích světa. Zřekla se manželství a založení rodiny, prošla mnohým strádáním, sloužila v primitivních podmínkách, a po celou dobu se snažila co nejvěrněji žít podle biblických zásad. Nebylo by zcela přirozené přát si, aby taková křesťanka zůstala součástí sboru? A pociťovat, že když odejde, bude to pro sbor znamenat ochuzení a ztrátu, protože v něm bude chybět její přítomnost a příklad? A pokud by si byli jisti, že nauky organizace spočívají na pevných základech, nestálo by za to vyvinout veškeré úsilí, aby starší se Sue alespoň udrželi kontakt v naději, že časem dojde k urovnání rozporů? Já mám za to, že ano – na rozdíl od organizací vyškolených starších, kteří se po obdržení dopisu se Sue ani jednou nesetkali, aby s ní o obsahu jejího dopisu promluvili. Nicméně, přesně podle pokynů promptně oznámili sboru, že Sue se „oddělila“, a že od této chvíle je pro všechny nežádoucí osobou, se kterou se nesmí stýkat a ani ji zdravít.

Toto jednání je o to více zarážející, že výlučně z úcty ke své zestárlé matce, která zůstala svědkem, Sue vyhověla jejímu přání, a kdykoli jí matka o to požádala, přešla s ní ulici do sálu Království, a pokojně s ní zůstala během trvání celého shromáždění, třebaže se ostatní tvářili, jako by Sue pro ně neexistovala. Nakonec se zdraví její matky natolik zhoršilo, že musela přestat na shromáždění chodit, což mělo za následek, že jí doma téměř nikdo ze svědků nenavštívil, protože žila ve společnosti dcery, která se „oddělila“. Matčín pohled na organizaci se začal měnit, a když její manžel (který nikdy nebyl svědkem) zemřel, spolu se svými dcerami mě požádala, abych se ujal pohřebního proslovu. Zároveň vyjádřila přání, abych pronesl závěrečná slova i tehdy, až ona sama zemře. Když se tak stalo, a něco kolem jednoho sta smutečních hostů z této malé venkovské pospolitosti se shromáždilo, nebylo možné si nevšimnout, že z vesnic, kde každý zná každého, se nenašel ani jeden ze svědků Jehovových, který by se přišel rozloučit s paní Walkerovou, sestrou, která s nimi chodila do sboru více než čtyřicet let, a která byla svědkem až do své smrti. Svědkové nepřišli ne proto, že by jim chyběl cit, ale proto, že jim to praxe organizace nedovolila.

Události, ke kterým došlo poté, co se Sue Walkerová oddělila od společenství svědků Jehovových, ještě výrazněji podtrhují, jaký duch v organizaci převládá. Několik měsíců předtím se její starší sestra Lulu spolu s manželem (rodiče Sue Phillipsové) přestěhovali k Mexickému zálivu do pobřežní oblasti Mississippi. Oba manželé na základě svého svědomí dospěli k jednoznačnému závěru ohledně organizace, a protože si plně uvědomovali, jaké následky to vyvolá, úmyslně starším sboru v Mantee neoznámili svoji novou adresu, a po příjezdu do Long Beach, svého nového bydliště, zůstávali vůči místnímu sboru „inkognito“. Doufali tak, že se jim podaří nenápadně svědky opustit, vyhnout se vyšetřování, a zůstat ušetřeni nepřijemností právního výboru.

Byli proto nepřijemně překvapeni, když je zanedlouho po vyloučení jejich dcery ze sboru v Mantee přišli nečekaně a bez oznámení navštívit dva starší ze sboru v Long Beach, Mississippi. V životě tyto dva muže neviděli, a lze se jenom dohadovat, jak oni zjistili jejich adresu. Starší jim oznámili, že jejich návštěva souvisí s vyloučením jejich dcery, k němuž došlo stovky kilometrů od Long Beach. Pomoc „pastýřů“ spočívala v tom, že manželský pár vyšetřovali ohledně jejich víry, a ptali se jich, zda mají stejné názory jako jejich dcera. Ray a Lulu odpově-

děli, že ano. Zanedlouho jim přišlo pozvání k právnímu výboru. Nestáli o takovou zkušenost, a odmítli se dostavit. Bez ohledu na to byli také vyloučeni.

Vzniká tedy otázka: Jaký je onen magický způsob, který má použít člověk, jenž chce od svědků odejít „jednoduše a potichu“, způsob, o kterém reportérům vykládají představitelé Společnosti, včetně pana Roberta Balzera z brooklynského ústředí? Tvrzení, že taková důkladnost při odnímání pospolitosti je nutná, aby se „organizace uchovala čistá“, vyznívá zvláště hluše zejména tehdy, když si uvědomíme, že například v našem konkrétním případě se oběma manželům blížila sedmdesátka, a nepřáli si nic víc, než v klidu a bez zbytečného rozruchu žít ve svém novém domově – a přesto proti nim byly podniknuty právní kroky.

Tak ze tří pokřtěných dcer Walkerových zbývala mezi svědky již jenom jedna – Lavenia, žena velmi mírné povahy, která žila v New Orleansu ve státě Luisiana. Zpočátku byla několi-krát na shromáždění místního sboru, ale pak se rozhodla, podobně jako její sestra Lulu v Mississippí, že se pokusí v tichosti se svědky přerušit všechny styky. V době vyšetřování její sestry v Long Beach byla i ona v New Orleansu vyhledána místním starším, jehož doprovázel krajský dozorce. Bratři se jí zeptali, proč nechodí na shromáždění, a ona jim popravdě odpověděla. Nikdo by nemohl mít nic proti tomu, že jí tito muži navštívili, a tak o ní projevíli zájem, nebo že by ji v obavě o její duchovní blaho chtěli povzbudit k účasti na shromáždění. Zájem o naše bližní je jistě pochopitelný, ba chvályhodný. Pokud ale šlo o tento druh zájmu o bližní, pak je následné jednání obou zástupců Společnosti přinejmenším matoucí. Když jim řekla důvody, pro které na shromáždění nechodí, krajský dozorce vytáhl kus papíru a napsal na něj, že si Lavenia již nepřeje chodit na shromáždění. Pak jí prohlášení přečetl, a požádal ji, aby se podepsala. To udělala. Od té chvíle byla oficiálně prohlášena za bývalou sestru, která se „oddělila“ od společenství svědků a začalo se na ni pohlížet jako na někoho, kdo se dopustil závažného přestupku, jehož následkem je vyloučení ze sboru a zákaz styku s jeho členy. Pastýřské úsilí, popisované v publikacích Strážné věže jako pokus o milující a laskavé „usměrnění“ a záchranu ztracené ovce, pastýřům nezabralo více než hodinu. Ale Lavenia byla svědkem Jehovovým po období 30 let!

Když sečteme léta strávená mezi svědky Jehovovými, pak dojdeme k tomu, že zmíněných 5 členů rodiny Walkerových bylo spojeno s organizací asi 200 let. Zato hodin, které s nimi strávili starší muži, když se je údajně snažili „navrátit do stáda“, nebylo více než 5 nebo 6.

ŽIVOT POD STÁLÝM DOHLEDEM A VYUŽÍVÁNÍ DONAŠEČŮ

Nevěř přáteli, nedůvěřuj tomu, koho miluješ; střež dveře svých úst před tou, jež spočívá ve tvé náruči.

— Micheáš 7:5, *New Revised Standard Version.*

Děje se to stále dokola, v jednom místě za druhým, ve všech zemích světa. Svědkové pociťují povinnost udat své bratry nebo sestry, o kterých si myslí, že se odchýlili od organizační praxe nebo nauk.

Strážná věž z 1. září 1987 (česky 3/1988, samizdat) předepsala oficiální postoj pro všechny svědky v článku nazvaném „Čas mluvit – kdy?“ Tímto stanoviskem je to, že svědkovi je uložena povinnost, aby starší sboru informoval o tom, když jiný svědek poruší pravidla organizace.

Zejména se to týká přestupků, které spadají do kategorie „provinění s následkem možného vyloučení“. Tato povinnost je svědkovi uložena i v případě, že to znamená porušení konvencí při kterých je vyžadována mlčenlivost, a dokonce i porušení přísahy. Může jít o důvěrné sdělení lékaři, zdravotnímu personálu, právníkovi nebo komukoli jinému, kdo je jinak vázán slibem mlčenlivosti. Přestupníkovi má být dána možnost, aby se sám přiznal starším, ale pokud se tak nestane, svědkovi, kterému je provinění známo, je organizací řečeno, že věrnost Bohu od něj vyžaduje, aby vyhledal starší, a provinilce udal. Mlčenlivost je považována za neporušitelnou pouze v jednom případě: když jde o záležitosti organizace, včetně všeho, co se odehrává při právních výborech.¹²

Ač se to zdá neuvěřitelné, pouhé čtyři roky poté, co byl vyhlášen tento organizační postup, *Probud'te se!* z 8. března 1991 přineslo článek nazvaný „Seznam práv pacienta“, který na straně 7 mezi těmito právy uvedl:

6. Má právo očekávat, že všechno, co řekne nebo napíše, a všechny záznamy o zdravotní péči, kterou obdrží, bude chápáno jako důvěrné.

Jak jsme si mohli přečíst, organizační nařízení toto pacientovo právo prohlašuje za neplatné, jestliže dojde ke střetu tohoto práva s povinností jednoho svědka nahlásit na jiného svědka jeho přestupek, a je hostejno, zda se v případě předpokládaného donašeče jedná o lékaře nebo zdravotní sestru.

Článek MUDr. Geralda Bullocka z Plano v Texasu publikovaný v *Medical Economics* z 19. srpna 1985 zřetelně ukazuje, že svědkové tuto povinnost pocítují jako závaznou bez ohledu na následky, které to bude mít pro ně nebo pro druhé lidi. Dr. Bullock vypráví, že zaměstnal mladou ženu, svědkyni Jehovovu, která byla jeho pacientkou a rodinnou přítelkyní po mnoho let. Podle jeho slov byla Toni (nejedná se o pravé jméno) dobrou a optimistickou pomocnicí. Všechno bylo v pořádku až do okamžiku, kdy jiná svědkyně, Linda (rovněž pseudonym), kterou Toni znala, přišla na vyšetření. Linda mu řekla, že byla několika muži znásilněna v baru v Houstonu ve státě Texas, a že se od nich nakazila kapavkou. Byla ošetřována jiným lékařem, a od Dr. Bullocka požadovala, aby provedl svoje vyšetření a zjistil, že se definitivně uzdravila. Dr. Bullock necítil potřebu vyšetřovat, zda příběh je nebo není pravdivý. Ženu vyšetřil, nabral vzorky a zjistil, že nemoc byla vyléčena. Linda mu ale za několik týdnů telefonovala, a v hněvu ho seznámila s tím, že byla vyloučena, a teď se jí vyhýbá její vlastní rodina. Pohrozila mu žalobou, protože si byla jista, že Toni našla příslušnou informaci v kartotéce, a dodala ji starším. Doktor Bullock píše:

Byl jsem šokován. Nemohl jsem uvěřit tomu, že by Toni mohla být zdrojem informací o pacientce, protože než jsem ji zaměstnal, velmi podrobně jsem jí vysvětlil, že všechny informace jsou důvěrné. Ostatně v příručce pro zaměstnance je jasně uvedeno, že důsledkem vyřazení důvěrných informací je okamžité propuštění.

Když jsem se Toni zeptal, co o úniku informací ví, nesmírně mě překvapilo, že se bez okolků přiznala k tomu, že to byla ona, kdo na Lindu vše prozradil. Vysvětlila mi, že v jejím náboženství se očekává, že členové na sebe budou donášet, zjistí-li, že se někdo odchýlil od nauk nebo jinak porušil vnitřní pravidla Společnosti. Když vystavovala fakturu a zjišťovala, jaké pojištění Linda

¹² *Ve skutečnosti je poměrně časté, že se manželky starších dozvědí o případech, které se řeší.*

má, přečetla si, co mi její spoluvěřící řekla. Nějakou dobu si nebyla plně jistá, zdá dát přednost zachování mlčenlivosti nebo věrnosti svému náboženství, ale nakonec vše oznámila starším.

Stojí za povšimnutí, že když Toni uvažovala o tom, komu má zachovat věrnost, ani ji nenapadlo, že by měla jít za Dr. Bullockem, který byl zároveň její nadřízený i přítel, a říci mu, co hodlá udělat s informací, kterou získala z dokladů, které patřily jemu. Poučování o věrnosti, kterého se Toni dostalo u svědků, ji zcela zřejmě nevedlo k tomu, aby si uvědomila, že zachovat loajalitu Dr. Bullockovi je v jejím rozhodování o věrnosti podstatné. Dr. Bullock pokračuje:

Alespoň se nejednalo o bezmyšlenkové šíření klepů – ačkoli asi bych se s tím vyrovnal lépe než se skutečností, že moje zaměstnankyně a přítelkyně, která se těšila mé plně důvěře, udělala něco takového po zralé úvaze a s plným vědomím toho, jakou škodu to způsobí pacientce a mé pověsti.

Navíc jsem shledával celý příběh, v němž došlo k veřejnému udání, jenom stěží k uvěření. Všichni svědkové, které jsme znal, vypadali na první pohled velmi laskavě. Nemohl jsem uvěřit, že by jejich náboženství vyžadovalo tento druh donašečství a drsného jednání s těmi, kteří se dostali na scesti. Zavola jsem svému dlouholetému příteli, který byl u svědků významným starším. Potvrdil mi, že tak to opravdu je.

Vysvětlil mi, že sboroví starší se nijak nesnažili zjišťovat, zda je příběh Lindy o znásilnění pravdivý nebo ne. Podle nich byla někde, kde nikdy být neměla, udělala něco, co nikdy udělat neměla, a nakazila se nemocí, kterou se nikdy nakazit neměla. Za to byla potrestána „vyloučením“, které mohlo být zrušeno pouze tehdy, když by splnila požadavek starších na opravdové pokání. Církev jí dokonce přikázala, aby se do doby, než splní všechny požadavky na rozhrěšení, odstěhovala z rodinného domu.

Byl jsem rozhněván již v okamžiku, kdy jsem staršímu volal. Když dokončil své vysvětlování, hněv ve mně jenom vřel. Zeptal jsem se ho, zda si uvědomuje, co jeho církev udělala mně, nevinnému a nezúčastněnému člověku. Řekl mi, že je mu to líto, ale jako před ním Toni, i on vyjádřil názor, že učení církve je důležitější než všechno ostatní.

Stejně jako Toni, ani starší, jemuž Dr. Bullock volal, nebo starší, kteří řešili případ Lindy, evidentně vůbec nepocítovali žádnou mravní povinnost uvědomit lékaře o tom, že se od jeho zaměstnankyně dozvěděli důvěrnou informaci, nebo o tom, jak s touto informací zamýšlejí naložit. Školení, kterého se jim jako svědkům dostalo, jim neumožňovalo, aby je něco takového alespoň napadlo.

Právní poradce sdělil Dr. Bullockovi, že Toni musí být propuštěna. Ten tak učinil, ale byl přitom natolik charakterní, že jí nejenom vysvětlil, proč k jejímu propuštění musí dojít, ale také jí ujistil, že jednání, kterého se dopustila, v jeho případě nepovede ke zrušení vzájemného přátelství. Také Lindě vysvětlil, co se stalo, a omluvil se jí. Dostalo se mu ujištění, že proti němu nebude vznesena žaloba, protože si Linda uvědomovala, že to nebyla jeho chyba.

Dr. Bullock má v současnosti praxi v jiném městě, ale říká, že se ještě úplně nezbavil všech obav. Uvádí, že porušení nároku pacienta na uchování důvěrných informací všemi zaměstnanci není součástí pojištění proti zanedbání povinné lékařské péče. Proto „kdyby se takto postižený pacient rozhodl podat žalobu a vyhrál by, veškeré drahé pojištění by přišlo vniveč“. Brání se proti tomu tak, že si zřídil další pojistku, která výslovně kryje jeho zaměstnance. Kdykoli pak někoho nového přijímá, seznamuje ho s případem „Toni a Linda“ a nezaměstná nikoho, kdo ho neujistí o tom, že ho jeho náboženská víra nevede k tomu, aby porušoval právo pacienta na důvěrné zachování osobních informací.

Již zmíněná *Strážná věž* z 1. září 1987 (česky 3/1988, samizdat) uvádí 3. Mojžíšovu 5:1 jako základ pro tvrzení, že svědkové musí informovat starší o přestupku spoluvěfícího i v případě, že to povede k porušení slibu mlčenlivosti. Tento text zní: „V případě, že nějaká duše hřeší tím, že slyšela veřejné proklínání, a je svědkem nebo to viděla nebo se to dozvěděla, jestliže o tom nepodá zprávu, potom se bude zodpovídat za své provinění.“ Článek z tohoto nařízení vyvozuje následující závěr:

Tento autoritativní příkaz z nejvyšších míst vesmíru činí každého Izraelitu odpovědným z toho, aby soudcům nahlásil každé vážné provinění, jehož byl svědkem, aby tato záležitost mohla být projednána. Zatímco křesťané nejsou, přísně vzato, pod mojžíšským Zákonem, jeho zásady jsou pro křesťanské shromáždění stále platné. Proto mohou nastat situace, kdy křesťan bude povinen nahlásit záležitost starším. Je pravda, že v mnohých zemích je protizákonné, aby s informací z důvěrně uchovávaných záznamů byla seznámena neoprávněná osoba. Jestliže ale křesťan po čase stráveném na modlitbách usoudí, že je v situaci, kdy musí volit mezi příkazem, ve kterém Bůh navzdory nařízení nižší autority k mlčenlivosti vyžaduje, aby křesťan nahlásil, co ví, pak je to druh odpovědnosti, který má před Jehovou. Jsou chvíle, kdy křesťan „musí poslouchat Boha jako panovníka spíše než lidi“. – Skutky 5:29

Přísaha nebo slavnostní slib by nikdy neměly být brány na lehkou váhu. Nicméně, mohou nastat případy, ve kterých se slib vyžádaný lidmi dostává do rozporu s požadavkem Boha na výlučnou oddanost. Když se někdo dopustí závažného hříchu, ve skutečnosti tím na sebe přivolává ‚veřejné prokletí‘ od toho, kdo byl poškozen, a od Jehovy Boha. (5. Mojžíšova 27:26; Přísloví 3:33) Všichni, kdo se stávají součástí křesťanského sboru, se zavazují „slavnostní přísahou“, že budou udržovat sbor čistý, a to jak svým vlastním jednáním, tak tím, že budou ostatním k zachování čistoty pomáhat.¹³

Toto organizační nařízení zcela jistě znamená pro jednotlivé svědky velkou zátěž, a autor článku se zároveň snaží uvalit na ně stejně těžké břemeno viny, jestliže hříchy spolukřesťanů nenahlásí organizací jmenovaným starším. Čistota sboru je zdůrazňována jako faktor, který převyšuje vše ostatní a ospravedlňuje výše uvedený názor Společnosti. Nicméně, co „čistota“ znamená se neřídí Biblií, ale organizačními předpisy, a není důležité, zda Bible o dané záležitosti pojednává nebo mlčí. Stejně tak jsou organizací předepsány i postupy, které se musí použít pro „zachování čistoty ostatním“. O to zlověstnější je ale hrozba, podle které se všichni členové sboru zavazují „slavnostní přísahou, že budou udržovat sbor čistý“. Ve snaze odůvodnit nabádání k porušení slibu mlčenlivosti uvádí *Strážná věž* příklad neprovdané sestry, svědka Jehovova, která podstoupila potrat. Jak jsme ale mohli vidět v osmé kapitole, organizačních předpisů a pravidel je tolik, že různé způsoby jejich porušení, jenž vyžadují nahlášení organizaci, se řádově pohybují ve stovkách. Může to znamenat, že svědek, který je účetním, při zpracování faktur uvidí, že jiný svědek zajistil novou střechu na kostele nebo že pro církve zavedl poplašné zařízení, a bude se domnívat, že je jeho povinností tyto práce nahlásit starším. Může to znamenat, že bude obviněn bratr, o kterém se jiný svědek dozví, že místo vojenského cvičení přijal práci v domově důchodců. Nebo že někdo hubil šváby na vojenské základně nebo uklízel kasárna. Také ovšem to, že se někdo bude cítit „zavázán slavnostní přísahou“ k tomu, aby na svého bratra nahlásil, že dotyčný nemůže přijmout, že by Kristus začal neviditelně vládnout v roce 1914, nebo že by dnes byl prostředníkem jenom pro nějakých 8 000 lidí.

¹³ *Strážná věž* z 1. září 1987 (česky 3/1988, samizdat), strana 13.

Pravda, článek ve *Strážné věži* uvádí, že „křesťané nejsou, přísně vzato, pod mojžíšským Zákonem“. Je ale záhadou, jak závazněji pro dnešní křesťany by toto diskutované nařízení Zákona ještě mohlo být uplatněno. Autor se snaží učinit rozdíl mezi „zákonem“ a „zásadou“. V jeho podání ale žádný takový rozdíl neexistuje. Navíc je skutečností, že křesťané nejsou pod mojžíšským Zákonem nejenom „přísně vzato“. Nejsou pod ním ani *částečně*, a nejsou pod ním *vůbec*. Žijí pod Boží nezaslouženou laskavostí.¹⁴ Znovu uvedu, že článek nerozebírá a neuplatňuje na křesťany pouze „zásadu“ z mojžíšského Zákona. O zásadě by jistě mohlo být řečeno, že je uvedena v zájmu spravedlnosti a práva. Ale autor článku se na křesťany snaží uplatnit „literu“ zákona, a to v popření následujících apoštolských slov“:

Ale nyní jsme byli zproštěni Zákona, protože jsme zemřeli tomu, co nás drželo, abychom byli otroky v novém smyslu skrze Ducha, a ne ve starém smyslu skrze psaný zákoník.¹⁵

Neboť litera zákona zabíjí, ale Duch dává život.¹⁶

Vysvětlení a požadované uplatnění *Strážné věže* postrádá Kristova ducha. Zato se ale daleko více podobá postoji křesťanů ze Židů, kteří chtěli z následovníků Ježíše udělat následovníky mojžíšského Zákona. Pavel proti tomu bojoval ze všech svých sil a varoval, že takový zákonický přístup by křesťany uvedl pod „kletbu“ Zákona – tedy přesně tam, kam je v dnešní době zavádí článek ve zmíněné *Strážné věži*, který usiluje o vyvolání viny v každém, kdo se nepodřídí vyhlášeným pravidlům.¹⁷ Ukáží nyní, že ve snaze dostat každého pod novodobý zákon *Strážné věže*, jde článek dokonce nad to, co je obsaženo v mojžíšském Zákoně.

Autor nejprve konstatuje, že nařízení ze 3. Mojžíšovy 5:1 se týká právního případu, ve kterém byla spáchána křivda, a že ten, komu bylo ublíženo, se dožaduje svědků ve svůj prospěch, a svolává kletbu na pachatele. V poznámce pod čarou pak uvádí poněkud jiné, následující vysvětlení:

Keil a Delitzsch ve svém *Komentáři ke Starému zákonu* uvádějí, že člověk by byl shledán vinným z pochybení nebo hříchu, pokud by „věděl o zločinu někoho jiného, ať již byl očitým svědkem nebo se o přestupku dozvěděl jiným způsobem, a byl tak v postavení svědčit před soudem jako svědek při odsouzení zločince, ale neučinil by tak, a neoznámil, co viděl nebo se dozvěděl, když by přítom byl svědkem toho, jak soudce, který byl určen k veřejnému vyšetřování případu, vyslovuje slavnostní přísahu [kletbu, o které se Mojžíš zmiňuje], jejímž důsledkem mělo být právě to, že všichni přítomní, kdo o záležitosti něco věděli, se budou cítit zavázáni dát svoji znalost najevo“.¹⁸

V Izraeli, který sloužil jako ukázka vyvoleného národa, byli vesničtí nebo městští starší těmi, kdo veřejně v branách města řešili nejenom menší přestupky proti zákonu a závažné kriminální případy, ale i občanské spory mezi jednotlivci.¹⁹ Pokud bylo třeba povolat svědky, dělo

¹⁴ Římanům 6:14; Galátanům 5:4, 18.

¹⁵ Římanům 7:6, NW.

¹⁶ 2. Korintánům 3:6, NRSV.

¹⁷ Skutky 15:5; Galátanům 3:1–5, 10–13. V článku je dokonce odkaz na 5. Mojžíšovu 27:26, kde se praví: „Prokletý je ten, kdo neuvede slova tohoto zákona v platnost tím, že by je činil.“

¹⁸ *Strážná věž* z 1. září 1987 (česky 3/1988, samizdat), strana 13.

¹⁹ 5. Mojžíšova 16:18; 21:19; Rút 4:1.

se tak veřejným způsobem, a výzva mohla být doprovázena „slavnostní přísahou“ nebo – jak překládá *Překlad nového světa* – „přísahou zahrnující kletbu“, které svědka zavazovaly, aby se k přelíčení dostavil, a pak poctivě svědčil.²⁰

Jeden z podrobnějších případů veřejného zasedání za účasti starších nalézáme v Rut 4:1–12. Muž jménem Boaz byl blízkým příbuzným zesnulého Elimelecha, a nyní má zájem o naplnění úlohy „vykupitele“ jeho majetku. Součástí tohoto obchodu je, že si musí vzít Moabitku Rut. Boaz se vydá k městské bráně, kde čeká na jiného muže, který byl v užším příbuzenském svazku se zesnulým než Boaz (a proto má přednostní právo požádat o přidělení statutu „vykupitele“). Boaz poté svolá deset starších, a záležitost je za jejich přítomnosti a za přítomnosti dalších lidí z veřejnosti projednána. Boazovi je přiřknuto právo, o které žádal, a to ho vede k tomu, že vyzývá všechny shromážděné slovy: „Jste dnes svědky.“

Mezi veřejně přístupným zasedáním ve starém Izraeli a veřejnosti zapovězenými církevně – právními výbory Společnosti Strážná věž existuje nepřekonatelná propast. Nikdy se nestává, že by došlo k veřejnému oznámení, které by požadovalo, aby se dostavili případní svědkové. Samotné vyšetřování právního výboru se odehrává v naprosté tajnosti, a jediným veřejným aktem v celém procesu je krátké oznámení z pódia, které sbor informuje o vyloučení dotyčné osoby nebo o tom, že se od sboru oddělil. Co vede organizaci k tomu, že velmi vybíravě uplatňuje „zásadu“ zákona, když potřebuje, aby jím zatížila svědomí jednotlivce, a donutila ho donášet na svého bratra nebo sestru ve víře, zatímco očividně ignoruje zásadu téhož zákona, podle které se právní případy a soudy mají odehrávat veřejně, zatímco v podání starších a ostatních představitelů Společnosti se tomu děje právě naopak?²¹

Pisatel článku ve *Strážné věži* nemaří čas a mění podstatu záležitosti, kterou je *reakce na veřejnou výzvu k účasti svědků*, na záležitost, jejíž podstatou je nátlak na jednotlivce, aby *uvedl do pohybu vyšetřování* tím, že přestupek nahlásí starším sboru. Obsah článku odsuzuje všechny zvěstovatele, kteří nejsou starší, do role donašců nebo žalobců, zatímco starším dává právo postupovat na základě osobního úsudku a rozhodnout, co je podle nich správné řešení. Je také skutečností, že ačkoli jsou svědkové vybízeni, aby se nejprve osobně setkali s údajným provinilcem a požádali ho, aby sám vyhledal starší, jenom zřídka podle tohoto doporučení jednájí. V drtivé většině případů je tento krok opominut, a informátor jde přímo za staršími. A to znamená, jak říká úsloví, že „oheň je na střeše“, a spouští se mechanismus organizačně – právních kroků.

Konečným cílem materiálu ve *Strážné věži* nepochybně je zabránit svědkům učinit sebe-menší osobní volbu, a zároveň jim sebrat právo na vlastní úsudek a posouzení toho, zda to, co viděli nebo o čem se doslechli, vyžaduje právní projednání. Záměrem článku je nepřipustit, aby jednotlivec, když uvažuje o tom, zda věc uchová v tajnosti, bral v úvahu soucit nebo jinak projev svůj zájem o druhého. Patrná je rovněž autorova snaha vypodobnit každého člověka, který by přestupníkovi chtěl pomoci bez vědomí organizací jmenovaných starších, jako někoho, kdo projevuje neúctu vůči Bohu.

Nikdo nezpochybnuje, že mojžišský Zákon ukládal povinnost oznámit hrubé přestupky – rouhání proti Bohu, snahu svěst druhé izraelity k modlářství, prolítí nevinné lidské krve, možná i šíření

²⁰ Srovnej *Prísloví 29:24; Matouše 26:62, 63.*

²¹ *Jejich vlastní publikace Hlubší pochopení písem z roku 1988 uvádí, že „Každé soudní jednání u brány také vzbuzovalo pozornost veřejnosti, a tím byli soudci podněcováni, aby při soudním řízení i při rozhodování byli pečliví a spravedliví“ (sv. I, strana 518; [česky sv. II, strana 719]).*

falešných nebo podvodných proroctví.²² Ale nikde v mojžíšském Zákoně nečteme, že by Židé byli obecně vybidnuti k tomu, aby soudcům nahlásili „každé vážné provinění, kterého byli svědky“. Ve většině případů, včetně 3. Mojžíšovy 5:1, se nařízení týkalo *reakce na předvolání k soudu* nebo *slavnostní přísahy* vyzývající ke svědectví, a ne toho, že by Izraelita byl nucen uvést do pohybu vyšetřování. Myšlenka, že Boží zákon ukládal každému Židovi povinnost jít za staršími k městské bráně pokaždé, když věděl o nějakém přestupku, a následně v městské bráně veřejně vyhlásit, co se stalo, v Bibli není, a autor článku ji do Písma svévolně dosazuje. Je přitom samozřejmé, že každý člověk, který byl neprávem poškozen nebo kterému někdo ublížil, měl právo starší vyhledat, a přednést svůj spor. Ale i v těchto případech se upřednostňovalo řešení soukromou cestou, a nexistovala žádná povinnost, v důsledku které by poškozený musel přestupníka někomu nahlásit.

Snad nejznámější příklad toho, jak zachovat mlčení tváří v tvář důkazům zdánlivě usvědčujících bližního z velmi závažného hříchu, je případ Josefa, Ježíšova nevlastního otce. Josef byl upřímně přesvědčen, že žena, se kterou byl zasnouben, se dopustila cizoložství. Nepopíratelným důkazem se zdálo být to, že otěhotněla před vstupem do manželství. A přece Josef nepociťoval, že by mu zákon ukládal povinnost, aby ji nahlásil starším nebo kněžím, kteří zastávali úlohu soudců. Nechtěl ji „vystavit veřejnému zneuctění“ a zamýšlel, že se s ní potají rozvede. Znamená to, že svým zamýšleným jednáním přehlížel Boží „slavnostní přísahu“, která jej údajně vyzývala k tomu, aby Marii udal? Znamená to, že projevil hrubý nezájem o „čistotu sboru“? Písmo nám říká, že tak jednal proto, že „byl spravedlivý muž [dobrý člověk, *PME*, čestný člověk, *JB*]“.²³ Bůh Josefovi ukázal, že o Marii nesmyslí správně, ujistil ho o její nevinosti, a nepokáral ho za to, že zamýšlel projevit soucit.²⁴

Boží syn dal také jasně najevo, že zdaleka ne všechny přestupky musí být projednávány před soudci, když v „Kázání na hoře“ rozebíral situaci, ve které nabádal provinilce, aby se snažili napravit záležitosti, dokud se nedostanou před soud.²⁵ Ježíš ale obdobně naléhal i na poškozeného, aby předtím, než se vydá za soudcem, a oznámí mu, co se stalo, sám projevil iniciativu, oslovil hříšníka, a požádal ho o nápravu. Tak se může „smířit se svým bratrem“, aniž by jejich spor musel řešit někdo jiný, starší nevyjímaje. Pouze v případě, že se nesetká s kladnou odezvou, by měl vyhledat pomoc „jednoho nebo dvou“ izraelitů, kteří ale nemusí být v postavení „staršího“. Další krok, veřejné předložení záležitosti celému sboru, má následovat až když selže i tento druhý pokus o vyřešení problému.²⁶

Ježíš působivě odhalil nesprávnost nesmlouvavé tvrdosti, která je tak typická pro zákonický přístup, jenž někteří lidé volí pro službu Bohu, a ukázal, že účelem zákona je, aby působil ve prospěch lidí, nikoli aby se pro ně stal únavným břemenem nebo jim bránil v projevování soucitu. Odpůrcům, kteří si na jeho jednání stěžovali, Ježíš odpověděl: „Sabat slouží člověku, ale člověk neslouží sabatu.“²⁷ a nábožensky zaměřeným zákoníkům připomněl, jak David vstoupil do svatostánku, a pro své muže si vyžádal svaté „chleby předložení“, které „nebylo zákonné

²² 3. Mojžíšova 24:10–14; 5. Mojžíšova 13:6–11; 17:2–7; 21:1–9; Zecharjáš 13:2–6. Obecně ti, kdo věděli o takových hříších, je neměli jen dosvědčit, ale měli být také těmi, kdo první hodí kamenem při popravě hříšníka.

²³ Matouš 1:19.

²⁴ Matouš 1:20–24.

²⁵ Matouš 6:23–25.

²⁶ Matouš 18:15–18, **JB**.

²⁷ Marek 2:27, **JB**.

jíst pro něj ani pro ty, kteří byli s ním, ale pouze pro kněze“.²⁸ Ježíš se přitom ani slovem nezminil o tom, že by se David pro svůj čin „dostal pod Boží kletbu“, nebo že by kněz chyboval a neuchránil sbor od nečistoty, protože nedodržel „slavnostní přísahu“ a veřejně Davida neobvinil z přestoupení zákona. Ani nečteme o tom, že by Ježíš pochválil Doega za horlivost, se kterou naopak tento Edomita pospíchal, aby událost z Nobu oznámil králi Saulovi, což mělo za následek smrt 85 kněží a pobití všech lidí ve městě.²⁹ Místo toho Ježíš použil uvedený příběh k tomu, aby náboženským vůdcům řekl: „Kdybyste rozuměli tomu, co znamenají slova: ‚Toužím po milosrdenství, ne po obětech,‘ nebyli byste odsoudili nevinné.“³⁰

Jako křesťané, kteří „byli zproštěni Zákona“, již nejsme otroky „ve starém smyslu skrze psaný zákoník“, ale jsme svobodni k tomu, abychom se v oblasti, o které jsme diskutovali, nechali vést Kristovým příkladem a zákonem víry a královským zákonem lásky.³¹ Známe apoštolovo ujistění, že „ten, kdo miluje svého bližního, naplnil Zákon“, a že nejenom přikázání o cizoložství, vraždě, krádeži a chtivosti, ale „jakékoli jiné přikázání, které snad existuje“, je shrnuto v této jediné zásadě: „Budeš milovat svého bližního jako sám sebe.“ Láska nepůsobí bližnímu zlo; proto „je láska naplněním zákona“.³² Máme svobodu k tomu, abychom se rozhodli zvolit jednání, které podle našeho uvážení má největší naději být druhým prospěšné – jak pro hříšníka, tak pro všechny ty, kteří byli poškozeni. Není sporu o tom, že se v životě můžeme setkat s okolnostmi – například s jednáním, které bude naprosto neomluvitelné nebo nebezpečné nebo které v sobě bude skrývat možnost budoucí vážné újmy – jež budou jednoznačně vyžadovat, abychom s nimi seznámili příslušné autority. Ale v žádném případě nejsme spoutáni stnulými pravidly, kterými by nás někdo velmi rád zavázal jakoby „slavnostní přísahou“, a my jsme kvůli tomu byli povinni automaticky nahlásit všechny přestupky našich spolupověřících. Boží Slovo nás vybízí k tomu, abychom „vznávali své hříchy jeden druhému“; nechce, abychom spěchali k církevnímu soudu. Nejenom muži, kteří jsou jmenováni nějakou organizací, ale všichni křesťané jsou povzbuzováni, aby udělali, co je v jejich silách, a zachránili a uzdravili spolupověřící, kteří bloudí v omylu; a jsou přitom nabádáni, aby postupovali s milosrdenstvím vůči hříšníkovi – i když zároveň budou nenávidět spáchané zlo.³³

Nemilosrdný přístup uplatňovaný vzhledem k těm, kteří hřeší, působí v konečném důsledku proti jejich nápravě. Když se někdo poprvé dopustí závažného hříchu, často silně a opravdově touží po tom, aby mu někdo pomohl chybu podruhé neopakovat. Ale svědkové ve svém sboru nemohou vyhledat ani svého nejdůvěrnějšího přítele a poprosit ho o pomoc, protože si nikdy nejsou jisti, že jejich vyznání nebude postoupeno dál. Společnost na tuto oblast neuplatňuje biblický text o tom, že Boží ctitel nemá „odkrývat důvěrný hovor“. Jiný verš z Přísloví, který vyjadřuje myšlenku, že „pravý druh miluje celou dobu, a je bratrem, který se narodil pro čas tísně“, zcela ztrácí v souvislosti s vyžadovaným donášením svoji platnost, a jeho význam úplně zaniká.³⁴ i když provinilec v soukromé modlitbě prostřednictvím Ježíše prosí Boha o odpuštění, nestačí to k tomu, aby případní zúčastnění spolupověřící mohli zachovat mlčenlivost. Jestliže

²⁸ 1. Samuelova 21:1–6; Matouš 12:1–4, *NRSV*.

²⁹ 1. Samuelova 21:7; 22:9–19.

³⁰ Matouš 12:7, *NIV*.

³¹ Římanům 7:6.

³² Římanům 13:8–10, *NIV*.

³³ Jakub 5:16, 19, 20; Juda 22, 23.

³⁴ Viz Přísloví 11:13; 25:9; 17:17.

provinění spadá do kategorie, kterou Společnost označuje jako „závažný hřích“, její představitelé musí být informováni, a následně svolaný církevní soud rozhodne o dalším postupu. Svědkové jsou utvrzováni v tom, že svému bratru nebo sestře neprojevují dostatek lásky, pokud jsou si vědomi toho, že někdo z provinilců nešel svůj přestupek „nahlásit autoritě“, a oni sami to za něj neučiní. Svědkové, kteří zhřešili, jsou ujišťováni, že se dozorcům můžou svěřit „s důvěrou, že starší budou problém řešit laskavě a s pochopením“.³⁵ V době mého působení ve vedoucím sboru jsem se ale setkal se zcela opačným názorem, který nám byl zprostředkován služebním oddělením vedoucího sboru. Bratři z tohoto oddělení citovali výroky cestujících dozorců, podle kterých se tito zástupci Společnosti vyjádřili, že převážná většina (někteří uváděli 70 procent a více) starších ve sborech není způsobilá pro činnost v právních výborech. Jsem si jistý, že někteří starší odpovídají kladnému popisu z publikací Strážné věže. Ale každodenní zkušenost svědčí o tom, že lpění na organizačních postupech je pro většinu z těchto mužů rozhodující, a že zákonitvím až příliš často ubíjí přirozený soucit, který by jinak mohli projevit.

Příklad Ruda Perssona a jeho manželky, který se stal ve Švédsku, je názornou ukázkou toho, jak důkladně jsou svědkové sledováni „loajálními“ staršími, kteří jsou Společností vybízeni, aby vymáhali organizaci vydanou „důležitou sbírku teokratického zákona“. Rud byl pokřtěn jako svědek Jehovův v roce 1959. V lednu roku 1986 spolu se svojí manželkou rozebírali do větší hloubky než v minulosti podobenství Ježíše Krista o „milosrdném samaritánovi“ včetně poselství, které je v tomto znázornění obsaženo. Zneklidnění především zprávami o hladomoru v Etiopii, rozhodli se zaplatit zanedbatelný roční členský příspěvek Červenému kříži, aby mohli být informováni o různých projektech pomoci v nouzi, ze kterých by si mohli vybrat a skromně přiložit ruku k dílu. Ruda vůbec nenapadlo, že by se kvůli tomu mohl dostat do problému. Jeho matka, horlivá sestra, dostávala podporu od služby pro invalidy organizované švédským Červeným křížem, protože byla nemocná a v trvalé neschopnosti.

O několik měsíců později, v květnu toho samého roku, se za Rudem zastavil předsedající dozorce jeho sboru a dotazoval se ho, zda se stal členem Červeného kříže. Rud očekával přátelský rozhovor, ale když na dotaz odpověděl kladně, předsedající dozorce téma opustil a již se na nic neptal.

Rud až později zjistil, že „vyšetřování“ začalo již před touto návštěvou. Jeden ze starších odněkud zaslechl blíže neurčenou zprávu, že se Rud stal členem Červeného kříže, a nahlásil podezření radě starších. Ta o záležitosti jednala, a dokonce se žádostí o radu kontaktovala krajského dozorce, do jehož pravomoci sbor spadal, bratra Gerta Andersona. Co k tomu bratry vedlo? Domnívali se, že by mohlo jít o případ, kdy bratr „porušil svoji neutralitu“ vzhledem k podporování válek (jak jsme již mohli pozorovat, toto zdůvodnění je často doprovázeno tím, že došlo k „porušení Izajáše 2:4“). 19. června 1986 se rada starších obrátila na odbočku Společnosti Strážná věž ve Švédsku se žádostí o radu ohledně toho, zda je možné předvolat Ruda před právní výbor, a vyšetřovat ho pro možné porušení křesťanské neutrality. Odbočka jim odpověděla, že záležitost prozkoumají, a případně se obrátí na vedoucí sbor v Brooklynu. Kopii dopisu obdržel rovněž krajský dozorce Gert Anderson. 15. října 1986 odbočka poslala druhý dopis, a to do rukou předsedajícího sborového dozorce Matse Nordsunda.³⁶ Dopis otiskujeme v plném znění:

³⁵ Citováno z popisku k obrázku na straně 15 *Strážné věže* z 1. září 1987 (česky 3/1988, samizdat, bez obrázku, pozn. překl.).

³⁶ Tento dopis byl napsán ve švédštině. Zde je uveden jeho překlad. Kopie švédského originálu je uložena ve složce v nakladatelství *Commentary Press*.

BIBEL-OCH TRAKTATSÄLLSKAPET VAKTORNET
Box 5, S-732 00 ARBOGA, SWEDEN SR: SL 1986-10-15

Mats Nordsund
Brohuset 1019
Prästmölljan
260 70 LJUNGBYHED

Rada starších sboru Perstorp

Milí bratři,

píšeme Vám ohledně informace, ve které jste Společnosti oznámili, že bratr Rud Persson se stal členem Červeného kříže.

Uvedenou spornou záležitost jsme postoupili bratrům do Brooklyn, abychom se od nich dozvěděli názor na členství v této organizaci. Bratři napsali, že i když může být pravda, že Červený kříž poskytuje místní služby, stále pro všechny jeho pobočky platí zásady Mezinárodního červeného kříže se sídlem ve Švýcarsku. O této organizaci se tvrdí, že jejím účelem je zmírňovat lidské strádání a utrpení. My ale musíme mít na paměti, že je to organizace, která své počátky odvozuje z bitevních polí. Jako taková vykonává i dnes z velké části činnost, která je přímo nebo nepřímo v rozporu s myšlenkami z Izajáše 2:4. Červený kříž je také největším světovým dodavatelem krve pro transfúze. Je rovněž zapojen do politické činnosti a často působí jako prostředník mezi válčícími národy.

V důsledku toho je užitečné přemýšlet o tom, jaké je poslání této organizace jako celku, a potom uvažovat, v jakém vztahu je toto poslání ke křesťanské neutralitě, kterou Boží lid musí projevovat. Nelze nic namítat proti tomu, jestliže se někdo snaží zmírnit lidské utrpení, ale kvůli tomu se ještě nemusíme stát členy světské organizace. Podrobně o této otázce pojednávala *Strážná věž* z 1. října 1986, str. 22-24 (česky 5/1987, samizdat, pozn. překl.).

Jestliže se někdo rozhodne pro členství v jakékoli organizaci, je rovněž třeba si položit otázku, jaké pohnutky ho k tomu vedou. Proč se stává členem? Ztotožňuje se s posláním organizace? Člověk se může stát registrovaným členem Červeného kříže proto, aby mohl absolvovat kurs první pomoci. Formální zápis v tomto případě je vše, co se vyžaduje, a křesťan může usoudit, že jeho svědomí takový krok umožňuje. Na druhou stranu je zřejmé, že pokud by se jednotlivý křesťan zastával všeho, co spojujeme s Červeným křížem, mělo by to vliv na jeho postavení ve sboru. Jako příklad uvedme,

že členství v této organizaci, a zároveň aktivní podpora programu celosvětového dárcovství krve by mohly vést k vyloučení ze sboru.

V případě, který jste uvedli, vám tedy doporučujeme, abyste kontaktovali bratra Ruda Perssona, a zeptali se ho na pohnutky, které jej vedly k členství v Červeném kříži. Domnívá se, že celkové poslání této organizace je chvályhodné? Je si vědom jejího rozsáhlého programu na podporu krevních transfúzí a její role prostředníka mezi národy? Zeptejte se ho na tyto otázky, a poté nám sdělte jeho reakci, abychom si mohli učinit lepší představu o tom, jaké je jeho smýšlení, a zda chce ve svém členství pokračovat. Jaký je jeho názor na jídlo ve školních jídelnách, které obsahuje krev? Informoval učitele o našem názoru v této oblasti? A jak se dívá na oslavy narozenin ve škole, a na další činnosti, která zde probíhají? Zmiňujeme se o tom proto, že bratr Gert Andersson při jedné příležitosti učinil v tomto smyslu poznámku, která se týkala dětí bratra Perssona.

Zůstáváme s Vámi spojeni oznamováním dobrého poselství o Království a posíláme Vám pozdravy bratrské lásky.

Vaši bratři

BIBEL-OCH TRAKTATSÄLLSKAPET VAKTTORNET
(razítko)

Příloha:
výňatek z Knihy světové encyklopedie

Na vědomí:
Gert Andersson

V průběhu celé této doby, která začala v květnu krátkým dotazem cestujícího dozorce, zda se Rud stal členem Červeného kříže, až to tohoto okamžiku v říjnu, se Rudovi nikdo ani slovem nezmínil o probíhajícím vyšetřování. Rudův otec a mladší bratr byli ve vyšetřující radě starších, ale neřekli mu vůbec nic, bezpochyby proto, že jim to nedovolovalo „zachování mlčenlivosti“ pro případ, že by Rud byl předvolán před právní výbor. Jakmile však obdrželi dopis z odbočky ze dne 15. října, a po poradě s cestujícím dozorcem, jednali starší velmi rychle. Předsedající dozorce zavolal 18. října Rudovi a oznámil mu, že si Společnost přeje, aby v přítomnosti dvou starších odpověděl na pět otázek. Také se ho zeptal, zda se jeho manželka stala členkou Červeného kříže.

Toto jsou otázky, na které Rud musel odpovědět v přítomnosti dvou starších:

- 1) Jaké byly tvé pohnutky k členství v Červeném kříži?
- 2) Domníváš se, že poslání Červeného kříže je chvályhodné?
- 3) Je ti znám program Červeného kříže na podporu krevních transfúzí?
- 4) Jsi si vědom toho, že se Červený kříž ujímá role prostředníka mezi národy?
- 5) Zamýšlíš i nadále zůstat členem Červeného kříže?

Jeho odpovědi zněly ve své podstatě následovně:

- 1) Jeho pohnutkou bylo, aby se dozvěděl o podpůrných programech Červeného kříže a mohl je podle uvážení podpořit. Odkázal starší na článek v *Probudte se!* z 8. prosince 1976, který sice o charitativních organizacích uvedl mnohá negativa, ale zároveň předložil názor, že nutně nemusí být na závalu, jestliže někdo na jejich činnost přispívá. Zároveň starším řekl, že situaci s Červeným křížem shledává obdobnou tomu, jak organizace nahlíží na účast v odborovém hnutí nebo v některých typech zaměstnání – organizace v takových případech uvádí, že záporné faktory jsou vyrovnávány pozitivy.³⁷
- 2) Na druhou otázku Rud odpověděl, že shledává jako chvályhodnou nestrannou pomoc, kterou Červený kříž poskytuje lidem v nouzi. Zároveň upozornil starší na toto prohlášení ze *Strážné věže* z 1. června 1918:
„Křesťan, který si nejprve na Červený kříž utvoří zkreslený pohled, podle kterého tato organizace pouze napomáhá zabíjení, které je proti jeho svědomí, nemůže Červenému kříži nijak prospět; jestliže ale křesťan posléze dospěje k vyrovnanějšímu názoru, podle něhož je Červený kříž ztělesněním pomoci bezmocným, ocitne se v postavení, v němž bude ochoten a schopen pomoci Červenému kříži podle svých schopností a dané příležitosti.“

Rud k tomu dodal, že podle jeho názoru je v dnešní situaci změna ze „zkresleného pohledu“ k „vyrovnanějšímu pohledu“ ještě více oprávněná.

- 3) Vzhledem ke krevním transfúzím zdůraznil, že ve většině případů jsou vlastní transfúze prováděny v nemocnicích, a že se nedomnívá, že by je proto Společnost z tohoto důvodu začala bojkotovat. Mnoho svědků je zaměstnáno v nemocnicích, které krevní transfúze aktivně podporují. Připomněl starším, že lékař, který je svědek Jehovův, může provádět krevní transfúze, jestliže jej o to požádá pacient, který není svědkem, a není za to předvolán před právní výbor!³⁸
- 4) K údajné úloze Červeného kříže jako prostředníka mezi národy uvedl, že Červený kříž není politická organizace, a že jeho úloha se výlučně omezuje na humanitární oblast. Opět použil analogie s odbory, tedy „světskými“ organizacemi, mezi jejichž členy se nacházejí tisíce svědků. A ačkoli se na rozdíl od Červeného kříže odbory často účastní politické činnosti, členství v nich není Společností odsuzováno.
- 5) Vzhledem k tomu, zda i nadále zamýšlí zůstat členem Červeného kříže, Rud uvedl, že členství v něm je podle toho, co on ví, v souladu s fakty uvedenými v publikacích Společnosti. Řekl, že dokud se neprokáže, že členství je v rozporu se zásadami křesťanství, pokládat mu takovou otázku nedává smysl. A protože si není vědom žádné informace, která by členství z křesťanského pohledu vylučovala, nevidí ve svém případě žádný střet zájmů.

³⁷ Viz *Strážná věž* z 15. února 1961, strana 128 (česky 23/1961, samizdat); *Probudte se!* z 8. prosince 1976, strany 27, 28; *Strážná věž* z 15. července 1982, strana 26 (česky 1. dubna 1983, str. 16; a 23/1982, samizdat).

³⁸ Viz *Strážná věž* z 15. listopadu 1964, strany 682, 683 (česky nevyšlo, pozn. překl.).

Stojí za to si povšimnout zdroje, ze kterého pocházely otázky, na které Rud musel odpovídat. Ačkoli je pokládali místní starší, byly jim zaslány ze švédské odbočky, která v této věci požádala o pomoc vedoucí sbor v Brooklynu. Lze proto oprávněně předpokládat, že informace, které švédská odbočka poskytla starším, měly svůj původ ve vedoucím sboru. Stojí rovněž za povšimnutí, že údaje z vedoucího sboru byly v řadě případů nepřesné a provázené povrchním dokazováním.

Starší zaslali Rudovy odpovědi místní odbočce. Doplnili je přitom zprávou, která obsahovala neopodstatněná obvinění o něm, o jeho dětech a o jejich činnosti ve škole. Rudovi kopii této zprávy nezaslali, ale jemu se podařilo ji získat, a v dopise švédské odbočce všechna obvinění podrobně vyvrátit.

Uplynuly měsíce provázené mlčením ze strany švédské odbočky. Rud nakonec do odbočky 8. dubna 1987 zavolal, a mluvil s dvěma členy výboru odbočky, Akem Carlssonem a Runem Grahnem. Carlsson mu se smíchem řekl, že „organizace nebyla schopná říci svým členům, co v takové situaci dělat“. (Nabízí se zde srovnání jasněho rozdílu mezi tímto výrokem a tím, co můžeme číst v dopise, který odbočka předtím místním starším poslala). Rune Grahn konstatoval, že proti Rudovi nebudou podniknuty žádné právní kroky, protože brooklynské ústředí naznačilo, že členství v Červeném kříži by mělo důsledky jenom pro toho bratra, který by ve sboru zastával úřad staršího nebo služebního pomocníka. Grahn celou záležitost přirovnal k situaci, kdy bratr má plnovous.³⁹

Uběhl další měsíc, ve kterém nikdo z rady starších s Rudem o jeho situaci nemluvil. Rud se proto rozhodl informovat svého bratra, který byl jedním ze starších, o obsahu rozhovoru, který vedl s bratry z odbočky. Zjistil přitom, že místní starší neobdrželi žádnou odpověď na dopis, který na odbočku poslali. Některým z nich je možné připsat k dobru, že když se postoj odbočky dozvěděli, vyjádřili pocit úlevy. Rud osobně nemohl ani uvěřit tomu, že by se křesťanská organizace mohla uchýlovat k takovým způsobům, a podrobovat své členy podrobnému zkoumání a vyšetřování jenom proto, že jej Ježíšova slova u Lukáše 10:29–39 vedla k praktickým projevům lidské solidarity.

Domnívám se, že mezi svědky by se nenašlo mnoho jedinců, kteří by se bránili tak schopně, jako tento švédský bratr. Mnozí by spíše skončili před právním výborem, a byli by následně vyloučení. Důvodem by bylo, že „porušili křesťanskou neutralitu“, přičemž by se tento důvod k jejich vyloučení zakládal na naprosto falešném tvrzení o tom, že Červený kříž „dnes z velké části vykonává činnost, která je přímo nebo nepřímo v rozporu s myšlenkami z Izajáše 2:4“.

V „KOLÉBCE DEMOKRACIE“

Jenom málo příkladů o tom, do jakých extrémů může jít horlivost při špehování a touha plošně se vypořádat s projevem jakéhokoli nesouhlasu nebo nespokojenosti je názornějších, než událostí, ke kterým v uplynulém desetiletí došlo v Řecku, v zemi, která bývá nazývána „kolébkou demokracie“.

Někdy kolem roku 1986 začala odbočka Společnosti Strážná věž v Aténách vykonávat intenzivní nátlak na všechny svědky, o kterých se domnívala, že se zcela nepodrobují naukám a orga-

³⁹ *Podle obecných postupů se neprovádí žádné opatření, pokud si nechá svědek narůst vousy, ale starší mohou rozhodnout, že nesplňuje požadavky pro svěření úřadu v organizaci.*

Η ΝΕΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ «ΑΡΜΑΓΕΔΩΝΑ»

Μάρτυρες του βίντεο

- ΠΙΣΤΟΙ ΤΟΥ ΙΕΧΩΒΑ, ΠΟΥ ΕΦΥΓΑΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ, ΤΡΕΜΟΥΝ ΤΙΣ ΚΑΣΕΤΕΣ
- «ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΜΙΛΗΣΟΥΜΕ ΟΥΤΕ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΑΣ»
- «ΠΟΛΛΟΙ ΧΑΝΟΥΝ ΤΗ ΔΟΥΛΕΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΦΑΚΕΛΩΜΑ»

Nadpis článku „Svědkové z videa“, je následován těmito výroky: „Jehovovi věrní, kteří opustili organizaci, se bojí videokazet“, „Dokonce nesmíme mluvit ani se svými vlastními dětmi“, „Mnozí kvůli elektronické evidenci přicházejí o zaměstnání“.

nizační praxi Společnosti. Počet vyloučených zřejmě dosáhl více než jednoho sta.⁴⁰ Mnozí ostatní nebyli vyloučeni, ale podařilo se jim v tichosti stáhnout se do ústraní. Někteří z těchto dvou skupin pak v úsilí zachovat si duchovní rovnováhu začali organizovat biblická studia v soukromých bytech a domech. Činili tak pokud možno nenápadně a bez zbytečného rozruchu.⁴¹

Ve snaze zabránit takové činnosti odbočka v Řecku zašla do krajnosti a podnikla kroky proti každému, kdo se setkávání účastnil. Nakonec vše vyvrcholilo pozoruhodnými opatřeními a soudním případem, který byl popsán ve výše zmíněných aténských novinách, podle kterých se stalo toto:

V úterý 6. dubna 1987 se v domě Nicka a Eftihie Bozartzisových shromáždilo asi 50 osob ke studiu Bible. Nick si z balkónu povšiml, že naproti přes ulici stojí dva muži a evidují každého, kdo vchází do jeho domu. Někteří z hostů přitom formálně organizaci ještě neopustili. Nick si uvědomil, že jeden z mužů je svědek, a vyšel z domu, aby si s nimi promluvil. Jakmile ho spatřili vycházet, dvojice doslova a do písmene „práskla do bot“. Za několik dnů tři z účastníků shromáždění v Nickově domě byli vyloučeni právními výbory svých sborů.

V pátek se skupina obvykle scházela v domě bývalé sestry Vouly Kalokerinouové, ale protože v neděli bylo naplánováno setkání u příležitosti Pánovy večere, páteční schůzka zamýšlená na 9. dubna byla zrušena. Voula si ale v pátek povšimla, že na druhé straně silnice naproti jejímu domu parkovalo po několik hodin auto obsazené pěti muži. To samé se opakovalo i v sobotu.

⁴⁰ Ze spolehlivých zdrojů jsem se dozvěděl, že Lou Kopsis, který byl v té době dozorcem odbočky, měl při shromáždění proslov, v němž posluchače se zjevným uspokojením informoval, že byly vyloučeny „stovky odpadlíků“.

⁴¹ Je zajímavé, že pokud se osoby, které odcházejí od organizace Strážná věž, neúčastní pravidelných setkání, setkávají se s kritikou za nedodržování Hebrejcům 10:25; pokud se však **setkávají** spolu, jsou obviněni z „vytváření nové organizace“.

V této fázi příběhu by si člověk pomyslel, že pouze výplod fantazie nebo paranoidní myslí by mohly vést k zlověstné domněnce, že popsané okolnosti nasvědčují tomu, že se v autech nacházejí špiclové, jejichž úkolem je nasbírat co nejvíce důkazů, které budou později použity proti svědkům předvolaných před právní výbory. Pozdější události bohužel doloží, že se jedná o skutečnost.

V neděli 11. dubna se určitý počet lidí shromáždil v domě Vouly, aby si společně připomněli výkupní oběť Božího syna, kterou položil na oltář ve prospěch celého lidstva. Voula si přitom uvědomila, že na opačných rozích před jejím domem parkují dvě neznámá auta: jedno osobní a druhé dodávka. Zadní okno dodávky bylo překryto papírem, ve kterém byla uprostřed vystřižená díra. Posádka osobního auta z něho několikrát vystoupila a rozmlouvala s posádkou dodávky. Voula požádala jednoho z účastníků setkání, aby vyšel ven a zjistil, proč tam auta parkují.

Když muž přicházel k osobnímu autu, řidič rychle nastartoval a odjel. Zamířil proto k zadní části dodávky, a vystřiženou dírou nahlédl dovnitř. Naskytl se mu pohled na videokameru, kterou spolu se členem aténské odbočky Strážné věže Dimetrem Zerdesem používal bratr starší, který se jmenoval Nikolas Antoniou. Několik účastníků setkání nyní vyšlo před dům k dodávce, a na místo se dostavil i policista, který hlídkoval u nedalekého italského velvyslanectví. Svědkům v dodávce se podařil manévr, kterým se auto vymanilo ze skupiny lidí kolem, a řidič zamířil do nedalekého parku, kde pak oba dva rychle začali videokameru demontovat. Mezitím přijela dvě policejní auta, a oba muži byli zadrženi z důvodů narušení soukromí. Videokamera i s příslušenstvím byla zabavena. Na videu byl natočen dům paní Kalokerinouové a detailní snímky všech, kteří do domu vcházeli.

Před krajským vládním zástupcem oba muži prohlásili, že byli před domem pouze proto, aby nafilmovali příbuznou pracovníka odbočky Dimetrehu Zerdesu. Tou byla jeho sestřenice, Eftihia Bozartzis, o které jsme se zmínili dříve, a která se oddělila od svědků před dvěma roky. Je otázkou, jaký důvod vedl věrného bratra z odbočky Dimetrehu Zerdesu k tomu, aby se pokusil tajně nafilmovat svoji příbuznou po dvou letech jejího chybění ve sboru svědků Jehovových. Podle závazného nařízení Společnosti by se o ni vůbec neměl zajímat.

Nakonec došlo k soudnímu přelíčení. Krajský vládní zástupce Dr. Kontaxis ve své závěrečné řeči uvedl:

Domnívám se, že neexistuje křesťanská organizace, která by své členy učila lhát. Pokud k tomu ale dojde, a obžalovaný a organizace, do které patří, se lži dopustili, přál bych si, aby se nevyhýbali odpovědnosti za své jednání, a řekli: „Ano, je to tak, strkali jsme nos do věcí druhých.“ Tito muži vlastnili a použili speciální vybavení – a máme k dispozici celou řadu svědků, kteří je viděli, jak druhé natáčejí na kameru. A pak se obžalovaný dostaví k soudu a řekne, že nikoho nešpehoval, že si jenom hrál s kamerou, a přitom někoho natočil na film. Takové jednání není nijak ke cti ani obžalovanému, ani organizaci, ke které náleží.

Všichni máme svobodu k tomu, abychom vstoupili do jakékoli organizace se nám zlíbí. Všichni ale také máme svobodu ji kdykoli opustit, a pak dělat, co uznáme za vhodné, zůstáváme-li přitom v mezích zákona. ... Jestliže někdo opustí určitou organizaci, vzniká tím pro ni nárok na to, aby své bývalé členy tajně sledovala? Každý jednotlivec je chráněn proti tomu, aby byl tajně odposloucháván nebo potají natáčen na kameru, a to zvláště tehdy, jestliže je tato činnost zaměřena na sledování jeho soukromého života a osobního jednání. Tajné sledování druhých porušuje zákon o SOUKROMÍ, který existuje právě proto, aby lidé byli chráněni proti vpádu do svého soukromí, za které se jistě považuje i to, čemu člověk věří nebo o čem je přesvědčen. Události, ke kterým

došlo, jsou velmi závažné. Je evidentní, že obžalovaní se potají snažili získat detaily o soukromém životě žalobců, a použili přitom videokameru. Jejich jednání nebylo náhodné, ale plánované a cílené.

Společnost Strážná věž učí, že ona sama představuje „archu“, do které lidé musí vstoupit, aby byli zachráněni. Svým učením o tom, že byla zvolena za Boží sdělovací prostředek, vytváří ve svých členech pocit naprosté závislosti, který je posléze vede k tomu, že se nechají používat k jednání, které pošlapává a ohrožuje vše, co nazýváme základními lidskými právy.

V průběhu přelíčení se jeden ze soudců zeptal svědka, kterému patřila dodávka, a který byl sborovým starším, jak dlouho on a ostatní svědkové hlídali před domem. Starší odpověděl, že to bylo šest hodin. Na otázku, zda zadní okno dodávky bylo zakryto, odpověděl, že ano, a to papírem, ve kterém byla vystřižena díra, aby mohli natáčet. Trval na tom, že natáčení se týkalo pouze ženy, která byla příbuzná druhého muže v autě. Na zabaveném filmu sice bylo zblízka zachyceno mnoho lidí, jak vchází do domu nebo jsou na balkóně, ale příbuzná, o které starší mluvil, na videokazetě vůbec nebyla. Ani nemohla, a to z toho jednoduchého důvodu, že se shromáždění vůbec nezúčastnila! Rozsudek soudu zněl: obžalovaný je vinen.

Je ironií, že následující rok v *Probudte se!* vyšel článek, jehož autor si hlasitě stěžoval na nesnášenlivost představitelů Řecké ortodoxní církve, kteří požadovali po správě stadionu, na kterém se měl konat sjezd svědků, aby zrušila již vydané povolení, a v tomto smyslu vedení stadionu podrobili nátlaku.⁴² Pisatel oprávněně odsuzoval takové nespravedlivé jednání, jemuž byli vystaveni „pokojní a zákon dodržující křesťané“, a dovolával se řecké ústavy, která zaručuje svobodu uctívání, víry a svědomí. Kromě dalšího také citoval soudní výnos, podle kterého je „svoboda vyznávat náboženství zvolené na základě svědomí jednotlivce zvláště zajišťována ... Římskou smlouvou z 11. dubna 1950 o „ochraně lidských práv““. Článek dále uváděl, že „svoboda řeckého národa je opět pošlapávána kvůli středověkému způsobu uvažování kněžstva“, a pokračoval větou: „Je opravdu smutné pozorovat, jak je přezírána demokracie v zemi, která je její kolébkou!“

Souhlasím jak s tímto výrokem, tak i následujícím odsouzením „extrémní nesnášenlivosti a náboženského fanatismu“, a myslím si, že je skutečně smutné, že svědkové byli takové nespravedlnosti vystaveni. Neméně smutné je ale to, že organizace je sice schopná rozeznávat příkoří, kterého se vůči ní ostatní dopouštějí, a protestovat, jestliže náboženská svoboda a omezování projevů svědomí jejích členů je napadáno, ale již není schopná si uvědomit, že se sama provinuje stejnou měrou. Organizace Strážná věž nikdy nevystoupila proti středověkému způsobu myšlení svých vlastních představitelů v kolébce demokracie, mentalitě, která se tak jasně projevila tehdy, když se tito představitelé podíleli na tajném a protizákonném špehování pokojných a zákon dodržujících křesťanů, kteří se sešli, aby si připomněli smrt Božího syna. Přítomnost jednoho z pracovníků řecké odbočky v dodávce, která byla použita pro tajné sledování, jasně ukazuje, že vedení odbočky vědělo, co se odehrává, a buď toto jednání přímo schvalovalo, nebo alespoň nad ním bylo ochotno přimhouřit oko. A tak organizace svědků Jehovových do světa svých členů hlasitě oznamuje, jakého příkoří se vůči ní dopouští Řecká ortodoxní církev, ale nikdo kromě řecké veřejnosti se již nedozví o podobném bezpráví, jehož se dopouštějí vlastní zástupci Společnosti. Nehledě na to, že se také nikde nedočteme o tom, že by organizace řeckou odbočku za takové jednání napomenula.

⁴² Viz *Probudte se!* z 22. listopadu 1988, strany 9–11.

A tak až dodnes, ať jsou kdekoli na světě, ti ze svědků Jehovových, kterým jejich svědomí neumožňuje souhlasit naprosto ve všem s naukami organizace nebo jejími organizačními postupy, žijí v ovzduší strachu, které je nutí mít se neustále na pozoru ohledně toho, co říkají, co dělají, co čtou, s kým se stýkají, a kdo jim píše, a jsou svíráni kazajkou cenzury dokonce i tehdy, jestliže se jedná o jejich přátele nebo blízké příbuzné. Jak jsem se již zmínil, z mé osobní zkušenosti vyplývá, že někteří se nepředstaví, když mi telefonují, jiní používají krycí jména nebo si pro korespondenci se mnou a s jinými vyloučenými svědky zřizují anonymní poštovní schránky. Jsou v postavení „rukojmích“, do kterého je odsuzuje schopnost organizace zpřetrhat všechny vazby s jejich přáteli, rodinou nebo kýmkoli jiným, kdo spadá do sféry jejího organizačního působení, a jediný způsob, jak přežít, je přistoupit na podmínky, které Společnost určuje.

Nijak nepřeháním. Ostatně zkušenosti, které jsem zatím vylíčil, jsou jenom zlomkem tisíců podobných příběhů, které – pokud by všechny měly být popsány – by zaplnily nejméně jednu knihu. A věřím, že i z toho mála, co se zatím dozvěděl, čtenář získává představu o způsobu myšlení a postojích, které se v jednotlivcích vyvíjejí na základě působení organizace, která nelituje žádných prostředků k tomu, aby omezila intelektuální svobodu svých členů, a udržela mezi nimi prostředí myšlenkové sterility. Pro učení, které je postaveno na dobrém základě, není třeba vytvářet myšlenkovou prázdnotu, ve které každá idea a každý nápad, jenž nenesou souhlas organizace, ohrožují samou podstatu všech vyhlášených nauk, a jsou proto okamžitě označeny jako hereze a zrada. Solidně podložené učení stojí samo o sobě. Pravda se nemusí obávat srovnání s omylem. Hodnota pravdy a její platnost se takovým porovnáním mohou jenom prohloubit. Není ovšem sporu o tom, že nedbale zdůvodněné nauky stojí na nepevném základě, a hrozí, že se každou chvílí zřítí. Jejich schopnost přežít do další generace tak závisí na tom, aby nedošlo k řádnému přezkoumání jejich opravdové síly, a je jistě nutné je od takového podrobného zkoumání uchránit.

Drsná realita, která mezi svědky existuje, ještě více odhaluje jalovost chlácholivých prohlášení, které Společnost vydává pro veřejnost. Mluvíci organizace se v rozhovorech se sdělovacími prostředky neustále vyjadřují v tom smyslu, že je pro ně velmi nesnadné pochopit, „proč by se někdo měl obávat odvetných opatření“, a „proč lidé, kteří s námi nesouhlasí, nás jednoduše v tichosti neopustí“. Zároveň trvají na tom, že organizace svědků je „velmi nezaujatá“, nikoho „nepronásleduje“ nebo „citově nevydírá“, a že si nejsou vědomi existence žádné „duchovní policie“. Proti těmto prohlášením stojí životy stovek a tisíců lidí, kteří jsou si až příliš dobře vědomi, že pravý opak je pravdou. Tito lidé zažili, jak sebemenší nesouhlas, pronesený s nejlepšími úmysly a s největším možným respektem, nebo účast v rozhovoru, byť mezi přáteli, který se nenesl zcela v oficiálním duchu, se staly jistou pozvánkou k zahájení vyšetřování, a později k právnímu výboru. Tito lidé vědí, že je téměř nemožné, aby svědky opustili v tichosti a bez nepříjemností, protože přístup organizace by měl být ve skutečnosti vyjádřen slovy: „Nemůžeš jen tak skončit, my tě musíme vyhodit.“ a proč nelze jen tak skončit? Protože vyloučení neboli oficiální propuštění zaručuje, že dotyčný člověk, který měl na základě svého svědomí připomínky k učení nebo jednání organizace, může být velmi účinně „odstaven“ od ostatních členů. Je teď oficiálně na černé listině, a tak nehrozí nebezpečí, že by se s ním někdo z věrných bavil, a rovněž začal přemýšlet o námětech, na které by podle organizace v podstatě neměl mít „ani pomyslení“.

Sboroví starší se často velmi odlišují od biblického pastýře, který opustí devadesát devět ovcí, aby zachránil jednu ovečku, která se zatoulala. Místo trpělivého a jemného ošetřování přicházejí starší za nemocnou ovečkou v bojovné náladě. Boží Slovo používají zřídka kdý, a pokud je přece cítují, mnohokrát to z jejich úst spíše bolí než pohladí. „Uznáváš nebo neuznáváš organizaci jako výlučný Boží sdělovací prostředek?“, je téměř vždy základní otázka, primární ‚casus belli‘, kolem kterého se všechno točí, a měřítkem, podle něhož je posuzována

hodnota křesťanství zpovídaného člověka. Tento přístup vede ke zvláštnímu odcizení. Je to, jakoby pastýři říkali stádu:

Ovce, jestliže se některé z vás nelíbí, jak vás krmíme a paseme, jen běžte. Nikdo vás tu nedrží. Než ale stádo opustíte, je vaší povinností přijít k nám, abychom vám mohli vypálit viditelné znamení zrady a vtisknout vám vlčí pach. To všechno děláme proto, aby vás zbytek stáda mohl jak vidět, tak cítit, a mohl se vám zdálky velkým obloukem vyhnout. Apropos, mějte tolik slušnosti, odejděte potichu a přestaňte bečet.

„BEZZÁKONNOST“ JINÉHO DRUHU

Boží slovo odhaluje věci, které by jinak zůstávaly skryty. Odhaluje špatnost těch, kteří – podobně jako farizeové – by se snad zdáli čistí, svatí a bez viny před zákonem, ale kteří si ve skutečnosti zaslouhují, aby je Boží syn za jejich nelaskavé, bezcitné a nadřazené jednání co nejostřejšími slovy odsoudil. Zvenku se hrobky mohou zdát pěkné, ale uvnitř jsou plné kostí mrtvých lidí a jiných nečistot. Spravedlnost farizeů nesahala nijak hluboko; pro ostatní ji mohli vystavovat na odív, ale pod povrchem se skrývalo pokrytectví a bezzákonnost.⁴³ Ježíš Kristus ukázal, že je nezbytné jít do daleko větší hloubky, a zdůraznil, že vnější zdání a pouhá poslušnost zákona přináší jenom velmi málo důkazů o skutečné spravedlnosti. Varoval, že muž se cizoložství může dopustit ve svém srdci, a nemusí se přitom cizí ženy ani na okamžik dotknout. Jeho učedník Jan zřetelně píše o tom, že člověk může být vrahem, aniž by prolil kapku lidské krve – jestliže ve svém srdci chová vražednou nenávisť. Apoštol Pavel říkal, že lidé mohou být modláři, aniž by se klaněli modlám, jestliže je jejich srdce chtivé a lakotné.⁴⁴

Zdá se, že apoštol Pavel měl na mysli tuto zásadu, když v dopise Římanům 2:17–24 napsal:

A ty, jestliže si říkáš Žid; jestliže se spoléháš na zákon a chlubíš se svým vztahem k Bohu; jestliže znáš jeho vůli a schvaluješ, co je znamenité, protože jsi poučován zákonem; jestliže jsi přesvědčený, že jsi vůdce slepých, světlem pro lidi ve tmě, vychovatelem pošetilých, učitelem nemluvnat, a to vše proto, že v zákoně nacházíš ztělesnění poznání a pravdy – ty, který vyučuješ ostatní, sám sebe neučíš? Kážeš proti krádeži, a sám kradeš? Ty, který říkáš, že lidé by se neměli dopouštět cizoložství, sám cizoložíš? Ty, který se hrozíš model, vykrádáš chrámy? Ty, který se chlubíš zákonem, znevažuješ Boha tím, že zákon porušuješ? Jak je napsáno: „Kvůli tobě se pohané rouhají Božímu jménu.“ – *New International Version*.

V určitém smyslu jsem vděčný za to, co jsem zažil v organizaci svědků Jehovových a co jsem zažil jako člen vedoucího sboru. Pochybují, že bych ve všech zmíněných ohledech plně docenil hodnotu a význam učení Bible, pokud bych sám na sobě nezakusil účinky zákonického přístupu ke křesťanství. Nikdy bych si úplně neuvědomil, že je možné vytvořit zdání mravnosti, která je nejenom na povrchu, ale která zároveň umožňuje, aby se její nositelé podíleli na skutcích, které jsou nejenom nemilosrdné, ale někdy zavání až extrémní krutostí. Po zkušenosti,

⁴³ *Matouš 23:27, 28.*

⁴⁴ *Matouš 5:27, 28; 1. Jana 3:15; Kolosanům 3:5.*

kteřou jsem prodělal, ale již plně chápu, že Pavlova slova dnes mají tu samou platnost, jakou měla i v prvním století. Dnes již zcela rozumím tomu, jak je možné, že nějaká organizace o sobě může tvrdit, že se sestává z „duchovního Izraele“, že je v duchovním smyslu vytvářena „Židy“, a že zároveň může po celém světě prohlašovat, že jenom ona jediná, a žádná jiná organizace, má plnou Boží přízeň, zná Jeho vůli a Jeho zákon, je Jeho ustanoveným nástrojem pro vyvedení lidí z temnot do světla pravdy, a přitahovat celosvětovou pozornost tím, že oznamuje jméno Jehova po celé zemi, a jak se přitom tato organizace může provinovat závažným druhem bezzákonnosti tím, že zneuctívuje právě to jméno, o kterém prohlašuje, že je pro ni svaté.

Problém *nespočívá* v tom, že by docházelo ke *krádežím majetku*. Ale lidé přicházejí o věci, které mají daleko větší hodnotu. Je skutečností, že muži a ženy, kteří opravdově milují Boha a jeho Syna a jeho Slovo, a kteří kvůli svému svědomí nesouhlasí s některými naukami organizace nebo jejím jednáním, jsou jí *okrádáni o to, aby mohli řádně žít a působit* mezi svými přáteli a známými, *je jim odebráno jejich dobré jméno a dobrá pověst, jsou zrádně ošizeni o náklonnost a úctu*, kterou si zaslужují, když celý jejich život byl svědomitou službou Bohu a druhým lidem. Některým je dokonce *z rukou vyrvána jejich vlastní rodina*. A všechno toto hrozné okrádání je ospravedlňováno tím, že existuje organizační „zákon“.⁴⁵

Jistě, *nedochází tady k prolévání krve, nikdo není zavražděn*. Ale řada upřímných a slušných lidí, kterým nešlo o nic jiného než zachovat dobré svědomí, byla *bodnuta do zad* nepodloženými, často až zákeřnými obviněními, nebo byla vystavena zničujícímu *útoku na svůj charakter*, jehož výsledkem bylo to, že se v očích těch, kteří je znali, stali *duchovně mrtvými*.

Jestliže někomu hrozíme vyloučením z organizace, a to se všemi důsledky, které to s sebou přináší, a naší pohnutkou přitom je zastrašit druhé a donutit je k přijetí určitého způsobu jednání, ačkoli jejich svědomí jim velí jinak, nebo jestliže na druhé vykonáváme nátlak, aby vyznávali nauku, kterou ve vši upřímnosti považují za nebiblickou, pak se dopouštíme určitého druhu *duchovního vykořisťování – duchovního vydírání*. A jestliže vsouváme náboženské ústředí moci mezi naše bližní a Boha a Krista, a označujeme toto ústředí jako Boží „sdělovací prostředek“, pak naše bližní *okrádáme* o duchovní dědictví, které náleží pouze jim, totiž o důvěrný, osobní vztah k Bohu a jeho Synu.

Tyto věci není tak snadné rozpoznat a odhalit. S doslovnou krádeží, vraždou, finančním podvodem nebo vydíráním to může být o něco snazší. Jedná se ale o totéž mravně pochybené jednání, a v některých případech je vina ještě větší. Výše uvedené skutky vytvářejí druh bezzákonnosti, která Boží jméno zneuctívá závažným způsobem.

POLITOVÁNÍHODNÁ, NESPRÁVNĚ ZAMĚŘENÁ HORLIVOST

Mezi Jehovovými svědky jsou stovky, ba tisíce osob, které potřebují zdravé povzbuzení a podporu. Velmi by jim to prospělo, a taková pomoc by jim také pomohla získat sílu a poznání, které potřebují, aby mohli úspěšně čelit problémům. Zatímco neustále slyšíme sebechválu o tom, jak

⁴⁵ George Beech z Kanady, jenž byl svědkem dvacet let, ale nyní je odříznutý od svých dětí a vnoučat, mi při jenom rozhovoru řekl, že jeho postoj k organizaci je: „Můžete mi ukrást dům i peníze – ale neberte mi rozum, manželku a děti.“

mezi nimi v jejich mezinárodní organizaci údajně panuje „duchovní ráj“, bližší pohled na jednotlivé sbory svědků by odhalil, že svědkové jako celek nejsou o nic více imunní vůči životním stresům a problémům, než běžná populace kolem nich. Rozsáhlá kartotéka v ústředí Strážné věže v Brooklynu o tom poskytuje hojnost důkazů, a s přibývajícimi léty se rozrůstá o další případy.

Společnost si velmi zakládá na tom, že odnímá pospolitost „nekajícím hříšníkům“, a předkládá tuto praxi jako důkaz své starosti o „zachování čistoty v organizaci“. Jestliže ale amputujeme nemocnou část těla, stěžuje to dokládá, že naše celkové zdraví je v pořádku, a tento druh léčby pak již vůbec neposkytuje žádný důkaz o tom, že by v našem těle byly ozdravné síly, jejichž činnost by byla schopna vrátit nám zdraví.

Nepochybuji o tom, že mezi svědky jsou sboroví starší, kteří jsou svým citem vedeni k tomu, aby zvěstovatelům poskytli pozornost a osobní pomoc, která uzdravuje, a dokáží se přitom vyhnout trestajícímu tónu nebo jednání. Nebo dokáží poskytnout prosté křesťanské povzbuzení, kteří mnozí tak velmi potřebují. Dobře vím, že někteří starší si pro takovou činnost bez rozpaků vyhradí potřebný čas, a že mají dostatek duchovních i biblických zkušeností k tomu, aby trpícím poskytli nutnou pomoc. S lítostí ale musím konstatovat, že jsou mezi svědky vzácným zbožím. Důvodem je to, že systém, ve kterém se pohybují, a duch, který tento řád následně produkuje, si neřádají soucitného staršího zaměřeného na pomoc ostatním. Měřítka na staršího mezi svědky Jehovovými se nezaměřují na to, jak laskavý a obětavý ke druhým takový člověk je. Naopak, kladou důraz na to, jak „agilní“ je při naplňování organizačního programu. Výsledkem je to, že většina starších se stala pouhými „muži organizace“, bratry zaměřenými na dodržování organizační linie, ke které sice patří pohánění ovcí dle předepsaného řádu, ale kde běžná lidská pomoc strádá, a stejně tak se nedostává útěchy nebo občerstvení. Náboženský systém, ve kterém se nacházejí, přeměnil úlohu duchovních pastýřů v roli duchovních pohaněčů. U kořene problému se skrývá neschopnost rozpoznat pravdu Písma, že záchrana křesťana nespočívá v naplňování předepsaných skutků, ale v tom, že věřící člověk jedná spontánně na základě víry a lásky, nikoli proto, že musí, a rovněž to, že křesťané již nejsou pod zákonem, ale pod Boží nezaslouženou laskavostí. Nijak nepochybuji, že starší mezi svědky jsou upřímní muži. Ale zdá se, že stále větší počet těchto bratrů naslouchá svému svědomí, a vzdává se svého postavení. Organizace tak ztrácí mnoho soucitných bratrů, sborových starších, a tento trend bude mít dlouhodobý negativní dopad na její činnost. Již nyní se v mnoha sborech staršími stávají relativně mladí bratři, a to má často za následek situaci, která připomíná dobu krále Rechoboáma, který sice obdržel moudrou radu od věkem starších mužů, ale pak dal přednost dravému, mocenskému přístupu prosazovanému mladými válečníky.⁴⁶

Podobná je i situace s řadovými sborovými zvěstovateli, kteří kvůli organizačním nařízením kdysi chladnokrevně přerušili všechny styky se svými vyloučenými přáteli nebo i rodinnými příslušníky, ačkoli věděli, že jediným „hříchem“ vyloučených bylo to, že se v dobrém svědomí nemohli ztotožnit s určitou naukou nebo postupem, o kterém byli přesvědčeni, že se nezakládá na Bibli. S jistotou vím, že mnozí z těchto sborových zvěstovatelů se nyní ptají sami sebe, zda jejich jednání opravdu následuje příklad Božího syna.

V roce 1985 jedni manželé ze státu Maine, kteří dříve žili jako hippies, začali být přitahováni, jak sami napsali, nespornou srdečností a otevřeností svědků. Nechali se pokřtít, často sloužili jako „pomocní průkopníci“, ve všem se nasazovali na 100 procent, a jak můžeme číst v je-

⁴⁶ 1. Královská 12:3–16.

jich dopise: „Brzy jsme si uvědomili, že náš dům se stal jenom motelovým pokojem, místem, kam jsme dorazili po dlouhé cestě ze shromáždění, místem, kde jsme v rychlosti něco snědli předtím, než jsme odvezli děti do školy, a odtud spěchali na schůzku před svědeckou službou.“ Tento způsob života ale nebylo to, co je začalo zneklidňovat. Znepokojovaly je jiné věci. Jak píše manželka:

Poprvé mě zarazila situace, která se přihodila ve svědecké službě. Společně s jednou sestrou jsme navštívili nemocnici, ve které byl hospitalizován náš umírající bratr. Stalo se, že spolu s námi za ním přišel i dobře oblečený mladý muž. Daly jsme se s ním do řeči, a z našeho rozhovoru posléze vyplynulo, že je to syn našeho nemocného bratra, a zároveň bývalý svědek. Náš dialog byl (pochopitelně) velmi krátký, ale vyplynulo z něj, že byl vyloučený proto, že kladl otázky, na které nedostal odpověď. (To bylo v roce 1981.)

Když se dnes dívám zpět, pak to, co mě opravdu zarazí, je to, že naše největší starost byla, abychom se s ním co nejrychleji přestaly bavit, protože to se od nás očekávalo. Ani mě nenapadlo pomyslet na to, jak mu musí být, když mu umírá otec.

Její manžel Kim byl přiveden k přemýšlení a přehodnocení svých názorů poté, co jej po jednom shromáždění požádala o rozhovor polská sestra, která byla v době druhé světové války uvězněna v koncentračním táboře. Dopis pokračuje:

Brzy po začátku našeho rozhovoru sestra začala plakat. Každý den ráno jezdila autem do práce se svým vyloučeným synem, a všechno to „nové světlo“ [Společnost začala v roce 1981 uplatňovat daleko ostřejší přístup k vyloučeným lidem] ji vzhledem k němu způsobovalo zoufalé komplikace. Jiný její syn byl sborovým starším, a rozhodl se uplatňovat nekompromisní přístup. Další z jejích synů umíral na rakovinu. Myšlenka, že by měla zahrnout svého vyloučeného syna, pro ní byla v její současné situaci nad její síly.

Můj manžel [Kim] později tuto událost komentoval s tím, že pokud by nás organizace opravdu učila Kristově lásce, nikdy by k takové situaci nedošlo, protože rozhovor, kterého se účastnil, vznikl na základě naprostého nedostatku lidského soucitu.

Jakmile právní výbor vynese rozsudek o vyloučení, současná organizační praxe vyžaduje, aby se všichni svědkové – ačkoli žádný z nich nemá nejmenší tušení, co vlastně právní výbor projednával – zúčastnili symbolického „kamenování“, a zacházeli s odsouzeným jako s někým, kdo je duchovně mrtvý, a to tak dlouho, dokud zůstává ve „vyloučeném“ stavu. Přál bych si, aby se každý člověk, který si opravdově váží nebeského Soudce a jeho Syna, před jehož soud se nakonec všichni lidé budou muset dostavit, dostatečně zamyslel nad svojí vlastní odpovědností předtím, než hodí svůj osobní „kámen“. To zejména tehdy, jestliže má ve svém srdci oprávněné pochyby o tom, že ten, koho právní výbor odsoudil, je opravdu „zkaženým“ člověkem.

Zažil jsem takové „kamenování“ sám na sobě, a proto si myslím, že se mohu dostatečně vžít do pocitů mnoha ostatních. A přece, domnívám se, že naše úcta k nejvyšším Soudcům, Bohu a Kristu, a rovněž náš vlastní soucit a pokora, mohou zmírnit jakýkoli pocit zášti, který bychom snad mohli chovat. Naopak, je docela možné, že stejně jako Boží syn a později Štěpán

⁴⁷ Lukáš 23:34; Skutky 3:14–17; 7:60.

řekneme: „Otče, odpusť jim, protože neví, co činí.“⁴⁷ Nechci tím říci, že se sboroví starší nebo sboroví zvěstovatelé nebudou Bohu zodpovídat za svoje jednání. Budou povoláni, a budou muset vydat počet. Nebudou moci říct: „To organizace. To ti, kteří nás vedli.“ Ale na nás není, abychom soudili míru jejich slepoty. Nebeský čtenář lidských srdcí je ten, kdo ji posoudí. Já za sebe raději říkám: „Otče, odpusť jim. Nevědí, co činí.“ a shledávám, že můj život je šťastnější, než byl dřív.

XII INDOKTRINACE A PODŘÍZENÉ POSTAVENÍ

Moudrost, která je shůry, je ale především čistá, dále pokojná, vlídná, povolná, plná milosrdenství a dobrého ovoce, nestranná a nepokrytecká.

— *Jakub 3:17, Nová Bible kralická.*

■ Typickým rysem masových hnutí je obvykle to, že hlásají opravdový zájem o jednotlivce a jeho potřeby. Paradoxně v nich ale dochází k tomu, že jednotlivce se musí podřítit hnutí, a rovněž k tomu, že je zrazován od svého vlastního, nezávislého myšlení. Přízpůsobivost a jednotnost jsou skupinou vyzdvihovány jako nezbytné předpoklady pro její úspěch, vývoj a růst. Jednotlivec nic neznamená; co se vyžaduje, je to, aby přispíval k úspěchu hnutí. Všechny jeho zájmy a myšlení se musí podřítit tomuto cíli.

Společnost Strážná věž působivě, nicméně dvojace, hovoří o podřizování se a indoktrinaci. Vyžaduje totiž jiný přístup k přijímání informací, které přicházejí z vnějšího zdroje, než je tomu v případě informací, které předkládá ona sama. Tyto rozdílné váhy mají za následek výše popsaný paradox.

SÍLA, SE KTEROU LZE VZDOROVAT INDOKTRINACI

V uplynulých 50 letech si svědkové Jehovovi vytvořili úctyhodný záznam o tom, jak odolávali různým technikám „vymývání mozku“. Příkladem za všechny může být jejich vzdor vůči nacistickému režimu a jeho ideologii. *Strážná věž* z 1. ledna 1959 (česky 8/1959, samizdat) se na stranách 15 a 16 o jejich integritě zmiňuje následovně:

Kniha „Bitva o mysl neboli fyziologie konverze a vymývání mozku“, vydaná na Britských ostrovech v roce 1957, uvádí: „Členové sekty svědků Jehovových byli mezi těmi, kterým se v německých koncentračních táborech v době druhé světové války nejlépe podařilo uchovat si normy chování a systém nauk. Tato pacifistická náboženská skupina vyznává mnoho zvláštních nauk, které nicméně byly jejím členům náboženskými vůdci vštípeny s takovou silou a přesvědčením, že se jich aktivně drželi i tehdy, když tělesné vyčerpání a psychické ponižování přimělo většinu ostatních lidí, kteří se sice zastávali vysokých ideálů, ale nevyznávali konkrétní oddanost, aby přijali nejnižší měřítko osobní a kolektivní mravnosti. Je zřejmé, že spolehlivou ochranou proti konverzi je horoucí a utkvělé vyznávání jiného naukového systému nebo způsobu života. Dějiny ukazují, že ideově dobře vyškolení a vycvičení vojáci mohou být stejně stateční a tvrdohlaví jako svědkové Jehovovi.

Svědkové Jehovovi prokázali velmi vysokou odolnost proti politické indoktrinaci v nechvalně proslulých koncentračních táborech, v táborech pracovního nasazení, ve vězeních, a tváří v tvář jiným druhům pronásledování. Na sobě samotném jsem zažíval období intenzivního nepřátelství a nátlaku ze strany široké veřejnosti, davové násilí i situace, kdy mně šlo

o život. Víím, co to znamená žít pod totalitní politickou vládou, a nemám pochyby o hloubce oddanosti, kterou svědkové Jehovovi jako celek projevují, když musí čelit takovým stresovým zkouškám. Víím, jak jsem se cítil, když jsem tím vším procházel, a jsem přesvědčen, že mohu posoudit, co většina z nich v těchto krizových okamžicích pociťovala a prožívala.¹

Povšimněte si ale, prosím, že zdroj, který výše uvedená *Strážná věž* používá, poukazuje na skutečnost, podle které i ostatní lidé – nejenom svědkové Jehovovi – mohou prokázat, a také prokázali, a to se srovnatelnou mírou úspěšnosti, že je možné vymývání mozku vzdorovat. Mezi ně patří například „ideově dobře vyškolení a vycvičení vojáci“. K čemu dochází, je v zásadě to, že proti sobě v určitém okamžiku stojí skupiny, které byly indoktrinované se stejnou silou. Někdy jsou to politická nebo nacionalistická uskupení, jindy to mohou být opačně orientované náboženské skupiny, a ještě jindy to může být politika nebo nacionalismus proti náboženství.

Pouhá schopnost vzdorovat tedy ještě nezaručuje, že síla k odporu musí *nezbytně* pramenit z biblického přesvědčení o správnosti nebo špatnosti určitého jednání. Lidé jak v minulosti, tak i v současnosti, byli ochotni podstoupit krutá strádání kvůli přesvědčení, která byla velmi odlišná od víry svědků Jehovových, a někdy tato přesvědčení byla vůči víře svědků dokonce v naprostém protikladu. Historie dokládá, že lidé byli leckdy ochotni obětovat své životy kvůli určitému vůdci nebo vůdcům, ačkoli nezaujatý pohled jasně ukazuje, že jejich vedení mělo do příkladu Ježíše Krista velmi daleko. Proto rozhodujícím hlediskem při hodnocení toho, zda vzdor má své kořeny v opravdovém křesťanství, musí být posouzení *základu*, na kterém je víra jednotlivců postavena, a *způsobu*, který byl použit, aby ke vstřípení takové víry došlo.

Krátce uvažujme o tom, co bylo napsáno ve *Strážné věži* a v *Probud'te se!* jak o indoktrinaci, davovém přesvědčování a vymývání mozku, tak o způsobech, kterými je možné se bránit. Vydání *Strážné věže* z 15. června 1956 přineslo na stranách 358 a 359 tyto zajímavé a podnětné informace:

Povšimněte si výzvy: „Sami si ověřte.“ [Řím. 12:2, NW]. Jestliže si budete moci z Bible sami ověřit Boží myšlenky, které jste přijali za své, žádné vymývání mozku nebude schopno je vymýt z vaší mysli. Nestačí, abyste jenom věděli, čemu věříte; musíte také vědět, proč tomu věříte.

V časopise *The New York Times Magazine* ze dne 9. května 1954 byly rozebírány techniky, které komunisté používají k vymývání mozku. Autor dospěl k následujícímu závěru: „Proti totalitárnímu útoku na lidské přesvědčení existuje jenom jeden způsob obrany.“ Následně ukazuje, že tímto jediným způsobem je to, když člověk chová hluboké přesvědčení a má plné pochopení toho, proč něčemu věří. V opačném případě, pokračoval článek, se člověk „stane snadnou a ochotnou obětí, a brzy se zařadí mezi pokřikující dav“.

V těchto člancích je křesťan vybízen k tomu, aby si vytvořil pevné přesvědčení. Takový druh hlubokého přesvědčení nelze získat na základě skupinového členství, ale *musí* být dosaženo samotným *jednotlivcem* prostřednictvím jeho osobního uvažování, studia a schopností dospět ke konečnému závěru. Inspirovaný výrok „Sami si ověřte“ co je Boží vůle nás zcela jasně nabádá, abychom se dali cestou vlastního přemýšlení.

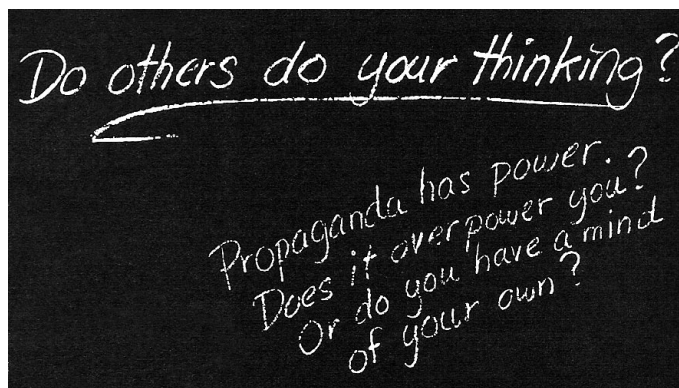
¹ Viz kniha *Krise svědomí*, strany 8–19.

Strážná věž dále takto pokračuje na straně 360:

Obvykle věříme tomu, čemu chceme věřit. Jednou z věcí, které rádi věříme, je to, že jsme to my, kdo dospívá k určitému závěru. Z tohoto důvodu není pro zkušené mistry propagandy nijak obtížné nás přesvědčit, že jejich myšlenky jsou vlastně našimi myšlenkami. Předloží nám nějaký závěr, a důmyslně s ním pracují tak dlouho, dokud nás nepřesvědčí, že jsme na něj přišli sami. – 2. Kor. 4:4, *NW*.

Satan nás nemusí přelstít, neboť „nejsme v nevědomosti o jeho záměrech“. Měli bychom si být vědomi lstivých propagandistických triků. Je jich mnoho, ale máme-li se zmínit o jednom, uveďme nasazování **nechutných přídomek na všechno, co se jim nelíbí** ... Ale jestliže se někdo nechá takovým společenským nátlakem vláčet sem a tam, jestliže připustí, **aby jim manévroval strach z „přízvisek“ a postrkoval jej z místa na místo, pak to svědčí o žalostné nezralosti, o neschopnosti samostatně uvažovat, o nedostatku zdravých názorů.**

Strážná věž zde informuje své čtenáře, že když někdo nemyslí sám za sebe, a nechá se ovlivňovat tlakem ze strany ostatních nebo obavou z nechutných jmen, kterými bude častován, pak takový člověk projevuje „žalostnou nezralost“. Je tedy o to neuvěřitelnější, že by dnes v podání Společnosti označení „nezávisle smýšlející člověk“ mělo mezi jejími členy zlovolnou příchuť. Bohužel, jak dosvědčí následující rozbor, je tomu opravdu tak. *Probud'te se!* z 22. srpna 1978 (česky nevyšlo, pozn. překl.) přineslo článek nazvaný „Myslí druzí za tebe?“, ve kterém se pojednávalo o následujících propagandistických metodách (str. 3 a 4):

Myslí druzí za tebe?

Propaganda má sílu.

Podléháš jí?

Nebo si ponecháváš své vlastní smýšlení?

(Probud'te se! z 22. srpna 1978)

Vzdělání tě učí, jak máš myslet. Propagandisté ti říkají, co si máš myslet. Opravdoví učitelé předloží různé úhly pohledu, a doporučí diskuzi. Propagandisté stále omílají své tvrzení, a snaží se diskuzi zabránit. Jejich skutečné motivy je mnohdy nesnadné rozpoznat. Pečlivě se probírají informacemi, vybírají ty, které se jim hodí, a zatajují ty, které pro ně nejsou příznivé. Překrucují a zkruslují fakta a jsou odborníky na polopravdy a lži. Nezaměřují se na tvé myšlení, ale na tvé emoce. Mnozí se stanou snadnou kořistí, protože zatímco myslet je namáhavé, emoce nevyžadují úsilí, a přicházejí samy od sebe. A propagandisté velmi dbají o to, aby jejich poselství mělo zdání moudrosti, vypadalo správně a mravně, a dávalo ti pocit důležitosti a sounáležitosti, když se rozhodneš jím řídit. Říkají ti: „Když se přidáš, ukážeš, že patříš mezi ty nejchytřejší. A navíc nezůstaneš sám, a budeš se cítit dobře a v bezpečí. Myslí druzí za tebe?

Tyranie nadřazené autority, zesměšňování, spílání, pomluvy a útoky na osobnost – to všechno patří k taktikám, které jsou určeny k tomu, aby napadly tvoji mysl a zvítězily nad ní.

Ale i velmi vzdělaní a hloubaví lidé mohou padnout za kořist nevybíravé a lživé propagandy. Tento způsob je používán tak, že se na protivníkově stanovisko pohlíží jakoby s odstupem, jakoby nad ním šlo jenom mávnout rukou, jako na něco podprůměrného a ubohého, co ani nestojí za řeč. Mnoho zastánců evoluce se uchyluje k tomuto způsobu, když se snaží vyhnout otázkám, na které nemají odpověď. **Nemohou svoji teorii prokázat. Proto se uchylují ke kategorickým prohlášením a zesměšňují každého, kdo s nimi nesouhlasí.**

Nemohou prokázat ani své tvrzení, ani své pomluvy, ale z pozice nadřazené autority dávají svému názoru posvátný a neomylný ráz, znemožňují námitky a zastrašují lidi jiného názoru. Je to účinné, a i inteligentní lidé, kteří o té které teorii nevědí vůbec nic, jí začnou věřit, protože „všichni inteligentní lidé tomu věří“.

Čtenář tohoto vydání *Probudte se!* je vybízen k tomu, aby se nedal zviklat, přestože informace se bude zdát jako „moudrá, správná a morální“ nebo mu bude poskytovat „pocit důležitosti a sounáležitosti, když se rozhodne se jí řídit“. Pisatel se působivě zastává otevřené diskuze a nechce, aby nám „tyranie nadřazené autority“ bránila v ověřování pravdivosti všech věcí. Podle něj se takto pozná moudré jednání.

O něco později se v článku nazvaném „Působí na tebe masová propaganda?“ můžeme dočíst o způsobech, jak se bránit před stádním myšlením. Autor rozebírá tyto body:

Člověk, který nejspíše podléhá vymývání mozku, je „běžný“ průměrný jedinec. Takový jedinec je již předem připraven přijmout názory ostatních, spíše než aby si utvořil vlastní pohled. Na druhou stranu lidé, kteří chovají nekonvenční myšlenky a **silná přesvědčení, a kteří se nebojí toho, co si o nich ostatní pomyslí, jsou těmi, které lze zviklat jen s největšími obtížemi.**

Článek pokračuje tím, že vyjmenovává pět způsobů, kterými lze čelit vymývání mozku:

1. *Chovej silné přesvědčení:* Jak je výše uvedeno, nejrychleji se poddá člověk, který je snadno ovlivnitelný druhými. **Nepřijímej nějakou myšlenku jenom proto, že se líbí ostatním.** Ujisti se o tom, že názory, které přijímáš, jsou založeny na pravdě. Nejlépe se přesvědčíš tak, že je srovnáš s Božím inspirovaným slovem, které je tou základní „pravdou“. – Jan 17:17; 2. Tim. 3:16.

2. *Pátřej po příčině:* **Často neuváženě přijímáme postoje, aniž bychom věděli, co se za nimi skrývá.** Například lidé ve tvém okolí mohou mít negativní názor na určité rasy nebo etnické skupiny. Ale proč? **Jestliže zjistíš, že k tomu nemají pádný důvod, proč bys měl přijmout jejich stanovisko?**

3. *Odolávej nečistým myšlenkám:* Je velmi obtížné, abychom neviděli, neslyšeli, nebo se jinak neseťkali s nevhodnými věcmi a situacemi. Ale je třeba, abychom se v nich utápěli? Jestliže se

jimi budeme zaobírat, nepříznivě to ovlivní náš úsudek a posléze i naše jednání. Je mnohem lepší necudným myšlenkám vzdorovat, a namísto nich uvažovat o věcech, které budují! – Ef. 5:3:5.

4. *Neváhej zastat se toho, o čem víš, že je správné:* Takové jednání ti poskytne příležitost, abys **prověřil, čemu věříš**, a zároveň upevní pravdu ve tvém životě. **Jestliže jsi po pravdě důkladně pátral a jsi přesvědčen, že jsi ji našel, posměch druhých by tě neměl zneklidnit.**

5. *Žij v pravdě:* **Nehledej výmluvy, aby ses mohl dopustit kompromisu vzhledem k tomu, o čem víš, že je to správné. Vždy pamatuj na to, že jestliže je něco náležité a správné, v konečném součtu ti to prospěje.** Nenech se oklamat a nemysli si, že o něco přicházíš, nebo že jsi nepatříčně omezován jenom proto, že se podřizuješ tomu, co je správné.²

Všechny tyto články publikované Společností Strážná věž na základě Bible povzbuzují čtenáře k tomu, aby *sám za sebe rozhodl*, zda to, čemu věří a čemu je vyučován, je pravdivé a založené na Písmu. Nezastávají se přístupu, vyjádřeného slovy „když to dělají ostatní“, a nepodporují jednotlivce, aby se prostě a jednoduše podřídil většinovému názoru skupiny, do které patří. Vybízejí k osobnímu prověřování skutečností, k osobnímu zvažování důkazů, k osobnímu přijetí daného názoru nebo jeho osobnímu odmítnutí. Zdůrazňují, že čtenář má být ochoten zastat se toho, čemu věří, a být přitom pevně přesvědčen, že zásadové lpění na pravdě povede k tomu nejlepšímu výsledku.

Z celého srdce souhlasím s těmito závěry. Jsem si jistý, že většina svědků Jehovových je ochotna snášet nepříjemnosti pramenící z nesouhlasu nebo pohrdání, kterými je ostatní častují, protože jejich nauky jsou tak nezvyklé. Myslím si, že se obecně dá říci, že svědkové jsou ve své nekonformní roli vzhledem ke světu celkem upřímní. A ačkoli jsou tak nepopulární, jsou si jisti, že jejich jednání je správné a Bohem schválené. Tak tomu bylo i v mém případě.

Nicméně, do mysli se nám vtírá otázka: Můžeme pokládat za *důsledného* člověka, který lpí na zdravých, ověřených zásadách, načrtnutých v těchto článcích, jestliže má co do činění se zdrojem informací a vlivem, který se nachází vně jeho náboženské komunity, ale neřídí se jimi, pokud jde o jeho vlastní společenství? A jak máme pohlížet na organizaci, která nabádá své členy, aby tyto zásady uplatňovali na informace přicházející z vnějších zdrojů, ale omezuje, znevažuje a dokonce veřejně pranýřuje ty ze svých členů, kteří tytéž zásady uplatňují na informace, které jim *ona sama* poskytuje?

A pokud je tomu tak, jaký důvod máme proto, abychom se domnívali, že rezistence vůči *vnější* indoktrinaci neboli „davovému přesvědčování“ je nezbytně a opravdově výsledkem hlubokého přesvědčení, které pramení z vlastního myšlení? Kde můžeme vzít jistotu, že se v takovém případě nejedná o nahrazení jedné indoktrinace druhou? Že se nejedná o situaci, ve které se členové sice nenechají zvíkat „nechutnými přídomy“, odmítnutím a nátlakem vrstevníků, kteří jsou vně, ale že tento jejich postoj je do určité míry výsledkem vnitřní obavy z toho, aby nebyli častováni „nechutnými přídomy“, odmítnutím a nátlakem souvěrců uvnitř jejich náboženské komunity? A co je ještě důležitější: Jakou to má vůbec cenu, jestliže organizace vede své členy k tomu, aby odmítali nepatrné, ale zákeřné chyby, manipulování s fakty a polopravdy, které jsou jim předkládány druhými lidmi, ale zároveň jim zakazuje, aby totéž pravidlo uplatnili na její učení? Kromě toho, jak čestné a důsledné je, když se také usilovně snaží přimět k mlčení každého, kdo by chtěl použít své Bohem

² *Probud'te se!* z 8. ledna 1980, strany 13, 14.

mu dané myšlenkové schopnosti k tomu, aby rozpoznal omyl v jejím učení? A když organizace jde tak daleko, že každou diskuzi označí jako „buřičský rozhovor“? Jak důsledné je pět chvál vzhledem k nezávislému smýšlení ohledně informací přicházejících vně, ale odsuzovat nezávislost jako projev neskromnosti a nedostatku pokory, jestliže ji někdo uplatňuje uvnitř organizace?

Zdá se, že Ježíšova slova – o „čištění vnitřku poháru, aby byl také čistý navenek“, a rovněž jeho varování, aby se někdo nestal „obíleným hrobem“, který se navenek jeví vskutku krásným, ale uvnitř vypadá úplně jinak – jsou v této souvislosti důvodem ke značnému znepokojení.³

Bývalý svědek v Brazílii, který sloužil jako „zvláštní průkopník“, a který si po mnoha letech vzhledem k některým naukám organizace začal klást otázky, shrnul svoji zkušenost těmito slovy:

Nepopírám, že jsem až do této chvíle ovlivněn vznešenými zásadami z literatury organizace, které se dotýkají lidí stojících mimo ni. Pevně jsem se na ně spoléhal a důvěřoval jsem, že každé záležitosti se ze strany organizace dostane čestného přezkoumání. Je bolestné nakonec zjistit, že tyto zásady jsou pouze součástí monologu, podobně jako všechna ostatní propaganda, která nijak nehledá odpovědi, ale naslouchá jenom své vlastní ozvěně.⁴

UPLATŇOVÁNÍ TOHO, O ČEM SE MLUVÍ

Podle vašich slov vás zproští viny, a podle vašich slov vás odsoudí.

— *Matouš 12:37, New International Version.*

Není sporu o tom, že důslednost vyžaduje, aby všichni svědkové Jehovovi uplatnili v rámci své organizace výše uvedená vybízení, totiž:

- Mysli sám za sebe; nedopusť, aby za tebe mysleli druzí.
- Jestliže něčemu věříš, ujisti se, že víš proč. A „jestliže k tomu nemáš pádný důvod, proč bys na tom měl trvat“?
- „Nepřijímej nějakou myšlenku jenom proto, že se líbí ostatním. Ujisti se o tom, že názory, které přijímáš, jsou založeny na pravdě“, a že pevně stojí na Písmu a jsou jím podporovány.
- Nenech se „dotlačit“ k tomu, aby jsi chtěl být druhými přijímán, protože by ses obával toho, co si o tobě budou myslet, nebo proto, že bys měl strach z nepřátelských „přizvisek“. Tím dáváš najevo „žalostnou nezralost“.
- Nedopusť, aby ti „tyranie nadřazené autority“ buď „znemožnila námitky“, nebo zabránila, abys prověřoval tvrzení, která od „nadřazené autority“ pocházejí.
- Neopomeň se zastávat pravdy. „Nehledej výmluvy, aby ses mohl dopustit kompromisu.“

³ *Matouš 23:25–28.*

⁴ *Augusto Oliveira v dopise z 30. prosince 1987.*

Je logické, že uvedené výzvy je třeba uplatňovat slušným, odpovědným a křesťanským způsobem. Ale co se stane, jestliže se dnes svědek Jehovův slušně, odpovědně a křesťanským způsobem rozhodne vyjádřit v organizaci svůj názor?

Každý člen vedoucího sboru svědků Jehovových, a domnívám se, že doslova každý starší ve více než 63 000 (Pozn. překl.: Podle *Strážné věže* z 1. února 2007 jich bylo v roce 2006 více než 99 000.) sborech po celém světě, velmi dobře ví, že takové jednání by s téměř stoprocentní jistotou vedlo k tomu, že by se na takového svědka začalo pohlížet jako na nebezpečného jednotlivce, který má být vyloučen a odstraněn ze sboru. Myslím, že jsem dostatečně doložil, že se tak se železnou pravidelností děje, a to vzhledem ke stále většímu počtu zvěstovatelů, kteří se rozhodli podle těchto vznešených zásad jednat.

Srovnej tyto publikované výzvy o tom, jak nabýt opravdového přesvědčení, s každodenní realitou, která existuje mezi svědky Jehovovými. Je rozumné říci, že čím důležitější bude sporná otázka, a čím závažnější budou možné důsledky, tím naléhavější bude tyto rady uplatňovat. Jako příklad velmi závažné otázky uveďme „náhradní vojenskou službu“. Rozhodnutí, jak ji řešit, s sebou nese možné uvěznění na jeden rok a někdy až na několik let. Může dojít k odříznutí od rodičů a sourozenců, snad i manželského partnera, a ke ztrátě možnosti řádně se živit nebo vůbec se zařadit do činností, které jinak svoboda běžně umožňuje. Znovu nyní uvažujme, jak se v záležitosti mladých mužů, svědků Jehovových, kteří riskovali uvěznění proto, že odmítli vládní opatření „náhradní vojenské služby“, vyjádřily výbory odboček v několika zemích. Připomenu některé, již jednou zmíněné výroky:

Belgie: Jenom málo bratrů dokáže na základě Bible zdůvodnit, proč nabídku alternativní služby odmítají ... jsou si pouze vědomi toho, že to je špatné, a že Společnost takový postup neschvaluje. To je také důvod, proč někteří soudci řekli bratrům, že je Společnost donutila, aby odmítli náhradní vojenskou službu.

Dánsko: Zatímco se zdá, že mnoho mladých bratrů chápe uvedené zdůvodnění, přemýšlí o něm, a jsou schopni je vysvětlit, máme pocit, že většina mladých bratrů jenom napodobuje příklad ostatních a zaujímá postoj, který od nich společenství očekává, aniž by problematice náhradní služby rozuměla a uměla svůj postoj jasně vysvětlit.

Havaj: Obecně řečeno, pro naše bratry je obtížné, aby pochopili biblické zásady, kterými se při zachování striktní neutrality mají nechat vést. Jakmile pochopí, jaký je postoj Společnosti, ihned plně spolupracují, ale zásady, na kterých takový postoj spočívá, jim nejsou příliš jasně.

Norsko: Aniž by k ní byli odsouzeni, bratři v Norsku nepřijímají nabídku náhradní vojenské služby, a to především proto, že jsou si vědomi, jaký je v této otázce postoj Společnosti, které chtějí zachovat loajalitu. Je pro ně nesnadné porozumět tomu, proč by mělo být chybou nastoupit náhradní vojenskou službu, pokud její povaha má občanský charakter a není odsouzena v Bibli. Nejsou sto svůj názor podepřít z Písma.

Španělsko: Když starší s někým projednávají záležitost náhradní služby, dotyčný obvykle přijme vysvětlení, podle kterého náhražka je rovna vlastnímu výkonu. Dá se ale říci, že se obvykle nejedná o skutečné pochopení vlastní myšlenky. Spíše můžeme říci, že daný pohled je chápán jako názor organizace, který se starší snaží co nejlépe předložit, a bratři co nejvěrněji následovat, protože se to od nich očekává, ačkoli mnozí stávající zdůvodnění považují za poněkud vykonstruované.

Thajsko: Z naší zkušenosti vyplývá, že v minulosti mnozí měli s dodržováním neutrality problému, a že náhradní službu odmítli z důvodů kolektivní poslušnosti. V zásadě nevěděli, co dělají, ale protože jim bylo řečeno, co mohou a co nesmí, odmítli, co jim bylo zakázáno.

Pokud mají mít výroky publikované ve *Strážné věži* a v *Probudte se!* vůbec nějakou platnost, potom je zřejmé, že ve srovnání s uvedenými zprávami členů výborů odboček mladí muži mezi svědky Jehovovými jsou buď velmi náchylní k vymývání mozku, nebo již jsou obětmi indoktrinace a masové propagandy. Jako mnozí nespočetní svědkové před nimi, stovky, ba tisíce těchto mladých mužů se právě teď nacházejí ve vězeních, *ačkoli ve skutečnosti vůbec neví, proč by měli zastávat přesvědčení, které je přivedlo do vězení.* Přijali určitý postup, aniž by pro něj rozpoznávali jakýkoli zdravý podklad. Místo, aby se jejich rozhodnutí řídilo neotřesitelnými důkazy z Božího slova, nechali se vést „skupinovou a organizační loajalitou“. To jsou přesně tytéž negativní síly, které působí k indoktrinaci v organizacích, které svědkové nazývají „světskými“. Je to názorný příklad toho, že člověk dělá to samé, co vidí u svých společníků, a co mu autorita (organizace) říká, aby udělal, třebaže on sám vidí předkládané důvody, jenž ho mají vést k určitému jednání, jako neopodstatněné, a dokonce až „vykonstruované“. Je evidentní, že názory na náhradní vojenskou službu, které tito mladí muži učinili, nebyly jejich vlastní, ale „vypůjčené“ od druhých. Obava, co si o nich ostatní členové jejich náboženské komunity pomyslí, a strach z odvetných opatření jejich organizace v podobě exkomunikace, musely ležet na jejich srdci jako kámen, ovlivňovaly jejich myšlení, donutily je nepřipustit si žádné otázky, a nakonec je přiměly, aby se podrobili. Tito mladí svědkové stáli před státními soudci a hlásili se k přesvědčení, jehož podstatou bylo nekompromisní odmítání náhradní vojenské služby, kterou přijímali pouze tehdy, jestliže byli nejdříve zatčeni, pak v záležitosti odpírání souzení, a nakonec soudcem k náhradní službě odsouzeni. Snad se přitom i domnívali, že se jedná o jejich vlastní přesvědčení. Jejich neschopnost vysvětlit důvody, pro které svoje stanovisko zaujímají, ale ukazuje, že za ně uvažoval někdo jiný. Vzpomeňte si na toto prohlášení ze *Strážné věže*:

Obvykle věříme tomu, čemu chceme věřit. **Jednou z věcí, které rádi věříme, je to, že jsme to my, kdo dospívá k určitému závěru.** Z tohoto důvodu není pro zkušené mistry propagandy nijak obtížné nás **přesvědčit, že jejich myšlenky jsou vlastně našimi myšlenkami.** Předloží nám nějaký závěr, a důmyslně s ním pracují tak dlouho, dokud nás nepřesvědčí, že jsme na něj přišli sami.

Rozumím tomu, proč mladí bratři tak cítí. Ačkoli je dnes organizační praxe v odpírání vojenské služby daleko formálnější a propracovanější než ve čtyřicátých letech dvacátého století, i já jsem se tehdy nacházel ve velmi podobném postavení a očekával jsem, že budu poslán do vězení.⁵ Cítil jsem se pod stejným tlakem, který přicházel jak ze světa mimo organizaci, tak i z jejího středu. Nátlak přicházející z organizace na mě měl silnější účinek, a přiměl mě nejenom k tomu, abych odmítl účast v ozbrojeném konfliktu – což bylo rozhodnutí, ke kterému

⁵ *Odvodní komise nejprve zamítla moji žádost, abych byl klasifikován jako náboženský služebník, odmítla moje odvolání a poslala mi povolávací rozkaz, abych se hlásil k příjmu do ozbrojených složek; kdybych se neodvolal ke státu, byl bych souzen a uvězněn, ale federální úřady změnilы rozhodnutí místní odvodní komise.*

jsme dospěl sám, a za nímž si dosud stojím – ale i k tomu, abych jako „odpírač z mravních důvodů“ odmítl i jakoukoli jinou službu nebo práci. Tedy k rozhodnutí, které nebylo moje vlastní, a nebylo výsledkem mého přemýšlení a konečného úsudku. Je pravděpodobné, že všichni členové vedoucího sboru četli články, ze kterých jsem citoval, a že jsou si proto vědomi uvedených pravdivých zásad, týkajících se vytváření opravdového přesvědčení.⁶ Ale když byl problém s nedostatkem pochopení organizačních pravidel, podle kterých se řídilo odmítání nebo přijímání náhradní služby, předložen vedoucímu sboru, zarazilo mě, že ačkoliv většina vedoucího sboru byla pro změnu dosavadní praxe, téměř nikdo nevyjádřil zděšení nebo alespoň vážnou starost nad tím, že bratři byli ochotni jít do vězení, aniž by pořádně věděli proč. Žádný údiv nad tím, že se v této konkrétní záležitosti mladí muži odmítali „podřídit nadřazeným autoritám“, a přitom ve skutečnosti nebyli přesvědčeni, že k tomu, aby „zaujali postoj“ proti této „nadřazené autoritě“, mají podklady z Písma.⁷ Nezdálo se, že by tento zřejmý důkaz o tom, že „skupinová loajalita“ a v podstatě slepé akceptování organizační praxe zaujaly místo – a v některých případech se jednalo dokonce jenom o pouhé předstírání – osobního svědomí, byl důvodem k velkému znepokojení. Ve skutečnosti lze říci, že to v diskuzích vedoucího sboru nikdy nehrálo důležitou roli. Jeden z členů vedoucího sboru dokonce s uspokojením citoval slova koordinátora dánské odbočky, který se k návrhu, že by stanovisko k náhradní vojenské službě mělo být ponecháno na osobním svědomí jednotlivce, vyjádřil takto: „Mrzí mě, když si pomyslím, že by těmto mladým mužům měla být dána možnost volby.“⁸ Tento výrok prozrazuje nejenom osudový nedostatek důvěry v mladé muže, svědky Jehovovy, nebo nedostatek důvěry v organizaci a její schopnost pozdvihnout mladé bratry z duchovního dětství do duchovní dospělosti. Je také neskrývaným vyjádřením toho, že organizace by za ně měla rozhodovat o tom, že se mají vydat směrem, který povede k jejich možnému, často pravděpodobnému, pobytu ve vězení, zatímco oni sami do toho nemají co mluvit.

Kdyby tito mladí muži udělali to, co články publikované Společností očividně doporučují – totiž mysleli sami za sebe a zaujali stanovisko na základě vlastního svědomí – potom, jak vyplývá z důkazového materiálu zaslaného odbočkami do ústředí, by mnozí z nich – patrně naprostá většina – zvolili řešení, které by se odlišovalo od současné zavedené „praxe“ organizace svědků Jehovových. To by podle platných organizačních směrnic následně vedlo k jedinému: organizace by o nich prohlásila, že se „oddělili“ od sboru. Je zřejmé, že organizace se domnívá, že její dospívající muži ještě nemají dostatečný věk nebo nejsou dostatečně způsobilí k tomu, aby se mohli sami rozhodovat a promyslet, jak chtějí jednat, a pak před Bohem na základě svého svědomí jako odpovědní křesťané učinit patřičné kroky. Na druhou stranu je organizace považuje za dost staré na to, aby mohli strávit část svého života ve vězení, aniž by přitom pořádně věděli, proč tam vlastně jsou.

Ale jenom mládí není to, o co se tu v důsledku jedná. Co platí na mladíky mezi svědky Jehovovými, platí i na jejich dospělé bratry a sestry, a to v celé řadě jiných sporných otázek. V případě zaměstnání, otázky krve, s kým se mohou stýkat, zda se mohou dále vzdělávat,

⁶ Nemusí to být u všech stejné. Při jedné schůzce vedoucího sboru se Milton Henschel zmínil, že je pro něj obtížné udržet krok i s články ve **Strážné věži**, a jen výjimečně čte časopis **Probuďte se!**. Tak tomu může být i u ostatních.

⁷ Římanům 13:1–5. (Pozn. překl.: V roce 1995 organizace změnila svůj postoj a civilní službu povoluje. Viz **Strážná věž** z 1. května 1995, str. 15–20.)

⁸ Citováno z dopisu Richarda Abrahamsona, jenž je nyní členem redakčního oddělení v ústředí.

a v jiných záležitostech. Stačí připomenout, že muži z výborů odboček, kteří napsali zmíněné dopisy, nejsou dospívajícími mladíky, ale dospělými muži. Ale *oni sami* byli zcela rozhodnutí pokyny organizace dodržet. Byli ochotni předepsanou sankci exkomunikace sami uplatnit, nebo se postarat o to, aby tato sankce byla vůči mladým mužům v jejich zemích provedena, a to vzhledem ke každému jednotlivému bratrovi, který by se vyhlášené praxi nepodrobil.

Pro další dokreslení uvedme dotaz, který byl zaslán vedoucímu sboru z Německa. Jak je pro mnoho takových případů typické, dotýká se hlavně sestry, jejíž manžel nebyl svědek Jehovův, a jako voják byl se svojí posádkou součástí západních armád, které byly rozmístěny v západním Německu. Následující dopis (fotokopie obsahuje některé gramatické chyby, a jména jsou z důvodů zachování soukromí začerněna) nám podrobně popisuje tuto situaci:

AD 3. května 1979

CMC 1. května 1979

xxxxxxx-xxxxxxx

xxxxxxx-xxxxxxx

xxxxxxx-xxxxxxx

25. dubna 1979

Biblická a traktátní
společnost Strážná věž
117 Adams Street
Brooklyn, N.Y. 11 201
U.S.A.

Milí bratři,

V příloze Vám posíláme dopis, který jste poslali sestře xxxxxxx. Zároveň s dopisem jste jí zaslali *Naši službu Království* ze září 1976, a to s cílem poskytnout jí více informací o daném problému.

V této *Naší Službě království* je zmínka o učitelích, který smí učit matematiku ve škole, která patří náboženské organizaci. Zdá se, že na tuto práci se stále ještě pohlíží jako na otázku patřící do „šedé oblasti“ rozhodování. Když tato „*Služba království*“ byla probírána na shromážděních, vedlo to některé naše americké sestry, jejichž manželé jsou s posádkou v Německu, k tomu, že se nás zeptaly, zda je nyní možné - za určitých okolností - také pracovat jako učitelé ve školách, které řídí armáda, nebo pracovat v obchodech na amerických vojenských základnách.

Chtěli jsme mít jistotu, že jim poskytneme správnou odpověď, a proto jsme se dotázali německé odbočky. Odpověď z odbočky přišla 26. října 1976. Bratři nám sdělili, že náš dotaz poslali dále do Brooklynu. Čekali jsme na odpověď až do 27. března 1976. Bratři z odbočky nám napsali, že vedoucí sbor v Brooklynu dospěl k závěru, že práce v obchodech na evropských nebo amerických vojenských základnách již nadále nespadá do „šedé oblasti“ rozhodování, pro-

tože ten, kdo by tam pracoval, by se mohl provinít podporou ne-správných způsobů jednání. Dokonce i prodej jídla nebo šatů, tedy věci pro osobní potřebu, pokud se odehrává v těchto obchodech, by byl chápán v přímé souvislosti s armádou, a proto nevhodný pro křesťana, a to zejména z toho důvodu, že tyto obchody jsou pod přímým dohledem generála. Závěr tedy zní, že tato činnost již na-dále nespadá do „šedé oblasti“.

Mluvil jsem o těchto věcech se sestrou ~~xxxxxxx~~, která v nich chtěla mít jistotu, a poslala Vám o nich dotaz, s poznámkou, že cokoli rozhodnou bratři v Brooklynu, ona je ochotná udělat. Poté, co jsem jí přečetl Váš dopis, jsem o něm mluvil se spolustaršími a s krajským dozorcem. Všichni jsme se shodli na závěru, že Vaše odpověď popírá dopis, který jsme obdrželi od vedoucího sboru. Ač-koli se zmiňujete o tom, že pracuje pro Ministerstvo obrany, v následujícím odstavci píšete, že nevíte, co je vlastně náplní její práce. Ptáme se proto, zda to má nějaký význam, protože je placená vojskem stejně jako někdo, kdo v obchodech na vojenských základnách prodává jídlo nebo šaty. Jestliže je tato práce v za-kázané oblasti, pak je v ní i práce učitele.

Starší zde v Německu řešili tento druh situací docela dobře až do té doby, než byl uveřejněn článek v *Naší Službě království*, který uváděl příklad bratra, pracujícího ve škole, která patří náboženské organizaci. Naše porozumění bylo, že taková práce je záležitostí svědomí, a patří do šedé oblasti. Od té doby ale musíme odpovídat na otázky typu: Jestliže bratr může pracovat ve škole, která patří náboženské organizaci, proč nemůžeme pracovat ve škole, která je spravována armádou? Učíme matematiku, angličtinu atd. A nijak neporušujeme naši neutralitu. Jestliže první případ je v šedé oblasti, proč ne ten druhý?

Na krajském sjezdu položil jeden bratr otázku: „Jestliže sestra nepřestane pracovat jako učitelka ve škole spravované Minister-stvem obrany, má být vyloučena?“ Odpověď oblastního dozorce byla jednoznačná: „Ano.“

Váš dopis sestře ~~xxxxxxx~~ nás opět zmátl, a ocenili bychom, kdy-byste nám v této otázce mohli učinit jasno. Očekáváme Vaši odpo-věď, zatímco postupujeme vpřed a udržujeme Jehovovu organizaci čistou.

Posíláme srdečné pozdravy křesťanské lásky.

Váš bratr,

Tito bratři starší v Německu byli přístupem organizace nesporně zmateni. Na jedné straně bylo povoleno, aby svědek vyučoval nenáboženský předmět na škole vlastněné náboženskou organizací. Na druhé straně bylo zakázáno, aby svědek vyučoval ten samý předmět na škole pro děti vojenského personálu, jestliže tato škola byla financována nebo řízena vojskem.

Společnost Strážná věž pohlíží na všechny ostatní náboženské organizace jako na součást „Velkého Babylóna“, velkou nevěstku ze Zjevení a nepřítel Boha a Krista. Je proto obtížné pochopit, proč ve srovnání se školami spravovanými náboženskými organizacemi Společnost zaujímá tak rozdílný postoj ke školám spravovaným Ministerstvem obrany. Ale z nějakého záhadného důvodu je učit pro církve povoleno, zatímco učitelování pro armádu je hodno vyloučení.

Ačkoli svědek tomu nerozumí, musí se prostě podřídít. To je duchovní postoj, ke kterému je mysl svědků vedena. Stojí jistě za povšimnutí, jak se sestra vyjadřuje, že „je ochotná udělat cokoli, co bratři v Brooklynu rozhodnou“. Takový „teokratický“ přístup se pokládá za správný, pohlíží se na něj jako na projev loajality vůči Boží organizaci. Ale to je přesně v protikladu k názorům, které jsem citoval, a které byly publikované v časopisech Společnosti. Názory, jenž vybízejí k tomu, aby se člověk bránil indoktrinaci přicházející od nadřazené autority, a aby nedopustil, že by za něj rozhodoval někdo jiný.

Když starší píší, že budou i nadále „udržovat Jehovovu organizaci čistou“, jaký to má ve skutečnosti význam? Znamená to, že tito muži budou ze všech sil uplatňovat momentálně platná organizační nařízení, a že vyloučí každého, kdo se jich nebude držet (například toho, kdo by stále pracoval v oblasti, dříve klasifikované jako „šedá oblast“, která ale nyní byla organizačním výnosem změněna na „zakázanou oblast“). Jak sami připouštějí, starší se mohou cítit „zmateni“. To jim ale nijak nebude překážet v tom, aby vylučovali a vyloučené zavrhl jako „nekřesťany“. Poslušnost organizace je jejich hlavním zájmem. Přitom se vytváří dojem, že „když nám organizace řekne, abychom to udělali, a prokáže se to jako chyba, Bůh nás nebude volat k odpovědnosti“. To samé smýšlení ale převládalo v různých dobách, v různých zemích a u různých lidí, kteří se potom ze svých vin a odpovědnosti snažili vykrotit a omluvit tím, že „pouze poslouchali rozkazy svých nadřízených“. Světské soudy odmítly takové výmluvy. O co více by je měli odmítat křesťané!

Zkušenost Roberta Langa, bývalého zástupce dozorce ubytovacího oddělení betelu v mezinárodním ústředí, byla pro mě názorným příkladem toho, jaký omezující a svazující účinek může na člověka mít přehnaná starost podřídít se organizaci. Byl přeložen do jiného sboru v New Yorku, a vyprávěl, jak po jednom z prvních shromáždění, kterého se zúčastnil, za ním přišli starší toho sboru, aby ho požádali o radu. Situace byla taková, že mladá žena, sestra jednoho ze služebních pomocníků, byla vyloučena, ale stále chodila na shromáždění. Měla malé dítě, a brala ho s sebou v kočárku do sálu Království. Sál Království se nacházel v prvním patře, do kterého vedlo dlouhé a strmé schodiště. Mladá žena zdolávala schody tak, že po nich stoupala pozpátku, a kočárek s dítětem přitom tahala za sebou. Starší se Roberta Langa ptali, zda by bylo vhodné, aby vlastní bratr této vyloučené sestry za ní přišel s nabídkou pomoci! Někteří byli toho názoru, že ano, jiní říkali, že ne, protože jde o bývalou sestru, to znamená, že pro svědky již jakoby neexistuje, což dotazeno do důsledku opět znamená, že tam jakoby vůbec není. Lang, budiž mu to přičteno k dobru, jim řekl: „Nevím, jaké se na tuto situaci váže pravidlo. Jedno vím ale jistě: až jí uvidím, jak tahá ten kočárek do schodů, pomůžu jí! Když si pomyslím, co by se jenom mohlo stát, když by zakopla, a pustila kočárek ...“⁹

⁹ Robert Lang byl pro mne příkladem jedince, který byl takový, jaký byl, ne kvůli organizaci, ale jí navzdory.

Nejstrašnější na tomto vyprávění je to, že se dospělí muži neodvážili nechat se vést svým srdcem a rozumem za okolností, které nad jiné jasně volaly po prosté lidské dobrotě. Největší starostí těchto starších nebyl život nemluvněte v kočárku, ale co v takovém případě organizace dovoluje. Jejich přístup byl přístupem mravních vykleštěnců, mužů, kteří v etických otázkách byli zbaveni práva rozhodovat o tom, co je správné, a co špatné.

Jejich případ ostatně nebyl nijak vzácným. V *Krizi svědomí* se zmiňuji o člancích, které jsem napsal v roce 1974. Velmi jsem v nich zmínil postoj k těm, kteří nesli označení „ve vyloučeném stavu“.¹⁰ Byl jsem pověřen napsáním těchto článků v přímém důsledku případů, které zahrnovaly vyloučené osoby, jež se chtěly účastnit shromáždění, ale neměly dopravu do sálu Království. Jednou z nich byla mladá dívka, která byla vyloučená v době svého dospívání, a později se přestěhovala na venkov. Požádala o „znovupřijetí“, ale starší jí sdělili, že nejprve musí začít chodit na shromáždění. V daném místě nebylo žádné vlakové nebo autobusové spojení, a mladá žena neměla auto. Její matka proto napsala do Brooklynu. V dopise vyjádřila strach z toho, aby její dcera chodila sama po osamělých venkovských cestách, a prosila o nějaké „uspořádání“, na základě kterého by jí starší místního sboru mohli pomoci.

V té samé době došel do ústředí dopis od starších z jednoho sboru ze Středozápadu Spojených států. Popisovali případ ženy, která byla vyloučená, a v době psaní dopisu žila ve středisku pro léčbu drogové závislosti. Také ona si přála chodit na shromáždění. To ale bylo možné pouze za podmínky, že by ji někdo oproti podpisu vyzvedl, přijal za ní odpovědnost a poskytl jí dopravu. Starší psali, že se této úlohy ujímají, ale rychle dodali, že když ji vyzvednou, nepromluví s ní ani slovo. Žena pouze nastoupí do auta, dojede se staršími do sálu, sedí v zadní řadě, a po programu mlčky nastoupí do auta, ve kterém ji starší odvezou zpět do léčebny. Proč starší vůbec napsali tento dopis? Protože se obávali, že by jejich jednání nemuselo být v souladu s organizační praxí!

Na zasedání vedoucího sboru jsme rozhodli, že je možné, aby v podobných případech sbor poskytl pomoc, a já jsem byl pověřen, abych napsal články, které zdůvodní změnu v přístupu.¹¹ V neděli, která následovala po tomto zasedání, jsem měl v New Jersey veřejnou přednášku. Jeden z místních starších mi vyprávěl o vyloučené sestře, která žila několik kilometrů od sálu Království a požádala o pomoc s dopravou na shromáždění. Její osobní okolnosti jí nedovolovaly platit každý týden za taxíka, a bez pomoci sboru by musela celou vzdálenost chodit pěšky. Starší mi řekl, že za ním před dnešním shromážděním s pláčem přišly některé sestry. Když totiž jely autem na program, viděly tuto vyloučenou sestru, jak jde pěšky, a nedovolily si zastavit a svézt ji. Pociťoval jsem velké uspokojení z toho, že jsem mu mohl říci o tom, že skupina mužů, kteří pro něj a ostatní svědky představovali „Nejvyšší soud“, učinila rozhodnutí, že taková pomoc je nyní možná.

Tragickým rysem tohoto vyprávění je opět to, jak krásné a ušlechtilé lidské city jsou potlačovány, spoutávány a umrtvovány organizační nadvládou a indoktrinací. Co se mě týče, v člancích z roku 1974 jsem šel daleko dál, než že bych vyloučeným osobám jenom umožnil pomoc s dopravou nebo vůči nim schválil pouhé projevy zdvořilosti. Zmínil jsem stanovisko organizace v mnoha jiných oblastech, a zejména jsem se zaměřil na oblast rodiny. Články byly před publikováním schváleny vedoucím sborem. Byly svědky vesměs vřele přijaty jako přesnější vyjádření milosrdného postoje Boha a Krista, a tato příznivá reakce naznačovala, že mnoho svědků, možná většina, má ve skutečnosti srdce na správném místě.

¹⁰ Viz kniha *Krise svědomí*, strana 281, včetně poznámky pod čarou 7.

¹¹ Viz *Strážná věž* z 1. srpna 1974, stany 460–473 (česky 8/1975, samizdat).

Jak o tom také píší v *Krizi svědomí*, rok po mé rezignaci z vedoucího sboru se *Strážná věž* z 15. září 1981 (česky 1. června 1982 a 4/1982, samizdat) vzhledem k vyloučeným osobám vrátila k organizační praxi, která v mnohém připomínala jednání z doby před rokem 1974. V některých ohledech je nyní přístup Společnosti dokonce ještě nesmlouvavější, než byl tehdy. Je politováníhodné, že někteří starší a cestující dozorcí vyjádřili uspokojení nad tím, co z jejich pohledu znamenalo „přitáhnout otěže“. A jak jsme mohli pozorovat v 11. kapitole, svědkové dnes nepřipustí, aby jejich jednání bylo určováno ničím jiným než tímto nesmlouvavým organizačním přístupem. Když takto postupují, dovolují bohužel to, aby nad jejich svědomím panovalo svědomí jiných lidí, a aby organizační výnosy rozhodovaly o tom, kdy mohou, a kdy naopak nesmí projevovat milosrdenství. Kdyby organizace zítra rozhodla, že v této věci učiní obrat o 180 stupňů, většina ze svědků by se okamžitě natočila patričním směrem. To je indoktrinace v jedné ze svých nejhorších podob.

Co platí pro organizační *praxi*, platí úplně stejně i pro organizační *nauky* a *výklad* Písma. A právě toto téměř bezpodmínečné přijímání nauk a výkladů ve skutečnosti předchází souhlasu s praktickým jednáním organizace, a vlastně leží u jeho samého základu. Je také pravdou, že pokud by valná většina svědků – starší nevyjímaje – měla prokázat velkou část nauk Společnosti pouze s Biblií v ruce, měli by s tím značné potíže. A přesto jsou starší ochotni vyloučit každého člena sboru, který se vážně ptá po důvodech té které nauky nebo s ní na základě svého svědomí nemůže souhlasit.

Jaké jsou příčiny toho, že lidé dopustí, aby organizace nahradila jejich svědomí svými názory? Nebo aby je alespoň ignorovali, a řídili se „skupinovým“ svědomím? Co může přimět starší, aby exkomunikovali členy sboru, ačkoli sami ve svých srdcích a myslích nejsou plně přesvědčeni, že pozice, kterou organizace zastává, je nutně správná a v opravdovém souladu s Písmem?¹²

Pokládám jsem si tyto otázky vzhledem k mému vlastnímu životu svědka Jehovova. Ačkoli jediné případy vyloučení, na kterých jsem se podílel jako člen právních výborů, se vztahovaly na jasné skutky nemravnosti, jsem si vědom, že po většinu svého života mezi svědky jsem se důsledně snažil zastávat a vysvětlovat všechny nauky i postupy organizace, které zrovna platily. Pokládám se za průměrně inteligentního člověka, a přece jsem po celá desetiletí byl zcela oddán plně podpoře všeho, co organizace publikovala. Stejně jako apoštol Pavel, i já bych mohl říci, že jsem „dělal větší pokroky v mém náboženství, než mnozí mého věku, a horlil jsem pro tradiční podání“ toho, co organizace učila.¹³ Jak k tomu mohlo dojít? A proč se to stává mnoha miliónům dalších lidí? Ve hře je celá řada faktorů. Například používané metody.

POUŽÍVANÉ METODY

Muž, o jehož příběhu se nyní zmíním, trpěl těžkou depresí, a k náboženství byl přitahován z celé řady důvodů. O prvním shromáždění, kterého se účastnil, vypráví:

Na shromáždění se mi líbily podnětné rozhovory a živá atmosféra. Lidé se k sobě chovali se stejnou nenuceností jakoby byli doslovnými sourozenci, a zcela zřejmě se cítili být součástí velké

¹² *Člověk se také může ptát, jak se tento postoj liší od postoje mnoha lidí za nacizmu v Německu, kteří omlouvali své jednání jako pouhou poslušnost vyšší autoritě, a tak se zbavovali osobní odpovědnosti.*

celosvětové rodiny. Zdálo se, že jsou velmi šťastní. Zotavoval jsem se z deprese, která mě přepadla minulý měsíc, a pozitivní energie, kterou jsem pociťoval, mně vlévala sílu do žil. Vracel jsem se večer domů a radoval se, že jsem poznal tyto příjemné lidi. ... Cítil jsem se povznesen při pomyšlení, že ... moje životní cesta je od této chvíle „přímá“, ... při pomyšlení na to, že Bůh nyní aktivně působí, aby na zemi obnovil zahradu Eden. Již nebudou války, chudoba, zničené životní prostředí. Nastane život v lásce, pravdě, kráse a dobrotě. ...

Opravdu jsme se ztotožnili s prvními křesťany: čím více nám lidé odporovali, tím více jsme se nasazovali. Cítili jsme se jako vojáci Boží armády na bitevním poli – nebylo nikoho jiného, kdo by se hlásil do předních linií, a vzdoroval satanovi každý den.

Záhy byl povzbuzen, aby s ostatními sdílel, co se dozvěděl. O lidech, kteří reagovali na jeho svědectví, se vyjádřil takto:

Dívali jsme se na věřící lidi jako na ty, kteří hledají Boha nebo pátrají po duchovním smyslu života ... Bylo pro mě až neuvěřitelné, když jsem si uvědomil, že mnozí z nich vyprávěli, jak se bezprostředně před naším příchodem modlili, aby jim Bůh ukázal, jak mají naložit se svým životem. Mnozí věřili, že byli „duchovně“ vedeni tak, aby je posléze navštívil někdo z našich členů.

Tato slova bychom určitě mohli najít na rtech mnohých svědků Jehovových. Často zaznívají ze zkušeností otištěných ve *Strážné věži* a v *Probudte se!* a přece je nepronesl žádný ze svědků Jehovových, ale Steve Hassan, bývalý člen Církve sjednocení, známé také jako „moonisté“, které vede duchovní Sun Myung Moon.¹⁴ V průběhu dvou a půl let, během kterých Hassan ke hnutí patřil, se stal jeho nadšeným zastáncem a spolehlivým, naprosto věrným vůdcem, který byl zcela oddaný cílům, které hnutí sleduje. Odolával každému úsilí, které vynaložili jeho rodní příslušníci a ostatní lidé, kteří se ho snažili odlákat od náboženství, o kterém byl přesvědčen, že je ta „pravda“.

Když mu jedna nepředvídaná událost otevřela oči a zcela změnila jeho názor, rozhodl se prospět ostatním zkušeností, kterou učinil ohledně prostředků, jimiž jsou lidé vedeni k tomu, aby odevzdali svoji mysl a svědomí náboženské organizaci. To jej vedlo k vydání knihy, která nepojednává o svědcích Jehovových, a zabývá se hlavně hnutími, která se uchylují ke zřetelným a extrémním způsobům indoktrinace, včetně fyzické izolace, rituálů, monotónnímu recitování a podobným metodám. Nicméně, určité základní prvky ovládnutí mysli, které popisuje, si zaslouží naší pozornost. Například:

Lidé, kteří se stávají vhodnými kandidáty pro to, aby jejich mysl byla ovládána druhými, povětšinou nejsou „divní“. Hassan takto přibližuje zástupy lidí, se kterými mluvil, nebo kterým pomáhal: „Velká většina z nich byli vyrovnaní, inteligentní, idealisticky zaměřeni lidé. Samotné množství upřímných, věci oddaných lidí, které nově přichází poznává, na něj pravděpodobně působí více, než jakákoli nauka nebo systémové uspořádání.“¹⁵ Co tedy vedlo tyto lidi k tomu, že dopustili, aby druhí ovládli jejich myšlení?

¹³ *Galat'anům 1:14.*

¹⁴ *Citáty pocházejí z knihy Steva Hassana **Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů (Combating Cult Mind Control)**, Park Street Press, 1988, strany 13, 19, 24, 42.*

¹⁵ *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů (Combating Cult Mind Control)*, strany 42, 76.

Podstatou ovládnání mysli je to, že se zdůrazňuje závislost a přizpůsobení se, a omezuje svébytnost a individualita ... usiluje se o to, aby jedinec porušil věrnost sám sobě, když činí rozhodnutí.¹⁶

Strážná věž vede svědky k tomu, aby se na „nezávislé myšlení“ dívali jako na hřích, jako na projev nevěry vůči Bohu a jím jmenovanému „sdělovacímu prostředku“. Hassan se dále zaměřuje na další prvek manipulace mysli, a sice na „kontrolu informací“.

... dochází ke ztotožnění patřičné ideologie s „pravdou“; je chápána jako jediný „obraz“ skutečnosti. Vše, co je dobré, je ztělesňováno naší skupinou ... Vně se nenachází nic dobrého, vše je špatné ... K odchodu neexistuje oprávněný důvod ... členům se opakuje, že jedinými důvody, proč lidé odcházejí, jsou slabost, pokušení, pomatenost, vymývání mozku, ... pýcha, hřích a podobně.¹⁷

Nejsem příznivcem příliš volného používání slova „sekta“, které je dnes tak běžné. Jak si povšimli i jiní, někteří lidé používají toto slovo na všechno, co se jim nelíbí. Ale jsem přesvědčen, že i když nějaké náboženství není „sektou“, mohou se v něm projevovat sektářské prvky. A je skutečností, že ve skupině svědků Jehovových můžeme pozorovat všechny výše uvedené rysy, kterými jsou charakteristická náboženství, jež praktikují ovládnání mysli.

V případě svědků Jehovových se nejedná o fyzickou izolaci, kterou používají některá náboženská hnutí (nebo které jsou vystaveni političtí vězňové, když je indoktrinují jejich vězňitelé). Zato jsou ovšem zjevně vystaveni izolaci jiného druhu.

Organizace poukazuje na biblické vybídnutí ‚nebýt částí světa‘, a používá ho v tom smyslu, že svědkové Jehovovi by měli omezit společenské styky s každým, kdo nevyznává jejich víru – což v důsledku znamená všechny, kdo beze zbytku nepřijímají *právě platné* učení organizace.¹⁸ O těchto lidech se běžně mluví tak, že „nejsou v Pravdě“, což jinými slovy znamená, že „jsou ve Lži“. Naprosto všichni lidé, kteří nepatří ke svědkům, a je přitom lhostejno, jak významnými lidmi mohou být, jak vysoká mravní měřítko mají, jak hluboká je jejich víra v Boha, Krista a Bibli, jsou v terminologii svědků označeni jako „lidé ze světa“. Společenský kontakt s nimi je přijatelný pouze v případě, že je vytvořen s cílem těmito „lidem ze světa“ vydat svědectví, a je chápán jako nevhodný, a svědkové jsou od něho zrazováni, jestliže by měl být z nějakého jiného důvodu.

Může se stát, že svědek v rozhovoru se „světským“ sousedem, kolegou, nebo obchodním společníkem zavede rozhovor na náboženskou tematiku. Ze zkušenosti vím, že k tomu má vždy jenom jeden důvod: „Vydat přitom tomu člověku svědectví.“ Svědek vynaloží značné úsilí na to, aby se rozhovor neodebral jiným směrem, protože nemá opravdovou touhu se od druhého něco dozvědět nebo si s ním vyměnit myšlenky. To by konec konců nevedlo k ničemu,

¹⁶ *Tamtéž, strana 55. Článek v **Probud'te se!** z 8. srpna 1965 na straně 18 podobně uvádí: „Na rozdíl od běžně přijímaného názoru je to ‚normální‘ a ‚průměrný‘ člověk, který nejsnáze podléhá indoktrinaci. Takový člověk je ‚normální‘ v tom smyslu, že společnost, ve které žije, jej ovlivňuje do té míry, že se podřizuje všem jejím sociálním normám, a chová se pouze ‚přijatelným‘ způsobem. Názory, kterých se zastává, často přebírá od druhých, a obvykle nejsou výsledkem jeho vlastního, nezávislého myšlení“. V článku se tvrdí, že svědkové Jehovovi se v těchto oblastech odlišují. Nicméně, ve většině se v jejich případě jedná o názornou ukázkou osob, o kterých se píše.*

¹⁷ *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů (Combating Cult Mind Control), strany 61, 62, 84.*

¹⁸ *Jan 17:14–16.*

protože ten druhý člověk přece „není v pravdě“! Když ten, ke kterému svědek mluví, není nakloněn přijmout vydávané „svědectví“ – ať již proto, že nesouhlasí s rokem 1914 nebo s jinou naukou – svědek obvykle začne považovat rozhovor za neproduktivní, a nejspíše ho ukončí. Mezi svědkovou myslí a tím, co slyší jako případné námitky nebo poznámky, které nesouhlasí s učením organizace, je přitom vybudována mentální bariéra. Proto na důkazy, které jsou mu překládány, a které zpochybňují, čemu věří, svědek obvykle reaguje předem nacvičeným způsobem: rychle vůči nim uzavře dveře svojí mysli.

Podobné je to i s písemným materiálem. Zatímco publikace Společnosti Strážná věž často citují – a někdy až příliš volně – ze všech možných „světských“ publikací, včetně sociologických, psychologických a náboženských prací, mezi jejími členy převládá názor, že *pouze organizace tak může učinit bez nebezpečí*, a to především v případě náboženských pramenů, včetně komentářů k Bibli. Pro běžného svědka Jehovova je riskantní z takových zdrojů čerpat, a zvěstovatelé jsou vzhledem k nim vedeni nejenom k velké obezřetnosti, ale také k pocitu nedůvěry a krajní nechuti. Je celkem jasné, že víra, kterou organizace ve svých členech buduje, není považována za dostatečně silnou k tomu, aby se vyrovnala s účinky nezávislého studia.

Znovu si je možné povšimnout, že Společnost Strážná věž nabízí v této oblasti dvojí metr: jeden pro ty, kteří jsou vně organizace, a opačný pro ty, kdo jsou jejími členy. Lidé vně jsou organizací vyzýváni k tomu, aby nauky svého náboženství zkoumali ze všech stran, bez ohledu na to, jak dlouho je již vyznávají. *Probuďte se!* z 22. listopadu 1984 (česky vyšlo jako brožura „*Máš otevřenou mysl?*“) přineslo články s názvem „Máš otevřenou nebo uzavřenou mysl?“ a „Otevřená mysl přináší Boží schválení“. A ve *Strážné věži* z 15. ledna 1989 (česky 13/1989, samizdat) si můžeme přečíst článek „Proč bychom měli být přístupní novým myšlenkám?“ Všechny tyto články jsou určeny lidem mimo okruh svědků. První článek na straně 3 přináší následující definici předsudku:

Úsudek nebo názor, ať již příznivý nebo nepříznivý, který je utvořen předem a bez náležitého zkoumání; myšlenkové rozhodnutí, které je založeno na jiném základě, než je rozum nebo spravedlnost; zejména předčasný nebo nepříznivě podbarvený názor.

Článek uznává, že rozhodnutí učiněná „bez náležitého zkoumání“ a úsudek dosažený „na jiném základě než je rozum nebo spravedlnost“ jsou důkazem uzavřené mysli, a obhájuje „otevřenou mysl“, která je „přístupná novým informacím a myšlenkám“ a „ochotná zkoumat a hodnotit informace bez jednostranného přístupu“. O něco dále čteme:

Uzavřená mysl může naznačovat, že máme nedostatek informací. Můžeme o daném předmětu vědět tak málo, nebo mít informace, které jsou tak zkrácené nebo neúplné, že nemáme dostatek faktů, nezbytných k dosažení správného závěru. ...

Uzavřená mysl může naznačovat nedostatek zájmu o daný předmět nebo neochotu se o něj podrobněji zajímat. Ve skutečnosti může být znamením nejistoty nebo pochyb. Třeba v případě, **že nejsme schopni obhájit náš náboženský názor, uchylujeme se k prudkým výpadům proti těm, kdo nesouhlasí s naší vírou, a nepoužíváme přitom logické argumenty, ale narážky a osočování. Takové jednání zavání předsudky a uzavřenou myslí.** ... Dokonce i někteří nábožensky založení lidé mají uzavřenou mysl. **Zajímá je jenom „jejich“ náboženství, a mnohdy nejsou ochotni být si jenom vyslechnout názory druhých.**

... Náboženství je správné tehdy, když zcela lpí na Božím slově. Zda naše vlastní náboženství splňuje toto měřítko, nebo ne, lze určit pouze tehdy, jestliže je s otevřenou myslí srovnáme s Bibli.

Je jenom stěží k uvěření, že by si muži z organizace svědků Jehovových, kteří tyto články píšou, nebyli vědomi do očí bijící nesrovnalosti mezi těmito výzvami k otevřené mysli, které jsou určeny lidem vně, a pokyny, které jsou dávány lidem uvnitř organizace. „Otázky čtenářů“ ve *Strážné věži* z 1. května 1984 na straně 31 (česky nevyšlo, pozn. překl.) uvádějí, že je v pořádku, když svědkové Jehovovi, kteří ve službě dveře ode dveří nabízejí majitelům domácností publikace Společnosti Strážná věž, *odmítnou* jinou náboženskou literaturu, kterou jim snad oslovený člověk nabídne k přečtení. Kromě jiného se dočteme, že:

Svědkové nechodí dveře ode dveří s cílem pátrat po pravdě nebo hledat osvětlení. Spíše je správné říci, že již věnovali nespočet hodin tomu, aby se pravdě učili z Božího slova. ...

Svědkové jsou obeznámeni s tím, že ostatní lidé mají svoje chápání víry. Mají dostatečné základní znalosti o naukách, které vyučují náboženství rozšířená v jejich oblastech. ...

Bylo by proto krajně nerozumné, a zároveň i ztrátou drahocenného času, pokud by svědkové Jehovovi přijímali lživou náboženskou literaturu a vystavovali se jejímu vlivu, protože má za cíl oklamat. ...

Jako loajální křesťané se chceme držet Božích měřítek. Chceme vyživovat naši mysl tím, co je pravé a spravedlivé, a s oceněním a věrností lnout ke sdělovacímu prostředku, skrze nějž jsme se nejprve dozvěděli biblickou pravdu.

Svědkové Jehovovi doufají, že lidé, se kterými mluví, budou mít otevřenou mysl, která je povede ke zkoumání literatury nabízející názory protichůdné jejich vlastnímu náboženskému přesvědčení. Paradoxně, právě svědkové jsou od takového přístupu organizací odrazováni. Články ve *Strážné věži* a v *Probudte se!* odsuzují uzavřenou mysl a předem vytvořený „zamítavý postoj“, a přece tento postoj lze nejvýrazněji pozorovat u svědků samotných. Svědkové snad mohou říkat, že „jsou dostatečně seznámeni s ostatními náboženstvími a jejich naukami“. Ale drtivá většina z nich obdržela pouze takové informace, které jejich organizace pro ně považovala za vhodné. Tak svědkové dostávají předem zpracované, pečlivě upravené informace, které obsahují i závěr, jenž si čtenář má učinit.

Autor článku jakoby si ani neuvědomoval, že lidé, kterým svědkové nabízejí svoji literaturu, již patří k nějakému náboženství, ve které pevně věří, a jehož prostřednictvím obdrželi určité poznání Bible. Jakoby nechápal, že tito lidé mohou použít totožný argument, když se rozhodnou nepřijmout literaturu Strážné věže, a odmítnout ji jako literaturu, jejímž „cílem je oklamat“, nebo si říci, že nestojí za to, aby jejím čtením „ztráceli drahocenný čas“.¹⁹ i oni přece mohli v literatuře své církve číst o svědcích Jehovových, a mohou proto říci, že „jsou obeznámeni“ s tím, čemu svědkové věří. Ale běda jim, když to udělají, protože svědkové se na ně za takový postoj budou dívat jako na osoby s „uzavřenou myslí“ a předsudky! Jak se jenom na tuto situaci vztahují Ježíšova slova u Matouše:

Jak to, že se díváš na třísku v oku svého bratra, a přitom nejsi schopen si povšimnout, že ve tvém oku je trám? Kde bereš odvahu k tomu, abys svému bratru řekl: „Dovol, abych ti vytáhl z oka

¹⁹ V článku o otevřené mysli v časopise *Probudte se!* je vyobrazen muž vyjadřující jak rukou, tak obličejem rozhodně odmítnutí. Může to být obrázek katolika nebo protestanta, jenž odmítá literaturu svědků Jehovových, která se liší od jeho víry. Ale stejně dobře by to mohl být jeden ze svědků Jehovových, který neústupně odmítá literaturu, jež se liší od jeho víry.

Máš otevřenou mysl, nebo jsi nepřístupný?

NEPŘIPADÁ lidem často obtížné dobře spolu navzájem vycházet? I když si většina z nás myslí, jak jsme přístupní, zeptejme se sami sebe na-prosto upřímně: Jsou malicherní a úzkoprsí skutečně jen "ti druzí"?

Ve skutečnosti jsi možná nepřístupnější, než se domníváš. Neříkáš někdy: "O náboženství a o politice, o těch nikdy nemluvíme"? Nebo neohrnuješ nos nad jídlem, které jsi nikdy předtím nejedl? "Šneci? Ty bych nikdy nejedl!" A jak smýšlíš o neznámých léčebných metodách? "Akupunktura? To není nic jiného než šarlatánství!" Nejsi také "přesvědčen" o tom, - jako například "každý" v Německu -, že cikáni jsou zloději, Němci ze severu tvrdohlavci, Berličáci chvostouni, Švábové lakomci a cizinci lenoši? Podobné názory najdeme jistě v každé zemi na světě.

CO JE OTEVŘENÁ MYSL

Otevřená mysl je prostá předsudků. Slovo předsudek definuje jeden anglický slovník jako "úsudek nebo názor (příznivý či nepříznivý), který si člověk utvoří ukvapeně nebo bez řádného prozkoumání; rozhodnutí bez rozumového nebo oprávněného podkladu; zvláště unáhlený, předpojatý názor"

Ve svém životě zcela nezbytně čí-níme rozhodnutí nebo si vytváříme úsudky. Ale rozhodnutí učiněná "bez řádného prozkoumání" nebo úsudky vytvořené "bez rozumového nebo oprávněného podkladu" dokazují nepřístupnou mysl.

Lidé, se kterými svědkové na veřejnosti mluví, jsou vybízeni, aby před literaturou Strážné věže neuzavírali svoji mysl, přestože odporuje jejich stávajícím náboženským názorům.

třísku“, zatímco po celou tu dobu ti z oka trčí trám? Pokrytče! Nejprve se zbav trámu ve svém oku, a pak teprve dostatečně uvidíš, jak bys mohl vytáhnout třísku z oka svého bratra.²⁰

Probuďte se! z 8. září 1987 obsahuje články, které se především zaměřují na věřící luteránského vyznání. Jeden z článků je založen na výročí Dietricha Bonhoeffera, protestantského teologa, který byl popraven nacisty. Podle všeho by svědek ve službě dveře ode dveří, kterému by německý majitel domácnosti nabídl brožurku s kázáními Dietricha Bonhoeffera, měl takové čtení na základě věrnosti organizaci odmítnout, protože by bylo „krajně nerozumné a zároveň i ztrátou drahocenného času“ něco takového vůbec číst. Když si svědek ale otevře své *Probuďte se!*, ve kterém jsou uvedeny vybrané části z kázání tohoto protestantského pastora – mimochodem, podle definice Strážné věže, příslušníka „Velkého Babylóna“ – rázem dojde k jejich „posvěcení“, a věrná ovce se do nich může začíst.

²⁰ *Matouš 7:3–5, JB.*

Moudře zničíš informace od odpadlíků?

Svědkové jsou vybízeni, aby okamžitě zničili literaturu, která k jejich víře zaujímá kritický postoj. (Povšimni si, že poštovní doručovatel teprve odchází.

Obrazek tak sugestivně naznačuje, že svědkyně vůbec neotevřela materiál, který jí byl zaslán.)

Samotný článek má pravdu v některých ohledech, zejména tehdy, když se dotýká toho, jak někteří protestantští teologové zpochybňují Bibli, nebo tehdy, když se dotýká oblastí, ve kterých mnozí členové církve selhávají. Uvažujme ale o bodech na stranách 8, 10 a 11 (slova tištěná kurzívou jsou uvedena tak, jak je autor *Probudte se!* cituje z Bonhoefferových kázání):

Povšimni si některých výňatků z jeho kázání. Polož si otázku: Co by to znamenalo pro luteránskou církev, kdyby se měla řídit jeho slovy? Co by to znamenalo **pro moji církev?**

„*V náboženství je jenom jedna věc, která má základní význam: aby bylo pravdivé.*“ To souhlasí s tím, co řekl Ježíš: „Bůh je duch; a ti, kteří ho uctívají, musí ho uctívat v duchu a v pravdě.“ – Jan 4:24, viz také Jan 8:32; 14:6; 16:13.

Máš jistotu, že vše, co tvoje církev vyučuje, je pravdivé?

Jestliže tvá církev opomine jednat, opomineš jednat i ty?

Jestliže jsi čestně ověřil všechny informace, a jsi velmi zklamán tím, co jsi se dozvěděl, nezůstávej u toho, že si jenom postěžuješ. Jeden novinář, který rozebíral výrok Karla Bartha, že církev je taková, jací jsou její členové, dospěl k tomuto logickému závěru: „Členové církve ... jsou zodpovědní za to, co církev říká a dělá.“ Proto se zeptej: Jsem ochotný nést odpovědnost za všechno, co moje církev říká a dělá?“

Můžeš upřímně věřit tomu, že tvá církev není součástí falešného náboženství, o kterém Bůh říká, že ho brzy zničí. **Tvůj život ale závisí na tom, zda máš stoprocentní jistotu. Máš ji?**

Strážná věž stanoví pro členy ostatních náboženství absolutní měřítko pravdy – vše by mělo být „*skutečně pravda*“. Měli by si být svým náboženstvím „stoprocentně jisti“. A jestliže jsou „velmi zklamáni tím, co se dozvěděli“, pak by neměli zůstat u toho, „že si jenom postěžují“, protože „jsou zodpovědní za všechno, co [jejich] církev říká a dělá“. V tomto okamžiku si zkuste uvědomit všechno, co jsme dosud předložili k úvaze z publikací Strážné věže o loajalitě a podřízenosti teokratické organizaci, a představte si, co by se asi stalo, kdyby se někdo ze svědků pokusil uplatnit výše uvedené ve svém vlastním náboženství! Nikdo z nich to ovšem neudělá, protože jsou přinuceni k tomu, aby si mysleli, že tato mocná slova se týkají pouze *ostatních*, ne *nás*. Mnohá kritika, kterou *Probudte se!* uplatňuje na luteránskou církev, má svoji platnost. Ale nedostatky v luteránské církvi neznamenají, že svědkové mají pravdu, a omyly této církve nesmazávají chyby Strážné věže, ani je nečiní méně trestuhodnými. Stojí také za povšimnutí, že *Probudte se!* může citovat protestantské zdroje, včetně luteránských, které nešetří kritikou do vlastních řad, a tyto lidé tak mohou činit bez obav, že kvůli tomu budou ze své církve vyloučeni. Žádný svědek Jehovův si něco takového nemůže dovolit ani náznakem. Ačkoli si ve svém náboženství může být jasně vědom omylu nebo nebiblického postupu, neměl by si stěžovat, a již vůbec by neměl přemýšlet o tom, že by organizaci opustil (což je postup, který autor článku doporučuje luteránům). Místo toho by měl mlčky „čekat na Jehovu, až věci napraví ve svém čase“. Tak to, co je správné a nutné vzhledem k luteránům, je zároveň chybné a zbytečné u svědků Jehovových. A opravdu pozoruhodná je přitom ta věc, že většina svědků (včetně autora článku v *Probudte se!*) v tomto přístupu nevidí dvojí metr, a že jim nepřijde nic divného na tom, že po druhých vyžadují něco, co sami nedělají.

„Otázky čtenářů“, ze kterých jsem citoval, ujišťují čtenáře *Strážné věže* také o tom, že když odmítnou číst nebo si jenom vzít jinou náboženskou literaturu, nejedná se v žádném případě o nějakou náboženskou „bigotnost“. Dozívají se, že daleko spíše je to „projev moudrosti a úcty k Boží radě“. Nicméně, žádné zdůvodnění tady nemůže zamluvit skutečný problém. Ani to, že se *Strážná věž* dovolává apoštola Pavla a jeho odvahy vždy mluvit pravdu, protože časopis zcela selhává v tom, aby prokázal, že Pavel bez zvážení odmítal myšlenky jiných, nebo se uzavíral před kritikou druhých. Právě naopak, Pavel byl ochoten „stát se všem lidem vším“.²¹ *Strážná věž* se místo toho uchyluje k předsudkům a předem vytvořeným soudům, a na podporu svých tvrzení používá „znevažující nálepky“ („lživá náboženská literatura, která má za cíl oklamat“, „otrávené písemné materiály“ rozšiřované „za účelem nečestného zisku“; kupovat je by znamenalo „finančně podporovat bezbožnost“). A tak tento článek loajálními svědkům sděluje, že to není projev jejich bigotnosti, jestliže na druhé naléhají, aby se s odstupem podívali na své náboženství, zatímco sami odmítají udělat totéž – a svědkové to přijímají. Boží sdělovací prostředek promluvil, a záležitost je rozhodnuta.

Souhrn důkazů je tedy takový, že ačkoli nedochází k extrémní fyzické izolaci, organizace vytváří velmi účinnou *duševní* izolaci tím, jak vykládá Ježíšova slova o tom, že jeho následovníci nemají být částí světa. Společenství věřících svědků se nachází v odloučení od reality, a členové jsou intelektuálně odříznuti od všech zdrojů, které se zabývají Písmem. Jediný pramen, z něhož čerpají, je ten, který jim předem připravuje organizace. Přitom je jim stále připomínáno, že to je jediný způsob, kterým lze zabránit tomu, aby byli svedeni z pravé cesty. Zcela zřetelným cílem Společnosti je, aby vytvořila sterilní ovzduší, ve kterém názory a výklady organizace mohou volně obíhat, a nehrozí nebezpečí, že by mohly být konfrontovány s nezávislým pohledem.

Je železným pravidlem, že čím déle je člověk v organizaci, tím více se stýká jenom se svědky, a jeho společenské kontakty a přátelství s lidmi vně jsou více a více omezovány. Postupem času jsou na vedlejší kolej odsouváni i „světští“ příbuzní, včetně rodinných příslušníků, kteří nejsou svědkové.

Svědkové vytvářejí uzavřené společenství, jehož členové mají pouze omezený, „nezbytný“ kontakt s vnějším prostředím. Tato uzavřenost dává zdrcující sílu každému ze způsobu pokárání a zejména vyloučení, kterými organizace vládne. Veškerý společenský život jejích členů se odehrává v rámci, který pro ně vytváří. Když k ní někdo patří mnoho let, vyloučení pro něj znamená ztrátu naprosto všech důvěrných svazků, které si vytvořil. To je zničující vyhlídka, která deprimuje především ty ze svědků, kteří jsou pokročilého věku. Celá situace velmi důvěrně připomíná stísnující dilema, ve kterém se v apoštolských dobách nacházeli Židé, kteří „byli vyhnáni ze synagogy“, protože synagoga pro ně do té doby byla střediskem veškerého společenského života.²²

Silně pochybuji o tom, že by většina z těch, kdo by četli jenom Bibli, chápala Ježíšova slova o tom, že jeho následovníci nemají být součástí světa, takovým krajním způsobem, jako je výklad předkládaný v publikacích *Strážné věže*. Ne, že bychom tento povýšenecký přístup nemohli v Bibli najít. Čteme o něm, ale jak je patrné, nebyl to přístup Ježíšův nebo jeho apoštolů,

²¹ 1. Korint'anům 9:19–23.

²² Srovnej Jana 12:42.

ale farizeů. A jak jsme se již mohli dozvědět, samotné slovo „farizej“ znamená „oddělený“ nebo „výlučný“. Farizeové šli až do krajnosti, usilovali o to, aby se oddělili od všech ostatních, a vyloučili ze svého středu každého, kdo nevyznával jimi zastávaná tradiční učení a měřítka svatosti. Všichni kromě nich byli „nečistí“.²³

Ježíš Kristus se od těchto extrémistů velmi odlišoval. To je přivádělo k zuřivosti a mstili se mu za to tím, že napadali jak jeho osobně, tak i to, že se s určitými lidmi stýkal. Když čteme Ježíšova slova, nejenom v Kázání na hoře, ale vesměs v celém jeho učení, zjišťujeme, že jeho *hlavní záměr* nebyl v tom, aby předložil vypracovanou soustavu naukového výkladu Písma. Ježíš se zaměřil na podstatu Bible, na její skutečný cíl a účel, totiž na lásku člověka k Bohu a k bližnímu. Jeho slova zdůrazňují mravní jednání a skutky, ve kterých se zrcadlí láska, a apoštolové ve svých dopisech nabádají k tomu samému. Když pojednávají o nutnosti rozlišovat, s kým se lidé ze sboru mohou nebo nemohou stýkat, vyjadřují se k podstatným biblickým věcem, nikoli k zanedbatelným rozdílům v přístupu. A rozhodně nediskriminují druhé proto, že se nechtějí smířit s praxí, pravidly, dokazováním a výklady, které nemají s Bibli nemá nic společného, ale jsou výplodem sektářského uvažování.

Je pravda, že Pavel se ve svém dopise Galaťanům věnuje naukám, a vyjadřuje se takto:

Žasnu nad tím, s jakou rychlostí jste se odvrátili od toho, kdo vás povolal, a rozhodli jste se, že se budete řídit jiným druhem dobré zprávy. Ne, že by mohla být více než jedna dobrá zpráva; je to spíše tak, že mezi vámi jsou buiči, kteří chtějí změnit dobrou zprávu o Kristu; a já vás varuji, že jestliže někdo káže dobrou zprávu odlišnou od té, kterou jsme vám již kázali my, i kdybychom to měli být my sami nebo anděl z nebe, ať je zavržen. Jenom opakuji to, co jsme vám právě řekli: jestliže někdo káže dobrou zprávu odlišnou od té, kterou jste již slyšeli, ať je zavržen.²⁴

Ač je to neuvěřitelné, Společnost Strážná věž dnes uplatňuje tato slova na každého, kdo se odváží nesouhlasit – ne s poselstvím apoštola Pavla z prvního století – ale s naukami, které jsou podle ní právě v platnosti. V „Otázkách čtenářů“ ve *Strážné věži* z 1. dubna 1986 (česky 16/1986, samizdat) autor odpovídně nejprve citoval slova Pavla z Galaťanům 1:6–9, a pak se k nim na straně 31 vyjádřil takto:

Schválené společenství se svědky Jehovovými vyžaduje, aby dotyčný přijal celý systém pravdivého biblického učení, **včetně těch nauk Písma, které jsou jedinečné pro svědky Jehovovy.**

Autor v článku dále dokazuje, že každý, kdo tak neučiní, je oprávněně ze společenství vyloučen. To ale znamená, že pisatel nejenom vytrhuje Pavlova slova z kontextu, ale navíc jim dává úplně opačný význam, než jaký ve skutečnosti mají. Pavel totiž ukazuje, že existuje pouze JEDNA dobrá zpráva, a sice ta, která je oznamována v prvním století, nikoli nějaké její znění, které se poprvé objevuje v publikacích vydávaných ve dvacátém století. Dobrá zpráva z prvního století je volně přístupná každému v jeho vlastní Bibli, a nemusí se kvůli tomu stát závislým na nějaké novodobé literatuře, která by mu ji zprostředkovala. Dobrá zpráva z prvního století je zcela srozumitelná bez jakékoli moderní publikace. Nejedná se o nějaký „zvláštní námět“,

²³ *Matouš 15:1–9; Jan 9:16; viz též heslo „Farizeové“ v publikaci Společnosti Strážná věž Hlubší pochopení Písma.*

²⁴ *Galaťanům 1:6–9, JB.*

o němž jednou mluvil prezident Společnosti při ranním rozboru denního textu, o námět, který by byl zcela rozpoznán teprve v poapoštolské době, a který v důsledku naznačuje, že Boží Slovo samo o sobě nestačí.²⁵

Apoštol trvá na tom, že rozeznává jenom jedno jediné poselství, které má být šířeno, a sice to, které káže on a jeho společníci, a které je dostupné v záznamech inspirovaných pisatelů. Nikdo na světě, ani andělé, ani lidé nemají právo oznamovat jiné poselství než to, které je již dáno, a které Pavel nazývá „dobrou zprávou o Kristu“.²⁶ Je to „věcné dobré poselství“, „víra, která byla jednou provždy předána svatým“, a z tohoto důvodu není vůbec třeba je upravovat, modernizovat a doplňovat způsobem, o který se pokoušejí neinspirovaní muži přítomné doby.²⁷

VÝVOJOVÉ FÁZE – ZAČÁTEK

Když pohlížím zpět na svých více než 43 aktivních let mezi svědky Jehovovými, nemám nejmenších pochybností o tom, že k jejich téměř bezpodmínečné poslušnosti dochází postupně. Bez váhání musím rovněž připustit, že v době spojení s organizací svědků jsem získal podstatně větší znalost Písma, než jsem měl předtím.²⁸ Nicméně jsem si s postupem času uvědomil, že organizace dovedla lidi pouze do určitého stupně poznání. Tak některé z nich přivedla z naprosto biblické „nevědomosti“ k bodu, který bychom mohli nazvat „úroveň druhého nebo třetího stupně“. Tito lidé se naučili najít v Bibli konkrétní verše, dozvěděli se něco o její historii, a sami se přímo v ní mohli dočíst o základních naukách křesťanství. Mnohým z nich čtení v Písmu nejenom osobně pomohlo, ale také na ně udělalo hluboký dojem. Pokud bych ze svého 43letého aktivního působení plným časem mezi svědky měl vyzdvihnout jednu jedinou věc, za kterou jsem vděčný, pak by to byla ta skutečnost, že jsem mohl přinejmenším upozornit na Bibli mnohé, kteří o ní dříve věděli málo nebo vůbec nic. V této konkrétní oblasti si činnost svědků Jehovových zaslouhuje uznání, zatímco selhání mnohých církevních denominací by v tomto ohledu mělo vést k vážnému zamyšlení. Když svědkové vedou druhé lidi k Božím slovu, které se nachází v Bibli, konají tím užitečnou práci.

Kdyby tak jenom tento původní směr zůstal zachován, a posloužil jako základ pro další stavbu – ale to je právě ten problém.

Naprostá většina svědků se totiž v okamžiku, kdy se z bodu nula dostane na určitou biblickou úroveň, na této hladině zastaví a nehne se dál. Čím déle setrvávají v organizaci, tím více upřednostňují organizační učení před vlastním studiem Písma a rozjímáním nad přečteným. Výsledkem toho je, že mnozí – pravděpodobně většina svědků Jehovových – ví po dvaceti, třiceti nebo čtyřiceti letech v organizaci o Bibli relativně jenom o něco málo více než znali po prvním nebo druhém roce studia. Zůstávají dětmi, závislími na „matce“ organizaci, a když ta jim neříká, co mají dělat a co si myslet, pociťují značnou nejistotu. Ve svém duchovním růstu ustrnou – a dále jdou jenom tehdy, když kromě účasti na vyučovacím programu Společnosti ze

²⁵ Viz 2. kapitola, strana 37.

²⁶ 2. Korint'anům 2:12; 4:4; 9:13.

²⁷ Zjevení 14:6; Juda 3.

²⁸ To je pravda i přesto, že jsem se narodil v rodině svědků.

své iniciativy a osobního úsilí získávají větší poznání a porozumění Písma. Pokud tak neučiní, a dopustí, aby organizace nahradila jejich svědomí, jejich duchovní energie v pozdějších letech je v některých ohledech menší, než jaká byla v raných obdobích jejich spojení s organizací. Ano, kvůli svému členství v organizaci mohou snášet příkoří, dokonce přinášet oběti, a to jim může dodat zdání duchovní síly. Bohužel jim ale chybí opravdová síla ke skutečně osobnímu rozhodování v souladu se svým svědomím a k přijímání důsledků, které s sebou tato osobní rozhodnutí přinášejí.

Zpočátku jsem byl přitahován působivým uvažováním, které nacházíme v mnoha publikacích Strážné věže. Články v nich byly často zaměřeny na povzbuzení členů jiných náboženství k tomu, aby svoji víru znovu zhodnotili a podrobili zkoumání, nebo dokonce zpochybnili platnost vyučovaných nauk, a proto bylo nezbytné, aby tyto publikace zdůrazňovaly nezávislé uvažování. Lidé, kteří začínají studovat se svědky, jsou pravidelně vyzýváni k tomu, aby nevěřili naukám, aniž by je podrobili srovnání s Písmem. Ale ověřování, k němuž dochází, se téměř výlučně týká nauk, kterým studující *věřil předtím*. A i z nich jsou pečlivě vybrány jenom některé, především ty, ke kterým byla v průběhu let vybudována působivá argumentace. Proto se věnuje hodně pozornosti nesmrtnosti duše, víře v doslovné ohnivé peklo a věčným mukám. Duchovní novic je obvykle velmi překvapen, a počáteční dokazování na něj učiní takový dojem, že při pozdějším studiu bezděky přestává požadovat stejnou důkladnost u nauk svědků, a přijímá je víceméně v dobré víře.

Je pozoruhodné, že většina svědků je touto počáteční demonstrací poznání a duchovnosti tak zasažena, že ve svém dalším křesťanském životě považují nauku o smrtnosti duše, peklo jako všeobecném hrobu lidstva neboli stavu neexistence a ostatní úvodní poučování za „základní biblické nauky“, a činí je hlavním měřítkem pravosti svého náboženství.

V Bibli bychom ale marně hledali alespoň jednu kapitolu, která by do hloubky tyto náměty rozebírala. Netvrdím, že by lidé v biblických dobách neměli víru v nesmrtnost duše nebo v místo věčného trápení ničemných lidí, protože ve většině ras a náboženství takové představy byly. Ale pisatelé Bible nebyli inspirováni k tomu, aby diskuzi o těchto představách nebo jejich vyvrácení učinili význačnými, základními náměty svých dopisů. Verše, texty a prohlášení, které se těchto témat dotýkají, se vyskytují příležitostně, v rámci širších pojednání o jiných záležitostech.

Průměrný svědek Jehovův se tedy může cítit docela silný tehdy, když má debatovat o duši nebo pekelném ohni, ale pravděpodobně bude zcela ztracený, jestliže bude požádán, aby se vyjádřil k Pavlovu dopisu Římanům a k těm působivým bodům, které se dotýkají záchrany ne skutky, ale vírou. Svědkové Jehovovi dobře vládnou takzvanými „důkazovými texty“, které používají pro obhajobu svých základních nauk. Skutečností ale je, že by se valná část z nich dostala do značných nesnází, kdyby se měla rozumně vyjádřit k většině apoštolských dopisů.

KATECHETICKÝ PŘÍSTUP

Svědkové Jehovovi jsou často vybízeni k „osobnímu studiu“. Studijní látka je ale Společností připravena, a očekává se, že svědkové v každém případě prostudují články, které se budou probírat na některém z jejich pěti týdenních shromážděních. I když se na jednom z nich čte jedna nebo několik kapitol z Bible, tato aktivita představuje jenom malou část z celkem při-

dělené látky.²⁹ Svědkové se spíše než na studium Bible zaměřují na probírání materiálu z publikací vydaných organizací. Jednotlivá shromáždění se odehrávají podle předem daného scénáře, a v žádném z nich není prostor na skutečnou diskuzi. Jedná se o rámec, ve kterém starší nebo služební pomocník klade předtištěné otázky, a zvěstovatelé na ně předpisově odpovídají podle odstavců, ke kterým se otázky váží. To je charakteristické pro „katechetický“ přístup, který obecně nevyžaduje opravdové myšlenkové úsilí nebo upřímnou diskuzi, ale trvá na mechanickém opakování (někdy za použití vlastních slov) myšlenek dodaných organizačním ústředím. Ve skutečnosti mohu dosvědčit, že na téměř každém shromáždění, kterého jsem se účastnil, značné procento odpovídajících zvěstovatelů četlo odpovědi slovo od slova z publikace, kterou měli před sebou.

Kromě tohoto rámce, který nijak nepodporuje uvažování, dalším důvodem pro absenci seriózních otázek je skutečnost, že většina lidí – jak uvádějí i zmíněné články ve *Strážné věži* a v *Probudte se!* – považuje „myšlení za namáhavou činnost“.³⁰ Proto se spokojí s tím, že za ně myslí druzí, ačkoli – jak se opět můžeme dočíst v již uvedených člancích – „rádi věří tomu, že sami vynakládají myšlenkové úsilí“, a že k věcem, které přijímají jako pravdu, dospěli na základě svých vlastních myšlenkových schopností.³¹ Informace v publikacích Společnosti jsou předkládány se značnou jistotou, a jenom málo svědků má sklon k tomu, aby zjišťovali jejich pravdivost, nebo vynaložili duševní energii na kontrolu předkládaných důkazů.

Není tedy zakázáno ptát se, ale vždy se očekává, že se tazatel spokojí s patřičnou odpovědí z publikací Společnosti, a že v souladu s ní „upraví“ svůj názor. Jestliže si svědek dovolí říci, že ho odpověď – po pravdě řečeno – nijak neuspokojuje, že předkládané důkazy se mu nezdají solidní, a že se mu zdá, jakoby lidské uvažování a výklad nahradily samotné Písmo, vystavuje se tomu, že bude pravděpodobně označen jako „svéhlavý“, „nepokorný“ a „domyšlivý“. Pochybovat o předložených odpovědích rovná se nedostatku víry, důkazu o duchovní slabosti a sklonu k odpadlictví.

Je pravda, že publikace v pravidelných intervalech otiskují prohlášení, ve kterých uznávají, že pisatelé článků jsou – konec konců – jenom „nedokonalí lidé“, a že organizace „nikdy netvrdila, že je neomylná“. Zjišťujeme ale, že organizace všechna prohlášení o vlastní omylnosti uplatňuje na chyby v *minulosti*, zatímco v *přítomnosti* se zásadně nemýlí. Společnost pochopitelně musí uznat, že v průběhu let změnila celou řadu nauk – což je zřejmým důkazem toho, že byly chybné – ale již nemá dostatek skromnosti k tomu, aby ji tyto omyly vedly k přiznání, že i *současné* poznání může trpět stejnými nedostatky. Právě naopak. Svědkové Jehovovi jsou vybízeni, aby přijímali vše, co se právě učí, jako by to bylo neomylné. V zásadě jim organizace říká: „Měli byste přijímat všechna naše tvrzení jako absolutní pravdu, a to až do té doby, než vám řekneme, že je to jinak.“ Bez nějakého přikrášlování – tomu se říká kontrola myšlení.

Když Strážná věž manipuluje myslí svých členů, nepoužívá nějaké nové nebo originální metody. Pro takové jednání existují osvědčené vzorce jak z doby minulé, tak současné.

²⁹ Je snad alespoň určitým znakem míry relativní důležitosti, která se přikládá Bibli, že malé děti, které se přihlásí do Školy teokratické služby, dostávají často přiděleno právě toto čtení Bible.

³⁰ *Probudte se!* z 22. srpna 1978, strana 3.

³¹ *Strážná věž* z 15. června 1956, strana 360.

INTELEKTUÁLNÍ ZASTRAŠOVÁNÍ

K dosažení cíle, kterým je převzetí kontroly nad myšlením svých členů, organizace na svědky neustále působí tvrzením, že „věrný a rozvážený otrok“ disponuje Božím vedením, a byla mu Bohem udělena pozemská autorita. Jako jeden z mnoha příkladů uvedme *Strážnou věž* z 15. června 1964 (česky 5/1965, samizdat), která na straně 365 napsala:

Stejně jako Jehova zjevil své pravdy prostřednictvím křesťanského sboru v prvním století, činí tak i dnes prostřednictvím novodobého křesťanského sboru. Skrze tohoto prostředníka intenzivně prorokuje v měřítku, které nemá obdoby. Veškerá tato činnost není náhodná. Stojí za ní Jehova.

Je zřejmé, že Bůh „zjevil své pravdy“ v době založení křesťanského sboru v prvním století, a že tak učinil božskou inspirací, poselstvím a vedením, které poskytl apoštolům a ostatním křesťanům té doby. Výsledkem jsou inspirované výroky a dopisy, které mají dnes stejnou pravdivost, jakou měly i před devatenácti staletími. Jestliže Společnost prohlašuje, že Bůh „činí tak i dnes prostřednictvím novodobého křesťanského sboru“, pak to v praxi znamená, že si nárokuje obdobnou božskou inspiraci. Jehova je odpovědný za „veškerou tuto činnost“, a který Boží služebník by se odvážil mu odporovat? Jak si povšiml bývalý cestující dozorce Ron Frye:

Společnost netvrdí, že je inspirovaná, ale vystupuje se stejnou autoritou, jako by byla. Vyžaduje, aby byla přijímána jako inspirovaná v plném významu toho slova a nedovoluje, aby členové její učení zkoumali, vyjadřovali o něm pochyby nebo k němu měli výhrady. Ale když musí změnit nauku nebo něco upravit nebo se stane, že nedojde ke splnění prorocství, zřiká se náhle vši odpovědnosti.

A zatímco nečteme o tom, že by informace byly „inspirované“, publikace Společnosti se pravidelně o organizaci vyjadřují jako o jedinečném zdroji „zjevené“ pravdy. Frye se k tomuto nároku vyjádřil takto:

Když Společnost ve snaze vyhnout se tvrzení o vlastní inspiraci používá termín „zjevený“ místo slova „inspirovaný“, pak se jedná o pouhý sémantický rozdíl, o dvě významově odlišná slova, mezi kterými v uváděném kontextu nicméně není žádný rozdíl. Výraz „zjevený“ se dobře hodí tehdy, když je třeba nějak vysvětlit změny, protiklady a zklamání. Jestliže člověk přijme pohled, že se jedná pouze o skupinu zbožných mužů, kteří sice jsou upřímní, ale ne nutně přímo vedení Bohem, potom jejich zkušenosti dávají smysl, protože názorně dokládají *lidský* faktor – chybné rozhodování, sektářské prvky a pod. Jestliže ale tvrdíme, že za vším stojí Jehova, pak to nedává žádný smysl.

Stanovisko, že se jedná o „zjevenou pravdu“, se objevuje znovu a znovu. Nabízí se otázka: Jestliže je něco zjeveného, *kdo* to zjevil? Společnost tvrdí, že *Bůh*. Jak to, že to potom není inspirované a nezátížené omyly? Jestliže se ale blíže podíváme na pravdu zjevenou apoštolům a ostatním křesťanům z prvního století, a porovnáme ji s tím, jak se v průběhu minulých let střídalo a měnilo učení organizace Strážná věž, zjistíme, že se jedná o propastný rozdíl.

ÚŘAD BOŽÍHO PROROKA

Organizace obdobně zamlžuje skutečnost, když o sobě prohlašuje, že nevytváří nová proctví, ale že pouze ohlašuje ta, která již v Písmu jsou.³² To samozřejmě není pravda, protože v nedaleké minulosti předpovídala události, které měly nastat ve zcela určitých letech, o nichž se Bible nikde nezmiňuje.³³ Výhodou tohoto přístupu ale je, že Společnosti umožňuje, aby si dělala nárok na *úřad proroka*, zatímco se současně zbavuje *povinností a odpovědností*, které k tomuto úřadu patří. Kniha *„Národy poznají, že já jsem Jehova“ – Jak?* (česky nevyšlo, pozn. překl.), napsaná Fredem Franzem a vydaná v roce 1971, nejprve cituje Ezekiélem pronesený a zaznamenaný Boží vzkaz vzpurnému izraelskému lidu, podle kterého „budou také muset poznat, že v jejich středu byl prorok“, a poté na straně 70 pokračuje následovně:

³³ Novodobá třída Ezekiela byla rovněž pověřena vyčerpávajícím posláním, se kterým má zastihnout nábožensky založené lidi podobné těm v Ezekielových dnech. Ale bez ohledu na to, jak se křesťanstvo dívá na tuto skupinu pomazaných svědků Jehovových, a za koho je považuje, zcela jistě nastane doba, a stane se tak zakrátko, že lidé vytvářející křesťanstvo budou muset poznat, že v jejich středu opravdu byl Jehovův „prorok“.

O něco později, na straně 292, kniha tento bod rozvíjí daleko podrobněji:

³⁶ Nikdo z nás by se neměl chtít chovat jako tito nerozhodní, nereagující lidé! Je dobré si uvědomovat, a to nyní, a ne až někdy později, **že mezi námi je pravá prorocká třída křesťanů**, přijmout poselství Bible, a jednat podle něho „ne jako podle slova lidí, ale podle toho, čím opravdu je, totiž jako podle slova Božího“. (1. Tesaloničanům 2:13) **Vzhledem k poselství, které věrně oznamuje Ezekielova třída, Jehova jednoznačně říká, že se „musí splnit“.** **Slavnostně prohlašuje, že ti, kteří budou nerozhodně čekat, dokud se to opravdu „nesplní“, „budou také muset poznat, že v jejich středu byl prorok“.** (Ezekiel 33:33) Avšak jejich opožděné poznání pro ně nebude znamenat záchranu, protože zastihne jejich srdce a způsob jednání beze změny.

³⁷ **Jaký zisk může mít někdo z toho, když až do hořkého konce váhá a pochybuje o tom, že Jehova může vzbudit pravého „proroka“ v rámci naší generace, a že to také již udělal?** Zajisté tím nezíská Boží přízeň a ochranu, které jsou potřebné během rychle se blížícího „velkého soužení“, které postihne křesťanstvo a zbytek Velkého Babylóna.

„Třída věrného a rozvážného otroka“ je tak nazvána „Ezekielovou třídou“ (rovněž „Jeremjášovou třídou“, a „Elijášovou třídou“ – označení používaná pro pomazané v období před smrtí soudce Rutherforda v roce 1942, a „Elíšovou třídou“ – označení používané od jeho smr-

³² Základním významem původního řeckého výrazu pro „proctví“ je prostě „prohlásit“ nebo „řici nahlas“ a může i nemusí obsahovat předpověď.

³³ Dá se říct, že i tam, kde cituje proctví přímo z Písem, obecně tím hlásá vlastní výklad daného proctví – výklad, jenž se často prokáže jako chybný.

ti).³⁴ Kniha uvádí, že „Jehova může vzbudit pravého ‚proroka‘ v rámci naší generace, a že to také již udělal“. Který Boží služebník by nepocíťoval nutnost věnovat pozornost slovům takového „pravého proroka“ Božího? Výše uvedený materiál také patřičně varuje před hrozivými důsledky, kterým bude muset čelit každý, kdo bude váhat a pochybovat, a proto nepřijme to, co „prorok“ oznamuje.

Často je také uváděn tento text z Amose 3:7:

Svrchovaný pán Jehova totiž neučiní nic, pokud nezjeví svou důvěrnou záležitost svým sluhům prorokům!

Tato slova z Amosovy doby jsou automaticky převáděna do dnešní doby, a svědkům je v literatuře předestřeno, že „prorocký význam textů Písma je nám vyložen prostřednictvím ‚věrného a rozvážného otroka‘, skupinou pomazaných křesťanů, které nyní Pán Ježíš používá“, a že „Jehova poskytuje svým věrným služebníkům přednostní poznání o konci tohoto systému“.³⁵

Příklady tohoto „přednostního poznání“ můžeme najít v různých článcích ve *Strážných věžích* z osmdesátých a devadesátých let 20. století (viz poznámka pod čarou).³⁶ Tyto články sbírají právě aktuální zprávy ze světa, a používají je jako důkazy k tvrzení, že „události vedoucí ke zničení [Velkého Babylóna] se již daly do pohybu, ano, právě v tomto okamžiku [v roce 1980] se odehrávají události, které tomuto zničení připravují cestu“. Články označují „militantní politické mocnosti“ a „radikální prvky uvnitř OSN“ jako bezprostřední vykonavatele rozsudku a tvrdí, že „neomylné předzvěsti tohoto blížícího se střetnutí můžeme často rozeznat v každodenních zprávách“. Na podporu těchto tvrzení se také používaly nepřátelské výroky komunistického režimu proti náboženství. Strážná věž je pokládala za „neodbytné, nápadné znamení“. „Pokles vod“ řeky Eufratu, který předcházela zničení starověkého Babylóna, byl vykládán jako předobraz dnešního poklesu v podpoře světových náboženství, křesťanského zejména. „Celkový trend“ byl „nezpochybnitelný“, a zprávy ze světa byly opětovně předkládány jako „písmo na stěně“, které dokládá, že k nastávajícímu zničení dojde „velmi brzy“.

Dnes, v posledním desetiletí 20. století, se celková situace ve světě dramaticky změnila. Nepřátelství komunismu vůči náboženství se značně zmenšilo (spíše než zničení světového náboženství hrozí úplný zánik komunismu), a naopak se zdá, že zájem o náboženství prožívá období renesance v mnoha rozsáhlých oblastech světa. A přece byli svědkové ujišťováni, že předpovědi učiněné na základě tehdy aktuálních událostí jsou důkazy toho, že Bůh zjevuje svoji „důvěrnou záležitost“ svému novodobému proroku, sdruženému v organizaci Strážná věž, a že na základě toho svědkové mají všechny důvody pro to, aby vyšli do ulic, a plní sebedůvěry ohlašovali svoje „přednostní poznání“ sdělené jim samotným Bohem.

³⁴ Viz kniha *Bud' posvěceno tvé jméno*, strany 334–337. Kniha *Zjevení – Jeho slavné vyvrcholení se přiblížilo!* na straně 166 (česky strana 165) mluví podobně o „ohnivých slovech soudu“, jež hlásali představitelé Strážné věže v období let 1914–1918 jako o „znameních připomínajících činy Mojžíšovy a Eliášovy“. Navzdory tomu nepovažuje organizace tato „ohnivá slova soudu“ za tak důležitá, aby je zachovala dodnes alespoň v tištěné podobě.

³⁵ *Strážná věž* z 1. července 1984, strany 8, 9 (česky 1. května 1985, str. 7 a 8; a 24/1984, samizdat).

³⁶ Viz *Strážná věž* z 1. července 1984, strany 9–12 (česky 1. května 1985, str. 8–10; a 24/1984, samizdat); z 15. října 1980, strany 17–23 (česky 1. října 1981, str. 7–12; a 7/1981, samizdat); z 15. ledna 1977, strany 40–44 (česky 1. dubna 1978, str. 113–116; a 19/1977, samizdat).

Každý čtenář Bible může jasně vidět, že skuteční Boží proroci nikdy nebyli Bohem inspirováni k tomu, aby jejich proroctví bylo směsicí pravdy a omylu, a že jejich prohlášení nepotřebovala „opravená vydání“, ve kterých by docházelo k odstraňování nebo zakrývání nepovedených závěrů. Když ne Božím prorokům, komu je prorokování svědků podobné?

Organizace usiluje obléci se do prorockého pláště, a představuje se nám v bázeň vzbuzující úloze Božího proroka, se kterou si také činí nárok na podřízenost ostatních. Zcela se ale vyhýbá odpovědnosti za přesnost svých předpovědí, která logicky z takové pozice vyplývá.

Když dojde ke konfrontaci s požadavky na Božího proroka zaznamenanými v 5. Mojžíšově 18:20–22, organizace je arogantně odbude s tím, že se k ní v její úloze „pravého proroka“ a „pravé prorocké třídy“ nevztahují. Jakým právem? Znamená snad v této souvislosti její chabá omluva „všichni jsme nedokonalí“ to, že se na ní najednou požadavky na pravého proroka přestanou vztahovat? Jedním dechem požaduje po svých příznivcích, aby zapomněli na to, co bylo, na minulost posetou nenaplněnými předpověďmi a dnes již dávno odmítanými výklady plných omylů, a přitom trvá na tom, aby s téměř zbožnou bázní a důvěrou přijímali všechno, co právě publikuje a prohlašuje o tom, že napsané má váhu vši důstojnosti, úcty a spolehlivosti náležící Božím prorokům. Daleka pokory, kterou by kvůli jasným důkazům svědčícím o bludném klíčkování vlastní historii měla pociťovat, stává se ve svých nárocích halasnější a ve svých výrocích dogmatictější. Který „opravdový prorok“ Boží se kdy choval jako organizace Strážná věž?

APOŠTOLSKÁ AUTORITA

Podobně si organizace přisvojuje jak apoštolskou moc, tak jejich autoritu. Na jedné straně Společnost odmítá „apoštolskou poslušnost“, ale na druhé straně po svých členech požaduje, aby se na ni dívali v podobném světle. Tak v článku ve *Strážné věži* z 1. června 1982, str. 17 (1. února 1983 a 20/1982, samizdat), nazvaném „Loajálně se podřizovat teokratickému pořádku“, můžeme číst:

Dosud žije ostatek tohoto ‚věrného otroka‘ na zemi. Mezi jejich povinnosti patří přijímat duchovní pokrm, a předávat jej všem Jehovovým pozemským služebníkům v pravý čas. Zaujímají podobné postavení jako Pavel a jeho spolupracovníci. Tento apoštol řekl o podivuhodných pravdách, které Bůh dává svému lidu: „Nám je ... Bůh zjevil prostřednictvím svého Ducha.“ (1. Kor. 2:9, 10)

Ve výše uvedeném odstavci organizace prohlašuje, že stejně jako apoštol Pavel obdržel zjevení od Boha, podobně je tomu i s „duchovním pokrmem“, který nyní ona prostřednictvím vedoucího sboru publikuje. Na ní platí slova: „Nám je totiž Bůh zjevil prostřednictvím svého ducha.“ Který křesťan by chtěl odmítnout informaci od apoštola Pavla, když mu ji zjevil Bůh? A kdo jen by dnes chtěl na sebe uvalit vinu pramenící z odmítnutí informace od organizace, která má stejné postavení jako měl apoštol Pavel? Když Strážná věž používá tento druh dokazování, má snad vůbec zapotřebí otevřeně prohlašovat, že je neomylná nebo Bohem inspirovaná?

Organizace si činí nárok na stejný prorocký úřad, který byl svěřen Jeremjášovi, Ezekielovi, Elijášovi a Elišovi, a nazývá se „Jeremjášovou, Ezekielovou, Elijášovou a Elišovou třídou“. Obdobně je tomu tehdy, když si přisvojuje apoštolské přednosti, a opakovaně se nazývá „Jano-

vou třídou“, jako například v knize „*Zjevení – Jeho slavné vyvrcholení se přiblížilo!*“, publikované v roce 1988.³⁷ Jako v případě Starého zákona, i v tomto novozákonním příměru se jedná o nárok samozvance, který se nemůže prokázat sebemenším Božím přidělením.³⁸

KDOKOLI VIDÍ NÁS, VIDÍ KRISTA NA NEBESÍCH

Strážná věž, ze které jsem naposledy citoval, na stranách 23 a 24 ještě více vyvyšuje postavení organizace, a to následujícím způsobem:

¹⁰ Protože Kristus Ježíš je nyní dosazen na trůn jako vůdce a velitel všech bojovníků za pravdu a spravedlnost, můžeme se jednotně „učit tím, že ho pozorujeme“, jako se oněch tří sta bojovníků učilo pozorováním Gedeona. (Soud. 7:17) Jak ale můžeme „pozorovat Krista dnes, když je neviditelný?“ „Pozorujeme“ ho v tom smyslu, že dáváme pozor na znamení, která nám dává prostřednictvím svého viditelného „otroka“ dosazeného nad všemi pozemskými zájmy jeho království. (Mat. 24:45–47) Skrze tento duchem ustanovený sdělovací prostředek jsou jeho vedení a strategie předávány všem jeho „vojákům“. Ti si nemohou dovolit postupovat samostatně nebo ztráct trpělivost jenom proto, že se neuskutečňuje to, co oni si představují. Časový sled událostí určuje náš neviditelný velitel. Důležitý je jeho názor, ne naše osobní náhledy.

Když o tom přemýšlíme, poznáváme, že organizace jde ještě dále než k tomu, že si přisvojuje úlohu proroka a apoštolů. V citaci, kterou jsem uvedl, naznačuje, že když na ni lidé pohlížejí, je to jakoby se dívali na neviditelného Krista dávajícího pokyny. Ve skutečnosti napodobuje Ježíšova slova, když říká: „Kdo viděl mne, viděl také Otce“, protože nezakrytě prohlašuje „kdo pozoruje nás, pozoruje Syna“. (Jan 14:9)³⁹ Každý ví co se stane vojákovi, který neuposlechne rozkazy a pokyny velícího důstojníka. Jak by tedy někdo mohl jenom uvažovat o neuposlechnutí organizace, na kterou lze pohlížet jako na obraz mesiášského „vůdce a velitele,

³⁷ Viz *Strážná věž* z 1. října 1967 (česky 15/1968, samizdat) na straně 592, kde nabádá k podřízenosti viditelné organizaci, tvrdí, že „musíme úplně a naprosto souhlasit s každým prvkem jejich apoštolských postupů a požadavků.“

³⁸ Jak výstižně píše John R. Stott ve svém komentáři k dopisu Galatánům: „[Apoštolů] osobně vybral, povolal a pověřil Ježíš Kristus a pověřil je, aby učili v jeho jménu. ... Nemůže tedy být žádné jiné nástupnictví apoštolů, než projevování věrnosti apoštolskému učení v Novém zákoně. Apoštolové neměli žádné nástupce. Z podstaty věci nemohl nikdo být jejich nástupcem. Byli jedineční.“ (John R. Stott, *Only One Way (Pouze jedna cesta)*, Intervarsity Press, Leicester/Downers Grove, 1968, strana 13.)

³⁹ Je pravda, že Ježíš u Lukáše 10:16 řekl: „Kdo naslouchá vám, naslouchá [i] mně.“ Tato slova však byla určena sedmdesáti učedníkům, jež nesli stejné evangelium, jako kázal on sám, a nebyla tedy zprávou o jejich vlastním rozvoji. Jednou věcí je, když věrně předáváme Kristova slova a poselství, které je pro nás zachováno v Písmu. Jinou věcí je hlásat skrze určité náboženské vůdce jednající jako vedoucí sbor, že Kristus nyní odhaluje věci nad to, co bylo napsáno, a tvrdit, že zaštiťuje všechna různá pravidla, předpovědi týkající se určitých dat, a často se měnící vysvětlení různých proroctví, jež organizace uplatňuje na určitá období nebo události ve své historii. Konečným důsledkem je dojem, že Písma nejsou dostačující a úplná, a pro doplnění jistých prvků potřebují organizaci.

předpovězeného Jehovou?⁴⁰ Nelze dost dobře uvěřit tomu, že by vůbec někdo mohl pomyslet na Ježíše jako na velícího důstojníka vydávajícího výstřední, protichůdná a měnící se nařízení vyhlášená prostřednictvím organizace v průběhu její historie. A přece nám Společnost říká, že názory, které nám předkládá, jsou názory samotného Krista, a že jsou jím „strategicky načarovány“. Jestliže se organizace kvůli tvrdošíjnému setrvávání na chybných názorech po celá desetiletí není schopná pohnout z místa, máme zůstat nehybní i my. Jestliže se naopak žene vpřed nesprávným směrem, máme se řídit s ní. Slova ze Zjevení 14:4 „To jsou ti, kteří neustále následují Beránka, ať jde kamkoli“ se změnila na heslo: „To jsou ti, kteří neustále následují organizaci, ať jde kamkoli.“

ÚLOHA PROSTŘEDNÍKA A KNĚŽSKÉHO ZASTOUPENÍ

Bohužel ještě nejsme u konce. Článek, o kterém mluvím, a další jemu podobné vybízejí svědky, aby na organizaci pohlíželi stejně jako měli Izraelité pohlížet na Mojžíše a Áronské kněžstvo, a srovnávají všechny, kdo na určitou věc mají jiný názor než organizace, s rebely, kteří se proti těmto Bohem jmenovaným služebníkům v minulosti postavili.⁴¹ Zdá se, že není nijak důležité, když Bible ukazuje, že je to právě Ježíš, a ne nějaká skupina lidí, jenž se sám stal Větším Mojžíšem, předpovězeným prorokem podobným Mojžíšovi, jemuž všichni, kdo chtějí zdědit záchranu, musí naslouchat.⁴² Ani se nezdá, že by se někdo hlouběji zamýšlel nad tím, že Ježíš Kristus smazal rozdíl mezi kněžskou a nekněžskou třídou, a stal se jediným Božím veleknězem, a že proto již žádný člověk nepotřebuje kněžské prostřednictví zastávané lidmi.⁴³

Organizace si neprávem – jak lze dokázat – nárokuje podobu s Mojžíšem a Áronským kněžstvím. Uplatňuje ji na sebe, ale nemůže se přitom prokázat žádnými doporučujícími dopisy. Když Bůh vybral Mojžíše jako svého mluvčího a prostředníka, potvrdil svoji volbu jasnými a nepopíratelnými zázraky, které byly zřejmé všem. Bůh také přímo jmenoval kněžstvo, a mocnými, zázračnými skutky doprovázel uvedení kněží v úřad, aby na dlouhou dobu a nade všechnu pochybnost učinil svůj výběr právoplatným.⁴⁴ Na rozdíl od Mojžíše a Árona se organizace Strážná věž do svého nenapadnutelného mocenského postavení sama jmenovala, a sama si je také potvrzuje.

Shrnuto, organizace si přivlastňuje tato postavení: proroka, apoštola, Božího mluvčího, kněžského prostředníka, hlavního mluvčího Krále králů a Dozorce našich duší, správce všeho Kristova pozemského majetku a Hlavy celé jeho domácnosti neboli všech křesťanských sborů. Kdyby to nebylo tak tragické, člověk by se tomu snad i od srdce zasmál. Smích nás ale po přečtení následujícího odstavce na straně 19 ve *Strážné věži* z 1. června 1982 (1. února 1983 a 20/1982, samizdat) pravděpodobně rychle přejde:

⁴⁰ *Izajáš* 55:4.

⁴¹ *Viz například Strážná věž* z 1. června 1982, strany 17, 18 (1. února 1983 a 20/1982, samizdat); a z 1. září 1982 (česky 1. června 1983 a 4/1983, samizdat), strana 13.

⁴² *Skutky* 3:20–23.

⁴³ *1. Petra* 2:7–9; *Hebrejcům* 3:1; 8:1; 10:19–22.

⁴⁴ *2. Mojžíšova* 4:1–9, 20, 21; 33:7–11; *3. Mojžíšova* 8:1–13; 9:22–24; *4. Mojžíšova* 16:1–35; 17:1–10.

¹⁴ Postoj, před kterým se musíme střežit, je mít o sobě lepší mínění, než je zdravé. (Řím. 12:3) To by mohlo křesťana dovést k názoru, že má od Boha zvláštní poslání, a to odděleně od sdělovacího prostředku, jímž Jehova rozdílí své pravdy a řídí svou domácnost. Postavilo by ho to vlastně do domnělého zvláštního vztahu k Jehovovi, z jakého se netěší žádný jiný bratr nebo sestra v Boží domácnosti. Ale takové oddělování může vést jediné k poštilému jednání. „Ten, kdo se odlučuje, bude hledat vlastní sobeckou tužbu; vybuchne proti vši praktické moudrosti.“ — Přísl. 18:1.

Jak jsem, myslím, jasně prokázal, v konečném součtu je to vedoucí sbor, který je skutečnou „organizací“, skutečným „sdělovacím prostředkem“. Cokoli čteme a slyšíme o „věrném a rozvázném otrokovi“, spolu s veškerou autoritou, která je s tímto pojmem spojována, se vztahuje zejména na malou skupinu dvanácti (v roce 2007 devíti) mužů, ze kterých se vedoucí sbor skládá. Oni jsou konečnými příjemci všech proklamací týkajících se nesmírného významu jejich postavení, a k nim se vztahují všechny výzvy k podřízenosti. Jestli vůbec někdo ze svědků Jehovových, pak jsou to právě členové vedoucího sboru, kteří se těší ze zcela výjimečného postavení, k němuž patří přednost a autorita, jenž s určitostí naznačují „velmi zvláštní vztah s Jehovou, jemuž se v domácnosti víry netěší žádný z ostatních bratrů nebo sester“. Kdo jiný, než tyto muži, zároveň jedná jako ústřední výkonná moc, zákonodárná moc a Nejvyšší soud, a to s působností po celém světě? Opravdu, je zcela mimo moje chápání, jak tyto muži, aniž by se začervenali, mohou připustit takové pění chvály o sobě samých. Nemohu pochopit, jak ještě jinak než uplatňováním všech dříve zmíněných vznešených přívlastků a postavení a moci by si o sobě nějaká skupina lidí „mohla myslet více, než je nutné si myslet“. Strážlivý pohled na citovaný odstavec ze *Strážné věže* nás nutně vede k závěru, že „řadovým“ členům organizace je jasně sděleno: „Jak byste se jenom mohli domnívat, že byste s Bohem mohli mít takový vztah, jako máme **my**?“

ŽIVOT V ODLOUČENÍ

Přísl. 18:1 varuje před nebezpečnými důsledky, kterým je vystaven každý, „kdo se odlučuje“. Nikdo není více vystaven většímu „odloučení“ od skutečného života běžných lidí, než malá skupina mužů, kteří vytvářejí vedoucí sbor svědků Jehovových.⁴⁵ Nikdo není více zranitelnější vůči syndromu z pobytu ve „věži ze slonoviny“, než oni. Nikdo se nemusí méně než oni bát, že by jeho nároky a rozhodování mohly být podrobeny zkoumavým otázkám, že by se musel tazatelům postavit tváří v tvář a odpovědět, a pro svoje tvrzení předložit důkaz. Nikdo než oni není více odloučen od každodenních tlaků a starostí života, jímž musí čelit otcové a živitelé rodin, splácející půjčku za střechu nad hlavou, ti „obyčejní“ členové sboru. Rozhodnutí, která členové vedoucího sboru vydávají, jim často nezaberou ani hodinu, a zatímco na jejich život mají obvykle zanedbatelný dopad, pro životy řadových křesťanů mohou být nesmírně závažná. Přitom své výnosy oznamují s pocitem, že změnit je nemůže nikdo jiný než Bůh nebo Ježíš. Jak to ostatně na stranách 79 a 80 napsala *Strážná věž* z 1. února 1952:

⁴⁵ *Na rozdíl od apoštola Pavla nevykonával nikdo z nich žádnou světskou práci celá desetiletí, většina z nich i půl století. Jen jeden z nich měl zkušenost s výchovou dítěte.*

Otroka neřídíme a neusměrňujeme my, jednotliví lidé, ale když je to třeba, Jehova a Kristus. Když nechápeme smysl nějakého rozhodnutí, měli bychom se dále snažit mu porozumět, místo aby-chom mu odporovali nebo ho odmítali, a opovázlivě se stavěli do pozice, v níž by se zdálo, že snad máme pravdu my spíše než rozvázný otrok. Měli bychom poddajně postupovat s Pánovou teokratickou organizací, a čekat na další objasnění. ...

Členové vedoucího sboru tak sami sebe pozdvihují do postavení, ve kterém je nemůže opravit nebo poučit žádný řadový spolukřesťan, „žádný z ostatních bratrů a sester v domácnosti víry“. Přesto se nerozpakují varovat druhé před nebezpečím odtahování se od druhých a přeceňování vlastní důležitosti! Zdá se téměř absurdní, že organizace v člancích, které se hemží sebeuspokojením, sebechválou a velebením vlastní nadřazenosti, zároveň napadá jako namyšlené všechny, kteří se na základě svého svědomí domnívají, že veškerá chvála a oslava by měly být vzdávány pouze Bohu a Kristu, a kteří jsou zděšeni situací, v níž si muži v organizaci složené z nedokonalých lidí agresivně přisvojují nadvládu nad životy svých spolukřesťanů.

Členové vedoucího sboru nejsou jedinými lidmi v organizaci, kteří si na základě jejího zbožštění činí nárok na svůj díl slávy. Jestliže je vedoucí sbor chápán jako administrativní část „věrného a rozvázného otroka“, která mluví za samotného Boha a Krista, pak také ti, kteří zastupují vedoucí sbor, musí obdržet patřičný díl moci. To platí na členy brooklynského ústředí, kteří v něm zastávají nějaké úřednické postavení, na cestující dozorce, a často i na sborové starší. Všichni z nich jakoby měli kolem hlavy svatozář důstojnosti a moci a prostřednictvím vedoucího sboru se těšili ze zvláštního vztahu s Bohem, kterého ostatní svědkové nemohou dosáhnout. A jak jsou tito muži mnohdy náchylní k tomu, aby zvěstovatelům, kteří nereagují na jejich pokyny, briskně připomněli, že jsou zde jako zástupci vedoucího sboru, a tak jim dali pocítit váhu své autority⁴⁶.

V tomto okamžiku by bylo vhodné, abychom si ze třetí kapitoly této knihy připomněli metody, které jistí muži používali ve druhém a třetím století, když chtěli v ostatních lidech vzbudit bázeň před důležitostí svého nadřazeného postavení a jedinečného vztahu k Bohu a Kristu. Z jejich stručného přehledu by vyplynulo, že vedoucí sbor svědků Jehovových se nespokojil s postavením, kterým vzali za vděk první „biskupové“, ale že v mnoha oblastech zašel mnohem dále než oni. Teprve až s příchodem papežství nacházíme požadavky na výlučnou církevní autoritu, které jsou podobné těm, o nichž čteme v časopise *Strážná věž*. Nároky papeže se týkají autority udělené jedinému muži; nároky organizace *Strážná věž* se týkají autority udělené uzavřené skupině několika mužů. Papež se světu představuje jako „Kristův náměstek na zemi“, jako ustanovený nebo zastupující správce Krista. Vedení organizace *Strážná věž* nepoužívá termín „náměstek“, ale zato se označuje jako jediný a jedinečný „správce“, kterému Kristus od roku 1919 svědčil „vedení a správu všech svých pozemských zájmů“. Není tu žádný rozdíl. Terminologie je jiná, ale nároky zůstávají.

Když se k požadavkům organizace na její mimořádné postavení přidá program nikdy neustávající indoktrinace, můžeme její taktiku v důsledku označit jako intelektuální zastrahování. Svědkové jsou s téměř nepostřehnutelnou lstivostí vedeni k pocitu, že když čtou Bibli, nemohou důvěřovat svému vlastnímu myšlení a úsudku, a že nemohou věřit ani své-

⁴⁶ *Matouš 20:25, NEB. Viz též citovaná prohlášení představitelů Strážné věže a bývalých cestujících dozorců na stranách 161, 162, 166, 168–170, 181 a 185.*

mu srdci a pohnutkám, které z něho vycházejí. Jsou přesvědčováni, že bez ohledu na to, jak se snad svědomitě snaží uplatnit Boží Slovo, nemohou své svědomí považovat za dobrého rádce. Mají důvěřovat „organizaci“. Musí kráčet vpřed zcela bez vybočení z jejích řad. Nechat se vést Kristem a svatým duchem trochu jiným směrem znamená předbíhat samotného Boha.

XIII | ZPŮSOB PŘEDKLÁDÁNÍ DŮKAZŮ A MANIPULACE

Odmítáme hanebné tajnůstkaření, vychytralé praktiky a překrucování Božího slova. Místo toho jasně říkáme pravdu před Bohem a každý, kdo má svědomí, to může sám uznat.

— 2. Korintánům 4:2, Nová Bible kralická.

■ Navzdory předloženým důkazům by bylo chybou se domnívat, že každý svědek Jehovův věří organizaci, a jedná podle jejích pokynů z vědomého nebo podvědomého strachu z autority. Stejnou chybou by bylo, kdybychom se domnívali, že všichni svědkové se podřizují organizačnímu programu, činnosti, pravidlům a normám chování výlučně na základě obavy z tlaku spoluvěřících nebo pod hrozbou trestu. Ačkoli takových zvěstovatelů může být mnoho, nejedná se o všechny.

Ve skutečnosti je to tak, že člověk se *vědomě* může nechat zastrašovat až tehdy, kdy si začne klást otázky. Lidé, kteří zastávají mocenské postavení, se necítí ohrožováni těmi, kteří se jim podřizují, ale těmi, kdo jim kladou otázky, a ptají se „proč“. Intelektuální zastrašování je mezi svědky nepochybně důležitým faktorem, ale není vysvětlením pro chování všech. Jsem si jistý, že existuje velmi mnoho svědků, jak mužů, tak žen, kteří jednájí předepsaným způsobem, protože jsou pevně přesvědčeni, že to je „pravda“. Jsem přesvědčen, že toto byl hlavní důvod, proč jsem již jako dospělý strávil celá desetiletí jako pracovník Společnosti plným časem. Jednal jsem, jak jsem jednal, a to zcela horlivě a s nadšením, protože jsem prostě věřil, že mám pravdu, Boží pravdu. Jsem si jistý, že totéž je možné říci o mnoha dalších.

Není sporu o tom, že v organizaci svědků Jehovových je mnoho dobře uvažujících, inteligentních lidí. Proč potom nekladou daleko více otázek? Zmíněné zastrašování určitě hraje svou roli, stejně jako hmatatelný strach doprovázející každou veřejně vznesenou pochybnost. Proč ale – aniž by své pochyby vyslovili nahlas – si daleko více svědků neklade otázky v duchu, neptá se ve svém srdci a ve své mysli? Jak o tom svědčí celá řada důkazů, organizace má vzhledem ke spolehlivosti značně pošramocenou pověst, a zdá se proto těžko k uvěření, že lidé v ní opětovně přijímají její učení jako „zjevenou pravdu“. Ačkoli je to tak, že jako svědkové jsme mimořádně vycvičení v umění nepochybovat o sdělovaném, přesto se domnívám, že by to samo o sobě nestačilo, abychom rok za rokem, desetiletí za desetiletím, pokračovali v téměř naprostém souhlasu se vším, co je nám nabízeno.

Nemohu říci, že bych sám sebe pokládal za přespříliš důvěřivého. Rovněž – ačkoli jsem se do víry svědků narodil – ne vždy jsem ji následoval. Jako dospívající mladík jsem dokonce úplně přestal chodit na shromáždění. Ale v roce 1938, když mi bylo šestnáct let, můj otec si mě vzal stranou, a velmi vážně se mnou promluvil o mém nedostatku duchovních potřeb a světském životním stylu. Také se mě zeptal, „proč si myslím, že mě Jehova v Armagedonu ušetří, když jsem na tom hůře než lidé, kteří chodí do kostela“? Uznávám, že na mě musela zapůsobit představa, že mě Bůh může zničit, protože plně nejsem „v pravdě“. Ale také vím, že by to samo

o sobě nestačilo. (Myslím, že spíše než strach z blížícího se Božího trestu mnou více otráslo vědomí, že můj otec mě nepovažuje za hodného Boží přízně a daru života.) Aniž bych rozebíral další podrobnosti, výsledkem bylo, že jsem plně obnovil svoji účast na shromážděních, a začal být přesvědčen o pravdivosti všeho, co jsem se učil z publikací. Je také jistě pravdou, že život ve sboru vyplnil určitou prázdnotu, kterou jsem v životě pociťoval, a že činnost, které jsem se účastnil, dala mé existenci směr a náplň. Všechny tyto věci mě bezpochyby ovlivnily. Ale nelze oddiskutovat, že jsem vyučování svědků *opravdu* uvěřil. Způsob, kterým byla látka předkládána, a postup při používání důkazů mě vedly k přesvědčení, že se určitě musím učit „pravdu“.¹ V současnosti si zřetelně uvědomuji, že způsob dokazování byl a je poznamenán závažnými chybami, a ptám se sám sebe: „Jak to, že jsem to nepoznal? Proč jsem to neviděl?“ Měl jsem to pochopit už dávno, jasných náznaků zkrusování skutečnosti nebylo málo. Proto mě ani nijak zvlášť netěší, že jsem vše rozeznal až nyní. Když vezmu v úvahu, že mi to trvalo téměř čtyřicet let, pak není čím se chlubit, a spíše než abych zažíval pocit vítězství, padá na mě závoj ponížení. Mnozí jiní na základě přímého studia Písma rozpoznali nedostatky daleko dříve než já², a nemuseli kvůli tomu strávit devět let ve vedoucím sboru. Znovu se tedy ptám: Co způsobilo, že jsem byl tak dlouho přesvědčen? A co způsobuje, že až dodnes milióny ostatních, z nichž mnozí jsou nepochybně citlivými a inteligentními lidmi, jsou nezlomně přesvědčeni podobně jako jsem byl i já?

Pokud naše lehkověrnost není daleko větší než si myslím, že tomu je ve skutečnosti, pak se zdá, že způsob podávání důkazů, které jsou nám Společností předkládány, je charakteristický značnou schopností uvést důkazy tak, aby se nám zdály jako zcela hodnověrné, jako by byly založené na jasném rozumovém podkladě. Společně s tím – a možná ještě podstatnější – je naše *touha* věřit, *prání* uvěřit.

Je přirozené, že lidé chtějí mít jistotu a pocit bezpečí, který přináší. Organizace Strážná věž tuto jistotu nabízí, protože ať již říká cokoli, předkládá to jako pravdivé vysvětlení Božího slova, jako *jediné pravé vysvětlení*, bez jediného náznaku pochyb. Není nic neobvyklého na tom, že si lidé přejí, aby našli zdroj, který by jim odpověděl na všechny jejich otázky o Bohu a jeho předsevzetí a o životě a smyslu lidské existence. Také tady organizace nabízí své služby, a také tady vystupuje bez nejmenšího zaváhání. Je přirozené, že lidé chtějí přesně vědět, *co* mají dělat, aby získali Boží schválení a *jak a kdy* dělat to, co si Bůh přeje. Spolu s jasně vymezenými pravidly chování organizace nabízí zcela konkrétní program činností a ujišťuje každého, že když se tohoto programu a pravidel bude oddaně a poslušně držet, bude duchovně silným, radostným člověkem, a získá Boží požehnání. Vystupuje přitom způsobem, který nepostrádá intelektuální přitažlivost, a je v protikladu k emotivnímu sdělování, které nacházíme v mnoha církvích a obrodných náboženských hnutích.

Víra v to, že člověk je „v pravdě“, součástí *jediné* organizace na světě, se kterou Bůh jedná, lidu zvláštního, božského určení, *jediného* lidu na celém světě, který *opravdu* rozumí Bibli, přináší mnohým požadovanou náboženskou jistotu. To byl přesně můj pocit, a tak jsem se pod

¹ *To neznamená, že jsem byl plně přesvědčen o všech detailech, ale to, co jsem nechápal, přijímal jsem vírou.*

² *Mám v knihovně kopie mnoha velmi starých publikací Strážné věže, které kdysi vlastnil Percy Harding (o němž mluvím v 11. kapitole). V mnoha z nich jsou osobní poznámky, ze kterých je patrné, že nacházel vážné chyby v dokazování a předložených argumentech – mnoho desetiletí předtím, než jsem k podobnému zjištění dospěl já sám.*

vedením celosvětového ústředí svědků bez váhání zcela oddal celoživotní službě. Stal jsem se aktivní součástí rostoucí organizace, a její růst jsem pokládal za rovnocenný šíření pravdy, život poskytující pravdy, po celém světě. Žít a pracovat pro růst organizace znamenalo účastnit se bitev proti omylům a s podmaňující silou pravdy přinášet svobodu vězňům v okovech falešného náboženství.

Pořádně mnou otřásl, když jsem si po šedesáti letech života uvědomil, že jsem se mýlil. Někteří lidé si totéž ve svém životě uvědomili ještě později. V březnu 1982 vyšel o mé zkušenosti článek v časopise *Time*, na jehož základě přišel na adresu Petera Gregersona, u něhož jsem tehdy bydlel, dopis od svědka Jehovova, který kromě jiného napsal:

Píši Ti a doufám, že se dopis dostane k bratru Raymondu Franzovi. Článek v časopise *Time* a pozdější Rayův děkovný dopis na mně velmi zapůsobily. Myslím, že máme něco společného.³

Byl jsem pokřtěn v roce 1917, zúčastnil jsem se sjezdů v Cedar Point v roce 1919 a 1922, a potom jsem po celém státě Ohio kázal na téma „Milióny dnes žijících nikdy nezemrou“. Jsem si vědom toho, že jsme si léty uvnitř naší duše vypěstovali strach pochybovat o *Strážné věži*. V poslední době pak došlo k tomu, že je nemožné na shromáždění, kde se studuje *Strážná věž*, opravdu přemýšlet o biblickém verši nebo textu, a vyjádřit svůj vlastní názor, aniž by člověk přítom pocíťoval, že může být vyvržen ze „synagogy“ jako odpadlík.

Dopis napsal John Knight. Tehdy mu bylo 93 let, a s organizací *Strážná věž* byl spojen více než 75 let. Později se v dopise vyjádřil, že když si zpočátku uvědomoval nesrovnalosti, obviňoval sám sebe, a ptal se, zda nepatří k lidem, kteří „na všem hledají chybu“. Zneklidňovala ho tatáž skutečnost jako mě: dogmatizmus v publikacích Společnosti. Napsal:

Jako Berojští jsem i já cítil, že bych se měl dotazovat Písem na to, zda věci, které se učím, jsou s nimi v souladu. Velmi mě trápilo, že názor *Strážné věže* byl vždy absolutní. Nerad používám slovo „neomylný“, ale takový je pohled, který na Společnost mají mnozí zvěstovatelé, a i já jsem zjistil, že si to myslím – že musím poslouchat její příkazy. A pak přišla krize, když jsem si uvědomil, že v Bibli nemůžu najít oporu pro některá stanoviska *Strážné věže*.⁴

Slova Johna Knighta byla typická pro mnohé jiné dopisy, které jsem dostal od lidí z celé řady zemí: Anglie, Švédska, Belgie, Německa, Španělska, Brazílie, Nigérie, Nového Zélandu a řady dalších. Mnozí ze svědků, kteří je napsali, byli spojeni s organizací po období dvaceti, třiceti, čtyřiceti a více let. Je pozoruhodné, že většina z nich dospěla k podobným závěrům, aniž by si byla vědoma, že druzí smýšlejí stejně.

Pravda je neoddělitelně spojená se svobodou. Je proto velmi důležité, abychom byli pevně rozhodnutí přemýšlet o tom, co se od druhých dozvídáme, co čteme a slyšíme, a rovněž pečlivě zvažovat faktickou hodnotu sděleného a platnost dokazování, které je nám předloženo. Jinak se nám může stát, že se osvobodíme od určitého klamu jenom proto, abychom se nechali spoutat okovy nových omylů. Když se naučíme rozeznávat konkrétní metody klamného předkládání důkazů, pomůže nám to ke svobodě mysli, srdce a svědomí.

³ Článek vyšel v časopise *Time* z 22. února 1982, a zabýval se především mým vyloučením.

⁴ Spolu se svojí ženou jsem při nejedné příležitosti navštívil Johna Knighta a osobně s ním hovořil, a v komunikaci jsme pokračovali až do jeho smrti ve věku 96 let (kdy jsem na jeho žádost vedl jeho pohřeb).

JAK ROZPOZNAT OBECNÉ NÁSTRAHY KLAMAVÉHO DOKAZOVÁNÍ

Přestaňte myslet jako malé děti. Pokud jde o zlo, buďte jako nemluvnata, myšlením však buďte dospělí.

— 1. Korint'ánům 14:20, Nová Bible kralická.

Nesmíme nadále zůstat nemluvnaty, zmítanými a unášenými kdejakým poryvem učení, lidskou prohnaností a vychytralým sváděním k bludu.

— Efezanům 4:14, Nová Bible kralická.

Existují různé metody dokazování. Poctivé a nepoctivé. Na základě zásad a bezzásadové. Pravdivé a falešné. K těm, o nichž jsme se již zmínili, patří: tvrzení bez důkazů, jednostrannost při předkládání důkazů (důkazy, které nepodporují zastávané stanovisko, buď zamlčíme, nebo si jich nevšímáme), zesměšňování oponentů, „vynášení soudu“ na základě domnělé vyšší moudrosti nebo moci. To jsou pouze některé z neplatných metod dokazování. Další zahrnují následující:

- **Zkreslování protiargumentů.** Například tím, že místo hodnověrné antiteze nastrčíme k diskusi zástupný problém.
- **„Uvažování v kruhu.“** Neprokázaná premisa se stanoví jako výchozí bod argumentace, a tak dokazování vychází z této premisy místo z prokazaného faktu.
- **Chybná analogie.** Podobnosti sice existují, ale ve skutečnosti je nelze použít pro závěr, který chceme dokázat.
- **Navržení „domnělé volby“.** Vytvoříme zdání, že je nezbytné si vybrat mezi dvěma možnostmi – tou kterou prosazujeme, a opačnou, kterou zavrhuje. Zamlčíme, že je možné si vybrat z více možností.
- **„Falešná stopa“ v řadě důkazů.** V určitém okamžiku začneme rozvíjet myšlenku, která je vzhledem k projednávanému tématu nepodstatná a slouží pouze k zakrytí naší slabé argumentace.
- **Ad hominem („s ohledem na člověka“).** Dokazování je vedeno na základě osobního útoku na zastávce opačného názoru, nikoli na názor samotný.
- **Provincialismus.** Působení na lidský sklon úzce se ztotožňovat se smýšlením a vírou – až i s předsudky, stranicstvím nebo nevědomostí – určité vymezené skupiny. Ohraničené uvažování, v němž na věci nahlížíme převážně z hlediska „naše skupina“ proti „jejich skupině“.⁵
- **Zneužití deduktivního uvažování.** Použijeme obecnou zásadu, a na jejím základě vyslovíme nepodložený a neprokázaný, nicméně konkrétní závěr. Nebo postupujeme opačným směrem: vyhledáme náhodná, navzájem nesouvisející fakta, a na jejich základě formulujeme obecnou zásadu, která z nich ale nutně nevyplývá. Tento postup je také možné označit jako „uspěchané zobecnění“.

⁵ V knize *Logic and Contemporary Rhetoric (Logika a současná rétorika)* píše Howard Kahane z Bernard Baruch College na stranách 54, 55: „Provincialismus často vyústí ve falešnou koncepci důležitosti a morálních hodnot skupiny, jejíž je člověk členem. ... Ve své extrémní podobě se provincialismus změni v horší nectnost, v chybu loajality. Je to omyl víry (nebo nevíry) tváří v tvář množství opačných důkazů právě kvůli provincionální loajalitě.“

Různé druhy této argumentace se často překrývají nebo prolínají. „Falešná stopa“ se může dovolávat „skupinových“ předsudků nebo spočívat v ad hominem, osobním útoku. Bez ohledu na to, jaká metoda nebo kombinace metod jsou zvoleny, výsledkem často bývá předložení látky, jejíž zpracování působí hodnověrně a někdy až obdivuhodně. A přesto se jedná o klam. Čtenář je přemožen složitostí spleťtého a rozvláčeného uvažování, a může dospět k závěru, že ačkoli je z předloženého vysvětlení zmaten, musí to být proto, že rozbor jde do značné „hloubky“, a že on sám postrádá inteligenci, kterou disponuje autor. Čtenář si svoji nejistotu vysvětluje rozsáhlými znalostmi autora, a ve skutečnosti ploché vývody nabývají obdivné hloubky.

V mém případě to byly zejména diskuse ve vedoucím sboru, které přispěly k tomu, že jsem si uvědomil, jak rozšířené je používání těchto metod falešného dokazování, a jak často se objevují v publikacích Společnosti. Nedá se říci, že by v nich solidní dovozování zcela chybělo. Tak tomu není. Domnívám se ale, že vzhledem ke klíčovým otázkám – naukám, které jsou pro mnohé lidí předmětem sporu – existuje dostatek důkazů, podle kterých se publikace Strážné věže uchylují k vyumělkovanému, a příliš často i podvodnému uvažování, které používají k manipulaci s myslí čtenářů. To přitom nutně nemusí být důsledkem vědomého pisatelova rozhodnutí. V mnoha případech to snad může být proto, že podvědomě cítí slabost svých důkazů, a zároveň si je vědom váhy protiargumentů. Aniž by si to uvědomoval, snaží se snad přesvědčit nejenom své čtenáře, ale i sám sebe. Může mít silnou touhu, aby zachoval „věrnost“ určitému učení nebo názoru, a tato touha může způsobit, že jeho mysl začne uvažovat nezdravým směrem jenom proto, aby bylo dostatečně podepřeno stanovisko, které obhajuje. Víra, že je na jedinci, aby se zastával jediné a pravé Boží organizace, může vést k potlačení nebo otupení nepříjemného pocitu, který by ho za jiných okolností zneklidnil, a on sám sebe přesvědčí, že uvádí platný argument. Je ale opravdu těžké věřit tomu, že celá *suma* nesprávného dokazování je výsledkem podvědomého působení; přinejmenším v několika případech se zdá, že se jedná o úmysl, o příklady intelektuální nepoctivosti.

Pokud bychom si vzali k ruce publikace Strážné věže, mohli bychom ukázkami mylného dokazování zaplnit celou knihu. O některých se zmíním v následujících řádcích.

AD HOMINEM MÍSTO AD ARGUMENTUM

Připomeňme si, co jsme se mohli dočíst v jednom z článků v *Probudte se!*, jehož námětem byla propaganda:

Tyranie nadřazeného postavení, zesměšňování, spílání, pomluvy a útoky na osobnost – to všechno patří k taktikám, které jsou určeny k tomu, aby napadly tvoji mysl a zvítězily nad ní ... proto se uchylují ke kategorickým prohlášením a zesměšňují každého, kdo s nimi nesouhlasí. ...

Nemohou prokázat ani své tvrzení, ani své pomluvy, ale z pozice nadřazené autority dávají svému názoru posvátný a neomylný ráz, znemožňují námitky, a zastrašují lidi jiného názoru.

Když se jedná o politiky a zastánce evoluce, článek tyto způsoby jednání odsuzuje. Bohužel ty samé metody jsou Společností používány vůči každému, kdo se odváží vznést otázky týkající se organizace. Mnozí svědkové, kteří na základě svého svědomí shledávají, že nadále nemohou plně podporovat všechny nauky organizace, jsou příkladnými lidmi a často v organizaci strávili dlouhá léta v aktivní sborové službě. Mnozí lidé je znají a jsou si vědomi jejich zname-

nitého chování. Je proto nutné uvést důvody, které by ospravedlnily, že jsou tak nelítostně vylučováni. Tak dochází k procesu, během něhož jsou osočováni jak oni, tak i jejich pohnutky, a jsou pranýřováni jako „odpadlíci“, to vše jenom proto, že se odvážili dát přednost Božímu slovu před názorem organizace. Ta jejich pohnutky vždy označuje jako sobecké, opovážlivé, egocentrické, zrozené ze vzpurného ducha, neuctivé a nevážící si Boha a Krista. Je obtížné představit si jasnější příklad tyranie vyplývající z nadřazeného postavení, než nám podávají výše uvedené přívlastky, kterými jsou tito lidé stran organizace častováni. A to jsem uvedl jenom některé z používaných přídomek.

V roce 1988 byla vydána kniha *Zjevení – Jeho slavné vyvrcholení se přiblížilo!* V českém překladu z roku 1991 se na stránkách 44 a 45 můžeme dočíst:

¹⁴ Již od raných dob musel křesťanský sbor zápolit s **pyšnými odpadlíky**, kteří hladkou, podvodnou řečí „působí rozdělení a podněty ke klopýtání v rozporu s učením“, jež je poskytováno Jehovovým sdělovacím prostředkem. (Římanům 16:17, 18) Apoštol Pavel varoval před tímto nebezpečím téměř ve všech svých dopisech. V dnešní době, kdy Ježíš obnovil křesťanskou čistotu a jednotu pravého sboru, toto nebezpečí sektářství trvá. Proto by měl každý, kdo by snad měl sklon jít za nějakou **odpadlou skupinou**, a tak vytvářet nějakou sektu, dbát dalších Ježíšových slov: „Proto čiň pokání. Jestliže to neučiníš, přijdu k tobě rychle, a chci s nimi válčit dlouhým mečem svých úst.“ — Zjevení 2:16.

¹⁵ Jak začíná sektářství? Někjaký **samozvaný učitel** snad zasévá pochybnosti, vytváří spory o některých biblických pravdách (například o tom, zda žijeme v posledních dnech), a tak se oddělí nějaká **odštěpená skupina**, a jde za ním. (2. Timoteovi 3:1; 2. Petra 3:3, 4) **Nebo někdo kritizuje způsob, jak Jehova nechává vykonávat své dílo. Takový člověk se dovolává sklonu k tomu, aby se lidé šetřili**, a tvrdí, že není biblické ani potřebné chodit do svědecké služby s poselstvím o Království. **Kdyby se taková lidé podíleli na této službě podle příkladu Ježíše a jeho apoštolů, zůstali by pokorní; ale oni se raději odštěpí a jdou snadnou cestou**, přičemž si snad jako soukromá skupina příležitostně čtou Bibli. (Matouš 10:7, 11–13; Skutky 5:42; 20:20, 21) Taková lidé si **vymýšlejí vlastní názory** ohledně slavnosti na památku Ježíšovy smrti, ohledně biblického příkazu zdržovat se krve, ohledně slavení svátků a užívání tabáku. **Znevažují také Jehovo jméno**; velice brzo se **vracejí zpět k nezdravé povolným cestám Velkého Babylóna**. A co je ještě horší, někteří se **dají Satanem podnítit k tomu, že se obrátí, a začnou „bít své spoluoťroky“, své bývalé bratry**. — Matouš 24:49; Skutky 15:29; Zjevení 17:5.

Tvrzení v těchto odstavcích nejsou podpořena žádnými důkazy. Jejich obsah je charakteristickou ukázkou metody *ad hominem*. Všichni, kdo nesouhlasí s vedením organizace, jsou „pyšní odpadlíci“. Jejich nesouhlas s některými výklady Strážné věže je bez obalu vysvětlován jako „kritika způsobu, jímž Jehova nechává vykonávat své dílo“. Předmětem sporu je ale skutečnost, zda existuje nějaký důkaz, že je to Jehova, kdo působí, že organizace v určitých oblastech jedná daným způsobem. Autor si buď není vědom stanoviska těch, které kritizuje, nebo je úmyslně zkresluje. Uvádí o nich, že „vytváří spory o biblické pravdě o tom, že žijeme v posledních dnech“. Nikdo ze svědků, které osobně znám, a kteří odešli od organizace, nezpochybňuje, že žijeme v posledních dnech. Nevěří ale tomu, že rok 1914 je začátkem posledních dnů. Autor se tak uchyluje k polopravdám. Na žádném místě nedokládá své obvinění, ale prostě to tvrdí. Nikdy necituje vyjádření druhé strany, a proto své čtenáře ponechává v naprosté tmě o tom, jaké důvody mají odpůrci jeho názoru pro svá stanoviska. Nepřipouští, že by jeho oponenti mohli mít svědomím podložený zájem o dosažení pravdy. Zná

jejich pohnutky, a ukazuje nám je jako osoby, které se „dovolávají sklonu k tomu, aby se lidé šetřili“, raději se „odštěpí a jdou snadnou cestou“, „vymýšlejí si vlastní názory ohledně slavnosti na památku Ježíšovy smrti“ a ohledně jiných otázek, „znevažují Jehovovo jméno“, „velice brzo se vracejí k nezdravě povolným cestám Velkého Babylóna“ a „co je ještě horší, někteří se dají satanem podnít k tomu, že se obrátí, a začnou ‚bít své spoluotroky‘, své bývalé bratry“. V šestnáctém odstavci na straně 45 je pak poskytnuto následující vybidnutí:

¹⁶ Každý, kdo kolísá pod takovým odpadlickým vlivem, by měl velmi rychle uposlechnout Ježíšovu výzvu k pokání. Odpadlickou propagandu je nutné odmítnout jako jed, kterým skutečně je. Na rozdíl od spravedlivých, cudných a milováníhodných pravd, jimiž Ježíš sytí svůj sbor, se zakládá na závisti a nenávisti. (Lukáš 12:42; Filipánům 1:15, 16; 4:8, 9) Pokud jde o ty, kteří nechtějí činit pokání, Pán Ježíš s nimi opravdu „válčí dlouhým mečem svých úst“. Prosévá svůj lid, aby zachoval jednotu, za niž se modlil poslední večer se svými učedníky. (Jan 17:20–23, 26) Odpadlíci odmítají láskyplnou radu a pomoc, kterou jim nabízejí hvězdy v Kristově pravici, a proto je Ježíš soudí a trestá „s největší přísností“, a odstraní je „do tmy venku“. Jsou vyloučeni, aby již nepůsobili jako kvas mezi Božím lidem. — Matouš 24:48–51; 25:30; 1. Korint'ánům 5:6, 9, 13; Zjevení 1:16.

Uvažujme nyní o slovech, která byla napsána před více než 90 lety, na přelomu století. Autor, žijící v Anglii, popisuje, co udělá náboženský systém, když někdo odmítne jeho nároky na absolutní pravost, a to zejména tehdy, když odmítnutí přichází od člověka, který je se systémem důvěrně seznámen nebo je v něm velmi známý. Čteme:

... K církevní politice patří, že se rozkol snaží pokud možno zakrýt, a když pronikne na veřejnost, představuje ho jako nečestný a nemorální. Mé stanovisko nebylo ani na chvíli chápáno jako ‚bona fide‘ [zastávané s dobrým svědomím]. Mírnější z mých kolegů si myslí, že mně bylo z nějakého nevyzpytatelného důvodu odejmuto „světlo“. Jiní vyslovují a nechávají kolovat různé dohady, například že mám o sobě příliš vysoké mínění, že jsem omámený z předčasně udělených poct atd.

... Oddělit se znamená nadobro se rozloučit s minulostí – dát sbohem poctám a všem dalším uznáním a přátelstvím, kterých bylo dosaženo životem v pilné práci a získanými zásluhami. Proti ... „odpadlíkovi“ je vydán verdikt. Je exkomunikován – ve společnosti se mu lidé vyhýbají, pokud ho rovnou nepomlouvají. A dav, ten zástup ctitelů, naslouchá každé plané zkazce, kterou o něm někdo vymyslí; zůstává jenom málo těch, jejichž mravní a lidské instinkty jsou natolik silné, že je není možné zviklat. Ale i oni mohou nabídnout jenom vzdálený a skrývaný soucit. Člověk je vyhozen ven, aby tam, uprostřed svého života, znovu začal svou společenskou a finanční existenci; a může se stát, že nemá ani kde bydlet, ani přítele, za kterým by šel, a ani zdroje, ze kterých by čerpal.

... pro blaho církve a pro zneklidnění jejích nepřátel, kdo od ní odchází, musí být vyličen v tom nejhorsším světě.

Autor nebyl svědkem Jehovovým, ačkoli jeho slova by mnozí z nich mohli snadno potvrdit. Je jím bývalý Františkán, děkan Otec Antonín, který ve svém řádu strávil 12 let.⁶ Ale slova,

⁶ *Twelve Years in a Monastery (Dvanáct let v klášteře)*, Joseph McCabe, O.S.F., Watts & Company.

kteří se v posledních desetiletích nacházejí v organizaci Strážná věž. Když jsem je četl, musel jsem myslet na to, jak se dokonale hodí na zkušenost Edwarda Dunlapa a jiných, kterým se ze strany organizace dostalo podobného zacházení. A tak to vypadá, že směr k umírněnosti a větší toleranci, kterým se vydala katolická církev, je vyrovnáván opačným postupem organizace Strážná věž, která ze zásady (nebo snad zcela bez zásad) odsuzuje katolickou hierarchii za její sklon k autoritářství.

PŘÍZPUSOBOVÁNÍ BIBLE TAK, ABY SE HODILA NA DĚJINY ORGANIZACE

Falešné představy, kterým organizace podléhá, když sama sebe vidí v epicentru různých biblických proroctví, jsou charakteristickým rysem provincializmu. Jako jeden z příkladů uveďme, jak se publikace Společnosti neustále vracejí k událostem z let 1919–1922 (do období, kdy byla v plném proudu pomýlená kampaň „Milióny dnes žijících nikdy nezemřou“, která se soustředila na rok 1925). Jedná se o typickou ukázkou toho, jak pečlivým rozpracováním některých příhod a opomíjením jiných dochází k tomu, že události poměrně zanedbatelného významu, ke kterým v tomto období došlo, nabývají monumentální důležitosti světových rozměrů.

Kapitoly 8 a 9 biblické knihy Zjevení popisují andělské troubení na sedm trubek, které je doprovázené dramatickými, ničivými následky. Později, v kapitolách 15 a 16, je ve vidění ukázáno sedm ran a sedm misek Božího hněvu, které mají být vylity na zem. Až dojde k naplnění věcí popsaných v těchto kapitolách, bude to mít za následek události, které oťresou celou zemi. Podle publikací Strážné věže došlo k doslovnému splnění těchto vidění. Jak? Především tak, že na sjezdech Strážné věže v letech 1922–1927 bylo jejími stoupenci schváleno sedm rezolucí.⁷ Dnes je situace ale taková, že o znění těchto prohlášení nebo o událostech v organizaci mezi dvacátými a třicátými léty 20. století neví naprostá většina svědků Jehovových, natož aby si jich povšiml okolní svět. Vážně pochybuji, že by (s výjimkou Freda Franze, který napsal obě knihy, jež podávají vysvětlení dopadu sedmi misek a sedmi ran), se dnes kterýkoli člen vedoucího sboru pokusil pustit do podrobného výkladu vylití sedmi misek a následných ran, a jejich údajného konkrétního splnění. Kdyby se jich někdo na splnění výkladu proroctví blíže zeptal, mohli by odpovědět jedině tak, že by mu příslušné vysvětlení přečetli přímo z publikace Strážné věže, která se daným tématem zabývá.

Proroctvím v biblické knize Daniel se dostalo stejného zacházení. V Danielovi 8:13, 14 se mluví o „přestupku, který způsobí zpusošení“, které negativně ovlivní Boží svatyni neboli „svaté místo“. Pak text v Danielovi pokračuje takto:

Do dvou tisíc tří set večerů [a] jiter; a svaté místo jistě bude uvedeno do svého správného stavu.

Na stranách 210 až 218 kniha *Staň se tvá vůle na zemi* (česky nevyšlo, pozn. překl.) uvádí, že toto období začalo 25. května 1926 a skončilo 15. října 1932. Co se v těchto dnech odehrálo?

⁷ Viz knihy *Babylon the Great Has Fallen! (Velký Babylón padl!)*, strany 530–575; *Then Is Finished the Mystery of God (Tehdy bude ukončeno Boží tajemství)*, strany 209–247; *Zjevení – Jeho slavné vyvrcholení se přiblížilo!*, strany 129–160.

25. května 1926 byl v Anglii, v Londýně, zahájen sjezd Strážné věže, v jehož průběhu byla přijata rezoluce odsuzující Společenství národů. O sjezdu se psalo pouze v jediných anglických novinách, the London *Daily News*. Kniha se k nezájmu tisku na straně 213 vyjadřuje tak, že ostatní „londýnské noviny utajily tuto největší a nejdůležitější událost v dějinách“. Tak se autor knihy snaží vydávat snadno pochopitelný nezáměr novinářů za promyšlené jednání s téměř tajemným nádechem spiknutí. Konečné datum, 15. říjen 1932, bylo vybráno proto, že ve *Strážné věži*, která bylo toho dne vydána, byla zveřejněna výzva k odstranění „volených starších“ ve všech sborech. (Ve skutečnosti došlo k tomu, že ve sborech skončily nejenom volby starších, ale byly i rozpuštěny *všechny rady starších*, které ve sborech neexistovaly po následujících asi 40 let, a byly opět zavedeny až na začátku sedmdesátých let 20. století. Likvidace rad starších připravila půdu pro následnou absolutní centralizaci administrativní moci v brooklynském ústředí.)⁸

Uplatňování biblických proroctví na události, které jsou svojí podstatou mnohdy zcela banální, určitě svědčí o barvitě představivosti. Už má ale daleko k uvážlivosti nebo věrnému lpění na Písmu samotném. Jedná se o jasný příklad klamných představ jako důsledku provincializmu. Skutečnost, že Společnost musela mnohé z těchto údajných splnění proroctví později zamítnout, je toho zřetelným důkazem.

PŘEPISOVÁNÍ BIBLE TAK, ABY SE HODILA NA PŘEDKLÁDANÁ ORGANIZAČNÍ TVRZENÍ

Jako jeden z příkladů uvažování v kruhu uvedu část z knihy *Boží tisícileté království se přiblížilo* (česky nevyšlo, pozn. překl.), kterou svědkové Jehovovi studovali před několika lety. V této pasáži v zásadě došlo k přepisu Ježíšova podobenství o „talentech“ tak, aby biblický text souhlasil s učením Strážné věže.⁹ Podobenství může být shrnuto následovně:

Jeden člověk, který se chystal odcestovat do ciziny, svolal své otroky, a svěřil jim svůj majetek. Jednomu dal pět talentů, jinému dal dva a ještě jinému jeden.

První dva použili své talenty k tomu, aby zvětšili majetek svého pána, ale třetí otrok majetek nezvětšil.

Po dlouhé době se pán vrací, a účtuje se svými otroky. Odmění první dva, kteří jeho majetek zvětšili, a vyhodí třetího, který to neudělal.

Výše zmíněná kniha ale podává příběh tak, že v podstatě *přepisuje scénář* tohoto podobenství tak, aby se hodil naukám organizace a jejím dějinám. Takto by v jednoduché formě zněla parafráze podobenství, pokud bychom čerpali z látky Strážné věže v uvedené knize. Upravená místa jsou vyznačena kurzívou:

⁸ *Jak už jsem zmínil, ospravedlnil Rutherford tento drastický krok tím, že vylíčil „volené starší“ jako skupinu osob neochotných ke spolupráci, slabých, nebo dokonce oponujících službě dům od domu. Jen málo lidí pomyslelo na to, že i muži jako Fred Franz a nespočet dalších v organizaci velmi významných osob byli v té době také volenými staršími. Nikde také není zmínka o tom, že sám Rutherford se neúčastnil služby dveře ode dveří.*

⁹ *Viz Matouš 25:14–30.*

Jeden člověk, který se chystal odcestovat do ciziny, svolal své otroky, a svěřil jim svůj majetek. Jednomu dal pět talentů, jinému dal dva a ještě jinému jeden.

První dva použili své talenty k tomu, aby zvětšili majetek svého pána, ale třetí otrok majetek nezvětšil.

Po dlouhé době se pán vrací. *Hodlá účtovat se svými otroky, ale ještě předtím, než tak může udělat, přichází nepřítel, a zaútočí na ně. Nepřítel okrade ty, kteří mají zisk, vezme jim jejich peníze, a všechny odvede do zajetí. Když se vrátí ze zajetí, řeknou svému pánovi, že byli okradeni o veškerý výnos, který pro něj získali. Pán jim odpoví, že pro ně má pochopení, a že jim dá čas navíc, aby v něm mohli dosáhnout nějakého zisku.*

Jestliže někomu připadá jenom těžko k uvěření, že by organizace skutečně „upravila“ Písmo do té míry, aby se hodilo jejímu výkladu, pak bude užitečné, jestliže se na přesnou a nezkrácenou podobu výše uvedených prohlášení podívá přímo do zmíněné knihy, a to na stránky 231 a 232. Zde se nejprve popisuje údajné období „zajetí“ svědků v letech 1918–1919. Popis v knize přitom vypadá spíše jako násilné davové „přepadení“, než odvedení zajatců do nevolnictví. Aniž bychom se dozvěděli, proč se původní varianta (pouhé okradení) změnilo v divoký útok, kniha vyzdvihuje jaro roku 1919 (to je podle jiných publikací Strážné věže doba, kdy došlo k „propuštění“ ze zajetí Velkého Babylóna), a pokračuje:

⁴³ Tito „otroci“ Pravého Vládcce celé země byli zdánlivě okradeni o všechno. Zdálo se, že „talenty“, které jim svěřil, přišly vniveč. Jejich nepřátelé jásal nad tím, že se jim jednou provždy podařilo odstranit tyto „otroky“ ze služby jejich nebeskému Pánu, protože schopnost „otroků“ začít znovu sloužit se zdála jako značně problematická.

V následujícím odstavci kniha popisuje propuštění vedoucích představitelů Strážné věže z vězení, ke kterému došlo 25. března 1919. Pak vznáší otázku:

⁴⁵ Podobenství o „talentech“ ukazuje, že když se muž vrátil z cest, začal se svými otroky účtovat. To znamenalo, že provede důkladnou prohlídku. Je zcela logické, že podle toho, jak se věci vyvinuly na jaře 1919, toto byl příhodný čas, aby nebeský „pán těchto otroků“ provedl jejich prohlídku. Ale jakou zprávu mu mohli podat ohledně jeho „talentů“, které byly svěřeny třídě otroka?

A na položenou otázku odpovídá takto:

Jakýkoli zisk, který snad vytvořili v době, která přecházela vyvrcholení válečného pronásledování v roce 1918, se zdál zcela vymazán. Byli v postavení, v němž se jakoby nemohli prokázat žádnými obraznými „talenty“. Jestliže tedy mají poukázat na nějaký růst vzhledem k Pánovým „talentům“, musí se o tento růst postarat v poválečném období, a musí mu příslušný zisk vykázat v budoucnosti. Musí jim být dána nová a další příležitost „obchodovat“ s drahocennými „talenty“. A to se také, z historického pohledu, kvůli milosrdným ohledům jejich nebeského Pána, stalo.

Za povšimnutí stojí způsob vyjádření, že pánovi otroci byli „zdánlivě“ okradeni, že se „zdálo“, že jejich talenty přišly vniveč, že se „jakoby“ nemohli prokázat žádnými talenty. Ale oni buď *byli* o všechno okradeni, nebo ne. Co si máme vybrat? Konec konců, Ježíš je prorocy popsan jako soudce, který „nebude soudit podle pouhého zdání svých očí“, ale bude se řídit

meritem věci a ne tím, co se zdá.¹⁰ Jestliže se tedy otroci, aby mohli nějaký zisk vůbec vyká-
zat, „musí o tento růst postarat v poválečném období“ a „musí jim být dána nová a další příle-
žitost“ – abychom citovali přímo z výše uvedené knihy, pak to nemůže být jenom „zdánlivě“,
ale situace je taková, že nepřítel je opravdu o všechno okradl. Dostávají novou příležitost pro-
to, aby pánovi vytvořili zisk v *budoucnosti*, což nutně znamená, že mu zisk předloží až někdy
po zahájení prohlídky, nikoli *v okamžiku* prohlídky, jak uvádí biblické podobenství.

Je třeba znovu poznamenat, že autor knihy neobjasňuje podklad, který má pro takové po-
divné vysvětlení toho, jak se podobenství splnilo. Nevysvětluje svoje evidentní přepracování
původní biblické zprávy a událostí, které nastaly při pánově návratu. Ani nepředkládá žádné
myšlenky, které by podporovaly jeho pozoruhodně upravené chápání událostí. Jenom prostě
říká, že to a to se stalo, tak a tak to „muselo“ být. Nijak to neodpovídá slovům Ježíše, ale ne-
zdá se, že by na tom mnoho záleželo.

Ve skutečnosti ovšem dochází k tomu, že organizace přizpůsobuje Písma určitým událos-
tem ze své historie. Je to, jakoby její historie byla rozhodující a rozhodovala o Písmu samot-
ném. Podle tohoto scénáře je propuštění představitelů Strážné věže z vězení na jaře 1919 po-
dáno jako nějaký druh signálu vyslaného Ježíši Kristu, kterým se mu sděluje, že „je zcela
logické“, že nastal „příhodný čas“ pro jeho prohlídku (ačkoli podle učení organizace ke Kris-
tovu „neviditelnému návratu“ již došlo o čtyři roky dříve, v roce 1914).

Samotné biblické podobenství o talentech neříká nic o tom, že by první dva věrní otroci
ztratili původní zisk (nebo o něj byli okradeni). Neříká nic ani o tom, že by pán dal „novou
a další příležitost“ kterémukoli z otroků. Ale organizace, aby mohla vysvětlit, co se v ní v mi-
nulosti přihodilo, takový dodatek potřebuje. Bez něj by nemohla dát do souladu své nauky
a výklady, které se vztahují i k jiným bodům. Proto říká, že se tak „muselo“ stát, protože „to
se také, z historického pohledu, stalo“. Jedná se o názorný příklad „uvažování v kruhu“.

Tento postup organizaci umožňuje nejenom to, aby rozhodla, jak se má určitý verš nebo
verše použít (použití se řídí její vlastní historickou zkušeností), ale také to umožňuje, aby její
autoři podle vlastního uvážení s Písmem pracovali, a podle potřeby ho přepracovali. Když
jsem si uvědomil, že právě k tomu dochází – a to nejenom v případě, který jsem uvedl, ale
v mnoha ostatních – stalo se pro mě naprosto nemožným, abych si nadále myslel, že by snad
vůbec někdy bylo Božím záměrem ustanovit skupinu lidí, která by měla právo takto svévolně
zacházet s jeho slovem – ve skutečnosti si hrát s Bibli jako s nějakou oblíbenou hračkou.

Obdobně nemohu najít žádné ospravedlnění pro způsob, kterým organizace tendenčně
zkresluje svoje dějiny tak, aby se podávaný obraz hodil zrovna prosazovanému vysvětlení.
Když prohlašuje, že existuje prorocká podoba mezi její situací v roce 1918 a vyhnáním Izra-
ele v Babylóně, jsou její členové vylíčení jako „nečistí“, „vinní mnohým přestoupením“, „pro-
dávající se kvůli špatným zvykům“. Když chce ale zdůraznit podobnost mezi těmi samými
členy a „věrným a rozvážným otrokem“, setkáváme se, tak jako ve *Strážné věži* z 15. července
1960 (česky 2/1961, samizdat) na straně 436 se zcela jiným obrázkem:

²² Když se nyní dlouho očekávané království stalo v nebi konkrétní skutečností, jistě by po roce
1919 jeho rostoucí pozemské zájmy nebyly ponechány v rukách nezkušené organizace duchov-
ních nemluvnat. A to se také potvrdilo. Byl to 1900 let starý „věrný a rozvážný otrok“, starobylý

¹⁰ *Izajáš 11:2, 3.*

křesťanský sbor, kterému byla svěřena tato vzácná služba Království. Bohatý věrností a ryzostí, stálý v trpělivém snášení pronásledovatelů, silný v letité víře v Jehovovy drahocenné sliby, důvěřující v neviditelného Pána, Ježíše Krista, poslušný ve vykonávání tisíciletého pověření svědčit na zemi, a nakonec očištěný ohnivým testem roku 1918. Zralý „otrok“ představovaný ostatkem byl připraven chopit se nových předností služby.

Navzdory vší oslavné próze realita byla taková, že v roce 1919 organizace existovala asi 40 let, a byla proto docela nová. Byla to organizace, která vzhledem k uplynulým devatenácti staletím nemohla prokázat návaznost na nic jiného, než na hnutí adventistů. Organizace, která se dopustila celé řady chybných časových předpovědí, jenž byly v tichosti z pozdějších vydání těch samých publikací odstraněny. Organizace, která jako malé dítě dokola opakovala tytéž omyly, zatímco kritizovala všechny, kdo měli dostatek rozlišovací schopnosti, aby rozpoznali, že se opravdu jedná o chyby. Navíc její vlastní publikace jí v roce 1919 podávají jako právě vyšlou z babylónského zajetí, do kterého se podle nich dostala v důsledku vlastních přestupků a nečistoty. A přece se nám ve výše uvedeném odstavci předkládá jako nejlepší, závěrečné stadium a ztělesnění vyvrážděného, osvědčeného a důvěryhodného, devatenáct set let starého věrného a rozvážného otroka! Takové zacházení s údaji je vskutku na pováženou. Všechny působivé přívlastky a stáří, které si přičítá, mají jako jediný podklad její vlastní *tvrzení* o sobě samotné, a představují vskutku klasický příklad uvažování v kruhu.

Uvažování v kruhu můžeme také pozorovat tehdy, když si organizace jako měřítko božského schválení sama volí příslušná kritéria a podmínky tak, aby mohla testem projít, přičemž vybírá takové normy a předpoklady, které se přesně hodí na to, co právě dělala v době, kterou volí jako vhodnou pro daný test. Proto také výsledek „zkoušky“ organizace v době údajného Kristova neviditelného návratu neomylně dopadá v její prospěch, a nemůže z prověřování vyjít jinak, než vítězně. Když si organizace pokládá otázku, zda jí v době svého domnělého příchodu Ježíš v postavení Pána nalezl, že jednala, jak si on přál, odpovídá na ni v knize *Boží tisícileté království se přiblížilo* (str. 351) takto:

Když uvážíme, jak prohlídka zahájená v roce 1919 od té doby ovlivnila jeho rozhodování, **musel** je zastihnout, že konají [podle jeho vůle].

Jaká byla „Kristova rozhodnutí“ od roku 1919? Kdo je tak zasvěcen do jeho jednání nebo má takové „poznání“, že si je vědom toho, jak se Ježíš rozhoduje v neviditelné duchovní říši od roku 1919, a může nám to říci? Tento druh informací by mohl být poskytnut pouze božským zjevením, ale Strážná věž si přesto osobuje právo je sdělovat, a dává svým čtenářům na vědomí, že podle Kristova rozhodnutí byla ona jediná schválená jako jeho sdělovací prostředek. Kniha bezostyšně ujišťuje čtenáře, že:

... osmidenní sjezd v Cedar Point v Ohio, ve dnech 1–8 září 1919, se stal **oznámením celému světu**, které [naznačovalo], koho Pán Ježíš při svém návratu shledal svým „věrným a rozvážným otrokem“.¹¹

¹¹ *God's Kingdom of a Thousand Years Has Approached (Boží tisícileté království se přiblížilo)*, strana 353.

Výše uvedené je zřetelnou ukázkou provincializmu spojeného s uvažováním v kruhu. Ve skutečnosti Společnost Strážná věž říká: „Museli jsme ve zkoušce obstát, a být vybráni, protože náš výklad Písma a to, jak ho sami na sebe vztahujeme, ukazuje, že jsme museli ve zkoušce obstát a být vybráni.“ Jedná se o případ, v němž je tvrzení podporováno na základě téhož tvrzení; výklad je potvrzen tvrzením, a proto spolu souhlasí.

Uveďme závěrečný příklad provincializmu spojeného s uvažováním v kruhu. *Strážná věž* z 1. března 1981 (česky 16/1981, samizdat) na straně 27 přinesla článek o „věrném a rozvážném otrokovi“, jehož účelem bylo podpořit způsob, kterým organizace podobenství vykládá, a vést důvody, proč jej používá na „pomazanou třídu“ mezi svědky Jehovovými. Na konci článku bylo předloženo následující:

Uchvacující pověřovací doklady: „Věrný a rozvážný otrok se může prokázat hojnými pověřovacími doklady. Uvádíme částečný seznam biblických a prorockých pověření, která lze od významného roku 1919 uplatnit na zůstatek Ježíšových pomazaných následovníků, nebo v nichž je pomazaný zůstatek znázorněn:

(1) Noemova žena, 1. Mojžíšova 7:7; (2) andělé posláni k Lotovi, 1. Mojžíšova 19:15; (3) Rebecka, 1. Mojžíšova 24:26; (4) Josef a Benjamín, 1. Mojžíšova 45:14; (5) paběrky z úrody, 3. Mojžíšova 19:9; (6) dva zvědové vysláni k Raab, Jozue 2:4; (7) Barak, Soudců 4:14; (8) Jefe, Soudců 11:34; (9) Noemi a Rut, Rut 2:2; (10) Davidovi izraelští válečníci, 2. Samuelova 18:1; (11) Jehu, 2. Královská 10:11,15; (12) Mordechaj a Ester, Ester 4:13; (13) Job, Job 42:10, 13; (14) Králova dcera, Žalm 45:13; (15) muži milující laskavosti, Žalm 50:5; (16) důvěrná skupina, Žalm 89:7; (17) Šear-Jašub, Izajáš 7:3; (18) světlo národům, Izajáš 60:3; (19) velké stromy spravedlnosti, Izajáš 61:3; (20) služebníci našeho Boha, Izajáš 61:6; (21) uchovaný hrozen, Izajáš 65:8; (22) služebníci nazvaní jiným jménem, Izajáš 65:15; (23) muži třesoucí se před Božím slovem, Izajáš 66:5; (24) nově zrozený národ, Izajáš 66:8; (25) Jeremjáš, Jer. 1:10; (26) Jehovův lid nové smlouvy, Jer. 31:33; (27) vytrvalý strážný, Ezekiel 3:16–27; (28) muž oděný plátnem, Ezekiel 9:2; (29) očištěný lid, Ezekiel 36:29–32; (30) obyvatelé uprostřed země, Ezekiel 38:12; (31) nebeské zástupy, Daniel 8:10; (32) obnovená svatyně (očištěná), Daniel 8:14; (33) ti moudří, Daniel 11:33; (34) ten šťastný, kdo stále očekává, Daniel 12:12; (35) všechno tělo obdržíšví ducha, Joel 2:28; (36) Jonáš, Jon. 3:1–3; (37) zřítelnice Jehovova oka, Zecharjáš 2:8; (38) osvobozený zůstatek, Zecharjáš 2:7; (39) Žid, Zecharjáš 8:23; (40) synové Leviho, Malachiáš 3:3; (41) pšenice, Matouš 13:25; (42) synové království, Matouš 13:38; (43) dělníci na vinici, Matouš 20:21; (44) pozvání na svatební hostinu, Matouš 22:3–14; (45) vyvolení, Matouš 24:22; (46) orli, Matouš 24:28; (47) věrný a rozvážný otrok, Matouš 24:45; (48) rozvážné panny, Matouš 25:2; (49) královi bratři, Matouš 25:40; (50) malé stádo ovcí, Lukáš 12:32; (51) žebrák Lazar, Lukáš 16:20; (52) ovce z „tohoto ovčince“, Jan 10:1–16; (53) vinné ratolesti, Jan 15:4; (54) Davidův královský palác, Skutky 15:16; (55) dědici s Kristem, Římanům 8:17; (56) zůstatek, Římanům 11:5; (57) olivové ratolesti, Římanům 11:24; (58) svatí neboli světci, 1. Korint'ánům 6:2; Zjevení 16:6; (59) chrám, 1. Korint'ánům 6:19; (60) nové stvoření, 2. Korint'ánům 5:17; (61) Kristovi vyslanci, 2. Korint'ánům 5:20; (62) Boží sbor, Galat'ánům 1:13; (63) část Abraháмова semene, Galat'ánům 3:29; (64) Boží Izrael, Galat'ánům 6:16; (65) Kristovo tělo, Efazanům 1:22, 23; (66) Kristovi vojáci, 2. Timoteovi 2:3; (67) dům pod Kristem, Hebrejcům 3:6; (68) svaté kněžstvo, 1. Petra 2:5; (69) svatý národ, 1. Petra 2:9; (70) společenství bratrů, 1. Petra 2:17; (71) sedm sborů, Zjevení 1:20; (72) dvacet čtyři starších osob, Zjevení 4:4; (73) duchovní Izrael, Zjevení 7:4; (74) kobyly, Zjevení

9:3; (75) dva svědkové, Zjevení 11:3; (76) dva olivovníky, Zjevení 11:4; (77) semeno ženy, Zjevení 12:17; (78) nový Jeruzalém, Zjevení 21:2; (79) Kristova nevěsta, Zjevení 22:17; 19:7; (80) Jehovovi svědkové, Izajáš 43:10.¹²

Skutečně „uchvacujícím“ prvkem je to, že každá jednotlivá položka v tomto seznamu „pověřovacích dokladů“ zaujímá své místo jenom proto, že do něho byla dosazena na základě svérázného výkladu organizace Strážná věž. Jedná se o uvažování v kruhu podobné myšlení muže, který říká: „Já jsem nejdůležitější člověk v lidských dějinách, a mohu se prokázat doklady, které to dosvědčí. Stačí, abyste se podívali na tento dlouhý seznam slavných mužů a žen z minulosti, a potom si přečetli mé spisy, ve kterých všechno, co o nich víme, uplatňuji na sebe.“

Například, který normální člověk, když čte biblickou zprávu o první osobě na uvedeném seznamu (Noemově ženě), by si kdy řekl: „Ovšem, to je jistě doklad, který od roku 1919 označuje pomazané svědky Jehovovy jako „věrného a rozvážného otroka“? Nebo by si totéž řekl, když si prochází další postavy („andělé posláni Lotovi“, „Josef a Benjamín“, „dva zvědové vysláni k Raab“, „důvěrná skupina“, „Šear-Jašub“, atd.) a věci („paběrky z úrody“, „světlo národů“, „uchovaný hrozen“, atd.) na uvedeném seznamu? Je daleko spíše projevem cynismu – a pohrdáním inteligencí druhých – jestliže po nich požadujeme, aby přijali tento arbitrární soupis jako „uchvacující doklady“ pro cokoli. A skutečnost, že organizace takový materiál může vůbec vydávat za „pověřovací doklady“, a její členové přitom nepocítují hluboký osobní stud, je zároveň zřetelnou ukázkou míry jejich indoktrinace.

VZTAH K BOHU POUZE PROSTŘEDNICTVÍM ORGANIZACE

Myšlenka zdůrazňovaná s hypnotizující pravidelností, že totiž vztah k Bohu je možný pouze prostřednictvím organizace, je podstatná pro zachování charakteristické, téměř absolutní kontroly, kterou se vyznačuje společenství svědků Jehovových. Svědkům Jehovovým je bez ustání připomínáno, že Bůh s lidmi nejedná, pokud nejsou částí jeho organizace. Uvažujme nyní o tom, jakým druhem argumentace je tento pohled utvrzován v myslích svědků.

Povšimněme si prvního odstavce v článku s názvem „Má-li Bůh organizaci, co to je?“, který se objevil ve *Strážné věži* z 1. května 1981 (česky 1. dubna 1982 a 19/1981, samizdat):

Je podivné, že v této době, kdy se tak vyzdvihuje rozum, mnozí lidé podlehlí pochybnostem v otázce, zda Bůh má nějakou organizaci. Někteří váhají, a nyní se dokonce obávají používat výraz „Boží organizace“, protože si povšimli, že jejich překlad Bible neuzivá slova „organizace“ ve spojitosti s Bohem, nebo tento výraz nepoužívá vůbec.

¹² Všimněte si, že osoba, jež připravovala tento dopis plný „uchvacujících pověřovacích dokladů“ postupuje podle řazení biblických knih od 1. Mojžíšovy po Zjevení, ale v úplném závěru se vrací zpět k Izajášovi 43:10 tak, aby tam zaznělo „svědkové Jehovovi“, čímž naznačuje, že celý předchozí výčet směřoval k tomuto vyvrcholení. To je holá manipulace.

Nyní bude dobré si připomenout, jak se *Probuďte se!* ze 22. srpna 1978 na straně 4 vyjádřilo o vlivu propagandy (uplatňovaného v článku na některé zastávce evoluce):

... Ale i velmi vzdělaní a hloubaví lidé mohou padnout za kořist nevybíravé a lživé propagandě. Tento způsob je používán tak, že se na protivníkovu stanovisko pohlíží jakoby s odstupem, jakoby nad ním šlo jenom mávnout rukou, jako na něco podprůměrného a ubohého, co ani nestojí za řeč. ... A i inteligentní lidé, kteří o té které teorii nevědí vůbec nic, jí začnou věřit, protože „všichni inteligentní lidé tomu věří“.

Porovnejme toto oprávněné varování s právě zmíněným odstavcem *Strážné věže*. Začíná tím, že je „zarážející“, že by v „tomto myšlenkově vyspělém světě“ měl někdo sklon pochybovat o tom, že vzhledem k nebeské a pozemské Boží rodině se má použít pojem „organizace“ – a to takové organizace, kterou obhajuje Strážná věž. Pokud by tato slova byla napsána až poté, co byly předloženy důkazy, které by dosvědčovaly jejich oprávněné použití, bylo by vše v pořádku. Ale autor jimi své pojednání začíná, a předkládá je *předtím*, než jejich platnost začne dokazovat, na samém počátku diskuse. Časté použití těchto slov zde má jediný účel: zavést čtenářovu mysl určitým směrem ještě předtím, než se začne rozebírat validita uvedených výrazů. Článek potom pokračuje tím, že takové lidi charakterizuje tak, že se dokonce „obávají“ použít výraz „Boží organizace“ jenom proto, že se v Bibli nevyskytuje. Tak v tomto jediném odstavci nacházíme příklady „falešné stopy“, která má sloužit k tomu, aby odvedla pozornost od podstaty věci a nadhození „**zástupného problému**“ místo skutečné sporné otázky. K tomu ještě musíme přidat útok **ad hominem**, ve kterém je každý, kdo nesouhlasí se stanoviskem Strážné věže, označen jako odchylovící se od normy myšlenkově vyspělého světa. Článek, který rozebíráme, stejně jako i ten, který mu ve *Strážné věži* předcházel, byl založen na proslovu prezidenta Společnosti Strážná věž předneseného na jejím výročním zasedání, jenž se konalo dne 1. října 1980. (Bylo to pouze několik měsíců po bouřlivém jaru téhož roku, kdy v ústředí Společnosti došlo k vyloučení některých pracovníků, včetně Edwarda Dunlapa, dlouholetého a prominentního člena redakčního výboru a bývalého tajemníka školy Gilead, misionářské školy Strážné věže. V tomto období došlo i k zasedání vedoucího sboru, které mělo za následek, že jsem ze své pozice v něm rezignoval.) Prezident zahájil proslov k přítomným členům korporace těmito slovy:

Nuže, byli jsme upozorněni, že se slovo „organizace“ nikde v inspirovaných svatých Písmech, v Bibli, nevyskytuje. A můžete si dle libosti vzít k ruce jakýkoli překlad, jakýkoli moderní překlad, a zjistíte, že tam termín „organizace“ chybí. Tak tedy ve světle toho, proč – jaké **právo** máte vy a já říci, že Bůh má organizaci? **To je ta velká otázka**, která byla v nedávných měsících opětovně předhazována k diskusi a jistě si заслужuje odpověď, a to **přímo na základě konkrétní skutečnosti**.

Odpověď přímo na základě konkrétní skutečnosti by jistě byla osvěžující. Faktem ale zůstává, že v myslích mnohých svědků Jehovových skutečným sporným bodem – onou opravdu velkou otázkou – nebyla nesrovnalost, která jim byla prezidentem předložena. Prezident svůj proslov zahájil slovy, jež mohou být označena jako klasický příklad uvedení „zástupného problému“. Ani mně, ani Edwarda Dunlapa, ani nikoho jiného, koho jsem znal, nijak zvlášť netrápilo, zda se slovo „organizace“ v Bibli vyskytuje nebo ne. A ani teď to mnohé současné nebo bývalé svědky netrápí. Nejde jim o to, zda je možné nebo vhodné toto slovo použít pro označení Božích služebníků na nebi a na zemi. Nijak se s nikým nepřou o jeho právo tak učinit, jestliže se mu to líbí. Co je ale *zneklidňuje*, jsou nároky organizace Strážná věž na absolutní nadvládu a povýšenou nadřazenost nade vším

a nade všemi a její požadavek na slepou poslušnost a bezpodmínečnou podřízenost jejích členů. Jsou znepokojeni tvrzením, že Ježíš Kristus, který je Hlavou křesťanského sboru, zamýšlel vytvořit a napomáhal vytvoření *složitě byrokratické organizace založené na různých úrovních mocenských postavení*, počínaje radami starších, směřující přes cestující dozorce k výborům odboček a vrcholící v mezinárodním sídle organizační nadvlády, vedoucím sboru. Ptají se po *důkazech z Písma*, kterými by tyto nároky organizace byly podepřeny, zejména nárok na tvrzení, že členství v organizaci a její poslušnost jsou *naprosto nezbytnými* pro každého, kdo chce žít s Bohem a Kristem.

Otázkou proto není, zda pojem „organizace“ je sám o sobě špatný nebo dobrý, přijatelný nebo nepřijatelný. Otázkou je, zda celkové *pojetí, přístup, dozor a duch* – jak je projevuje organizace Strážná věž – jsou v souladu s učením Ježíše Krista a jsou odrazem kvalit křesťanského sboru z prvního století. Mnozí lidé tedy mohou se starostí poukázat na podobnost ve struktuře moci, jejímž prvkem je stále rostoucí důraz na lidskou autoritu, s historickým vývojem náboženství v době druhého a třetího století, kterou publikace Strážné věže označují jako počátek odpadnutí od raného křesťanství.

Nevšímat si těchto obav znamená nevšímat si „konkrétní skutečnosti“, a to je přesně to, co prezident udělal, neboť se jí v proslovu ani jednou nedotkl, ať již přímo nebo jinak. Jednoduše obešel základní spornou otázku tím, že se zaměřil na nepřítomnost slova „organizace“ v Bibli, a z jeho absence uměle vytvořil podstatu proslovu. Obratně přítomným nastrčil „zástupný problém“, který pak rozmetl s daleko menší námahou, než jakou by musel vynaložit, kdyby se rozhodl vysvětlit opravdový sporný bod.

Článek ve *Strážné věži*, o kterém diskutujeme, zvolil stejnou metodu. Nenabízí žádný důkaz toho, že se někteří lidé „obávají“ použít slovní spojení „Boží organizace“. Prostě to tvrdí. Neuzná, že tito lidé by po důkladném, inteligentním rozboru dané problematiky ve světle Písma snad mohli dospět k odvážnému – nikoli bojácnému – rozhodnutí, že již nadále na základě svého svědomí nemohou podporovat autoritářský způsob jednání, ačkoli učinit toto rozhodnutí by pro ně znamenalo vystavit se značným těžkostem. „Zástupné problémy“ se vždy řeší daleko snadněji, než skutečný spor, stejně jako je výrazně lehčí srazit „strašáka na poli“ než se pustit do křížku se skutečným chlapem. Jestliže někoho vyličíme jako člověka, který se odchyluje od normy „myšlenkově vyspělého světa“, pak takový muž nebo žena nebudou bráni tak vážně, zvláště ve srovnání s lidmi, kteří mají „dostatečnou moudrost“, aby následovali právě prosazovaná pravidla. Jenom málokdo by chtěl připsat sebemenší platnost jednání osob, které jsou mu vykresleny, jak „váhají“ a „obávají se“ v záležitostech, jež nemá valný význam.

Zmíněná *Strážná věž* z 1. května 1981 (19/1981, samizdat) na závěr v „Otázkách čtenářů“ následovně rozebírá (opět na základě proslovu prezidenta na výročním zasedání korporace) téma, o kterém jsme mluvili:

Jestliže se v Bibli ani v jejích původních jazycích nevyskytuje slovo „organizace“, jakým právem říkáme, že Bůh má organizaci, nebo jakým právem můžeme mluvit o Boží organizaci?

Moderní hebrejské slovo pro „organizaci“ je podstatné jméno *irgun*. Je odvozeno z hebrejského slova *erag*, jež znamená „uspořádat do pořadí“ a také „následovat“. Podle toho je organizace uspořádání věcí. (Jako příklad se můžeme odvolat na knihu „*Věci, ve kterých Bůh nemůže lhát*“, kapitola 17, odstavec 28 v hebrejském vydání.)

Hebrejšтина má jiné rovnocenné slovo pro „organizaci“, totiž *histadruth*. Tento výraz je založen na slovu, které se nachází v původních Hebrejských písmech. Základní neboli klíčová písmena *hista-*

druth jsou *s*, *d* a *r*. Tyto tři souhlásky tvoří hebrejské sloveso *sadar*, jež v podstatě znamená „uspořádat do řádu“, a tak vytvořit uspořádání. Zvratná forma slovesa *sadar* slouží jako základ pro podstatné jméno *histadruth*, jež znamená „organizaci“.

Ačkoli toto slovo nenacházíme v inspirovaných Hebrejských písmech, přece u Joba 10:22 nacházíme příbuzné hebrejské podstatné jméno *seder*. Tam je tohoto podstatného jména použito v množném čísle ve formě *sdarim*. „Ekumenický překlad“ podává Joba 10:22 slovy: „Do země temné jako mračno, do šera smrti, kde není řádu [*sdarim*], kde záblesk svítání je jako mračno.“ (Také „Autorizovaný překlad; „Youngův doslovný překlad“, angl.) „Překlad nového světa“ zní: „Do země skrytosti, jako je temnota hlubokého stínu a nepořádku [*lo sdarim*], kde nezáří více, než září temnota.“ (Také Rotherhamova „*The Emphasied Bible*“.) Nepořádek, stav bez řádu, zde tedy znamená nedostatek uspořádání, dezorganizovaný stav.

Židé dodnes užívají slova *seder*. *Seder* je částí židovské Mišny. Pod heslem „Mišna“ říká M’Clintockova a Strongova *Cyclopaedia*: „Mišna je rozdělena do dvou částí (... *Sedarim*, uspořádání), jež obsahuje 62 pojednání ... a 514 kapitol ... Ty jsou opět rozděleny do číslovaných oddílů.“

A tak v původní hebrejské Bibli je možno najít výraz pro „pořádek“ nebo „uspořádání“. Apoštol Pavel zdůrazňoval, že v křesťanském sboru musí být pořádek neboli uspořádání, a proto napsal křesťanům v Korintu: „Bůh není Bohem zmatku, nýbrž Bohem pokoje. Jako ve všech obcích Božího lidu. Všechno ať se děje slušně a spořádaně (hebrejské překlady: *sdarim nkhonim*).“ (1. Kor. 14:33, 40, „Ekumenický překlad“). Tato apoštolská rada z prvního století platí stejně důrazně i dnes pro všechny křesťanské sbory svědků Jehovových. Apoštol Pavel psal v tehdejší běžné řečtině, a řecké slovo pro „organizaci“ je *organosis*. Kořen tohoto slova je *ergon*, jež znamená „práci“, a často se nachází v Křesťanských řeckých písmech.

Uvážíme-li všechny tyto věci ve světle Písma, je zřejmě zkrslující tvrdit, že Bůh nemá žádnou organizaci vzhledem k tomu, že původní slova, jež ve starověkých jazycích znamenají „organizaci“, se nevyskytují v inspirovaných Hebrejských a Řeckých písmech. Bůh ve všem dokazuje, že má schopnost organizovat. Co by se stalo, kdyby neorganizoval své poslušné tvory? Pokud jde o strukturu, je organizace celek inteligentních osob, které jsou uvedeny do spojení a uspořádání tak, aby pokojně a harmonicky spolupracovaly na plnění společného předsevzetí, předsevzetí organizátora.

V souladu s tím je Bůh na mnoha místech označován jako „Jehova vojsk“. Vojsko je organizovaný celek útvarů. Na podporu pravdy, že Bůh má organizaci, čteme tedy následující povzbuzení, které je adresováno jeho organizaci: „Žehňte Jehovovi, jeho andělé, mocní v síle, kteří plníte jeho slovo tím, že nasloucháte hlasu jeho slova. Žehňte Jehovovi, všechna jeho vojska, vy jeho služebníci, kteří konáte jeho vůli. Žehňte Jehovovi, všechna jeho díla, na všech místech jeho nadvlády.“ (Žalm 103:20–22) Jehova měl organizaci nebeských duchovních tvorů již před tím, než stvořil naši Zemi a postavil na ni člověka.

Za různých okolností používá Bůh obrazné řeči, když se zmiňuje o své organizaci. První případ toho je v 1. Mojžíšově 3:15, kde Bůh mluví o své nebeské duchovní organizaci jako o „ženě“, a naproti tomu výrazem „had“ obraznou řečí označuje satana ďábla. (Srovnej 1. Mojžíšovu 3:14; Zjevení 12:9) Tento buřič proti Bohu napodobil Boha, a vytvořil organizaci, která je proti organizaci Boží, proti Boží obrazné „ženě“.

Článek začíná sugestivní otázkou zda vůbec máme „právo“ mluvit o „Boží organizaci“, která naznačuje, že jistí lidé právě toto naše právo zpochybňují. Povšimněme si, jak i v další části dochází k překroucení hlavního problému:

Uvážíme-li všechny tyto věci ve světle Písma, je zřejmě zkrslující tvrdit, že Bůh nemá žádnou organizaci vzhledem k tomu, že původní slova, jež ve starověkých jazycích znamenají „organizaci“, se nevyskytují v inspirovaných Hebrejských a Řeckých písmech.

Lidé, kteří zpochybňují nároky organizace, jsou tak okamžitě postaveni do nepříznivého světla, neboť jsou označeni jako osoby, které „zřejmě zkrslují“ skutečnost. Nicméně, takový postoj je ve *Strážné věži* z 15. července 1957 (česky 17/1962, samizdat), předložen ze zcela jiného úhlu pohledu. Jde o článek nazvaný „Svatý duch – Třetí osoba Trojice, nebo Boží činná síla?“, který na straně 431 obsahuje toto vyjádření:

Jestliže je svatý Duch roven Jehovovi Bohu, jak se uvádí v atanasíánském vyznání víry, a jestliže je Trojice ústředním učením křesťanského náboženství, jak je uvedeno v Katolické encyklopedii, neměli bychom očekávat, že tyto věci budou jasně sděleny v Bibli? A neměli bychom to očekávat tím více, jestliže uvážíme, že nauka o Trojici je předložena „ze všech zjevených pravd“ jako „pravda nejméně lidským rozumem pochopitelná“? A přece záchrana závisí právě na jejím přijetí. Skutečnost, že se Boží Slovo o Trojici výslovně nezmiňuje, nevysvětluje jí nebo o ní neučí, je sama o sobě silným důkazem toho, že nauka o Trojici je falešná.

Předložený argument se dovolává rozumu. Použijme ho tedy, a volně jej dosadíme do výše uvedeného odstavce ve *Strážné věži*:

Jestliže složitá byrokratická organizace, kterou dnes nacházíme mezi svědky Jehovovými, je výsledkem působení Jehovy Boha, jak to tvrdí vedoucí sbor, a jestliže je jediným Božím sdělovacím prostředkem na zemi, jak to tvrdí *Strážná věž*, neměli bychom očekávat, že tyto věci budou jasně sděleny v Bibli? A neměli bychom to očekávat tím více, jestliže uvážíme tvrzení organizace, podle kterého se odmítnutí jejích pokynů nebo nauk rovná vzpouře proti Bohu, a podle kterého je záchrana podmíněna podrobením se organizaci a příslušností k ní? Skutečnost, že se Boží Slovo o takové organizaci výslovně nezmiňuje, nevysvětluje jí nebo o ní neučí, je sama o sobě silným důkazem toho, že nauka o ní je falešná.

Dokazování je totožné. Stejně příklady, založené na stejných zákonitostech a výchozích bodech. Rozdíl je v tom, že je dovoleno použít je pouze na oblasti vně organizace; interní aplikace je nepřípustná.

Je také snadné, aby čtenář byl zahlcen množstvím slov, která se vyskytují v komplikovaných vysvětleních. Podívejme se ještě jednou na „Otázky čtenářů“ a prvních pět odstavců, které pokrývají převážnou část stránky. Látka v nich předložená vytváří podstatu odpovědi na zmíněnou „nebezpečnou“ otázku, a je nabitá odbornou terminologií rozebírající hebrejské a řecké výrazy. Na vlastní objasnění dotazu má zanedbatelný vliv, ale plní svůj účel jako prostředek, který má čtenáře omráčit mimořádnými znalostmi autora.¹³ Čtenář se dostává do roz-

¹³ *Styl psaní patřil tehdejšímu prezidentu Strážné věže (Byl jím Fred Franz, pozn. překl.).*

paků, když se snaží porozumět tomu, jak se uvedený rozbor vztahuje k položené otázce, ale zcela snadno může mít sklon přičítat svůj zmatek tomu, že postrádá příslušné znalosti nebo vzdělání.¹⁴ V důsledku tak dochází k intelektuálnímu zastrašování.

Pět odstavců, o kterých hovoříme, by ve skutečnosti mohlo být jednoduše a výstižně shrnuto takto:

Organizace je systematické uspořádání věcí.

Hebrejštiny má jazykový termín pro „organizaci“, ale v Bibli se toto slovo nevyskytuje. Můžeme v ní nalézt hebrejský termín pro „pořádek“ nebo „uspořádání“ (Job 10:22).

V křesťanském sboru by měl být pořádek a uspořádání věcí (1. Korint'ánům 14:33, 40).

Řečtina má rovněž termín pro „organizaci“, ale ani v tomto případě se tento výraz v Bibli nevyskytuje. Kořen slova, ze kterého je termín „organizace“ vytvořen, se zde ale nachází často.

Jistě, takové vysvětlení není nijak zvlášť působivé. Nicméně, jasně a srozumitelně podává tutéž informaci, která je tak komplikovaně vysvětlována ve zmíněných pěti odstavcích. Spornou otázkou nikdy nebylo, zda v křesťanském sboru má být určité uspořádání nebo pořádek. Obsažený materiál se vyhýbá vlastnímu sporu, a neposkytuje žádné důkazy pro podporu vzniku a vývoje autoritativního církevního systému, jež nacházíme v dnešní organizaci svědků Jehovových – a to je právě ta stěžejní otázka, o kterou se jedná.

Je praktické, když zkrátíme zdoluhavé dokazování do několika stručných, základních bodů. Někdy se vyplatí napsat je na papír a posoudit, zda se vůbec jedná o platné argumenty. Také se vyplatí položit si otázku nejenom ohledně toho, co je vysvětlováno, ale rovněž se ptát, co vysvětlováno není. Například, zůstaneme-li u rozebíraného článku, a vyzdvihneme-li skutečnost, že se slovo „organizace“ v Bibli nevyskytuje, můžeme se zeptat, proč odpověď nijak nezdůvodňuje, že publikace Strážné věže jej neustále používají jako *přednostní termín*. Nebo – vzhledem k celosvětovému společenství svědků – proč tytéž publikace nedávají přednost tomu, aby kladli hlavní důraz na slova, která Bible používá, a která nacházíme i ve vlastním překladu Společnosti, *Překlada nového světa* – například „sbor“ nebo [Boží] domácnost“ nebo „společenství bratrů“ – a namísto toho neustále a intenzivně zdůrazňují nebiblický termín „organizace“. Nenaznačuje to, že skutečnou spornou otázkou není používání vlastního výrazu, ale *autorita* organizace a její správný *rozsah*? Termíny v Písmu se totiž dost dobře nehodí na ohromný důraz, který je kladen na poslušnost lidské autoritě.

Někdy dochází k tomu, že na počátku dokazování autor uvede slovo nebo slovní spojení, které představuje již předem vytvořený názor, jenž je tak čtenáři rovnou předložen, a k němuž nejsou podány žádné důkazy, které by mohl posoudit. Kniha *Logika a současná rétorika* na straně 10 uvádí: „Jedno slovo může být použito k vedení celého článku žadáním směrem a k vytvoření myšlenkového rámce, ve kterém je čtenářova mysl otevřená k přijetí autora závěru. Skutečnost, že je použito jenom jedno slovo k tomu, aby autor dosáhl svého cíle, činí rozeznání klamu o to složitější.“ V tomto ohledu se můžeme podívat na *Strážnou věž* z 15. úno-

¹⁴ V textu z Joba, kapitola 10, verš 22 o „zemi příšeří podobného temnotě, hlubokého stínu a nepořádku“ bude čtenář jen tápavě hledat nejasné spojení s „Boží organizací“, o níž je řeč.

ra 1989 (česky 15/1989, samizdat), která rozebírá zprávu ve Skutcích 15. kapitole o návštěvě Pavla a Barnabáše v Jeruzalémě, jejíž účelem bylo rozhodnout v otázce obřízky a dodržování Zákona. Článek uvedený na straně 19 začíná těmito slovy:

Apoštolové a starší muži v Jeruzalémě (zcela zřejmě uznávaní jako vedoucí sbor raného křesťanského sboru) pečlivě prozkoumali duchem inspirovaná Písma, a připomněli si, jak svatý Duch vedl záležitosti v uplynulých 13 letech.

Povšimněme si slovního spojení „zcela zřejmě“. Představuje předem vytvořený názor a slouží pouze jednomu cíli: účelově připravit čtenářovu mysl tak, aby byl nakloněn přijmout tvrzení, které bude následovat. Skutečnost, že v Jeruzalémě *při jedné příležitosti* došlo ke svolání sněmu, rozhodně nijak nedokazuje, že by tam působila ústřední administrativní skupina neboli vedoucí sbor. Jak jsme mohli vidět ve třetí kapitole, hlavním důvodem, proč Pavel s Barnabášem cestovali do Jeruzaléma, bylo to, že v tomto městě měl svůj *původ* problém, který bylo třeba vyřešit. (Viz Skutky 15:1, 2, 23; srovnej se Skutky 21:15, 20.) Rovněž v odstavci, který předchází citované pasáži ze *Strážné věže*, je zmínka o „ústřední vyučovací radě“. Ale s výjimkou Jakobova dopisu (a možná Matoušova evangelia), všechny ostatní texty Nového zákona byly napsány na jiných místech. Neexistuje opravdu ani sebemenší důkaz, že by Pavel, Petr, Jan nebo kdokoli jiný posílal evangelia nebo epištoly do Jeruzaléma ke schválení „ústřední vyučovací radě“, nebo v jakémkoli jiném ohledu byl tomuto orgánu podřízen.

Úvodní článek v již zmíněné *Strážné věži* z 1. května 1981 (česky 1. dubna 1982 a 19/1982, samizdat), který obsahoval řadu pojednání o „organizaci“, obsahuje názornou ukázkou zamlčování nepříznivých důkazů. Když jej rozebíráme, shledáváme, že těžiště a výsledný účinek předkládané látky mají vést k oslabení osobního vztahu člověka k Bohu a vyzdvižení celkové koncepce věrnosti organizaci. Článek je nazván „Která organizace – Jehovova nebo Satanova?“, a je založen na textu z Jozua 24:15. Pozorujme, jak rozbor manipuluje ústřední text tak, aby zapadl do rozváděné koncepce:

„Vyberte si dnes sami, komu chcete sloužit.“ — Jozue 24:15.

DNES je nutné si zvolit mezi dvěma největšími existujícími organizacemi. Není to v dějinách nic nového, ale nutnost zvolit si správně je dnes naléhavější než kdy dříve. Takovou volbu musela učinit před dvěma tisíci lety jedna historická osoba, jejíž rozhodnutí v této věci mělo mít nejzávažnější důsledky pro celý vesmír.

² Pravdivost toho nám potvrzuje svědectví dvou svědků, dvou mužů, kteří pátrali po historických skutečnostech. Byl to Matouš Levi, bývalý výběrčí daní, a lékař Lukáš. Historická osoba, na kterou byly zaměřeny oči celého vesmíru, byl Ježíš Kristus na Středním východě. Matouš Levi nám říká, že satan d'ábel Ježíšovi „ukázal všechna království světa a jejich slávu, a řekl mu: ‚Dám ti všechny tyto věci, jestliže padneš a prokážeš mi akt uctívání.‘“ Ježíš se nepřel se satanem o to, zda si právem činí nárok na organizovaný svět, ale bez váhání odmítl satanovu nabídku. (Mat. 4:8–10) Ježíš odmítl opustit organizaci ke které již patřil, a nechtěl se stát částí organizace satanovy.

Samotný biblický text se zaměřuje na „komu budete sloužit“, a kontext zároveň ukazuje, že v Jozuových dnech byla spornou otázkou věrnost OSOBE, Jehovovi Bohu, nutnost zvolit si mezi pravým Bohem a falešnými bohy. Úvodní slova článku ve *Strážné věži* ale jsou:

Dnes je nutno si zvolit mezi dvěma největšími existujícími organizacemi.

V tomto odvětví jakýchsi intelektuálních „skořápek“ je osoba nepozorovaně zaměněna za organizaci, a ta je posléze vydávána za podstatu sporu. Ježíš je vzápětí, ve druhém odstavci, představen jako by si musel vybrat mezi dvěma navzájem si odporujícími organizacemi. Matouš 4:4–10 je uveden jako podpůrný text. Nicméně, je citována pouze nepatrná část z těchto tří veršů, a Ježíšovy odpovědi satanovi nejsou zmíněny vůbec. Máme zde zřetelný případ zamlčování nepříznivých důkazů, protože Ježíšovy odpovědi zřetelně ukazují, že jeho starostí bylo zachovat věrnost ne organizaci, ale OSOBĚ jeho nebeského Otce, Boha. Ježíšovy odpovědi zněly v *Překladau nového světa* takto:

Člověk nebude žít ze samotného chleba, ale z každého výroku, který vychází z Jehovových úst.

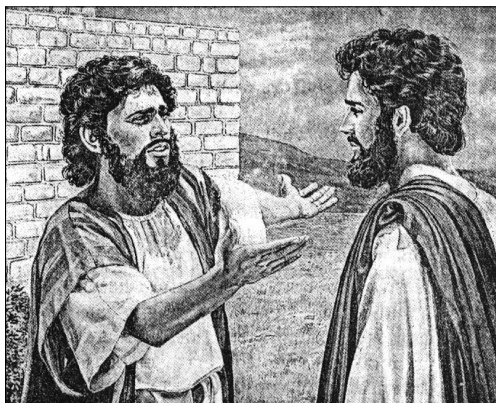
Opět je napsáno: „Nebudeš zkoušet Jehovu, svého Boha.“

Je napsáno: „Jehovu, svého Boha budeš uctívat a jemu samotnému budeš prokazovat posvátnou službu.“

Jak jinak by text musel znít, aby měl větší osobní ráz? Přesto *Strážná věž* uzavírá odstavec těmito slovy:

Ježíš odmítl stát se součástí satanovy organizace a opustit organizaci, ke které již náležel.

Strážná věž nahrazuje úzký osobní vztah s Bohem vyjádřený ve slovech Ježíše Krista podsunutým tvrzením koncepce o věrnosti organizaci. Na Ježíšových slovech neshledáváme přitom ani náznakem, že by uvažoval v intencích nějaké organizace, nebo by na svoje setkání se satanem nahlížel v pojmech organizační věrnosti. Na srdci mu ležela věrnost Osobě, Bohu. Výklad Strážné věže je ukázkou vkládání slov do Bible, která tam ve skutečnosti nejsou. A tak je pravda, že i „dnes je nutno si zvolit“ jakým zdrojem informací se člověk nechá vést. Je důležité si uvědomit, že neustálé zdůrazňování „organizace“ na svědky všeobecně působí tak, že při čtení Bible téměř automaticky přizpůsobují její text tomu, aby zapadal do organizačního rámce. Když Ježíš řekl svým učedníkům: „Nechcete snad také odejít“, Petr mu odpověděl: „Pane, ke komu odejdeme? Ty máš výroky věčného života.“¹⁵ Když svědkové uvádějí, proč „zůstávají v organizaci“, citují s železnou pravidelností tento text, ale přitom říkají: „Kam bychom šli?“ Ale Petr neřekl „kam“, ale „ke komu“.

Petr věděl, že jinak není kam jinam jít, protože Ježíš má „slova věčného života“. Jsi také tak rozhodnut zůstat věrně oddán Jehovově organizaci?

¹⁵ Jan 6:67, 68.

*Strážná věž z 15. března 1988, strana 18
(česky 1. ledna 1989 a 15/1988, samizdat)*

Nevyjadřoval, že se při hledání pravdy spoléhá na organizaci, ale řekl: „Ty [Ježíši Kriste] máš výroky věčného života.“ Ale indoktrinací zasažená mysl svědků automaticky přepíná z osoby, Božího syna, na „organizaci“. Organizace si ovšem přeje, aby k takovému přepojení došlo. Je to patrné ze strany 18 *Strážné věže* z 15. března 1988 (česky 1. ledna 1989 a 15/1988, samizdat), kde v titulku pod obrázkem jasně ztotožňuje věrnost Kristu s věrností organizaci.

Odstavec 7 ze *Strážné věže* z 1. května 1981 (česky 1. dubna 1982 a 19/1982, samizdat), kterou podrobně rozebíráme, obsahuje následující příklad chybné dedukce:

⁷ Satan má bezesporu mocnou organizaci, která má neviditelnou i viditelnou část. Satan ďábel je napodobitel, který chce klamat. To, že má organizaci, je vlastně důkazem, že jeho hlavní odpůrce, Jehova Bůh, má také organizaci. A proto satan, napodobitel, oklamal množství lidí a svedl je k názoru, že přijímají a schvalují správnou a pravou věc a připojují se k ní. (2. Kor. 11:13–15) Jen si vzpomeň na Ježíšovo podobství o pšenici a koukolu nebo jílku, jímž to znázorňuje. Koukol nebo jilek se zpočátku tak podobal pšenici, že bylo nebezpečí, že v počátečním stadiu růstu by mohly být vytrhány výhonky pšenice místo výhonků koukolu nebo jílku, jež zasel ďábel. (Mat. 13:24–30, 36–43) Ježíš vysvětlil, že koukol, nebo-li plevel, znázorňuje „syny toho zlého; a nepřítel, který je zasel, je ďábel“.

To je neobvyklá forma dokazování. Dozvídáme se, že když si budeme všimnout toho, co dělá satan, lépe pochopíme, co dělá Bůh. Je pravda, že zmíněný biblický text ukazuje, že satan se převléká za „anděla světla“, a že v tomto smyslu napodobuje Boží anděly. Ale z tohoto jediného výroku nelze dospět k závěru, že cokoli satan dělá, je nezbytně napodobováním Boha. Takový závěr je příkladem *chybné dedukce, uspěchaného, neoprávněného zevšeobecňování*. Satan je v Bibli také označen jako „otec lži“, vrah, prapůvodce všeho klamu. Koho napodobuje v tomto případě? Jistě ne Boha.

Písmo ve skutečnosti ukazuje, že satan nejčastěji používá metody, které pro Boha nejsou nijak typické, naopak, jsou v *přímém protikladu* k Božímu způsobu jednání. Bible živě dosvědčuje, jak příkrý je rozpor mezi světlem a tmou, pravdou a klamem, poctivostí a podvodem, láskou a nenávistí, nesobečností a lakotou, a uvádí další nespočetné rozdíly mezi dobrem a zlem. Když vše uvážíme, jak bychom se mohli rozumně postavit k argumentu, který tvrzením, že satan vytvořil „mocnou viditelnou a neviditelnou organizaci“, chce podpořit nárok na platnost složité, byrokratické, náboženské struktury moci? Měli bychom se takovým dokazováním nechat vést, nebo by nás mělo odpuzovat? Vskutku, uvádět satanův „modus operandi“ jako prostředek, jímž se můžeme poučit o Bohu, je způsob argumentace, kterou lze označit jako velmi neobvyklou.¹⁶

¹⁶ Ve stejném článku jsou na straně 15 přetištěné části vydání *Strážné věže* z let 1883 a 1884, jakoby podporovaly myšlenku viditelné organizace podobné té, která nyní existuje u svědků Jehovových. V citacích se mnohokrát objevilo slovo „organizace“. Ale to je vše. Když budeme tyto citace zkoumat, ukáže se, že ve skutečnosti přímo **odporují** současnému organizačnímu konceptu. Tyto materiály z devatenáctého století vlastně brojí proti vytvoření vysoce strukturované pozemské náboženské organizace, a trvají na tom, že by měla existovat pouze nebeská, **neviditelná** organizace tvořená Kristovým sborem. Jak jsme viděli ve 4. kapitole na stranách 69–75 této knihy, byl Charles Taze Russell, vydavatel časopisu *Strážná věž*, proti vytvoření přesně toho typu pozemské viditelné organizační struktury, která začala vznikat po jeho smrti. Ve zmiňovaném článku nenajdeme na tyto skutečnosti jediný odkaz, a čtenář tak může věřit, že existuje soulad mezi těmito sto let starými citacemi a moderním konceptem organizace *Strážná věž*. Protichůdné informace a skutečnosti jsou potlačeny, bez povšimnutí přeskočeny, upraveny nebo zcela ignorovány.

Článek ve *Strážné věži* z 1. prosince 1982 (česky 1. prosince 1982 a 23/1982, samizdat) nazvaný „Jehovova organizace postupuje dopředu — postupuješ s ní?“ začíná v podobném duchu takto:

Čteš-li Křesťanská řecká písmata, nutně na tebe zapůsobí, že křesťané byli organizováni k uctívání. Zejména byli organizováni k tomu, aby kázali, rozšiřovali dobré poselství o Božím království.

Na každého, kdo čte Křesťanská řecká písmata (Nový zákon), jistě učiní velký dojem, když zjistí, jak silně byli raní křesťané motivováni, aby uctívali Boha a sdíleli s druhými dobrou zvěst. Ale být motivován není totéž jako být „organizován“. Svědkové Jehovovi mají dnes organizovaná shromáždění, kterých je pět v týdnu, každé s předem organizovaným programem; jednou za půl roku organizují krajské sjezdy a jednou za rok oblastní nebo regionální sjezdy, které probíhají podle pevně stanoveného organizačního programu; organizují „svědeckou službu“ a „skupinové vydávání svědectví; jednotlivá území, ve kterých svědčí, zorganizovali v dílčí celky, a organizují „den s časopisy“; na všechny tyto činnosti dohlíží, a také je organizuje, „dozorce služby“, který se stará o to, aby veškerá svědecká aktivita byla každý měsíc řádně jednotlivými zvěstovateli zaznamenána a odevzdána; a zorganizovali službu krajských a oblastních dozorců, jejichž úkolem je podle organizačního plánu každý týden navštěvovat jim přidělené sbory a dohlížet na veškerou organizovanou činnost a prosazovat ji. Je nějaké místo v Písmu, které by alespoň vzdáleně připomínalo tento pevně rozvržený, institucionalizovaný, naprogramovaný přístup k uctívání a sdílení dobrého poselství?

Skutečností zůstává, že *neprítomnost formálního programu* a zřetelná *spontaneita* a *osobní motivace* křesťanů z prvního století vystupují do popředí jako charakteristické rysy inspirovaného záznamu. V Písmu se jenom námátkou setkáváme s popisem, jak přibližně jejich shromáždění mohla probíhat, a ve způsobu, kterým oznamovali dobré poselství, nemůžeme nalézt žádný předem daný postup a pevně rozvržení.

Vzpomínám si, jak jsem s tím v průběhu let, v nichž jsem sloužil jako krajský a oblastní dozorce, zápasil při přípravě „služebních proslovů“, které byly pravidelnou součástí programu během týdne, který jsem se sborem strávil. Chtěl jsem si připravit proslovy, které by byly založené na Bibli, ale bylo velmi nesnadné najít texty, jež by alespoň na dálku odrážely způsob „organizované služby“ prosazované ústředím v publikacích. Bylo těžké pochopit, že apoštolové Petr, Pavel a Jan a učedníci Jakub a Juda napsali obsáhlé dopisy jednotlivým sborům, a nikdy jejich příjemce neupozornili na potřebu sloužit dveře ode dveří, nutnost naplánovat „svědeckou činnost“ na určitou dobu a neustále zvyšovat počet hodin v ní strávených, nebo na podobné náměty a postupy, které byly s důslednou pravidelností zdůrazňovány v publikacích Společnosti Strážná věž. Vzhledem k pojetí služby, kterému jsem byl vyučován, se dopisy apoštolů a učedníků zdály nedostačujícími.

S přibývajícím desetiletím jsem nakonec porozuměl tomu, že jádro problému spočívá v náhledu, který mi byl vštěpován, pohledu, který byl vlastně úplným zkomolením záznamu z prvního století, zneužitým k podpoře myšlenky, kterou neobsahuje. Strážná věž se dopouští chybného dovozování. Z obecné zásady, podle které by všichni křesťané měli sdílet dobré poselství s bližními, vyvozuje závěry, kterými podporuje a zastřešuje doslova všechny oblasti svého systematického přístupu k uctívání a kázání. Jak ale svědčí samotná Písmata, ve kterých nelze najít dostatečnou podpůrnou argumentaci, dovozování Společnosti nemá biblické oprávnění. Pevně rozvržený, do nejmenších podrobností naprogramovaný přístup ke křesťanství, který zvolila a vypracovala, má daleko k prostému, jednoduchému přístupu k uctívání a službě Bohu, který

pozorujeme v křesťanském sboru prvního století. Daleko spíše nám připomíná prodejní přístup uplatňovaný rozsáhlou obchodní organizací.

Jak je možné si povšimnout, silně zdůrazňovaný organizační přístup neomylně působí na způsob, kterým svědkové Jehovovi uvažují. Když svědkové posuzují, kdo je nebo není věrným křesťanem, oddanost organizaci se pro ně stává základem a měřítkem a prubířským kamenem. Nejde jenom o to, že v Bibli o něčem podobném nečteme. V Božím inspirovaném slově hlavně nenacházíme ani žádné podklady pro projevování takového *postoje a ducha* – a to je důvodem k tomu, že mnozí svědkové dnes otevřeně vyjadřují své vážné obavy.

Biblická výpověď je totiž svojí podstatou protestem proti tomu, aby lidé vkládali svoji víru v pozemskou organizaci, skupinu lidí nebo jednotlivce. Pokud k tomu dojde, znamená to ohrožení osobního vztahu s Bohem, který je v Písmu tolik vyzdvihován. Při čtení Bible je na první pohled patrné, že se Bůh při jednání s lidmi pravidelně obrací na *jednotlivce* – Abela, Enocha, Noema, Abraháma, Izáka, Jáka a mnohé další.

Literatura Strážné věže se pravděpodobně nejčastěji dopouští **chybné analogie** tehdy, když se pro podporu svého organizačního uspořádání dovolává podpory Hebrejských písem. Pro připomínku zopakujeme, že jde o omyl, při kterém se jedná o chybnou analogii ne proto, že bychom nemohli nalézt vůbec žádné podobnosti, ale proto, že uvedené podobnosti nedostačují k tomu, aby analogii potvrdily. V případech analogií Strážné věže dokonce často dochází k tomu, že *rozdíly* značně převažují nad *podobnostmi*.

Izraelský národ je jediným opravdovým příkladem pojmu „organizace“, jak jej používá literatura Strážné věže. Ale ať již je starověký Izrael jakkoli srovnáván s křesťanským sborem, nemůže být žádného sporu o tom, že křesťanství znamená jasný rozchod s minulostí, a že prostřednictvím Krista Boží jednání s jeho služebníky nabylo zcela odlišného a kvalitnějšího charakteru. Stínové uspořádání věcí se stalo skutečností.¹⁷ Úsilí založit vztah křesťanů k Bohu a Kristu na základě podobností s rámcem národní existence starozákonních Židů je stejně nepatřičné, jako stavět na stejnou úroveň Kristovu oběť s tehdejšími zvířecími oběťmi. Rozdíly v analogiích tohoto typu budou vždy daleko významnější než jakákoli možná podobnost.

Navíc, nemůže být zřetelnějšího příkladu, jenž by lépe dokládal nemožnost spojovat věrnost a oddanost Bohu s organizačním uspořádáním, než je právě historie izraelského národa. Bůh pro něj zřídil oficiální kněžstvo, a později, na žádost svého lidu, také zavedl instituci krále, ačkoli dal zřetelně najevo, že přání žít pod nějakou viditelnou vládou je projevem nedůvěry v něj, opravdového Krále.¹⁸ Během více než pěti století bylo v Judě věrných králů poskrovnu, a v severním Izraeli nebyl žádný. V Judě panovalo celkem asi 24 králů, přičemž vláda pouhých šest z nich je v Písmu popsáno příznivě – a i oni byli káráni pro odchýlení se od Boží vůle. Podobně, ani kněžstvo jako takové se vždy neprokázalo jako spolehlivý vůdce. Jednotliví kněží se často přidávali na stranu králů v opomíjení Boží vůle, a tak přispívali k poklesu úrovně čistého uctívání Boha. Nelze se proto divit vybidnutí žalmisty:

Nevkládejte důvěru v prince, ve smrtelné muže, kteří nemohou zachránit. Když od nich odejde jejich duch, vrací se [oni] zpět do země; v tom samém dni jsou zmařeny jejich plány. Požehnaný je ten, jehož pomoc je Jákobův Bůh, jehož nadějí je PÁN [Jehova] jeho Bůh.¹⁹

¹⁷ 2. Korint'ánům 3:7–10; Kolosanům 2:17; Hebrejcům 9:7–11, 23.

¹⁸ 1. Samuelova 8:4–7; Izajáš 33:22.

¹⁹ Žalm 146:3–5, NIV.

Historie pěti století trvání izraelského národa ukazuje, že navzdory národní organizaci a kněžské třídě, Jehova i nadále jednal s jednotlivci, a že spíše než aby tito jednotliví lidé byli schvalováni systémem, který můžeme nazvat zavedenou „organizací“, daleko častěji se nacházeli mimo její přízeň.

Jehova jednal s Davidem i tehdy, když z něj vedoucí představitel „organizace“, král Saul, učinil psance vykázaného mimo tuto organizaci. David se na nějakou dobu rozhodl žít mimo hranice Izraele, a jednu dobu dokonce pokládal za bezpečnější usadit se mezi Filištíny; ale Jehova s ním jednal i nadále.²⁰ Nehledě na to, co napsali David a Šalomoun, většina Hebrejských písem byla napsána muži, kteří buď vůbec nebyli součástí oficiálně zřízené organizační struktury, nebo s ní byli v rozporu a ta je nelibě nesla. Proroky, které vzbuzoval Bůh, nejenom nedostávali své přidělení nebo pokyny od nějakého organizačního sdělovacího prostředku, ale ani této instituci nepředkládali ke schválení své proslovy a psané slovo. Otevřeně vyjadřovali svůj nesouhlas s těmi, kteří organizační uspořádání řídili a vedli, ať již to byli králové nebo kněží. Kvůli tomu byli tito proroci v Izraeli často pokládáni za podvrtné rušitele zavedeného pořádku. Řídili se radou 37. Žalmu „čekej na Jehovu“, a neopláceli nespravedlnost nespravedlností nebo násilím. Ponechávali na Bohu, aby vykonal rozsudek na tehdejší národní organizaci a jejich zbloudilých vůdcích. Ale to neznamenalo, že by se zdrželi otevřeného a veřejného protestu proti tomu, jak se „organizace“ odchylovala od Božího slova. Necítili se povinni tím, aby následovali organizační uspořádání a jeho vedoucí představitele na jejich pomýlené cestě, nebo aby přijali a podporovali zkeslování Božího slova. Věrnost Jehovovi a jeho pravdám u nich vysoko převažovala nad věrností nějakému pozemskému uspořádání, včetně systému, který byl původně ustanoven Bohem, jako tomu bylo v případě izraelského národa.

Většina dnešních svědků Jehovových je doslova hrdá na to, že podporují „organizaci“ bez ohledu na to, co dělá, kam je vede nebo co vyučuje. Písmo je v tomto ohledu ale nepodporuje. V národním uspořádání Izraele byli svedeni k falešnému uctívání právě ti lidé, kteří se za každých okolností povolně podřídili představitelům organizace (králům a kněžím), a byla to právě jejich loajalita k vůdcům národa, v jejímž důsledku se podíleli na falešném obviňování a pronásledování nevinných mužů a žen.²¹ Na Jehovovy služebníky, kteří nemohli jinak než jednat podle svého svědomí, nahlíželi jako na „nepřátele režimu“. Jejich loajalita organizaci z nich v důsledku učinila odpůrce Boha. A až dodnes pro nás zůstávají varovným příkladem.

Ačkoli v době Ježíše Izrael již neměl krále, kněží stále vykonávali svůj úřad Božích pomazaných představitelů. Spolu s nimi se na vedení podíleli židovští starší muži, kteří vytvářeli nejvyšší náboženský soud. Jak se tehdejší uspořádání dotýkalo života Božího syna, Ježíše Krista? Cesta, kterou se vydal, a způsob, kterým vystupoval, mu z místa moci přinesly odsouzení a nepřátelství, které mu projevovali její nejvýznamnější představitelé, včetně nejvyššího velekněze. Ve skutečnosti byl nepříznivě posouzen skupinou, kterou bychom po právu mohli nazvat „vedoucím sborem“ přítomné národní organizace – sanhedrinem a jeho veleknězem.²² a právě tomuto „vedoucímu sboru“ apoštolové později vyznali: „Musíme poslouchat Boha jako panovníka spíše než lidi.“²³ Postoj, který zaujali, a zásada, které se drželi, zůstávají v platnosti až do současnosti, a jsou v přímém protikladu k postoji „následovat organizaci“ jenom proto, že si činí nárok být Božím mluvčím.

²⁰ 1. Samuelova 21:10.

²¹ Srovnej Hebrejcům 11:36–40; Jakub 5:10, 11.

²² Matouš 26:57, 59.

²³ Skutky 5:27–29.

Učinit věrnost organizaci měřítkem pro posouzení hodnoty křesťanství našich bližních je jasným projevem ztráty smyslu biblického poselství. A nabádat druhé, ba dokonce trvat na tom, aby projevovali víru v lidský systém, již nemá vůbec žádný biblický podklad. Výpověď Písma je jasná: jsme povoláni k tomu, abychom projevovali víru v Boha, jeho Syna a Boží Slovo, které nám předali inspirovaní pisatelé. Bible nikde neučí, abychom projevovali víru v člověka nebo pozemskou organizaci, a slepě následovali její vedení. Taková víra nesměruje k požadovanému cíli, a je provázena vážnými následky, jak to dosvědčuje naše doba i předcházející staletí. Inspirované Boží Slovo je záznamem, které nás od projevoování víry v nedokonalé lidi veskrze zrazuje a neustále nám připomíná, že pokud to uděláme, zákonitě se vystavujeme vážnému nebezpečí.

DVĚ TŘÍDY KŘESŤANŮ

Je jedno tělo a jeden Duch, jedna naděje, k níž jsme byli povoláni, jeden Pán, jedna víra, jeden křest, jeden Bůh a Otec všech, který je nade všechny a skrze všechny a ve vás všech.

— *Efezanům 4:4–6, Nová Bible kralická.*

Milióny svědků Jehovových jsou připraveny o vztah k Bohu, který jim právem náleží, a to na základě velmi neobvyklých argumentů. Jedná se o učení, podle kterého se křesťané dělí na dvě třídy, z nichž jedna má výrazně bližší vztah s Bohem než druhá. Tato nauka v důsledku slouží k podpoře současného rozložení moci uvnitř organizace, a napomáhá vytváření služebné podřízenosti jejích členů. Jaká je podstata zmíněného učení, a jaké důkazy jsou předkládány k jeho podpoře?

Mezi drahocenné sliby Písma všem, kteří se v pokání obrátí k Bohu a uvěří ve výkupní oběť jeho Syna, patří:

Osvobození od otroctví hříchu a smrti, ospravedlnění neboli prohlášení za spravedlivé v Božích očích, a plné prominutí jejich hříchů na základě smírné moci Ježíšovy oběti. Ježíš jedná jako jejich prostředník, a uvádí je do smluvního vztahu se svým Otcem, který znamená, že jsou plně smířeni s Bohem, a stávají se částí jeho rodiny, Božími dětmi, příjemci daru synovství a důvěrného společenství s Bohem. Jim patří věčný život, který mohou ztratit pouze tehdy, když ztratí víru. Jak říká Boží syn:

Vpravdě, vpravdě vám říkám: Kdo slyší mé slovo a věří tomu, kdo mě poslal, má věčný život a nepřijde na soud, ale **přešel ze smrti do života**.²⁴

To jsou opravdu velkolepé sliby, které předkládají nádherný vztah s Bohem a jeho Synem. Ale podle dnes platného učení Společnosti Strážná věž se tyto sliby a důvěrný vztah s Bohem a Kristem týkají pouze zlomku z celkového počtu členů organizace svědků Jehovových. K dnešnímu datu je jich asi 8 760, a jsou nazýváni „pomazaným“²⁴ ostatkem zbývajícím ze 144 000 vybraných křesťanů. Na ostatní z asi 6,5 miliónů svědků se tyto Boží sliby nevztahují.²⁵ (Pozn.

²⁴ Jan 5:24.

²⁵ Nevztahují se ani na **kohokoliv** z pěti **miliard** lidí na zemi, kteří nejsou svědkové Jehovovi.

překl.: Číselné údaje jsou založeny na statistice uvedené ve *Strážné věži* z 1. února 2007.) Mnozí svědkové Jehovovi si plný dopad této organizační nauky ani neuvědomují. Někteří z nich jsou ale upřímně zneklidnění, když si uvědomí, že – ačkoli naslouchají Boží dobré zprávě, uvěřili jí, litují svých hříchů a projevují víru v Boží opatření výkupní oběti prostřednictvím jeho Syna – pro ně samotné Ježíš *není* jejich prostředníkem, nejsou prohlášeni za spravedlivé, nemohou se ani stát spravedlivými, dokud se nenaplní „tisíc let Kristova kralování“, jejich hříchy *nejsou* proto odpuštěny, ale jsou pouze dočasně odloženy k vyřízení, a že *nejsou* Božími syny, ale pouze „budoucími dětmi“, kterými se případně mohou stát, když obstojí v „tisíciletém období soudu“ a závěrečné zkoušce na jeho konci. Navíc, (taktně ovšem) se dozvídají, že Křesťanská řecká Písma neboli Nový zákon jsou napsány především pro „pomazané“, a proto se na zbývajících 6,5 miliónu vztahují pouze „nepřímí“. Důvodem k této diskriminaci je to, že nepatří mezi oněch 8 760 „pomazaných“, kteří mají vládnout s Kristem v nebesích, a kteří jediní mají právo přijímat chléb a víno při Pánově večeři. Výše uvedené učení se neobešlo zcela bez připomínek. Lidé se ptali na biblické zdůvodnění této dvouvrstevné posloupnosti mezi „pomazanými“ a „jinými ovce“. Organizace odpověděla řadou článků, jejichž cílem bylo posílit víru v ty body učení, které byly nejslabší. Způsob dokazování, který přitom zvolila, si opět zasluhuje bližšího prozkoumání.

JINÉ OVCE

V Janovi 10:16 se setkáváme s Ježíšovým výrokem o „jiných ovcích“, a toto označení je částí řešeného sporu. Ježíšova slova jsou:

A mám i jiné ovce, které nejsou z tohoto ovčince; i ty musím přivést, a budou naslouchat mému hlasu, a stanou se jedním stádem jednoho pastýře.

Strážná věž učí, že Ježíšův výraz „jiné ovce“ se vztahuje na křesťany, kteří nejsou součástí počtu 144 000, ale vytvářejí zvláštní třídu s pozemským určením.

Text z Jana 10:16 byl náhodně zmíněn během rozhovoru, který jsem vedl s váženým členem výboru odbočky jedné velké evropské země. Aniž by se tedy o něm předtím mluvilo, nebo aniž bych já na něj zavedl řeč, tento bratr okamžitě řekl: „Tento text se samozřejmě vztahuje na pohany.“

O daném námětu se diskutovalo ve vedoucím sboru, a jak jsem se zmínil, zaslechl jsem, jak se někteří jeho členové vyjádřili ve stejném duchu jako bratr z Evropy. Na závěr diskuse byl přijat návrh, abychom setrvali na stávajícím výkladu. V průběhu debaty poskytl Ted Jaracz pozoruhodný příklad uvažování v kruhu. Zeptal se: „Kde by se v podobnosti vyskytovala pozemská třída, kdyby se na ně tento výraz nevztahoval?“²⁶ Těsně předtím, než jsme přistoupili k hlasování, Leo Greenlees se zeptal: „Nezdá se vám, že bychom alespoň měli připustit *možnost*, že by se tyto verše mohly vztahovat na pohany?“ , ale jeho návrhu nebyl poskytnut žádný prostor.

²⁶ *Ve skutečnosti, jak si je Jaracz dobře vědom, je v publikacích Strážné věže „pozemská třída“ trvale vyloučena ze všech Ježíšových podobností s výjimkou tohoto a podobností o ovcích a kozlech (Matouš 25:31–46).*

Ježíšovo podobenství ale zcela jasně popisuje jeho službu Židům, kteří byli v izraelském „ovčinci“, k němuž Ježíš přišel, a z něhož povolal ty ze Židů, kteří rozpoznali jeho hlas, následovali ho a prokázali se jako „jeho ovce“. Není nejmenších pochyb o tom, že Ježíš své ovce povolal nejprve ze Židů. Uplatníme-li logické uvažování, kdo jiný by mohl být Ježíšem označen jako „jiné ovce“, než následovníci z pohanů, kteří zaslechli jeho hlas vyjádřený prostřednictvím apoštolů a učedníků?²⁷

Strážná věž z 15. července 1980 se na straně 23 (česky 1. června 1981 a 1/1981, samizdat) snažila rozptýlit pochyby o tradičním výkladu, který je v platnosti přibližně od roku 1921. Povšimněme si způsobu, kterým je předložen rozdílný názor, podle kterého se text vztahuje na pohany, kteří se přidávají ke křesťanům ze Židů, a společně se tak stanou „jedním stádem“:

⁶ Církve křesťanstva tvrdí, že „ovčinec“, o němž zde Ježíš mluví, měl zahrnovat pouze židovské křesťany, zatímco „jiné ovce“ jsou ti, kteří se stali křesťany z nežidů neboli pohanů; a že jak věřící Židé, tak věřící pohané se stávají „jedním stádem“ pod „jedním pastýřem“ v jednom duchovním ovčinci. Ale toto učení je v rozporu s jinými biblickými texty, jež se vztahují k tomuto námětu..

Čtenáři je ihned na úvod předhozena „falešná stopa“, která ho má upozornit na skutečnost, že to byly „církve křesťanstva“, které byly původním zdrojem pochopení Jana 10:16 jako „jiných ovcí“ na křesťany z pohanů. V myslí svědka, který tato slova čte, dochází ke snadno předvídatelnému účinku, jímž je vyvolání předsudků „provincializmu“. Křesťanstvo je svědky vnímáno jako největší součást Bohem zapuzeného a věčné zkázy určeného „Velkého Babylóna“. Když proto autor na úvod tato slova používá, upouští na zmíněné stanovisko od samého začátku jedovatou slinu.²⁸

Strážlivé uvažování nás vede k závěru, že se klame ten, kdo nějaký názor pokládá za podezřelý nebo automaticky chybný jenom proto, že jej zastávají církve. Křesťanské církve také učí, že Kristus je zachránce lidstva, za které položil svůj život. Většina církví křesťanstva dále učí, že Bible je Boží Slovo, které lidem poskytuje Boží vedení, a že v Písmu lze nalézt cestu k věčnému životu. Znamená to snad, že když jsou tyto nauky vyučovány církve-mi křesťanstva, že jsou podezřelé nebo chybné? Organizace *Strážná věž* nikdy neváhala citovat z biblických slovníků, komentářů, slovníků a jiných odborných prací badatelů a učenců z takzvaného křesťanstva, *kdykoli se jejich názory daly použít na podporu učení organizace*.²⁹ Pouze v případech, že se názory těchto odborníků nekryjí s prosazovaným dogmatem

²⁷ Jan 10:1–16; srovnej Jana 1:11–13; Matouš 10:16; 15:24; 28:18–20; Skutky 1:8.

²⁸ V oboru logiky se to označuje za taktiku „otrávení studny“, jejímž cílem je zdiskreditovat zdroj natolik, aby se zdálo, že jakékoli důkazy nebo námitky z tohoto zdroje nestojí za řádné zvážení.

²⁹ Jeden příklad za všechny: *Strážná věž* z 15. ledna 1991 citovala na podporu svého postoje na pouhých šesti stranách (strany 10 až 15) z patnácti různých zdrojů – a všechny pocházely z „křesťanstva“. Obecně vzato, pokud výroky podporují stanovisko *Strážné věže*, pozornost se žádným způsobem nezaměřuje na skutečnost, že zdroj – ať už biblický slovník, komentář nebo jiné náboženské dílo – vyšel ze zdroje, jež *Strážná věž* označuje výrazem „odpadlé křesťanstvo“. U vhodného materiálu se buď uvádí jméno autora, nebo je označen ne jako představitel „Velkého Babylóna“, ale jako „biblický učenec“ nebo podobným výrazem.

Strážné věže, dochází k eticky neslučitelnému podbízění se předsudkům příjemce, jak můžeme pozorovat na odstavci ze *Strážné věže*, který rozebíráme. Znakem poctivého jednání je to, když uznáme, že argument stojí nebo padá na základě své vlastní hodnoty, a ne podle toho, z jakého zdroje pochází.

V rozebíraném odstavci pak velmi brzy následuje snaha dostat čtenáře do úzkých „vytvořením nutnosti falešné volby“. Tohoto žádaného účinku autor dosahuje slovy: „Ale toto učení není v souladu s ostatními biblickými texty, které se k tomuto námětu vyjadřují.“ Nicméně, autorova slova jsou pouhým neopodstatněným tvrzením. Kvůli posouzení argumentu samotného zkusme nyní předpokládat, že všechna ostatní učení organizace jsou správná. Tedy že číslo 144 000 není symbolické, ale doslovné, že všichni, kdo se do něj nevejdou, budou žít v pozemském ráji, že ovce z Ježíšova podobenství o ovcích a kozlech jsou ti, kteří budou žít v pozemském ráji. Mění to snad něco na tom, že Ježíš v Janovi 10:16 má na mysli pohany? Ani v nejmenším.

Není přitom historickou skutečností, že se křesťané z pohanů a křesťané ze Židů sjednotili do jednoho stáda pod jedním Pastýřem? Ať již je učení organizace o pozemské třídě pravdivé nebo ne, tato historická skutečnost tím není dotčena ani v nejmenším. A protože pohané „naslouchali Ježíšovu hlasu“, a vskutku se přidali ke stádu židovských křesťanů, co brání tomu, abychom Ježíšovo podobenství na tuto situaci uplatnili? Co ospravedlňuje pokus vynutit „konfrontaci“ mezi tímto porozuměním Bible a učením organizace o pozemské třídě a ráji na zemi, když k ní není důvod? Kdyby autor článku měl k dispozici solidní důkazy z Písma, nepociťoval by potřebu uchýlovat se k vytváření nutnosti falešné volby. Dokazování Strážné věže není ani faktické, ani fér.

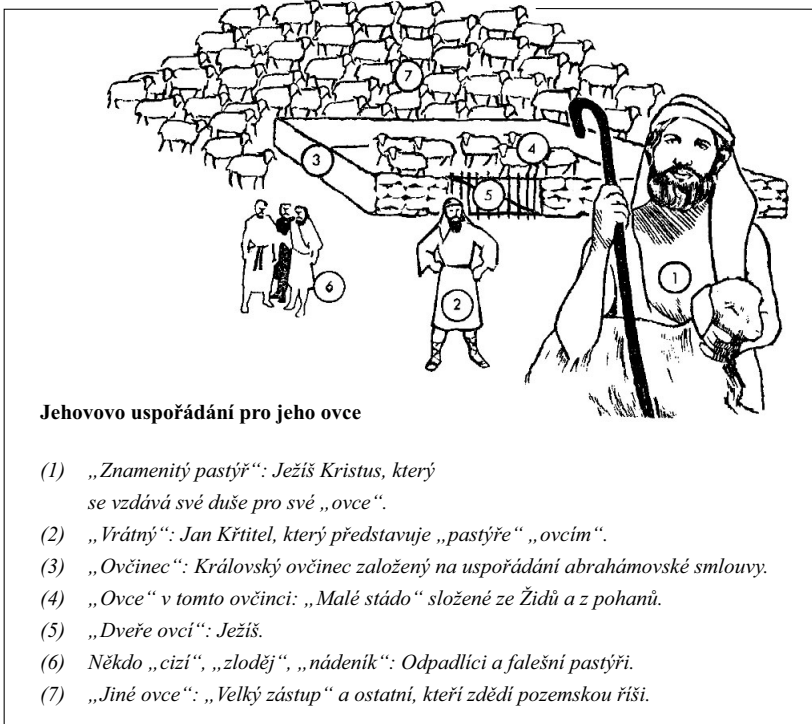
Další odstavec ve *Strážné věži* naznačuje čtenáři, na co si Jan „docela dobře mohl vzpomenout“, když zapisoval Ježíšova slova. Odstavec odkazuje na podobenství o ovcích a kozlech u Matouše v 25. kapitole a uvádí:

⁷ Apoštol Jan znal toto podobenství, protože on a jeho bratr Jakub a také Petr a Ondřej podnítli Ježíše k tomuto proroctví, když se jej soukromě zeptali na „znamenání“, a Jan slyšel toto proroctví úplné. (Mar. 13:3, 4) Když tedy zaznamenával Ježíšova slova o „jiných ovcích“, mohl si vzpomenout na Ježíšovo podobenství o ovcích a kozlech. On byl ten apoštol pokročilého věku, jemuž bylo dáno Zjevení, v němž bylo ukázáno, že 12 kmenů duchovního Izraele bude mít pouze 144 000 členů. A tak věděl, že „ovčinec“, v němž bude „malé stádo“, bude obsahovat jen omezený počet ze všech těch, kteří budou zachráněni.³⁰

Autor článku se zde nadarmo pokouší zvládnout profesi vědm, která čte druhým z mysli; číst z Janovy mysli navíc nemá valný význam, protože Jan 10:16 vyjadřuje, co si myslel *Ježíš*, a nemají tak s *Janovou* myslí nic společného. Článek také předpokládá, že Jan chápal číslo 144 000 stejným způsobem, jako ho dnes chápe organizace Strážná věž. Znovu musíme konstatovat, že se zde jedná o uvažování v kruhu.

Snad nejzajímavějším rysem těchto článků je obrázek, který přesně znázorňuje, jak Strážná věž vysvětluje Jana 10:16:

³⁰ *Strážná věž* z 15. července 1980 (česky 1. června 1981 a 1/1981, samizdat), strana 7.

Připouštím, že vlastní kresba je pouhá představa toho, kdo obrázek namaloval. Ale celkové pojetí obrázku, ze kterého je zřetelně patrné úsilí držet se učení organizace, je jenom těžko k uvěření. Díváme se na izraelského pastýře a sedm (přesně) ovcí, které jsou chráněné ohradou ovčince, a na padesát (přesně) jiných ovcí, které jsou volně vně ohrady, bez jakékoli ochrany. Existoval kdy v dějinách nebo v nějakém národě nebo v nějaké zemi světa pastýř, který by pro své ovce vytvořil takový systém? Který pastýř by získal velké množství „jiných ovcí“, a potom je ponechal odloučené od ostatních, oddělené ohradou od svého původního stáda, aby chodili kolem dokola jeho ovčince? I kdyby šlo o dva výrazně odlišné druhy ovcí s rozdílnými vlastnostmi nebo jinou kvalitou vlny, pastýř by stejně poskytl alespoň ohradu pro nově získaný druh. Ale opravdu lze říci, že by v jakémkoli smyslu slova existovaly dva „druhy“ křesťanů, které by ospravedlňovaly rozdílné zacházení patrné z obrázku ve *Strážné věži*?

Jak je patrné, malíř zvolil poměr sedmi ovcí vně ohrady na jednu ovci uvnitř. Kdybychom poměr 7:1 uplatnili na současných 6,5 miliónu „jiných ovcí“ a 144 000 osob z tak zvaného „malého stáda“, dostali bychom se k číslu 45:1. To by znamenalo, že na 7 ovcí uvnitř ohrady by připadalo 315 ovcí vně. Představíme-li si tuto scénu, přijde nám k nevíře, že by tomu tak mohlo ve skutečnosti být.

O Letnicích prvního století našeho letopočtu bylo pokřtěno na 3000 osob. Později se nechal pokřtít dalších 5 000 mužů.³¹ V následujících letech došlo nejen k dalšímu růstu v Jeruzalémě, ale nové sbory byly zakládány po celém tehdy známém světě, a důkazy z historie svědčí

³¹ Skutky 2:41; 4:4

o tom, že počet věřících lidí dosáhl statisíců.³² i kdybychom připustili, že většina z nich nezačala věrnost, stejně by bylo těžké uvěřit tomu, že by věrnými nebyly shledány alespoň tisíce křesťanů. Časopis *Strážná věž* začal vycházet v roce 1879. Desítky tisíc osob se od té doby hlásily k pomazaným křesťanům, a *Strážná věž* jistě naznačuje, že většina z nich zůstala schválena. Pro znázornění uveďme následující příklad: Buďme v našem odhadu velmi umírnění a řekněme, že v prvním století se věrnými až do smrti prokázalo 10 000 křesťanů. Přidejme 10 000 věrných od roku 1879 až do současnosti. To by podle nauky *Strážné věže* o 144 000 pomazaných znamenalo, že mezi koncem prvního století a rokem 1879 až přítomností by za nebeské dědice nemohlo být přijato více než 124 000 lidí. Představme si, jaká skutečnost by se skrývala za těmito čísly. Museli bychom v takovém případě přijmout za bernou minci, že za 1 779 let, které uplynuly od roku 100 n.l. do roku 1879, ve kterém vyšlo první vydání *Strážné věže*, Ježíš Kristus, jenž podle Matouše 28:20 řídí shromažďování svých následovníků, byl svědkem toho, že ročně se – z *celého světa* – mezi jeho věrné a schválené učedníky zařadilo pouhých 70 osob.³³ Právem se zdráháme uvěřit tomu, že by Ježíš své učedníky na zemi vedl k takovým chabým výsledkům, a tvrdit něco takového je rovněž znevažující pro sílu dobrého poselství a moc Božího svatého ducha.

Navzdory všem spletitým argumentům zůstává pravdou, že pravý křesťan je pravý křesťan. Písma ostatně o žádném jiném druhu křesťana nic neví. *Všichni*, kdo zaslechnou hlas dobrého pastýře, jsou povoláni k tomu, aby prokázali stejný druh víry a lásky, stejné ovoce Božího ducha a jako synové a dcery se těšili ze stejného vztahu s Bohem. Dva různé druhy křesťanských „ovcí“ jsou produktem lidské fantazie.

V samotné Bibli nacházíme pasáž, která pozoruhodně připomíná Jana 10:16, totiž slova Pavla v dopise Efezanům 2:11–18. Namísto dvou skupin ovcí v nich ale apoštol mluví o dvou národech, Židech a pohanec. Verše zní v *Překladech nového světa* takto:

Proto mějte neustále na mysli, že jste dříve byli podle těla lidmi z národů – byli jste nazýváni „neobřízka“ tím, co se nazývá „obřízka“, udělaná rukama na těle – že jste byli právě v té době bez Krista, odcizeni izraelskému státu, a cizími lidmi vůči smlouvám o smlouvě, a neměli jste žádnou naději, a byli jste bez Boha ve světě. Ale nyní ve spojení s Kristem Ježíšem jste se vy, kdo jste kdysi byli vzdáleni, přiblížili KRISTOVOU krví. On je totiž náš pokoj, on, který učinil ze dvou stran jednu a zničil mezistěnu, jež je oddělovala. Svým tělem zrušil nepřátelství, Zákon přikázání, který se skládal z výnosů, **aby dvojí lid stvořil ve spojení se sebou v jednoho nového člověka, a uzavřel mír, a aby plně smířil obojí lid v jedno tělo** Bohu prostřednictvím mučednického křtu, protože skrze sebe usmrtil nepřátelství. A přišel a oznámil dobrou zprávu o pokoji vám, vzdáleným, a pokoj těm blízkým, protože skrze něho my, obojí lid, máme přístup k Otci jedním duchem.

Všechny prvky, které nacházíme u Jana 10:16, nacházíme i tady. Pavel zde nepoužívá znázornění o ovčích, ale říká tu samou věc, a předkládá tentýž obrázek. Vidíme, že kromě židovských věřících (ovcí), dobré zprávě (hlasu pastýře, Krista) naslouchají také věřící z pohanů (ovce), a Ježíšovým prostřednictvím se tyto dva do té doby oddělené národy stávají jedním tělem (jedním stádem), jehož on je Hlavou (pastýřem).

³² *Srovnej Skutky 6:1, 7; 8:1, 4, 5, 14; 13:44, 48, 49; Matouše 28:18–20; Skutky 1:8.*

³³ *Toto číslo vyjde, pokud vydělíme 124 000 číslem 1 779.*

Jestliže tedy *Strážná věž* o možném uplatnění pojmu „jiné ovce“ z Jana 10:16 na křesťany z pohanů napsala, že „toto učení není v souladu s ostatními biblickými texty, které se k tomuto námětu vyjadřují“, pak zcela protičečí inspirovaným textům. Interpretace, podle které „jiné ovce“ znázorňují křesťany z pohanů, je naprosto v souladu nejen s výše uvedenými Pavlovými slovy, ale i se zbývajícími texty Písma. Bible od doby Abraháma neustále prorocky poukazovala na dobu, ve které Bůh spojí všechny národy světa v jeden lid, svůj lid pod Mesiášem.³⁴ Pokud vezmeme v úvahu tyto historické souvislosti, můžeme Ježíšovu prohlášení snadno porozumět, aniž bychom k tomu potřebovali řadu složitých, nepřehledných argumentů. Ve světle všech ostatních proroctví, která k této dějinné chvíli směřovala, musíme odmítnout tvrzení, že učení o „jiných ovcích“ jako o křesťanech z pohanů „není v souladu s ostatními biblickými texty“. Naopak, bylo by nanejvýš neobvyklé, kdyby Ježíš *neuvědl* podobenství, které znázorňuje vstup věřících pohanů do jednoty s židovskými křesťany.

Jiné označení používané Společností na údajnou druhořadou třídu křesťanů je termín „velký zástup“, převzatý ze Zjevení 7:9–17. Čtenář nalezne podrobnější informaci o tomto tématu v dodatku.

NA VLNÁCH NESTÁLÝCH NAUK

Neměli bychom zůstatvat dětmi ponechanými na pospas náhodným vlnám nestálého učení a náladám ctižádostivých lidí.

— *Efezanům 4:14, Phillips Modern English.*

Pravda zůstává pravdou, nemění se, a lze se na ni spolehnout. Nestálost v naukách je tedy varovným znakem chybné argumentace, a to zejména tehdy, když provedené změny nejsou otevřeně přiznány, nebo jsou podány tak, aby vytvořily dojem, že se nejedná o opravu předcházejícího omylu.

Tak je tomu v případě organizace *Strážná věž*, konkrétně v jejím úsilí vyvolat dojem „naléhavosti“ tvrzením, že je schopna určit, v jakém časovém okamžiku nastane „definitivní konec“. Kniha *Krise svědomí* dokládá způsob, kterým byla celá řada dat zrušena, zatímco předpovědi, které se k nim vztahovaly, byly přiřazeny k novým datům nebo časovým obdobím.³⁵ V *Krizi svědomí* jsou také předloženy důkazy, které přesně ukazují, jak se různé předpovědi organizace *Strážná věž* prokázaly jako neopodstatněné – předpovězené roky 1914, 1918, 1920, 1925, začátek padesátých let 20. století, a nakonec rok 1975. V jedné *Strážné věži* se Společnost pokusila se všemi těmito daty vypořádat, a zároveň v této záležitosti své čtenáře zatlačit do obranné pozice. Mám na mysli *Strážnou věž* z 1. prosince 1984 (česky 1. října 1985 a 12/1985, samizdat), která publikovala několik článků na téma „křesťanské bdělosti“, v nichž zdůrazňovala celou řadu biblických vybídnutí, abychom vzhledem ke Kristově návratu „byli bdělí“, a následně uvedla historické doklady o tom, jak v minulosti i přítomnosti docházelo k poklesu duchovní ostráživosti. Článek potom pokračoval ospravedlněním přístupu organizace *Strážná věž* k nalé-

³⁴ 1. *Mojžíšova* 12:3; 22:18; 28:14; *Žalm* 72:17; *Izajáš* 19:23–25; *Amos* 9:11, 12; *Skutky* 15:15–18; *Galat'anům* 3:8.

³⁵ Viz kniha *Krise svědomí*, strany 127–151, 180–186.

havému zdůrazňování výpočtů při určování času konce, a v podstatě naznačil, že „vzhledem ke Kristovu příchodu je lepší plést se ve výpočtech, než být duchovně ospalými a lhostejnými“. Těžištěm této série článků bylo vytvořit zdání, že pokud člověk o čase konce neuvažuje v konkrétních časových datech a nezaměřuje svoji pozornost na jasně rozeznatelné průvodní okolnosti, které se k nim váží, nutně spadá do jiné skupiny, do tábora těch, kteří jsou duchovně lhostejní, a ztratili o Kristův návrat zájem.

Předložený materiál je ukázkou mnoha forem klamného uvažování. Značná část obhajoby Strážné věže a jejích nenaplněných očekávání je založena na tom, že i ostatní lidé a organizace, a to včetně Božích služebníků v předkřesťanské i křesťanské době, měli nesprávné představy o čase, v němž by Bůh měl uskutečnit některé ze svých předsevzetí. To ale silně připomíná uvažování typu „zlo se může odčinit dalším zlem“ nebo také „když to dělají ostatní“, moho to dělat i já. Nicméně skutečnost, že Strážná věž si je vědoma omylů lidí, kteří se v minulosti pokoušeli stanovit konkrétní datum pro čas konce, ji za falešné předpovědi nečiní méně, ale naopak *vice odpovědnou*. Měla by se přeci z takových chyb poučit, a vyvarovat se toho, aby se vydala stejnou cestou. Říká se, že zkušenost je drahá škola, ale hlupáci se v jiné učit nebudou, a „věrný a rozvážný otrok“ by se do takové skupiny neměl zařadit. Lidé, o kterých se píše v Bibli, se dopustili všech možných chyb zaznamenaných „jako varování pro nás, kteří žijeme v závěrečné části věků“. Varování je ovšem něco zcela jiného než *obhajování podobných chyb*.³⁶

Cílem článků ale především bylo vyvolat ve čtenáři potřebu falešné volby. Jejich autor se snažil vyvolat představu, že lidé se při určování časového rámce pro příchod času konce buď přidávají na stranu Strážné věže, a budou kvůli stanovení data používat výpočty a ruku v ruce s nimi hodnotit právě probíhající světové události, nebo se automaticky zařadí do třídy lidí, kteří se prostě o Kristův návrat nestarají a jsou neteční, leniví a pravděpodobně od pravého křesťanství „odpadlí“. Situace se ale má tak, že není třeba, aby se člověk zařadil do jedné z těchto dvou skupin. Ježíš Kristus předpověděl, že mnozí přijdou, a budou říkat, že „patřičný čas se přiblížil“. A pro své učedníky vzápětí dodal: „Za nimi nechodte.“³⁷ Ani Ježíš, ani jeho apoštolové nijak nepovzbuzovali k tomu, aby se ke stanovení časového rámce Ježíšova druhého příchodu používali chronologické výpočty. Naopak, Ježíšovo vybídnutí „zůstaňte bdělí“ v sobě obsahuje zdůraznění skutečnosti, že pro jeho následovníky bude nemožné dopředu znát nebo předpovědět Pánův návrat. Je to právě onen prvek časové *nejistoty a překvapení*, který vyvolává kritickou potřebu neustálé bdělosti.³⁸

Takové chápání Kristova návratu zcela vylučuje ‚ostrážitost‘, která se projevuje sledováním sdělovacích prostředků nebo jiných zdrojů informací, ze kterých se v podobě nejrůznějších světových událostí nebo okolností vytahují doklady o tom, že Ježíšův návrat je bezprostředně před námi, a „konec je blízko“. Ježíšova vlastní slova ukazují, že jeho učedníci měli bdít tak, že se budou chránit proti žádostem materialistického světa a proti úzkostlivým starostem života, a proto budou projevovat stálý a pečlivý zájem o zachování duchovního zdraví a síly. Především ale budou usilovat o zachování opravdového vztahu k Bohu a Kristu, aby až náhle a bez varování skutečně přijde konec, oni sami mohli „obstát před Synem člověka“.³⁹ Také Petrova

³⁶ 1. Korint'anům 10:11, NIV.

³⁷ Lukáš 21:8.

³⁸ Srovnej Matouše 24:42–44; 25:13; Marka 13:33–37; Lukáše 12:40.

³⁹ Lukáš 21:36.

slova zaměřená na den Božího soudu jasně ukazují, že být na tento okamžik připraven neznamená uvěřit nějaké časové spekulaci, nebo být snadno vzrušen nějakou událostí ve světě, či poukazovat na jeho neutěšený stav. Rozhodně z nich ale vyplývá, že důkazem křesťanova „dychtivého“ očekávání jsou „svaté činy chování a skutky zbožné oddanosti“.⁴⁰ Podle Petra by křesťané nikdy neměli ztratit ze zřetele, že čas soudu je jistý a nevyhnutelný, a měli by se ve všech svých rozhodnutích a životních krocích nechat svým svědomím vést tak, jakoby právě v přítomném dnu měl nastat okamžik účtování.

Článek ve *Strážné věži* na jednom místě (str. 18) poznamenává: „Můžeme říci, že odpadlíci tvrzením, že ‚poslední dny‘ začaly o Letnicích a pokračují v průběhu celé křesťanské doby, nějak podpořili křesťanskou bdělost? Nebo je to spíše tak, že přispěli k duchovní ospalosti?“ Bohužel, nenásledují žádné důkazy, které by potvrdily myšlenku, že takové chápání „posledních dnů“ se nutně musí odrazit, a také se již odrazilo, v „duchovní ospalosti“ a snížení „křesťanské bdělosti“. A článek se nijak nezabývá tím, *co důkazy ukazují vzhledem k dopadu řady falešných předpovědí* pronesené organizací Strážná věž a jinými náboženskými organizacemi. Posílily důvěru lidí v biblický slib Kristova návratu? Podpořily ocenění pro Písma nebo posloužily k tomu, aby se na Bibli pohlíželo jako na zdroj falešných očekávání?

Strážná věž z 15. dubna 1990 na straně 27 (česky 8[14]/1990, samizdat) uvádí pod nadpisem „Zklamání může oslabit víru“ toto:

I zralí křesťané mohou být zklamáni, a v některých případech to vedlo k duchovní tragédii. Někteří z nich se upnuli k určitému datu, o kterém si byli jisti, že přijde Armagedon. Když se v tom dnu nic nestalo, cítili se zrazeni.

To je nepochybně narážka na očekávání, které svědkové chovali k roku 1975. Kde mělo svůj původ? Proč byli svědkové Jehovovi v takovém stavu nadšení? Vyvolali ho sami ti, kdo se později „cítily zrazení“? Článek se ani slovem nezmiňuje o tom, že zklamání, které „v některých případech vedlo k duchovní tragédii“, bylo důsledkem nesplněného očekávání vzbuzeného a podporovaného organizací Strážná věž. Pro názornost nyní ukažme, s jakou intenzitou byla celá záležitost propagována. V roce 1969 se konal mezinárodní sjezd svědků Jehovových s názvem „Mír na zemi“. Zpráva z něj byla publikována v brožuře, která nejprve rozebírala blížící se nové tisíciletí v roce 2001, a potom (jak je patrné i z fotokopie) na straně 11 uvedla:

Ale pro bohabojné badatele Svatých písem, která se skládají jak ze starověkých Hebrejských písem, tak z Křesťanských řeckých písem, existuje ještě důležitější tisíciletí, které si žádá jejich pozornost. Jedná se o sedmé tisíciletí! Ne, nemáme na mysli sedmé tisíciletí, které by začalo rokem 1 n.l., ale sedmé tisíciletí existence lidstva zde na zemi, sedmé tisíciletí počítané od okamžiku, kdy Bůh v zahradě Eden stvořil dokonalého muže a dokonalou ženu. To se obvykle počítá podle pravidla nazvaného Anno Mundi neboli „od stvoření světa“, kdy světem se miní svět lidí.

Má tato skutečnost nějaký vliv na příchod pokoje trvajících tisíc let neboli milénia? Zcela očividně Ano!

⁴⁰ 2. Petra 3:10–12.

Jak si již v té době všichni svědkové byli vědomi, o tři roky dříve (v roce 1966) Společnost Strážná věž označila rok 1975 jako datum, kterým začne sedmé tisíciletí lidské historie.⁴¹ Jaký význam Společnost přikládala tomuto datu? Brožura z roku 1969 pokračuje na straně 12 takto:

V nedávné době badatelé Svaté Bible přehodnotili její chronologii. Podle jejich současných výpočtů by **šesté tisíciletí lidských dějin mělo skončit v polovině sedmdesátých let. Tak by sedmé tisíciletí, počítáno od stvoření člověka, mělo začít za méně než deset let.**

Aby Pán Ježíš Kristus mohl být „dokonce i Pánem sabatního dne“, **jeho tisícileté kralování by muselo být** sedmým v řadě milénii neboli období, která trvají tisíc let. (Matouš 12:8, AV) V tom případě by se jednalo o období sabatního kralování. Satan řádí na zemi od raných dob lidské existence, zotročuje lidskou rodinu k tvrdé práci v jeho područí, způsobil, že země byla v Noemových dnech naplněna násilím, a dnes podněcuje obyvatele téže země k ještě větším násilnostem. **Zanedlouho již skončí jeho šest tisíc let bezbožného vykořisťování zotročeného lidstva**, a to v rámci života generace, která podle prorockých slov Ježíše Krista u Matouše 24:34 byla svědkem světových událostí od skončení časů pohanů v roce 1914 až do současnosti. **Nebyl by potom konec šesti tisíc let, ve kterých se lidstvo namáhavě lopotilo pod nadvládou satana d'ábla, vhodným okamžikem pro Jehovu Boha, aby uvedl v existenci sabatní milénium pro všechny své děti na zemi? Jistěže ano!** A jeho král Ježíš Kristus bude Pánem tohoto sabatu.

Základní odpovědnost za všechno nadšení a zklamaná očekávání spojených s rokem 1975 jednoznačně spočívá na organizaci Strážná věž. Jak jsem na stranách 193–198 doložil v *Krizi svědomí*, záporný dopad z tohoto zklamání byl jasně patrný, a je zachycen i v interních zápisech vysokých úředníků z brooklynského ústředí. Ale vedoucí sbor se téměř celé čtyři roky zdráhal přijmout patřičnou odpovědnost. Vlastní záznamy z ústředí svědčí o tom, že fiasko roku 1975 vyvolalo u státišiců svědků umělou „duchovní bdělost“, která skončila, jakmile tento rok uplynul. Lze říci, že státišice svědků, kteří se v důsledku tohoto falešného poplachu do organizace nahrnuli, měli z následného vystřízlivění *prospěch*? Není žádný důvod si to myslet. Základ pro onu zdánlivou „duchovní bdělost“ byl postaven na sypkém písku lidské spekulace, a v žádném případě nemůže být srovnáván s opravdovou duchovní bdělostí budovanou na skále neměnných učení Ježíše Krista.⁴²

Všichni jsme někdy nedůslední; nedůslednost je jednou z lidských slabostí. Ale to neospravedlňuje pokusy naši nedůslednost zatajovat, omlouvat nebo zapírat. Organizace za škodu způsobenou mnohými chybnými výpočty nikdy nepřijala jinou než symbolickou odpovědnost. A jak ukázala citace ze *Strážná věž* z 15. dubna 1990 (česky 8[14]/1990, samizdat), dokonce ani symbolická omluva nebyla upřímná, a organizace se nadále snaží uniknout před odpovědností, a pohotově svalit vinu na ostatní, v tomto případě na své oběti. Tam, kde se podvádění schovává za nedůslednost, a kde jsou obviňováni nevinní, přísné pokárání je na místě.

⁴¹ Viz doklady předložené v knize *Krise svědomí*, strany 180–193.

⁴² *Matouš* 7:24–28.

Ačkoli organizace občas neurčitě připustí, že v porozumění klíčového data roku 1914 došlo k důležité změně (toto datum bylo po období čtyřiceti let chápáno jako konec posledních dnů, a když pominulo, a nic se nestalo, rok 1914 byl změněn na začátek posledních dnů), přesto na tomto datu a jeho současném významu trvá. Nicméně, v posledních dvou desetiletích, jak se roku 1914 stále více a více vzdalujeme, organizace začala proces neustálého pozměňování definice slova „generace“ z Matouše 24:34, kterou s tímto rokem spojuje, a která nemá pominout, dokud nepřijde konec.

Po dlouhou dobu, ačkoli to nikdy nebylo jasně vyjádřeno, panovalo mezi svědky obecné porozumění, že „generace“ se v zásadě vztahuje na lidi, kteří byli v roce 1914 dospělí, a že tito lidé budou v době Armagedonu ještě naživu. Pak *Probudte se!* z 8. října 1968 na stranách 13 a 14 otisklo následující vyjádření:

Ježíš zcela zřejmě mluvil o lidech, kteří byli dostatečně staří, aby mohli s porozuměním svědčit o tom, co se stalo, když začaly „poslední dny“. Ježíš říkal, že někteří z lidí, kteří byli naživu, když se objevilo „znamení posledních dnů“, budou ještě naživu, když Bůh ukončí přítomný systém věcí.

I kdybychom předpokládali, že patnáctiletí dospívající lidé jsou již natolik vnímaví, aby si uvědomili závažnost věcí, které se odehrávaly v roce 1914, přesto by to znamenalo, že nejmladším z „této generace“ je dnes kolem sedmdesáti let. Většina lidí z generace, o které Ježíš mluvil, již tedy zemřela, a zbývající z nich se blíží období pokročilého stáří. A vzpomeň si, že Ježíš řekl, že konec tohoto zkaženého světa přijde *předtím*, než tato generace pomine ve smrti. Tato samotná skutečnost nám říká, že let, které zbývají do okamžiku, než přijde předpovězený konec, nemůže být mnoho.

Autor tedy vycházel z toho, že pokud vezmeme 15 let jako minimální věk pro generaci roku 1914, pak nejmladším z této „generace“ bylo v době psaní článku (1968) téměř 70 let.

O deset let později, když by nejmladším členům té „generace“ již bylo 80 let, byla ve *Strážné věži* z 1. října 1978, str. 31 (česky 8/1979, samizdat) učiněna nepatrná změna.⁴³ *Probudte se!* z roku 1968 uvádělo, že Ježíš „zcela zřejmě“ mluvil o lidech, kteří byli dostatečně staří na to, aby mohli událostem rozumět a být „natolik vnímaví, aby si uvědomili závažnost věcí“, které se odehrávaly v roce 1914. O deset let později tato skutečnost již nebyla tak „zcela zřejmá“. Namísto toho se v publikaci z roku 1978 dočteme, že generace mohla zahrnovat lidi, kteří válku zahájenou roku 1914 a ostatní průvodní okolnosti té doby mohli „pozorovat“. Strážná věž ale zároveň důrazně odmítla názor, že by se pojem generace mohl vztahovat na děti, které se v té době zrovna narodily.

O dva roky později *Strážná věž* z 15. října 1980 na straně 31 (česky 1. listopadu 1981 a 7/1981, samizdat) odkazovala na článek v jednom známém časopise (*U.S. News & World Report* ze 14. ledna 1980, pozn. překl.), a na jeho základě vyzdvihla myšlenku, podle které lidé jsou schopni trvale si zapamatovat události *ve věku kolem 10 let*.

⁴³ *Důvodem pro zveřejnění tohoto článku byla iniciativa člena vedoucího sboru Alberta Schroedera, který v tom roce v průběhu své cesty po Evropě začal navrhopvat nové porozumění výrazu „tato generace“. Navrhoval výraz použit na generaci „pomazaných“, což by této definici umožnilo opustit rok 1914, a prodloužit ji na tak dlouho, dokud by některý svědek Jehovův bez ohledu na datum narození vyznával, že patří ke „třídě pomazaných“. Tento článek ve *Strážné věži* měl především potvrdit původní, tradiční postoj organizace, založený na roce 1914. Viz též kniha *Kříže svědomí*, strana 194.*

Zmíněná *Strážná věž* z 1. října 1978 (česky 8/1979, samizdat) vyjádřila stanovisko, podle kterého „by nebylo logické, aby se pojem ‚generace‘, uplatněný na naši dobu, použil vzhledem k dětem narozeným v průběhu 1. světové války“. Uplynulo šest dalších let, a co bylo dříve ne-logické, nabylo náhle na smyslu. *Strážná věž* z 15. května 1984 na stranách 4–7 (česky 1. února 1985 a 21/1984, samizdat) dospěla k opačnému názoru, a za použití některých definic (nalezených v dílech učenců z křesťanstva) zveřejnila následující pohled:

Tyto definice zahrnují jak ty, kteří se **narodili** v době určité historické události, tak i všechny, kteří v té době žili.

Jestliže Ježíš užil výrazu „generace“ v tomto smyslu, a my jej uplatňujeme na rok 1914, pak členům této generace, kteří tehdy byli **malými dětmi**, je nyní 70 nebo více let.⁴⁴

Probuďte se! z 8. října 1968 odkazovalo na *patnáctileté dospívající* děti narozené v roce 1914, kterým v roce 1968 bylo kolem 70 let. Pak uplyne asi 15 let a v roce 1984 organizace začíná mluvit o dětech *narozených* v roce 1914, kterým je nyní 70 let.

Přísluví 27:16 přirovnává marné úsilí jednoho z manželských partnerů vypořádat se se svým svárliivým druhem ke „snaze chytit vítr nebo uchopit olej do pravice“. Tak trochu podobně je možné označit snahu najít v definici Strážné věže nějaký solidní základ týkající se „této generace“, a ke komu nebo čemu se vztahuje, za snahu uchopit olej do pravice. Když se o to pokusíte, definice vám pokaždé ‚proklouzne‘ mezi prsty.⁴⁵

Asi za dvacet let bude již všem lidem, kteří se narodili v roce 1914 nebo před ním, kolem sta let. Jak jsem doložil v *Krizi svědomí*, navzdory sebedůvěře vyzařující z publikací Strážné věže, značná část členů vedoucího sboru si již dlouho uvědomuje, že tradiční učení o „této generaci“ se postupně stává neudržitelným. Nelze si jinak vysvětlit, proč by v roce 1980 členové výboru předsedajícího navrhli a předložili dokument, podle kterého – pokud by byl tehdy přijat – by počáteční datum pro „tuto generaci“ bylo posunuto z roku 1914 na rok 1957 – do doby, kdy Sovětský svaz vypustil svůj první Sputnik!⁴⁶

Obdobné používání přizpůsobených definic můžeme pozorovat v tom, jak publikace Strážné věže usilují prosadit rok 1914 jako okamžik, kdy se objevilo jedinečné, celosvětové „znamení“, provázené válkou, hladem, zemětřesením a epidemiemi. Hojně a průkazně doklady o nesrovnalostech, pokusech podporovat své stanovisko vytrháváním z kontextu a vědomém opomíjení nepříznivých důkazů z průběhu dějin, jsou plně dokumentovány v knize *Znamení posledních dnů – kdy?*, a proto není třeba rozepisovat se o nich na tomto místě. Kromě důkazů z Písma, které ukazují skutečný význam klíčového slova „parousia“ a výrazu „poslední dny“, kniha také předkládá závažné důvody pro názor, že výklad Strážné věže a jiných náboženských organizací, uplatňovaný na jejich porozumění Ježíšovým slovům u Matouše ve 24. kapitole, je celkově založen na chybném výchozím předpokladu.⁴⁷

⁴⁴ Zvýrazněno mnou. *Probuďte se!* z 8. dubna 1988, strany 13, 14 tento postoj zopakovalo.

⁴⁵ V posledních letech upozorňují publikace pravidelně na počty žijících osob, kterým je přes devadesát let či dosáhly věku sta let. (Pozn. překl.: Nauka, že se generace lidí, kteří zažili rok 1914 dožije Armagedonu byla opuštěna v roce 1995. Viz *Strážná věž* z 1. listopadu 1995, str. 16–21.)

⁴⁶ Viz *Krise svědomí*, strana 199–201.

⁴⁷ Carl Olof Jonsson a Wolfgang Herbst, *The Sign of the Last Days – When? (Znamení posledních dnů – kdy?)* Commentary Press, 1987.

Ačkoli je organizace Strážná věž přinucena uznat proměnlivý charakter „pravd“, které ohlašuje, zároveň se snaží tyto změny minimalizovat a nebo rovnou popřít, že by publikované nesrovnalosti vůbec měly nějaký význam. Používá přitom zvláštní, pro ni příznačnou argumentaci, kterou se pokouší vysvětlit a ospravedlnit bludnou dráhu, kterou se při vyučování celé řady nauk vydala. Cílem takového dokazování je snaha proměnit chyby a omyly v „postupující pravdu“.

Mnohá náboženská díla, například komentáře k Bibli, která byla napsána před jedním nebo i dvěma staletími, jsou stále vydávána, a stále oceňujeme jejich trvalou hodnotu.⁴⁸ Naproti tomu nacházíme jenom několik málo publikací Strážně věže z prvních 80 let z celkových 110 let její existence, o kterých lze říci, že by „nevyšly z módy“. (Ale i ty jsou dnes téměř bez výjimky „rozebrány“ a běžně nedostupné.) Přitom, místo toho, aby Společnost uznala, že se jedná o průvodní jev nedostatečného bádání a spěšně formulovaných nauk, mluví o nich jako o „postupujícím světle“! Problém ovšem spočívá v tom, že v celé řadě případů došlo k tomu, že údajný „postup vpřed“ zcela jednoduše znamenal návrat organizace k předcházejícímu učení, které bylo předtím v zájmu „postupující pravdy“ opuštěno. V takových případech se to, co kdysi bylo „postupující pravdou“, náhle stalo omylem, a co kdysi bylo označeno jako omyl, se nyní opět stalo „postupující pravdou“.

Jeden z bývalých členů Celosvětové církve Boží ve svém dopise uvádí, že členům bylo řečeno: „My jsme ta pravá církev, protože změníme naše učení, když poznáme, že je chybné.“ Církev nejprve k manželství a rozvodu zaujala určité stanovisko, které posléze změnila. Jak bývalý člen popisuje, změna byla označena jako „nové světlo“ nebo „nová pravda“, kterou nám Bůh (konečně) zjevil. Dodává:

Jinými slovy, on [vedoucí představitel] nenápadně přesunul omyl v učení ze sebe na Boha. Nikdy ani na okamžik nepřipustil, že by se mýlil. Nikdy se neomluvil lidem, jejichž životy a manželství zničil. Připsal Bohu všechnu vinu za rozpad a zničení tisíců rodin.⁴⁹

V dopise, který vedení církve zaslalo svým členům, byli všichni laskavě upozorněni, že „právě tato zkušenost by nás všechny měla poučit, že oddanost Bohu a jeho církvi musí vždy být dávána na první místo, a to bez ohledu na skutečné nebo domnělé křivdy a osobní stížnosti. Autor dopisu se k tomu vyjádřil takto:

[On] říká, že oddanost [církvi] musí mít přednost před věrností Božímú slovu! Říká, že bylo správné, když jsme ... po celá léta poslouchali nebiblické učení [církve], které nebylo založeno na Písmu, protože tak on chápe „oddanost Boží církvi“. A říká, že tato oddanost „musí vždy být dávána na první místo, a to bez ohledu na skutečné nebo domnělé křivdy a osobní stížnosti“. Jinými

⁴⁸ *Knihovna v ústředí Společnosti Strážná věž obsahuje doslova hromady těchto prací.*

⁴⁹ *Další podrobnosti ohledně tohoto dopisu viz 16. kapitola, strany 497 a 498. Člověk zde nemůže nevzpomenout publikovaný postoj Společnosti Strážná věž k rozvodu, jenž jednotlivce připoutal k manželským druhům, kteří měli anální styk s osobou mimo manželství, kteří byli aktivní homosexuálové, nebo kteří měli pohlavní styk se zvířetem. Tento postoj byl platný celá desetiletí. V době, kdy se ukázala jeho mylnost, jsem byl členem vedoucího sboru a vím, že ani jeden z ostatních členů neprojevil žádný soucit s utrpením, jež nauka celá desetiletí působila, a se škodami napáchanými na lidských životech.*

Viz Krize svědomí, strany 40–48.

slovy, věrnost příkazům organizace musí mít přednost před učením Bible. ... Pokládal by za nevěrné ty, kteří před deseti lety odmítli poslušnost [nyní změněnému učení], ačkoli byli věrní tomu, co Bůh řekl ve svém slově.

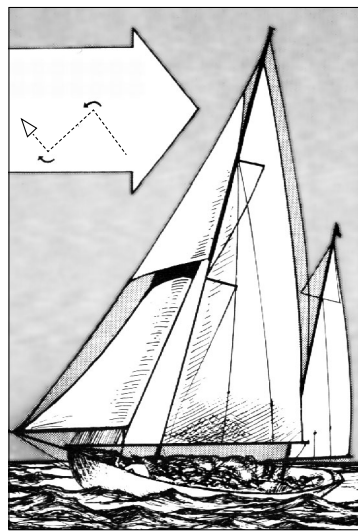
Organizace Strážná věž postupuje zcela *stejným* způsobem, když při diskusích o svých omylech v minulosti chválí ty, kteří se kvůli věrnosti „Boží organizaci“ nepostavili proti chybným naukám. Oddanosti organizaci se tak připisuje větší hodnota než věrnosti biblické pravdě.

Strážná věž se snaží prokázat, že k pokroku došlo i tehdy, když se při svém pohybu v kruhu vrátí do výchozí pozice. Můžeme pozorovat zřetelnou snahu zdůvodnit, že konečné stanovisko se nějak zásadně odlišuje od původního názoru.

Názornou ukázkou toho je článek ve *Strážné věži* z 1. prosince 1981 (česky 1. října 1982 a 14/1982, samizdat), který zároveň obsahuje očividný příklad chybné analogie při dokazování.

Autor na stranách 27 až 29 vyvíjí značné úsilí, aby vysvětlil, jak se mohlo stát, že Boží výlučný sdělovací prostředek na zemi nejdříve předkládal jeden názor, pak jej úplně změnil, a nakonec se vrátil původnímu pohledu.⁵⁰ Používá přitom příklad plachetnice, která „křížuje proti větru“ – viz obrázek.

² Někomu se však mohlo zdát, že tato stezka nešla vždy přímo kupředu. Vysvětlení dávaná Jehovovou viditelnou organizací jako by se čas od času vracela k původním hlediskům. Ve skutečnosti to tak ale nebylo. Lze to přirovnat k tomu, čemu námořníci říkají „křížování“. Manévrováním plachtami mohou námořníci docílit toho, že se loď pohybuje zprava doleva a zase zpět, ale přitom po celý čas postupuje ke svému určenému cíli i navzdory protivětru. Tímto cílem, k němuž hledí Jehovovi služebníci, jsou „nová nebesa a nová země“ Božího zaslíbení. — 2. Petra 3:13.

Vzpomínám si, jak jsem jako cestující dozorce podnikl v oblasti Britských panenských ostrovů cestu na plachetnici z ostrova Tortola k ostrovu Virgin Gorda. Používali jsme zmíněnou metodu, a plavba dlouhá 17 mil nám zabrala šest hodin. Je pochopitelné, že kvůli nepříznivému směru větru čluny musí tuto taktiku používat, ale je matoucí, že by se k podobnému způsobu měl uchýlovat Bohem schválený „sdělovací prostředek“ určený jím pro celé lidstvo. Navíc nám Strážná věž opomíjí sdělit, co vlastně je oním „nepříznivým“ větrem, který ji zahání špatným směrem – v některých případech se přitom jedná o články napsané jedním a tím samým autorem v rozmezí několika let.

⁵⁰ Článek byl zjevně založen na proslovu člena vedoucího sboru Karla Kleina z 23. ledna 1981 k pracovníkům ústředí.

Kresba, která doplňuje otištěný článek, ukazuje, jak člun křižuje v 90 stupňových obrazech – viz dole:

K vylíčení dráhy, kterou se ubírala mnohá učení Strážné věže, by bylo přesnější, abychom ji nakreslili takto:

Změny v naukách, ke kterým dochází v učení Strážné věže, jsou spíše jako změny o 180 stupňů. Jedná se o nabrání zcela opačného kursu. Nijak nepřipomínají křižování proti větru, které skutečně vede k tomu, že dojde k plavbě vpřed, a loď se vzdaluje místu, odkud vyplula. Změny v názorech a zvraty v učení Strážné věže se ve skutečnosti dají přirovnat k dráze muže, který bez kompasu, který by ho vedl, vesluje na širém moři, a po nějaké době se přibližně vrací k místu, kde začínal. Za všechny uveďme jeden z příkladů, na který se odvolávala výše uvedená *Strážná věž* z 1. prosince 1981 (česky 1. října 1982 a 14/1982, samizdat). Jedná se o nauku o „vládní moci“ neboli „nadřazených autoritách“ z Římanům 13. kapitoly.

NADŘAZENÉ AUTORITY

Původním porozuměním (v době pastora Russella) bylo, že výrazem se míní pozemské vlády, kterým jsou křesťané povinni poslušností, odevzdáváním daní, poplatků a úctou. (6 a 7 verš v tomto smyslu vypovídají zcela jasně.) V době soudce Rutherforda došlo k popření tohoto vysvětlení, a *Strážná věž* v roce 1929 kategoricky prohlásila, že „vládní moci“ jsou Bůh a Kristus. Podle tehdejšího tvrzení organizace „vládní moci“ neměly se světskými autoritami vůbec nic společného; myslet si něco takového bylo zcela nepřijatelné. Tento výklad byl nadšeně oslavován jako důkaz „postupujícího světla“ pravdy zářícího shůry na Boží vyvolený lid.⁵¹

O třicet let později, v roce 1962, bylo toto „postupující světlo“ zamítnuto, a Společnost se vrátila k původnímu výkladu, že se ve skutečnosti opravdu jedná o vládní moci. Stojí ale za povšimnutí uvědomit si, jakým způsobem článek ve *Strážné věži* z 1. prosince 1981 na straně 29 (česky 1. října 1982 a 14/1982, samizdat) celou záležitost předkládá:

¹⁴ V roce 1962 dovedl Jehova šťastně svůj lid k porozumění zásady relativní podřízenosti. Ukázalo se, že oddaní křesťané musejí poslouchat světské vládcy jako „nadřazené autority“ a ochotně je uznávat jako „Boží služebníci“ či služebníka pro své dobro. (Řím. 13:4) Pokud je však tyto „autority“ žádají, aby porušili Boží zákony, co pak? Až do tohoto bodu poslouchali křesťané příkaz Ří-

⁵¹ Pro názor platný do roku 1959 viz kniha *Jehovah's Witnesses in the Divine Purpose (Svědkové Jehovovi v Božím předsevzetí)*, strany 91 a 124.

manům 13:1: „Každá duše ať je podřízena nadřazeným autoritám.“ Tato zásada je však upřesněna Ježíšovými slovy zaznamenanými u Matouše 22:21: „Splácejte tedy césarovy věci césarovi, ale Boží věci Bohu.“ Kdykoli tedy „césar“ žádá křesťany, aby dělali něco proti Boží vůli, musejí postavit Jehovův zákon před „césarův“.

Jak jsme si mohli povšimnout, Strážná věž tvrdila, že byl učiněn pokrok, že v roce 1962 – zdánlivě poprvé! – porozuměli zásadě „relativní podřízenosti“, a že ačkoli musí poslouchat světské autority, nemohou tak činit bez rozmyslu. Jestliže by je „nadřazené autority“ požádali o jednání, které by znamenalo porušení Božího zákona, nemohli by je uposlechnout.

Je snad možné, že autor článku neměl k dispozici všechny informace, ačkoli bychom předpokládali, že pro svůj článek provedl dostatečný výzkum. Skutečností zůstává, že výklad, který předložil, nebyl nový ani v nejmenším. V době Russella bylo vždy jasně chápáno, že poslušnost světským autoritám je jenom relativní, a že je podmíněná tím, aby vládní moci nepožadovaly nic, co by nebylo v souladu s Božími požadavky. Kniha *Božský plán věků* již v roce 1866 na straně 266 uvedla:

Ježíš i apoštolové věděli, že je Božím předsevzetím, aby nijak nezasahovali do záležitostí pozemských vládců. V souladu vedli církev k tomu, aby se těmto mocem podřizovala, ačkoli často trpěli tehdy, když autorita zneužila svoji moc. Učili církev, aby poslouchala zákony, a aby respektovala osoby v nadřazených postaveních kvůli vážnosti jejich úřadu, třebaže tito představitelé osobně nebyli hodni úcty. Učili, aby křesťané platili daně, a aby **s výjimkou toho, když se zřízené zákony dostanou do rozporu s Božími zákony**, tyto zákony poslouchali. (Skutky 4:19; 5:29; Řím. 13:1–7; Mat. 22:21.) Pán Ježíš, apoštolové i prvotní církev poslouchali zákony, ačkoli byli odděleni od vládnoucích mocí tohoto světa, a nijak se na nich nepodíleli.

Strážná věž z 1. prosince 1981 (česky 1. října 1982 a 14/1982, samizdat) odkazuje na výroky z roku 1904, podle kterých křesťané mohli sloužit v armádě, ale měli se střezit toho, aby na někoho stříleli. Cituje tato prohlášení jako důkaz toho, že badatelé Bible správně nerozuměli zásadě relativní podřízenosti. Autor sice sahá až do roku 1904, ale přitom se očividně „velkým obloukem“ vyhýbá té části důkazů, které jsou pro jeho tvrzení nepříznivé, a které lze najít ve *Strážné věži* z 1. září 1915. Pastor Russell zde pod nadpisem „Křesťanská povinnost a válka“ poznamenává:

Ve čtvrtém svazku *Studii Písem* jsme navrhli, aby se následovníci Krista ze všech sil snažili vyhnout účasti ve válce. Naším návrhem bylo, aby v případě všeobecné branné povinnosti následovníci Pána, spíše než by se účastnili vlastního boje, vynaložili veškeré úsilí na to, aby byli poslání do zdravotnických nebo zásobovacích jednotek. Rovněž jsme tam navrhli, že i kdyby bylo nemožné vyhnout se zákopům, ani tehdy by nebylo nutné porušit Boží požadavek „nezabiješ“.

Přemýšleli jsme nad tím, zda cesta, kterou jsme v té době navrhli, je ta nejlepší. Ptáme se sami sebe, zda by takové jednání nebylo kompromisem. Uvědomujeme si, že v okamžiku, kdy se někdo stane brancem a oblékne si uniformu, zavazuje se k obecně uznávaným povinnostem vojáka. Kdyby protestoval u svého velícího důstojníka, nemělo by to žádný význam – veřejnost by se o tom obvykle nedozvěděla. Neznamenalo by potom takové postavení, že se křesťan nachází na nevhodném místě?

Někdo ale namítne: „Když člověk odmítne uniformu a povolávací rozkaz v době války, bude zastřelen.“

Odpovídáme, že pokud jedinec vhodně předloží svůj případ, může dojít k tomu, že bude zproštěn nutnosti účastnit se války. Pokud se tak nestane, ptáme se, co by bylo horší: Být zastřelen proto, že zachováme věrnost Knížeti pokoje a neodmítneme poslechnout jeho rozkaz, nebo být zastřelen, zatímco bojujeme pod praporem pozemských králů, a tak je zcela zřejmě podporujeme, a zároveň – přinejmenším zdánlivě – se vůči učení našeho nebeského Krále dopouštíme kompromisu? Pokud bychom si museli vybrat z těchto dvou smrtí, pak bychom si zvolili tu první – zemřít, protože jsme zachovali věrnost našemu nebeskému Králi.

Nevyžadujeme tento způsob jednání. Pouze jej navrhuje. Odpovědnost plně spočívá na každém jednotlivci. V tomto případě se zříkáme jakékoli odpovědnosti vůči mnohým badatelům Bible, kteří se nás ptají na Pánův názor v této otázce. Již jsme se k ní jednou vyjádřili, ale obáváme se, že náš pohled byl tehdy příliš tradiční.

Jediný rozdíl v tehdejšímu stanovisku a stanovisku, který zaujímá organizace dnes, spočívá v tom, že Russell se nepokoušel donutit ostatní, aby přijali jeho názor na službu ve zdravotnických zařízeních, ale ponechal na jejich svědomí, k čemu se rozhodnou.

Tak je tvrzení, že křesťané v Russellově době nedostatečně rozuměli otázce *relativní* podřízenosti, vysloveně falešné. Současně také odvrací pozornost od podstaty řešeného sporu, kterým byla otázka *totožnosti* „vládních mocí“. V této nauce organizace otočila o 180 stupňů. Dokonce i kdyby se porozumění relativní podřízenosti v průběhu času upravilo, vůbec nijak by to neměnilo tu skutečnost, že organizace v určité době přijala naprosto chybný výklad „vládních mocí“, a prosazovala ho po období třiceti let, dokud se nevrátila ke správnému porozumění.

Faktem navíc zůstává, že v chápání relativní podřízenosti a jejího uplatňování nikdy nedošlo k žádné zásadní změně. V průběhu let je možné pozorovat drobné rozdíly v úhlu pohledu. Ale radikální zvraty, které organizace ve svém učení učinila, jsou nejlépe srovnatelné se situací člověka, který se vydal severním směrem, pak se obrátil a pokračoval zpět na jih až k bodu, ze kterého vyšel. To opravdu nelze nazvat „křížováním proti větru“, při kterém se loď stále a důsledně pohybuje různým směrem, zatímco se nepopíratelně plaví vpřed. Můžeme to pojmenovat pouze jako nákladný ústup po vlastních stopách. Metoda „postupu“ v porozumění rozebíraná v tomto článku ve *Strážné věži* má asi stejnou hodnotu jako návrh, podle kterého je třeba obepnout ostrov dlouhý 100 kilometrů jenom proto, abychom se dostali na místo, které je od nás vzdáleno něco přes kilometr.

Vzhledem k zásadě „relativní podřízenosti“ můžeme také najít celou řadu komentářů k Bibli, které při rozboru Římanům 13. kapitoly zdůrazňují, že křesťanova podřízenost světským mocem je vždy relativní, podmíněná. To platí i o komentářích, které byly napsány před jedním nebo dvěma staletími, nebo dokonce i dávno předtím, než se časopis *Strážná věž* vůbec objevil na scéně.

Z mnoha příkladů uvedme jeden. Albert Barnes napsal v letech 1832 až 1851 dodnes oblíbený *Barnesův komentář*, ve kterém se takto vyjadřuje k příkazu „podřizovat se nadřazeným autoritám“ z Římanům 13:1:

Slovo zde použité neurčuje míru podřízenosti, ale pouze ji všeobecně nařizuje. Jako obecná zásada potom platí, že **máme být poslušni ve všech věcech, které nejsou v rozporu s Božím zákonem.** ...

Nemůže to znamenat, a ani to nikdy nebylo předmětem sporu, že by měli poslechnout úředníka, jenž by přikázal udělat věc, která by byla v jasném rozporu s Božím zákonem.

Vyjádřené stanovisko je naprosto shodné s výkladem Společnosti Strážná věž, a bylo napsáno předtím, než se Charles Taze Russell vůbec narodil. Ale článek ze *Strážné věže*, o němž pojednáváme, vyvolává dojem, že Bůh vedl svůj lid k takovému chápání poprvé až v roce 1962!

Hlavní chybou přístupu a analogie „tam a zpět“ není ale jenom to, že nesedí s fakty, ale skutečnost, že tak závažně zkresluje, jak Bůh v dějinách zjevuje pravdu svým služebníkům.

Organizace Strážná věž na obhajobu svých nestálých výkladů a úplných změn v naukách uvádí příklad mnohých křesťanů z prvního století, kteří zastávali nesprávný názor na nutnost obřizky. Nicméně, nejedná se zde o jedno a totéž. Mylný náhled těchto křesťanů není srovnatelný s bludnou dráhou a poskakováním vpřed a zase vzad, jak je pozorujeme u Společnosti Strážná věž. V případě některých z nich se spíše jedná o sklon *setrvat* ve zvycích, které Bůh zavedl o staletí dříve, o *váhavost* uznat, že „stíny“ ze smlouvy Zákona se naplnily „skutečností“ života Mesiáše, Ježíše Krista. Tito křesťané, na rozdíl od Strážné věže, nepřeskakovali z jedné nauky na druhou, ale byli pomalí v přijímání nového porozumění.

Četba celého kánonu svatých Písem ukazuje, že k odhalování Božího předsevzetí vzhledem k lidem docházelo postupně, a že používal různé prostředky sdělování – inspirované proroky a pisatele Bible. Ani náznakem přitom nepozorujeme bloudění sem a tam, ale systematické rozvíjení Božího úmyslu, v němž na každý krok vpřed neomylně navazuje další zjevení vedoucí tím samým směrem. Zcela postrádáme závažné odchylky nebo vedení nesprávným směrem. To je jedním z důvodů, proč se na jeho psané slovo můžeme zcela spolehnout. V kličkování Strážné věže v žádném případě neshledáváme Boží vedení. Zato zde nacházíme pravý opak, který je příznačný pro nedokonalé lidské mudrování. Tomu jsme ale vystaveni my všichni, a proto v tom nespočívá hlavní problém. Hlavní problém nastává tehdy, když lidé trvají na tom, že jejich zdůvodňování by mělo být chápáno jako Boží „zjevené pravdy“, a odsuzují každého, kdo se spoléhá na svůj vlastní úsudek, a předkládané „pravdy“ neshledává platnými.

Nikomu nelze doporučit, aby důvěřoval zdroji, který si přisvojuje nárok na božskost, a přitom si neověřil, zda směr, kterým je veden, odpovídá vedení, jenž mu poskytuje neomylný kompas Božího zjeveného slova, Bible.

Znalost určitých pravidel logiky, z nichž o některých jsme se zmínili, může být pomocí pro odhalení neupřímnosti v daném dokazování. Není to ale nezbytně nutné. Náš Stvořitel nás vybavil přirozenou inteligencí, a jestliže se budeme vyhýbat uspěchanosti v přijímání informací, a dopřejeme si dostatek času k přemýšlení, kladení otázek a v modlitbách budeme hledat vedení svatého Ducha, můžeme se uchránit toho, abychom byli závažně podvedeni. Spíše, než abychom v bázni a úctě hleděli na člověka nebo na jeho působivou řeč či psané slovo, měli bychom jejich dílo podrobit zkoušce. Měli bychom se ptát: „Byl předložený názor dostatečně dokázán, nebo se jedná o pouhé tvrzení? Jedná se o *jediné* rozumné vysvětlení, a proto mně nezbyvá nic jiného, než je přijmout jako pravdu?“

Osvobození křesťana jde ruku v ruce s pravdou. (Jan 8:32) Nikdy nezískáme svobodu slíbenou nám Bohem, pokud nebudeme ochotni vynaložit úsilí, abychom rozlišili, co je nebo není pravda. To neznamená, že bychom se měli cítit nuceni k tomu, abychom do detailu definovali přesný význam každého biblického verše. Mnohé z výroků Písma dávají prostor pro více než jedno chápání, přičemž obě dvě nebo i více variant mohou být v rovnocenném souladu se zbyvajícím textem Bible. Klíčové pravdy, na nichž musí spočívat naše víra, patří k těm, které

všichni z nás mohou pochopit. Proto Boží syn mohl děkovat svému Otci za to, že „schoval tyto věci před moudrými a učenými, a ukázal je malým dětem“.⁵²

Naše láska ke svobodě tak musí být rovnocenná naší lásce k pravdě a její společnosti, mravní poctivosti. Můžeme na sobě pozorovat přirozený sklon zvolit si snadnější cestu, cestu odevzdané poddajnosti. Ale když se zřekneme Božího daru uvažovat s odstupem a posuzovat jednotlivé části celku, a staneme se lehkověrnými příjemci všeho, o čem nám lidé budou tvrdit, že to je pravda, povede nás to pouze do otroctví lidem. Náš život závisí na naší ochotě nést náklad spojený s láskou k pravdě, neboť Bohem schválení ctitelé „musí uctívat duchem a pravdou“.⁵³

⁵² Lukáš 10:21, *NIV*.

⁵³ Jan 4:23, 24.

XIV | LID PRO JEHO JMÉNO

Otče náš, který jsi v nebesích, ať se posvěti tvé jméno!

— Matouš 6:9, *Nová Bible kralická*.

■ Každý opravdový křesťan by měl ctít, oslavovat a oznamovat jméno Boha nebes a země. Texty Bible, které nás k tomu vybízejí, jsou početné, a nacházíme je jak v předkřesťanských, tak i v křesťanských částech Písma.

Svědkové Jehovovi upřímně věří, že jako jediní ze všech lidí světa oznamují Boží jméno. Jejich přesvědčení vyplývá z toho, že velmi často používají jméno „Jehova“, ať již v řeči nebo literatuře. Toto jméno je odvozeno z termínu, který je označován jako tetragrammaton (znamenající „čtyři písmena“) neboli v hebrejštině „JHWH“.¹ Tetragrammaton se v Hebrejských písmenech neboli Starém zákoně (od Genesis po Malachiáše) objevuje téměř sedm tisíckrát. O jeho důležitosti v předkřesťanské době nelze tedy pochybovat. Ani nelze pochybovat o tom, že mezi dobře známými náboženskými skupinami jsou to právě svědkové Jehovovi, kteří jej používají nejčastěji a nejdůsledněji. Označuje je tato skutečnost jako výlučný „lid pro Boží jméno“? Patří jim právem pochvala za „obnovení Božího jména“ mezi národy současného světa?

JAK VZNIKL NÁZEV „JEHOVOVI SVĚDKOVÉ“?

Lidé, kteří se během prvních padesáti let existence Společnosti Strážná věž k této společnosti přidávali, pro sebe nepřijali žádné konfesijní pojmenování. Říkali o sobě, že jsou jenom „badatelé Bible“. Jak jsme mohli pozorovat ve čtvrté kapitole, zakladatel časopisu *Strážná věž* a Společnosti, která s ním byla spojena, Charles Taze Russell, byl proti přijetí jakéhokoli rozlišujícího označení, protože takový název pokládal za formu sektářství.² *Strážná věž* z dubna 1882 na stranách 7 a 8 o tomto tématu pojednávala, a přitom souhlasně citovala tato slova Petra Bunyana, autora známého díla *Poutníkova cesta*:

Jelikož chceš vědět, jakým jménem bych se chtěl odlišovat od ostatních, pak věž, že bych chtěl být, ba doufám již nyní jsem, křesťanem; a pokud by mě Bůh uznal toho hodným, pak bych si

¹ *Učenci připouštějí, že „Jehova“ není přesným překladem tetragrammatonu; mnoho z nich se domnívá, že nejbliže k přesné výslovnosti v hebrejštině je „Jahve“. V původní „Předmluvě“ k **Překladau nového světa Svatých Písem** od Strážné věže stálo: „Přestože se přikláníme k názoru, že výslovnost ‚Jahve‘ je nejpřesnější, ponechali jsme podobu ‚Jehova‘, protože ji lidé znají již od 14. století.“ Viz **New World Translation of the Christian Greek Scriptures (Překlad nového světa Křesťanských řeckých Písem)**, strana 25.*

² *Viz 4. kapitola, strany 71–58.*

zvolil jméno křesťan, věřící nebo takové jméno, které by bylo schváleno Duchem svatým. A co se týká oněch stranických (sektářských) označení jako jsou anabaptisté, presbyteriáni, nezávislí a podobně, zde docházím k závěru, že nepocházejí ani z Antiochie ani z Jeruzaléma, ale z pekla a z Babylóna, protože směřují k rozdělení; podle jejich ovoce poznáte je.

Russell tedy ostře kritizoval používání zvláštních názvů jako jasný projev sektářství. Znovu opakoval svůj postoj v odpovědi na jinou otázku, a to ve *Strážné věži* z března 1883 (str. 6). Spolu s odmítnutím myšlenky, aby začal budovat viditelnou organizaci, napsal:

Vždy odmítáme, abychom byli nazýváni jiným jménem, než je jméno našeho Vůdce – křesťané – a stále tvrdíme, že mezi těmi, kdo se ustavičně nechávají vést jeho duchem a příkladem zaznamenaným v jeho slově, nesmí dojít k rozdělení.³

Jméno „svědkové Jehovovi“ pro členy organizace v roce 1931 vybral Russellův nástupce, Joseph F. Rutherford. Rutherford prohlásil, že zvolené jméno „bylo jméno, které vyslovila ústa Pána Boha, a na svědectví toho si přejeme být známi a nazýváni jako „Jehovovi svědkové“. Izajáš 43:10–12; 62:2 a Zjevení 12:17 byly uvedeny jak základní důvod pro přijetí tohoto jména.⁴

Když si ale uvedené texty pozorně přečteme, uvidíme, že z nich nijak nevyplývá, že by Bůh zamýšlel, aby slova zde pronesená byla použita jako základ pro konfesijní označení křesťanské skupiny, která vznikne o 2 600 let později. Organizace používá Izajáše 43:10–12 jako hlavní text pro obhajobu svého jména. V této pasáži Písma se ale pouze jedná o obrazné zasedání soudu, k němuž jsou svolány všechny národy, a před kterým jsou Izraelité požádáni, aby vzývali Boha, a svědčili o jeho záchranné moci uplatňované v jejich prospěch. Je snad nějaký důvod k tomu, aby se ze všech Božích prohlášení ohledně izraelského národa právě tato slova stala „jménem, které vyslovila ústa Pána Boha“, a proto jménem, kterým by se dnešní křesťané měli označovat?

Ve Skutcích 11:26 můžeme číst, že „učedníci byli poprvé nazváni křesťany v Antiochii“. To bylo jméno, pod kterým byli známi, a které sami používali, jak to dokládají texty ve Skutcích 26:28 a v 1. Petra 4:16. *Překlad nového světa* dokonce podává Skutky 11:26 v následujícím znění: „A v Antiochii to bylo poprvé, kdy učedníci byli *božskou prozřetelností* nazváni křesťané.“ Ať již je tento překlad přesný nebo ne, otázkou zůstává, jakým právem se nějaký muž nebo skupina lidí rozhodnou k tomu, že pro sebe přijmou jiné jméno, než křesťané z prvního století? Kde k tomu obdrželi božské oprávnění nebo vedení? Mezi posledními zaznamenanými slovy Božího syna, která na zemi pronesl ke svým učedníkům, je příkaz:

A budete mi svědky jak v Jeruzalémě, tak v Judeji a Samařsku a do nejbližších končin země.⁵

Jaké právo má tak skupina lidí, kteří prohlašují, že jsou učedníky Božího syna a kráčejí v jeho šlépějích, aby si pro sebe zvolila jméno, které ani nesvědčí o Kristu? Jak mohou obhájit,

³ Viz kopie ve 4. kapitole, strana 73.

⁴ Viz kniha *Jehovah's Witnesses in the Divine Purpose (Svědkové Jehovovi v Božím předsevzetí)*, strany 125, 126.

⁵ Skutky 1:8.

že si vybrali jméno ze slov pronesených k židovskému národu žijícímu pod smlouvou Zákona 700 let předtím, než se Ježíš objevil jako Mesiáš?⁶

Hlavním argumentem této obhajoby se od roku 1931 stalo tvrzení, že na jméně „křesťan“ již dnes není nic zvláštního, a že je používáno stovkami miliónů lidí na celém světě, kteří jsou rozděleni do stovek různých denominací a sekt. Nicméně, co se dokázalo nebo čeho se dosáhlo přijetím ještě dalšího jména? Vždyť se tím jenom následoval vzor zanechaný stovkami jiných skupin. Každá z nich udělala přesně to samé – všichni přijali jméno, které je mělo odlišovat od ostatních: katolíci, pravoslavní, luteráni, metodisté, baptisté, Kristova církev, Boží církev, menonité, kvakeři a tak dále.

Není třeba se přít o to, že ne všichni, kteří se označovali jako „křesťané“, jimi skutečně byli. Ježíš Kristus před odpadnutím varoval ve svém podobenství o plevele mezi pšenicí. Obdobně na odpadnutí ve svých dopisech upozorňoval „křesťan“ apoštol Pavel.⁷ Apoštol Jan ve Zjevení odhalil ovzduší nečistoty a cizoložství panující v některých sborech dokonce již za jeho života.⁸ Nebylo žádným tajemstvím, že budou existovat falešní křesťané, a že jich bude hodně. Ale ani Kristus, ani Pavel, ani Jan, ani žádný jiný biblický pisatel nenaznačil, že by změna jména nějak mohla tuto situaci napravit. Jediné odlišení, které dávalo smysl, nebylo to, že by se přijalo nové jméno, pouhá nová nálepka, ale přijetí *životní cesty*, která by odrážela opravdové křesťanství, a dále *lpění na pravdě*, jak ji nalézáme v učení Božího syna a jeho apoštolů.⁹ Až Boží andělé podle závěrečné části znázornění o plevele a pšenici zahájí svoji práci, nálepky v podobě konfesijních názvů jistě nebudou hrát žádnou roli.

„OBNOVENÍ“ JMÉNA – KÝM?

Když čteme publikace Strážné věže, získáváme dojem, že jméno „Jehova“ bylo předtím, než se objevilo v těchto publikacích, naprosto neznámé, a že díky nim se svět o něm dozvěděl. Když ale prozkoumáme publikace Strážné věže během prvních čtyřiceti let jejího trvání, zjistíme, že

⁶ Před lety se v článku časopisu *Strážná věž* příležitostně toto jméno pozměňovalo na výraz „Jehovovi křesťanští svědkové“. (Viz též kniha „*The Nations Shall Know that I Am Jehovah – How?*“ [„*Národy poznají, že já jsem Jehova – Jak?*“] z roku 1971, kde se tento název používá často, např. na stranách 51–54, 76, 82 atd.) Poté se zjistilo, že skupina bývalých svědků tento název přijala za svůj a nechala ho řádně zaregistrovat. Od té doby *Strážná věž* obecně upustila od užívání tohoto výrazu. Výjimku nalezneme ve vydání *Strážné věže* z 15. srpna 1980 na straně 24 (česky 1. června 1981, str. 24; a 3/1991 samizdat).

⁷ *Matouš* 13:24–30; *Skutky* 20:29, 30; *2. Timoteovi* 4:3, 4.

⁸ *Zjevení*, kapitoly 2 a 3.

⁹ *Matouš* 5:16, 44, 45; *Jan* 13:35; 17:17–19; *Římanům* 6:4, 8–10; *Galatánům* 2:20; *1. Jana* 2:5, 6; *2. Jana* 6. Vyjma již dříve zmiňované skupiny známé jako „Jehovovi křesťanští svědkové“ existuje značný počet ranějších hnutí „svatého jména“, z nichž nejznámější se nazývá „Sbory Jahve“. Neexistuje žádné spojení, v původu ani jinde, s organizací Strážná věž. Tato hnutí používají jméno odvozené z tetragrammatonu stejně často jako svědkové Jehovovi a jejich překlady Bible, například *Holy Name Bible* (*Bible svatého jména*) používají toto jméno v Novém zákoně **ještě častěji**. Další informace lze najít v traktátu Ruda Perssona, o němž je zmínka dále v této kapitole.

jméno „Jehova“ se v nich neobjevovalo o nic častěji než v jiných náboženských publikacích té doby. Pro příklad uveďme *Strážnou věž* z 15. dubna 1919, která se v celém časopise o jménu „Jehova“ zmínila jenom jednou! Dnes by něco takového bylo nemyslitelné. Ale v roce 1919 Ježíš již údajně měl vybrat a schválit že všech náboženství na zemi jako svůj jediný sdělovací prostředek organizaci vytvořenou kolem Společnosti Strážná věž. Pokud se tak stalo, je třeba k tomu dodat, že jeho výběr rozhodně nebyl ovlivněn tím, že by ji shledal výjimečnou částým používáním jména „Jehova“.

Je skutečností, že mnozí autoři z různých křesťanských náboženství ve svých dílech často používali jméno „Jehova“ staletí před tím, než vznikla Společnost Strážná věž. Knihovna redakčního oddělení v brooklynském ústředí Strážné věže obsahuje mnoho komentářů k Bibli a jiná díla, stará dvě století nebo i více, která to snadno dosvědčí. Jméno samo se nachází ve zpěvnících mnohých uznávaných protestantských denominací. Jednou ze známějších církevních písní 18. století je „Ved' mě, vznešený Jehovo“. Časopis *Strážná věž* mnohokrát otiskl materiál, který ukazoval tetragrammaton vyskytující se v minulých stoletích v mnoha zemích světa na církevních budovách a jiných památkách.¹⁰ Už v roce 1602 Cypriano de Valera použil v překladu své Bible Španělské tetragrammaton tisíckrát jako *Jehová* (Jehova). V průběhu 19. století křesťanští misionáři přeložili Bibli do různých jazyků, a když převáděli tetragrammaton do místního, používali přitom vhodný tvar jména „Jehova“.¹¹ Zdá se, že tendence nepoužívat toto jméno je do značné míry typická pro určitý směr náboženského uvažování, který vznikl ve druhé části devatenáctého století, a který je charakteristický celkově kritičtějším přístupem k Bibli jako takové.

Za zmínku zvláště stojí překlad Bible z roku 1901, the *American Standard Version*, na kterém se podílela řada učenců z takzvaného křesťanstva. Tento překlad se rozešel s praxí typickou pro většinu anglických překladů Bible, včetně nejznámějšího anglického překladu, the *King James Version* (*Bible krále Jakuba*), také známým jako the *Authorized Version*. Tyto překlady nahrazovaly tetragrammaton vyskytující se v Hebrejských písmech slovem PÁN nebo BŮH. Na rozdíl od *Bible krále Jakuba*, která převedla tetragrammaton jako „Jehova“ pouze čtyřikrát, the *American Standard Version* jej překládá jako „Jehova“ téměř pokaždé, tedy asi sedm tisíckrát. Ačkoli „Jehova“ není přesný převod tetragrammatonu, a tato skutečnost je obecně známá, the *American Standard Version* znamenal v této oblasti ve srovnání s používáním „BŮH“ a „PÁN“ v jiných anglických překladech krok vpřed.¹²

¹⁰ Viz například *Strážná věž* z 1. července 1988, strana 14 (česky nevyšlo, pozn. překl.); z 1. dubna 1988, strana 31 (česky 1. února 1989, str. 30; a 18/1988, samizdat); *Probuďte se!* z 22. dubna 1988, strana 19; *Strážná věž* z 15. května 1987, strana 23 (česky 7/1988, samizdat); brožura *Boží jméno, které přetrvává navždy*, strany 10, 11.

¹¹ Viz „Předmluva“ k *Překladu nového světa Křesťanských řeckých písem*, strany 24, 25.

¹² Přestože *American Standard Version* s jeho tisíckrát použitým jménem „Jehova“ byl dostupný od roku 1901, časopis *Strážná věž* nepřejal tento překlad jako základní verzi, ale využíval především *King James* nebo *Authorized Version*, kde se tetragrammaton nahrazuje slovy „PÁN“ a „BŮH“. To pokračovalo ještě po Russellově smrti roku 1916 za prezidentství Rutherforda. Po Rutherfordově smrti v roce 1944 obdržela Společnost Strážná věž práva na tisk vydání *American Standard Version* na svých vlastních lisech. A přestože z tohoto a jiných překladů hojně citovali, používali ve všech svých publikacích jako základ *Authorised Version* až do roku 1950, kdy vydali vlastní *Překlad nového světa Svatých písem*. (Viz *Jehovah's Witnesses in the Divine Purpose*, strany 215, 255.)

V žádném případě nelze tedy mluvit o tom, že Společnost Strážná věž „obnovila“ používání jména „Jehova“, protože v době, kdy začala působit, žádné obnovování nebo opětovné zavádění tohoto jména nebylo nutné. V počátcích Společnosti bylo Boží jméno nepochybným a užívaným termínem, který bylo možné nalézt v mnoha překladech Bible i v mnoha náboženských knihách a pojednáních. Je ovšem pravda, že žádná *velká* náboženská skupina dnešní doby nepoužívá jméno „Jehova“ tak intenzivně a často jako Jehovovi svědkové. V literatuře svědků hraje jeho používání zásadní roli, a svědkové sami se dostali do situace, ve které již mnohdy ani neříkají „Bůh“, aniž by k tomuto výrazu přidali „Jehova“. Tak zcela běžně říkají „Jehova Bůh“, zatímco slovo „Pán“ z jejich slovníku téměř vymizelo. Ve svých Biblich čtou „Pán“, ale v běžném hovoru tento výraz skoro nepoužívají. Pro svědky se stalo uznávaným rituálem začínat téměř každou modlitbu slovy „Jehovo“ nebo „Jehovo Bože“. Výraz „Otče“ nebo „náš Otče“ pak občas použijí jako dodatečné oslovení. Ve vlastních modlitbách se rovněž pravidelně vyskytují slovní odkazy na „organizaci“ nebo „vedoucí sbor“, zatímco jménu Ježíše Krista se obvykle dostane zmínky pouze v závěrečném: „Ve jménu Ježíše Krista, Amen.“

Základní otázkou tak zůstává: Dochází veškerým tímto opakováním jména „Jehova“ k opravdovému naplnění biblického vybízení, abychom ctili a oznamovali Boží jméno? Od ráží se v usilovném zdůrazňování jména „Jehova“ jasné a opravdové pochopení toho, jaký je vlastně význam výrazu „jméno“ v textech Písma, ve kterých se vyskytuje?

KLÍČOVÝ FAKTOR

Je na první pohled patrné, že jméno, které bylo v Hebrejských Písmech neboli Starém zákoně představováno tetragrammatonem, mělo v té době velmi prominentní význam. Soustředme se nyní na otázku jeho používání a význam v *Křesťanských řeckých písmech* a na postoj, který k tetragrammatonu zaujali první *křesťané*. Zdá se logické, že při hledání odpovědi musí mít zásadní a rozhodující význam doklady o tom, do jaké míry nejprve Boží vlastní syn, po něm jeho apoštolové, a nakonec raní křesťané považovali toto specifické jméno (představované tetragrammatonem) a jeho používání za klíčové. Jaké je v tomto ohledu svědectví dokladů, které máme k dispozici?

Inspirovaní autoři *Křesťanských řeckých písem* neboli Nového zákona byli všichni Židé, ale své dopisy nebo evangelia napsali v řečtině, která v té době byla nevlivnějším a nejpoužívanějším jazykem. Z jejich původních spisů se nedochoval žádný originál, ale existují kopie celých *Křesťanských řeckých písem*, které pocházejí ze 4. století našeho letopočtu. Kopie jejich částí datujeme ještě do dřívější doby. Nicméně, ze všech těchto dávných kopií je našim jediným pramenem, ve kterém se vyskytuje zmínka o jménu představovaném tetragrammatonem, jeho zkrácená forma zaznamenaná v knize Zjevení. V devatenácté kapitole Zjevení, ve verších 1, 3, 4 a 6 se nachází řecký termín *Allelouia*, který znamená „Chvalte Yah [nebo Jah]“ nebo jak běžně říkáme, „Haleluja“. Výraz „Jah“ je zde zkrácenou formou z „Jehova“. Je tedy nanejvýš pozoruhodné, že kromě těchto čtyř zkrácených tvarů ve Zjevení *žádná z dochovaných starobylých kopií Křesťanských řeckých písem toto jméno neobsahuje*. Celkově máme k dispozici asi 5 000 kopií *Křesťanských řeckých písem* v řeckém jazyce. Skutečnost, že *ani jedna z nich tetra-*

¹³ Viz *Hlubší pochopení Písma*, sv. 2, strana 554.

grammaton neobsahuje, mluví sama za sebe.¹³ Totéž platí o raných překladech těchto kopií do jiných jazyků, například syrštiny, aramejštiny, sahidštiny a latiny.¹⁴

To je také důvod proč se jméno „Jehova“ v naprosté většině překladů Nového zákona neobjevuje jinde než ve své zkrácené formě ve Zjevení. V příkrém protikladu k tomu je překlad Společnosti Strážná věž nazvaný *Svaté Písmo – Překlad nového světa*, ve kterém jméno „Jehova“ (a jeho tvary), počítáme-li od Matouše do Zjevení, najdeme 237 krát. Ať již ale *Překlad nového světa* uvádí jméno „Jehova“ na kterémkoli místě textu Křesťanských řeckých písem, pokaždé tak činí, aniž by se přitom opíral byt' jenom o jednu z dávných kopií dosud zachovaného řeckého textu. Na 227 místech, v nichž se „Jehova“ v překladu Strážné věže objevuje, je v řeckém textu „Pán“ (*kyrios*), a na 10 zbývajících místech řecký text obsahuje slovo „Bůh“ (*theos*). Každý čtenář si výše uvedené může sám ověřit, když si k ruce vezme *Meziřádkový překlad království*, který je dílem organizace Strážná věž, a srovná překlad (uvedený ve vnějších sloupcích) slovo od slova s vlastním meziřádkovým textem. Na jakém základě dospěli tedy autoři *Překladu nového světa* k tomu, že do svého díla vkládají jméno „Jehova“?

Strážná věž v podstatě argumentuje tím, že pisatelé Křesťanských řeckých písem, Matouš, Marek, Lukáš, Jan, Pavel, Petr, Jakub a Juda tetragrammaton používali ve svých *původních* spisech. To samozřejmě nelze prokázat, protože žádný z originálních rukopisů dnes nemáme k dispozici. A žádná z 5 000 kopií, které máme, tetragrammaton neobsahuje. Strážná věž přesto prohlašuje, že jméno muselo být *odstraněno* z pozdějších kopií původních manuskriptů, a to v důsledku praxe, která již nějakou dobu existovala, a podle které tetragrammaton (JHWH) byl nahrazován slovem „Pán“ (*kyrios*) nebo „Bůh“ (*theos*). Počátek tohoto zvyku a jeho vývoj se datuje do období před příchodem Krista, ale v žádném případě nelze říci, že by byl důsledkem opomenutí přikládat důležitost jménu, které bylo představováno tetragrammatonem. Naopak, bylo to z toho důvodu, že jméno začalo být pokládáno za příliš svaté na to, aby nadále docházelo k jeho vyslovování. Tradiční židovské prameny naznačují, že jeho vyslovování bylo povoleno výhradně chrámovým kněžím, především nejvyššímu veleknězi z Áronovy rodové linie.¹⁵

DOKLADY ZE STARÝCH DOB

Ve třetím století před naším letopočtem byl sestaven první překlad Hebrejských písem do řečtiny. Překlad se stal známým jako *Septuaginta*. Máme řadu jasných důkazů pro tvrzení, že když pisatelé Křesťanských řeckých písem ve svých evangeliích nebo dopisech citovali z Hebrejských písem, často citovali právě ze *Septuaginty*. Tato skutečnost zaujímá důležité postavení v našem úsilí zjistit, zda autoři původních křesťanských spisů v nich tetragrammaton používali, nebo ne. Jestliže ano, bylo by to přinejmenším určité vodítko k tomu, abychom určili, jakou důležitost přikládali tomuto konkrétnímu Božímu jménu představovanému čtyřmi písmeny hebrejské abecedy. Položme si první otázku, a sice: Když se inspirovaní autoři dívali do opisů *Septuaginty*, které používali, nacházeli tam tetragrammaton?

¹⁴ Tato informace a mnoho dalších bodů v této kapitole jsou převzaty z písemné zprávy poskytnuté s jeho svolením švédským badatelem Rudem Perssonem.

¹⁵ Viz například **Hlubší pochopení Písma**, sv. 1, strana 814.

Dlouho převládal názor, že tetragrammaton nebyl použit již v prvním, originálním rukopisu *Septuaginty*. Badatelé předpokládali, že překladatelé následovali praxi běžnou v té době, a nahradily jej slovem Pán (*kyrios*) nebo Bůh (*theos*). Kopie *Septuaginty*, které měli v té době k dispozici, jejich názor potvrzovaly. Dnes máme ale dobré důvody se ptát, zda překladatelé tuto záměnu skutečně provedli. Jedna útržkovitá kopie části *Septuaginty* napsaná na papýru a nalezená v Egyptě je datována do prvního století před naším letopočtem. Obsahuje druhou polovinu páté knihy Mojžíšovy, a tetragrammaton (napsaný hebrejskými písmeny) se v ní vyskytuje na mnoha místech.¹⁶ Nemáme žádné další kopie z doby před naším letopočtem, které by jméno v jeho hebrejské podobě obsahovaly, ale několik málo řecky psaných kopií *Septuaginty* z prvních století našeho letopočtu tato čtyři hebrejská písmena používá. Další důkazy pro názor, že se tetragrammaton v raných řeckých překladech Hebrejských písem vyskytoval, nacházíme ve výrociích Origena (třetí století našeho letopočtu) a Jeronýma (překladatele latinské *Vulgáty* ze čtvrtého století našeho letopočtu). Jeroným řekl, že „až do dnešních dnů v určitých řeckých svitcích nacházíme jméno Boha vyjádřené starověkými písmeny“.¹⁷

Jaký je význam předložených dokladů a dohadů? Společnost Strážná věž na jejich základě usuzuje, že kopie *Septuaginty*, ze kterých se v době Krista a apoštolů četlo a citovalo, tetragrammaton běžně obsahovaly. Nicméně, Strážná věž jde daleko dál. Na tomto údajném základě, totiž že v těchto kopiích tetragrammaton byl, Strážná věž tvrdí, že když psali Křesťanská řecká písmena, jejich autoři do svých spisů tetragrammaton zahrnuli, a že „nejpozději od třetího století našeho letopočtu začalo být Boží jméno v podobě tetragrammatonu z textu opisovači odstraňováno“, a nahrazováno slovy *kyrios* (Pán) a *theos* (Bůh).¹⁸

Strážná věž se také domnívá, že pro zavedení jména „Jehova“ do Nového zákona neboli Křesťanských řeckých písem našla silnou podporu v článku Georga Howarda, mimořádného profesora náboženství na University of Georgia. Článek byl otištěn v *Journal of Biblical Literature* (sv. 96, č. 1, 1977). *Strážná věž* z 1. května 1978 na stranách 9 a 10 (česky 1. června 1979, str. 7 a 8; a 23/1978, samizdat) podrobně rozebírala názor profesora Howarda na výskyt tetragrammatonu, a přitom zejména vyzdvihla:

Protože tetragrammaton byl ještě uveden v kopiích řecké Bible [*Septuaginty*], tedy v rukopisech, které používala raná církev, je rozumné se domnívat, že pisatelé Nového zákona při citacích z Pis-

¹⁶ Nazývá se *Papyrus Fuad* č. 266, a kopie jeho částí najdete v příloze **Meziřádkového překladu království**, strany 1135, 1136 (vydala Společnost Strážná věž).

¹⁷ Viz **Meziřádkový překlad Království**, strany 10, 11, 1134–1136; viz též vydání **Strážné věže** z 1. srpna 1988, strana 30 (česky nevyšlo, pozn. překl.); **Hlubší pochopení Písma**, sv. 2, strana 554. Společnost Strážná věž se také odkazuje na Aquilovu řeckou verzi Hebrejských písem, aby potvrdila názor, že kopie **Septuaginty** v Ježíšových dnech mohly obsahovat tetragrammaton. Dr. Robert Countess ve své knize **The Jehovah's Witness New World Translation** ukazuje, že je tato odvolávka nesprávná. Zprv se Aquilův překlad datuje kolem roku 130 n.l., desetiletí po napsání křesťanských písem. Zadruhé se ukázalo, že je Aquilův překlad „otrocky doslovný“ vzhledem k hebrejskému textu až „k absurdnímu bodu, kdy trpí srozumitelnost textu“, což je velmi odlišné od překladů **Septuaginty**, jak vyzdvihli učenci zběhlí v řečtině. Aquilovo dílo by se tedy nemohlo stát vzorovým příkladem obsahu původní **Septuaginty** a jejich kopií.

¹⁸ Viz **Překlad nového světa Křesťanských řeckých písem**, strany 11, 12, 18; **Řecká písmena – Meziřádkový překlad Království** (1985), strany 1137, 1138.

ma tetragrammaton ve svém biblickém textu uchovali. Na základě obdobné předkřesťanské židovské praxe se můžeme domnívat, že text Nového zákona zahrnul tetragrammaton do citací ze Starého zákona.

Výskyt tetragrammatonu ve zmíněných částech starobylých opisů *Septuaginty* neboli překladu Hebrejských písem do řečtiny jistě stojí za povšimnutí. Je pozoruhodný právě proto, že ve všech ostatních dávných opisech *Septuaginty* se tetragrammaton (v žádné podobě) *nevyskytuje*. Totéž platí i pro nejstarší úplné (nebo téměř úplné) rukopisy Bible.¹⁹ Nalezení těchto některých starobylých částí rukopisů *Septuaginty* zcela zřejmě otevírá prostor pro možnost, že tetragrammaton se pravidelně vyskytoval v opisech *Septuaginty*, které kolovaly v Palestině prvního století našeho letopočtu – tento objev ale sám o sobě **nedokazuje**, že tomu tak bylo.

Co je ale vzhledem k projednávané sporné otázce ještě důležitější, výskyt tetragrammatonu v některých fragmentech opisů *Septuaginty* z prvního století také nedokazuje, že by jej *samotní křesťanští pisatelé* zahrnuli do svých dopisů nebo evangelií. Rovněž to nedokazuje, že by se vyskytoval v raných kopiích jejich spisů, například v těch, které byly vyhotoveny v době, která předcházela třetímu století našeho letopočtu. Publikace *Strážné věže* se přitom v této věci vyjadřují se značnou jistotou, a tvrdí, že „tito křesťanští pisatelé nepochybně použili Boží jméno Jehova, když citovali z Hebrejských písem“. A vzhledem k Matoušovi a jím uváděným citacím se vyjadřují tak, že se na místech svého evangelia, „kde takové citáty používal, musel cítit vázán k věrnému přepsání tetragrammatonu“.²⁰ V ostrém protikladu k vlastním vyjádřením profesora Howarda, jehož výroky *Strážná věž* tak často na podporu svého tvrzení používá, profesor Howard svůj názor ponechává v mezích možnosti nebo pravděpodobnosti, jak je patrné i ze slov „můžeme se domnívat, že text Nového zákona zahrnul tetragrammaton do citací ze Starého zákona“. Když *Strážná věž* cituje z jeho článku v *Journal of Biblical Literature*, zapomíná své čtenáře informovat o tom, že článek profesora Howarda je plný vymezujících slov, obezřetných výrazů typu „tato teorie“, „se vši pravděpodobností“, „je možné, že“, „jestliže je naše teorie správná“, „teorie, kterou navrhuje“, „jestliže předpokládáme“ a podobně. Stojí rovněž za povšimnutí, že Howard se zmiňuje o tom, že křesťanští autoři do svých spisů začlenili „tetragrammaton“, to jest čtyři hebrejská písmena (יהוה). Jinými slovy, pisatelé tato hebrejská písmena nepřekládali – ani jako „Jahve“ ani jako „Jehova“, ani jinak. Proto i kdyby se snad tato čtyři hebrejská písmena

¹⁹ Mezi ně patří *Sinajský rukopis*, *Vatikánský rukopis č. 1209* a *Alexandrijský rukopis*; vše ze 4. a 5. století n.l.

²⁰ Viz **Hlubší pochopení Písma**, sv. 1, strana 1058; **Překlad nového světa** (vydání z roku 1984 s odkazy) strana 1564. Zde organizace projevuje nestálost. Ve vydání *Strážné věže* z 1. února 1988 na straně 5 (česky 1. listopadu 1988 a 102/1988, samizdat) v článku nazvaném „*Odporuje si Bible?*“ říká časopis o pisatelích křesťanských písem: „Citace ze starších spisů mohly být lehce pozměněny proti původním výroky, aby odpovídaly potřebám a záměrům nového pisatele ... I vynechávky odpovídají hledisku pisatele a tomu, jak zhušťuje zprávu.“ Tak říká *Společnost Strážná věž* na jedné straně, že v citacích byli pisatelé *Křesťanských písem* „povinni“ zachovat tetragrammaton na místech, kde se nacházel v původním hebrejském textu, a na druhé straně říká, že si pisatelé mohli původní výroky „lehce pozměnit“ a podle potřeby části textu vynechat, přičemž zachovali „základní smysl a myšlenku“.

na v původních Křesťanských řeckých písmech vyskytovala, nebyl by to důkaz pro to, že kdyby na ně čtenář v textu narazil, vyslovoval by místo „Pán“ či „Bůh“ výraz „Jahve“ nebo jiný podobně znějící tvar.²¹ Závěrem dodejme, že profesor Howard, podle svých názorů v dotyčném článku, by dával přednost používání tetragrammatonu pouze v citátech ze Starého zákona, zatímco *Překlad nového světa* vkládá „Jehova“ i na místech, kde se o žádnou citaci ze Starého zákona nejedná.

DŮKAZOVÉ PRAMENY JEŠTĚ VĚTŠÍHO VÝZNAMU

Ať již je závažnost výše uvedené textové evidence týkající se *Septuaginty* neboli překladu Starého zákona (Hebrejských písem) do řečtiny jakkoli důležitá, máme další písemné svědectví, které má zcela jednoznačně daleko větší význam. Důvodem je to, že texty, které dále máme k dispozici, nám daleko zřetelněji naznačují, jaká vzhledem k tetragrammatonu byla vlastní praxe *samotných autorů Křesťanských řeckých písem*. A to je také nakonec ta nejpodstatnější věc a zároveň otázka zásadního významu: Používali tetragrammaton *samotní* pisatelé, křesťanští autoři Bible, když citovali z Hebrejských písem nebo kdykoli jindy?

Jedním ze dvou nejstarších opisů apoštolských spisů, který kdy byl nalezen, je papyrový kodex, označený jako Papyrus Chester Beatty č. 2 [P⁴⁶]. Obsahuje zlomkovité části dopisu Židům a osmi dopisů apoštola Pavla: Římanům, 1. Korint'ánům, 2. Korint'ánům, Efezanům, Galat'ánům, Filipánům, Kolosanům a 1. Tesaloničanům.²² V odborných kruzích panuje obecný konsensus, že tento kodex byl napsán někdy kolem roku 200 našeho letopočtu.²³ Existuje určitý důkaz i pro to, že by mohl být napsán o něco dříve. V roce 1988 Dr. Y. K. Kim, odborník na rukopisy, předložil v 69 ročníku, svazku 2 odborné publikace *Biblica* závažné důkazy pro změnu data do doby pozdního prvního století našeho letopočtu, možná ještě do období před začátkem vlády císaře Domiciána, tedy před rok 81 našeho letopočtu. Pokud je předkládané dokazování správné, pak by přinejmenším posunulo dobu psaní kodexu do ob-

²¹ *Jak zdůrazňuje materiál dodaný švédským badatelem Rudem Perssonem, je při zvažování významu hebrejského tetragrammatonu v těch několika kopiích překladu řecké Septuaginty nutno vzít v úvahu i to, že opisovači těchto rukopisů přepisovali řecký text. A přesto v tomto řeckém textu uváděli hebrejsky psaný tetragrammaton. Nepřekládali ho na nějaký řecký výraz odpovídající jménu „Jahve“ nebo „Jehova“, ani nepřepisovali hebrejská písmena na odpovídající řecká písmena. Ponechávali ho v hebrejštině [יהוה], a o jakousi výslovnost se čtenář mohl pokusit pouze v případě, že ovládal tento jazyk. Jinak by nevěděl, jak převést hebrejské znaky do své vlastní abecedy a jazyka. Dokonce, jak zaznamenal Jeroným, někteří se za jeho dnů pokoušeli tato čtyři písmena číst jako řecké hlásky a tak je vyslovovali jako „Pi Pi“ (řecky πππ). Když tedy dojde na překlad do angličtiny nebo jiného novodobého jazyka, poslouží těch několik kopií Septuaginty pouze jako jakýsi velmi křehký základ pro vkládání tetragrammatonu – hebrejským písmem – do citací, jež křesťanští pisatelé převzali z Hebrejských písem. Neposkytují žádný důvod pro vkládání jakýchkoli překladů těchto písmen jako je „Jehova“ či „Jahve“.*

²² *Učenci se přeli o to, zda je Pavel pisatelem dopisu Hebrejcům. Jejich závěry v uvedeném kodexu se k tomuto závěru přiklánějí.*

²³ *Viz Hlubší pochopení Písma, sv. 2, strana 555.*

dobí vzdáleného pouhých několik desetiletí od okamžiku, kdy Pavel dokončil své původní dopisy.²⁴

Ale i tehdy, když ponecháme datování tohoto kodexu na dobu nejčastěji uváděnou a zůstaneme u konce druhého století našeho letopočtu, i potom bude tato sbírka hrát význačnou úlohu při odpovědi na otázku, kterou jsme položili. Společnost Strážná věž tvrdí, že původní apoštolské spisy obsahovaly tetragrammaton mnohokrát, a že ho z nich odstranili teprve v následujících stoletích „odpadlí křesťané“. Pokud tomu tak je, a pokud tato původní díla tetragrammaton ve stovkách případů uváděla, není rozumné předpokládat, že v opisech pořízených ve století, které *bezprostředně* po napsání Křesťanských řeckých písem *následovalo*, bychom měli nalézt alespoň nějaké stopy po tetragrammatonu? Jestliže se tetragrammaton vyskytoval v dopisech apoštola Pavla, který některé z nich napsal až kolem roku 60/61 našeho letopočtu, zdá se jenom těžko k uvěření, že by v pořizovaných opisech došlo k odstranění tetragrammatonu v tak krátké době. Organizace Strážná věž zastává názor, který je podobný názoru mnohých jiných lidí, že totiž apoštol Jan žil až do závěru prvního století našeho letopočtu. Kdyby používání tetragrammatonu bylo tak důležité, Janovo působení by jistě mělo značný vliv na křesťanské opisovače apoštolských spisů (včetně dopisů apoštola Pavla), a vedlo by je k příznivému postoji k zachování tetragrammatonu, a to nejenom v průběhu Janova života, ale ještě i nějaký čas po jeho smrti. Je určitě rozumné očekávat, že bychom měli najít alespoň nějaký náznak výskytu tetragrammatonu v kodexu, o kterém mluvíme. Jaká jsou fakta?

Je holou skutečností, že v devíti apoštolských dopisech, které vytvářejí tento nejstarší křesťanský kodex, *tetragrammaton v žádné z jeho podob nenacházíme ani jednou*. Apoštolský autor těchto devíti dopisů mnohokrát cituje z Hebrejských písem, a používá přitom text ze Septuaginty, ale *tetragrammaton se v žádném z uvedených citátů nevyskytuje ani jednou*. Když cituje, řídí se zvykem nahradit tetragrammaton řeckým *kyrios* (Pán) nebo *theos* (Bůh). Společnost Strážná věž dokazuje, že výskyt tetragrammatonu v některých nejstarších opisech (ve skutečnosti zlomcích textu) *překlada Septuaginty* poskytuje důkaz, že se v ní *původně* nacházel. Pokud tato zásada dokazování má obecnou platnost, pak také musí platit v tomto případě, totiž: *nepřítomnost tetragrammatonu v nejstarších opisech devíti Pavlových dopisů poskytuje důkaz, že se nenacházel ani v původních apoštolových dopisech*.

Tento závěr je umocněn skutečností, že s výjimkou zkrácené formy v podobě „Yah“ nebo „Jah“ v knize Zjevení tetragrammaton v jakékoli podobě nenacházíme ani v jediném starém opisu libovolné knihy Křesťanských řeckých písem, ať již byl jejím původním autorem Pavel, nebo jiný křesťanský pisatel. Tvrzení Strážné věže, podle kterého apoštolové a jiní křesťanští autoři z prvního století ve svých dílech tetragrammaton uváděli, když citovali z Hebrejských písem, je tedy pouhou teorií, spekulativní ve své podstatě, a stojící v protikladu k převážné většině historických dokladů.²⁵

²⁴ *Stojí za zmínku, že paleografické důkazy prováděné Dr. Kimem se považují za nejspolehlivější způsob datování starověkých rukopisů. (Viz též **Probuďte se!** z 22. června 1972, strana 8.) Přestože změnu datování Dr. Kima rozhodně nepřijímají všichni učenci, mnoho kvalifikovaných učenců vyjádřilo uznání pro spolehlivost jeho práce.*

²⁵ *Publikace Strážné věže často na podporu svých tvrzení citují profesora Howarda, který ale v dopise Rudu Perssonovi napsal: „Svědkové Jehovovi šli daleko nad mé články. Nepodporuji jejich teorie.“ Kopie celého dopisu profesora Howarda, kterou mi poskytl Rud Persson – viz Dodatek.*

OBHAJOBA NA ZÁKLADĚ PŘEKLADŮ DO HEBREJŠTINY

Strážná věž v Křesťanských řeckých písmech vždy vkládá „Jehova“ tam, kde jejich původní autor přímo citoval hebrejský text, ve kterém se tetragrammaton nachází. Ale to v žádném případě neznamená, že touto praxí je podloženo všech 237 míst, na kterých se tetragrammaton v *Překladech nového světa* objevuje. Mnohokrát je jméno vsunuto do textu, aniž by se jednalo o citaci. Jak je *tento* postup odůvodněn?

Ve snaze vyvolat v takových případech zdání hodnověrnosti, a obhájit vkládání jména „Jehova“ do křesťanského textu, tedy ve snaze obhájit *praxi, která není podpořena ani jediným opisem z dávné doby*, se Společnost Strážná věž dovolává podpory odkazováním na početné překlady Křesťanských řeckých písem zpět do hebrejštiny. Je pravda, že se tetragrammaton v těchto překladech často objevuje. Je také ale pravda, že všechny tyto překlady se datují *nejdříve do čtrnáctého století našeho letopočtu*, a některé z nich jsou dokonce i z devatenáctého století n.l.²⁶ Jejich hebrejské znění jim snad může dodat požadované zdání pravosti, ale faktem zůstává, že se jedná právě pouze o zdání. Překladatelé se v nich na základě osobní volby rozhodli použít tetragrammaton tam, kde na příslušných místech řeckého textu, který měli k dispozici, bylo slovo „Pán“ nebo „Bůh“.²⁷ Tyto překlady do hebrejštiny nemají ve skutečnosti větší důkazovou hodnotu, než překlady do kteréhokoli jiného jazyka, které v tom samém období byly provedeny, například do arabštiny, němčiny nebo portugalštiny. Jsou dokladem názoru překladatele, a nepředkládají žádný důkaz pro to, jak byl tetragrammaton Ježíšem nebo jeho učedníky používán nebo jakou důležitost mu přikládali. Společnost Strážná věž zanedbává historii, a provádí dlouhý „žabí skok“, kterým se v proudu času přenáší přes znění nejstarších **rukopisů** Křesťanských řeckých písem o tisíc a více let dopředu, a dává přednost **překladům** v té době publikovaným. *Překlad nového světa* se tak prohřešuje proti základnímu pravidlu překlada, podle kterého je největší váha přikládána pramenu, který je nejbližší originálu. Tuto zásadu ostatně potvrzuje i samotná *Strážná věž* ve vydání z 15. března 1982, kde na straně 23 (česky 1. prosince 1982, str. 15; a 17/1982, samizdat) můžeme číst: „Čím starší je biblický rukopis, tím pravděpodobně bližší je původním autentickým záznamům inspirovaných pisatelů, z nichž dnes neexistuje žádný.“ V záležitosti Božího jména se ale organizace Strážná věž rozhodla, že nebude dbát na důkazový materiál soustředěný ve více než 5 000 řeckých opisech, z nichž žádný tetragrammaton neobsahuje. Místo toho dospěla k závěru, že spíše, než aby se dala vést těmito *rukopisy* v původním biblickém jazyce, bude se řídit de facto moderními *překlady*, které v důsledku nevypovídají o ničem jiném, než o osobním názoru překladatelů.²⁸

²⁶ Viz *Řecká písma – Meziřádkový překlad Království* (1985), strany 13, 14.

²⁷ Viz seznam z *Meziřádkovém překladech*, vydání z roku 1969, strany 28–30.

²⁸ Viz též *Probuďte se!* z 22. června 1972, strany 5–8; z 8. března 1971, strana 23. *Strážná věž* z 1. března 1991, strana 28 jde ve snaze ospravedlnit vložení tetragrammatonu do křesťanských písem tak daleko, že se odkazuje na některé německé překlady, v nichž je jméno obsaženo v poznámkách pod čarou a v komentářích! Je jisté, že by to žádný zodpovědný překladatel nepovažoval za důvod k potlačování nebo dokonce přehlížení důkazů ze starověkých rukopisů ve prospěch odlišného překlada.

NEDŮSLEDNOST V TVRZENÍCH

Stanovisko Společnosti Strážná věž je pozoruhodně nedůsledné. Na jedné straně argumentuje tím, že autoři Křesťanských řeckých písem původně ve svých spisech používali nějakou formu tetragrammatonu. Na druhé straně opakovaně potvrzuje, že tato Křesťanská řecká písma byla zachována se značnou přesností. Ve své publikaci *Hlubší pochopení písem*, svazek 2, na straně 553 cituje profesora Kurta Alanda, který poznamenává:

Text Nového zákona se uchoval s vynikající přesností, lépe než jakékoli jiné spisy ze starých dob; možnost, že by se ještě našly opisy, které by zásadně mohly tento text změnit, se rovná nule.

Strážná věž z 1. dubna 1977 (česky 23/1977, samizdat) nejprve cituje světově uznávaného učence v oboru řeckého textu, F. J. Horta, který řekl, že „množství odchylek, které mohou být v nějakém smyslu označeny jako podstatné varianty [v nejstarších opisech Křesťanských písem], stěží dosahuje více než jedné tisíciný celého textu“. Potom článek na straně 219 pokračuje takto:

Ať již máš libovolný překlad Křesťanských řeckých písem, není důvod k pochybám o tom, že řecký text, na kterém byl překlad založen, se značnou mírou věrohodnosti odpovídá původnímu záznamu inspirovaných pisatelů Bible. Od doby sepsání Křesťanských řeckých písem uplynulo již téměř 2 000 let. Přesto jejich text zůstává zázračným dokladem přesného převádění.

Nesčetné články zdůrazňují, že přesnost a neporušenost biblického textu byla uchována díky *hluboké úctě opisovačů k božskému záznamu, díky jejich úzkostlivé péči o zachování věrnosti převáděného textu*, a díky vlivu „Božského autora Bible“. Článek v *Probudte se!* z 8. května 1985 k tomuto tématu na straně 14 nejprve poznamenává, že Bůh inspiroval původní spisy, a potom uvádí: „Je logické, že by dohlížel na věrné zachování jeho Slova až do dnešních dnů.“²⁹

Problém spočívá v tom, že organizace popírá své vlastní stanovisko – ne vzhledem k nějakému zanedbatelnému vynechání písmene nebo části textu nebo jeho nepatrné variantě – ale vzhledem k tomu, co Společnost vnímá jako jeden ze základních rysů Písma: k Božímu jménu představovanému tetragrammatonem. Ve skutečnosti totiž říká, že Bůh, který svým nadpřirozeným vlivem působil, aby se přesně zachoval řecký text Křesťanských řeckých písem, takže zůstává „zázračným dokladem přesného zachování“, současně nedocílil toho, aby se nějaká forma jména „Jehova“ zachovala alespoň v jednom jediném opisu z celkových asi 5000 nejstarších opisů zmíněných Křesťanských řeckých písem. Jestliže zásadní důležitost, kterou organizace přikládá tetragrammatonu, stojí na pevném základě, jak si to máme vysvětlit?

Nabízí se ještě jiná otázka. Z prací Jeronýma, Origena a dalších z doby konce čtvrtého století našeho letopočtu se dozvídáme, že tetragrammaton se tehdy ještě nacházel v opisech řecké Septuaginty neboli v opisech překladu **Hebrejských** písem do řečtiny. Ale v žádném spisu ani jednoho z raných křesťanských autorů nečteme, že by se tetragrammaton vůbec kdy jenom ob-

²⁹ Viz též *Aid to Bible Understanding (Pomůcka k porozumění Bible)*, strana 1110 (nebo *Hlubší pochopení Písma*, sv. 2, strana 557); *Celé Písmo je inspirováno Bohem a prospěšné*, strany 318, 319.

jevil v libovolném opisu **Křesťanských** řeckých písem neboli Nového zákona. Proč? Jestliže můžeme tetragrammaton nalézt v řeckém překladu předkřesťanského Starého zákona, proč jej nemůžeme, podle stejné zákonitosti, najít v jednom z tehdejších opisů původního řeckého textu Křesťanských řeckých písem, nebo alespoň v nějakém jejich nejstarším dochovaném překladu? Pokud se tetragrammaton v původních inspirovaných spisech vůbec kdy vyskytoval, pak jistě Bůh, jemuž přikládáme největší zásluhu za přesné zachování textu až do dnešní doby, by se byl postaral o to, aby byl zachován – alespoň pokud by těmto čtyřem písmenům přikládal tak zásadní důležitost, se kterou na ně pohlíží Společnost Strážná věž. Skutečnost, že tetragrammaton nebyl uchován ani v žádném nejstarším dostupném textu Křesťanských řeckých písem, ani v žádném z raných překladů tohoto textu, závažně svědčí proti tomu, že by se v těchto spisech někdy vyskytoval.

SVĚDECTVÍ SAMOTNÉ BIBLE

Ale i kdybychom měli sklon přijmout dokazování Společnosti Strážná věž a její obhajobu pro dosazování jména „Jehova“ do Křesťanských řeckých písem – byť třeba jenom v případech, kdy se opravdu jedná o citáty z Hebrejských písem – i potom bychom museli čelit závažným otázkám. Jednou ze zásadních by přitom bylo, že *i ve vlastním překladu Strážné věže*, typickém dosazováním tetragrammaton, nacházíme *celé dopisy napsané apoštoly*, ve kterých jméno „Jehova“ zcela chybí. K nim patří: Filipánům, 1. Timoteovi, Titovi, Filemonovi a tři Janovy dopisy. Každý svědek Jehovův musí čestně přiznat, že by bylo nemyšlitelné, aby význačný člen jejich společnosti rozebíral duchovní téma, a přitom by ve svém písemném pojednání často nepoužíval jméno „Jehova“. Pokud by někdo takový napsal dopis, který by svojí délkou a závažností byl podobný Pavlovu dopisu Filipánům, nebo jeho pastýřským dopisům Timoteovi a Titovi, nebo třem pastýřským dopisům Jana, které jsou plné vybízení a napomínání v klíčových otázkách víry, a přitom by opakovaně nepoužíval jméno „Jehova“, vystavil by se mezi Jehovovými svědky nebezpečí, že bude nařčen z odpadlictví. Přesto v jejich vlastním *Překladu nového světa* nacházíme sedm apoštolských dopisů pojednávajících o životně důležitých duchovních otázkách, ve kterých se jméno „Jehova“ prostě nevyskytuje. Tak i z hlediska *Překladu nového světa* musíme dojít k závěru, že když apoštolové Pavel a Jan psali své dopisy, zcela zřejmě se neohlíželi na normu, kterou zavedla organizace Strážná věž. Nebo obráceně a přesněji – norma, kterou zavedla organizace Strážná věž, neodpovídá apoštolskému pojetí z prvního století.

Absence jména „Jehova“ v sedmi apoštolských dopisech v *Překladu nového světa* poskytuje další doklad pro to, že jeho zavedení do ostatních částí Křesťanských řeckých písem se neopírá o solidní důkazy, ale je otázkou osobního vkusu.

Řekněme ale, že ustoupíme překladatelům (přesněji řečeno, překladateli Fredovi Franzovi), a v *Překladu nového světa* přijmeme časté vkládání jména „Jehova“ do Křesťanských řeckých písem. I v takovém případě se ale musíme vypořádat s tím, že Křesťanská řecká písma daleko častěji odkazují na jméno Božího syna. Jméno „Ježíš“ se v nich objevuje 912 krát, a jeho výskyt tak daleko převyšuje 237 míst, kam bylo vloženo jméno „Jehova“.³⁰ Vzhledem k publika-

³⁰ „Kristus“ se objevuje ještě na dalších asi 530 místech (často ve spojení se jménem „Ježíš“). Ke složení Výboru pro překlad Bible nového světa viz kniha **Kříže svědomí**, strana 47, poznámka pod čarou 15.

cím Strážné věže tak pozorujeme nápadný rozdíl, protože v nich je tomu někdy právě naopak; Jehovovo jméno se v nich vyskytuje daleko více než Ježíšovo. Od doby Rutherfordova prezidentství pozorujeme postupné zavádění jména „Jehova“ provázené – řečeno mírně – ubýváním odkazů na Božího syna, Ježíše Krista. Ale Bůh sám prohlásil, že jeho vůlí je, aby „všichni ctili Syna *právě jako ctí Otce*. Kdo nectí Syna, nectí Otce, který ho poslal“.³¹ Autoři Křesťanských řeckých písem si toto vybidnutí zcela zřejmě vzali k srdci, a my bychom měli následovat jejich příklad – místo abychom ho přehlíželi, protože nevyhovuje potřebám našich dnů.

Důkazy tak svědčí o tom, že způsob používání Božího jména v organizaci svědků Jehovových – jeho neustálé opakování a důraz, který na tetragrammaton kladou – je ve skutečnosti spíše odrazem situace, která existovala v předkřesťanských dobách v Izraeli, než aby byl vyjádřením skutečnosti převládající ve sboru Kristových následovníků prvního století. Jestliže ale říkáme, že pro „návrat do minulosti“ v podání svědků Jehovových není ospravedlnění, jak se mají naplnit místa Písma, která nás nabádají k oznamování a posvěcování Božího jména? Abychom tomu porozuměli, bude třeba prozkoumat následující otázku:

PROČ DOŠLO KE ZMĚNĚ Z DOBY PŘEDKŘESŤANSKÉ NA DOBU KŘESŤANSKOU?

Jak jsme ukázali, navzdory všem teoriím a nárokům nenacházíme žádné solidní poklady pro tvrzení, že by se tetragrammaton nacházel v Křesťanských řeckých písmech více než čtyřikrát, a to pouze ve Zjevení a ve své zkrácené formě. Důkazy z historie, které v některých případech sahají až do doby jen několika desetiletí po apoštolu Pavlovi, výskyt jména důrazně popírají. Když vezmeme v úvahu vskutku hojně, doslova mnohatisícové uplatnění tetragrammatonu v předkřesťanských (Hebrejských) písmech, musíme říci, že v této oblasti došlo k pozoruhodné změně. Doklady o ní nepochybně vypovídají. Jak jí máme rozumět? Jaký dopad má tato reforma na nás, kteří si bereme k srdci vybízení Písma, abychom chválili, ctili a posvěcovali Boží jméno?

K pochopení pomůže, když nejprve porozumíme tomu, co v Písmu znamená výraz „jméno“, a na co nás Písma odkazují, když naši pozornost obracejí k Božimu „jménu“. V našem chápání máme často sklon omezovat rozsah výrazu „jméno“ na *slovo* nebo *slovní spojení*, které jednoho člověka (jednu věc) odlišuje od druhého (od druhé). Gramaticky je nazýváme „jména vlastní“ nebo „jména obecná“. Patří k nim například „Jan“, „Marie“, „Austrálie“ a „Atlantik“. Tímto způsobem je termín „jméno“ nejčastěji používán v běžném životě, a v tomto smyslu je také nejčastěji používán v Písmu. Ale výraz „jméno“ můžeme použít mnoha jinými způsoby. Společnost Strážná věž na konci šedesátých let 20. století začala připravovat biblický slovník *Pomůcka k porozumění Bible* (nyní *Hlubší pohled na písma*) a já jsem byl pověřen prací na tématech „Jehova“, „Ježíš“ a „Jméno“. V té době jsem neměl žádný důvod, abych vážně zpochybňoval učení Strážné věže o rozšířeném používání jména „Jehova“ mezi křesťany prvního století, a upřímně jsem se při práci snažil tohoto pohledu zastávat.³² Mnoha dokladů, které předkládám v této knize, jsem si tehdy nebyl vědom a jiné mi unikaly proto, že má mysl byla

³¹ Jan 5:23.

³² Stejný článek se doslova beze změny objevuje v pozdější publikaci **Hlubší pochopení Písma**.

naučená zastávat se učení organizace, místo abych uměl správně posoudit váhu našich nauk a jejich platnost. Ale když jsem tato tři témata zpracovával, porozuměl jsem – jasněji než kdykoli předtím – že výraz „jméno“ může mít daleko širší a podstatně závažnější význam, než je mu obecně přisuzován. Toto poznání se pak stalo základem, na němž jsem si začal uvědomovat, jak jsem limitován, když vykládám mnohá místa Písma, a nakonec vedlo i k tomu, že jsem musel uznat, že výklad organizace často nemůže obstát.

Například „jméno“ se může vztahovat, nikoli ke konkrétnímu „vlastnímu jménu“, ale k něčí *pověsti* nebo *skutkům jednání*. Když řekneme, že si někdo „vytvořil dobré jméno“ nebo „špatné jméno“, nemáme na mysli výraz nebo slovní spojení, pod kterým ho známe (Ríša, Jindřich nebo Jan Kovář), ale odkazujeme na pověst, která ho provází. Skutečnost, že má dobré nebo špatné „jméno“, nijak nesouvisí s jeho křestním jménem nebo příjmením. Obdobně platí příklad, že někdo „ztratil dobré jméno“. Ani zde nemluvíme o jeho jménu v doslovném smyslu, ale v daleko širším uplatnění. Člověk se třeba může jmenovat Dobromil Křesťan, a přece může mít „špatné jméno“. To, že se vlastním jménem jmenuje Dobromil Křesťan, je v tomto případě podružné vzhledem k tomu, že „má špatné jméno“, protože jeho „špatné jméno“ svědčí jaký vlastně **je**, a jak **jedná**. Tento širší význam výrazu „jméno“ nacházíme v Písmu často.³³

„Jméno“ se může vztahovat k *autoritě*, se kterou je určitá věc vykonána. Tak říkáme „ve jménu zákona“ nebo „ve jménu krále“. Výraz „zákon“ sám o sobě ovšem není vlastním jménem. Jestliže zvoláme „ve jménu krále“, nemáme tím na mysli „Jindřicha“ nebo „Ludvíka“ nebo „Ferdinanda“, ale odvoláme se na královskou *autoritu* a *postavení* jako podklad pro náš požadavek. V Efezanům 1:21 apoštol mluví o každé vládě a autoritě a moci a panství a „každém jménu, které se jmenuje“. Z tohoto verše jasně vyplývá, že termín „jméno“ je často používán místo autority a postavení.³⁴ Ve *Strážné věži* z 15. ledna 1991 (str. 5), v článku o svatém Duchu, je organizace nakonec donucena připustit použití „jména“ v tomto smyslu, když vysvětluje výraz u Matouše 28:19 „křtíte je ve jménu Otce a Syna a svatého Ducha“. Svatý Duch nemá žádné vlastní jméno. Proto je zřejmé, že termín „jméno“ je zde použit odlišně. Již *Strážná věž* z 15. prosince 1944 (str. 371, 372) napsala:

Křest ve jménu Syna znamená více než být pokřtěn v doslovném jménu Syna, Ježíše Krista; stejně tak i jeho jméno obsahuje více než jen svůj doslovný význam. Toto jméno obnáší veškerou čest, autoritu, moc a postavení, které Otec vložil na Syna.

Co je platné o „jménu Syna“ ve srovnání s doslovným jménem „Ježíš Kristus“, je stejně platné o „jménu Otce“ ve srovnání s doslovným jménem „Jehova“.

Výraz „ve jménu“ proto může také znamenat, že člověk, který tvrdí, že mluví nebo jedná „ve jménu“ někoho jiného, také tvrdí, že má autoritu *tuto osobu zastupovat*.³⁵

³³ *Příslaví* 10:7; 22:1; *Kazatel* 7:1 jsou jen několika málo příklady.

³⁴ *Srovnej Matouše* 10:41, kde se v řečtině doslova píše „ve jménu proroka“; (viz *Meziřádkový překlad Království*), viz též *Filipanům* 2:9–11; *Hebrejcům* 1:3, 4. *Strážná věž* z 15. května 1985, strana 17 (česky 21/1985, samizdat) cituje *Izajáše* 62:2 a slova určená Izraeli „budeš skutečně nazvána novým jménem“, a dodává: „Toto jméno poukazuje na požehnané podmínky, v nichž se shromáždí tito novodobí učedníci.“

³⁵ *Srovnej* 2. *Mojžíšovu* 5:23; 5. *Mojžíšovu* 10:8; 18:5, 7, 19–22; 1. *Samuelovu* 17:45; *Ester* 3:12; 8:8, 10; *Skutky* 3:16; 4:5–10; 2. *Tesaloničanům* 3:6.

Závěrem tedy uvedme, že když mluvíme o „jménu“ někoho, můžeme ve skutečnosti odkazovat nikoli na slovo nebo slovní spojení, kterým je dotyčný člověk označován jako jednotlivec, ale na *samotného jedince*, jeho osobnost, charakter, zásady a skutky, na to kým je. (Podobně, když se odvoláváme na někoho „ve jménu milosrdenství“, máme na mysli všechno dobré, co milosrdenství zosobňuje.) Můžeme proto po právu říci, že ačkoli snad víme, jak se někdo jmenuje vlastním jménem, jestliže nevíme, jaká osobnost se za ním skrývá, pak ve skutečnosti jeho jméno v tom nejzásadnějším slova smyslu neznáme.

Když jsem pro *Pomůcku* připravoval článek s názvem „Jehova“, zahrnul jsem do něj i následující citát z díla učence na poli hebrejštiny, profesora T. G. Manleyho:

Studium slova „jméno“ ve Starém zákoně odhalí, jak mnoho toto slovo v hebrejštině znamená. Jméno není pouhou nálepkou, ale označuje skutečnou osobnost toho, komu patří.³⁶

„Znát Boží jméno“ proto znamená daleko více, než jenom znát slovo, které ho označuje. Profesor hebrejštiny D. H. Weir se takto zmiňuje o lidech, kteří říkají, že 2. Mojžíšova 6:2, 3 naznačuje, že tetragrammaton neboli jméno „Jehova“ se poprvé stalo známým až v době Mojžíšově:

Nestudovali [tyto verše] ve světle jiných biblických textů; jinak by pochopili, že výrazem *jméno* nemohou být míněny jen ty slabiky, které jméno Jehova tvoří, ale že jde o **myšlenku, kterou vyjadřuje**. Když čteme u Izajáše, k. lii. 6 ‚*Protož poznát lid můj méno mé*‘ nebo u Jeremjáše k. xvi. 21 ‚*Zvědít, že jméno mé jest Jehova*‘ nebo v Žalmech, Ž. ix. [10, 16; 11, 17, KB] ‚*Budou v tebe doufat, kteříž znají jméno tvé*‘, okamžitě vidíme, že znát Jehovovo jméno je něco zcela jiného, než jen znát ta čtyři písmena, z nichž se skládá. Znamená to znát z vlastní zkušenosti, že Jehova skutečně je tím, co o něm jeho jméno prohlašuje. (Srovnej také Iz. xix. 20, 21; Ez. xx. 5, 9; xxxix. 6, 7; Ž. lxxxiii. [18; 19, KB]; lxxxix. [16; 17, KB]; 2. Pa. vi. 33.) – *The Imperial Bible – Dictionary*, sv. I, str. 856, 857.³⁷

Protože jsem si uvědomil, že výraz „jméno“ má v Bibli mnohem hlubší význam, zařadil jsem do svého článku o „Jehovovi“ v knize *Pomůcka k porozumění Bible* také následující odstavce (str. 1202):

Znát Boží jméno znamená víc než jen vědět, jaké to je slovo. (2. Pa. 6:33) Znamená to skutečně znát Boha jako Osobu – jeho záměry, jeho činnost a vlastnosti, jak jsou zjeveny v jeho Slovu. (Srovnej 1. Kr. 8:41–43; 9:3, 7; Ne. 9:10.) To je patrné v případě Mojžíše, muže, kterého Jehova „znal jménem“, to znamená důvěrně. (2. Moj. 33:12) Mojžíš dostal výsadu vidět projev Jehovovy

³⁶ *Aid to Bible Understanding (Pomůcka k porozumění Bible)*, strana 885. Geerhardus Vos v *Biblical Theology* (1959, strany 76f) při rozboru Božího jména v Hebrejských písmech podobně píše: „V Bibli je jméno vždy víc než klasické označení. Vyjadřuje povahu nebo minulost.“ V souladu s tím **Strážná věž** z 1. února 1945 (strana 41) poprvé zrevidovala postavení a autoritu Otce, a dále napsala: „Křest člověka nemůže být platný, pokud pokřtěná osoba nevěděla a neuznávala tyto skutečnosti týkající se Jehovova jména, kteréžto zastupuje to, čím Bůh je.“

³⁷ Viz též *Aid to Bible Understanding (Pomůcka k porozumění Bible)*, strany 888, 889; stejný materiál se objevuje v **Hlubším pochopení Písma**, sv. 1, strany 819, 820.

slávy, a také ‚slyšet, jak je oznámeno Jehovovo jméno‘. (2. Moj. 34:5) Toto oznámení nebylo jen opakováním Jehovova jména, ale bylo to prohlášení o Božích vlastnostech a činnostech: ‚Jehova, Jehova, Bůh milosrdný a milostivý, pomalý k hněvu a hojný v milující laskavosti a pravdě, zachovávající milující laskavost pro tisíce, promíjející provinění a přestupek a hřích, ale rozhodně nezproští trestu, a přivede trest za provinění otců na syny a na vnuky, na třetí generaci a na čtvrtou generaci.‘ (2. Moj. 34:6, 7) Podobně Mojžíšova píseň obsahující slova ‚budu totiž oznamovat jméno Jehovy‘ pojednává o tom, jak Bůh jednal s Izraelem, a popisuje jeho osobnost. (5. Moj. 32:3–44)

Když byl Ježíš Kristus na zemi, ‚zjevil jméno svého Otce‘ svým učedníkům. (Jan 17:6, 26) Tito učedníci sice již předtím toto jméno znali, a dobře věděli o Božích skutcích, jež byly zaznamenány v Hebrejských písmech, ale prostřednictvím Toho, který je ‚na místě u Otcovy náruče‘, poznali Jehovu daleko lépe a daleko velkolepějším způsobem. (Jan 1:18) Kristus Ježíš dokonale představoval svého Otce, činil skutky svého Otce, a mluvil ne sám od sebe, ale říkal to, co říkal jeho Otec. (Jan 10:37, 38; 12:50; 14:10, 11, 24) Proto mohl Ježíš říci: ‚Kdo viděl mne, viděl také Otce.‘ (Jan 14:9)

Z toho je jasně patrné, že Boží jméno skutečně znají jedině ti, kdo jsou jeho poslušnými služebníky. (Srovnej 1. Jana 4:8; 5:2, 3.) Takovým lidem proto platí Jehovovo ujištění vyjádřené v Žalmu 91:14: ‚Budou ho chránit, protože poznal mé jméno.‘ Jméno samo o sobě nemá magickou moc, ale Ten, kdo je tímto jménem označen, může svému oddanému lidu poskytnout ochranu. Jméno tedy představuje samotného Boha. Proto přísloví říká: ‚Jhovovo jméno je silná věž. Do ní utíká spravedlivý a je chráněn.‘ (Př. 18:10) Právě to dělají lidé, kteří uvrhnou své břemeno na Jehovu. (Ža. 55:22) Stejně i milovat Jehovovo jméno (Ža. 5:11), zpívat mu chválu (Ža. 7:17), vzývat je (1. Mo. 12:8), vzdávat mu díky (1. Pa. 16:35), přísahat při něm (5. Mo. 6:13), vzpomínat na ně (Ža. 119:55), bát se ho (Ža. 61:5), pátrat po něm (Ža. 83:16), vkládat v ně důvěru (Ža. 33:21), vyvyšovat je (Ža. 34:3) a doufat v ně (Ža. 52:9) znamená dělat to tak, že se to týká samotného Jehovy. Mluvit hanlivě o Božím jménu znamená rouhat se Bohu. (3. Mo 24:11, 15, 16)³⁸

Můžeme to lépe pochopit, když si uvědomíme, že výraz ‚jméno‘ je identicky používán vzhledem k Božím synu. Když apoštol Jan píše: ‚Ale všem těm, kteří ho přece přijali, dal autoritu stát se Božími dětmi, protože *projevovali víru v jeho jméno*‘, zcela zřejmě nemá na mysli jenom jméno ‚Ježíš‘.³⁹ Odkazuje *na osobu* Božího syna, na toho, kdo je ‚Božím beránkem‘, na jeho Bohem mu přidělenou úlohu Vykupitele a Zachránce a Prostředníka ve prospěch lidí. Některé překlady Bible vyjadřují tuto skutečnost tím, že místo ‚projevovali víru v jeho jméno‘ uvádí: ‚[opravdu] v něj uvěřili‘ (*An American Translation*), ‚opravdu v něj uvěřili‘ (*Philips Modern English*), ‚kteří se mu zavázali‘ (*New English Bible*).⁴⁰

Pokud bychom bezmyšlenkovitě vyslovovali jméno ‚Ježíš‘, nebo je používali velmi často nebo na toto doslovné jméno neustále obraceli pozornost, dokázali bychom tím, že

³⁸ Stejný materiál najdete v **Hlubším pochopení Písma**, sv. 1, strany 891, 892.

³⁹ Jan 1:12.

⁴⁰ *Obdobně rozebírá Zjevení 19. kapitolu, verš 12 publikace Strážné věže z roku 1988 Zjevení – Jeho slavné vyvrcholení se přiblížilo! na straně 280 a její vysvětlení napsaného „jména“, jež dostal Kristus, a které „nezná nikdo, jen on“ poukazuje na to, že „zřejmě znamená postavení a přednosti, které má Ježíš během Pánova dne“, takže se nevztahuje k jakémukoli jménu v běžném, každodenním významu toho slova.*

jsme Kristovými pravými následovníky, a opravdu v něj věříme? Je zřejmé, že nikoli. Ani by to neznamenalo, že jsme v biblickém slova smyslu „učinili jméno Božího syna známým“. Milióny lidí dnes vyslovují a používají jméno Ježíš. Nicméně mnozí z nich pravé a životně důležité „jméno“ Božího syna zkreslují a zatemňují jeho skutečný význam, protože jejich chování a cesty jsou Ježíšovi velmi vzdáleny, ať se již jedná o jeho učení nebo osobnost nebo způsob života. V životech těchto lidí nenacházíme chování, které by se důsledně zastávalo víry v jeho záchrannou výkupní moc. Ale o to se přeci především jedná; to především znamená „projevovat víru v jeho jméno“ – nikoli být známí tím, že Ježíšovo jméno často používáme.⁴¹

V případě používání „Jehovova“ jména se jedná o totéž. Nezáleží na tom, jak často jednotlivci nebo dokonce celá organizace lidí toto jméno vyslovuje nebo opakuje, a v důsledku toho si činí nárok na spravedlnost. Jestliže jejich postoje, chování a zvyky neodráží samotnou Boží osobnost – jeho vlastnosti, způsob jednání a měřítka – pak se nedá říci, že by v biblickém ohledu „poznali jeho jméno“. Osoba nebo osobnost představovaná tetragrammatonem jim ve skutečnosti zůstává neznámá⁴², a časté používání toho jména je srovnatelné se službou bez skutků, projevanou pouhými rty.⁴³ Jestliže tvrdí, že „mluví v jeho jménu“, a přesto zkreslují, co On sám říká ve svém slově; nebo v jeho jménu falešně prorokují a „v jeho jménu“ vymýšlejí nebiblické zákony a pravidla, jejichž dodržování pak vyžadují po druhých; nebo „v jeho jménu“ vynášejí nespravedlivé soudy a „v jeho jménu“ odsuzují, pak ve skutečnosti „berou jeho jméno nadarmo“. Jednají způsobem, který nemá Jeho schválení, nezrcadlí Jeho vlastnosti a měřítka, a ani nevypovídá o tom, kým opravdu je.⁴⁴

Výše uvedené platí i tehdy, když se jedná o používání nějaké formy tetragrammatonu pro sektářské účely, tedy když se Boží jméno použije jako prostředek k odlišení jedné náboženské skupiny od ostatních. Důkazy svědčí o tom, že jméno „Svědkové Jehovovi“ vzniklo právě za tímto účelem. V podobném duchu můžeme uvést, že „chválit jeho svaté jméno“ nebo „posvěcovat jeho jméno“ neznamená naivně deklamovat jedno konkrétní slovo nebo slovní spojení. Jak bychom totiž mohli „chválit slovo“ nebo „chválit titul“? Naopak, význam zcela zřejmě tíhne ke chvále *Osoby samotné*. O Něm a Jeho vlastnostech a cestách mluvíme s úctou a obdivem, k Němu vzhlížíme a před Ním se skláníme, On je pro nás Svatý.

JAK S URČITOSTÍ POZNÁME PRAVÉHO BOHA

Je zcela nutné, abychom přesně určili totožnost božské Osoby, kterou máme chválit. K tomu ale máme více prostředků, než jenom to, abychom používali jedno specifické označení. Apoštolové a učedníci Ježíše Krista, kteří napsali Křesťanská řecká písmena, se v nich pravidelně ob-

⁴¹ Srovnej Matouše 7:21–23; viz též článek pod heslem „Ježíš Kristus“ v *Aid to Bible Understanding (Pomůcka k porozumění Bible)* pod nadpisem „Plný význam jeho ‚jména‘“, strana 924; stejný materiál je v *Hlubším pochopení Pisma*, sv. 1, strana 868.

⁴² Srovnej Ezechiele 36:20.

⁴³ Srovnej Ozeáše 8:1, 2; Matouše 15:8.

⁴⁴ Další diskuzi na tento námět najdete v 11. kapitole, strany 325–326.

raceli k Bohu tím, že v drtivé většině případu používali právě výraz „Bůh“. Asi ve 22 případech nacházíme spojení „Pán“ a „Bůh“, a asi ve 40 případech užívají termín „Bůh“ ve spojení se slovem „Otec“. Ale na 1 275 ostatních místech jednoduše napsali „Bůh“. Zdaleka nepocítovali žádnou nutnost, aby před tento výraz přidávali další slovo, například „Jehova“. Z celkového kontextu jejich dopisů bylo zcela jasné, koho mají na mysli.

Proto apoštol, když nejprve uznává, že je „mnoho“ ,bohů“ a „mnoho“ ,pánů“, kteří jsou uctíváni, pokračuje dále ve své úvaze a píše: „Pro nás je skutečně jeden Bůh, Otec, z něhož je všechno a my pro něho; a je jeden Pán, Ježíš Kristus, skrze něhož je všechno, a my skrze něho.“⁴⁵ Můžeme přitom poznamenat, že dokonce ani v *Překladau nového světa* není prostor na to, aby byl apoštol Pavel představen jako ten, kdo je nucen použít tetragrammaton, aby zde odlišil pravého Boha od nesčetných bohů ostatních národů. (Opět se dá říci, že Pavel se v tomto ohledu mívá s dnešní praxí organizace Strážná věž.) Někteří lidé by si také mohli myslet, že tetragrammaton se vztahuje výlučně na „židovského Boha“. Pavlova slova v Římanům 3:29 ukazují, že někdy považoval za vhodné zdůraznit, že Bůh, o kterém on mluví, není ve své působnosti nijak omezen. Když mluvil k obyvatelům Athén, kteří uctívali mnohá božstva, rozhodně jim dal na vědomí, kdo je pravým Bohem. Ale *nepoužil přitom jméno „Jehova“* ani jinou formu tetragrammatonu.⁴⁶ a pokud by někdo měl opravdovou starost, aby nedošlo k záměně totožnosti pravého Boha, pak se nabízí zřetelné „Otec našeho Pána, Ježíše Krista“, které často nalézáme v apoštolských dopisech.⁴⁷

OZNÁMENÍ BOŽÍHO PRAVÉHO JMÉNA PROSTŘEDNICTVÍM JEHO SYNA

Když druhým lidem sdělíme naše jméno, vycházíme tím z anonymity, a *stáváme se pro ně známými*. Také tím docílíme toho, že mezi námi vznikne *důvěrnější* vztah, protože tak odstraníme jednu z překážek, která z nás činí cizince. Jak jsem ale rozebíral v předcházejících odstavcích, druzí poznají naše „jméno“ v hlubším slova smyslu až tehdy, když poznají, kdo opravdu *jsme*, čeho se *zastáváme*, jaké máme *vlastnosti* a co jsme *udělali* nebo právě *děláme*. Jméno, které máme, je vlastně pouhým symbolem. Není to „jméno“, které by samo o sobě mělo zvláštní význam.

Když se Bůh nechal poznat svým služebníkům a národům v předkřesťanské době, učinil tak převážně – i když ne výlučně – prostřednictvím jména představovaného tetragrammatonem (JHWH). Ale k zásadnímu, opravdovému a životně důležitému poznání jeho „jména“ došlo teprve poté, co do jejich života vstoupil jako skutečná Bytost, která je nejvyšší, všemohoucí, svatá, spravedlivá, milosrdná, soucitná, pravdivá, s předem vytčeným cílem a neselhávající ve svých slíbech. A přece i toto odhalení bylo pouze pro jejich dobu a menšího významu ve srovnání s tím, co ještě mělo přijít.

Boží „jméno“ bylo lidem plně odhaleno teprve s příchodem Mesiáše, Božího syna. Apoštol Jan o tom napsal:

⁴⁵ 1. Korint'anům 8:5, 6.

⁴⁶ Skutky 17:16–34.

⁴⁷ Římanům 15:6; 2. Korint'anům 1:3; 11:31; Efezanům 1:3; Kolosanům 1:3; 1. Petra 1:3; 2. Jana 3.

Boha nikdo nikdy neviděl; učinil ho známým jeho jednozplozený Syn, který je nejbližší Otcovu srdci.⁴⁸

Bůh se nechává poznat – odhaluje svoji jšoucnost a osobnost – skrze svého Syna, a to do míry dosud nikdy nezjevené. Bůh tímto odhalením sebe sama zároveň otevírá cestu pro nás, abychom s ním mohli vstoupit do jedinečného, důvěrného vztahu, který je charakteristický pro otce a děti, a ve kterém nejsme jenom synové a dcery, ale zároveň i dědicové spolu s jeho jednozplozeným Synem. Proto také Jan říká o těch, kteří uvěří v Božího Mesiáše, Ježíše Krista: „Ale všem těm, kteří ho přece přijali, dal autoritu stát se Božími dětmi, protože projevovali víru v jeho jméno.“⁴⁹

Několik let poté, co byla vydána kniha *Pomůcka k porozumění Bible*, vyšel ve *Strážné věži* 15. února 1973 (česky nevyšlo, pozn. překl.) článek nazvaný „Proč víra v Ježíšovo ‚jméno‘ přináší život?“ Další článek vyšel ve *Strážné věži* z 1. května 1973 (česky nevyšlo, pozn. překl.), a měl název „Co pro tebe znamená Boží jméno?“ Podkladem obou článků byl výzkum, na kterém jsem se podílel v souvislosti s prací na termínu „jméno“. *Doslova všechny body, o kterých jsem až dosud pojednával v této knize, a které se vztahovaly k hlubšímu významu výrazu „jméno“, byly rovněž předloženy v těchto článcích.* Druhý článek kromě jiného citoval i Ježíšovu modlitbu večer před jeho smrtí, ve které vyznal svému Otci:

Učinil jsem tvé jméno zjevné lidem, které jsi mi dal ze světa ... bdi nad nimi kvůli svému vlastnímu jménu, které jsi mi dal ... A dal jsem jim tvé jméno na vědomí a chci je dát na vědomí.⁵⁰

V odpověď na otázku, jakým způsobem Ježíš ‚učinil Boží jméno zjevné‘, článek uváděl následující citát Alberta Barnse, který najdeme v jeho knize *Vysvětlující a praktické poznámky k evangelii* (1846):

Výraz *jméno* [v těchto verších] zahrnuje Boží charakter neboli jeho vlastnosti. Ježíš učinil známým jeho charakter, jeho zákon, jeho vůli, jeho plán záchrany. Nebo – jinými slovy – Ježíš jim Boha učinil zjevným. Výrazem jméno se často míní osoba sama.⁵¹

Po uvedení tohoto citátu následoval tento komentář *Strážné věže*:

Když tedy Ježíš ‚vysvětlil Otce‘ tím, že jsme mohli sledovat jeho vlastní dokonalý způsob života tady na zemi, vlastně tak ‚učinil Boží jméno zjevným‘. Prokázal, že mluví s plnou Boží podporou a autoritou. Proto mohl říci: „Kdo viděl mne, viděl také Otce.“ Boží jméno tak pro Kristovy rané následovníky nabylo na větším významu.

⁴⁸ Jan 1:18, **JB**; podobně i překlad **NEB**.

⁴⁹ Jan 1:12; viz též Římanům 8:14–17; Galatanům 4:4–7.

⁵⁰ Jan 17:6, 11, 26.

⁵¹ Uznání této myšlenky je patrné z některých překladů, takže výše uvedené verše ze sedmnácté kapitoly Janovy se spíše než „Zjevil jsem tvé jméno“ překládají: „Zjevil jsem tě“ (**NIV**); „Dal jsem tě na vědomí“ (**TEV**); „Uctil jsem tě“ (**PME**); „Zjevil jsem tvou skutečnou podstatu“ (**AT**).

Článek ve *Strážné věži* z 1. května 1973 (česky nevyšlo, pozn. překl.) obsahoval řadu prohlášení, která vyjadřovala mnohé základní názory organizace Strážná věž, které jsou ve své podstatě sektářské. Domnívám se ale, že je možné říci, že vzhledem k významu „jména“ vyzněl celkově přesně. Opakovaně se v něm zdůrazňovalo, že dělat něco v „Božím jménu“ znamená daleko více, než jenom používat nebo vyslovovat jméno „Jehova“. Možná by dnes bylo pro někoho zajímavé, kdyby si článek přečetl. Ačkoli to, co jsem napsal, bylo Společností schváleno k publikování a nikdy, pokud se nemýlím, nebylo odvoláno, nic podobného se od té doby ve *Strážné věži* neobjevilo. Články které v tomto časopise nyní vycházejí, s téměř naprostou lhostejností přehlížejí biblické zásady, které jsem tehdy předložil.⁵²

Jedním z důvodů, který je *Strážnou věží* uváděn jako „důkaz“ odpadlictví, a který vede k zavržení svědka jako „odpadlíka“, je podle ní to, že tento člověk přestal přičítat Božímu jménu tu samou důležitost, jakou mu přikládá organizace svědků Jehovových. Již jsem částečně ukázal, v čem je problém. Existuje ale mnoho dalších důkazů, které by naznačovaly – pokud organizace Strážná věž používá Boží jméno správným způsobem, a pokud je ona tím ideálem, k němuž máme vzhledem k Božímu jménu vzhlížet – že pak by bylo třeba za „odpadlíky“ označit i Ježíše Krista a jeho apoštoly.

OZNAČENÍ, KTERÉMU DÁVAL PŘEDNOST KRISTUS

Předkřesťanská Hebrejská písmena obsahují kolem 6 800 odkazů na „Jehovu“. Ve srovnání s tím v nich ale nalezneme pouze asi dvanáct míst, ve kterých je Bůh osloven jako „Otec“, nebo která na něj jako na „Otce“ odkazují. Ale i na těchto několika málo místech se jedná převážně o vyjádření vztahu Boha k izraelskému národu jako celku, nikoli o vyjádření vztahu k jednotlivci.⁵³

Je to tedy právě a jedině v důsledku příchodu Božího syna, který nám Otce učinil zjevným, že se tento důvěrný vztah stal možným. *Překlad nového světa*, třebaže k tomu nemá solidní podklad, vkládá do Křesťanských řeckých písem 237 krát slovo „Jehova“. Ale i navzdory tomuto svévolnému nakládání s textem, kdy Společnost do něj vsouvá výraz, který není obsažen v žádném z nejstarších opisů Křesťanských řeckých písem, odkazy na Boha jako „Otce“ jsou v Novém zákoně častější. Bůh je v něm osloven nebo nazván jako „Otec“ **260 krát**, a není přitom třeba si vypomáhat osobním názorem překladatelů.

Když Ježíš v modlitbě oslovoval Boha, důsledně a vždy jej nazýval – v protikladu ke zvyku svědků Jehovových – jedině slovem „Otec“ – nikdy mu neřekl „Jehovo“. Jenom ve své závěrečné modlitbě použil „Otec“ šestkrát. Dokonce i *Překlad nového světa* musí potvrdit skutečnost, že Ježíš ani jednou ve svých modlitbách svého Otce nenazval „Jehovou“.⁵⁴ Když se tedy

⁵² Napsal jsem i následující článek ve stejném čísle časopisu nazvaný „Nepřekonatelná úloha Ježíše Krista v Božích záměrech“, který podobně rozebíral doklady z *Písmu ohledně toho, jak Boží Syn „dal na vědomí“ Otce (strany 261–263)*.

⁵³ Srovnej 5. Mojžišovu 32:6, 18; 1. Paralipomenon 28:6; 29:10; Žalm 2:7; 89:26; Izajáš 63:16; 64:8; Jeremjáš 3:4; 31:9.

⁵⁴ Matouš 11:25, 26; 26:39, 42; Marek 14:36; Lukáš 10:21; 22:42; 23:34, 46; Jan 11:41, 42; 12:28; 17:1, 5, 11, 21, 24, 25.

ke svému Otci modlí, a říká přitom: „Otče, oslav své jméno“, je zcela zřejmé, že zde používá výraz „jméno“ v jeho hlubším smyslu a míní, aby Otec oslavil sám sebe. Jinak by bylo zcela nevysvětlitelné, že Ježíš nikde ve svých modlitbách nepoužívá žádné specifické vlastní jméno, například „Jehova“.⁵⁵ Ježíš strávil poslední noc před svojí smrtí se svými učedníky. Přitom v rozhovoru s nimi a ve své závěrečné modlitbě odkázal na Boží „jméno“ čtyřikrát.⁵⁶ Byla to památná noc. Ale ani jednou v jejím průběhu, který byl plný rad, vybízení a modlitby, *nevidíme Ježíše, že by alespoň jednou použil jméno „Jehova“*. Zato znovu a znovu používá výraz „Otec“ – celkem padesátkrát! A když příštího dne umírá, nevolá „Jehovo“, ale „Můj Bože, můj Bože“ a jeho poslední slova zde na zemi znějí: „Otče, do tvých rukou svěřuji svého ducha.“⁵⁷ Říkáme, že jsme křesťané. Čí příklad potom budeme následovat? Náboženské denominace ze dvacátého století, nebo Božího syna z posledních okamžiků jeho života?

Ježíš učil své následovníky, jak se mají modlit. Kdyby měl přitom brát ohled na praxi, která je v důsledku působení organizace Strážná věž běžná mezi svědky Jehovovými, musel by své učedníky upozornit na to, že mají svoji modlitbu adresovat „Jehovovi Bohu“ nebo by je přinejmenším vedl k tomu, ať jméno alespoň do nějaké části modlitby zařadí. Ježíš je ale vedl k tomu, aby následovali jeho vlastní příklad, a své modlitby začínali: „Otče náš, který jsi na nebesích.“⁵⁸

Ani v naší vlastní rodině není normální říkat našemu otci „Jane“, „Richarde“, „Václave“ nebo jakýmkoli jiným křesťanským jménem. Kdybychom tak jednali, nedávali bychom najevo žádný osobní vztah, který k němu máme, protože je naším rodičem. Daleko spíše jej oslovujeme „otče“ nebo přátelským „táto“, a ještě jindy důvěrným „tatínku“. Nikdo, kdo není v důvěrném vztahu, který mezi sebou máme, není oprávněn tato slova použít. Nezbyvá mu nic jiného, než k oslovení našeho otce použít jeho křesťanské jméno nebo příjmení nebo jiný vhodný titul.

A právě proto apoštol říká o těch, kteří se prostřednictvím Ježíše Krista stávají Božími dětmi: „Protože jste synové, Bůh vyslal ducha svého Syna do vašeho srdce, a ten volá: *Abba* [aramejský výraz, který znamená „tatínku“], Otče!“⁵⁹ Tato skutečnost synovství je nepochybně závažnou součástí vysvětlení, proč došlo k nepopíratelné změně, v níž předkřesťanský důraz na jméno „Jehova“ ustupuje křesťanskému důrazu na nebeského „Otce“. Ježíš se totiž nerozhodl užívat výraz „Otec“ jenom v modlitbě, ale jak nám potvrdí četba evangelií, kdykoli mluvil se svými učedníky, vždy důsledně a v první řadě odkazoval na Boha jako na „Otce“. Jenom tehdy, když nám Ježíš otevře dveře, a my vroucně vstoupíme do důvěrného vztahu s Otcem, můžeme opravdu říci, že známe Boží „jméno“ v jeho plnosti a opravdovosti.⁶⁰

⁵⁵ Jan 12:28.

⁵⁶ Jan 17:6, 11, 12, 26.

⁵⁷ Matouš 27:46; Lukáš 23:46.

⁵⁸ Matouš 6:6–9; srovnej Jana 15:16; 16:26, 27.

⁵⁹ Galatanům 4:6; Marek 14:36; Římanům 8:15.

⁶⁰ Srovnej Matouše 11:27. Ve svém pojednání poukazuje Rud Persson na velmi časté používání „opisných“ nebo zástupných slov ukazujících na Boha, jež používali Židé, včetně samotného Ježíše, i ti, kteří se později stali křesťany. Tak můžeme pravidelně vidět výraz „Boží království“ v podobě „nebeské království“, kde „nebesa“ zastupují „Boha“. (Výraz „Jehovovo království“ nenajdeme dokonce ani v **Překladu nového světa**.) v jeho pojednání nacházíme mnoho případů, kde bychom – v případě, že by byl názor prosazovaný organizací Strážná věž pravdivý – jistě očekávali, že se mluvčí nebo pisatel odkáže na jméno „Jehova“, ale místo toho jsou použity jiné výrazy.

TETRAGRAMMATON SE NAPLNIL V JEŽÍŠI

Když přemýšlíme o zásadním přechodu ze „jména“ na „Otce“, můžeme ještě uvažovat o jednom úhlu pohledu. Jméno, které je představováno tetragrammatonem (JHWH=Jahve, Jehova), je tvarem slovesa „být“ (*hayah*⁶¹). Někteří badatelé se domnívají, že se jedná o *kauzativní* tvar tohoto slovesa. Pokud mají pravdu, pak by jeho doslovný význam byl „Ten, který působí, aby bylo, ten, který uvádí v život“.⁶¹ Toto vysvětlení by bylo v souladu s Boží odpovědí na Mojžíšův dotaz týkající se jeho jména. Podle některých překladů Bůh Mojžíšovi odpověděl: „Stanu se tím, kým se stanu.“⁶² Mnohé překlady zde sice znějí „Jsem ten, který jsem“, ale *Mezinárodní standardní encyklopedie* (sv. 2, str. 507) k tomuto překladu poznamenává:

„Stanu se tím, kým se stanu“ ... je vhodnější, protože sloveso haya [být] vyjadřuje dynamičtější význam bytí – ne pouze stav bytí, ale děj, událost, projev přítomnosti – a také proto, že dějinný a teologický kontext těchto raných kapitol druhé knihy Mojžíšovy ukazuje Boha, jak odhaluje Mojžíšovi, a následně celému izraelskému národu nikoli své do té doby skryté bytí [vlastní existenci], ale Jeho aktivní, záchranný úmysl uskutečněný v jejich prospěch. „Stane se“ vzhledem k nim „tím“, o čem Jeho skutky budou vypovídat, že „se stal“.⁶³

Jestliže vycházíme z tohoto předpokladu, můžeme právem říci, že jméno, které je představováno tetragrammatonem (Jahve nebo Jehova), a které klade důraz na Boží úmysl s jeho lidem, nachází svoje závěrečné naplnění v Božím Synu a jeho prostřednictvím. Jméno „Ježíš“ (hebrejsky *Ješua*) znamená „Jah je záchrana“. V něm a jeho prostřednictvím *všechna Boží předsevzetí vůči lidem docházejí svého konečného naplnění*. Všechna proroctví v konečném důsledku ukazují na jeho mesiášského Syna. On je jejich ústředním bodem. Anděl ve Zjevení 19:10 říká Janovi, že „vydávání svědectví o Ježíšovi je to, co inspiruje k prorokování“.⁶⁴ Z Ježíše vychází naplnění všech proroctví. Proto může apoštol říci:

Ať je totiž Božích slibů jakkoli mnoho, staly se „Ano“ Kristovým prostřednictvím. A tak my skrze něj ke slávě Boží říkáme „Amen“ [což znamená „jistě“, „opravdu“].⁶⁵

Skutečnost, že Boží sliby docházejí svého konečného naplnění v Kristu Ježíši, může poskytnout další vysvětlení ke změně, jejímž očividným dopadem v Křesťanských řeckých písmech – ve srovnání s Hebrejskými písmi – je změna způsobu, kterým je Bůh oslovován. Mohlo být Božím předsevzetím, aby působil, že se veškerá pozornost plně zaměří na jméno jeho

⁶¹ *Hlubší pochopení Písma*, sv. 1, strana 819; *The International Standard Bible Encyclopedia*, sv. 2, strana 507.

⁶² 2. Mojžíšova 3:14, *NIV*, poznámka pod čarou; *ASV*, poznámka pod čarou.

⁶³ Ohledně výrazu „Prokáži se být tím, čím se prokáži být“ v *Překladech nového světa říká Hlubší pochopení Písma*, sv. 1, strana 819: „To nám představuje Jehovu jako toho, kdo postupnou činností působí, že se stane Splnitelům slibů. Své záměry tedy vždy uskuteční. Takové jméno může plným právem nést jedině pravý Bůh.“

⁶⁴ *Překlad Phillips Modern English*. Viz též 1. Petra 1:10–12.

⁶⁵ 2. Korintánům 1:20, *NIV*.

Syna, a součástí toho může být i to, že svatý Duch vedl křesťany, aby se při psaní Nového zákona zaměřili na Krista. Syn je „Amen“, Syn je „Božím slovem“, Syn je tím, kdo mohl říci „Já jsme přišel v Otcově jménu“, a to v plném a nejdůležitějším smyslu výrazu „jméno“.⁶⁶

Když Izraelité byli na cestě do Kanaánu, Jehova jim slíbil, že pošle svého anděla, který půjde před nimi a bezpečně je povede. Bůh zároveň vyžadoval, aby tohoto anděla poslouchali, protože „je v něm mé jméno“.⁶⁷ Daleko výrazněji Bůh ovšem způsobil, aby jeho „jméno“ bylo v Kristu v době pozemské pouti jeho Syna. Proto některé texty, které se v Hebrejských písmech vztahují na „Jehovu“, byly v Křesťanských řeckých písmech uplatněny na Ježíše. Zřetelné oprávnění pro takový postup poskytuje fakt, že jeho Otec ho vybavil plnou mocí a autoritou vystupovat v jeho jménu, dále že Ježíš dokonale *ukázal* Otcovu osobnost a záměr, a protože Syn je právoplatným královským dědicem svého Otce.⁶⁸

Ježíš Kristus tedy těmito různými způsoby – jedinečným, ničím a nikým nepřekonaným vypodobněním Boha, přiblížením Otcovy osobnosti, předsevzetí a jednání tak, jak až to té doby nikdo nedokázal, a otevřením cesty druhým lidem do vztahu plného synovství s Bohem – učinil zjevným a oslavil pravé a životodárné „jméno“ svého nebeského Otce. V modlitbě ke svému Otci, kterou pronesl v předvečer své smrti, Ježíš mohl popravdě říci: „Oslavil jsem tě na zemi, když jsem dokončil dílo, které jsi mi dal, abych [je] konal.“ a podle pravdy dále dodal: „Učinil jsem tvé jméno zjevným lidem, které jsi mi dal ze světa. ... Svatý Otče, bdi nad nimi kvůli svému vlastnímu jménu, které jsi mi dal, aby byli jedno, právě jako jsme my.“⁶⁹

SVÉVOLNÉ ZMĚNY ZATEMŇUJÍ UČENÍ PÍSMĀ

Jedním z nejzávažnějších prohřešků *Překlada nového světa*, kterého se dopouští, když v řadě případech svévolně vkládá jméno „Jehova“ tam, kde rukopisy uvádí „Pán“ (řecky *kyrios*), je ta skutečnost, že tím mnohdy závažně odvádí pozornost od slavné úlohy a vznešeného postavení, které Otec svému Synu přidělil. Uvažujme o Pavlových slovech ze Římanů 10:1–17. Pavel se v této části svého dopisu zcela zaměřuje na víru v *Krista*. Vyjadřuje zde, že Kristus je „konec Zákona, aby každý, kdo projevuje víru, měl spravedlnost“, rozebírá „slovo“ víry, které kážeme“, a dále

⁶⁶ Lukáš 13:35.

⁶⁷ 2. Mojžíšova 23:21. S ohledem na biblický význam slova „jméno“ se zde namísto „**mé jméno** je v něm“ píše v *New English Bible* „**moje autorita** je v něm“ a *An American Translation* překládá stejný výraz jako „**projevím v něm sebe**“.

⁶⁸ Srovnej Hebrejcům 1:10–12 se Žalmem 102:1, 25–27; Římanům 10:13 s Joelem 2:32. Viz Matouš 23:39; Jan 1:14, 18; 5:43; 10:25; 16:27; 17:1–4; Kolosanům 1:15; Hebrejcům 1:1–3. Ne, že by se tak Ježíš stal nebo byl Jehovou, protože sám Kristus citoval verše z Hebrejských písem, v nichž se toto jméno zjevně používá na Otce, například při uplatňování Izajáše 61:1, 2 a Žalmu 110:1. (Viz Lukáš 4:16–21; Matouš 22:41–45.) Pokud by Kristus byl Jehovou, potom bychom viděli nesmyslný obraz Jehovy „**potmázávajícího sebe sama** a „**vysílajícího**“ sebe sama kázat, Jehovy „**mluvícího**“ k sobě samému a „**říkajícího sobě**“ „**posad**“ se po své pravici, jak vyplývá z těchto textů.

⁶⁹ Jan 17:4, 6, 11; viz též článek ze *Strážné věže* z 1. května 1973 (česky nevyšlo, pozn. překl.) zmiňovaný již v souvislosti s článkem „*Nepřekonatelná úloha Ježíše Krista v Božích záměrech*“.

oslovuje věřícího člověka takto: „Jestliže totiž veřejně prohlašuješ ono ‚slovo ve svých vlastních ústech‘, že *Ježíš je Pán*, a projevuješ ve svém srdci víru, že ho Bůh vzbudil z mrtvých, budeš zachráněn.“ Navzdory tomuto kontextu, ve kterém se všechno nepopíratelně zaměřuje na víru v Ježíše jako Pána, *Překlad nového světa*, když uvádí verš 13, zcela opomíjí skutečnost, že řecký text používá slovo „Pán“, a překladatel místo toho podsouvá jméno „Jehova“, takže text potom zní takto: „Vždyť ‚každý, kdo vzývá Jehovovo jméno, bude zachráněn.“ Je pravda, že tutéž frázi nacházíme u Joele 2:32, který v ní rovněž mluví o vzývání „Jehovova“ jména. Ale znamená tato podobnost, že je *nutné*, aby překladatel zavrhl doklady o znění textu z nejstarších opisů apoštolo-vých spisů? Dává mu to snad *právo* k tomu, aby nahradil výraz „Pán“ výrazem „Jehova“? Neměl by si spíše položit otázku, o čem vypovídá kontext a další části Písma?

Z Křesťanských řeckých písem jasně vyplývá, že ve víře „vzývat jméno“ Syna a „vzývat jméno“ jeho Otce jsou dvě činnosti, které se rozhodně navzájem nevyklučují. Apoštol Pavel uká-zal ve výrocích, které přecházely i následovaly námi citované prohlášení, že Božím úmyslem a vůlí je záchrana skrze jeho Syna, Krista. Protože Syn přišel „ve jménu Otce“, „vzývat jméno“ Syna pro dosažení záchrany zároveň znamená vzývat jméno Otce, který ho poslal.⁷⁰ Bůh uká-zal sám sebe prostřednictvím svého Syna, takže ten, kdo viděl Syna, ve skutečnosti viděl Otce.⁷¹ Učedníci znovu a znovu, v hlubším a zásadním smyslu toho slova, projevovali víru v Je-žíšovo „jméno“.⁷² Petr ve své řeči pronesené o Letnicích nejprve z Joelova prorocství citoval přes-ně *tentýž výraz* jako apoštol Pavel, a potom shromážděným lidem řekl, že by každý z nich měl být „pokřtěn ve jménu Ježíše Krista na odpuštění svých hříchů“.⁷³ Ještě později vyznal před San-hedrinem, že „v žádném jiném není záchrana, protože pod nebem není žádné jiné jméno, jež bylo dáno mezi lidmi, jímž máme být zachráněni“.⁷⁴ Při setkání s Kornéliem a ostatními Petr prohlásil o Kristu, že „o něm vydávají svědectví všichni proroci [mezi něž Joel patřil] že každý, kdo v něj uvěří, získává odpuštění hříchů prostřednictvím jeho jména“.⁷⁵ V době obrácení Saula z Tarsu učedník Ananiáš ve vidění rozmlouval s Ježíšem a zmínil se přitom o lidech, „kteří vzývají tvé jméno“. Když později Pavel (bývalý Saul) na tuto událost vzpomínal, citoval Ananiáše a jeho slova o tom, že Bůh zamýšlel, aby Pavel „viděl Toho spravedlivého a slyšel hlas jeho úst“, aby mohl „být svědkem přede všemi lidmi“ o tom, co viděl a slyšel. Poté Pavel dodal, že mu Ananiáš řekl: „Vstaň, dej se pokřtít, a smyj své hříchy tím, že budeš vzývat jeho [Kristovo] jméno.“⁷⁶

Vezmeme-li v úvahu obsah všech těchto veršů, musíme se ptát, jaký má dnes překladatel důvod k tomu, aby zavrhl nejstarší dostupné doklady o znění textu, a odvážil se toho, aby v Pavlových slovech v Římanům 10:13 nahradil výraz „Pán“ slovem „Jehova“? Je celá řada veršů, jejichž kontext jasně naznačuje, že „Pánem“, o kterém se v nich mluví, je Bůh, Otec. Ale na jiných místech kontext daleko zřetelněji než o Otci vypovídá o Synu, Pánu Ježíši Kristu. Změna původního výrazu v Římanům v 10. kapitole není bohužel jediným případem, v němž

⁷⁰ *Matouš 21:9; 23:39; Jan 5:43; všimněte si také způsobu jakým křesťanští pisatelé ukazují, že ctí „jméno“ Syna, a zároveň projevují úctu jeho Otci, Bohu; např. v Kolosanům 3:17; 2. Tesaloníčanům 1:12; 1. Petra 4:14, 16; 1. Jana 3:23.*

⁷¹ *Jan 1:14–18; 14:9.*

⁷² *Srovnej Lukáše 24:46, 47 a Jana 1:12; 2:23; 3:18; 20:31; 1. Korintánům 1:2; 1. Jana 3:23; 5:13.*

⁷³ *Skutky 2:38.*

⁷⁴ *Skutky 4:12.*

⁷⁵ *Skutky 10:42, 43.*

⁷⁶ *Skutky 9:14, 17, 21; 22:14–16.*

237 vsuvek jména „Jehova“ v *Překladu nového světa* (tam, kde je v původním opisu v řeckém jazyce slovo „Pán“) má za následek odstranění odkazu na Krista, ke kterému kontext buď vede, nebo toto uplatnění jasně umožňuje.⁷⁷ Jestliže je Otcovou vůlí, aby oslavil svého Syna, aby mu dal jméno nad každé jiné jméno, a způsobil, že se toto „jméno“ stane vyjádřením víry, kdo z nás lidí si může dovolit s Otcovým jednáním nesouhlasit? Obdobně, jestliže křesťanští pisatelé, z nichž mnozí byli Ježíšovými apoštoly a přímými učedníky, žili s ním a slyšeli jeho vlastní slova, kterými se o svém Otci vyjadřoval, nepoužili ve svých dílech tetragrammaton, kdo jsme my, abychom se stylizovali do postavení, v němž jsme přesvědčeni, že to bývali měli udělat, a v němž si osobujeme právo změnit jejich inspirované dopisy tak, aby v tomto ohledu odpovídaly našemu názoru? A jestliže tak jednáme, ukazujeme tím, že si opravdu vážíme Božího „jména“ a podřizujeme se jeho svrchované autoritě a vůli? Nebo naším jednáním spíše dáváme najevo, že jsme rozhodnutí jednat nezávisle na jeho autoritě, a vzít věci do svých rukou, zatímco jedním a tím samým dechem tvrdíme, že to všechno děláme v „jeho jménu“?

SYMBOLY

A JEJICH SPRÁVNÉ UPLATNĚNÍ

Jestliže tedy vezmeme v úvahu celkové svědectví Písma, a zejména příklad Ježíše a jeho apoštolů, zdá se být zcela zřejmé, že úzká orientace určitého náboženství na Boží jméno „Jehova“ a jeho intenzivní zdůrazňování podporuje jenom velmi málo tvrzení tohoto náboženství, že takovým jednáním oznamuje a posvěcuje „Boží jméno“ nějakým zásadním způsobem. Bůh uznal za vhodné, aby se nám Křesťanská řecká písmena prostřednictvím tisíců rukopisů úctyhodného historického stáří zachovala v určitém znění. V podobě, kterou známe, se tetragrammaton nevyskytuje. Pozorujeme z nich, že Boží Syn na něj nekladl žádný důraz, ať již v mluvené řeči nebo v osobních modlitbách. Naopak pozorujeme, že označením jeho volby se stalo oslovení „Otec“. Vidíme také, že rovněž apoštolové a jiní učedníci ve svých spisech následovali Ježíšův příklad. Když dnes někdo neprojevuje dostatek ochoty jednat podle jejich vzoru, může to být proto, že je i v této věci pomýlen, že i zde chybuje ve svém úsudku.

Lidé mají často sklon k tomu, aby se zaměřili na symbol, a přitom jim uniká skutečnost, kterou symbol znázorňuje. Například národní vlajce je právem projevována úcta. Důvodem k tomu není obdiv k látce, ze které je vlajka udělána, nebo k obrazcům, které na ní jsou, ale to že je symbolem vlády, národa a ideálů, které představuje. Někteří lidé se ale dopouštějí chyby a zapomínají, že vlajka vždy zůstane jenom symbolem, a nikdy nebude mít stejnou hodnotu jako věci, které znázorňuje. A tak někteří lidé mohou vlajku zbožňovat a přitom svých chováním zcela zapírat hodnoty, které symbolizuje. „Zahaleni vlajkou od hlavy k patě“, mluví a jednají způsobem, který úplně popírá zákony a zásady, na kterých jejich národ stojí. Jak si američtí svědkové stále velmi dobře pamatují, jejich rozhodnutí z mravních důvodů nezdravit vlajku žádného národa na světě vedlo k tomu, že někteří lidé ve Spojených státech amerických se ve

⁷⁷ Srovnej 1. Korintánům 7:17–23; 16:10; 2. Korintánům 3:14–18; Efezanům 2:19–22; 6:5–9; Kolosanům 3:22–24; 2. Tesaloničanům 2:2; Jakuba 5:14, 15. V těchto verších poukazuje kontext na Krista nebo zjevně umožňuje mluvit o něm jako o „Pánu“, a přesto **Překlad Nového světa** takové použití nebo jen jeho možnost zamítá tím, že výraz „Pán“ nahrazuje jménem „Jehova“.

čtyřicátých letech 20. století zapojili proti nim do davových projevů násilí. Nemilosrdně je bili a ničili jejich majetek. Lidé, kteří se takového jednání dopustili, zradili všechny ušlechtilé zásady a zákony, které americká vlajka symbolizuje, a dali najevo pohrdání americkou ústavou a soudním systémem. V Africe, v Malawi, to byla stranická legitimace, která v očích některých lidí nabyla na nepřiměřeném významu. Když svědkové Jehovovi v této zemi, v souladu s nařízením organizace Strážná věž, odmítli tento doklad zakoupit, byli surově bití, jejich domovy vyplněny a spáleny, a oni sami museli ze své země utéct. Ve všech těchto případech došlo k tomu, že symbolu byl přiřknut nepatřičný, extrémní význam, který přispěl ke skutkům, které degradovaly vše dobré, co symbol znázorňoval. Symbol lze pozměnit nebo dokonce i zcela vyměnit. Ale to, co znázorňuje, zůstává.

Vrátíme-li se k otázce náboženství, zjišťujeme, že někteří lidé v této oblasti vykazují stejnou nerovnováhu. Izraelité zde opakovaně selhávali.⁷⁸ Jehova rozhodl, že archa smlouvy bude po staletí sloužit jako symbol jeho přítomnosti. Oblak, který se v Nejsvětější svatyni chrámu vznášel nad jejím víkem (zcela zřejmě v podobě záračného světla), byl právě tímto symbolem.⁷⁹ Představa, že by někdy přestal existovat, byla pro běžného izraelitu nemyslitelná – rovnající se svatokrádeži. A přece Bůh v určitou dobu připustil, aby zanikl jak chrám a Nejsvětější svatyně, tak archa smlouvy a oblak, který se nad ní vznášel. Symboly byly odstraněny, ale to ani v nejmenším nemělo vliv na skutečnou Boží existenci a jeho slávu. Daleko spíše se tím prokázala *nadřazenost* Boha jakýmkoli symbolům, které ho snad mohou znázorňovat. Pomíjivě symboly byly pouhým stínem lepších, znamenitějších věcí – Boží věčné existence.⁸⁰

Boží syn byl přibit na dřevo, a kříž se v určité historické době stal symbolem křesťanského náboženství, protože s ním byla spojena Kristova smrt a její výkupní význam pro hříšné lidstvo.⁸¹ Apoštol Pavel mluví o kříži (*Překlad nového světa* používá termín „mučednický kůl“) jako o ztělesnění dobrého poselství, které káže.⁸² Ale někteří lidé činí z tohoto symbolu svátost, a přiřítají mu magickou moc. Jakoby symbol sám měl moc ochránit je od všeho zlého a démonského. Jejich pověřivá pošetilost jim znemožňuje účast na moci Božího syna, jehož pozemský běh již splnil účel, který tento symbol znázorňuje.⁸³

⁷⁸ Viz například 4. Mojžíšova 21:9; 2. Královská 18:4.

⁷⁹ 2. Mojžíšova 25:17–22; 3. Mojžíšova 16:2.

⁸⁰ Hebrejcům 9:1–5; 10:1.

⁸¹ Myslím, že diskuze Strážné věže na téma, jestli je vhodným výrazem pro Kristův popravčí nástroj „kůl“ nebo „kříž“ má jen nepatrný význam. Víme, že Římané často k popravám používali kříž (tak jak ho nyní běžně známe). A i když mohl mít kříž ve starověku v jistých souvislostech sexuální podtext, je zcela zřejmé, že když byl použit k popravě lidí, nepojil se k ničemu sexuálnímu. Když Strážná věž trvá na tom, že řecký výraz *stauros* znamená „kůl“ nebo „sloup“, kupodivu se nikdy nezmiňuje o tom, že kůly byly velmi běžnými falickými symboly a tudíž měly k sexuálnímu symbolu mnohem blíže, než kdy měl kříž. Viz **Probudte se!** z 22. července 1964, strany 8–11; **Strážná věž** z 1. srpna 1974, strany 457, 458 (česky 1. listopadu 1975 a 8/1975, samizdat)

⁸² 1. Korintánům 1:17, 18; Galatánům 6:14; Efezanům 2:16; Filipánům 3:18.

⁸³ Srovnej Matouše 7:21–23. Skutečnost, že někdo nosí na klopě připnutou vlajku, neříká nic o pravosti jeho vlastenectví. Stejně tak nošení křížku neříká nic o míře křesťanství, a bude zřejmě projevem podobného postoje jako u toho, kdo nosí vlajku. Mnozí z těch, kdo křížek nosí, musí čestně přiznat, že by se bez něj cítili stísňeni, možná dokonce nejistí. Pokud někdo zjistí, že tomu u něj tak je, měl by zvážít, jestli taková závislost na symbolu ve skutečnosti neodvádí pozornost od toho, co symbolizuje, a nesnižuje tak jeho význam.

Jestliže takto mluvíme o symbolech, je zcela náležité, abychom se ve stejném duchu vyjádřili i o slově, které je používáno jako symbol pro znázornění určité osoby, byť by se jednalo o osobu samotného Boha. Jméno, které je představováno čtyřmi písmeny tetragrammatonu (Jahve nebo Jehova), je hodno naší hluboké úcty, protože zastává významnou úlohu v Božím dějinném jednání s lidmi, a to především s Izraelem v době předkřesťanské. Ale ať již se tetragrammaton vyslovoval jakkoli, jeho význam je jenom symbolickým znázorněním skutečné osoby. Je závažnou chybou, jestliže přidělíme symbolu – třebaže symbolu používaném pro jméno samotného Boha – stejný význam jako bytosti, kterou představuje, a je ještě daleko horším pochybením, jestliže na toto slovo nahlízíme jako na určitý druh verbálního fetišu, jako na talisman či zaříkadlo, které nás může ochránit od všeho zlého, včetně démonských mocí. Pokud tak učiníme, dáváme tím najevo, že jsme ve skutečnosti ztratili ze zřetele pravý a zásadní význam Božího „jména“. Můžeme se domnívat, že jsme toto jméno vyvýšili, snad stejně, jako by někdo vztyčil vlajku nebo pozdvihl kříž. Nic z toho ale bohužel nevypovídá o pravosti naší zbožné bázně, kterou chováme pro jediného Boha.⁸⁴

Někteří ze svědků Jehovových, kteří si uvědomují, jak daleko od učení Bible se nacházejí některé nauky organizace, stejně jako i někteří bývalí svědkové, vyjadřují naději, že Bůh musí jednat a napravit situaci, která mezi svědky panuje. Říkají, že právě to, že organizace nese jméno Boha a nazývá se „Jehovova organizace“, zaručuje, že se jí od Boha dostává zvláštní pozornost. Střízlivé zhodnocení všech důkazů z Písma nás ale vede k tomu, že nevidíme žádný zvláštní důvod pro to, aby Všemohoucí Bůh, Otec našeho Pána Ježíše Krista, projevoval větší zájem o náboženskou hnutí „svědků Jehovových“ než projevuje o ostatní světová náboženství, která si rovněž činí nárok na to, že vystupují „v jeho jménu“, včetně „Boží církve“ nebo „Křesťovské církve“ nebo konec konců i římsko-katolické církve a více než miliardy jejích členů. Domnívám se, že úvaha, podle které Bůh je povinen podniknout nějakou zvláštní akci, která by vedla k pročištění organizace Strážná věž, zatímco by netečně přihlížel k problémům, které existují ve stovkách jiných světových náboženství, nemá žádné biblické opodstatnění. Žádná jiná skupina lidí než izraelský národ nebyla důvěrněji spojena s Božím jménem (Jahve nebo Jehova) představovaným tetragrammatonem. Tento národ byl prvním, komu Bůh kdy řekl: „Jste moji svědkové.“ Ale ani Bůh ani Boží syn tento lid „nenapravili“, protože ze strany tohoto lidu (a především vůdců národa) k tomu bylo jenom pramálo ochoty. Svědectví důkazů vypovídá o tom, že v případě organizace Strážná věž je touha k napravení věcí stejně latentní.

Když se Bůh obrací k národům, aby si z nich „vybral lid pro své jméno“, čeká od vyvolených více než jenom to, že na sebe vztáhnou jeho dávné jméno. Chceme-li patřit mezi lid, který Boží jméno opravdu posvěcuje a oznamuje, je třeba abychom se namáhali daleko více než jenom tak, že budeme známi častým opakováním jména Jahve nebo Jehova nebo nějakého jiného výrazu.⁸⁵ Je daleko snazší mávat vlajkou nebo nosit či líbat kříž, než žít v souladu se zásadami, které tyto symboly znázorňují. Je také relativně daleko snazší, abychom na rtech stále měli nějaké jméno, než den co den ctít toho, který je tím jménem představován. V jeho hlubokém významu opravdově ctíme a vskutku činíme jméno našeho Otce zjevným pouze tehdy, když se v napodobování Otce a následování příkladu jeho Syna stáváme Božími dětmi.⁸⁶

⁸⁴ *Verše jako Žalm 33:21; 118:10, 11; Přísloví 18:10 a jiné, jež mluví o důvěře v Boží jméno, vzdorování nepřátelům v tom jménu a útěku do tohoto jména jako do útočiště, jistě znamenají projevování důvěry v osobu, jejímž je toto jméno pouze symbolem.*

⁸⁵ *Skutky 15:14.*

⁸⁶ *Matouš 5:43–48.*

XV, VZNEŠENÉ DOBRÉ POSELSTVÍ

Žasnu, jak rychle se uchylujete od Toho, který vás povolal Kristovou milostí, k jinému evangeliu.

— Galat'anům 1:6, Nová Bible kralická.

■ Základním obsahem dobrého poselství zaznamenaného v Písmu je zvěst, že jeho podstatou je křesťanská svoboda. Již jenom vlastní slova tohoto poselství jsou výzvou ke svobodě. Pokud by ostatně vedlo jiným směrem, než ke svobodě, nemohlo by se nazývat *dobrym* poselstvím. Pro své směřování ke svobodě se právem nazývá „vznešeným dobrým poselstvím“, které se od samotného počátku stává „dobrym poselstvím velké radosti“. Nemůžeme nikomu prokázat větší službu než tu, že se s ním o toto poselství podělíme.¹ Může je dalekosáhle osvobodit od strachu, pocitů viny a úzkosti, nahradit tyto negativní emoce rostoucím pocitem sebedůvěry, naděje a pokoje myslí a srdce. Nicméně, aby dobré poselství mohlo mít takový požehnaný účinek, nesmí být podáno ve formě, která vykazuje rysy znehodnocení a manipulace.

Je nepopiratelné, že Jehovovi svědkové na sebe pohlížejí jako na součást naléhavého díla, jehož cílem je oznámit dobré poselství po celém světě. Věří, že životy lidí závisí na tom, aby uslyšeli a přijali poselství, které jim přinášejí. *Hloubka* tohoto přesvědčení a *pohmutky* se mohou lišit od svědka ke svědku, a také se nepochybně liší. Ale i tak je nutné přinejmenším připustit, že svědkové jsou ve svém celku rozhodně více než nominálními křesťany nebo pasivními posluchači.

Pro většinu svědků představuje jeden z nejsilnějších důkazů, že organizace Strážná věž je opravdu jediným společenstvím, které Bůh schválil jako svůj nástroj, jejich skálopevné přesvědčení, že jsou částí jediné organizace na zemi, která oznamuje „dobrou zprávu o království“, a dosahuje tak naplnění předpovězeného proroctví o kázání „na svědectví všem národům“ předtím, než přijde konec.² Ačkoli nedávno došlo ke změně výkladu podobenství o „ovcích a kozlech“ v tom smyslu, že zařazení lidí do jedné nebo druhé třídy je teprve otázkou budoucnosti, Strážná věž stále učí, že se svědkové svým kázáním dveře ode dveří, a do určité míry vykonáváním opětovných návštěv, podílejí na život zachraňujícím oznamování poselství, které zároveň vede k dělení lidí na schválené a neschválené. (*Strážná věž* z 15. října 1995, strana 28) Organizace Strážná věž při vybízení svědků ke svědecké činnosti dveře ode dveří často používá Jehovovy pokyny z Ezekielova obrazného vidění „muže s kalamářem“, a přitom argumentuje tak, že jediným způsobem, kterým tento symbolický muž naplní příkaz „označit na čele“ lidi, kteří umrtnou přicházejícímu zničení, může být pouze to, když s jeho poselstvím bude seznámen *každý* člověk na světě, a to především tak, že mu zpráva bude předána v jeho bytě nebo domě.³

¹ *Matouš 24:14.*

² *Ezekiel 9:1–11; viz Strážná věž z 1. března 1985, strana 14 (česky 1. listopadu 1985 a 16/1985, samizdat)*

³ *Strážná věž z 15. září 1988, strany 14, 15 (česky 1. září 1989 a 21/1988, samizdat).*

Ruku v ruce s tím jde tvrzení, že pouze svědkové Jehovovi *a nikdo jiný* ve skutečnosti provádějí světaširé „označování“. Vzhledem k oněm asi 8 760 „pomazaným“ v jejich středu svědkové učí, že představují novodobou „třídu strážného“, a bez nejmenších rozpaků také vyučují, že „samozřejmě, ti kdo odmítnou naslouchat Jehovovu ‚strážnému‘, nemají žádnou naději na přežití“.⁴ Naopak, lidé kteří jejich výklad přijmou, jsou na svých čelech, sídle myšlení a chápání, „označeni“ k životu. Svědkům je rovněž vysvětleno, že opominutí podílet se práci označování jim může přinést „vinu krve“ vzhledem k lidem, kteří kvůli tomu zemřou. Dalším bodem učení je to, že veškeré vydávání svědectví, označování a dělení na budoucí živé a mrtvé, se odehrává v časovém rámci, který má svůj počátek v roce 1914, a bude pokračovat tak dlouho, dokud Kristus nepřijde v závěrečném soudu. Na podporu tohoto učení jsou svědkové zaplavováni zprávami o jejich početním růstu v různých zemích světa, a tyto zprávy jsou podávány jako důkaz toho, že výše uvedené nauky jsou správné, a že jejich organizace, oddělená od ostatních náboženství, je na celém světě jediná, která celosvětově Boží pověření vykonává.

Jak dalece jsou tyto nároky opodstatněné, a do jaké míry je vyhlášený cíl opravdu uskutečňován?

JE „CELOSVĚTOVÉ SVĚDECTVÍ“ OPRAVDU PO CELÉM SVĚTĚ?

Svědkové Jehovovi se z malých počátků ve Spojených státech na konci sedmdesátých let 19. století dnes rozšířili do více než 200 zemí a ostrovů světa. Nelze popřít, že ročně tráví milióny hodin ve svědecké službě, a rozšíří milióny publikací v desítkách jazyků světa. Pokud by se tedy organizace Strážná věž spokojila s tvrzením, že se jí podařilo vzbudit se svým výkladem Bible mimořádnou mezinárodní pozornost, neměli bychom žádný důvod s tímto výrokem nesouhlasit. Ale Společnost Strážná věž o sobě prohlašuje daleko více. Tvrdí, že organizace, kterou vytvořila, jako jediná na celém působí jako Boží nástroj při oznamování dobrého poselství celému lidstvu, a že se v její existenci a činnosti naplnilo vidění z biblické knihy Zjevení, které popisuje anděla „jak letí uprostřed nebe a měl věčnou dobrou zprávu, aby [ji] oznamoval jako radostnou zvěst těm, kteří bydlí na zemi, a každému národu a kmenu a jazyku a lidu“.⁵

Jako příklad toho, jak na sebe organizace nahlíží, můžeme uvést článek ze *Strážné věže* z 1. března 1985 (česky 1. listopadu 1985 a 16/1985, samizdat) nazvaný „Svítit uprostřed temnoty na zemi“, který rozebíral prorockví ze šedesáté kapitoly Izajáše. Na stranách 16 a 20 autor vykládá prorocké vidění z veršů 8 a 11 tak, že k „vyzařování světla“ dochází zejména od roku 1919, dále se zmiňuje o klesajícím počtu „pomazaných“ svědků, a pak dodává:

Stále jich totiž ubývá, jak jeden člen po druhém v ryzosti končí svůj pozemský běh. V dnešní době jich zbývá asi 9 000. Ale jiní, jejichž počet jde do miliónů, se shlukují jako holubice „k otvorům své ptačí budky“ nebo ke svým ‚holubníkům‘, nalézají útočiště v Boží organizaci. ([Izajáš 60:8] „NW“; „Nová anglická Bible“) Podobají se hejnům holubů, které je možno vidět v určitých ročních dobách v Palestině – je jich tolik, že opravdu zatemňují oblohu jako oblak.

⁵ Zjevení 14:6.

... Dále se Jehova obrací ke své organizaci se slovy: „Kterýkoli národ a kterýkoli království, jež ti nebude sloužit, totiž zahyne; a národy zcela jistě propadnou zpustošení.“ [Izajáš 60:12] Všechny pyšné národy a jiní odpůrci budou pokořeni v Armagedonu. ... Prostřednictvím jiného proroka Jehova prohlašuje: „Chci kymáčet všemi národy, a žádoucí věci všech národů vejdu; a chci naplnit tento dům slávou.“ (Ag. 2:7; 2:8, „KB“) Ale pronásledovatelé, odpadlíci a jiní neuctiví odpůrci budou nuceni se „sklonit“; budou muset s hněvem uznat, že Jehovovi svědkové skutečně zastupují Boží organizaci — „Jehovovo město, Sión Svatého Izraele“. — Iz. 60:12–14.

Následující článek, který je nazván „Jehova ,to urychluje““ (česky 1. prosince 1985 a 16/1985, samizdat), vypočítává pozoruhodný růst svědků v mnoha různých zemích světa, a závěrem uvádí:

Radujeme se, že se Jehova v posledních letech tak podivuhodně stará o rozšiřování zařízení odboček Strážné věže. Dnes jsou tyto odbočky vybaveny tak, že mohou pomáhat velkým hejnům ‚holubic‘.

Proto se všichni podílejme na tom, abychom vyzařovali světlo dobré zprávy o království miliónům dalších lidí! Ukazujme všem domů letícím holubicím cestu „záchranu“ za ochrannými zdmi Jehovovy organizace, a rozmnožujme jeho chválu u jejích bran.

Svědkové Jehovovi opravdu docílili pozoruhodného početního růstu v mnoha zemích světa, přičemž v určitých oblastech dochází k většímu a rychlejšímu růstu, než v jiných. Jak jsme si mohli povšimnout, na početní růst svědkové kladou značný důraz a považují ho za důkaz Božeho požehnání. Ale dá se říci, že růst v počtu členů jakéhokoli náboženství v libovolné době je náznakem nebo spolehlivým měřítkem toho, že dotyčné náboženství bylo vybráno Bohem?

Strážná věž se nezmiňuje o tom, že i jiná náboženství, například Adventisté sedmého dne nebo Mormoni, tedy náboženství, která jako organizace Strážná věž mají svůj počátek ve Spojených státech amerických v průběhu 19. století, zaregistrovala přibližně stejný nárůst členské základny jako svědkové Jehovovi.⁶ Při uplatňování kritéria numerického růstu jako božského měřítka vyvolení očividně nemůžeme pominout fenomenální rozmach římsko katolické církve, především od 4. století našeho letopočtu. Organizace Strážná věž ale samozřejmě tato jiná náboženství jako Bohem požehnaná neuznává, a uplatňuje měřítko růstu pouze na své vlastní řady.⁷

Znovu připomenu, že pokud by cílem bylo dosažení mezinárodního statutu a členství, pak Strážná věž svého záměru dosáhla. Ale jestliže úkolem je, aby Strážná věž se svým druhem

⁶ Například v roce 1961 oznámili svědkové Jehovovi 900 000 členů a adventisté 1 200 000 členů. V roce 1984 stoupl počet svědků na 2 800 000 a počet adventistů na 4 000 000. Za stejné období vzrostl přibližně ve stejném poměru i počet mormonů. Před několika lety čítala mormonská církev (Církev Ježíše Krista svatých posledních dní) asi 6,2 milionů osob, z nichž 2,2 miliony žily asi v 115 zemích mimo Spojené státy. Standardy pro určování „členství“ se jistě liší – svědkové zaznamenávají pouze ty, kdo hlásí čas strávený „kazatelskou službou“, zatímco v jiných náboženstvích mají volnější rámeček – ale bez ohledu na standard zůstává skutečností, že míra vzrůstu neboli procento početního nárůstu je přibližně shodné.

⁷ Stačí vzít v úvahu jen jeden z moderních příkladů náboženství zvaného Church of Jesus Christ, které založil ve 20. letech Simon Kimbangu v africké zemi Zaire. Dnes má v několika zemích téměř 7 milionů členů.

poselství oslovila všechny lidi ještě předtím, než přijde zničení – v rámci života generace roku 1914 – pak jsou dosažené výsledky od stanovené mety značně daleko.

Uvažujme třeba o Číně. Její obyvatelstvo dosahuje miliardy a několika set miliónů, a představuje asi jednu pětinu celkové světové populace. V této záplavě lidí je místních svědků Jehovových relativně pouhá hrstka.

V Indii je kolem 10 000 svědků Jehovových, ale vzhledem k 915 miliónům obyvatel to znamená, že jeden svědek připadá asi na 90 000 Indů. V roce 1990 byl roční přírůstek svědků v Indii asi 11 procent. Ale obyvatelstvo Indie ročně přibývá o 26 miliónů. V současné době každý svědek Jehovův v Indii stráví v průměru v „kazatelské službě“ asi jednu hodinu denně.⁷ Z tohoto srovnání vychází, že i kdyby se Bůh rozhodl soudit každého obyvatele Indie pouze na základě dvacetiminutového rozhovoru s některým ze svědků, za jeden rok by se poselství dostalo jenom k něco málo více než jednomu procentu obyvatelstva. Ale roční přírůstek obyvatel Indie je tři procenta. Navíc víme, že značná část hodin strávených svědectvím sestává z opětovných návštěv, domácích biblických studií nebo z pouhého vracení se do míst, kdy již svědkové několikrát byli. Kdybychom vzali v úvahu zmíněné faktory – procento ročního nárůstu obyvatel Indie a jedenácti procentní míru růstu svědků (velmi pravděpodobně se dlouhodobě tak vysoko neudrží) – a kdyby 80 procent všech hodin strávených ve službě bylo věnováno výlučně novým lidem, pak by svědkové v roce 2014 zastihli s tímto „dvacet minut – život nebo smrt – poselstvím“ jenom o něco více než polovinu v té době žijících obyvatel Indie. Rok 2014 se kromě toho do tohoto scénáře příliš nehodí, protože organizace svým členům pravidelně zdůrazňuje, že „stojíme na pokraji velkého soužení“.⁹

Poměr obyvatel Pákistánu k tanním svědkům je ještě více disproporcionální (377 224 obyvatel na jednoho svědka).

Obyvatelstvo Číny, Indie a Pákistánu dohromady představuje dvě pětiny světové populace – dva z každých pěti na světě žijících lidí. A pouhý nepatrný zlomek z těchto lidí má nějaké povědomí o poselství Strážné věže. Bylo by naprostým projevem vrcholného sobectví, kdyby se jakákoli organizace domnívala, že by spravedlivý a milující Bůh mohl svůj rozsudek věčného života nebo věčné smrti založit na vahách tak nevyrovnaných a křehkých.¹⁰

Do výše uvedené skupiny můžeme rovněž započítat 635 miliónů lidí, kteří žijí v zemích s převážně muslimským náboženstvím: oblast Arábie a severní a západní Afriky; Indonésii, Bangladéš, Afghánistán a Turecko. Také zde poselství svědků slyšel jenom nepatrný počet lidí. Vzpomínám si, že když jsem v roce 1978 v postavení „zónového dozorce“ navštívil Maroko, misionáři Strážné věže v té zemi mi řekli, že brooklynské ústředí jim striktně nařídilo, aby se nepokoušeli svědčit muslimům, ale aby se omezili výlučně na početně neveliké obyvatelstvo křesťansko evropského původu.¹¹

Když se přidržíme věcných údajů, pak uvidíme, že svědkové Jehovovi v nejlepším případě oslovují asi polovinu světové populace v míře, která vůbec stojí za zmínku. V některých ze-

⁸ Tento průměr je odvozen sečtením hodin „pravidelných průkopníků“ a „sborových zvěstovatelů“.

⁹ Například ve **Strážné věži** z 1. března 1985, strana 21 (česky 1. listopadu 1985 a 16/1985, samizdat)

¹⁰ Čísla v tomto odstavci jsou převzata z tabulky uvedené ve vydáních **Strážné věže** z 1. ledna 1990 a 1991.

¹¹ Pravidlo vzniklo proto, aby se vyhnuli vyhoštění ze země kvůli obvinění z „obracení na víru“.

mích je jejich kontakt s obyvatelstvem častý, a na západní polokouli, v Evropě a v některých dalších zemích jsou oblasti, které svědkové navštěvují někdy i jednou za několik týdnů. Ale i v těchto zemích, včetně USA, kde organizace Strážná věž má svůj počátek, platí, že rozhovor u dveří, pokud k němu vůbec dojde, je obvykle krátký, velmi formální, a téměř vždy směřuje k nabídce literatury. Naprostá většina oslovených lidí má jenom velmi mlhavou představu o tom, co organizace učí a co je vlastně jejím poselstvím. K potvrzení tohoto názoru stačí, když se namátkou v těchto zemích někoho zeptáme, co ví o svědcích Jehovových. Nejčastěji se dozvíme, že ačkoli svědkové jsou obecně vnímáni jako slušní lidé, jediné co je o jejich náboženství většině z dotazovaných známo je to, že formou služby dveře ode dveří nabízejí literaturu a neuznávají jiná náboženství. Někdo možná ještě dodá, že nepřijímají krevní transfúze a neúčastní se voleb nebo jiné negativní postřehy.

Svědkové Jehovovi jsou obvykle dobrosrdeční, a proto jsou mnozí z nich zneklidněni myšlenkou, že by věčný život nebo věčné zničení všech lidí mělo být určeno tím, jak budou reagovat na poselství hlášené organizací Strážná věž. Organizace v této souvislosti prosazuje názor, že smrt v Armagedonu (ze které není žádná naděje na vzkříšení), která postihne stamilióny lidí v Číně, Indii nebo Pákistánu, je ospravedlněná tak zvanou „kolektivní odpovědností“. ¹² Ale přesto je to pro mnohé svědky jenom takové těšínské jablíčko. Je těžké obhájit budoucí smrt a věčné zničení stamiliónů mužů, žen a dětí tím, že vláda jejich země odmítá nechat Strážnou věž volně působit na svém území, a že lidé, kteří pod kontrolou této vlády žijí, ji svojí existencí podporují, a tím si zasluhují podíl na všech ranách, které v Armagedonu tu kterou vládu postihnou. A těžko se tento názor přijímá zvláště tehdy, když je známo, že naprostá většina obyčejných lidí v té zemi nemá nejmenší představu o učení organizace Strážná věž, a mnozí z nich si dokonce ani nejsou vědomi toho, že by nějaká taková organizace vůbec existovala. ¹³

Podobná myšlenka ale byla pronesena i v roce 1980 v New Yorku při příležitosti oblastního sjezdu, který byl určen především francouzsky mluvícím svědkům v té oblasti, pocházejícím původně z Haiti. ¹⁴ Prezident organizace Strážná věž Fred Franz měl tehdy proslov, během kterého vyprávěl zkušenost o svém rozhovoru s mužem, který se měl stát římsko katolickým knězem, ale nyní studoval se svědky. Prezident se zmínil o tom, že tento muž se ho zeptal, zda je pravda, že „Armagedon přežijí pouze svědkové Jehovovi, zatímco všichni ostatní utrpí věčné zničení“. Fred Franz odpověděl, „že se zdá, že to Písmo naznačuje“. Muž se dotázal: „Dokonce i malé děti?“ Prezidentova odpověď zněla: „Inu, každá hnida se stane vší, a krysí mláďata dospělými krysami“. Skutečnost, že vůbec mohl tuto zkušenost veřejně a před tolika shromážděnými lidmi vyprávět, zřetelně dosvědčuje jeho víru v platnost tohoto názoru.

Snad se někomu takové rázné odpovědi líbí. Nemohu to posoudit. Ale jsem si jistý, že pro mnohé lidi představují důvod k hlubokému znepokojení. Domnívám se také, že právě pohled na svět, v němž se organizace posuzuje jako středobod veškerého světového dění, je důvodem pro to, aby její představitelé předkládali takové extrémní názory, jejichž účelem je především dodat zdání platnosti přemrštěným nárokům na důležitost jejího konání.

¹² Viz *Strážná věž* z 15. dubna 1971, strany 258–257 (česky nevyšlo, pozn. překl.); z 15. června 1965, strany 366, 367 (česky 5/1966, samizdat); *Probuďte se!* z 8. listopadu 1963, strany 27, 28.

¹³ Viz například *Strážná věž* z 15. listopadu 1957, strany 694, 695.

¹⁴ Tento sjezd se konal 7. – 10. srpna ve sjezdovém sále svědků Jehovových v Long Islandu.

To samé krajně elitářské smýšlení vede k tomu, že organizace znevažuje nebo alespoň minimalizuje všechno, co ostatní náboženství dělali nebo právě dělají při oznamování „dobrého poselství o království“. V roce 1979 jsem v Horní Voltě, zemi v západní Africe, doprovázel misionáře z řad svědků Jehovových při jejich svědecké službě dveře ode dveří. Vzpomínám si, jak jsem si tehdy uvědomil, že s sebou nosí dva nebo i tři překlady Bible, protože obyvatelé v hlavním městě Ouagadougou mluví několika různými africkými jazyky. Pomyšlel jsem si přitom, do jaké míry by bez těchto překladů byla jejich služba omezena, možná znemožněna. Ale žádný z překladů, které měli, nebyl od organizace Strážná věž; všechny byly výsledkem práce misionářů a překladatelů jiných náboženských denominací. Přeložení Bible nebo jejích částí do více než 1 900 jazyků je nesmírně záslužný čin.¹⁵ Společnost Strážná věž často na tuto *skutečnost* poukazuje. S daleko menší ochotou již přiznává zásluhy všem, kdo se na tomto díle podíleli – zdráhá se tak učinit jednoduše proto, že nebyli svědky Jehovovými. A přece je to právě Bible, která je vlastním zdrojem dobrého poselství, a ve které nalézáme dobré poselství kázané Kristem a apoštoly v původní, ryzí a nekreslené podobě.

Když jsem při této pracovní návštěvě cestoval nejenom do Horní Volty, ale také do Senegalu, Mali, Pobřeží slonoviny a Beninu, zjistil jsem, že počet svědků Jehovových v těchto zemích, kde jsou hlavními druhy náboženství islám a animismus, dosahuje nanejvýš několika stovek. Ale když jsem přijel do Kamerunu, našel jsem zde více než 10 000 svědků. Co je důvodem takového nepoměru? Hlavní příčinou je to, že se velké procento obyvatel Kamerunu hlásí ke křesťanství. K jejich obrácení ale došlo v důsledku činnosti katolických a protestantských misionářů dávno předtím, než se Společnost Strážná věž do této země vůbec dostala. Tato situace je pravdivou skutečností v mnoha zemích světa, a často přitom platí, že úspěch Strážné věže při získávání stoupenců je přímo úměrný míře, ve které ostatní náboženské organizace před jejím příchodem v tomto místě rozšířili Boží slovo. Ostatní křesťanská náboženství přišla do naprosté většiny oblastí, kde se dnes svědkové nacházejí, mnohem dříve než oni, a do většího či menšího stupně připravila svědkům Jehovovým půdu pro jejich působení, především překladem Bible do místních jazyků. V těch částech světa, ve kterých se církvím nepodařilo položit solidní křesťanský základ, úsilí Jehovových svědků jenom zřídka vede k získání většího počtu přívrženců.¹⁶

Ze strany organizace Strážná věž pozorujeme sklon k šíření myšlenky, podle které se v oblasti šíření dobrého poselství během sedmnácti století, která uplynula od smrti apoštolů ke konci prvního století až do okamžiku založení této organizace ke konci devatenáctého století, neodehrálo nic podstatného. Toto tvrzení, pokud by bylo pravdivé, by ale podstatně ubíralo na účinnosti Ježíšovým slovům z Matouše 28:18–20. Ježíš zde totiž svým následovníkům říká, že při činění učedníků se mohou spolehnout na jeho slova, a slibuje: „Pohleďte, já jsem s vámi po všechny dny až do závěru systému věcí.“

¹⁵ Viz **Probud'te se!** z 8. července 1990, strana 28.

¹⁶ *Dokonce i v Číně (kde se svědkové taktak uchýlili) existuje okolo 4 000 protestantských církví, jež obnovily svoji činnost po násilné kulturní revoluci v letech 1966–76. Celkem se v Číně jen od roku 1980 vyřadilo asi 2,9 milionů Biblí, a výrobu výrazně zvýšila také pětimilionová dotace United Bible Society na nákup tiskařského vybavení. S ohledem na přetrvávající značná vládní omezení je to o to pozoruhodnější. Přesto všichni ti, kdo se na tomto úkolu podílejí, jsou podle nauky Strážné věže součástí „Velkého Babylóna“, velké nevěstky a zavilého nepřítele křesťanství.*

JAKÝ ÚČINEK MÁ VYDÁVANÉ SVĚDECTVÍ?

A pokud polnice vydá nezřetelný zvuk, kdo se bude chystat do boje? Stejně je to s vámi: nevydá-li váš jazyk srozumitelné slovo, jak má kdo poznat, co se říká? Vždyt' budete mluvit do větru!

— 1. Korint'anům 14:8, 9, Nová Bible kralická.

Již jsme se dotkli množství hodin, které svědkové stráví svědeckou službou a rozsahu, ve kterém ji na světě vykonávají. Jaká je *kvalita* jejich činnosti? Pouhé tabulky a čísla nám o tom ovšem nic neříkají.

Jeden z problémů, které jsou patrné na první pohled, představuje to, že podstatná část služby, kterou svědkové nazývají „oznamování dobré zprávy“, se skládá pouze z nabídky a distribuce knih a časopisů, které nakonec – jak připouštějí sami představitelé Společnosti – převážná část lidí ani nečte.¹⁷ V průběhu mých padesáti let aktivní činnosti mezi svědky jsem ve službě dveře ode dveří doprovázel doslova tisíce z nich. Jenom velmi zřídka jsem měl pocit, že by se jejich slova dala posoudit alespoň jako nějaké přiblížení se účinnému svědectví pro křesťanskou víru. Jak jsem se již zmínil, tato služba je doprovázena tvrzením organizace, že je prováděna pod andělským vedením, a že na jejím základě jsou lidé buď vybráni jako ovce k věčnému životu, nebo odsouzeni jako kozlové k věčné smrti. Zdráhám se uvěřit tomu, že by spravedlivý Bůh jenom na okamžik zamýšlel posuzovat způsobilost člověka k záchraně na základě toho, zda přijme nebo odmítne nabídku učiněnou způsobem, jehož jsem byl tolikrát svědkem – a přiznávám, který jsem tolikrát, v poslušnosti pokynů organizace ke „svědecké službě“, použil i já sám. Většina z těch, kteří „svědectví“ naslouchali, musela mít dojem, že byli navštíveni prodejci náboženské literatury nebo lidmi, kteří se s nimi chtějí přitit o svůj sektářský názor.

Stejně závažným problémem je celkový nedostatek upřímného zájmu pomoci bližním poté, co návštěva byla vykonána (postoj, který v organizaci převažuje nejméně od doby, kterou já mohu posoudit). Jistě, neplatí to pro všechny svědky. Ale na základě svého celoživotního spojení se Společností mohu přidat své svědectví k mnoha dalším již zmíněným, ze kterých vyplývá, že lidé s hlubokým zájmem o bližní jsou mezi svědky výjimkou, ne pravidlem. Převládá mezi nimi pocit uspokojení, který nastává bezprostředně poté, co splnili svoji „povinnost“ strávit hodinu nebo více ve svědecké službě. „Věnovali této činnosti svůj čas“, a o ten se tady z jejich pohledu především jedná. Převážná část osob, kteří literaturu přijmou, nebude již znovu navštívena. Tak dochází k distribuci ohromného *množství* literatury, zatímco *účinnost* tohoto gigantického rozšiřování je pozoruhodně nízká.¹⁸

Jeden dlouholetý starší, který na konci sedmdesátých let 20. století odpovídal na dotazy z ústředí, v tomto ohledu napsal:

¹⁷ Viz prohlášení vysoce postavených představitelů citovaná v 6. kapitole na str. 161, 166 a 169 vzhledem k tomu, že hlášení o počtu hodin a rozšířené literatury jsou obecně cílem většiny zvěstovatelů.

¹⁸ Další doklad této neúčinnosti je nepochybně vidět z pozoruhodně velkého počtu hodin stráveného každoročně na celém světě kázáním ve srovnání s počtem pokřtěných osob. Během deseti let 1981 až 1990 vycházelo na každou jednotlivou osobu dovedenou až ke křtu průměrně 3003 hodin služby. To je ekvivalent práce jednoho člověka 8 hodin denně po dobu 375 dní, aby našel a přivedl ke křtu jedinou osobu. Současný průměr je více než dvojnásobkem průměru z 50. let (průměr 1283 hodin služby na pokřtěného).

Zasypali jsme Spojené státy americké naší literaturou, a do určité míry to platí i o zbytku světa. Kdybychom se poctivě sami sebe zeptali, kolik z těchto miliónů námi vydaných knih, brožur a časopisů vůbec někdo četl, pravděpodobně by nás zneklidnilo, kdybychom si uvědomili, jak málo výtisků kdy bylo přečteno.

... Poctivost nás také vede k tomu, abychom připustili, že ani v aktivní rodině svědků Jehovových se nepřečte více než polovina literatury, kterou její členové odebírají.¹⁹

Jiný vážený starší na tytéž dotazy z ústředí odpověděl takto:

Jak jsem se již zmínil, naši literaturu nečtou ani zvěstovatelé [svědkové] ani veřejnost. Pouze asi jedna třetina zvěstovatelů naši literaturu přečte, a v případě veřejnosti se jedná ještě o daleko menší procento. Popravdě řečeno, někteří starší se mi svěřili, že se cítí provinile, když druhým lidem nabízejí knihy o 384 nebo 416 stránkách; říkají totiž, že i pro ně bylo úmorné, když se jimi museli probírat na sborovém studiu knihy. Sami by je podruhé nečetli, a proto si pokládají otázku, jak by se tyto publikace jenom mohli líbit nezásvěceným lidem, když oni sami k nim mají takový negativní vztah.²⁰

Značná část svědectví, které je vydáváno, se tak ve skutečnosti „vypaří do neznáma“, a nemá opravdový, viditelný účinek. Jakoby organizaci stačilo ke spokojenosti, že se rozšíří milióny výtisků literatury, a proto příliš nedbá o to, že podstatnou část z ní čte jenom málokdo. Společnost přitom nijak nezkoumá alternativní nebo efektivnější možnosti, kterými by mohla lidem pomoci. O jiném způsobu, než je vydávání literatury, ve skutečnosti ani neuvažuje. Vybuodovala rozsáhlé publikační impérium, a neustále produkuje literaturu, pro kterou potřebuje odbytiště. Nutnost distribuce hraje primární roli a převažuje nad jinými, důležitějšími potřebami. V minulosti byly učiněny pokusy o změnu. *Naše služba království*, interní bulletin s pokyny ke službě, který svědkové dostávají jednou za měsíc, občas vybízí k většímu používání Bible při svědecké činnosti. Ale po několika měsících se články se železnou pravidelností začnou zabývat náměty, které svědkům připomínají, že mají nabízet knihy a časopisy, a nastává návrat k obvyklému zdůrazňování nutnosti rozšiřování literatury.²¹

Dobré poselství o Božím Synu je nazváno „slavným dobrým poselstvím“.²² Pokud ho omezíme na obsah, který nalézáme v tiskovinách určitého náboženského systému, nebo pokud ho učiníme rovným výkladu tohoto systému, drastickým způsobem ohraničíme jeho velikost, a svatě se stane všedním a laciným. Jeho význam se zcela vytratí.

Strážná věž z 1. května 1981 (česky 1. dubna 1982, str. 22; a 19/1981, samizdat) zlehčuje všechnu dobrou práci, kterou vykonaly ostatní náboženské skupiny, které svědkům předcházely, a na straně 17 se vyjadřuje takto:

¹⁹ *Memorandum od Dallase F. Wallace, který je stále prominentním starším a vůdčí osobou při nabývání majetku organizace.*

²⁰ *Z memoranda odevzdaného Charlesem F. Leibenspergerem z 1. března 1978. Je to bývalý člen ústředí a je také nadále prominentním starším.*

²¹ *V případě, že zůstaly velké skladové zásoby nějaké publikace, která se již dříve studovala ve všech sborech na skupinovém „studiu knihy“, ústředí tuto publikaci naplánovalo k novému studiu, protože vědělo, že množství nových osob, které se mezitím připojilo k organizaci, vyčerpá většinu, ne-li všechny skladové zásoby. Potřeba zbavit se takové zásoby určovala, jak stovky tisíc osob stráví bezpočet hodin tohoto studia. Určujícím faktorem nebylo to, čeho si skutečně žádaly jejich duchovní potřeby.*

³ Čestně smýšlející člověk má příležitost porovnat způsob, jak náboženské systémy křesťanstva během všech staletí kázaly evangelium o království, se způsobem, jak to dělají svědkové Jehovovi od konce první světové války v roce 1918. Není to jedno a totéž. Svědkové Jehovovi skutečně káží „evangelium“ neboli „dobré poselství“, totiž o Božím nebeském království, které bylo zřízeno tím, že byl Boží Syn Ježíš Kristus na konci časů pohanů v roce 1914 dosazen na trůn.

Jak *Strážná věž* sama uvádí, její poselství je „zvláštním“ druhem dobré zprávy, která je nerozlučně spjata s určitým datem. To ale vede k následující otázce:

JE POSELSTVÍ STRÁŽNÉ VĚŽE PŮVODNÍM EVANGELIEM, NEBO JEHO UPRAVENÝM VÝKLADEM?

Zásadním sporem tedy zůstává, zda „dobré poselství o království“, které oznamuje Strážná věž, je totožné s „dobrým poselstvím o království“, které kázal Kristus a jeho apoštolové. Apoštolové zanechali záznam, ze kterého je velmi dobře patrné, co pokládali za „dobré poselství“. Stačí si vzít k ruce Bibli a číst v knize Skutků nebo v jiných apoštolských spisech, a rázem si povšimneme rozdílu mezi apoštolským porozuměním dobrému poselství a tím, jak je chápou a u dveří svých bližních hlásají svědkové Jehovovi.

Hlavní myšlenkou evangelia v podání Strážné věže je současný trýznivý „stav světa“, ze kterého brzy dojde k vysvobození prostřednictvím „nového světa“, který již po desetiletí čeká za dveřmi, a který bude spravován novou nebeskou vládou.²³

Tento námět je nepochybně velmi přitažlivý, protože je přirozené, že lidé touží po bezprostřední úlevě od vnějších tlaků, které přinášejí bolestné problémy. Myšlenka *vlády* zaujímá v myslích svědků Jehovových vzhledem ke království dominantní postavení, a podoba této vlády je velmi blízká vládním uspořádáním, která známe z naší doby.²⁴ Společnost Strážná věž ve skutečnosti publikovala jak články ve svých časopisech, tak osnovy přednášek pro své řečníky, jejichž námětem jsou podobnosti mezi „královstvím“ a dnešními vládami, ať již se jedná o oblast administrativní, legislativní, soudní nebo vzdělávací. Součástí této literatury jsou také důkazy o tom, že „království“ je funkčním uspořádáním od roku 1914, a v tomto postavení svým poddaným „vydává a vymáhá psané zákony“ a „poskytuje [jim] vzdělávací program“, na

²² 2. Korint'ánům 4:4.

²³ *Strážná věž* z 15. dubna 1983, strany 16–21 (česky 1. ledna 1984 a 19/1983, samizdat); z 1. května 1982, strany 8–11 (česky 1. března 1983 a 24/1982, samizdat). Je vynikající mít pozemské představitele – „knížata“ – mezi něž patří význační Boží služebníci z předkřesťanských dob a „způsobili“ muži z řad dnešních svědků! Viz *Strážná věž* z 15. srpna 1989, strana 17 (česky 25/1989, samizdat); *Man's Salvation out of World Distress at Hand! (Záchrana člověka ze světové tísně je blízko!)*, 1975, strany 360–365.

²⁴ *Snaha předvést toto srovnání jako nepochybné a nezpochybnitelné je patrná z odkazů na Království ne prostě jako na „vládu“, ale na „skutečnou vládu“, „skutečné vládní uspořádání“.* Viz například *Rozmluvy z Písem*, strana 121; *Strážná věž* z 1. května 1982, strany 9, 10 (česky 1. března 1983 a 24/1982, samizdat).

který uvolňuje nezbytné finanční prostředky. Organizace dokonce srovnává množství poddaných tohoto „království“ s množstvím obyvatel různých menších států.²⁵

V této souvislosti je zajímavé, že autoři článků ve *Strážné věži* nerozeznávají, že se jejich organizace dopouští stejných přestupků, které oni odsuzují na ostatních náboženstvích, především na katolické církvi. Například článek ve *Strážné věži* z 1. prosince 1984 (česky 1. října 1985, str. 5; a 12/1985, samizdat) se kriticky vyjadřuje o církevním otci Augustinovi, který přirovnal církev ke království na zemi, a na straně 6 takto shrnuje účinek, který mělo Augustinovo tvrzení:

Prostřednictvím církevní hierarchie je Kristu přiznáváno postavení krále Božího království. Sféra tohoto království je shodná s hranicemi církevní moci a autority. Nebeské království se rozšiřuje misíí a postupem církve ve světě.

Ale výše uvedená slova naprosto odpovídají způsobu jednání organizace Strážná věž, protože v myslích jejích členů slova „nejprve hledejte království“ v zásadě znamenají podporovat, podřizovat se a namáhat se pro rozmach jejích „viditelné organizace“. Společnost se v rámci svých hranic pyšní rostoucími „řadami“ nových členů a nepokrytě vyjadřuje své přesvědčení, že jejich poslušnost organizaci a vedoucímu sboru je srovnatelná s poslušností Kristu jako králi.²⁶ Neustále na sebe uplatňuje mesiášská proroctví, která byla původně určená Izraeli, „předobrazu Boží vlády“. Například ve *Strážné věži* z 15. ledna 1988 (česky 1. listopadu 1988) v tomto ohledu můžeme číst (str. 16, 17):

... a radostně volají: „Přidal jsi národu; Jehovo, přidal jsi národu; oslavil ses. Daleko jsi rozšířil všechny okraje země.“ (Iz. 26:12, 15) Ve 210 zemích po celé zeměkouli přidává Jehova svému duchovnímu národu další osoby podobné ovcím. Nově se připojují statisíce lidí, a jsou křtěni. Ve vrcholných měsících slouží přes půl miliónu zvláštních, pravidelných a pomocných průkopníků. Staví se další sály Království a sjezdové sály. Odbočky Strážné věže rozšiřují své domovy betel a tiskárny a opatřují nová tiskařská zařízení. Růst stále pokračuje.

K tomuto růstu dochází proto, že záležitosti Božího lidu na zemi řídí „Kníže pokoje“. Izajáš kdysi řekl ve svém proroctví: „Hojnosti knížecího panství a pokoje nebude konec na Davidově trůnu a nad jeho královstvím, aby bylo pevně založeno a podpíráno právem a spravedlností od nynějška až na neurčitý čas. Právě horlivost Jehovy vojsk to učiní.“ (Iz. 9:6, 7) Dnes se opravdu velkolepým způsobem plní tato slova. Ti, kteří důvěřují v Jehovu, již prožívají pokoj, právo a spravedlnost tohoto knížecího panství.

Jak článek uvádí, „naplnění“ se neodehrává v duchovním ohledu, ale v početním růstu – který přivádí do sféry vlivu organizace více a více lidí – a v rozmachu organizace zvyšováním

²⁵ Příklady lze najít v knize *Zářit jako ti, kdo poskytují světlo ve světě* (příručka pro „průkopníky“ z řad svědků, 1977) na stranách 108–110; a ve *Strážné věži* z 15. června 1988, strana 5 (česky nevyšlo, pozn. překl.). Na straně 10 ve *Strážné věži* z 1. května 1982 (česky 1. března 1983 a 24/1982, samizdat) je obrázek hlavních měst USA, Británie a Sovětského svazu, a hory znázorňující Království s tímto popisem: „Jako jsou skutečně lidské vlády, taková je i vláda nebeského Království“. Ve *Strážné věži* z 1. ledna 1991 na straně 4 je prohlášení, že „národ“ svědků má větší populaci než „zhruba šedesát ze 160 členských národů OSN“.

²⁶ Viz 12. kapitola, strany 360–362.

jejího majetku a přibýváním budov a materiálního vybavení. Augustin srovnal království Boží s „církví“; Strážná věž je srovnává s „pozemskou viditelnou organizací“.

Neustálé zdůrazňování „vládního uspořádání“ bezpochyby výrazně přispívá k ochotě, se kterou svědkové podřizují své myšlení a svědomí náboženské společnosti, a se kterou přijímají stále nová a nová nařízení rozpínající se soustavy „teokratic-

Na rozdíl od dobrého poselství, které bylo oznamováno v prvním století našeho letopočtu, v podání Strážné věže se „dobrá zpráva“ intenzivně dovolává tělesných smyslů a tužeb. Srovnej [tuto praxi] s takovými texty jako je 2. Korintánům 4:16–18 a Kolosanům 3:2.

*Obrázky z knihy **Můžeš žít navždy v pozemském ráji** z roku 1982, str. 157–162. Zejména od roku 1935 jsou charakteristické tím, že se dovolávají tělesných tužeb.*

MRTVÍ BUDOU PŘIVEDENI ZPĚT K ŽIVOTU
„Přichází hodina, kdy všichni v pamětních hrobkách ucajají jeho hlas a vjdou.“ — Jen 5:28, 29.
„Moře vydalo mrtvé, kteří v něm byli, a smrt a hádes vydaly mrtvé, kteří v nich byli.“ — Zjevení 20:13.

kého zákona a početných organizačních pravidel a postupů, které se musí dodržovat. Pro autoritativní uspořádání, které vládne mezi svědky, je velmi výhodné, jestliže se na sborové starší a cestující dozorce nepohlíží jako na pokorné spolumužníky v Kristu, ale jako na „představitel vlády“, kteří obdrželi pravomoc nařizovat a vymáhat zákony a organizační postupy již existujícího vládního systému.²⁷

Nejméně od roku 1935, ruku v ruce s důrazem kladeným na „vládní uspořádání“, Strážná věž oznamuje druh evangelia, které jeden francouzský autor označil jako evangelium „duchovního materialismu“, tedy duchovní systém, ve kterém se pod rouškou uspokojování duchovních potřeb ve skutečnosti oslovují hmotné zájmy věřících. Postup, který je přitom uplatňován, je charakteristický promyšleným zdůrazňováním zakrátko přicházejícího a nekonečného materiálního a tělesného uspokojení, ke kterému bude patřit dostatek chutné potrawy, krásných domů v idyllických podmínkách, konec vrásek, slabostí a bolestí stáří a návrat plného zdraví, krásy a síly nehybného mládí – a nikdo, kdo bude žít, nebude muset platit daně, nebude inflace, neúnosné zdravotní a životní pojištění, nehody, katastrofy, zločin ani válka. Každý rozumně uvažující člověk takovou podobou světa může jenom přivítat a politik, který by voliče dokázal přesvědčit, že je schopen takový pořádek nastolit, by byl zvolen do druhého dne. Ale *pohmutky*, které se skrývají v srdcích stoupenců materiálního evangelia hlásajícího bezproblémový život v hmotné a tělesné dokonalosti, ve skutečnosti nevyžadují projevy hlubší spirituality, a druh *křesťanství*, ke kterému vedou, není nijak odlišný od duchovního usilování Ponce de Leona v průběhu výpravy za pramenem věčného mládí nebo od následovníků Mohameda toužících po vybraných a čistě pozemských rozkoších „sedmého nebe“.²⁸

Zásadní problém uvedeného přístupu ale spočívá tom, že když toto poselství porovnáme s dobrou zprávou zaznamenanou v Křesťanských řeckých písmech, zjistíme, že se nejedná o poselství kázané Ježíšovými následovníky, ale o jeho upravenou a příkrášlenou podobu. Poselství apoštolů a ostatních učedníků a výrazové prostředky, které k jeho vyjádření použili, se nesoustředily na „vládní uspořádání“, ale na *osobu* Božího Syna, Ježíše Krista.²⁹ Termín „Kristovo království“ má především význam „Kristova kralování či působení“ nebo „Kristova krá-

²⁷ *Tato aura působivé vládní autority je zvláště učením, že „způsobili“ z řad těchto starších se stanou v Novém pořádku „knížaty“. Judova slova o „znevažování panství a mluvení utračně o slavných“ se také uplatňují na „pomazané následovníky, kteří věrně slouží jako jmenovaní křesťanští dozorcí“ a na „odpovědné muže ve sboru“ s varováním, abychom těmto mužům i nadále projevovali podřízenost jako „slavným“, o nichž byla řeč. Viz **Strážná věž** z 15. srpna 1982, strany 28, 29 (česky 1. května 1983, str. 24, 25; a 3/1983, samizdat); z 15. ledna 1979, strana 25 (česky 14/1979, samizdat).*

²⁸ **Index publikací Strážné věže 1986–2006** pod heslem „Mesiášské království“ obsahuje nižší heslo „požehnání pro pozemské poddané“. Mezi odkazy najdeme položky jako: „otcovství Ježíše Krista“, „vztah k Jehovovi“ a „duchovní blahobyt“, což je jen malý zlomek asi ze 43 odkazů. Většina z nich se týká námětů jako jsou „zdraví dětí“, „zločinnost skončí“, „vyléčení deprese“, „rozkvetlá poušť“, „obnovení přírodní rovnováhy“, „osvobození od nedostatku“, „ekonomické starosti skončí“, „dostatek jídla“, „životní prostředí obnoveno“, „tělesné vady odstraněny“, „ovládané přírodní síly“, „mír se zvířaty“, „znečištění skončí“, „populační rovnováha“, „chudoba skončí“ a tak dále. Množství těchto položek přesně odráží důraz kladený v odkazovaných časopisech a knihách na sliby uspokojující hmotné a fyzické potřeby.

²⁹ *Srovnej Skutky 8:12 se Skutky 5:42; 8:4, 5, 35.*

lovského panství“.³⁰ Často je také používán výraz Boží království“, protože Bůh je původním i konečným zdrojem Kristova panování, které je zároveň Bohem navrženým uspořádáním.³¹

Kristovo „království“ tedy musíme především chápat jako Kristovo „panování“. Pokud budeme mít tento význam na paměti a budeme s ním spojovat biblické slovo „království“, vyvstane nám podstatně jiný obraz než ten, který podávají publikace Strážné věže. Jestliže se soustředíme jenom na výroky apoštolů, uvědomíme si, že když mluvili o „království“, zaměřovali se především na osobu Božího syna jako královského panovníka. Výraz „dobré poselství o království“ tak zcela jednoduše znamená „dobré poselství o Kristově panování“.

V Křesťanských řeckých písmech se termín „dobré poselství“ nachází více než stokrát. Pouze osmkrát se ale vyskytuje ve spojení se slovem království, tedy jako „dobré poselství o království“. *Ve všech zbývajících případech* je to buď „dobré poselství o Kristu“ (nebo je zde podobný výraz) nebo kontext vede k tomu, že se jedná o Ježíše jako osobu, a nenaznačuje žádný odkaz na „vládní uspořádání“.

ZÁKLAD A PODSTATA DOBRÉHO POSELSTVÍ

Co zdůrazňovali apoštolové a ostatní křesťanští autoři, když popisovali účinky panování Mesiáše? Důsledně poukazovali na Kristovu výkupní oběť, jeho vítězství nad panstvím hříchu a smrti, dosaženého ve prospěch všech lidí, a na autoritu, kterou dal Otec svému vzkříšenému Synovi, aby nyní osvobodil z pout hříchů a smrti každého, kdo v něj bude projevovat víru. *To bylo – a to nadále zůstává – dobrým poselstvím, které nám přináší Bible.* Biblické poselství nikoho neupozorňuje na nějaké konkrétní datum, a ani ho nelze s žádným datem spojit, ať již se jedná o rok 1914 nebo jiný časový údaj. Ani k sobě nikoho neláká přitažlivým slibem nového světa hmotného a tělesného blahobytu, který „je již za dveřmi“. Je pravda, že je spojené s událostí. Ale tato událost již nastala, když Boží syn naplnil mesiášský účel svého pozemského pobytu, dal za nás svůj život jako výkupné, byl vzkříšen třetího dne a posléze se jako náš Přímiluce posadil po Boží pravici.³² Právě z tohoto důvodu

³⁰ Výraz „království“, který nacházíme v Křesťanských řeckých písmech, pochází z řeckého pojmu *basileía*, jež neznamená „vládu“ v novodobém smyslu, jež by mu Společnost Strážná věž ráda přiřkla. Jak uvádí *Theological Dictionary of the New Testament*, tento výraz odkazuje na existenci nebo podstatu či stav krále, tj. na jeho důstojnost a druhotně na způsob projevu v oblasti jíž vládne. *Smysl pro důstojnost je primární u LXX, Philo a NT.* „Důraz je kladen na osobu, protože v Orientu království spočívalo (co do moci a autority) v osobě krále. I z dalších prací je patrné, že smyslem tohoto výrazu je „kralování“ či „panství“, a ne myšlenka vládní organizace, jak o ní dnes lidé uvažují. *Basileía* může též v druhotném smyslu znamenat panství, v jehož hranicích se vládne.

³¹ Srovnej Lukáše 19:11–15; Zjevení 12:10. Lze poznamenat, že ve verších 12 a 15 této pasáže u Lukáše překládá *Překlad nového světa* slovo *basileía* jako „královská moc“, zatímco v poznámkách pod čarou v některých vydáních je alternativní překlad „království“. Šlechtic v podobenství u Lukáše necestoval do vzdálené země, aby získal a přivezl zpět „vládu“, ale hodnost krále a královskou autoritu.

³² 1. Jana 2:1, 2. Vezmi v úvahu také Petrovou modlitbu o svátku Letnic a jeho proslov k pohanům v Kornéliově domě, jak jsou zaznamenány ve Skutcích 2:14–36; 10:34–43.

mohl Pavel napsat Korint'anům: „Rozhodl jsem se totiž neznat mezi vámi nic kromě Krista, a to přibitého na kůl.“³³

Hlavní událostí dobrého poselství je tak událost, která se odehrála před devatenácti stoletími. Přesto pro nás i v současnosti zůstává ústředním bodem. Skutečnost, že z ní budeme mít plný užitek až někdy v budoucnosti, nemění nic na tom, že k tomuto historickému předělu v lidských dějinách již došlo, a že nic už nikdy nemůže být důležitější. Budoucnost, která je teprve před námi, je ve skutečnosti neodvolatelně závislá na minulosti, která je již za námi. Jakkoli mnohá se snad prokážou naše budoucí požehnání, všechna budou důsledkem Kristovy výkupní oběti.

Nemůže být sporu o tom, že apoštolové takto uvažovali, a že rozpoznávali zásadní a vše-převyšující platnost této události a její rozhodující, záchranný charakter: rozpoznávali Kristovu smrt a vzkříšení v souvislosti s okamžitým účinkem, jenž má pro ty, kteří uvěří v jejich smíření a výkupní moc. Jedině na tomto základě mohli o sobě a o všech ostatních věřících mluvit jako o těch, kteří se již těší z velkolepých požehnání a výsad, které se pro ně výkupní obětí otevřely. Svědkové Jehovovi opětovně poukazují na Zjevení 21:1–5 jako na text, který teprve bude mít uplatnění v budoucím „novém světě“, a neuvědomují si, že v předcházejících verších Jan popisuje dopad působení „nového Jeruzaléma“ jako skutečnost, která převážně již *nastala* již v době, kdy Zjevení psal.³⁴

Je pochopitelně pravdou, že *plné a konečné* naplnění křesťanské naděje je stále otázkou budoucnosti. Proto apoštol Petr píše o „nových nebesích a nové zemi, které očekáváme podle jeho slibu“.³⁵ Ale současně s tím on i další křesťanští pisatelé mluví o mnoha Božích slibech, které se již na věřících lidech naplnily, ať v doslovném nebo duchovním smyslu. Tyto sliby byly zároveň duchovní skutečností i duchovní budoucností. To se týká i značné části pasáže ze Zjevení, o které jsme se zmínili – dokonce je snad možné ji celou chápat tímto způsobem.

Zjevení 21:3 například mluví o tom, že „Boží stan je s lidmi, že s nimi přebývá, že jsou jeho lidem, že On sám je s nimi“. Písmo ukazuje, že Kristova výkupní oběť smířila věřící muže a ženy s Bohem, a přivedla je ze stavu nepřátelství s Bohem do vztahu naplněného přátelstvím a pokojem.³⁶ Z tohoto důvodu mohl apoštol mluvit právě o křesťanech v *jeho době* jako o „chrámu živého Boha“, ve kterém „prebývá Boží duch“, a jenž je místem „které Bůh obývá

³³ 1. Korint'ánům 2:2, NW; srovnej 2. Timoteovi 2:8.

³⁴ Ve Zjevení 1:1 se píše o zjevení daném Janovi, aby se ukázaly „věci, jež se záhy stanou.“ Jeho vidění se často zaměřovala do budoucnosti, zvláště ve spojení s Božím posledním soudem, ale přesto při čtení Zjevení vidíme, že mnoho z uváděných věcí buď již nastalo, nebo právě probíhalo. Například 2. a 3. kapitola se zabývají podmínkami v sedmi sborech v Malé Asii, jež existovaly v současnosti, a nikoli v budoucnosti. Vidění Boží nebeské slávy, Beránka a jeho výkupného za lidstvo ze 4. kapitoly, se netýkalo budoucích událostí, ale událostí, které tehdy probíhaly. „Řeka vody života“ z 22. kapitoly Zjevení již tehdy jistě tekla, takže pozvání pro „každého kdo si přeje“ přijít a „nabrat zdarma živou vodu“ nemuselo čekat do vzdálené budoucnosti, ale již se týkalo lidí, k nimž se dostala dobrá zpráva. (Zjevení 22:1, 2, 17; srovnej Jana 4:7–14; 6:15; 7:37, 38.) Prostým srovnáním vidění s tím, co se píše jinde v Křesťanských řeckých písmech, můžeme určit, jestli se jedná o současné či budoucí prvky a uplatnění. Existuje totiž zdravé pravidlo, že symbolická vyjádření se musí vždy dát pochopit pomocí toho, co je jinde řečeno jednoznačně a jasně, a musejí s tím být v souladu. Nikdy ne naopak.

³⁵ 2. Petra 3:13.

³⁶ Římanům 5:10; 8:7; Lukáš 16:9; srovnej Jakuba 2:23.

duchem“, a mohl vzhledem k nim citovat text z Izajáše, ve kterém nacházíme tentýž výraz jako ve Zjevení 21. kapitole. Srovnejme:

Právě jak Bůh řekl: „Budu mezi nimi přebývat a chodit mezi nimi, a budu jejich Bohem, a oni budou mým lidem.“³⁷

Apoštol dovozuje, že Boží slib o jeho přebývání mezi lidmi a o tom, že se stanou jeho lidem, došel svého naplnění; nepředkládá text jako budoucí proroctví, ale jako vztah mezi Bohem a lidmi, který *právě existuje*. Apoštol Petr se rovněž vyjadřuje zcela jasně: „Kdysi jste totiž nebyli lidem, ale nyní jste Boží lid.“³⁸ Kristova oběť, která nás smířila s jeho Otcem, zároveň v prvním století našeho letopočtu umožnila, aby „Boží stan“ byl již v té době s lidmi, aby Bůh mezi nimi přebýval, a aby byli jeho lidem, právě jak to popisuje Zjevení 21. kapitola.³⁹

Podle Zjevení 21:4 Bůh „jim setře každou slzu z očí a smrt již nebude a nebude již ani truchlení ani křik ani bolest“. První část tohoto verše, ve které čteme, že Bůh setře lidem každou slzu z očí a smrti již více nebude, obsahem odpovídá Izajáši 25:8. Apoštol Pavel z této části Izajášova proroctví cituje v 1. Korintánům 15:54, a přitom text nestaví do pozice budoucího uplatnění v pozemském ráji (jak to ale pravidelně vysvětlují publikace Strážné věže), ale do kontextu vzkříšení křesťanů a jejich přechodu ze smrtelného stavu do nesmrtelného přebývání. A v tomto smyslu již také pro ně bylo dosaženo ‚vítězství nad smrtí‘ a její ‚osten‘ byl zlomen. Ačkoli stále podléhají fyzické smrti, v zásadním smyslu unikli z jejího sevření, a mohou se navždy vyhnout jejímu trvalému dopadu, jestliže zachovají víru v Kristovu nadčasovou výkupní moc. Jsou si vědomi toho, že Bůh je ‚oživil‘, ačkoli kdysi ‚byli mrtví ve svých přečinech a hříších‘.⁴⁰ Protože zemřeli hříchu, a byli vzkříšeni v ‚novosti života‘, smrt nad nimi již nadále ‚nevládne jako král‘; Kristovo panování pro ně znamená, že se nacházejí mimo dosah a zákon ‚krále smrti‘.⁴¹ Také proto mohl apoštol Jan říci: ‚Víme, že jsme přešli ze smrti do života [neříká ‚přejdeme‘], protože milujeme bratry.‘⁴² Nepřichází přitom s novou naukou, ale pouze opakuje, co již dříve slyšel u Ježíše, když Boží syn mluvil o lidech, kteří v něj projevují víru jako o těch, kdo v důsledku toho již mají věčný život.⁴³ Proto ostatně i Ježíš mohl nejenom prohlásit, že ‚kdo projevuje víru ve mne, i kdyby zemřel, ožije‘, ale ‚žádný, kdo žije a projevuje víru ve mne, vůbec nikdy nezemře‘.⁴⁴ Všechna tato mocná prohlášení jsou zajisté podobná

³⁷ 2. Korintánům 6:16; viz též 1. Korintánům 3:16; Efezanům 2:22.

³⁸ 1. Petra 2:10.

³⁹ Můžeme si též všimnout, že v Hebrejcům v kapitolách 8 až 10 ukazuje inspirovaný pisatel, že dřívější pozemský svatostánek, v němž byl Bůh symbolicky přítomen mezi svým lidem Izraelem, předobrazoval Boží větší nebeský „stan“, a říká, že to bylo „podobností pro ustanovený čas, který je nyní zde.“ (Hebrejcům 9:9) Pokračuje objasněním, že nebeský stan byl již postaven, a že Kristus jako „velekněz dobrých věcí, které nastaly“, již slouží ve prospěch hříšného lidstva. (Hebrejcům 9:11)

⁴⁰ Efezanům 2:1.

⁴¹ Římanům 5:21; 6:4.

⁴² 1. Jana 3:14.

⁴³ Jan 3:36; 5:24, 39, 40; 6:47; 20:31.

⁴⁴ Jan 11:26; srovnej Římanům 6:9–11.

výroku ze Zjevení o tom, že „smrt už více nebude“ a společně ukazují, že dopad Kristovy výkupní oběti na jeho následovníky byl okamžitý.

Vzhledem k *truchlení a křiku a bolesti* byl Kristus pověřen, aby naplnil dřívější proroctví, podle kterého přišel právě proto, aby „kázal dobré poselství chudým ... obvázal lidi se zlomeným srdcem ... utěšil všechny truchlící, a opatřil ... olej radování místo oleje truchlení, a oděv chvály místo oděvu zoufání“.⁴⁵ Ježíš při naplňování tohoto proroctví nijak neselhal, a mohl v synagóze v Nazaretu prohlásit: „Dnes se *splnil* tento text [Písma], který jste právě slyšeli.“⁴⁶ Jeho slib „Šťastní jste vy, kteří nyní pláčete, protože se budete smát“, stejně jako ani ostatní výroky z Kázání na hoře nepotřebovaly věky na to, aby se staly skutečností. A tak místo ‚*křiku*‘ nad nespravedlivým zacházením z rukou odpůrců se jeho učedníci měli radovat a poskakovat radostí.⁴⁷

V této souvislosti dokonce ani odkaz na odstranění ‚*bolesti*‘ v naplnění Zjevení 21. kapitoly nevyžaduje striktně budoucí čas. Kontext zde přednostně nenaznačuje, že by to měla být ‚*bolest*‘, která tak často doprovází nemoc nebo zranění. Apoštol Jan použil řecké slovo *pónos*, jehož základní význam je „namáhavá práce“. Překládat je jako „bolest“ nebo „úzkost“ znamená, že překladatel postihuje *nevyslovený předpoklad* v tomto slově obsažený.⁴⁸ Jiní překladatelé zvolili pro *pónos* odlišné výrazy. Francouzský překladatel D'Ostervald se přidržel základního významu řeckého slova, a přeložil ho jako *travail* (lopota). Dva překladatelé do španělštiny, Nacar-Colunga a Bover-Cantera ve svých dílech shodně použili *trabajo* (práce).⁴⁹ Ježíš Kristus zve všechny, kdo ‚*se lopotí a jsou obtíženi*‘, aby od něj načerpali – *od okamžiku, kdy pozvání vyslovil, až dodnes* – občerstvení a úlevu pro svoji duši.⁵⁰ Náboženští vůdci jeho doby tehdy na Boží lid nakládali těžká břemena v podobě tvrdého, všudypřítomného zákonictví a zdůrazňovali přístup, podle kterého bylo možné získat spravedlivé postavení před Bohem jenom na základě předepsaných skutků. Ježíš jejich vedení přirovnal ke vkládání těžkého nákladu na ramena věřících lidí, a umíme si představit, že takový náklad bylo možné nést jenom za cenu bolesti. Dobré poselství oznamované Božím synem je zbavovalo všech zbytečných břemen, osvobozovalo je od pocitů marnosti a únavy, které je přepadaly, když se snažili uspokojovat namáhavé náboženské požadavky, a snímalo z nich citovou a duševní bolest, které byly vystaveni.⁵¹

I další výrazy ze Zjevení 21. kapitole, například „*dřívější věci pominuly*“ nebo „*Pohled, činím všechny věci nové*“, rovněž nacházíme v apoštolských spisech, kde se opět dotýkají vztahů a okolností tehdy platných, a neomezuji se na budoucnost.⁵² Povšimněme si podobností mezi slovy apoštola Pavla a Zjevením:

⁴⁵ *Izajáš 61:1–3, NIV.*

⁴⁶ *Lukáš 4:18–21.*

⁴⁷ *Lukáš 6:22, 23; srovnej Jakuba 1:2, 9, 12.*

⁴⁸ *Viz The New Englishman's Greek Concordance and Lexicon, strana 738.*

⁴⁹ *Jerusalem Bible to překládá jako „smutek“.*

⁵⁰ *Matouš 11:28–30.*

⁵¹ *Matouš 23:1–4; 12:1–13; 15:1–11; můžeme si všimnout, že ve Skutcích 15:10 mluví apoštol Petr také o samotném Zákonu jako o „jhu, které nebyli schopni nést ani naši praotcové, ani my“.* Kristus je od takového těžkého jha osvobodil.

⁵² *Zjevení 21:4, 5.*

Jestliže je tedy někdo ve spojení s Kristem, je novým stvořením; staré věci pominuly, pohledte, začali existovat nové věci.⁵³

Jak pravdivá byla tato slova v době apoštola Pavla! Stará smlouva zákona byla nahrazena novou smlouvou zákona, a Boží zákony byly vepsány do srdcí následovníků jeho Syna. Původně mrtví ve svých hříších povstali k novému životu, k novému zrození a k nové službě duchem, odhazující přitom nyní zastaralé požadavky Zákona. Věřící křesťané ze Židů i z národů byli spojeni v „jednoho nového člověka“, smíření s Bohem a přijati za jeho syny. Svěží síla utvářela jejich mysl, a oni se zřikali starých zvyklostí a nahrazovali je novým životem, neustále přetvářeným k obrazu svého Stvořitele. Na cestě s Bohem již nebyli podřízenými žádné kněžské třídě; přestali být závislí na lidském vedení, a přicházeli k Bohu s plnou jistotou víry „novou a živou cestou“, kterou jim ukázal Boží syn „jejich velekněz a prostředník“.⁵⁴

PŘENESENÍ DO KRÁLOVSTVÍ

Kristův zachraňující skutek přinesl pro jeho následovníky úžasnou změnu, a umožnil jim zářný vstup do zcela nového vztahu, jehož byl předznamenáním. Ježíš Kristus opravdu kraluje duchovnímu „národu“, který se skládá ze všech lidí na zemi, kteří v *Něj* projevují víru a *Jemu* se podřizují jako své duchovní Hlavě a jedinému *prostředníku* mezi nimi a Bohem.⁵⁵ Poslušnost organizaci, lpění na členství v ní a početní nárůst jejich stoupců nemá s tímto duchovním „národem“ nic společného. Jeho existence také není závislá na naplnění všech prorocství vztahujících se k Mesiáši. Kristův duchovní lid již vskutku *dosvědčuje* jejich splnění, a to v míře daleko rozsáhlejší a rozmanitější, než by vyplývalo z vysvětlení předkládaných organizací Strážná věž.

Přenesení Božích služebníků do Kristova království nemá žádnou spojitost s tím, ke které organizaci patří, a rok 1914 v něm nehraje žádnou roli. Jeho počátek je v Kristově smírné oběti v prvním století našeho letopočtu. Písmo ukazuje, že jeho učedníci byli již tehdy Bohem „osvobození z autority tmy“ a „přeneseni do království Syna jeho lásky“.⁵⁶ Proto mohl apoštol Pavel říci o Bohu:

Společně nás vzbudil, a společně nás posadil v nebeských místech ve spojení s Kristem Ježíšem.⁵⁷

Apoštol popisuje přenesení křesťanů do jejich vznešeného postavení, ze kterého se nyní těší v „království syna Boží lásky“, v minulém čase – „vzbudil“, nikoli „vzbudí“, „posadil“, nikoli „posadí“. Již jsou osvobozeni „z autority tmy“, a to pro ně znamená symbolickou nebeskou přítomnost spolu s jejich králem, Božím synem.

⁵³ 2. Korint'anům 5:17.

⁵⁴ Hebrejcům 8:7–10; 1. Petra 1:3; Římanům 6:11; 7:6; 8:10–14; Efezanům 2:14–18; 4:22–24; Kolosanům 3:9, 10; Hebrejcům 10:19–22.

⁵⁵ 1. Petra 2:4–9; 1. Korint'anům 11:3; 1. Timoteovi 2:5, 6.

⁵⁶ Kolosanům 1:13.

⁵⁷ Efezanům 2:6.

Ježíš prohlásil: „Šťastní jsou lidé [mírné] povahy, protože zdědí zemi. ... Šťastní jsou pokojní, protože budou nazváni ‚Božími syny‘.“⁵⁸ Protože následovníci Krista věří v účinek Kristovy smrti a vzkříšení, stávají „Božími syny“, a v důsledku toho spoludědici s Kristem a dědici Boží, kterým patří ‚země a to, co ji naplňuje‘.⁵⁹ Již byli přijati do Boží královské rodiny, a proto apoštol může použít *přítomný čas*, když jim říká:

Vždyť všechno patří vám, ať Pavel nebo Apollos nebo Kéfas **nebo svět** nebo smrt nebo život nebo věci nynější nebo věci budoucí, **všechno patří vám**; vy zase patříte Kristu; Kristus zase patří Bohu.⁶⁰

Ve stejném duchu i apoštol Petr používá přítomný čas:

Ale vy jste „vyvolený rod, královské kněžstvo, svatý národ, lid pro zvláštní vlastnictví, abyste široko daleko oznamovali znamenitosti“ toho, kdo vás povolal ze tmy do svého podivuhodného světla.⁶¹

Kristovi následovníci se stali nejenom knězi Boha ale „královskými“ knězi. Řecký termín pro „královský“ (*basileios*) je odvozen z kořene stejného slova jako slovo „království“ (*basileia*). Podle Petrových slov jsou křesťané, které ve svém dopise oslovuje, již v té době „královským kněžstvem“ nebo „královstvím kněží“.⁶² Proto Jan ve Zjevení 1:6 rovněž používá minulý čas, když o Kristu říká: „Udělal z nás království [udělal z nás královský rod, *NEB*], kněze pro svého Boha a Otce.“ Tyto okolnosti zajisté musíme vzít v úvahu, když se snažíme porozumět všem dalším textům ve Zjevení, například ve Zjevení 5:10, který zní:

A udělal jsi z nich království a kněze našemu Bohu, a budou kralovat nad zemí.⁶³

Bude dobré si povšimnout, že *Překlad nového světa* zde zní „nad zemí“, ačkoli tabulka na začátku *Meziřádkového překladu království* ukazuje, že zde použitá řecká předložka (*epi*) má základní význam „na“ – na rozdíl od „nad“, řecky (*hyper*). *Epi* může být použito ve významu „nad“, pokud kontext takové odchýlení od jejího základního významu vyžaduje. Jak ale sami vidíme, jenom s obtížemi bychom řekli, že taková změna je v tomto případě *nutná*. Téměř všechny ostatní překlady proto uvádějí „na zemí“.

⁵⁸ Matouš 5:5, 9.

⁵⁹ Římanům 8:14–17; Galatanům 3:29; 4:4–6; 1. Korintánům 10:26; Žalm 24:1; 1. Korintánům 10:25, 26.

⁶⁰ 1. Korintánům 3:21–23; Římanům 8:17; Galatanům 4:6, 7.

⁶¹ 1. Petra 2:9.

⁶² Na toto pochopení řecké fráze poukazuje též překlad řecké *Septuaginty* ve 2. Mojžíšově 19:6, kde se vyskytuje hebrejský výraz „království kněží“; viz *The Expositor's Greek Testament*, sv. 5, strana 57.

⁶³ Podle doslovného překladu v *The Kingdom Interlinear Translation of the Greek Scriptures (Řecká písmena — Meziřádkový překlad Království)* je sloveso překládané „panovat“ v řečtině ve formě přičestí: „vládnoucí“.

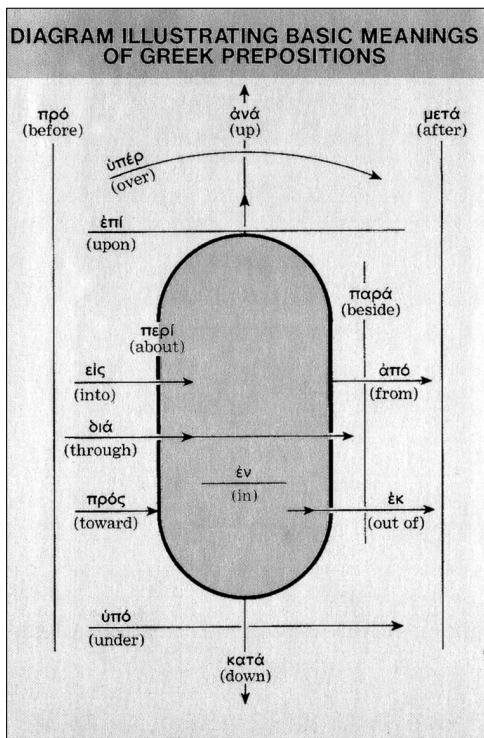

Diagram základních významů řeckých předložek

(Pozn. překl.: before = před, up = nahoru, after = po, over = nad, upon = na, beside = vedle, about = okolo, into = do, from = z, through = skrz, in = v, toward = k, out of = ven z, under = pod, down = dole.)

Ať již je tomu jakkoli, dříve citované výroky apoštolů zřetelně prokazují, že Kristovi následovníci na zemi již v duchovním smyslu byli „královstvím a knězi Boha“. Byli součástí Boží královské rodiny, královskými syny, a moc krále na nich spočívala, a jejich prostřednictvím byla projevována. Jejich majestátní postavení synů krále celého vesmíru pro ně neznamenal vznešené postavení na zemi nebo bohatství nebo politickou moc. Ani jim nepřislušelo, aby se považovali za lepší a duchovněji, než ostatní, a porouchali jim.⁶⁴ Jejich Otec, pro kterého „národy jsou jako krůpěj z vědra a ... povlak prachu na miskách vah“, a pro kterého „všichni obyvatelé země jsou považováni za pouhé nic, a on činí podle své vlastní vůle uprostřed nebeského vojska a obyvatel země“, je z postavení své svrchované autority vybavil královskou mocí, aby zde na zemi dokončili jeho dílo a rozhlásili jeho královská nařízení a soudy.⁶⁵ Před dávnou dobou Jehova pověřil Jeremjáš, aby „byl nad národy a nad královstvími, aby vykořeňoval a bořil a ničil a strhával, stavěl a sázel“. Neznamenal to, že by Jeremjáš nad nimi ustanovil doslovným vládcem, ale učinil to tak, že „vložit svá slova do jeho úst“, protože Boží slovo je mocné, a nelze mu odolat, a cokoli Bůh předpoví, to se stane.⁶⁶ Bůh zprvu mluvil k lidem prostřednictvím proroků, a posléze promluvil k nám skrze Syna. Slovo neboli poselství, které Syn oznámil, se vzhledem k lidem samo o sobě stává jejich „soudcem“.⁶⁷ Syn je rovněž, od oka-

⁶⁴ Srovnej 1. Korint'ánům 4:8; Zjevení 3:17, 18.

⁶⁵ Izajáš 40:15, 17; Daniel 4:35; Skutky 17:30, 31.

⁶⁶ Jeremjáš 1:9, 10; Izajáš 55:11; 44:26; Římanům 4:17.

⁶⁷ Hebrejcům 1:1, 2; Jan 12:48.

mžiku nanebevstoupení, vykonavatelem „veškeré autority na nebi a na zemi“, a jeho učedníci a spoludědici jsou pověřeni vznešenou předností Ježíšovo poselství oznamovat. Pokud tak činí správně, a jeho slovo neupravují a neředí, poselství samo o sobě dosahuje žádaného soudního účinku.⁶⁸ Ježíšovi následovníci chovají důvěru, že je v jejich službě podpírá a podporuje Boží svrchovaná moc, a že všechno na světě Bůh může a chce použít pro jejich požehnaní, protože jsou součástí královské rodiny. Nikdy jim nebude chybět nic z toho, co *opravdu potřebují*, aby mohli pokračovat ve službě, a naplňovat účel, pro který zůstávají na zemi. Nikdy nemohou ztratit nic, co má opravdovou a věčnou hodnotu. Vždyť:

Co k tomu dodat? Je-li Bůh s námi, kdo proti nám? On neušetřil svého vlastního Syna, ale za nás za všechny jej vydal; jak by nám spolu s ním nedaroval všechno? ... Kdo nás odloučí od lásky Kristovy? Snad soužení nebo úzkost, pronásledování nebo hlad, bída, nebezpečí nebo meč? ... Ale v tom ve všem slavně vítězíme mocí toho, který si nás zamiloval. Jsem jist, že ani smrt ani život, ani andělé ani mocnosti, ani přítomnost ani budoucnost, ani žádná moc, ani výšiny ani hlubiny, ani co jiného v celém tvorstvu nedokáže nás odloučit od lásky Boží, která je v Kristu Ježíši, našem Pánu.⁶⁹

Toto poselství je zajisté tou nejlepší zprávou pro každého, kdo si uvědomuje svrchovanou a závažnou hodnotu duchovního požehnaní. Když jsou ale lidé povzbuzováni k tomu, aby své myšlenky a touhy zaměřili v zásadě na hmotný blahobyt, o kterém jim jejich vedení již desítky let říká, že je „téměř za dveřmi“, dochází naneštěstí k tomu, že tato skutečná dobrá zpráva je zahalena a v podstatě nahrazena zástupným dobrým poselstvím lidského původu.

Pokud o tom svědkové vůbec přemýšlí, pak jenom těžko mohou popřít, že svědectví, které předkládají u dveří svých bližních, se velmi liší od poselství, které se kázalo v prvním století našeho letopočtu. Jakoby se stalo, že v průběhu staletí původní dobrá zpráva poněkud zestárla, vyšla z módy, a pro dnešek se nehodila. Apoštol Pavel řekl Korint'ánům, když k nim přišel, že se rozhodl „neznat mezi [nimi] nic kromě Ježíše Krista, a to přibitého na kůl“.⁷⁰ Kdyby dnes nějaký cestující zástupce Společnosti Strážná věž pronesl takový výrok, zvěstovatelé by se začali s podezřením ptát, zda nekonvertoval k jinému náboženství. Také řečník na sjezdu svědků Jehovových, který by se rozhodl volně použít pouze myšlenky a slova, řekněme, z dopisu Efezanům, a předem by publikum na svůj záměr neupozornil, by pro své posluchače mluvil „neznámou řečí“, divným jazykem, na který by vůbec nebyli zvyklí – a o řečníkovi samotném by se domnívali, že zastupuje jiné náboženství. Jsem přesvědčen, že mi dá za pravdu každý, kdo si vybaví inspirovaný obsah dopisu Efezanům a porovná jej s učením svědků.

Svědkové věnují rozhovorům o vznešených křesťanských pravdách, které jsem předložil, pozoruhodně málo času. Není to ale zase tak překvapivé, jestliže si uvědomíme, že podle jejich nauk se tyto vznešené pravdy vztahují na méně než jedno procento (přesně: na *dvě desetiny jednoho procenta*) z jejich celkového počtu.

⁶⁸ Matouš 28:18–20; Skutky 13:44–48; 28:23–28.

⁶⁹ Římanům 8:31–39, *EP*.

⁷⁰ 1. Korint'ánům 2:1, 2, *NW*.

MOCNÉ DOBRÉ POSELSTVÍ MĚNÍ ŽIVOTY LIDÍ

Nelze nijak popřít, že stávající světový politický systém vytváří mnoho problémů, zloby, pocitů marnosti a strádání až utrpení, jimž jsme všichni vystaveni. Ale i když je sečteme dohromady, výsledek ani zdaleka nedosahuje ničivých, nevyhnutelných a nenapravitelných účinků, kterými nás postihuje vláda dvou králů, krále hříchu a krále smrti.⁷¹ Křesťanské poselství prvního století znělo dobrou zprávou o tom, že kdokoli uvěří v Kristovu smírnou oběť, je osvobozen od břemene viny, kterou v něm vyvolává jeho hříšný stav; jeho hříchy byly plně odpuštěny, a on byl smířen s Bohem; stal se jeho přítelem, a nespočívá na něm Boží zloba. A ještě více: věřící člověk je Bohem přijat do jeho rodiny jako jeden z Božích dětí, synů a dcer Nejvyššího.

Opakované oběti přinášené pod smlouvou Zákona a prostřednictvím zvláštní kněžské třídy sloužily jako stálá připomínka hříchu doprovázeného pocitem viny. Jakkoli mnoho obětí lidí v průběhu svého života mohli přinést, vždy si uvědomovali, že to nestačí k tomu, aby získali spravedlnost a dosáhli na věčný život. Kristus ale přinesl oběť jednou provždy, a ukončil potřebu nadále obětovat za hřích.⁷² Křesťané nyní mohli začít přinášet oběti zcela jiného druhu, a sice oběti chvály a lásky. Nebylo přitom třeba, aby tak činili předepsaným způsobem, ale jejich skutky měly spontánně vyvěrat ze svobodného srdce. Pryč byla nutnost usmíření za hřích nebo povinnost namáhat se pro odpracování pocitů dluhu a viny, které hřích vyvolával. Křesťané prvního století vstoupili do „Božího odpočinku“. Pominul namáhavý, nekonečný zápas o dosažení spravedlnosti vlastní silou.⁷³

Než se ale tak stalo, přístup do Boží symbolické přítomnosti v Nejsvětější místnosti pozemského chrámu byl vyhrazen několika vyvoleným kněžského původu. Každý člověk, který by se vstupem do této místnosti snažil přijít k Bohu, se vystavoval nebezpečí života. Nyní ale, s Kristem jako veleknězem v nebesích po Boží pravici, *všichni* jeho následovníci mohli mít, jednotlivě a každý sám za sebe „smělost, pokud jde o vstupní cestu do svatého místa prostřednictvím Ježíšovy krve“, a byli povzbuzováni k tomu, aby se s „volností řeči přibližovali k trůnu nezasloužené laskavosti“. *Nemuseli se přitom spoléhat na žádného lidského prostředníka.*⁷⁴ Již nebyli pod Zákonem, který by jim neustále připomínal, že ve své slabosti a provinění nikdy nedosáhnou požadované dokonalosti. Boží zákon byl od této chvíle zapsán v jejich myslích a na jejich srdcích. Již více nepotřebují zvláštní kněžskou třídu, aby je učila, jak mohou poznávat Boha, protože všichni z nich, „od nejmenšího do největšího“, jej budou znát, a On jim „již nikdy [nebude] připomínat jejich hříchy“.⁷⁵ Služba Bohu se mohla stát jako nikdy předtím opravdovým zdrojem radosti.

Moc dobrého poselství je bohužel pro téměř všechny svědky Jehovovy okleštěná o podstatnou část své radostné a povzbuzující síly. Velikost činu dosaženého Bohem Kristovým prostřednictvím – zásadní význam Kristova vítězství nad hříchem a smrtí a vládcem tohoto světa a pozhnaný vztah k Bohu, který se otevírá všem, kdo v jeho Syna projevují víru – je pro drti-

⁷¹ Římanům 5:21.

⁷² Hebrejcům 10:1–4.

⁷³ Hebrejcům 4:3, 10.

⁷⁴ Hebrejcům 4:14–16.

⁷⁵ Hebrejcům 8:10–13; Galátanům 4:6–9.

vou většinu svědků závažně snížena do míry téměř neexistující. Důvodem je samozřejmě nauka svědků, podle které se křesťané rozdělují na dvě třídy, z nichž jedna, vytvářející naprostou většinu, se k Bohu nemůže přiblížit jinak než prostřednictvím svého spojení s třídou druhou. Původní dobré poselství a všechna jeho zaslíbení se týkají jenom několika tisíc lidí. Navíc je tak jako tak zatlačeno do pozadí evangeliem hmotného a tělesného blahobytu, ze kterého se „brzy budeme radovat“, a který „je blízko, za dveřmi“. Masa členské základny svědků žije v domnění, že pro ně dosud není možné, aby vstoupili do nové smlouvy, a dokonce věří i tomu, že jim v současné době není možné plně odpustit hříchy tak, aby mohli získat spravedlivé postavení před Bohem, a stát se Božími syny a dcerami. Nauky Společnosti Strážná věž je ve skutečnosti vrátily do doby předcházející Kristovu příchodu a jeho výkupní oběti. Milióny tak zvaných „jiných ovcí“ jsou stále jakoby v dobách Staré smlouvy zákona, v níž lidé v Izraeli byli rozděleni na kněžskou a nekněžskou třídu. Jedině tak je možné, že šesti a půl miliónům nepomazaných svědků je vysvětleno, že mohou k Bohu přicházet, a mít před ním spravedlivé postavení jedině prostřednictvím pomazaných svědků z organizace Strážná věž.⁷⁶ To by ovšem znamenalo, že třída pomazaných pro třídu „jiných ovcí“ slouží jako kněžská třída, jejímž prostřednictvím se „jiné ovce“ stávají přijatelnými Bohu. Žádné oběti „jiných ovcí“ nemají platnost, pokud nejsou přineseny ve spojitosti s pomazanými.⁷⁷ Kristus je podle tohoto učení prostředníkem pouze pro asi 8 000 pomazaných dosud žijících na zemi, ale ne pro zbývající milióny svědků, kteří k organizaci patří.⁷⁸

NÁVRAT DO DOBY STARÉHO ZÁKONA

Podle Starého zákona kněžstvo sloužilo jako nejvyšší soudní dvůr, který rozhodoval o všech obtížných záležitostech. Jeho rozhodnutí bylo závazné, protože podle Zákona (5. Moj. 17:8–13) bylo stanoveno:

V případě, že by byla záležitost [určená] k soudcovskému rozhodnutí pro tebe příliš mimořádná, taková, v níž byla prolita krev, v níž byl vznesen právní nárok nebo byl spáchán násilný skutek, [tedy] sporné záležitosti uvnitř tvých bran, vstaneš také, a vyjdeš na místo, které vyvolí Jehova, tvůj Bůh, a půjdeš ke kněžím, Levitům, a k soudci, který bude působit v těch dnech, a učiníš dotaz, a předají ti slovo soudcovského rozhodnutí. Potom učiníš podle slova, které ti předají

⁷⁶ V publikacích Strážné věže se slova Zecharjáše 8:23 o „deseti mužích ze všech jazyků národů, kteří se chopí suknice jednoho Žida“ vysvětlují tak, že se „velký zástup“ osob, jež nejsou pomazány, obrazně chopí suknice „pomazaného ostatku“ svědků Jehovových. Na základě textu ve Zjevení 3:9 říkají publikace o nepomazaných osobách, že „přicházejí k Ježíšovým pomazaným bratrům, a v duchovním smyslu se před nimi ‚klaní‘, protože ‚slyšeli, že je s nimi Bůh‘“, a „slouží těmto pomazaným“. Viz **Zjevení – Jeho slavné vyvrcholení se přiblížilo!**, strana 60, 61; také **Strážná věž** z 1. ledna 1988, strana 16 (česky 1. července 1988 a 6/1988, samizdat); **Světaširá bezpečnost pod ‚Knížetem pokoje‘** (1986), strany 88, 89 (česky 1987, samizdat).

⁷⁷ Porovnej 2. Mojžišovu 30:30–33; 3. Mojžišovu 2:1, 2; 5:10; 17:1–5; 4. Mojžišovu 4:15, 17, 18; 18:7 s 1. Jana 2:20; Hebrejcům 4:14–16; 8:1, 2, 10–12; 10:19–22; 13:15, 16.

⁷⁸ **Strážná věž** z 15. srpna 1989, strany 30, 31 (česky 25/1989, samizdat).

z toho místa, jež Jehova vyvolí; a budeš bedlivě činit podle všeho, o čem tě poučí. Podle zákona, na který ti poukáží, a podle soudcovského rozhodnutí, které ti řeknou, bys měl učinit. Neodbočíš od slova, které ti předají, napravo ani nalevo. A muž, který se bude chovat s opovážlivostí, takže nebude naslouchat knězi, který stojí, aby tam sloužil Jehovovi, tvému Bohu, nebo soudci, ten muž zemře; a odklidíš z Izraele, co je špatné. A všechen lid uslyší a dostane strach, a nebudou již jednat opovážlivě.⁷⁹

Jenom těžko bychom hledali výstižnější popis postoje, který dnešní svědkové Jehovovi zaujmají vzhledem k rozhodnutí organizace Strážná věž a jejího vedoucího sboru, který je vůči řadovým svědkům v postavení starozákonního kněžstva. V *Krizi svědomí* se zmiňují o některých cestujících zástupcích Společnosti, kteří mívali ve zvyku ukázat *zelenou* publikaci organizace Strážná věž a deklamovat: „Bratři, jestliže nám organizace řekne, že tato kniha je **černá, pak je černá!**“⁸⁰ Býval bych si myslel, že taková nehorázná obhajoba slepé důvěřivosti a prohlášení nemající ani špetku inteligence nebude mít dlouhého života, a zahyne v důsledku vlastní neudržitelné hlouposti. Ale lidé, s nimiž si o řadu let později dopisují, a kteří jsou stále ve spojení s organizací, vyprávějí, že se toto zařikadlo stále používá v místě, kde působí, a to nejenom v USA, ale i v jiných zemích, například i v Austrálii.⁸¹ V roce 1541 Ignác z Loyoly, zakladatel řádu Jezuitů, napsal ve svém díle *Exercitia spiritualia (Duchovní cvičení)*:

Jestliže představitelé církve rozhodnou, že to, co se nám zdá jako bílé, je ve skutečnosti černé, měli bychom být vždy pohotovi tomu uvěřit.

Jenom málo katolíků by dnes s Ignácem z Loyoly souhlasilo. Nicméně výše uvedená slova přesně vyjadřují druh smýšlení, který je rozšířený mezi mnohými – možná většinou – svědky Jehovovými, zejména mezi cestujícími dozorcí.

Jiným oblíbeným úslovím některých cestujících zástupců Společnosti a starších se stalo: „Jestliže nám organizace řekne ‚skoč‘, naší jedinou otázkou by mělo být: Jak jsem vysoko?“ Další otrepanou frází, která se u některých cestujících dozorců a starších ujala, když odpovídají svědkům pochybujícím o pravdivosti a biblické oprávněnosti určitých nauk, se stalo rčení: „Raději se budu mýlit s organizací, než abych měl pravdu, ale byl bez ní.“ Skutečnost, že se někdo do takové míry může vzdát svého osobního názoru, vypovídá mnohé o charakteru mužů, kteří jsou uznáni „způsobilými“ pro zastávání odpovědných míst v organizaci. Používání těchto neuvěřitelně plochých frází a požadavek na absolutní slepou poslušnost, které nejsou odmítnuty ani organizací, ani většinou jejích členů, vypovídá rovněž o míře, do které jsou organizace a vedoucí sbor vnímány jako rovnocenní kněžské třídy starozákonního Izraele. Tyto výrazy jsou v každém ohledu opakováním známých slov ze smlouvy Zákona: „Neodbočíš od slova, které ti předají, napravo ani nalevo.“ Organizace a její vedoucí sbor zastávají postavení, které kdysi zastávalo Áronské kněžstvo. Jakoby se zastavil čas, a Mesiáš přinášející svobodu dosud nepřišel.

⁷⁹ 5. Mojžíšova 17:8–13.

⁸⁰ *Krise svědomí*, strany 271, 272.

⁸¹ Člověk, který mi tuto informaci z Austrálie poskytl, se tam přistěhoval z Německa. Napsal, že když slyšel tento projev autority Společnosti změnit „zelenou“ na „černou“, jenž vyjádřil cestující dozorce na schůzce pro starší, zamumlal si pro sebe: „Heil Hitler!“

V některých ohledech je postavení miliónů členů tak zvaného „velkého zástupu“ ještě *podřadnější*, než byla pozice nekněžských Izraelitů, protože publikace Strážné věže je přirovnávají k „duchovním pohanům“. Pohané, kteří žili v Izraeli a chodili do chrámu, se museli zastavit před zdi, která se nacházela na Nádvoří pohanů. Na zdi byl tento nápis: „Ať žádný cizinec nevchází za tuto ohradu, která je kolem svatyně. Kdokoli za ní bude chycen, bude sám odpovědný za svou smrt, která ho za to stihne.“⁸² Kristus svojí smrtí zbořil zeď, která oddělovala Židy a pohany, a která vedla k tomu, že lidé „se nemohli stát občany izraelského státu, a [byli] cizinci vzhledem ke smlouvám a zaslíbení“.⁸³ Organizace Strážná věž naproti tomu vztyčila novou zeď, která slouží k duchovnímu oddělení „duchem pomazaných Izraelitů“ (dnes v počtu 8 760) od duchovních pohanů (dnes v počtu šesti a půl miliónu), které vykázala na symbolické Nádvoří pohanů. Pohan, který by se pokusil překročit zeď, kterou měl před sebou, by se dopustil činu znesvěcení. Totéž v současnosti platí pro každého svědka, který se nepočítá k pomazaným. Pokud by se odvážil překročit duchovní „zeď“ vztyčenou naukami Strážné věže – například přijímáním symbolů při Pánově večeři (což sám o sobě je akt, který podle Písma neznamená nic jiného než projev víry v Kristovu výkupní oběť), nebo kdyby na sebe nahlížel jako na účastníka nové smlouvy, kterou Kristus zprostředkoval pro celé lidstvo – byl by považován za někoho, kdo neoprávněně vstoupil do posvátných míst, a dopustil se jejich „znesvěcení“.

Organizace Strážná věž jde tak daleko, že svým členům z „velkého zástupu“ říká, že dokonce ani Křesťanská řecká písmena nebyla napsána nebo určena pro ně, ale pouze pro „pomazané“. Je skutečně paradoxní, že zatímco všechny hlavní přednosti Nového zákona se běžným svědkům odírají, všechny *odpovědnosti* z něho plynoucí se na ně naopak *vztahují*. V tomto na hlavu postaveném přístupu se zdá, že postavení spoludědice s Kristem, které patří pouze tak zvané „pomazané třídě“, je přednost *spojená s méně požadavky*, než je přednost patřit ke třídě „velkého zástupu“. „Pomazání“ získávají svoje privilegované postavení ospravedlněných Božích synů okamžitě při svém zasněžení, a při své smrti, ke které někdy dojde po pouhých několika letech služby, ihned získávají dědictví. Ve dnu Božího soudu jsou pak bezprostředně přijati do Boží přítomnosti a nemusí čekat dalších tisíc let. To ovšem neplatí pro „velký zástup“. Ne, jejich „čas“ splněných slibů ještě nepřišel. A pokud se takové doby chtějí dožít, musí se nejenom svědomitě pachtit pod vedením organizace, ale také ještě přečkat „velké souzení“. Ani „velkým souzením“ pro ně ale vše nekončí. Naopak, nastává dalších tisíc let zkoušek a nejistoty, protože milénium je vysvětlováno jako „tisíciletý den soudu“. Kristova výkupní oběť vysvobodila věřící lidi z moci Zákona, a uvedla je do stavu pod Boží nezaslouženou laskavostí neboli milostí. Podle organizace Strážná věž se ale lidé, kteří přežijí Armagedon, **vrátí zpět pod působnost Zákona**. Tak to vysvětluje kniha Společnosti nazvaná *„Babylón veliký padl!“ Boží království panuje!* (česky 1963, samizdat). V komentáři ke Zjevení 20:12, 13 se v ní uvádí:

Otevřené „svitky“, které apoštol Jan viděl, neobsahují záznam z minulého pozemského života lidí, kteří nyní stojí před soudcovským trůnem, ale jedná se o knihy Jehovova zákona. To jest, jsou to publikace, které vyjadřují Jehovovu vůli vzhledem ke všem lidem, kteří budou žít na zemi během Kristova tisíciletého panství. Obsah „svitků“ bude v určitém okamžiku zveřejněn, a lidé budou souzeni „podle svých skutků“ vykonaných na základě pokynů a zákonů zapsaných v těchto

⁸² Viz *Strážná věž* z 1. října 1972, strany 606, 607 (česky nevyšlo, pozn. překl.); z 1. prosince 1972, strany 721, 722 (česky 17/1973, samizdat); *Hlubší pochopení Písma*, sv. 1, strany 687, 688.

⁸³ *Efezanům 2:11–18, NIV.*

svitcích. Nebudou tedy souzeni podle skutků, které vykonali v přítomném životě nebo předtím, než došlo ke zveřejnění svitků, ale podle skutků následujících po jejich zpřístupnění, a to tak dlouho, dokud se [lidé] budou nacházet v období soudu.

V průběhu celého tisíciletého dne soudu Jehovův soudce, Ježíš Kristus, může vykonat rozsudek smrti nad každou lidskou bytostí, která se prokáže jako nenapravitelná. Ale prostřednictvím tohoto soudného dne dostanou všichni lidé příležitost, aby se naučili spravedlnosti. (Izajáš 26:9; 2. Petra 3:8) Nicméně, i když se během Kristova tisíciletého dne soudu prokáží jako poslušní, a naučí se spravedlnosti, na konci tohoto období bude satan a jeho démoni uvolněni, a všichni lidé ještě budou muset projít závěrečnou zkouškou neselhávající oddanosti Jehovově univerzální svrchovanosti. To bude doba, ve které budou muset stát sami, podle své odpovědnosti, bez přímluvy prostředníka, před „velkým bílým trůnem“ a tím, kdo na něm sedí. Jestliže v této rozhodující zkoušce věrně poslušnosti svrchovaného panovníka Jehovy Boha úspěšně obstojí, teprve potom Nejvyšší soudce zapíše jejich jména do „svitků života“, a dá jim tím oprávnění k tomu, aby se navždy těšili z dokonalého lidského života na rajske zemi.⁸⁴

Nechce se ani věřit tomu, že by jakákoli organizace mohla logicky zdůvodnit představivost, se kterou obrací naruby vše, co se událo. Jak jenom lidé v ní mohou ospravedlnit, že si osobují právo „přizpůsobit“ dobré poselství z prvního století – ve skutečnosti „přepsat jeho scénář“ – aby se hodilo naukovému schématu, který v průběhu desetiletí vytvořili! Jejich mezinárodní kazatelská činnost, ve které nahrazují evangelium z prvního století svojí verzí ze 20. století, se určitě nemůže vydávat za naplnění Ježíšova proroctví o tom, že dobré poselství bude kázáno všem národům. Když Ježíš řekl, že „*Toto* dobré poselství o království bude kázáno po celém světě“, bezpochyby měl na mysli poselství, které hlásal nejprve *on*, a po něm jeho apoštolové a učedníci. Rozhodně nemluvil o jeho přepracované podobě, kterou o devatenáct století později můžeme najít jenom a pouze v publikacích a časopisech odštěpeného náboženského hnutí. Původní dobré poselství, které zaznívalo v prvním století našeho letopočtu, zůstává „*věčným* dobrým poselstvím“. Není třeba k němu nic dodávat; vždyť se stalo základem pro „víru, která byla *jednou provždy* předána svatým“.⁸⁵

⁸⁴ Viz „*Babylon the Great Has Fallen! “ God’s Kingdom Rules!*, strany 644–646 („*Babylón veliký padl! “ Boží království panuje!*, 1963, *samizdat*). Novější kniha *Zjevení – Jeho slavné vyvrcholení se přiblížilo!* na straně 296 podobně říká o těch, kdo přežijí Armagedon, že „*musí být dále souzeni po tisíc let, kdy je Ježíš dále vede ,k pramenům vod života*“.

⁸⁵ *Zjevení 14:6; Juda 3.*

XVI PŘITAŽLIVÝ, NIKDY NENAPLNĚNÝ SLIB

Je to jako když hladový člověk sní o tom, že jí, ale když se probudí, hlad zůstává; je to jako když žíznivý člověk sní o tom, že pije, ale probudí se zesláblý, a jeho žízeň není utišena.

— Izajáš 29:8, *New International Version*.

■ Předcházející kapitola zanechá v čtenáři pocit zármutku – zármutku nad dílem zprvu slibným, ale nakonec neuskutečněným. Vývoj, k němuž došlo mezi svědky Jehovovými, mně připomíná shrnutí vyslovené před několika desetiletími členem britského parlamentu, který dospěl k závěru, že „jediné rozdělení na kterém mezi lidmi opravdu záleží, je odlišení služebníků ducha od zajatců organizace“.¹ Vzápětí vyložil, jak se uvnitř člověka zrodí idea, a jak potom, ve snaze dát vzniklé myšlence viditelnou podobu, dochází k vytvoření organizace. K procesu, který následuje, poznamenal:

Pro moji současnou argumentaci není důležité, zda se jedná o politickou náboženskou nebo společenskou organizaci. Chci vyzdvihnout závěr, že jakmile se myšlenka zhmotní v organizaci, organizace postupně zahubí myšlenku, která byla příčinou jejího vzniku. ...

[Pokud se jedná o náboženskou organizaci], její poselství se vyhraní v podobě vyznání víry. Zanedlouho se hlavním zájmem společenství věřících lidí stane uchování vlastní existence ve formě organizace. Za tímto účelem je nutné odporovat každému odklonu od zavedené soustavy nauk a je-li to nutné, potlačovat ho jako projev kacířství. Za několik desítek let nebo za několik století se prostředek vytvořený k prosazování lepší a vznešenější pravdy stane žalářem lidských duší.

... poté, co myšlenka dala podnět ke vzniku organizace, organizace začne přecházet do stadia autonomní existence, která nejenom již nemá nic společného s původní ideou, ale stává se vůči ní nepřátelskou. Nástrojem, který umožňuje, aby došlo k vývoji, v jehož důsledku organizace bude stát v opozici vůči myšlence, která její zrod inspirovala, je sklon lidí stát se zajatci organizace, místo aby žili jako služebníci ducha ... spíše než aby zůstala prostředkem pro vyjádření myšlenky, organizace se stane vykonavatelem vymezených zájmů, které musí prosazovat.²

Poznání jednotlivců i společnosti rychle roste. Když krédo nebo oficiální učení vymezí hranice víry, ve kterých se věřící lidé kvůli rozmachu organizace musí pohybovat, nevyhnutelně nastává konflikt, který vede k předělu, na jehož jedné straně – podle slov člena britského parlamentu – nacházíme „služebníky ducha“, a na druhé straně „zajatce organizace“.

Organizace založená asi před sto lety a dnes známá pod názvem svědkové Jehovovi na svém počátku slibovala mnoho dobrého. Jejím byl rozchod s uctíváním Boha založeným na

¹ *W. J. Brown, který zemřel v roce 1960; nebyl jsem schopen zjistit, jestli jeho výše citované výroky pocházejí z proslavu nebo traktátu.*

² *V Brownových slovech se odráží výroky Deana Ingeho (1860–1954), který řekl: „Každá instituce, dokonce i církev, skončí u toho, že potlačuje myšlenky, kvůli kterým byla založena, aby je chránila.“*

lidských přesvědčeních, návrat k prostému křesťanství prvního století, a únik z pout obřadů, duchovní honorace, klerikálního smýšlení, sektářského dogmatismu a náboženské nesnášenlivosti. Jejím byl důraz na prosté lidské bratrství, nezaujatý postoj vůči všem upřímným lidem, a to bez ohledu na jejich stávající náboženskou příslušnost, prostor pro otevřenou diskusi a názor, že slovo Boží zaznamenané v Písmu bude konečným arbitrem všech soudů a rozhodnutí. Jak šel čas, vyhlásila svůj záměr působit k tomu, aby lidé ve všech zemích mohli získat vzdělání z Písma, a mít užitek z víry založené výlučně na poselství Bible, nikoli na lidských tradicích. Chtěla vést druhé k životu, který by byl vždy řízen a požehnan Bohem, protože v něm stále budou dávat království jeho Syna na první místo, a tak budou žít v ryzosti, v lásce k bližním a v nerozdělené oddanosti zdravým duchovním hodnotám.

Takový byl původní cíl. Dnešní skutečnost je docela jiná. A my, jak vybízel Ježíš, bychom neměli „soudit podle vnějšího zdání věcí, ale podle skutečnosti“.³

Bylo by nesprávné říci, že všechny původní úmysly byly opuštěny, nebo že žádný z nich nebyl ve větší či menší míře realizován. Někteří bývalí svědkové Jehovovi zaujmou tento přístup, prohlašují, že na náboženství svědků není vůbec nic dobrého, a zcela zaujati svými novými předsudky sledují dráhu, ve které jim pro někdejší víru nezbyvá ani jedno dobré slovo. Když někdo takto jedná, nakýtlá se otázka, proč vlastně odešel. Jestliže u svědků *nikdy nenašel nic dobrého*, proč k nim tedy vstupoval, a proč u nich zůstával – někdy pět, jindy deset, patnáct, dvacet nebo i více let? A v případě, že kritika svědků přichází od jiných náboženských organizací a jejich členů: opravdu si neuvědomují, že v mnoha případech to bylo zklamání ze života v tom kterém náboženství, které vedlo k tomu, že ho někdo opustil a stal se svědkem? Organizace svědků často získá nového člena bez vážného usilování, přičemž selhání církvi v určitých oblastech je pro něj stejně důležitým důvodem ke vstupu mezi svědky, jako je nabídka lepšího života slibovaná jejich společenstvím.

Je skutečností, že lidé jsou mnohdy zbaveni iluzí z toho, co pokládají za pokrytectví církevních představitelů nebo řadových členů své církve, a že jsou mnohdy zmateni množstvím různých denominací a sektářským duchem, který k tomuto rozdělení přispívá. Mnozí lidé jsou zneklidněni nacionalismem prostupujícím některá náboženská hnutí a poukazují na války v řadách křesťanstva, útisk náboženských menšin v dějinách církve a na to, že mnohdy bylo zapotřebí politického zásahu proto, aby v „křesťanských“ skupinách bylo dosaženo rasové rovnoprávnosti.

Jedná bývalá sestra ze severní Virginie se po svém odchodu od svědků připojila k malé místní církvi. Vypráví, že „jako svědek byla vždy zvyklá pracovat“, a že ve svém tempu pokračovala i v novém společenství. Důsledkem bylo, že jí byla po dobu dvou let svěřována větší a větší odpovědnost. Pak ale, říká sestra: „Čím ‚výše‘ jsem stoupala, tím více projevů ‚církevního politikaření‘ jsem začala pozorovat“. To nakonec vedlo k tomu, že se odhodlala odejít.

Podobného zklamání se někteří bývalí svědkové mohou dočkat v souvislosti s některým z mnoha hnutí založených lidmi, kteří kdysi byli spojeni s organizací Strážná věž. Výše zmíněná žena mně také napsala, že jí jednoho dne zavolala mladá žena, která byla vyloučená, protože se „nepřestala stýkat s osobami, jimž byla odejmuta pospolitost“. Mladá žena bývalé sestře vyprávěla, že byla tak znechucena právními dokumenty, kterými ji ve snaze odradit ji od jakékoli soudní žaloby proti organizaci zahrnul právní poradce Společnosti Leslie Long, že se rozhodla navázat kontakt s některými bývalými svědky. Nejprve vyhledala jednoho muže, jehož jméno

³ Jan 7:24, *PME*.

získala ze sdělovacích prostředků, a v telefonickém rozhovoru s ním strávila asi dvě hodiny. Jeho dogmatismus a naléhání na peníze předem, jestliže jí má poslat nějaké informace, ji vedly k vyjádření, že „kdyby jejím jediným kontaktem s bývalými svědky byl tento muž, vrátila by se nazpátek do lůna organizace“.

Bývalá sestra žijící v Kalifornii napsala:

Kniha, kterou jsi napsal, pro mě byla příjemnou změnou ze záplavy knih napsaných zahořklými svědky, jejichž cílem je utrhat svědkům a ukázat je v tom nejhorším světle. Po dvaceti letech v organizaci mám pro jejich hořkost pochopení; sama s ní stále zápasím.

... Zoufale toužím po citové podpoře pramenící z nezaújatého rozhovoru. Mezi skupinami odštěpených svědků je ale tak těžké najít někoho, kdo by mohl poskytnout vyrovnanou, objektivní radu. Zdá se mi, že jejich náhled na svět je stejně předpojatý jako náhled organizace ... Ale mně léta strávená ve sterilním prostředí jednoduchého myšlení stačí na mnoho let dopředu.

Jiná bývalá sestra žijící v Indianě si kvůli odvetným opatřením ze strany organizace zřídila pod jiným jménem poštovní schránku, aby si mohla dopisovat s jednou bývalou sestrou. Napsala:

Tolik bývalých svědků, které jsem viděla v televizi, nebo jejichž literaturu jsem četla, vyzařuje postoj, který mě od nich odrazuje; vypadají pomstychtivě a domýšlivě. ... Zdá se mi, že se sami proviňují tím, z čeho obviňují Strážnou věc: polopravdami, vytrháváním věcí z kontextu a podobně.

Jsem upřímně rád, že se takto vyjádřila nejenom ona, ale i mnozí další, převážně proto, že na ně kniha *Krise svědomí* působila jiným duchem.

Člověk by vždy měl nejdříve zpytovat své svědomí, a teprve potom vynášet soudy o jiných. Jinak se mu snadno může stát, že bude chtít „vyjmout mrvu z oka bratra, a aj, břeveno v oku jeho“.⁴

Někteří lidé na organizaci svědků vidí a zveličují bezvýznamné chyby. Zůstávají na povrchu, zatímco závažné sporné otázky jim zůstávají skryty. Vynášejí soud pouze v oblastech, ve kterých doufají, že se jejich (převážně opačné) stanovisko a nároky prokáží nadřazenými a podporující náboženský systém jejich volby. Nerozlišují obecné zásady, které vyžadují, aby zmírnili své stanovisko, postoje a požadavky. Spíše než zastánce křesťanství připomínají farizeje Ježíšových dnů.⁵ Svědkové, kteří brání svoji organizaci, jednají často podobně, když zdůrazňují *zdání* oproti *podstatě, tvrzení* na úkor *skutečnosti*, a snad i *úmysl* na rozdíl od *vlastního výsledku*.

Společenství miliónů lidí ve více než dvě stě zemích světa v sobě skrývá netušené *možnosti* při prosazování dobra. Právě zde na mne nejvíce doléhá současná tragická situace – když si uvědomuji, jak snaha upřímných lidí dosahovat vznešených cílů, kterým často věnují nejenom hodiny a dny a léta práce, ale i celý svůj život, je do značné míry odvedena směrem, který jejich snahu žalostným způsobem neguje. Nástroj, o kterém jsou přesvědčeni, že jim napomáhá v dosahování jejich cílů, se pro ně stal zásadní překážkou v okamžiku, v němž začal přetvářet „služebníky ducha“ na „zajatce organizace“. Spíše, než aby zůstala prostředkem pro vyjádření myšlenky, jejich „organizace se stala vykonavatelem vymezených zájmů, které musí prosazovat“.

⁴ *Matouš 7:1–5, KB.*

⁵ *Matouš 23:25–28.*

DUCHOVNÍ RÁJ

Říkám každému z vás, ať si o sobě nemyslí více, než by měl. Každý ať smýšlí střízlivě, v souladu s mírou víry, kterou mu Bůh udělil.

— Římanům 12:3, *Nová Bible kralická.*

V roce 1958 se v New Yorku konal mezinárodní sjezd svědků Jehovových, na kterém si přítomní posluchači mohli vyslechnout tato slova:

Vzkvétající duchovní ráj vysvětluje nesmírné štěstí, které zažívají svědkové Jehovovi. ... Tento duchovní ráj odráží Boží slávu a svědčí o zřízení jeho království.⁶

Svědkové Jehovovi jsou od té doby opakovaně ujišťováni, že vytvářejí „duchovní ráj“, a že jsou nejšťastnějším, nejvíce sjednoceným a mravně nejčistším lidem na celé zemi. Prorocství z Hebrejských písem o tom, že „poušť rozkvetne jako šafrán“, a že země „se stane podobnou zahradě Eden“, jsou vysvětlována v tom smyslu, že našla své duchovní uplatnění v organizaci svědků.⁷ Vzletná slova popisující nádherné podmínky v tomto „duchovním ráji“ ukazují organizaci blízkou téměř dokonalé harmonii. Zde „lidé kdysi s letorou vlčí nyní pokojně přebývají s lidmi beránčí povahy“, zde se „lidé zbavují agresivních rysů, a oblékají si osobnosti pokoje a lásky“, tady nespátříme „soupeření a soutěžení, ctižádostivce vyvyšující se nad ostatní ... nenávistné pomlavy a nevraživou zlobu“. Všichni jsou tady syceni v nikdy nekončící hostině bohatého duchovního pokrmu, toto místo je „duchovně zdravým místem, kde v hojnosti nacházíme ovoce Božího svatého ducha“.⁸

Mnozí ze svědků tomu věří, zejména ti – a to byl i můj případ – kteří nikdy nepoznali nic jiného, než členství ve „Společnosti nového světa“. Naučili se nahlížet na všechny lidi a všechny věci, které existují mimo jejich společenství, náboženské organizace nevyjímaje, jako na subjekty převážně postrádající skutečné mravní zásady a skutečnou lásku nebo přinejmenším zdaleka nedosahující kvalit a úrovně, které ztělesňuje jejich organizace. Kam až ve svém uvažování mohou zajít, ukazuje na straně 20 *Strážná věž* z 15. března 1986 (česky z 1. prosince 1986):

¹⁶ Jedině v duchovním ráji, mezi svědky Jehovovými, můžeme najít obětavou lásku, o níž Ježíš řekl, že bude charakteristickým znakem jeho pravých učedníků. (Jan 13:34, 35) Falešní proroci přinášejí špatné ovoce, a z toho je patrné, čím skutečně jsou. Ale Ježíš ukázal, že dobré stromy se poznají podle svého znamenitého ovoce. (Mat. 7:15–20) a jaké znamenité ovoce máme v duchovním ráji! Prakticky v každé zemi je patrný ohromný růst. Více než 3 000 000 šťastných poddaných Božího království po celé zemi je živým důkazem, že Jehova má na zemi svůj lid.

⁶ Citováno v *Probuďte se!* z 22. května 1987, strana 15.

⁷ *Strážná věž* z 1. října 1983, strana 5 (česky 6/1984, samizdat).

⁸ Viz kniha *Man's Salvation Out Of World Distress at Hand! (Záchrana člověka ze světové tísně se přiblížila!)*, 1975, strany 188, 203, 204 (česky nevyšlo, pozn. překl.); *Strážná věž* z 15. března 1986, strana 20 (česky 1. prosince 1986, a 15/1986); z 1. října 1983, strany 4–7 (česky 6/1984, samizdat).

¹⁷ Svědkové Jehovovi jsou vyučováni Bohem, a proto opravdu přinášejí ve svém životě ovoce křesťanství. (Iz. 54:13) Pouze Jehovův lid se úplně osvobodil od babylónských pověr. Pouze oni mají organizaci, která se plně řídí tím, co říká Boží Slovo o sexuální nemravnosti, potratech, opilství, krádežích, modlářství, rasových předsudcích a o jiných světských způsobech jednání a zvycích. A pouze oni poslouchají příkaz, že se má kázat dobrá zpráva o Jehovově království. (Mat. 24:14) Boží vlastní Slovo nepopíratelně ukazuje, že svědkové Jehovovi jsou jediným organizovaným lidem, který má Jehovovo požehnání.

Ačkoli se dozvídáme, že Boží Slovo „nesporně“ poukazuje na svědky, zásada objektivity nás nutí, abychom blíže prozkoumali, zda organizaci předložené sebehodnocení odpovídá skutečnosti. Čteme, že svědkové nejsou pouze *zdokonaleným* náboženstvím, nebo *jenom trochu* či *výrazně* lepším náboženstvím. Říkají o sobě, že jsou *nesrovnatelně* lepším společenstvím věřících lidí, zcela *jedinečnou* náboženskou skupinou, se kterou se nikdo jiný nemůže měřit. Jenom oni v duchovní poušti světa „nesporně“ představují výlučnou duchovní oázu. Připomeňme nyní slova apoštola Pavla z Římanům 12:3, která nás varují, abychom si o sobě nemysleli více, než je třeba, a ve světle jeho slov uvažujme o tom, jak realistický je obraz, který organizace o sobě samé podává.

OVOCE DUCHA

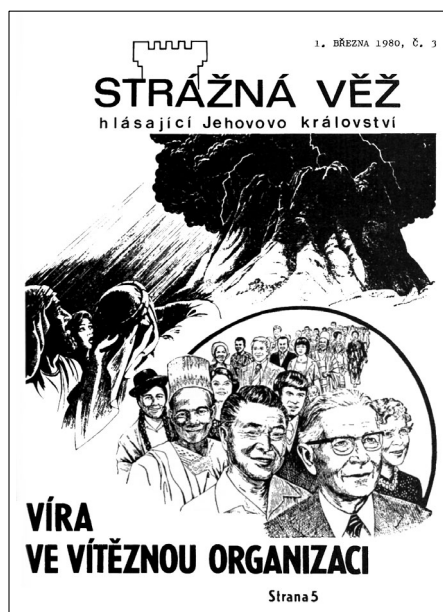
Apoštol Pavel zdůrazňuje trojí ovoce svatého Ducha jako nejdůležitější pro život křesťana: víru, naději a lásku.⁹ Víra je samotným základem křesťanství. Je sloupem, který podpírá všechno ostatní. Písmo nás učí, abychom projevovali víru v Boha a jeho Syna. Nikde v něm nenajdeme ani nejmenší pokyn nebo povzbuzení k tomu, abychom projevovali víru v člověka nebo v lidský systém. Apoštol dále řekl:

Nikdo nemůže položit jiný základ než ten, který již byl položen, a kterým je Ježíš Kristus ... ničím lidským se nelze vychloubat: Pavel, Apollo, Kéfas, svět, život a smrt, věci přítomné a budoucí, to všechno jsou vaši služebníci; ale vy patříte Kristu a Kristus patří Bohu.¹⁰

S apoštolovými slovy ale kontrastují publikace Strážné věže, které odvádějí víru od jejího správného cíle, a v určitém smyslu ji orientují více směry, takže již nemůže být plně a nerozděleně založena na Bohu a jeho Synu a směřovat pouze k nim. *Strážné věže* povzbuzují svědky a ostatní lidi, aby vkládali víru v organizaci, jak to

⁹ 1. Korint'anům 13:13.

¹⁰ 1. Korint'anům 3:11, 21–23, **JB**.

ostatně hlásá i nadpis na obálce tohoto časopisu ze dne 1. března, 1979 (česky 1. března 1980), který zní: „Víra ve vítěznou organizaci.“

Příklady, které ukazují, jak *Strážná věž* používá desítky výrazů, které se v Bibli týkají Boha a Krista, na „viditelnou organizaci“, by zaplnily celou knihu. Předcházející kapitoly této knihy doložily, jakým způsobem dochází ke ztotožnění věrnosti Bohu s věrností viditelné organizaci, k postavení poslušnosti Bohu do jedné roviny s poslušností viditelné organizaci, a jak je důvěra v Boha zaměňována za důvěru k viditelné organizaci. Rovněž jsem předložil doklady o tom, že tentýž proces se odehrává vzhledem ke Kristu, a že organizace používá výrazy, které se na něj vztahují, jakoby se týkaly jí. Například si osobuje právo spolu s Kristem být „tou cestou a pravdou a životem“.¹¹ V náboženství jako celku existuje mnoho mylných představ. Z mého pohledu ale největší zlo nastává tehdy, když víra místo k Bohu směřuje do systému vytvořeného lidmi. Organizace Strážná věž není mezi náboženskými systémy jediná, která k tomu své členy vede. Ale není pochyb o tom, že představuje exemplární příklad náboženské organizace, která si nárokuje – a někdy její nárok hraničí s drzostí – práva, která správně náleží jenom Bohu a Kristu.

Když se lidé nechají tímto směrem vést, nemůže být následkem nic jiného, než to, že jejich víra ztratí na svatosti. Ryzí víra se smísí s důvěřivou lehkověrností. Pochopitelně, čím větší odklon od víry v Boha k víře v člověka, tím větší duchovní škoda. Důvěra, kterou lidé někdy vkládají v lidský systém a jeho moc, může dosáhnout až rozměrů, o kterých píše Jeremjáš. Podle Jeremjáše 17:5–8 Jehova řekl:

Proklet je muž, který důvěřuje v lidi, který hledá sílu v těle, a jehož srdce se odvrací od [Jehovy]. Je jako uschlý keř v poušti, který již nikdy nepokvete, a který stojí na sopečné půdě, v solné a vyprahlé zemi. Šťastný je muž, který má víru v [Jehovu], jehož naděje je v [Jehovovi]. Je jako strom zasažený u tekoucích vod, jehož kořeny sahají až k pramenu vod; nebojí se přicházejícího žáru, jeho listy zůstávají plné vody; i když nastane rok sucha, neprojeví úzkost, ale stále ponese plody.¹²

Do jaké míry se víra člověka zaměří na lidský systém – a je jedno, o jaký systém se přitom jedná – do té míry člověk ztratí duchovní orientaci. Není tajemstvím, že existují „nábožensky velmi zaměřeni“ lidé, kteří ve své podstatě ale vůbec nejsou duchovními osobami. Jsou to „muži organizace“, nikoli muži víry. Jejich život může být vyplněn činností, která jim přináší organizační schválení, podporu a moc jdoucí s tím ruku v ruce. Jestliže se náhle stane, že ztratí podporu organizace, jejich zdánlivá duchovní síla pomine stejně rychle.¹³ Jejich životy mohou být, navzdory horlivosti pro náboženskou organizaci a její početní růst a pokrok, vzhledem k Božímu schválení a Jeho síle jako „uschlý keř“ – jalové a prosté Božího ducha, který by je jinak vedl ke *spontánním, vnitřně motivovaným a vírou podepřeným* skutkům lásky, radosti, pokoje, trpělivosti, laskavosti, dobroty, věrnosti, mírnosti a sebeovládání.¹⁴

Téhož roku, v němž jsem odjel z Dominikánské republiky, abych se stal členem mezinárodního ústředí v Brooklynu, jsem byl prezidentem Knorrem vybrán jako jeden ze čtyř instruktorů pro vedení zvláštního programu, jehož cílem bylo průběžně školit cestující (krajské a oblastní)

¹¹ Jan 14:6.

¹² Překlad NAB.

¹³ Srovnej Zjevení 3:1, 2, 17, 18.

¹⁴ Galatánům 5:22, 23, JB.

dozorci z USA.¹⁵ Školení trvalo dva týdny, a v každém kursu bylo na sto účastníků. Byl jsem překvapen, jak dobře bylo možné poznat sto mužů za dva týdny rozhovorů. Ale velmi mě zneklidnilo, když jsem si uvědomil, že v žádné skupině jsem nerozpoznával více než dva nebo tři muže, na nichž by bylo patrné porozumění a pochopení, a především, duchovní hloubka. Zbývajících 97 nebo 98 dozorců se v zásadě dalo zařadit mezi „muže organizace“. Jejich „služební proslovy“ se vyznačovaly určitou mírou řečnické zdatnosti, ale obsahem představovaly duchovní podvýživu, a často se jednalo o pouhé „burcování do zbraně“. Byli to muži, kteří ve službě dveře ode dveří efektivně „rozšiřovali“ literaturu, a jejichž poznání bylo nad obecným průměrem jenom díky tomu, že byli dobře seznámeni s aktuálním stanoviskem Společnosti a nejnovějšími nařízeními. Podotýkám, že jsem v té době byl plně přesvědčen, že jsem částí Božího vyvoleného lidu na zemi. A přece si vzpomínám, jak jsem si říkal: „Představují tito muži skutečně to nejlepší, co našim bratrům a sestrám můžeme poskytnout?“

Duch, který vyzařuje z těch, kdo vkládají víru v systém vytvořený lidmi – jejich řeč, postoj a jednání – nepochází od Boha, ale je odrazem jiného, živočišného zdroje.¹⁶ Lidé naplnění takovým duchem neváhají, a rázně potrestají sebemenší odchylku od organizační normy a dogmatu. Ale když si povšimnou, že jejich vlastní organizace se dopouští hrubých přešlapků, nebo když v jejím učení rozpoznají závažné omyly, nenajdou ani dostatek vnitřní síly ani neseberou všechnu odvahu, která jim ještě zbývá, a neodvážejí se vystoupit proti nepravosti a hájit správnou věc. Nebudou se bít za pravdu nebo bojovat za spravedlnost. Důvěra, kterou vkládají do organizačního systému, a téměř naprostá podřízenost, se kterou se mu podrobují – a strach, že by mohli ztratit schválení organizace – z nich nevytváří mravně bezúhonné muže, ale tvaruje je do podoby nemohoucích kastrátů. Kdyby všichni z Jehovova lidu v předkřesťanských dobách projevovali podobné rysy, nikdy by z nich nepovstal žádný prorok, z jehož života a slov bychom čerpali sílu a jistotu, když čelíme zkouškám naší víry v Boha, a my bychom se pro útěchu mohli obracet pouze k lidským zdrojům.¹⁷ Ani by nebylo apoštolů, kteří poté, co byli obviněni z narušování pokoje náboženské komunity a z podkopávání autority jejího vedení, povstali v Sanhedrinu před nejvyššími náboženskými představiteli svého lidu, a veřejně prohlásili: „Nemůžeme přestat mluvit o věcech, které jsme viděli a slyšeli ... musíme poslouchat Boha spíše než lidi.“¹⁸ Ani bychom nikdy neslyšeli o Viklefovi, Tyndalovi, Servetovi, Husovi, Valdovi a ostatních, pro které hlas jejich svědomí byl silnější než poslušnost náboženské autority, a kteří do větší či menší míry stáli u zrodu náboženských svobod, ze kterých se dnes těšíme.

Nechci, aby výše uvedené bylo chápáno jako vynášení soudů nebo zesměšňování. Na základě své osobní zkušenosti jsem si mohl uvědomit, jaký svazující dopad má víra v lidskou organizaci, jak člověku, který je v područí lidské autority, ubývají síly, jak snadno se do našeho svědomí vplíží ochromující strach, abychom neupadli v nemilost lidí. Nebylo pro mě nijak snadné vymanit se z vlivu, kterým na mě tyto věci působily. Jsem si jistý, že osobní statečnost přitom neposkytuje dostatek síly ke zlomení těchto pout. Lidem často hrozilo velké nebezpečí z ruky nepřátel vně organizace, kteří chtěli zlomit jejich loajalitu, ale tito odpůrci neuspěli.

¹⁵ Dalšími přidělenými instruktory byli Edward Dunlap, Ulysses Glass a Fred Rusk.

¹⁶ *Jakub* 3:17, 18.

¹⁷ *Srovnej Izajáše* 58:1; *Hebrejcům* 11:36–38; 12:1–3.

¹⁸ *Skutky* 4:5, 12, 18–20; 5:27–29.

¹⁹ *Srovnej 1. Korint'anům* 13:3.

Někdy příslušníci určité náboženské organizace riskovali svoje životy proto, aby zachránili své druhy.¹⁹ Ale tento druh odvahy neposkytuje dostatečnou ochranu proti projevům zbabělosti *uvnitř* mateřské náboženské organizace. Z hlediska konečného součtu, jak velký význam nebo zásluhu má to, když někdo v určité otázce zaujme nekompromisní postoj, a dokonce kvůli tomu trpí v koncentračním táboře, a potom se nevzepře v okamžiku, kdy čelí podobné sporné otázce ve svém vlastním náboženství? Jak velkou cenu z celkového pohledu má chování člověka, který odmítne účast na jednání, jež posuzuje jako akt politického modlářství, a který zavrhuje projevy slepé víry a téměř slepé oddanosti určitému státu, a proto mu odepírá prohlášení, kterými by naznačoval, že jeho záchrana je těsně spjata s existencí takového státu, jestliže se potom ten samý člověk chová tak, že svým vystupováním schvaluje skutky církevního modlářství, vkládá slepou víru v náboženský systém, projevuje mu téměř slepou oddanost a věří, že jeho záchrana je s tímto systémem nerozlučně spjata? Všichni svědkové se jistě nenacházejí v takové situaci. Ale až neuvěřitelně velký počet z nich se přesně tak projevuje, a vedení, které stále a vytrvale dostávají, je v jejich přesvědčení jenom upevňuje.

Nikdo z nás nemá nejmenší důvod k tomu, aby se chlubil svojí vlastní silou nebo silou pramenící z lidského uspořádání.²⁰ Nebyla to víra v národ starověkého Izraele nebo v lidské vedení, ale víra v Boha, kterou se vyznačovali příkladní muži starých dob, jejichž „slabost se proměnila v sílu“.²¹ Myslím, že nejsem daleko od pravdy, když vyjádřím názor, že valná většina lidí spojených s organizací Strážná věž se dobře cítí v „davu věřících“, ale měla by nesmírně potíže zachovat duchovní smýšlení odděleně od lidského systému. Bez něj by pociťovali prázdnotu, nevěděli by kudy kam, unikal by jim opravdový smysl života nebo síla se po něm napřahovat. Nemuselo by to tak být – ovšem pouze v případě, že by očistili svoji víru od závislosti na lidském učení, a celem se zaměřili na uctívání Boha.

OVOCE NADĚJE

Také křesťanská naděje v uvedeném systému prochází procesem, ve kterém dochází ke snížení její hodnoty a záměně, protože se soustředí opačným směrem, než je popsán v těchto apoštolských slovech:

Jestliže jste však byli vzbuzeni s Kristem, hleďte dále věci nahoře, kde Kristus sedí po Boží pravici. Upněte svou mysl k věcem nahoře, ne k věcem na zemi.²²

Mnozí lidé v prvním století byli zklamáni tím, že Mesiáš nenaplnil jejich představu o uspokojení všech pozemských tužeb, ke kterým patřilo osvobození od utlačujících světových mocností a obnovení plně tělesné dokonalosti.²³ Nedokázali ocenit nesrovnatelně větší svobodu a požehnání, které jim nabídl. Falešná naděje, ke které se upnuli, jim znemožnila chopit se skutečné naděje, a způsobila jejich tichý souhlas se smrtí Božího syna.

²⁰ 1. Korintánům 1:26, 27, 29.

²¹ Hebrejcům 11:32–34, **NEB**.

²² Kolosanům 3:1, 2; viz též Filipianům 3:19.

²³ Srovnej Lukáše 24:17–21; Jan 6:11, 14, 15, 25–27; Skutky 1:6.

V předcházející kapitole jsem naznačil, že lidé spojení s organizací Strážná věž jsou k ní přitahováni právě proto, že tolik zdůrazňuje splnění tělesných, pozemských přání. Jejich naděje a očekávání jsou současně s tím neustále stimulovány ujišťováním založeným na lidském výkladu Písma, podle kterého je předvídané naplnění slibů již „velmi blízko“, „přede dveřmi“ „nablízku“, nebo bude „zkrátka uskutečněno“. Když Ježíš upozorňoval na falešné Mesiáše, kteří přijdou v jeho jménu, kromě jiného se zmínil o lidech, kteří budou říkat: „Ten okamžik je velmi blízko“ a varoval: „Nikdy takové muže nenásledujte.“²⁴

Opravdová křesťanská naděje není založena na pouhé touze nebo zbožném přání, ale na skutečnosti. Opravdová naděje posiluje víru a přispívá k vytrvalosti, protože má pevný základ a stává se „kotvou pro duši“.²⁵ Nemůže zklamat nebo podvést, můžeme ji vždy důvěřovat a spolehnout se na ni.²⁶ Naděje vyvolávané Strážnou věží, často svázané s určitým datem, byly v příkrém protikladu k biblické naději, a opětovně vedly ke zklamání a rozčarování mnohých. Vzbuzená očekávání měla stálost fáty morgány. Pominula, jako nakonec vždy pomine každá iluze. Podobala se mihotavému světlu na bletech, které se na chvíli objeví, a vzápětí zmizí. Mladí svědkové byli pevně přesvědčeni, že „v tomto starém systému věcí nikdy nezestárnou“, a cele založili svůj život na tomto předpokladu. Nicméně, *zestárli*. Zestárli, často se všemi problémy, které s sebou přináší stáří, a navíc někdy museli čelit depresi, která měla svůj původ v rozhodnutích založených na falešné naději. Ale organizace, držena v šachu rokem 1914, stále prohlašuje, že si je absolutně jistá, že „ten okamžik je velmi blízko“, a že lidé, na který se vztahuje nejnovější časový rámec, mohou s důvěrou počítat s tím, že nikdy nezakusí smrt. Taková tvrzení jsou beznadějná již svojí podstatou. Jsou pravým opakem jak skutečné naděje, na kterou mají destruktivní účinek, tak opravdové víry, kterou oslabují.

V roce 1978 jedna odbočka zaslala redakčnímu výboru brooklynského ústředí memorandum, ve kterém popisovala dopad, který mají časové spekulace rozšiřované organizací, a také druh motivace, ke které určování dat vede. Čteme zde:

Naskýtá se také otázka biblické chronologie a pohnutek. Mnozí bratři začali s důvěrou kázat, že nový pořádek věcí nastane v roce 1975 nebo krátce poté. To vzbudilo zájem některých lidí. Zajímali se o další podrobnosti spojené s novým systémem, a líbilo se jim, co se dozvídali. Přijali i další základní nauky, nechali se pokřtít, a zapojili se do života sboru. Mnozí z nich byli na první pohled motivováni blízkým příchodem nového světa. Z převážné části se jednalo o touhu po hmotných věcech. Když rok 1975 pominul, a Boží království nepřišlo, nedostatek duchovních pohnutek znamenal, že za nejlepší jednání pokládali vrátit se zpět do světa, a usilovat o naplnění svých hmotných potřeb v přítomném pořádku věcí.

Je smutné, že i mnozí z dlouholetých svědků byli podobně ovlivněni. Od roku 1975 [neboli asi za tři roky] asi na 30 000 zvěstovatelů pravdu opustilo, nebo se stali nepravdivými ve svědecké službě.²⁷

Jak Strážná věž připustila, zklamání z roku 1975 „vedlo v některých případech k duchovní katastrofě“.²⁸ Memorandum z odbočky v Nigérii také popisovalo, jak vzrušené očekávání při-

²⁴ Lukáš 21:8, *PME*.

²⁵ 1. Tesaloničanům 1:3; Hebrejcům 6:18–20; 11:1, 2.

²⁶ Římanům 5:5.

²⁷ *Oficiální zpráva z kanceláře odbočky společnosti Strážná věž v Nigérii z 12. října 1978, strana 10.*

²⁸ *Strážná věž z 15. dubna 1990, strana 27 (česky 8[14]/1990, samizdat).*

spělo ke zvýšené sborové aktivitě mnohých zvěstovatelů, a zmínilo se o tom, že „mnozí se stali průkopníky se zřetelem k tomuto datu, přerušili studium, omezili čas strávený ve světském zaměstnání, nebo odmítli příležitosti k většímu výdělku a zanedbali své zdraví“. Když rok 1975 pominul, a nic se nestalo, „pociťovali zklamání a rozčarování“. Osobně znám lidi, kteří byli velmi poškozeni falešnou atmosférou naléhavosti, která obklopovala předpovědi vážící se k roku 1975. Jednotlivci procházeli krajním citovým vypětím. Rodiny po léta žily v obtížných ekonomických podmínkách. Někteří muži, kteří se vzdali dobré práce, a pak nemohli najít jinou, se uchýlili k alkoholu. Nemálo lidí důchodového věku čekala strastiplná budoucnost, protože předčasně vybrali finanční prostředky určené na stáří. Ještě jiní skončili s vážně podlomeným zdravím, protože odkládali operaci nebo nutnou lékařskou péči. Kdyby všechny tyto oběti byly přineseny pro Boha a jeho pravdu, pro vznešený účel, pak by vyžádaná daň byla na místě. Jejich příčinou ale byla nepodložená úvaha vzniklá z kombinačních schopností jednoho člověka, uchopená a rozšiřovaná organizací, láková idea, která se nakonec prokázala jako marná, nicotná smyšlenka. Lidé na odpovědných místech mezi svědky mohou křičt rameny a dělat, že oni za nic nemohou. Ale nepřijemnou pravdou zůstává, že odpovědnost spočívá na původcích, propagátorech a obhájících těchto falešných nadějí a iluzorních očekáváníí.

Ježíš i apoštol Pavel povzbuzovali ke střízlivosti a varovali před tím, aby křesťané vnímali světové události a katastrofické předpovědi odborníků jako zdroje pro víru, že konec je již tady.²⁹ Publikace Strážné věže ale dělají naprostý opak. Snaží se vytěžit maximum z každé aktuální situace ve světě, vyvolat náladu napjatého očekávání a pocit, že se brzy stane něco hrozného. Společnost se dokonce ani nijak netají s tím, že její tiskoviny jsou literaturou ‚pro tempore‘, postavenou na programu, jehož cílem je takové napětí mezi členy organizace vzbuzovat a udržovat. Člověka zde napadá přirovnání o metodě „cukru a biče“. „Přežití Armagedonu a popření skutečnosti, že všichni musí jednou zemřít“ je sladkostí, po které zatouží mnozí. „Bič“ pak poslouží tam, kde je nutné zvýšit činnost, podílet se na programu organizace, a uskutečnit její cíle.

Ovzduší naléhavosti se vytváří tak, že světovým událostem je přikládána nesmírná důležitost a organizace z nich vyvozuje zcela specifické důsledky. V devatenáctém i dvacátém století jsme byli svědky období mimořádného násilí, vystřídáných dobou relativního pokoje. Strážná věž ale objevila způsob, jak pro potřeby svého tvrzení o bezprostředním konci využít současně válku i mír. Násilí a nepokoje jsou vydávány za důkaz, že proctví neklamou, a že „ten okamžik je již velmi blízko“. Když údobí zmatku a útlaku pomine, a státy světa usilují o dosažení stability a míru, tu Strážná věž přichází s Pavlovými slovy z 1. Tesaloničanům 5:3, která se zmiňují o lidech, kteří budou říkat „mír a pokoj“, a na které pak přijde „náhlé zničení“. Publikace Strážné věže vyslovily řadu výroků jako jsou tyto:

Toto proctví ukazuje, že přímo před koncem tohoto systému věcí bude nějakým mimořádným způsobem prohlášen „mír a bezpečnost“, ať již Spojenými národy nebo nezávisle na nich politickými a náboženskými vůdci.³⁰

Zdá se, že ve zbývajících měsících období, během kterého prezident Reagan zůstává v úřadu, a v atmosféře uvolnění, kterou přináší politika glasnosti generálního tajemníka Gorbačova, do-

²⁹ Matouš 24:6; 2. Tesaloničanům 2:1, 2. Řecké slovo, které se v **Překladu nového světa** u Matouše 24:6 překládá jako „děsit se“, je stejné jako slovo přeložené v 2. Tesaloničanům 2:2 „vzrušit se“.

³⁰ **Strážná věž** z 15. května 1984, strana 6 (česky 1. února 1985).

cházi k vážným jednáním o snížení hrozby atomové konfrontace. Nemůžeme říci, zda přitom jde o předeheru, která způsobí vyhlášení údajného celosvětového míru a bezpečí. Ale to je scénář, který křesťané v souladu s biblickým proroctvím vyhlížejí.³¹

Musí přijít ještě další událost jako neklamný signál, že nadchází záhuba světa.³²

Ale kontext Pavlových slov zcela vyvrací předložené vysvětlení, protože apoštol se ve skutečnosti vyjadřuje takto:

Moji přátelé, o datech a obdobích vám nepotřebujeme psát, protože velmi dobře víte, že den Páně přijde jako zloděj v noci. Zatímco budou mluvit o míru a bezpečí, náhle na ně přijde neštěstí.³³

„Den Páně“ má přijít jako zloděj v noci. Je proto zcela zřejmé, že apoštol neuvádí to, že prohlášení o míru a bezpečí přijde v nějaké zvláštní formě, kterou si bude možné vyložit jako zvláštní znamení nebo důvod ke zvýšené bdělosti. Zloději před svým příchodem obvykle nevyšílají „neklamný signál“ jako varování nebo nevyzývají majitele domácnosti ke zvýšené bdělosti. Je vcelku zřejmé, že Pavlův výrok odpovídá dříve proneseným slovům Ježíše Krista týkajících se jeho druhého příchodu – že Ježíšův příchod zastihne obyvatele země ve stavu zdánlivého pokoje; budou se věnovat běžným životním činnostem, jíst a pít, ženit a vdávat se, stavět a sázet. *Nic jim nebude předem ukazovat na výjimečnost doby, a nic jim nebude naznačovat, že nebude trvat dlouho, a soud znenadání začne.*³⁴

V dějinách pravidelně dochází k prohlášením o „míru a bezpečí“. Opětovně se prokazují jako neúčinná, nemající dlouhého trvání, a podobný osud postihuje všechny katastrofické předpovědi, které jsou na jejich základě vyslovovány.

První prezident Společnosti Strážná věž Charles Taze Russell již na sjezdu v roce 1915 vyjádřil názor, že prorocký čas pro zahájení období „míru a bezpečí“ nastal v době první mírové konference v Haagu v roce 1889.³⁵ První světová válka rozmetala všechny představy o míru a bezpečí a Russell zemřel uprostřed válečné vřavy v roce 1916.

Jeho nástupce J. F. Rutherford v roce 1917 prohlásil, že až válka skončí, nastane v naplnění 1. Tesaloničanům 5:3 „krátké období míru“, po kterém vzápětí přijde „konec“.³⁶ „Náhlé zničení“ ale meškalo, a až v polovině 30tých let Rutherford znovu napsal, že „nyní“ nastal čas, aby bylo vyhlášeno předpovězené období „míru a bezpečí“ (podle jeho názoru z Říma), kterému mělo předcházet celosvětové umlčení díla svědků Jehovových. Vypuknutím druhé světové války ale došlo k přesnému opaku jeho slov.³⁷ V roce 1940 Rutherford prorokoval,

³¹ *Probud'te se!*, 8.dubna 1984, strana 14.

³² *Mír a bezpečnost — Jak je můžeš najít?* (1986), strana 85 (česky 1988, str. 61, samizdat).

³³ 1. Tesaloničanům 5:1–3, *NEB*.

³⁴ *Srovnej Matouše 24:26–39, 42, 44; Lukáše 17:26–30; 21:34–36.*

³⁵ *Viz What Pastor Russell Said (Co řekl pastor Russell) od L. W. Jonese, blízkého Russellova spolupracovníka, strana 529. Za tento i následující body vděčím výzkumu Carla Olofa Jonssona.*

³⁶ *Viz Strážná věž z 1. ledna 1917, strany 4, 5; z 1. prosince 1917, strana 358.*

³⁷ *Viz brožura Choosing – Riches or Ruin? (1936), strany 31, 32 (česky Rozhodnutí. Bohatství nebo zkáza — Čeho si zvolíš?, 1937); kniha Enemies (Nepřátelé) (1937), strany 292, 293.*

že válka bude přerušena krátkým obdobím míru, po kterém okamžitě vzplane Boží bitva, Armagedon.³⁸

V roce 1942, kdy zemřel, vyšla brožura s názvem *Mír – může být trvalý?* Napsal ji Fred Franz, ale svědky s jejím obsahem na jednom ze sjezdů v tom roce seznámil prezident Společnosti, N. H. Knorr. Brožura na straně 26 uváděla, že období míru po druhé světové válce „bude mít velmi krátké trvání“, a bude rychle ukončeno Armagedonem. Dnes, o šedesát let později, svět jako celek stále pokračuje v období míru, které začalo v roce 1945, a je historicky nejdelším dosud známým obdobím míru mezi hlavními světovými mocnostmi.³⁹

Když se na počátku sedmdesátých let 20. století publikace Strážné věže zaměřovaly na rok 1975, mohli jsme se v nich dočíst o „zvláštních událostech, ke kterým dochází v naší době“, a o tom, že proctví o „míru a bezpečí“ podle „všech známek směřuje k rychlému naplnění“. ⁴⁰ Rok 1986 byl vyhlášen Mezinárodním rokem míru, a to Strážné věži poskytlo další důvod k vyvolání vzrušeného očekávání. Vydala knihu *Mír a bezpečnost — Jak je můžeš najít?*, a jak jsme již citovali, prohlašovala v ní, že brzy dojde k vyhlášení „míru a bezpečí“, které bude „*neomylným signálem* bezprostředně přicházejícího zničení světa“. V roce 1990, když se chýlilo ke konci období „studené války“, vyšla kniha *Lidstvo hledá Boha*. Na straně 371 zde nalézáme odkaz na 1. Tesaloničanům v tomto znění:

Přímo před očima se již přibližuje splnění jiného významného biblického proctví. ...

Zdálo by se, že národy, které byly dříve bojovné a navzájem se podezřívaly, se nyní opatrně blíží k situaci, v níž budou moci vyhlásit světový mír a bezpečnost.

Snad bychom si mohli myslet, že – po sedmdesáti letech, ve kterých Společnost vyvolávala dychtivá očekávání, jejichž doba trvání byla kratší než samotná mírová hnutí, na které poukazovala – organizace bude zpytovat svědomí. Místo toho vyšla *Strážná věž* obsahující toto prohlášení:

... Společnost Strážná věž bude i nadále pro čtenářskou veřejnost ve svých publikacích vydávat aktuální varování, aby nikdo nebyl oklamán přicházejícím vyhlášením o údajném „míru a bezpečí“, které bude vydáno národy tohoto „starého systému věcí“. ⁴¹

Takové prohlášení tváří v tvář nepopíratelným důkazům o tom, že všechna dřívější „aktuální varování“ se prokázala jako špatně vypočítaná, chybně vykládaná, a v zásadě naprosto bezvýznamná! Povšimněme si také, že Strážná věž důsledně volí formulace, které jsou směsí sebevědomě znějícího jazyka doprovázeného úmyslným zamlžováním a obecnostmi. Pro lepší představu uveďme jeden odstavec z *Probudte se!* z 8. září 1991:

Svědkové Jehovovi pevně věří, že OSN sehraje v nejbližší budoucnosti rozhodující úlohu v mezinárodních událostech. Není pochyb o tom, že tento vývoj bude velmi vzrušující. A konečné

³⁸ *Strážná věž* z 15. srpna 1940, strana 246; z 1. září 1940, strany 259–266.

³⁹ Viz *International Security (Mezinárodní bezpečnost)*, sv. 13 (1988), strana 80; *International Studies Quarterly* 30, prosinec 1986, strana 269.

⁴⁰ Viz *Probudte se!* z 8. října 1972, strana 4, 9; *God's Kingdom of a Thousand Years Has Approached! (Boží tisícileté království se přiblížilo!)*, 1973, strana 364.

⁴¹ *Strážná věž* z 1. října 1987, strana 23 (česky 1. srpna 1988 str. 29; a 4/1988, samizdat).

výsledky budou mít dalekosáhlý dopad na váš život ... Bible jasně vykresluje obraz, podle něhož bude OSN velice brzy udělena síla a pravomoc. OSN potom uskuteční věci, které vás mohou překvapit. A budete nadšeni, až se dozvíte, že je na dosah cosi mnohem lepšího, co zavede věčný mír a bezpečnost!

Zvolené výrazy – „v nejbližší budoucnosti“, „velmi vzrušující“, „věci, které vás mohou překvapit“ – mohou snad na čtenáře působit oslnivým dojmem a zabránit mu, aby si uvědomil, že obsah sdělení je vlastně nicotný. Pokud si vyhledá biblický text, na kterém jsou tato tvrzení údajně založena (Zjevení 17:7–14), najde pouze popis symbolického divokého zvířete se sedmi hlavami (podle textu představují sedm králů) a deseti rohy (představují deset dalších králů), a dále zmínku o osmém králi, který „pochází z těch sedmi“. „Obraz“, který podle *Probudte se!* „Bible jasně vykresluje“, zcela závisí na specifickém významu, který Strážná věž přikládá jednotlivým symbolům. Porovnejme slova, která byla použita v tomto časopise v roce 1991, s následujícím textem:

... můžeme očekávat, že v nejbližší budoucnosti dojde ke vzrušujícím událostem, které se budou týkat všech lidí, jež projevují víru v Boha a jeho sliby. To znamená, že v průběhu relativně několika málo let budeme svědky naplnění zbývajících proroctví, která se týkají „času konce“.

Není pochyb o tom, že v nejbližší budoucnosti dojde k zásadním událostem, protože tento starý systém se blíží svému naprostému konci. V průběhu nanejvýše několika málo let dojde ke splnění závěrečných částí biblického proroctví, které se vztahuje na „poslední dny“. Výsledkem bude osvobození přežijících lidí do období slavné tisícileté Kristovy vlády. Před námi jsou těžké, ale zároveň slavné dny!

Stejně vzrušující vyjádření o „nejbližší budoucnosti“ se vyskytují i v *Probudte se!* z roku 1991. Ale výše citovaný text plný předpovědí o čase konce se objevil v *Probudte se!* z 8. října 1966 a ve *Strážné věži* z 1. května 1968 (česky 3/1969, samizdat) a byl založen na výročích o roku 1975, které již dávno neplatí. „Nanejvýše několik málo let“ – ve kterých mělo dojít „ke splnění závěrečných částí biblického proroctví, které se vztahuje na „poslední dny““ – se mezitím protáhlo na více než 30 let.

Spekulativní přístup vyvolávající dychtivá očekávání a s nimi související pocit naléhavosti se velmi liší od naléhavosti, se kterou jsme vedeni ke zbožnému jednání, když si uvědomíme, jak krátký a plný zvrátů je náš život a naše existence – také popsaná jako „mlha, která se na chvíli objevuje, a pak mizí“.⁴² Střízlivé zhodnocení pomíjivosti našeho bytí nás může vést k pocitům zdravé naléhavosti, založené na zřetelných faktech života samého. A v podobném duchu: právě naprostá *nepředvídatelnost* příchodu Božího dne soudu nás vybízí k tomu, abychom vždy „bděli“ a byli „střízliví“, aby nás ten den, až opravdu přijde, našel připravené.⁴³ Možná se ho dožijeme, možná ne. S naší nadějí a jejím naplněním nemá žádné datum nic společného.

Bylo by chybou se domnívat, že svědkové Jehovovi nejsou vyučováni naději v moc vzkříšení z mrtvých prostřednictvím Ježíše. Nauka o vzkříšení náleží k základnímu učení organiza-

⁴² *Jakub 4:13–15.*

⁴³ *Matouš 24:42, 44; Lukáš 21:34, 36; 1. Tesaloničanům 5:6–8.*

ce. Ale pro svědky, kteří nepatří k „pomazané třídě“, je naděje na vzkříšení zastíněna vírou, že je nebudou muset zažít. To se ale rovná zastírání skutečnosti, protože je zřejmé, že „smrt je součástí života“. Písmo tuto tíživou realitu nijak neobchází, a nenabízí lidem jinou možnost, byť snad útěšnější, než je vzkříšení.

Svědkové z nepomazané třídy jsou vyučováni, že když se *dožijí* „velkého soužení“, a prodou jím do nového světa, jejich manželství zůstanou zachována. Když ale zemřou před „velkým soužením“, budou vzkříšeni k životu na zemi, ale nebudou moci do manželství vstoupit.

Takové naděje založené na lidském uvažování mohou vést ke krajnostem v myšlení, které jsou někdy těžko popsatelné. Jeden můj přítel byl členem stejné skupiny „sborového studia knihy“ jako Maxwell Friend. Maxwell patřil mezi vysoce postavené členy brooklynského ústředí, a dlouhá léta sloužil jako instruktor biblické školy Gilead.⁴⁴ Můj přítel mi vyprávěl, jak někdy v sedmdesátých letech 20. století, když skončilo jedno ze sborových studií knihy, Maxwell oznámil shromážděným členům skupiny: „Mé modlitby byly vyslyšeny.“ Když se ho ostatní zeptali, co tím myslí, řekl jim, že se modlil a modlil, aby všichni jeho příbuzní, kteří se nepřidali ke svědkům, zemřeli před příchodem „velkého soužení“. To by totiž umožňovalo, aby byli vzkříšeni, kdežto kdyby se té doby dožili, jistě by v ní zemřeli druhou (věčnou) smrtí. A tak teď se chce se skupinou podělit o to, že jeho prosby byly vyslyšeny, protože se dozvěděl, že poslední z jeho příbuzných právě zemřel.

Je až neuvěřitelné, že by si někdo mohl myslet, že Boží milosrdenství – se všemi závažnými důsledky, které plynou buď z jeho udělení nebo odejmutí – by mohlo být závislé na časovém rozvrhu. Jakoby snad mohlo platit, že když někdo zemře jeden den nebo jednu hodinu před zahájením „velkého soužení“, tak ho to zařadí do skupiny s nadějí na vzkříšení, zatímco kdyby zemřel den nebo hodinu po začátku soužení, pak by to znamenalo, že už vzkříšen nemůže být. Jakoby se nejednalo o jednu a tutéž osobnost. Ale takové a všechny další podobné přehnané starosti s časem a obdobími a znamenáními a varovnými náznaky zcela jistě nemohu vést ke střízlivému ocenění biblické naděje.

ZÁJEM O PRAVDU

Každým možným způsobem uplatňujte svůj úsudek a držte se toho, co je dobré.

– 1. Tesaloničanům 5:21, Phillips Modern English.

Víra a naděje jsou neoddělitelně spojeny s pravdou. Bez ní se stávají lehkověrnou důvěřivostí a iluzí. Zeslabení biblické víry a naděje následně vede k tomu, že v „duchovním ráji“ se zájem o pravdu zmenšuje.

Ochotně přiznám, že v literatuře publikované organizací Strážná věž najdeme pěkné výzvy ke křesťanskému chování, včetně článků které chválí dobré vlastnosti, a povzbuzují k soucitu, milosrdenství, skromnosti, pokornému přiznání vlastních chyb, a podobným projevům pozitivního chování. Bohužel je to ale tak, že věci opěvované neodpovídají věcem *konaným*. (Mat. 23:3) Slovy katolického teologa Davise: „Místo usilování o pravdu a o blaho lidí je zde na úkor pravdy

⁴⁴ Předtím, než se stal svědkem, býval v rodném Švýcarsku hercem Shakespearovských rolí, a jeho hlas byl využit na mnoha nahrávkách sjezdových dramatizací Strážné věže.

starost o udržení a výkon moci, a ... lidem je ubližováno existencí neosobního a zotročujícího systému.“ Nelze říci, že by mezi svědky zcela chyběl zájem o pravdu a o lidi. Ale zájem o pravdu a bližní je tak drasticky podřízen údajným organizačním zájmům, že je jimi zcela „vytěsněn“.

Mezi svědky jsem poznal celou řadu velmi inteligentních a citlivých mužů i žen. Vím, že mnozí z nich, včetně některých členů vedoucího sboru, si uvědomují nejednu vážnou chybu v naukách organizace a v jejich uplatňování. Ale tito lidé nepřestávají zastávat názor, že organizace je Božím vyvoleným nástrojem na zemi. Jsem přesvědčen, že jejich myšlenkové schopnosti – nebo alespoň jejich uplatnění – jsou v důsledku tohoto přesvědčení znevýhodněny, dochází k jejich otupění a utlumení, a oni sami se neustále musí zaměstnávat zdůvodňováním toho, proč špatné je vlastně dobré. Někteří z nich mají tvůrčího, spisovatelského ducha. Ale neustále se při své tvorbě musí kontrolovat a ujišťovat se, že jejich dílo je v souladu s dogmaty organizace a s náladou, která v ní zrovna panuje. Mohou napsat články, které mají kvalitní obsah. Ale v důsledku je musí zařadit do kontextu, jehož výslednicí a konečným cílem je oslava organizace v myslích čtenářů, úkol vyzdvihovat její autoritu, a přivádět svědky do područí organizačního systému. Co se týká bratrů, většina z nich neodmítne přidělený proslov na některém ze sjezdů, ačkoli to může znamenat, že budou muset veřejně zastávat názory a stanoviska, se kterými v soukromí nesouhlasí. Tím dochází k narušení jejich mravní celistvosti. Stávají se herci deklamujícími part někoho jiného, ne svůj.

Řada studií se zabývá problémem stádního chování a ovládání myslí druhých, jako tomu bylo například v době nacistické vlády v Německu. Ukazuje se, že nejúčinnějšími prostředky pro dosažení tohoto záměru je cílená změna v chování a jeho celková kontrola, dále požadavek, aby se jednotlivec přizpůsobil skupině, a nakonec naprostá, bezpodmínečná poslušnost autority, obvykle doprovázená kontrolou informačního toku. Lidé obvykle přirozeně vykazují touhu splynout se skupinou prostřednictvím emocí, myšlení a chování. Studie ukazují, že když pozměníme jeden z těchto faktorů, zbývající dva rovněž projevují tendenci ke změně.

Jestliže tedy u nějakého jednotlivce dojde ke změně základních vzorců chování, v obecné rovině se také mění jeho myšlení a emoce, protože jinak by pociťoval nesnesitelné napětí a vnitřní konflikt (nesoulad). Jestliže se podaří nasměrovat do ohraničené a stále probíhající činnosti nejenom osobní čas jednotlivce, ale zároveň přitom uspějeme i v ovlivnění a změně celkového vzorce jeho chování – jak se chová, mluví a jedná s ostatními – bude pociťovat vnitřní nutkání, aby této změně přizpůsobil také své myšlení a emoce, aby tím potvrdil změnu chování, ke které došlo. Tímto způsobem můžeme „upravit“ to, jak na sebe pohlíží, i soustavu jeho hodnot tak, aby tento pohled na sebe a soustava hodnot odpovídaly změněnému vzorci chování. A jestliže nový vzorec chování je na jedinci vynucen, například požadavkem, aby se přizpůsobil údajné nadřazené autoritě, může přitom dojít nejenom k tomu, že je mu sebrána možnost svobodného jednání. Ruku v ruce s tím je okraden i o svobodné myšlení a přirozené prožívání emocí.

Když se člověk účastní přísně rozvrženého programu, například programu nabízeného organizací Strážná věž (ale i jinými organizacemi), začíná pociťovat, jakoby na splynutí s tímto programem závisela samotná věrnost Bohu. Nejde jenom o stres plynoucí z účasti na všech programech a svědecké službě. Také jeho chování – jak mluví, jedná, a jeho celkový postoj – se musí podřítit požadovanému vzorci. Svědkové se v průběhu času stávají přecitlivělými na každý výraz nebo každou poznámku, které se jenom trochu vymykají z organizační normy. Podobně dochází i ke změně jejich chování vůči bývalým přátelům a ostatním bližním, protože se od nich očekává, že na ně začnou pohlížet jako na „lidi ze světa“, a podle toho s nimi také jednat. Každý svědek se musí podřítit celé řadě pravidel a nařízení, která upravují jeho způsob života.

Mezi ně patří: jaké smí vykonávat zaměstnání; jak se má chovat k lidem, s nimiž se denně stýká, včetně jeho nejbližších příbuzných, kteří nejsou svědkové; jaký druh rekreace je vhodný; co smí a nesmí číst, a mnohé další oblasti života. Když se takovým drastickým způsobem změní jeho původní chování a jednání, nutně u něj dochází k tendenci nějak zdůvodnit všechno, co vede k požadované asimilaci a k touze co nejlépe ji ve svých očích obhájit. Jedině tak může dosáhnout relativního pokoje myslí – ale cena, kterou platí, je vysoká.⁴⁵

Třebaže převážná část svědků Jehovových žije v rodinách a chodí do práce, všichni členové organizace jsou vystaveni tomu, že jejich chování je řízeno jejím programem. O to více to platí na svědky, kteří žijí ve „velkých rodinách“ – mezi několika tisíci pracovníků v mezinárodním ústředí nebo mezi stovkami či desítkami členů různých odboček. Každodenní život se pro ně odehrává v práci a pobytem v mnohaposchodových budovách, společných jídelnách, v čase téměř cele stráveném s lidmi, z nichž každý bez výjimky se podřizuje předepsanému vzorci chování. Jaký asi tady může být výsledek? Zvláště v tomto prostředí jsou všichni vystaveni vnitřnímu, podvědomému nutkání přizpůsobit své myšlení, soustavu hodnot, zásady, ba i to, jak člověk vypadá a jak se obléká, předem danému, vsudypřítomnému vzorci. „Nesoulad“, který by zakusili, kdyby se nepřizpůsobili, by byl nesnesitelný. Mám pocit, že mnozí z těch, které osobně znám, jsou zajatci okolností do daleko větší míry, než si vůbec uvědomují.

Zdá se, že právě sklon přizpůsobovat myšlení a emoce vzorcům chování může být jedním z možných vysvětlení toho, proč většina svědků buď vůbec odmítá uznat, nebo alespoň popírá význam jasných omylů v naukách nebo jednání jejich organizace.

Jedna kniha rozebírá proces, který je běžně používán k ovládnutí myšlení druhých a popisuje ho takto:

Dalším klíčovým prvkem užívaným při kontrole myšlení je technika, která je naučí odbýt každou informaci, která je vůči skupině kritická. Obranný mechanismus, který je jinak člověku vlastní, je pozměněn tak, aby bránil jeho novou [náboženskou] identitu proti jeho bývalé identitě. První obranná linie zahrnuje zapření („Co říkáš je lež“), zdůvodnění („Děje se do z dobrého důvodu“), obhajobu („Děje se to, protože ...“) a nakonec zbožné přání (Tolik bych si přál, aby [to, čemu věřím] byla pravda, že je docela dobře možné, že je to pravda“).

... Jestliže dojde k tomu, že sdělená informace ... je vnímána jako útok na vůdce skupiny nebo její učení, vytváří se ochranná bariéra nepřátelství. Členové skupiny jsou vedeni k tomu, aby nevěřili žádné kritice ...

Loajalita a oddanost jsou považovány za vrchol všech ctností ... Členové skupiny si nedovolí mezi sebou kritizovat vůdce, učení nebo organizaci. Navzájem se špehují a donášejí vůdcům, kdykoli si myslí, že zachytili nepřístojnou poznámku nebo byli svědky nevěrného chování. Vůbec nejdůležitější je to, že členové skupiny jsou vedeni k tomu, aby se vyhýbali kontaktům s bývalými členy nebo kritiky skupiny.⁴⁶

Pramen, ze kterého jsem citoval, nepojednával o svědcích. Ve skutečnosti se o nich vůbec nezmiňuje. Ale výše uvedené se na ně vztahuje s pozoruhodnou přesností. V případě Bible se

⁴⁵ *Dopis, který jsem dostal od bývalého svědka z Nigérie to poměrně kousavě vyjadřoval. Píše v něm, že by chtěl vyjádřit svoje ocenění za získání „hlubšího pochopení organizace svědků Jehovových – organizace, již jsem od dětství do dospělosti dal do zástavy své svědomí“.*

⁴⁶ *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů (Combating Cult Mind Control), strany 61–65.*

nejedná pouze o intelektuální nebo akademickou debatu. Jedná se o víc než pouhou starost o to, aby fakta odpovídala skutečnosti, nebo jenom o to, zda určité myšlenky a nauky jsou pravdivé nebo ne. V případě Bible navíc jde o vlastní jednání dotyčného člověka. Jak se chová k ostatním, a jaký dopad na ně jeho chování má. Zajímat se o pravdu znamená chovat se *poctivě* v každém ohledu. Když podvádíme sami sebe a nenajdeme odvahu podívat se pravdě do očí, pak nutně budeme podvádět i ostatní. Jsem přesvědčen, že toto je základní důvod pro skutečnost, že si lidé, kteří pro organizaci svědků píšou články nebo knihy, pro své svědomí mohou schválit předložení informace, která nejenom neodpovídá skutečnosti, ale v mnoha případech a ohledech je i nepoctivá.

Opravdová láska k pravdě neznámá, že budeme pravdu používat jenom k tomu, abychom na jejím základě odhalili omyly v náboženském systému jiných církví. Ale naše láska k pravdě projde zatěžkávací zkouškou pouze a teprve tehdy, když se rozhodneme použít ji k odhalení omylů v našem vlastním náboženství, a budeme jí vděční za to, že nás od nich osvobodila.

OVOCE LÁSKY

Víra je obraznou živou půdou, ve které dochází k pěstování ovoce Božího svatého ducha. Z ovoce Ducha je na prvním místě láska, která nemůže být ničím překonána, a která dává hodnotu a význam zbývajícím vlastnostem. Jak to vyjádřil apoštol Pavel:

Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, ale lásku bych neměl, jsem jenom dunící kov a zvučící zvon. Kdybych měl dar prorocký, rozuměl všem tajemstvím a obsáhl všechno poznání, ano kdybych měl tak velikou víru, že bych hory přenášel, ale lásku bych neměl, nic nejsem. A kdybych rozdál všechno, co mám, ano kdybych vydal sám sebe k upálení, ale lásku bych neměl, nic mi to neprospěje.⁴⁷

Láska k Bohu předchází lásku k člověku. Ale jak píše apoštol Jan, láska k Bohu nemůže existovat bez lásky k lidem a naopak. Jestliže nám z těchto dvou projevů lásky jeden chybí, nemáme ani ten druhý.⁴⁸

Domnívám se, že stejně jako tomu je s vírou a nadějí, také význam lásky k Bohu je v případě svědků Jehovových zkomolen a překroucen. Když sloužíme Bohu, nikdy nesmíme zapomenout, že to, co děláme je méně důležité než to, proč to vlastně děláme – než pohnutky, které nás k tomu vedou, a duch, ve kterém to děláme. Pouze tak dáme našim skutkům hlubší smysl, a bude z nich patrné, že nemáme mrtvou, ale živou víru.⁴⁹ Do nejmenších detailů naplánovaná činnost a důraz na zprávy o početním růstu, které jsou tak charakteristické pro náboženský systém Strážné věže, vedou ke ztrátě jasného vnímání pravdy a k tomu, že její důležitost ustupuje do pozadí. „Pravidelnost“ při vykonávání jednotlivých bodů programu se stává měřítkem všech hodnot, a svědkové silně pociťují potřebou zůstat „pravidelným zvěstovatelem“ a „pravidel-

⁴⁷ 1. Korint'anům 13:1–3, **EP**.

⁴⁸ 1. Jana 2:9–11; 3:11–24; 4:7–12, 16–21.

⁴⁹ Jakub 2:12, 24–26. Skutky Raab, o nichž mluví Jakub, jsou jasným příkladem zcela spontánního jednání, a ne předepsaných skutků vykonaných dle požadavku pozemské autority.

ným účastníkem shromáždění“. Není tomu tak dávno, co Společnost v publikacích zdůrazňovala dosažení mnoha různých číselných ukazatelů: kolik časopisů bylo rozšířeno, kolik opětovných návštěv bylo vykonáno, kolik hodin stráveno v kazatelské službě. Dnes již tento způsob hodnocení tak nevyčnívá, ale neviditelné kvóty zůstávají, a těm, kdo je neplní, zejména starším a služebním pomocníkům, se to dá rychle na vědomí. Důraz se stále klade na vnější ukazatele, na zachování jednoty a pravidelnost. Tak se snadno stane, že pouhá účast na předepsaných programech ve svědcích vyvolá pocit věrně vykonané služby Bohu – a obvykle s sebou nese i schválení ze strany organizace.

Dříve zmíněné memorandum nigerijské odbočky dochází ještě k jednomu závěru:

Je smutné, že mnozí ztratili chuť k duchovní činnosti. Je docela možné, že řada nových zvěstovatelů si nikdy ani nevypěstovala opravdovou touhu po pokrmu, který je nutný k duchovnímu životu. Tento závěr se týká jak řadových bratrů a sester, tak starších. Nemůžeme se ubránit myšlence, že pro značnou část svědků se jejich náboženství stalo záležitostí rutiny, uctíváním ‚pro forma‘. (Izajáš 29:13).⁵⁰

Důkazy bohužel svědčí o tom, že „formálnost“ v přístupu přitom nezasáhla značnou, ale převážnou část svědků. Stalo se jim totéž, co mnohým lidem ve starozákonním Izraeli, kteří pravidelně předkládali oběti, pálili kadidlo a modlili se. Pravidelně se postili, zachovávali sabbat a ostatní svátky. Všechny tyto věci vykonávali proto, aby se podrobili požadavkům Zákona, a tak by jejich jednání teoreticky mělo vést k jistému požehnání ze strany Boha. Jehova se o nich vyjádřil takto:

Den co den se mě dotazují, chtějí poznat moje cesty ... na spravedlivé řády se mě doptávají, chtějí by mít Boha blízko.

Navzdory tomu se dozvídáme, že Jehova v jejich obětech a službě „nenašel zalíbení“, a prohlásil je za „bezceňné“, a hůře, za „odporné“. Proč? Protože i když se ve vykonávání předepsaných skutků prokazovali jako horliví, vůči potřebám druhých se stali necitelnými. Bůh o jejich pústech a trýznění těla dále prohlásil:

Právě v den, kdy se postíte, hovíte svým zálibám a honíte všechny své dělníky. Postíte se jenom pro spory a hádky, abyste mohli svévolně udeřit pěstí. Nepostíte se tak, aby bylo slyšet váš hlas na výšině ... Zdalipak půst, který si přeji, není toto: „Rozevřít okovy svévole, rozvázat jha, dát ujařmeným volnost, každé jho rozbít? Cožpak nemá lámat svůj chléb hladovému, přijímat do domu utištěné, ty, kdo jsou bez přístřeší? Vidíš-li nahého, obléknout ho, nebýt netečný k vlastní krvi? Tehdy vyrazí jak jitřenka tvé světlo, a rychle se zhojí tvá rána ... Tehdy zavoláš, a Hospodin odpoví, vykřikneš o pomoc, a on se ozve: ‚Tu jsem!‘ Odstraníš-li ze svého středu jho, hrozící prst a ničemná slova, budeš-li štedrý k hladovému a nasytíš-li ztrápeného, vzejde ti v temnotě světlo, a tvůj soumrak bude jak dopoledne.“ Hospodin tě povede neustále, bude tě sytit i v krajinách vyprahlých, zdatnost dodá tvým kostem; budeš jako zahrada zavlažovaná, jako vodní zřídlo, jemuž se vody neztrácejí.⁵¹

⁵⁰ *Oficiální zpráva z kanceláře nigerijské odbočky, strana 8.*

⁵¹ *Izajáš 58:2–11, EP; srovnej Izajáše 1:11–17.*

Křesťanská řecká písma ukazují, že Bůh se ve svém náhledu na uctívání nezměnil. Stejný pocit získáváme i ze slov jeho Syna a prvních učedníků.⁵² Doslovné otroctví je převážně věcí minulosti. Ale duchovní, duševní a citové zotročení zůstává i dnes, a je často spojené s náboženskými organizacemi. V Jeremjášových slovech Jehova odsoudil ty, kteří neváhali své bližní „svévolně udeřit pěstí“. Apoštol Pavel psal o lidech jeho dnů, horlivých učednících, někdy i označovaných za apoštoly, kteří vyvyšovali sami sebe, zotročovali spoluvěřící, poroučeli jim, a doslovně nebo obrazně, fyzicky nebo slovem, je „bili“.⁵³ i v naší době pozorujeme, že někteří lidé zastávající postavení náboženské autority jednají v podobném duchu. Prostřednictvím Izajáše Jehova mluvil o nutnosti zlomit každé jho a osvobodit ty, kteří klesají pod nákladem a jsou unaveni. Ježíš na tato slova navázal, a vysvětlil, že nařízení a zákazy uvalené na druhé náboženskou mocí jsou těžkým nákladem na ramenech lidí. Jeho učedníci rozpoznali, že i samotný mojžíšský Zákon se stal jhem, které bylo těžko nést.⁵⁴ Právní formalismus a neustálý tlak na to, aby lidé vykonávali určité činnosti, a naopak, zdržovali se určitého jednání a vyvolávání pocitu viny v případě, že člověk jednomu nebo druhému nedostojí, pokračují až dodnes. A podobně i starost o udržení moci vede k tomu, že organizace „uvaluje jho“ a hrozí „vztyčeným prstem“ a „ničemnými slovy“.

LÁSKA K BLIŽNÍMU

Jestliže nahradíme touhu po pravdě nutností zachovat věrnost organizaci, nevyhnutelně to musí vést ke sníženému prahu citlivosti vůči lidem a jejich potřebám. Jehovovi svědkové jsou lidé, kteří by za jiných okolností prokazovali svým bližním lásku stejným způsobem, jako lidé v ostatních náboženstvích. Členství v organizaci z nich nečiní bezcitné osoby. Spíše dochází k tomu, že *projevy* jejich lásky jsou výrazně vymezeny, limitovány na určité příležitosti a do určitého stupně a rozsahu. Nemají potřebnou svobodu – a někdy již ani touhu – k vyjádření své lásky způsobem, který by za jiných okolností zvolili.

Když Ježíš vyprávěl podobenství, jehož účelem bylo ozřejmit, co opravdová láska k bližnímu znamená, jako hlavního hrdinu si ne zvolil příslušníka svého kmene, izraelitu nebo Žida, ale Samaritána, člověka „z jiného národa“, jehož náboženství se od židovského v zásadě lišilo, a jehož náboženstvím mnozí Židé *pohrdali*; muže, jehož spravedlnost, jak se domnívali, se té jejich vůbec nemohla rovnat.⁵⁵

Ježíš učil, že skutečně synovský vztah k Bohu – který „působí, aby jeho slunce vycházelo nad lidmi ničemnými i dobrými, a dává déšť na lidi spravedlivé i nespravedlivé“ – se neprokáže tím, když věřící člověk projevuje lásku a náklonnost pouze členům svého náboženství, a vzhledem k ostatním přitom zůstává chladným a odtazitým. Boží děti milují i tam, kde to je téměř nemožné, milují dokonce i ty, kteří se zdají být nepřáteli. Boží děti nechovají přátelství jenom ke svým bratrům, ale usilují o přátelský postoj ke všem, společensky nebo nábožensky „z(a)tracené“ nevylímají.⁵⁶ Ježíš naplňoval, co kázal. Ochotně navštěvoval hříšníky v jejich

⁵² *Matouš 6:1, 16; 15:8, 9; 23:23; Jakub 1:26, 27; 2:14–16; 1. Jana 3:17, 18.*

⁵³ *2. Korint'anům 11:5, 9, 12–14, 20.*

⁵⁴ *Matouš 23:1–3; Skutky 15:10, 11; Galat'anům 5:1.*

⁵⁵ *Lukáš 10:29–37; 17:15–18; Jan 4:9; 8:48.*

domech, ačkoli farizejové by k nim domů ani nevkročili. Stoloval s lidmi, s nimiž by farizeové nikdy nejedli. Vysloužil si za to nadávky a zlořečení, a byl označen jako „člověk nenasytý a propadlý pítí vína, přítel výběřčích daní a hříšníků“.⁵⁷

Organizace Strážná věž jedná zcela jinak. Vytváří ovzduší uzavřené společnosti, jejíž jediný zájem o lidi vně nastává tehdy, když je reálné, že z nich bude možné učinit další svědky. Svědkové také chovají pocit, že pokud se nejedná o přírodní katastrofu, závažnou nehodu nebo jinou, život ohrožující situaci, pak není vhodné projevovat přílišný zájem o potřeby bližních, kteří se nacházejí mimo jejich společenství.⁵⁸ Jisté, je hodně svědků, kteří se těmito předsudky nenechali spoutat, a jejichž dobrosrdečnost, přátelskost a starostlivost o druhé zůstává nedotčena. Myslím si ale, že většina lidí, kteří mají svědky za sousedy, je sice považují za spořádané, zákon respektující občany, kteří nicméně kolem sebe šíří ducha rezervovanosti a odtažitosti. Většina svědků nahlíží na pozvání k obědu nebo večeři v domě svého „světského“ souseda nebo jiného bližního jako na výzvu, jejíž přijetí by přineslo odsouzení ze strany organizace – odsouzení svojí povahou velmi blízké kritice, kterou židovští náboženští vůdci počastovali Ježíše.

Jednou z věcí, která mě hluboce zneklidňovala, bylo vědomí toho, jak nedostatečná je láska k bližnímu *mezi* Jehovovými svědky, a to konkrétně na nejvyšších místech organizace. Nejhorší pro mě bylo, když jsem si uvědomil, že k rozhodnutím, která mají závažný dopad na život tisíců lidí, dochází po krátké a neosobní debatě. Pochopil jsem, že koncepce, podle které se „organizaci“ přičítá nemístná důležitost, vede k tomu, aby lidé na jejím čele zaujali cynický postoj k členské základně, a přitom vůbec nepociťovali výčitky svědomí. Názory, které znovu a znovu zaznívaly během zasedání vedoucího sboru svědků Jehovových, byly ztělesněním stanoviska, podle kterého „řadoví zvěstovatelé“ musí být drženi zkrátka – prostřednictvím organizačních nařízení a postupů – protože jinak by se utrhlí. Vedoucí sbor tak tímto přístupem zpochybňoval pohnutky, které svědky vedou ke zbožnému jednání. Mnozí jeho členové vypadali, že „věří jenom sami sobě“, a pochybují o zbytku těch, mezi něž patří.⁵⁹ Důsledkem takového postoje je ztráta nebo zmenšení pocitu odpovědnosti, který bychom měli mít vůči druhým. Například si můžeme myslet, že řadové členy můžeme udržovat v nevědomosti nebo ve lži ohledně minulosti jejich/naší organizace. Netrápí nás žádný pocit viny kvůli tomu, že jim neříkáme, jak to vlastně kdysi bylo, a zadržujeme údaje, které by organizaci ukázaly v nepříznivém světle, a o kterých víme, že běžnému svědkovi nejsou dostupné. K falešným a neuskutečněným předpovědím v zásadě zaujmeme postoj „mrtvého brouka“: prostě se o tom nebude mluvit, a základna (všichni ostatní svědkové) brzy zapomene, že jsme někdy něco takového tvrdili. Někteří členové vedoucího sboru snad i mohli mít svoje osobní pochybnosti o platnosti roku 1914, ale přitom nijak nepociťovali nutnost varovat ostatní svědky, aby v toto datum nevkládali přemrštěné naděje.⁶⁰ V této záležitosti, stejně jako i v mnoha dalších, si bylo možné všim-

⁵⁶ *Matouš 5:43–48. Slovo překládané jako „zdravit“ v sobě nese myšlenku „jednat přátelským způsobem“. Viz **The Expositor's Greek Testament**, sv. 1, strana 115.*

⁵⁷ *Matouš 11:19; Jan 4:9, 40.*

⁵⁸ *A když se v takových nouzových situacích poskytne pomoc lidem, kteří nejsou svědky, je to téměř vždy následně publikováno v článcích ve **Strážné věži** nebo **Probuďte se!**. Srovnej Ježíšova slova u Matouše 6:1–4.*

⁵⁹ *Viz též kniha **Križe svědomí**, strany 40–49, 87–126 (zvláště strany 93, 94), 225, 226.*

⁶⁰ *Viz kniha **Križe svědomí**, strany 127–202.*

nout, že „vedoucí“ projevují cynický postoj, který nemá daleko k pohrdání inteligencí svědků jako celku.

Jako doklad k výše uvedenému poslouží příklad z nedávné doby, který se týká distribuce literatury. Dne 25. února 1990 bylo v USA přečteno oznámení, podle kterého od 1. března 1990 bude veškerá literatura Společnosti Strážná věž rozšiřována zdarma. Všechny příspěvky veřejnosti budou dobrovolné, a literatura nebude mít žádnou fixní cenu. V sálech Království ve všech padesáti státech Ameriky se přečetlo ústředím dodané oznámení, podle kterého důvodem této změny bylo to, „abychom do značné míry zjednodušili biblický vzdělávací program, a oddělili se od těch, kteří z náboženství mají obchodní zisk“. Oznámení vzbuzovalo dojem, že od této chvíle všechna literatura bude lépe dostupná každému zájemci. Zkrátka a dobře, zásadní změna v přístupu organizace k distribuci literatury byla předložena ve světle křesťanské lásky a nezištnosti.⁶¹

Společnost Strážná věž ale své členy neseznámila s tím, že věděla již dávno předtím, než se rozhodla změnit svůj přístup, že *soudy začaly projednávat právo státu zdanit zisk z prodeje náboženské literatury*. Tato sporná otázka vyvstala v Kalifornii, a to v souvislosti s náboženskou literaturou rozšiřovanou organizací Jimma Swaggarta, na kterou byla uvalena daň ve výši 6 procent. Jimmy Swaggart byl v té době jeden z nejúspěšnějších kazatelů, kteří vystupovali v různých televizních programech. Společnost Strážná věž spolu s Národní radou Kristových církví, Kalifornskou odbočkou Hare Krišny a dalšími náboženskými organizacemi zaslala soudu *amicus curiae* neboli právní rozbor (*amicus brief*, česky „přítel dvora“, pozn. překl.), ve kterém argumentovala, že zdanění zisku z prodeje náboženské literatury náboženskou organizací je protiústavní.⁶² Nejvyšší soud Spojených států ale ve svém usnesení ze dne 17. ledna 1990 rozhodl, že státu právo zdanit ji přísluší. Následující měsíc, v únoru 1990, Společnost Strážná věž zveřejnila své prohlášení o zavedení bezplatného rozšiřování literatury. *Ani slovem se přitom nezmínila o sporné otázce zdanění zisku z tohoto prodeje*. Oznámení pro řadové svědky vyznělo tak, že organizace Strážná věž se z dobroty svého srdce rozhodla, že od této chvíle zcela nesobecky přestane literaturu prodávat. Pro každého, kdo si je v tomto případě vědom nepopíratelných zákulisních machinací, je postup Strážné věže důkazem cynismu, který lze jenom těžko překonat. V časopise *The Atlanta Journal & Constitution* ze dne 3. března 1990, který je částečně založen na rozhovoru s právním zástupcem Společnosti Strážná věž, panem Brumleyem, se můžeme dočíst:

Pan Brumley řekl, že rozhodnutí Nejvyššího soudu USA, včetně nedávného rozhodnutí ohledně zdaňování literatury a nahrávek prodávaných organizací Jimmyho Swaggarta, přesvědčilo svědky Jehovovy, že nastala doba, ve které je nutné obejít se bez povinných příspěvků.

⁶¹ První krok v této změně proběhl na oblastních sjezdech v USA v roce 1989, kde se přítomným nabízel nově vydané publikace „*zdarma*“, ale schránky na dobrovolné dary byly umístěny příhodně poblíž. V bulletinu Strážné věže *Naše služba Království* z května 1990 (ang.) byla příloha, v níž se citoval dopis jedné rodiny: „Výnikající způsob, jakým jste rozšiřovali nové publikace, se skutečně dotknul našich srdcí. Moje žena i já jsme byli pohnuti k tomu, abychom se ‚skutečně otevřeli‘, a přispěli víc, než na kterémkoli jiném sjezdu, jehož jsme se za celá léta spojení s organizací účastnili.“ Z toho je patrná myšlenka, kterou se organizace snaží ve svých členech vyvolat, totiž že změna postupu k „literatuře zdarma“ je motivována čistě štedrým, nezištným zájmem o lidi.

⁶² Z mnoha podobných novinových zpráv viz např. zprávu uveřejněnou ve *Washington Post* z 18. ledna 1990.

Naskýtá se tedy otázka, proč je v současné době „literatura za dobrovolné příspěvky“ nabízena pouze v USA, Kanadě, Německu a Itálii, tedy v zemích s vyspělou ekonomikou? Proč to není na celém světě? Jestliže se zdá postupné zavádění nového systému rozumné, proč se nezačalo v některých nejchudších zemích, například v zemích tak zvaného „třetího světa“, kde je chudoba nejmarkantnější? Jestliže nový systém distribuce má za účel, aby se svědkové „oddělili se od těch, kteří z náboženství mají obchodní zisk“, proč nebyl zaveden ve všech zemích? Skutečností zůstává, že i výraz „dobrovolný příspěvek“ má hořkou příchuť, když uvážíme, jaká je praxe. Svědkové dříve kupovali svoji literaturu i literaturu na rozšiřování v sálech Království. Ve svědecké službě pak tiskoviny nabízeli za předem danou částku, a ponechali si peníze, které za případnou distribuci utržili. Tak částečně pokrývali náklady, které na rozšiřovanou literaturu museli vynaložit. Nyní je to tak, že za knihy a časopisy, které odebírají v sále Království, nic přímo neplatí. Na viditelném místě je ale umístěna „schránka na příspěvky“, a všichni jsou si vědomi toho, že je nezbytné uhradit nejméně tolik, kolik je hodnota „zboží“, které dostávají. Na sborových shromážděních jsou vybízeni, aby se u dveří spolu s nabídkou literatury zmínili o tom, že rádi za ni přijmou nějaký příspěvek, jehož hodnota není stanovena. Pokud se majitel domácnosti k takovému příspěvu rozhodne, svědkové si jím věnovanou částku nemohou ponechat (a tak trochu pokrýt svoje náklady), ale odevzdávají všechny peníze ve formě daru Společnosti Strážná věž. Organizace tak mnohdy, pravděpodobně téměř vždy, dostane nejenom to, co předtím, ale její zisk se zdvojnásobí. Když je dnes nějaká publikace nabízena veřejnosti prostřednictvím *Probudte se!* nebo *Strážné věže*, není u ní uvedena žádná cena. Když se někdo rozhodne nabízenou publikaci pořídit, a napíše si o ní Společnosti, a přitom opomene přispět, Společnost mu knihu nepošle, ale vyhledá místní svědky, kteří zájemce osobně s knihou navštíví a navrhnou mu, že na ni může přispět.⁶³

V podobném duchu začala Společnost účastníkům na sjezdech nabízet jídlo „zdarma“. Také tato změna měla svůj precedens. Vzpomínám si, že když jsem v sedmdesátých letech (20. století) byl členem vedoucího sboru, německá vláda uvalila na odbočku Strážné věže vysokou daň s odůvodněním, že prodej jídla a pití na sjezdech je evidentně ziskovou operací. Němečtí svědkové tehdy museli zaplatit více než milion dolarů. V USA to dlouho bylo tak, že organizátoři sjezdů (nazývaní oblastní dozorcí) dobře věděli, že výnosy z restauračního provozu musí pokrýt veškeré náklady vlastního sjezdu. Řadoví svědkové si snad mohli myslet, že peníze, které házejí do schránek na příspěvky, jsou určeny na uhrazení nákladů sjezdu. Oblastní dozorcí se ale řídili výslovným pokynem, podle kterého všechny peníze mají být odesílány na Společnost Strážná věž, a nemohou být použity pro pokrytí sjezdových nákladů.

Naskýtá se otázka, jak dlouho to organizaci bude trvat, než nový systém zavede v nejchudších zemích světa. (Od ledna 2000 je již tato praxe „dobrovolných příspěvků“ zavedena na celém světě, pozn. překl.) Musí počítat s tím, že na rozdíl od ekonomicky silných zemí, kde systém je již zaveden, a osvědčil se, by mohlo dojít ke snížení zisku, protože veřejnost v těchto zemích nemá dostatek hmotných prostředků na dobrovolné přispění, a zvěstovatelé nebudou moci platit jak za svoji, tak rozšířenou literaturu, pokud jim dotyční lidé alespoň neuhradí

⁶³ *Ročenka svědků Jehovových 2001* na str. 18 uvádí, že „...za literaturu není stanoven žádný poplatek, ale je možné přispět dobrovolným darem. Od ledna 2000 byla tato úprava rozšířena do všech zemí, kde do té doby ještě nebyla zavedena.“ (Pozn. překl.) Za zmínku též stojí, že jiné náboženské organizace, jako například *Worldwide Church of God*, dávají celá desetiletí svoji literaturu veřejnosti zadarmo, a to bez náznaků zájmu o dar.

základní náklady za tiskoviny, které si od nich odeberou. V současné době tedy platí, že slova chvály nového systému pronášená vedením organizace znějí značně neupřímně, a zatajování skutečného důvodu vedoucího ke změně zůstává pozoruhodným dokladem cynismu, projevem určitého pohrdání inteligencí svědků. Takové jednání lze opravdu jenom obtížně označit jako projev lásky k bližnímu, na kterou se vztahují Ježíšova slova z Matouše 7:12: „Všechno tedy, co chcete, aby lidé činili vám, budete také podobně činit jim.“

PRAVÉ PŘÁTELSTVÍ

Pravý druh miluje celou dobu a je bratrem, který se narodil pro [čas] tísně.

— *Příslovi 17:17.*

Snad si ještě vzpomenete na citát ze *Strážné věže* z 15. března 1986 (česky z 1. prosince 1986), podle kterého „obětavou lásku, o které Ježíš říkal, že bude poznávacím znakem jeho pravých učedníků, nacházíme pouze v duchovním ráji mezi Jehovovými svědky“. Každý, kdo má možnost svědky buď pozorovat, nebo se s nimi setkat na shromážděních v sálech Království nebo na velkých sjezdech, může dosvědčit, že mezi nimi panuje atmosféra kamarádství, jednoty a patrného štěstí. Je třeba se ale ptát, zda jsou tyto projevy sami o sobě pravým důkazem výše uvedeného citovaného tvrzení – zejména co se týče *hloubky* projevovaných citů.

Je atmosféra kamarádství, jednoty a patrného štěstí, které vidíme mezi svědky, *jedinečná*, výrazně odlišná od podobných projevů vřelosti, které můžeme pozorovat na setkáních nejenom náboženských, ale i jiných skupin lidí, které spojuje například nějaký společenský zájem? Svědkové pečlivě dodržují požadavek organizace, aby se neúčastnili žádných jiných akcí než těch, které pořádá Společnost nebo oni sami, a proto nemají žádné měřítko (než sami sebe), podle kterého by to mohli posuzovat. V této souvislosti nás napadají slova apoštola Pavla:

Neodvažujeme se totiž zařadit mezi některé, kteří se sami doporučují, [sami si vystavují svůj vlastní posudek, *Phillips Modern English*] nebo se s nimi srovnávat. Jistě nemají porozumění, když se měří sami podle sebe, a srovnávají se sami se sebou.⁶⁴

Dobrý a věrný přítel má cenu, kterou nelze nijak vyčíslit. Mohli bychom si myslet, že hodnota přátelství budou v „duchovním ráji“ jenom vzkvétat. Je pravda, že jako v každé náboženské komunitě, i mezi svědky Jehovovými nacházíme přátelství, některá z nich i velmi blízká. Sám jsem se během let mého spojení se svědky z několika důvěrných přátelství těšil. A převážná většina z nich přetrvává až dodnes, protože moji přátelé vyznávali stejné hodnoty jako já, a to je dříve nebo později vedlo k tomu, že s organizací přerušili styky. Ale zároveň jsem si mohl uvědomit, jak *podmínečná* jsou ve své většině přátelství mezi svědky. Není to především jejich chyba, protože svědkové se v základních ohledech od ostatních lidí nijak neodlišují. Jejich přátelství jsou *podmínečná*, protože jejich postoje a vztahy jsou podmíněny systémem, ve kterém žijí.

Ve skutečnosti dochází k tomu, že již jenom *přijetí* do společenství svědků je *podmínečné*. Jak jsme mohli číst ve *Strážné věži* z 1. dubna 1986 na straně 31 (česky 16/1986, samizdat):

⁶⁴ 2. Korint'anům 10:12.

Schválené společenství se svědky Jehovovými vyžaduje přijetí celkového rozsahu pravého biblického učení, včetně nauk, které jsou charakteristické pouze pro Jehovovy svědky.

Přijetí „pravého biblického učení“ nestačí – je třeba je rozšířit o „nauky, které jsou *charakteristické pouze pro Jehovovy svědky*“.⁶⁵ Strážná věž prohlašuje, že se odlišuje od ostatních náboženství, která v průběhu své existence vyhlásila různá vyznání víry, z nichž mnohá jsou již úctyhodného stáří. Přesto je na první pohled zřejmé, že organizace svědků má své vlastní vyznání víry, jehož některé části ještě ani nestačily zestárnout. Společnost se terminu „vyznání víry“ pečlivě vyhýbá, a nahrazuje je jinými výrazy, například „velkolepá soustava pravdy, kterou Jehova v průběhu více než sta let vybudoval mezi svým sjednoceným lidem“ nebo „vzor ‚čistého jazyka‘, kterému v průběhu uplynulého století Jehova svůj lid tak velkoryse naučil“.⁶⁶ Ale to na věci nic nemění, protože vyznání víry je přesně to, o čem svědkové mluví, totiž oficiálně vyhlášená soustava základních článků víry, které jsou těmi, kdo je vyznávají, přijímány jako Bohem zjevená pravda. Tvrzení, že svědkové se v tomto ohledu liší od ostatních náboženství, se při bližším zkoumání rozplyne jako pára nad hrcem. Vyznání víry, kterým se řídí, se může měnit, nauky dříve prosazované mohou být zavrženy, a některé z nich později zase přijaty, ale *právě platné vyznání víry* musí být svědkem přijato v naprosté úplnosti, jinak mu bude odejmuto právo „schváleného společníka“. Všechna přátelství v „duchovním ráji“ závisí na splnění této podmínky.

Jak pevný může být takový základ pro trvalé přátelství? Jak jsem již rozebíral, v naukovém systému svědků jsou mnohé články víry velmi nestálé, a některé se mění téměř tak často a různě jako obrázky v kaleidoskopu. To není žádné tajemství, ani pro vedoucí sbor ne, a proto se také vžil obecný termín „*současná pravda*“.⁶⁷ Příkladů změněných nauk je překvapivě mnoho,

⁶⁵ *Ve skutečnosti mnoho nauk vyjmenovávaných v materiálech Strážné věže rozhodně neučí výlučně svědkové Jehovovi. Adventisté sedmého dne, Worldwide Church of God i jiní také věří v blízkost Armagedonu a v tisíciletou vládu Krista, během níž se po celé zemi rozšíří ráj. Tyto nauky a mnohé další, které jsou také prohlašovány za „jedinečné“ pro svědky, nacházíme v různých skupinách „studentů Bible“, jako jsou například Dawn Fellowship, hnutí Layman’s Home Missionary, a v takových náboženstvích jako je Church of God (Abrahámovská víra) a dvě další Church of God se středisky v Illinois a Oregonu. Většina z nich vznikla již v 19. století. Nauku o ‚Kristově předlidské existenci a jeho podřízenost Otcí‘ rozhodně neučí pouze svědkové Jehovovi. Jedinou skutečně „specifickou“ naukou v seznamu vyjmenovaném v publikacích Strážné věže, je nauka o ztotožnění ‚věrného a rozvázného otroka‘ s vedoucím sborem svědků Jehovových. Některé výše zmiňované skupiny dokonce vyzdvihují rok 1914, a „jedinečné“ je pro společnost Strážná věž pouze konkrétní **použití** tohoto data.*

⁶⁶ Viz *Strážná věž* z 15. srpna 1981, stranu 28 (česky 1. září 1982 a 7/1982).

⁶⁷ Viz kniha *Krize svědomí*, strana 196. Tento výraz se objevuje v roce 1988 v knize *Zjevení — Jeho slavné vyvrcholení se přiblížilo!* na straně 8, kde se píše, že „je potřeba držet krok s dnešním poznáním pravdy“, a to navzdory tomu, že je tato fráze přejata z překladů 2. Petra 1:12 v *King James Version* nebo *Authorized (King James) Version*, což jsou překlady, jichž se nedrží žádný z moderních překladů, včetně Společností vydaného vlastního *Překlada nového světa*. Nemyslí se ovšem „dnešní“ (v angličtině „present“, pozn. překl.) ve smyslu *současný*, tedy v dočasném významu, ale ve smyslu *přítomnosti* neboli *presence*, takže se mluví o pravdě, kterou obdrželi a s níž žili, nebo v níž žili ti, jimž Petr psal. V překladu *New English Bible* například čteme: „Nebudu váhat vám toto znovu a znovu připomínat, přestože to víte a jste dobře založeni v pravdě, která vás již dostihla.“ Tím, že pisatel knihy použil takový zastaralý výraz, se sám jako první neřídil vlastní radou „držet krok“ se současností.

a člověka ihned napadají Ježíšova slova (a platnost zásady v nich vyjádřených) o zklamání, které přináší stavba domu na základu z písku, a o marnosti uctívání, které je založeno na lidských pravidlech. A Pavel měří křesťanskou zralost takto: „Pak už nebudeme nedospělí, nebudeme zmitáni a unášeni závanem kdejakého učení – lidskou falší, chytráctvím a lstivým sváděním k bludu.“ (EP) Opačný sklon ale mají lidé, kteří jsou při prosazování svých názorů ochotni „změnit kurs“ tak často, jak to situace vyžaduje.⁶⁸

Samozřejmě, jenom pošetilec se nikdy nemění. Rozumný člověk si je vědom svých omezení a nedokonalého chápání věcí. Opravdová moudrost je nerozlučně spjata jak se skromností, tak s pokorou.⁶⁹ Ale jestliže je pošetilý odmítat každou změnu, je neméně pošetilý zakládat svoji *důvěru a přesvědčení* na sypkém písku a *závazně přijmout* naukový systém, který je postaven na nestálých, proměnlivých názorech nedokonalých lidí. Na dějinách organizace Strážná věž není politováníhodné především to, že se její nauky často mění. Nejžalostnější totiž je – zejména od roku 1920 – *tvrdošijnost*, se kterou lpí na tom, že všichni musí přijmout *každé právě platné učení* tak, jakoby se jednalo o stálou, neměnnou pravdu. Přijmout právě platné učení znamená „být v pravdě“. Odmítnout některý aspekt právě platného učení znamená „být mimo pravdu“. Přátelství podmíněné přijímáním takového totalitního chápání nauk vyžaduje, aby obě strany souhlasily s naukovou změnou kdykoli k ní dojde – jinak se vztah ocitne před rozpadem.

Zatěžkávací zkouškou každého přátelství je, jak se vyrovná s tím, když nastanou problémy. Strážná věž publikovala článek s názvem „Praví přátelé, proč je tak těžké je najít?“, ze kterého uvádím následující odstavce:

Někteří lidé jsou povrchní, zajímají se pouze o vnější stránky života. Jiní nejsou ochotni přinášet pro přátelství nutné oběti. Často je dnes možné slyšet radu: „Do ničeho se neplet!“

... Jedna starší žena poznamenala: „Miluji, ale jen na dálku.“ I v zemích, kde patří bouřlivé objímání a líbání k běžným projevům zdvořilosti, se může stát, že člověku nikdo opravdu nepomůže, když je to nejvíce zapotřebí.

Článek pokračuje podnadpisem „Povrchní přátelství“:

Mnozí lidé však tvrdí, že **opravdu** mají přátele. Ale jak hluboká jsou taková přátelství? Často se někdo zajímá jen o to, co mu druhý může **nabídnout**, a ne o to, **čím je**. Taková přátelství budou proto pravděpodobně krátkodobá, protože jakmile „přítel“ přestane být užitečný, druzí na něj rychle zapomenou.⁷⁰

Jsem přesvědčen, že každý svědek, který o tom bude nějakou chvíli přemýšlet, si uvědomí, že v konečném důsledku je přátelství mezi svědky do značné míry závislé na tom, aby na ně jako jednotlivce organizace pohlížela příznivě, a na tom, jakou roli oba hrají při realizaci jejího plánu. Uvědomí si, že v konečném důsledku pro přátelství mezi svědky není podstatné, jakým

⁶⁸ Matouš 7:24–27; 15:9; Efezanům 4:14, *PME*; 2. Timoteovi 3:7; pro příklady změn v naukách a postojích viz kniha *Kříže svědomí*, strany 9, 10 (poznámky pod čarou), 38–49, 55–58, 127–202.

⁶⁹ Jakub 3:13.

⁷⁰ *Strážná věž* z 15. května 1985, strany 3 a 4 (česky 21/1985, samizdat).

je každý z nich člověkem, jaké má vlastnosti, a jaké hodnoty zastává, a že jeho vlastnosti nebo jím zastávané hodnoty jsou pro přátelství důležité pouze tehdy, když jsou v souladu s organizací a s prosazováním jejích zájmů. To je ovšem druh přátelství, které uzavírají lidé, jenž jsou schválenými členy různých klubů, zednářských lóží, odborových skupin a jiných podobných organizací.

Organizace klade silný důraz na to, aby se zvěstovatelé co nejvíce účastnili jejích různých programů, a to zpětně ovlivňuje jejich pohled na lidi kolem. Proto také svědkové, kteří kdysi k rozvoji organizace hodně přispívali intenzivní účastí na svědecké službě, ale nyní z nejrůznějších důvodů, ať již osobního, zdravotního nebo ekonomického rázu museli svoji činnost omezit, často zjišťují, že zájem o ně klesá úměrně s tím, jak se zmenšuje jejich aktivita. Někteří bratři a sestry se nasazovali ve „službě plným časem“ jako průkopníci, misionáři a cestující dozorcí tak dlouho, dokud jim síly stačily, aby nakonec zjistili, že od organizace nikdy nedostanou zpět, co do ní vložili. Zjišťují, že zatímco Společnost od nich ochotně brala, když se obětovali a dávali, co mohli, a tak přispívali k růstu jejích řad, nyní, když již nemohou poskytovat, kolik je požadováno, jsou „odstaveni na vedlejší kolej“, v ruce oficiální dopis s oceněním jejich práce, ale nic víc. Na rozdíl od jiných náboženských organizací Společnost nemá žádný důchodový systém pro svoje dlouholeté pracovníky. Bratři a jejich manželky, se kterými strávili někdy celá desetiletí v krajské službě, k níž patří být každý týden na jiném místě přiděleného kraje, se v okamžiku, kdy již tuto činnost nemohou vykonávat, dostávají na seznam, který se jmenuje „seznam zestárlých zvláštních průkopníků“. Jejich jméno na seznamu jim zajišťuje, že měsíčně dostávají od Společnosti finanční příspěvek. Problém je ale v tom, že se jedná o částku, která je z hlediska běžných potřeb naprosto nedostatečná. Pokud je nepodporují jejich vlastní příbuzní nebo jiní svědkové, jejich život se stane každodenním odříkáním. Mnozí z nich nakonec žijí na podpoře. Zájem, z něhož se kdysi těšili, uznání a obdiv, kterého se jim dostávalo, jsou často věcí minulosti. A přece: jsou to ti samí lidé, nic neztratili ze svých vlastností. Jenom, jak čteme ve *Strážné věži*, již nemohou mnoho „nabídnout“ a jsou daleko méně „užiteční“, než v minulosti.⁷¹

Napříč organizací v posledních asi deseti letech dochází k tomu, že mnoho mužů, kteří celá léta sloužili jako starší, se svého úřadu vzdává. Někdy je důvodem prostě to, že jejich rodiny si zaslouží více času a pozornosti. Někdy je to proto, že jim jejich svědomí nedovolí vymáhat určité organizační postupy nebo obhajovat určitou nauku. Když oznamovali svoji rezignaci, mohli považovat za vhodné, aby skutečný důvod nebyl známý a tak pouze uvedli, že z ní dochází z „osobních důvodů“. Ale mnozí z nich se vyjadřují v tom smyslu, že jejich krok vedl k nečekanému ochladnutí vztahu ze strany celého sboru, někdy rovněž ke zmenšení nebo ztrátě přátelství, a jindy k doslovnému zavržení. Sbor se na nich po oznámení jejich rezignace někdy díval jako na osoby, kterým je třeba se vyhnout, protože něco museli provést.

Strážná věž o „pravých přátelích“ se zmiňuje o tom, že mnozí z nich nejsou „druhem do nepohody“ a pak uvádí vzhledem k pravému přátelství:

... spočívá na ocenění pravé hodnoty toho, s kým jsme se spřátelili ... pravý přítel je neochvějný, a bude lpět na svém přátelství bez ohledu na těžké nebo nesnadné poměry nebo na okolnosti, které se mohou vyvinout a působit jako zkouška srdce.

⁷¹ *Jako v případě Sue Walkerové, o níž se psalo v předchozích kapitolách, není na křesťanské činnosti, například péči o letité rodiče, pohlíženo jako na tak záslužné jako jsou jiné „teokratické aktivity“ – misionářská služba nebo služba v „betelu“. Viz strana 304.*

... Věrně oddaný přítel neváhá říci druhému pravdu, bez ohledu na to, jak bude jeho přítel reagovat. V Bibli je řečeno: „Zranění způsobená milujícími jsou věrně míněná.“ (Přísl. 27:6) ... Pravý přítel tě bude milovat za to, že mu „říkáš pravdu“, i když je to rada k nápravě. – Přísl. 9:8.

Je také moudré, abychom nebyli příliš zvědaví, nevhodně důvěrní, a abychom nechtěli zacházet s věcmi svých přátel jako se svými vlastními. Skromnost nám pomůže, abychom nebyli dogmatictí. Přátelství nám rozhodně nedává právo, abychom druhým vnucovali své názory nebo osobní vkus.⁷²

Tato slova vyjadřují pravdivé skutečnosti a vznešené city. Autor článku je ale používá k podpoře názoru, že opravdová přátelství mohou vzniknout pouze ve společenství svědků, ve kterém je měřítko pro navázání přátelství a měřítko věrnosti pravého přítele nerozlučně spojeno se zachováním organizační jednoty. Mnozí svědkové mají vlastnosti dobrých přátel: skutečně laskavou povahu, nesobecký zájem o druhé, skromnost, otevřenou mysl, ohled na soukromí druhých a jejich právo mít odlišný názor. A do té míry, do které jim to zastávaná organizační linie umožní, tyto vlastnosti také projevují. K náboženským požadavkům na přátelství mezi svědky patří organizací schválené postavení zvěstovatele, přijetí celého souboru organizačních nauk a postupů, a podpora jejího programu činnosti. Láska k Bohu a Ježíši Kristu, úcta k Písmu, láska k lidem, vysoká mravní měřítko a svědomitost – nic z toho nepomůže k zachování vztahu, jestliže jeden z přátel přestane splňovat jednu nebo více z výše uvedených organizačních podmínek.

Říká se, že každá organizace je jenom stínem vrženým těmi, kteří ji vedou a ovládají. Je tedy sama organizace Strážná věž pravým přítelem, jednajícím v duchu názorů, které v jejím článku o přátelství nacházíme? Nebo požaduje po svých členech věrnost, kterou sama neprojevuje? Odměňuje své přátelství pouze nebo převážně jenom těm, kteří ji mohou podpořit a dát jí čas, peníze, práci, a podřizují se jejím naukám a postupům, tedy těm, jejichž dávání vede k početnímu růstu organizace a k rozšíření její moci a vlivu? Zahnuje vřelostí a chválou zvěstovatele, kteří se v tomto ohledu výrazně angažují, zatímco je chladná tam, kde očekává více, a nerozpakuje se důrazně to naznačit? Váží si lidí, kteří ve snaze napravit její chyby již nemohou jinak než „říci pravdu“, nebo vidí sebe sama tak, že nikdo jiný než ona nebo Bůh nemá právo ji usměrňovat, a zlostně označuje za nepřátele všechny, kdo jí něco vytknou – nejenom za nepřátele své, ale rovnou i za nepřátele Boží? Vyhýbá se tomu, aby vzhledem ke svým členům byla „přespříliš zvědavá, osobní nebo panovačná“ nebo si spíše osobuje právo zasahovat do všech oblastí jejich života, a vnucovat jim své vlastní dogmatické názory na to, jak se mají chovat, když dělají to nebo ono, jak mají trávit svůj volný čas, co mají číst, jaké zaměstnání je pro ně přijatelné, co si mají myslet o vzdělávání svých dětí, kam až mohou jít, když se chtějí seznámit s lidmi mimo organizaci, a kolik křesťanské lásky jim mohou projevit, a na mnoho dalších jiných věcí, a neprojevuje se tak jako „přespříliš osobní a panovačná“? Nabízí své názory jednoduše jenom k posouzení, nebo na nich *neústupně* trvá a současně zřetelně naznačuje, že když je někdo nepřijme, dává tím najevo nedostatek úcty? Kdybychom měli přítele, který by s námi jednal podobným způsobem, neměli bychom pocit, že jeho přátelství je poněkud deprimující? Je ale pozoruhodné, že zatímco by většina z lidí takového panovačného přítele dlouho nesnesla, nevzbouří se, jestliže se podobně projevuje systém, ve kterém jsou navyklí se pohybovat.

⁷² *Strážná věž* z 15. května 1985, strany 5, 6 a 9 (česky 21/1985, samizdat).

Žádný svědek Jehovův se nemůže vyhnout tomu, aby organizační stanoviska silně neovlivňovala kvalitu jeho přátelství s druhými svědky; majetnický duch projevovaný organizací závažně omezuje rozsah a hloubku jeho vztahu, a vytváří ovzduší, které bezprostředně ohrožuje podstatné rysy skutečného přátelství, mezi jinými nezištnost, odvahu a obětavost.

Obecně můžeme říci, že mnohý svědek, který v organizaci strávil celou řadu let, postupně začíná rozeznávat, že její nároky na výlučnou Boží přízeň nestojí na pevném základě. Toto poznání v něm vyvolá počáteční neklid, který přechází v období krize projevující se intenzivním svárem mezi vlastním svědomím a výzvami k věrnosti organizaci. V takových těžkých dobách se člověk za normálních okolností uchýlí ke svým přátelům, aby se s nimi poradil nebo od nich načerpal sílu, protože k největším požehnáním přátelství patří právě volnost, se kterou se jim svěřujeme se vším, i s věcmi povahy nejhlubší. Víme přitom, že náš přítel s námi nemusí vždy souhlasit. Víme ale také, že nás trpělivě vyslechne a bude o našem názoru, a především pohnutkách, které k němu můžeme mít, skutečně a nezákladně přemýšlet. V „duchovním ráji“ je to jinak. Jakmile vyjádříte odlišný názor – a může to být projev vašeho svědomí, a můžete to myslet sebeupřímněji – téměř automaticky vyvoláte podezření. Začnou o vás kolovat různé řeči. Nastává okamžik pravdy a zkoušky přátelství. Je váš přítel „druhem do nepohody“, nebo ne? Prokáže se jako věrný, a to bez ohledu na (když použiji slova ze *Strážné věže*) „strastiplnou a obtížnou situaci nebo období sebezpytování, které mohlo nastat“? I když ne vždy, výsledek je převážně negativní. Málokdy převáží starost o to, zda vyslovený odlišný názor má nebo nemá opodstatnění, protože „přítel“, kterému jste se svěřili, pravděpodobně nenajde dost času a ani nevyvalozí myšlenkové úsilí nezbytné k tomu, aby si ověřil platnost a hodnotu vašeho tvrzení. „Stín vržený“ vedením organizace dopadne na každé přátelství, a téměř okamžitě dojde i k jeho ochladnutí.

Až příliš často se stává, že když svědek prochází osobní krizí, která má za následek ztrátu přízně ze strany organizace, dochází v jeho okolí k reakci (slovy, která *Strážná věž* vkládá do úst falešným přátelům): „Bude lepší zůstat stranou.“ Někdy slyšíme: „Neznám podrobnosti, a ani je nechci znát.“ Jiní zvěstovatelé poté, co se dozví o kárné akci „právního výboru“, vyslovují názor: „Nevím, o co se jedná, ale ten bratr/sestra museli udělat špatného, jinak by organizace takto nejednala.“ Tak je dotyčný označen jako viník, aniž by byl předložen sebelepší důkaz. Osobně jsem měl možnost poznat řadu dlouholetých přátelství, ve kterých přátelé měli shodný názor na omyly a chyby organizace, a v soukromí o nich mezi sebou diskutovali. Když ale na jednoho z nich padlo podezření, a byl vystaven vyšetřování ze strany organizace, jeho dlouholetý důvěrný společník – snad s určitou dávkou studu a s ujišťováním: „Pořád si tě vážím, a nadále zůstáváš mým přítelem,“ – ve skutečnosti dal svým chováním najevo, že v důsledku vzniklé situace považuje za nezbytné přerušit veškeré další kontakty. Jak v článku *Strážné věže* říká ona postarší žena: „Mají mě rádi, ale na dálku.“ Biblické přísloví naproti tomu o úloze pravého druhá čase tísně říká: „Existuje přítel, který přilne těsněji než bratr.“⁷³

Starost o setrvání v přízni organizace, a z toho vyplývající nedostatek zájmu o pravdu, nejsou nijak vyhrazeny jenom svědkům Jehovovým. Ostatní náboženství toho rovněž nejsou ušetřena. Když jsem před několika lety navštívil Kalifornii, moji přátelé mě vzali na prohlídku Ambassador College, tehdy významného církevního komplexu Celosvětové církve Boží (areál existoval asi 50 let, a byl zavřen v roce 1997, pozn. překl.) Středisko bylo dílem dnes již zesnu-

⁷³ *Přísloví 18:24.*

lého zakladatele církve, Herberta W. Armstronga, a zaujímalo postavení přibližně shodné s úlohou, kterou v organizaci Strážná věž hraje škola Gilead. Když jsem byl v rozsáhlé jídelně, okamžitě mě napadla podobnost s obdobnými stravovacími prostory v systému Strážné věže, například s jídelnami v brooklynském betelu. Všude čisto a útulno, pěkně oblečení mladí lidé s různou barvou pleti, často s aktovkou pod paží, vyzařující horlivé zaujetí. Na první dojem nic jiného než pokojná jednota a odhodlání seznámit svět s Božím předsevzetím.

Později jsem četl dopis publikovaný v časopise *Ambassador Review*, který napsal bývalý člen Celosvětové církve Boží, jenž byl zaměstnancem ústředí, které jsem navštívil. V roce 1972 začal vážně pochybovat o platnosti nároků, které jeho církev vznášela, ale jak poznamenává, věřil, že je to jediná pravá církev na světě, a že se Bůh „postará o nápravu“. A jestliže tato církev je tou „jedinou správnou, kam jinam by mohl jít“? Dodává, že „mnozí členové [církve] zastávali názor, že bychom nikdy ani neměli nahlédnout do literatury, která byla napsána disidentem“. Nakonec církev v roce 1974 opustil, a o závěrech, ke kterým v té době dospěl, se vyjadřuje následovně:

Než se někdo stane členem Celosvětové církve Boží, je povzbuzován, aby se přesvědčil o všem, a držel se toho, „co je znamenité“. Církevní představitelé mu říkají: „Nevěř nám, a prověř si, co říkáme.“ „Jestliže nevyučujeme v souladu s Božím slovem, nenásleduj nás.“ Opačný proces bohužel nastává v okamžiku, když se člověk stane členem Celosvětové církve Boží. Tehdy se dozví, že „Herbert W. Armstrong je blíže Bohu, a má více Božího svatého ducha než kdokoli jiný, a že to je důvodem, proč je v postavení vůdce Církve“, neboli „protože Herbert W. Armstrong je vůdce Boží církve, musí být blíže Bohu a mít více Božího svatého ducha než kdokoli jiný“. ... Příslušníci církve jsou vedeni tímto uvažováním v kruhu, které je v menším rozsahu uplatňováno [v organizační linii představitelů směrem dolů]. Když tento systém tedy dospěje až dolů, automaticky činí názor řadových členů tak jako tak bezcenným, protože nad ním jsou názory desítek nebo stovek lidí, kteří musí být blíže Bohu, protože zastávají vyšší postavení, nebo kteří mají vyšší postavení, protože jsou blíže k Bohu.

Podobností s organizací svědků je tady opravdu nemálo. Když Společnost *láká* přívržence, na počátku celého procesu je zdůrazňování hodnoty osobního přesvědčení. *A jakmile jsou uvnitř organizace*, následuje program přeškolení na podřízení se organizační struktuře. Svědkové Jehovovi jsou hluboce přesvědčeni, že nikdo není Jehovovi Bohu a Ježíši Kristu blíže než členové vedoucího sboru. Věří, že svatý Duch na tyto muže působí ojedinelým způsobem. „Řadoví členové“, jak je označuje Strážná věž, jsou přesvědčeni, že ptát se po smyslu rozhodnutí vedoucího sboru znamená napadat způsob, kterým Bůh vede svůj lid. Dopis pokračuje:

Tak tedy působí mechanismus, kterým je člen církve zcela zbaven veškeré důvěry ve svůj úsudek nebo víry, že by na něj mohl působit Boží duch. Namísto Ježíše Krista a Bible je to Herbert W. Armstrong a představitelé církve, kteří zaujímají v očích prostého člena církve postavení, v němž jim náleží právo určovat, čemu on bude věřit. Zástupci církve pečlivě učí řadové členy, aby na základě Bible uměli dokázat nauky Celosvětové církve Boží. Členové si proto myslí, že jejich víra je pevně zakotvena v Bibli. Ve svém dokazování se ale v kritické míře spoléhá na důkazové texty a vysvětlení, které mu byly vštípeny. Nechci tím říci, že všechny nauky nebo vysvětlení jsou mylná, ale je patrné, že člen církve je utvářen tak, aby se stal duchovně závislou osobou, a jeho primární závislost přitom není na Ježíši Kristu nebo svatém Duchu, ale na Herbertu W. Armstrongovi a zástupcích Celosvětové církve Boží.

... Člověk zdaleka nemusí být duchovně silným křesťanem proto, aby pasivně přijímal úplně vše, co [církve] vyučuje, a do písmene se tím řídil. Síla charakteru a ducha je ale požadována u křesťanů, kteří kladou otázky, nezávisle bádají, shromažďují důkazy, a pak trvají na svém názoru, bez ohledu na to, co říká [církve] nebo kdokoli jiný.⁷⁴

Každý svědek by na první pohled měl rozpoznat pozoruhodnou podobnost mezi situací v Celosvětové církvi Boží a svým náboženstvím. Stačí jenom nahradit „vedoucí sbor“ a „organizace“ tam, kde se v dopise vyskytuje Herbert W. Armstrong nebo „zástupci církve“, a popis sedí naprosto přesně. Je přitom pochopitelné, že každá náboženská organizace usiluje o to, aby ve svých členech vypěstovala nutnou oddanost, a že je povzbuzuje k podřízenosti jejímu vedení. Co si ovšem jednoznačně zaslouhuje zvláštní pokárání, je příkrý rozpor mezi skutečností a extrémními požadavky organizace, a rovněž to, že sama sebe nepřetržitě chválí a oslavuje, zatímco každého jiného stejně nepřetržitě v náboženském ohledu hanobí a ostouzí.

Ovzduší strachu, se kterým se setkáváme v „duchovním ráji“, a jeho účinek na svobodu projevu se tak neobyčejně podobá životu v zemích s totalitním režimem, kde se lidé musí mít neustále na pozoru před „udavači“. Mezi svědky se často stává, že manželský partner nebo člen rodiny vyhrožují, že „půjdou za staršími“ jenom proto, že svědek se na základě svého svědomí ptá na biblickou podporu některých nauk nebo proto, že přestává, byť ve vší tichosti, chodit na shromáždění. A někdy se bohužel stává, že k právnímu výboru dojde, protože nejbližší příbuzní realizovali svoji hrozbu. Celá situace pak připomíná dobu Micheáše, který varoval:

Nevěřte druhovi. Nevkládejte důvěru v důvěrného přítele. Střež se otvírat svá ústa před tou, která leží v tvé náruči. Syn totiž pohrdá otcem; dcera povstává proti své matce; snacha proti své tchyni; mužovi nepřátelé jsou muži z jeho domácnosti.⁷⁵

V literatuře Strážné věže se často setkáváme s příkladem přátelství Davida a Jonatana, který je vyzdvihován jako vzor věrné oddanosti, která by měla existovat mezi Božím lidem.⁷⁶ Věrnost, kterou prokázal Jonatan Davidovi, je ale v naprostém protikladu ke vztahům panujícím v organizaci svědků Jehovových. Vždyť David se zčistajasna ocitl v postavení nemilosti vůči národní organizaci izraelského státu, na jejímž čele stál zcela viditelný, „teokraticky jmenovaný“ pomazaný král Saul, který na Davida pohlížel jako na nepřítele, a přinutil ho žít jako člověka, kterému „byla odejmuta pospolitost“ neboli byl „vyloučen“.⁷⁷ David se dokonce musel uchýlit mezi pohanské Filištiny do města Gat (mezi národ, jehož příslušníci nakonec Saula zabili), a své rodiče musel svěřit do péče moábského krále.⁷⁸ Kdyby se Jonatan držel organizačního nařízení, podle kterého věrnost organizaci a jejím pravidlům a postupům převyšuje vše ostatní, byl by se s Davidem okamžitě přestal stýkat. Jonatan jednal zcela opačně. Ačkoli věděl, že mocensky nejvyšší autorita jeho národní organizace nahlíží na jeho druha jako na nepřítele státu, nadále se s Davidem vídal, a jednal v jeho prospěch, a dokonce se za tohoto

⁷⁴ Z dopisu Boba Gerringera Charlesi Huntingovi z roku 1976.

⁷⁵ Micheáš 7:5, 6.

⁷⁶ Viz například *Strážná věž* z 15. května 1985, strana 9 (česky 21/1985, samizdat); z 1. ledna 1989, strana 28 (česky 10/1989, samizdat).

⁷⁷ 1. Samuelova 19:11, 12; 20:1; 22:1, 2.

⁷⁸ 1. Samuelova 21:10; 22:3, 4.

odsouzeného psance přimlouval před pomazanou, teokraticky jmenovanou hlavou celé organizace. Jednal tak proto, že věřil v Davidovo požehnání Bohem, třebaže jeho přítel momentálně prožíval zavržení stávajícím organizačním systémem.⁷⁹ Jonatanovo věrné přátelství nezáviselo na tom, zda organizace Davida schvaluje, nebo ne a Jonatan se z její strany nijak nenechal ovládat. Pravda, není to častý případ, ale i mezi Jehovovými svědky se najdou lidé, kteří znovu a znovu projeví stejný druh přátelství, přestože si budou vědomi toho, jakou daň za to možná budou muset zaplatit.

OVOCE RADOSTI

Když apoštol vyjmenovává ovoce Ducha, zařazuje „radost“ ihned za „lásku“.⁸⁰ Ve vyhlášeném „duchovním ráji“ je to i v tomto případě tak, že opravdovost tohoto ovoce Ducha je jiná ve skutečnosti než na papíře.

V průběhu téměř šedesáti let, které jsem strávil ve společenství Jehovových svědků, jsem zažil mnoho uspokojujících zkušeností, a stále si uchovávám některé zvláště příjemné zážitky. Jsem teď rozhodně šťastnější než v té době; ale nedá se říci, že bych mezi svědky byl „nešťastný“. Nicméně si dobře uvědomuji, že ať bylo mé štěstí jakékoli, vždy bylo omezeno a ohraničeno pocitem neustálého nátlaku. Nejednalo se přitom o tlak zevnitř, ze srdce, kterému by chyběly správné pohnutky, protože právě srdce mě mnohokrát vedlo ke spontánnímu jednání, které s sebou přineslo pocity hlubokého štěstí. Nátlak přicházel zvenku, a zdálo se, že po mně vyžaduje všechn můj čas, všechno, co mám, a že ze mně vysává sílu k neplánovým dobrým skutkům, a čas nutný na jejich uskutečnění. Dvacet let jsem sloužil jako misionář a vždy jsem pociťoval upřímnou náklonnost k lidem, jimž jsem mohl sloužit. Mnozí z nich žili velmi skromně, a já na službu v jejich zemích a na ně samotné dodnes s radostí vzpomínám. Když nyní zpětně hodnotím léta své služby, uvědomuji si, že spíše než moje náboženství mně největší štěstí přinášeli *lidé*, které jsem na své cestě potkal.

V předcházejících kapitolách zazněly výroky z řad organizačních pracovníků Společnosti, které potvrzovaly, že většina svědků pociťuje nátlak, který je vytvářen neustálými výzvami ke zvýšení činnosti, kterými zvěstovatele zásobuje brooklynské ústředí a jeho cestující zástupci. Tento nátlak a stres, který z něho vyplývá, nepřispívají k citové vyrovnanosti nebo opravdovému štěstí. Ani nevede ke skutečnému duchovnímu růstu a z něho plynoucí radosti. Přispívá ale k jednotvárné rutině, která jenom málokdy přináší pocit uspokojení, a která je z valné části udržována v chodu všudypřítomným pocitem viny, který vzniká v důsledku neustálého organizačního naléhání na zvýšení tempa.

Dočteme se, že svědkové prožívají mnoho radosti, protože se účastní „hostiny“ z „bohatého“ duchovního pokrmu. Stále jsou také upozorňováni na to, že co se týče duchovního pokrmu, jsou těmi „nejlépe sycenými lidmi na světě“. Když jsou si ale jisti, že za to nebudou následky, sami svědkové se často vyjadřují o pocitu jednotvárnosti a nudy, které zažívají nejenom na svých týdenních shromážděních, ale i na velkých akcích, jako jsou krajské a oblastní sjezdy, které jsou pouhým každoročním opakováním toho, co již bylo řečeno minulý rok, a o čem si

⁷⁹ 1. Samuelova 20:16.

⁸⁰ Galat'anům 5:22.

svědkové mohou být jisti, že za rok uslyší znovu. Každotýdenní „služební shromáždění“ se velmi podobá seminářům, jejichž účastníci se učí nejučinnější prodejní techniky, a během kterých jsou neustále vybízeni ke zvýšení činnosti a účinnější práci. Každý svědek také dopředu ví, co bude na programu oblastního sjezdu. Bez ohledu na délku proslovu, řečníci na velkých shromážděních i v místních sborech se mnohdy do písmene řídí osnovou, kterou vypracovala Společnost, a posluchači tak vlastně naslouchají ne tomu co si myslí řečník, ale tomu, co jim říká Společnost. Častokrát se stane, že svědkové po sborové přednášce nebo po skončení sjezdu nejsou schopni uvést jeden konkrétní bod z programu a blíže jej rozvést. Vskutku, jenom málokdy si odnesou poučení, na které by snadno nezapomněli, a které by opravdu posílilo jejich víru nebo přispělo ke zlepšení jejich služby Bohu a křesťanského života.

Není divu, že zejména mladí lidé považují shromáždění za únavná a monotónní. Počet dětí z rodin svědků Jehovových, kteří v okamžiku dosažení nezávislosti opouštějí řady organizace, zůstává po léta velmi vysoký. Níže uvádím několik poznámek z dopisu dlouholetého staršího a „městského dozorce“, které se týkají vyučování dětí svědků doma i ve sboru:

Vyučování doma je ve většině případů povrchní. Chybí hloubka i uplatnění na skutečný život dětí. Někteří rodiče stavěli z „ohnivzdorných“ materiálů, a podařilo se jim vychovat znamenité mladé lidi. Jiní mladí lidé ve skutečnosti vychovávají sami sebe a pravda, které jsou vystaveni, v nich nezůstává nijak hluboko. Ožení se, začnou pracovat, mají děti, a pohltní je světská práce. Stále jsou svědky, ale na pokraji společenství.

Například vedu schůzky s mladými muži ze sboru, abych jim pomohl zlepšit se ve čtení a proslovec. Jedním z námětů jsou také nauky Bible a její celkové učení. Program není nijak zvlášť organizován; je spíše neformální. Ale přítomní mladíci jsou nadšení, a chtějí více podobných setkání. Účastní se rádi, a brzy s sebou přivádějí své známé a přátele. Jejich postoj je zcela odlišný od toho, který u nich pozorujeme na shromážděních. Proč? Mohou se na programu OSOBNĚ PODÍLET. Jejich názory jsou oceňovány, jejich pokrok zaznamenáván a sledován, a oni se tvrdě namáhají, aby jim mohl být přidělen úkol ... Chápu, že to nejde zavést všude, protože nemáme dostatek vhodných lidí. Ale domnívám se, že zvolený přístup je správný, protože přináší výsledky.⁸¹

Starší říká, že se mladí muži „účastní rádi“, že je to v protikladu k „odlišnému postoji, který u nich pozorujeme na shromážděních“, a že znatelná příčina jejich rozdílného přístupu tkví v tom, že se mohou osobně účastnit, a jejich názory jsou respektovány. Je třeba poznamenat, že program, který vedl, byl zcela založen na jeho osobní iniciativě a postavení v organizaci. Kdyby ostatní bratři, starší nevyjímaje, chtěli uspořádat něco podobného, s téměř stoprocentní jistotou by se jim dostalo varování od Společnosti, že není třeba nabízet žádnou alternativu k zaběhnuté organizační náplni.⁸² Tato situace zůstává dodnes nezměněna.

Je obecně známo, že většina svědků čte pouze přidělené úseky z právě studované knihy nebo probíraného časopisu (někteří text poprvé vidí až na shromáždění), a zřídka si vyhledávají příslušný biblický text a uvažují nad ním. V každém článku nebo v každé diskusi o biblickém textu se nějak dozvíme o organizaci – jejích cílech, organizačních postupech,

⁸¹ Citováno z dopisu Roberta Mackeyho z 1. března 1978.

⁸² Mackey nebyl jen cestujícím dozorcem v Tampě na Floridě, ale namlouval také pro Strážnou věž nahrávky Bible na kazetách. Jsem si poměrně jistý tím, že se mu díky tomu dostávalo zvláštního privilegia.

nezbytnosti – a její všudypřítomnost tendenčně zkrusluje citované verše z Písma, zastíňuje jejich skutečný význam, a někdy je úplně převrátí vzhůru nohama. Zvěstovatelé nejsou povzbuzováni, aby po způsobu zralých křesťanů samostatně uvažovali, ale zato je jim stále připomínána nutnost nevybočit z řady, zdaleka se vyhnout „nezávislému“ smýšlení, a přijmout všechno učení „věrného a rozvázného otroka“ jako duchovní pokrm přicházející od samotného Boha. Nezdá se, že by svědky někdy napadlo, že opravdu *osobní* přesvědčení *musí* být podloženo nezávislým smýšlením a uvažováním, a že lidé musí dospět k závěru sami za sebe, jako jednotlivci, kteří myslí a jednájí ze svobodné vůle, svědomí, a na základě vlastního rozumu.

Text z Izajáše 25. kapitoly o bohaté doslovné hostině je proroctvím do budoucnosti. Stejně tak je i tvrzení organizace o tom, že své členy hostí „bohatým duchovním pokrmem“, zatím jenom nenaplněným přáním. Smutnou skutečností zůstává naopak to, že v okamžiku, kdy svědek začne vážně usilovat o svůj duchovní růst, a čerpá poznání mimo vymezený organizační rámec, téměř vždy se dostane do nevyhnutelného konfliktu s organizací.

PŘÍKLADNÁ ČISTOTA A JEDNOTA?

Samozřejmě bychom se ani neodvážili pomyslet na to, že bychom se měli zařadit mezi skupinu lidí, kteří doporučují sami sebe ... Jejich jednání ovšem znamená, že se srovnávají s měřítky, které sami navrhli nebo s lidmi, kteří patří do jejich okruhu. Takové srovnávání není spolehlivé.

— 2. Korintánům 10:12, Phillips Modern English.

Mravní úroveň svědků Jehovových jako celku je nepochybně daleko vyšší, než obecně pozorujeme ve světě kolem nás. Mohu to potvrdit na základě své mnohaleté zkušenosti. Otázku je ale nutné položit jinak: Je jejich mravní úroveň tak výjimečně vysoká, a prohřešky mezi nimi tak zanedbatelné, že se proto i v tomto ohledu může mluvit o „duchovním ráji“, který nelze nalézt nikde jinde? Z tohoto pohledu, totiž, že ve srovnání se světem svědkové žijí mravně, je třeba nahlížet na následující hodnocení, jehož cílem v žádném případě není snižovat nebo zlehčovat význam dobrého mravního chování svědků v ohledu dodržování zákona nebo morálky. Mým cílem také není „zdánlivou chválou ukázat na jejich špatnost“. Účelem následujících řádek je zamyslet se nad tím, zda mravnost dosažená svědky je tak vysoká, že ospravedlňuje tvrzení Společnosti, že organizace Strážná věž je ojedinělým ostrovem mravnosti, zcela odlišným a nadřazeným situaci ve všech ostatních náboženstvích. Nejdříve si všimněme, jak organizace dopadne, když dosažené výsledky v mravní oblasti porovnáme s jejími vlastními měřítky.

Když o sobě chceme vytvořit klamné zdání, můžeme toho dosáhnou tak, že jsme velmi vybíraví v tom, co o sobě dáme vědět. Řekněme, že ze sta věcí, které se nás týkají, 95 je negativních a 5 pozitivních. Zveřejníme-li pouze oněch 5 pozitivních, docela dobře o nás vznikne příznivý dojem. Nepravdivý dojem, ovšem.

Opak je také pravdou. Tam, kde se o lidech zveřejní jenom několik málo špatných informací, a to dobré, kterého bude většina, zůstane utajeno, vznikne záporný dojem.

Svědkové by neměli být posuzováni ani podle jedné z výše uvedených metod. Bylo by také chybou, pokud by svědkové druhá náboženství takto nesprávně posuzovali. Jaká je skutečnost?

Člověk, který by chtěl v publikacích Společnosti Strážná věž najít něco dobrého o ostatních náboženstvích, by se pustil do velmi nesnadného pátrání, alespoň kdyby začal po roce 1920.

Jejich časopisy a knihy se doslova hemží nepříznivými údaji o ostatních náboženstvích. Cokoli nemravného, cokoli špatného a nepoctivého se v nich odehrává, to pro Strážnou věž stojí za zveřejnění. Čím horší zpráva je, tím snáze se do vydání dostane. Nezáleží přitom na tom, zda uvažovaná událost nebo okolnost nebo postoj jsou charakteristické pro dané náboženství jako *celek*. Opačně měřítko Strážná věž volí ve svém vlastním případě.

Jenom málokdy v jejích publikacích čteme o konkrétních špatných činech, kterých se dopustili svědkové. Jeden takový příklad se objevil ve *Strážné věži* z 15. března 1988 na straně 17 (česky 1. ledna 1989 a 15/1988, samizdat). Týkal se sborového staršího, který se dopustil cizoložství s vdanou sestrou. Její manžel, který nebyl svědkem, se to dozvěděl, přišel do sálu Království, a po obou provinilcích střílel z pušky. Faktem ale je, že dávno předtím, než se zpráva objevila ve *Strážné věži*, byla již otištěna v nejčtenějších novinách v New Yorku, a tak „byla venku“ již dávno. Těžko bychom nazvali příkladem otevřenosti, upřímnosti nebo pokory přiznání něčeho, co již stejně každý ví.⁸³

Neříkám, že bychom měli právem od nějaké organizace očekávat, že zveřejní všechny přeštky a provinění svých členů. Nebylo by to prospěšné k ničemu, a navíc by to bylo nelaskavé a zraňující. Špatné ovšem je, když organizace o sobě vytváří dojem nesrovnatelné mravní kvality tím, že pravidelně zveřejňuje selhání jednotlivců z jiných náboženství, a vytváří dojem, že tak je to v tom náboženství běžné, a přitom téměř absolutně popírá, že v ní dochází ve stejném měřítku ke stejným proviněním. Ale můžeme opravdu říci, že stejná provinění *existují* mezi svědky *ve stejné míře*? Máme pro toto tvrzení nějaké důkazy?

Vím z brooklynském ústředí, kde jsem léta pracoval, že se v prostorách služebního oddělení nacházejí kartotéky naplněné záznamy větších či menších provinění, kterých se dopustili svědkové Jehovovi. Jedná se o celou škálu provinění, včetně smilstva, cizoložství, homosexuality, krvesmilstva, vraždy, zneužívání dětí, domácího násilí, krádeže a další. Podobné záznamy se nacházejí v každé odbočce Společnosti. Ve *Strážné věži* z 1. ledna 1986 (česky 1. srpna 1986) na straně 13 jsme mohli číst jedno z mála dalších přiznání toho, že život v „duchovním ráji“ nikoho automaticky od nemravnosti neuchrání:

¹² Je to sice otřesné, ale nemravného jednání, včetně homosexuality, vyměňování manželek a obtěžování dětí, se dopustili i někteří lidé **známí** [„**prominent**“ v anglickém originále, pozn. překl.] v Jehovově organizaci. Je také nutné poukázat na to, že v minulém roce byla odňata pospolitost s křesťanským sborem 36 638 osobám, z nichž většina se dopouštěla nemravnosti.

⁸³ V dalším případě *mladá žena v New Yorku v roce 1987, která se rozešla se sedmadvacetiletým mužem, dostala od něj později poštou balíček, v němž byl předmět připomínající pero, a obsahoval ostří na vystřelovací pružině, jež jí po otevření balíčku pořezalo ruku. O měsíc později dostala další balíček, který začala otevírat, a v tom si všimla, od koho je – než ho stihla odhodit, vybuchnul, a výbuch jí pořezal, zlámal jí palec a odhodil její 18-ti měsíční neteř přes celý pokoj. Sedmadvacetiletého odesilatele, jež byl žalován pro zasilání výbušnin poštou, popsal jeho zaměstnavatel jako „hluboce věřícího svědka Jehovova“. **Chicago Tribune** (15. listopadu 1990) přinesly zprávu o šestnáctiletém chlapci, který nejprve chladnokrevně zastřelil svého otce, a potom počkal, až se jeho matka vrátí domů, a zabil i ji. V článku jsou citováni přátelé rodiny, kteří je popisují jako svědky Jehovovi, kteří „dělali všechno společně“. Jejich bývalý soused popisoval chlapce jako „andílka“, který „se od dětství podílel spolu se svými rodiči na službě dveře ode dveří.“ Na rozdíl od výše uvedeného se tyto a podobné zločiny svědků nikde v publikacích Strážné věže nezveřejňují.*

Jak z prohlášení vyplývá, provinění proti morálce se neomezují na jednu vrstvu svědků, ale zasahují do všech úrovní organizace. Jednotlivci zastávající vedoucí postavení v brooklynském ústředí nebo v odbočkách světa nejsou v žádném případě vyjmuti, a vybavují si případy, ve kterých se zástupci odbočky dopustili krádeže a zpronevěření peněz Společnosti, měli dlouhodobé problémy s alkoholem, byli usvědčeni z cizoložství, v jednom případě s prostitutkou a v jiném s manželkou misionáře, která bydlela na odbočce, a na další mravní poklesky.

Jako příklad vytváření klamného dojmu lze uvést *Strážnou věž* z 1. října 1983 (česky 6/1984, samizdat), v níž je na straně 7 citován novinář z Quebecu, který se takto pochvalně vyjádřil o sjezdu svědků v Montrealu:

Kdyby byli jedinými lidmi na světě, nemuseli bychom na noc zamykat dveře a zapínat poplašné zařízení.

Snad to myslel upřímně. V každém případě už neví, že v brooklynském ústředí, kde je na jednom místě soustředěno nejvíce svědků na světě, bylo nutné již před dávnou dobou zavést zámky do dveří všech pokojů, a že z patnácti let, které jsem zde strávil, nemohu uvést ani jedno delší období, v němž by mezi „rodinou“ v betelu nepůsobil nejméně jeden aktivní zloděj. Bratři, kteří předsedali jednotlivým stolům v jídelně, museli v pravidelných intervalech upozorňovat ostatní, aby nikde nenechávali ležet nic cenného bez dozoru nebo nezamčené. Je pravda, že krádeží, alkoholismu nebo podobných prohřešků se dopustilo relativně málo osob, ale je také nutné si uvědomit, že se jedná o poměrně malou komunitu, ve které tehdy žilo kolem 1 900 osob, tedy srovnatelnou s poměrně malým městem, jehož obyvatelé nicméně měli představovat vybranou populaci, a proto by se od nich očekávalo daleko méně prohřešků, než by tomu bylo v obyčejném městě.

V publikacích *Strážné věže* se opětovně dozvídáme, že pravidelná účast na službě dveře ode dveří znamená velkou ochranu proti duchovní slabosti a selhání. Ale většina z těch, o kterých jsem se výše zmínil, se v této práci nasazovala. Nejsou k dispozici žádné ověřitelné údaje, ze kterých by vyplývalo, že se výskyt mravního selhání zmenšuje tehdy, když jednotlivci více káží, nebo jsou přítomni na každém shromáždění; totéž platí i pro tvrzení, že by zvěstovatelé, kteří slouží „plným časem“ hřešili méně než ostatní. Bratr, Jehovův svědek po období více než třiceti let, píše v dopise do ústředí:

Obávám se, že můj pokus vystihnout, co se u nás děje, vyzní jako přehánění, ale situace vypadá opravdu špatně. Mám na mysli čtyři osoby ve sboru, kteří pomýšlejí na sebevraždu (polovina z nich jsou průkopníci). Mám na mysli vážné manželské problémy v našem sboru (mezi nimi problémy nejméně šesti průkopníků). Obtížné okolnosti se přímo vztahují k životu sboru, a nejsou osamocenými případy. Vybavuji si rozhovor se sestrou, která byla pravidelnou pomocnou průkopnicí po mnoho měsíců, zatímco v duchu plánovala, že „příští měsíc opustím pravdu, abych mohla opustit svého manžela“, mám-li jí citovat. Požádala mě, abych jí autem odvezl do [jednoho města], aby tam navštívila jednoho staršího, který je psycholog, ale nakonec schůzku zrušila. Když jsem později přišel na to, že udělala ohromnou hloupost, a zeptal jsem se, proč nepožádala o pomoc, aby se to nestalo, odpověděla mi: „Nejdřív jsem si musela užít.“ Její postoj není tady u nás nijak neobvyklý.⁸⁴

⁸⁴ *Dopis z 10. července 1985; jméno pisatele nezveřejňuji, abych zachoval jeho soukromí.*

Věřím, že všichni svědkové bez výjimky, pokud by si dali tu práci a srovnali tvrzení Společnosti s každodenní realitou, by museli přiznat, že případy manželské nevěry, rozpadlých manželství a následných rozvodů, citově poškozených dětí, vážných provinění mladých svědků, zneužívání drog, a podobná selhání rozhodně nejsou ničím neobvyklým, ale vyskytují se mezi svědky docela často.

Znám bratry, kteří si poté, co byli jmenováni staršími a byli přizváni k účasti na „právních výborech“, se zděšením uvědomili, jak mnoho přestupků, a někdy těch nejzávažnějších, se ve sborech odehrává. Svědkové Jehovovi jsou v časopisech organizace často popisováni jako vynikající zaměstnanci, a mnoho zaměstnavatelů je zde citováno, jak se o nich pochvalně vyjadřují. Přesto za mnou přicházel jeden manažer za druhým – všichni byli svědkové – a stěžovali si, že jejich zaměstnanci, taktéž svědkové, pro ně znamenali menší přínos než tak zvaní „lidé ze světa“. Obvykle neuváděli, že by docházelo k větším přečinům. Nicméně, drobné přestupky, nedodržování pracovní doby, neochota ke spolupráci, podřadně odvedená práce, a další různá opominutí jednat v nejlepším zájmu podniku byly zřejmé do míry, kterou prostě s vychloubáním organizace nejde smířit.

Mnohé náboženské skupiny by si mohli vzít příklad ze svědků Jehovových v oblasti rasové integrace, úsilí smazat mezi sebou třídní rozdíly, a relativně silného zájmu o své bratry a sestry v organizaci schváleném postavení, kteří by za jiných okolností byli vůči nim naprostými cizinci. Snad nejpritažlivějšími – a nejdramatičtějšími – okamžiky v historii svědků jsou kritické chvíle, ve kterých zažívali nebo zažívají kruté pronásledování nebo bok po boku čelí přírodním katastrofám nebo válkám, a kdy mnozí z nich prokazují ochotu riskovat svoje bezpečí, svůj majetek a někdy i život ve prospěch svých bratrů a sester ve víře. Dojímavé příběhy – z doby Hitlerova teroru, z období Duplessisovy nesnášenlivosti v době jeho působení na čele vlády v Quebecu, a z období davové hysterie a násilí v Americe 40tých let – jsou poučným čtením. Nikdo nemůže pochybovat o prokázané odvaze a nesobeckému zájmu o druhé. Když mám mluvit za sebe, pak mohu říci, že shledávám tyto příběhy jako povznášející a chvályhodné.

Sám na sobě jsem zažil, co v důsledku zákazu shromažďování a činnosti ze strany utlačující vlády znamená žít ve fyzickém strádání, být vystaven davovému násilí, a čelit neustálé hrozbě uvěznění. Ani na okamžik proto nezpochybňuji odvahu, kterou zachování víry v takových okolnostech vyžaduje, nebo opravdovost rozhodnutí nevzdat se zastávaných měřítek. Jako podílník na těchto souzeních se také domnívám, že nedávám najevo žádnou neúctu, když vyslovím několik myšlenek k tomu, zda tyto dramatické situace nezbytně ospravedlňují vznášení nároků na ojedinelou duchovní jednotu, nebo musí být chápány tak, že poskytují nepřekonatelnou podporu pro tvrzení, že lidé, kteří jimi prošli, vytvářejí nedosažitelnou organizaci jediných pravých křesťanů na této zemi. Když zpětně a ze širšího pohledu posuzuji události té doby, nemám nejmenší pochybnost o tom, že cokoli jsem já za daných okolností podstoupil, nebylo nikdy jedinečné proto, že jsem byl Jehovův svědek. Moje jednání bylo zcela srovnatelné – a někdy bylo i překonáno – lidmi z jiných náboženství, kteří se ocitli v obdobných situacích, ať již proto, že upadli v pronásledování, nebo proto, že se sami vydali pomoci lidem v ohrožení života, a zachraňovali druhé ze zběsilosti násilí, krutosti, epidemie či náboženské bigotnosti a nenávisli. Rovněž si nemyslím, že by to z mé strany svědčilo o nedostatku ocenění pro tyto heroické činy, když vyjádřím přesvědčení, že naše jednání v časech mimořádné krize ne vždy plně vypovídá o tom, jak jednáme v každodenním běhu našeho života, v době všední, která konečně zabírá většinu našeho přebývání na této zemi. Docházím v této záležitosti k přesvědčení, že když

jsou lidé v namáhavém koloběhu života, den za dnem, bez ustání a neúnavně, štedří, obětaví, soucitní, vnímaví k potřebám druhých, projevují bratrskou náklonnost a zůstávají přáteli v čase tísně, pak je jejich vytrvalé jednání v konečném součtu důležitější, než podobné činy vykonané jednorázově, v žáru naléhavých okolností. Věřím, že můj úsudek v této věci je podporován nezbytnými důkazy.⁸⁵

Naposledy se vrátím k dopisu nigerijské odbočky, ze kterého jsem již několikrát citoval. Na africkém kontinentu Nigérie patří k zemím s největším počtem obyvatel, a je tady také nejvíce svědků (přes 100 000 v době sepsání zprávy). V memorandu nacházíme mnoho příznivých vyjádření o nigerijských svědcích: jak se vyrovnávají s neustálým strádáním, jak se snažili zachovat neutralitu v době války v Biafře, jak se děti svědků musely vyrovnávat s důsledky nezdravení vlajky. Čteme zde o loajalitě, se kterou místní svědkové lpěli na organizačních pokynech vydaných pro tyto situace, a která nezůstala bez povšimnutí širší veřejnosti.

Zpráva také reagovala na dotaz, do jaké míry se v běžném životě svědků projevuje ovoce svatého Ducha, a i v této oblasti se odbočka pochvalně zmiňuje o několika zkušenostech. V těchto věcech se tedy dopis nijak nelišil od standardního obsahu, typického pro tento druh sdělení. Výrazně odlišný ale byl způsob, kterým se bratři vyjadřovali o záporech, které mohli pozorovat. Jejich postřehy v otázce jednoty, ať již rasové nebo celkové, která by měla panovat výlučně a jedině mezi Jehovovými svědky, ukazovaly, že k ideálu je ještě značně daleko. Například:

Někdy ve sborech vznikají situace, ze kterých je patrné stále existující rozdělení podle kmenové nebo rodinné příslušnosti, a ze kterých je zřejmé, že tělesná pouta převažují nad pouty duchovními. Dále jsou ve sborech zvěstovatelé, kteří ve skutečnosti nepěstují společenství s ostatními členy sboru. Přicházejí na shromáždění v okamžiku úvodní písně, a odcházejí na konci závěrečné písně. Vzájemná výměna myšlenek tak značně stagnuje. Někteří bratři nemají prakticky žádný společenský kontakt s ostatními členy sboru, nebo pouze s několika málo vybranými jedinci. Jiní v sobě chovají různá nepřátelství, a nepromluví s určitými bratry ani slovo.

Ne zrovna bratrské vztahy lze dokonce pozorovat i mezi sborovými staršími. Schůzky starších se staly místem pro kousavé poznámky a vzájemné obviňování. Někdy dochází k prudkým hádkám provázeným nadávkami. Kmenové nebo rasové vlivy někdy vedou k přijetí nebo zamítnutí určitých návrhů.

Je také zneklidňující, že zvěstovatelé často projevují nebratrské postoje v obchodních záležitostech a v oblasti vztahů mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci. Zaměstnaní bratři někdy nepoctivě těží z bratrů, kteří je zaměstnávají; dochází k okrádání. Někteří zaměstnavatelé – svědkové zacházejí se svými zaměstnanci hrubě a potupně, a někdy neberou ohledy na jejich potřebu účastnit se shromáždění a kazatelské služby. Někteří bratři ztroskotali jako podnikatelé, a mezi bratry také dochází k narušení vztahů v důsledku obchodního podnikání, ať již v důsledku

⁸⁵ *S ohledem na kultu jako jsou Moonité Steve Hassan ve své knize dokonce napsal: „V těchto skupinách jsou vztahy obvykle povrchní, protože se velmi nedoporučuje sdílení hlubokých osobních pocitů, zvláště těch negativních. Tento prvek života v kultu přetrvává, i když snad má jeho člen pocit, že si je se svými společníky blíže, než byl kdy ke komu jinému. Skutečně, když členové kultu prožívají těžkosti nebo pronásledování, cítí naprosto výjimečnou hlubokou soudržnost při sdílení utrpení. Ale protože jejich jediná skutečná věrnost náleží vůdci, jsou takové vazby při bližším pohledu ve skutečnosti plytké, a někdy existují pouze ve fantazii jednotlivce.“ (strana 82)*

nedorozumění nebo vyloženého podvodu. Někdy bratr žaluje bratra způsobem běžným u světského soudu a několikrát se stalo, že bratr byl před soud vskutku pohnán. Starší mají často sklon neprojevovat milosrdenství dokonce i kajícím hříšníkům.⁸⁶

Nemám v úmyslu naznačovat, že výše uvedené platí obecně na všechny svědky v Nigérii. Navštívil jsem tuto zemi v roce 1979, a setkal se zde s celou řadou znamenitých bratrů a sester. Je ale skutečností, že nigerijská odbočka byla požádána, aby se vyjádřila k problémům, které nejsou ojedinělého charakteru, ale které jsou vnímány jako potíže ovlivňující život svědků v jejich zemi. Jinak bych tuto část z jejího sdělení nepublikoval. Nicméně, slova „často“, „mnozí“ a jiné podobné výrazy, a celkový duch zprávy jasně ukazují, že tvrzení Společnosti o jedinečném duchovním ráji, který oplývá mimořádnou hojností ovoce svatého Ducha, je ve značném rozporu s prokázanými fakty. Zpráva daleko spíše vypovídá o tom, že svědkové jsou lidé s podobnými problémy, kterými trápí věřící jiných denominací.

Nigerijská odbočka popisovala situaci, která není ani překvapivá, ani neobvyklá. S podobnými nebo srovnatelnými poměry se setkáváme ve sborech svědků Jehovových ve většině zemích světa. Neobvyklé bylo pouze to, s jakou upřímností výbor odbočky uznal existenci a rozsah problémů, protože zástupci Společnosti jako celek projevují sklon k váhavosti, pokud mají ústředí předestřít záležitosti, které nejsou v souladu s prosazovaným názorem duchovního ráje. Během let strávených ve vedoucím sboru jsem se v naprosté většině setkával se zprávami „optimistické“ povahy a stejného druhu, jaké jsou k nalezení v publikacích Strážné věže. Pokud byly vedoucímu sboru nebo některému z jeho výborů přesto předloženy upřímnější informace, zřídka se jim dostalo větší pozornosti. Domnívám se, že lze po pravdě říci, že postřehy, které více odpovídaly skutečnosti, a svým obsahem ukazovaly na nedostatek duchovního prostředí mezi svědky a jeho příčiny, vytvářely mezi členy vedoucího sboru jistý pocit neklidu, a jakoby je vůbec ani nechtěli slyšet. Zdálo se, že je znepokojují a vyvádějí z míry, protože neodpovídají vyhlášeným tvrzením o celosvětovém společenství lidí, kteří se těší mimořádnému duchovnímu zdraví a zažívají nikým dosud nedosaženou bratrskou jednotu, kterou lze nalézt pouze mezi jedinými pravými křesťany na světě. Zdálo se, že čím upřímnější byla předložená fakta, a čím hlubší se zdálo odhalení a pochopení základních příčin projevovaného nedostatku, tím méně pozornosti a času jim vedoucí sbor bude věnovat. Spěch, se kterým jeho členové přecházeli k pozitivním bodům zprávy nebo k úplně jiným záležitostem, se podobal popisu Izraele, který Bůh předložil prostřednictvím Izajáše:

Kteří říkali těm, kdo viděli: „Neuvidíte“, a těm, kdo měli vidění: „Neuvidíte pro nás ve vidění nic přímočarého. Mluvte k nám hladké [příjemné, NIV] věci; vizte ve vidění podvodné [svůdné, NEB] věci.“⁸⁷

Nemyslím si, že by člověk mohl zároveň milovat pravdu a projevovat vážný zájem o své bližní a jejich duchovní potřeby, a přitom vědomě připustit, aby jeho uvažování a rozhodování bylo založeno na obrazu Potěmkinovy vesnice.

Rozhodně tedy odmítám vylíčit svědky Jehovovy jako společenství ve své podstatě nemravných lidí. Tak tomu není, a já se domnívám, že mezi svědky jsou převážně mravní a slušní

⁸⁶ *Strany 20, 21 z nigerijské oficiální zprávy.*

⁸⁷ *Izajáš 30:10.*

lidé. Nikdo by také neměl očekávat dokonalost v žádné skupině lidí. Cílem bylo ukázat, že organizaci chybí důkazy nutné pro nárok na *jedinečné postavení mravní nadřazenosti nad ostatními náboženskými skupinami*, a že v tomto ohledu není čím se chlubit. Ústředí nemá v této oblasti k dispozici žádné relevantní statistické údaje. Na základě téměř šedesáti let strávených v organizaci, a na základě kontaktů se svědky v mnoha zemích světa mohou osobně vyjádřit jistotu, že pokud by odpovídající statistika byla dostupná, pak by se prokázalo, že v manželských selháních, rozvodovosti, přečinech mezi mladými svědky nebo hříšném jednáním jakéhokoli druhu není velkého procentuálního rozdílu mezi členy organizace Strážná věž a jinými náboženskými denominacemi. V některých případech, zejména ve srovnání s náboženskými skupinami, které kladou velký důraz na silná rodinná pouta, by srovnání pravděpodobně dopadlo v neprospěch svědků. Obecně známá fakta ale ukazují, že pro veřejné vyhlásování své mravní nadřazenosti nemají svědkové sebemenší podklad (spíše se zde nabízí syndrom „Bože děkuji, že nejsem tak špatný jako ti ostatní lidé“ z Ježíšova podobenství o farizeích).

Pravděpodobná odpověď organizačního vedení by byla, že nadřazenost svědků se projevuje v tom, že na rozdíl od ostatních organizací podniká energické kroky proti přestupníkům, a zbavuje společenství ty, kteří se prokazují jako nekající, a tak uchovává „organizaci čistou“. Nikdo nemůže mít námitky proti tomu, aby se nemravné jednání odstraňovalo tam, kde se na něj přijde. Ukázal jsem ale v předcházejících kapitolách, že zájem organizace na vyloučení přestupníků je daleko větší než její zájem na pomoc a nápravu, což by ovšem měla být hlavní starost opravdového pastýře.⁸⁸ Na tom, jak se lidem, kteří klopýtli, pomáhá k duchovní nápravě, musí spočívat každý nárok na údajnou mravní vyvýšenost. Stejně tak musí být založen na vytváření prostředí, ze kterého věřící lidé čerpají duchovní sílu k tomu, aby se prohřeškům mravní povahy úspěšně bránili, a ve kterém jsou závažná mravní opomenutí výjimkou. Zdůrazňování trestu nečiní žádnou náboženskou organizaci „čistou“ nebo dokonalejší, než jsou ostatní. Například vláda nějakého státu může důsledně posílat do vyhnanství všechny občany, kteří s ní nesouhlasí. Ale to by nijak nesvědčilo o tom, že v ní nejsou další nespokojenci a disidenti – rozhodně ne tehdy, jednalo-li by se o letitou záležitost. Obdobně, poprava každého zločince v daném státě by nesvědčila o tom, že tam neexistuje zločin, a že ve srovnání s ostatními zeměmi je to ráj na zemi, a to zvláště tehdy, když by zločiny a následné popravy pokračovaly se stejnou pravidelností rok co rok. Zavádějící v tomto ohledu je rovněž tvrzení, které někdy slycháváme, a sice že ve vězení nenajdeme žádného svědka Jehovova (s výjimkou důvodů svědomí). I když je svědek, který je soudem shledán vinným, ze sboru vyloučen *předtím nebo poté, co nastoupil výkon trestu*, nemůže to nic změnit na tom, že *byl svědkem v době, kdy se nezákonného jednání dopustil*.

Pravda je prostá: organizace svědků Jehovových se ve skutečnosti ani na vteřinu nemůže holedbat tím, že byla jedinečně „čistou“ organizací, protože nejenom v okamžiku každého takového výroku, ale během každého daného okamžiku má mezi sebou členy, kteří se dopouští závažných přestupků. Právě teď, kdy píšu tuto větu, se určité procento svědků Jehovových dopouští cizoložství nebo jiného druhu manželské nevěry, smilstva, opilství, skutků chtivosti a nepoctivosti, a dalších mravních přečinů, které posléze budou zaneseny do kartoték, o kterých jsem se již zmínil. Samozřejmě, že se některé z těchto mylně konajících osob bez donucení „právního výboru“ časem nebo okamžitě zastaví, budou opravdu litovat a vrátí se k úspěšné snaze o čistý způsob života. Na druhou stranu, jiní v politováníhodném jednání budou pokračo-

⁸⁸ Viz 10. a 11. kapitola.

vat celá léta bez odhalení; a na některé se vůbec nikdy nepříjde.⁸⁹ Navzdory tomu, že každým rokem jsou vyloučeny další tisíce osob, popsaná situace zůstává nezměněna až dodnes. Nic rovněž nenaznačuje, že by dnes procento provinilců bylo menší než před dvaceti nebo třiceti lety.⁹⁰ Ještě závažnější ranou pro zpochybnění nároku organizace na údajný mravní piedestal je její neschopnost v procentech dosáhnout menšího čísla mravních přestupků, než je běžné v jiných náboženských společenstvích. Ne že by to Společnost o sobě netvrdila. Bohužel, nikdy pro své tvrzení nepřinesla žádný důkaz. Jistě, není tomu tak, že by svědkové v této oblasti byli nutně horší než jiná náboženství, nebo že by nebyli lepší než *některé* náboženské skupiny. Ale výsledky, kterých dosahují, prostě nestačí na podporu tvrzení o jejich *výjimečnosti* ve srovnání s ostatními náboženstvími, a nijak neprokazují pravost obrazu o životě v mravně jedinečném „duchovním ráji“, který o sobě vytvářejí.

Neváhám říci, že formalistický přístup ke křesťanství, množství pravidel, a současně častý výskyt dvojího měřítka přispívají k tomu, že zvěstovatelé mají v zásadě zkreslený pohled na podobu pravé křesťanské spravedlnosti. A jestliže se potom stane, že svědek získá pocit, že právě není pod dohledem organizační autority a stanovených pravidel, jeho odolnost vůči hříchu může být značně zeslabena.

NEJZRANITELNĚJŠÍ Z OBĚTÍ

Všichni svědkové nejsou strukturálním procesem ovlivněni do stejné míry. Ovšemže se mezi nimi – stejně jako tomu kdysi bylo v Ježíšových dnech – najdou tací, kteří se při plnění předepsané organizační náplně cítí jako ryba ve vodě. Někteří z nich se dokonce (a bohužel až příliš často) budou pyšnit tím, jak se jim daří dodržovat tradiční požadavky a navržený program. Jiní nepocítí žádný nátlak proto, že je příliš nezajímá, zda je někdo pochválen nebo zda splní všechny požadavky. Jejich netečnost jim slouží jako neprůstředný štít.

Je smutnou skutečností, že mezi svědky existuje skupina zvěstovatelů, kteří jsou nejvíce bezbranní vzhledem k neustálému tlaku organizace dělat víc a víc. Jsou to ti citliví a svědomití, kteří trpí. Pro mnohé z nich argumentace používaná Společností – delikátně vyvážený nátlak vedoucí k pocitu osobní viny, jestliže jedinec neusiluje jednat podle „návrhů“ a „doporučení“ organizace – vytváří v jejich duši nikdy neustávající pocit, že se nenamáhají dost, a že propada-

⁸⁹ *Jeden příklad za všechny: Ve vydání Alberta Report (Kanada) z 23. září 1985 vyšel článek o odsouzení právního zástupce, který byl „uvězněný za to, že své klienty v letech 1973 až 1984 okradl o více než 200 000 dolarů. Více než polovina z nich byli jeho spolukřesťané z řad svědků Jehovových ze sboru, v němž byl starším.“ Mnoho z těch svědků za desetileté období byli Ukrajinci, jež neuměli číst a psát anglicky, a kteří „vložit plnou důvěru do“ staršího svědků. Mezi oběťmi byla jedna postarší žena, která tomu muži svěřila celé pojistné plnění za autonehodu, po níž jí ochrnluly dolní končetiny. Následkem nečestnosti staršího dostala méně než polovinu částky. (Tento právní zástupce byl jedním z hlavních řečníků na každoročním setkání svědků lékařů a právníků.)*

⁹⁰ *V roce 1986 vyšla ve Strážné věži zpráva o 36 000 vyloučených, což nebyla žádná výjimka. Každoročně se objevují podobná čísla. Například v roce 1988 bylo na celém světě vyloučeno dalších 40 000 osob (číslo pochází z The Milwaukee Journal z 18. května 1989, který cituje Mertona Campbella, pracovníka ústředí Strážné věže).*

jí sítem. Jako kdyby je někdo postavil na běžící pás, jejich úsilí je zanechává na tomtéž místě, s nikdy nenaplněným pocitem dostatečně vykonané práce, a přitom je někdo stále vybízí, aby měsíc co měsíc dávali *vice* ze svého času a sil, s nevyřčeným, ale všudypřítomným obviněním, že když se nezlepší, dostatečně nevěří nebo dostatečně nemilují. Mnozí svědkové prostě „jsou s davem“, a tak od sebe odrážejí všudypřítomný tlak. Ale skutečná zkouška křesťanského náboženství nespočívá v tom, jak na ně reagují sytí, ale jak pomáhá hladovým a zkoušeným. Boží pokárání směřovalo k určitému typu duchovních vůdců v Izraeli, když napomínalo:

„Onemocnělé jste neposílili a churavou jste neuzdravili a polámanou jste neovázali a rozehnanou jste nepřivedli zpět a ztracenou jste se nesnažili najít.“ ... „Sám budu pást své ovce a sám je přiměji ulehnout,“ je výrok Svrchovaného Pána Jehovy.“ „Po ztracené budu pátrat a rozehnanou přivedu zpět a polámanou ovážu a churavou posílím, ale tučnou a silnou vyhladím. Tu nakrmím soudem.“ ... „Zde jsem, já sám, a budu jistě soudit mezi tlustou ovci a hubenou ovci, protože jste stále tlačili bokem a ramenem a svými rohy jste stále strkali všechny onemocnělé, až jste je rozptýlili ven.“⁹¹

Stejně zásady se týkají i křesťanských starších. Jejich péče o stádo se neměří tím, jak dalece se zajímají o „zdravé a silné ovce“ (*NIV*), ale s jakou trpělivostí se věnují těm slabým a poraněným a vyčerpaným. Především s nimi by starší měli „něžně zacházet“.⁹² Svět, ve kterém žijeme, může být právě k nim nemilosrdný, a zkoušet je do krajní meze. Jestliže si to jejich pastýř neuvědomuje, pak zůstává hluchý a slepý k jejich skutečným potřebám a životní situaci, ve které se nacházejí. A když je navíc poháně duševními a citovými „ranami“, je nanejvýš jisté, že znamenitý pastýř, Ježíš Kristus, nebude s jeho jednáním souhlasit.

Názor, o kterém jsem se zmínil, byl vyjádřen v dopise z roku 1977, který byl adresován prezidentovi Strážné věže, Fredovi Franzovi. Jeho autor napsal:

Domnívám se, že zejména citliví lidé, kteří se jenom stěží vyrovnávají s požadavky tohoto krutého světa, jsou naším příčiněním zatíženi dalším břemenem vytrvalého tlaku a hrozby zničení. Jsou v nebezpečí psychického zhroucení, protože se ze všech sil snaží zachovat věrnost ve všech požadovaných věcech, a najednou si uvědomí svoji nedokonalost a to, že nikdy nedosáhnou naplnění Vámi navrhovaných cílů pro službu, shromáždění, osobního studia a biblických studií, stoprocentního chování a podobně. Jsou vystaveni ohromnému tlaku, který pramení ze součtu všech požadavků. Aniž by si toho byli vědomi, tyto nároky je pohlcují, a oni si nejsou vědomi ani jedné z metod, kterou používáte, a které k jejich pocitům vedou. Proto není v jejich silách rozumně zvážít, v jakém pořadí vámi vyznamenané povinnosti mají plnit, a ve snaze uspokojit je všechny najednou, upadají do hluboké deprese.

Já sám jsem zjistil, že jedinou cestou, jak se s tím vypořádat, je omezit situace, ve kterých bych byl vystaven neustálému nátlaku z Vaší strany. Chodil jsem jenom na některá shromáždění, a jiným jsem se vyhýbal, protože jsem se po nich cítil úzkost a duševní zmatek.

Autorem dopisu byl René Greutmann, původem ze Švýcarska. Uvádím jeho výroky a zkušenost, protože se domnívám, že shrnují a potvrzují mnohé z toho, o čem pojednává tato kapitola.

⁹¹ *Ezekiel 34:4, 15, 16, 20, 21.*

⁹² *Skutky 20:29.*

Jako Jehovův svědek byl René poslán do vězení, protože odmítl sloužit ve švýcarské armádě. Jako člověk cítil hlubokou potřebu pomáhat lidem postiženým duševním onemocněním, získal vzdělání jako ošetřovatel, a posléze zaměstnání na oddělení psychiatrie na jedné klinice v Curychu. Asi po roce práce ukončil svůj pracovní úvazek, protože měl problémy s podáváním jídla pacientům, které obsahovalo krevní plazmu. Není tak pochyb o tom, že například v otázkách neutrality a krve prokázal učení svědků věrnost.

Jako důvod pro napsání svého dopisu prezidentovi Strážné věže uvedl:

... abych Vás seznámil s tím, jak na mě během 22 let, ve kterých jsem byl Jehovovým svědkem, působilo Vaše vyučování a metody. Je mojí nadějí, že tyto řádky vrhnou světlo na mnohé stavy deprese a sebevraždy mezi tolika svědomitými bratry a sestrami.

Dopis pokračuje zprávou o čtyřech sebevraždách svědků, které osobně znal, a o dalších případech, ve kterých svědkové museli vyhledat pomoc psychiatrů.⁹³ René měl ale na srdci událost, která se týkala přímo jeho samotného.

V dopise vypráví, jak se seznámil a oženil s Clarissou. Clarisse byla horlivá sestra, která se přestěhovala do oblasti Švýcarska, jejíž obyvatelé mluví německy. Žila zde s rodinu svědků, a časem vstoupila do „průkopnické“ služby. V té době pracovala jako sekretářka na půl úvazku, aby si zajistila prostředky nutné pro život. Často do svého přiděleného území na venkově jezdila na kole, a cesta jí trvala kolem jedné hodiny. Svědomitost ve vykonávání průkopnické práce jí přivedla až k bodu, ve kterém se zdálo, že již nemůže dále pokračovat, ale cestující dozorce jí povzbudil, aby vytrvávala. Její vnitřní zmatek byl znásobován jedním svědkem, ženatým mužem, který jí „nadbíhal“. Svěřila se předsedajícímu dozorcovi, ale v reakci na to byla slovně napadena manželkou bratra, který se o ni zajímal. Zanedlouho nato se psychicky zhroutila. Její rodiče jí vzali zpátky do francouzsky mluvící oblasti Švýcarska, ale to nic nezměnilo na tom, že byla v hluboké depresi. Následující den skočila ze střechy čtyřpatrové budovy.

Clarisse přežila pokus o sebevraždu, ale cena byla vysoká. Mnohonásobné zlomeniny dolních končetin a pánve. Bylo nutné uskutečnit amputaci pravé nohy v oblasti pod kolenem.

V době, kdy se René a Clarisse seznámili, naučila se již chodit s umělou nohou. Ale nikdy se jí nepodařilo zotavit se z toho, co se stalo. Viděla sebe sama jako někoho, kdo selhal v průkopnické službě, zklamal Boha, a proto si nezasluhuje žít. Nebyla schopná dojít odpuštění za věci, kterých se dopustila. René v dopise Společnosti napsal:

⁹³ *To není nic výjimečného. Vím také o několika sebevraždách mezi svědky, z nichž jedna se stala v době, kdy jsem byl v celosvětovém ústředí. Jeden člen zemřel poté, co skočil ze střechy jedné z továren Společnosti. Další dlouholetý pracovník ústředí a bývalý člen výboru tiskárny v roce 1990 vyskočil ze třetího patra jedné z obytných budov Společnosti. A mám písemné doklady o mnohem větším počtu známých sebevražd. Jakýkoli podobný seznam v jiných zemích, zvláště v průmyslových státech, by byl bezpochyby značně obsáhlý – o podobných záležitostech se však nemluví a nikdy se nezveřejňují.*

Samozřejmě, že později jí bylo vysvětleno, že jí „nikdo nenutil k tomu, aby v průkopnické službě dělala více, než bylo v jejích silách“. Ani Clarisse sama, ani lidé, kteří jí to říkali, si neuvědomovali, jaká je moc opakovaných „doporučení“ a „rad“ účastnit se. **Ale Vy to víte, a Bůh to také ví.**

Pro Reného byla Clarisse půvabná žena, která navzdory svému fyzickému omezení byla vstřícným, inteligentním člověkem. Vzali se, po třech letech se jim narodilo dítě, a René ji vzal do Kalifornie, protože doufal, že se jí zde podaří zapomenout na minulost, a překonat pocity viny a deprese. Zapojili se do místního sboru, ale Clarisse se nemohla vyrovnat jak s nedostatkem porozumění, tak s nedostatečnou vřelostí ze strany jeho členů. René si přitom uvědomoval, že jedním z důvodů poněkud chladných vztahů může být jeho neschopnost nadále plně podporovat všechny nauky a metody Společnosti Strážná věž. Vyjádřil se v tom smyslu, že aby dosáhl plného přijetí, musel by se „podřít všem naukám, aniž by přitom myslel; znamenalo by to, že by se stal podobným magnetofonovému pásku, který věrně opakuje, co na něj bylo nahráno“. A dodává: „Nevím, jak dlouho bych to vydržel bez toho, že bych také upadl do deprese.“⁹⁴

Clarisse se ve Švýcarsku podrobila psychiatrické léčbě, a potom se vrátila do USA. Léčení přineslo jenom nepatrné výsledky, a pocit náboženského selhání v ní stále přetrvával. René ji nabídl, že se spolu přestěhují zpátky do Švýcarska, ale Clarisse dávala přednost Kalifornii. Jednoho dne odjela na vyšetření v Kaiser Hospital, ze kterého se nevrátila domů. Druhého dne bylo její auto objeveno blízko Golden Gate Bridge [mostu, který odděluje Tichý oceán a zátoku San Francisco, pozn. překladatele]. O něco později vytáhli její tělo z vod záli-
vu. Bylo jí 34 let.

Jsem si vědom toho, že když je někdo sužován takovými problémy, nelze jejich původ přičítat pouze jednomu zdroji. René si je toho také vědom a otevřeně přiznává, že jeho žena měla křehkou a citlivou povahu, a že jeho vlastní nedokonalost mu nedovolila jednat zcela optimálně. Ale rovněž nepochybuje, že nad jeho ženou se jako stín vznášely výčitky, které působily proti všemu úsilí přinést jí úlevu. Ve svém dopise o tom píše takto:

Duševně i fyzicky jsem se jí snažil podepřít. Ale dodnes nevím, jak vnímala svět kolem sebe a lidi v něm. Neprožíval jsem totéž, a nemusel jsem každý den chodit s umělou nohou. Nezakoušel jsem její bolest a úzkost. Clarisse patřila k těm lidem, kteří se nemohou bránit, jsou-li zásobováni několika současnými a někdy si odporujícími požadavky.

... Velmi bych si přál, abych mohl naše náboženství doporučit lidem, kteří jsou citliví a mají psychické problémy. Nemohu to ale s klidným svědomím udělat, protože nátlak, kterému jsem v něm musel čelit, téměř vedl k mé záhubě, a zcela určitě byl jedním z klíčových faktorů při smrti mé ženy i jiných svědků.

René požádal starší svého sboru v Kalifornii, aby se zhostili pohřebního obřadu. Byl ale odmítnut, a to na základě *Strážné věže* z 15. července 1975 (1. prosince 1977 a 24/1976, samizdat), která pojednává o sebevraždách (str. 447, 448). Starší mu sdělili, že „musí chránit pověst sboru“. René nemohl pochopit, že by toto rozhodnutí bylo správné. Napsal:

⁹⁴ Mezi jiným považoval za nežádoucí i zvyk odevzdávat zprávu o hodinách v kazatelské službě, protože měl pocit, že to působí nátlak, což, jak jsme viděli, v podstatě uznali i členové ústředí jako byl Karl Adams a Robert Wallen.

Nemusíme přece schvalovat, co udělala. Byl to hřích a bylo to špatné. Ale účast na pohřebním obřadu přece neznamená, že jeho účastníci schvalují jednání mrtvého. Znamená podporu a vyjádření lásky pozůstalým.

... Tak jsem ji pohřbil sám. V pohřební síni se mnou byla jenom moje matka. Položil jsem několik růží na mrtvé tělo, a naposledy jsem Clarissu pohlídl. Poklekl jsem k modlitbě, děkoval Bohu za chvíle, které jsem s ní strávil, a prosil ho, aby na ni pamatoval při vzkříšení. Obracel jsem se k Bohu s prosbou, aby mi pomohl více rozumět lidem kolem mně a milovat je, a aby mi umožnil vychovat naše dítě v dobrém křesťanském duchu.

Je třeba uvést, že o dva roky později vyšel ve *Strážné věži* z 1. června 1977 (česky 1. října 1978 a 5/1978, samizdat) článek, který jednoznačně ujišťoval starší, že je možné vykonat pohřební obřad v případě zesnulého křesťana, který svůj život ukončil „v důsledku mimořádné deprese nebo duševní pomatenosti“. Nebyla to reakce na dopis Reného Greutmanna, protože ten se nikdy až k vedoucímu sboru nedostal. Jednalo se o jiný případ, a vzpomínám si, jak jsem v průběhu diskuse, ve snaze obhájit změnu v náhledu, poukázal na Davidův žalozpěv po smrti Saula a Jonatana. David v něm jmenuje *oba* muže, ačkoli Saul, ve snaze vyhnout se smrti z rukou Filištinů, sám nalehl na svůj meč.⁹⁵ Změnu v přístupu Strážné věže k pohřebním obřadům v případě sebevraždy je možné jenom pochválit. Kdyby starší v Kalifornii uvažovali o Clarisse po vydání tohoto článku, zcela jistě by pohřební obřad uspořádali. Ale myslím, že právě tato skutečnost musí být zdůrazněna. Myšlení, pocity a jednání těchto mužů byly – a s největší pravděpodobností stále jsou – zcela určovány tím, co říká organizace, nikoli tím, k čemu vede prostý lidský soucit, zásady z Božího slova nebo příklad Božího vlastního Syna. Strážná věž z 1. června 1977 (česky 1. října 1978 a 5/1978, samizdat) sice přinesla změnu v přístupu k provádění pohřbů sebevrahů, ale Společnost pro svůj nový postup neuvedla žádné biblické zdůvodnění. Pouze předložila následující vyjádření: „Protože [proslov při pohřbu] slouží znamenitému účelu, zdá se, že křesťanský služebník nemusí mít žádné zábrany, aby pohřeb uspořádal.“ Organizace promluvila, a starší od té chvíle mohli jednat tak, jak je snad jejich srdce vždy vedlo.

Kdyby ale organizace pohřební obřad v případě sebevražd neschválila, starší by si nedovolili jednat soucitně, a rozhodně by cítili velkou vinu, kdyby pohřeb zorganizovali. Navíc by pocítovali značnou obavu o uchování svého postavení, protože by postupovali v protikladu ke stanovisku Společnosti. A stejně jako tomu bylo v případě Reného a tragické smrti jeho manželky, žádosti rodin zesnulých by byly i nadále odmítány. Nutně se musím ptát, jak se výše popsané shoduje s životem v „duchovním ráji“.

Nějakou dobu po smrti Clarissy se René a jeho malý syn vrátili do Švýcarska. Dozvěděl se tady, že v době hospitalizace jeho ženy došlo k tomu, že jeden z pohraničnicků u Ženevského jezera ji spatřil, jak v šatech jde dál a dál do vody, a podařilo se mu ji zachránit. Shodou okolností se stalo, že jeho manželka znala Clarissu jako dítě. René je navštívil, aby jim poděkoval za laskavost, kterou prokázali jeho zesnulé ženě. Během rozhovoru s nimi se zmínil o tom, že svědkové Jehovovi odmítají brannou povinnost, protože nechtějí zabíjet nebo se učit zabíjet. Manželka pohraničnicka odpověděla tak, že na to René nikdy nezapomene. Řekla: „Někdy zabíjíme tím, co říkáme.“

⁹⁵ 2. Samuelova 1:17–27.

Nevím, zda se prezident Strážné věže o dopisu Reného dozvěděl nebo jej četl. Mohu říci, že vedoucí sbor dopis a jeho obsah neprojednával, ale na tom nebylo nic neobvyklého. Ať již tomu bylo jakkoli, prezident na dopis neodpověděl, a Reného list skončil u jednoho z pracovníků v „oddělení korespondence“. Myslím, že obsah a tón odpovědi pozoruhodně odpovídají výrazům použitým sborovými staršími, které René požádal o pomoc:

Rene Greutmann
211 Higdon Avenue
Mountain View, CA 94041

Telefon: (212) 625-1240, Telegraf
Strážná věž

Biblická a traktátní společnost
Strážná věž, New York, a.s.
Adams Street 117
Brooklyn, New York, 11201, USA
EF: ESC, 14. listopadu 1977

Milý bratře Greutmanne,

Tvůj další dopis, který byl adresován bratrovi Franzovi, jsme obdrželi minulý měsíc. Byl předán redakčnímu oddělení ke zpracování odpovědi.

Povšimli jsme si okolností, které vedly ke smrti Tvé ženy. Když o nich čteme, je nám velmi líto, že se Tvoje žena dostala do citového vypětí, které vedlo k tomu, že údajně spáchala sebevraždu. Bratře Greutmanne, vzhledem k tomu, co mohlo přispět k její duševní situaci, jsi vyjádřil určitý názor. Jsme si jisti, že chápeš, jak velmi složité je posuzovat záležitosti, pokud jde o lidské emoce a pohnutky. Je nejlepší ponechat celou věc Jehovovu milosrdenství a hledat u něho vedení, protože víme, že posoudí každou situaci s vyrovnaným pohledem na milosrdenství a spravedlnost. Snažíš se částečně obvinít Jehovovu organizaci a říkáš, že její požadavky na účast na shromážděních a svědeckou službu jsou příliš náročné, a vedou k pocitům marnosti a dokonce i k citovým problémům. Ale i tady se pokoušíš soudit Jehovův lid a křesťanský sbor podle závěrů, ke kterým jsi sám dospěl. Nejsme schopni za Tebe posoudit, do jaké míry Tvůj vlastní postoj a názory, společně s tím, jak jsi jednal se svojí ženou, přispěly k tomu, co se stalo. Upřímně Tě, bratře Greutmanne, vybízíme k tomu, aby jsi uznal, jak Jehova vede a vyučuje svůj lid jako celek, a jakému se jeho lid těší požehnání. Projevuješ sklon hledat chybu v povzbuzování, jehož účelem je vést k pravidelné účasti na shromáždění a svědecké službě. Máš pocit, že to, co někdy zazní, staví latku výše, než je pro Boží lid rozumné. Bratři zde v ústředí, stejně jako i starší ve sborech, se prostřednictvím publikací a dalšími způsoby snaží vykonávat Jehovou jim svěřenou odpovědnost v posky-

tování povzbuzení a pomoci bratrům a sestrám na celém světě, aby Jehovovi zachovali věrnost, a naplnili pověření kázat dobré poselství o království po celém světě na svědectví. Každý jednotlivý zvěstovatel se musí sám rozhodnout, jak na povzbuzování z Písma bude reagovat, a to podle svých osobních okolností a schopností. Když se na tuto oblast podíváš poctivě, uvidíš, že se nikdo nepokouší druhé programovat nebo kontrolovat svědomí bratrů a sester a dělat z nich roboty. Tvé tvrzení, že se organizace pokouší o vymývání mozku a kontroluje myšlení bratrů a sester, je opravdu nepodložené. Tedy, pokud nemáš na mysli to, co dělal Ježíš i apoštolové, když se snažili školit křesťany a pomáhat jim jednat v duchu 1. Korintánům 1:10, aby „byli vhodně sjednoceni stejnou myslí a stejným myšlenkovým postupem“.

Ať Jehova žehná Tvému úsilí sloužit mu v souladu s modlitbou apoštola Pavla pronesenou ve prospěch křesťanů ve Filipech a znamenanou ve Filipánům 1:9-11.

Watchtower Bible Society 96
OF NEW YORK, INC.

Tvoji bratři ve službě Jehovovi,
Biblická a traktátní společnost Strážná věž,
New York, a.s.⁹⁶

Odpověď je téměř celá koncipována na obhajobu postupu organizace, a – bez obalu řečeno – také tak, aby byl pokořen muž, který se snažil vyjádřit obavu nad situací určité skupiny lidí mezi svědky. Člen ústředí, který byl pověřen napsáním odpovědi, věnoval nanejvýše jednu větu tomu, aby poskytl trochu útěchy. René se s dávkou mírnosti o tom vyjádřil tak, že „jejich odpověď mě příliš nepovzbudila, a bylo nadále na mně, abych našel odpovědi na mé otázky a touhu nalézt pravdu a lásku“. Po smrti své ženy procházel těžkým obdobím, ale v průběhu času, v modlitbě a stranou od organizace, tuto osobní krizi překonal a v současné době se mu daří dobře.

Jsem přesvědčen, že souhrn důkazů shromážděných z celého světa ukazuje oprávněnost obav, že vnímaví a citově snadno zranitelní lidé se v „duchovním ráji“ mohou nacházet v nebezpečí. Znovu mě napadají slova proroka o pastýřích, o kterých se vyjádřil takto: „Do unavených jste vráželi bokem a ramenem, nabírali jste je na rohy, dokud jste je neodehnali pryč.“⁹⁷

Na začátku této kapitoly jsem vyjádřil svůj pocit smutku z toho, o čem budu pojednávat, a příběh, který jsem uvedl, jenom vedl k jeho znásobení. Na začátku byl krásný slib a líbezná slova o krásné budoucnosti – ale skutečnost je zcela jiná. Ušlechtilé lidské vlastnosti mnoha svědků jsou spoutány, a oni je nemohou projevit. Důsledkem vyvýšení, mnohdy až zbožštění organizace, je ztráta osobních a lidských kvalit jejích členů. Proto pociťuji stejnou bolest jako onen katolický teolog, který se vyjádřil, že „je neustále zarmucován jedním případem za druhým, v nichž je lidem ubližováno existencí neosobního a zotročujícího systému“. Organizace

⁹⁶ Zkratka EF ukazuje, že dopis napsal Fred Rusk z redakčního oddělení v ústředí.

⁹⁷ Ezekiel 34:21, **NEB**.

neprojevuje zájem o člověka a neprojevuje lásku, která vedla Boha k tomu, že ve prospěch lidí obětoval svého Syna. Jde jí především o to, aby nepřestala existovat, aby svými převážně sektářskými názory zasáhla co nejvíce lidí, a aby nad nimi získala autoritu a udržela si ji. Tak ve skutečnosti ‚zabíjí myšlenku, která stála u jejího zrodu‘.

XVII NÁROČNOST KŘESŤANSKÉ SVOBODY

Když zůstanete v mém slově, budete opravdu mými učedníky. Poznáte pravdu a pravda vás vysvobodí. ... Když vás Syn vysvobodí, budete opravdu svobodní.

— Jan 8:31, 32, 36, *Nová Bible kralická.*

Kde je Pánův Duch, tam je svoboda.

— 2. Korintánům 3:17, *Nová Bible kralická.*

■ Následovníci Božího syna by měli milovat svobodu, kterou jim dává, opatrovat ji, bránit ji a obětovat vše, co je nutné, aby si ji uchovali. Kristova svoboda je daleko lepší než politická svoboda. Osvobozuje nás od trpkých následků mravní pokleslosti, od pocitu viny před Bohem, od strachu ze smrti a od strachu z člověka nebo z ďábla, protože přináší naději, že „budeme osvobozeni z pout smrti, a vstoupíme do svobody a slávy Božích dětí“.¹

Je to také svoboda, která nám umožňuje, abychom se stali takovými lidmi, kterými v hloubi duše toužíme být, lidmi, kteří všichni zrcadlí život Kristův, a přece každý podle toho, co mu Bůh dal. Pavel nebyl Petr a Petr nebyl Jan. Marie nebyla Priscilla a Priscilla nebyla Dorkas. Nicméně, život každého z nich byl odrazem a obrazem učení, vlastností a ducha toho, v něhož uvěřili – v Božího syna. V tom spočívá krása – v nenapodobitelném životě každého jednotlivce – která je potlačena a znetvořena vždy, když dojde k tomu, že jednotliví lidé jsou zbaveni osobnosti a lidskosti, a nahnáni do bezejmenného davu. Lidé si nemusí být podobní jako „vejce vejci“. Spíše mohou být jako květiny v zahradě, rozdílní, odlišní, dokonce protikladní, avšak nikdy podobní plevelu, nikdy bez vůně a krásy, každý vždy za sebe přispívající k líbeznosti zahrady jako celku.

Totalitní politické nebo náboženské systémy mají panický strach z osobnosti, a vnímají je jako hrozbu. Hruza, kterou trpí, je ovšem projevem slabosti, ne síly. Obdobně se i lež děsí pravdy, uniká před jejím světlem, a vyhledává temné kouty.² Klam někdy na pravdu ze zadu agresivně zaútočí, jindy ji lstivě podkopává; ale nikdy se neodváží postavit se jí tváří v tvář, a poctivě se s ní utkat. Jednota založená na vynucené úslužnosti se na první pohled může zdát pevná, ale ve skutečnosti stojí na vratkých nohách. Není to ta jednota, která by stála na pravdě a lásce, která jediná je dokonalým poutem jednoty. Vynucené jednotě totiž chybí přirozená vnitřní síla, a může přežívat jenom díky manipulaci, donucování a strachu.³

Mohu zde snad uvést dopis jedné ženy z Kalifornie, která spolu se svojí dcerou studovala s Jehovovými svědky, a začala chodit na shromáždění a do svědecké služby. Napsala:

Studovala jsem se svědky asi rok, a zjistila jsem, že se nacházím pod stále větším tlakem zařadit se a přijmout vše, co organizace učí. Co začalo jako příjemné biblické studium se stalo svěřací

¹ Římanům 8:21, *NEB.*

² Jan 3:19–21.

³ Kolosanům 3:14.

kazajkou našich duchovních potřeb. Je zajímavé, že člověk vystavený tomuto tlaku jenom stěží může zachovat jasnou mysl. Stále se nad vámi vznáší strach, že v okamžiku, kdy opustíte „Bohem vedenou“ organizaci, stáváte se snadnou kořistí satanova systému věcí.

Je opravdu snadné naoko uznávat statečné jednotlivce z dávných dob, kteří, často za cenu značných osobních obětí, se nenechali zastrašit od toho, aby pokračovali v hledání pravdy a v jejím oznamování. Publikace Strážné věže opětovně přináší články, které chválí ryznost a věrnost, s níž Viklef, Tyndale, Servetus nebo Jan Hus lpěli na pravdě a na svém svědomí. Články, které velebí jejich odvahu vzdorovat ubíjející moci náboženské cenzury, odvahu vzepřít se donucování a odsuzování uznávanou náboženskou autoritou. Mnohé články ve *Strážné věži* přináší pochvalné informace o různých sektách, které se vzepřely zavedenému režimu: o valdenských, lolardech, anabaptistech – skupinách, které vyhlásily, že autorita Písma je nadřazená jakékoli organizační autoritě a církevním naukám.⁴ Když o tomto postoji přemýšlíme, nutně nás musí napadnout srovnání s náboženskými vůdci Ježíšových dnů, o kterých Boží syn řekl, že „staví hrobky prorokům a zdobí hroby spravedlivých mužů z dávných dob“ a říkájí: „Kdybychom jenom žili v době našich předků, nikdy bychom se nepodíleli na zabíjení proroků.“⁵ Navzdory jejich výrokům, způsob jednání těchto náboženských vůdců svědčil o tom, že projevují stejného ducha jako jejich otcové, kteří byli odpovědní za smrt těch proroků, které jejich organizace přestala uznávat. Stejně jednání pozorujeme i dnes v případě Společnosti Strážná věž. Zatímco se s obdivem vyjadřuje o jednotlivcích nebo skupinách lidí, kteří měli dostatek odvahy a svědomí nesouhlasit s diktátem samozvaného náboženského vedení, ve svých vlastních řadách proti nim používá totožné zbraně jako duchovní despoti v dobách minulých – organizační dohled, zastrašování, nátlak, donucování, a nakonec exkomunikaci – a těmito způsoby potírá jakýkoli pokus o svobodné vyjadřování myšlenek a otevřenou diskusi o jejich naukách a autoritářském chování. Jestliže je někdo organizací označen za kacíře-odpadlíka, organizační stanovy vyžadují, aby na něj všichni loajální členové pohlíželi jako na mrtvého. Jedním dechem chválí odvahu mužů a žen, kteří v minulosti dokázali stát za svým přesvědčením, a druhým odsuzuje ty, kteří by totéž chtěli dělat v jejím středu. Takoví lidé jsou napadáni jako osoby s pyšným, rozkladným duchem, rebelové proti samotnému Bohu, a častování dalšími výrazy, které nápadně připomínají výroky dávných církevních soudů. Dějiny k nám ale díky svědomí těchto náboženských vyhnanců a síle jejich vůle nevzdat se práva na svobodu stále mluví živou řečí.

DUCHOVNÍ RŮST SVOBODNÝCH LIDÍ

Moji bratři, nebuďte jako děti, ale používejte svoji schopnost samostatně uvažovat! Vzhledem ke zlu buďte vždy nevinní jako nemluvnata, ale když je třeba myslet, buďte jako dospělí lidé!

— 1. Korintánům 14:20, Phillips Modern English.

⁴ *Strážná věž* z 1. srpna 1981, strany 12–15 (česky 2/1982, samizdat), například mluví o „skupinách disidentů“, z nichž vznikli Valdenští. O jejich odvaze, s níž veřejně vystupovali proti různým naukám církve, a s níž se drželi toho, že „Bible je jediným zdrojem náboženské pravdy“, a že „Ježíš je jediným prostředníkem mezi Bohem a člověkem“.

⁵ Matouš 23:29–35, *PME*.

Hlavním účelem křesťanského učení je přivést nás do stavu duchovní zralosti, křesťanské dospělosti, „ježíž mírou není nic jiného než Kristova plnost“.⁶ Jeden překlad podává Pavlova slova Efezanům takto:

Pak už nebudeme jako malé děti podléhat kdejakému módnímu názoru svého okolí, jeho falši a prohnáním svodům. Místo toho se budeme vždy s láskou držet pravdy, opravdově mluvit, jednat a žít, a tak budeme stále podobnější Kristu, který je naší Hlavou.⁷

V dětství nemáme závažné odpovědnosti, obvykle si nevybíráme z mnoha možností, a jsme omezováni v rozhodování. Vzhlížíme k rodičům nebo k jiným dospělým a očekáváme, že pro nás stanoví měřítko, a budou na nás dohlížet. Zejména v útlém věku si bez nich život neumíme představit, zcela na nich závisíme a jsme bez nich nešťastní a nejistí. Dospělost s sebou za normálních okolností přináší nezávislost, z ní plynoucí zodpovědnost a možnost volby a rozhodování. Dospívání nebývá snadnou dobou. Ale je to etapa, bez které se neobejdeme, protože bez ní náš další vývoj není možný. Neodvážíme-li se vyrůst z dětských střívků, nikdy z nás nebudou úspěšní dospělí lidé. Naše štěstí, a v podstatě všechno hodnotné, čeho můžeme v dospělosti dosáhnout, je neoddělitelně spjata s naší ochotou opustit dětství, a stát se mužem nebo ženou. Dospělému člověku se nepromítají věci, nad kterými snad u dítěte lze mávnout rukou.

Apoštol Pavel se vyjádřil následovně:

Když jsem byl dítě, mluvil jsem, vypadal jsem a uvažoval jsem jako dítě. Když jsem dospěl, přestal jsem být dětsky naivní.⁸

Jenom takový systém, jehož cílem je přehnaná kontrola nad lidmi, a který usiluje o to aby ovládal jejich myšlení a osobnost, by si mohl přát, aby jednotlivci, kteří k němu patří, stále zůstávali dětmi, a bránil by jim tedy v tom, stát se nezávislými a růst ve schopnosti samostatně uvažovat a rozhodovat se. Apoštol se zmiňuje o tom, že Kristus dal svým následovníkům „dary v podobě lidí“ – apoštolů, proroků, kazatelů, pastýřů a učitelů – a že smyslem tohoto daru je právě to, aby křesťané mohli „růst“ a stávat se – podobně jako jejich Mistr – duchovními osobnostmi, duchovně zralými jedinci, kteří nebudou věčně závislí na druhých lidech.⁹ „Dary v podobě lidí“ neměli vytvářet situaci, (tak typickou pro Strážnou věž) ve které se jim ostatní pořád budou cítit *zavázáni*, a neměli tedy neustále říkat: „Od koho jste se naučili všechno, co znáte? Nebylo to náhodou od nás?“ Neměli v druhých lidech vzbuzovat dojem, že od této chvíle *jsou povinni* podřízovat se jim jako jediným duchovním vůdcům jenom proto, že s nimi sdíleli Boží slovo, a tím pádem je tlačit do pozice, ve které se budou cítit jako nevděční nebo neuctiví, když na jejich vedení nebudou pohlížet s posvátnou bázňí. Jejich postoj, a to jak by se měli chovat, je jim naopak apoštolem naznačeno těmito slovy:

⁶ Efezanům 4:13, **NEB**.

⁷ Efezanům 4:14, 15, **SNC**.

⁸ 1. Korint'anům 13:11, **NEB**.

⁹ Efezanům 4:8, 11–16.

Kdo je vlastně Apollos? A kdo je Pavel? Služebníci, kteří vás přivedli k víře, každý tak, jak mu dal Pán. Já jsem zasadil, Apollos zaléval, ale Bůh dal vzrůst; a tak nic neznamená ten, kdo sází, ani kdo zalévá, nýbrž Bůh, který dává vzrůst.¹⁰

Výrok „a tak nic neznamená“ má tento význam: „Neznamená *vůbec nic*.“ Pravý služebník Boží pociťuje odpor k tomu, aby druhé lidi podroboval své vůli. Ve všem, čeho se kdykoli a kdekoli dosahuje v duchovní oblasti, uznává moc Boží síly a moudrosti a nevyhnutelně vyznává svoji relativní zanedbatelnost a nedostatečnost.¹¹ Neboli si říká spolu s Pavlem:

Inu, bratře, dostal jsi snad nějaká zvláštní práva? [Příteli, kdo tě učinil tak důležitým? NEB] Co vlastně máš, co jsi nedostal? A jestliže jsi to dostal, jak to, že se vychloubáš, jakoby tomu bylo jinak [proč si přičítáš zásluhy, NEB]?

... Máš již snad všechno, co chceš – jsi již bohatý, zdědil jsi království, a na nás se nedostalo? ... Podívej se na nás, hlupáky pro Krista, učený muži Kristův; jsme bezmocní, zatímco ty máš vliv; hřeješ se na výslunní, ale o nás nikdo neví.¹²

Křesťanský služebník může mít výborné biblické poznání a porozumění nebo vynikající schopnost Bohu sloužit. Nic z toho ale není z něho. Všechno dostal darem od Boha. Ať je to kdokoli, a ať odvedl jakkoli významnou práci, stále zůstává „darem“ pro své spolukřesťany; nic z něj nedělá jejich vladaře. Vděčnost a pocit závazku právem náleží Dárci, nenáleží tomu, kdo byl sám dán jako dar. Proto také apoštol radí svým spolukřesťanům:

A tak ať se nikdo nechlubí lidmi. Všechno je vaše, ať Pavel nebo Apollos nebo Petr, ať svět nebo život nebo smrt, přítomnost nebo budoucnost, **všechno je vaše**, vy však jste Kristovi a Kristus je Boží.¹³

Bez ohledu na to, jak významné snad „dary v podobě lidí“ mohou být, jsou ve skutečnosti vlastnictvím lidí, kterým byli darováni – nemohu být jejich majiteli. Místo, aby vlastnili společenství věřících lidí, patří tomuto společenství. Jsou služebníky bratrství věřících lidí, a nemohou chtít, aby se jim jejich bratři a sestry cítili zavázáni službou nebo na pokyn „tancovali podle muziky, kterou jim zrovna vyhrávají“.

DĚTSKÁ DŮVĚŘIVOST – KE KOMU?

Písmo nijak nesnižuje lidskou potřebu důvěřovat ve zdroj vyšší moudrosti, nebo touhu člověka hledat u něho vedení. Nezbytná je ale otázka: *Kdo* si zaslouží, aby se na něj lidé obraceli s dětskou důvěřivostí? Když Ježíš odpovídal na jednu z otázek svých učedníků, zavolal k sobě malé dítě a řekl:

¹⁰ 1. Korint'anům 3:5–7, **EP**.

¹¹ Srovnej Galat'anům 2:6; 6:3.

¹² 1. Korint'anům 4:7, 8, 10, **JB**.

¹³ 1. Korint'anům 3:21–23, **EP**.

Tehdy Ježíše obstoupili jeho učedníci a ptali se ho: „Kdo z lidí je v nebeském království nejpřednější?“ Zavolal malé dítě, postavil je mezi ně a řekl: „Dobře mne poslouchajte: „Půjde-li vám o přední místa, do Božího království se vůbec nedostanete. Ujistěte vás, že jen s pokornou myslí dítěte tam můžete vejít, a něco znamenat. Kdo si umí vážit takového nepatrného člověka, prokazuje tím úctu mně. Na kom by ztroskotala víra jednoho z těchto maličkých ve mne, tomu by bylo lépe, kdyby ho hodili do moře s mlýnským kamenem na krku. ... Pokušení jsou sice nevyhnutelná, ale běda tomu, kdo je působí. Neváhej odložit všechno, co tě odvádí od Boha.“¹⁴

Povšimněme si, prosím, o jaké víře zde Ježíš mluví. Nemá to být víra v náboženský systém, ale víra v něj, v Krista – „víra ... ve mne“. A víra v Božího syna je zároveň vírou v jeho nebeského Otce, jehož dětmi jsme se stali i my. V celém Písmu nenajdeme místo, které by nás vybízelo k projevům víry v člověka. Je pravda, že v některých dopisech apoštolové oslovují křesťany ve sborech slovy „dětí“, „děťátka“ a „moje děťátka“ nebo o sobě mluví jako by byli k osloveným v postavení otce k dětem. Je ale patrné, že se v takovém případě jedná buď o situaci osobního vztahu, kdy apoštol byl první, kdo oslovené křesťany vedl ke Kristu, jako tomu bylo u Pavla a věřících v Korintu, Galácii a Tesalonice, nebo o situaci, v níž stárnoucí apoštol vyjadřuje hlubokou náklonnost učitele k mnohem mladším dětem ve víře, jako tomu bylo v případě Jana.¹⁵ Svými výroky oba apoštolové vyjadřovali otcovskou *starost*, nikoli otcovu tyranii. Byli přitom velmi opatrní, aby nepřekročili důvěrný, osobní vztah vyjádřený těmito slovy, a aby nepřestoupili Ježíšovo vybídnutí: „Kromě toho, nikoho na zemi nenazývejte svým otcem, neboť jeden je váš Otec, Ten nebeský.“¹⁶ Naše důvěra nebo spoléhání se na lidi, kteří jsou – nebo o sobě prohlašují, že jsou – duchovními služebníky, nesmí být nikdy absolutní, ale vždy musí záviset na míře, do které tito muži nebo ženy věrně odrážejí vůli a moudrost nebeského dárce našeho života. V okamžiku, kdy se tato důvěra nebo spoléhání promění ve víru, zašli jsme příliš daleko.

Naše křesťanská dospělost a odpovědnost nám také bude bránit v tom, abychom podlehlí lstivému pokusu obejít Kristův zákaz o slepé poslušnosti lidských otců tím, že se někdo místo za otce prohlásí za naši duchovní „matku“. Pozemský otec nemůže předat život jinak, než že svojí životní sílu sdílí se svojí ženou, budoucí matkou. Znovu je třeba přitom ale připomenout, že Bůh nepřidělil životodárnou duchovní roli žádnému lidskému uspořádání, žádné organizaci. Jeho Syn je jediným a jedinečným dárce duchovního života, prostředníkem mezi Bohem a lidmi, on je ta „cesta a pravda a život“, protože nikdo nepřichází k Otci leda skrze něj.¹⁷ Každá lidská organizace, která o sobě začne prohlašovat, že získání věčného života je závislé na uznání její jedinečnosti, popírá věčnou pravdu a vystupuje v roli uchvatitele práva, které náleží jenom Kristu.

Pokud se stane, že otec je z nějakého důvodu v rodině dlouhodobě nepřítomen, je to matka, která děti může vést a poučovat, a někdy v rodinném uspořádání i zaujímá rozhodující, matriarchální úlohu. Ve čtvrté kapitole jsme viděli, že organizace Strážná věž vytváří schéma, ve kterém vystupuje *nebeská* „matka“, označená jako „Boží univerzální organizace“, zatímco Společnost Strážná věž zaujímá postavení, ve kterém za tuto „matku“ jedná jako její pozemský sdělovací

¹⁴ Matouš 18:1–7, SNC.

¹⁵ 1. Korint'ánům 4:14; 2. Korint'ánům 6:13; Galat'ánům 4:19; 1. Tesaloničanům 2:7–11; 1. Jana 2:1.

¹⁶ Matouš 23:9.

¹⁷ 1. Timoteovi 2:5, 6; Jan 14:6.

prostředek, který udílí pokyny a rozděluje duchovní pokrm jejím „dětem“. Ve skutečnosti je to tak, že všechny projevy úcty údajně vzdávané „nebeské matce“ začínají a končí u jejího pozemského zhmotnění, organizace Strážná věž, která tak plní úlohu viditelné zástupné matky.¹⁸

Vzpomínám si, jak v době bouřlivých změn v mezinárodním ústředí v roce 1980 jeden z mých přátel telefonicky mluvil s cestujícím dozorcem (krajským dozorcem) ze Středozápadu Spojených států, a v rozhovoru vyjádřil obavu z podnikaných organizačních opatření. Odpověď cestujícího dozorce zněla: „Fakt je, že víme tolik: „Máma“ může mít pravdu, „máma“ se může mýlit. Ale pořád to bude „máma“. „Máma“ pro něj ovšem bylo ústředí v Brooklynu, nikoli nějaká nebeská rada moudrých. A tak na organizaci pohlíží většina svědků Jehovových. Tento přístup je prosazován i některými jinými náboženstvími a snahou je přitom upevnění jejich autority. Nicméně je to postup, který je křesťanskému učení cizí. Velmi účinně je přitom podkopávána síla pravdivého sdělení, podle kterého Bůh sice v minulosti mluvil s lidmi různými způsoby, včetně používání andělských posílů z nebeských míst, ale nyní k nám promluvil prostřednictvím svého Syna, a prostřednictvím tohoto Syna a svatého Ducha nás také vede.¹⁹ V Písmech nejsme nikde vybízeni, abychom zdroj našeho osvětlení hledali u „nebeské organizace“ a jejího „pozemského sdělovacího prostředku“. Bible nás neustále vede k tomu, abychom se o pomoc při porozumění poselství, které sdělil lidem, a o způsob jeho uplatnění, obraceli přímo na našeho nebeského Otce a jeho Syna.²⁰

SHOW RESPECT for JEHOVAH'S ORGANIZATION

“My son, keep your father's commandment, and forsake not your mother's teaching. For the commandment is a lamp and the teaching a light, and the proofs of discipline are the way of life.”—Prov. 6:20, 23, RS.

hundreds of millions of copies in many languages; but to them it is as an unlighted lamp. Why? Because the father of this system of things and his slovenly offspring “Christendom” have blinded their minds to the light of the lamp. Worse than that, they have deliberately thrust their children out without due appreciation for their lamp and have allowed them to wander about in a bedarkened and almost destitute condition. Even the lamp that they carry, veiled as it is to them, would have been wrested away from them if a more powerful hand had not prevented it. That is the

T

HE children of Christendom are children of this system of things, for Christendom is a dominant part of it. Christendom's children have a lamp, the Bible, in

¹ Who are Christendom's children, and what is their condition?

Strážná věž z 1. května 1957, str. 273. (česky 2/1958, samizdat, článek „Respektujte Jehovovu organizaci“)

¹⁸ Ve *Strážné věži* z 15. října 1985, str. 30, 31 (česky 6/1986, samizdat, článek: „Otázky čtenářů – Patří ostatek Pánových pomazaných na zemi k Jehovově nebeské organizaci podobné manželce, k ‚Jeruzalému nahoře‘?“) se píše: „Pomazaný ostatek na zemi není doslova částí ‚Jeruzaléma nahoře‘. Ale díky svému výjimečnému postavení jako duchovní synové s vyhlídkou na život v nebi, a protože představuje Boží nebeskou ‚manželku‘, Jehova ho někdy nepřímou zahrnuje do příkazů, prorocství, slibů a slov útěchy určených jeho manželce podobné organizaci v nebi.“

¹⁹ Hebrejcům 1:1, 2.

²⁰ Verš v *Galatánům* 4:21–31 je použit na podporu koncepce, že pokyny jsou předávány od nebeské matky skrze viditelnou pozemskou organizaci. Obrazným způsobem se tam mluví o dvou ženách, Sáře a Hagar. Ale Pavel zde neříká, že ty dvě představují „dvě organizace“, ale že znázorňují „dvě smlouvy“. V této části se zabývá otázkou, že už dále „nejsme pod zákonem“ (21. verš). Rozebírá smluvní vztah s Bohem. Nejprve starou smlouvu uzavřenou na hoře Sinaj, již představuje otrokyně Hagar, a potom novou smlouvu působící z nebe, kterou znázorňuje svobodná žena Sára. Popisuje potomky jedné i druhé smlouvy a ukazuje, že pouze skrze novou smlouvu se mohou lidé usmířit s Bohem, a tak žít jako jeho synové, „děti slibu“ (28. verš, *PME*) a ne jako „děti organizace“. V celé pasáži se vůbec neřeší koncept „organizace“.

Problematika se týká smluv. Proč tedy nezdůrazňujeme totéž, co Bohem inspirovaný apoštol?

V dávných dobách byly děti svěřovány do péče „soukromého vychovatele“. Dnes má tento výraz jiný význam než tehdy. „Soukromý vychovatel“ byl spíše vychovatel, který neodpovídal za výuku, ale jeho pověřením bylo přivést svěřené dítě k vlastnímu učiteli nebo do školy jako takové. Byl také zodpovědný za udílení nezbytné kázně.²¹ Pavel se v jednom ze svých znázornění obrací se k tomuto zvyku a píše:

Dokud nepřišla víra, byli jsme zajatci, které zákon střežil pro chvíli, kdy víra měla být zjevena. Zákon byl tedy našim dozorcem až do příchodu Kristova, až do ospravedlnění z víry. Když však **přišla víra, nemáme již nad sebou dozorce**. Vy všichni jste přece skrze víru syny Božími v Kristu Ježíši.²²

Jestliže tedy připustíme, abychom se znovu dostali do područí nějakého pozemského systému a jeho zákonů, a dovolíme, aby vymezoval a ovládal naše uctívání a naše chování vzhledem k Bohu, vracíme tím čas zpátky do okamžiku před příchodem Krista. Pokud bychom tak jednali, ve skutečnosti by to znamenalo, že bychom zrušili, co pro nás Kristus vykonal, učinili bychom neplatnou svobodu, kterou nám přinesl. Navrátili bychom se do dětských let, do okolností, ve kterých bychom na tom byli sotva lépe než otroci. Apoštol takový stav popisuje následovně:

S dědictvím je to ovšem tak, že dokud dědic nedosáhne zletilosti, neliší se jeho postavení od postavení sluhy, ač mu náleží celý otcův majetek. Musí poslouchat svého poručníka, dokud neuplyne zákonná doba. V takovém postavení jsme se nacházeli před Kristovým příchodem. Byli jsme vázáni běžnými zákony a zvyklostmi. Ale když nadešel čas určený Bohem, poslal Bůh svého Syna. Narodil se z ženy, a byl podřízen zákonu. Proč? Musel se postavit na místo nás, kteří jsme propadli před zákonem, aby nás, odsouzence k smrti, vrátil do svobodné Boží rodiny.²³

Ježíš Kristus vybudoval sbor, jehož základem byli apoštolové, ale nikdy nás nevybízel, abychom na sbor pohlíželi jako na svoji hlavu. „Hlavou *každého* muže je Kristus“, nikoli sbor nebo jeho členové nebo lidé, kteří v něm působí jako pastýři.²⁴ To znamená přijmout Krista jako Bohem ustanovený zdroj správy našeho života, a prostřednictvím svatého Ducha u něho hledat neselhávající vedení pro rozhodnutí a výběr z různých možností, s nimiž se setkáme na naší cestě. Jakékoli vybidky k projevům úcty, důvěry nebo podřízenosti vzhledem k určitým mužům mezi Kristovými následovníky – bez ohledu na jejich postavení – proto musíme vždy chápat jako relativní, nikdy ne jako absolutní. Jestliže je Kristus opravdu naší hlavou, pak musíme svědomitě srovnávat všechny pokyny, rady a nabádání pocházející z lidského zdroje s jeho slovy, učením, příkladem a vlastnostmi, které projevoval. Přijímat cokoli, aniž bychom o tom přemýšleli by bylo nejenom dětinsky prosté; bylo by to i nebezpečné.²⁵ Zároveň bychom

²¹ Viz kniha *Aid to Bible Understanding (Pomůcka k porozumění Bible)*, strany 1620, 1621 nebo odpovídající materiál v knize *Hlubší pochopení písma*, sv. II, strany 1075, 1076 nebo jiné biblické slovníky.

²² *Galat'anům 3:23–26, PME.*

²³ *Galat'anům 4:1–5, SNC.*

²⁴ *1. Korint'anům 11:3.*

²⁵ *Srovnej Galat'anům 1:6–8; 3:1–3; 5:7–9; 1. Jana 4:1.*

tím i popřeli jeho vedení. Slepá poslušnost nebo poddajnost náboženským vůdcům není znamením víry v Krista a hloubky naší oddanosti nebo úcty k jeho božskému postavení. Když přijmeme Kristovo vedení, zároveň s ním přijímáme odpovědnost rozlišovat, co znamená toto vedení, a zda je opravdu od Krista, nebo ne. Tuto odpovědnost nemůžeme předat někomu jinému; je na nás, abychom ji nesli.²⁶

Z Božího Slova zřetelně vyplývá, že nás zve ke svobodě. Proč potom mnozí váhají, aby se jí chopili, nebo přitom selhávají?

STRACH ZE SVOBODY

Láska, jež došla naplnění, zahání strach pryč, neboť strach přináší muka. Kdo se však bojí, nedošel v lásce k naplnění.

— 1 Jana 4:18, Nová Bible kralická.

Jak jsem dříve poznamenal, křesťanská svoboda není negativní. Není to svoboda *nevěřit* nebo *nedělat*. Je to především pozitivní svoboda, svoboda *věřit, konat a být*.

Může se to zdát divné, ale v mnohých lidech vzbuzuje tento druh svobody, nebo již samotná vyhlídka na ni, pocit strachu. Neboť taková svoboda znamená přijmout odpovědnost za závěry, které jsou založeny na porozumění a přesvědčení, k nimž člověk osobně dospěl ve své mysli a ve svém srdci. Nejsou to soudy plynoucí z mysli a srdce někoho jiného nebo založené na uvažování a výkladech jiných. Je to svoboda osobně si zvolit a rozhodnout se, a pak přijmout dopad našeho rozhodnutí. A právě z tohoto důvodu se značná část lidstva snaží před svobodou *utéct*. Prostředkem takového úniku před svobodou je až příliš často podrobení se zdroji, který si osobuje právo na převzetí autority rozhodovat ve jménu dotyčného člověka, být jeho svědomím, řídit ho v jeho životních krocích. Pokud by lidé nebyli náchylní k výměně svobody za tento druh podřízenosti, totalitní režimy, které se vynořily po první světové válce, by nikdy nemohly získat moc, kterou disponovaly. V Německu narozený sociolog Erich Fromm se takto vyjadřuje o těchto silách a o jejich neuvěřitelném působení na lidské masy:

... Podstatou těchto nových systémů, které se fakticky chopily kontroly nad veškerým společenským a osobním životem člověka, byla naprostá podřízenost všech – s výjimkou několika jedinců – autoritě, na kterou neměly vůbec žádný vliv. ... [Milióny lidí] se vzdaly své svobody se stejnou dychtivostí, jako o ni bojovali jejich otcové.²⁷

Jiný pramen ukazuje, jak je tento lidský sklon všudypřítomný, a zároveň se zmiňuje o jeho příčině:

Kdykoli se snažíme vyhnout odpovědnosti za naše vlastní chování, snažíme se předat tuto odpovědnost jinému člověku nebo organizaci nebo subjektu. To ale znamená, že tak tomuto subjektu, ať již je to „osud“ nebo „společnost“ nebo vláda nebo sdružení nebo náš nadřazený, odevzdáváme

²⁶ 2. Korint'ánům 13:5; Efezanům 4:14, 15; Galat'ánům 6:4, 5; 1. Tesaloničanům 5:21, 22.

²⁷ *Strach ze svobody (Escape from Freedom)*, Erich Fromm, Avon Books (vydání z r. 1965), strana 18.

i moc, kterou máme k dispozici ... Ve snaze vyhnout se bolesti plynoucí z odpovědnosti, milióny, dokonce miliardy lidí se každý den pokouší utéct před svobodou.²⁸

V náboženství, stejně jako i v jiných oblastech, mnozí lidé zjišťují, že je snadnější nechat druhé, aby za ně mysleli, volili a rozhodovali. Není pochyb o tom, že by k tomu nebyli ochotní v materiální oblasti, ale v duchovních a etických záležitostech to připustí. Jejich víra je „vypůjčená víra“. Věří převážně proto, že i ostatní věří, a přijímají sebevědomé požadavky těchto lidí jako správné. Hledají bezpečí v tom, že někam patří; prostřednictvím členství v organizaci. Unikají před mravními problémy tím, že se podrobují systému, který nabízí, že na sebe vezme odpovědnost za řízení jejich životů, a bude za ně rozhodovat v otázkách svědomí. Apoštol Pavel oslovil některé osoby v Galácii jako „vy, kteří *chcete být* podřízeni zákonu“.²⁹ Podobně i dnes mnozí *chtějí*, aby jim věci byly předkládány „po lopatě“ v podobě pravidel, aby nemuseli nést tíhu odpovědnosti, která náleží k rozhodování. Slovy pisatele dopisu Hebrejcům ještě jako křesťané „nedorostli“.³⁰

Jednou ze základních skutečností života je to, že už život sám je těžký. V mnoha ohledech je to proto, že postavit se k problémům čelem, a usilovat o jejich vyřešení je proces, který bolí. Nikdo na světě nežije bez problémů, a citová bolest, kterou způsobují, mnohdy převyšuje bolest fyzickou. Máme proto sklon pokoušet se bolesti vyhnout tím, že si problémů nevšímáme, odmítáme je řešit, nebo že se jim každým možným způsobem snažíme uniknout. Lidé, kteří mají zkušenosti s léčbou psychických problémů, uznávají, že tento sklon je nejen běžný, ale má i škodlivé účinky. Pramen, který jsme naposledy citovali, se dále vyjadřuje takto:

Sklon vyhýbat se problémům a citovému utrpení, které se v nich skrývá, je nejdůležitější součástí všech mentálních poruch, kterými lidé trpí. ... Někteří z nás podniknou všechno možné proto, aby se vyhnuli problémům a strádání, které je jejich důsledkem a ve svém snažení se neomylně odchýlí daleko od všeho dobrého a rozumného jenom proto, aby našli nejsnadnější řešení. Budou stavět vzdušné zámky, žít v nich, a někdy se přitom naprosto vymknou realitě jako takové. Carl Jung to nazval výstižně a elegantně: „Neuróza je vždy náhradou za oprávněné utrpení.“³¹

Duševní „potrava“, kterou poskytuje organizace Strážná věž, vede nejenom k tomu, že se svědkové cítí povzbuzováni, aby přenesli svoji osobní zodpovědnost na systém a jeho vůdce. Jak jsme mohli vidět, také podporuje klamný pohled na život, a přispívá k ochotě věřit – navzdory všem důkazům, které svědčí proti – že člověk žije v ideálním, vskutku bezproblémovém, duchovním prostředí, že vše, co je třeba, je „následovat pokyny organizace“, a že pak vše dobře dopadne. Mnozí – snad většina – dávají přednost tomu, aby právě toto bylo jejich vírou. Shledávají, že to je snadnější. V konečném soudu se ale zdá, že útěk, na který se dali, je nákladnější, než opodstatněné utrpení, kterému se chtěli vyhnout. Důvodem je to, že si svoji iluzi mohou ponechat jenom tehdy, podrobí-li se neustálému, celoživotnímu ideologickému školení a pravidelné, zaběhané činnosti, která alespoň dočasně zmírňuje pocit viny, který se jinak dostavuje s vědomím, že člověk nesplnil požadavky organizace. Útěk vyžaduje, aby jednotlivec

²⁸ Psychiatr Dr. M. Scott Peck v knize *Nevyšlapanou cestou (The Road Less Travelled)*, Simon & Schuster, New York, 1978, strana 42.

²⁹ *Galat'anům 4:21, AT.*

³⁰ *Hebrejcům 5:12–14.*

připustil spoutání svých myšlenkových schopností nebo jejich jednostranné vyústění, a aby dovolil, že někdo jiný vytyčí hranice jeho soucitu a šířky jeho srdce. Dlouhodobé ztráty nakonec převýší náklady, které by člověk musel vynaložit, kdyby se skutečnosti postavil tváří v tvář, a popral se s ní.

V roce 1985 mně jeden muž z New Yorku napsal dopis, z něhož vyjímám:

Také já jsem byl „v pravdě“ čtyřicet osm let, a sloužil jsem celým svým srdcem. Také já jsem prošel vším špatným zacházením a ponižováním, které patřilo k tomu, když někdo v naší době byl svědkem. Je to mě těžký šok, když dnes zjišťuji, že se organizace, kterou jsme milovali, chová bez zájmu a chladně. Ještě více mě trápí skutečnost, že jsem to věděl již nějakou dobu, ale nechával jsem si to pro sebe. Jsem přesvědčen, že strach, který mi bránil vyjádřit, co si myslím, ze mně udělal méně kvalitního člověka, než kterým jsem byl předtím, než jsem poznal „pravdu“. Myslím si, že kvůli tomu se také nemám rád. Tvoje kniha mi alespoň pomohla, abych se s tím snažil nějak vypořádat. Jak živě nám apoštol Jan přiblížil, že strach působí jako zábrana, a že dokud je v nás, nemůžeme dokonale milovat. – 1. Jana 4:18

Jsem přesvědčen, že jeho slova se ve větší nebo menší míře týkají nás všech – že my všichni jsme tak či onak *ztratili* – ztratili svobodu používat myšlenkové schopnosti, které nám Bůh dal, svobodu dát volný průchod lásce, soucitu a milosrdenství, svobodu mluvit pravdu, kdykoli to bylo třeba a za každých okolností. Jistě, ne všichni byli zasaženi stejně. Někteří si ponechali přiměřený stupeň osobní bezúhonnosti, a do určité míry vzdorovali nátlaku, který z nich měl vytvořit beztvárovou hmotu. Ale bez ohledu na tyto případy, v mé mysli neexistuje nejmenší pochybnost, že všichni utrpěli ztrátu, a že se všichni stali – když použijeme vyjádření autora výše uvedeného dopisu – „méně kvalitními lidmi“ než by jinak mohli být, a že méně zrcadlí Krista, než by jinak bylo v jejich silách. Jak by řekl apoštol, zůstává pro ně obrazný závoj, závoj nového formalistického přístupu a „psaného zákona“, který nahradil smlouvu Zákona. Tento závoj „leží na jejich srdcích“, a zahaluje a zaslepuje jejich pohled na slávu jejich nového postavení před Bohem, které jim bylo umožněno jeho Synem.³² Strach přijmout plný dopad jejich postavení jim brání ve „volnosti řeči“, a často vede ke skrývání pocitů a nejasným, zaobaleným vyjádřením, spíše než k otevřenosti, přímočarosti a upřímnosti, které jsou charakteristické pro křesťanskou svobodu. Jak se o tom vyjádřil apoštol:

Pán je Duch, a kde je Duch Pána tam je svoboda. A my, kteří s nezahalenými obličejí odrážíme Pánovu slávu, jsme přeměňováni v jeho podobu se stále větší slávou, která pochází od Pána, který je Duch.³³

Některé nejzávažnější škody pramenící z tohoto podrobení se systému jsou na první pohled těžko postřehnutelné, jsou postupné a sčítají se. V jiných případech je to tak, že důsledky toho, když za sebe necháme myslet druhé lidi, jsou daleko viditelnější.

Napadá mě příklad jedné ženy z východu USA, jejíž manžel pocházel z rodiny, jejíž členové byli v té oblasti jedni z prvních společníků organizace Strážná věž. Stal se „dozorcem sbo-

³¹ *Nevyšlapanou cestou (The Road Less Travelled)*, strana 17.

³² 2. Korint'anům 3:14–16.

³³ 2. Korint'anům 3:17, 18, **NIV**.

ru“ a „piliřem“ místního společenství svědků. Když byl ve středních letech, náhle zemřel. Po celou dobu svého života neochvějně věřil v ujistřování Společnosti o blízkosti konce, a nepřipustil, aby hmotné zájmy byly pokládány za důležité. Když zemřel, nezanechal své ženě téměř žádné prostředky k životu. Byla proto přinucena (bylo jí dobře přes padesát) vstoupit do zaměstnání, aby vůbec mohla přežit. Práce, kterou v domě s ošetrovatelskou péčí získala, vyžadovala, aby nosila uniformu, a protože její pracovní doba jí umožňovala, aby se účastnila některých shromáždění v sálech Království, které byly blízko jejího pracoviště, chodila na tyto shromáždění v uniformě. Povšimla si, že ačkoli se pravidelně hlásila ke komentáři, z nějakého důvodu nebyla nikdy vyvolána. Když se na to zeptala starších, sdělili jí, že je to kvůli její uniformě (která byla chápána jako „nevhodný oděv“). Zdálo se, že její dlouholetá služba, služba jejího manžela a těžkosti, kterým musela čelit jako vdova, se nepočítají.

Nedávno jsem mluvil s mužem, který v mládí dosahoval vynikajících výsledků ve škole. Odmítl několik možností vysokoškolského stipendia, stal se průkopníkem, a později sloužil několik let v mezinárodním ústředí. Když z ústředí odešel, stal se nejprve krajským, a potom oblastním dozorcem. Oženil se, a časem se mu narodily děti. Brzy našel práci u jedné celostátní společnosti, a dařilo se mu dobře. Před časem ale došlo ke změnám v managementu, a jeho postavení se ocitlo v ohrožení. Mluvil o tom, že je mu nyní přes padesát, nemá žádný akademický titul – který se podle jeho informací u většiny společností v jeho oboru stal „nutností“ – a že si nyní více než kdy jindy uvědomuje důsledky toho, že vložil svojí bezvýhradnou důvěru v náboženský systém a podvolil se jeho tlaku; jako by měl klapky na očích, které mu neumožňovaly vidět nic jiného, než co mu systém ukázal.

Vzpomínám si, že se v rozhovoru se mnou v době, kdy jsem ještě byl členem vedoucího sboru, podobně vyjádřil pracovník ústředí, Ken Pulcifer, který předtím, než se stal částí brooklynského aparátu, působil jako cestující dozorce. Jednoho dne za mnou přišel do mé kanceláře, zeptal se mě, zdá mám chvíli čas, a pak vyjádřil své obavy ohledně mladých lidí v organizaci. V podstatě řekl: „Naléháme na mladé lidi, aby ihned po ukončení střední školy vstoupili do průkopnické služby nebo šli do betelu. Mnozí poslechnou. Později se ožení a manželka otěhotní. Přestanou pracovat jako průkopníci nebo odejdou z betelu. Musí si najít práci, ale nemají kvalifikaci pro dobře placenou práci, a musí se spokojit se vším, co jim kdo nabídne. Kromě jiných výdajů musí platit účty za lékařskou péči. Tato nesnadná situace vyvíjí ještě větší tlak na manželství, které již tak prochází fází přizpůsobování. Někdy to má na manželství zničující dopad.“ Řekl, že mladým lidem neprokazujeme dobrou službu, když je odrazujeme od toho, aby se opravdu připravili na život, kterému budou čelit v tomto světě. Musel jsem s tím jen souhlasit, ale neviděl jsem žádnou realistickou naději na to, že by se v tomto bodě přístup organizace mohl změnit.

Jedním z účastníků zájezdu, kterého se zvěstovatelé účastnili v souvislosti se sérií sjezdů Strážné věže na Blízkém východě, byla i velmi atraktivní sestra, se kterou jsme se spolu s mojí ženou setkali již o několik let dříve. Všiml jsem si, že sestra nyní vážně napadá na jednu nohu, a když jsem se zeptal jednoho přítele, co se jí stalo, řekl mi, že trpí onemocněním kyčelního kloubu. Na moji otázku, zda by nebyl možný lékařský zákrok, přítel odpověděl, že ano, že lékaři doporučovali operaci, ale sestra ji odložila. Zeptal jsem se proč. Odpověď zněla: „Však víš – rok 1975.“ V době našeho setkání byla jedna z jejích končetin již o několik centimetrů kratší. Rok 1975 dávno pominul, ale její vada zůstala, protože na řešení již bylo příliš pozdě.

Uvedl jsem pouze některé případy z tisíců podobných. Ačkoli organizace dnes neprosazuje žádné konkrétní datum pro „konečné řešení“ všech problémů, její neustále ujistřování, že se nepřetržitě nacházíme „na samém prahu nového světového řádu“, ovlivňuje postoj k řešení

problémů a podává zkreslený pohled na realitu jako takovou. Můžeme uvést celou řadu případů, k jakým důsledkům vede, když člověk zavírá oči před skutečností, protože si chce udržet víru v iluzorní naději. Za normálních okolností se díváme s despektem na lidi, kteří povzbuzují své chudé bližní k tomu, aby to málo, co mají, investovali do pochybných obchodů založených na čistě spekulativní bázi, jejichž výsledkem je zničující finanční ztráta. Ale na světě existují důležitější a cennější věci, než jsou peníze, věci, které je daleko těžší postrádat. Náš čas – hodiny, dny, týdny a měsíce – jsou „měnou“ samotného života. A tyto časové prostředky nejsou neomezené. Snad bude dobré si připomenout, že i když se dožijeme 80 let, v okamžiku narození to znamená, že z fondu našeho času můžeme vybrat asi pouhých 30 000 dní. Když je nám 40 let, náš fond je z poloviny prázdný; v padesáti v něm zbývá jenom 11 000 dní; v šedesáti 7 000 dní. A od této chvíle peněz na našem „bankovním kontě“ života dramaticky ubývá. Před dávnými lety žalmista napsal:

A jako vzdech doznívají naše léta. Počet našich let je sedmdesát roků, jsme-li při síle, pak osmdesát, a mohou se pyšnit leda trápením a ničemnostmi; kvapem uplynou a v letu odcházíme. ... Nauč nás počítat naše dny, ať získáme moudrost srdce.³⁴

Když uvážíme tu obrovskou cenu času, jak bychom se mohli odvážit vnucovat druhým náš názor na to, jak by s ním oni měli naložit, nebo jak bychom se mohli opovážit toho, abychom řídili, kam svůj čas investují, a vykonávali nad jejich investicí kontrolu? Do jaké míry jsme my sami měli prospěch z Boží moudrosti zapsané v jeho slově, do té míry můžeme druhé povzbuzovat, a dokonce jim nabídnout radu, jak investovat moudře a vyhnout se vkladům, které nepřinesou žádný zisk.³⁵ Ale to má daleko k naléhání na druhé a k úsilí přimět je, aby investovali pouze do těch oblastí a činností, které my osobně prosazujeme, naznačující jim přitom, že budou hloupě plýtvat svými prostředky, pokud se k nám nepřidají.

Ze stejného důvodu platí také to, že i když my sami můžeme být vděční za rady, zkušenosti a relativní moudrost druhých, nemůžeme nikdy nikomu dovolit, aby získal kontrolu nad *naším* časem, a v podstatě nám určoval, jak s naším omezeným časovým fondem máme nakládat. Možná jsme právě toto nezvládli v minulosti, a nyní máme přirozený sklon k tomu, abychom odmítali uznat, že to z naší strany byla bídná investice. Je bolestné, když člověk musí přiznat a připustit, že se celá léta, ba desetiletí, hnal za vzdušnými zámky. Bolest pramenící již jenom z pouhého uvažování o takové možnosti může být natolik silná, že dáme přednost tomu, abychom na to vůbec nemysleli, uzavřeli naši mysl před nemilosrdnou skutečností, a pokračovali v tom, co děláme. Pravdou ale je, že naše finance nezachráníme tím, když do „špatné investice vložíme další peníze“.

Znovu připomenu, že strach ze svobody je pro mnohé jako těžké břemeno, a že se jim při pouhém pomyslení na to, že by nebyli spojeni s nějakou organizací, podlamují kolena. Pojednání o duševním zdraví, na které jsem již dříve odkazoval, předkládá následující vysvětlení toho, proč někdo může váhat, aby se osvobodil:

U většiny pacientů je jednou ze základních příčin tohoto „pocitu nemohoucnosti“ určitá touha částečně nebo úplně uniknout bolesti, která pramení ze svobody, a částečná nebo naprostá

³⁴ Žalm 90:9, 10, 12, EP.

³⁵ 1. Korint'anům 7:29–31; Galat'anům 6:9,10; Efezanům 5:15–17.

neschopnost přijmout odpovědnost za své problémy a za svůj život. Cítí se nemohoucími, protože se ve skutečnosti své moci vzdali. Dříve nebo později, pokud se mají uzdravit, se musí naučit, že plnohodnotný život dospělého člověka se skládá z řady osobních kroků a rozhodnutí. Pokud budou schopni tuto myšlenku stoprocentně přijmout, stanou se svobodnými lidmi. A do té míry, do které ji nepřijmou, do té se navěky budou cítit jako oběti.³⁶

DALŠÍ OBAVY, KTERÉ BRÁNÍ DUCHOVNÍMU RŮSTU

Jednou se stalo, že jsem měl přednost být přítomen u poslední fáze porodu. Když byla odříznuta pupeční šňůra, a děcko bylo položeno na její břicho, matka prohlásila: „A teď je to chlapečku na tobě.“ Jednalo se o počátek nového života – života jedinečné bytosti – a já si dodnes vzpomínám, jaké vzrušení mnou proběhlo, když jsem zaslechl matčina slova. Pravdou ovšem je, že bezprostředně po porodu toho „na nás“ moc není. Pupeční šňůra byla přestřížena, ale nemluvně i nadále zoufale a bezmocně závisí na ostatních. Batole, a jistě i malé dítě, mají vrozený strach ze samoty, vnitřní pocit snadné zranitelnosti. Když kojence necháme dlouhou dobu o samotě, zemře.

Proces růstu a dospívání znamená učit se vyrovnávat s představou nezávislosti, postupně se připravovat na převzetí plné odpovědnosti sám za sebe. Není to snadný proces, jak může potvrdit každý rodič, který svoje dítě touto dobou provázel. Dospívání je obdobím, ve kterém se mladý muž nebo mladá dívka nezadržitelně blíží kritickému bodu, ve kterém přecházejí ze závislosti do nezávislosti, a pro dospívajícího to může být doba, která je bolestná, komplikovaná, a často plná zmatku. Jak úspěšně nebo neúspěšně zvládneme tento přechod, bude mít trvalé následky na náš budoucí život. Totéž platí i pro náš duchovní růst.

Jak v případě našeho citového a duchovního růstu, tak i v případě našeho přijetí odpovědnosti, kterou sebou přináší svoboda, k činitelům, které působí jako zábrana, mohou patřit strach ze samoty, pocit nejistoty a neschopnosti. Ačkoli již nejsme malými dětmi, stále – a nikoli bezdůvodně – cítíme vrozenou potřebu být s druhými. I jako dospělí lidé jsme v mnoha životních ohledech do značné míry závislí na druhých – chrání nás od různých nebezpečných situací, pěstují potravu, kterou potřebujeme, nebo nám ji zpřístupňují, starají se o nás v době nemoci nebo stáří, a uspokojují mnohé jiné naše potřeby. Spolu s růstem se postupně rovněž dostavuje vědomí naší vlastní nepatrnosti a poměrné bezvýznamnosti ve srovnání se světem, ve kterém žijeme. Dojem samoty a odloučení může vyvolat pocity nedostatku bezpečí, zranitelnosti, bezmoci a nejistoty, a může vést k nutkání uniknout těmto pocitům tím, že splyneme s něčím větším, než jsme my sami. Někteří lidé vůbec nemají vědomí vlastní totožnosti, sebedůvěry a síly – a ani neví, proč vlastně žijí – pokud nepatří k nějakému organizovanému systému, a nepodřizují se vnější autoritě, kterou tento systém představuje. Zvýšením míry svého područí dokonce potlačí všechny pochyby a nejistoty, které by následovně mohly vzniknout, a ve skutečnosti donutí svoji mysl, aby přijala tvrzení o jistotách, které systém nabízí. Potlačěním nebo úplným vytěsněním *reálné* existence problémů dochází k tomu, že to vypadá, jako by nebyly. Konečným výsledkem je pak umrtvení vlastních citů spíše než skutečná úleva, prášek na utlumení bolesti spíše než uzdravení.

³⁶ *Nevyšlapanou cestou (The Road Less Travelled)*, strany 43, 44.

Křesťanská svoboda se nezastává samoty. Ale ani nás nevede k tomu, abychom hledali útočiště před samotou v obětování naší individuality a osobní celistvosti nějakému systému nebo organizaci jenom proto, abychom „někam patřili“. Místo toho nás vyzývá k vytváření vztahů s ostatními, motivovaných láskou a jejím spontánním vyjádřením ve skutečích prospěšné a tvůrčí spolupráce.

Pokud někdo zcela splynul s organizací, lhostejno jak velkou, myšlenka na to, že se od ní odpoutá, může být velmi zneklidňující. Člověk žil v uzavřené společnosti, těšil se z vazeb, které mu přinášely pocit jistoty a sounáležitosti. Nyní stojí tváří v tvář výzvě k životu mimo toto uzavřené společenství. Taková vyhlídka může obnovit jeho úzkost a pocity nemohoucnosti. Organizace často zneužívají tyto pocity, a vytvářejí ve svých členech dojem, že když se osvobodí z jejich pout, zůstanou v zásadě sami a bezmocní v nepřátelském světě. „Když odejdeš, kam půjdeš“, je otázka, která je mezi Jehovovými svědky zcela běžná.

Myslím, že bychom si mohli ujasnit naše myšlenky, pokud budeme uvažovat o podmínkách, které převládaly v raných stoletích, a o problémech, kterým tehdejší křesťané museli čelit. Někteří muži již naplňovali Pavlovo varování o dravých vlčích, kteří budou usilovat o získání vlastních učedníků.³⁷ Lidem hrozilo vyloučení ze sboru, jestliže se nepodřídí názorům mužů podobných Diotrefovi.³⁸ Ježíšovo poselství sedmi sborům, poselství, které nacházíme ve 2. a 3. kapitole Zjevení, jasně ukazuje, že pšenice na poli, kterým je svět, byla podle předpovědi zaplevelena býlím.³⁹ Ježíšova slova těmto sborům odhalují, jak se jejich členové odchylují od lásky, víry a pravdy, a naléhavou potřebu nápravy, protože v opačném případě dojde k tomu, že sbory ztratí jeho přízeň a podporu.

Jak by asi například jednal křesťan, řekněme někdy ve třetím století našeho letopočtu, který by měl pocit, že záležitosti dospěly do bodu, kdy Kristovo vedení je závažným způsobem uchváčeno lidmi, kdy jednota, po které se volá, může být dosažena pouze za cenu obětování vlastního svědomí, a kdy křesťanská pravda a křesťanský duch a láska jsou lstivě a nenápadně přerukovány dokonce tak, že dochází k poškození dobré pověsti samotného křesťanství? Mohl by žít třeba v jednom z míst, ve kterých osobně kázal apoštol Pavel, například v Efezu nebo v Tesalonice. Kdyby druhým řekl, že přemýšlí o tom, jak se stáhnout do pozadí, pravděpodobně by mu namítli toto: „Jak bys jenom mohl ustoupit do pozadí? Copak si neuvědomuješ, že do naší oblasti přinesl dobré poselství sám Kristův apoštol Pavel, a začal zde pořádat shromáždění, která trvají až dodnes? Je jisté, že pokud se děje něco nepatřičného, Kristus to napraví, a my musíme čekat, dokud to neudělá. Kde jsi se dozvěděl, co znáš – nebylo to na těchto shromážděních? Když na ně přestaneš chodit, kam půjdeš? Mimo sbor jsou jenom odpadlíci a pohané. Kde najdeš shromáždění, které by svoji velikostí bylo podobné našemu? Budeš v nebezpečí, že najednou zůstaneš zcela sám, nebo skončíš v nějaké skupině, která se oddělila.“

Co by se stalo, kdyby se křesťan ze třetího století nechal přemoci těmito argumenty, potlačil by pocity vlastního svědomí, zavíral by oči před závažnými nepravostmi, a toužebně věřil tomu, že se to jednoho dne změní, ačkoli by všechny důkazy svědčily proti tomu? Kdyby se vydal touto cestou pasivní podřízenosti, jakou by pak měl jistotu, že nebude sám shledán mezi těmi, o kterých Ježíš řekne to samé, co řekl o některých lidech v Laodiceji, totiž: „Nejsi ani studený ani horký. Přál bych si, abys byl jedno nebo druhé, ale protože nejsi ani to, ani ono, ale

³⁷ Skutky 20:29, 30.

³⁸ 3. Jana 9, 10.

³⁹ Matouš 13:25, 38, 39.

jsi vlašný, vyplivnu tě ze svých úst.“⁴⁰ Směr, kterým se mnozí údajně křesťanští vůdci vydali, nedoznal žádných změn, a pokračoval tak dlouho, dokud se nevytvořil hierarchický systém. Kdybychom tehdy žili, shledali bychom to jako přijatelné? Pouze jestliže odpovíme kladně, můžeme pak také souhlasit s argumentací, která v přítomné době povzbuzuje k pasivnímu působení se.

Je zcela jisté, že lidé v té době museli věřit tomuto slibu: „Jestliže mě někdo miluje, bude zachovávat mé slovo, a můj Otec ho bude milovat, a přijdeme k němu, a budeme s ním.“⁴¹ Potřeba tomu věřit není dnes o nic menší než tehdy. Vírou můžeme vzdorovat okolnostem podobným situaci, které byl vystaven sužovaný David, a spolu s ním říci Bohu:

„Nezavrhuji mě, ani mě neopouštěj, ó Bože mé záchrany. I když mě opustí můj vlastní otec a má vlastní matka, pak se mě ujme Jehova.“⁴²

ZKOUMEJME SVÉ POHNUTKY

Pravda pro nás představuje zkoušku, a pokud před ní utečeme, zavřeme oči nebo se schováme, ublížíme jenom sami sobě. Pravda zkouší naši víru. Jak hluboce důvěřujeme Bohu a jeho moci podporovat nás a podpírat? Zkoumání sebe sama může být bolestivé, ale je nutné. Apoštol napsal:

Zkoumejte sami sebe: Žijete životem víry? Vyzkoušejte se. Určitě rozpoznáváte, že Kristus je mezi vámi – pokud se ovšem neprokážete jako ti, kteří ve zkoušce nemohou obstát.⁴³

Netoužím naléhat na někoho, aby vzhledem ke svému náboženství jednal určitým způsobem. Jsem v písemném kontaktu se stovkami křesťanů, kteří jsou dosud ve spojení s organizací Strážná věž. Někteří z nich dokonce slouží v postavení starších. Nikdo nemůže říci, že bych se někdy s pohrdáním vyjádřil o jejich stanovisku nebo je různými způsoby podněcoval k tomu, aby se zřekli společenství. Jsem přesvědčen, že pokud k takovému kroku dojde, měl by být zcela založen na jejich osobním rozhodnutí. Následky, které takové jednání přináší, jsou v mnoha případech natolik závažné, že odpovědnost za tento krok může nést pouze ten člověk, který se odhodlal jej podniknout. Skutečnost, že se vyskytují omyly, sama o sobě nevytváří mravní povinnost k odchodu. Osobně si ani nemyslím, že někdy existovalo náboženství, ve kterém by nedocházelo k chybám. Když jsem učinil rozhodnutí, které vedlo k tomu, že jsem přestal být svědkem, bylo to na základě něčeho jiného, než jenom kvůli mnoha nesprávným naukám. Když mnozí zůstávají, není to proto, že by byli přesvědčeni, že všechny nauky svědků jsou správné, ale proto, že zatím nevidí „nic lepšího“, nebo proto, že věří tomu, že vůbec není nic lepšího. Samozřejmě, že totéž je pravda o lidech v mnoha jiných náboženstvích. Jsem si vědom toho, že ne všichni lidé spojení s různými náboženstvími mají pocit, že se vzdali své

⁴⁰ Zjevení 3:15, 16, **JB**.

⁴¹ Jan 14:23, **JB**.

⁴² Žalm 27:9, 10, **ASV**; viz též Jana 10:28, 29.

⁴³ 2. Korint'anům 13:5, **NEB**.

osobní svobody a postoupili ji své náboženské skupině, a že by se od ní měli odpoutat proto, aby získali svobodu v Kristu. Ale bez ohledu na to, ke kterému náboženství patříme, pečlivě zkoumání sebe sama lze jenom doporučit.

Někteří lidé rozeznávají nedostatky v různých naukách a v tom, jaký důraz a nepatřičná důležitost se přikládá názorům organizace, ale dávají si pozor na to, co dělají a říkají, protože se nechtějí rozejít se svým náboženstvím, aby nenarušili rodinné vztahy. Vím o jednotlivcích, kteří mají matku nebo otce v pokročilém věku, kteří patřili do tohoto náboženství celý život. Tito lidé se obávají, že kdyby měli být organizací vyloučeni, mohlo by to rodičům způsobit snad i životu nebezpečný šok nebo vést k tomu, že by se ocitli v postavení, ve kterém by rodičům bylo zakázáno se s nimi stýkat, a oni by mu nadále nemohli poskytovat pomoc a podporu. A jiní jsou opatrní proto, že jsou přesvědčeni, že by oficiální rozchod s jejich náboženstvím zcela jistě vyvolal stejně závažný rozkol v jejich manželství, a to z toho důvodu, že jejich partner je ideologicky naprosto zpracovaný. Jestliže je vede ohled na druhé, pak lze na jejich trpělivost a pocit neuspokojení, se kterými snáší určitá omezení, pohlížet jako na opravdovou oběť. Ale je zřejmé, že i to má své hranice, a že ani vazba na rodinné vztahy nemůže ospravedlnit aktivní podporu nauk nebo metod, o kterých se člověk domnívá, že uvádějí křesťanství do špatného světla.⁴⁴

Na druhé straně lidé, kteří dosáhli určité míry úspěchu ve světě, mohou jednoduše pocítovat neochotu oddělit se od organizace, která je poměrně rozsáhlá, a disponuje organizační mocí a početným členstvem. Snad pocítují touhu využít v náboženském prostředí ty samé vlastnosti, které jim přinesly úspěch ve světě. Možná chtějí darovat určitý finanční obnos nebo půjčovat peníze, a v důsledku toho se těšit z důvěrnějšího, privilegovanému postavení u mužů s organizační autoritou. Jsem přesvědčen, že náboženství svědků, spolu s některými dalšími církevními skupinami, se pro lidi s takovými sklony velmi dobře hodí. Zpočátku tomu tak nebylo, ale dnes je to skutečnost. Důvodem je to, že se organizace tak intenzivně zaměřuje na skutky, rozmach, velké sjezdy, rozsáhlé projekty, a že se tak vyvíjí prostředí, ve kterém mohou vynikat lidé se světskými administrativními schopnostmi a orientací. Pokud by byli členy nějakého většího náboženství, byli by pouze „jednou z mnoha velkých ryb“. Ale organizace Strážná věž má v tomto ohledu přesně tu velikost, že je dostatečně malá na to, aby se v ní mohli prosadit, a získat prominentní postavení, ale přitom zase dost velká na to, aby jim jejich postavení v ní přidalo na pocitu osobní důležitosti. Mohou to být lidé, kteří mají dostatek porozumění, a kteří jsou schopni rozpoznat chybnou podstatu nauk a metod organizace a rozdíl mezi nimi a učením Krista a Písma. Mohou tím být dokonce i zneklidnění, a někdy se obezřetně v tom smyslu vyjádřit. Často mohou říci více než ostatní, a dát na vědomí mužům v zodpovědném postavením, například členům vedoucího sboru, co si myslí. To platí zejména tehdy, když se o nich ví, že organizaci poskytují vydatnou finanční podporu. Známu muže, kteří to udělali. Obvykle zažili zklamání, když viděli, že jejich slova neměla valný dopad, a že se tomu, co říkali, nedostalo stejné pozornosti jako jejich finančním darům. Bezpochyby si uvědomují, že kdyby zastavili svoji finanční podporu, míra důvěry, kterou požívají, by začala slábnout, a potom by je to, že vyjádřili své postřehy, mohlo přivést do stavu ohrožení. Přesto zůstávají, protože nemohou najít žádný náboženský systém podobné velikosti a síly, ke kterému by mohli přestoupit, a dosáhnout obdobného uspokojení. Je možné, že vědomě nebo snad ani podvědomě nerozeznávají, co je příčinou nechuti, kterou pocítují. Nicméně, jejich jednání se přinejmenším dá srovnat s tímto závěrem učiněným u Jana 12:42, 43:

⁴⁴ Matouš 10:37.

Přesto v něho uvěřili i mnozí z předních mužů, ale kvůli farizeům se k němu nepřiznávali, aby nebyli vyloučeni ze synagogy. Zamilovali si lidskou slávu víc než slávu Boží.⁴⁵

Ačkoli Saul z Tarsu měl stejně přednostní – ne-li významnější – postavení, než oni, byl ochoten vzdát se svého předního místa v systému, pro který se tak silně namáhal. Byl ochoten opustit důležité národní náboženství, a stýkat se s lidmi, jejichž jedinou „významnou“ událostí na počátku jejich náboženské historie byl křest tisíců věřících, ale v jejich následném životě až do jeho konce nebylo již nic, co by stálo za srovnání. Nepořádali žádné národní nebo mezinárodní shromáždění, neorganizovali žádné stavební projekty, dokonce ani neměli svoji vlastní budovu zasvěcenou náboženským účelům. Nezabývali se žádnou masivní výrobou literatury, nekladli důraz na čísla, neměli ústřední nebo rozsáhlý administrativní aparát. Písmo i dějiny to dosvědčují.⁴⁶ V protikladu ke dráze, kterou mnozí zvolili, Pavel řekl:

Jde mi o přízeň u lidí, anebo u Boha? Snažím se zalíbit lidem? Kdybych se stále ještě chtěl líbit lidem, nebyl bych služebníkem Kristovým.

Ale ten, který mě vyvolil už v těle mé matky, a povolal mě svou milostí, rozhodl se zjevití mně svého Syna, abych radostnou zvěst o něm nesl všem národům. Tehdy jsem nešel o radu k žádnému člověku, ani jsem se nevypravil do Jeruzaléma k těm, kteří byli apoštoly dříve než já, nýbrž odešel jsem do Arábie, a potom jsem se zase vrátil do Damašku. Teprve o tři léta později jsem se vydal do Jeruzaléma, abych se seznámil s Petrem, a zůstal jsem u něho dva týdny. Nikoho jiného z apoštolů jsem neviděl, jen Jakuba, bratra Páně. Před tváří Boží vás ujišťuji, že to, co vám píšu, není lež.⁴⁷

Pavel se určitě nikdy neřadil mezi ty, o kterých Juda píše, že „jejich ústa mluví nadutě, a lichotí lidem pro svůj prospěch“.⁴⁸ Ale podobné lichotky a snaha udělat dojem na lidi v postavení jsou v organizaci svědků poměrně běžné, a starost o získání nebo uchování vlastního postavení a přízně ze strany organizace jsou často viditelné na chování značného procenta starších a cestujících zástupců. Do velké míry je to právě jejich strach o to, aby si udrželi své postavení, které organizaci umožňuje, aby nad nimi vykonávala stávající míru moci a kontroly. Kvůli tomu, a proto, aby si udrželi přízeň organizace, tito muži dokonce vymáhají jednání, o kterém ví, že není správné. Jednají tak za cenu ztráty své svobody a mravní bezúhonnosti.

Uvedené motivační činitele nejsou vyhrazeny jen pro muže, kteří mají schopnosti prosadit se ve světě a dosáhnout v něm úspěchu. Často působí úplně stejně i na ty s daleko skromnějším zázemím, dokonce i na lidi z chudých a podceňovaných vrstev společnosti. Organizační systém Strážné věže může napomoci tomu, že tito lidé výrazně postoupí na společenském žebříčku tím, že jsou pilní v naplňování organizačních cílů a horliví v jednotlivých činnostech celkového programu – pouhé množství hodin ve službě, které ve zprávě nahlásí, jim připravuje půdu pro eventuální dosažení úřadu staršího. Jakmile toho dosáhnou, mohou pronášet dlouhé proslovy před obecnostem, které sestává ze sta či více osob, zatímco bez tohoto oficiálního postavení by pro ně bylo těžké, aby v kterékoli době našli alespoň tucet posluchačů. Jako jejich kole-

⁴⁵ *Ekumenický překlad.*

⁴⁶ *Čísla najdeme zejména v knize Skutky, ale pouze ve spojení s počtem křesťanů v určité době nebo na jistém místě, a i tato čísla jsou pouhé odhady. Srovnej Skutky 1:15; 2:41; 4:4; 19:7.*

⁴⁷ *Galat'anům 1:10, 15–20, EP.*

⁴⁸ *Juda, verš 16, JB.*

gové ze společensky vyšších tříd, i oni pak mohou váhat, aby řekli nebo udělali něco, co by ohrozilo statut, ze kterého se nyní těší. Křesťanství by jistě mělo přitahovat i lidi skromného původu, a mělo by jim dodávat pocit vlastní ceny – ale jeho přitažlivost by neměla být na právě popsaném základě, a rovněž pocit jejich osobní hodnoty by se neměl měřit podle norem stanovených lidmi. Když se nad touto situací totiž sami vážně zamyslí, pak musí rozpoznávat, že viditelné ocenění se jim dostává za to, čím přispívají k podpoře organizačních cílů, nikoli za to, kým jsou v duchovním ohledu. Mezi tím je veliký rozdíl, a přece se mnozí pak stejně rozhodnou nevěnovat tomu pozornost, a to kvůli zřetelnému prospěchu, který z toho pro ně plyne. To není křesťanská svoboda, ale druh dobrovolného otroctví.

V případě každého zkoumání sebe sama je tedy závažnou otázkou to, zda jsme ochotní nezakrývat, jaká naše situace ve skutečnosti je, a na základě našeho svědomí učinit rozhodnutí, které opravdu vychází z nás. Vyhýbat se rozhodnutí není řešením. Charles Davis, o kterém jsem se zmínil v jedné z dřívějších kapitol, provedl přesnou analýzu, když napsal:

Štěstí nespočívá ve stavu klidu [nečinnosti] dosaženého za cenu spoutání našeho svědomí; vyžaduje, aby člověk přijal samostatnost, která mu patří jako svobodnému jedinci ... Jenom se řídit tím, co ostatní dělají nebo říkají, a pasivně čekat, až se něco stane, znamená vést život potlačené osobní existence.

... při upřímném uvažování člověk musí čelit pochybám a otázkám, které jdou do hloubky, a dotýkají se samotných základů ... V podobné situaci jedním z pokušení bývá dát věcem volný průchod – zřeknout se promyšlené, osobní volby a dovolit, aby člověk byl ve vleku toho, co si ostatní myslí, říkají a dělají.

Tentýž autor nejprve konstatuje, že zatímco někteří lidé jednoduše, jakoby mimoděk, *odejdou* ze svého náboženství spolu s ostatními, kteří je opouštějí, mnozí v něm naopak *zůstávají*, přičemž obojí tak činí právě z toho samého důvodu – nedostatku vlastní identity a uvědomělého rozhodování. Pak dodává:

Neustálá podřízenost vnější autoritě je pohodlnější než skutek osobního, radikálního rozhodnutí. ... Ale neschopnost být svobodný nebo odmítání svobody nakonec v životě vedou k zemdenosti, která znemožňuje opravdové štěstí. Z dlouhodobého pohledu je lepší projít utrpením zmatku a neklidu, které s sebou přináší opravdu osobní rozhodnutí.

Nepředkládám sám sebe jako vzor ... Ani se nepokládám za statečnějšího než jsou druzí lidé. Otázka odvahy mě vůbec nenapadla, dokud mi lidé o ní nezačali psát poté, co jsem učinil svoje rozhodnutí. V té době jsem se v myšlenkách nejvíce zaobíral pouhou nutností osobní volby. Musel jsem se vypořádat se svými pochybami, položit si otázku, čemu opravdu věřím, a potom jednat v souladu se svým skutečným přesvědčením, ať již následky budou jakékoli. Kdybych nechal věci nadále proplovat, vyhýbal se sporné otázce, a odmítl rozhodně jednat, s nejasnou nadějí, že se jednou všechny mé potíže samy vyřeší, byl bych zničil své skutečné já, a z vůle jiných upadl do stavu potlačené existence.⁴⁹

Jeho zkušenost a pocity jsou srovnatelné s tím, co jsem prožíval nejenom já, ale i mnoho mých známých.

⁴⁹ *A Question of Conscience (Otázka svědomí)*, strany 23, 24.

OSOBNÍ VZTAH – KLÍČOVÝ FAKTOR

Rozhodujícím činitelem, pomocí kterého můžeme úspěšně čelit výzvě křesťanské svobody je to, když si uvědomíme, že náš vztah s Bohem a Kristem je především osobního charakteru. Musíme mít hluboký smysl pro osobní odpovědnost vůči tomu, který nás vysvobodil z otroctví hříchu a smrti. Jak to napsal apoštol:

Byli jste koupeni za cenu. Nestaňte se otroky lidí.⁵⁰

Cenou, kterou za nás Boží syn zaplatil, byl jeho vlastní život, který za nás vydal, když byl přibit na kůl a strpěl „na svém těle naše hříchy“, abychom my mohli „zemřít hříchu a žít pro spravedlnost“.⁵¹ „Cena byla zaplacená drahocennou krví.“⁵² Byla příliš vysoká na to, abychom brali na lehkou váhu vděčnost a oddanost, kterými jsme povinováni tomu, kdo ji za nás zaplatil. Uhrazením této ceny se jenom Boží syn, a nikdo jiný, stal z vůle a předsevzetí svého Otce naším Pánem, a my jeho služebníky. Jestliže cena, kterou zaplatil, má pro nás tento význam, pak nemůžeme dovolit žádnému člověku nebo skupině lidí, aby vstoupili mezi nás a toho, komu sloužíme. Opravdový služebník Boží by se ani tímto způsobem nechtěl vklínit mezi Boha a svého bližního. Když Pavel zjistil, že křesťané v Korintu mají vážné problémy s tím, že na druhé lidi, Pavla nevyjímaje, nahlížejí nepatřičným způsobem, napsal jim:

Myslím tím to, že se mezi vámi říká: Já se hlásím k Pavlovi, já zase k Apollovi, já k Petrovi, já ke Kristu. Je snad Kristus rozdělen? Což byl Pavel za vás ukřižován? Nebo jste byli pokřtěni ve jméno Pavlovo? Děkuji Bohu, že jsem nikoho z vás nepokřtil kromě Krispa a Gaia; tak nemůže nikdo říci, že jste byli pokřtěni v moje jméno.⁵³

Jestliže se ale určití muži, kteří vyznávají, že jsou Kristovými následovníky, staví do postavení vládců nad ostatními a vyzývají je, aby oddaně a do nejmenších podrobností lpěli na nařízeních, která pro ně vydávají, a dokonce i do otázek ke křtu zahrnou koncepci věrnosti organizaci, a tím je křest prováděn nejenom ve „jménu“ nebo z „moci“ Boha a Krista, ale také ve „jménu“ organizace, na jejímž čele stojí – pokud tito muži takto jednají, pak je nutno jim položit otázku, kterou klade Pavel: *Byli jste za nás ukřižováni? Zaplatili jste za nás cenu vaší vlastní krví, a jejím prostřednictvím jste nás vykoupili, takže vám tím vznikl nárok na naši podřízenost?* Jestliže na tyto otázky nemohou odpovědět „Ano“ – a je nad jiné jasné, že nemohou, pak ani my jim nemůžeme poskytnout absolutní poslušnost, po které volají, aniž bychom přitom zůstali věrní tomu, který za nás opravdu zemřel. Nemůžeme být otroky dvou pánů.⁵⁴

Protože nás Boží syn uvedl do osobního vztahu se sebou a se svým Otcem, naši věrnost nebude posuzovat žádný člověk nebo skupina lidí. Náš vztah s Božím synem vyniká nade

⁵⁰ 1. Korint'ánům 7:23, **NEB**.

⁵¹ 1. Petra 2:24, **RSV**.

⁵² 1. Petra 1:19, **NEB**.

⁵³ 1. Korint'ánům 1:12–15, **EP**.

⁵⁴ Matouš 6:24.

všemi ostatními vztahy. Pavel si byl této skutečnosti vědom, a nechal se jí vést v celém svém jednání. Jak jsme si mohli povšimnout, nestaral se o to, aby jej schválili lidé. Proto mohl křesťanům v Korintu říci:

Mně tedy pramálo záleží na tom, soudíte-li mě vy nebo jakýkoliv lidský soud. Vždyť ani já nejsem soudcem sám nad sebou; ničeho si nejsem sice vědom, tím však ještě nejsem ospravedlněn, neboť mým soudcem je Pán. Nevyslovujte proto soudy předčasně, dokud Pán nepřijde. On vynese na světlo to, co je skryto ve tmě, a zjeví záměry srdcí; tehdy se **člověku** dostane chvály od Boha.⁵⁵

Lidem, kteří chybovali tím, že si neuvědomovali plný dopad vztahu každého jednotlivce k Boha a Kristu, napsal:

Jakým právem chceš odsuzovat toho, jehož pánem nejsi ty, ale Bůh? Je jen Boží záležitostí, zda člověk stojí nebo padá – a i v pádu ho Bůh dokáže zadržet. ... Všichni se přece budeme muset postavit před Boží soud ... **Každý sám za sebe** bude skládat účty Bohu.⁵⁶

Podobni Pavlovi, i my jako jednotlivci budeme v čase soudu stát před Boží soudcovskou stolicí. Nebudeme před ním schováni v kolektivním členství nějaké náboženské denominace nebo organizace. Soud nad námi bude vynesen na základě toho, kým jsme byli jako jednotliví lidé, a co jsme jako jednotlivci dělali – otázkou nebude, zda jsme věřili tomu, čemu věřili ostatní v naší skupině, zda jsme dělali, to co oni dělali, nebo zda jsme projevovali skupinovou oddanost těm, kdo naši skupinu vedli a poslouchali jejich příkazy. Budeme odpovídat „každý sám za sebe“, a naším jediným prostředníkem a obhájcem nebude vedení nějaké organizace, ale Ježíš Kristus.⁵⁷

Příslušnost k žádné organizaci nám nemůže zaručit příznivý rozsudek. To je také vidět z toho, že nejsme souzeni na základě našeho lpění na organizačních pravidlech a nařízeních, ale na základě „zákona svobody“.⁵⁸ Tento zákon svobody je „královský zákon“, „nejvyšší zákon“, „svrchovaný zákon“, a je to zákon lásky.⁵⁹ Musíme se sami sebe stále ptát, zda to, co děláme, a zda postoje, které projevujeme, jsou opravdu založeny na lásce.

Když budeme projevovat samospravedlivý postoj založený na vykonávání určitých činností, mechanicky prováděných týden co týden, a nebo se na základě určitých věcí, které naopak neděláme, budeme považovat za nadřazené lidem mimo naše náboženské společenství, pak se jen těžko můžeme domnívat, že se odlišujeme od muže z Ježíšova podobenství, farizeje, ze kterého vyzařovala sebedůvěra získaná proto, že jednal podle nařízení Zákona.⁶⁰ Ježíš neodsoudil jeho skutky ani nezamítl to, že se zdržuje různých špatných věcí. Zato zavrhl postoj, který tento muž projevoval, jeho sebeuspokojujícího ducha a absenci lásky při hodnocení ostatních, protože to způsobovalo, že věci, kterých tento muž dosáhl, postrádaly sebemenší hodno-

⁵⁵ 1. Korint'ánům 4:3–5, **EP**.

⁵⁶ Římanům 14:4, 10, 12, **SNC**.

⁵⁷ 1. Timoteovi 2:5, 6; Hebrejcům 4:14–16; 7:25; 1. Jana 2:1, 2.

⁵⁸ Jakub 2:12, **JB**.

⁵⁹ Jakub 2:8, překlady **NIV**, **JB** a **NEB**.

⁶⁰ Lukáš 18:9–14.

tu. Tento postoj byl typický pro farizeje, a proto Ježíš řekl svým učedníkům: „Pokud vaše spravedlnost nepřevyšší spravedlnost znalců zákona a farizeů, nikdy nevstoupíte do nebeského království.“⁶¹ Znalci zákona a farizeové jako skupina již dávno neexistují, ale formalistický a povýšenecký postoj ano. A ten je neslučitelný s láskou k bližnímu.

Se skutečnou výzvou opravdového křesťanství se setkáme teprve tehdy, když se osvobodíme od prostředí, které vyvolává a podporuje podobné pojetí, když se staneme nezávislími na systému, jehož cílem je řídit, ovládat a škatulkovat naši činnost a službu Bohu, a přitom v nás vyvolávat pocit, že když se tomu všemu úslužně podřídíme, staneme se někým „zvláštním“, lepším než ti, kteří tak nejednají. Najednou jsme svobodní, a můžeme jednat tak, jak nás pohání naše srdce a naše osobní víra. Jak hluboko umíme milovat? K jakému jednání nás vede naše láska? Jak dalece se zajímáme o druhé, jakou máme starost o to, abychom jim prospěli, pomohli, posloužili? Do jaké míry se život Božího syna dotkl našeho srdce, pozdvihl nás, rozšířil náš obzor, prohloubil naše ocenění, zdokonalil naše myšlení? Apoštol se modlil takto:

A modlím se, aby Kristus zdomácněl ve vašich srdcích, kdo jste ho vírou přijali, a abyste zapustili kořeny hluboko do Boží lásky. Jen tak poznáte jako ostatní křesťané, co je Kristova láska v plné její šíři a délce, hloubce i výšce. Sami se přesvědčíte, jak je nezměřitelná a neobsahitelná, a budete nakonec prostoupeni skrz naskrz Bohem.⁶²

Ať již si to přejeme nebo ne, všichni působíme na druhé, ve zlém nebo v dobrém. Nejde přitom jenom o to, co v každodenním životě říkáme nebo děláme. Duch našich slov a skutků, způsob, kterým dáváme najevo, co je pro nás důležité, hodnoty, kterými se řídíme, co nás trápí i cíle, které nás vedou – tím vším neustále na druhé působíme. Jestliže jsou pravdivá Kazatelova slova, podle kterých „jeden hříšník může zničit mnoho dobrého“, musí také platit, že jeden člověk dobrého ducha může mnoho prospět těm, s nimiž se stýká.⁶³ Jeho vliv může být zdánlivě malý. A přece se může podobat oblázku hozenému do vody, jehož dopad na hladinu vytváří stále širší a širší kruhy. Vliv, kterým působíme, nejprve zasahuje lidi v našem bezprostředním okolí – manželského partnera, děti, rodiče, ostatní příbuzné, přátele. Ale jejich prostřednictvím a prostřednictvím vazeb, které máme mimo náš rodinný kruh a přátele, se tento vliv šíří dál způsobem, který pro nás může zůstávat zahalen.

Naši víru by neměla zmenšovat skutečnost, že nejsme součástí něčeho „velkého“, nějakého náboženského hnutí, které vykazuje viditelné znaky kvantity a moci. Ani bychom se proto neměli cítit bezvýznamní, příliš slabí na to, abychom v našem životě dosáhli skutečných hodnot. Měřítkem pro určení kvality naší víry nebo skutků z ní pramenících není viditelný, snadno zjistitelný dopad na světové události. Ten není ani důkazem toho, že by systém nauk vyznávaný nějakým náboženstvím byl správný. Křesťanský vliv může být pokorné, skromné podstaty, a působit nenápadně jako kvas v chlebu, a přece může dosahovat opravdu dobrých věcí, bez fanfár a plácání po zádech.⁶⁴ Jistě, naše přízemní povaha může upřednostňovat věci z lidského hlediska působivé a mocné. Ale naše víra o ně nedbá.

⁶¹ *Matouš 5:20, RSV.*

⁶² *Efezanům 3:17–19, SNC.*

⁶³ *Kazatel 9:18.*

⁶⁴ *Lukáš 13:20, 21.*

Boží syn nám říká, že se pro druhé stáváme světlem tím, co děláme, skutky, které chválí našeho nebeského Otce.⁶⁵ Tyto skutky nesmí vyplývat z vnějšího tlaku nebo z toho, že nás k nim někdo naprogramoval. Musí vycházet z naší mysli a z našeho srdce, a ukazovat, že jsme byli osvíceni dobrým poselstvím, které naplňuje náš život, a svědčí o tom, že jsme se na jeho základě změnili. Takové pověření nemůže začít tím, že se během předepsané doby budeme podílet na předem určené „kazatelské službě“, ve které budeme používat témata a výrazy, které pro nás byly navrženy v našich náboženských publikacích. Jak to vyjádřil Ježíšův učedník Jan: „Láska nesmí být záležitostí slov nebo rozhovoru; musí být opravdová a projevovat se jednáním.“⁶⁶ Můžeme být světlem světa pouze tehdy, když budeme zrcadlit světlo dobrého poselství tím, kým jsme a jak žijeme, den za dnem, každý den, celý den.

JAK SE VYROVNAT S NEJISTOTOU

Jako lidé máme sklon k tomu, že chceme vyřešit všechny otázky, ke kterým naše víra vede, a že se chceme osvobodit od každé nejistoty. Co je „pravda“? V co přesně věříme? Jak rádi bychom unikli bolesti, kterou s sebou přináší nejistota. Většina z nás by byla šťastná, kdyby se našel někdo, kdo by odpověděl na všechny naše otázky, a osvobodil nás tím od zápasu, který s těmito spornými otázkami vedeme, kdyby nám přesně ukázal, kudy máme jít. Organizace, která prohlašuje, že na všechny otázky našla odpověď, přitahuje mnohé. Ale když jsme dosáhli zralosti, musíme připustit, že nikdo z lidí nezná všechny odpovědi, a že není třeba, aby tato skutečnost bránila našemu duchovnímu růstu. Jak to dobře postřehl autor knihy *Road Less Travelled (Nevyšlapanou cestou)*:

Je mnoho lidí, kteří z důvodů své vlastní pasivity, závislosti na druhých, strachu a lenosti žádají o to, aby jim byl předem ukázán každý kousek cesty, a chtějí důkazy, že každý krok, který na ní podniknou, bude bezpečný a vyplatí se. To ale nejde. Cesta duchovního růstu vyžaduje odvahu, iniciativu, nezávislé myšlení a čin.⁶⁷

Křesťanství je cesta, po které jdeme po celý náš život. Bylo by nereálné domnívat se, že bychom na ní neměli žádné otázky a neprožívali období nejistoty. Ale o našem cíli a záruce, že jdeme správným směrem, není třeba nikdy pochybovat. Abrahám byl nazván „otcem“ všech, kdo mají víru podobnou jeho.⁶⁸ Když ještě byl v Mezopotámii, žil mezi lidmi, se kterými se dlouho stýkal, v důvěrně známém prostředí, v němž se život řídil zaběhnutými

⁶⁵ *Matouš 5:14–16. Řecký výraz erga se někde překládá jako „díla“, v jiných překladech jako „skutky“, ale ani v jednom případě to nevyjadřuje myšlenku účasti na nějakém druhu „organizované“ činnosti; místo toho ukazuje kontext před touto pasáží i za ní, že Ježíš mluvil o tom, co by měli jeho posluchači dělat v každodenním životě a v každodenním jednání s druhými.*

⁶⁶ *1. Jana 3:18, NEB; zde je výraz „skutek“ překladem řeckého slova ergon, jednotného čísla od erga.*

⁶⁷ *Strany 310, 311.*

⁶⁸ *Římanům 4:16.*

pravidly. To vše snižovalo vznik otázek a nejistoty na nejmenší míru. Ale pak ho Bůh povolal k tomu, aby opustil svoji zemi a lid, vydal se do cizí země, a žil zde mezi lidmi, které předtím neznal.⁶⁹ Od tohoto okamžiku Abrahám čelil mnoha problémům a nejistotám, a na některé z otázek se mu v průběhu života ani nedostalo plné odpovědi. Ale text, který o něm vypovídá v souvislosti s narozením jeho syna Izáka, je pravdivý vzhledem k jeho celému životu:

Projevoval stálou důvěru, a nezakolísal vzhledem k Božímu slibu, ale ve své víře se stával silnějším, vzdáváje přitom slávu Bohu, jsouce plně přesvědčen, že Bůh je schopen vykonat, co slíbil.⁷⁰

Abrahám nám byl dán jako příklad a my jsme povoláni k tomu, abychom podnikli podobnou cestu, vydali se na ni ve víře, důvěřovali Bohu, že nás povede pokaždé, když to budeme potřebovat, a neobávali se žádné bolesti, kterou s sebou mohou přinést nesnáze v některých částech naší pouti. Naše lidská přirozenost může ale dávat přednost jinému způsobu jednání, a my se můžeme rozhodnout, že se prostě „přizpůsobíme“, přijmeme za svůj předem stanovený, předpřipravený systém víry, a odpočineme od nutnosti vynakládat úsilí při postupu vpřed. Vypadá to, že se mnozí lidé, kteří se hlásí ke křesťanství, takto rozhodli, a dali přednost tomu, aby se ve svém náboženství – a v tom, jak na první pohled a bez námahy uspokojuje jejich potřeby – cítili „v pohodě“, spíše než aby sami usilovali o růst v poznání, porozumění a ve schopnosti vyrovnávat se s problémy. Ale je to právě naše osobní námaha v tomto ohledu, která výrazně přispívá k pevnosti naší víry a lásky. Lidé si nemusí uvědomovat – stejně jako já jsem si toho nebyl vědom – že intenzivní činnost sama o sobě není zárukou proti stagnaci – ne tehdy, jestliže je celá vynaložena v rámci „uzavřeného systému“. Na běhacím pásu v tělocvičně můžeme strávit hodně času, a vynaložit na něm mnoho energie. Je to dobré cvičení, ale problém je v tom, že jsme pořád na jednom a tom samém místě. Člověk si svoji skutečnou situaci může uvědomit pouze tehdy, když se na křesťanské cestě opravdu *dá do pohybu*, a pokračuje směrem *vpřed*. Potom snad poprvé v životě porozumí svazujícímu účinku a omezující podstatě své náboženské příslušnosti a pochopí, do jaké míry byl jeho náboženský život charakterizován a definován *netečností a prázdnotou*.

Podobný sklon se může projevit tehdy, když se člověk odděluje od náboženského systému, který nabízel údajnou jistotu, a když se osvobozuje od vnucených dogmat. Může se mu stát, že bude pociťovat touhu najít na všechny své otázky rychlou odpověď, a nahradit každou odmítnutou nauku jinou, tentokrát již „správnou“. Ale nic se nevyplácí uspěchat, a spěch častěji vede k chybám a k nepochopení podstaty věci. Může se stát, že staré omyly jsou nahrazeny novými chybami, a když k tomu dojde, je třeba vrátit se zpět na začátek k výchozímu bodu. Místo abychom získali drahocenný čas, ztrácíme ho. Nevyžaduje se rychlost, ale stálost a rozhodnost srdce. Sebeovládání, které je ovocem svatého Ducha, nám na naší cestě víry umožní projevovat trpělivost, rozvážnost a vytrvalost. Uvědomíme si, že tyto vlastnosti nám pomohou k pokroku v porozumění a moudrosti daleko více, než by to kdy bylo možné, pokud bychom vše uspěchali.

⁶⁹ *Hebrejcům 11:9–11*.

⁷⁰ *Římanům 4:20, 21, NRSV*.

NESPRÁVNÁ SVOBODA V ZAMĚŘENÍ NA SEBE

Křesťanská svoboda nás zbavuje marnosti, se kterou je spojeno dodržování zákona jako prostředku k uspokojení Boha nebo jako způsobu, kterým dodáváme našemu životu význam, účel a pocit osobní ceny a naplnění. Stejně tak nás ale vychvacuje ze zotročení, které je svázáno se *sobeckým* životem. Když apoštol Pavel nabádal své spolukřesťany k obraně získané svobody, řekl jim, že by měli jednat tak, aby se v jejich životě „víra projevila prostřednictvím lásky“. (Galat'anům 5:6, *NIV*) Křesťanská svoboda je založená na lásce, je zachovávána láskou, nemůže bez lásky existovat. A „láska nevyhledává sama sebe“, je nesobecká.⁷¹ Láska musí směřovat ke druhým; pokud k tomu nedochází, láska chřadne a vytrácí se. Když se dobrovolně zajímáme o druhé, jsme k nim vstřícní, snažíme se jim prospět (bez ohledu na to, zda oni se snaží prospět nám), potom se míra a rozsah naší svobody nijak nezmenšují, ale dosahují *největších rozměrů*, nejhlubšího naplnění. V nedokonalém světě je třeba víry, aby o tom byl člověk přesvědčen, a jednal podle toho. Jedinci, kteří se osvobodí od nějaké formy náboženské poroby jenom proto, aby potom trávili život v každodenním uspokojování sebe sama, pouze vymění jeden druh otroctví za jiný. Když se nám nepodaří používat svobodu k vyjádření víry a lásky, znamená to, že žijeme ohraničeným životem, máme „klapky na očích“, které nám brání se rozhlédnout. Vidíme tak jenom sebe, své zájmy, své cíle, své touhy. Dáváme se tím do područí vnitřních a vnějších sil, které nás nepozorovaně začnou ovládat, a pomalu oklešťují jak naši osobnost, tak její možný rozvoj. Jednostranné zaměření na sebe nás nakonec jenom ochuzuje, a zbavuje náš život jeho opravdové hodnoty a významu. Neobohacuje ho.

Když jsme přijali křesťanskou svobodu, pak již našťěstí nejsme vázáni strnulým systémem, který nařizuje konkrétní způsoby, kterými bychom naši lásku měli vyjádřit. Vyjádření naší lásky je ovocem svatého Ducha, a můžeme je poskytovat svobodně a spontánně, protože „není zákona, který by se vymezoval věcmi jako jsou tyto“.⁷²

VYROVNANOSTI NEDOSÁHNEME SNADNO

Za žádné situace neztrácej hlavu.

Zachovej zdravou a vyrovnanou mysl.

Vždy buď vyrovnaný.

Buď ve všem strážlivý.

— 2. Timoteovi 4:5, *NIV, PME, RSV a NBK.*

Vyrovnanost naznačuje duševní a citovou stálost, strážlivost, schopnost odolávat tlakům, které by nás mohli vychýlit z dráhy, a umění vyhýbat se extrémům v myšlení i chování. Slovo „vyrovnanost“ se v překladech Bible málokdy objevuje.⁷³ Ale jeho význam je obsažen v mnoha

⁷¹ 1. Korint'anům 13:4.

⁷² Galat'anům 5:24, *NEB*; srovnej 2. Korint'anům 1:23, 24.

biblických vybízeníích k porozumění, hlubšímu pochopení, a vnímavosti, protože je výsledkem těchto vlastností. Jsem přesvědčen, že je nám nejlépe ukázána na životě Božího syna: co říkal, dělal a především, kým byl. Jeho apoštolové byli odrazem vlivu, kterým na ně působila vyrovnanost, jak ji mohli pozorovat u svého Mistra, a jak se ji od něj naučili.

Jak jsme rozebírali dříve, v životě je tolik věcí otázkou míry. Co mění správný postoj k jídlu na obžerství, nebo co mění správný postoj k penězům a k vydělávání peněz prací na chtivost? Je to *míra*, do které zaměřujeme naši pozornost na tyto věci. Je samozřejmě daleko snazší rozpoznat extrém, jako například rozdíl mezi lenochem a workholikem, nebo mezi abstinentem a opilcem. Ale i když je těžké určit hranici, kde již konkrétně začíná nějaký extrém, mezi jednotlivými extrémy je přeci jenom dostatečně velká vzdálenost. Vyrovnanost znamená, že ve všech oblastech života zvolíme kurs, který se jim bude vyhýbat, a patří k ní i to, že cítíme, kdy překračujeme onu neviditelnou dělící čáru, za kterou se již extrém nachází.

Vyrovnanost je vlastnost, kterou nezbytně potřebujeme, jestliže máme mít zdravý náhled na křesťanskou svobodu, a jednat podle ní, a jestliže nás má dovést až k věčnému životu, v nějž doufáme. Zejména tehdy, když jsme strávili léta v absolutistickém náboženském systému, který tvrdí, že je vlastníkem naprosté pravdy ve všech důležitých záležitostech víry a života, a pak jsme z tohoto systému odešli, můžeme pocíťovat nejenom nejistotu, ale také nedostatky stability a vedení. Je snadné sklouznout z extrému, v němž jsme věřili, že máme „Pravdu“ ve všem, do extrému, že nemáme pravdu v ničem. Z krajnosti, ve které jsme téměř automaticky přijímali všechno, co nás učili, do stavu krajní kritiky všeho, pochyb o všem, čemu jsme kdysi věřili – můžeme se téměř nacházet v určitém druhu intelektuální pomatenosti.

Máme svobodu číst všechno, co se nám zachce. Ale jestliže při výběru naší četby neuplatníme schopnost kritického úsudku, můžeme se stát snadnou kořistí téhož druhu pochybné argumentace, která nás v minulosti vedla do omylu. Dokazované věci mohou být velmi rozdílné, dokonce opačné, ale jestliže jsou důkazy poznamenány pouhými náznaky, neprokázanými hypotézami, odvoláváním se na nedoložené možnosti, používáním zkresleného svědectví, intelektuálním zastrašováním a tyraníí autority (včetně scholastické nebo akademické autority), mohou nás zcela jednoduše zavést z jednoho myšlenkového ztročení do jiného, z toho, že se místo učedníků jedné skupiny lidí staneme učedníky jiné skupiny lidí. Byl jsem překvapen, když jsem mezi bývalými svědky pozoroval některé zřetelně bystré lidi, kteří byli schopni rozpoznat chyby a zkreslování skutečnosti v publikacích Strážné věže, ale kteří vypadali, že nemohou rozlišit v podstatě ten samý *druh* omylu a zkreslování v tom, co nyní četli. V některých případech to vedlo k tomu, že oni sami vypracovali systém dokazování, který byl do všech podrobností stejně zkreslený a předpojatý, jako kterýkoli podobný materiál otištěný ve *Strážné věži*.

Podobně může mít někdo sklon zacházet při projevoování svobody do extrémů, a zaměnit svobodu za nezodpovědnost nebo rovnou za mravní bezuzdnost. Pavel v prvním století působil

⁷³ Řecký výraz (*nepho*) překládaný ve 2. Timoteovi 4:5 jako „stálý“ nebo „střízlivý a vyrovnaný“ se doslova vztahuje ke střízlivosti v kontrastu s opojením, ale obrazně nese i význam „opaku k jakémukoli druhu nejasnosti. Střízlivý úsudek se velmi cení jak v osobním, tak veřejném životě.“ (*Theological Dictionary of the New Testament [Teologický slovník Nového zákona]*, zkrácené vydání, strany 633, 634.)

mezi lidmi, kteří často spadali do dvou extrémních táborů – někteří obhajovali předpojatý a nepružný právnícký formalismus, jiní používali křesťanskou svobodu jako výmluvu pro bezzákonost, ve které nesmlouvavost legalistického přístupu nahradili nemastným neslaným „ať si každý dělá, co chce“. Duchovní vyrovnanost, která umožňovala vyhnout se extrémům, byla nutná v Pavlově době, a je nutná i dnes.

Někteří lidé, kteří vystoupili z autoritářského náboženství – a takových náboženství je celá řada – se chovají jako zrovna plnoletá mládež, která nad sebou konečně nemá rodičovskou kontrolu, a která se okamžitě pustí do všech věcí, které předtím nesměla dělat. Lidé opouštějící takové náboženské systémy mohou vzápětí promrhat svoji křesťanskou svobodu a nezávislost tím, že se okamžitě zapojí do chování nebo zvyklostí, které jejich náboženství zakazovalo. Účinky mohou být – a to i v případě, kdy se nejedná o chování nebo zvyky výslovně v Bibli zakázané – docela negativní. Není se čím chlubit: prozrazuje to dětinskost, selhání v tom, že si neuvědomují, že se svobodou je třeba nakládat zodpovědně, protože jinak je jejich cesta zavede to nějakého nového područí nebo závislosti.⁷⁴

Rozčarování nad náboženstvím, které klade důraz na dogmatické nauky, může v někom vytvořit dojem, že se pak na nauky samotné dívá kriticky, nebo jim přikládá malou důležitost, a zastává názor, že důležitá je jenom láska. Alespoň do určité míry pak může dojít k tomu, že jak poznání, tak i čtení a uvažování nad Bibli dochází újmě. Snad je to proto, že v myslích mnohých je „nauka“ spojená s oficiálním dogmatem, možná právě s takovým, které obnáší celou řadu výkladových prvků nebo se celé skládá z výkladu. Ale význam termínu „nauka“ v jeho základním smyslu je „učení“. V Písmu posléze nacházíme nejenom učení vztahující se k jednotlivým *vyznáním víry* nebo celkovému *pojetí víry*, ale také učení týkající se *chování* a našeho *způsobu života*.⁷⁵ „Budeš milovat svého bližního jako sám sebe“ je nauka neboli učení Božího syna.

Můžeme se ale vydat i opačným směrem, a zdůrazňovat nauky na úkor lásky. Pokud to dopustíme, chybujeme v tom, že si neuvědomujeme, že nauky nebo učení jsou pouze prostředkem k cíli, ne cílem samotným. Zdá se, že Ježíšův výrok, že podstata Hebrejských písem spočívala v tom, aby lidem jejich prostřednictvím byla vštěpována láska k Bohu a bližnímu, a aby jejich prostřednictvím docházelo k rozvíjení této lásky, obhajuje přesvědčení, že toto je také konečným cílem z pohledu všech křesťanských nauk nebo každého křesťanského učení.⁷⁶ Ježíšovo učení o tom, jak bychom měli žít, jaký postoj bychom měli mít k našim bližním, a jak s nimi jednat, jsou „zdravou naukou“, přestože mnozí o tom nejsou zvyklí jako o „nauce“ uvažovat.

Poznání může mít – mělo by mít – velkou hodnotu. Účelem vyučování je zvětšit a rozšířit naše poznání. Ale ani poznání samo o sobě není konečným cílem. Písmo je popsáno jako „prospěšné k vyučování, ke kárání, k urovnávání věcí, k ukázněvání ve spravedlnosti, aby Boží člověk byl zcela způsobilý, *úplně vyzbrojený pro každé dobré dílo*“.⁷⁷ Poznání může značně rozvinout naši schopnost přinášet dobro nejenom sobě, ale i ostatním. A teprve způsob, kterým poznání používáme, určuje hodnotu plynoucí z našeho poznání. Jak to napsal apoštol:

⁷⁴ Srovnej 2. Petra 2:17–20.

⁷⁵ Výrazy „doktrína“ a „učení“ se často v různých překladech zaměňují. Když apoštol popisuje špatné jednání – včetně vraždy, lhaní, křivé přísahy, nemravnosti a sodomie – říká, že je to „opakem zdravé doktríny [řecky *didaskalía*]“ (RSV; NIV) nebo je to podle jiných překladů chování, které „opovrhuje zdravým učením“ (NEB; PME) o dobré zprávě. (1. Timoteovi 1:8–11; srovnej 1. Timoteovi 4:1–6).

⁷⁶ Matouš 22:35–40.

⁷⁷ 2. Timoteovi 3:16, 17.

Kdybych měl dar proroctví, rozuměl všem tajemstvím a obsáhl všechno poznání, ano kdybych měl tak velikou víru, že bych hory přenášel, ale lásku bych neměl, nic nejsem.⁷⁸

A o některých lidech, kteří své poznání používali nevhodně, prohlásil:

Pokud jde o maso obětované modlám, víme, že ‚všichni máme poznání‘. Poznání však vede k domýšlivosti, kdežto láska buduje. Jestliže si někdo myslí, že něco už plně poznal, ten ještě nepoznal tak, jak je třeba. Kdo však miluje Boha, je od něho poznán.⁷⁹

Varoval také před tím, že nesprávně používané *poznání* by mohlo mít až zničující dopad na ty, kteří jsou slabí.⁸⁰ Ve 14. kapitole dopisu Římanům apoštol rozebíral různé názory, které zastávali křesťané v místním sboru. Odlišná přesvědčení v otázkách jídla a pití a v posuzování svatosti určitých dnů vedla k tomu, že někteří soudili své bratry. Je zřejmé, že v těchto sporech měla pravdu buď jedna, nebo druhá strana, popřípadě se mylili obě. Ale Pavel poukázal na to, že Bůh „vítá“ obě strany, že všichni jsou služebníky, kteří jím budou posuzováni, a že Bůh může mít dobrý vztah s nimi všemi, navzdory jejich různým pŕtkám a názorŕm. Co každý z nich dělal, ať již se jídla zdržoval nebo ho přijímal, ať již svátek zachovával nebo ho nedržel, to všechno dělал pro Boha, a proto takové spory neposkytovaly základ pro kritický, zaujatý postoj ani jednoho z nich.⁸¹ Další biblické texty naznačují, že jedna strana skutečně měla pravdu, a druhá se mylila.⁸² Ale apoštol je nevybízел k tomu, aby se přeli tak dlouho, až strana, která se plete, přizná svŕj omyl. Spíše je nabádal:

Nadále již nesudme jeden druhého, ale místo toho se rozhodněme, že si do cesty nebudeme klást kámen klopŕtání nebo překážky.

... Neboť Boží království není v jídle a pití, ale ve spravedlnosti a pokoji a radosti ve svatém Duchu.⁸³

Některé sporné otázky jsou klíčové, a to z důvodu *následků*, které mají. Apoštol Pavel nsváděl boj s těmi, kteří se na základě svého svědomí cítili povinni stále dodržovat určité prvky Zákona, ale neústupně bojoval s těmi, kteří se snažili ostatním dodržování Zákona *vnutit*, protože věděl, jak zhoubný je takový přístup pro křesťanskou svobodu, a jak ve své podstatě anuluje výsledek Kristovy oběti.⁸⁴ Nezápasil s tím, co bylo chybné, ale s tím, co bylo škodlivé, zhoubné, ztročující. Porozumění Písmu, ať již správné nebo chybné, je vždy důležité, protože přesnost nebo omyl určují míru prospěchu, který z našeho porozumění získáme. Ale tato důležitost je vždy relativní, a v některých případech nestojí ani za to, abychom se dále přeli, natož aby nás rozdělovala. Předložením důkazu pouze prokážeme, že daná věc je buď správná, nebo chybná. Tím ale ještě nenaplníme smysl křesťanství. Je tedy třeba, abychom hledali nejenom

⁷⁸ 1. Korint'anŕm 13:2, 3, **EP**.

⁷⁹ 1. Korint'anŕm 8:1–3, **EP**.

⁸⁰ 1. Korint'anŕm 8:10, 11.

⁸¹ Římanŕm 14:1–12.

⁸² Srovnej Marka 7:19; Kolosanŕm 2:16, 17.

⁸³ Římanŕm 14:13, 17, **NRSV**.

⁸⁴ Galat'anŕm 5:1–4.

poznání, ale i moudrost, hlubší porozumění a zdravý úsudek, a tím získali schopnost používat poznání účinně a k dobrým účelům. Jakub se ptá: „Kdo je mezi vámi moudrý a s porozuměním?“ a odpovídá, že takový křesťan by tyto vlastnosti měl dávat najevo nejenom projevováním moudrosti v intelektuální oblasti, ale „svým dobrým životem, skutky vykonanými v pokoře, která pramení z moudrosti“.⁸⁵

ODOLÁVEJME SVAZUJÍCÍMU VLIVU ZATRPKLOSTI

Naše svoboda nebude nikdy úplná, jestliže dovolíme, aby v našem srdci zakořenila zášť pramenící ze zkušeností v bývalém zotročujícím systému, a vyvolala v nás ducha zahořklosti, který by postupoval našimi myšlenkami, slovy a jednáním.

Tyto pocity jsou na jednu stranu pochopitelné. Někteří bývalí svědkové, kteří jsou takto poznamenáni, měli rodiče, kteří ke svědkům nepatřili, a možná byli členy jiného náboženství. Z důvodů indoktrinace organizací Strážná věž se stalo, že se s nimi po celá léta stýkali relativně málo, vzdálili se jim a chovali se k nim chladně, protože jejich rodiče neprojevovali zájem o „pravdu“, nebo ji rovnou odmítli. Proces odcizení často nastal na samém počátku, kdy se zájemci o „pravdu“ dozvěděli, že se jim „postaví na odpor Boží nepřítel“, a rodinní příslušníci byli uvedeni na seznamu nástrojů satanova působení. Přinejmenším že tomu bude tak, že zájemce budou zrazovat od dalšího pokračování ve studiu.⁸⁶ Jakmile zájemci uvěřili takovému tvrzení, nutně to muselo poznamenat city, které chovali k rodičům, jež odmítli „zamilovat se“ do jejich nového náboženství spolu s nimi. V určité době si ale uvědomili, že víra, kterou kladli na roveň „pravdě“, je systémem, který kromě určitých pravdivých poznatků zároveň obsahuje celou řadu velmi závažných a základních omylů, a že to bylo právě učení založené *na těchto omylech*, které je vedlo k tomu, že se tak odtazžitě chovali ke svému okolí, rodiče nevyjímaje. V některých případech ještě bylo možné obnovit vztah přirozené náklonnosti, který dlužili těm, jež byli pozemskými dárci jejich života, živili je, starali se o ně a milovali je rodičovskou láskou. V jiných případech to již nešlo, protože jejich rodiče mezitím zemřeli. Už není možné, aby k nim přišli a znovu je ujistili o své lásce. Pocity viny, kterými trpí, mohou být nezměrné.

Manželští partneři mohli projít srovnatelnou zkušeností. Mnohá manželství byla v zásadě kvalitní, ale v okamžiku, kdy se jeden z manželů stal členem organizace Strážná věž a druhý ne, došlo k napětí – napětí, které nelze přičíst tomu, že by svědek plněji než dříve vykazoval vlastnosti zosobněné v příkladu Božího syna, ale napětí, které lze přičíst tomu, že se snažil kladně reagovat na organizační nátlak, a plně se podřídit vydaným nařízením a postupům – a to se odrazilo v oslabení manželství nebo jeho zániku. V případě rozpadu manželství se mohlo rovněž stát, že tím byli nepříznivě zasaženy i děti. Když si člověk uvědomí, že „k tomu ale vůbec nemuselo dojít“, pak může být těžké se s tím vyrovnat. V případě takto zmařených manželství se jenom zřídka kdy stává, že věci jdou napravit.

Mám na mysli třeba příběh sestry, která sice byla po celá léta věrná svému manželovi, který

⁸⁵ Jakub 3:13, NIV.

⁸⁶ Srovnej prohlášení ve studijních publikacích Strážné věže *Pravda, která vede k věčnému životu* na straně 16 a *Můžeš žít navždy v pozemském ráji* na stranách 23, 24.

nebyl svědkem, ale poslušná doporučení se na něj dívala jako na někoho ze „světa“, a rovněž odmítala mít s ním děti, protože „konec“ byl tak blízko. Zanedlouho poté, co si uvědomila, že nároky organizace, která vlastně vystupuje jako Boží mluvčí, nejsou oprávněné, a v okamžiku, kdy její ocenění pro manželovy dobré vlastnosti bylo obnoveno a opět získalo na důležitosti, došlo k tomu, že tragicky zemřel při autonehodě. Myšlenky na to, jaké jejich manželství vlastně mohlo být, a jaké mohlo přinést plody, kdyby se bývala neřídila mylnými představami, umocňovaly její žal nad únosnou míru, a přicházely s depresivní silou.⁸⁷

Ještě jiní vychovávali své děti v organizačním rámci, a vštípili jim pojetí, podle kterého je organizace Božím pozemským „sdělovacím prostředkem“ a vlastníkem výlučných práv na jeho vedení a přízeň. Když je pak časem věrnost biblické pravdě přiměla k tomu, že museli zaujmout postoj na základě svého svědomí, zjistili najednou, že jsou od svých dětí zcela odříznuti, a prošli zničující zkušeností, když viděli, jak jejich děti přijímají nálepkou, kterou jejich rodičům přišpendlila organizace, nálepkou kacírů, podle které jejich rodiče patří do kategorie „odpadlíků“, osob, kterým je třeba se vyhýbat. Bolest srdce může být nesnesitelná, když se rodič dozví o tom, že syn nebo dcera se žení nebo vdává, ale oni na svatbu nejsou pozváni. Nebo když se dozví, že se jim narodilo vnouče, ale nejsou pozváni k oslavě, nebo je vůbec nesmí spatřit. Stovky, ba tisíce rodičů a prarodičů právě teď zažívají podobnou bolest. Mnozí jiní si uvědomují, že ztratili drahocenný čas, který již nikdy nevrátí zpět, roky života strávených usilováním o cíle se vznešenými názvy, jako třeba „teokratické cíle“ nebo „teokratická kariéra“, a podané ve stylu „dávejme zájmy Božího království na první místo“ a „moudře využívejme zbývající čas“, které se v důsledku prokázaly jako ploché, prázdné a bezvýznamné. Jako já, i oni si mysleli, že se namáhají proto, aby jiné lidi přivedli blíže k Bohu a Kristu, a pro tuto metu rádi dali vše, co měli. Nakonec si ale uvědomili, že organizace si tyto lidi přivlastnila, podřídila si je, zavázala si je, a vytvořila dojem, jakoby vše, co mají, dostali od ní. Tak v těchto horlivých lidech zůstal pocit, že byli „využití“, zneužití k tomu, aby obětovali svůj čas, síly, prostředky a talent na oltář organizace, a to všechno jenom proto, aby byl podpořen zaběhnutý systém a jeho zájmy. A z toho může vyplývat pocit, že byli „okradeni“ o věci, které nelze nahradit, a které jsou daleko cennější než peníze.

Díky Bohu, že mnozí nedovolí – a patří mezi ně i ti, kteří přišli téměř o všechno – aby hořkost zapustila kořeny v jejich srdci. Pokud milují svobodu, pak si to ani nemohou dovolit. Zatrpklost, zarytá nenávisť a pomstychtivost neosvobozují, ale mrzačí. Kromě toho, že podněcují k neustálému úsilí pomstít se, jsou také důkazem toho, že člověk je stále uvězněn, spoután okovy minulosti. Před mnohými léty mi jeden přítel věnoval kopii článku, který vyšel v časopisu *Time*. Článek mezi jinými obsahoval tyto pronikavé a povznášející myšlenky o síle, kterou působí odpuštění:

Pohled Starého zákona na odpuštění byl obsažen ve slovese, které je charakteristické pro literaturu, která pojednává o pokání. Jedná se o hebrejské slovo *shuv*, které znamená *obrátit se, navrátit*

⁸⁷ *Přestože se již se svědky nestýkala, zajistila mu „pohřeb od svědků“, který vedl jeden místní starší. Zúčastnilo se ho mnoho přátel a obchodních partnerů jejího manžela, kteří stejně jako on nebyli svědky. Celý smuteční proslov staršího se sestával z důkazů na podporu nauky organizace v otázce smrti. O jejím manželovi – o tom, jaký byl, jaké vlastnosti projevoval, a jak se můžeme poučit z jeho života – nepadlo ani slovo. To byla poslední kapka, která ji jednak ujistila v rozhodnutí odejít, a způsobila, že přetekla její míra žalu.*

tit se. Nauka naznačuje, že v moci člověka je odvrátit se od zlého k dobrému, změnit se, a že samotný akt obrácení přináší Boží odpuštění. *Ti, kteří neodpouští, patří mezi ty, jež jsou nejméně schopni změnit okolnosti, ve kterých žijí. ...*

Odpuštění se z psychologického pohledu jeví jako jednoznačně prospěšný čin. Kdo nepromíjí, stává se vězněm minulosti, starých křivd, které nedovolí, aby se za minulým životem udělala čistá čára. Neprominout znamená vydat se na pospas kontrole druhého. Jestliže neodpustíme, pak jsme ovládáni jednáním někoho jiného a uvěznění v kruhu akce a reakce, poškození a pomsty, oplácení stejného stejným, věcí, které se neustále vyostřují. Přítomnost je donekonečna přehlušována a pohlcována minulostí. Odpuštění osvobozuje toho, kdo odpouští. Vysvobozuje ho ze zlého snu někoho jiného. „Pokud nedojde k radikálnímu rozchodu se špatnou minulostí“, říká Donald Shriver, „vše, co se nám dostane, je opakující se návrat zla“.

Odpuštění není zrovna iniciativou, která je příliš oblíbena. V mnohých ohledech je to těžko pochopitelná a mimořádná myšlenka ... V ničemném světě se odpuštění příliš nepodobá nástroji na přežití. Ale tak to prostě je.⁸⁸

V roce 1982 jsem si začal dopisovat s Carlem Olofem Jonssonem ze Švédska.⁸⁹ V jednom z prvních dopisů se zmínil o některých bývalých svědčích, kteří jakoby „považovali za svou povinnost mít opačný názor na všechno“, čemu předtím věřili a co vyznávali, a pak dodal:

Ve skutečnosti vůbec neopustili hnutí Strážné věže. Jsou k němu připoutáni stejně pevně, jako kdykoli předtím – tedy připoutáni v opačném gardu. Často tráví zbytek života tím, že Strážnou věž napadají. Chápal bych je, kdyby se upřímně snažili ostatním svědkům *pomoci* – ale až příliš často jsou naplnění zlobou.

Umím se vžít do pocitů rozhořčení, často motivovaných soucitem pro ostatní, které někteří bývalí svědkové pociťují vzhledem k nenapravitelné škodě, ke které došlo v důsledku některých organizačních nauk. Umím se vžít i do toho, že někdo horoucně touží po tom, aby vzniku všech podobných neštěstí nadobro zabránil. Jsem nicméně přesvědčen, že by bylo velkou chybou myslet si, že účel světí prostředky. Když odmítneme lež, nejednáme nečestně nebo nelaskavě. Když s někým nesouhlasíme nebo když mu předložíme důkazy o chybné povaze jeho systému víry či způsobů jednání, není to potvrzení toho, že k němu chováme nepřátelství. Může to být projevem lásky. Ale rozhodujícím faktorem je přitom *způsob*, kterým to uděláme, a *duch*, ve kterém jednáme. Některé z metod, s nimiž jsem se setkal, nemohu pokládat za odraz přístupu a ducha Božího syna a za to, že by vykazovaly ráz poselství, které předkládal svým učedníkům.

Někteří lidé, kteří ukončili své členství ve Strážné věži, se podílejí na protestních akcích před sály Království nebo sjezdovými sály svědků Jehovových, nebo používají neobvyklé postupy, evidentně zamýšlené pro získání pozornosti médií. To není nic nového. Odpůrci organizace Strážná věž takto jednají od doby, kdy jsem byl ještě dítě, a to bylo před dobrými padesáti

⁸⁸ *Kurzíva ode mne*. Citováno z časopisu *Time*, vydání z 9. ledna 1984, citát použit s jejich svolením.

Copyright 1984 Time Inc. Všechna práva vyhrazena.

⁸⁹ *Mluví se o něm také v knize Krize svědomí (strana 132) jako o člověku, který zaslal vedoucímu sboru materiál vydaný později jako kniha The Gentile Times Reconsidered (Časy pohanů přehodnoceny).*

Je také spoluautorem novější knihy The Sign of the Last Days – When? (Znamení posledních dnů – kdy?)

lety. Víím, že v některých případech je jejich jediným cílem upozornit na určité nepravosti a překrucování skutečnosti. Nemohu se vyjádřit k pohnutkám ostatních. Tak či onak, nesnažím se je nijak soudit, když teď vyjádřím svůj názor, podle kterého se domnívám, že takové metody jsou nejenom kontraproduktivní, ale také vrhají nepříznivé světlo na toho, kterému jsme se zavázali službou, Ježíše Krista. Mezi veřejným vyjádřením názoru a touhou po publicitě může být rozdíl. Zveřejnit pravdu je vždy prospěšné. Ale zviditelňovat se za reklamním účelem slouží pravdě jenom málo nebo vůbec ne. Často v takových případech dochází k tomu, že se publikují bizarní události, používají extrémní a senzační hesla, a vyzdvihují existující rozdíly v názorech. Obsah jakéhokoli poselství, pokud vůbec zazní, je obvykle menší než nepatrný.

Rozhovory se zástupci sdělovacích prostředků mohou být dobrou příležitostí pro dosažení prospěšných věcí, protože jejich prostřednictvím lze na určité skutečnosti upozornit velký okruh lidí. V minulosti jsem se žádostmi o rozhovor souhlasil. Zároveň jsem ale celou řadu nabídek odmítl, a nikdy jsem si žádný rozhovor *nevyžádal*. Za sebe musím říci, že výsledek mě málokdy uspokojil. Až příliš často bylo touhou druhé strany objevit něco senzačního – a takový přístup pro šíření dobrého poselství moc neudělá. V jednom z rozhovorů, se kterým jsem souhlasil (celá věc měla svůj počátek na Floridě), reportér vzhledem ke svědkům Jehovovým a jejich naukám a chování po celou dobu používal sarkasmy a přeháněl. Strávil jsem doslova celý program tím, že jsem je obhajoval, vyjadřoval své přesvědčení, že jsou z celkového hlediska upřímní a slušní lidé, a ukazoval reportérovi, jakým způsobem jeho poznámky překrucují skutečnosti, a vrhají na ně falešné světlo. Byl jsem velmi rád, že jsem se takto mohl vyjádřit, a tento pocit byl také jediným uspokojením, které mi rozhovor přinesl.

V zásadě mohu říci, že sympatizuji s obavami, dokonce i s rozhořčením, které mnozí cítí a zažívám ty samé starosti. To ale neznamená, že nutně souhlasím s *metodami*, které někdy k vyjádření svých pocitů používají. Jsem přesvědčen, že tato rada apoštola je správná:

Každý z vás musí být pohotový k naslouchání, pomalý k mluvení a pomalý k hněvu. Neboť lidská zloba nemůže vyvýšit Boží spravedlnost.⁹⁰

Nejsnadnější cesta až příliš často není nejlepší cesta. Pokud se někdo v mezilidských vztazích cítí popuzeně, protože pociťuje nespravedlnost, pak bývá tou nejlehčí věcí na světě, aby se hněvivě obořil na zdroj svého trápení. Je to zároveň spíše projevem slabosti než síly. Ovládat se, zachovat chladnou hlavu, a vynaložit čas a úsilí na zjištění pravé příčiny problému, a jeho neúčinnější řešení vyžaduje mnohem větší sílu a odhodlání, než prostě dát volný průchod svým citům.

Bývalí svědkové a jiní lidé uveřejnili o organizaci Strážná věž mnoho materiálu. Nezpochybňuji to, že mnozí z nich tak učinili na základě upřímných pohnutek, pocitu, že by neměli zůstat nečinní, ale „něco udělat“. Ale jsem opravdově přesvědčen o tom, že mnohé z toho, co bylo publikováno, možná většina, udělala více škody než užítu. Křesťanská svoboda nedává nikomu povolení k tomu, aby prohlašoval, cokoli se mu zlíbí. Jsme povoláni k tomu, abychom věrně následovali Kristovy šlépěje, a o něm čteme:

Snášel urážky, ale sám neurážel; když trpěl, nehrozil, ale ponechával vše Bohu, který soudí spravedlivě.⁹¹

⁹⁰ *Jakub 1:19,20, NEB.*

⁹¹ *1. Petra 2:23, SNC.*

Pomstychtivá řeč, zesměšňování, nadávky, zveličování drobných chyb daleko za únosnou míru, v případě pochybností nechuť rozhodnout ve prospěch svědků, nepřipustit možnost toho, že jejich pohnutky, byť pomýlené, jsou upřímné, neposkytnout žádný prostor pro vysvětlení, že jejich nesprávné jednání je výsledkem manipulace prostřednictvím falešných nauk – nic z těchto věcí pravdě neprospívá. Bohužel, mnoho z těchto věcí nacházíme v literatuře zaměřené proti Strážné věži. Nacházíme je rovněž v literatuře Strážné věže, když se organizace vyjadřuje o těch, kteří s ní nesouhlasí, a které označuje jako „odpadlíky“. Křivda střídá křivdu, a kruh zla se uzavírá. Bible nás oproti tomu vybízí:

Svolávejte dobro na ty, kteří vás pronásledují, dobro a ne zlo. Nikomu neoplácejte zlým za zlé. Vůči všem mějte na mysli jen dobré. Je-li možno, pokud to záleží na vás, žijte se všemi v pokoji. Nechtějte sami odplácet, milování, ale nechte místo pro Boží soud, neboť je psáno: ‚Mně patří pomsta, já odplatím, praví Pán.‘ Ale také: ‚Jestliže má tvůj nepřítel hlad, nasyť ho, a má-li žízeň, dej mu pít; tím ho zahanbíš a přivedeš k lítosti.‘ Nedej se přemoci zlem, ale přemáhej zlo dobrem.⁹²

Ve svém vybízení tak apoštol věrně napodoboval a následoval učení Božího syna:

Slyšeli jste, že jim bylo řečeno: ‚Miluj bližního svého a nenávid’ svého nepřítele.‘ Já však vám pravím: Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují, abyste byli syny nebeského Otce; protože on dává svému slunci svítit na zlé i dobré a déšť posílá na [lidí] čestné i nečestné. Jestliže milujete pouze ty, kdo milují vás, jaká vás čeká odměna? Výběrci daní zajisté jednají podobně. A jestliže zdravíte jenom své bratry, co je na tom tak zvláštního? I pohané činí totéž. Vaše dobrota nesmí znát hranic, stejně jako dobrota nebeského Otce nezná žádných hranic.⁹³

Část vedení svědků Jehovových vyvíjí úsilí, jehož cílem je vyvolat dojem, že každý veřejný nesouhlas a každé uvedení důkazů, které vyvrací jejich učení a metody, je v podstatě jejich „pronásledováním“. Kdyby tomu tak bylo, pak jejich vlastní způsoby by je usvědčovaly jako jedny z nejhorších pronásledovatelů, protože oni sami pravidelně a vytrvale veřejně předkládají svůj nesouhlas s ostatními náboženstvími, a usilují o to, aby prokázali, že učení těchto církví je falešné. Sami se pohotově chápou každé nové zprávy, která vrhá negativní světlo na jiná náboženství, a seznámí s ní veřejnost. Musí být připraveni, že budou souzeni soudem, kterým poměří ostatní.⁹⁴ Ale tím, že zkrslují skutečnosti, nemohou ospravedlnit to, že sami používají tvrdá slova vůči každé kritice jejich tvrzení a názorů.

Má osobní zkušenost s těmi, kteří vedou organizaci svědků, byla v důsledku nepřijemná. Nevěřil jsem tomu, že by muži, které jsem znal celá léta, a se kterými jsem celá léta pracoval, před kterými jsem ve stovkách kolektivních rozhovorů vyjádřil, co si myslím, svoje obavy a své přesvědčení, bývali mohli jednat způsobem, kterým jednali, nebo použít metody, které použili. Ale mohu čestně prohlásit, že jsem v minulosti nechoval, a ani dnes nechovám, sebe-menší náznak nenávisť. Ovšem, musel jsem projít počátečním šokem, ale od té doby jsem neztrácel čas rozmrzelým přehráváním těch událostí, přemíláním minulosti. Náhlá změna, která

⁹² Římanům 12:14, 17–21, *EP*.

⁹³ Matouš 5:43–48, *NEB*.

⁹⁴ Matouš 7:1, 2.

mě postihla, nutnost začít v blížíci se šedesátce úplně znovu – nic z toho ve mně nezanechalo jizvy, kterých bych si byl vědom, a nesrazilo mě do sebelítosti. Věřím a vnitřně cítím, že zkušenost, kterou jsem prošel, přinesla zkvalitnění mé osobnosti; upřímně v to doufám. Nadto mohu říci, že z oněch mužů vedoucího sboru nevím o žádném, s nímž bych nebyl ochoten si sednout, a v klidu a bez vášní s ním promluvit, poskytnout mu jídlo a přístřeší nebo cokoli jiného, co by snad potřeboval. Pokud existuje nějaké nepřátelství, nevychází ze mně. Dokonce si myslím, že jsou mezi nimi někteří, jež vzhledem ke mně smýšlejí podobně – ačkoli jsou donuceni k tomu, aby tak nejednali, protože organizace, ke které patří, jim to nedovolí.

Když jedna kniha shrnuje osvobozující změnu, která přišla s křesťanstvím, předkládá následující výstižné hodnocení:

... nacházíme zde nové vyjádření volnosti ve vztahu k Bohu, která zahání strach a vede ke svobodě, která v jeho přítomnosti nabývá nejdůvěrnějšího charakteru. (Řím. 8:15–18; Gal. 4:1–7) ... To se odráží ve službě Bohu, která je svoji povahou zcela nevynucená. (Řím. 1:9) Vede rovněž k nové svobodě ve vztahu k ostatním. Osvobozuje nás od strachu z toho, že nás ostatní budou posuzovat, i od našich vlastních snah jimi manipulovat. Patří sem i svoboda sdílet s druhými, co si myslíme, vyjadřovat naše pocity, otevírat druhým naše nitro, a dělit s nimi o náš majetek. V jádru tohoto pojetí svobody je dobrovolná služba druhým, z lásky vycházející spontánní dávání sebe sama v jejich prospěch. (1. Kor. 9:19; 1. Tes. 2:8)⁹⁵

Způsob, jak tyto dary svobody můžeme sdílet s druhými a těšit se z nich ve společenství ostatních, je jistě hoden našeho vážného zamyšlení a úvahy.

⁹⁵ *Paul's Idea of Community (Křesťanské společenství podle Pavla)*, Robert Banks (Eerdmans-Anzea Publishers, dotisk z r.1988), strana 27.

XVIII | SBOR SVOBODNÝCH LIDÍ

Proto mluvte a jednejte jako lidé, kteří mají být souzeni podle zákona svobody.

— *Jakub 2:12, Nová Bible kralická.*

■ Probuzení z jejich snu bylo náhlé a bolestné. Věci, ve kterých nacházeli pocit bezpečí – pravidelné náboženské úkony a pocit spravedlnosti, který jim jejich vykonávání přinášelo, osoby, které obdivovali, a ke kterým vzhlíželi jako ke svým náboženským vůdcům, ve skutečnosti veškerá váha autority, která ovládala jejich náboženský život – to vše se najednou ukázalo jako kriticky nedostatečné, jako cesta, která je zavedla do pasti omylu, jehož následky mohou být smrtelné. A jejich nejistá reakce byla: „Bratři, co máme dělat?“

Toto zvolání jsme mohli zaslechnout v prvním století. Pocházelo od lidí, kteří právě slyšeli Petra, jak jasně říká, že jejich náboženští vůdci, ke kterým vzhlíželi jako k představitelům Boha, nejenom oponovali muži, který mluvil Boží pravdy, ale později i napomáhali jeho fyzické likvidaci. Nyní na nich byla řada, aby zavrhlí jednání vedoucích náboženských představitelů i svoji vlastní účast a spoluvinu na tom, co jejich vedení způsobilo, a aby se nechali pokřtít právě ve jménu toho, který byl násilně odstraněn.¹

Historické okolnosti, zcela zvláštní pro dobu, kterou tito lidé prožívali, nemohou být opakovány v dnešní době. Nechodí mezi námi Mesiáš poslaný Bohem, a žádný náboženský systém jej dnes nemůže zavrhnout přesně tím způsobem, jakým to udělal Sanhedrin v Ježíšových dnech. A přece jsme všichni v postavení, ve kterém každý z nás může dát osobně najevo, že odmítá postup, který byl proti němu použit v prvním století, a ukázat, že jsme v něj nyní uvěřili jako v toho, který zosobňuje Bohem danou naději na věčný život. Jako Petr a ostatní apoštolové, i my můžeme říci to, co oni řekli vedoucímu sboru svého lidu: „Poslušnost Bohu předchází poslušnosti lidem.“² Můžeme dát najevo, že přijímáme Božího syna jako naší jedinou, Bohem ustanovenou Hlavu, jako Mistra našeho života. Otázka zní: Jak to udělat? Neboli, slovy z prvního století: „Bratři, co máme dělat?“

CO ZAHRNUJE SLUŽBA BOHU

Jestliže pokračujeme ve čtení druhé kapitoly Skutků, a dále celých Křesťanských řeckých písmem, vidíme, že křesťanství zde není předloženo jako způsob života založený na vytváření organizačního systému nebo stavebním rozmachu; ani není definováno vyznáním víry nebo zákoníkem. Ani se nesoustředí na zvláštní činnosti, na které by se pohlíželo jako na odlišné, obzvláště zbožné a nábožensky orientované, které by se proto u Boha měly těšit většímu uzná-

¹ *Skutky 2:22–38.*

² *Skutky 5:27–29, JB.*

ní, než jiné. Naopak, je to náš způsob bytí a konání, do kterého patří náš život v celé šíři, spolu se všemi činnostmi, které v něm vykonáváme. Když čteme slova Božího syna a díla jeho apoštolů, abychom zjistili, zda jsme Kristovými následovníky, nebo ne, shledáváme, že nás mezi ně nezařadí příslušnost k nějakému náboženskému systému a vykonávání určitých náboženských úkonů v předepsané době a na předepsaných místech, ale to, jakými lidmi jsme v každodenním životě. Pouze za předpokladu, že tomu tak je, mohl apoštol říci: „Všechno, cokoli mluvíte nebo děláte, čiňte ve jménu [v zastoupení, *Living Bible*] Pána Ježíše, a skrze něho děkujte Bohu Otci.“ Dokonce mohl říci i tehdejší otrokům: „Cokoli děláte, dělejte upřímně, jako by to nebylo lidem, ale Pánu, s vědomím, že jako odměnu dostanete podíl na jeho království. Váš Pán je Kristus, jemu sloužíte.“³

Jsem přesvědčen, že mnozí lidé, kteří vystoupili z autoritářské, na skutky zaměřené, legalistické náboženské organizace (a takových osob je celá řada), a kteří jsou mnohokrát zmateni a neví, jak by ve svém nově získaném stavu svobody měli sloužit Bohu, mají tyto pocity právě proto, že si výše uvedené neuvědomují. V roce 1976, kdy jsem byl ve vedoucím sboru, jsem dostal pověření připravit podklady na téma „svatá služba“. Články ve *Strážné věži*, které na tomto základě vznikly, byly nazvány „Vážít si pokladu svaté služby“ a „Přinášet svatou službu dnem i nocí“.⁴ Látka byla do značné míry založena na diskuzi o významu řeckého termínu *latreuo*, které je v *Překladech nového světa* převáděno jako „prokazovat posvátnou službu“ (v jiných překladech je obvykle podáváno jako „sloužit“ nebo „uctívat“). Oba články přinášely biblické důkazy, podle kterých služba Bohu není omezena na určité aktivity, jako je kázání nebo účast na shromážděních, tedy činnosti vykonávané v určité době, k tomu za tímto účelem vyhrazené, a na zvláštních místech nebo zvláštními způsoby, ale je vše zahrnující. *Latreuo* se žije, je totožné s celým našim životem. Články ukazovaly, že Písmo mluví o „obětech Bohu“, které zahrnují nejenom „ovoce rtů, které se veřejně hlásí k jeho jménu“, ale také znamenají „konat dobro a dělit se o věci s jinými, protože *takové oběti* se Bohu líbí“.⁵ Charakteristický pro ně byl například tento odstavec (str. 598):

⁹ „Posvátná služba“ tedy není něco, co by zaujímalo pouze část našeho života. Neomezuje se pouze na jednu činnost nebo na určitý počet činností, ale vztahuje se na kteroukoli stránku našeho každodenního života. Můžeme ji shrnout těmito slovy: „Dělejte všechny věci jako pro Jehovu, ať již jíte nebo pijete nebo děláte něco jiného.“ (1. Kor. 10:31) V Římanům 12:1, 2 apoštol ukazuje, jak vše zahrnující by taková služba měla být: „Bratří, proto vás tedy snažně prosím při Božím soucitu, abyste předkládali svá těla jako živou, svatou, Bohu přijatelnou oběť, jako posvátnou službu se svou silou rozumu. A přestaňte se utvářet podle tohoto systému věcí, ale přeměňujte se předkládáním své mysli, abyste si sami ověřili, co je dobrá a přijatelná a dokonalá Boží vůle.“

V souladu s tím druhý článek ve *Strážné věži* nejprve uvedl, že se „jedná o celou řadu věcí, ale klíčovými činiteli při určení toho, zda to, co děláš, je opravdu ‚posvátná služba‘, nebo ne, jsou tvé zaměření, cíl a pohnutky srdce“, a poté ukázal, že velká část „posvátné služby“ rodičů

³ *Kolosanům 3:17, 23, 24, NEB.*

⁴ *Uveřejněno ve Strážné věži z 1. října 1976, str. 592 až 602 (česky 1. ledna 1978 a 14/1977 samizdat).*

⁵ *Hebrejcům 13:15, 16; všimněte si, že ve verši 10 používá pisatel výraz latreuo, když rozebírá ‚službu‘ skrze předkládání obětí a darů ve svatostánku nebo chrámu. Oproti tomu duchovní oběti křesťané předkládají na úplně jiném ‚oltáři‘.*

zahrnuje jejich děti, které jsou „dědictvím od Jehovy“ a jsou pro něj „svaté“.⁶ Rodičovská péče o děti je rysem, prokazovaným „dnem i nocí“ při jejich posvátné službě. Manželé prokazují posvátnou službu tím, že zachovávají své manželství počestné, vztahem, který k sobě mají, a usilovnou prací na tom, aby jejich svazek byl úspěšný.⁷ Manželka, která je zároveň ženou v domácnosti, může zastávat domácí práce „jako pro Pána“, a přispívat k vynikající pověsti dobrého poselství kvalitou domova, který vytváří svojí pohostinností, laskavostí a sousedskou přátelstvem.⁸ Muži mohou podporovat dobré poselství a dělat mu čest způsobem, kterým denně vykonávají svoji práci, při které se budou cele soustředit na to, co dělají, jakoby to „nebyla práce vykonávaná jenom pro lidi, ale pro Pána“.⁹ Když bude práce konána v tomto duchu, jak by mohla být něco jiného, než služba Bohu?

Mnozí tyto informace shledali osvěžujícími, a vyjádřili se tak, že daly jejich životu hlubší význam, a pomohli jim uvědomit si, že i jiné věci, než jenom „kazatelská služba“ a účast na shromážděních, mají svoji hodnotu. Nicméně, ne všichni byli potěšeni. Po nějaké době si někteří cestující dozorcí, jejichž úkolem bylo (a dodnes je) prosazovat „kazatelskou službu“, stěžovali služebnímu oddělení, že předložený pohled podkopává propagaci této činnosti. Když takto i jiné části života byly postaveny na úroveň „kazatelské služby“, došlo k určitému zmenšení důležitosti toho, co dělali, a trochu jim to ubralo vítr z plachet vzhledem k jejich burcování k „více hodinám ve službě“. Jinak nevím o nikom, kdo by měl proti článkům námitky.

V roce 1980, krátce po mém odstoupení z vedoucího sboru, se ve *Strážné věži* z 15. srpna (česky 1. června 1981 a 3/1981, samizdat) objevila série článků určená k tomu, aby se uplatnění termínu „posvátná služba“ opět začalo používat pouze na takové věci, jako jsou kazatelská služba a účast na shromážděních. Tyto články ve skutečnosti založily většinu dokazování na tom, že pro Židy v předkřesťanských dobách „posvátná služba byla vždy spojena s uctíváním v poslušnosti smlouvy Zákona“, a „nevztahovala se na běžné denní záležitosti“.¹⁰ Autor v nich argumentuje, že nejenom svědkové Jehovovi, ale i ostatní lidé jí, pijí, pracují, uklízí své domácnosti, a poslouchají autority. Jak bychom potom mohli nahlížet na tyto činnosti jako na službu Bohu? Nemůžeme. Jenom „zvláštní“, „mimořádné“ skutky, jako například kázání poselství z publikací *Strážné věže* a účast na shromážděních, kde se tyto publikace studují, mohou být pokládány za posvátnou službu Bohu. Články zlehčily myšlenku, že by *pohmutky*, se kterými jsou skutky vykonávány, mohly znamenat nějaký rozdíl, a tak vtisknout jinak běžné činnosti duchovní kvalitu, která by z ní učinila posvátnou službu, a proto výraz našeho uctívání Boha.

„Otázka čtenářů“ otištěná v témže čísle rozpracovala toto dokazování, které bylo důsledně založeno na srovnání se službou Izraelitů pod starou smlouvou Zákona. Také zde autor důkladně usiloval o to, aby vyloučil myšlenku, že bychom snad naši práci nebo péči o rodinu, domácnost nebo podobné činnosti mohli pokládat za „posvátnou službu“ Bohu. Nemohli. Musí to být něco „mimořádného“. V článku byl vlastně předložen autorizovaný seznam činností, které lze za posvátnou službu pokládat. Patří mezi ně především: kázání („kazatelská služba“), účast na

⁶ *Žalm 127:3; 1. Korint'anům 7:14.*

⁷ *Srovnej Efezanům 5:21–29.*

⁸ *Titovi 2:4, 5; srovnej Přísloví 31:10–31; Skutky 9:36–41.*

⁹ *Kolosanům 3:17, 23, PME.*

¹⁰ *Strážná věž z 15. srpna 1980, strany 22, 24 (1. června 1981 a 3/1981, samizdat).*

shromáždění, rodinné studium a úvaha nad denním textem, průkopnická a misionářská služba, služba v betelu (v ústředí v Brooklynu nebo na odbočkách ve světě) a práce cestujících dozorců, starších a služebních pomocníků. Jestliže tedy – podle této definice – manžel vede formální biblické studium se svoji ženou a dětmi (během takového studia se vždy používá nějaká publikace Společnosti Strážná věž), pak je to posvátná služba, tedy služba Bohu (a bratr si také může hlásit takto strávený čas do zprávy o kazatelské službě). Jestliže ale stráví se svým synem nebo dcerou čas předem neurčeným, *neformálním* rozhovorem o tom, co během dne dělali, a jak ho prožívali – snaží se přijít na to, co si vlastně myslí, a nechává je, aby volně vyjadřovali své myšlenky, pocity a starosti, pomáhá jim s problémy ve škole nebo k získání zdravého náhledu na život nebo je učí různým dovednostem, které budou potřebovat k tomu, aby v dospělosti vedli život zodpovědných křesťanů – není to služba Bohu, která by spadala do klasifikace „posvátná služba“. Tvrdost a zatuhlost takového přístupu je bezpochyby jedním z hlavních důvodů, proč je mezi svědky Jehovovými tak nepopíratelně malá míra úspěchu v udržení mladých lidí v organizaci od okamžiku, kdy dosáhnou plnoletosti. Vzpomínám si, jak mě někdy v 70tých letech dvacátého století o své vlastní vůli informoval jeden ze zástupců organizace v Belize, republice ve Střední Americe, že z mladých mužů, kteří tam vyrůstali v rodinách svědků, nezůstal v organizaci ani jeden. Zatímco se zde jednalo o extrémní případ, skutečností zůstává, že ve všech zemích světa je procento mladých lidí, kteří opouštějí organizaci, jakmile se stanou plnoletými, nepřiměřeně vysoké.

Účinek jaký mají na myšlení a názory svědků tyto organizační výnosy o tom, co je, a co není svatá služba Bohu, je názorně vidět na příkladu, který se během rozebírání výše zmíněných článků z roku 1980 odehrál v sále Království v městě Gadsden ve státě Alabama. V závěru studia *Strážné věže* se Tim Gregerson, který toto studium vedl, obrátil na posluchače s otázkou: „Řekněme, že je ve sboru sestra, jejíž manžel zemřel, a ona sama prochází těžkým obdobím. Nějaký svědek se u ní zastaví, aby jí pomohl s jejími problémy. Bude to „posvátná služba?“ Zpočátku se nikdo k odpovědi nehlásil. Konečně se někdo uvolil odpovědět a řekl: „Ne, to by nebyla posvátná služba.“ Tim pak zdůraznil, že články důsledně poukazyvaly na náboženskou stránku „uctívání“ zahrnutého v „posvátné službě“, a posléze přítomně odkázal na Jakubova slova, která znějí:

Způsob uctívání, který je čistý a neposkvrněný ze stanoviska našeho Boha a Otce, je takový: Starat se o sirotky a vdovy v jejich soužení, a zachovávat se bez poskvrnění od světa.¹¹

Potom Tim prohlásil, že Jakub zde zcela specificky označuje péči o ovdovělé sestry jako „uctívání“, a proto to jistě musí být „posvátná služba“.¹² Protože jsem se tohoto shromáždění zúčastnil, ve svém komentáři jsem upozornil na odkaz o „posvátné službě“ ve 13. kapitole dopisu Hebrejcům, kde je konání dobra a projevování velkorysé laskavosti druhým zahrnuto mezi „oběti“, které křesťané přinášejí na duchovní oltář. Charakteristickým pro to, jaký účinek má takové pojednání na mnohé svědky, bylo ale vyjádření jiného staršího, Dana Gregersona.¹³

¹¹ *Jakub 1:27, NW.*

¹² *Tim Gregerson byl v té době již několik let „průkopníkem“, a v této práci ještě nějaký čas poté pokračoval. Nepatřil tedy mezi ty, jimž „chybí horlivost pro kazatelskou službu“.*

¹³ *Dan je Timův strýc, bratr Timova otce Toma Gregersona a také Petra Gregersona. Viz též kniha **Krize svědomí**, strany 279–283.*

Ačkoli byl přítomen uvedení důkazů z Písma, o kterých jsem se právě zmínil, dal po jejich uvedení najevo svoji nevoli, a řekl: „Rád bych bratry upozornil na to, že na konci tohoto vydání je ‚Otázka čtenářů‘, ve které *Strážná věž* přesně ukazuje, co *opravdu* je ‚posvátná služba‘.“ Nemohl se prokázat žádným textem z Písma, kterým by vyvrátil, co bylo řečeno, ale rozhodujícím faktorem pro něj jasně bylo to, co uvedla *Strážná věž*.

Nicméně, ačkoli autor ‚Otázky čtenářů‘ výslovně nezařadil výrok z Hebrejců „konat dobro a dělit se o věci s jinými“ do seznamu skutků definovaných jako „posvátná služba“, krátce se o něm zmínil a uvedl, že se tu jedná o poskytnutí pomoci „naším bratrům [spolusvědům], kteří jsou v nouzi, zažili přírodní katastrofu, nebo jsou v nějaké krizi“.¹⁴ Bohužel, stejným způsobem, jakým bylo svévolně ze strany *Strážné věže* omezeno přinášení „obětí chvály“ Bohu na „veřejnou kazatelskou činnost“, tímto výrokem bylo „konání dobra“ a „dělení se o věci s jinými“ okleštěno a zúženo na to, že svědkové mají poskytovat pomoc jenom svým „spolusvědům“.

Bible ale sama nijak neomezuje velmi široký rozsah výrazu „činit dobro“. A nedělá to ani u podobně *blíže neurčeného* vyjádření „dělit se s ostatními“.¹⁵ Důsledkem, jenž působí taková „oficiální“ definice, která omezuje původní apoštolský výnos na to, že se jedná pouze o zvláštní nebo naléhavou pomoc členům vlastního náboženství, je to, že svědkové často projevují velmi odtažitý, někdy až chladný, lhostejný postoj ke svým bližním, lidem ve svém okolí. Je to postoj až příliš podobný tomu, který měli kněz a levita z Ježíšova podobenství, ve kterém Kristus odpovídá na otázku: „Kdo je můj bližní?“ Nábožensky založení muži z tohoto podobenství, kteří byli aktivní v „posvátné službě“, měli důležitější věci na starosti než aby se zajímali o bližního v nouzi. A tak to byl Samaritán, *příslušník jiného náboženství*, který přispěchal na pomoc člověku v nesnázích, a který se proto prokázal jako opravdový bližní.¹⁶ Úzkoprsý přístup, který je ve *Strážné věži* prosazován, nelze dát do souladu ani s tímto Ježíšovým učením:

Abyste byli syny nebeského Otce; protože on dává svému slunci svítit na zlé i dobré a déšť posílá na spravedlivé i nespravedlivé. Budete-li milovat ty, kdo milují vás, jaká vás čeká odměna? Což i celníci nečiní totéž? A jestliže zdravíte jenom své bratry, co činíte zvláštního? Což i pohané nečiní totéž? Buďte tedy dokonalí [Vaše dobrota nesmí znát hranic, NEB], jako je dokonalý váš nebeský Otec.¹⁷

¹⁴ Hebrejcům 13:10–16.

¹⁵ Přestože se péče o „potřebné“ spolukřesťany v tomto rozboru „posvátné služby“ alespoň zmiňuje, a přestože v časopise *Strážná věž* příležitostně vycházejí články zabývající se projevováním zájmu a péčí o letité a potřebné, viděli jsme již v 6., 10. a 16. kapitole, že v praxi se této oblasti dostává přiměřené pozornosti jen výjimečně. Nelze to sice říct o všech, ale pravdou zůstává, že velká většina svědků – a většina starších – se při rozhodování, jestli využijí čas v „kazatelské službě“ nebo návštěvami letitých nemocných nebo potřebných osob, bude cítit pod tlakem, aby volili „kazatelskou službu“, zvláště v případě, že mají méně „hodin“. Podobné návštěvy se snad dají zahrnout do pojmu „posvátná služba“, ale není to druh služby, o němž lze **podávat zprávu**. Neměl by v tom být žádný rozdíl – ale zjevně je, jak otevřeně uznává dopis Karla Adamse Nathanu Knorrovi. (Viz 6. kapitola, strany 161, 162; viz též strany 174 a 175.)

¹⁶ Lukáš 10:29–37; srovnej 17:15–19.

¹⁷ Matouš 5:45–48, EP.

V celé *Strážné věži* z roku 1980 (česky 1981) je patrná naprostá snaha zařadit službu Bohu do úplně jiné kategorie než kam patří ostatní činnosti, které v životě vykonáváme. Je to snaha rozlišovat mezi „službou“ Bohu a „posvátnou službou“ Bohu, a omezit termín „posvátná služba“ na skutky velmi neobvyklé povahy, zřetelně se odlišující od ostatních. Je pravda, že konkrétní slovo, které rozebíráme (*latreuo*), je v Bibli použito pouze vzhledem ke „službě Bohu (nebo bohům)“.¹⁸ Pro pohany tato služba zahrnovala účast na akcích, které se odehrávaly v chrámech a zvláštních budovách, spolu se zvláštními rituály a zvláštními oběťmi, které byly přinášeny bohům. Pro Židy se obvykle vztahovala na činy prováděné v rámci naplňování smlouvy Zákona, včetně náboženských obřadů, přinášení obětí, slavení svátků a kněžské služby. To je ostatně patrné na první pohled. Křesťanství je ale význačné právě tou skutečností, že služba Bohu je tak nekonečně rozmanitá, vším prostupující a není tedy *nijak* omezená na činnosti prováděné v určitých budovách nebo předepsanými způsoby, tedy na aktivity, které by se dotýkaly pouze jedné části našeho života.

Autor článku ve *Strážné věži* z roku 1980 (česky 1981) má pravdu, když říká, že „pro Židy byla posvátná služba vždy spojena s uctíváním v poslušnosti smlouvy Zákona“. Mýlí se ale, když tvrdí, že tento přístup vylučoval uplatnění posvátné služby na „základní, nezbytné záležitosti lidského života“. Zatímco „poslušnost smlouvy Zákona“ skutečně zahrnovala „mimořádné“ věci, činnosti, které se vymykaly každodenním zvyklostem, poslušnost smlouvy Zákona zároveň zahrnovala mnohé z toho, co se v životě Izraelitů odehrávalo každý den. Smlouva Zákona nejenom předepisovala pravidelné zvířecí oběti, půsty, svátky a náboženské obřady, ale také v každodenním jednání vyžadovala po Izraelitech, aby se neustále zdokonaľovali ve slušnosti, uplatňování práva, spravedlnosti, čestnosti a soucitu. Její zákony vyzývaly nejen k projevům laskavosti vůči příslušníkům izraelského národa, ale také vůči otrokům a cizím usedlíkům, a dokonce vyžadovaly ohled na zvířata a ptactvo.¹⁹ Izraelité ale výše uvedeným vlastnostem obvykle nevěnovali mnoho pozornosti, a spíše, než aby je uplatňovali na běžné stránky každodenního života, pokládali pro sebe za důležitější obřadní a typicky „náboženská“ hlediska smlouvy, a zhlíželi se v nich jako v důkazu své zbožnosti. Pojednání ve *Strážné věži* má s jejich názorem mnoho styčných bodů, a vykazuje stejně pomýlené stanovisko.

Autor článku musí čelit skutečnosti, že učedníci Ježíše Krista nepochybně mluvili o „základních, nezbytných záležitostech lidského života“ jako o věcech, které jsou „konány *pro Pána*“ a „konány *pro slávu Boží*“, a snaží se s tím tedy vyrovnat tak, že se opírá o mylné rozlišení mezi ‚službou‘ Bohu, a ‚posvátnou službou‘ Bohu. Ale může být služba Bohu jiná než posvátná? Jakoby Bůh srovnával zvláštní skutky a obyčejné skutky, neobvyklé činy a obyčejné činy, a přitom kladl větší důraz, vypisoval prémie za zvláštní skutky a neobyčejné činy. Sám Jehova, když káral Izrael, dal jasně najevo, že tomu tak není. Ukázal, že každodenní projevy milosrdenství, soucitu a spravedlnosti jsou pro něho daleko důležitější než zvláštní jednání, na které Izraelité tak rádi nahlíželi jako na zřetelně „posvátné“.

Tak řekl Jehova:

¹⁸ Viz *Theological Dictionary of the New Testament (Teologický slovník Nového zákona)*, zkrácené vydání, strany 503, 504.

¹⁹ 3. Mojžišova 19:9, 10, 13–15, 17, 18, 32–37; 23:22; 25:35–43; 5. Mojžišova 15:7–11; 16:18–20; 22:1–4, 6–8; 24:10–15, 17–22; 25:4.

Vždyť jsem našel potěšení v milující laskavosti, a ne v oběti, a v poznání Boha spíše, než v celých zápalných obětech.²⁰

Prostřednictvím proroka Jeremjáše se Jehova takto ptá syna krále Joziáše na „poznání Boha“, které měl jeho otec:

Budeš dále vládnout, protože soutěžíš používáním cedru? Pokud jde o tvého otce, což nejedl a nepil a nevykonával právo a spravedlnost? V tom případě se mu vedlo dobře. Ujal se právního nároku ztrápeného a chudého. V tom případě se mu vedlo dobře. „Nebyl to případ toho, že mě znal?“ je Jehovův výrok.²¹

Stejně jako Židé o letnicích zvolali: „Bratři, co máme dělat?“, tak se také Izraelité ptali, jak mají Bohu sloužit přijatelným způsobem. Jehova prostřednictvím proroka Micheáše zopakoval jejich otázku, a pak celou situaci zhodnotil takto:

„Jak předstoupím před Hospodina? S čím se mám sklonit před Bohem na výšině? Mohu před něj předstoupit s obětmi zápalnými, s ročními býčky? Cožpak má Hospodin [Jehova] zalíbení v tisících beranů, v deseti tisících potoků oleje? Což smím dát za svou nevěrnost svého prvorozence, v oběť za svůj hřích plod svého lůna?“ Člověče, bylo ti oznámeno, co je dobré, a co od tebe Hospodin žádá: jen to, abys zachovával právo, miloval milosrdenství, a pokorně chodil se svým Bohem.²²

Pisatel *Strážné věže* zlehčuje důležitost *pohnutek* a jejich schopnost změnit obyčejné skutky v posvátnou službu Bohu. Ale rozhodující význam pohnutek je patrný i v oněch dávných, předkřesťanských dobách smlouvy Zákona, protože právě *nedostatek* správných, ze srdce vycházejících pohnutek Izraelitů (dosvědčovaný v *jejich každodenním životě* nespravedlivým a nelaskavým jednáním s ostatními) způsobil, že Bohu „byly odporné“ samotné skutky jejich „posvátné služby – jejich oběti, dodržování svatých dnů, svátků a půstů – které zachovávala převážná většina židovského národa.“²³ Taková byla skutečnost. Přestože se jednalo o zvláštní, „mimořádné“ skutky, které se vztahovaly, jak napsala *Strážná věž*, k „uctívání v poslušnosti smlouvy Zákona“, Jehova jasně vyjádřil, že bez správných pohnutek projevovaných v každodenních životních činnostech a v běžných skutečných všedních aktivit ztrácejí všechny oběti, svátky a jiné úkony na svém významu nebo hodnotě.

Nová smlouva způsobuje, že Boží zákon je napsaný na lidských srdcích. Není to sbírka zákonů, ale zákon lásky a víry, vlastností, které by měly být – a také jsou – projevovány v životě jako celku, nejen při zvláštních příležitostech. Právě to umožňuje, že každý člověk, nejenom osoby ze zvláštní kněžské třídy, může ve službě Bohu předkládat „*sebe sama* jako žitou obět“, takže se celý jeho život stává uctíváním Boha.²⁴ Zdá se být zřejmé, že úplnost v jejím přinášení nedovoluje, aby se „živá obět“ stala něčím, co lze zapnout nebo aktivovat

²⁰ Ozeáš 6:6; srovnej Matouše 12:7.

²¹ Jeremjáš 22:15, 16, **EP**.

²² Micheáš 6:6–8, **EP**; srovnej Žalm 15.

²³ Izajáš 1:11–17; Amos 5:11–15, 21–24.

²⁴ Římanům 12:1, **NEB**.

a udržovat v provozu, v určité době a během určitých činností, a pak to zase lze vypnout nebo deaktivovat a postavit mimo provoz, když vykonáváme jiné činnosti. Stačí si připomenout 12. kapitolu Pavlova dopisu Římanům. Tam je patrné, že Pavel nejprve vybízí své bratry, aby „předkládali sami sebe jako živou obět“, a poté rozebírá široké spektrum činností. Z jeho dalšího rozboru vyplývá, že součástí „živé oběti“ jsou osobní vztahy s druhými, projevování lásky a pokory, pohostinnosti a laskavosti, a život naplněný pokojem vzhledem ke „všem lidem“, nejenom k těm, kteří jsou součástí křesťanského společenství. Když křesťané předkládají sami sebe Bohu, nabízejí mu celý svůj život, a nejenom některé jeho části. Tak ukazují, že se „nepřizpůsobují tomuto světu“, ale že dvacet čtyři hodin denně ve svém jednání s ostatními poskytují příklad měřítek a zásad, které vyučoval Boží syn. Jako důkaz pro to, že velmi omezené uplatňování řeckého slova *latreuo* ve *Strážné věži* nemá z lexikografického stanoviska opodstatnění, můžeme uvést *The New International Dictionary of New Testament Theology*, který vzhledem k tomu, jak apoštol Pavel používá slovo *latreuo* v Římanům 12:1 uvádí:

Týká se zasvěcení celé osoby Bohu způsobem, který je **rozumný**, zahrnující celou mysl a **praktický**, zasahující do denního, praktického života v církvi a ve světě.²⁵

Když apoštol rozebírá, co znamená přinášet „živou obět“, nikde nevypočítává „kazatelkou službu“, účast na shromážděních, službu v nějakém náboženském ústředí nebo jiné podobné činnosti. Pohled na službu Bohu, který prosazuje organizace Strážná věž, není ve skutečnosti ničím jiným, než návratem k předkřesťanskému náhledu, a to do období smlouvy Zákona, ve kterém vedlo jeho pojetí k charakteristickému postoji založenému na zákonu a skutcích. Takový přístup vede k zeslabení úlohy srdce – jeho přirozené reakce – protože zdůrazňuje předepsané a nařízené zvyklosti a jednání jako měřítko pro určení toho, co spadá, nebo naopak nespadá do „služby Bohu“. Tím posunuje čas nazpět do doby před příchodem „svobody, kterou nás Kristus osvobodil“. Strážná věž dnes není jediným náboženstvím, které takto postupuje.

Podobně zkreslený, anachronistický názor na to, co zahrnuje služba Bohu, vedl ve stoletích následujících po smrti apoštolů ke stanovisku, že účastnit se „uctívání“ znamená „chodit do kostela“, a to mělo za následek, že obřady vykonávané „v církvi“ byly postaveny na větší duchovní úroveň než to, co věřící člověk dělal mimo církev. Proto také získaly budovy, ve kterých byly prováděny „církvní obřady“, nádech posvátnosti. Tak vzniklo i přesvědčení, že kněz nebo jmenovaný služebník vedou duchovní život na vyšší úrovni, a že mají větší duchovní zásluhy než obyčejní lidé, například otec rodiny, který ji živí svojí prací. Kněz nebo jmenovaný služebník se stali především a přede všemi „muži Božími“. Ostatní patřili do třídy označené jako laikos (slovo má význam „z *laos* neboli z lidu“), a tím došlo k rozdělení na duchovní a laiky. Tentýž názor vedl k vyzdvížení celibátu, praktikovaného mezi kněžími,

²⁵ Sv. I., strana 885. Podobně uvádí o slovesné formě *latreuein* i *Theological Dictionary of the New Testament (Teologický slovník Nového zákona)*, sv. IV, strany 63, 64 citovaný v poznámce pod čarou ve *Strážné věži* z 1. října 1976, strana 598 (česky 1. ledna 1978 a 14/1977, str. 275, samizdat): „Obsažený smysl, podle něhož ... *latreuein* označuje celý postoj zbožného člověka vůči Bohu, nacházíme u Luk. 1:74 ... ve Fil. 3:3 opět nacházíme *latreuein* v širokém, přeneseném smyslu, podle něhož obsahuje celou křesťanskou existenci.“

mnichy a jeptiškami, jako ještě nadřazenějšího duchovního stavu, a „odkázal ... manželský stav do kategorie nedokonalé, druhořadé společenské třídy“. Reformace napravila některé z těchto zkreslených představ, ale mnohé z nich přetrvávají dodnes.²⁶

NESNADNÝ PŘEROD

Biblický dopis Hebrejcům byl do značné míry napsán právě proto, aby lidem pomohl vyrovnat se s novou a lepším vyhlídkou. Křesťanství představovalo pro ty, jimž je dopis určen, pozoruhodný a obtížný přerod. Vyžadovalo, aby se vzhledem k uctívání Boha vzdali mnoha stereotypů, které až dosud v jejich životě ovládaly jejich myšlení. Domnívám se, že zbytky tohoto náhledu, který bránil v ocenění těch, jimž byl dopis napsán, jsou až do dnešního dne překážkou pro většinu současných nominálních křesťanů. Mnozí dnes procházejí zápasem srovnatelným s tím, co prožívali jejich předchůdci v prvním století, a pociťují podobný nedostatek důvěry ve směr, kterým se ubírají. Když se rozhodují, jakým způsobem mají sloužit Bohu, nejsou si jisti hodnotami, kterými by se měli řídit. I když dnešní *okolnosti* mají odlišný historický počátek, jsem přesvědčen, že velká část problému, kterému mnozí čelí, má svůj původ v tom, že nepochopili základní poučení z prvního století, které nacházíme v dopise Hebrejcům. Věřící lidé přinejmenším mohou čerpat útěchu z toho, když si uvědomí, že ať už je zápas, kterým procházejí, jakýkoli, není o nic větší, než byl boj těch, jimž byl napsán dopis Hebrejcům. Vzhledem k úvodu k tomuto dopisu nacházíme ve výkladovém slovníku nazvaném *The Expositor's Greek Testament*, tento výstižný komentář:

Cílem autora bylo ... ozřejmit skutečný význam Krista a jeho díla, a tak odstranit pochyby, váhání a podezření, které se neodbytně vracely na mysl židovského křesťana, zatěžovaly jeho víru, zmenšovaly jeho radost a snižovaly jeho životaschopnost. ... Lidé zřídka kdy, možná ještě nikdy, nebyli vyzváni k přerodu tak monumentálnímu a obklopenému tolika nejasnostmi.

... Žid, který byl vychován v náboženství, o kterém byl přesvědčen, že je Božského původu, byl nyní vyzván k tomu, aby podstatnou část své víry pokládal za zastaralou. Byl zvyklý pyšnit se dějinami, které byly v různých dobách protkány návštěvami andělů, Božskými hlasy a zázračnými zásahy. Nyní se mu dostává pozvání k tomu, aby změnil svoji víru z instituce a starobylých obyčejů na víru v **Osobu**, nadto v Osobu, jejíž pozemská sláva je vyjádřena v pouhých náznamech, a v němž ti, kteří by zcela zřejmě měli být v postavení, ve kterém by to nejlépe mohli posoudit, shledali pouhý podvod, který si nezasluhoval nic jiného než zločincovu smrt.

Takový člověk nadšeně chová jako své výlučné vlastnictví chrám a vše, co je s ním ve svatosti spojené; Boha, který v něm přebývá, oltář, vznešené kněžstvo, souhrnnou sbírku náboženských

²⁶ *Naposled citovaná slova jsem převzal z knihy Stevena Ozmenta **When Fathers Ruled – Family Life in Reformation Europe (Když otcové panovali – rodinný život v Evropě v době reformace)**, Londýn: Harvard University Press, 1983, strana 10. Mohu na tomto místě poznamenat, že po mnohá desetiletí mělo ústředí společnosti Strážná věž řeholní podobu, protože převážnou většinu personálu tvořili svobodní muži, a dodržování celibátu bylo požadavkem pro jejich další působení v ústředí (nebo v pobočkách). Podobné požadavky se původně vztahovaly na všechny svobodné osoby vyslané po graduaci v Gileadu do misionářské služby. Viz kniha **Kříže svědomí**, strany 16, 17.*

rituálů. A přesto se v něm ozývá nově zrozený křesťanský pocit, že ve všem tom uspořádání je nějaký zásadní nedostatek, a že se pro něj již stalo nepodstatným a zastaralým. ...

Pro Žida musel Kristus – krátce řečeno – vytvořit tolik problémů, kolik jich vyřešil mnohý židovský křesťan musel strávit ony první dny v bolestném neklidu, přitahován k Ježíši vším, co věděl o jeho svatosti a pravdě, a přece hořce zmaten a neschopen dokonalé důvěry, protože **duchovní stránka** nového náboženství byla tak nečekaná; kvůli pohrdání jeho bývalých spolevěřících, kvůli tomu, že se najednou **musel vzdát vší vnější okrasy a slávy**, a kvůli tomu, že bylo na první pohled vyloučeno, aby nádheru starého a prostotu nového skloubil do odpovídajícího celku.²⁷

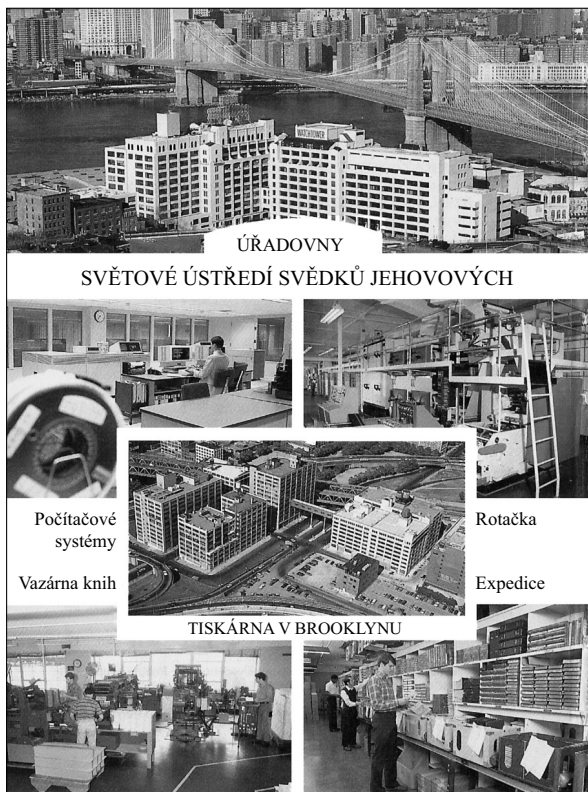
„Aby nádheru starého a prostotu nového skloubil...“ Opravdu, na starém systému bylo tolik věcí, které se dovolávaly smyslů – zraku a zvuku a doteku – věcí viditelné, hmatatelné povahy, které na člověka dělaly dojem, ba vzbuzovaly bázeň. Velkolepost a krása chrámu, počet lidí, kteří v něm pracovali, sváteční roucha kněží a levitů a jejich činnost, při které před oltářem působili jako prostředníci mezi Bohem a lidmi, chorály zpívané sborem levitských zpěváků, pocit, že člověk přichází do místa, o kterém všichni věřili, že Boží přítomnost je v něm zejména hmatatelná, a že tak přinášením viditelných, hmotných obětí vstupuje do společenství s ním, třikrát do roka putováním do chrámu spolu s tisíci ostatními při příležitosti velkých náboženských svátků – *nic z toho* prostě a jednoduše *nebylo k nalezení v nové křesťanské víře*. Její příslušníci neměli ani jednu budovu, kterou by zasvětili náboženským účelům, scházeli se v domech, neúčastnili se tří svátků do roka, neměli kněžskou třídu nebo kněžská roucha, náboženské obřady, viditelný oltář, viditelné hmotné oběti, ve skutečnosti neměli vůbec žádné výlučné, odlišující symboly – protože i během oslavy Pánovy večeře vše, co používali jako znázornění pro krev a tělo svého Pána (a vše, co jejich obětování naznačovalo), nebylo nic víc než chléb a víno, základní věci při stolování. Ano, zdánlivá „prostota nového ...“.

PROČ SE I DNES JEDNÁ O NESNADNÝ PŘEROD

Mnozí v prvním století zcela zřejmě potřebný přechod zvládli a pochopili, že služba Bohu, jeho uctívání, se neskládá, nezávisí nebo nezískává na zvláštní důležitosti tehdy, budou-li chodit do zvláštních míst, „zasvěcených“ budov. Ba ani na své vlastní shromažďování neměli nahlížet jako na výlučně „náboženskou“ záležitost, která by měla větší význam, než ostatní stránky jejich života. Rozpoznali, že jejich setkání nejsou příležitostí k tomu, aby si z nich odnesli zvláštní pocit jedinečné „zbožnosti“, nebo pocit, že účast na shromáždění pro ně znamená zvláštní druh „náboženské očisty“, ale že byla ustanovena proto, aby se navzájem budovali a prokazovali si bratrskou lásku, povzbuzovali se a jako členové rodinného uspořádání v čele s Božím synem vyjadřovali vzájemné ocenění jeden pro druhého.

Ať již byl v apoštolské době učiněn jakýkoli pokrok, nominální křesťané v následujících obdobích směřovali k postupnému, ale nezadržitelnému návratu do starých časů. Do značné míry se navrátili k praxi, která se dovolává tělesných smyslů. V průběhu staletí se uchýlili zpět

²⁷ *The Expositor's Greek Testament (Řecká písma s výkladem)*, sv. IV, strany 237, 238.

*Z knihy **Můžeš žít navždy**
v pozemském ráji,
str. 196–198.*

k zasvěceným budovám, viditelným oltářům, oddělené třídě zvláštních „služebníků Božích“ (kněžím nebo jmenovaným duchovním), která nosila odlišné oděvy, a k mnoha dalším věcem, které působí na oko a sluch a jichž se lze dotýkat. Ty působily svůdným vlivem, jehož následkem bylo to, že porozumění bylo až příliš často nahrazeno emocemi. Pánova večere, která byla původně charakteristická neformální blízkostí a vřelým společenstvím, jež vyjadřovaly společně sdílenou víru, byla často přeměněna ve velký náboženský obřad, jehož účastníci přicházeli k církevnímu představiteli, který jim po způsobu kněží uděloval „svátost“. Laický lid ve svém vztahu k Bohu cítil „naplnění“ prostřednictvím pravidelné účasti na náboženských obřadech nebo proto, že pravidelně vykonával určité náboženské činnosti. To mu spolu s vědomím, že jsou součástí velkého náboženského systému a společenství, dodávalo pocit jistoty a spravedlnosti. Nebyli schopni ocenit vynikající duchovní hodnotu nového, protože pro ně bylo příliš „prosté“, a dali přednost starému a jeho vnější slávě. Jsem přesvědčen, že Jehovovi svědkové vykazují mnohé rysy návratu ke starému systému, ačkoli si činí nároky na jedinečnou odlišnost od „jiných náboženství“.

Lidé spojení s Jehovovými svědky jsou opětovně upozorňováni na to, že jsou částí velké organizace, a někdy jde Společnost tak daleko, že poukazuje na čísla, která naznačují, že počet svědků převyšuje počet obyvatel některých menších národů světa. Svědkové se často dozvídají, že Bůh v určitých vývojových fázích organizace jejím prostřednictvím předložil zvláštní zjevení, „zjevenou pravdu“, „nové světlo“ – stejně jako kdysi promlouval skrze proroky starých dob.

Jsou vedeni k tomu, aby žili podle pozoruhodně rozsáhlého souboru zákonů, jenž je jim předkládán muži, kteří přitom o sobě tvrdí, že zastupují Boha, a odmítnutí jejich příkazů je postaveno na roveň tomu, jak se Miriam a Áron vzbouřili proti Mojžíši. Prostřednictvím publikací vydávaných organizací jsou svědkové neustále zahrnováni čísly svědčícími o početním růstu; pravidelně si na obrázcích z mnoha zemí mohou prohlížet velké, působivé budovy, které byly zakoupeny nebo postaveny organizací, tak zvané „betely“, pojmenované na základě hebrejského slovo *bethel*, které znamená „Boží dům“. Mnohé z těchto staveb se svojí velikostí a plochou rovnají území bývalého chrámu v Jeruzalémě nebo je i předčí. Někteří svědkové se vydávají na skupinové „poutě“ do odboček ve své zemi nebo do nejpřednějšího „Božího domu, mezinárodního ústředí v Brooklynu, kde organizace vlastní mnohapatrové budovy, které mnohdy zaujímají rozlohu několika městských bloků. Tady mohou obdivovat stovky, někdy tisíce, pracovníků „Božího domu“, kteří zde vykonávají službu, jež byla oficiálně označena za „posvátnou“, a která je proto srovnatelná se službou Levitů z období prvního a druhého chrámu. Jejich zrakové a myšlenkové vjemy jsou vystaveny viditelným, silným dojmům náboženské moci, ke které jsou přitahováni, a zároveň se obávají, aby je od sebe neodmrstila.

Pracoval jsem v mezinárodním ústředí 15 let, z toho 9 let ve vedoucím sboru. V mé mysli není nejmenších pochyb o tom, že vedení svědků je doslova a do písmene nutkáno k získávání majetku a ke stavbě nových zařízení, a že z tohoto viditelného rozmachu čerpá nejenom vědomí síly, ale i ujištění o tom, že se v tomto světě nachází v postavení jedinečného „Božího sdělovacího prostředku“. Na základě těch samých 15 let také ani na okamžik nepochybuji o tom, že co se týká vlastní *produktivity* – ať již v oblasti literatury nebo jiných písemných sdělení nebo dalších produktů – že všeho by mohlo být dosaženo daleko účinněji jinými organizacemi a s pomocí daleko méně zaměstnanců a majetku, než používá organizace Strážná věž. Program fyzické expanze (majetku a počtu pracovníků) dosáhl stadia, v němž se zdá, že získal autonomní existenci, žije sám ze sebe, a vytváří větší a větší potřebu toho samého. A protože se jedná o vskutku působivý rozmach, a protože organizace klade rovnítko mezi tento rozmach a duchovní blahobyt a požehnání, a protože zvěstovatelé poskytují dostatek finančních prostředků, nekonečné kupování a výstavba nových budov je pro vedení vždy vítané (více podrobností o stavebním programu Strážné věže – viz *Dodatek*).

Jako tomu bylo i ve starodávném Izraeli, také svědkové Jehovovi se třikrát do roka setkávají na velkých shromážděních, která (podle jejich vlastní definice) mají charakter „posvátné“ služby, a jejichž účastníci se často dostávají v počtu mnoha tisíců. Třikrát v týdnu se účastní pěti různých shromáždění. Většina hlavních shromáždění se koná v sálech Království, a svědkové jsou přesvědčováni, že neochvějná, pravidelná účast na každém z těchto shromáždění je jedním z hlavních měřítek toho, zda mají nebo nemají schválené postavení před Bohem. Žádné z obětí přinášených Bohu se nepřisuzuje větší hodnota a není přidělen větší význam, než tomu, že svědkové přinášejí veřejnosti zvláštní poselství z publikací organizace, a snaží se lidem vštípit jeho obsah. Termín „oběť chvály“ je téměř výlučně používán na tuto činnost, a přitom se klade velký důraz na to, že *pravidelná týdenní oběť* v tomto smyslu hraje zásadní úlohu v hodnocení postavení, které jednotliví svědkové před Bohem mají.²⁸

Jaký účinek by to asi mělo, kdyby člověk, který v tomto prostředí žil určitou dobu, byl nadjednou přenesen – nikoli do doslovného prvního století – ale do *reality náboženského života*,

²⁸ *Strážná věž* z 1. srpna 1982, strany 18, 19 (česky 1. května 1983, str. 11 a 12; a 2/1983).

kterým žili raní křesťané? Domnívám se, že naprostá většina by tuto změnu shledala stejně obtížnou, jako ti Židé, kterým byl určen dopis s názvem Hebrejcům. Považovali by za obtížné přijmout nápadnou prostotu takového náboženského života, naprostou nepřítomnost fyzických, hmotných vjemů, volání po víře, zdrojem jejíž síly jsou věci, které nelze spatřit, které nejsou dočasné a přechodné, ale věčné. Apoštol mezi nimi kdysi zdůraznil rozdíl, když řekl: „Chodíme vírou, ne viděním.“²⁹

Jsem přesvědčen, že výše uvedené je přinejmenším jedním z důvodů, proč mnozí lidé, kteří se oddělí od organizace Strážná věž, mají pocit že by měli pátrat po systému, který nabízí podobné věci – ne ty samé nauky, ale podobnou sílu čísel, podobná zvláštní místa určená pro zvláštní náboženské obřady. Mnozí nedokáží potvrdit svoji osobní identitu, aniž by „náleželi“ k nějakému systému, organizaci s viditelnými, hmotnými statky, které určují její totožnost. Pociťují také, že musí „něco dělat“, to znamená něco „jiného“, odlišného. Stále si ponechávají názor prosazovaný Strážnou věží, že služba Bohu je ‚svatá‘ pouze tehdy, když zahrnuje to, co je „mimořádné“. Nerozeznávají, že křesťanství nepřetvářelo lidské životy především tím, že by změnilo činnost, kterou lidé vykonávali běžně den za dnem, ale především tím, že dalo nový význam všemu, co dělali, a všem jejich činnostem vtisklo jinou kvalitu, jiného ducha a jiné pohnutky.

NEPOSTRADATELNÝ ZÁKLAD

Vzhledem k prostředí, jehož byli židovští křesťané součástí, a vzhledem ke změně, před kterou stojí, můžeme číst tento komentář:

Mojžíšský zákoník se cele zaobíral věcmi, které byly viditelné, hmatatelné, hmotné, pomíjivé ... Byl stínem budoucích dobrých věcí; Kristus uvádí člověka do těchto skutečných, věčných věcí ... V Něm nenacházíme vnější náboženské obřady a dočasné uspořádání, ale věci duchovní podstaty; v Něm se nesetkáváme s nedokonalými zjeveními Boha, která by přicházela skrze symboly a nedokonalého člověka, ale shledáváme se s pravým obrazem Božím. Na základě svého spojení jak s Bohem, tak lidmi, se stává prostředníkem mezi oběma stranami. Vede lidi k opravdovému vztahu k Bohu tím, že On sám dokonale naplnil svůj lidský život v poslušnosti Boží vůli ... Není knězem na základě toho, kým je v těle, kvůli úřadu, který by mu připadl jako dědictví, ale mocí svého soucitu s lidmi a své osobní neposkvrněnosti ... čistým a dokonalým obětováním sebe sama přivádí lidi a Boha k sobě.³⁰

Viditelné, hmatatelné věci, a muži provádějící zvláštní úkony s těmito předměty související, byly pouze stínem budoucích dobrých věcí, které měly přijít. Někteří lidé lpěli na tomto stínu, na objektech, které se dovolávaly smyslů, které mohli vidět, slyšet, cítit, a to jim bránilo v oceňování a skutečném přijetí mnohem větších, velkolepějších duchovních skutečností, jejichž předzvěstí stín vržený Zákonem vlastně byl.³¹ Neuvědomovali si, že společným cílem Starého i Nového zákona bylo přivést lidi do společenství s Bohem, a že Starý zákon, navzdory všem působivým

²⁹ 2. Korint'anům 5:7.

³⁰ *The Expositor's Greek Testament (Řecká písmo s výkladem)*, sv. IV, strana 239.

³¹ Kolosanům 2:16, 17; Hebrejcům 9:11–14, 23–26; 10:1, 19–22; 12:18–24.

hmotným prvkům, nebyl určen k tomu, aby k tomu společenství došlo v plném slova smyslu. Toho byl schopen pouze Nový zákon.³² Apoštol staví obě smlouvy do protikladu, a píše:

Jestliže vyhlášení zákonů, které odsuzovaly, bylo provázeno takovým leskem, kolik slávy teprve musí být spojeno s tímto darem života? Proti tomu ani Mojžíšova svatozář není vůbec nic! Když už to, co bylo jen pomíjející, tak oslňovalo, oč velkolepější bude teprve to trvalé. Naše budoucnost nestojí na tom, co lze vidět a hmatat, protože všechno hmotné je pomíjivé. My stavíme na základech neviditelných, neboť jen ty jsou trvalé.³³

Přijmout toto pojetí vyžadovalo víru. Přiřknout větší hodnotu duchovním než viditelným věcem. Účastnit se uctívání, které nebylo působivé pro oči, nijak zvlášť se nedovolávalo sluchu, a nešlo nahmatat, ale které působilo na srdce a na rozum; uctívání, jenž se neodehrávalo na zvláštních místech, ve zvláštní době, zvláštním způsobem a zvláštními úkony, ale které našlo svoje místo v každodenním životě člověka, a provázelo jej celý den. Vyžadovalo to víru, aby člověk uznal, že *osobní vztah s Bohem prostřednictvím jeho Syna* je jediným a jedinečným základem, a že ostatní věci jsou druhotné, a v případě potřeby i postradatelné. Podobná víra je nutná i dnes, jestliže i my máme seřadit hodnoty obdobným způsobem.

„KRISTOVO TĚLO“ – NÁBOŽENSKÁ ORGANIZACE, NEBO SPOLEČENSTVÍ PODOBNÉ RODINĚ?

Pokud prostřednictvím víry v Syna a jeho oběť vstoupíme do osobního vztahu s Bohem, nezůstaneme sami. Staneme se součástí „svobodného lidu“, jehož „zákon“ je zákon lásky, napsaný ne na kamenných tabulkách, ale na lidských srdcích.³⁴

O tomto lidu je napsáno, že vytváří „Kristovo tělo“.³⁵ Členství v nějaké náboženské organizaci, denominaci nebo církvi nemá s naší účastí na tomto těle nic společného. Stáváme se členy Kristova těla jediným možným způsobem, naší vírou. Kdokoli přijal Božího syna jako svoji Hlavu, stal se částí tohoto těla.³⁶ *Individuální, osobní víra* každého muže nebo ženy je spojuje s jejich Hlavou, a Kristovo vedení je stále dostupné každému z nich – jako jednotlivé *osobě*. Ačkoli na základě vzájemně sdílené víry patří do těla, které se skládá z mnoha jedinců, přístup žádného z nich k Hlavě, která je vede, nebo k vedení, které od ní dostává, nezávisí na přimluvě nebo prostřednictví jiného člena, popřípadě skupiny členů. Neboť „Kristus je hlavou *každého* muže“, a Bůh skrze Krista po-

³² S důrazem na to, že základním účelem jeho práce bylo přivést lidi do schváleného osobního vztahu k Bohu, ji Pavel popisoval jako „službu smíření“, a napsal: „Jsme Kristovými vyslanci, protože Bůh skrze nás prosí; vybízíme vás v Kristu, smířte se s Bohem.“ – 2. Korint'anům 5:18, 20, **NRSV**.

³³ 2. Korint'anům 3:9–11; 4:18, **SNC**.

³⁴ Jakub 2:8, 12; Jeremjáš 31:33–34; Římanům 7:6; Hebrejcům 8:10–13.

³⁵ Římanům 12:4, 5; 1. Korint'anům 12:12, 13.

³⁶ 1. Korint'anům 10:16, 17; Efezanům 4:4–6, 15, 16. *Doktrína Strážné věže o dvou třídách křesťanů vytváří pro ty, kdo se nepočítají mezi „pomazané“ neřešitelnou situaci. Pokud nejsou z této skupiny, nejsou zahrnuti v „Kristově těle“.* Přesto zcela jistě přijímají Krista jako svoji **Hlavu**. Pokud tomu ale tak je, jak mohou nebýt částí jeho **těla**?

skytuje *každému* [každému muži nebo každé ženě] projevy Ducha pro společné dobro“, a přiděluje jeho dary „každému jednotlivě“.37 Jsou „rozdílné dary“, „rozdílné druhy služby“ a „rozdílné činnosti“, ale je to „stejný Duch“, „stejný Pán“, „stejný Bůh, který je v každém všechny vzbuzuje“.38

Ježíšova slova v Janově 15. kapitole vyjadřují skutečnost osobního vztahu k Bohu a Kristu ještě jiným způsobem. Ježíš zde o sobě mluví jako o vinné révě, a o svých následovcích jako o ratoles- tech, které jsou s ní spojeny. Nepředstavuje sebe pouze jako *kořeny* vinné révy, a neříká, že sbor je *kmenem*, ke kterému ratolesti musí být připojeny. *Životně důležité* není ani napojení na jiné *ratoles- ti*. Spojení musí být s Kristem, a s nikým jiným. Následovníci jsou vedeni k jednotě, protože se pevně drží Krista, a nikoho jiného, jako své životodárné vinné révy. Zůstávají ve spojení s vinnou révou tím, že „přebývají v jeho lásce“. Jeho láska je silou, která je sjednocuje v Kristovo tělo.39

Je také pravda, že jako členové Kristova těla jsme rovněž „obzvláštní jedni druhých oudo- vě“.40 Křesťané nejsou zobrazení jako členové náboženského *systému*, ale jako členové nábo- ženské *pospolitosti*, společenství, které je podobné rodinnému uspořádání sestávajícímu z osob vedených rodinnou hlavou, Božím synem. Bible toto uspořádání popisuje jako „domácnost“, jako například ve výrazu „domácnost víry“, a tento termín zdůrazňuje, že křesťané vytvářejí společenství, které je svojí podstatou postavené na rodinném základě.41 Apoštol takto popisuje účinek dobrého poselství, které před pohany otevřelo možnost nového vztahu:

Ale v Kristu Ježíši jste se nyní vy, kdysi vzdálení, stali blízkými pro Kristovu prolitou krev. V něm je náš mír, on dvojí spojil v jedno ... Svou obětí odstranil zákon ustanovení a předpisů, aby z těch dvou, z Žida i pohana, stvořil jednoho nového člověka, a tak nastolil mír. Oba dva usmířil s Bohem v jednom těle, na kříži usmrtil jejich nepřátelství. A tak v něm smíme obojí, Židé i pohané, v jednotě Ducha stanout před Otcem. Nejste již tedy cizinci a přistěhovalci, máte právo Boží- ho lidu [jste občané, NRSV], a patříte k Boží rodině. Jste stavbou, jejímž základem jsou apoštolo- vé a proroci, a úhelným kamenem sám Kristus Ježíš. V něm je celá stavba pevně spojena a roste v chrám, posvěcený v Pánu; v něm jste i vy společně budování v duchovní přibýtek Boží.42

Je pravda, že ačkoli jsou Kristovi následovníci nazváni „domácností“, že jsou také označeni jako „občané“, členové „svatého národa“.43 Toto označení by zdánlivě mohlo poskytovat podpo- ru pro silný „organizační“ ráz křesťanské pospolitosti. I když je to tak, že křesťané jsou přirovna- ni k národu, nikde nenacházíme důraz na pojetí pozemské, viditelné organizace. Je jim připome- nuto, že jejich „občanství je v *nebesích*“, a že by měli být jako mužové starých dob, kteří očekávali „město, které má skutečné základy, a jehož stavitelem a původcem je Bůh, „lepší [mís- to], totiž [to], které patří k nebi“.44 Všichni jsou „spoluobčané“ se stejným postavením, a mají jednoho vládce, nebeského. Jsou spoluobčané z toho důvodu, že všichni mají Krista jako krále, a nevzhlížejí k žádnému pozemskému panovníkovi nebo vedoucímu sboru – v Jeruzalémě, Římě,

37 1. Korint'anům 11:3; 12:6–11, NRSV.

38 1. Korint'anům 12:4–6, 27–31, NRSV.

39 Jan 15:1–17.

40 Římanům 12:5, KB.

41 Galat'anům 6:10; srovnej Efezanům 2:19.

42 Efezanům 2:13–22, EP; srovnej také 1. Korint'anům 6:19.

43 Efezanům 2:19; Hebrejcům 8:11; 1. Petra 2:9.

44 Filipánům 3:20; Hebrejcům 11:8–10, 15, 16.

Brooklynu nebo kdekoli jinde – od kterého by měly přicházet zákony a nařízení. Králův sdělovací prostředek je svatý Duch, který vede, řídí, vyučuje. Pokud by apoštolové chtěli zdůraznit organizační pojetí, pak by se jim k tomu ideálně hodila analogie s národním uspořádáním. Ve svých dopisech ale na tuto stránku věci málokdy odkazují, a nikdy jí nezdužňují jako hlavní. Místo toho stále kladou největší důraz na *rodinné vztahy*. Svě spolupřítelnic nikdy neoslovují „moji spoluobčané“, ale důsledně a převážně „moji bratři“. (Podobně, ačkoli vytvářejí duchovní chrám a královské kněžstvo, neoslovují druhé „moji spolukněží“.)⁴⁵ Všichni jsou členové Boží domácnosti, bratři a sestry v jedné rodině vedené Kristem.⁴⁶ Byl to ostatně sám Kristus, který těmito slovy položil základ pohledu na křesťanské společenství jako na rodinné uspořádání:

„Kdo je má matka a moji bratři? A pohlédl na ty, kteří seděli kolem něho, a řekl: „Zde je má matka a moji bratři! Kdokoli činí Boží vůli, ten je můj bratr a má sestra a má matka.“⁴⁷

Pavel napsal Timoteovi v tom samém duchu:

Nemluv přísně se starším mužem, ale mluv s ním jako s **otcem**; s mladšími muži jako s bratry, se staršími ženami jako s matkami, s mladšími ženami jako se **sestrami** – s naprostou bezúhonností.⁴⁸

Proč by potom, ve světle těchto důkazů a apoštolských příkladů, měl nějaký náboženský systém klást hlavní důraz na organizační pojetí, spíše než na pojetí rodinných vztahů? Zcela zřejmým důvodem je to, že rodinná koncepce, opravdově uplatňovaná, nedává prostor k autoritářskému přístupu. Neboť v křesťanské rodině je „pouze jeden Otec, a ten je v nebesích“ a „pouze jeden Pán, a vy všichni jste bratři“.⁴⁹

KŘESŤANSKÁ EKLÉZIE PRVNÍHO STOLETÍ

Nejčastějším výrazem, který pro kolektivní popis křesťanů nacházíme v Křesťanských řeckých písmech, je řecký termín *ekklesia*, který je obvykle překládán jako „církev“ nebo „sbor“. Stojí ale za povšimnutí, že tento termín nemá *sám o sobě* základní náboženský význam. V řečtině se obecně používal k popisu „shromáždění“ občanů, kteří byli svoláni, aby rozhodli o záležitostech, které se dotýkají veřejného prospěchu jejich obce. V jeho příznačném, světském, nenáboženském významu nacházíme tento výraz ve Skutcích 19:32, 39, 41, kde je vyličeeno narychlo svolané shromáždění střibrotepců v Efezu. Je tedy na první pohled patrné, že toto slovo je prostě použito pro popis nějakého shromáždění lidí, kteří mají probrat záležitost dotýkající se společných zájmů, nebo ve významu shromážděných lidí jako takových.⁵⁰

⁴⁵ Efezanům 2:21, 22; 1. Petra 2:5, 9.

⁴⁶ 1. Timoteovi 3:15; 2. Timoteovi 2:19–21; Hebrejcům 3:6; 1. Petra 4:17.

⁴⁷ Marek 3:33–35, *NRSV*.

⁴⁸ 1. Timoteovi 5:1, 2, *NRSV*.

⁴⁹ Matouš 23:8, 9, *JB*.

⁵⁰ Viz například rozbor na toto téma v knize *Paul's Idea of Community (Křesťanské společenství podle Pavla)*, strany 34, 35.

Křesťané v prvním století „nepatřili“ k místní eklézii, církvi nebo sboru v tom smyslu, že by patřili do náboženské organizace, nebo v ní měli formální členství. Když se spolu s ostatními shromáždili, byli *na základě tohoto aktu shromáždění* částí místního „shromáždění“ neboli „sboru“ (ekkleσία). „Výzva“, která způsobila jejich shromáždění, nepocházela od žádné náboženské autority. Sešli se na základě výzvy dobrého poselství, které je vybízelo nejenom k tomu, aby si vyměňovali myšlenky a názory, ale aby především naslouchali Božímu poselství. A když se scházeli v průběhu prvního a druhého století, místem jejich setkávání nebyly zvláštní náboženské budovy, ale jejich domovy.⁵¹ Učenec Robert Banks uvádí následující o způsobu, kterým výraz eklézie používal Pavel ve svých raných dopisech:

Tento výraz není nikdy během tohoto období použit na budovy, ve kterých by se křesťané shromažďovali. Až již uvažujeme o menších shromážděních několika křesťanů v určitém městě, nebo o větších shromážděních, která zahrnovala všechny křesťany [z toho města], eklézie se koná v domě jednoho z jejích členů – například v „horní místnosti“ [Sk 20:8]. Teprve až od třetího století máme k dispozici důkazy o tom, že dochází k budování zvláštních staveb pro křesťanská shromáždění, a dokonce i tehdy je jejich vzorem pokoj, do něhož byli uvedeni hosté v typické římské nebo řecké domácnosti.⁵²

Podobně se vyjadřuje i komentář v *The Expositor's Greek Testament*:

Až do třetího století nemáme žádné spolehlivé svědectví o tom, že by existovaly církevní budovy určené k uctívání; všechny odkazový materiál poukazuje na soukromé domy používané za tímto účelem.⁵³

Křesťané sami o sobě vytvářeli duchovní „místo, kde Bůh přebývá duchem“, a nepotřebovali žádné zvláštní budovy pro uctívání.⁵⁴ Archeologické důkazy svědčí o tom, že domy v té době jenom výjimečně měly místnost, která by mohla pojmout více než 40 lidí.⁵⁵ Shromáždění proto byla relativně malá, ale domov někoho jako místo shromáždění poskytoval ovzduší, ve kterém se mohly rozvíjet vztahy podobné vztahům v rodině, protože se jednalo o atmosféru vhodnou k vyjádření pout spojujících je v jedno bratrství, atmosféru vhodnou proto, aby pocit bratrství mohl růst a prohlubovat se. Jeden druhého mohli lépe poznat a být si vědomi vzájemných potřeb, zájmů a obav.

Takový obrázek sboru může být velmi odlišný od převládajícího pohledu většiny dnešních lidí, rozhodně odlišný od toho, čemu jsou zvyklí. Přesto je v něm obsažena možná ještě zásadnější stránka křesťanství a toho, co vyjadřuje – z hlediska křesťanského použití – ještě základnější význam slova „sbor“ nebo „církev“ (ekkleσία). Známy švýcarský badatel Emil Brünner na to poukazuje, když píše:

Kde se káže Boží slovo, kde se v něj uvěří, kde se v Kristově jménu shromáždí dva nebo tři, tam je církev. Ať již se o církvi dá říci cokoli dalšího, toto má zásadní význam. Tento výrok nebyl

⁵¹ *Srovnej Římanům 16:3–5; 1. Korint'ánům 16:19; Kolosanům 4:15; Filemonovi 2.*

⁵² *Paul's Idea of Community (Křesťanské společenství podle Pavla), strana 41.*

⁵³ *Sv. IV, strana 212 (komentář k Filemonovi, verš 2.)*

⁵⁴ *Efezanům 2:21, 22.*

⁵⁵ *Viz knihy Paul's Idea of Community (Křesťanské společenství podle Pavla), strany 41, 42 a St. Paul's Corinth, Texts and Archeology (Korint doby sv. Pavla, texty a archeologie), Jerome Murphy-O'Connor (Michael Glazier, Inc., Wilmington, 1983), strany 153–159.*

nikdy – ani v současnosti – pochopen v jeho celém revolučním dosahu. Když se dva nebo tři sejdou, musí být uznáni za církev, ať již v jakkoli nedokonalé podobě. Kde otec rodiny shromáždí svoji domácnost, aby jí svým jednoduchým způsobem vykládal evangelium, nebo kde laik ze srdce překypujícího vírou hlásá slovo Boží skupině mladých lidí, tam je církev. **Kdokoli se odchýlí od tohoto pravidla, kdokoli si myslí, že k němu musí být přidáno něco navíc, aby vznikla opravdová církev, ten neporozuměl významu samotné podstaty víry obsažené v evangeliu.**⁵⁶

Většina lidí se dnes domnívá, že „musí být přidáno něco navíc“. Jednoduchost celé věci neodpovídá jejich představě o „sboru“. Jednotlivá náboženství se obvykle snaží prosadit myšlenku „organizace“ nebo „denominace“, kterou následně doprovází struktura výkonné moci, a říkají, že je to nezbytné proto, aby došlo k potvrzení platnosti toho kterého shromáždění. Poselství Písma je v tomto názoru nepodporuje. Kristův slib je v tom nepodporuje.⁵⁷ Shromáždění dvou nebo tří lidí nemusí nutně odpovídat všemu, co by si přáli, ani by nemělo vést k tomu, že by utlumilo sílu, která je vybízí k zastížení dalších. Ale je dostatečné k tomu aby se na něj vztahovala Kristova slova: „[Já] jsem uprostřed nich.“ Skutečnost, že ke dvěma nebo třem dodáme stovky nebo tisíce, že přeložíme místo shromáždění do nějaké velké budovy, nebo že bude přítomno dvanáct nebo více mužů, na které ostatní pohlížejí jako na organizaci jmenované držitele určitého úřadu, nepřidá ani píď k tomu, že se bude jednat o křesťanské shromáždění neboli sbor. Vše, co je nutné k potvrzení platnosti shromáždění, je výlučná přítomnost Hlavy sboru, Božího syna.

SETKÁVÁNÍ, NA KTERÝCH SE POVZBUZUJEME K LÁSCĚ A ZNAMENITÝM SKUTKŮM

Výše uvedená skutečnost nám pomáhá, abychom si uvědomili smysl a sílu těchto často uváděných veršů:

Mějme zájem jeden o druhého a povzbuzujme se k lásce a k dobrým skutkům. Nezanedbávejte společná shromáždění, jak to někteří mají ve zvyku, ale napomínejte se tím více, čím více vidíte, že se blíží den Kristův.⁵⁸

Křesťanská svoboda neposkytuje omluvu pro někoho, kdo se nezajímá o druhé a prostě si žije sám pro sebe. Láska přitahuje jednoho člověka ke druhému. Jako členové „Kristova těla“ jsme rovněž „obzvláště jedni druhých oudové“.⁵⁹ Omezuje tedy důraz, který je v Hebrejcům 10. kapitole položen na společné shromáždění, naši křesťanskou svobodu, brání tomu, abychom ji vyjádřili, vede nás znovu do područí zákona, pravidel? Naopak. Dává naší svobodě hlubší význam, větší hodnotu.

⁵⁶ *The Divine Imperative (Božský imperativ)*, Emil Brünnner (The Westminster Press, Philadelphia, 1937), strana 529.

⁵⁷ Matouš 18:20.

⁵⁸ Hebrejcům 10:24, 25, **EP**

⁵⁹ Římanům 12:5, **KB**.

Se strohostí a formálností skutků zákona nemá nic společného to, když se snažíme být spolu s ostatními na bratrských shromážděních, když se zajímáme o druhé, prokazujeme jim bratrskou náklonnost a projevujeme zájem o jejich duchovní růst. V Hebrejcům 10:24, 25 ani na žádném jiném místě v Písmu nenacházíme stanovený soubor pravidel, kterými by se taková setkávání spoluvěřících měla řídit.⁶⁰ Někteří lidé používají tento text jako duchovní „hůl“, a chtějí tak vynutit stoprocentní návštěvnost na pravidelně se opakujících shromážděních pořádaných v předepsaném čase. To ale znamená, že si z vybidnutí vykládají více, než je v něm obsaženo. Řecké slovo zde uvedené, které je překládáno jako „vzdávat se“, „zanedbávat“ (nebo podobně), naznačuje *opuštění* nebo *zřeknutí se*, tedy jednání, které je daleko závažnější než nepravidelnost nebo v určitých obdobích sporadická účast.⁶¹ Nikde také nenalezneme, že by Ježíš nebo jeho apoštolové předložili účast na shromážděních jako více záslužnější prvek „uctívání“, než jsou projevy lásky a víry v křesťanově každodenním životě. Žádný z apoštolských spisů tuto myšlenku neobsahuje. Jak to vyjádřil zdroj, na který jsem již jednou odkázal, křesťané se učili nebo byli povzbuzováni, aby se naučili, že:

... uctívání zahrnuje celý život, každé slovo a každý čin, a nezná zvláštní místa a zvláštní dobu ... Protože se nyní každé místo a každý okamžik staly prostředky pro uctívání, Pavel nemůže mluvit o tom, že se křesťané shromažďují v církvi [eklesia] výlučně za tímto účelem. Již uctívají Boha, přijatelně nebo nepřijatelně, ve všem, co dělají.⁶²

Když zkoumáme zprávu, kterou Bible podává o raném křesťanském společenství, zjišťujeme tu pozoruhodnou skutečnost, že přitom nemůžeme najít vzor, který by byl pro nás stanoven vzhledem ke křesťanským shromážděním. Apoštolové a ostatní se původně, bezprostředně po letnicích, *denně* shromažďovali v chrámu, aby zde spolu rozmlouvali a navzájem se povzbuzovali.⁶³ Bylo by nerealistické předpokládat, že většina z nich v tomto shromažďování mohla pokračovat po uplynutí počátečního období, a nemáme ani žádnou zprávu, že by tomu tak bylo. Čteme také, že se i učedníci ruku v ruce s denním shromažďováním v chrámu účastnili společných jídel v různých domech. Společná jídla byla často příležitostí pro Ježíše Krista k tomu, aby při nich neformálně předával duchovní poučení, a zdá se, že tato praxe byla přejata i v tomto případě.

Pavel při svém pobytu v Efezu v prvních třech měsících chodil do synagogy jednou *týdně* na základě sabatního dne.⁶⁴ Když odešel ze synagogy, *denně* přednášel v [posluchárně] Tyrantovy školy“, a to po dobu asi dvou let.⁶⁵ Není logické usuzovat, že se s ním každý den vídali ti samí lidé, protože jenom málo lidí tehdejšího světa by si mohlo vyhradit čas na to, aby takto

⁶⁰ *The Expositor's Greek Testament (Řecká písmata s výkladem)*, Sv. IV, strana 347, diskuze k Hebrejcům 10:25, kde se v komentáři ohledně pisatelova užití poměrně dlouhé fráze *episynagoge eauton* (společné shromáždění se' jednotlivců) namísto prostého *synagoge* (shromažďování, shromáždění) praví, že *synagoge* „by mohlo spíše vyvolávat představu budovy a formálně stanovených schůzek, zatímco *episynagoge eauton* označuje prostě společné setkání křesťanů.“

⁶¹ Srovnej použití u Matouše 27:46; 2. Korintánům 4:9.

⁶² *Paul's Idea of Community (Křesťanské společenství podle Pavla)*, strana 92.

⁶³ Skutky 2:46; 5:42.

⁶⁴ Skutky 19:1, 8. Doklady ukazují, že mnoho křesťanů původně obdobně navštěvovalo synagogy, dokud je opozice nepostavila do nepříznivého světla. (Skutky 18:24–26; srovnej Jana 16:1, 2.)

⁶⁵ Skutky 19:8–10, *NEB*.

strávili dva roky. Víme, že Pavel tam byl den co den; s určitostí ale nevíme o nikom jiném. Rovněž nemáme žádný záznam o tom, že by se později – ať již v Efezu nebo na jiném místě – křesťané shromažďovali se stejnou četností. V mnoha městech římské říše, například v Římě, Efezu, Antiochii a Korintu, otroci vytvářeli jednu třetinu obyvatelstva.⁶⁶ i když mnozí z nich nevykonávali manuální práci, a zastávali postavení se značnou odpovědností, přesto se zdá být nepravděpodobným, že by většina otroků mohla chodit na shromáždění podle vlastní vůle.

Kromě zprávy, kterou máme ve Skutcích, Křesťanská řecká písmata – ačkoli jsou plná různých vybidnutí – jednoduše neobsahují žádný návrh nebo doporučení *konkrétního programu* křesťanského shromáždění, ať již se jedná o *dobu, četnost nebo strukturu*. Nalezneme v nich výzvu ke společnému shromáždění s tím, že pohnutkou k setkáním má být vzájemná láska. Dočteme se také o základním cíli a účelu, kterým je navzájem se povzbuzovat k lásce a znamenitým skutkům. *Způsob a forma* těchto shromáždění ale nejsou blíže určeny.

Uvedený ráz neformálního shromáždění prvních křesťanů umožňoval, aby se lidé volně vyjadřovali, byli sami sebou, mluvili ze svého vlastního srdce a své vlastní myslí. Nevyžadoval, aby účastníci opakovali někým jiným dodanou látku, a podíleli se na pevně stanoveném, předem připraveném katechetickém způsobu vyučování, s danými otázkami a odpověďmi. Lidé přicházeli, aby se opravdově poznali, a řekli si, jak se kdo vlastně cítí, a co si myslí. Nepřicházeli proto, aby si vyslechli, jak druzí ve skutečnosti opakují myšlenky a názory někoho jiného.

Jestliže chybí nekompromisní kontrola vykonávaná určenou autoritou, jak zabránit, aby nedošlo k tomu, že shromáždění sklouznou do nekonečných debat o různých názorech? Ale dokonce ani z dob apoštolů, kteří *měli* zvláštní, Bohem přidělenou autoritu, nemáme nic, co by ukazovalo, že by oni nebo někdo jiný, ať již by se jednalo o jednotlivce nebo skupinu – vykonávali přísnou kontrolu nad průběhem shromáždění a tématem rozhovorů vedených křesťany. Pravděpodobně nejpodrobnější a téměř osamocený rozbor shromáždění je popsán ve 14. kapitole 1. Korintánům. A i zde je zdůrazněn pouze základní a k hladkému průběhu vedoucí řád shromáždění, a rovněž to, jak nejlépe porozumět tomu, o čem se mluví.

Na jiných místech samozřejmě nalezneme varování proti řečnickým cvičením, nepřátelským řečem, zbytečným debatám a podobným negativním zvyklostem.⁶⁷ Nicméně prostředky, které mají být použity pro překonání těchto záporných aspektů, nejsou donucovacího charakteru, sloužícímu k ovládnutí věřících, ale mají *přesvědčovací* povahu, která zdůrazňuje pozitivní vlastnosti, a vybízí k účastníkům k jejich projevům.

Tato volnost tedy představovala jak příležitost, tak i zkoušku. Byla pro zúčastněné výzvou, aby prokázali, že se opravdu shromáždili proto, že se chtějí navzájem budovat a povzbuzovat k lásce a znamenitým skutkům – nejenom ukázat, kolik toho člověk zná nebo prosazovat osobní teorie či o nich debatovat. Místo toho účastníci měli prokázat, že mají o druhé opravdový zájem, měli pěstovat sebeovládání, ze kterého by měli prospěch všichni, dávat najevo pokoru, poddajnost, trpělivost, porozumění, sounáležitost, soucit a opravdovou snahu napodobovat vedení Božího syna.⁶⁸ To je pravý lék proti zmatku nebo hádkám; to je pravý zdroj pokoje a souladu. Tyto

⁶⁶ *The International Standard Bible Encyclopedia (Mezinárodní standardní biblická encyklopedie)*, sv. V, strana 544.

⁶⁷ *Galatánům 1:13–15; 1. Timoteovi 1:3–7; 6:4; 2. Timoteovi 2:14–16; Titovi 3:9.*

⁶⁸ *Římanům 12:3, 9, 10, 16; Kolosanům 3:7, 12–17; 2. Timoteovi 2:23–26; Titovi 1:9, 13; Jakub 3:13–17; 1: Petra 4:8–11; 5:2–5.*

vlastnosti jsou ovocem Božího svatého ducha, který měl působit jako kontrolní mechanismus, uchovávat řád a zajišťovat zdravou, prospěšnou atmosféru a kvalitu celého shromáždění.⁶⁹ Dokud přítomní lidé vykazovali ducha hluboké úcty ke Kristovu vedení, a nahlíželi na něj tak, jako by byl „mezi nimi“, pak i tehdy, když jich nebylo více než dva nebo tři, záležitosti se nevymkly z rukou nebo se nezvrhly ve zbytečnou, nezdravou, svárlivou debatu.⁷⁰ Totéž platí i pro naši dobu.

K rozdělením dochází tehdy, když se lidé snaží učinit určitým, jednoznačným a nezvratným to, co Písma sama ponechávají neurčité, nebo kde umožňují více než jedno chápání. Dochází k nim i tehdy, když lidé dělají spory z věcí, které z celkového pohledu mají nepodstatný význam; když vytvářejí pravidla z toho, co je pouhou radou nebo obecně vyjádřenou zásadou. Nastávají také v případech, kdy věřící zapominají na to, že zatímco oni sami mají osobní vztah s Bohem a Kristem, jejich bratři a sestry se těší z téhož, a že mezi celým společenstvím neexistuje nikdo, kdo by se těšil ze „zvláštního přístupu“ k Bohu a jeho Synu, který by byl ostatním zapovězen. Když si to uvědomíme, může nás to ochránit před domněnkou, že my sami máme jedinečné pochopení věcí, nebo že se těšíme obzvláště důvěrnému vztahu, který nás odděluje od ostatních, a činí z nás Boží „sdělovací prostředek“, který je pro ně určen.

Pavel napsal Korintánům, aby „byli spojeni stejnou myslí a stejným cílem“. Kontext ukazuje, že se nedovolával naprosté uniformity v chápání každého jednotlivého bodu Písma, ale že spíše vybízel k odložení rozdělovacích postojů, které v Korintu vedly k rozdělení na různé frakce, a že si přál, aby byli sjednoceni v celkovém *přístupu a názoru*.⁷¹

Uniformita víry v každém jednotlivém bodu není opravdovou zkouškou jednoty. Pavlovy dopisy téměř bez výjimky ukazují, že se křesťané v místech, do kterých psal, lišili v pohledech na různé věci. Křesťanská jednota se prokáže jako opravdová tehdy, když existují rozdíly v názorech, a přesto křesťané nepřipustí, aby je tyto rozdílné pohledy *rozdělovaly*. Důvodem, proč takové rozdělení nepřipustí, je to, že si uvědomují, že i když se liší v porozumění určitým bodům, všichni jsou členy duchovní rodiny, která sdílí společnou víru založenou na jasně formulovaných, základních naukách, které jsou obsaženy v dobrém poselství.⁷² Poutem jednoty není uniformita, a již vůbec ne uniformita *vynucená* jinými lidmi. „Dokonalým poutem jednoty“ je pouze láska.⁷³

Toto vědomí také vytváří příznivé ovzduší, ve kterém může docházet k růstu a prohlubování poznání a porozumění. Odlišnosti v názorech nevedou k rozdělení, ale spíše se stávají nástrojem, který zúčastněné nutí ke zvýšené snaze porozumět jak jinému názoru, tak osobě, která jej předkládá. Mohou nás povzbuzovat k hlubšímu studiu a uvažování, abychom se vypořádali s problémy, které pro nás předložená stanoviska mohou znamenat, a mohou nás podněcovat v úsilí, abychom pro ně na základě lásky našli řešení. Tak se díky nim může jasně ukázat, jak opravdové je křesťanství každého z nás, jak to ostatně naznačuje i apoštol v 1. Korintánům 11:19.

Křesťanská svoboda tedy pro nás a naše společenství s druhými představuje *výzvu*, protože po nás požaduje, abychom prokázali, že opravdu máme „Kristovu mysl“.⁷⁴ Jestliže se ve všech

⁶⁹ Efezanům 4:3; Galatánům 5:13–21.

⁷⁰ Matouš 18:20.

⁷¹ 1. Korintánům 1:10–17, *NRSV*. O slově „myšlenkový postup“ (řecké *nous*), které zde Pavel použil, říká *Theological Dictionary of the New Testament (Teologický slovník Nového zákona)*, zkrácené vydání, strana 637: „V první řadě to znamená ‚mysl‘ nebo ‚rozpoložení‘ ve smyslu vnitřní orientace nebo morálního postoje.“ Srovnej též Římanům 15:5, 6.

⁷² Římanům 14:1–6, 13–22.

⁷³ Kolosanům 3:14.

věcech a za každé doby vytrvale a opravdově „pevně držíme [Krista] jako naší Hlavy“, pak nikdy neselžeme v tom, abychom se prokazovali jako harmonicky spojení „jedni druhých oudové“ jeho těla.⁷⁵

JE MOCENSKÉ USPOŘÁDÁNÍ NUTNÉ?

Jak v prvním století vznikaly křesťanské sbory? Nic nenaznačuje, že lidé byli „zorganizováni“ do sboru. Jak tedy sbor vznikl? Jednoduše jako důsledek *shromažďování* lidí, kteří tak činili na základě společně sdílené víry a společného zájmu o to, aby se v této víře navzájem budovali. Jak potom máme rozumět termínům, které nacházíme v Křesťanských řeckých písmech, ke kterým například patří výrazy jako starší, dozorce, diákon („pomocník“, *TEV*), učitel a pastýř?

Situace z prvního století nám v tomto ohledu může posloužit jako vzor. Nemůže to být ale *absolutní* vzor. Důvodem je to, že ne *všechny* okolnosti z té doby zůstávají stejné.

Čteme, že Boží domácnost neboli rodina byla „vybudována na základě apoštolů a proroků, přičemž Kristus Ježíš je sám základním rohovým kamenem“. Ačkoli Ježíš Kristus dnes není na zemi fyzicky přítomen, stále s námi zůstává, a „v něm je celá stavba spojena v jeden celek“.⁷⁶ To ale neplatí o apoštolech. Jejich život byl ukončen. Samotná skutečnost, že byli vybráni pro „položení základu“, naznačuje, že jejich výběr se týkal počátečního vývoje křesťanství. „Proroci“, na které text odkazuje, mohou být proroci z křesťanské doby, spíše než předkřesťanští proroci z Hebrejských písem.⁷⁷ Pokud je tomu tak, potom skutečnost, že jsou zmíněni tím samým způsobem jako apoštolové, by naznačovala jejich obdobnou počáteční úlohu v křesťanství, která také měla v určité době skončit.⁷⁸

⁷⁴ 1. Korintánům 2:16; 1. Timoteovi 6:3–5; Titovi 3:2–7.

⁷⁵ Efezanům 4:15, 16; Kolosanům 2:17–19; Římanům 12:5.

⁷⁶ Efezanům 2:19, 20, *NRSV*.

⁷⁷ Srovnej Skutky 15:32; 21:8–10; 1. Korintánům 12:10, 28; Efezanům 4:11.

⁷⁸ *The New International Dictionary of New Testament Theology (Nový mezinárodní slovník teologie Nového zákona)*, Sv. III, strana 84, podobně komentuje: „Proroci v Ef. 2:20 vytváří část ‚základu‘ církve. Tento popis naznačuje, že období, během kterého docházelo k položení základů církve, již pomínulo; to jest, že funkce proroka je věcí minulosti. Apoštolové jsou v tomto případě novozákonním protějškem starozákonních proroků. Společně vytvářejí základ, jehož ‚hlavním úhelným kamenem je samotný Ježíš Kristus‘“. Stojí za povšimnutí, že v původní řečtině termín „prorok“ (*prophétes*) v podstatě znamená „hlasatel, člověk, který oznamuje poselství pocházející z božského zdroje“. (Tento úhel pohledu je podrobně rozebírán ve člancích, které jsem na téma „proroctví“ a „prorok“ napsal do *Aid to Bible Understanding [Pomůcka k porozumění Bible]*; srovnej tato hesla též v *Hlubším pochopení písma*.) Prorocká prohlášení mohou, ale *nemusí*, obsahovat předpovědi budoucích událostí a okolností. (srovnej Sk. 15:30–32.) Apoštolové sami ve svých proslovech a dopisech sehrávali zásadní roli proroků, a jimi oznamované božské poselství, později písemně zachycené a zachované, se stalo nedílnou součástí základů naší víry až do dnešních dnů. Ať již bylo poselství ostatních křesťanských proroků jakékoli, nebyla jim přikládána taková váha, protože z jejich dílny máme záznam pouze o slovech jednoho z nich, Agaba. – Skutky 11:27, 28; 21:10, 11.

Jako mnohá jiná náboženství, také svědkové Jehovovi učí, že apoštolská posloupnost skončila v prvním století. Ale jak jsme mohli vidět, třebaže muži v různých náboženstvích nepřijímají titul apoštola ani o sobě nemluví v tom smyslu, že by zastávali apoštolský úřad, vynakládají značné úsilí, aby se oděli do hávu apoštolské autority. Vedoucí sbor svědků Jehovových si osobuje autoritu, která je rovna autoritě apoštolů, a v některých případech je dokonce i větší.⁷⁹ Vedení různých jiných náboženství se chová podobně. Dnes však na sebe můžeme uplatnit význam slova „apoštolský“ pouze v tom smyslu, že se přidržíme apoštolského učení. S výjimkou Ježíše Krista, svatého Ducha a Božího slova představovalo těchto několik mužů, mocí svého jmenování z Boží vůle, jediný vnější zdroj autority, kterou uznávala každá skupina shromážděných křesťanů. Ale jejich z Boží vůle přidělené apoštolské jmenování a autorita byly jedinečné. Dnes již neexistují. A to má závažný vliv na naše porozumění tomu, jak se mohou lišit určité okolnosti mezi počátečním vývojem křesťanství a naší dobou.

DYNAMICKÉ USPOŘÁDÁNÍ, KTERÉ NEMĚLO USTRNOUT V POČÁTEČNÍM STADIU

Jiným činitelem, který má vliv na naše porozumění, je zásada stanovená v Efezanům 4:11–16. Vyjadřuje, že všechny služební povinnosti zastávané jednotlivci v křesťanském sboru, včetně služby apoštolů, proroků, evangelistů, pastýřů a učitelů, byly určeny k tomu, aby dovedly věřící lidi k určitému cíli. Mohli jsme si povšimnout, že tímto cílem nebylo to, aby nadále zůstávali malými dětmi, které potřebují ostatní, aby je vyučovali, a byli jejich pastýři. Cílem bylo, aby „každým způsobem vyrůstali v toho, který je hlavou, v Krista“.⁸⁰ S postupující dobou se jejich závislost na ostatních a jejich službách měla zmenšovat, přičemž se současně měla zvětšovat jejich vlastní schopnost jednat jako dospělí, zralí lidé, kteří nejsou v každém okamžiku závislí na druhých. Autor dopisu Hebrejcům kárá křesťany, kterým je jeho dopis určen, těmito slovy: „Touto dobou byste již měli učit druhé.“⁸¹

Každý náboženský systém, který utvrzuje závislost svých členů na službě určitých mužů, působí proti tomuto stanovenému cíli. Nejde o to, že by se od každého věřícího člověka očekávalo, že se stane stejným, jako jsou ostatní, a že bude mít stejné schopnosti neboli „dary“, a to ve stejné míře. Ale všichni by se měli stát „dospělými“ křesťany, zralými v porozumění a ve schopnosti vést křesťanský život a činit uvážená rozhodnutí, která budou jejich vlastní, nedodaná nikým jiným. Všichni by měli být aktivními členy „Kristova těla“, a nejenom přijímat služby ostatních členů, ale také přispívat svým cenným a prospěšným dílem. To je obraz, který vykresluje Křesťanská řecká písmata.⁸²

Místo, aby neustále potřebovali pastýřskou pozornost druhých, křesťané mají získat sílu k tomu, aby oni sami mohli druhým pomáhat. Pavel nemá na mysli církevní hodnostáře nebo vůdce organizace, ale křesťany v Galácii všeobecně, když píše:

⁷⁹ Viz kapitoly 4, 5 a 12.

⁸⁰ Efezanům 4:11–16, *NRSV*.

⁸¹ Hebrejcům 5:12–14, *NAB*.

⁸² 1. Korint'ánům 12:4–25; 1. Petra 4:10–11.

Bratři, upadne-li někdo z vás do nějakého provinění, vy, kteří jste vedeni Božím Duchem, přivádějte ho na pravou cestu v duchu mírnosti, a každý si dej pozor sám na sebe, abys také nepodlehł pokušení. Berte na sebe břemena jedni druhých, tak naplníte zákon Kristův.⁸³

Jeden komentář vzhledem k tomuto verši uvádí následující:

Je to velmi působivé, když si uvědomíme, že „milovat jeden druhého“, „nosit břemena jedni druhých“ a „naplnit zákon“ jsou tři výrazy, které mají stejnou hodnotu. Ukazuje to, že milovat jeden druhého jako Kristus miloval nás nutně nemusí vést k nějakému hrdinskému činu, dramatickému skutku sebeobětování, ale k daleko obyčejnější a neokázalé službě, při které nosíme břemena jedni druhých. Když vidíme ženu, dítě nebo staršího člověka, jak se potýkají s těžkým zavazadlem, nenabídneme se a nepomůžeme jim? Tak i tehdy, když vidíme někoho s těžkým břemenem na srdci nebo na mysli, musíme být připraveni postavit se mu bok po boku a pomoci mu s jeho břemenem. Podobně i my sami musíme být natolik pokorní, abychom dovolili druhým prokázat nám stejnou službu. Být tím, kdo nosí břemena druhým, je úžasným druhem služby, kterou by každý křesťan měl prokazovat, a kterou může prokazovat. Je to přirozený důsledek toho, když chodíme duchem. Naplňuje to zákon Kristův.⁸⁴

DŮRAZ NA SLUŽBU A ČINNOST, NE NA ÚŘAD A POSTAVENÍ

Konečným faktorem, který je třeba vzít v úvahu, je ta skutečnost, že označení pastýř, učitel, evangelista a další označují různou *službu*, která má být prokazována, *práci*, která má být vykonána ve prospěch křesťanského společenství. Nejsou názvem pro *úřady* ve smyslu stupně *organizačních postavení* v hierarchickém uspořádání.⁸⁵ Jak jsme si již mohli všimnout, apoštol

⁸³ Galat'anům 6:1, 2, **EP**.

⁸⁴ **Only One Way, The Message of Galatians (Pouze jedna cesta. Poselství Galat'anům)**, John R. W. Stott, strany 158, 159. V knize **Paul's Idea of Community (Křesťanské společenství podle Pavla)**, strana 147. Robert Banks obdobně vyzdvihuje, že své dopisy Efezanům, Filipanům a Kolosanům „Pavel vždy adresoval celé komunitě. Nikde [v těchto dopisech] nesvěřuje zvláštní odpovědnost jakékoli jednotlivé skupině ve srovnání se zbytkem.“ A dodává: „Pastýřská odpovědnost nemůže nikdy znamenat vznik skupiny několika vyvolených, ale vždy existuje jako povinnost každého člena komunity – i když snad má někdo výhodnější postavení, nebo větší dar v tomto ohledu, a může se tomuto úkolu věnovat energičtěji. (Srovnej 1. Tesaloničanům 5:12–14 s 1. Korint'anům 16:15–18; 15:58.)“

⁸⁵ Český výraz „úřad“ se může pochopitelně vztahovat k přidělené **povinnosti** nebo **úkolu**, ale většinou lidí naneštěstí mnohem pohotověji vyvstane v mysli koncept organizační struktury a pozic. V mnoha překladech je v 1. Timoteovi 3:1 použit výraz „úřad“ s ohledem na muže, jež si přeje sloužit jako dozorce, ale v původním apoštolském textu nebyl ekvivalent slova „úřad“, jen se tam prostě odkazovalo na „práci dozorce“ (**episkope**). Takže v některých překladech najdeme obraty typu „pokud někdo připravil své srdce pro to být dozorcem“ (**NIV**) apod. Když bezprostředně poté apoštol dodává, že „touží po významné práci“, ukazuje, že se jednalo o práci (řecky **ergon**) nebo službu, a ne o náboženský či organizační úřad nebo postavení. Srovnej 1. Korint'anům 16:10, 12; Efezanům 4:12; 1. Tesaloničanům 5:13.

se ve svém srovnání křesťanského sboru s lidským tělem zmiňuje o „apoštolech, prorocích a učitelích“. Ale předtím popisuje duchovní dary, které umožňují *všem údům* těla, to jest *každému jednotlivému* údu těla (tedy včetně apoštolů, proroků a učitelů), aby se o sebe navzájem starali, a přitom se nezaměřuje na úřad nebo organizační postavení, ale na službu a práci. Píše:

Rozdílné **služby**, ale tentýž Pán; a rozdílná působení moci [**druhy práce**, NEB], ale tentýž Bůh, který působí všechno ve všech. **Každému** je dán zvláštní projev Ducha ke **společnému prospěchu** ... To všechno působí jeden a týž Duch, který uděluje **každému** zvláštní dar, jak sám chce.⁸⁶

Apoštol Pavel někdy používá *slovesný tvar* místo *podstatného jména*, a tím podtrhuje důraz kladený nikoli na úřad jako takový, ale na poskytovanou službu nebo prováděnou činnost. Pro znázornění uvedme, že když někdo slyší slovo „předseda“, ihned se mu vybaví *úřad*. Jestliže namísto toho použijeme slovesný tvar „předsedá“, na mysl nám vytane *činnost*, nikoli úřad nebo postavení. Pavel v dopise Korint'ánům, v pasáži, ze které je předcházející citát, používá spolu s uvedenými podstatnými jmény (apoštolové, učitelé, proroci) také slovesná přičestí, která doslova znějí „pomáhající“ a „poskytující vedení“.⁸⁷ Některé překlady převádějí tyto slovesné formy na podstatná jména, která pak například znějí „pomocníci, správci“ (*RSV*), „pomocníci, dobří vůdci“ (*JB*), „pomocníci, rádci“ (*PME*) nebo „asistenti, správci“ (*NAB*). Jiné překlady, které nepochybně uznávají, že uvedená vyjádření nepopisují *oficiální postavení*, ale *činnosti* a *druhy služby*, převádějí původní výrazy jako „různé druhy pomoci, různé druhy vedoucí úlohy“ (*NRSV*), „*pomoc, správa*“ (*NAB*, revidované vydání) a „[ti, kteří mají] schopnost pomáhat ostatním nebo sílu, aby je vedli“ (*NEB*). Učenec Robert Banks uvádí:

Tyto [dva řecké participiální tvary] jednoduše znamenají poskytování pomoci a poskytování vedení méně osobním způsobem ... „prospěšné skutky“ a „praktická iniciativa“ jsou nejbližší tomu, co se jimi myslí. Znovu připomenu, že tyto termíny ve své podstatě nemají formální charakter. Je jisté, že se zde nejedná o žádné oficiální postavení v církvi. Tento výklad je podporován tím, že [tyto termíny] jsou uplatněny na činnosti, spíše než na osoby, které je provádějí, jsou zařazeny až ke konci vyjmenovaných darů, a snad také tím, že se v Novém zákoně vyskytují pouze na tomto místě.⁸⁸

V *New International Dictionary of New Testament Theology* (*Nový mezinárodní slovník novozákonní teologie*), ve svazku 1, nacházíme na straně 197 tento komentář, který se vztahuje k našemu tématu:

Autor tohoto komentáře se domnívá, že v církvi, která byla známá apoštolu Pavlovi, ještě neexistovaly institucionální nebo specificky vyčleněné úřady ... To máme potvrzeno seznamem darů v Řím. 12:8, kde *prohistamenos* [“poskytující vedení“ nebo „pečující o“] je blíže určeno výrazem *spoude* (horlivost). *Prohistamenos* je zde uvedeno spolu s *didaskon* (ten, kdo vyučuje), *parakalon* (ten, kdo vybízí), *eleon* (ten, kdo koná skutky milosrdenství). Všechny tyto výrazy jsou **přičestí**, a to naznačuje **činnost spíše než úřad**.

⁸⁶ 1. Korint'ánům 12:5–11, 28, NEB.

⁸⁷ 1. Korint'ánům 12:28.

⁸⁸ *Paul's Idea of Community (Křesťanské společenství podle Pavla)*, strany 144, 145.

Jestliže si máme v této oblasti udělat přesný obrázek, pak také stojí za to mít na paměti, že slova v původním jazyce často nabízejí poměrně širokou řadu významů. Někteří překladatelé zvolí význam, který podporuje pojetí hierarchického uspořádání a značné oficiální pravomoci. Jako příklad uveďme *New American Bible* (*Novou americkou Bibli*), která v Římanům 12:8 používá výraz: „Ten, kdo vládne, by měl svoji autoritu používat s opatrností.“ Slovní spojení „ten, kdo vládne“ je překladem řeckého *ho proistámenos* (doslova ten [který] stojí vepředu). Jiné překlady, které upřednostňují autoritativní vyznění, používají výrazy jako „muž v postavení autority“ (*PME*), „vůdce“ (*NEB, NRSV*), „vůdcovství ... vládnout“ (*NIV*), „hodnostáři“ (*JB*), „držitelé úřadu“ (*AT*). Ale *Revised Standard Version* (*Revidovaný standardní překlad*) překládá ten samý výraz jednoduše jako „ten, kdo poskytuje pomoc“. Proč dochází k těmto rozdílům?

Důvodem je to, že slovo v původním jazyce (*proistemi*) má rozsáhlou stupnici významů. Prameny ukazují, že může znamenat následující: vést, řídit, pomáhat, chránit, zastupovat, pečovat o, podporovat, zabývat se čím, nasazovat se.⁸⁹ Kontext napomáhá rozlišit, o který význam se jedná, a v Křesťanských řeckých písmech překladatelé obvykle volí mezi „vést“ a „pečovat o“.⁹⁰ Ti z nich, kteří mají sklon propůjčit svému překladu v tomto místě autoritu, zvolí příslušný význam. Ti z nich, kteří dávají přednost tomu, aby zde jejich překlad vyzněl v duchu péče a podpory, uvedou příslušný významový odstín. Ať již je tomu jakkoli, překlad ve znění „ten, kdo poskytuje pomoc“ je naprosto oprávněný, a je zcela jistě v souladu s celkovým duchem Křesťanských řeckých písem, zejména s příkladem a duchem Božího syna.

Totéž slovní spojení se vyskytuje v 1. Tesaloničanům 5:12, kde nacházíme toto vybídnutí (podle *NRSV*):

Bratři a sestry, obracíme se na vás s žádostí, abyste si vážili těch, kteří se mezi vámi namáhají, a mají vás v Pánu na starost, a napomínají vás.

I v tomto případě se setkáváme se širokou škálou překladů tohoto slovního spojení. Některé z nich znějí takto: [ti, kteří] v Pánu *vykonávají autoritu*“ (*NAB*), „[ti] *nad vámi* v Pánu“ (*RSV*), „[ti] *nad vámi* v Pánu“. Jiné překlady ale uvádějí [ty] kteří *vás vedou ve službě Pánu*“ (*AT*), a „ty, které Pán vybral, aby [vás] *usměřňovali*“ (*TEV*). Jako v 1. Korint'ánům 12:28, ani zde nejsou použita podstatná jména, ale tři tvary slovesných příčestí: „pracující“, „pečující o (nebo vedoucí)“ a „vyučující (nebo napomínající)“. Banks poukazuje na významový rozdíl, který z toho vyplývá, a říká:

Tato slova dohromady jednoduše naznačují **úsilí vynaložené** těmito lidmi při výkonu jejich služby, **podpurný charakter** jejich práce, a příslušný odkaz na napomínání a varování, které s jejich prací souvisí ... **nejedná se zde o oficiální postavení ve společenství, ale o zvláštní činnost**.⁹¹

⁸⁹ *Theological Dictionary of the New Testament* (*Teologický slovník Nového zákona*), zkrácené vydání, strana 938; *The New International Dictionary of New Testament Theology* (*Nový mezinárodní slovník teologie Nového zákona*), Sv. I, strana 193.

⁹⁰ Výjimky najdeme v *dopise Titovi* 3:8, 14, kde je výraz použit ve významu ‚zaměřit se na něco‘, ‚zaměstnávat se něčím‘, ‚soustředit se na něco‘.

⁹¹ *Paul's Idea of Community* (*Křesťanské společenství podle Pavla*), strana 144.

OMEZENÉ NÁZORY ZPŮSOBENÉ PŘEDEM VYTVOŘENOU PŘEDSTAVOU

Nehledě na směr zastávaný určitými překlady, my sami dnes často můžeme dovolit, aby náš dnešní pohled zkreslil naše porozumění minulosti. Máme totiž přirozený sklon přenášet nebo promítat dnes platná stanoviska zpět do minulosti, a nasazovat je na okolnosti, které tehdy existovaly. Jestliže žijeme ve vysoce organizované společnosti, nebo jsme zvyklí na hierarchický náboženský systém, pak se nám může stát, že tato skutečnost ovlivňuje naše porozumění Písem způsobem jdoucím nad to, o čem svědčí důkazy.

Jestliže například v Bibli čteme nebo slyšíme anglické slovo „minister“ (Pozn. překl.: v překladu do češtiny znamená „minister“ pastor neboli hlavní duchovní autorita v protestantské církvi. Český čtenář si pro účel dokazované myšlenky může dosadit další význam tohoto slova, kterým je ministr ve vládě.), pak nás hned může napadnout „náboženský“ „minister“, tedy v tom významu, jak jej chápeme dnes. Ale když toto slovo (v řečtině *diakonos*) používali křesťanští pisatelé, neznamenovalo víc než prostě „služebník, pomocník, asistent“⁹² Snad nejlépe je význam tohoto slova, které klade důraz na skromnost a pokoru, vyjádřen Ježíšem v tomto jeho výroku:

Ale Ježíš si je zavolal, a řekl: „Víte, že vládcové panují nad národy, a velicí je utlačují. Mezi vámi to tak není; ale kdokoli se chce stát velkým mezi vámi, bude vaším služebníkem [*diakonos*, „minister“, (NW)], a kdokoli chce být první mezi vámi, bude vaším otrokem. Tak jako Syn člověka nepřišel, aby si dal sloužit [ze slovesa *diakoneo*, „být obsluhován“, (NW)], ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za mnohé.“⁹³

V základním smyslu tohoto slova by nejenom jeden člověk nebo skupina lidí měli sloužit jako „ministr“, ale všichni křesťané by se měli nabízet *ke službě ostatním*. Působit jako „ministr“ v tomto původním významu tohoto slova je velmi odlišné od toho, co si dnes většina lidí pod tímto pojmem představuje.⁹⁴

Totéž řecké slovo je také někdy překládáno jako „diákon“, a to opět může způsobit, že pomyslíme na jeho církevní význam. Ve skutečnosti se opět jedná především o „pomocníka“ nebo „asistenta“, který slouží druhým způsobem, kterým to potřebují.⁹⁵ Písmo nám neposkytuje žádné podrobnosti a nenaznačuje žádné specifické funkce nebo druhy služby, jež by měli vykonávat ti, kteří byli povoláni, aby takto sloužili ve prospěch celé skupiny.

V překladech se často setkáme s tím, že slovo *episkopos* je překládáno jako „biskup“. Je téměř nemožné, aby čtenář v takovém případě chápal toto slovo jinak, než v jeho dnešním cír-

⁹² Tato slovesná forma se například používá u Lukáše 10:40 na Martu, která dbala o domácí povinnosti.

⁹³ Matouš 20:25–28, **NEB**.

⁹⁴ Organizace Strážná věž jde nad tento základní význam služby, když trvá na tom, že všichni pokřtění svědkové jsou „ordinovaní služebníci“. Tím se je snaží postavit na roveň s konfesními služebníky, jimž byl svěřen úřad na základě církevní ordinace. Porovnejte články ve **Strážné věži** z 1. prosince 1975 (česky 1. ledna 1977 a 16/1976, samizdat) a z 15. března 1981 (česky 21/1981, samizdat), kde je křesť označen za „obřad ordinace“. Viz též kniha **Kříže svědomí**, stranu 210, poznámka pod čarou č. 13.

⁹⁵ 1. Timoteovi 3:8–13.

kevním významu.⁹⁶ Ale i v případě, že je toto slovo správněji přeloženo jako „dozorce“, lze se jenom obtížně ubránit sklonu, abychom za jeho významem neviděli oficiální a organizační dohled. Já jsem alespoň tak smýšlel až do okamžiku, než jsem začal pracovat na hesle „dozorce“, které bylo určeno pro knihu *Pomůcka k porozumění Bible*. Tehdy jsem zjistil, že základní význam slova samotného vůbec nevyžaduje takový názor. Látka, kterou jsem pro knihu zpracoval, uvádí ohledně původu tohoto slova:

Teologický slovník Nového zákona ... ukazuje, že slovesné formy (*episkopéo* a *episképtomai*) se používaly v základním nenáboženském významu jako výrazy pro „dívat se na, zvažovat, všimát si někoho nebo něčeho“, „dát pozor na, uvažovat o něčem, zkoumat něco, podrobit něco vyšetřování“ a „navštěvovat“. Ve významu navštěvovat se jedná především o návštěvu nemocných, ať již jde o praktickou pomoc přítele nebo lékaře. Tentýž slovník ukazuje, že překlad Septuaginta používá tyto výrazy v hlubším slova smyslu, totiž „mít starost o, pečovat o“, a uplatňuje tento význam na pastýře a jeho ovce.⁹⁷

Ve svém světském významu se *může* termín *episkopos* použit ve smyslu „dohlížet na, podrobně prohlížet a kontrolovat“, a proto bychom jej také *mohli* při jeho použití na určitých místech v Křesťanských řeckých písmech primárně uplatnit na myšlenku *organizačního* vedoucího nebo nadřazeného vedoucího pracovníka, který „dohlíží“, na činnosti ostatních, kontroluje je, a vymáhá práci, která jim byla přidělena.⁹⁸ Proč bychom to ale měli dělat, když to výraz sám o sobě *nevyžaduje*? Dokonce i v případech, v nichž je tato definice *přípustná*, je otázkou, jaký důvod máme proto, abychom jí dali přednost před obdobně platnou, rovnocennou definicí, která vyjadřuje stejně základní a platný smysl obětavého zájmu a péče o druhé nebo navštěvování druhých, protože máme starost o potřeby našich bližních? Je jisté, že chápání, jež je založeno na službě druhým, je v daleko lepším souladu s duchem Kristových slov k jeho učedníkům a se zásadami pokorné služby, které vytýčil. Pavel vystihl tohoto ducha, když napsal:

Nedomnívejte se, že vám nařizujeme, jak má vaše víra vypadat; držíte se své víry dostatečně pevně. Spolupracujeme s vámi [jsme vašimi spolupracovníky, JB] pro vaše vlastní štěstí.⁹⁹

⁹⁶ Slovo „biskup“ je ve skutečnosti *poangličtěním*, a nikoliv *překladem* řeckého výrazu „episkopos“.

⁹⁷ *Aid to Bible Understanding (Pomůcka k porozumění Bible)*, strana 1260. Robert Banks zaznamenal: „Nakonec by samotné výrazy *episkopos* [dozorce] a *diakonos* [diákon, služebník] měly být osvobozeny od oficiálních náboženských významů, jež pro nás mají dnes, protože se v zásadě neliší od různých jiných pastýřských výrazů, které Pavel používá. Neexistují žádné reálné doklady, jež by podporovaly myšlenku, že měly tyto výrazy ve své době jakýkoli technický význam. To potvrzuje i skutečnost, že Ignatios a Polykarpos ve druhém století nevěděli o žádné náboženské struktuře ve Filipech.“ – *Paul's Idea of Community (Křesťanské společenství podle Pavla)*, strana 147.

⁹⁸ *The New International Dictionary of New Testament Theology (Nový mezinárodní slovník teologie Nového zákona)*, Sv. I, strany 188, 189.

⁹⁹ 2. Korint'ánům 1:24, *NEB*.

STARŠÍ V KŘESŤANSKÉM SPOLEČENSTVÍ

Nejzákladnějším termínem, který vyjadřuje usměrňování uvnitř křesťanského sboru, je výraz „starší“. V jazycích, které používá Bible, prostě znamená „starší osobu“. Bylo by chybou se domnívat, že koncepce starších je pojetí, které je neodmyslitelně spjata s náboženstvím. Ve skutečnosti je to historicky snad nejstarší forma organizace nějakého společenství lidí.¹⁰⁰ V biblických dobách starší působili v Egyptě, Moabu, Midianu a Gibeonu, a jednali jako představitelé svých rodin nebo společenství lidí, mezi nimiž přebývali.¹⁰¹ Když se Izrael usídlil v Kanaánu, v každém městě a vesnici byli starší, kteří sloužili v podobném postavení.¹⁰² Nejsou nám přitom vykresleni jako stálý orgán správců, kteří by trvale působili v oficiálním postavení. Spíše se zcela zřejmě jednalo o jednotlivce, kteří se těšili úctě druhých, a kteří byli *k dispozici*, kdykoli vyvstala nějaká potřeba. Byli k zastižení tehdy, když se na ně někdo obrátil s žádostí, aby poskytli pomoc při řešení těžkostí nebo problémů, ať již osobního rázu nebo sporných otázek, které se týkaly celého společenství.¹⁰³ Nic nenasvědčuje tomu, že by existoval způsob, kterým by tito starší byli jmenováni na základě organizačního uspořádání – „nejmenovali“ je ani králové ani kněží – a rovněž chybí důkaz pro to, že by ostatní na ně pohlíželi jako na držitele „úřadu“. Nedostatek důkazů v tomto ohledu by naznačoval, že se spíše jednalo o to, že členové společenství si dotyčného muže *vážili* jako člověka, který projevuje zralé rysy moudrosti a dobrého úsudku, a že byl zároveň *uznán za hodného* nebo *potvrzen* jako starší těmi, kteří již společenství za starší muže pokládalo. Lidé na něj nahlíželi jako na staršího především v důsledku toho, jakým byl člověkem. V této záležitosti se odrážel postoj úcty a podřízenosti, který se v těch dobách prokazoval lidem pokročilého věku a mnoha životních zkušeností, ať již to bylo v rodinném kruhu nebo ve společenství jako celku.

Podobný model vedení a pomoci byl zaveden v době, kdy se vytvářela křesťanská společenství. Je pravda, že o Pavlovi a Barnabášovi čteme, jak „jmenovali starší“ v jednotlivých městech, která navštívili, a jak Pavel nabádá Tita, aby všude na Krétě „jmenoval starší“ (ustanovil starší, *NEB*).¹⁰⁴ *Teologický slovník Nového zákona* ale ke Skutkům 14:23 uvádí:

¹⁰⁰ Viz kniha *Aid to Bible Understanding (Pomůcka k porozumění Bible)*, strana 1248. Jen málokdo si uvědomuje, že jak hebrejský výraz (*zaquen*), tak řecký výraz (*presbyteros*) označující „staršího“ odpovídají významem arabskému slovu „šejk“, latinskému výrazu „senátor“ a anglo-saskému „městský radní“. Základním významem všech těchto slov je „starší muž“.

¹⁰¹ 1. Mojžíšova 50:7; 3. Mojžíšova 22:4, 7, 8; Jozue 9:3–11.

¹⁰² Jozue 20:4; Soudci 8:14, 16.

¹⁰³ Srovnej Rut 4:1–11; Lukáš 7:3–5.

¹⁰⁴ Skutky 14:23; Titovi 1:5. I tento výraz (řecky *cheirotoneo*) bývá chápán rozličně. *Theological Dictionary of the New Testament (Teologický slovník Nového zákona)*, zkrácené vydání, říká na straně 1312 o *cheirotoneo*: „1. Zdvžením ruky se vyjadřuje souhlas a proto *cheirotoneo* znamená v první řadě ‚hlasovat pro‘. Dalšími z toho odvozenými výrazy jsou ‚zvolit‘ a ‚nominovat‘. ... 2. 2. Kor. 8:19 používá toto sloveso ve smyslu ‚vyvolit‘. Pavel píše o člověku, který byl ‚vybrán‘, aby se k němu připojil v záležitosti sbírky. Ve Skutcích 14:23 Pavel a Barnabáš ‚nominovali‘ starší, a potom je ustanovili modlitbou a půstem.“

Presbyteros v běžné, nebiblické řečtině jednoduše znamenalo „starší muž“ – přinejmenším mimo území Egypta. Je docela možné, že to Lukáš ve Skutcích [14:23] takto chápal. Pokud ano, pak Pavel jmenoval některé „starší“, **aby zastávali příslušnou odpovědnost, ale nejmenoval určité muže do postavení starších.**¹⁰⁵

Ať již tomu bylo jakkoli, jednalo se o zvláštní okolnosti, které zahrnovaly *apoštolskou autoritu*, vykonávanou buď přímo nebo prostřednictvím zástupce (jako v případě Tita). Tato autorita dnes již neexistuje. Je jisté, že ne všichni starší ve všech místech se jimi stali na základě osobního kontaktu s apoštoly nebo jejich zástupci, a již naprosto nic se nedovídáme o tom, že by v křesťanské době starší byli ustanoveni písemným dekretem. Zcela zřejmě byli jmenováni proto, že si jich místní lidé vysoce vážili jako mužů zralého úsudku a moudrosti, a tyto jejich vlastnosti měly za následek, že byli uznáni hodnými nebo potvrzení jako starší lidmi, se kterými se shromažďovali. A jak naznačuje výše citovaný pramen, v takovém případě „jmenování“ neznamenovalo, že se někdo stal starším, ale znamenalo, že byl jmenován věkem starší muž, aby ve sboru poskytoval příslušnou službu (další viz *Do-
datek*).

Tak se zdá, že se křesťanské uspořádání v biblických dobách drželo přirozeného pořádku. Křesťané se nám představují jako bratrství lidí, mezi kterými panuje rodinná atmosféra.¹⁰⁶ Když je hlava domácnosti (v tomto případě Kristus) mimo domov, nejstarší synové obvykle dostávají pověření, aby se o domácnost starali. Jejich povinností potom je, aby sloužili rodině tak, že jí budou pomáhat a chránit tím, že budou věrně zastupovat nepřítomnou hlavu rodiny – ale nikdy neměli jednat *jakoby sami byli* touto hlavou. Nebudou prosazovat svoji vlastní vůli nebo vydávat svoje vlastní nařízení. Místo toho budou věrně ostatním členům domácnosti připomínat rady, pokyny a zásady, zanechané hlavou rodiny proto, aby se všichni podle nich řídili.

V každé skupině křesťanů, kteří se dnes scházejí, budou v rozumné míře lidé, kterých si ostatní budou vážit pro jejich zralý úsudek a moudrost, a kteří – bude-li to situace vyžadovat – mohou reagovat na žádosti nebo osobní potřeby jednotlivce, či v potřebných záležitostech zastupovat celou skupinu. V Písmu neshledáváme, že by formální „jmenování“ bylo nezbytným. A právě rodinné uspořádání, které je v něm ukázáno, by rovněž nasvědčovalo tomu, že k takovému úřednímu postupu nedocházelo.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Zkrácené vydání, strana 1312.

¹⁰⁶ 1. Timoteovi 4:6; 5:1, 2.

¹⁰⁷ *The New International Dictionary of New Testament Theology (Nový mezinárodní teologický slovník Nového zákona)*, sv. I, strana 200, poznamenává, že Jan začíná svůj druhý a třetí dopis odkazem na sebe jako „*presbyteros*“ neboli „staršího“, a říká: „R. Bultmann si nemyslí, že by to značilo tolik příslušnost k místní radě starších, jako spíše čestný titul pro nositele a posla apoštolské tradice (KEK 14, 7, 95). To by znamenalo, že nebyl v tehdejších sborech držitelem úřadu v organizačním smyslu, ale spíše velmi ceněným a uznávaným člověkem. Podobně jako kdysi proroci a učitelé. Jeho autorita by spočívala výlučně v důležitosti toho, co říkal, v moci pravdy a v Duchu.“ *Existuje důvod pro domněnku, že se totéž dalo říci o všech křesťanských starších – že zdroj jejich moci a váha jejich slova se nedovožovala od postavení v organizaci, ale od jejich věrného předávání Božích slova, zvláště učení Božího Syna, a také z moci Božího svatého ducha.* – 1. Korintánům 2:1–10; 4:19–21; 14:37; 2. Korintánům 3:1–6; 10:1–11.

MEZINÁRODNÍ SPOLEČENSTVÍ

Křesťané žijící v prvním století se scházeli v domech, a to v relativně malém počtu. Jakmile pomínuly letnice, nikde v Bibli nečteme o tom, že by se učedníci scházeli na velkých setkáních, na které by přijíždělo mnoho lidí z různých oblastí. Byli nicméně součástí většího, celosvětového společenství, shromáždění nebo sboru, protože všichni byli shromážděni kolem Božího syna, který byl jejich Hlavou. Jak jsme si mohli všimnout, tyto rozšířené vazby se nepromítly do toho, že by byli úzce propojeni s Jeruzalémem jako organizačním centrem, nebo byli podřízeni jeho vedení. Střediskem správy jim byla nebesa, kam vzhlíželi, a odkud pro ně přicházelo vedení. Jednota křesťanů nacházela svůj výraz v jejich lásce k ostatním, kteří s nimi sdíleli společnou víru – ať již byli blízko nebo daleko, ať známým nebo cizincům – protože láska je „dokonalým poutem jednoty“.¹⁰⁸ Soudržnost, kterou mezi sebou měli, dávali najevo pohostinností, kterou prokazovali lidem, jež původně neznali, společným sdílením všeho dobrého, co jim patřilo, poskytnutím pomoci potřebným, ať již se nacházeli kdekoli, výměnou dopisů a jiných povzbudivých zpráv s těmi, kteří se scházeli na jiných místech, modlitbami za druhé a soucítěním s nimi v jejich souženích – tak, jak by to pro sebe přirozeně dělali členové rodiny.¹⁰⁹ Následující poznámka se týká Pavlovy účasti na tomto druhu jednoty:

Usiloval spíše o budování trvalých vztahů osobního než organizačního charakteru ... Tyto roztroušené křesťanské skupiny nevyjadřovaly svoji jednotu vytvořením jednodílné organizace, ale spíše prostřednictvím přediva vzájemných kontaktů mezi lidmi, kteří se pokládali za členy jedné křesťanské rodiny.¹¹⁰

Dnes můžeme jednat podobně. Je správné, jestliže si přejeme být ve společenství druhých. Měli bychom se této možnosti otevřít; ale nejenom to. Měli bychom po společenství toužit, aktivně ho vyhledávat, a navzdory nedokonalostem usilovat o jeho zachování. Jestliže si ale vážíme křesťanské svobody, nikdy to neuděláme za tu cenu, že bychom obětovali ryzí pravdu – pravdu, která je zosobněna v Kristu. Máme na paměti apoštolské vybidnutí: „Byli jste osvobozeni za nesmírnou cenu; neprodávejte se proto do otroctví lidem.“¹¹¹ Nepotřebujeme platit za členství cenu, kterou by byla pouta v podobě vyznání víry a podřízení se náboženskému systému a jeho organizační struktuře. Nepotřebujeme, aby nás náboženští vůdci dotlačili do postavení, ve kterém bychom pocítovali, že se na sebe máme dívat jako na podporovatele jejich denominace. Jedna věc je, že se aktivně zajímáme o lidi a otevíráme jim svoji mysl a svoje srdce, a že jsme dokonce i ochotni se jim opravdově a přátelsky zavázat. Zavázat se systému je ale úplně o něčem jiném.

Pavel ve svém druhém dopise Timoteovi přirovnal všechny, kdo vyznávají křesťanskou víru, k „velké domácnosti“. Tato „domácnost je dnes pozoruhodně rozsáhlá. Pavel ukazuje, že v ní jsou různé nádoby, některé cenné, jiné používané k potupnému účelu. A naléhal na Timo-

¹⁰⁸ *Kolosanům 3:12–14.*

¹⁰⁹ *Matouš 25:34–40; Římanům 12:10, 13, 15; 2. Korintánům 7:5–7, 13; Filipánům 2:19, 25–29; Kolosanům 4:16; 1. Tesaloničanům 5:14, 15; Hebrejcům 6:10; 10:32–34; 13:1–3; 1. Petra 4:8–10.*

¹¹⁰ *Paul's Idea of Community (Křesťanské společenství podle Pavla), strana 48.*

¹¹¹ *1. Korintánům 7:23, PME.*

tea, aby projevoval rozlišovací schopnost, protože člověk by také nepil z nádob, které se používají na mytí špinavých věcí.¹¹² Timoteus se na sebe neměl dívat, jako by byl lepší než ostatní, a měl projevovat ochotu stýkat se s kýmkoli, projevovat o něj zájem a přijít mu na pomoc. Ale měl také rozpoznat prospěch, který bude mít ze společenství s lidmi, jejichž vlastnosti a postoje byly zdravé, prospěšné a opravdově povznášející.¹¹³ Uděláme dobře, když i dnes budeme jednat s podobnou rozlišovací schopností. Spíše, než abychom dopustili, aby nás tlak najít společenství donutil k unáhleným rozhodnutím, moudře se obrníme trpělivostí, zvážíme, jaký důsledek nabízená společnost bude mít na naši křesťanskou svobodu, s rozvahou zhodnotíme prospěch, který nám slibuje přinést, a prověříme samotnou podstatu celé záležitosti. Může se stát, že bude nějakou dobu trvat, než najdeme společenství, které bude budovat nás, a pro které my budeme přínosem – to vše za předpokladu zachování naší svobody. Ale naše trpělivost bude mít cenu zlata.

Mezitím se může stát, že budeme v určité míře pociťovat samotu. Bůh nám pro povzbuzení naší víry poskytuje příklady svých služebníků, z nichž mnozí museli projít obdobím osamělosti. Někteří dokonce „putovali po pouštích a horách a jeskyních a doupatech země“! Když si je připomeneme, spolu s odměnou, která jim byla zaslíbena, pak namísto cesty nejmenšího odporu můžeme pozvednout hlavu a „napřímít svěšené ruce a zesláblá kolena, a napřímít stezky svým nohám“.¹¹⁴ a jestliže musí dojít k volbě, pak se na nějakou dobu beze strachu můžeme obejít bez společenství lidí, protože víme, že nejsme nikdy sami, a že si navždy ponecháváme věčné přátelství Boha a jeho Syna. Bez nich se nikdy nemůžeme obejít. Vše ostatní můžeme oželit, nebude-li vyhnutí. Naše víra nás ujišťuje, že Otec a Syn nás svojí láskou povedou, podpoří, posilní a povzbudí. Když pak naše úsilí bude odměněno, a my nalezneme budoucí společenství, bude to pro nás něco navíc, sladká odměna – ale nemůžeme si myslet, že to je to hlavní.

Věřím, že budeme-li mít tento názor, pak snad nenalezneme mnoho přátel – ale ty, které najdeme, budou mít opravdovou hodnotu. Budou to lidé, jejichž přátelství nebude podmíněno tím, jak na nás nahlíží nějaká organizace nebo denominace nebo nějakí muži v mocenském postavení, ale bude postaveno na tom, kdo jsme. Za sebe vím, že já osobně jsem v uplynulém desetiletí v mnoha zemích získal právě takové opravdové přátele. A je jich více, než kolik jsem předtím získal za šedesát let.

Buď jak buď, naše svoboda může získat na hodnotě tím, že víme, že můžeme navázat vyšší, životodárná přátelství. Lidé nás mohou zklamat. Nezáleží na tom, jak opravdově si jich vážíme, jak je obdivujeme nebo milujeme. Mohu nás zklamat. Zkušenosti z Davidova života a ze života toho, jehož David někdy předstiňoval, Ježíše Krista, nám tuto skutečnost přesvědčivě dokládají.¹¹⁵ Ale Bůh nás nikdy nezklame. Jeho Syn nás nikdy nezklame. Nikdy nás „nenechají na holičkách“. Jsou tady pro nás – pokaždé, když je potřebujeme.¹¹⁶

¹¹² 2. Timoteovi 2:20, 21.

¹¹³ Srovnej 2. Timoteovi 2:16–26 s 1. Korint'anům 15:1, 2, 12, 33, 34.

¹¹⁴ Hebrejcům 11:38; 12:1, 12.

¹¹⁵ Žalm 35:11–15; 38:11; 55:12–14; srovnej Jana 1:11; Matouš 26:20, 21, 33–49, 56; 2. Timoteovi 1:15.

¹¹⁶ 2. Korint'anům 4:8, 9; Hebrejcům 13:5, 6; Žalm 16:5–8; 30:5.

■ Věřím, že informace, které jsem předložil, jsou dostatečně konkrétní pro to, aby se o nich přinejmenším mohlo vážně uvažovat. Rovněž se domnívám, že hlavní *zásady* zde uvedené nalézají dostatečnou oporu v Písmu. Zcela na čtenáři pak záleží, jak s informacemi naloží – jak na něj budou působit, a jak potom bude jednat.

Následující řádky vyjadřují, co si na základě předložených důkazů myslím já osobně, a rovněž ukazují dopad, který tyto důkazy měly na můj život. Píši o tom, co si myslím a dělám já, a nenabízím žádný vzor, který by druzí měli následovat. Domnívám se, že je důležité poznamenat, že právě *mlčenlivost* Písma v určitých oblastech by nás měla vést k tomu, abychom v nich byli velmi opatrní. Je jistě pozoruhodné, že Kristus, hlava křesťanské domácnosti, nepovažoval za nutné vyjádřit se k určitým – alespoň z našeho pohledu – závažným záležitostem. Mezi ně patří četnost, forma, způsob a dokonce i náplň křesťanských shromáždění. Jak jsem ukázal dříve, zpráva ze 14. kapitoly Prvního dopisu Korint'ánům je v podstatě naším nejpodrobnějším pramenem o tom, co raní křesťané při těchto příležitostech dělali, a tato zpráva je nápadně krátká, a neobsahuje žádné podrobnosti. Obdobně můžeme říci, že zatímco apoštolské dopisy ukazují, že různí muži sloužili svým spolukřesťanům v rozličných úlohách a různými způsoby, popis vlastní povahy té které služby je v nejlepším případě možno charakterizovat jako velmi obecný. Nemáme k dispozici nic, co bychom mohli pokládat byť jenom za základní výčet konkrétních druhů různých služeb.

Krátce a stručně, budeme-li v Křesťanských řeckých písmech hledat něco na způsob konkrétní organizační příručky, pak tam hledáme zbytečně. Z tohoto pohledu pokládám za opovážlivé, když někteří lidé – lhостejno, kým jsou – promlouvají tam, kde Bůh mlčí, a když tito lidé předhazují definice a vydávají nařízení v oblastech, kde Hlava domácnosti, Ježíš Kristus, ani neupřesňuje ani nenařizuje, a když *očekávají, že se jim ostatní* na tomto základě *budou cítit něčím povinováni*. Písma požadují, abychom jednali pokojně a zachovávali pořádek, a toho lze dosáhnout vzájemnou dohodou mezi věřícími. Není třeba, aby kvůli tomu došlo k nucenému vytvoření mocenského úřadu. Svoboda znamená – ve všech oblastech života, kde je uplatňována – vždy zkoušku pro ty, kdo se na ní podílejí. Dochází k prověřování jejich nesobekosti a oddanosti správným zásadám a ideálům. Teprve tehdy, když selhávají v projevování těchto vlastností, začíná se zdát, že nejpřitažlivějším řešením bude zavedení tuhé kontroly. Autoritativní systém a kontrola prostřednictvím pravidel mohou zavést pořádek, ale zároveň zakrývají a zastírají to, kým lidé ve skutečnosti jsou. Svoboda umožňuje, aby vyšly najevo jejich opravdové vlastnosti a postoje.¹

V otázce společenství nakonec musíme rovněž připustit, že zatímco jednoduchost biblických zásad je pozoruhodná, situace, která později nastala, je daleko komplikovanější. Písmo předpovědělo, že čistota křesťanského společenství bude vystavena falešným vlivům. Bible ale nikde přesně nevysvětluje, jak bychom dnes mohli určit, že právě tato denominace je TOU pra-

¹ Galat'ánům 5:13, 1. Petra 2:16,17.

vou náboženskou skupinou, se kterou se máme spojit. Ježíš Kristus nás naopak ujišťuje, že lidé nemají schopnost oddělit od sebe směsici pravých a falešných křesťanů, kteří se spolu nacházejí na světovém poli pšenice a plevelu (koukolu), a roztřídit je do zřetelně oddělených skupin.² Jsem si jistý, že k tomuto prolínání pšenice a koukolu dochází i v rámci jednotlivých skupin (svědkové Jehovovi nejsou výjimkou), a že se vši pravděpodobností je to tak, že plevelu je často více než pšenice. K jejich oddělení, a ke zřetelnému určení jejich totožnosti, dojde až v Božím dnu soudu.

Lidem, kteří byli vedeni svým svědomím k tomu, aby se oddělili od určitého náboženského systému, se může zdát, že přirozeným řešením nedostatku jejich společenství bude, když se prostě začlení do nějakého jiného náboženství. Existují stovky náboženských denominací, z nichž si lze vybrat. Každá z nich má svůj díl pravdy a omylu, jakkoli se poměr těchto dvou veličin může v jednotlivých skupinách lišit. Já osobně nepociťuji, že bych se do nějaké z nich chtěl zařadit. Není to proto, že bych hledal společenství, které je zcela prasto omylů. Je mi jasné, že žádné taková skupina neexistuje. Jsem si zcela jistý, že i já se dopouštím chyb, a že to platí na každého.

Skutečnost, že náboženství svědků Jehovových trpí závažnými omyly, neznamena, že v ostatních náboženstvích je najednou všechno správně. Také v nich se vyskytují vážné problémy, a jejich představitelé to někdy upřímně potvrdí. Jsem přesvědčen, že mnohé náboženské organizace nejsou tak autoritářské, jako je organizace, kterou jsem opustil, a že mnohé z nich umožňují značnou míru svobody projevu. V určitých ohledech je dnes v katolické církvi větší svoboda k vyjádření odlišného stanoviska, než tomu je v některých menších náboženstvích, svědky Jehovovy nevyjímaje.³ Zdálo by se, že menší stupeň autoritářské kontroly poskytuje určitou výhodu. Víím ale, že členství v jakékoli z těchto denominací s sebou nese určitá očekávání, přinejmenším to, že členové přijmou, a budou podporovat konkrétní vyznání víry, které tu kterou skupinu odlišuje od ostatních. Věřící lidé z příslušného náboženství se mohou snažit odbýt mávnutím ruky závažnost rozdílů, které je oddělují od ostatních – a to zejména tehdy, když nás povzbuzují, abychom se k nim přidali. Nicméně je zcela zřejmé, že zakladatelé jejich denominace považovali právě tyto rozdílné nauky za natolik závažné a důležité, že se kvůli nim rozhodli odštěpit od skupiny, ke které patřili předtím. A současné vedení musí toto učení považovat za dostatečně závažné proto, aby se skupina nevrátila k původní organizaci, nebo nesplynula s nějakou jinou církví.

Bývalý katolický teolog Charles Davis shrnul situaci ve světě v tomto komentáři:

Křesťané naléhavě potřebují vhodné a přiměřené společenské prostředí, ve kterém by docházelo k vyjadřování jejich víry. Mám na mysli nespočetné množství těch křesťanů, kteří v sou-

² *Matouš 13:28–30, 39–43.*

³ *To však neznamena, že by se papežské autority jakkoli vzdávaly moci, na níž si činí nárok. Přestože existuje větší svoboda diskuze, reagují církevní představitelé rychle na veřejná prohlášení, která by mohla zpochybňovat jejich autoritu a jejich sféru vlivu. Jak říká Charles Davis: „Když se může nyní [teolog] pohybovat ve sféře čisté teologie ... je stále méně pravděpodobné, že bude vyrušován. Musí být obezřetný, ale církevní autority si uvědomují, že teologické úvahy mohou ovládat stále méně. Dotkněte se však praktické záležitosti, která nemusí ovlivňovat samotnou křesťanskou víru, ale pouze oficiální politiku nebo zavedený řád, a vznikne povyk.“ (*A Question of Conscience [Otázka svědomí]*, strana 236)*

časné době nejsou spojeni s žádnou skupinou. Jsou to lidé, kteří jsou svým zaměřením v podstatě křesťané, a kteří snad křesťanskou víru vyznávali v minulosti, ale kteří si buď neumí život v nějaké současné církvi představit, nebo jej v minulosti nebyli schopni snést. Protože jim nikdo nebyl schopen předložit přijatelný způsob, kterým by mohli vyznávat své křesťanství, pomalu od praktické křesťanské víry odcházejí. Víra mnoha z nich by mohla být upevněna, pokud by jim někdo ukázal, jak by jako křesťané mohli žít a společensky se zapojit, aniž by to zároveň vedlo k tomu, že by se stali vězni v zastaralém uspořádání existujících denominací. ...

Nadále pokračovat v současné hře – a to jak mezi denominacemi, tak uvnitř jednotlivých skupin – znamená bránit tomu, aby se ve světě do popředí v plné míře prosadila radikálně odlišná a lepší forma křesťanského života. V budoucnosti to bude znamenat, že budeme svědky toho, jak stále více lidí přestane vyznávat křesťanskou víru, protože ji budou ztotožňovat se stávajícími církvemi. Nerozpoznají, že často je to právě jejich křesťanská víra, která je vede k odmítnutí organizačních uspořádání nepřátelských individuálnímu porozumění a svobodě jednotlivce a křesťanské pravdě a lásce.⁴

Charles Davis uznává, že většina těch, kdo dnes vyznávají křesťanství, se zcela zřejmě nachází uvnitř systému jednotlivých denominací, a že mnozí křesťané se v tomto rámci upřímně namáhají. Zároveň vysvětluje, proč si on osobně myslí, že navzdory tomu je možné doporučit cestu „přerušeni společenství“:

Přerušeni společenství je nutné, protože lidé musí pochopit, že stávající společenské uspořádání církevního systému přestalo vyhovovat potřebám a přežilo se. Do té míry, do jaké mohou být užitečné, by církve měly plnit určitou omezenou úlohu, rozeznávat svoji relativní hodnotu, a v zásadě počítat s nutností změny. Křesťan by se měl chopit příležitosti k volnosti pohybu, a měl by odmítnout nechat se uzavřít do jakékoli organizace, která si na něj činí absolutní nárok. Poslušnost evangelia a křesťanského společenství jako celku bude často vyžadovat, aby se křesťan postavil proti požadavkům, nařízením a oficiálním postojům stávajících církevních organizací. To ovšem neznamená, že se mu tím vydává povolení k individuální nezávanosti. Jednotlivý křesťan se bude snažit, aby jeho smýšlení bylo pevně zakotveno v křesťanské tradici jako celku, a bude ve spojení s ostatními křesťany. Nicméně platí, že naprosto se podrobit oficiálnímu jednání vlastní církve znamená jednat nezodpovědně jako křesťan.⁵

Nepředstírám, že bych byl schopen odpovědět na dotazy tím, že bych v ohledu společenství a náboženského zařazení mohl nabídnout něco „přitažlivého“, co by se snad všem mohlo obecně líbit. Myslím, že my všichni potřebujeme do hloubky uvažovat nad situací, kterou ve druhé části svého dopisu vykresluje pisatel dopisu Hebrejcům:

Proto také Ježíš trpěl venku za městskou branou, aby posvětil lid svojí vlastní krví. Vyjděme tedy k němu za tábor, a snášejme urážky, které vytrpěl on. Protože tady nemáme trvalé město, ale očekáváme město, které má přijít.⁶

⁴ *A Question of Conscience (Otázka svědomí)*, strany 237, 238.

⁵ *A Question of Conscience (Otázka svědomí)*, strana 238.

⁶ *Hebrejcům 13:11–14, NRSV.*

„Vyjděme tedy k němu za tábor“ – co to znamená pro nás? „Za táborem“ je v tomto textu rovnocenné a volně zaměnitelné s výrazem „za městskou branou“. První biblická zmínka o městu je v souvislosti s Kainem, a ukazuje, že Kain neměl dostatek důvěry v Boží výnos, podle kterého jeho život nesměl být násilně ukončen nikým z lidí. Město se tak stalo symbolem pro hledání a dosažení jistoty vlastními prostředky.⁷ Stejného ducha pozorujeme brzy po potopě, a touha postavit město vyjadřuje žádost po bezpečí dosaženého lidskými nástroji. Ruku v ruce s ní jde touha po dosažení moci a přednostním postavení, které město nabízelo.⁸ Jako důkaz víry Abraháma, Izáka a Jáкова je předloženo *opačné* stanovisko, podle kterého tito muži nehledali ochranu města, ale žili ve stanech, protože „očekávali totiž město, které má skutečné základy, a jehož stavitelem a původcem je Bůh“.⁹ Výše uvedené verše dávají hlubší význam slovům křesťanského pisatele, podle kterých „tady nemáme trvalé město, ale očekáváme město, které má přijít“, město, které je na jiných místech popsané jako to, které se nachází v nebesích, jako „Jeruzalém nahoře“, „město živého Boha“.¹⁰

Je pravda, že nejenom velká města, ale i svět jako celek symbolizují lidské usilování o osobní bezpečí, moc a slávu. Kontext v dopise Hebrejcům ale ukazuje, že je v této věci možné zdůraznit jednu oblast, a sice náboženství jako takové. Ježíš byl přibit na kůl „za městskou branou“, a městem, o kterém mluvíme, byl Jeruzalém, tehdejší středisko uctívání Boha, a toto uctívání by podle Starého zákona mohlo být dobře vystiženo jako „organizované uctívání“. V dnešní době uctívání předkládané Božími služebníky není prokazováno – nebo by alespoň *mělo* být prokazováno – v určitém městě tohoto světa. Mnozí lidé dnes právem říkají, že nevhledují k žádnému městu, které by jim mělo dodat pocit bezpečí, moci nebo slávy. Ale nikdo z nás dnes „nevychází k němu [Kristu]“ tím, že bychom se vydali za *doslovnou* městskou bránu nebo *doslovný* tábor. Zkouška proto nespočívá v tom, zda naše bezpečí hledáme mimo *doslovné* město. Mnozí z těch, kterým byl určen dopis Hebrejcům, nežili v Jeruzalémě, a tak jako oni, i my jsme vyzváni, abychom vyšli za obrazný tábor. Vidíme, že dnes existuje velké náboženské „uspořádání“, které se skládá z mnoha denominací. Ty samy o sobě představují mnoho jednotlivých „táborů“. Ve svém součtu jsou ale jako jeden ohromný „tábor“, neboli jako jedno náboženské uspořádání podobné městu. Člověk obvykle může dosáhnout uznání teprve tehdy, když je součástí jedné z mnoha existujících denominací. Nepatřit do „tábora“ v některé z jeho denominačních částí často znamená, že se na křesťana pohlíží jako na outsidera, někoho, kdo je mimo hlavní dění. Nezáleží přitom na tom, jak silná je jeho víra, jak hluboká je jeho zbožná oddanost, nebo jak mnoho se snaží zachovat jednotu s Božím synem.

V této konkrétní, na jednotlivá náboženství zaměřené úrovni pozorujeme, že nová náboženství často vznikají jakoby mimo hlavní město, ve stanech. Většina z nich ale směřuje k vybudování organizace podobné městu, které poskytuje pocit a zdání bezpečí, je velké, a spolu s velikostí přináší moc – a v důsledku toho všeho i poměrně značný vliv. Těm, kdo se k němu přidávají, nabízí vědomí důležitosti a viditelné moci spolu s pocitem pohodlné existence. Doslovná města měla – kromě nabídky bezpečí a schopnosti uspokojit mocenské a osobní ambice – své záporné stránky, včetně toho, že v nich docházelo „k proměně jednotlivců na bezhla-

⁷ 1. Mojžišova 4:13–17.

⁸ 1. Mojžišova 11:1–9.

⁹ Hebrejcům 11:8–16.

¹⁰ Hebrejcům 12:22; 13:14; Galat'anům 4:25, 26; Zjevení 21:1–7.

vý dav“.¹¹ Tentýž důsledek vidíme u obrazných „měst“ v oblasti náboženství. Dávají vyniknout některým, ale čím většími se stanou, tím více se jednotlivci v nich stávají pouhými propagátory (základnou pro vykonávanou moc). Důvěrná setkání ubývají na intenzitě, je jich méně, a v důsledku dochází k tomu, že vztahy mezi lidmi slábnou. Bohužel, přirozeným lidským sklonem je myšlení ve směru „ pryč ze stanů“ a od jejich zřejmé nepatrnosti a nedostatku vnějších důkazů moci a stálosti, směrem k „městu“ nebo „táboru“ a ke všemu, co se zdá, že nabízejí. Je jisté, že pýcha má tendenci považovat „stany“ za místo, které zneklidňuje a neuspokojuje. Pýcha směřuje do „města“.

Pro Židy, kterým bylo vybidnutí v dopise určeno, křesťanství znamenalo, aby našli sílu „vyjít za tábor“, a to za cenu ztráty bývalých vazeb a za tu cenu, že budou označeni jako odpadlíci, kterým budou odeprény určité přednosti, z nichž se těší ti „v táboře“. Když ale budou snášet tyto strasti a zdánlivou samotu, nebudou odděleni od Krista – jejich zkušenost je naopak přivede *blíže* k němu. Jako Abrahám a ostatní, i oni mohou dát najevo, že na této zemi nemají „trvalé město“, ale že očekávají město, které má věčné základy. Život mimo „tábor“ nikdy nemusí mít za následek pocit života bez Boha, ale spíše může způsobit, že se člověk k Bohu cítí blíže. Z tohoto důvodu také pisatel dopisu Hebrejcům nejprve vyzývá k následování Krista „za tábor“, a bezprostředně potom se zmiňuje o tom, že mají „předkládat Bohu oběť chvály“.¹²

Jsem přesvědčen, že smířit se se životem „za táborem“ je jednou z nejtěžších věcí, které jsou před člověka předloženy, a že se snad jedná o stejně obtížný úkol, který museli zvládnout Židé v prvním století. Když se k této záležitosti vyjadřuji, nečiním tak proto, že bych měl nějakou zvlášť silnou nechuť k „městu“ ve smyslu velké, mocensky uspořádané náboženské organizace, ale protože jsem upřímně přesvědčen, že naším návratem do „města“ ztrácíme velmi cenné hodnoty – zejména jednoduchost prostého bratrství, atmosféru, která je podobná rodinnému prostředí, zaměření na duchovní věci, spíše než na to, co lze nahmatat, co útočí na naše smysly, a co působí na tělo. Myslím si, že je rozumné se domnívat, že našemu úsilí o pokoru se bude lépe dařit ve stanech, než ve městě. Život „za táborem“ může znamenat, že se nám nedostane veřejného uznání, a může vyvolat pocit, že jsme stále „na cestách“ – místo abychom konečně někde pohodlně zakotvili. Věřím ale, že takový život přináší duchovní a věčná pozhánání, která naši oběť více než vynahradí, a která naplní naše srdce radostí.¹³

Můj názor – ať již předložený v posledním odstavci nebo v předcházejících kapitolách této knihy – neznamená, že bych se na způsob poustevníka zastával odloučení od svého okolí. Všichni potřebujeme být ve spojení s ostatními lidmi. Hluboko uvnitř v nás je tato touha zakotvena. Základní otázkou nicméně zůstává, zda naše společenství s ostatními je vztahem, kte-

¹¹ *The International Standard Bible Encyclopedia (Mezinárodní standardní biblická encyklopedie)*, sv. I., strana 714. Zde se též píše: „Přicházející město Boha je určeno přítomností Boha, který je všeho ve všem. ... To bude naší prvotní ‚městskou příslušností‘, z níž vyplývá, že přebýváme jako poutníci a cizí usedlíci v jiných městech tohoto světa. Naším úkolem je být ‚městem postaveným na hoře‘ a ‚světle světa“.

¹² Hebrejcům 13:15.

¹³ Autor a pedagog John A. Shedd kdysi použil jiné přirovnání: „Lod' v přístavu je v bezpečí – ale k tomu nejsou lodě určeny.“

rý nám umožňuje konat na základě vlastního svědomí, a který nám dává právo na jednání jednotlivce, který se zodpovídá sám za sebe, nebo zda takový vztah vyžaduje, abychom se těchto práv vzdali, protože jde o jednotu, která nás nakonec obere o naši svobodu a mravní celistvost.

V mém vlastním případě mohu říci, že nemám touhu stát se členem konkrétní náboženské skupiny. Není to v důsledku neochoty přátelit se s druhými lidmi, nebo proto, že bych měl přehnanou obavu o svoji nezávislost. Ani to není proto, že bych měl samolibý pocit soběstačnosti nebo farizejskou neochotu „neznečistit se“ stykem s osobami vyznávajícími nauky, z nichž některé pokládám za omylné. Z celkového hlediska mám pocit, že snad mám menší sklon k posuzování členů jiných náboženství, než jaký oni často mají mezi sebou vzhledem ke svým náboženským skupinám.¹⁴ Nejsem otevřený *systemům*, s nimiž jsou lidé spojeni, ale otevírám se *lidem samotným*.

Jestliže tedy nevstupuji do žádné denominace, neznamená to, že by moje důvody pro takové jednání byly jenom negativní nebo pesimistické. Hlavní důvod pro mě spočívá v kladných stránkách takového přístupu. Jsem přesvědčen, že v mém případě je možné, abych Bohu, Kristu a bližním *více a lépe* sloužil tehdy, když se nezačlením do žádného systému, ať již do jednotlivé denominace, nebo do nějaké náboženské „instituce“, ve které se bude prolínat více náboženských skupin. Mohu čestně prohlásit, že něco takového bych považoval více za pouta, než zlepšení mé situace. Argumentace, kterou se dokazuje, že je možné vykonat více práce, když je člověk součástí nějakého systému, pro mě není dostatečně přesvědčivá. Bible ukazuje, že proroci v zásadě působili mimo „systém“. Mezi ně patřil Jan Křtitel i samotný Ježíš. A nedomnívám se, že by mezi křesťany v dobách působení apoštolů existovalo uspořádání, které by se podobalo dnešnímu náboženskému „zřízení“ nebo „systému“. Boží a Kristova moc zcela jistě převyšují jakýkoli odvozený, *druhotný* statut moci, který snad někdo získává prostřednictvím členství v nějaké organizaci, třebaže některé náboženské organizace mohou být – a mnohé i jsou – impozantní svojí velikostí. Myslím si, že tento druh moci je převážně iluzorní, protože s sebou nese požadavky na členství, které omezují a stanoví pevné hranice, a tak člověk vstupuje do prostředí, které již předem zeslabuje jeho postavení samostatné osoby, místo aby vedlo k tomu, že se jako *jednotlivec* stane silnějším. A já za sebe věřím tomu, že právě to, *kým jsme jako jednotlivci*, vede k tomu, že můžeme ve prospěch druhých udělat maximum.

Mé současné okolnosti mně dávají naprostou svobodu k tomu, abych projevoval zájem o každého člověka, ať již patří do nějaké denominace, nebo ne, a nemám přitom vytvořené předsudky, které by někoho předem velebily, a jiného zatracovaly. Ani oni pak nemusí pociťovat, že já se snažím prosazovat zájmy nějaké náboženské skupiny. Není sporu o tom, že většina mých známých je mezi lidmi, kteří byli nebo stále ještě jsou svědkové Jehovovi. Důvodem samozřejmě není to, že bych se nějak méně zajímal o lidi odjinud. Došlo k tomu přirozeným vývojem věcí. Odtud se na mě obrací nejvíce lidé; odtud je nejvíce žádostí o pomoc. Jsem si samozřejmě vědom toho, že pravděpodobně mohu být více platný lidem, kteří byli nebo jsou svědkové, protože prostředím, ve kterém jsem působil, napomáhá tomu, abych lépe

¹⁴ *Například protestantství se obecně dělí na mnoho linií – evangelickou, reformovanou, charismatickou, fundamentalistickou, liberální, atd. – a v každé z těchto základních částí jsou tucty denominací, jež se dále dělí. Jakákoli zdánlivá jednotu se často omezuje do podoby symbolických vyjádření. Častěji je bohužel více vidět rivalita.*

rozuměl jejich situaci a názorům, než by tomu bylo v případě osob, kteří nebyli v kontaktu se Strážnou věží. Společně s manželkou jsme ale pozvali k nám domů na společné jídlo některé manželské páry ze sousedství, abychom se lépe seznámili s lidmi z jiného náboženství. A náš rozhovor pokaždé obsahoval duchovní tematiku, třebaže to nebylo proto, že my bychom předem *zosnovali* plán, jak tam rozhovor stočit, ale proto, že naši sousedé se o ni přirozeně zajímali. Navštívil nás i jeden římský katolík z Itálie, a několikrát jsme spolu také stolovali. Jeho přítomnost byla pro mě vždy osvěžením, protože bylo zřejmé, že mu na srdci leží blaho jeho bližních, a protože projevoval velký zájem o Písmo. Považuji se za služebníka všech těchto lidí, a věřím, že kdokoli z nich by to potřeboval, obrátil by se na mě a s žádostí o pomoc, ať již v duchovním nebo jiném ohledu. Doufám, že v budoucnosti takové kontakty ještě více rozšířím.¹⁵

Domnívám se, že zvyk z prvního století, podle kterého se lidé s křesťanským zaměřením scházeli v jednotlivých domácnostech, se dnes osvědčuje stejně dobře jako tehdy. Nejsem toho názoru, že by pro dosažení dobrého účelu bylo nutné, aby na těchto shromážděních byl přítomen někdo s mimořádným poznáním, nebo člověk mající „charismatickou“ osobnost. Mezi námi dnes není ani Kristus ani apoštolové. Co ale máme k dispozici, jsou výroky Božího syna, záznam o jeho životě, a slova jeho apoštolů. Povzbuzením a posilou pro nás může být již jenom to, že společně čteme v Bibli, a mluvíme o tom, co pro nás toto Písmo znamená. Alespoň tak tomu je v našem případě.

Samozřejmě, neexistuje žádné pravidlo, které by shromažďování křesťanů omezovalo na poměrně malé skupiny.¹⁶ Ani nemáme nařízení, aby k setkáváním docházelo v soukromých domech. Nedávám jim přednost proto, že bych se domníval, že musíme všechno dělat tak, jako tomu bylo v prvním století, ale proto, že jsem si vědom *prospěchu*, který z těchto nevelkých shromáždění plyne. Zdá se, že by ukazatelem užitečnosti mělo být, zda příslušné uspořádání přispívá nebo naopak ubírá na atmosféře rodinných vztahů, dále jednoduchost, která nám napomáhá k zaměření na duchovní věci, a pocit, že shromáždění není činností vzdálenou a oddělenou od života, ale že prostě a jednoduše patří mezi mnohé naše aktivity, jejichž propojení představuje službu Bohu, a je výrazem našeho milujícího zájmu o druhé lidi. Můj osobní názor je, že tyto činitele jsou podporovány shromážděními v domovech věřících, a že na velkých „církvních bohoslužbách“ často dochází k jejich potlačení.

Někdy se vyskytne otázka: „A co křest?“ Obecně snad může existovat povědomí, v němž se na křest nahlíží v kontextu příslušnosti k nějaké náboženské skupině jako na událost, která je touto skupinou pořádána, nebo dokonce tak, že platnost křtu je teprve *potvrzena* příslušností k této skupině. Těžko je přitom najít věc *hlubší soukromé povahy*, než je křest. Velmi pěkně je tato skutečnost znázorněna v příběhu etiopského eunucha a jeho spontánního křtu během jeho cesty z Jeruzaléma.¹⁷ Skutek křtu nemá vůbec nic společného s žádným náboženským systémem, ale symbolizuje veřejné vyznání víry v Božího syna, a prostřednictvím víry v jeho vzkříšení žádost k Bohu o dobré svědomí.¹⁸ Bible nepředstavuje křty jako součást nějakého naplá-

¹⁵ Při mnoha biblických diskuzích u nás doma jsme se nakonec také těšili z přítomnosti osob, kteří nikdy nebyli svědky.

¹⁶ V řeckých Aténách se domácích shromáždění účastnilo běžně až šedesát osob – bývalých svědků, i těch, kteří nikdy svědky nebyli.

¹⁷ Skutky 8:26–39.

¹⁸ Římanům 10:9, 10; 1. Petra 3:21, 22.

novaného programu, a to platí i pro tisíce křtů, ke kterým došlo o letnicích. Ani zde se nejednalo o předem připravenou část „sjezdového“ programu. Došlo k nim spontánně v důsledku momentální příležitosti, a kdokoli byl přítomen, křtil druhý.¹⁹ Není tedy důvodu, aby chom se křtem čekali, až nastane nějaká zvláštní situace nebo příležitost. Když by na to přišlo, muž by mohl pokřtít členy své domácnosti.

Rovněž se naskytá otázka znovupokřtění. Je jisté, že když někdo odejde on nějaké náboženské organizace, pak to není potřeba. Křest neodvozuje svoji platnost nebo neplatnost od členství v této organizaci. Křest je zcela osobní a soukromou věcí; otázkou tedy je, co jsme měli v době křtu na srdci a na mysli. Pro mě křest znamenal, že jsem na základě Kristovy prolité krve nabídl sebe sama Bohu; v okamžiku mého křtu tato myšlenka naplňovala moje srdce a moji mysl. Nepochyboval jsem o tom, že Kristus je pro mě Pánem a Mistrem. Je pravda, že jsem desetiletí strávil v určité náboženské organizaci, a podporoval ji. Ale jednal jsem tak proto, že jsem věřil, že tato organizace opravdově slouží Bohu a Kristu, a poslušně se jim podřizuje. Když v běhu času nastal okamžik rozhodnutí, neměl jsem nejmenší pochyby o tom, jak se mám rozhodnout, ačkoli to znamenalo ukončit náboženské dědictví trvající po tři generace – přesněji jednu z jeho částí. Moji rodiče, ač svědkové, mně nikdy nevštěpovali, že by na prvním místě měla být organizace. Podle nich měl být na prvním místě Bůh. Uvědomuji si, že v případě někoho jiného tomu tak nemuselo být. Je na každém, aby svobodně uvážil, jak ho vzhledem k novému křtu může ovlivnit stav jeho srdce a mysli v době prvního křtu.

Někteří lidé mluví o tom, že se „stali křesťany“ a „přijali Krista“ poté, co opustili svědky Jehovovy. V jejich případě to může být pravda. V mém vlastním případě tomu bylo tak, že jsem se vydal určitou cestou právě proto, že jsem *byl* křesťan a *přijal* Ježíše Krista jako svojí Bohem ustanovenou Hlavu a Pána. Oddělil jsem se od organizace Strážná věž, ale vůbec to pro mě neznamenal, že bych následně musel přijmout Krista. Oddělil jsem se od ní proto, že jsem ho přijal desetiletí předtím.

Tak tedy: Jsou svědkové Jehovovi křesťané? Lidé, kteří tuto otázku kladou, jí ve skutečnosti míní, zda svědkové jsou „opravdoví“ křesťané. Tazatelé přitom často mají svoji vlastní definici „opravdovosti“, která je ovlivněna vyznáním víry, které právě zastávají. Odpověděl bych, že podle mého přesvědčení je to tak, že mezi svědky je stejné procento opravdových křesťanů jako mezi ostatními církvemi. Na základě mého asi šedesátiletého společenství s nimi, včetně společenství s těmi, kteří je vedou, vím, že mnozí z nich mají ve svém srdci touhu šířit víru v Boha. Jednají určitým způsobem, správným nebo špatným, protože jsou přesvědčeni, že jejich úsilí podpoří jeho uctívání. Jsem přesvědčen, že *organizace* jako taková je ve svých naukách a metodách postižena závažnými odchylkami od křesťanství. V důsledku toho vzniká situace, ve které nacházíme mnohé zábrany tomu, aby se prosadilo plnější, hodnotnější ocenění nauk Božího slova. Za těchto okolností dochází ke zřetelnému omezení hloubky vztahu, který bychom měli mít s Bohem a jeho Synem, a rovněž k nucenému vymezení hranic, ve kterých potom lidé nemohou plně dávat najevo ovoce Božího svatého ducha a lásku, kterou ve skutečnosti mají ve svém srdci. Jsem ale přesvědčen, že v tomto ohledu zábrany, třebaže mohou mít odlišnou formu, existují i v jiných denominacích. A nemyslím si, že tyto překážky samy o sobě mohou někomu zabránit, aby se oddal Bohu a Kristu, jestliže je v této věci rozhodnut, že tak

¹⁹ Skutky 9:17, 18; 10:44–48; 16:14, 15, 25–33.

udělá.²⁰ Časem může dojít k tomu, že určité nekřesťanské jednání organizace může mít za následek, že on jako jednotlivec bude muset dát najevo, komu vlastně chce zachovat věrnost, a v koho opravdu věří. V tom okamžiku vyjde najevo opravdovost jeho křesťanství. Z určitého pohledu by se zdálo, že je pro člověka výhodné, jestliže podstatu věcí rozpozná, aniž by se musel ocitnout v kritické situaci. A přece pro něj může naopak platit, že – podrobit svoji oddanost kompletnímu testu a „jít s ní až na konec“, za hranici možností, a pak teprve přiznat, že to je marná lopota – právě taková námaha může vést k jeho vystřízlivění a zrání. Spíše než opuštění nějakého systému při prvních náznacích jeho omylnosti a nedokonalosti, neocenitelnou zkušeností se pro nás může stát práce na zdokonalení tohoto uspořádání, zatímco jsme v něm, a vynakládáme veškeré úsilí na jeho zlepšení nebo na nápravu jeho chyb. Když tímto vývojovým stádiem neprojdeme, můžeme snad mít pochybnosti o tom, zda naše rozhodnutí odejít bylo správné. To byla ostatně moje cesta, a od okamžiku, kdy jsem se rozhodl, jsem ani na chvíli nezapochoyboval, že moje rozhodnutí bylo správné.

Podobně jako můžeme rychle vyřešit náš problém nedostatku společenství tím, že se přidáme k nějaké náboženské skupině, můžeme i rychle vyřešit problém čemu věřit tak, že přijmeme ortodoxní neboli „pravověrné“ nauky. Samotný termín je v pořádku a vzniká spojením řeckých slov *ortho* a *doxa*, které jednoduše znamenají „správné učení“. Ve skutečnosti ale zastupuje soustavu nauk, které byly definovány a přijaty jako důsledek různých koncilů pořádaných v několika prvních stoletích našeho letopočtu. Některé z nich jsou pouze opakováním toho, co je v Písmu, a jako takové jsou zcela zřejmě „správným učením“. Jiné jsou výsledkem výkladu, dokazování a disputací, a byly za „pravověrné“ prohlášeny muži, kteří v té době zastávali mocenské postavení. Jeden pramen se k tomu vyjadřuje takto: „[Pojem] ‚pravověrné křesťanství‘ má čistě popisný charakter – vyjadřuje názor většiny“.²¹ k „názoru většiny“ se dospělo na základě hlasování mužů, kteří v té době byli členy orgánů, které právem mohou být nazvány „vedoucími sbory“ tehdejších dnů.²² Moje vlastní zkušenost, kterou jsem učinil jako člen jednoho takového vedoucího sboru, mi poskytuje přímé důvody pro to, abych se domníval, že názor většiny náboženských vůdců, ze kterých sestávaly vedoucí sbory několika prvních století, nezbytně propůjčuje pádný důvod k tomu, aby se určitá nauka přijala. Na své předcházející náboženské cestě jsem shledal, že lidé až příliš často něčemu věřili, protože „organizace“ promluvila. Proto teď nevidím žádný pokrok nebo vylepšení v tom, že bych uvěřil něčemu, co je pokládáno za „pravověrné“, a to jenom proto, že tak kdysi ustanovila náboženská autorita. Mnozí dnešní „pravověrní“ věřící se takovými stali na základě stejného procesu indoktrinace a intelektuálního

²⁰ Mé pocity v tomto případě odpovídají pocitům vyjádřeným v knize *A Question of Conscience (Otázka svědomí)*, kde její autor Charles Davis na straně 22 píše: „Když se mě kdosi zeptal, jaké to je být mimo Římskokatolickou církev, spontánně jsem odpověděl: ‚Je to jako bych se opět připojil k lidské rase.‘“ Cítil jsem to samé, když jsem se vyprostil z organizace Strážná věž. Davis ještě pokračuje: „Nechtěl bych být špatně chápán. Mezi katolíky jsem poznal velkou lásku a štědrost. ... Nepovažuji se odříznutý od katolíků křesťanů. Nezavrhuji také katolíky jako jednotlivce. ... Znáám je jako velmi dobré lidi bojující proti velkým rozporům ... v hranicích vymezených jejich církví.“

²¹ Dr. Bruce Shelley, profesor církevních dějin v Denverském semináři, ve své knize *Church History in Plain Language (Církevní dějiny prostým jazykem)*, strana 62.

²² Jak bylo ukázáno, výraz „synod“ používaný k označení náboženských koncilů obsahuje v definici také výraz „vedoucí sbor“. Viz strana 59.

zastrašování, a v důsledku projeví a projevují obdobný nedostatek nezávislého myšlení a kritického zhodnocení argumentů, který je tak typický pro mnoho lidí uvnitř hnutí Strážné věže. Skutečnost, že určitý aspekt víry má dávný původ – nebo byl v minulosti mnohými přijímán – jej může učinit *tradičním*, ale to samo o sobě neznamená, že musí být *správný*.²³

Rovněž nevidím žádný pokrok nebo zlepšení tehdy, když se člověk v oblasti nauk obrátí o 180 stupňů, ale zůstane mu tentýž dogmatismus, samospravedlnost a odsuzování druhých, tedy vlastnosti, které se u něj projevovaly předtím, než změnil víru. Musíme Boha uctívat „*duchem i pravdou*“, a máme vykazovat ducha, který byl zosobněn Božím synem, a který byl protikladem postoje, jenž dávali najevo kriticky zaměřeni, samospravedliví a tradicí svázaní farizeové.²⁴ Musel jsem si uvědomit, že značná část z toho, čemu jsem dříve věřil, nemá spolehlivý biblický základ. Nepředstírám, že jsem od té doby vyřešil všechny biblické otázky, nebo dospěl k neměnným závěrům ohledně všech nauk. Myslím ale, že mohu s čistým svědomím prohlásit o naukách, ve kterých jsem dosáhl pevného přesvědčení, že se tak stalo na základě toho, co o nich říká Boží Slovo, a že se jich nezastávám pouze proto, že bych si je přenesl ze svého bývalého náboženství. Skutečnost, že jsem se o určité nauce dozvěděl jako svědek, neslouží v tomto ohledu jako doporučující faktor. Opak by mohl být pravdou. Zklamání z určitého náboženského systému může snadno vést k tomu, že člověk *negativně* a s podezřením nahlíží na *každé* jednotlivé porozumění Písmu, a to jenom *proto*, že je totožné s naukou, kterou původně zastával v systému, jež nyní odmítá. Já ale nevidím žádný důvod *nevěřit* něčemu pouze na základě toho, že je to učení zakotvené v bývalém náboženství. Moje bývalé náboženství mi nepopíratelně vstúpilo základní úctu k Písmu, víru v prvořadost uctívání Boha a nutnost poslouchat jej, naději na život, představovanou výkupní obětí Krista a jeho vzkříšením, a přesvědčení, že jeho svrchovaná moc nachází svoje vyjádření v Božím království. Těchto věcí se nechci zbavit. Je pravda, že také došlo k tomu, že jiná učení organizace tyto nauky zároveň podkopávala a ubírala jim na síle. Nicméně se nestalo, že by to zašlo tak daleko, že by základní pravdy byly úplně zbaveny celé své síly, jak dosvědčuje i ta skutečnost, že právě tyto pravdy a moje přesvědčení o jejich správnosti vedly k tomu, že jsem ukončil své členství. Jsem si také vědom toho, že jsem se o těchto základních pravdách mohl dozvědět i od mnoha jiných křesťanských náboženství. Shodou okolností jsem je poznal v náboženství mých rodičů, ve kterém jsem byl vychován.

Jsem přesvědčen, že mnozí nesprávně pokládají určité názory za typické pouze pro svědky Jehovovy nebo pro jiné skupiny, které označují jako „sektu“, což ostatně je termín, jak někdo poznamenal, který lidé používají na každé náboženství, ke kterému mají silné výhrady. Když se tak stane, a nějaké nauky nebo pohledy víry jsou označeny jako „sektářské“, původci nebo zastánci takového označení si neuvědomují, že zatímco v názorech můžeme pozorovat odlišnosti (někdy značné) v detailech, jejich základní podobnosti můžeme najít v dílech mnoha renomovaných teologů – dokonce i v dílech teologů, kteří jsou pokládáni za „pravověrné“.

Jako příklad můžeme uvést obecný pohled zastávaný mnohými v otázce lidské duše, který je takto popsán profesorkou S. C. Guthrieovou z Columbia Theological Seminary (jedná se o presbyteriánskou instituci):

Podle této nauky platí, že já jako jedinec ve skutečnosti neumírám, protože zemřít může jenom moje tělo. Moje tělo je pouhou schránkou mého opravdového já. Nejsem to já; je to pouze hmotné a těles-

²³ Srovnej Marka 7:1–8; Galat'anům 1:14.

²⁴ Jan 4:23, 24.

né vězení, do kterého bylo chyceno mé opravdové „já“. Mé opravdové já je moje duše, která je duchovní a nehmotná, a proto je jako Bůh, a spolu s ním sdílí jeho nesmrtnost (nemůže zemřít). Při smrti pak dochází k tomu, že moje nesmrtná duše unikne z mého smrtelného těla. Mé tělo zemře, ale já sám žiju dál, a vracím se do duchovní říše, odkud jsem přišel a kam ve skutečnosti patřím.

Výše zmíněná, renomovaná teoložka po tomto úvodním vyjádření dále píše:

Jestliže se držíme opravdové biblické naděje pro budoucnost, musíme zásadně odmítnout nauku o nesmrtnosti duše, a to z několika důvodů.

Profesorka Guthrieová pak podrobně rozvádí důvody Písma, které k tomuto odmítnutí vedou. Ještě předtím ale takto pojednává o původu víry v nesmrtnost duše:

Nauku [o vrozené nesmrtnosti duše] nevyučovali pisatelé Bible, ale byla běžná v řeckých a východních náboženstvích dávného světa, ve kterém vznikla křesťanská církev. Ovlivnila některé z nejranějších křesťanských teologů, kteří v jejím světle četli Bibli, a kteří ji pak zavedli do myšlení církve. Od té doby je v naší části světa přítomna, a dokonce ovlivnila i různá reformační vyznání (viz Westminsterské vyznání, XXXII; Belgické vyznání, čl. XXXVII).²⁵

Nepředkládám jeho pohled ani jako rozhodující, ani jako názor, se kterým by všichni museli souhlasit. Aby čtenář mohl posoudit, zda je stanovisko profesora přesvědčující, musel by se seznámit s jeho biblickými důvody (které jsem neuvedl), a posoudit jejich váhu. Existuje celá řada dalších učenců, kteří zastávají podobné hledisko jako profesorka Guthrieová. Jejich počet a akademická pověst nejsou ale rozhodující, protože není problém nalézt dostatek stejně uznávaných teologů, jejichž názor bude přesně opačný. Mým cílem zde nebylo diskutovat o platnosti uvedeného pohledu, ale výhradně ukázat, že ačkoli někteří lidé mohou mít sklon předem odmítnout toto stanovisko jako „sektářské“, ve skutečnosti existují vážení učenci, kteří je rovněž vyjadřují.

Podobné je to se vztahem mezi Otcem a Synem, který je nám poodhalen v Bibli. Není pochyb o tom, že Synovi je přiřazena božská podstata, protože se na něj v několika textech vztahuje výraz *theos*.²⁶ Konečnou otázkou zůstává, co tato božská podstata *znamená*.²⁷ Antitrinitářský postoj je jedním z nejvýraznějších článků víry svědků Jehovových, ačkoli nejsou v tomto

²⁵ *Christian Doctrine (Křesťanská doktrína)*, Shirley C. Guthrieová, Jr., (John Knox Press, Atlanta, 1968), strany 381–383. Autorka je profesorkou systematické teologie v teologickém semináři státu Columbia, a má doktoráty z Princetonského teologického semináře a ze švýcarské Basilejské univerzity.
²⁶ Jan 1:1, 18.

²⁷ Například, syn nějakého muže je **zcela** lidská bytost, jako i jeho otec je **lidská bytost**. Oba dva jsou stejného druhu. Nejsou ale totožní. Nejsou jedna a tatáž bytost. Často zavilý spor, který vznikl a pokračoval v prvních stoletích křesťanství, nebyl o tom, zda Syn je stejného **druhu** jako Otec, protože jeho božství bylo obecně akceptováno. Spor byl o tom, zda je **té samé podstaty** neboli **totožný** (řecky *homoousios*) s Otcem nebo zda je mu namísto toho **podobný** podstatou a bytím (řecky *homoiousios*). – Viz *The International Standard Bible Encyclopedia (Mezinárodní standardní biblická encyklopedie)*, sv. IV., strany 918, 919; *The Rise of Christianity (Vzestup křesťanství)*, W. H. C. Friend, strany 538–541; *Jesus Through the Centuries (Ježíš v průběhu staletí)*, Jaroslav Pelikan, strany 52, 53, 62, 63.

názoru zcela osamoceni.²⁸ Žádný pravověrný, ortodoxní učenec by nepodpořil učení o Kristově podstatě v podání organizace Strážná věž. Není mým zájmem tyto nauky obhajovat, protože jsem přesvědčen, že některé z nich jsou chybné. Znamená to ale, že nutně musím přijmout tradiční, ortodoxní nauky v této oblasti víry jako „správné učení“? Jediným důvodem, proč bych to měl udělat – nebo v mém osobním případě mohl udělat – by bylo to, když by pro daný závěr byly předloženy jasné biblické důkazy.²⁹

Není sporu o tom, že publikace Strážné věže někdy citují prameny způsobem, který zkresluje informace v nich obsažené. Skutečností ale zůstává, že vzhledem k *původu* a *vývoji* nauky o Trojici čteme naprosto jasná vyjádření, a bylo by velmi obtížné jim správně neporozumět. Následně uvádím výpovědi ze dvou známých a uznávaných teologických pramenů. Citace, které používám, nejsou určeny k tomu, aby potvrdily nebo vyvrátily učení o Trojici. Oba dva zdroje se nauky o Trojici zastávají, a když se k tématu vyjadřují, není jejich úmyslem učení zamítnout. Pokud by nepatřily k trinitářským pramenům, nebo by nebyly tak respektované, nebyl bych je v tomto místě použil.

První citát je z článku o „Trojici“ napsaném pro *The International Standard Bible Encyclopedia, Mezinárodní standardní biblickou encyklopedii* (vydání z roku 1988, které je revizí vydání z roku 1929). Jeho autorem je Cornelius Plantinga, profesor systematické teologie na Calvin Theological Seminary (Kalvínově teologickém semináři). Článek je podle mého soudu pozoruhodný tím, s jakou mírou opatrnosti jeho pisatel předkládá svá tvrzení, a jak upřímně přiznává stupeň nejistoty, se kterou se potýká:

Ačkoli je termín „Trojice“ až ze druhého století našeho letopočtu, v Bibli jej nikde nenacházíme, a Písmo nepředkládá žádná definitivní trinitářská prohlášení, Nový zákon přesto obsahuje většinu stavebního materiálu nutného pro pozdější nauku. Zejména můžeme vyzdvihnout, že zatímco trvá na jednom Bohu, představuje Ježíše Krista jako Syna božské podstaty, a odlišuje jej od Boha Otce, a pravděpodobně představuje svatého Ducha neboli Utěšitele jako božskou osobu odlišnou od obou z nich. S oběma tvrzeními jsou spojeny zřetelné problémy; vskutku, „osoba“ jako trinitářský (trojjediný) termín je kontroverzní již od Augustina [354–430 A.D.], a neméně i dnes. Přesto lze říci, že nauku o Trojici skutečně nacházíme v Písmu, a to „v zárodečném stavu“ (B. B. Warfield, ISBE [1929], s.v.); to jest Nový zákon předkládá události, tvrzení, obřady a problémy, ze kterých v následujících staletích církevní otcové tuto nauku utvářeli.³⁰

Stojí za to přečíst si tento odstavec ještě jednou, a povšimnout si všech vymežujících výrazů, které obsahuje. Obsažené výroky pouze uvádí, že v Písmu nacházíme „stavební materiál“

²⁸ *K dalším náboženstvím, jež neuznávají trojici, patří Unitáři, Christadelphiané, Church of God (Abrahámovská víra) a další méně početné skupiny.*

²⁹ *Odborné práce prezentují tuto nauku jako vystavěnou na Athanasiánském vyznání, zahrnující používání a porozumění výrazům jako „esence“, „substance“, „podstata“, „hypostaze“, „osoba“ (z nichž se v Písmu objevuje pouze výraz „podstata“). Protestantská reformace jako celek doktrínu zachovala v podobě, jak ji učila Katolická církev, jen v jednotlivých denominacích vznikly jisté rozdíly. Ty se ve většině případů zabývaly Ježíšovým „ztělesněním“ a různými vysvětleními toho, jak mohl být zároveň lidské i božské podstaty (nazývané „hypostatická jednota“).*

³⁰ *The International Standard Bible Encyclopedia (Mezinárodní standardní biblická encyklopedie), 1988, nakladatelství Wm B. Eerdmans, Grand Rapids, Michigan, sv. IV, strana 914.*

pro nauku, ale nikoli nauku samotnou, a že „církvní otcové utvářeli“ „pozdější nauku“.³¹ o „osobnosti svatého Ducha“ čteme, že je v Písmu „pravděpodobně“ představena. Rovněž se zde nepopírá, že existují „zřetelné problémy“ a pokračující spor dokonce i ohledně používání termínů „osoba“, když jsou popisovány tři osoby Trojice. Článek se ve svém celku nepochybně snaží prokázat platnost nauky, ale zmíněná opatrnost a upřímnost se v něm periodicky opakují.

Informace obsažené v tomto pojednání nejsou nijak ojedinělé. Druhý citát ve větší šíři znázorňuje „kontroverzní“ aspekt nauky v moderní době. Pochází od mezinárodně uznávaného švýcarského teologa Emila Brünnera. Je zastáncem učení o Trojici, a v následujícím citátu z jeho knihy s názvem *The Christian Doctrine of God (Křesťanská nauka o Bohu)* na straně 226 uvidíme, že zde dokonce mluví o „Bohu, který se stal člověkem a vytrpěl kříž“. Nicméně v jeho díle také můžeme číst toto:

Nikdy nebylo úmyslem původních novozákonních Kristových svědků, aby nás postavili před intelektuální problém – kterým jsou tři božské osoby – a potom nám řekli, abychom v tichosti uctivali toto tajemství „Tři v jednom“. V Novém zákoně o takové myšlence nenacházíme sebemenší zmínku. Toto „mysterium logicum“, totiž skutečnost, že Bůh sestává ze tří, a přece je jenom jeden, existuje zcela mimo poselství samotné Bible. Je to tajemství, které církev ve své teologii staví před své věrné, a prostřednictvím kterého je vymezuje a komplikuje jejich víru uplatňováním heteronomie [to jest, [vyžadováním] *podřízenosti ostatním*, na rozdíl od autonomie], která je v souladu, pravda, s neoprávněným nárokem na autoritu, která ale nemá žádnou spojitost s poselstvím Ježíše a jeho apoštolů. Žádného z apoštolů by ani ve snu nenapadlo, že existují tři božské osoby, jejichž vzájemné vztahy a paradoxní jednota je mimo naše chápání. V jejich svědectví není místo pro „mysterium logicum“, intelektuální paradox a antimon [jednoznačně neřešitelný konflikt], které obsahuje nauka o Trojici a její Jednotě. V jejich svědectví je místo pouze pro „*mysterium majestatis et caritatis*“: totiž, že Pán Bůh se pro nás stal člověkem, a vytrpěl kříž. Tajemství Trojice, vyhlášené církví a od pátého a šestého století zakotvené v její liturgii, je pseudo-tajemstvím, které vyvěrá z odchylky od normy teologického uvažování daného Bibli. Nevyplývá z biblické nauky samotné.

Obdobně jako u předcházejícího citátu, ani v tomto případě se nejedná o druh nějakého „důkazu“, který by se klonil na tu či onu stranu nauky o Trojici. Uvádím jej proto, že lidé tak často tvrdí, že nechota druhých přijmout učení, které lze nazvat ortodoxním neboli tradičním trinitářstvím, pramení z jejich neznalosti původních jazyků (hebrejštiny, a zejména řečtiny), nebo proto, že byli indoktrinováni předpojatým, jednostranným pohledem na náboženské dějiny, nebo proto, že jejich chápání určitých textů je zkresleno zaujatým překladem nebo výkladem těchto textů. Nelze ale pochybovat o tom, že výše uvedený švýcarský protestantský teolog bezchybně vládne biblickými jazyky, disponuje rozsáhlou znalostí dějin náboženství a spisů přednikajského období a následných století. Totéž jistě platí i o jeho znalostech ohledně různých argumentů – pro a proti – v oblasti biblických textů, které se ve sporech o Trojici používa-

³¹ Jiné práce učenců na toto téma používají podobné výrazy ke „stavebním materiálům“ jako jsou „semena“, nebo „zárodky (ve smyslu klíčení)“ doktríny, nebo základní „linie“ nauky. Z výrazů samotných je zřejmé, že z hlediska těch, kdo je používali, byl nezbytný výklad, aby se „semena“ nebo „zárodky“ či „linie“ změnila na konkrétní nauku.

jí. Přesto dává zcela zřetelně najevo, že přijímá tajemství Trojice jako výsledek teologického dovozování, nikoli proto, že by tato nauka byla výslovně předložena v Písmu.³²

Znovu platí, že bychom mohli navrší další citáty, z nichž některé by s Brünnerem souhlasily, a jiné by ho popíraly. Co se mě týče, nesouhlasím s některými z jeho závěrů. Mohli bychom rozebírat verš po verši a vznášet pro a proti u každého z nich. To ale zde není mým cílem. Mým úmyslem není argumentovat proti některým naukám, ale vznést námitku proti dogmatismu a posuzování, které někdy doprovází jejich zastánci.³³ Cítoval jsem z příslušných prací proto, abych dokázal, že existují vysoce uznávaní učenci, kteří samozřejmě nijak nepodporují tvrzení Strážné věže, ale přesto nenahlízejí na vznášení dotazů ohledně *biblického základu* této nauky, jak ji známe v *tradičním ortodoxním* podání, jako na důsledek nevědlosti nebo sektářského smýšlení tazatelů.³⁴ Pro mě je to důležité zejména proto, že to dokládá, proč nemohu stát na straně těch, kteří odsuzují druhé, protože zrovna nesouhlasí s jejich názorem. Nemohu souhlasit s nikým, ať stojí napravo nebo nalevo, jestliže kategoricky prohlašuje, že lidé opačného názoru vůbec nemohou být křesťany. Stojí za povšimnutí, že narozdíl od umírněných, opatrných a vyrovnaných pramenů, z nichž jsem cítoval, je tomu často tak, že největšími křiklouny, dogmatiky a soudci druhých jsou lidé, jejichž vzdělání v daném oboru a námětu nesnese se zmíněnými badateli ani to nejmenší srovnání. Nemám nejmenších pochyb o tom, že zmínění uznávaní učenci by na některé z argumentů a dovozování, které tito lidé používají, pohlíželi jako na něco, s čím je naprosto zbytečné se vůbec zaobírat. Ale jsem přesvědčen, že ať již máme nebo

³² Před touto citací i po ní Brünner opakovaně poukazuje na doktrínu jako na „teologickou reflexi“, církevní výtvor; a ne biblické „*kerygma* (prohlášení)“. I když vyjadřuje víru, že „reflexe“ následovala biblické „linie“, opakovaně prohlašuje, že při vytvoření doktríny hrála významnou úlohu „spekulace“. – *The Christian Doctrine of God (Křesťanská nauka o Bohu)*, strany 206, 217, 222, 226, 227, 236, 237, 239.

³³ Viděli jsme, že základní významem slova „ortodoxe“ je „pravé učení“, což se později změnilo na „učení schválené náboženskou autoritou“. Podobně je základní významem řeckého slova „dogma“ „co se zdá být správné“, což se později přeneslo na zásadu nebo soubor zásad schválených náboženskou autoritou. „Dogmatismus“ se používá pro pocit neomylnosti při trvání na názorech, zvláště pokud je neoprávněné nebo arogantní. Pokud je nauka jasně zakotvena v Písmu, opravňuje nás to k jejímu přijetí jako pravého učení, pravé doktríny, jako něčeho, co můžeme hlásat a čeho se můžeme s důvěrou držet. Pokud je ovšem biblický základ sporný, vyvolává trvání na nauce dogmatismus.

³⁴ Brünner ve skutečnosti vyjadřuje názor, že takové otázky mají logické opodstatnění. Říká: „Z výrazů použitých v atanasiánském vyznání vznikla tradiční nauka o Trojici, jak ji vyučuje církev, **„una substantia, tres personae“** [jedna substance, tři osoby], která nám musí od počátku znít cize. Jaký prostor najdeme pro představu ‚**substantia**‘ v křesťanské teologii? Vskutku to představuje takové intelektuální zmatení, které nahrazuje spekulativní a neosobní uvažování typické pro myšlenkovou linii řízenou zjevením.“ (strana 227) Dodává: „I na představu ‚třech osob‘ by se mělo pohlížet s pochybnostmi. Skutečně jí nelze porozumět jinak, než ve tri-teistickém smyslu, i když se budeme sebevíc snažit proti tomuto výkladu bránit.“ Z toho je zřejmé, že i když je snadné říct, že „každá z těchto tří osob je Bohem, a přesto nejsou tři Bohové, ale jeden Bůh,“ není možné v těchto termínech uvažovat, a snahy o to ve skutečnosti končí myšlenkami na tři Bohy. Později, když mluví o „kameni klopytání v úvahách“, jež může doktrína představovat, prohlašuje: „Je proto pochopitelné, že právě ti teologové, jejichž uvažování se plně řídí biblickými myšlenkami, mají malé pochopení pro nauku o Trojici. Mám na mysli celou školu ‚biblických‘ teologů.“ (strana 238)

nemáme patřičné vzdělání, musíme si dávat pozor na dogmatismus a souzení druhých, protože takový přístup není známkou moudrosti a rozlišovací schopnosti, ale malosti mysli, ducha i srdce.

Na závěr bych tedy řekl, že ačkoli jsem přesvědčen, že křesťanství je jediným pravým náboženstvím, totéž neplatí pro nějaký náboženský systém, který si činí nárok na to, aby je zastupoval a ztělesňoval. Jsem rovněž přesvědčen, že pravdu nacházíme v Písmu, nikoli v jednotlivých formách různého výkladu, který je protěžován lidmi, lhostejno v jakou dobu. Jsem také přesvědčen, že biblickou pravdu nenacházíme v jednotlivých slovech samotných, ale především v jejím celkovém zjevení, které nás přivádí k Bohu a jeho Synu. Je téměř nevyhnutelné, že se mezi sebou v chápání některých bodů budeme lišit, ale necháme-li se vést Božím duchem, nemělo by být pro nás příliš obtížné shodnout se na těch naukách, které jsou jasně a srozumitelně vyjádřeny.

Je patrné, že by člověk nemusel vynaložit takovou námahu, kdyby na žádosti o pomoc mohl odpovědět tím, že by nabídl jednoduché, rychlé řešení. Mnozí z těch, kteří mi napsali, právě po něčem takovém toužili. Někteří chtěli přejít z velké a mocné organizace do nějaké jiné, která by byla menší rozsahem i mocí. Moje odpověď je musela zklamat. Už jsem o nich více neslyšel, a tak se domnívám, že se poohlédli jinam.

Vskutku by mě potěšilo, kdybych pro ostatní mohl vykonat velké věci a uspokojit jejich touhy a potřeby způsobem, který by odpovídal jejich přání a očekávání. Jednoduše ale vím, že je to nad mé síly. Nemám magickou formuli pro rychlá a snadná řešení problémů, a výsledky mé snahy pomoci druhým nejsou nijak okázalé. Často se dostavily až po měsících i létech korespondence, a docházelo k nim postupně – lidé zdánlivě zcela pohlcení hořkostí se osvobodili od jejich ničivých účinků, a lidé zdánlivě velmi nejistí svým postavením před Bohem získali větší důvěru a pokoj mysli. Nacházím útěchu v Pavlových slovech bratrům shromážděným v Efezu. Apoštol jim nejprve řekl, že neočekává, že by se s nimi ještě někdy viděl, a varoval je před nástupem ctižádostivých mužů, kteří překroutí pravdu tak, aby vyhovovala jejich vlastním cílům. Pak dodal:

A nyní vás svěčuji Bohu a slovu jeho milosti, které má moc k tomu, aby vás budovalo a aby vám dalo dědictví mezi všemi, kdo se mu [Bohu] oddali.³⁵

Nemyslím, že bych lidem nepomohl, když jsem je povzbuzoval, aby ve svém srdci namísto lidským systémům důvěřovali Bohu. Když jsem je povzbuzoval ve víře, že žádosti, které vznášejí k Bohu, ať již přímo v modlitbě nebo nepřímo svým způsobem života, nezůstanou bez povšimnutí. K důvěře, že se jim dostane odpovědi, a že z naší strany je nutné uznání skutečnosti, podle které chápeme, že nám náš nebeský Otec ve své moudrosti dává to, co opravdu *potřebujeme*, ale ne nutně to, co bychom snad *chtěli*. Aby věřili, že když se vši vážností hledáme, když vyvíjíme všechno úsilí, které takové hledání vyžaduje, že pak nalezneme, co je vpravdě hodné naší námahy. Že když budeme neustále klepat na dveře, budeme mít oči otevřené, a vnímat věci kolem nás jako příležitosti určené k našemu duchovnímu užitku a ke službě ostatním – tedy nejenom vidět příležitosti, ale každou z nich se inspirovat

³⁵ Skutky 20:32, **NEB**.

³⁶ Matouš 7:7–11.

a dobře ji využít – že se před námi otevrou mnohé cesty, které přinesou jak odměnu, tak osvěžení.³⁶

A jak už to Pavel vyjádřil, i já mám plnou důvěru v *moc* Božího *slova*, které nám tak milostivě poskytuje, v jeho poselství, které upevňuje, podporuje, posiluje a buduje ty, kdo je přijmou do svého srdce a myslí. Neumím si představit, že by milující Otec nesdělil svým dětem, co si myslí, jaká je jeho vůle a sliby. A věřím, že když se svými pozemskými dětmi mluví, že to není prostřednictvím jiných, zvláště milovaných dětí, ale že tak musí učinit způsobem, který by byl dostupný každému z jeho synů a dcer stejnou měrou, se stejným zájmem a stejnou láskou z jeho strany. Boží rozmlouvání s lidmi je zachyceno v Bibli, kterou všichni mohou číst, a tak se také všichni mohou dozvědět totéž základní poselství. Bůh rovněž jedná s každým z nás osobně, a to prostřednictvím svého Syna a na základě našeho každodenního života a toho, jaké nám přináší zkušenosti, když jej žijeme v odpovědi na Boží poselství. Ježíš se radoval z toho, že se jeho Otec nedává poznat jenom učeným a moudrým, intelektuálně založeným a chytrým, ale rovněž lidem prostým, s nekomplikovanou a nezatíženou duší dítěte.³⁷ Jestliže máme sklon pochybovat, že nemáme dostatek síly nebo schopností uskutečnit Boží vůli v našem životě, pak si potřebujeme ještě jednou přečíst tato slova jednoho z Kristových apoštolů:

Vidíte zajisté povolání své, bratří, že nemnozí moudří podlé těla, nemnozí mocní, nemnozí urození. Ale což bláznivého jest u světa, to vyvolil Bůh, aby zahanbil moudré, a to, což jest u světa mdlé, vyvolil Bůh, aby zahanbil silné. A neurozené u světa a za nic položené vyvolil Bůh, ano hned kteréž nejsou, aby ty věci, kteréž jsou, zahladil, proto aby se nechlubilo před obličejem jeho žádné tělo. Vy pak jste z něho v Kristu Ježíši, kterýž učiněn jest nám moudrost od Boha, i spravedlnost, i posvěcení, i vykoupení, aby, jakož jest napsáno, kdo se chlubí, v Pánu se chlubil.³⁸

Víra nás ujišťuje o existenci vyšší moci. Moci, která nás podepírá, když procházíme problémy, pomáhá nám najít východisko a překonávat překážky na naší křesťanské cestě. Jejím prostřednictvím jdeme bez zakolísání po cestě, kterou máme jít, dokud nadobro nedosáhneme našeho dědictví. Potřebujeme sílu a moudrost; ty jsou dosažitelné a je na nás, abychom je načerpali. Ovzduší svobody, do které nás Kristus uvedl, a celkový duch jím zjeveného poselství nám v tomto ohledu otvírají tu nejlepší příležitost. Můžeme se této svobody chopit, těšit se z ní, a mít přitom jistotu, že je to ideální stav pro dosažení poznání, duchovní síly, sebedůvěry a života prožívaného moudře, smysluplně, a především s láskou, jehož konečným dědictvím je věčnost. Kéž máme odvahu a víru k uchopení, rozvíjení a dokonalému uplatnění této svobody.

Kde je Pánův Duch, tam je svoboda. My všichni s odkrytou tváří jako v zrcadle odrážíme Pánovu slávu a tehdy jsme Pánovým Duchem proměňováni k jeho obrazu, od slávy k slávě.

— 2. Korint'anům 3:17, 18, Nová Bible kralická.

³⁷ Lukáš 10:21, **NEB**; **JB**; **LB**.

³⁸ 1. Korint'anům 1:26–31, **KB**.

Ke kapitole IV

Příslušný úsek z písemného přísežného prohlášení Dona Adamse, zastupujícího tajemníka-pokladníka Newyorské biblické a traktátní společnosti Strážná věž, učiněného v právním sporu probíhajícím ve městě Bonham, ve státě Texas. Jeho odkaz na organizaci svědků jako na „hierarchicky“ uspořádanou nacházíme v odstavci č. 6.

Písemné místopřísežné prohlášení Dona Adamse

State of New York
County of Kings

Já, Don Adams, vypovídám pod přísahou následovně:

...

2. Jsem zástupcem tajemníka-pokladníka Biblické a traktátní společnosti Strážná věž, New York, Inc. a jako takový jsem seznámen s účetními knihami, písemnostmi, publikacemi a pracovními postupy Biblické a traktátní společnosti Strážná věž, Inc. Jsem si osobně vědom údajů, které jsou v nich obsaženy, a jsem správcem oficiálních záznamů a publikací, které jsou v nich popsány.

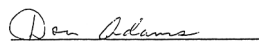
...

6. K realizaci svých rozhodnutí, když je to náležité, vedoucí sbor používá hierarchicky uspořádanou organizaci, spolu s právními subjekty, aby dosáhl celosvětového kázání a vyučování dobrého poselství o zřízeném Božím království. Hlavním právním subjektem používaným vedoucím sborem je Pensylvánská biblická a traktátní společnost Strážná věž. (viz **Organizování, abychom dovršili svoji službu**, str. 61)

...

... a sbor svědků Jehovových ve městě Bonham mají nárok na nepřerušované používání a využívání sálu Království sboru v Bonham, které se nachází na 1105 Pecan Street, Bonham, Texas.

V úctě

Don Adams

Překlad dopisu, který autor této knihy zaslal do časopisu *Time*, a který byl otištěn ve vydání z 15. března 1982 na straně 7:

Oceňuji nezkreslený přístup v článku „Pronásledovaný svědek“. V souvislosti s mým vyloučením z řad svědků Jehovových je uveden můj výrok: „Vně organizace není život.“ Když jsem to řekl, nepopisoval jsem své vlastní pocity, ale stanovisko převládající mezi většinou svědků, a vyplývající z jejího učení. Podle mého názoru, který je založený na Písmu, je to výlučně Boží syn, který je „ta cesta a pravda a život“.

Vzhledem k bolesti, která pramení z vyloučení, mohu říci, že ji pociťuji, ale mé pocity jsou nejlépe vyjádřeny v tomto výroku apoštola Pavla: „Komu se snažím zalíbit? Lidem nebo Bohu? Řekli byste, že hledám lidské schválení? Kdybych po něm ještě toužil, nebyl bych, kým jsem – Kristovým služebníkem.“ (Galat'ánům 1:10) Raymond V. Franz, Gadsden, Ala.

Ke kapitole VI

Ke změnám v knize *Komentář k Jakobovu dopisu*, které jsou probírány v 6. kapitole, došlo v souvislosti s následující okolností. Debata ohledně ještě nepublikovaného obsahu knihy vznikla v důsledku námitek člena vedoucího sboru Freda Franze, který nesouhlasil s výkladem Jakuba 5:14, 15, který doporučoval Edward Dunlap, autor komentáře. V těchto verších je obsaženo vybídnutí, aby křesťané, kteří jsou „nemocní“, k sobě zavolali starší muže, kteří se nad nimi budou modlit a budou je „potírat olejem“ v Pánově jménu. Dunlap předložil důkazy, podle kterých se celá situace nejspíše vztahovala na tělesné onemocnění, zatímco Společnost Strážná věž dlouhá léta uplatňovala výklad pouze na *duchovní* onemocnění a „olej“ byl chápán symbolicky, ve smyslu „utěšující informace z Písma“.

Prezident Fred Franz byl člen redakčního výboru, a spolu s jeho dalšími čtyřmi členy si předložený materiál přečetl. Poté písemně vyjádřil svoje námítky (cituji z originálu jeho vyjádření):

Výklad by měl být opraven tak, aby z něho byla vypuštěna zmínka o tělesném onemocnění. Jinak by starší, kteří jdou na „pastýřskou“ návštěvu, s sebou museli nosit láhev oleje, aby s ním mohli křesťany pomazat. Jaký druh oleje by přitom měli mít? Olivový, podzemnicový, ruský minerální olej nebo jaký konkrétní druh oleje? Budou bratři, kteří „pastýřskou“ návštěvu vykonávají, muset pomazat sestry a vetřít jim olej do kůže? Na jakou část těla by olej měli uplatnit?

Jeho komentář byl o něco delší, ale celý se nesl ve výše uvedeném duchu.

Skutečnost byla taková, že látka předložená Dunlapem rozebírala celou záležitost velmi vyrovnaným a opatrným způsobem. Dunlap srovnával pomazání olejem se zvykem, který se dnes již málo vídá, ale který byl běžný v biblických dobách, a podle kterého se na znamení pohostinnosti druhým lidem omývaly nohy. Ve svém komentáři navrhoval alternativní způsoby, kterými by starší mohli prokázat stejný zájem a povzbuzující péči nemocným spolukřesťanům.

Protože jsem byl pověřen dohledem nad vypracováním komentáře, zašel jsem do kanceláře svého strýce, a diskutoval s ním o jeho námitkách. Zejména jsem se zaměřil na skutečnost, že tentýž řecký výraz používaný pro „potírat olejem“ je u Marka 6:13, a že v tomto případě se jeho užití jasně vztahuje na osoby, které trpí *tělesným* onemocněním. Diskuse trvala značně

dlouho, a jejím výsledkem bylo, že mi můj strýc řekl, abych zašel za ostatními členy redakčního výboru, a že pokud oni nebudou mít námítky, ani on nadále nebude nic namítat a usilovat o prosazení svého názoru. Zeptal jsem se jich, a když vyjádřili svoje schválení, byl komentář v původní podobě zaslán do tiskárny Strážné věže, vsazen a vytištěn v počtu statisíců kopií.

O několik týdnů později, někdy ke konci zasedání vedoucího sboru – a aniž by předtím cokoli řekl redakčnímu výboru (nebo mně osobně – prezident znovu celou věc otevřel, a zahrnul nás dlouhým výčtem námitek, přičemž položil zvláštní důraz na výhrady, o kterých jsem se již zmínil. Členům vedoucího sboru přitom neřekl ani slovo o svém dřívějším vyjádření, učiněným v mé přítomnosti, nebo o tom, že souhlasil s tím, že se bude řídit rozhodnutím ostatních členů redakčního výboru, jehož byl členem. Vybavuji si, že se Grant Suiter zeptal: „A kde je teď ten materiál?“ Když mu Lyman Swingle řekl, že byl poslán do tiskárny, Suiter pokračoval: „Potom vám říkám, vemte ho nazpátek, a publikujeme *pravdu!*“ Jako i ostatní členové vedoucího sboru, kteří nebyli částí redakčního výboru, komentář ani neviděl, natož aby jej četl. Ale Fred Franz se vyjádřil, a zcela zřejmě to pro Suitera bylo dostatečným důvodem, aby se na tomto základě rozhodl.

Když kopie dorazily nazpátek (předtím musely být vyjmuty z těch, které již byly v mnohatisícovém nákladu vytištěny), vedoucí sbor o látce debatoval, a diskuse skončila tak, že většina jeho členů volila pro přepsání komentáře tak, aby dotyčná pasáž odpovídala tradičnímu výkladu těchto veršů. Potom někdo z členů vedoucího sboru, již si nevzpomínám kdo, vyvolal diskusi ohledně těch částí [Jakubova dopisu], které jsou předloženy v 6. kapitole přítomné knihy, která také pojednává o konečném výsledku této druhé debaty.

V přepsaném komentáři se nenašlo místo pro diskusi o Markovi 6:13. Ve skutečnosti tento text nebyl ani uveden. Namísto toho byla použita citace z Schaffova a Langova komentáře k Bibli, protože se tato práce zmiňovala o „symbolické stavbě tohoto místa“, a to umožňovalo uplatnit verš na duchovní onemocnění. Na co již v přepsaném materiálu *nezbylo místo*, bylo vyjádření z toho samého díla, podle kterého v křesťanských dobách bylo „potírání olejem“ pravděpodobně také prováděno doslova. Ale protože takový postřeh, stejně jako Marek 6:13, se nehodil k tomu, co mělo být dokázáno, prostě a jednoduše nebyl použit.¹

Ke kapitole XIII

Když Společnost Strážná věž vyučuje o dvou rozdílných třídách křesťanů, silně se spoléhá na zprávu ze Zjevení 7. Představitelé Společnosti uplatňují Janovo vidění 144 000 „zapečetěných z každého kmene izraelských synů“ na „pomazanou třídu“ neboli „duchovní Izrael“. Verše 9 až 17, které popisují „velký zástup ... ze všech národů a kmenů a lidí a jazyků“, jsou vykládány tak, že se vztahují na pozemskou třídu, v podstatě na „duchovní pohany“. (viz například *Paradise Restored to Mankind – By Theocracy!*, str. 80, odst. 15 [*Obnovený ráj pro lidstvo — prostřednictvím teokracie!*, česky nevyšla, pozn. překl.]) Bude zajímavé porovnat výroky pronesené o „velkém zástupu“ s biblickými texty, které organizace výslovně uplatňuje na „pomazanou třídu“, nebo které se jasně vztahují na nebeské bytosti. Například:

¹ Viz kniha *Komentář k Jakubovu dopisu*, strany 199–203. Kopie původního materiálu, jež zprvu vytiskla Společnost Strážná věž, lze získat od nakladatelství Commentary Press.

Uplatnění na „nepomazanou pozemskou třídu“

Zj. 7:9 Potom jsem viděl, a pohledme... velký zástup

Zj. 7:9 ze všech národů a kmenů a lidí a jazyků

Zj. 7:9 jak stojí před trůnem

Zj. 7:9 a před Beránkem

Zj. 7:9 oblečený v bílá roucha

Zj. 7:10 a neustále volají silným hlasem a říkají: „Za záchranu vděčíme [svému] Bohu, který sedí na trůnu, a Beránkovi“

Zj. 7:14 To jsou ti, kteří vycházejí z velkého soužení (velkého útlaku, *PME*; velkého utrpení, *NEB*; velkého pronásledování, *JB*)

Zj. 7:14 vyprali svá roucha a vybilili je v Beránkově krvi

Zj. 7:15 prokazují mu posvátnou službu dnem i nocí v jeho chrámu (řecky, *naos*)

Uplatnění na „pomazanou třídu“ nebo na nebeské bytosti

Zj. 19:1 Potom jsem slyšel [něco], co bylo jako silný hlas velkého zástupu v nebi

Zj. 5:9 z každého kmene a jazyka a lidu a národa

Zj. 14:1, 3 sto čtyřicet čtyři tisíce ... zpívají jakoby novou píseň před trůnem. (srovnej též Zj. 1:4; 4:2–6, 10; 7:11; 8:3.)

Zj. 5:8 čtyři živí tvorové a čtyřiaadvacet starších padlo před Beránkem

Zj. 6:11 a každému z nich bylo dáno bílé roucho (srovnej také Zj. 3:4, 18; 4:4.)

Zj. 19:1 hlas velkého zástupu v nebi ... Řekli: „Chvalte Jah! Záchrana a moc patří našemu Bohu“

2. Tes. 1:4, 7 ve všech vašich souženích a pronásledováních, která snášíte ... ale vám, kteří trpíte soužení, úlevou spolu s námi při zjevení Pána Ježíše z nebe (srovnej též Zj. 2:9–11; 6:9–11; Mt. 13:21; 24:9; Jan 16:33; Sk 14:22; 1. Tes. 3:3, 4, 7.)

Zj. 22:14 kteří perou svá roucha ... aby dosáhli vstupu do města [nového Jeruzaléma] jeho branami (srovnej 1. Petra 1:2, 18, 19; 1. Kor. 6:11.)

Zj. 11:1 změř Boží chrámovou svatyni [řecky, *naos*]... a ty, kteří v ní uctívají. (srovnej Zj. 11: 19; 14:15, 17; 15:5–8; 16:1, 17. Řecké slovo *naos* je použito v každém z těchto textů, a zcela zřejmě se vztahuje na „svatyni“, nikdy k pozemskému „nádvoří pohanů“. Společnost Strážná věž uznává, že chrámová svatyně znázorňuje Boží nebeskou říši. „Jiným ovcím“ Společnost přiřazuje místo na pozemském „nádvoří pohanů“. Povšimni si také, že Zjevení 11:2 o tomto nádvoří říká, že má být „zcela vyvrženo“.

Uplatnění na „nepomazanou pozemskou třídu“

Zj. 7:15 rozprostře nad nimi svůj stan

Uplatnění na „pomazanou třídu“ nebo na nebeské bytosti

2. Kor. 6:16 Bůh řekl: „Budu mezi nimi přebývat“ (poznámka pod čarou v *Překladu nového světa* pro Zjevení 2:13 ukazuje, že „přebývat“ znamená s někým „stanovat“. Srovnej též Jan 14:23; 2. Kor. 12:9.)

Zpráva ohledně 144 000 ve Zjevení 7. kapitole o těchto lidech mluví jako o těch, kteří „byli zapečetěni z každého kmene izraelských synů“, 12 000 z každého kmene z celkového počtu dvanácti kmenů (verše 4–8). Publikace Strážné věže nepředstavují „izraelské syny“ v doslovném slova smyslu, ale v jeho *symbolickém* významu, jako součást duchovního Izraele. Podobně vysvětlují také dvanáct „kmenů“, tedy ne jako doslovné, ale jako *symbolické* kmeny. Z tohoto pohledu tedy jakýkoli výběr „dvanácti tisíc“ osob z dvanácti „kmenů“ nemůže být doslovný, ale symbolický. Naskytá se tedy otázka, jak součet dvou *symbolicky* vysvětlovaných čísel může vést ke vzniku čísla *doslovného*, totiž doslovných 144 000 osob. Společnost Strážná věž argumentuje tím, že „velký zástup“ je popsán tak, že ho „žádný člověk nemohl sečíst“, to jest není dán jeho konkrétní počet, a proto že 144 000 musí být konkrétní a doslovné číslo. Ale když Společnost v příslušných místech Zjevení vysvětluje význam „čtyřřidvaceti starších“, pak uvádí, že toto číslo není doslovné, ale symbolické, a znamená plný počet těch, kteří budou s Kristem vládnout v nebi. (viz též *Zjevení – Jeho slavné vyvrcholení se přiblížilo!*, str. 77) Ve Zjevení nacházíme odkazy na 7 duchů (1:4), 7 hvězd (1:16), 10 dnů (2:10), 24 trůnů a 24 starších a 7 lamp (4:4, 5), 4 živé tvory (4:6, 7), 7 rohů a 7 očí beránka (5–6), čtvrt dílu země (6:8), 4 anděly a 4 rohy země (7:1), třetinu stromů, tvorů a řek, atd. (8:7–12). A vyskytuje se zde mnoho dalších číselných údajů, které publikace Strážné věže vysvětlují jako *symbolické*, obrazné, ne doslovné. Proč bychom potom na 144 000 neměli nahlížet ve stejném světle?

Z těchto důvodů někteří komentátoři chápou 144 000 jako symbolické číslo, které představuje dokonalý předobraz, celkový počet všech lidí, kteří se stanou duchovními Izraelity, bez ohledu na to, kolik jich nakonec bude. „Velký zástup“ by v takovém případě mohl představovat tytéž lidi, ale již ze *skutečného* hlediska, z pohledu doslovného naplnění symbolického předobrazu znázorněného číslem 144 000.

Ke kapitole XIV

Následuje dopis zmíněný na straně 422, který napsal Rudovi Perssonovi profesor George Howard z Univerzity of Georgia. Týká se změny datování papyru Chester Beatty č.2 (P⁴⁶) a významu této změny pro teorii profesora Howarda ohledně výskytu tetragrammatonu v Novém zákoně.

Katedra religionistiky
The University of Georgia, Peabody Hall
Athens, Georgia 30602, (404) 542-5356

8.července 1988

Pan Rud Person
Karbing 22
S-260 70 Ljungbyhed
Sweden

Vážený pane Perssone,

děkuji Vám za Váš dopis ze dne 29. června, který se týkal posunu datování [papyru] P46 do druhé poloviny prvního století. Pokud je datování Dr. Kima správné, pak by to svědčilo o tom, že můj názor, že v Pavlových dopisech z prvního století byl tetragrammaton používán, je chybný. Oslabuje to moji teorii, alespoň ohledně Pavlových dopisů. Zda manuskripty evangelií a ostatních spisů z prvního století budou následovat vzor udaný [rukopisem] P46, zůstává předmětem dohadů. Můžeme jenom doufat, že se rovněž najdou opisy těchto původních prací, které by byly pořízeny ještě v prvním století. Podrobnější pohled na P75 a P66 ukazuje, že ani tyto rukopisy nejsou daleko od data, kdy byl vyhotoven P46.

Se srdečným pozdravem

Profesor George Howard

GH/zpm

P.S. Svědkové Jehovovi vyvozují z mých článků, co v nich není. Nepodporuji jejich teorie.

Ke kapitole XVIII

Na stranách 560 a 561 je odkaz na silný důraz, který organizace Strážná věž klade na rozmach v hmotném a stavebním ohledu. Doplním ještě více podrobností:

Společnost Strážná věž ve Spojených státech vybudovala ohromné impérium s nemovitostmi. V New Yorku v oblasti Brooklyn Heights vybudovala několik vícepodlažních rezidenčních budov, a postupně zde zakoupila většinu hlavních hotelů (the Towers Hotel, the Standish Arms Hotel a the Bossert Hotel). Nedávno zaplatila 6 miliónů dolarů za „sliver building“ („sliver“ znamená úlomek, štěpinu, třísku; budova je tak označená, protože má 26 poschodí, ale je pouze 6,85 metrů široká) a vlastní tovární budovy, které pokrývají plochu větší než zaujímá 6 městských bloků. (Jedná se o typicky americkou míru. Normou pro míru městského bloku je městský blok v Manhattanu, který měří asi 80 x 271 metrů, a má plochu kolem dvou hektarů. Některé městské bloky v městech USA mají plochu až 4 hektarů. Viz též Wikipedia, heslo „City Block“, pozn. překl.). V části Brooklynu, která se jmenuje Vine-

gar Hill Společnost zahájila demoliční práce pro přípravu stavby nové rezidenční budovy, která má mít 30 podlaží. V okrese státu New York, který se jmenuje Ulster, vlastní Společnost půdu a další majetek v hodnotě více než 80 miliónů dolarů. Blízko města Patterson, rovněž ve státě New York, Společnost zakoupila asi 277 hektarů půdy, a staví zde rozsáhlé budovy v hodnotě mnoha miliónů dolarů, které po dokončení budou sloužit kromě jiného jako škola Gilead, a hotel o 150 pokojích s názvem The Patterson Inn. Na svědky, kteří tato místa navštíví, působí tyto ohromné nemovitosti a tisíce pracovníků zde zaměstnaných a ubytovaných silným dojmem. Chrámový komplex v Jeruzalému se ve srovnání co do velikosti zdá pozoruhodně malý, a co do nákladů zanedbatelně levný. Ačkoli již nejsou tak obrovská, i v ostatních vyspělých zemích světa byla vybudována velká zařízení a získán značný majetek.

Tom Cabeen, který několik let řídil strojnou tiskárnu v Brooklynu, vypočítal, kolik Společnost v té době stál tisk časopisů *Strážná věž* a *Probudte se!*. Podle jeho výpočtů to bylo 3 až 3,5 centu za jeden výtisk. Když z ústředí v roce 1980 odešel, a začal pracovat jako manažer pro tiskárnu v Pensylvánii, zeptal se tam, kolik by byla jejich cena, pokud by se jednalo o stejný náklad. Tiskárna, kde pracoval, samozřejmě nemohla počítat s tím, že pracovníkům nebude nic platit. Všichni její zaměstnanci žili ve svých vlastních domech nebo bytech, a byli řádně placeni. A přesto tiskárna spočítala, že by práci odvedla za cenu, která byla téměř totožná s náklady Společnosti. A s tím, co by dostala, by nejenom zaplatila své zaměstnance, ale ještě by měla i zisk! Tak je z ekonomického hlediska prospěch, který má Strážná věž z dobrovolné práce svých členů, nulový. Tato slabá produktivita práce může být důsledkem toho, jak Společnost trvá na tom, že práce bude organizována na principu uzavřeného společenství, a na všem, co k tomu patří, včetně ubytování, stravy, úklidu a údržbou spolu s početným personálem, který tyto práce zastává.

Na stranách 579 a 580 byly předloženy důkazy, jakým způsobem se vybírali starší v biblických dobách. Křesťanská řecká písma se rovněž zmiňují o volbě ostatních, kteří byli označeni termínem *diakonos* znamenající *služebník*, *pomocník* nebo *asistent*. (viz např. 1. Tim. 3:3–12). Vzor, o kterém jsme na těchto stránkách diskutovali vzhledem ke starším, může najít uplatnění i pro ty, kdo v křesťanském sboru slouží jako služební pomocníci. Když po letnicích nastal problém s rozdělením jídla, apoštolové uznali za nezbytné, aby se v této záležitosti nasadili další lidé. Obrátili se na *křesťanské společenství jako celek*, aby jeho členové ze svého středu vybrali sedm mužů „s dobrou pověstí“, kteří projevují Božího ducha a moudrost. (Sk 6:1–6) Apoštolové řekli, že „je k tomuto úkolu jmenují“ (*NAB*). Méně formální překlady znějí: „Předáme jim tuto odpovědnost“ (*NIV*) nebo „předáme jim tuto povinnost“ (*JB*), což apoštolové vzhledem k vybraným mužům vkládáním rukou a modlitbou také udělali. Opět vidíme, že se zde jedná o konkrétní situaci spojenou s apoštolskou přítomností, a přitom se nezdá, že by na tuto záležitost bylo nutno nahlížet jako na vzor standardního oficiálního jmenování, který by měl vstoupit v platnost pro všechny budoucí okolnosti, při kterých bude třeba pověřit někoho jako pomocníka nebo asistenta. Pavel při jedné příležitosti mluví o Štěpánovi a jeho domácnosti jako o lidech, kteří „dali sami sebe do služby [*diakonian*] Božimu lidu“ a nabádá ostatní, aby oceňovali a vážili si každého, kdo tak učiní, a ochotně se mu podřizovali. (1. Korintánům 16:15–18, *JB*, *PME*, *NEB*). Společenství je „nejmenovalo“, ale žádá se, aby jeho členové uznávali hodnotu služby takových lidí. Bratři a sestry ve společenství s nimi mají spolupracovat, vážít si jich a oceňovat jejich *práci*, nikoli význam nějakého úřadu. (Srovnej Římanům 16:1, 2.) a to platí pro *všechny*, ať již slouží v jakémkoli postavení. – Srovnej 1. Tesaloničanům 5:12, 13.

Zkratky překladů Bible, z nichž je citováno v této knize:

ASV	American Standard Version
AV	Authorized (King James) Version
JB	Jerusalem Bible
LB	The Living Bible
NAB	New American Bible
NEB	The New English Bible
NIV	The New International Version
NRSV	The New Revised Standard Version
NW	The New World Translation (česky <i>Svaté Písmo – Překlad nového světa</i>)
PME	Philips Modern English
RSV	The Revised Standard Version
TEV	Today's English Version
KB	Bible kralická
EP	Ekumenický překlad
SNC	Slovo na cestu
NBK	Nová Bible kralická

Pokud není uvedeno jinak, jsou biblické citáty převzaty z překladu:

Svaté Písmo – Překlad nového světa vydaného Biblickou a traktátní společností Strážná Věž, New York, Inc.

Pro zachování přesnosti pramenů, jsou použité citáty v určitých případech otištěny přímo z originálů. Tyto originální publikace jsou mnohdy až 80 let staré. Kvalita jejich tisku proto někdy nemusí odpovídat současnému standardu.

Jestliže si budete chtít vyžádat více informací, další nebo budoucí publikace z nakladatelství Commentary Press, zašlete prosím svoje jméno a úplnou adresu na: Commentary Press, P.O. Box 43532, Atlanta, Georgia 30336

HLEDÁNÍ KŘEŠŤANSKÉ SVOBODY

RAYMOND FRANZ

Vydává: © Kernberg Publishing, s. r.o., Sídliště 10, Davle
Rok prvního českého vydání: 2007

Přeložil: Jakoubek Stříbrný
Redigoval: Michal M. Malý a kol.
Grafický návrh obálky: Klára Sejkorová
Grafický návrh sazby: Bohumil Janda
Sazba: © Kernberg Publishing
Edice: Beletrie
Tisk: tiskárna Alfa

Doporučená cena: Kč 599,- Sk 849,- Eur 32,-
www.betaknihy.cz
info@betaknihy.cz
ISBN 978-80-87168-03-5

